

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

N. B.

mancano i quaderni cd ed e contenenti il trattato "De coelo et mundo".

21 sett. 1951 Vichi

ricuperato dopo la rilegatura del volume
27.9.57 [illegible]

N.B. presumibilmente mancano le cc. da 21 a 42, della 1ª num.ne, incluse contenente il seguito del cap. XIII del 1° libro e il 2° libro de "Sufficientia" e l'intera opera "De celo et mundo" –

Auicēne perhypatetici philosophi: ac medicorum facile primi opera in lucē redacta: ac nuper quantum ars niti potuit per canonicos emendata.

Logyca.
Sufficientia.
De celo & mundo.
De anima.
De animalibus.
De intelligentijs.
Alpharabius de intelligentijs.
Philosophia prima.

¶ B. Cecilius Fabrianēsis canonicus regularis lectori. S.

Nuper auicēnae correcta uolumina lector
Accipe longaeuo quae iacuere situ.
Canonici fecere patres: ne tanta latinis
Condita sub putri gurgite gemma foret.
Euolet aethereas nullo prohibente per auras
Quo nullus toto pulchrior orbe labor.
Ast primus haec superum lecture inuicta parenti
Inde refer patribus qui tribuere pijs.

Cum priuilegio.

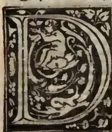
¶ Idem ad eundem. S. ꝛ foelicitatem.

Electatus quisqȝ phylosophandi studio aetatȝ consumis: canonicos regulares diui Augustini mira pietate prosequere. Qui cum alia. Tum tibi in praesentiarum nonnulla Auicēnae volumina quae sane (quod nephas dicere) pene squallentia tota: deperditaqȝ iacebant: vultus reparata in priores: exa[c]tissim[a] emēdata: chimataqȝ impr[i]menda denuo formatoribus tradiderint. Sunt autem ea haec eius metaphysica. Itidem sufficientia. Tum de anima. deqȝ animalibus libelli perutiles his qui ad phylosophiam aspirant. Ac sibi pariunt per gradus virtutum famam immortalem. At enim Auicēnae ingenium quale extiterit. Quātumue ad naturae secretiora speculanda descenderit: quae magnopere Aristotele cum primo: nec eo fortassis inferior; aemulando concertauerit: nedū ego. Sed nec quidem musarū pater vna (vt par est) suis cum pegasibus illustraret. Haec autem omnia cādido lectori palam fient. Quāobrēȝ quicūqȝ es qui ꝛ legitimū sophon. Et quae vel vna est dominis dignitas: scire desideras. Haec quā primumȝ auro preciosiora auro emes. In his te lector iacturaȝ fecisse dolebis nūqȝ. Illud postremo vt cum Auicēnam ipsum lectitando degustaueris. Deo primumȝ qui mentem illuminat: ꝛ veritatem ostendit. Dehinc qui praestiterit regularib[us] patribus pio animo esto non ingratus. Uale.

¶ Incipit Logyca Auicēne.
¶ Capl'm de intrando apud scientias.

Intētio phie.

Dicimus q' intentio phie est comprehendere veritatem omnium rerū quantum possibile est homini comprehēdere. ¶ Res autem que sunt: aut habent esse nō ex nro arbitrio vel opere: vel hñt esse ex nro arbitrio et ope. Cognitio autem rerum primi membri vocatur phia speculatiua. Sz cognitio rerū secūdi membri vocatur phia actiua. Finis vero phie speculatiue non est nisi perfectio anie vt sciat tantū. Finis vero practice nō est vt sciat tantū: sed vt sciat quid dz agere et agat. Finis ergo speculatiue est apprehēsio sentētie que nō est opus: practice vero finis est cognitio sententie que est in ope. vñ speculatiua dignior est cōparari scientie. ¶ Res autem que sunt quarum esse non est ex volūtate nostra vel opere sm primū mēbrū diuidūtur in duo: in res que cōmiscentur motui: et res que nō cōmiscent motui. ¶ Res aūt que cōmiscentur motui diuidūtur in duo: qr aut in res que nō habent esse: nisi qr possibile est eas admisceri motui: sicut est hūanitas et q̄dratura et his silia. Aut in res que hñt eē absq3 hoc. Ille autem que non hñt esse: nisi qr possibile est eas admisceri motui iterum diuidūt in duo: qr aut sic sunt q' nec eē nec intelligi possunt absq3 mā ppria. sicut forma hūana aut asinina: aut sic q' possunt intelligi absq3 mā: sed nō esse. sicut quadratura ad quā intelligendā nō est oino necesse appropriari eā aliqua spē mãe. Nec considerari sm aliquā dispōnem motus. Res aūt que cōmiscent motui (et hñt esse sine illo) sunt sicut idētitas et vnitas et multitudo et causalitas. ¶ Rerum autem que possunt denudari a motu veritas est: et h' est duplex: aut est veritas necessaria: vt deus et intelligētia: aut veritas earum nō est necessaria: sz sūt sic q' non est hoc eis impossibile: sicut est dispositio idētitatis: et vnitas et causalitas et nūerus qui est multitudo. ¶ Et h' aut ɔsiderātur sm hoc qd sunt id qd sunt ipse: et consideratio earum non variatur in hoc q' spoliate sunt: sed erunt tunc de tota consideratiōe que est in rebus ex hoc q' non sunt in materia: qr hec ex hoc q' sunt ipsa non sunt in materia. Aut considerantur sm hoc q' accidit eis non habere esse nisi in materia. ¶ Sed hoc etiam diuiditur in duo: qr aut ppter hoc qd accidit: īpossibile est illas intelligi: nisi in respectu ad materiam specialem et motum: sicut ɔsideratio de vno: sz q' est aer aut ignis: et de multis sz q' sunt elemēta: et de cā sm q' est calor aut frigus: et de scdo intelligibili sm q' est aīa. s. pncipiū mot' corporis. q̄uis separata ab eo possit existere per seipam. ¶ Et q̄uis hoc non accidat nisi cōparatiōe ad materiam et admixtionem motus: tamē aliquādo dispositiones eorum intelliguntur et certificantur sine cōsideratione materie proprie et motus. Consideratio vo pdicta est sic de aggregatione et segregatiōe et multitudine et diuisiōe et radicis īuentiōe: et vt in ceteris dispōnibus cōsequunt numerū: h' n. ɔsequūt nūerum: et sunt in intellectu hominum: aut in existentib' mobilibus diuisis segregatis et aggregatis. Sz intellectus homi aliquando potest abstrahi aliquo modo: ita vt nō sit necesse eis assignari speciales materias. ¶ Partes ergo scientiarum sunt aut speculatio de cōcipiēdo ea q̄ sunt cū h' q' hñt ī motu eē et existentiā et pēdent ex materijs ppriarū speciērū: aut speculatio sz q' sūt separata ab his in itellcū tm̄: aut sz q' sūt separata ab his in esse et intellectu. ¶ Prima aūt pars diuisiōis est scientia naturalis. ¶ Secunda est disciplinalis pura et scientia de numero. illa que est notior: nam cognitio de materia numeri ex hoc q' est numerus non pertinet ad disciplinalem. ¶ Pars vero tertia est scientia diuina. Postq̄ autem ea que sunt naturaliter sumantur his tribus modis scientie phyce et speculatiue sunt iste. ¶ Philosophia vero practica spectat vel ad scientiam sententiarum per quas ordinatur consortium humanum cōmune: et vocatur gubernatio ciuitatis et est sciētia ciuilis: aut per quas ordinatur consortium humanū familiare et vocatur ordinatio domesticalis: aut per quas ordinat modus vnius hominis sm honestatē anime ipsius: et vocatur sciētia moralis. ¶ Ueritas autem omnium bonorum vniuersalr certificat probatione: et testimonio legis. Sed vnūquodq3 bonū sigillatim certificatur ex lege diuina: finis ergo phie speculatiue est agnitio veritatis: finis vero phie practice est cognitio bonitatis. [a] ¶ Essentie vero rerū aut sunt in ipsis rebus: aut sunt in intellectu: vñ habēt tres respectus: vnus respectus essentie est sm q' ipsa est nō relata ad aliqd tertium esse: nec ad id qd sequitur eas sm q' ipsa est sic. Alius respectus est sm q' est in his singularibus. Et ali' sm q' est in intellectu. [b] ¶ Et tūc sequitur eam accidētia que sunt ppria istius sui esse: sicut est suppositio et predicatio et vniuersalitas et particularitas in pdicando et eēntialitas et accñtalitas in pdicando et cetera eorum que postea scies. ¶ In eis aūt que sunt extra nō est essentialitas nec accidentalitas oino: nec est aliquod cōplexum nec incomplexum: nec ppositio nec argumētatio nec cetera huiusmodi. Cum autē volumus ɔsiderare ad hoc vt sciamus eas necesse est eas colligere in intellectu: et tunc necessario accident illis dispositiones que sunt proprie tantum intellectui: et precipue cum ɔtenderimus cogitādo apprehēdere incognita ex cognitis. ¶ Res autem non sunt incognite: nisi quātum ad nos. Dispositio vero et id qd accidit rebus ex eo q' intitamur p eas de incognitis ad cognita est dispositio et accidēs qd accidit eis in intellectu: q̄uis ipse habeant esse preter hoc. ¶ Ergo de necessitate opus est scientia ad cognoscendum illas dispositiones quot sunt et quales sunt: et quomodo consequatur hoc accidens: Sed (qr hec consideratio non est consideratio rerum sm q' habent esse aliquo modo duorum modorum predictorum essendi: sed scdm hoc est vtilis ad apprehendendum dispositionem illorum duorum eē) nūc sm q' fuerit phia tractans et diuidens et inquirens res sm q' habent esse: et diuiduntur in duo predicta esse: scientia h' sm eum non erit pars philosophie: sz sm q' prodest ad hoc: erit sm eum instrumentum in phia. ¶ Secūdum quem vero phia fuerit tractans de omni inquisitione speculatiua: et de omni mō: hec sciētia sm eū est pars phie et instrumētū ceterarum

Diuisio phie p speculatiuā et actiuam.

Quis ē finis speculatiue et quis actiue.

Speculatiua dignior ē noie scie q̄ practice.

Diuisio rerum d' qb' est scia speculatiua.

Ueritas rerum que pñt denudari a motu duplex ē.

Res q̄ pñt denudari a motu (qb' tñ n̄ ē ipossib' motus) dupl' pñt cōsiderari.

Sumari ɔcludit ex dict' diuisionem speculatiue phie.

Cognitio nūeri ex hoc q' ē nūerus nō ptinet ad disciplinalē sciam.

Diuisio practice i politicā yconomicam et ethicam.

Ueritas moralium ɔprobat testimonia legis diuine.

Cōtra finis practice ē op' vt dicit Ar. 2. meta tex. 3. q̄ rē. Rñdet q' finis practice ē cognitio ordinata ī opus.

a Eēn' rerum tres hñt respect' et tri plr eē. et h' ē qd dñt alij per alia v'ba q' vlē triplr hz eē. s. añ rē. in re. et post rem.

b Suppō pdicatio vlitas particularitas ɔsequūt eēntias rerum put sūt in intellcū. Ex q̄ pz ñ dari p pōnē realem: nec argumētatiōem.

Necītas logyce.

Res vel ī se vl' in singularib'.

Q'ō logyca ñ ē ps phie: sz e' instrumētū capiēdo phiam vno mō.

Q'ō logyca est ps phie capiēdo phiam alio mō.

Argumēta ꝗ̄ fiūt circa logycā. vȝ ſi ſit ꝑs ꝓhie vł nō ſiſ: ſit fruſtra ⁊ ſuꝑflua.

Nō ꝙ ſtoyci voluerūt logycā eē ꝑtē ꝓhie. nā vniuerſā ꝓhiā videbāt i ſpēcaz ſpeculatiuā ⁊ iſtrā lē. Achademici dixerūt logycā i ſe nō eē ꝑteȝ ꝓhieſȝ vt iſtrū eē organū. ꝑipathetici dū ꝯcedūt idē eē organū ⁊ ꝑtē vt pȝ ī manu ꝗ̄ ē ꝑs ⁊ organū corporis humani.

a Quid ſit logyca.

b Perfcō hoīs ī eo ꝙ hō ē cogſceſ ꝟitatē ꝓpter ſe ⁊ bonū vt ſiat.

c Logyce neceſſitas.

Res aliq̄ ſcitur duob⁹ mōis. vno mō ſimplici ꝯphēſiōe. alio⁹ cuȝ credulitate aut dubitatione.

Dubū nō ē ī eo qō ū intelligit.

Credere ſuppōit itelligē ⁊ non econtrio.

Res dr̄ īcognita duob⁹ mōis. ſ. ſm̄ itellm̄ ſimpliceē. Alio mō ſm̄ credulitatem.

Que ſolēt prodeſſe ad ſciēduȝ id cui⁹ itellō neſcit. ⁊ q̄r ea ū cōuenit ī vna rōne cōi.

Diuiſio rōnis.

Logyce finis.

partium ꝓhie. Adyciemus autem poſtea expoſitionem. ¶ Et inde deceptiōes que ſunt de huiuſmodi queſtione fruſtra ⁊ ſuperflue ſunt: fruſtra q: non eſt oppoſitio in his dictionibus: vnuſquiſq; enim eoruȝ intelligit de ꝓhia aliud ꝙ̄ alius. Superflue vero q: ſollicitudo de huiuſmodi nō ꝓdeſt. ᵃ Et h̄ ſpēs ſpeculatiōis vocatur logyca que eſt ſpeculatio rerum predictarum per quas deuenitur ad cognitioneȝ incogniti ⁊ ei⁹ qō accidit ex eis ex hoc ꝙ ſūt ad h̄ tñ.

Quoniam perfectio hoīs ᵇ ex hoc ꝙ ē homo habens intellectū (ſicut poſtea ſuo loco oſtendetur) fuit cognoſcere veritatem ꝓpter ſe ⁊ bonum propter faciendū illud ⁊ acquirendum: ſed natura prima ⁊ inchoatio hominis ſolum: erat parum vtilis ad hoc: ⁊ ꝙ plus habeť de hoc non habetur niſi acquirendo: ⁊ h̄ acquiſitio eſt acquiſitio incogniti ſi acquirens incognitum eſt cogniturȝ. ᶜ Tūc oportet vt prius homo incipiat ſcire qualiter habeatur incognitum per cognituȝ: ⁊ q̄liter ſit diſpoſitio cognitorum ⁊ ordo in ſeipſis ita vt proficiat ad cognitionem incogniti. vȝ. vel cuȝ diſtīcta fuerint in animo ſicut dicūtur: ⁊ forme illorū cognitorum quieuerint in eo ordine quo debēt: vt moueatur animus ab eis ad incognitum interrogatuȝ: ⁊ recognoſcat illud. ¶ Sicut autem res ſcitur duobus modis: vno vt intelligatur tantū: ita vt (cuȝ nomen habeat quo appelletur) repreſenteť animo ei⁹ intentio: q̄uis nō ſit ibi veritas nec falſitas: ſicut cū dicitur homo: aut cum dicitur fac hoc: cum ergo cōprehenderis intentionem eius qō tibi dicitur iaȝ intellexiſti. ¶ Altero vt cum in intellectu ſit credulitas: ſicut cum dicitur tibi ꝙ omnis albedo ſit accñs ex quo non habebis intelligere huius dictionis intentionem tantuȝ: ſed etiam credere ita eſſe. Cuȝ ꝟo dubitaueris ita eſſe vel non eſſe iaȝ intellexiſti quod tibi dictum eſt: non enim dubitas de hoc qō nō itelligis: nec de eo qō ignoras: nōdum tamen credidiſti. Omnis. n. credulitas eſt cum intellectu ⁊ non ꝯuertitur. Intellectus eniȝ in huius intentione ꝓdeſt tibi ad operandum in animo formaȝ huius compoſiti ⁊ eorum ex q̄bus componitur: ſicut albedinis ⁊ accidentis. Credulitas vero de eo qō habetur in animo comparatio eſt hui⁹ forme ad illam ad quā cōcomitatur. ¶ Sed mētiri differt ab hoc ſicut res eſt īcognita duobus modis: vno ſm̄ intellectum: alio ſm̄ credulitatem: vnuſquiſq; aūt hoꝝ non ſit cognitum: niſi acq̄rendo. Non autem acq̄ritur niſi ex prius cognito ⁊ ex affectione ⁊ proprietate quā habȝ illud cognitum: ꝓpter quaȝ mouetur animus a ſcientia cogniti ad ſciendum incognitum. ¶ Eſt ergo hic q̄ddaȝ qō ſolet prodeſſe ad ſciendū id cuius intellectus neſcitur: non eſt autem viſus vt intentio continens hoc (ſm̄ hoc ꝙ ſcientia eius ꝓdeſt ad ſcientiaȝ intelligēdi) vocetur cōis: aut fortaſſe nōduȝ peruenit ad nos vt vna. Unum eniȝ eoꝝ eſt diffinitio: ⁊ aliud deſcriptio: ⁊ aliud exemplū: ⁊ aliud qō eſt ſignum: ⁊ aliud eſt nomen ſicut poſtea declarabiť. Sȝ illud in quo conueniunt non habȝ nomen cōe. Id autē qō opponiť ei ſit cognitum: deinde per illud cognoſciť aliud ad modū credendi illud. ¶ Qualecūq; fuerit vocatur. Rō alia eſt ſyllogiſmus: ⁊ alia īductio: ⁊ alia ſimilitudo: ⁊ alia aliud. ¶ Finis autē ſciētie logyce ē prodeſſe oīno ad ſciēdū hec duo tantū: hoc eſt vt hō ſciat qualiter debeat eſſe dictio dans intellectuȝ qui afferat ſcientiam veritatis eſſentie rei: ⁊ qualis ſit ꝙ̄ etiam oſtēdit illam: q̄uis per eam non perueniatur ad veritatem eſſentie ipſius: ⁊ qualis ſit vicioſa que videtur hoc facere ⁊ nō facit: ⁊ etiaȝ vt ſciat hō qualis ſit dictio que facit fidem neceſſarie veritatis: ita ꝙ non poſſit infirmari: ⁊ qualis ſit faciens fideȝ veriſimilitudinis: ⁊ qualiter ſit eius modi vt puteť eē aliqua duorum modorum: cuȝ ipſa non ſit ita: ſed ſit falſa: ⁊ qualis ſit ita ꝙ cogat opinari ⁊ flectat aīum: ⁊ ſufficiat abſq; fide certiſſima: ⁊ qualis dictio operans in anima ad quod operatur fides. ſ. negationē ⁊ affirmationem ⁊ prohibitionem ⁊ dilatationem ⁊ conſtrictionem: non ex hoc ꝙ facit fidem: ſed ex hoc ꝙ facit veriſimilitudinem: multe enim veriſimilitudines comparantur hoc modo ꝙ operatur fides. ¶ Cum enim tu dixeris mel eſſe humoreȝ enormiter deformidat natura recipe: q̄uis non credat nullo modo: aut ſic deformidaret ſi eſſet ibi fides vel ſimilitudo que eſt pene fides: ⁊ que ſunt differētie inter illos modos: ⁊ quare fuerunt ita. ¶ Quiſquis autem diſcit hanc doctrinam: vt per eam tēdat ad has duas intentiones eget propoſitionibus per quas venit in cognitionem harum duarum intentionum: ⁊ hec doctrina eſt logyca. ¶ Contingit autem homini vt aliquando manifeſtetur ei diffinitio naturaliter dans ei intellectum: ⁊ ratio faciens fidē: ⁊ ex hoc eſt res non doctrinalis nec ſic vera quin aliquando fallat. ¶ Si autem natura ⁊ intellectus ſufficiunt ad hoc ſine doctrina: ſicut ſit in multis: nō contingeret in ſententyis tanta diuerſitas ⁊ contradictio: nec vnus homo contradiceret ſibiipſi aliquando: ⁊ aliquādo non: cum procederet ſm̄ intellectum ſuum. Natura autez humana eſt inſufficiens ad hoc q̄diu non acquirit doctrinā: ſicut non eſt ſufficiēs in multis alyis rōnibus: q̄uis ſepe contingeret vt faciat rectam: ſicut recta iaculatio ceci. ¶ Cum aūt acq̄ſierit doctrinam tota virtute humana: nō tamen eſt ſufficiens ſibi vndiq;: ita vt nō fallatur aliquo mō: aliq̄ñ eniȝ a doctrina declinatur in multis diſpoſitionib⁹. ¶ Ipſa enim nō eſt detinens ⁊ prohibēs ab errore multis de cauſis. Tū q: agēs nō eſt aſſecutus doctrinaȝ ꝑfecte. Tū q: aſſecutus eſt eā: ſed plurimū pretermittit eaȝ ⁊ abūdat in ſenſu ſuo. Tū q: plurimuȝ accidit deſidem eē ad exercēdū eā ⁊ ꝓtermittit eaȝ. ¶ Sȝ q̄uis ita ſit ingrēs ſciam cū habuerit eam ⁊ exercuerit eam: nō tantū erroris accidet illi q̄ntum illis qui nō habent eam. ¶ Et ꝓter hoc cū ſepe exercuerit actionem aliquā ſue doctrine poterit corrigere errorē vbicūq; fuerit in vltimo ſtupore. ¶ Et qñ ita eſt non ita accidet ei error circa occupationes ſue doctrine quas ſepi⁹ ſtudet exercere: ſicut accidit error in neglectis. ¶ Homo enim in conceptionibus ſuis habet aliqua de quibus plus intendit: ⁊ alia de quibus minus. Habēs autem doctrinam logycam poteſt ſtudere ad certificandum veritatem illarum frequentando intentionem actionis ſue: iuxta regulam ſuā. Per exercitia eniȝ doctrinalia peruenitur ad ſecuritateȝ erroris. ſicut qui aggregat ſepe partes alicuius numeri vt ſiat certior de qōne ꝓpter retentionem totius ſūme. ¶ Hec ergo doctrina neceſſaria eſt ad perfectionem hominis: non eniȝ ſuffultus eſt proprietate per quaȝ excuſetur ab inquiſitione.

Neceſſitas logyce.

Qr nā ⁊ intellectus huan⁹ ū ſufficiūt ſine doctrina ad acq̄rēdū diffonē dātē ſibi itellȝ ⁊ rōnē faciētē fidē.

Quibus ex cāis doctrina ſepi⁹ ū ꝓhibet nos ab errore.

Nota vtilitatem doctrine.

Min⁹ accidit error i doctrin q̄s plus i ea exercemur.

Per exercitia doctrinalia ꝑuenit ad ſecuritatē erroris.

Cōcludit neceſſitatē logyce.

Cōparatio logyce ad locutionē interiorem.

¶ Comparatio autē huius doctrine ad intellectū interiorem qui vocatur locutio interior: est sicut cōparatio grāmatici ad manifestam significationem que vocatur locutio: et sicut comparatio melodie ad metrum: sed melos non tantum prodest ad mensurandum metra: sensus enim excusat ab hoc q ad grāmaticam arabicam sufficit aliquādo natura rusticorū. ¶ Hac autem doctrina eget homo qui acquirit sciētias considerando et cogitādo: nisi fuerit homo diuinitus inspiratus: cuius comparatio ad considerantes est sicut comparatio rustici arabici ad discentes arabicam.

Credulitas et fides nō fiūt ab vno solo intellectu.

Impossibile est animā moueri ab vno solo intellectu ad credendum aliqd: hic enim intellectus nō est iudicium faciendi fidem essendi rem vel non essendi. Si enim fides esset: hic intellectus poneret rē esse vel non esse: et tunc ipse intellectus non valeret vllā fidem vllo modo: qđ enim facit fidē causa est fidei. Sed impossibile est aliquid fidei esse causā alterius: siue haberet esse siue non. ¶ Intellectus autē sepe habetur ex vno solo verbo. Si autem vnum nō sufficit ad intelligendum illud esse vel non esse in essētia sua aut dispositiōe: nec faciet fidem de alio. Cum vero addideris intellectū esse vel nō esse iam addidisti ei et aggregasti cum eo alium intellectum: sicut postea declarabitur suo loco. Hoc autē.s. ex vno verbo intelligere in paucis contingit: et ꝓpter hoc cum plerisq; est diminutio et malum. Qđ autē in plerisq; dat intelligere sunt intellectus compositi sententie: compositum autem componitur ex multis: et inter multa sunt vna: ergo in omni cōposito sunt aliq̄ vna: vnū autē in omni composito vocatur simplex. Et q2 eius qđ componitur ex multis impossibile est sciri naturā ignorātis eius simplicib9. Ideo conueniens est prius cognoscere simplices q̄ compositas.

Intellectus sepe habetur ex vno solo vbo.

Intelligē ex vno vbo i paucis cōtingit.

Vnū i oī cōposito vocaē simplex.

Cōpo9 nō pt cognosci ignorātis simplicib9 cōponentibus.

¶ Cognitio autē cōpositoꝝ fit duob9 modis: q2 aut cognoscūtur sm hoc q apta sunt vt ex eis fiat compositio ꝓdicta: aut cognoscūtur sm hoc q sunt nāe et res qb9 accidit h intellect9. ¶ Ad similitudinē domus que cōponitur ex lignis et alijs cōponentiū: cuius opus est cognoscere simplicia domus.s. ligna et lateres et lutū. ¶ Sed ligna et lateres et lutū hñt dispositiōes ꝓpter quas fuit apta domui: et ei9 cōstructioni: et alias dispōnes ꝓter has sicut hoc q ligna sunt hui9 stabe in qua fuit anima vegetabilis: aut q nā eoꝝ est calida: aut frigida: aut q opatio eoꝝ inter ea q̄ sunt est talis vel talis. Hoc autē scire nō est necessariū artifici domoꝝ: sed an trabes sit mollis vel dura: aut sit sana vel putrida: aut huiusmodi necessariū est scire domoꝝ artifici. ¶ Similiter est in doctrina logyca: non enim considerat incomplexa hac rerum sm q sunt alicuius duorum modorum dictorū esse: sm q est in his sensibilibus: aut in intellectu: nec vt est in essentia harum rerum ex hoc q sunt essentie: sed sz q sunt predicata aut subiecta: et vniuersalia aut particularia: aut huiusmodi que non accidunt his intellectibus: nisi ex hoc qđ diximus in premissis. ¶ Ad considerationem autem dictionum ducit nos necessitas: logicus enim ex hoc q est logycus nō habet ex hoc ꝑmo occupari circa verba ꝑma: nisi quantum ad loquendum et agendum: non enī possibile esset logycum dicere solo intellectu: ita vt non considerentur aliqua eius: nisi solus itellectus tūc sufficeret. ¶ Et si doctor artis posset reuelare id qđ est in anima ei9 alio modo: supersederet semꝑ a verbis: sed q2 necessitas ducit nos ad agendum cum vbis precipue (nō enim potest ratio componere intellecta quin cū illis proferat verba: imo cogitatio quasi locutio est inter ipsum hominem et cogitatum suum verbis imaginatis) sequitur vt verba habeāt diuersas dispositiones per quas differāt dispositiones intentionum que cōcomitantur esse in anima: ita q fiant eis indicia que non haberētur nisi per verba. ¶ Et ideo necessarium est in doctrina logyca vt vna pars ei9 esset consideratio de dispositionibus verborum: nisi enim esset qđ diximus: non esset ei necessarium etiam habere hanc partem cum hac necessitate: loqui enī de verbis comitātibus intellectus est tāq̄ loqui de eorum intellectibus. Cōgruū est ergo ꝑmus loqui de verbis. ¶ Et ꝓpter hoc non valet qđ ille dixit.s. q logyca instituta est ad considerandum dictionē sm hoc q significant intellecta: et q doctrina logyce est loqui de verbis sm q significāt intellecta. Oportet autem intelligi hoc ad modum quem diximus. Ille autem non delirauit sic: nisi q2 non apprehēdit certissime subm logyce et modum essendi eius proprium. Inuenit enim esse qđ habent res in intellectu: et ideo posuit q considerare esse qđ est extra spectat ad doctrinā vel ad doctrinas physicas. Considerare vero esse qđ est in intellectu et quomodo intelligitur in eo: spectat ad doctrinam aliā vel partem doctrine: non distinguens et nesciēs q ea que sunt in intellectu aut sunt res formate in intellectu apprehense extrinsecus: aut sunt res accidētes ei sz q sunt in itellectu que nō fuerūt representate in aliquo extrinseco. Cognitio autem hoꝝ duoꝝ spectat ad doctrinā vnam: quoꝝ vnū est subm doctrine logyce sm accidēs qđ accidit ei. Qđ autē residuum est h sunt pars.s. scđa. ¶ Et qđ est sm accidens qđ accidit ei h.s. est qđ sit deducens nos ad habēdum aliam formā intelligibilem quā non habebamus: vel vtilis ad ducendū. Et qm isti vere nō cognouerūt subm logyce: nec ptē ad quā instituta est: ideo deliquerūt. ¶ Tu autē postea clarius scies q oīs doctrina speculatiua habet subiectū: et q non tractat nisi de dispositionib9 ei9 et accidentibus: et scies q tractatus de sciētia subiecti ē vnius doctrine: et tractatus de eius accidētibus ē alterius doctrine: et similiter debes scire de dispositione logyce.

Qđo ligna lateres et lutū pueniūt ad cōsiderationē domificatoris: et qño non.

Qđo logyc9 cōsiderat intētiones simplices vel cōplexas: et qño nō.

Quo pacto necessaria sit cōsideratio vocū in logyca: et qño logyce nō hz occupari ꝑ circa voces.

Ex hoc pz logycā nō eē ꝑmo de vocibus.

Cōcludit necessitatē eē logycā tractare de vocib9.

Elicit errorē cuiusdā q volebat logycā eē d vocibus sz q significant intellecta.

Qđo ea q̄ sūt in intellectu pñt dupliciter cōsiderari.

Inuenit subm logyce eē eius rōis.

Tractare d sciētia subi ē vnius doctrine: et tractare d ei9 accñtib9 est alteri9 doctrine hoc dictū idiget cōsideratione.

¶ Capitulum dicendi verbum complexum et incomplexum: et dicendi vniuersale et particulare: et dicēdi essentiale et accñtale: et id qđ rñdet ad qd. et qđ nō rñdet.

Postq̄ in docēdo et discēdo necessario indigemus verbis: dicemus q vbum aut ē incōplexū aut cōplexū. ¶ Cōplexū autē est in quo inuenit pars significatiua intellectus q est ps intellectus significati a tota significatōe essentiali: sicut ē hoc qđ dicimus hō scriptor. h.n. verbū hō significat vnū itellectū: et hoc verbū scriptor significat aliū: quoꝝ vnūqđq; est ps hui9 qđ dicimus. hō ē scriptor. significatione regsita ex vbo. ¶ Incōplexū autē est cuius ps nō significat ptē itellus toti9 significatōe essentiali: sic h qđ dicim9 hō: q ho et mo nō significant ptes intētiōis quā significat hō.

Vox duplex s. Complexa. Incomplexa.

Quid vbū cōplexum seu vox complexa.

Quid vbū icōplexū seu vox icomplexa.

Remanet vnib[us].

¶ In hac autem doctrina non debet considerari cōpositio que est ſm auditum: quoniam pars eius non significat partem intellectus: sicut hoc qđ dicimus dominus: cuȝ non intēdimus significare do. vel minus: he enim sillabe non sunt de verbis complexis: sed de incomplexis.

Que sit descriptio vocis incomplexe ſm antiquos.

¶ Qđ autem inuenitur in doctrina antiquorum de descriptione verborū incomplexorum hoc est. s. ꝙ incomplexa sunt: quorū partes non significant aliqd.

Reprehēsio illius descriptionis ſm quosdam.

¶ Quaȝ descriptionē multi reprehendunt dicentes debere addi ei. s. incōplexa esse: quoruȝ partes non significant aliquid de intellectu totius: qꝛ contingit aliquando partes incomplexorum significare aliquos intellectus: ſȝ nō sunt partes intellectus totius.

Defensio illius descriptionis.

¶ Ego autem teneo ꝙ hec reprehensio error fuit: ꝛ ꝙ hec additio nō fuit necessaria ad supplendū: sed ad exponēdū.

Vox ex seipsa vel sic significat.

¶ Verbum enim ex seipso significat omnino: aliogn omni verbo debita esset significatio: quā nūq̄ variaret: nō enim significaret ad placitum loquentis: sicut cum quis imponit verbum ad significandum aliquē intellectum: vt canis cū dicitur pro latrabili: ꝛ hec est eius signatio: deinde imponit ad significandū aliud sicut piscem. Et hec est eius signatio: sic etiā cū in impositione fuerit vacuum a significatione remanebit non significans.

Verbum vel vox carēs significato nō est verbū.

¶ Et ſm multos auctores: nec erit verbum: verbum eni nō est vox ſm intellectū multorum logycorum: nisi sit significatiuū: ꝛ quando quidem ita est. Et qui protulit verbum incomplexū non voluit partem illius separate significare partem intellectus totius nature: ꝛ voluit illius partem significare aliquid aliud q̄ȝ significare solet: ꝛ ita placuit. Tunc pars illa non est significatiua vllo modo: cum sit pars eius in effectu.

Pars dictiōis incomplexe vt actu non significat nisi forte significat vt in potētia.

¶ Si autem fuerit in potentia: tunc fortasse significabit aliquid: cum addiderint ei relationem aliquaȝ designatam: hoc est vt sit sibi voluntas loquentis aliquid significandi per illam: omnino autem non significabit duȝ fuerit pars verbi incomplexi: sed cum fuerit verbum per se. Cū autem fuerit pars non significabit aliquid vllo modo.

¶ Verbum autem aut est complexum: aut incōplexum. Jam autem scis ꝙ prius est considerare incomplexum q̄ȝ complexum.

Cōsideratio simplicium precedit cōsiderationē complexorum.

Inuenit diuisionem vocis incomplexe in vniuocā ꝛ equiuocam.

¶ Deinde intentio incomplexi: aut talis erit ꝙ non prohibeatur intellectum: ex hoc ꝙ intelligitur multa conuenire in eo equaliter: vt vnumquodq; eorum dicatur ipsum eē equaliter: sicut hoc quod dicimus homo habet intentionem in anima que comitatur Socratē ꝛ Platonem ꝛ reliquos vno modo: quoruȝ vnusquisq; est homo: imo sicut verbum solis ꝛ lune vnumquodq; significat intentionem in qua non prohibet intellectus multa conuenire: q̄uis non sit in actu.

Ex quo sequitur ꝙ sol luna ꝛ huiusmodi sūt pdicabilia de plurib[us].

¶ Prohibetur autem hoc ex causa alia non ex hoc qđ intelligitur ex verbo ipso: vt sicut luna aut eius intentio est vna sic ꝙ non prohibetur in intellectu multa cōuenire in ea. s. in eo vno quod intelligit̄ de ea.

Quasi dicat. ꝙ hoc impedim[en]t[u]m ē ex pte affect[us] mat.

¶ Sicut in hoc qđ dicimus Socrates: qꝛ q̄uis multi conueniant non conueniunt: nisi ſm audituȝ eius: at intentio vna impossibile est: vt ponat̄ vna in qua multi conueniant: vna etenim suarum intentionum est substantia vel essentia huius singularis: sed essentiā huius singularis vel substantiam prohibet intellectus attribui alij.

Ex q̄ sequitur ꝙ hoc nomē Socrates cōe plib[us] ē termi[n]us equocus.

Aliquando autem cum dicit̄ Socrates non queritur eius essentia: sed aliqua suarum proprietatum in qua multi conueniunt. In hac autem parte diuisionis q̄uis non prohibentur multa conuenire quantum ad auditum eius: tamen prohibetur esse in vna eius intentione cōmuni cōmunio in qua conueniunt.

Inuenit diuisionem vocis incōplexe vniuoce i[n] vlem ꝛ particularem.

¶ Prima autem pars diuisiōis vocatur vniuersalis: secūda v[er]o particularis. Tu scis autem multa esse in verbis ad modum partis prime ꝛ in intellectibus multis qui sunt ad moduȝ partis prime: ꝛ hec est intentio de qua id quod intelligit̄ in anima non prohibetur habere comparationem similitudinis ad multa.

Logycus nō sic h[abe]t curare ē esse vlium.

¶ Non cures autem ſm h[oc] ꝙ es logycus qualiter sit h[ec] comparatio: ꝛ an intellectus ex hoc ꝙ est vnus (in quo multa conueniunt) habeat esse in ipsis rebus que in ipso cōueniunt vel esse separatum extra per se preter esse quod habet in vno intellectu: an qualiter habet in tuo intellectu. Consideratio autem horuȝ alterius doctrine est: aut doctrinarum duarum.

¶ Jam igitur nosti ꝙ verbū aliud est complexum: aliud incomplexuȝ: ꝛ ꝙ incōplexū: aut est vniuersale: aut particulare. Nosti etiā ꝙ debemus postponere tractatum de complexis.

Circa singulares voces nō ē occupatio scia.

¶ Scias etiaȝ nos non occupari circa tractatū verborum singularium ꝛ intentionuȝ ipsarum: infinita enim sunt nec numerari possunt: que etiam si essent finita scire ea ſȝ ꝙ sunt particularia non confert nobis perfectionem sapientie: nec perueniemus per illa ad finem sapientie: sicut postea scies in libro sapientie.

Cōsideratio h[uius] libri est circa voces vlēs.

¶ Sed qđ debemus considerare est consideratio verbi vniuersalis: scis enim ꝙ verbuȝ vniuersale non est vniuersale: nisi habeat comparationem aliquaȝ: aut in esse: aut in vera opinione ad particularia de quibus predicatur.

Predicatio duplex vniuoca ꝛ denominatiua.

¶ Predicatio autem fit duobus modis: qꝛ aut vniuoce sicut hoc quod diximus ꝙ Socrates est homo. homo enim predicatur de Socrate vere ꝛ vniuoce: aut denominatiue: vt albedo de homine: dicitur eniȝ homo albus ꝛ habens albedinem: nec dicitur esse albedo. Si autem contigerit dici corpus album ꝛ color albus diffinitio predicati huius non predicat̄ de subiectis equaliter: nostra autem intentio non est hic nisi de eo qđ predicatur vniuoce.

¶ Enumerabimus ergo partes vniuersalis ſm ꝙ comparat̄ ad particularia vniuoce. ꝛ dat eis nomē ꝛ diffinitionem: multa autem que inuenimus facit vocem primo non incedere solita via in diuisione verborum: sed postea redibimus ad illaȝ.

De essentia rei ꝛ quo quedaȝ ē simplex ꝛ quedā cōposita.

¶ Dicemus ꝙ oē qđ est essentiam habet qua est id quod est: ꝛ que est eius necessitas: ꝛ que est eius esse. Essentia aūt vniuscuiusq; rei vna est: sed qđ est vnuȝ absolutum non est id qđ est ex multis intellectibus: ex q̄bus coniūctis proueniat vna essentia. Exemplū autem huius nō inuenit̄ in reb[us] sensibilibus: debes ergo nūc credere eius esse: aliquando autē erit vnū aliquid non absolutum. cuius esse ꝛ veritas composita est ex reb[us] ꝛ intentionibus ex q̄bus coniunctis prouenit essentia rei: cuius exēplum est hō: necesse est. n. vt hō sit substātia habēs dimēsiones in spacijs in q̄bus fiat lōgitudo ꝛ latitudo ꝛ spissitudo: ꝛ propter hoc necesse est vt sit hn̄s aīam qua vegetetur ꝛ sentiat ꝛ moueat̄ volūtate: ꝛ preter h[oc] sit aptus intelligere intelligibilia: ꝛ scire artes ꝛ docere eas: nisi fuerit prohibēs extrinsecū nō ex pte hūanitatis: cui oia q̄ cōueniūt ex cōiūctu oiuȝ cōuenit eē vnaq̄ est eētia hois.

De essentia rei cō posterius ē cōposita adhuc magis cōponat̄ cum ad singularia Aristo.

¶ Deinde autem admiscentur ei alie intentiones: ꝛ alie cause propter quas fit vnumquodq; singularium humanorum propter quas discernitur vnumquodq;

q̄ singulare ab alio:sicut q̄ hoc est breue ⁊ illud lō/
gum:⁊ hoc est albū ⁊ illud nigrum:non est aliquod
istorum hō.q̄ si non hrēt istud singulare ⁊ hrēt alia
vice eius:necesse esset corrumpi propter hoc.Sunt
autem talia que consequuntur ⁊ que comitantur.

Q̄ hūanitas est cēntia hō singularis hōis.

¶ Ueritas autem sui esse non est nisi humanitas:
ergo id qđ est vnumquodq̄ singulare est ex eius hu/
manitate:sed speciale acquiritur ex q̄titate ⁊ quali/
tate ⁊ ceteris.¶ Et habꝫ etiaꝫ alias ꝓprietates pre/
ter humanitatem in quibus conueniūt homines: si/
cut in humanitate:si sunt vere proprietates homis
cōis:sicut hoc qđ est rationalis.i.habens animaꝫ ra/
tionalem:⁊ sicut hoc qđ est risibilis naturaliter:sꝫ h̄
qđ est rationalis est vnum eorum: ex quibus coniū/
ctis conflatus est homo:q̄ autem risibilis est natu/
raliter est qđdam qđ cum humanitas conflata ē ex

Risibilitas ē ne cessitate ɔ̄sideratur ad pa ex q̄bus conflat hu manitas.

his ex quibus constat fuit necesse accidere ⁊ comi/
tari:cum enim factus est homo ex coniunctione aie
rationalis cum materia eius fuit aptus animari:qđ
animari sequitur vt sit in materia affectio ridēdi: si/
cut fuit aptus ad alias affectiones verecundandi ⁊
lachrymādi:⁊ admirandi ⁊ percipiendi artem ⁊ sapi/
entiam. Nullum autem horum habitus est:⁊ per il/
la deinde subiectum factū est aptum recipiendi ani/
maꝫ rationalem.ergo habitus anime rationalis p̄/
cedit:⁊ perficitur per eum habitus humanitatis: et
hec consequuntur eum.Cuꝫ enim consideras huma
nitatem necessaria sunt. Jā ergo patet ex hoc q̄ hec
est vera essentia rei:⁊ sunt hic proprietates:ex q̄bus/
dam quarum:⁊ ex aliis constat veritas rei.¶ Que/
dam ergo ex his sunt accidentia que non comitan/
tur in esse eius verba ⁊ vniuersalia que signāt esse
vnius rei:aut multorum:⁊ illa significant ea que re/
spondentur ad quid non alio modo.¶ Si autēꝫ si/
gnificant ea que necesse est precedere in esse ad eēn/
tiam rei:ita q̄ ex coniunctione eorum proueniat eē
rei(quorum alterum tantum non est eē rei:nec ver/
buꝫ qđ significat veritatem esse rei integre:sed par/

Uerbū eēntiale quid.

tem eius)debet vocari verbum essentiale:q: respō/
dentur ad quid.Qđ autem significat proprietatem

Accidētale ⁊ inten tio accidētalis qd.

que est preter illa duo:siue sit cōitas:siue non: ipsuꝫ
voces accidentale:⁊ eius intentio vocatur intentio

Dubitatio.

accidentalis.¶ De materia enim hic tractandū:si
oportet vt intentio verbi vniuersalis sit continens
intentionem verbi significantis quid est esse rei(si/

Solutio.

cut cōmune qđ continet propriuꝫ)aut non.¶ Hoc
enim qđ dicimus verbum essentiale significat ver/
bum:cuius intentio habet comparationem ad eēn/
tiam rei.Essentia autem non comparatur ad essen/
tiam rei:non enim comparatur alicui:nisi id qđ non

Cōparatio nō ē ad seipsū.

est ipsum. Jdeo q̄ putatur verbum substantiale con
uenientius est:vt contineat intentiones constituen/
tes esse rei:⁊ vt verbum significans esse rei non sit
substātiale:vt homo non est substātiale homini:sed
animal ⁊ rationale sunt substātialia homini. ¶ Si
autem non ponitur hoc nomen homo substantiale
homini:ex hoc q̄ est homo sed vnicuiq̄ singularium:
tunc necesse est vt aut comparetur propter substan/
tialitatem veritati singularis:⁊ hoc est etiam homo:
aut vt dicatur collatio que sit singularis:⁊ tunc non
erit ipsum integrum:sed pars eius qđ est scđm hoc q̄
est coniunctum:⁊ accidet vt nec animal:nec ratio/

Accidētalia aliqñ erunt subālia.

nale:nec homo:nec quicq̄ huiusmodi sit substātia/
le vnicuiq̄ singulari tantū.¶ Accidentalia etiaꝫ si/
cut eius color:⁊ q̄ est filius Platonis ⁊ huiusmodi:
aliquando erunt substantialia:quādo erunt partes
constituentes compositum:⁊ tunc homo non plus
erit substantiale singulari q̄ hoc:⁊ iste opiniões du/
cent nos ad hoc:vt substantiale non sit continens
quicquid significat esse.¶ Hoc autem qđ dicimus

Dña inter subē subale ⁊ vle.

substantiale q̄uis scđm naturam locutionis singula/
ris habeat intentionem comparabilem: tamen scđm
placitum logicorum significat aliam intentionem.
Et hoc est q̄ verbum vniuersale est quod significat
intentionem:cuius comparatio ad singularia talis
est q̄ cum putabitur non esse substantia illoruꝫ par/
ticularium:non habebit esse:non q: horum substā/
tia particularium debebat primum destrui: vt sic
possit putari illa destrui:sꝫ quia ex illius destructio/
ne sequitur destructio istorum:idem autem est an h̄
destructo sit veritas scientie:an sit de eo quod est
necessarium veritati scientie quo constituatur: nam
hoc ⁊ illud substantiale dicitur.Si autem non fue/
rit ita:sed fuerit possibile in esse vel in opinione: vt
subiectum maneat destructo predicato.aut nō sit pos/
sibile in esse:sed destructio eius non sit causa destru/
ctionis subiecti:⁊ hoc non sit possibile in esse:naꝫ il/
lud destrui non cōtingit:nisi prius destruatur subie/
ctum in se:ita q̄ ipsum destrui non est causa destru/
ctionis subiecti:sed est accidens.¶ Destructum au/

Accñtia separabilia scđm eē.

tē in esse est sicut stare vel sedere que sunt de his que
cito destruuntur:vel sicut iuuentus que tādem de/
struitur:vel sicut ira tranquilli que facile remoue/
tur:⁊ sicut mores qui facile tolluntur.¶ Qđ autēꝫ

Accñtia separabilia scđm opionē.

destruitur in opinione non inesse est sicut nigredo
ethyopis.¶ Qđ autem non remouetur:nisi prius

Proprie passiones nō ꝑnt remoueri sꝫ q̄ sꝫ aptitudines sꝫ solū q̄ ad actus suos.

remota causa ē sicut hoc ad qđ homo nāliter aptus
est:qđ possibile est remoueri ab homine in esse. Si
autem potentia destruitur humanitas destructur:
nō q: destructio aptitudis naturalis ad ridēduꝫ sit
causa destructionis humanitatis:sed quia non con/

Q̄ño destructo ꝑo nāli alicꝰ spēi q̄ ē eiꝰ passio destruit ⁊ illa spēs

tigit risibile destrui:nisi fuerit antea humanitas de/
structa. Jpsa enim risibilitas non est causa ponendi
humanitateꝫ:sed humanitas est causa ponendi illā.
¶ Patet igitur diuersitas que est iter comparatio/

Epylogus.

nem animalis ⁊ rationalis:⁊ etiam hominis ad sin/
gularia:⁊ inter comparationem accidentiuꝫ ad ista:
primis enim destructis debent destrui singularia:
sed propter ipsam destructionem secundorum non
deberet destrui singulare.Ex his autem sunt quedā
que destruuntur:⁊ quedam que impossibile est de/
strui:nisi destruatur singulare.Et quoniaꝫ ita est in
re:tunc substantiale erit continens quicquid signifi

Subale duplex. qđda qđ signat esse:⁊ qđdaꝫ qđ nō signat esse.

cat esse rei.¶ Jam autem manifestum est q̄ verbū
incomplexum vniuersale: aliud est substantiale qđ
significat esse:⁊ aliud substantiale qđ non significat
esse:⁊ aliud accidentale.

¶ De discutiendo qđ dictum est de substantiali ⁊ ac/
cidentali.

Snia aliorū ē de distinctione subalis ab accidentali.

[I]Am dixerunt in distin/
guendo
substantiale ab accidentali q̄ sub/
stantiale est constituens:acciden/
tale vero non est constituens: sed non
discernūt qualr̄ ē ɔ̄stituēs ⁊ q̄lr̄ nō
ɔ̄stituēs.Dixerūt ēt q̄ substātiale impoīe est puta/
ri destructū:vt remaneat subm̄:accidentale vō possi
bile est putari destructum vt remaneat subiectū: po

Impugnat sententiã illam.

test autem aliqs discutere veritatem ꝛ falsitatem in his. ¶ Dicemus ergo. q2 hoc qđ dixerunt ꝙ substãtiale est cõstituẽs: non continet de substantialis natura qđ est non significans esse: constituens eniꝫ est continens aliud a se. Jam autem incidenter nostri h: Si autem volunt constituens intelligere qđ non intelligit̃ ex significatione sui nominis: sed volunt intelligere idem qđ de subali: contingit eos inducere nomen multiuocũ qđ abstulerunt ab eo cui primũ imposuerunt: nec signant intentionẽ eius ad quod transtulerunt: ꝛ erit labor idem de constituente ꝛ de subali: quorum vnũquodqꝫ tãta egebit expositione quanta ꝛ alterũ. ¶ Contra hoc autem qđ nitunt̃ de destructione in opinione debes meminisse qđ predictum est. s. ꝙ intentio vniuersalis habꝫ proprietates que sunt pmo necessarie quibus postea efficit̃: ꝛ habet alias proprietates que cõcomitantur ꝛ sequunt̃ eam: cum ipsa intentio fuerit habita: nihil autem potest intelligi esse remotis illis ꝓprietatib⁹ ab eo que necessarie sunt ei ad hoc vt habeat esse. ¶ Jaꝫ eniꝫ in premissis diximus ꝙ res habent eẽ: ꝛ ꝙ esse earuꝫ est aliquando in visibilibus: aliquãdo in intelligibilibus: ꝛ ꝙ esse necesse vt habeat alterum duum esse non est verum nisi postq̃ hoc est id quod res est in ipso esse: ꝛ impossibile est vt non habeat alterum eẽ. Fortassis autẽ habebit aliqua que concomitantur eam in esse: sed prius erit ipsum esse: nam dualitatẽ comitatur ipsa paritas: ꝛ triangulũ comitatur tres angulos pares duobus rectis esse: non propter vnũ duum esse: sed ex hoc ꝙ est triangulus. ¶ Hoc ergo esse quod habent precedentia constituentia se ex hoc q2 est esse: non habuit esse: nisi q2 illa precesserunt: cum autem esse non habuit: nec habebit esse intelligibilis nec sensibilis. ergo cum habuit esse intelligibilis habebit esse cum illo intellectu id qđ constituit ſm hoc qđ in eo constituit̃. Cum autem hoc nõ habuerit esse in intellectu: impossibile erit ipa remoueri ab eo. ¶ Hec igitur constituentia debent intelligi cum intelligitur id quod constituitur: vt sciatur: ꝙ impossibile est ipsa ab eo remoueri: ꝛ constitui in intellectu destructis illis in intellectu: in effectu nõ. ¶ Dico autem ipsa haberi in intellectu non ipa cõsiderari in animo in effectu: multa enim de intelligibilibus non intẽdit animus: sed dico ꝙ impossibile est ea considerari in animo ꝛ esse quod constituunt ꝛ ipsũ intelligi esse sine illis in intellectu. ¶ Et quãdoquidem sic est: tunc proprietates que dicunt̃ substantiales ex intentionibus intelligibilibus debent necessarie intelligi ad subiectum hoc modo: esse eni non intelligitur in intellectu: nisi precedat prius eorum intellectus. ¶ Accidentia vero alia intelligere non est prius q̃ intelligere ipsum esse: nec sunt etiaꝫ cum intelligitur ipsum esse: sed sunt concomitantia ꝛ consequentia: q2 non sunt constituentia esse: sꝫ sunt intentiones consequentes esse. ergo esse statuitur sine illis: postq̃ autem statuitur sine illis: tunc nõ est longe quin intelligatur ipsum esse: q̃uis non precesserint ipsa vel non acciderint intelligi. ¶ Jam autẽ scis ꝙ hoc intelligere non volo dicere hoc. s. vt cum intellexeris aliquid ꝛ cõsideraueris in effectu: ꝙ intelligas etiam partes suorum constituentium in effectu: fortassis enim non considerabis partes in tuo intellectu. Sed dico ꝙ si consideraueris constituẽs ꝛ constitutuꝫ non erit tibi possibile remouere constitutum a constituente se: taliter vt veruꝫ sit constitutum habere esse in intellectu non habente esse constituente se. Et quando quidem ita est: esse debet impossibile ea remoueri ab eo: imo debꝫ habere illa sine dubio. ¶ Accidentia autem non nego: quin vere statuantur esse in intellectu: cum non intelligatur habens illa: sed intellectus remouet ista ab eo falso. Hoc autem non affirmo de omnibus accidẽtibus. ¶ Accidentium eniꝫ quedam concomitantur esse principaliter ꝛ manifeste: non mediante alio accidẽte: ꝛ tunc impossibile est ea remoueri ab eẽ remanẽte esse: ꝛ considerans illa necesse simul cõsiderat: nõ enim est causa media inter illa: sicut hoc ꝙ triangulus est huiusmodi: ꝙ aliquod lateruꝫ eius potest ꝓtrahi in directum in opinione: aut aliud huiusmodi qđ accidit illi. ¶ Possibile est autem ꝙ esse accidẽtis sit alio mediante: ꝙ si non attenderetur poterit remoueri a subo: sicut hoc ꝙ oẽs duo anguli trianguli sunt minores duobus rectis. ¶ Si autem secunda pars diuisionis non esset vera: non essent ibi constãtia incognita: si vero pars prima non esset vera non verum esset qđ ostendimus: scꝫ affirmare aliquod cõmunicans esse qđ sit medium. ¶ Medium eniꝫ si non cessat comitari esse vel non cõstat haberi ab isto: aut in infinitum: aut est de constituentibus cõmunicans: ꝛ incognitum (sicut nosti) est cõmunicãs hoc: constituens etiam non est cõstituens: constituens enim constituentis est constituens: ꝛ est cõmunicans illud etiam sine medio. ¶ Ergo cuꝫ id qđ comitatur aliud non est: manifestum est: possibile esse opinari in modo illud aliud comitãte destructo aliquo modo: ꝛ non est possibile aliquo modo. ¶ Modus vero possibilitatis est: q2 põt intelligi ꝛ esse in intellectu cum remotiõe illius comitãtis ab eo in effectu. Respectus etiã huius possibilitatis est ſm intellectũ absolutum: modus vero impossibilitatis est quoniã possibile est opinari tristeꝫ in sensibus illo comitante remoto ab eo: ita vt exẽpli gratia. hoc angulorũ habeat esse nõ existẽte comitatione q̃ comitata est illis in ꝑncipio nãe: aut sicut h triangulus eẽt duorũ: ꝛ anguli eius nõ essent minores duob⁹ rectis: que oppositio falsa eẽt: q2 nõ est poſſe: hoc esse veruꝫ nec rationale manifestum: sicut hoc qđ dicitur triangulus est respectu huius possibilitatis: ꝛ est ſm intellectuꝫ qui comitatur eẽ. ¶ Patet ergo ex hoc ꝙ ꝓprietatum: quedaꝫ est quã poſſe est negari in actu: ꝛ q̃dã est quã poſſe est in intellectu negare habere eẽ: ꝛ quedã quã poſſe est negari in intellectu ab⁹: ꝛ quedaꝫ quã ĩpoſſe est negari eẽ aliquo modo cum sit accñs: ꝛ q̃dã quã impossibile est negari cum sit subale. ¶ Differt aũt ab accidente: eo ꝙ inter subas non affirmat precedere esse aliqđ eẽ: aut esse subale: sꝫ fortassis affirmat precedere subale: accñtale vero intellectus ponit eẽ cõsequens: q̃uis ponat ꝛ nõ remoueat. ¶ Ergo iam manifestũ est qualiter non potuit occurrere intẽtioni accñtalis ꝛ substantialis ille qui noluit contẽtus esse duob⁹ modis ostensionis quos ꝑus diximus.

Proprietates multiplices.

¶ Jd qđ signat eẽ dixerunt esse signatiuum subalis cõis q̃tũcũqꝫ fuerit: ꝛ non peruenit ad nos de h plus discussionis. ¶ Nos ergo ꝑquiramus an id qđ intelligit̃ de hoc verbo ſm sensuꝫ vulgarẽ sit h intentio an non: ꝛ an qđ sciunt minores ꝛ consentiunt in eo tãq̃ in autentico: significet illud: cum eniꝫ fecerim⁹ hoc: ostendetur nobis magna vtilitas. Jdẽ aũt intel-

Considera bene h dicta.

Remouet falsuꝫ intellectum.

Quid sit significatiuū eē rei fm sensum vulgarē.

ligitur fm sensum vulgare tenuimus significandum. ¶ Significatiuū.n.esse rei est id qd̄ signat intētiones qua res est id qd̄ est: res aūt non fit id qd̄ est nisi cum omnes suas habet proprietates substantialiter tam cōes q̄ proprias: hō.n. non est id qd̄ est ex h̄ q̄ est aial: alioquin ex aialitate haberet̄ hūanitas. Cōcedo aūt q̄ aialitas est necessaria ad hoc. vt homo sit id qd̄ est: ꝛ id propter qd̄ habitum habet eē rei ꝛ qc quid est: ꝛ quādo quidez ita ē tunc substantiale cōe alicui cū alio in sua diffinitione vel proprium: non est esse rei s3 pars esse. ¶ Mirū autē est de multis qui tenent q̄ substantiale: ꝛ qd̄ signat eē: sunt vnū: ꝛ nō ponunt q̄ substantiale sit propriū significatiuū esse eius cui est substātiale.s.id qd̄ vocabim⁹ postea dr̄ia. Hoc aūt stultū est. ¶ Cognitio autem dispositiōis eius: qd̄ signat esse fm positionē scd̄am: ꝛ sensuz maiorū h̄ est.s.q̄ inuenim⁹ aial ꝛ sensibile predicari de hoīe equo ꝛ boue. Deinde inuenimus auctores artis dicentes q̄ sensibile ꝛ oīno quicquid est huiusmodi. ex his vocant̄ dr̄ie eoꝝ que dicuntur genera ꝛ ponūtur substantialia: ꝛ non ponūt ea esse aliquid illi⁹ totius qd̄ vocatur genus: ꝛ omne qd̄ est signatiuū eē ꝛ ꝯtinet multa diuersa ponunt genus. ¶ Similiter ē dispositio hominis rōalis cōparatione singuloꝝ hominum. ponūt.n. q̄ homo signat eos essentialr̄: ꝛ nō ponunt q̄ rationale est ita: vnde ponunt hoīem speciem aialis: sed non rationale: qd̄.n. dicit̄ signare q̄le qd̄ substantiale cōe: ponunt diuersū ab eo: qd̄ significat esse substantiale cōe. ergo non tenent ꝯgruū esse: vt vnum aliquid comparatione multoꝝ sit eē ꝛ quale esse. ita vt ne ex eo q̄ conueniūt in eo illa multa sit eoꝝ esse: ꝛ in hoc q̄ per illud dr̄t ab alijs multis sit eoꝝ quale esse: ita vt ex hoc q̄ dr̄ de multis. ꝛ ex eo q̄ conueniunt in eo sit genus aut species: ꝓpter h̄ erit eis dr̄ia: sed cū inueniunt genus querunt aliud qd̄ sit dr̄ia que constituat genus: si est qd̄ habet differentiam cōstitutiuā: similiter cum inueniunt species querunt alia extra eaꝝ essentiam que sunt earū dr̄ie: si autē id non esset signatiuū eē nisi cū eēt gen⁹ aut spēs: tunc cum est signatiuū substātialis in quo conueniunt iudicium eius esset diuersum ab hoc.

Ponētes q̄ sbale ꝛ qd̄ signat esse sunt vnū.

Quid sit significatiuū eē rei fm sensum maioꝝ.

¶ Sunt autem h̄ quedam prohibentia verum esse qd̄ dixerunt.s.q̄ significatiū substātialis cōis est significatiū esse: si quis autē hoꝝ addiderit aliquid p̄ qd̄ restringatur id qd̄ dicitur genus vel species ab h̄ q̄ est significatiū esse hoc .s.q̄ id quod est cōueniēs inter substantialia in quibus conueniunt debet contineri in signatiōe subal' cōis: ꝛ hoc est qd̄ non signat quale quid vllo modo: ita vt differentia inter illa sit h̄: q̄ id qd̄ signat quale qd est idem cū totalitate sua: ꝛ sicut est significat quale quid: id autem qd̄ cōtinet significationem magis cōmuniū ex specialibus cōlibus non signat quale quid nisi accidentaliter: significat eniz illud vna parte sui tantū: sicut aial ꝛ vegetabile q̄uis differant per illud aliqua vegetabilium: tamen non habent hoc ex omni eo eē qd̄ aial habz: sed ex aliquo eius: non eniz facit animal ex hoc q̄ ē corpus. Sed ex hoc qd̄ est sensibile: qd̄ principaliter significat quale quid: ꝛ propter qd̄ significat animal differentia ꝛ quale quid: ergo animal nō facit differre ex sua eēntia: sed ex parte sui sensibile: quod ex sui essentia non facit differre. ¶ Hoc autem est incertū ꝛ non rectum. primo quia si ita esset oporteret: vt cum acciperemus cōmuniorē inter intentiones: sicut ē substantia ꝛ adiungeremus ei proprietatē magis ꝓpriam significatiuaz alicuius rei: sicut si diceremus: substantia ratōalis debet significare esse: vt esset species hominis: vel genus vl' diffinitio hominis: aut iuxta generis esset h̄ substantia rationalis: sed non est ita apud eos: eius enim diffinitio ē animal rationale: animal vero ꝛ substantia non sunt vnum: impossibile est autem vt vna res habeat diffinitionem integram ꝛ certam nisi vnam. ¶ Si autē ꝯtenderint inducere: cū p̄mo cōi omnia ea que sunt in medio ordinis: cōficietur qd̄ tenemus: quia cum significat eē dz eē cōtinens perfectionem qualitatis: ꝛ tunc hic labor deducet nos ad h̄: vt non sit necesse notare h̄ verbum agens eē ab eo cui impositum fuerat ad aliud placitum. Post autem ostendemus q̄ retinere h̄ verbuz iterū est obseruare primaz eius impositionē: ꝛ faciūt nobis omnes modi propter quos implicat sic res: ꝛ post h̄ destruetur hoc totum alijs modis: ex quibus etiam est quod de sensibili. Et deide est quod de animali: ipse.n. constat ex intentiōibus cōmunibus ꝛ proprijs: sed intentiones in eo cōmunes sunt: sic h̄ q̄ est corpus: aut aliquid aliud: ꝛ qd̄ est habens virtutem: aut formam aut qualitatem qua non discernitur: q2 non discernitur nisi per id quod magis est propriuz q̄ ipsa: hoc est: quia corpus aut aliud est habens virtutem comprehendentem singula tali vel tali mō: ꝛ ex illis est h̄ q̄ animal q̄uis non faciat differre vna parte sue intentionis que est corpus: sed alia parte q̄ est sensibile. Nos tamen scd̄m viam considerationis huius non incedimus: nec attendimus hanc cōsiderationem: nos enim non consideramus animal nisi fm q̄ est animal: animal autem ex hoc q̄ est anial vnum quidem est: ꝛ ex hoc q̄ est hoc vnuz necesse ē vt faciat differre differentia que est inter ipsum ꝛ vegetabile: aut non. Si autez non facit differre h̄ ꝯdit vt vegetabile cōueniat animali in hoc q̄ est animal qd̄ est impossibile. Si autem facit differre: tunc iam aduenit ex isto fm hoc q̄ est animal differētia: q̄uis aduēiat etiaz ex vna parte eius: ꝛ fortassis h̄ pars est causa principalis in hoc. Cum autez fuerit in aliquo causa propter quā illud sit causa alicuius dispositionis quā habet causa: non videbitur propter h̄. vt habeat dispositionem accidentaliter. Multa eniz sunt huiusmōi: cū autē fuerit aliquid causa propter quā sit aliud alicuius dispositionis: ꝛ causa habet illā dispositionem: non ideo debet habere accidentaliter: multa enim ex rebus sunt huiusmodi. ¶ Non nego autem ibi esse quedam que consequuntur id qd̄ ponitur signans eē quibus differt id qd̄ vocatur gen⁹ vel species a differentia. Et quedam que consequuntur differentiam que habet sensibile: ꝛ non animal: sed h̄ non est fm primam positionē: nec fm auctoritatem sumptam de hoc ab illis qui tractauerunt de istis verbis fm primam impositionem: sed sunt necessitates ad quas nos impellunt huiusmodi repugnantia. ¶ Cum autem manifeste intelligitur de verbo aliquid quo possumus esse contenti: tūc illō postponere: ꝛ ad aliud transire: modus.n. euagatiōis est: ꝛ pertinacie: ad quē adducit elatio: acquirēdi ꝛ veritati ꝛ fo^{ti}: se nescire nec cogitare ex his q̄s diximus qd̄ omnibus nisi cum audiuit.

Impose ē vnius rei esse plēs diffinitiōes ꝯplecas.

Sic.n.habz lr̄a. sed forte melius clarius acqrēdi veritati ꝛ fauēdi eē.

Dicemus nunc iam ostensum eē q̄ verbum incōplexum vniuersale: aut est substantiale aut accidentale: ꝛ qd̄ est substantiale alicui: aut est aptum signare esse aliq̄

Vlt sbale duplex.s.
Significans eē vniuˀ.
Sigñans eē mltoꝝ.

modo: aut non est aptū. Significans autem esse est: aut qḋ sigñat esse multorum que non differunt substantialiter: aut significat eē multoruꝫ quorum eēntie differunt substantialiter. Exemplum autem pͥmi est nomen solis quando vocatur sol ħ designaᷓ: aut nomen hominis quando vocatur homo Socrates: ⁊ Ypocras. Exemplum autem scḋi est significatio huius nominis animal quuꝫ de equo ⁊ asino simul alicui interroganti qui sint respondebit ꝙ sunt animalia. hoc enim nomen significat veritatem eorum integre s₃ ħ qḋ interrogatur de collectiōe eorum: ⁊ queritur certitudo quam habent communem.

Dña inter illa vña sbalia.

¶ Differentia aūt duoꝝ modoꝝ ħ est: qꝛ primus modus est significans eē collectionis: ⁊ tunc vniuscuiusqꝫ nomen eam nominis significat ⁊ integre veritatē substantialem quā habent Socrates ⁊ Ypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea nisi qḋ proprium est vniuscuiusqꝫ de proprietatibus accidentalibus: sicut iam nosti ex predictis. ¶ De modo vero scḋo tu scis ꝙ animalitas sola est significatiua eē hominis ⁊ equi vniuscuiusqꝫ per se: ex ea enim sola non est vnumqḋqꝫ eorum id qḋ est: nec excedunt istā accidentalibus differentijs sed substantialibus. Quicquid autem habent cōmune de eē nomen animalis significat: sensibile vero significat partem totius qḋ complectitur significatio huius nominis animal. Est igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre: similis est dispositio rationalis comparatione hominis.

Obiectio.

¶ Potest autem hic aliqs dicere ꝙ animal nihil significat qḋ nō significet sensibile: sicut enim non est animal nisi corpus habens aiaꝫ: ita sensibile non est nisi corpus habēs animaꝫ.

Solutio.

¶ Contra respondemus dicentes ꝙ hoc quod dicimus nomen significare aliquā intentioneꝫ non est eo modo quo intelligiᷓ .s. vt quicquid nomen significat necessario sit ideꝫ eius significatio. Scis eniꝫ ꝙ hoc nomen mobile quū significat necesse est ibi esse mouentem: ⁊ hoc nomen tectum quuꝫ significat necesse est ibi esse fundamentum: ⁊ tamen ob hoc non dicimus ꝙ hoc nomen mobile significet: vel intelligatur ex eo mouens: nec ex hoc nomine tectuꝫ intelligatur aut significetur fundamentum: sensus enim de significatione nominis est: vt nomen sit illius intentionis que est ex prima impositiōe.

Nō est necīū ꝙ qcqd nom̄ significat sit illiˀ noīs sigñatio.

Sigñatio noīs pͥpe respicit primam ipōnē.

vnde etiam si fuerit alia intentio adiuncta prime extrinsecus quā percipit intellectus quādo percipit primam: nō ideo nomen erit significatiuum eius s̄m impositioneꝫ pͥmam. Aliquādo erit vna intentio predicabilis de q̄cunqꝫ predicabiᷓ intentio alterius nominis: sicut intentio corporis est cum intētione sensibilis: ⁊ cū intentione mobilis. Intentio enim quā significat dictio est duobus modis: principaliter ⁊ scḋario. principalis autē est: sicut hoc quod dicimus animal significare coniunctionem corporis habentis naturā sensibilis. Secūdaria est: sicut huiusmodi qḋ significat corpus. intellectus.n. eius icluditur in intellectu animalitatis: necessario ergo id qḋ significat animalitatem continet intellectū corporis: non ꝙ extrinsecus inuat illḋ. Erit ergo ħ significatio vera ⁊ pͥncipalis: ⁊ secūdaria: ⁊ significatio extrinseca. Quando.n. dictio significauerit aliquid qḋ significat: cognoscitur intrinsecus: ⁊ aliquid extrinsecus adherere ei: qḋ nō habetur ex significatione dictionis: nec vt contentū: nec vt principale: nec vt coequale. ¶ Si autem volumus hoc totuꝫ complecti ⁊ acquirere: dicemus ꝙ significatio dictionum est tribus modis: qꝛ est significatio parilitatis: hoc ꝙ est animal significat corpus habens animam sensibilem: ⁊ significatio continentie: vt significatio corporis ab animali: ⁊ significatio comitantie: vt ex tecti significatione fundamentuꝫ.

Sigñatio dictionū triplex.
Parilitas.
Continentia.
Comitantia.

¶ Et quando quidem ita est redibimus ad id in quo eramus dicentes: quia intelligitur ex sensibili id qḋ habet sensum: animal vͦ intelligimus ꝙ sit corpus habens animam: ergo significatio corporis ⁊ sensibilis est significatio comitantie. Aliquādo vero s̄m placitum logicorum intelierunt ꝙ est corpus habens animam sensibilem. Est ergo sigñatio eius s̄m integram veritatem significatio parilitatis: ⁊ ad eius partes significatio continentie: significatio sensibilis vero s̄m parilitatem non est nisi perfectū: totum vero ⁊ alias partes non significat nisi s̄m comitantiam. ¶ Cum ergo dicimus hic dictionem significare: non intelligimus hunc modum significationis: vt iam ostensum est: que est dictio significans eē: ex quo modo remouetur predicta questio. ¶ Dictio autem substantialis alicui que non significat eē eius cui est substātialis: nec vt genus: nec vt species: impossibile est eē id qḋ est generalius substantialibˀ cōmunibus: tūc enim significaret eē cōe aliq̄ modo. Est ergo minus cōmune q̄ illud: sed est aptuꝫ ad ħ: vt per illud differunt contenta sub eo inter se: est ergo aptum ad quale quid: ergo esse substantiale qḋ non significat esse rei est significans quale quid.

Obiectio.

¶ Si quis autem dixerit: qḋ aptuꝫ est ad quale quid ipsum etiam aptuꝫ est ad quid. Sēsibile enim quāuis negatur significare esse hominis: ⁊ equi: ⁊ bouis ad modum generis vel speciei: non tamen negatur significare eē cōmune audienti ⁊ videnti ⁊ tangēti. ¶ Unde non oportet substātiale diuidi in id qḋ respondetur ad quid: ⁊ in id qḋ respondeᷓ ad q̄le quid: ita vt alterum non contineaᷓ in altero: non enim cōstat: vt quicquid significauerit quid est: non significet quale quid: vnde compellimꝰ concedere quod dixistis debere alios dicere.

Solū.

¶ Respondemus ad illud ꝙ pͥª qḋ solueᷓ cum sciet nos non negare ꝙ illud qḋ significat quid sunt aliq̄: significet quale quid sunt alia: quia cōcedimus hoc: non enim negamus nisi qꝛ (verbi grā:) sensibile est significans esse speciale. Sensibile etenim est: sic animal in substantialitate homini equo ⁊ boui: quoniā sensibile substantiale cōmune est multis quibus animal est substātiale cōmune: ⁊ non negamus nisi qḋdam aliud. sc₃ dicentes ꝙ conueniant in substantialitate: differant tamen in hoc ꝙ animal est per se significans esse cōmune illis quibus vtrūqꝫ est substātiale aliꝫ: vt corpori. ¶ Et per ħ non debet eē contētio in hoc quod dicimus ꝙ substantiale non est accidentale: nostra enim intentio est ꝙ non est accidentale ei cui est substantiale.

Nō iplicat ꝙ sbale sit accñtale respectu diuersoꝝ.

¶ Qḋ aūt scḋa soluiᷓ per ħ ꝙ non intelligimꝰ sigñans q̄le quid: aptū tm̄ ad q̄le qd absqꝫ qd: ita vt eiˀ sigñatio nō sit nisi intētio intriseca ei in nomine significante esse generale: aut speciale: sed intentio constitutiua qua differunt. cum autēꝫ dicimus significās q̄le quid intelligimus hāc itētiōeꝫ.

Dubitatio.

¶ Si autem quis dubitauerit ⁊ considerauerit qualis sit predicatio sensibilis de audiente vel vidente: ⁊ tangente: an sit respondēdū de eo: aut quid: aut nō: ⁊ quo modo est possibile: vt respondeatur ad qd: qm̄ hec erunt species sensibilis ⁊ aliqua diuersa differentia: tunc sensibile non predicabitur de illis: vt id qḋ

respõdetur ad quid: animal enim est perfectioris significationis: quomodo enim non est ita: cum ipsius sit perfectius predicatum di eo ꝺ quo predicatur cõiter. ❡ Iste autem sic dubitans debet spectare radices qualiter predicetur genus de diﬀa: hoc enim notum erit postea: ⁊ postꝗ̄ hoc in manifestũ est: dicemus ꝙ substantiale significans eẽ vel quid est: vocatur id qꝺ respondetur ad quid: substantiale vero significans q̄le quid dicitur ad qꝺ respondetur ad q̄le: vt in sua entia: aut quale quid est. ❡ Accidentale vero aliquando est propium nature eius de quo predicatur: ⁊ accidit illi tantum: sicut risibile ⁊ scriptor homini: ⁊ vocatur propeium: ⁊ aliquando est illi accidẽs ⁊ alijs: sicut album homini ⁊ alijs: ⁊ dicitur accidens ꝯmune. ❡ Unde esse substantiale vniuersale: aut significat esse minus cõmune ⁊ vocatur species: aut notat q̄le esse ⁊ vocatur differentia. sic vniuersale accidẽtale: aut est propeium ⁊ vocatur proprietas: aut conueniunt in ipso multa ⁊ vocatur accidẽs cõmune. ❡ Ergo omne nomen vniuersale: aut genus: aut differentia: aut species: aut proprietas: aut accidẽs cõmune. Hoc autem qꝺ est genus nõ est genus in se: nec in cõparatione omnium: sed est genus eorũ que cõueniũt in eo: similiter species non est species in seipsa: nec in comparatione omnium rerum: sed in comparatione eius qꝺ est aliquid in ipsa: preter hꝰ ẽt differẽtia nõ ẽ differentia nisi comparatiõe eius qꝺ diuiditur in sua eẽntia per illam: similiter etiam proprietas non ẽ proprietas nisi comparatiõe eius cuius nature accidit tantum: similiter accidens cõmune non est accidẽs nisi in cõparatione eius cui accidit: ⁊ nõ alr. ❡ Nũc ergo loquamur de vnoquoque eorũ per se: ⁊ deinde loquamur de eorum cõmunitatibus ⁊ differentijs: sic habet visus: incedentes scḋm viam aliorum.

Dicemus ꝙ verbum significans intentionẽ generis prius apud eos scḋm primã impositionem significabat aliud: ⁊ deinde per impositionem scḋam translatum est ad significandũ intentionem que apud logicos vocatur genus. Illi autem intentionem in qua multi cõueniebant vocabant genus veluti genus eorum: vt cesares: aut patriam vt egyptij. Quod .n. apud eos vt cesares: vocabatur apud nos genus comparatione cesarum singulorum: similiter egyptij vocabantur inter eos genus comparatione singulorũ qui nati sunt in egypto: aut qui in ea cõmorabantur. Unde etiam in quo cõmorabantur: ⁊ in quo conueniebant multi erat genꝰ eorum. Cesar enim erat genus cesarum: ⁊ egyptus genus egyptiorum: ⁊ hec pars erat conuenientior apud eos generalitati. Cesar enim causa est de hoc qꝺ cesarietas sit genus cesarum: ⁊ egyptus causa ꝺ hoc ꝙ egyptietas sit genus egyptiorum: ⁊ putabant ꝙ causa dignior ẽ nomine ꝗ̄ causatum. Conuenit enim vtrũque in significatione nominis anteꝗ̄ appropiquauerint sibi i eo. ❡ Uidetur etiam mihi ꝙ officia ⁊ artes vocabãtur genus. ❡ Et quoniã hec intentio que nunc vocatur apud logicos genus fuit vnum in intellectu qꝺ habet comparationem ad multa que conueniũt in eo. Quia in lingua sua non erat ei nomẽ quo appellaretur ea que sunt inter se similia transtulerant adhuc ⁊ vocauerant genus hoc. s. de quo loquuntur dialetici: ⁊ describunt dicentes ꝙ est: id qꝺ ṗdicatur de pluribus differentibus specie in eo ꝙ quid est. ❡ Prius autem ꝗ̄ incipiamus exponere hanc descriptionem inuoluamus facile sensum diffinitionis ⁊ descriptionis: sed differemꝰ expositionem earum vsque ad locũ quo ostendemus quid sit sillogismus ꝺmõstratiuꝰ. ❡ Dicamus ergo ꝙ primum qꝺ predicatur: ⁊ queritur in diffiniendo hoc est. s. vt nomen significet esse rei. Si autẽ intentio rei fuerit intentio incõplexa non composita ex multis intentionibus: tunc nõ debet significari eius substantia nisi nomine qꝺ tãtum significat ipsam substantiã: ⁊ hoc erit nomen eius tantum: nec erit aliquid quo potius significetur esse rei ꝗ̄ proprium nomen eius. Aliquãdo autem significabitur nomie multiplicato: qꝺ est nomen eius: qꝺ erit manifestius ꝗ̄ ipsa. Cum vero significatio nominis non dederit aliquid certũ: erit necessaria alia significatio que nõ tantũ signabit eius substãtiã: quibus excitabitur intellectus ad intentiones per quas perueniet ad intellectum eius: aut contẽtus erit signis absque esse: ⁊ nõ comprehendet illud sicut tu modo. Quod ergo ẽ huiusmodi non habet diffinitionem: sed habet nomen quo ostenduntur ei extra ⁊ accidentia ⁊ comitantia. ❡ Si enim intentio substantie fuerit composita ex intentionibus ex quibus est eius esse: ita ꝙ hꝰ dent ei esse: quia de substantialibus magis propria sunt ei genus ⁊ differentia. (sicut debes intelligere ex pmissis.) Differentia autem differentie ⁊ genus generis ⁊ qꝺ componitur ex illis habet mediãte alio que cõtinentur in genere vel differẽtia. oportet ideo: vt diffinitio sit composita ex genere ⁊ differentia: cũ autem dederint genus propinquũ ⁊ differentiã que est post ipsum: conficietur ex eis diffinitio: sicut hꝰ qꝺ dicitur de diffinitione hominis ꝙ est animal rõnale. ❡ Si autẽ genus nõ habuerit nomen dabũt ẽt diffinitionem eius: sicut si animal non haberet nomẽ: diceretur corpus habens animam sensibilẽ. Deinde apponeretur rationale. Similiter de differentia: omnino ante diffinitionem comprehendit omnes intentiões substantiales rei: ⁊ ostendit eas: aut significatiõe principali: sicut cũ ostendit intentionẽ vnam contractam ex collatione ⁊ significatione cõtinentie: sicut quum ostendit partes. ❡ In descriptiõe vero nõ queritur nisi: vt componatur oratio ex cõsequẽtibus rem que sunt ei paria que habebit quicquid cõtinetur sub ea: ⁊ nihil aliud: ita vt significet eam significatiõe signi. ❡ Cõuenientius est autem: vt prius ordinetur in ea genus: aut proximum: aut lõginquum. Et deinde apponantur accidẽtia aut proprietates: ꝙ si ita nõ fuerit: erit tũc descriptio viciosa. ❡ Exemplũ autem huius hoc est: quũ dicitur ꝙ homo est animal latarum vnguiũ erecte stature eminẽtium carniũ: risibile: vel cum dicitur hoc totũ absque animali. ❡ Ergo ṗdicari in declaratiõe nominis generis est: sicut hoc quod vocatur genus. ❡ Predicatum autẽ aliud est de multis: aliud est de vno solo: ergo predicatũ de pluribus erit generi quasi genus: predicatũ vero nõ de pluribus nõ indicat genus: predicatũ vero de pluribꝰ cõtinet genus ⁊ cetera. de quinque vlibꝰ. ❡ Cũ vero dicimus differẽtibus specie in eo qꝺ quid est. appropriatur genus. Differẽtia autẽ specie itelligimus differẽtia substãtialiter. ❡ Species enim aliquãdo dr̃ veritas omnis rei in suo esse ⁊ forma: ⁊ ita vt nõ consideretur eius comparatio ad aliud: ⁊ precipue cum fuerit possibile in itellectu predicari de multis cõuenientibus in ipsa in effectu: aut nõ in effectu: sed in potentia ⁊ ipossibilitate opinionis. ❡ Ad ostendendum autẽ qꝺ

Solutio.

Accidentale duplex .s. ppriũ ⁊ cõe.

Cõcludit numerũ vliũ ⁊ õndit qꝺ nullũ eorũ ẽ tale in se.

Nota de diffõe.

Nõ ꝺ descriptiõe.

Quare sit descriptio viciosa.

Predicari in diffinitiõe generis ẽ sic genus. i. remotũ. ṗdicari vero ꝺ pluribus ẽ sic genꝰ propinquum.

Species pfolũ.

Descriptio generis logici.

sit genus:non est necesse considerare aliquid bonū. Cū enim multa fuerint diuersa in eē.Et deinde predicatur de illis aliud tali predicatiōe illud aliud erit genus. ¶ Debet autē intelligi h̄:qđ dicimus de hac re.s.ꝙ predicatur de multis ad interrogationeʒ per quid:quoniaʒ h̄ iam debet fieri nisi interrogatur de multis simul non debent quoqꝫ eoꝝ per se:sicut iaʒ nosti. Differentia autē non predicatur in qd vllo modo. ¶ Species quoqꝫ ex hoc ꝙ est species nō predicatur de aliquo predicatiōe huiusmodi:sed de eo ꝑdicatur aliter. Si vero contigerit ipsam predicari taliter iam fit genus. ¶ Debes autē scire ꝙ nihil habet genus ⁊ speciem:(que pertinēt ad relationē.)nisi ex hoc ꝙ habet intentionē diffinitionis eoꝝ.Cum autē attribuimus hanc diffinitionē generi: percipim⁹ qđ genus. Percipimus aliqđ insuper qđ iudicaretur si diceremus.s.ex hoc ꝙ ita est si plenius diceremus: qđ autem postea appropriatur nomie speciei postea scies ꝙ non predicatur de multis diuersis in specie: sed in numero. Accidentaliū vero nullū predicaẗ in quid:nullius igitur alioꝝ est hoc propriū.Omne autem genus habet hoc propriū:diligenter ergo ꝯsiderata intentio huiusmodi diffinitionis vocaẗ genus.

Prima dubitatio. ¶ Contingunt autē circa h̄ questiōes multe:quarum vna ē ꝙ si genus habet aliquid:quod sit ei quasi genus:(⁊ hoc est predicatū de multis.)tūc genus ꝑdicabitur de genere: quod est supra se.

Solo. *Quō ꝑdicari de multis ꝑdicaẗ ō gnē ⁊ eꝫ ouerſi mode tñ: ⁊ nō ꝙ h̄ oīa ba sunt ex ꝑuilegio qđ hūt scđe ītētiōes qđ ē de se ipsē ꝑdicari multo.*

¶ Ad qđ respondemus:qđ predicatur de multis ꝑdicatur de genere vt genus:sed genus de eo non: vt genus:sed vt accidens. Non.n. dicitur ꝙ omni ꝑdicato de multis accidit genus:nisi aliquo respectu:sicut animali accidit generalitas aliquo respectu.s.respcū cōmunitatis.sicut in proximo ostendemus: ita ꝙ generalitas non est constituens animal vllo mō. Nos autem non negamus quin intentio minus cōmunis predicetur de magis cōmuni:sʒ non de omni. Si autem genus predicatur de predicato de multis:sic predicatū de multis predicatur de genere:esset impoīe.

Scđa dubitatio. ¶ Item queritur de hoc ꝙ accipimus nomen speciei in diffinitione generis. Cum enim volueris diffinire speciem:videtur necessario apponendū nomen generis:sicut postea ostendetur.cuʒ dicitur ꝙ species est id quod ponitur sub genere. Sed interroganti videtur esse ignotum. Ostendere.n.ignotū per ignotum. non est ostendere: nec declarare:omnis autem diffinitio vel descriptio est declaratio. ¶ Ad hoc auteʒ iam responderunt quidam dicentes ꝙ quia duoꝝ relatiuorum vnū non intelligitur esse nisi ꝯparatione alterius:genus autem ⁊ species relatiua sunt:ideo debet vnusquisqꝫ eorum accipi in descriptione alterius necessario. Unumquodqꝫ enim eorum non est id quod est nisi ex comparatione alterius.

Solō q̄rēdā: ⁊ ē porphyrij capitul̄ de spē.

Ob' ptra ¶ Hec autem descriptio auget dubitationem in alijs que sunt preter genus ⁊ speciem:in quibus est implicatum:qđ in genere ⁊ specie: augmentum vero implicationis non est explicatio. ¶ Indagator etiam dicet tibi ad apta diffinitioneʒ relatiuorum:cuʒ diffinitione generis ⁊ speciei:⁊ fac scire quomodo:(quū sint simul incognita.)scitur alterum per alterum.

Scđa.

Tertia. ¶ Item in solutione solent considerari propositiōes questionis ⁊ destrui altera vel vtraqꝫ:in hac autē solutione quā h̄ inducit non cōsiderauit propositiōes. Non enim dixit ꝙ genus ⁊ species vtraqꝫ non sunt incognita apud introducenduʒ: nec dixit cum sciaẗ alteꝝ ex altero:(quū ipsum sit ignotum.)Non est hoc dicere ignotuʒ per ignotuʒ. Hoc eniʒ negare impossibile erat eum:nec poterit etiam negare ꝙ docere ignotū per ignotū nō erat declarare. Nec dixit ꝙ ex ordine haꝝ propositionū non prouenit: qđ querītur ex eis:quare h̄ non considerauit ꝑpositiones q̄stionis:nec suum syllogismum in hoc fecit.

Quarta. ¶ Et etiam accidit ei maximus error ex hoc ꝙ nō potuit inuenire differentiaʒ que est inter id qđ sciẗ cuʒ aliquo:⁊ id ex quo sciẗ aliud. ¶ Id enī ex quo aliud scitur est id qđ per se scitur:⁊ fit pars ostēdēdi aliud cui:quū adiūcta fuerit alia pars peruenieẗ ad cognitionē alterius:qđ iaʒ cognitū fuerat nunqꝫ ante illud.

Q̄d' lex sciuntur cū alio ⁊ sciuntur ex alio.

Qđ autem scitur cum aliquo est id qđ cum perfecta fuerit cognitio rei ex conuentu ostendentiū rem: sit sicut res etiam scietur. Et cum non illa scitur illđ nūqꝫ scietur:nec ex illo scieẗ res. Et ideo ē potius collationis que ostendit rem: partes enim collationis ostendentis rem:quū non conueniunt simul:nō sciētur res:vna enim eaꝝ est significans partem cognitionis quā habet res tantum: ⁊ interdum partes dicuntur:⁊ nōdū sunt complete:ideo dicimus est res incognita. Cū vero complete fuerint:sicut res.tūc ⁊ scitur id quod scitur cum re:⁊ re vera vero non sciuntur nisi simul. Cū autem sciuntur alia ex alijs seqẗ:vt cognitio vnius sit prior cognitione alterius:⁊ non cum cognitione alterius. Et ideo id qđ scitur cū aliqđ aliud est ab eo ex quo scitur aliud. Id eniʒ ex quo sciẗ aliud prius est in cognitione qꝫ illud. ¶ Unde dicimus ꝙ relatiua non diffiniuntur sm hanc imperitiaʒ: quaʒ inuenerat ille qui putat per eam soluere huius qōneʒ. Sed in diffinitione relatiuoꝝ est quidā modus collationis per queʒ remouebitur hec perplexitas: cui⁹ declarationis alius est locus. ¶ Sed exempluʒ ei⁹ in proximo est hoc:ꝙ quū interrogatus fuerit quid est nihil dices. Respōdeo ꝙ h̄ est qui habet fratrē: nisi dixerit ꝙ ille frater cuius pars ē pater alterius qui dicitur esse frater eius:⁊ tūc in duas partes declarationis quaꝝ nulla est diffinita ex altero relatiuoꝝ. Qui autem h̄ expedieris iam ostendisti rationeʒ relatiuorum simul. ¶ Postqꝫ vero iam ostēdimus illum nihil determinasse redibimus ad id a quo digressi sumus dicentes ꝙ diffinitio generis perfecta est:sʒ non accipiatur in ea species:sm hoc ꝙ species est: ⁊ refertur ad ipsum:sed sm hoc ꝙ est essentia. Cū eniʒ intelligitur ex specie esse:⁊ veritas rei ⁊ forme:(plerumqꝫ.n.intelligitur ex ea hoc:sm visum eoruʒ.)nō erit tunc species ad genus. Cum.n.intelligitur.(differentia specieʒ.)differentia inesse ⁊ forma:iam ꝑfecta est diffinitio generis. Cū enim dixeris ꝙ gen⁹ predicatum de multis diuersis in seipsis esse ⁊ formis: ⁊ substātialibus ad interrogationē per quid sunt:iaʒ perfecta est diffinitio generis:⁊ non est necesse spēm ex hoc ꝙ est relata poni in eius diffinitione:qꝫuis relatio aliquo modo h̄ intelligatur. Sed non est sic:vt propter hoc sit diffinitio que est eorum: quoꝝ vnuʒ diffinitur ex altero:sed relatio que est h̄ intelligiẗ esse hec.ꝙ quū dixeris ꝙ est predicatum de mltis diuersis in esse:iaʒ posuisti diuersa in esse predicari de ipo. ⁊ hoc est quod inuiẗ de relatiōe que tibi accidit.

Solo ꝑrie ad scđaʒ dubitatiōē.

Soluit dubiū. ¶ Qđ autem non fecerit diffinitionem eorum:quoꝝ alterum diffinitur ex altero hoc est:quia pars diffinitionis est esse:sed vniuersalitas diuersa in esse nō diffinitur per genus. ¶ Ergo iaʒ diffinisti gen⁹ tali diffinitione:ex cuius fine ⁊ in potentia diffiniri specieʒ que refertur ad genus qꝫuis non posueris:eam in ei

Exemplu h.

fectu:(fm q esT relatiua.) parte diffinitionis generis.¶ Sed disputare de hac patia diffinitionum q habent reliqua: et quare sic esse debeat: et quomodo poterit considerari: id qd habet vnuquod relatiuorum per se non: vt predicetur comparatione alterius: postea declarabitur alis.

Ad triplex signa tu spei fm analogiam.

Species autem apud grecos dicebatur fz aliam intentionem preter speciem logicam: nomen enim qd transtulerunt greci prius ad intentionem speciei logice prius imposuerunt fm primam institutionem forme vniuscuiusque: et quia postea inuenerunt q ea que sunt sub eodem genere habent formam: et esse que sunt propria vnicuique eorum: ideo vocauerunt ea ex hoc q sunt: ita species: et sicut nomen generis continebat intentionem vulgarem et logicam: ita nomen speciei absolute continet intentionem vulgarem et logicam.¶ Et sic nomen speciei logice continet: fm logicos duas intentiones: quarum vna est communior: et alia magis propria.¶ Communior autem intentio est hec quam dicunt referri ad genus: et diffiniunt dicentes q est posita sub genere: aut de qua predicatur genus substantialiter et alia huiusmodi.¶ Intentio vero magis propria est quam aliquando describunt fm aliquem respectum dicentes q est species specialissima: et h est que significat esse: qd est commune pluribus non differentibus substantialiter.¶ Et hec intentio vocatur species: fm primam intentionem: qz h nunq erit quin sit sub genere.¶ Et dicitur species fm intentionem scdam.¶ Sed inter hos duos act' est differentia: quoniam tantum fm primam intentionem referatur ad genus: sed et fm scdam intentionem non referatur ad ipsum: ad hoc enim: vt pdicetur de pluribus differentibus numero in quid non est necesse: vt sit aliud quid communius q ipsa: qd predicatur de ipsa.¶ Jntentio autem speciei: fm primum modum non est: sicut genus: fm intentionem speciei: iuxta 2m modum constituens illam.¶ Possibile est.n. in opinione: vt id qd est species hoc modo: primo non habeat speciem: iuxta 2m modum. Non prohibetur enim in intellectu intelligere vniuersale qd sit pm: et non esse sub eo vniuersale. Et preter h non diuiditur differentijs: sicut punctus fm aliquos.¶ Et qd est possibile remoueri in opinione: etiam non erit substantiale: sicut iam nosti: qd autem non fuerit substantiale non erit genus: sed si necesse fuerit ibi esse non erit nisi accidens comitans. Aliquando autem dicitur: vt species specialissima.¶ Qd autem intelligitur de hoc q est species specialissima: non est id qd intelligitur de h: q est species: fm intentionem que dicitur de multis diuersis numero in quid: quo etenim cum ex hoc q e species specialissima: species sit ei: vt genus intrans in ei' diffinitione: propter quam referatur ad species q sunt supra eam.¶ Deinde certissime nescio vter eorum modorum: fm logicos fuerit prior: non est.n. longe q id ad qd primum transtulerunt nomen speciei sit id qd est supra singularia. Et deinde propter hoc q accidit ei habere supra se aliam communiorem: vocauerunt: qd est sub communi huiusmodi specialitatem. Nec etiam est longe q alia intentio antiquorum sit: sed qz hanc intentionem comitabatur: vt esset species specialissima: et propter suam relationem restringentem specialitatem: tantum absque generalitate posuerunt digniorem: tunc nomine specialitatis: et quia est statis post singularia

Spes logica duplex .s. coîs et propria fm spalissima.

Spes coîs qd.

Species spalissima quid.

Dña inter spem coem et spez spalissimã.

q spes coîs non sit sicut gen' ad spalissimã spez.

Quis mod' spei sit prior.

vocata est species. Hoc autem est: qd ego nequeo discernere: quis magis sonet q nomen non fuerit prius impositum speciei: fz respectum quo refertur ad genus.¶ Debemus autem scire de specie que vna est de quinq in diuisione prima: fm quem istorum modorum est spes.¶ Dicamus ergo posse ee: vt h quinq membris diuisio fiat taliter: vt includat vnum tantum duorum modorum: et non alium: cum.n. dicitur q nomen commune substantiale: aut dicitur significare esse: aut non: si est significans esse: aut est significans esse commune differentibus numero non specie: tunc membrum significans esse continebat genus et speciem que est statim post singularia: et excludit respectum speciei: fm intentionem q est in relatione generis: fz membrum primum.¶ Et postea predicatum de multis differentibus specie in qd diuiditur in id qd est sic: de quo non predicatur aliqd huiusmodi: et hoc erit qd vocatur genus tantum: et in id qd predicatur de multis de quo predicatur aliquid huiusmodi. Et fm hunc respectum erit species: sed hec diuisio non attribuit numerum specialitatis: fm intentionem relatam absolute: sed ostendit nobis potestatem huiusmodi specialitatis: fm hunc respectum .s. q est genus: et habet specialitatem: et ostendit nobis naturam speciei: fm respectum proprium saluam et integram.¶ Et possibile e autem diuidi taliter: vt det nobis speciem que est fm intentionem communem: et species fz intentionem propriam sit in scdo membro: ita vt sit in id qd est species. aut qd est species specialissima: tamen accidit esse speciem.(fm intentionem quam posuimus ee magis propriam.) qd est species que sit genus.¶ Cum autem diuiditur vniuersale: fm qd est vle communicatior consideratio de illo est: vt diuidatur diuisione quam habet comparatione inferiorum suorum quibus est vniuersale: et tunc remouebitur species fz intentionem communem: et non habebitur postea nisi ex alio respectu: et tunc species que primo percipitur erit species: fz intentionem propriam. Si autem non curauerit de hoc: nec de dispositionibus vniuersalium: et de accidentibus eorum que sunt inter illa: ex h q sunt vniuersalia: (sic hoc q vnum est communius vel magis proprium comparatione alterius non comparatione singularium.) tunc proueniet tibi species relatiua: sicut in proximo ostendemus.¶ Non debet autem quis credere: vt h quinq membris diuisio sit includens omne id in quo diuiditur vniuersale. Aliquando.n. aliquid diuiditur in aliqua et excluduntur ab eo alia que non includunt nisi in alia diuisione. Animal.n. cum diuidit in loquens et in non loquens non erit nisi bimembris differentia a qua excluditur volatile et gressibile: et tunc erit necessarium fieri aliam diuisionem.¶ Non debes autem persistere in dicendo q h diuisio quinq membris debeat includere omnem intentionem cuiuscumq vniuersalis: et respectum eius: sed debes scire q non ducit nos ad hoc implicitum: nisi qz duo membra discreta conueniunt in vno nomine qd est species.¶ Conueniens tunc est autem dicere q cum h quinq habita fuerint proueniet ex comparatione que est inter illa aliquid aliud .s. dispositio eius qd est magis proprium inter ea que predicantur in quid: comparatione magis communis ita q sit specialitas magis propria: sicut ante accidit. hec etiam singularitas et indiuidualitas quas pretermiserunt sic currentes de eis.¶ Si autem volueris facere diuisionem ex qua detur nobis species: fz intentionem relatam que est communior: tunc conuenit dici q nomen substantiale: aut predicatur in qd: aut

Dubitatio.
Quis mod' spei est vnus ex quinq vlibus.
Solo.

non:id autem qđ predicatur in quid intelligitur cõmune id qđ conuenit responderi ad interrogationẽ factaȝ de multis quid sunt. Deinde dicemus ꝙ ea q̃ predicantur in quid differant in cõmunitate ꝛ proprietate. Quedam enim eoꝝ sunt cõmunia ꝛ quedã cõmuniora: ex predicabilibus autez in quid id qđ ẽ cõmunius est genus minus cõmunis: ꝛ minus commune est species cõmunioris: inuenta autem specie diuidem⁹ al'r dicentes: necesse eẽ aut vt species fiat genus alij speciei aut non. Et hec diuisio ostendit nobis quinqꝫ manifeste: ꝛ natura speciei ſm̃ intentiõeȝ cõmuneȝ continetur in ea. Species vero 2ᵐ intẽtionem secũdã includetur in ea aliquo modo: sed in diuisione prima non fuit ita. ℂ Uulgata autẽ diuisio hoꝛuȝ quinqꝫ affinioꝛ est prime diuisioni. Diuiditur enim sic: omne nomen incomplexum singulare: aut significat vnũ aut multa. Significans autem vnuȝ est nomen singulare: signans autez multa: aut significat multa differentia specie: aut nũero. Signãs vero multa differentia specie: aut est substantiale: aut ẽ accidentale. Si autem est substantiale: aut predicatur in quid: aut in quale quid. Signans autez multa differentia specie in quid ponitur genus: significans quale quid est differentia: accidentale vero est accidens cõmune. Deide dicitur ꝙ id qđ significat multa differentia nũero: aut predicatur in quid: ꝛ est species: aut predicatur in quale quid: ꝛ sic ẽ proprietas.

Diuisio vulgata quinqꝫ vliũ.

ℂ Hec autẽ eoꝝ diuisio non includit speciẽ ſꝫ intẽtionem relatiuam: nec differentiaȝ ſm̃ ꝙ est differẽtia: non enim continetur in ea de differentijs nisi qđ predicatur de multis speciebus. Non est autez h̃ natura drie: aut h̃ ex h̃ ꝙ est differentia: non enim omnis differentia est ita sicut postea ostendetur. ℂ Si autem considerarent qđ tu postea scies non possent reprehendi: sed scies eos: nec considerasse: nec percepisse: ꝛ ideo non possumus eos excusare: fortassis autem doctorum primus considerauit. ℂ Et in hac diuisione non distinxerunt inter proprietatẽ ꝛ differẽtiã quã non habet nisi species. ℂ Et excluserunt proprietateȝ que est proprietas speciei medie ꝛ comparatiue. Non enim assignauerunt proprietatẽ ſm̃ ꝙ est proprietas speciei: sed ſꝫ ꝙ est proprietas speciei specialissime: sicut non assignauerunt speciem nisi specialissimam.

Reprehẽsio istius diuisionis vulgate.

Certificemus nunc vulgatas descriptiões speciei dicẽtes ꝙ speciei (ſm̃ ꝙ species non refertur ad gen⁹.) perspicitur diffinitio talis: ꝙ ipsa ẽ que predicatur de pluribus nũero differentibus in quid: in qua non conuenit cũ ea: nec genus: nec accidens cõmune: vnũqđqꝫ enim eoꝝ predicatur de multis differẽtibus specie: non autẽ multis differentibus numero. ℂ Hoc ẽt qđ dr̃ predicari de multis differentibus nũero debet intelligi. s. de numero tantũ. Nisi eniȝ sic intelligatur: ex hoc ꝙ predicatur de multis differentibus numero non prohiberetur predicari de multis differentibus specie: predicatur enim de multis differentibus specie aliqñ qđ predicatur de multis differentibus numero: quare proprietas huius nominis nõ est speciei: sed tãtuȝ eius qđ predicatur: nisi sic excludatur id qđ predicaẽ de multis differentibus specie ab eo quod intelligitur de hoc: ꝛ hoc est per qđ differunt a specie genus ꝛ accidens: aut per qđ discernit ab ea differre que predicantur de multis differentibus specie. ℂ Huius autem drie exemplũ est id qđ diuiditur in duo equalia: ẽ enim differentia paris ſꝫ numeꝝ: sed aliquando dicitur de linea ꝛ superficie ꝛ corpore: non enim par est tantũ qđ diuiditur in duo equalia: sed cũ additũ fuerit numero qđ est ei quasi genus erit propriũ paris. ℂ Sed non discernit per hoc species a differentia que est propria speciei: sicut est rationale. s. habens virtutẽ discurrendi. hoc eniȝ solus homo habet. Quod eniȝ de angelo predicatur hoc est alterius intentionis: in qua non conuenit hõ cuȝ angelo. ℂ Aliqui autẽ verbosi possunt excludere ab hac diffinitione (ſm̃ hunc modum discernendi.) speciem a differentia. Modus vero hic est: vt dicatur ex natura speciei ſm̃ hanc intentionem debet non predicari nisi de multis differentibus numero: sed nature differentie non debeẽ hoc. Et hic modus est exceptus: sed per h̃ ꝙ predicatur in quid species a differentia absoluitur: ꝛ etiaȝ differt a proprietate: proprietas enim non predicatur in quid. ℂ Ergo h̃ descriptio est recte assignata que non continetur nisi intentioneȝ que diciẽ species specialissima. ℂ Species vero ſm̃ ꝙ refertur ad genus habet duas descriptiones: quarum vna est h̃: qua dicitur ꝙ est posita sub genere: altera vero ꝙ ẽ id de quo predicatur genus in quid. ℂ Debemus autem h̃ cõsiderare dicẽtes ꝙ si ex (posita sub genere.) intelligitur ꝙ sit magis propria q̃ ipsum in predicatione: sicut qđ predicatur de parte eius de qua predicatur dicitur esse id sub quo h̃ est: si inq̃ ita est tũc singulare ꝛ species ꝛ differentia ꝛ proprietas cõueniunt in hoc. ℂ Si vero intelligatur (positum sub genere.) de eo qđ vře est tantũ: ꝛ non singulare: tũc intelligitur ꝙ non datur ex significatione nominis: ꝛ preter h̃ differẽtia ꝛ species ꝛ proprium conueniunt in hoc. ℂ Si vero intelligatur ex posito sub genere qđ est propinquius sibi coniunctũ in illo sine medio: tunc excluditur singulare: sed non propriũ ꝛ differentia. ℂ Si vero intelligatur ꝙ est sibi coniunctuȝ non in ordine cõmunitatis tantum: sed in ordine intentiõis: etiam excludetur proprietas: sed non differentia. ℂ Si vero intelligatur ꝙ est in cuius natura est cõmune. s. id qđ est superius est contentũ in significatione eius: appropriabitur hec descriptio speciei: genus eniȝ non est in natura drie: nec proprietatis: sed est quasi semen eoꝝ: ꝛ non est intra essentiaȝ eoꝝ: ꝛ est comparatio eius ad illa: sicut cõparatio rei consequentis necessario: ꝛ nõ comparatio eius qđ intrat substantiam eoꝝ: sicut iã nosti. Hoc autez nomen (positũ sub genere.) nõ significat hanc intentionẽ expositaȝ tot modis: nec ſꝫ impositionem nec ſm̃ vsum: non enim memini me aliquo loco libroꝝ auctoꝝ huius artis inuenisse hoc nomẽ sic debere intelligi. ℂ Descriptio vero scďa h̃ est ꝙ species est de qua predicatur genus eius i qd: aut sic dicitur: ꝙ est id ď quo predicatur genus eius in quid. ℂ Contra tũc si intelligiẽ predicari in quid quod iam ostendimus: oportet aliqd addi qđ est de quo ꝛ aliõ predicatur genus eius in quid: ꝛ erit hoc proprium speciei: de differentia etenim non predicatur genus in quid vllo modo: sicut nec de proprietate ꝛ accidente: esse autez indiuidui non perficitur genere tantum. ℂ Si autem ex hoc qđ intelligiẽ inter eam ꝛ differentiam ꝛ ꝓprietatẽ ꝛ accidens differẽtia intelligitur: inter eam ꝛ singulare non est differẽtia nisi contineatur in ea ꝙ sit vniuersale huiusmodi.

Diffõ spẽi spẽlissime vulgata.

Sꝫ h̃ actiõ eoꝝ pl'ari ñ pdicaẽ ď drnib⁹ spẽ: vt eri spũs·dio humaa ꝛ huiusmoi. q̃re eẽ solue tu.

Nota limitatiõẽ diffonis spẽi spẽlissime cui⁹ lr̃ mũ nõis fuit auctoꝛ Auicẽ. h̃ vt narrat Alber. in vliꝯ.

Per quid dr̃a spẽs spẽlissima a drĩa spẽi inia alioꝝ.

Opi. ꝓpa ꝛ ꝟa.

Descriptiões spẽi cõis q̃ refert ad genus.

Q̃ño intelligẽda sit illa descriptio spẽs ẽ q̃ ponitur sub genere.

Uerus intellect⁹ illi⁹ descriptiõis.

Genus ẽ q̃si semẽ differẽtie ꝛ ꝓpij: nõ ẽ intrat subam eoꝝ.

Q̃ño intelligẽda sit 2ᵃ diffõ spẽi cõis vbi excludẽ tur multi intellectus falsi.

¶ Tamen adhuc inter eam ꝛ dñiã generis non erit dña. ¶ Qui aũt diffinit dicẽs ꝙ spẽs est id qd̃ ẽ magis ꝓpriũ de duobus vlibus predicabilibus in quid: nesciunt diffinire spẽm. Non.n.ↄuenit dici nisi sic.s. ꝙ est vle magis ꝓpriũ de duobus vlibus ꝑdicabilibus in quid. Ex quibus aũt scies h̃: Nisi exercueris ꝑncipia ꝛ locos que sunt ꝓpria diffinitionũ. ¶ Dicemus aũt nũc ꝙ genus e.id est genus qd̃ ipoĩe ẽ fieri spẽm: qm̃ supra illud nõ est aliud cõiue genus: ꝛ aliud ẽ qd̃ ſm aliũ respectũ potest fieri spẽs: qꝛ hꝫ supra se genus cõius ꝙ̃ sit ipsum. Et silr spẽe: qꝛ alia est spẽs quã ipoĩe est fieri genus: nã non est spẽs minus cõis ꝙ̃ ipsa: ꝛ alia est que alio respectu põt fieri genus: nã sub ipsa est alia spẽs minus cõis ꝙ̃ ipsa. ¶ Ordinabitur ergo genus multis modis: qꝛ aliud est supremũ genus: qd̃ non est spẽs vllo modo. ꝛ genus mediũ qd̃ est species: ꝛ genus: sub quo est species ꝛ supra qd̃ est aliud genus: ꝛ genus infimuꝫ: qd̃ est species ꝛ genus: sub quo non est genus. ¶ Silr ꝛ spẽs: qꝛ alia est infima sub qua non est species vllo modo: nec ẽ genus aliquo modo: ꝛ ẽ species suprema sub generalissimo genere: ꝛ supra eã nõ est spẽs aliquo mõ: ꝛ est species media que est spẽs ꝛ genus: sed nõ vnius est genus ꝛ species. ¶ Uulgarũ ãt exẽplũ huius est cathegoria subẽ: substantia etenim non habet gen⁹ supra se: sub qua est corpus: sub corpore vero corpus aiatum: sub corpore animato animal: sub aiali: aial rõale mortale: sub aiali aũt rõali est homo sub hoie vero est Socra. ꝛ Plato ꝛ Silla. ¶ Sortes ğ ꝛ Plato ꝛ Silla sunt singularia: ꝛ subã est genus gñalissimũ: nã non est supra eam genus: hõ vero est spẽs spãlissima: nã nõ est sub eo spẽs. Que aũt sunt inter h̃ sunt genera ꝛ spẽs: ꝛ media respectu inferioꝝ genera: respcũ supioꝝ species: vt corpus species est subẽ: ꝛ est genus aiati. aiatum aũt est species corporis ꝛ spẽs aialis: in quo conueniunt vegetabilia ꝛ aialia: aial vero est spẽs aiati: ꝛ est genus rõalis aialis: in quo ↄueniunt aialia irrationalia ꝛ hõ: aial vero rõale est spẽs aialis ꝛ genus hoĩs. Conueniunt n. homo ꝛ angelus in eo. ¶ Ergo aial rõale erit genus ĩfimũ. ꝛ subã genus supremũ. Corpus vero ꝛ qcqd est inter illa est genus mediuꝫ: sed corpus est species suprema: ꝛ homo est spẽs infima: aiatũ vero qd̃ est inter ea est spẽs media: subã vo respectu eius qd̃ sub ipsa: est genus gñalissimũ ꝛ supremum: ꝛ qm̃ non hꝫ respectuꝫ ad aliquid qd̃ sit supra eã est id qd̃ nõ est spẽs: hõ vero respectu eoꝝ que supra eã sunt erit spẽs spãlissima ꝛ spẽs ĩfima: sed respectu inferioꝝ est duobus modis.s.in respectu eorũ q̃ sunt sub ipsa: ſm hoc ꝙ non sunt spẽs. Et ẽt ſm ꝙ õ illis ꝑdicaẽ: respectus vo quẽ hꝫ ad id qd̃ est sub ipsa ſm ꝑdicationẽ: attribuit ei intentionẽ spãlitatis non relatiue ad genus. Et h̃ est intẽtio scḋa eius qd̃ dcm̃ est. Alius vero respectus attribuit ei ꝙ est spẽs ꝛ nõ genus: ꝛ ꝙ est spẽs spãlissima: spẽs aũt non est genus ꝛ est spẽs eo modo quo diximus. ¶ Intellectus aũt eoꝝ triũ q̃uis sint comitantes se: sunt tñ diuersi. Si aũt spẽs dr̃ vnaqueqꝫ istaꝝ intentionũ: diceẽ de his tribus sola pticipatione noĩs: sed diffõẽs ipsoꝝ intellectu erunt diuerse. Si vero vnus tñ eoꝝ spẽs sunt ipsa dictio diceẽ quã habebit vnus erit diffõ eius: ꝛ dº alterius erit descriptio eius que non intelligiẽ ex hoc noĩe: non vt signum comitãs illã. ¶ Sicut aũt sub spẽ spãlissima sunt subta vlia q̃uis nõ sint spẽs: sic scriptoꝛ nauta: ethyops sũt sub hoĩe. ¶ Silr nõ ẽ longe quin supra genus gñalissimũ sint ꝑdicabilia q̃ non sunt genus: sed intẽtiones comitantes in qb⁹ cõueniunt genera ꝛ generꝫ gña sicut accñ[ia]: ꝛ sic alia que ꝑdicanẽ de mltis gñalissimis. sic postea cognoscetur. ¶ Illa aũt dña quã attribuerũt subẽ ꝑueniens vsqꝫ ad hoieꝫ nõ est recta: q̃uis nõ ipediat intelligi id qd̃ intendiẽ: corpus.n. hñs aiaꝫ cũ ↄplectiẽ vegetabilia cũ sensibilibus: nõ ↄplectiẽ angelos nisi sola pticipatiõe noĩs: ğ corpus hñs aiam nõ erit ↄtinens angelos. ¶ Silr aũt quũ dr̃ rõale hõ ꝛ angelus: nõ erit hoc nisi sola pticipatione noĩs. Rõnale.n. qd̃ est dña ꝑdicata de hoĩe nõ ꝑdicaẽ de angelis: ꝛ qñ qdẽ ita est: tunc aial rõale nõ est gen⁹ hoiuꝫ ꝛ angeloꝝ: nec corpus hñs aiaꝫ est genus hoiuꝫ ꝛ angeloꝝ: nec corpus hñs aiaꝫ est genus vegetabiliũ ꝛ angeloꝝ ꝛ aialiũ: ꝛ qñ qdem ita est mortale non est dña quam nec̃e sit ponĩ in diffõne aialis rationalis per hoiem ꝛ non hominem.

Genus duplex.

Spẽs duplex.

Genus triplex.s. Supremũ. Mediũ. Infimum.

Spẽs triplex.s. Suprema. Media. Infima.

Coordinatio ꝑdicamentalis.

Hoc dictũ ẽ ſm viã Porphirianã: quã et porphyrius i hoc sequutus est: sñ hoc dicitũ in hoc capiẽ moderatur ab Auicẽ.

Spẽs ẽ equoca ad illos tres modos spẽi.

Rñdet dubio. Sub spẽ spãlissima sunt subta vlia.

Q h̃ gen⁹ gñalissima sunt aliq ꝑdicata.

Moderat supius posita i exẽplo coordinationis ꝑdicamenti subẽ: qꝛ illa non sunt pipatetice dicta.

Differentie nomen ſm logicos intentioneꝫ primã signat ꝛ scḋam. ¶ He autem intentiones nõ sunt: sicut intentiões gñis ꝛ spẽi. Prima.n. positio generis non fuit nisi a vulgo: trãslatio vo fuit a maioribus: sed dñe nomẽ ꝑmũ logici iposuerunt: ꝛ deinde trãstulerũt. ¶ Cuius ꝑma positio est h̃ cũ dr̃ ꝙ dña est qua differt aliqd ab aliquo subalr. ¶ Post ꝙ̃ igiẽ sic factũ est dꝫ dña ꝑdicari de tribus ſꝫ prius ꝛ posterius. ita.s. vt dña alia eẽt cõis ꝛ alia ꝓpria ꝛ alia magis ꝓpria. ¶ Cõis ãt dña est id per qd̃ pt aliqd differre ab aliq̃ qd̃ iteꝝ põt differre per illud ab ipso: ꝛ per quã aliqd põt differre a seipso in duobus tpibus: cuius exẽplũ sunt accña separabilia: vt stare sedeẽ. Socra.n. aliqñ differt ab Typo. p hoc ꝙ ille est sedens ꝛ nõ iste: ꝛ postea aliqñ fit eꝫ. Hec ğ dñe ipositio cõis ẽ vtrisqꝫ. Silr sortes aliqñ differt a seipso duabus horis in q̃ꝝ vna est sedẽs ꝛ altera nõ sedens. Et hec est dña cõis. ¶ Propa vo dña est id qd̃ accñtibus est ꝑdicabile comitans. Cuꝫ enĩ dr̃ aliqd differre accidẽte iseꝑabili ab eo qd̃ per ipsum differt: sp erit dña ꝓpria: vt dña hoĩs ab equo hoc ꝙ est carnis nitide. ¶ Hec.n. dña est ꝓpa hoĩs cõpõne equi: per quã iteꝝ nõ põt equus differre ab hoĩe: nec̃e est.n. vt aut nullo mõ sit ꝑoĩe equũ habere hanc ꝓprietatẽ: aut vt sit poĩe. Si ipoĩe fuerit hẽre aliq̃ mõ: tunc ipoĩe erat hanc dñaꝫ esse inter eos nisi sẽpam. Si vo possibile fuerit vt equus hẽat eã nõ differet per eã equus ab hoĩe: sed cõueniet. h̃ igiẽ dña ẽ quã nõ hꝫ nisi alteꝝ duũ tñ. ¶ Sũt aũt q̃daꝫ per q̃ sp fit dña: sicut exẽplũ qd̃ posuim⁹: ꝛ h̃ est ꝓpetos: ꝛ sunt q̃dã que sunt subti sui qbus fit dña sed nõ semper: sic nigredo qua differt ethyops ab alio hoĩe: ab ethyope.n. nõ sepaẽ nigredo: illũ vo aliũ hoiem poĩe ẽ fieri nigꝝ: ꝛ tũc nigredo nõ erit iter eos differẽtia. ¶ Cũ aũt nigredo fuerit dña erit ꝓpa ethyopis tñ: cũ vo nõ fuerit ei⁹ ꝓpa: tũc nõ erit eius dña. Cõis ãt nõ est ita: per ipsam.n. aliqñ illud differt ab hoc: ꝛ h̃ ab illo aliqñ. ¶ Per dñaꝫ vero cõem ꝛ ꝓpriã aliqñ dñt singularia eiusdẽ spẽi: per pᵐ vo membꝝ diuisionis ꝓpe dñe non dñt singularia eiusdẽ spẽi inter se: comitanẽ.n. nãꝫ spẽi: p hoc.n qd̃ accidit alicui singulariũ: ꝛ sic nõ sp dñt per eã. Si ãt accideret cui accidit in ꝑ esse: sic hñt hoies a pᵐ⁹ natiuitatꝭ ꝙ postea ipoĩe est accidere: tunc poĩe est esse in hac dña aliqd quo differat ab alio singulari: ꝛ est ipoĩe nõ differre vllo mõ ab hoĩe: etenim singulari post esse suũ cã di

Prĩa ipositio generis ꝛ spẽi fuit facta a vulgoꝝ ꝑma positio dñe fuit facta a sapientibus.

Ex quo pꝫ ꝙ differentia est analoga ad suã ↄtẽta.

Dña cõis qd.

Dña ꝓpria qd.

ꝙ dña ꝓpria debuit esse mutua respcũ extremorum.

Ex quo pꝫ ꝙ differẽtia ꝓpe dcã ẽ duoꝝ modoꝝ.

Distinguit inter vnũ moduꝫ dñe ꝓprie et aliũ cõmunem.

Distinguit iter differẽtias cõeꝫ ꝛ ꝓpriã scḋm mõi ex vna pte ꝛ dñaꝫ ꝓpriã ꝑmi modi ex alia.

…ria magis p…
…gd.

…dr dfat dria
magis ppa ab
alijs.

sceffit pncipiū eēndi: hoc igit̄ erit id per qđ differūt
singularia ipsius spēi. ¶ Dria vero que vocat̄ ma
gis ppria est ↄstitutiua spēi que cū adiungit̄ nāe ge
neris efficit illud spēm: ⁊ deinde comitatur ⁊ accidit
quicqd comitat̄ ⁊ accidit: ⁊ h̄ est subalis nature gene
ris qđ ↄstituitur in eē spēi: ⁊ h̄ dat esse ⁊ distinguit ⁊
designat: sicut est rōnalitas homini que differt a ce
teris que ↄueniunt cū ea: ppria.n. non primus ↄcur
rit nature generis: ⁊ accurrit ⁊ pficit: cetere vero nō
adueniunt nāe cōi: nisi postq̄ aduenit h̄: ⁊ adaptat ⁊
preparat ad oīa que accidūt ⁊ comitant̄. Hec eni nō
adueniunt nec accidūt: nisi post hanc ppietatē q̄ est
sicut rōnalitas homini. ¶ Uirtus.n. que vocat̄ aia
rōnalis ex hoc q̄ cōiungitur nāe aial fit rōnale ⁊ ↄ
ceptibile sciētie ⁊ artiū: vt nauigationis ⁊ agricultu
re: ⁊ adaptatur etiā ad mirandū ⁊ respiciendū pro
pter miraz: ⁊ lachrymādum ⁊ erubescendū ⁊ facien
dum cetera que h̄z hō: non q̄ ex ↄiunctiōe alicuius
horum cū aialitate h̄z anial aptitudinē qua fiat rō
nale: sed q̄ aptitudo cōis ⁊ virtus cōis humana est
ppter quā vocat̄ rōnalis. Illa aūt sunt accidētia ei⁹
⁊ ↄsequentia eaz. ¶ Hoc aūt sciri potest facile ⁊ cer
tificari: nā si non inueniret̄ in hoīe virtus pma apta
ad cognoscēdum ⁊ ad intelligēdum: nō haberet has
singulas aptitudines. que virtus est illa q̄ vocat̄ rō
nalitas: ppter quā fit rōnale: que est dria ↄstitutiua
substātialis nāe speciei. Qđ aūt est album vel nigrū
vel aliquid hō non est de eis q̄ adueniūt nature spēi
aut generis: ⁊ separāt ⁊ efficiunt ex eo qddā qđ ↄtin
git esse hō. Debes aūt scire certissime: quia dria iter
driam magis ppriā ⁊ illas drias h̄ est. ¶ Un̄ pt di
ci q̄ driaꝝ alie sunt sepabiles alie inseparabiles. Inse
parabiliū vero: alia est subalis: alia est accidentalis.

Alie diuisiones
differentie.

¶ Itez pōt dici q̄ driaꝝ alia facit aliud: alia altera
tuz. Aliud vō est id cui⁹ nā est alia: alteratum vō est
cōius q̄ illud. Omne.n. qđ differt ab alio est altera
tuz: nō aūt omne qđ differt ab alio est aliud si intelli
gat̄ aliud id qđ est diuersū subalr. ¶ Itez driarū
alia est faciens alteratū tm̄: siue sit separabilis vt se
dere ⁊ stare: siue inseparabilis: sicut risibile. ⁊ latiun
guis: risibile eteni q̄uis necesse subalr differat a nō
risibili: tn̄ h̄ diuersitas non ↄtingit in subaꝫ ex hoc q̄
risibile: q̄ risibile accidit secundario. postq̄ diuersi
tas ↄtingit in suba sine eo: ⁊ deinde accidit illō. Pri
mū autez qđ diuersitatē efficit est rōnalitas tantū:
impossibile est autē vt risibile faciat differre subalr
id de quo pdicat̄ ab eo de quo nō pdicat̄: sꝫ h̄ q̄ dif
ferāt subalr nō est ex risibili: sed ex alio qđ est rōna
le. Dria ergo que est magis ppria est cā eēntialis dif
ferētie facientis aliud s̄m placitū auctoꝝ huius ar
tis imponētiū hoc nomē aliud. ¶ Nostra autez in
tentio hic est ↄsiderare hāc driam tm̄ que est vna ex
quinqꝫ ⁊ nō alias: cui⁹ certa descriptio est hec: q̄ est
vle simplex pdicatū de spē: in quale qd est s̄m essen
tiaꝫ generis sui. ¶ Et hoc ēt qđ pdicat̄ de spē in q̄le
quid h̄z etiā multas descriptōes diuulgatas: sicut h̄
qđ dicit̄ q̄ dria est qua differt a genere spēs: ⁊ etiam
qua abūdat spēs a genere: ⁊ etiā qua differūt que cō
ueniunt in genere: ⁊ que pdicatur de plurib⁹ differē
tibus spē in quale qd. ¶ Debemus aūt diligēter cō
siderare has descriptiōes ⁊ certificare eas. Dicem⁹
ergo q̄ cū addiderint vnicuiqꝫ haꝝ descriptionum
aliquid erit par: h̄ aūt est vt dicatur subalis: ⁊ h̄ sub
stantiale est id per qđ differt substātialiter spēs a ge
nere: proprietas.n. (q̄uis per eaꝫ spēs differat) non

Q̄ūo differūt al
teratū ⁊ aliud.

Risibile n̄ differt
subalr a n̄ risibili
tanq̄ rōnale.

Quid sit differē
tia q̄ ē vnum ex
quinqꝫ vlib⁹.

Supplet descri
ptiōes differētie
q̄ ē tertiū pdica
bile.

est taliū subal. ¶ Silr dꝫ dici de eo quo differt spēs
a gn̄e in sua essentia: ⁊ de hoc q̄ dr̄nt subalr ea q̄ non
differunt gn̄e: ⁊ de h̄ q̄ pdicatur essentialr de pluri
bus in quale qd est. ¶ Descriptiones vō tres potes
q̄uis sint pares cuꝫ dria: nō tn̄ includūt id qđ est in
dria: vt gen⁹ eius: quo.s. ↄplet̄ diffinitio q̄uis sine eo
possit haberi signatio subalis equalis: sicut si aliquis
diceret q̄ homo est rōnale mortale: signaret.n. natu
ram hoīs: ⁊ eēt ei equalis: sed non pficeret̄ nisi noia
ret̄ id qđ est ei quasi genus qđ est aial. Sed cur aut
q̄ūo est hoc postea dicet̄ in suo loco. ¶ Qđ aūt ē q̄si
genus drie hoc est vle: dꝫ q̄ addi illi. ¶ In dscriptōe
vō iā noiat̄ vle cū dr̄ pdicari de multis: predicari.n.
de multis est descriptio vlis: q̄ iam attribuit ei descri
ptio aliq que est q̄si genus: q̄uis nō designet̄ ex no
mine. ¶ Hoc aūt qđ dr̄ de pluribus differētib⁹ spē:
h̄z tres intellectus: vnū quē nō pcipit qui vult per le
gere hunc libꝝ: quē postea ostendemus in suo loco.
¶ Ceteri vero duo ppe manifeste sunt q̄ꝝ vnus est:
vt nā drie cōtineat pdicatiōe plures spēs sine dubio
preter vnā illā spēm a qua differt̄. ¶ Alius vero est
q̄ nā drie dꝫ pdicari quale qd est vnūqđqꝫ multorū
differentiū spē iter se: q̄si dicat̄ ex ipsa: pdicat̄ in q̄le
qd nō d oīb⁹ sīl: sꝫ d vnoqđqꝫ eoꝝ p se: veluti si diceret̄
q̄ ensis ē q̄ pcutiūt̄ hoīes: n̄ q̄ hoīes oēs illo pcutiā
tur: sed quicūqꝫ. ¶ Hec aūt expō alicā ē ⁊ nō recta.
¶ Si aūt pōle fuerit hoc intelligi ex ea nisi qđ pmū
intellectū est: tunc h̄ descriptio h̄ modo intellecta erit
viciosa. nā.n. drie ex h̄ q̄ est dria nō dꝫ. (sicut tu scis.)
nō esse ppa vnius spēi: hoc.n. contingit aliquādo.n.
accidit h̄ aliqb⁹: accidit.n. h̄ accn̄s nāe drie: sꝫ nō vlr
dicte drie. Et pp hoc nō est accn̄s cōe oībus driꝫs: ita
vt h̄ sit in descriptōib⁹ sicut dria in diffōnibus: hoc q̄
viciosum est. ¶ Est aūt qđ in hoc q̄ dr̄ pdicari in q̄
le quid: hec aūt differemus vsqꝫ ad illū locū q̄ loq
mur de driꝫs istoꝝ qnqꝫ. ¶ Quāuis si intellexerim⁹
descriptionē s̄m nr̄a pncipia. ⁊ s̄ꝫ hoc qđ exposuim⁹
alis: pficietur descriptio: ⁊ erit descriptio multorum.
¶ Nos aūt non pscrutamur hāc descriptionē in h̄
loco nisi s̄m hoc qđ intelligūt hi qui tractant de ea.
¶ Debet ēt sciri q̄ nulla dria cōstituit de spēbus q̄s
ↄtinet genus nisi vna tm̄. ¶ Deide drie duas habēt
ↄparationes: vnaꝫ ad id qđ diuidunt.s. genus: ⁊ aliam
ad id in qđ diuidunt. Rōale etenim diuidit aial i ho
minem ⁊ ↄstituit hoīem: q̄ est diuisiuū generis ⁊ ↄsti
tutiuū speciei. Si aūt gen⁹ fuerit gn̄alissimū nō ha
bebit drias nisi diuisiuas: si vō fuerit sub gn̄alissimo
hēbit differentias diuisiuas ⁊ ↄstitutiuas. Et drie di
uisiue ↄstitutiue: sunt que diuidūt genus eius ⁊ ↄsti
tuunt spēm ex eo: genus.n. cū diuidit̄ driꝫs gnat̄ spēs
sub gn̄e. Diuisiue vō sunt que diuidunt illud ⁊ cōsti
tuunt spēm sub eo. ¶ Constitutiue vō gn̄is non sunt
minus cōes q̄ ipsuꝫ: sed eius diuisiue sunt min⁹ cōes
q̄ ipsum. ¶ Genus gn̄alissimū h̄z drias diuisiuas: sed
non ↄstitutiuas: spēs vero spālissima h̄z ↄstitutiuas:
sed nō diuisiuas. ¶ Nulla aūt cōstitutiua est nisi di
uisiua. Diuisiuarū aūt (s̄m q̄ videt̄) aliqua est non
constitutiua. hoc aūt nō est nisi in driꝫs negatiuis si
ue puatoriꝫs q̄ vere nō sunt drie. Cū eni dicimus. q̄
aial aliud est rōnale aliud ē irrationale. irrōnale nō
stabiliuit spēm aliquā oppositaꝫ rationali: nisi forte
contingeret q̄ qcqd est irrōnale esset vna spēs sicut
id qđ non diuidit̄ in equalia sub nūero est spēs vna:
⁊ est impar: aut si homo non erubesceret ponere ani
mal irrōale genus brutoꝝ ⁊ spēm aialis. ¶ Sed q̄

Diffō i q̄ n̄ poni
tur gen⁹ diffiniti
sꝫ signet nāꝫ diffi
niti ⁊ sit ei eq̄lē
n̄ est ↄpleta.

Vle ē q̄si genus
differentie.

Vle n̄ ponit̄ i de
scriptōib⁹ pdica
bilū: sꝫ descriptio
vlis loco vlis.

Q̄ūo intelligi ill̄
qđ dria pdicat̄ d
plurib⁹ differētib⁹
spē.
Prim⁹ intellus.
Scđus.
Tertius.

Impropriet̄ a
loꝝ intellectuū.

Drie hñt duas
ↄparationes.

Dria gn̄is gn̄a
lissimi nō h̄z nisi
vnā ↄparatiōeꝫ.

Ex q̄ pꝫ q̄ absolu
te loquēdo de
dria n̄ pt dici q̄
ipa sit magis cō
munis vl minus
q̄ illō cui⁹ ē dria.

Nec gen⁹ gn̄alis
simum nec spēs
spālissima habꝫ
vtrāqꝫ driaꝫ. s. di
uisiuā ⁊ ↄstituti
uam.

Q̄ūo oīs dria cō
stitutiua ē diuisiua
sꝫ non eꝫ.

nis hoc aliqs faceret:adhuc tñ ostēdem⁹ q irrōnale vere nō est dr̃ia:sed ē quedā cōitas. Silr de oib⁹ priuatiuis:puatiue eni comitantes sunt reꝝ:cōparatione intentionum:qbus carent. Irrōnale eni non itelligitur nisi respectu rōnalis. ¶ Spēs ergo habz itētionē suā & dr̃iam suaz que est aliqd existens in eētia sua:& deinde consegtur vt non predicetur de alio. ¶ Aliquādo autem cogimur nomē puatoriū ponere pro itentiōe quaz habet res in sua essentia cū non fuerit eius nomen: ppter hoc autez nō oportet q negatio h sit ppriuz eius nomen:sed est nomē cōicans illā:qd trāsfert ab eo cui iditum est ad h. ¶ Si aūt ex aialibus non eēt preter hoīem nisi hinibile: hinibile eēt dr̃ia eius. Deinde si eēt hoc nomē & diceret irrōnale & itelligeretur ex eo hinibile:tunc irrōnale dabit sigñationem dr̃ie. ¶ Postq̄ autē irrationale est quoddaz cōius q̄ dr̃ia vniuscuiusqz specierū animalis: & non hz vnuz aliqd cōe ponens affirmatiuū pro quo posset poni irrōnale:in quo cōueniat signuz eius:nisi ex itentiōe puandi rōnale. ¶ Priuationes vero ex hoc q sunt puatiōes nō sunt itētiōes constitutiue reꝝ:sed sunt accidētes & comitantes respectiue:postq̄ iā sunt essentie eoꝝ:tūc irrōnale nō est vere dr̃ia in qua conueniūt bruta:& que sit cōstitutiua eoꝝ. ¶ Si aūt aliquis voluerit ponere illud dr̃iam & stabilire q anial rōnale prius est spēs:& postea genus:& ponere q aial diuidit vna diuisione equali in spēm specialissimam & in genus:simul faciet: & tunc q oīs differentia diuisiua erit etiā ɔstitutiua. ¶ Si autem voluerit modū qui habet verissime nō erūt iste differētie:quō.n.essent differentie:cū non constituant aliquam spērum? ¶ Differentie eniz vere nō sunt nisi que sunt cōstitutiue cuz diuidunt. ¶ De h autem qd quidam putant:q differentiaꝝ quedam sunt cōferētes esse que diuidūtur:& deinde expectāt donec alia veniat dr̃ia & ɔstituāt simul:sicut rōnale qd fortassis putatur anial diuidere: sed expectat ad cōstituendam spēm:donec ei adiungatur mortale.

¶ Hec opinio falsa est. Dr̃ia enim que nō diuidit & prouenit ex ea constitutio spēi non est necesse omnino vt sit constituens speciem specialissimaz. Interest enim an dicamus q speciez cōstituit:aut dicam⁹ q constituit spēm specialissimā. Rōnale eniz q̄uis constituat hoīem qui est spēs specialissima: ɔstituit tñ rōnale aial:qd est spēs aialis & genus hominis: si esset veꝝ qd dicit.s.q rōnale cōius est q̄ homo:& q animal rōnale pdicatur de hoīe & de angelo non sola cōione nomis:sed vniuoce. ¶ Hoc aūt qd dr aial rōnale est dcm̃ cui⁹ iunctura hz itentionez itellectiuaz que est min⁹ q̄ aial:& nō est dr̃ia:sed dr̃ia est ps eius.s.rōnale:nec est ppriū:g̃ sine dubio est spēs ei⁹. Silr ondiitur q sit genus hoīs:sicut manifestauit auctor ysagogaꝝ alb. Rōnale igit iam ɔstituit spēz ad quā erat genus:cum ergo diuidit constituit sine dubio. ¶ Constat autez de hoc q vna dr̃ia non predicatur prima predicatiōe:nisi de vna spē semper: nec predicatur in quale quid de multis spēb⁹: nisi scdario & mediāte aliquo. ¶ Dicemus aūt nūc q essentia vniuscuiusqz rei vna est. ¶ Opz ergo vt essentia rei nec augeat:nec minuatur. Si eniz esse rei & essentia esset idez qd est verum inter terminos antedicte diuisionis:sed qd est augmentatū est preter diminutum:tunc augmentuz est preter esse rei. Similr si eē eius esset id quod est diminutuz. silr si esset esse mediocre. Intētio autem cōis tribus que nō est vna numero nō est ipsa essentia rei que est vna nūero:nō.n. pōt dici q augmentatum & diminutum conueniāt in vna itētiōe q̄ sit eētia.ergo eētia rei non recipit magis nec minus. ¶ Si aūt augeat:ɔstituit ei⁹ essentia:& ex eius augmēto.tūc ei⁹ essentia est magis. Si vo ei⁹ eētia nō ɔstituit ex augmēto sz ex diminutiōe:tunc eius essentia ē minus:si vo ex nullo eorum ɔstituitur:tūc non est cōstituta ex augmēto aut diminutiōe:sed ex itētiōe cōi. ¶ Et ē ibi q̄stio quam prediximus:q̄uis eni impole sit de his itentiōibus dici q cū augeat radix hz esse qd augeat:sed cū augetur distrahit id qd prius habebat eē:in cui⁹ destructiōe ē destructio eius qd prius constituerat: & in ei⁹ destructiōe ē destructio eius qd prius erat ɔstitutū. ¶ Silr etiā de diminutiōe:radix eni nō ē ipsa eadē in dispōne pma & scda dispōne.s.diminutiōe: tūc māifestuz ē q q̄ ē magis,pps nō respicit magis & minus. ¶ Alias vo dr̃ias:q aduenīūt post eētiā nihil phibet recipe magis & minus:siue sint sepabiles:sicut rubor & erubescētia & pallor ex timore:siue sint insepabiles vt nigredo ethyopis.[a] ¶ Et q̄uis hoīum ali⁹ sit subtilior:ali⁹ vo hebetior:nō tñ virt⁹ rōnalis[b] recipit magis & min⁹:lz ēt aliqs eēt q oīno nihil itelligeret sicut isanus:h.n.accñs nō eēt ei⁹ dr̃ia:ei⁹.n.differētia est qd in sua suba ē virtus:que quū nihil phibuerit opabitur rōnales opōnes:& h virtus ē vna.[c] ¶ Sz aliqñ accidit ei defectus instrumentoꝝ:& aliquando duritia & inobediētia eoꝝ:tñ variant actiones ei⁹ aliqñ in tarditate & i destructione:& aliqñ in magis & min⁹. Intentio aūt ei⁹ predicta ē pmanens stabilis q̄ ē vna tñ ei⁹ variāt actiones[d] fm diuersitatem patientiū ab eo hos modos diuersitatis: que aliquādo fiūt debiliores:aliqñ fortiores:& hoc fit pp nām ex qua & in qua opat:silr coꝝ & cerebrū sunt centra vtutis rōnalis quib⁹ pficit ei⁹ potētia:vt actio intelligēdi & cogitādi & hꝫ: ex equalitate g̃ & ineq̄litate sue cōplexiōis puenit diuersitas haꝝ opōnuz:rō eniz ē intellectualis:& qcqd est hꝫ non ē dr̃ia constitutiua hoīs:sed sunt accñtia & pprietates:& pfect⁹ nō est nisi in aptitudine que fit iter duas aptitudies.s. aptitudinem agentis & aptitudinem patientis:sed h quā nūc hz agens nō variat. ¶ Debes autē scire q dr̃ia q̄ est vna de qnqz est sicut rōnale qd pdicat de spē absolute:rōnalitas aūt pdicat de spē denomiatiue. ¶ Hec qnqz sunt vnū qddam.s.h nomē vle:cui⁹ forma nois in illis oībus est vt pdicet de oībus suis singularib⁹ q̄ ɔueniūt in eo:sic vt attribuat ei nomē suū & diffōnez suā:rōnalitas nō dat alicui nomē suū vel diffinitionem suam:hoc autem si vocet dr̃ia:sit dr̃ia:sed alterius itētiōis ab ea itētiōe de q̄ loqmur. ¶ Silr itellige ppetatē & accñs:h.n.qnqz debēt pdicari ad modū pdicatiōis generis & spēi sz h q est pdicatio:q̄uis si sit ita q̄ ad silitudinē i accñtalitate.

PRopꝛietas autē dr sz logycos duob⁹ modis:vno modo q dr de oi intentione que est ppria alicui⁹ siue absolute siue cōparatiōe alicui⁹.alio mō q dr d aliquo qd ē ppriū alicui⁹ spēi p se & nō alteri⁹. Aliqñ etiā ppriū dr qd ē spēi oīs & semp. ¶ Propriū aūt qd est hic vnuz de qnqz fm logicos vtputa id quod est medium ipsoꝝ est quod predicatur de indiuiduis vnius speciei in quale quid non substantialiter:siue sit cōe semper: siue non. ¶ Qd enim est cōe semper(siue sit spēs spālis

Priuario n.n itelligit:nisi p suū habitum.

Aliqñ cogimur reb⁹ ipoñe noīa priuatiua.

Cōsidera dr̃ias conditionales.

Ɔcludit q irrationale n sit dr̃ia ɔstitutiua bruti.

Priuationes vt sic n sūt ɔstitutiue reꝝ.

Dr̃ie vere sunt q̄ sī ɔstitutiue qñ diuidunt.

Op̄.quorūdā.

Impugnatio illius.

Auctor ysagogarum.

Qr eētia rei nō suscipiat magis aut minus.

Dicit nihil phibz:qz aliq si dic iseparabiles p accidēs q̄ si pnt suscipere magis & minus i eodē subo nō: vt similes: sz respcū diuisoꝝ suscipiat magis & minus.

a Remouet dubium.

b Virt⁹ rōnal:& p ɔñs rōnale nō suscipit magis & minus.

c Et quā vtus rōnalis n suscipiat magis & min⁹ ei⁹ opōnes suscipiūt magis & minus.

d Actiōes variāt sz diuersitatē pacientiū.

Considera h:qz vr velle q rationale sit dr̃ia:n ar rōnalitas:magi .n.sac differre rōnalitas q̄ rōnale: io h dcm̃ videt dubitabile.

Rōnalitas ē differētia:s n sz q dr̃ia ɔsiderat h. q.d. q ē dr̃ia q̄ntū ad fact differētiā aūt q̄ntū ad fri.ex qb⁹ soluit rō supi⁹ tacta.

Q.nasi.d.q dbet fri & plib⁹:sicut g⁹ & spēs:n tñ q̄ ad fri accñtalr cōueniat cū gñe & spē.

Quid sit ppriuz qd ē vnū d qnqz pdiab⁹ fm logycos.

sima: siue media) magis ppriu est q̃ h. ¶ Si aũt hoc esset ,pprietas que e͡e͡t vna de quinq3: tũc maior esset diuisio q̃ in qnq3: sed quãuis hoc appropietur spẽbalij tñ preter hoc cõuenientius est nomen ,pprij: ⁊ alia intẽtio est magis ,ppa q̃ illa: possibile ẽ autẽ vt omne accñs qḋ est ,ppriũ cuilibz vli dicat̃ ,ppriũ: siue illud vl'e sit genus gnãlissimũ: siue genus subalternũ: siue spẽs spãlissima. ¶ Usus aũt fuit ,pprium accipi id qḋ est ,pprium spẽi ⁊ cõis dr̃iam. Et ,pprietas que est vna de qnq3 est id qḋ predicat̃ de indiuiduis alicui⁹ spẽi tñ ⁊ non de alijs: siue sit cõe illis oibus: siue nõ sit cõe oib⁹: siue spẽs sit media: siue specialissima. ¶ Quidã aũt voluerũt oĩa alia p̃ter propriuz ponere inter accidẽtia cõia: ita vt si nõ sit nisi vnius spẽi tñ: sed nõ omni: aut alicui eius parti ⁊ sit possibile illã partẽ illud non hr̃e: sit h accñs cõe: ita vt accidẽs sit vni⁹ spẽi ⁊ oĩs ⁊ semp: ⁊ sit h proprietas vel nõ sit ita: sed sit multa℞ specie℞ vel vnius: s3 non eo mõ quo diximus ⁊ sit accidens cõe. ¶ Sed hec dictio est viciosa non signãs rem vel cõitatem eius ⁊ ,pprietatẽ eius ⁊ vnitatem eius: sed f̃m aliud: nomẽ enim accidẽtis cõis ponunt opponi proprio: postq̃ aũt non cõtingit appellare ,ppriuz: nisi f̃m hoc qḋ est vnius spẽi: ergo tũc cõe nõ cõuenit dici nisi q2 est vnius spẽi: ergo quũ dicimus hoc nomẽ ,pprium nõ cõtingit vt posuimus id qḋ est magis propriuz de tribus modis significare intentionez que est vna de quinq3. ¶ Que acceptio cõior facit proprietates diuidi in quattuor. s. in proprietatẽ que conuenit alicui speciei: sed non soli vt bipes comparatione equi: ⁊ in eam que est dignior. s. in eam que cõtingit omni speciei: ⁊ in eam que cõuenit soli speciei: sed vel cuiq3 vel non omni: vt nauigatio agricultura homini: ⁊ in ea3 que cõuenit omni ⁊ sp̃ vt risibile vel bipes: nãlr autem animo semp̃ vt inuẽtus homini. ¶ Proprietas autem que dignior est esse vna de qnq3 est illa quaz diximus: que. n. cõuenientior est esse ,pprietas est cõmunicans semper ⁊ cõueniẽs spẽi ⁊ omni ⁊ semper. ¶ Hoc aũt qḋ dicimus q̧ sic ⁊ sic semper est ,pprietas vera que appropriatur spẽs ⁊ non est vna de diuisione quinq3: nam cõtradicit ad h qḋ dicimus. s. q2 id qḋ est de diuisione quinq3: q2 vero ,pprietas s3 h: non q̧ ipsa sit vera proprietas q̃ conueniat esse ,ppriuz speciei. ¶ Debes autẽ scire q̧ proprietas que est vna de quinq3 est risibile nõ risibilitas: ⁊ nauigabile nõ nauigabilitas ⁊ alia hᵒ: sicut diximus in differẽtia: aliquãdo tamẽ concedimus in vbis ⁊ accipimus risibilitatez loco risibilis. ¶ Accidẽs vero cõe est id qḋ est predicabile de pluribus differentib⁹ spẽ non subaliter vt album non vt albedo. ¶ Non est autẽ hoc accñs illud qḋ est oppositũ sub̃e. sicut multi putant: ipm̃. n. non p̃dicatur de suo subto sic vt sit ipm̃: sed denoiatur ab eo nomẽ: h aũt qnq3 predicatur vno modo: sicut iam sepe diximus. ¶ Accñs aũt cõe qḋ est hic: est sicut album: ⁊ sicut vnuz: ⁊ alia hᵒ. dicitur enim socrates est albus. i. soc. est aliquid ⁊ albedo: res autem hñs albedinez est id quod predicat̃ de soc. predicatione vera: sed res hñs albedinem nõ est accidens eo modo quo est oppositũ substãtie: sed est cõis accidens f̃m hanc intẽtionem: ,ppter h etiã quũ dicimus q̧ corpus aut est creatũ aut est eternũ: eternũ aut creatũ: nec est genus: nec dr̃ia: nec ,ppriũ: nec spẽs corpis: s3 ẽ de collectione p̃dicabiliũ h mõ. creatũ aũt nõ ẽ accñs f̃m hãc itẽtionẽ. Si. n. ita e͡e͡t tunc accñs predicaret̃ de corpore nõ denoiatione: ⁊ sic corpus e͡e͡t accñs. ¶ Accñs aũt intelligit̃ h p accidentali: q̃uis nõ sit accidens f̃m verã intẽtionem. Accñtale aũt aliud est ppriũ aliud cõe: accñtale aũt est oppositũ subali ⁊ e͡e͡tiali: accñs vero oppositũ ẽ sub̃e. Essentiale vero aliqñ est accñs: vt genus accidẽtis sicut color albedini: aliqñ est sub̃e: accñtale similr aliqñ est accñs: aliquando ẽ suba: hic aũt accñs non intelligit̃ nisi accñtale: q̃uis nõduz ostẽdimus dispõnem accidẽtis qḋ est oppositũ substãtie. ¶ Et hoc est qḋ primũ non considerauit qui p̃posuit assignationẽ qnq3 horum añ logycaz. ¶ Deinde accñs cõe habz descriptiones diuulgatas: sicut h que dicit q̧ accñs est qḋ adest ⁊ abest p̃ter subiecti corruptionez: ⁊ sicut qḋ dicitur q̧ accidens est qḋ potest idem habere ⁊ non habere: ⁊ qḋ est: nec genus: nec species: nec differẽtia: nec proprium: semp̃ autem in subiecto subsistens. ¶ Consideremus ergo hᵒ descriptiones diuulgatas: pma autẽ multis modis viciosa est. Tũ q2 non nominatur in ea intẽtio que est ei q̃si genus. Jam autẽ inuimus simile huic in aliqbus diffõnib⁹ dr̃e. ¶ Tũ q2 si intelligit̃ ex adesse ⁊ abesse fieri ⁊ destrui: tunc accñtia cõia inseparabilia non sunt ita. Jsti aũt concedunt q̧ accidẽs cõmune aliud est separabile aliud inseparabile. ¶ Si h aũt itelligit̃ ex hoc q̧ est inesse e͡e in opiniõe in vtroq3: tũc ia3 datur nomen qḋ f̃m eos est tñ voce cõe. hoc enim qḋ hoc nomine (adesse) dr̃ inesse: ⁊ ab opinione: dr̃ equiuoce f̃m vocis participationez tñ: sed hoc est de his que iam prohibita sunt: sicut postea manifestabitur hoc. ¶ Post h autem accidẽtalia que non sunt essentialia: queda3 sunt quibus remotis in opiniõe impossibile est remanere id qḋ est: non corruptum: sicut ia3 ostẽdimus in predictis: ⁊ quedã post que nõ est ipossibile in opiniõe remanere: non corruptum. De his autez oĩbus non fit mentio in hac descriptione: q̃ oĩa inueniuntur in secũda descriptione: multa eni ex accidentibus sunt semp̃ permanẽtia: semp̃ aũt permanens nõ est pole nõ esse: nisi in opione tñ: ipse autez non noiauit opinionẽ. Si autez noiaret seq̃retur qḋ diximus. ¶ Jn descriptiõe aũt per negationẽ tertia singularia accñtium cõueniũt. ¶ Si aũt addiderint ei q̧ ẽ vl'e hᵒ appropriabit̃ accñti cõi. Auctor autem huius artis addidit ei q̧ ẽ in subto subsistẽs: h autez nõ addidit: nisi q2 putauit ex h accñs qḋ est hic vnũ de qnq3 esse accñs qḋ est opp^m sub̃e. ¶ Jã aũt dr̃ q̧ vtilitas hui⁹ additiõis nõ ẽ: nisi vt distinguat̃ iter illud ⁊ nomẽ qḋ nihil signat: sic ẽ dub^m. ¶ S3 ẽ fabulosũ. Jpe. n. ex h qḋ dixit ñ e͡e gen⁹ ñ itellexit: nisi nomẽ qḋ signat itẽtionẽ vl'ez q̃ nec ẽ itẽtio generis: nec spẽi: nec dr̃ie: nec ,pprij. g̃ l h ñ cõuenit cũ eo vbũ ñ signans: h. n. s3 q̧ audit̃ ñ diffinit accñs: ita vt cũ dr̃: q̧ ñ ẽ gen⁹. nec spẽs: nec dr̃ia nec ,ppriũ: cõueniat cu3 eo l h aliḋ nom̃ qḋ nihil signat: vñ oporteat apponi dr̃iã q̃ ẽ iter h ⁊ illḋ: si. n. h dictio ñ signat: nisi s3 qḋ audit̃: cõueniũt l ea alia noĩa audita q̃ ñ signan^t: nec sunt genus: nec species: nec dr̃ia: nec ,ppriuz.

¶ Expleta est pars pma libri collectionis pme: ⁊ deo cui nihil est simile sint gr̃e infinite.

Cognitio eius quod dictũ est de diuisione ho℞ quinq3 suffic. ptis ad agendum de cõitatibus ⁊ differẽtijs que sunt inter h quinq3. ¶ Usus autez fuit in libris introductionũ agere de his. Faciem⁹ g̃ sic ⁊ illi cõsiderãtes dixerũt: ⁊ i

Dr̃. q̃rũdã ḋ ,pprio qḋ ẽ quartũ p̃bile gñ sit.

Jmpugnatio opinionis.

Risibilitas ñ ẽ ,ppriũ: s3 risibile ⁊ hoc itellige sic q̧ ñ ẽ ppriũ idesũ p̃dicabile.

De accñs qḋ est qnq̃ vl'e ñ sic illḋ qḋ cõdiuidit̃ ad subam.

Jnnuit h ex hisse cõe creatũ accñtale signare vtroq3. i. formã ⁊ subm̃.

Qḋ hoc capitur accidẽs hic.

Carpit latenter porphy.

Descriptiones vulgate accñtis cõis: q̃ hᵉ capiũt a porphyrio. c. ḋ accñte.

Primũz ar^m 3 pmã descriptiõez accñtis cõis.

Scḋm.

Tertium.

Sp̃ pmanẽs nõ p̃t ñ e͡e nisi p itellectum.

Jmpugnatio 3ᵉ diffõnis accñtis

Usus libro℞ introductorio℞ fuit agere ḋ cõitatib⁹ ⁊ differẽtijs.

cipiemus a cōmitātibus dicentes φ cōitas in qua conueniunt hec quinqȝ: est hoc. s. φ omnia sunt. s. predicabilia de pluribus: sed oia conueniant in alio. vȝ. qȝ quicquid predicatur de predicato eorum vt de subiecto: illud idem predicaȝ de subiecto eoꝶ. Natura enim generis gnālissimi predicaȝ de omni eo de quo pdicatur genus subalternū: silr genus differētie ⁊ diīs diie: similr id quod pdicatur de ꝓprio ⁊ accite: coloratum eni qd est genus albi predicaȝ de socrate albo. Silr visibile qd est accidens albo predicatur de socrate albo: qr̄is pdicaȝ de eius accidente cōi: dicitur eni omne album visibile. silr autem mutatio que est genus risibilis: oia enim hec predicanȝ vniuoce: etenim de quo predicatur attribuunt nomē suum ⁊ diffinitionem.

Proia cōitas generis ⁊ diie.

¶ Genus autē ⁊ differentia conueniunt in vulgato: natura eni generis dȝ predicari de spēbus: sed si nō fuerit necesse: non tamen erit impossibile: silr nō est impossibile naturā diie predicari de pluribus speciebus: sed est qddam ɔtrariū huic qd iam expediuimus in pdictis. ¶ Exēplum autē huius posuerunt rōnale qd contineat multas spēs: ⁊ tu nosti qd sit in hoc: qr sicut nosti non bene fecerūt in ponēdo hoc exemplum rōnale: quāuis. n. ɔtineat plures spēs non tamē ille spēs propinque sunt illius: sed sūt species vnius speciei quā ɔstituit rōnale quum adiungitur aiali.

Dicit exēplū porphyrij.

¶ Si aūt nolunt hoc dicere de spēb̄ ꝓpinquis: sed de spēbus quibuscūqȝ: tūc oportet vt nō obliuiscantur huius cū assignant cōitatem inter genus ⁊ speciem: aliqua eni spērum est que cōtinet plures species. Ipsi vero non ponūt hoc cōitatem eē inter genus ⁊ spēm.

2ª cōitas gnis ⁊ differentie.

¶ Cōitas autē scda diuulgata est hec. φ genus ⁊ diia ɔueniunt in hoc φ qcqd predicaȝ de istis in qd predicaȝ etiā de illis spēbus que continētur sub ipsis. Tu autē nosti φ hec cōitas nō est ꝓpria generis ⁊ diie: sed est cōis etiā aliis. Si autē dr̄ φ id qd predicaȝ de illis in qd predicaȝ ēt (de his spēb̄ que ɔtinētur sub illis) in qd: hoc ostendit manifeste. qd dcm̄ esset tamen si diceretur verū esset. si intelligatur predicari in quid aliud q̄ pdicaȝ ad interrogationē per qd sicut in ꝓprimo ostēdemus.

3ª cōitas eoꝶdē.

¶ Cōmunio vero tertia diuulgata est hec φ destructio eoꝶ eā est destructionis spērum que ɔtinent fm̄ idez tpe. Destructa eniȝ aialitate ⁊ rōnalitate destruiȝ hō ⁊ equ⁹ ⁊c. Hec aūt cōitas consequens est ad aliam cōitatē q̄ est radix: hoc est: qr vnūqdqȝ eoꝶ pars est spēi ⁊ continens ipsā: hec ergo est radix: ⁊ illa est ramus: ⁊ hec ē propria cōitas inter genus ⁊ diiam: q̄ non inueniȝ in aliis.

Proia ꝓpetas generis ⁊ diie.

¶ Proprietatū vo qbus diȝ genus ab aliis ꝓma diuulgata hec est: qr genus pdicatur de plurib⁹ q̄ diia ⁊ spēs ⁊ ꝓprium ⁊ accitis: sed hoc φ pdicatur de plurib⁹ q̄ spēs diia ⁊ ꝓpriū manifestum est: ꝓpetas eni ꝓpria est vnius spēi tm̄. similr ⁊ diia.

Obloqui si solum.

¶ De accidēte aūt nō ita pȝ per se: an debeat eē minus genere: ꝓprietas eniȝ decē pdicamētoꝶ de qbus postea loquemur sunt accitia cōia spēbus eoꝶ: ⁊ non sunt inferiores generib⁹ in sua cōitate. Est aūt quedā ex illis cōior ⁊ maior sicut hoc φ suba ita est φ non recipit magis ⁊ minus: hō. n. cōior est q̄ suba.

Poss; dici φ genus de plurib⁹ pdicatur q̄ accitis: qr nullū ē genus qd non possit pdicari a minus⁹ de oib⁹ sp. d⁹. sȝ diia ē aliqd accitis qd non pt pdicari nisi de vna sola spē: vt pȝ de similitate ⁊ qbusdā aliis accitib⁹ copulatis.

¶ Si autē qs dixerit φ hec negatio est que nō ɔtinet intentionē aliquā: possumus inuenire cōicantia ⁊ accitia que sūt cōiora vnoquoqȝ pdicamētoꝶ: sicut est vnū ⁊ ens: ⁊ sicut incipe vel fieri.

2ª ꝓpetas conside.

¶ Diia aūt scda q̄ assignaȝ inter genus ⁊ diiā hec ē: φ gen⁹ ɔtinet diiam in po⁹. Cū. n. ɔsideraueris nām subtaȝ gnālitati: diiaȝ esse nō est necesse: nec ipole: sed ei⁹ eē est pole: cui⁹ politas ē possibilitas q̄ nō est eq̄lis nāe generis: sȝ in nā generis remanat ei opp⁹: ⁊ politas alteri⁹ diie: ⁊ hec ē intentio ɔtinētie: ɔtinens. n. dȝ adeq̄ri toti rei: ⁊ superexcedere partē.

3ª ꝓpetas gnis ⁊ differētie.

¶ Diia vero tertia est φ gen⁹ ꝓus est diia: generis. n. aliqn̄ inueniȝ diia designata: aliqn̄ vero diia non hȝ eē nisi in genere: ⁊ ꝓpter hoc destructa nō destruit nām generis.

Dubitatio.

¶ In his autē duab⁹ differētiis est qdā dubitatio: φ qdā diiaꝶ est extra generis naturā: sicut diuisio in eq̄lia q̄ est diia paris: sicut putaȝ ē extra nūeꝶ. ¶ Rn̄sio aūt ad hoc postea māifestabiȝ alis.

Quarta ꝓpetas gnis ⁊ diie.

¶ Quarta aūt diia est: φ diia pdicaȝ in q̄le qd: genus vo in qd.

Primū arg⁹ cōtra ꝓprietatem.

¶ Sȝ hoc solū dcm̄ non ponit diiaȝ: duob⁹ eni attribuere duas ꝓprietates diuersas nō ē hoc signare diiaȝ q̄ est iter ea: si qs eni diceret φ differētia iter platonē ⁊ socratē ē φ hic est sensibilis: ille rōnalis: ⁊ hic est nauta: ille vo artifex: nō sufficit hoc ad differēdū. Due eni ꝓprietates q̄ sunt diuerse in itellectu fortassis eidē ɔuenire pñt: nec ē lōge qn̄ plato sit sensibilis. Un̄ q̄uis itellectus hoc diuersus sit ab hoc φ socrates ē rōnalis: non tn̄ iccirco opȝ vt plato differat ab eo: non eni ipole est φ vnusquisqȝ eoꝶ tū hoc φ est sensibilis sit ēt rōnalis: ꝓpietates eniȝ possibiles in intellectu: aliquādo ɔueniūt in aliquo hñte ꝓpietatem: sicut nauta ⁊ artifex: sed debȝ iter illas vis eē negationis: ita vt sensibile comitetur non esse rōnale: ⁊ rōnale non eē sensibile.

Scdm̄ arg⁹.

¶ Deide hoc φ genus pdicetur in qd non ꝓhibet predicari in quale quid fm̄ pncipia istoꝶ: nec fm̄ eos est hic vis negationis: per id eni qd ɔstituit esse rei nō est ipole rē differre ab eo qd non hȝ illud eē: ita vt ⁊ fȝ hoc quo in eo ɔueniȝ pdiceȝ in qd: ⁊ fm̄ hoc ⁊ per illud quo distinguitur pdicetur in quale qd. Un̄ non est impossibile genus alicuius eē diiam etiā: duob⁹ respectib⁹: si diia que queritur fuerit hec. Non aūt ɔuenit impossibile ex hoc φ genus alicuius sit eius diia: seu φ diia alicuius sit genus alterius: hoc non est ipole fm̄ φ itelligo: sicut sensibile quod est genus aliquo mō audictus ⁊ vidētis ⁊ ē diia alr̄. ¶ Si qs aūt dixerit φ vnū aliqd aliqn̄ ē gen⁹ ⁊ diia alicui⁹: sȝ q̄uis sit genus ⁊ diia alicui⁹: tn̄ respectus quo est genus est respectus quo est diia: ⁊ dixerit nos non velle nisi ostēdere diiam que est inter duos respectus: quoꝶ vnus vocaȝ gnālitas: ⁊ alius differētialitas: non aduersabimur ei: nec ɔtendemus cū eo de appellatione: alius est eni hic ab eo cū quo nobis sermo est: noster eni sermo cū eo est q dicit φ nomē generis ⁊ diie signat duas naturas diuersas: ita vt nihil vnaꝶ sit appropriatū duabus naturis fm̄ vnā subām: sȝ ponit vnā duaꝶ naturaꝶ competentē vni duaꝶ predicationū: ⁊ alteram alii pdicationi. ¶ Modus autē fm̄ quē processimus in ostēdēdo id qd est pdicabile in qd ⁊ pdicabile in q̄le qd ostēdet tibi φ pdicabile in qd nō ē pdicabile in q̄le qd. hoc g̃ dictō nō ē eo mō stabilis.

Obiectio.

¶ Pōt aūt aliqs dicere nobis: vos iaȝ sepe apte dixistis φ diia aliqn̄ pdicaȝ i qd: ⁊ pcipue i li⁰. dmōstratiōis.

Solutio.

¶ Cōtra quē dicem⁹ qm̄ itereſt inter hoc qd dicim⁹ aliqd pdicari i qd. ⁊ aliqd pdicari q̄si in qd: sic itereſt iter hoc qd dicim⁹ eē. ⁊ hoc qd dicim⁹ cōtineri in eē.

Aliud ē pdicari i qd ⁊ aliud ē pdicari quasi in qd.

¶ Predicabile. n. q̄si in qd est oē id qd cōtineȝ in intētiōe facta de eē: ⁊ illud solum nō signat esse. ¶ Predicabile in quid est id solū quod rndeȝ ad quid. Differentia vero ɔtineȝ in esse ⁊ q̄si in qd: quoniam est pars eius quod respondetur ad quid: sed in quibusdam ⁊ non in aliis: genus vero semper significat quid est: semper enim monstrat prin-

cipium rei essentie. ¶ Differētie vero fortassis sunt
cōparatiōes & relōnes ad actiones & passiones & ad
alia: & pp hoc ponit̄ genus cōueniētius istis respon-
sioni ad qd. ¶ In quibus verbis duplex est error:
vnus q̄ dr̄ie que sunt hō nō sunt cōstitutiue: sed co-
mitātes. Alius. qz cū aliqd differt ab alio: oz vt illō
habeat drīam illam tm̄ & non aliud. Si aūt drīa po-
nitur solo v̄bo vno maiore & meliore parte verbi: vt
verbi grā. dicat̄ genus esse cōuenientius responderi
ad quid q̄ drīa: tunc diuersitas nō erit fm̄ h̄: sz fm̄
aptitudinem que est in vno eoꝝ & nō in altero. Si
autē hoc fecerint erit hic deuiatio a certitudine de-
mōstrandi ad aliud aliqd relm̄ accidētale. Si autē
hoc nō fecerint erit inter genus & aliquas illarū dif-

Quinta pprietas gñis & differētie

ferentia in diffōne. ¶ Drīa autē que est post hāc est
hec: q̄ de generibus spēs non habent nisi vnum.

Obiectio.

¶ In hoc aūt dicto absolute error est: nam si accipit̄
modo qualicūq; genus nō propinquum & ꝯtinuum
tantū: inueniūtur etiā vni spēi genera multa: gene-
ra eniz diuersa cōitate aliquādo sunt multa vnius.

Solutio.

¶ Sed non oīa sunt vere genera illius: qz quedā illo-
rū sunt genera generis sui. Silr aliqū inueniuntur
drīe multe diuerse in ordie: sed vere nō sunt differē-
tie alicuius: naz quedā eaꝝ sunt differentie sui gene-
ris. ¶ Sicut exēplum qd posuerunt. s. rōnale nō est
propinqua drīa hoīs: fm̄ q̄ ordinauerunt diuisionē
suā: sed est drīa sui generis: & fm̄ hāc sniam non ē ei⁹
drīa ꝓpinqua nisi mortale. ¶ Hoc aūt fm̄ exēpluz
eoꝝ vnū est. sicut eni genus ꝓpinquuz qd nō est ge
neralissimū (fm̄ eius exēplum) est vnū: ita & drīa ꝓ-
pinqua (que non est drīa generis) fm̄ eoꝝ exēplū ē
vna qd est mortale. Sed i his locis pūt ineniri alia
exēpla: sicut sensibile & mortale. volūtate autē sunt
fm̄ q̄ videt̄ due drīe ꝓpinque: aīalis ergo genus ꝓ-
pinquuz non est nisi vnū: & differentie ꝓpinque ali-
quādo sunt plures q̄ vna. ¶ Itē est hic alius error:
scz qz plura sunt genera: quoꝝ alia ꝯtinent̄ in alijs:
donec vltimū habeat̄ vnum genus: plures aūt drīe
segregate sunt: nec ꝯtinētur alie in alijs: sed sufficere

Sexta pprietas gñis & differētie

verbis in hoc alteri⁹ est doctrine. ¶ Drīa vero que
est post hāc hec est: q̄ genus est sicut mā: drīa vero si-
cut forma. ¶ Plenior aūt sensus huius est vt dicat̄

Qr gen⁹ ñ sic mā sz ut sic mā. vide Auer. p̄ meta. c. 17.

q̄ idē est: sicut mā & non mā: mā. n. non predicat̄ de
composito qd ꝯpositum sit ipsa: genus vero ꝓdicat̄
de spē: ita q̄ spēs ē ipm: mā etiā subiectis duab⁹ for-
mis diuersis non cōparat̄ ad vtrasq;: nisi in duob⁹
tēporib⁹: genus v̄o ꝯtinet vtrasq; drīas oppositas in
eodē tēpore. ¶ Sūt aūt hic alie drīe: quē nunc diffe-
runtur als dicēde: qm̄quidem genus non est mā: nec
drīa est forma: sed ē sicut mā: eo q̄ nā ei⁹ in intellectū
est recipiens drīam cui quū aduenit drīa fit ipm ali-
quid exns in actu: qualis ē dispō māe & for̄. ¶ Qm̄
aūt est genus drīe sicut ē mā forme: & differentia est
generi sicut forma materie patet.

Prima cōitas gñis & differētie

PRima diuulgata īter genus et
spēm est cōitas quā ha-
bebat cū drīa: qm̄ vtraq; priora sūt
eis de qb⁹ ꝓdicant̄. s. eis quoꝝ sūt ge-

2ª cōitas.

nus & spēs. ¶ Scda ē cōitas gnālis:
scz vnūqdq; eoꝝ ē vniuersale: & qui
hanc cōitatem assignant indicant q̄
h̄ cōitas est generalis quā iteruz repetit. Si autem
hic aliter voluit accipi vniuersale: tunc debz intelli-

Pria drīa gñis & spēi.

gi preter vniuersale absolutum. s. q̄ est cōe esse suoꝝ
singularium. ¶ Prima quoꝝ differentia ē illa quā
habebat cuz differentia. s. qz spēs ꝯtinetur sub gene-
re: genus autem non continet̄ sub spē. ¶ Item alia 2ª dria.
drīa in qua est sensus idem est: qz natura generis est
prior natura spēi: & hoc qz posita natura generis non
ponit naturā spēi: sed destructa destruit nāz spēi: de-
structa vero nā spēi non destruit nām generis: sz po-
sita ponit. ¶ Itez alia drīa affinis istis ē: qz gen⁹ ꝓ- 3ª dria.
dicat̄ de spē vniuoce & vniuersalr: spēs vero nō ꝓdi-
catur de nā generis vniuersalr. ¶ Sed h̄ differen-
tia includitur in drīa continendi & non ꝯtinendi: nec
est de differentijs que sunt in vi negandi & affirman-
di ꝓncipalr: hoc eniz esset si diceret̄ q̄ genus ꝓdica-
tur de spē vniuoce & vniuersalr: & deinde h̄ proprie-
tas remoueret̄ a spē: h̄ autem non negatur a spē fm̄
hunc modum: sed aliter: sed qz nō predicatur de ge-
nere vniuoce & vniuersalr: hoc autez negatū nō est
illud affirmatū. forma vero huius drīe h̄ est: q̄ spēs
nō est pars generis in eo q̄ hz genus erga speciem.
¶ Item alia differētia est q̄ vnūquodq; generis & 4ª dria.
spēi excedit alteruz eo modo quo alteꝝ non excedit
alterum: genus eniz excedit spēm vniuersalitate: cō-
tinet autem multa alia subiecta preter subiecta spēi.
Species vero excedit genus in intētione: ꝯtinet eni Hoc intellige de cōtinētia actualiter ñ de potētiana.
in se intētionem generis & insuper intētionez drīe: si-
cut eniz aīal ꝯtinet sub sua vniuersalitate hominē &
qd non est homo: vt qd est preter humanitatez. Si-
milr homo ꝯtinet in sua intētione aīalitatē & aliam
intentionē vltra animalitatē. s. rationalitatē. ¶ Itē 5ª dria.
alia drīa quasi exorta ab illa est q̄ inter spēs non ē
genus gnālissimuz: nec inter genera ē specialissimū:
qm̄uis in vnoquoq; sit mediū. ¶ Genus v̄o & ꝓpriuz Prima conueniētia gñis & spēi.
ꝯueniunt in hoc q̄ predicant̄ de spē q̄ ꝯsequunt̄ ad
eam: qm̄ posita spē ponit̄ propriū. h̄ autez conue-
nientia aliquādo est cū alio preter propriuz: ꝯuenit
eni in h̄ cū ꝓprio cōi. ¶ Itē alia cōitas ē q̄ nā gene- Scda conueniētia gñis & pprij.
ris ꝓdicat̄ de spēbus sub se ꝯtentis equalr: spēs eniz
aīalis equaliter sunt aīalia: nec recipiūt magis & mi-
nus. Silr etiā ꝓpriuz vt risibile de singulis hoīum.
¶ Hec aūt cōitas si designaretur in cōitate que est Impugnat lincoln. ver porphyriū. Primo. Scdo.
inter genus & speciē & drīam melius esset: sed ibi pre-
termissum ponit hic. ¶ Quāuis non ꝯueniat omnē
proprio. Uerecūdia eniz in effectu ꝓpria est hoī que
non ē equalr i illis. Silr multa alia in alijs. ¶ Quā Tertio.
aūt rationē ꝓposuit hic hō: vel quā inductionem ad
demōstrādū q̄ ꝓpuz ē ita considera: nec posuit nisi
vnū exēplū de h̄: qui modus demōstratiōis nō ē do-
ctrinalis in declarādo id qd nō ē p se notuz. ¶ Hoc
tm̄ certe veꝝ ē in aliqb⁹ ꝓprijs nō in oīb⁹ q̄ sunt ꝓ- Declat q̄ gñ no pprio est vez q̄ ñ suscipiūt magis aut minus & q̄ g̃ hus non.
pria aptātia & ꝯtia formas: & q̄ hnt spēs oēs & sem-
per. Propria v̄o subalia que ꝯsequunt̄ māe pluriqz
recipiūt magis & minus. ¶ Sz qui h̄ dixit: q̄si obli-
tus hui⁹: in sequētib⁹ ꝯtrariū ponit eius: cuz assignat
propriū eius modi cui nō ꝯuenit h̄ drīa sicut postea
scies. ¶ Iteꝝ ē alia cōitas. s. q̄ vnūqdq; eoꝝ predi- Tertia conuenientia gñis & pprij.
catur de suis inferioribus vniuoce & nomine & diffi-
nitione: & etiaz posset dici de alijs preter ipsa. Quisqs
autem audierit h̄ & intellexerit & cōceperit: debebit
non obliuisci eius qd dicitur in libro cathegoriaꝝ:
cum putatur q̄ predicatum vniuoce est substantia-
le tm̄. ¶ Prima aūt drīa h̄ est q̄ genus prius ē eēn- Pria drīa gñis & proprij.
tialiter: ꝓpriūm vero posterius: ꝓpriuz. n. nō fit nisi
cū sit spēs: & ꝓuenit aut ex mā: sicut latitudo vnguium
vel aliud huiusmodi: aut ex forma sicut perceptibi- Propriū quarto mō triplex.
le doctrine: aut ex vtroq; vt risibile. ¶ Scda vero Scda drīa gñis & proprij.
drīa est q̄ genus continet multas spēs: ꝓpriūm ve-

.3. dria.

ro non nisi vnã certã. ¶ Tertia dria est q gen⁹ pre/dicatur de vnaqq spe vl'r ⁊ non ɔuertit: nõ enim dr. q oẽ aial est hõ: sicut dr q ois hõ est aial: propriũ vo ɔuertit: ois.n. homo aptus natus est ridere: ⁊ omne aptũ ad ridendũ est homo: h aũt dria est inter genus ⁊ ppriũ cõe subale.

.4. dria.

¶ Post hanc aũt sequit alia dria que ɔtinet in ea.s. q qũuis ppriũ hẽat spẽz: ⁊ ip sicut hz genus: non tñ hz illõ alia spẽs: sicut hz gen⁹.

.5. dria.

¶ Item alia dria que elicit ex pma.s. q ex gñe distructo destruit ppriũ: sed non ɔuertit. ¶ Si quis autẽ voluerit accipere hãc driã pter drias que est fz pri⁹ ⁊ posterius non deerit ei rõ: sed erit ei laboriosum.

Dria ɔuenientia gñis ⁊ accñs.

¶ Genus vero ⁊ accñs cõueniunt in hoc q vnũqdq eoꝝ pdicat de pluribus. ¶ Sed hec dicatio est gnãlis: q si saltẽ diceret plurib⁹ drñtibus spẽ assignaret cõitatẽ ppriã inter genus ⁊ accñs tñ: licz non assignaret aliã cõitatẽ.

Dria dria gñis ⁊ accidentis.

¶ Prima vo dria est q genus prius ẽ spẽ: sicut iaz nosti: spẽs vo prior est eo qõ ei accidit. Si enim qõ ei accidit puenit ab ei⁹ spẽalitate: tũc spẽalitas iam ɔstituta est ex dria: ⁊ deinde accidit ei qcqd accidit qõ iã apte exposuimus. Si ergo fuerit de accñtibus extrinsecus: spẽs prius erit iam facta subm ⁊ apta ad recipiendũ ipsum accñs extrinsecus. H aũt dria ẽ etiam inter genus ⁊ ppriũ.

Scda dria.

¶ Itẽ alia dria est.s. q ea que sunt sub gñe ɔueniunt in eo eqlr: que vero sunt sub accñte nõ ɔueniunt in eo equalr. ¶ Hec autem assignatio deformata est: ostendimus.n. driã que est inter suba eoꝝ: ⁊ est iteꝝ opus oñdere driã iter ipsa.

¶ Cõuenientius aũt esset dicere q genus nõ pdicatur de suis inferioribus nisi causalr: accñs vero eqlr ter: ⁊ esset dria cognita in pma assignatõe: deberet.n. drẽ q accidentia aliqñ predicant ineqlr: vel si non q oia accñia pdicent ineqlr: sicut qdrangulus ⁊ triãgulus ⁊ silia: cuius lectio facit opiari q omne accñs pdicet ineqlr.

Obõ.

¶ Considera g ex hoc q postq accidentiũ aliqua psit pdicari ieqlr: ego pbibebis etiaz h fieri in ppriis.

Solõ.

¶ Et fortassis pp hoc q accñs ẽ communius: ppriũ vo par: attribuit isti qõ non attribuitur illi.

.3. dria gñis ⁊ accidentis.

¶ Post hãc vo seqt dria.s. q accñtia existũt in indiuiduis pncipalr: gña vero ⁊ spẽs sunt priora indiuiduis. ¶ Hec qcq dria obliq ẽ ⁊ inuoluta: oberet eni dicere q accñia sunt in indiuiduis pncipalr: gña vero ⁊ spẽs nõ sunt in idiuiduis pncipalr: aut dicere q gña sunt priora spẽbus: accñtia aũt non. Quis .n. phibet qñ aliqd sit pmũ: vt habeat eẽ pncipaliter:

.4. dria gñis ⁊ accñtis.

¶ Itẽ alia dria est q accidentia predicant de indiuiduis nullo mediãte in quo ɔueniant: vt est spẽs: gen⁹ vo fortassis non ita predicat. nomẽ autẽ spẽi nõ erat ei nece. Ipse.n. non intendebat driaz assignare nisi inter genus ⁊ accñs.

.5. dria.

¶ Post hãc aũt est dria q gña predicant in quid est: accidẽtia vo nõ. h ẽt dria ẽ inter genus ⁊ proprium quam illic pretermisit.

Cõuenientia drie ⁊ spẽi.

¶ Differentia aũt ⁊ spẽs ɔueniũt i hoc q pdicant de sub se ɔtentis eqlr: ⁊ in hoc q sunt subalia: sed h conuenientia est inter genus ⁊ driã quã ibi pretermisit.

Dria dria inter driaz ⁊ spẽm.
Hõ qñqz ridet ad qle a aialib⁹: sed per accñs.

¶ Differunt aũt in hoc q spẽs pdicat in qd: dria vo i quale qd. hõ.n. qũuis ɔgrue respondeat ad qle ex animalibus: h tñ nõ habet pncipalr: nec ex seipso: sz cã rationalis qõ iam dudũ pertractatum est.

.2. dria.
Nota limitatões hãc: qz absolute loquendo h dria esset falsa: ⁊ sic h intellige porphyrium.

¶ Differentia scda est. q spẽs non pdicat nisi de plurib⁹ differentibus nũero tñ: dria vero plurimũ: aut frequẽtius predicat de plurib⁹ drñtibus spẽ. ¶ Que discrepãtia ẽ iter driã ⁊ spẽz spẽalissimã: ñ iter driã ⁊ spẽz absolute.

.3. dria.

¶ 3ª vo discrepãtia ẽ q dria ẽ prior spẽ: ⁊ posuit exẽplum huius fm destructionẽ dicens q rõnale sublatũ remouet hoiem: sed non remouet sublato hoie: angel⁹ enim rationalis.

Nota declaratõez quia expositor s porphyrij aliter exponũt hoc.

¶ Nec posuit driam ⁊ spẽm q sunt simul: sed accepit driã gñis hois ⁊ ɔpauit hoi. Sz si aliqs diceret q spẽs est prior dria que est rõale: esset deuius a veritate. ¶ Silr si hic poneret driaz ⁊ spẽz que sunt eqles: dria est prior spẽ fm hoc q est causa eius: pp quã dz hre esse: cuius ɔparatio ad spẽz est sicut ɔparatio forme ad cõpositũ.

.4. dria.

¶ Item assignauit aliã driam dicens q due drie aliquãdo cõueniũt ad ɔstituendã vnam spẽm: sed due spẽs non cõueniunt ad ɔstituendã tertiã spẽm: ⁊ posuit exemplũ duarũ driaꝝ rõalis ⁊ mortalis. Constat aũt has non esse eqles in ordine: sicut iam exposuimus.

Duplex intellcũs h⁹ drie.

¶ Hec aũt discrepantia dr ex vno duoꝝ respectuũ.s. aut vt quum ponant due drie ad modũ dictũ.i. sensibilis ⁊ mobilis voluntate: aut vt dicat q due drie diuerse in ordine quũ ɔueniunt ex eaꝝ ɔuẽtu cũ eo cũ quo ɔueniunt puenit alia spẽs diuersa ab vnaqq illaꝝ. Due vo spẽcies diuerse in ordine non ɔueniũt: vt ex eis ꝓueniat spẽs alia pter vnãquãq illaꝝ. cõior.n. ex illis est generis minus cõis: comitati vo nõ est aliqõ ɔflatum ex earum ɔcursu: sed id qõ est ex vna eaꝝ: due vero spẽs diuerse que non sunt diuerse in ordine non ɔueniũt vllo modo.

Obõ pma.

¶ Potest aũt aliqs dicere q rationale ⁊ mortale sunt in se due spẽs aliqꝝ reꝝ: qũuis non sint due spẽs hois: ɔuenienter vero fecerunt speciem.

Scda.

¶ Silr multe nãe diuerse spẽ cũ ɔueniũt prouenit ex eaꝝ cõuentu tertia spẽs: sicut ex dualitatis ⁊ ternalitatis ɔuentu fit qnarietas: que est spẽs tertia ab illis.

Solõ pme.

¶ Ad h ridemus qm intentio ɔsiderãdi hõ discrepãtiam alia est ab hac nrã: etenim intẽtio est h de aliqs q pdicant de aliqs qbus sunt cõia. Cũ aũt fuerint drie vt rõale mortale que pdicant de aliqb⁹ subtus: ⁊ cũ venerint faciant qõdã tertiũ qõ erit vnũ ex spẽbus illarum reꝝ. Ille aũt res erant illis: sicut indiuidua sũt subea spẽꝝ: est aũt sic rõale aial intra esse illoꝝ indiuiduoꝝ: sed non est intra esse rõale vel mortale. Un rõale ⁊ mortale nõ sunt due spẽs cõparatione illorũ: qũuis pdicent de illis: aliogn essent media inter ipsa indiuidua ⁊ genus qõ est aial: etenim due spẽs subales non due drie diuisiue. ¶ Iam g in driis inueniũtur due drie ɔstituẽtes vnã spẽm cõem subtis qõ nõ inuenit in spẽbus.

Innuit solõnem scde.

¶ Sed q sint spẽs diuerse ex qꝝ ɔcursu fiat spẽs: cuius subm sit preter subta illaꝝ: h non negat.

Dria ɔuenientia drie ⁊ ppriꝫ.

¶ Dria vero ⁊ ppriũ ɔueniunt in h q pdicant de sub se ɔtentis equalr. Debes aũt scire hoc non ɔtingere nisi in aliqbus ppriis. ex quibus est ppriũ cõe qõ est sp ⁊ formale. Risibilia etenim oia risibilia sunt equalr: sicut rõalia sunt equalr rõalia.

Scda ɔuẽtia.

¶ Et ɔueniunt in hoc q oia hñt illa ⁊ semper. H.n. ẽt hz ppriũ cõe sp inherens.

Dria dria ppriꝫ ⁊ drie.

¶ Differunt aũt in hoc q ppriũ veꝝ non est nisi vnius spẽi. Dria vero aliqñ multaꝝ: tu aũt iam nosti hoc.

Scda dria.

¶ Post hãc sequitur alia dria quasi eadẽ vel ɔsilis.s. q dria aliqñ nõ pdicatur ɔuersim: non enim dr q esse rõale est hõ: vera aũt ppriũ ɔuertit.

Cõuenientia drie cũ accñte iseparabili.

¶ Conueniunt aũt dria ⁊ accidens inseparabile in hoc q subm sp hz illa.

Dria dria iter driaz ⁊ accñs.

¶ Sz differunt in hoc: q dria sp ɔtinet id cuius est dria: sz nõ ɔtinet ab eo. ¶ Dixit ẽt vir ille: q accñs ɔtinet alia preter illa que hñt: ex hoc q sunt cõia: ⁊ ɔtinẽtur ab illis: eo q subm non est ppriẽ receptibile alicui⁹ eorũ qõ est in illo: sed est subz alterius: ⁊ iõ ɔtinet illud: sicut ɔtinet accñs qõ nõ hz ppriẽ predicari de vno tñ suoꝝ subtoꝝ: sed accidit aliqs.

Laterater carpit porphyrium.

¶ Oblitus ẽt fuit hõ qõ dixerat.s. q vnũ subm aliqñ multas hz drias que

Zrienlant in illo. ¶ Nomen aūt ɔtinēdi est nomē
ambiguū nō doctrinale nec oꝫ agere de illo. ¶ Qđ
Corrigit dubiū porphyrij.
aūt itelligiť ő mō ɔtinēdi qui attribuiť accñti ꝛ gñi:
diuersum est a mō qui negať ab eis. ¶ Erat aūt ali⁹
modus quē dicere meli⁹ fuerat.s.ꝙ accñs aliqñ ɔti-
netur ꝛ aliqñ ɔtinet: subiectū ēt ꝫm aliqd est cōiue ꝛ
ꝫꝫ aliqd minus cōe. sicut albū qđ sicut pdicať ő alio
pter hoīe ꝫ: ꝛ sic hō pdicať de alio pter albū. Vñ nec
oīs hō est albus: nec oē albū est hō: sed aliqd hō est il-
lud: ꝛ aliquid illiusmōi est hoc. ¶ Hec aūt discrepā-
tia est ab aliqb⁹ accñtibus non ab oībus. Attende ꝙ
quō posuit accñs rei cui nō est cōe extra vniuersita-
tem accidentis: qđ in pdictis videbať eē i oēs ꝛ ex oē:
hoc aūt ē iō sic posuit qm accñtia quo distiguit diffe-
rentiam: attribuit nec io ɔuenire spēm ꝛ aliquid am-
plius: forsassis aūt noluit hanc discrepātiā esse ab oī
.2. dña accñs ꝛ dñe.
Cōtra porphy.
accñte sed ab aliq̄. ¶ Itē alia ē: ꝙ nulla dña recipit
magis ꝛ minus. ¶ Nō.n. dñe pbibenť recipere ma-
gis ꝛ minus: qđ.n. est accñs non pbibeť hře hoc. hic
aūt hō absolute dixit ꝙ accidentia recipiunt magi ꝛ
.3. dña.
minus ꝛ dña non. ¶ Itē alia discrepantia e ꝙ dif-
ferentialitas pbibet oppositas dñas hēri in vno sub-
iecto: ita vt idē sit rōale ꝛ irrōale: accñtalitas aūt nō
pbibꝫ hoc. Iōa.n. de accñtalibus sepabilibus aliqñ
Cōueniētia spēi ꝛ ppɍij.
hrit subm vnū. ¶ Conuenit aūt spēs cū vo pprio in
Pria dña spēi ꝛ ppɍij.
hoc ꝙ de se ɔuersim pdicātur: ꝛ in hoc ꝙ vtrūq spē-
Carpit porphy.
sit hꝫ esse. ¶ Dñt āt in hoc ꝙ id qđ est spēs alic⁹ sit
genus alterius: pprium vo nō sit ppriū alteri⁹. ¶ Hec
aūt dña minus dissoluta est: p⁹ quidē in pmissis non
ɔsideraūit dñaꝫ que est inter spēm que est sub gñe:
ꝛ aliud: sed sp intēdit de spē spālissima: nunc aūt pre-
termittit illud ꝛ intendit de spē q̄ est sub gñe qđ ad
Corrigit dubiū porphyrij.
hoc paꝝ erat. ¶ Sꝫ si diceret ꝙ spēs alicuius aliqñ
sit pprium alteri⁹: ppriū vero nō sit spēs: ɔueniens eēt
dña: sed iudiciū de spē esset falsum. ¶ Si vo diceret
ꝙ spēs alicuius sit genus alterius: ppriūꝫ aūt nulli⁹
sit genus. Congrue diceret hoc: sed iudiciū de pprio
esset falsum: sed sicut spēs nō spālissima sit genus: si-
militer pprietas spēi non spālissime sit genus. Est.n.
pprietas supioris spēi: ꝛ est genus suaꝝ spēꝝ: sicut co-
lor qui est ppetas ꝛ genus. ¶ Si aūt dicet ꝙ species
alicuius aliqñ sit pprietas alterius: ppetas vero ali-
.2. dña spēi ꝛ ppɍij.
cuius nō sit pprietas alterius esset ɔueniēs. ¶ Alia
.3. dña.
dña est ꝙ spēs prior est i esse: pprietas vo posterior:
Cōtra porphy.
ꝛ hoc est intelligibile ꝛ ɔcedēdū. ¶ Deinde subiūxit
aliā dñaꝫ.s. qꝛ spēs sp est in actu: ppriū aliqñ. ¶ Sꝫ
hic est ɔrietas. Si.n. vult dicere ppriuꝫ: vt qui est in
effectu: tunc iam declinabit a via per quā incedebat
vsq mō: si vo dixerit pprietatē aptitudinē nālem: h
sp est in actu. ¶ Silr h dña. (si va ē.) deberet ēt po
ni inter genus ꝛ dñā cū pprio. ¶ Itē alia dña ꝙ eo-
.4. dña.
rum diffōnes sunt diuerse. ¶ Sed h dña cōis est oī-
bus: ꝛ non ē ppria tm̄ iter spēm ꝛ ppriū. ¶ Spēs vo
Cōueniētia spēi ꝛ accñtis.
ꝛ accñs ɔueniunt in hoc ꝙ sunt vlia. Et dixit nō esse
multa in qbus ɔueniūt eo ꝙ sunt nimis distantia.
Dñe spēi ꝛ accidentis.
¶ Dña vo h est: ꝙ illa est in esse: hoc aūt nō. ¶ Et ꝙ
Prima.
vniuscuiusq subē spēs vna est: accñs vo non ē vnū.
Scđa.
¶ Sed ꝛ h dña inuenitur inter genus ꝛ accñs: ꝛ inter
Tertia.
spēm ꝛ ppriū. ¶ Et ꝙ spēs prior est accidente in eē
Quarta.
intellectu. ¶ Et ꝙ spē subiecta eius eq̄lr pticipant: acci-
dente vo nō: q̄uis sit isepabile: vt nigredo ethiopis.
Cōueniētia ppɍij ꝛ accñtis isepabilis.
¶ Proprium vo ꝛ accñs isepabile cōueniunt in h ꝙ sp
hñtur a subiectis. ¶ Sed dña nō debuerat pterminti
Dña ppɍij ꝛ accidētis isepabil.
inter spēm ꝛ accñs isepabile. ¶ Dñt āt in hoc ꝙ p-
prietas est vnius tm̄ spēi: accñs vo isepabile ē pluriū

vnius spēi: sicut nigredo ethiopis ꝛ corui. Debet aūt
.2. dña.
hic reminisci eius qđ dixit i p⁹ pte. ¶ Itē alia dña ꝙ
accidens insepabile eq̄lr non pticipať: ppriuꝫ vero
eq̄lr. tu autē scis quid sit causa in h. ¶ Hec sunt cōi-
tates ꝛ dñe diuulgate q̄s posuit qui gnq vlibus pri-
mus librꝫ fecit: qbus nos ɔtenti sumus iuxta ordinē
Iu qb⁹ corrigēdus sit porphyri⁹ i lib. vlium.
ipsius. ¶ Quicquid aūt dixit de dñq que non sunt
cōes pt corrigi: sicut dicať. v.g. ꝙ dña nō solet sic eē
terit h corruptio sue lectionis: sed h non semper.
¶ Si.n. recte incessisset debuerat assignare cōitates q̄
sunt inter gnq: ꝛ deinde que sunt iter q̄terna ꝛ q̄ter-
na. Et deinde inter terna ꝛ terna. ꝛ deīde inter bina
ꝛ bina. ¶ Silr debuerat pus assignare dñas vnius
cuiusq ad reliqua q̄tuor: ꝛ deinde duoꝝ ad tria. Et
deinde vniuscuiusq ad aliud pprie. Et si diligenter
iuisset: vt debuit non esset ibi cōitas vel dña iter ali-
qua duo q̄s pt̄ermitteret indiffinite ꝛ nō assignaret
eas iter alia duo: q̄si fortasse assignoť: vbi pt̄ermisit:
ɔuenientius esset.

Ostquam iam ordim⁹ h quinq
vlia debemus scire: qm id qđ ē illi
est genus nō est genus vniuscuiusq
rei: sed solius sue spēi. Silr ꝛ dña nō
est dña vniuscuiusq rei: sed ꝫm hoc
qđ est diuisiua est vnius gñis: ꝛ ꝫꝫ h
ꝙ est ɔstitutiua est dña spēi illius gñis. ¶ Debes ēt
Quō gnq vlia aliqñ ɔueniūt in vno.
scire ꝙ vnūqđq istoꝝ: pt esse genus vel q̄si genus: ꝛ
dña: ꝛ spēs: ꝛ ppriū: ꝛ accñs. ¶ Sensibile etenim est
q̄si spēs apphendentis: ꝛ est genus audientis ꝛ vidē-
tis: ꝛ est dña aialis. Generabile q̄q ē genus bipedis
ꝛ q̄drupedis: ꝛ est spēs mobilis: ꝛ ppetas aialis: ꝛ est
cōe nois hoīꝫ. ¶ Aliqñ ego illa gnq cōueniunt in
vno. ¶ Genus āt nō ē genus dñe vllo mō: nec dif-
ꝙ gen⁹ nō sit gen⁹ dñe: nec dña sit spēs gñis.
ferentia est spēs gñis: si.n. ita eēt: tūc dñe eēt alia dif-
ferentie: dña.n. est intentio extra nām gñis. Rōale
etenim nō est aial hñs rōēꝫ: sed quādā hñs rōem: q̄-
ꝙ gen⁹ nō sit intra itellectū dñe diuisiue.
uis comitet illō eē aial: aial.n. hñs rōnē hō ē. ¶ Si
aūt aial esset intra intentionē rōalis: tunc cū diceret
aial rōale eēt q̄si diceret aial qđ est aial: hñs.n. rōeꝫ
ꝛ rōabile idē est. ¶ Cū aūt genus pdicať de dña est
Quō pdicet genus de sua differētia diuisiua.
sicut cū pdicať accñs insepabile de eo de quo pdica-
tur: ꝛ non est intra eē ei⁹: sꝫ gen⁹ ē dñe q̄si mā: cui⁹ cō-
Quе sit ɔpō dñe diuīue ad genus ꝛ ecōuerso.
paratio ad ipsꝫ q̄dāmō est. sic ɔpō ppriꝫ qđ non est
eis dña ɔstituit ꝛ dat ei eē in effectu q̄uis insit itra
diffōnē ei⁹ ꝛ ei⁹ eē. sic est itra q̄le eē reꝝ ei⁹: ꝛ sic māe
forma: sed h est si fuerat dña gñis absolute: ꝛ nō fue-
rit extra eē ei⁹ vllo mō. Si vo diligēter attēdiť vnū-
qđq eoꝝ vē nō nisi ő spē pdicať. Hec āt oīa adisces
in pħia p⁹. ¶ Sꝫ ɔpō gñis ad dñā: est sic ɔpō accñ-
tis cōis. ¶ Accñs vo cōe aliqñ ɔpōe gñis ē ppetas:
ꝛ aliqñ ɔpōne spēi accñs cōe: sic mouere volūtate: qđ
Quō aliqđ ē ppriū gñis ꝛ accidēs cōe spēi.
est ppetas aialis: ꝛ cōe accñs hoīꝫ. ¶ Aliqñ ē ppe-
tas gñis supioris: sic albedo q̄ est de ppetatib⁹ corpo-
ris ɔpositi: ꝛ est cōe accñs hoīꝫ: ꝛ aliqñ ē de ppetati-
bus gñis gñalissimi. ¶ Aliqñ accñs cōe nō est ppe-
Dare aliqđ accidēs cōe qđ nō ē ppriū alicuius.
tas alic⁹ gñis: accidit.n. alij extra cathegoriā illaꝫ. sic
nōn recipe magis ꝛ min⁹ qđ est ő cōitatib⁹ subē. ꝛ est
cōe illi ꝛ aliꝫ: nec est ppetas alic⁹ gñis: postea.n. scies
qm alia ē gñalissima hñt h. ¶ Cōpatio aialis ad h
Quō aial sit cōpart ad hoc animal: vt genus: ꝛ vt spēs.
aial: ꝫm ꝙ est aial: ꝛ addiť ei designatio: nō ɔsidera-
ta in eo rōalitate: ē sic ɔpō gñis ad īdiuidua: qm ꝙ ēt
pdicať de eo: vt spēs: q̄ est spēs re⁹ īdiuiduoꝝ: de idi-
uiduis: non āt vt gen⁹. Nō est.n. gen⁹ in ɔpōne singu-
loꝝ aialiū ꝫm ꝙ fcā sunt rōalia vl ɔpōe h⁹ rōalis nō

considerata in eo aialitate. est.n. vt spēs fm intētōez quā dixim⁹. ¶ Et idē ē. vt dr̄ia spēs ⁊ pprīū. ē.n. dr̄ia singulo⁊ aialiū. risibile ēt est vt spēs huic risibili nō ɔsiderato fm hoc q̄ est hō: non ē.n. pprīū nisi hoīs ⁊ īdiuiduo⁊ hoīs. ¶ Silr̄ ēt albū huic albo: (re⁹ cu ius ē albū dsignatū.) ē vt spēs: accn̄s q̄q3 cōe n̄ ē cōe nisi rei q̄ est subz: vt sit h̄ albū: non huic albo s3 q̄ ē hoc albū. ¶ Debet ēt sciri q̄ h̄ q̄nq3 aliqn̄ comiscē-

Quō gen⁹ miscetur cū dr̄ia.

tur inter se multis modis: genus.n. cū dr̄ia: apphendens.n. est q̄si genus dr̄ie hoīs q̄ est rōale: aut habēs aiaz qd̄ est genus rōalis: ⁊ sic est genus dr̄ie. Jā autē accidit ei: vt sit dr̄ia gn̄is: hn̄s.n. aiaz dr̄ia est alic⁹ generis medio⁊ que h3 hō.

Quō gen⁹ miscetur cū accn̄te

¶ Aliqn̄ autē cōmiscetur genus cū accn̄te: sic̄ color qui ē genus accn̄tiuz hoīs que sunt albedo ⁊ nigredo. ¶ Hec āt ɔpō dr̄t a p̄⁹: n̄ .n. d3 vt genus dr̄ie ɔstitutiue esse genus spēi: ⁊ pōt vt genus esse accn̄s ad ipsaz. ¶ Concedo aūt q̄ genus dr̄ie aliqn̄ est dr̄ia ɔstitutiua gn̄is aut spēi: ⁊ pp h̄ genus accn̄tis est accn̄s gn̄i ⁊ spēi.

Permixtio generis cū pprio.

¶ Permixtio autē gn̄is cū pprietate est: sic̄ admirans in actu qd̄ ē: vt genus ridentis in actu quod est pprīū: ⁊ vociferās ē genus hinibilis qd̄ est pprīuz.

Permixtō dr̄ie cu3 gn̄e ppr̄io ⁊ accn̄te.

¶ Dr̄ia ēt aliqn̄ miscet̄ cuz gn̄e: sicut sensibile qd̄ est dr̄ia ⁊ gen⁹ hoīs. ¶ Et miscet̄ cuz pprietate: sicut ɔpō ad duos rectos angulos eius cuius tres anguli dicunt̄ eq̄les duob⁹ rect̄. Est.n. dr̄ia ⁊ pp̄etas triāguli. ¶ Aliqn̄ āt miscet̄ cum accn̄te sic̄ disgregatiuū visus qd̄ est dr̄ia accn̄tl visui.

Permixtio proprij cū gn̄e dr̄ia ⁊ accn̄te.

¶ Propetas aliqn̄ miscet̄ cū gn̄e: gressibile.n. ē pp̄etas cōis hoīs. ¶ Et aliqn̄ miscet̄ cū dr̄ia: ⁊ plerūq3 n̄ desinit eē pp̄etas spēi: aliqn̄ est cōior pprietate spēi: hoc aūt est cū dr̄ia fuerit cōis: sicut diuidi in duo eq̄lia qd̄ est dr̄ia paris: hn̄s.n. mediū q̄si pp̄etas est huius dr̄ie. ¶ Aliqn̄ āt miscet̄ cū accn̄te cōi: visibile etenim est pp̄etas colorati. Coloratū aūt est accn̄s cōe

Permixtio accidētis cū alijs.

hoī. ¶ Accn̄s aūt aliqn̄ miscet̄ cū gn̄e: nec desinit eē accn̄s spēi. Est.n. accn̄s spēi: sed est de nūero accn̄tiū spēi: nec est cōe accn̄s gn̄i: sed est pp̄etas eius. Est āt aliqd qd̄ est accn̄s cōe vtriq3: ⁊ cū h̄ ēt silr̄ est accn̄s differentie ⁊ propietatis.

¶ Cōpleta est scd̄a pars libri primi: ⁊ ei qui dedit scire sint gratie infinite.

Sus fuit vt cū q̄nq3 h̄ distinguerēt̄: diceret̄ fm hoc q̄ vno re⁹ sunt nālia: ⁊ alio re⁹ logicalia: ⁊ alio itellectualia: ⁊ fortassis ēt diceret̄ q̄ vno re⁹ sunt absq3 multiplicitate ⁊ alio cū mltiplicitate: ⁊ fuit visus: vt tractatus de his poneret̄ ɔiunctus cū tractatu gn̄is ⁊ spēi: q̄uis h̄ cōe sit q̄nq3 vlibus. ¶ Dicemus g̃ imitātes pores q̄ vnūq̄dq3 eo⁊ que ponunt̄ exēpla p aliq̄ isto⁊ q̄nq3 est in se aliqd aliud: ⁊ in h̄ q̄ est genus: aut spēs: aut dr̄ia: aut pprietas: aut accn̄s cōe est aliud aliqd. ¶ Ponam⁹ aūt in h̄ exēplū gn̄is dicētes: q̄ aial est in se qd̄dā: ⁊ idē est

Aial ī se nec est singlare nec vl̄e.

vt⁊ sit sensibile: aut sit intellectū in aia. Jn se āt huius: nec est vl̄e: nec est singulare. Si.n. in se esset vl̄e: ita q̄ aialitas ex h̄ q̄ ē aialitas est vl̄is: oporteret nullum aial esse singulare: sed oē aial esset vl̄e. Si autez aial ex h̄ q̄ est aial eēt singlare: ipoīe eēt esse plusq̄ vnū singulare. s. ip3 singulare cui dbet̄ aialitas: ⁊ eēt ipoīe alid singulare esse aial.

Aial in se ē aial tm̄.

¶ Aial āt in se ē qd̄daz itellectū in mēte qd̄ sit aial: ⁊ s3 h̄ q̄ itelligit̄ eē aial nō ē nisi aial tm̄. Si āt pter h̄ itelligit̄ eē vl̄e: aut singlar̄: aut aliqd alid: iā itelligit̄ pter h̄ qd̄dā. s. id qd̄ ē aial qd̄ accidit aialitati. ¶ Aialitas.n. nō fit singularis designata nisi: q2 adiūgit̄ ei aliqd qd̄ facit illaz. Silr̄ est in itellectu: q2 nō fit singl̄aris nisi addiderit intellectus aliqd per qd̄ fiat singularis.

Quō aial fiat vl̄e p itellcū3.

¶ Deide nō accidit extrinsecus: vt sit vl̄e: ita vt sit vna eēntia verissime que est aial cui accit in plib⁹ extrinsecus: vt ipsa eadē hēat esse in multis: sed in mēte accidit huic forme aialitati itellecte: vt ponat̄ ɔpō ad multa: ⁊ vt ipsius vnius forme sit ɔpō certa ad multa q̄ similantur in illa: intellectus.n. p̄dicat illā de vnoq̄q3 illo⁊. ¶ Sed q̄lr̄ sit h̄ vlterius attende: q2 ita sicut d figura vel de alijs: aut sicut pānus albus: pānus āt alb⁹ ī se est qd̄dā: ⁊ albedo aliud que ɔiungit̄: sic qd̄dā aliud est ex vtrisq3 ɔpositū. ¶ Silr̄ aial ī itellectu qd̄daz est: ⁊ eius vl̄itas siue gn̄alitas aliud qd̄dā: ⁊ hoc qd̄ est aial gn̄ale alid qd̄dā.

Gen⁹ logicū qd̄.

¶ Et gn̄alitas vocat̄ genus logicū: de qua itelligit̄ q̄ p̄dicet̄ de multis dr̄ntibus spē ad interrogationē factā per qd̄: ⁊ nō exprimit vel designat aliqd qd̄ sit aial vel aliud aliquid. ¶ Sicut albū qd̄ in se ē aliqd itellectū. Sed q̄ sit hō aut lapis esset pter id qd̄ itelligit̄ de illo: sed ɔseq̄t̄ ad illud: ⁊ putat̄ esse vnū: ⁊ genus logicū ē hoc.

Gen⁹ nāle qd̄.

¶ Nāle aūt genus est aial fm q̄ est aial: qd̄ est aptū ad h̄: vt ei qd̄ itelligit̄ de illo ponat̄ ɔpō gn̄alitatis. Cū.n. iam intellectū est in aia fit aptū: vt intelligat̄ ei gn̄alitas: cui nō est aptū id qd̄ itelligit̄ de Socra. nec qd̄ itelligit̄ de hoīe. ¶ Ergo nā aialitatis que h3 eē ī sensibilib⁹: dr̄t p h̄ accn̄s a nā hūanitatis ⁊ a nā Socratis: iō q2 est eius modi: q̄ cū itelligit̄ fit apta: vt ɔseq̄tur eā vl̄itas. s. gn̄alitas que est cū ipsa: ⁊ nō h3 extra nisi aptitudinez: vn̄ dr̄. ¶ Ergo h̄ qd̄ dr̄ genus. (qd̄ vult in intelligi res nālis que fit apta in itellectu eē genus: ⁊ in naturalibus nō est genus: sed q2 admiscētur ei que sunt aliqd cetero⁊ nāliū.) nō est longe vt appropriet̄ ei nomē h⁹ itētiōis: ⁊ vt denoiet̄ h̄ nomē ab eo qd̄ accidit ei aliq̄ mō: qd̄ est gn̄alitas. Cū autez gn̄ale ē ī intellectu: h̄ est qd̄ intelligit̄ de gn̄e nāli. sc3 ɔpositū. Gn̄alitas āt intellecta p se. (fm h̄ q̄ est per se sola in intellectu: ⁊ est gen⁹ itellcū3: s3 q̄ ē aliqd d eis p q̄ tractat logicus.) est gen⁹ logicū. ¶ Hoc autē gen⁹ logicū q̄uis nō hēat eē nisi in intellectu: non tn̄ d3: vt id qd̄ itelligit̄ ex h̄ qd̄ ē itellectuale: sit id qd̄ itelligit̄ ex h̄ vt est logicū. ⁊ nō ē idē: cū diūsa sit diuersitas vtriusq3 respectus. ¶ Jtē infra gen⁹ logicū duo sunt: vnū. s. spēs ei⁹ ex hoc q̄ est gen⁹: alte⁊ subta sua q̄b⁹ accidit. Spēs aūt eius sunt q2 gen⁹ absolute ē vniuersalius q̄3 genus gn̄alissimū ⁊ genus subalternuz.

Licz gen⁹ logicū p̄dicet̄ de spēb⁹ suis noīe ⁊ diffinitiōe. nō tn̄ p̄dicat̄ d spēb⁹ subiecto⁊ suo⁊ hoc modo.

Ergo ipsum attribuit vnicuiq3 eo⁊ gn̄uz determinato⁊ q̄ sūt sub ipso: diffōnē suā ⁊ nomē: ⁊ vnūq̄dq3 eo⁊ruz dr̄ eē gen⁹: ⁊ diffinit̄ diffōne gn̄is: spēb⁹ vo subto⁊ eius nō attribuit diffōnē suā. nec nomē. hō.n. (q est spēs aialis fm h̄ q̄ est aial.) nō p̄dicat̄ de eo cū aialitate gn̄alitas q̄ accidit aialitati. nec noīe. nec diffinitione. hoīez.n. non o3 fieri genus: nec noīe: nec diffinitione fm h̄ q̄ p̄dicat̄ de eo aialitas. ¶ Si autez aliq̄ spē⁊ sit genus h̄ non h3 ex pte sue gn̄alitatis q̄ est supra eā: sed ex pte eo⁊ q̄ sunt sub ea. Gen⁹ aūt nāle attribuit ei qd̄ est sub se nomē suū ⁊ diffōnē ex pte sue nālitatis. s. ex h̄. v.g. q̄ aial ē aial: nō ex h̄ q̄ ē genus nāle. s. aliqd qd̄ cū intellectū fuerit appetet̄ fieri gen⁹ ex h̄ q̄ est ita: ipoīe.n. ē vt h̄ nō hēat id qd̄ ē ifra illud.

Quō intelligēdū illud q̄ gen⁹ nāle dat ei qd̄ ē sub se nomē ⁊ diffōez.

¶ Et oīo cū dr̄ q̄ gen⁹ nāle dat ei qd̄ est sub se nomē suū ⁊ diffōnē: h̄ nō est satis ve⁊: nisi accn̄talr̄. nō.n. dat ex h̄ q̄ est gen⁹ nāle: sic̄ ēt nō dedit ei h̄ qd̄ est gen⁹ logicū: q2 nō dedit nisi nāz q̄ est apta eē gen⁹ nāle: h̄ āt nā p seipsam nō est genus nāle. sic̄ nō ē ge-

nus logicũ. ¶ Si aũt nõ vult itelligi genus nãle ni
si nã p᷑ p se q̃ est apta gnãlitati: ⁊ nõ itelligit gen⁹ nã
le qd̃ nos itelligimus: tũc ↄgruũ est dicere ꝙ gen⁹ nã
le ei qd̃ est sub se attribuit suũ nomẽ ⁊ diffonẽ: ⁊ tũc
aial nõ est gen⁹ nãle vere: nisi q2 est aial tm̃. ¶ Attẽde
g̃ si est rectũ ħ itellectuale esse subz ⁊ hr̃e gnãlitatez
vel ↄpositionẽ: hoꝝ aũt oĩuz iudiciũ i intellectu ẽ. si
cut iudiciũ nãl. ¶ Cõuenienti⁹ aũt est: vt aialitas in
se aliqñ vocet̃ forma gnãl: ⁊ aliqñ forma itelligibil:
sed ex ħ ꝙ est aialitas: nõ est gen⁹ vllo mõ: nec in in
tellectu: nec extra itellectũ: q2 nõ fit gen⁹ nisi cũ adiũ
gĩt ei aliqs respectus: aut in itellectu aut ex̃. Jã aũtẽ
inuenimus hos duos respectus. ¶ Jã ãt itellectũ ẽ

Nã gnis aliqñ hz eẽ p̃mo i itellectu: deĩde i sensibilib⁹ ⁊ aliqñ ecõuerso.

ꝙ nã gnis est duob⁹ modis: aliqñ. n. est in itellectu p̃
⁊ deinde existit in sensibilibus: ⁊ existit in multiplici
tate extrinseca: sic cũ qs itelligit p̃mo aliqd artificia
le: ⁊ postea efficit illud in actu: aliqñ p̃ hz esse in sensi
bilib⁹: ⁊ deinde format̃ in intellectu: sic cũ alicui ↄti
git videre aliqs hoies: ⁊ ex eis ĩp̃mit̃ forma hũana
in eo. ¶ Et oĩo aliqñ forma itellecta est cã existendi
in sensibilibus formas q̃ sunt in eis: ⁊ aliqñ forme q̃
hñt esse in sensibilib⁹ sunt cã aliq̃ mõ essendi formaz
intellectiuã. s. ꝙ existit in itellectu: postq̃ iã habuit
eẽ in sensibilib⁹. Sz q2 oĩuz que sunt ↄpõ ad deuz ⁊
ad angelos est: sic ↄpõ artificialiũ que sunt apõ nos
ad aiaz artificẽ: iõ id qd̃ est in sapiẽtia creatoris ⁊ an

Cõgit triplex eẽ vĩus. s. añ rẽ: i re, ⁊ post rem.

geloꝝ ⁊ de vitate cogniti ⁊ ↄphensi ex reb⁹ nãlib⁹ hz
esse añ multitudinẽ. q̃cqd aũt itelligit̃ de illis est ali
qua intẽtio. Et deĩde acq̃rit̃ eẽ eis qd̃ est in multipli
citate: ⁊ cũ sunt in mltiplicitate nõ sunt vnũ vllo mõ.
Jn sensibilibus. n. forinsec⁹ nõ est aliqd cõe nisi tãtũ
discretio ⁊ dispõsio. Deĩde iteꝝ hñtur itelligẽtie apõ

Jn singularibus extra itellcũz nõ ẽ aliqd cõe.

nos postq̃ fuerit in mltiplicitate. ¶ Hoc aũt. ꝙ sũt
añ mltiplicitatez: ⁊ q̃lr itelligẽtie sunt vnĩ⁹ eẽntie: an
⁊ ħ multiplicat̃ p̃p illas: aut nõ cuius silitudines exi
stũt ħ oꝛ̃ tractatus nõ sufficit ad ħ: q2 ad aliũ tracta
tum sapie ptinet. ¶ Debes aũt scire: q2 hoc qd̃ dici
mus de gñe: exẽplũ est spẽi ⁊ dr̃ie ⁊ ꝓpetati ⁊ accñti:
qd̃ deducet te ad viã cõprehẽdẽdi q̃lr ħ sunt intelle
ctualia ⁊ logica ⁊ nãlia: ⁊ qd̃ ex eis est in mltiplicita
te: ⁊ añ: ⁊ post multiplicitatẽ. ¶ Debes ẽt scire ex te

Nota de nuõ generũ gnãlissimoꝝ spẽz spẽlissimaꝝ ⁊ indiuiduoꝝ.

ꝙ que in nã sunt gnã generꝝ sunt plura q̃ vnũ ⁊ sunt
finita: sic postea dclarabim⁹. Ea võ q̃ sunt spẽs spẽꝝ:
que sunt seruate ⁊ in nã: sunt finite: ipse võ in se infini
te sunt in põa. Spẽs. n. spẽꝝ multaꝝ cathegoriaꝝ q̃
sequunt̃ post: nõ finiunt̃: sic spẽs spẽꝝ q̃titatis ⁊ q̃li

Spẽs spẽlissime mltoꝝ pdicamẽtoꝝ sunt ifinite.

tatis ⁊ situs ⁊ alioꝝ. ¶ Indiuidua võ sunt ĩfinita s̃z
gnãtionẽ ⁊ p̃oritatẽ ⁊ posterioritatẽ ⁊ sensatõez ⁊ col
locationẽ de eis in tp̃e terminato finitus est diuisio.
¶ Indiuiduũ ãt nõ fit indiuiduũ nisi cũ adiũgũt̃
nãe spẽi ꝓpetates extranee cõicãtes: aut si cõicãtes:
⁊ designat̃ ei aliq̃ mã ħ vel illa. ¶ Impoẽ ẽ ãt adiũ
gi spẽi ꝓpetates itellectas q̃tq̃t fuerint: q2 ad vltimũ
non erit eaꝝ demõstrare intẽtionẽ indiuiduantẽ p̃p

Nõ possum⁹ intelligere q̃ sint s̃z nãez ꝓpetates ↄhẽtes spẽz ad eẽ indiuiduale.

q̃ indiuiduũ constituat̃ in itellectu. Si. n. diceres ꝙ
Plato est longus: scriptor pulcher talis ⁊ talis: q̃tq̃t
ꝓpetates apposueris: nõ tñ describet̃ per illas in in
tellectu indiuidualitas Platonis. Possibile est. n. vt
intentio que cõponit̃ ex his oĩbus hẽatur a plurib⁹
q̃ ab vno: non aũt demõstrat tibi eã nisi eẽ: ⁊ ostẽsio
intentionis indiuidualis: velut si diceret̃ ꝙ est filius
illius ⁊ est in tali hora longus phs: ↄtigeret illa hora
nullũ aliũ ↄuenire cũ eo in illis ꝓprietatibus: ⁊ ↄtin
geret te scire hunc visum: tũc scires eius indiuiduali
tatẽ: queãdmodũ scires id qd̃ ẽ sensibile si digito ostẽ
deret̃ tibi: veluti si ostẽderet̃ Plato hora tertia: tũc. n.
certificaret̃ tibi indiuidualitas illius: ⁊ hoc esset tibi
ostẽdens idiuidualitatẽ eius. ¶ Nã aũt gnis tm̃: (ni
si aliqd aliud in sup adiũgat̃ ei:) ĩpoẽ est ↄtingere in
eã multitudinẽ: hoc. n. ꝙ dicim⁹ Platonẽ seu Socra
tem eẽ idiuiduũ nõ est nomẽ equocũ: sicut multi pu
tant: nisi intelligat̃ idiuiduũ aliqd̃ designatũ: indiui
duũ. n. absolutũ nõ signat nisi vnã intentionẽ cõez.
Cũ. n. Socra. dr̃ eẽ idiuiduũ: nec volum⁹ dicere ꝙ sit
Socra. sed q2 hõ est q̃ id qd̃ intelligit̃ de eo nõ põt
ↄuenire aliis: ⁊ in hac intẽtiõe ↄueniũt aliꝫ p̃ter ips̃.
¶ Ergo idiuidualitas est de dispõnib⁹ que accidunt
naturis subiectis gnãlitati ⁊ spẽlitati: sic accidit ei gnã
litas ⁊ spẽlitas. ¶ Dr̃ia ãt que ẽ iter hoiez q̃ ẽ spẽs:
⁊ indiuiduũ hois: qd̃ est cõe nõ tm̃ noie: sed ẽt pdica
tione de multis: ħ est. Dicimus. n. ꝙ intellectus d̃ ho

Que sit dr̃ia iter hoiez qui ẽ spẽs ⁊ idiuiduũ hois qd̃ ẽ cõe mltis.

mine: qui est spẽs: est ꝙ sit aial rõale: ꝙ aũt dicimus
de hoie indiuiduo est ꝙ ħ nã accepta cuz accñte: qd̃
accidit ei: ↄiuncta est alicui mãe designate: ⁊ ħ est sic
cũ dicimus hõ qdã. s. aliqd̃ aial rõale: q̃ aial rõale est
cõius q̃ hoc: aliqñ. n. est spẽs aliqñ idiuiduũ. s. ħ vnũ
noiatũ: spẽs. n. est aial rõale: sic aial rõale idiuiduuz
est aial rõale. ¶ Cõio aũt dr̃ ĩ rebus cõibus: q2 q̃dã

Cõitas ĩ rebus duplex.

est s̃m subiecta p̃ticularia: sic cõitas q̃ aial cõius est ho
mine: ⁊ q̃dã est s̃z respectus ↄtingẽtes: sic ħ qd̃ ẽ ani
mal: est cõius q̃ aial cũ accipit̃ genus: ⁊ q̃ aial cũ ac
cipitur spẽs: ⁊ q̃ aial cũ accipit̃ indiuiduũ. Gnãlitas
q̃ ⁊ spẽlitas ⁊ idiualitas nõ sunt subiectoꝝ p̃ticulariũ
q̃ꝝ vnũ sit sub altero: sed sunt respect⁹ qui ↄtigunt ei:
⁊ appropriant illud. ⁊ sic hõ aliqñ accipit̃ cũ aliq̃ ac
cidente: sic hõ risibilis: ⁊ p̃dicat̃ de p̃ticularib⁹ subiectis
de q̃buscũq3 hõ tm̃: sic ⁊ hõ singularis. Unitas. n. est
de his q̃ comitant̃ rẽ: de q̃b⁹ postea ostẽdem⁹ ꝙ nõ sũt
ↄstituentia eẽntiã rei. ¶ Ergo cũ vnitas ↄiũgit̃ hũa
nitati fit hõ singularis vel indiuiduũ: in q̃ ↄueniunt
oĩa indiuidua: nec tñ iõ est spẽs: q2 est ↄiunctio ex nã

Quare hoc cõe (idiuiduũ hois) nõ ẽ spẽs singlariũ hoiuz: l3 i eo ↄueniũt oĩa illa.

⁊ accñte vel nõ comitante vel comitante: sed nõ ↄsti
tuente: ⁊ que sunt hõ nõ ↄstituũt spẽs: sic hõ cũ risibi
li ⁊ lachrymabili ⁊ mobili ⁊ gescenti tertius cũ rece
ptibili pulchritudis: ⁊ vni⁹ nõ est alia spẽs: q2 hõ p se
est spẽs: q̃ñ ↄsequũt̃ accñtia que sunt accñ̃a spẽi nõ
ↄtenta sub spẽ p q̃bus debeat esse alia spẽs noua: ⁊ ħ
postea certificabitur in phia p̃ma.

¶ Pricipis Auicẽne phi [l]ogica auctore deo explicit.

¶ Incipit prohemium in sufficientia Auicēne.

Osteꝗ̄z expediuimus nos auxilio dei ab eo qđ opus fuit pponere huic nostro libro .s. de doctrina paruitatis logyce artis: debemus nunc aperire sermonez de doctrina scientie naturalis: ſ3 modū nostri prefixi cōsilij: ad quem iā3 nostra speculatio puenit: q2 vt ponamus ordinē in ipo: ad similitudinem ordinis: quem consueuit phylosophia perypatheticorū: ⁊ accingamus nos in id quod remotius est a manifestatione ⁊ a prima speculatione: ⁊ in quo aduersarius longius videtur esse a perfidia. Remittamur autē in eo in quo veritas detegit faciem suam: ⁊ conuincit aduersariū in hoc de sua falsitate ⁊ mendacio: ⁊ non consumamus vitā nostram in destruendo quālibet sententiā: nec declinemus a breuitate obuiando eis aliquantulum. Quā multū ꝑtermiserunt tractatores scientiarum: eo ꝙ laborauerūt in destruendo verbū3 debile: ⁊ fuerunt diligentissimi in explanatione eius questionis: cuius veritas per se patebat: enumerantes omnem vim: ⁊ certificantes quālibet diuisionem: ⁊ perscrutati sunt vnamquāqꝫ assertionem. Quādo autem fluctuauerunt in intricato ⁊ peruenerūt ad partem ambiguam pertransierunt transcurrendo.

Et Ar. ꝑ topi.ca.9.

¶ Nos autem confidimus ꝙ in hoc erimus in via illis opposita: ⁊ in semita illorum semite contraria: ⁊ studebimus pro posse: vt explicemus rectum eorum qui precesserunt nos: ⁊ ꝑtermittemus transcurrendo id in quo credimus eos errasse. Et hoc est quod nos prohibuit elucidare libros eorum: ⁊ exponere auctoritates eorum. Timui eniȝ peruenire ad ea: in quibus crederem eos errasse: ne forte esset necesse aut excusare eos: ⁊ induere rationem que videretur esse pro eis: aut manifeste aduersari eis. Sed deus liberauit nos ab hoc: q destinauit illis homines qui omnem vim suam apposuerunt in hoc ⁊ exposuerunt libros eorum. Quisqꝫ autē3 desiderauerit scire dicta eorum: expositiones docebunt eā3 ⁊ sufficient ei. Sed qui appetit scientiam ⁊ intellectum: inueniet ea coaceruata .scđm ꝙ cōquisiuit modus nostre inquisitionis cum breuitate nostri tēporis in his libris quos fecimus: ⁊ appellauimus libros sufficientie. Et deus sit dator auxilij. ¶ Explicit prohemium.

¶ Incipit liber primus. Capitm .I. De causis ⁊ principijs naturalium: ⁊ de assignanda via qua peruenitur ad sciētiam naturalium per principia causarum.

A

Iam scisti ex tractatu in quo est sciētia probationis quā abbreuiauimus ꝙ scientiarum alie sunt vniuersales alie particulares: ⁊ scisti comparatiōes aliarū3 ad alias. Et nūc debes scire: q2 sciētia in cuius doctrina sumus est sciētia naturalis ⁊ eius subiectum (quandoqđem scisti ꝙ omnis scientia subiectum habet) est corpus sensibile: ſm hoc ꝙ subiacet permutationi: ⁊ id quod inquirit̄ de eo in illa sunt accidentia que accidunt ei: ex hoc ꝙ tale est. Et ea sunt accidētia que vocantur essentialia: ⁊ sunt coherentia: q2 ei coherent ex eo ꝙ est corpus sensibile: siue sint forme: siue sint accidētia: siue coniuncta ex illis: sicut intellexisti: ⁊ res naturales

Subiectū hic ass.

2. phyſic. tex. 4.

sunt hec corpora scđm hunc modum: ⁊ quicquid accidit eis ex eo ꝙ sunt huiusmodi. Et vocantur omnia naturalia propter comparationem que est inter illa ⁊ virtutem que dicitur natura: quā tu scies postea. ¶ Quorum quedam sunt subiecta illius: quedam vero sunt impressiōes ⁊ motus: ⁊ dispositiones que emanant ex illa. ¶ Si res naturales habent principia vel occasiones ⁊ causas: nō certificatur scientia naturalis: nisi ex illis: q2 iam expressum est in scientia probationis ꝙ non est via ad certitudinem cognitionis reruȝ que habent principia nisi per comprehensionem suorum principiorum: ⁊ per comprehensionem principiorum habetur cognitio earuȝ. Quia hoc genus doctrine est docere quomō perueniatur per illud ad certitudinem cognitionis rerū: que habent p̄ncipia. ¶ Item si res naturales sunt habentes principia: non potest esse quin ipsa principia sint: aut singula singulis particularium: ⁊ omnia non cōmunicāt in principijs: ⁊ tunc oportet: vt scientia naturalis vtilis sit simul: ⁊ ad affirmandum quia sunt hec principia: ⁊ ad certificanduȝ quid sunt: aut si res naturales cōmunicant in principijs primis que omnibus sunt cōmunia: ⁊ sunt principia suo subiecto cōmuni ⁊ dispositionibus cōmunibus. sine dubio non erit affirmatio horum principiorum si eguerint probatione in arte naturalium: sicut cognitum est ex tractatu scripto de scientia probationis: sed in altera arte. Imo concedendum erit ponendo q2 sunt: ⁊ sciendum imaginando quid veraciter sunt: et hec erit naturalis.

R co nēles h bēt aliq̄ mō ad nām.

Ar. circa ꝓncipiū ꝑmi li. pt. l. ⁊. 2. ph. 27. ⁊ vaug lo. poste. c. 4.

B

Hec diuisio de pluralitate ꝓncipiorum ē ꝓmo phy. tex. 6.

Pricipia nō ꝓbāt i scia ꝑ phyſi. xi. ⁊. ꝑ. posteri. ⁊. 4. meta.

¶ Item si res naturales habuerint principia cōmunia omnium earum: aut habent principia propria: sicut est genus earum: vt animatum: aut habent principia priora proprijs: que sunt alique species suarum speciez: vt principia speciei hominis earum. Si autez habuerint accidentia essentialia cōmunia omnium illaruȝ: ⁊ hec .s. alia cōmunia vni generi: ⁊ alia cōmunia vni speciei: erit in his forma docendi: ⁊ discendi rationabiliter. hoc sc3 vt incipiatur ab eo quod magis cōmune est: ⁊ perueniatur ad id quod magis propriuȝ est. Iam enim scis q2 genus pars est diffinitionis speciei. ergo debet vt cognitio generis sit prior cognitione speciei. Q2 cognitio partis diffinitionis prior est q̄ȝ cognitio totius diffinitionis: ⁊ cognitio diffinitiōis prior est q̄ȝ cognitio diffiniti: q2 cognitione diffinitionis cognoscitur quid sit diffinituȝ. ¶ Q2 ergo sic est: debent cognosci principia rerum cōmunium priusq̄ȝ res cōmunes: ⁊ res cōmunes priusq̄ȝ res minus cōmunes. ¶ Debemus ergo incipere in docendo a principijs rerum cōmuniū: q2 res cōmunes magis note sunt quantum ad rationes nostras: q̄uis non sint note quantum ad naturam: hoc est quia non sunt res quas natura intendit: vt perficiat esse in ipsis. ¶ Non enim exigitur a natura facere animal absolute: vel corpus absolute: sed vt sint nature specialium: ⁊ cum natura specialiuȝ habuerit esse in singularibus fiet aliquod indiuiduum. Ergo hoc intenditur: vt nature specialium faciant esse aliqua indiuidua in sensibilibus: non autem intenditur hoc indiuiduum expresse signatum: sed in natura particulari que propria est ipsi indiuiduo. Quia si intenderetur hoc indiuiduum expressum: destrueretur esse ⁊ ordo eius: quando destrueretur indiuiduum: vel quando desineret esse. Iterum si intenderetur natura cōmunis ⁊ generalis esse ⁊ ordo eius perficeretur cum fieret: sicut cū fieret corpus qualicūqꝫ mō: vel animal qualicūqꝫ modo. Ergo iā3 pene mānifestū est: q2 hoc exigitur: vt nā speī opeī indiuiduū: nō ꝓprie designatū: ⁊ ħ ē pfectio ⁊ finis vl̄is: ⁊ qđ est primo ⁊ magis notū q̄tū ad nāȝ: ħ est: ⁊ nō ē

Ordo docendi ꝑ phy. i ꝓhe. ⁊. tex. 57.

C

Et hic dicit Ar. ꝑ ō ꝓhe̊ mialis. ca ꝑ.

Ar. ꝑ phy. t. cō. 2.

ꝑ metaphi. ꝙ act̊s suppo ſitoȝ i. ꝓhe.

Q2 nō itēdit idiuiduū vagū: nō aūt ſignatum.

Id post prīcipiū sz illud a q̄ pueniūt pña. hoc prius nā: si intelligimus prius sicut deū ē in cathegorijs: sed intelligimus prius pro fine. ¶ Et omnes homines sunt quasi conuenientes in cognitione naturarum D cōmunium ⁊ generalium: sed differunt: q2 quidam illorum sciunt specialia ⁊ pertingunt ad illa ⁊ perscrutantur diuisionem. Alij vero perdurant in scientia generalium:
Istā dīā ponit phus. 2. meta. tc. 14. alij .n. sciunt aīalitatē: alij hūanitatē. Et cū scīa puenerit ad nās spāles ⁊ ad ea q̄ accidūt eis: cessabit inq̄sitio: ⁊ nō curabit q̄ desit ei sciētia singulariū: nec diuertet ad illā.
In porphyrio ca. de spē. ¶ Notum est autē q̄ si comparauerimus inter res cōmunes ⁊ nō cōmunes: ⁊ contulerimus eas inter se quātum ad intellectum: inueniemus res cōmunes notiores
Et hoc Ar. tex. 2 3. quantum ad intellectum. Sed cum contulerimus eas inter se quantum ad ordinē essendi qui requiritur a natura vniuersali: inueniemus res speciales notiores quātum ad naturam. Quādo autem comparauerimus inter singularia designata ⁊ res speciales: ⁊ cōsiderauerimus quomō sunt quantum ad intellectum: non inueniemus singularia designata quantum ad intellectū: nec posteriora nec priora nisi interuenerit vis sensibilis interior: q2 tunc singularia erunt notiora q̄ vniuersalia. Singularia enim depinguntur in vi sensibili interiore: ⁊ post ex illis itellectus abstrahit cōmunitates ⁊ diuersitates: et abstrahit naturas cōmunium specialium: ⁊ cum compa
Et hoc Ar. tex. cō. 4. rauerimus ea quantum ad naturam inueniemus cōmunia specialia notiora: q̄uis initium abstractionis eorum
Nota. est a singularibus designatis. ¶ Natura etenim non appetit facere corpus: nisi vt per illud perueniat ad faciendum hominem vel aliud eiusdem generis: ⁊ appetit facere singulare signatum: generatū ⁊ corruptibile: vt na
2. de aīa. t. 34. tura speciei habeat esse: ⁊ cum potuerit habere qd̄ appetit in aliquo singulari qd̄ tale est: cuius materia non est subiecta corruptioni ⁊ mutationi: non est necesse vt faciat speciei aliud singulare: qualia sunt sol ⁊ luna ⁊c̄. q̄uis sensus ⁊ imaginatio in suis comprehensionibus particularium incipiunt primum ab imaginatione singulari que magis habet similitudinem cū intellectu cōmuni: donec perueniat ad imaginationem personalem que est
Et hoc Ar. tex. cō. 5. indiuiduum purum ex omni parte. ¶ Sed declaratio huius qualiter est: hec est q̄ corpus est intellectus cōmu
E nis: ⁊ ex eo vnde est corpus: potest fieri singulare: ⁊ esse hoc corpus. Iterum animal est intellectus cōmunis et magis proprius q̄ corpus: ⁊ vnde est animal: pōt fieri singulare: ⁊ esse hoc animal. Iterū homo est intellectus cōmunis: ⁊ magis proprius q̄ animal: ⁊ vnde est homo pōt fieri singulare: ⁊ esse hic homo. Et quia cōparauerimus hos ordines virtuti comprehendenti: ⁊ cōsiderauerimus in illis duas species ordinatiōis: inueniemus q̄ illud qd̄ similius est cōmuni ⁊ propinquius similitudini: illud notius est. q2 non potest apprehendi sensu ⁊ imaginatione q̄ hoc est istud animal nisi ante apprehenderit q2 est hoc corpus. Et non apprehenditur q̄ hic est hic homo: nisi prius apprehēdatur q̄ est hoc animal ⁊ hoc corpus. Aliquando autem apprehendit q̄ hoc est corpus: cum viderit a longe: ⁊ non apprehendit q̄ est hic homo. Iam
Exēplum. ergo declaratum est ⁊ ratū: q̄ dispositio sensus est in secunda dispositione rationis: q2 quod magis similat cōmune: notius est in seipso quantum ad sensum: sed in tēpore imaginatio acquirit per sensum indiuiduū speciei:
I. phy. tc. 5. non signatum proprietate: primum enim quod depingitur in imaginatione infantis ex forma quā sentit scd̄m affectionem ex ea imaginatione: illud est singularis forma viri: aut singularis forma mulieris: nisi q2 nō discernit inter virum qui est pater eius: ⁊ virū qui non est pater eius: ⁊ mulierem que est mater eius: ⁊ mulierem que non est mater eius. Sed postea discernitur ab eo vir qui est pater eius: ⁊ vir qui non est pater eius: ⁊ mulier que est mater eius: ⁊ mulier que nō est mater eius. Et sic deinceps non desistit discernere paulatim hec singularia. Et hec imaginatio que depingitur in eo ex indiuiduo humano absoluto non propriato: est imaginatio itellectus qui vocatur: incertus vel vagus: vnde dicitur dupliciter Sīgulare vagū duplex. singulare vagum: quando formatur in sensu de singulari eminus apparenti: ⁊ quando imaginatur q̄ est corpus F absq3 apprehensione animalitatis vel humanitatis: conuenit vtrisq3 nomen singularis vagi vniuoce: quia quod intelligitur de verbo singularis vagi in itellectu primo: hoc est q̄ est vnum singulare ex singularibus speciei ex qua procedit non signatum: quomodo est vel quale singulare est. Si autem sit aliquis vir vel aliqua mulier: erit quasi intellectus singularis .i. non cōmunis multis qui eius participant diffinitionem quasi adunans intellectum nature subiecte specialitati aut diuersitati: sed sit ex illis vnus intellectus: qui vocatur singulare vagum vel incertum: non signatum: sicut hoc quod significatur cum dicimus animal rationale est vnum: ⁊ non dicitur de multis: ⁊ diffinitur hac diffinitione. Ergo diffinitio singularis erit vnum cum diffinitione nature specialis: ⁊ omnino hoc est singulare non signatū. Sed aliud est hoc singulare corporale expresse designatum: ⁊ non est aptum vt sit aliud. Sed quantum ad intellectum aptū est: vt adiunetur ei intellectus animalitatis ⁊ inanimalitatis: non q̄ res in seipsa sit apta: vt vniatur eius corporalitati quilibet horum duorum intellectuum. Singulare autem vagum vel incertum in primo intellectu aptum est quantum ad sensum: vt sit in esse. Singulare quodlibet eius generis ⁊ eius vnius speciei: ⁊ in intellectu secundo: non est aptū sensui: vt sit quodlibet singulare ipsius speciei: quia non erit nisi hoc singulare signatum: ⁊ sit tamen aptum quantum ad sensum aptitudine incertitudinis vtriuslibet vt assignetur animalitati signate tantum absq3 inanimalitate: aut inanimalitati signate tantū absq3 animalitate: signatione quantum ad se: postq̄ eius iudicium est: quod in se non potest esse aptum ad vtrūlibet: sed vnum tantum signatum. ¶ Intelleximus etiam comparationes inter causas ⁊ causata: ⁊ comparationes inter partes simplices ⁊ G compositas: ⁊ cum fuerint cause intellecte in esse causatorum sicut partes eorum: sicut ligna ⁊ eorū figura quātum ad lectum: erit comparatio eorum ad causata: sicut comparatio simplicium ad composita. Sed cum fuerint cause remote a causatis: sicut carpentarius a lecto: erit ibi alia consideratio: ⁊ vtreq3 comparationes habēt comparationem quantum ad sensum et quantum ad intellectum ⁊ quantum ad naturam. Sed comparatio quantum ad sensum inter causam et causata hec est: q̄ quando cause sunt remote: si fuerint cause ⁊ causata sensibilia: nō erit ibi magna prioritas vel posterioritas aliorum ad alia sensibilia. Et si fuerint non sensibilia: nulla illorum habebunt comparationem quantum ad sensū. Similiter etiam est iudicium de imaginatione: sed quātum ad intellectum: fortassis causa potest cognosci prius q̄ causatum. ⁊ ratio procedit a causa ad causatum: sicuti cum homo videt lunam coniunctam stelle cuius gradus est in dracone: ⁊ sol fuerit ei oppositus per dyametrum: iudicabit ratio q̄ eclypsis erit. Similiter cum scierit q̄ materia est mota ad putrescendum: cognoscet q̄ febris erit. Fortassis autē aliquando cognoscet causatū

priusꝙ causam:⁊ procedet de causato ad causam. Aliquando autem per causatum sciet causam:nunc significatione:nunc sensu. Fortasse quandoq; sciet prius causatum:⁊ ex eo perueniet ad causam:⁊ iterum ex ea causa ad aliud causatum. Sed iam declarauimus has omnes considerationes:in doctrina nostra qua docuimus artē probandi. Sed comparatio harum causarum remotarum a suis causatis:hec est:ꝙ scd̄m comparationem eorum quantum ad naturam:quodcūq; eorum fuerit causa finalis:ipsum est notius quantum ad naturam. Et qđcūq; illorum fuerit causa efficiens:non quod esse illius est vt sit causa efficiens eius quod facit ipsuz esse erit notius ꝙ causatum quantum ad naturaz. Et cuius esse fuerit quantum ad naturam:non propter seipsum:sed vt faciat qđ habet esse per illud:donec factum sit finis eius: non solum in faciendo:sed etiam in esse:si fuerit in natura res huius modi:non erit illud notius ꝙ causatū:imo causatum notius erit illo quantum ad naturam. Sed (In phẏs°. phẏsi.) comparatio partium compositorum ad ea que sunt cōposita ex illis:hec est:ꝙ compositum notius est quantū ad sensum:q2 sensus prius sentit ⁊ comprehendit totum: deinde discernit:⁊ quando comprehendit totum:apprehendit illud intentione cōmuniori quod est corpus aut qđ est animal:deinde discernit illud. Sed quantum ad intellectum:simplex est anteꝙ compositum:q2 non scitur naturā compositi: nisi priusꝙ cognoscimus (ꝓ phẏsic. tex. 35.) simplicia eius. Et qui non cognouerit eius simplicia: fortassis tamen iam cognouit illud per aliquod accidens suorum accidentium:aut per genus suorum generum: ⁊ tamen non peruenit ad esse illius taꝙ si nouisset corpus rotundum:aut graue:aut his similia:⁊ non nouisset eē sue substantie. Sed quantum ad naturam:compositum est qđ appetitur in pluribus rebus ⁊ partes appetitur: vt fiat ex eis perfectio compositi. Sed quod est notius quantū ad intellectum:ex rebus cōmunibus ⁊ proprijs:⁊ ex rebus simplicib⁹ ⁊ compositis:sunt cōmunia ⁊ simplicia. Sed quantum ad naturam propria ⁊ specialia ⁊ ea que sunt composita. Sed tamen sicut natura in dando esse: incipit a cōmunibus ⁊ simplicib⁹:⁊ de illis facit eē partes speciales ⁊ composita:similiter discipline a cōmunibus ⁊ simplicibus.⁊ ex illis sapiens sumit scientiam specialium ⁊ compositorum:⁊ de vtraq; illarum cessat inquisitio prima:quando inueniunt specialia ⁊ composita.

¶ Capl'm. II. De disponendis principijs naturaliū scd̄m legem preponendi ⁊ constituendi.

A

DEinceps postquā res naturales habent pricipia:enumerabo ⁊ ordinabo illa sicut exigit ordo illorum:⁊ demonstrabo quid sunt: et dicam. ¶ Et corpus naturale est substantia (De corpe) in qua possibile est intelligi lineam vnam:⁊ aliam lineaz secantem illam super rectos angulos:⁊ tertiam aliaz intersecantem ambas illas super rectos angulos:⁊ ex hoc est ꝙ huiusmodi est forma.qua corpus est corpus:⁊ corpus non est corpus:ex eo ꝙ habet tres dimensiones designatas:q2 corpus habet esse corpus constitutuz: ꝙuis mutentur dimensiones que sunt in eo in effectu:quia cera aut pars aque aliquando habet dimensiones in effectu.s.longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ spissitudinem definitas suis terminis. Sed quādo cōmutatur figura: corrumpitur vnaqueq; illarum dimensionum designataz: (Nō dant dimēsiōes iterminate scd̄m Auic.) ⁊ succedunt loco illaruz alie dimensiones ⁊ extensiones: ⁊ corpus remanet in sua corporeitate:nec permutatum: nec corruptum. Forma autem quā assignauimus.scz ꝙ ipsum est eius modi in quo possibile est intelligi has dimensiones:nec est permutata nec corrupta. Sed iaz de his alis innuimus:⁊ cognouisti ꝙ he dimensiones designate sunt quantitas extremorum eius que adueniunt ei ⁊ permutantur:sed forma sue substantie non permutatur:⁊ hec quantitas sequitur permutationem accidentium in eo:aut formarum sicut aqua cum calescit augetur capacitas. ¶ Sz hoc corpus naturale vnde est corpus naturale habet principia:sed vnde est generatum ⁊ (B) corruptibile ⁊ omnino permutabile habet etiā amplius supra principia. Sed principia quibus apprehendit eius corporeitas:quedam sunt partes essentie eius ⁊ demonstrant essentiaz eius:⁊ hec digniora sunt apud eos vocari principia:hec autem duo sunt:quorum vnum sic est corpori sicut materies lecto:aliud vero sicut forma lectitas abstracta a lecto:⁊ quod est in eo taꝙ materies in lecto.vocatur yle subiectum:materia:origo:⁊ elementum: (De mā. 5. modis dicta.) sed diuersis respectibus:⁊ quod est in eo sicut forma lectitas in lecto:vocatur forma. Sed postꝙ forma corporeitatis:aut est prior ceteris formis que sunt naturaliū; ⁊ generibus ⁊ speciebus eoz: aut simul iuncta cum illis ita ꝙ non possunt separari ab ea:tunc hoc quod est corpori qđ est materies lecto:ipsum etiam est alijs que habent has formas in hoc ordine:q2 omnia habent esse cū (In h̄ carpit ab Aū.ꝓ pō.) corporeitate:⁊ hoc est substantia. Qđ quum consideratum fuerit in se non relatum ad alia:inuenietur in se vacuum ab hac forma in actu:⁊ erit eius aptitudo recipiēdi has formas ⁊ coherendi eis. Sed ex aptitudine nature sue absolute vniuersalis est quasi genus duarum specierum quarum vniuscuiusq; propriū est recipere quasdam formas tantuz:⁊ nō alias post corporeitatem. Sed ex aptitudine proprie sue nature est cōmunis omnibus: ⁊ ipsum totum est potens recipere omnes has formas: quasdam simul:quasdam vero vicissim tantuz:⁊ habebit in natura sua comparationem aliquam cum formis: vt sit receptibile illarum. Et erit hec comparatio quasi esset in illa:pictura vel vmbra vel imaginatione formaruz:⁊ erit forma ipsa perficiens hanc substantiā in actu. ¶ Ponatur ergo naturaliter:ꝙ corpus ex eo ꝙ est corpus habet principium quod est yle:⁊ principium qđ est (C) forma:siue forma corporalis cōmunis :siue forma specialis aliqua ex formis corporum:siue forma accidentalis:cum acceperis corpus scd̄m ꝙ est albuz vel forte vel sanum:⁊ ponatur iterum:q2 hoc qđ est yle:non denudatur a formis:vt existat per se vllo modo:q2 non habet in (7. metaph.) se esse in effectu:nisi fuerit in ea forma per quaz habeat esse in actu:⁊ sit sine forma que discedit ab ea. Sz discessio eius non sit nisi successione alterius que excuset eam ⁊ existat vice eius. Alioquin corrumperetur yle in actu: ⁊ hec yle scd̄m hoc quod est in potentia receptibilis forme aut formarum vocatur yle:⁊ scd̄m hoc ꝙ est in actu sustinens formam vocatur subiectum. ¶ Non autē hic (Subm yle.) accipimus subiectum sicut in logyca quando diffiniebatur substantia:q2 yle non est subiectum ex hoc intellectu vllo modo. Et scd̄z hoc ꝙ est cōmunis omnibus formatis:vocatur materia vel massa:⁊ scd̄m hoc ꝙ omnia resoluuntur in illā:⁊ est ipsa pars simplex receptibilis for- (Materia.) me totius compositi:vocatur elementum. ¶ Similiter (Elemētum.) etiam quicquid est sicut illud:⁊ scd̄m hoc ꝙ ab illa incipit compositio:vocatur origo. ¶ Similiter etiam quic- (Origo.) quid est aliud quod est sicut illa:fortasse est quando incipitur ab ea origo:quando autem incipitur a composito: ⁊ peruenitur ad illam:vocat̄ elm̄tum:q2 elm̄tū est simpli- (5. metha. t. 3.) cior pars compositi. Et hec sunt principia que sunt de es-

D

Define ⁊ efficiēte.

se corporis. Sed corpus habet alia principia: efficiens ⁊ finale. Efficiens autem est quod imprimit formam que est in corporibus in materia eorum: ⁊ perficit materiam per formam: ⁊ ex vtrisqz constituit compositum quod agit per formam: ⁊ patitur per materiam. Finalis est ꝓpter quaz impresse sunt forme in materijs: ⁊ qz noster sermo est de principijs cōmunibus: tunc erit efficiēs sicut hic accipimus cōmune: ⁊ finis qui hic intēditur cōmunis. Cōmune autem hic intelligitur duobus modis: vno enim modo efficiens cōmunis est ille qui facit primum opus: ex quo cetera opera habent ordinem. Sicut ille qui attribuit prime materie primam formam corporalē: si est ibi res que sic est: sicut scies suo loco. ¶ Et hic est qui dat originem primam ex qua completur generatio quecūqz est post eam: ⁊ erit finis cōmunis: finis qui intenditur naturalibus omnibus: si est ibi qui sic est sicut scies suo loco: ⁊ hic est vnus modus. Alius autē modus est cōmunis q participatur ad modū vniuersalis: sicut efficiens cōmune est id quod predicatur de omnibus factoribus particularibus rerum particularium: et finis vniuersalis est ille qui predicatur de omnibus particularibus finibus rerum particulariū. Et differentia que est inter duos modos hec est. s. ꝙ cōmune scdm primum intellectum est in esse essentia vna numero: ⁊ inuenit intellectus ꝙ ipsa est: ⁊ non competit ei: vt dicatur de pluribus. Cōmune autem secundo modo non habet in esse essentiam vnam: imo est res intellecta complectens essentias multas conuenientes in intellectu scdm quod sunt efficientes aut finales: ergo hoc cōmune dicetur de multis. ¶ Sed principium efficiens cōmune omni secūdum modum primum: si res naturales habent principium huiusmodi: non erit naturale: qz omne naturale est post hoc principium: ⁊ ipsum habet ad omnia relationem: eo ꝙ est principium eorum: non ꝙ sit naturale: qz si principium esset naturale: tunc esset principiū sui ipsius: quod est impossibile. Aut primum principium efficiens eēt aliud preter hoc: ⁊ hoc est impossibile: ⁊ quādo quidez hoc sic est: naturalis non habet vllo modo tractare de eo: qz non cōmiscetur cum naturalib' vllo modo. Fortasse autem principium erit hoc naturalibus et nō naturalibus: ⁊ eius causalitas habebit cōmunitas esse q̃z causalitas eius: qd propriē est causa rerū naturaliū: ⁊ rerum que habent relationem ad res naturales: si est ibi res que sic est. Concedo autem posse esse: ꝙ vniuersitatis rerum naturalium sit ipse principium efficiēs omnia naturalia preter se: non principium efficiens naturalia absolute. ¶ De principio autez efficiente cōmuni in secundo modo: non est mirum si tractat naturalis scdm suam dispositionem. Modus autez tractandi de eo hic est: vt sciat dispositionem omnis eius qd est principium efficiens aliquod rerum naturalium: ⁊ quomodo debeat esse in eius potentia: ⁊ quomō debeat esse relatio eius ad suum causatum prope ⁊ longe: ⁊ equidistantia ⁊ oppositio ⁊ cetera: ⁊ ꝙ probet. Cūqz fecerit hoc: sciet naturam cōmunis factoris naturalium hoc modo: postq̃z sciuerit dispositionem que propria est ei quod est naturale efficiens naturalium: ⁊ hoc modo cognoscet dispositionem principij cōmunis. Sed qz hec principia sunt quatuor: de illis adhuc sigillatiz tractabimus inq̃tū sunt in substantia naturali: vt probatum est in phylosophia prima. Sed corpus ex hoc ꝙ est mutabile: ⁊ ex hoc ꝙ est perfectibile: aut cepit esse: aut generatum: habet insuper aliud principium. qz ex hoc ꝙ est mutabile aliud est q̃z ex hoc ꝙ est perfectibile: ⁊ ex hoc ꝙ cepit esse: aut est generatum: aliud est q̃z ex hoc ꝙ est hec duo. Quia quod intelligitur ex hoc ꝙ est mutabile: hoc est scdm ꝙ erat alicuius proprietatis habite qua destructa successit alia. Est ergo ibi res stabilis que est mutabilis. Sed affectio que habebat esse priuatur: ⁊ que aberat cepit esse. Jam ergo omnino declaratum est: qz ex hoc ꝙ est mutabile: habet aptitudinem recipiendi id quod remotum est ab illo: scilz rem receptibilem eius quod mutatum est de illo: ⁊ eius quod permutauit illud: ⁊ forma habita: ⁊ priuatio eius erat cum forma permutata. Sicut pānus ꝙ permutatur de albedine in nigredinem. nigredo priuatur: cum albedo incipit esse. Qd autē intelligitur ex hoc ꝙ est perfectibile hoc est: qz contingit res que non erat in eo absqz remotione alicuius ab eo: vt quiescens cum mouetur: qz dum quiescebat non erat nisi priuatio motus qui est in illo possibilitate ⁊ potentia. Postq̃z autem motum est: non est ab eo aliquid remotum: nisi priuatio tantuz: sicut tabula munda quando scribitur in ea sicut perfectibili: necesse est vt habeat essentiaz que fuit prius imperfecta: ⁊ postea completa est: ⁊ rem que accessit ei ⁊ priuationem que precessit. qz priuatione opus est propter quaz res sit mutabilis aut perfectibilis. Si eniz nō esset ibi priuatio: non posset esse perfectibile aut mutabile: imo perfectio ⁊ forma essent in eo semper. Ergo mutabile ⁊ perfectibile necesse est: vt habeat antea priuationem quousqz certificetur ꝙ sit mutabile vel perfectibile. Priuatio autem non habet opus inquantum est priuatio: vt sit ibi perfectio ⁊ permutatio. Remota eniz priuatione: necesse est: vt remoueatur mutabile ⁊ perfectibile scdm hoc ꝙ est mutabile ⁊ perfectibile. Remoto autem mutabili ⁊ perfectibili: non est necesse vt remoueatur priuatio: ergo priuatio scdm hoc prius est: ergo est principium: quia si quid est necessarium: vt habeat esse qualecūqz ad hoc vt aliud habeat esse: sed non econuerso. tunc erit principium. Aut si hoc non sufficit ꝙ res sit principium quicquid necessarium est: vt habeat esse qualecūqz: nisi ꝙ necessarium est: vt habeat esse a re que est ei principium sine prioritate ⁊ posterioritate: ⁊ tunc priuatio non erit principium. Sed non est vtile: vt contendamus de nomine. vnde mittamus nomen principij: ⁊ dicamus ꝙ opus est sine conuersione. Inuenimus ergo receptibile mutationis ⁊ perfectionis: ⁊ inuenimus priuationem: ⁊ inuenimus formā: que omnia opus sunt: vt corpus sit mutabile ⁊ perfectibile: ⁊ hoc clarescet nobis cuz parua inspectione. Sed quod intelligitur ex hoc ꝙ corpus est generatum: aut cepit esse facit necessariuz affirmare rez que fit: ⁊ priuationē ꝓcedere. ¶ Sed res generata ⁊ que cepit si habet necesse ꝙ precedat suum initium ⁊ suam generationem esse substantie quod habebat coniunctionem cum priuatione forme generati. Postea diuisit se: ⁊ corrupta est ab ea ꝑuatio: hec est res que tam cito non clarescit sicut illud. Jmo prius debet poni naturali positione. ⁊ sufficienti inductione: ⁊ probari in phylosophia: ⁊ fortasse poterit ars thopicorum satisfacere voluntati discipuli. ⁊ faciet eum quiescere. Sed doctrina probationis non miscetur cuz arte thopice disputationis. Ergo corpus habet de principijs que non separantur ab eo: nec etiam ab eo qd venit in illud post essentiam: ⁊ ipsa sunt que non proprie designamus nomine principiorum. Sed ex hoc ꝙ est corpus absolute: yle est ⁊ forma corporalis signata quā comitāt q̄titates accidentales aut forma specialis que ea ꝑficit. Sz ex hoc ꝙ est permutabile: aut perfectibile: aut generatū: addimus ei comparationem priuationis que habz conueni-

Alio cā ꝑ sdi catōez ⁊ ꝑ cōlitatē. d ꝑma dt. 2. phyſi. ⁊ 5. meta. d. 2ª ⁊ lⁱ. 6. phī. ⁊ ꝑ.

ꝑ ⁊ 2. phyſi.

Cōtra eos q dicūt eius nō hēe cām efficientem.

E

De pricipijs

Qr ꝑuatio ē pn'' generatōis ꝑ phyſic.

Duplex paſsio ꝑfectiua ⁊ corruptiua. 2. de aīa

Necessitas ꝑuatōis.

4. phī. 1. 7

F

entiam cum sua yle anteq̃ existeret: et erit hoc principiũ
sicut dictum est. Sed si acceperimus scd̃m q̃ est cõmu-
ne permutabili: perfectibili: et generato: erunt principia
Ar. pmo phy. 1. cõ. 64. yle: et affectio et priuatio. Si vero scd̃m qd̃ proprium est
permutabili: erunt principia yle: et cõtrarietas: q2 ad me-
dium non mutatur: nec de medio: nisi ex hoc q̃ est in eo
5. ph. t. 6. aliqua contrarietas. Et videtur esse differentia inter cõ-
trarietatem et affectionem et priuationem quã tu iam di-
dicisti: et substantia ex hoc q̃ est substantia: affectio eius
est forma: et iam te fecimus scire differentiam que est in-
ter formam et affectionez. Sed mutabilium et perfectibi-
5. ph. t. 8. lium non in substãtialitate: affectio eorum est accidens:
sed iam visus fuit: vt in hoc loco omnis affectio vocetur
forma. Ergo vocemus nos omnez affectionem formaz:
scz vt ppter omne qd̃ fit in receptibili: receptibile fiat
designatum proprietate. Et yle differt ab vnaquaq3 ista-
rum: q2 inuenitur cum vnaquaq3 illarum aliquo modo.
Et forma differt a priuatione: q2 forma est essentia per
seipsam. i. est additum esse super esse: qd̃ habet yle. Priua-
tio vero non addit esse super esse quod habet yle: sed co-
mitatur eam ad modũ comparationis eius ad hanc for-
mam: cũ non habuerit esse: nisi in potentia ad recipien-
dam illam. Et hec priuatio non est priuatio absolute: sz
est priuatio habens aliquem modũ essendi: q2 est priua-
tio rei cum preparatione et aptitudine ad illam in mate-
C p phy. nõ ex ptigẽ- n fit ptin- gens. ria designata. Homo eniz non fit homo ex non huma-
nitate: sed ex inhumanitate receptibili humanitatis: et ge-
neratio fit per formam: non per priuationez: et corruptio
fit per priuationem: non per formam. Et dicitur q̃ res
p. phys. fit ex yle et priuatione: et nõ dicitur q̃ fiat ex forma: sicut
dicitur q̃ lectus fit ex yle et ex priuatione: et nõ dicitur q̃
fiat ex forma. q2 cum dicitur lectus fieri ex yle et priua-
B tiõe: intelligitur. s. ex lignis et ex non lecto: et multis locis
certum est dici q̃ fit ex yle: et in multis non est certum.
7. phy. ¶ Semper autem dicitur q̃ fit ex priuatione. Non. n.
Ar. pmo phy. 1. cõ. 56. dicitur q̃ ex homine fiat scriptor: sed dicitur q̃ homo fit
scriptor: et dicitur q̃ ex spermate fit homo: et dicitur q̃
ex lignis fit lectus. Causa autem eius qd̃ dicitur ex sper-
mate hoc. s. ẽ: q2 expoliatur forma spermalitatis: q2 pre-
5. meta. positio ex. habet hic intellectum de post: sicut significat
in locutionibus eorum ex priuatione: sicut cũ dicitur: q2
ex non homine fit homo. i. post non humanitatem. Sed
ex materialiter: vt cũ dicitur ex lignis fit lectus: quia li-
gna et si non fiant absq3 forma lignicitatis: fuit tamen iaz
cum ipso absq3 forma quadam. quia nisi mutentur ligna
scd̃m aliquem modorum et aliquam figurarum eraden-
do et dolando non fiet ex eis lectus: nec figurabitur eius
figura. Ergo assimilantur spermati aliquo modo: eo q̃
vnũquodq3 eorum mutatum est a sua dispositione: et di-
cunt ibi etiam prepositionem ex. ¶ Ergo in his duobus
modis subiectorum et materierum ex dicitur ex intelle-
ctu post: et in vno modo subiectorum: dicitur prepositio
ex: et de ex alio sensu. Verbi gratia. q2 quãdo aliqua fuit
subiecta alicui formarum: et fiunt subiecta illi cõmixtio-
ne aut compositiõe aliquali: dicitur aliquid generari ex
illis: et significat tunc prepositio. ex. aut. de. hoc scz q̃ ge-
neratum constitutũ est ex illis: sicut ex galla et attramẽ-
to fit incaustrum. ¶ Et videtur adhuc etiaz q̃ in primo
modo dicitur ex prepositio intellectu composito ex post:
et ex hoc intellectu. Sicut in spermate vel materie cum
fit ex illis qd̃ fit ex hoc intellectu: scilz quia qd̃ est: prius
erat in dispositione aliqua: deinde mutatum est ex ea ali-
quid: et constitutum est ex eo generatum quod dicitur
p phys. vbi. s. fuisse ex illis. Ergo q̃ fuit quasi sperma vel atramentũ:
non dicitur q̃ fiat ex eo res generata: nec dicitur q̃ sper-

ma fiat homo: nec attramentum incaustrum: sicut dici-
tur q̃ homo scriptor fit: nisi aliquo modo transumptio-
nis: aut modo quo dicitur aliquid alteratum est. i. corru-
ptum. Et ex eo q̃ est sicut materies. Aliquando dicitur
hi duo modi: quia dicitur q̃ ex materie fit lectus: q2 ma- Et qd̃ mate- ries fit lect9.
teries non corrumpitur ad modum corruptiõis sperma-
tis. ¶ Unde assimilatur homini scd̃z hoc q̃ percipit sci- M. ĩ ẽ scor- ruptibil' fm cẽ m ã p phy s. in fine.
entiam scribendi. Sed q2 si non amiserit figuram: nõ re-
cipiet figuram lecti: inde assimilatur spermati scd̃m q̃
mutatur ad humanitatem. Et scd̃m q̃ hoc non conuenit
vt dicatur de illo ex. Sed cum adiungitur ei priuatio: af-
firmatur: sicut cum dicitur. Ex homine non scriptore fit
scriptor. Et ipsa priuatio non conuenit ei vllo modo: nisi
vt dicatur cum prepositione. ex. Non eniz dicitur q̃ nõ
scriptor est scriptor: quia tunc esset scriptor non scriptor.
¶ Certuz est autem q̃ si non intelligitur ex non scripto-
re: ipsemet non scriptor. Sed subiectum de quo predica-
tur non scriptor: fortasse tũc dicetur illud: sed prepositio
ex. potest dici de eo semper: q̃uis hoc omnino non affir-
mo: nec cetera huiusmodi: quia fortasse lingue diuersifi-
cantur in vsu dicendi hec et non dicendi. Imo dico q̃ cuz
intellexerint de prepositione ex. duos modos quos dixi-
mus: recipientur vbi recipimus: et non recipientur vbi
non recipimus. ¶ Dicunt autem in hoc loco yle affici D p phy. tt.
desiderio forme: et yle assimilant femine: formam autem
assimilant masculo: et hoc est qd̃ ego non intelligo. Et de-
siderium animalis nemo est qui non remoueat ab yle:
desiderium autem naturale quo trahitur res sicut lapis
deorsum: vt perficiatur post imperfectionem quã habe-
bat sui loci naturalis. Illud etiam desiderium longe est
ab ea: posset autez hoc concedi q̃ yle est desiderans for-
mam: si ipsa esset vacua ab omnibus formis: aut esset af-
fecta fastidio forme que adiuncta est ei: aut si non esset
contenta formis que perficiunt eam et faciunt eam esse
speciem: aut si posset ipsa moueri per se ad suscipiendam
formam: sicut lapis ad consequendum locum: aut etiaz
si esset in ea virtus mouens. Sed non est vacua ab om-
nibus formis: nec conuenit ei fastidire formam habitaz
vt studeat eam excutere et abijcere a se: q2 si propter acq-
sitionem alterius forme: venit fastidium habite forme:
iccirco q̃ habet eam: tunc debet vt non desideret eam.
Si autem fastidit eam propter longeuitatem temporis:
tunc desiderium accidet illi scd̃m tempus: et non erit de
sua substãtia: sed erit hic causa que hoc facit debere. Sz
non conceditur vt fit non cõtenta eo qd̃ habet: quasi de-
sideret vt cõiungantur contraria in se: q2 hoc est inconue-
niens: q2 inconueniens est fortasse qd̃ putatur deside-
re desiderio animalis: et desiderium vehemens non est:
nisi ad finem in natura perficiente: et fines naturales nõ
sunt inconuenientes. Cum hoc igitur quomõ concedi-
tur: q̃ yle moueatur ad formam: cum forma non adue-
niat ei: nisi ex causa que prius remouet eius formaz que
erat: non q2 ipsa acquirat eam sibi suo motu: et etiam si
non acceperent hoc desiderium esse formarum consti-
tuentium que sunt prime constitutionis: sed secũdarum
constituentium que consequũtur: acceptio huius deside-
rij adhuc esset difficilis: neduz cum attribuerint ei desi-
derium formarum constituentium: vnde propter hec
omnia: difficilis est mihi intellectus huius verbi: q2 ma-
gis vĩ hoc esse dictio figurate loquẽtiũ q̃ phylosophoz.
Fortasse poterit alius hoc intelligere recto intellectu: vñ
in hoc cõuertatur ad illum. Sed si esset loco yle simpli-
citer: aliqua yle iam cõstituta a forma naturali: et contin-
geret ex ipsa forma naturali que est in ea: motus ad per-
fectiones illius forme: sicut terra in descensu: et ignis in

ascensu: fortassis hec locutio adhuc eet possibilis: quis illud desiderium nō attribueretur: nisi forme agēti. Sed in yle simpliciter desiderium nō intelligo.

¶ Caplm. III. qualiter hec principia sunt cōia.

A Quoniam nostra speculatio fuit hic d cōibus pricipijs: debemus considerare in his pricipijs tria cōia: fm quē duorum predictorum modorum sunt cōia. post modum autem declarabitur q corporum quedā sunt receptibilia generatiōis ⁊ corruptionis: hoc est quia quedam sunt quorum yle renouat formam ⁊ amittit formam. Et quedam sunt que non sunt receptibilia generationis ⁊ corruptionis: sed esse eorum est perpetuum: ⁊ qm quidem hoc sic est: non erit yle cōmunis fm primū duorum predictorum modorum: qr nō potest yle cum sit vna: vt aliquādo recipiat formam generatorum ⁊ corruptibilium: ⁊ aliquādo recipiat formam eius qd non corrumpitur in sua natura: nec habz generationem materialē: qr hoc esset impossibile. Sed fortassis conceditur q sit yle cōis aliquibus corporibus. i. corporib⁹ generatis corruptibilib⁹ quorum alia generātur ex alijs ⁊ corrumpunt alia: sicut declarabitur ex dispositione quattuor que vocantur elementa. ¶ Fortassis autem ponitur materia subiecti forme que nō corrumpitur: ⁊ subiecti forme que corrumpitur materia vna in se apta recipere omnem formam. Sed ei qd nō corrumpitur contingit illud: qr adiūctum est forme que nō habet cōtraria. ergo causa q non generatur ⁊ non corrumpitur: erit ex parte sue forme que prohibet⁹ eius materiam ab eo qd est in natura eius: non ex pte materie obedientialis. ¶ Cum ergo sic fuerit: imo postq̄ sic est: sicut postea apparebit: tunc erit yle cōis fm hūc modum: ⁊ si sit cōis omnibus naturalibus: aut generatis ex corruptibilibus ex illis: est tamē de numero perpetuorum: eo q nō est ex re que mutetur in aliud. ¶ Si enim ita esset: opus haberet alia yle: ⁊ illa alia esset prior ea ⁊ cōis.

B ¶ Sed si naturalia habēt principium formale cōe fm primū modum: non inuenitur in formis q putemus sic esse: nisi corporeitatem. Qr si permutatio corporum in generatione ⁊ corruptiōe non fit nisi post formas corporeitatis: vbi gratia: sicut forma corporeitatis que est in aq̄: quādo mutatur in aerem remanet sicut erat in aqua: tūc erit pncipium corporum formale cōe illis oibus fm hūc modū: qr post hoc pncipium: adhuc erunt illis principia formalia: quorum vnūquodq erit proprium vniuscuiusq illorum. Sed si res nō ita est: sed cum corrumpitur aqueitas: corrūpitur corporeitas que erat in yle eius: pper cōsortium corruptionis aqueitatis: ⁊ generata est corporeitas alia numero similis illi in specie: tunc non habebunt corpora quale hoc est principium formale commune: postea autem apparebit loco suo veritas horum duorum modorum. Si haberent corpora principium formale huiusmodi: cum quedam ex eis habeant formam que nō separatur: tunc illud principium formale esset semper cōiunctum sue materie: ⁊ non esset ex illis que generātur et

C corrumpūtur: sed de perpetuis. ¶ Sed de priuatiōe ex sua dispositione claret q ex omnib⁹ priuationibus: non conceditur aliqua esse cōmunis fm primum modum: qr hec priuatio est priuatio alterius rei que potest generari: ⁊ qr potest generari: non est longe quin generet. Ergo tunc non remanebit ipsa priuatio: nō ergo tunc erit cōis. Sed cōmune secūdo modo ex duobus potest inueniri in vnaquaq materie horum principiorum: scz q sit cōmune omnib⁹ generatis ⁊ mutabilibus: qr omnia cōueniūt in hoc: q vnūquodq eorum habet formam ⁊ materiam ⁊ priuationem. Et hoc cōmune dicunt q non generatur: nec corrumpitur ppter hoc q vniuersalia nō dicuntur generari nec corrumpi. Sed vniuersalia dicūtur nec generari nec corrūpi duob⁹ modis. Intellectus vnius modi q vniuersale nō generatur nec corrumpitur est hic. s. qr nō fuit hora in mūdo prima in qua habuit esse primū singulare: aut prima singularia: in qua non predicaretur de illis aliquod vniuersale: ⁊ fuit hora ante illud in qua nullum eorum habuit esse: ⁊ in corruptione contrarium. Ergo huius modi fūt aliqui qui dicūt q hec pricipia cōmunia nec generātur nec corrūpuntur: ⁊ isti fuerunt homines qui dicerent q in mūdo semper est generatio et corruptio ⁊ motus: ⁊ q̄diu mundus eē habuerit. ¶ Secundi autem modi hic est. s. vt considerētur quid sunt: sicut quid est homo: ⁊ vt consideretur: an homo ex hoc q est homo generatur ⁊ corrumpitur: ⁊ inuenietur q intellectus quo est generatus: ⁊ intellectus quo est corruptus non est intellectus quo homo est homo: imo est quoddā qd concomitatur eum: ⁊ non est de substātia eius. Ergo sic dicūtur hec principia cōmunia iuxta scdm modum ex duobus modis predicte cōmunitatis: ⁊ nostra speculatio de principijs est hic hoc modo. Non enim loquimur hic de primo modo. Sed cū accesserimus ad singularia que habēt esse ex illis: inueniemus materias que generātur ⁊ corrumpūtur: sicut ligna ad lectum: ⁊ galle ad encaustrum: ⁊ yle prime de qua intimus q non generatur nec corrumpitur esse eius est perpetuum. ¶ Sed formarum alie sunt que generantur ⁊ corrumpūtur: ⁊ ipse sunt que sunt in generatis ⁊ corruptibilib⁹: ⁊ alie sunt que nec generātur nec corrumpūtur: ⁊ ipse sunt que habent esse in sempiternis. Aliquādo autem dicūtur nec generari: nec corrumpi alia ratione: qr fortasse dicit q forme que sunt in generatis ⁊ corruptibilibus: nec generantur: nec corrumpūtur hac ratione. s. qr nō sūt composite ex materia ⁊ forma: vt generentur ⁊ corrumpātur. Volunt et. n. generationem esse aduentum forme ad subiectum: ⁊ esse generatum compositum ex illis. Et corruptionem que est ei opposita. sed priuationis generatio: si ipsa habz generationē: hoc est. s. vt sit postq̄ non fuerit: ⁊ esse eius ⁊ accessus nō est esse qd habeat esse in se: sed est esse p accidēs: qr priuatio est priuatio rei designate in re designata in qua est illa in potentia. Ergo habet aliquem modum generationis etiam accidētaliter: ⁊ corruptionis accidentaliter. Ergo generatio eius est cum separat forma a materia: ⁊ sit priuatio hoc modo. Sed corruptio eius est cum recipit formam: ⁊ tunc priuatio que est huiusmodi nō habet esse: qr ita hec priuatio est priuatio accidentaliter: sicut esse eius est accidētaliter qd est corruptio forme: ⁊ eius priuatio est eē forme. Sz perfectio forme ⁊ esse non est nisi ex comparatione priuationis que cōtingit ei aliquo respectu. Constitutio autē priuationis ⁊ esse: est ex cōparatione ipsius ad formam. Ergo priuatio priuatiōis est respectus aliquis qui cōtingit forme ex respectibus relatiuis ex quib⁹ fortassis aliquis accidit ei aliquando vsq in infinitum: ⁊ potentia priuationis est hoc ordine: qr potentia vera est in comparatione effectus ⁊ pfectionis. Et nō est pfectio in priuatione. ergo non habet verum effectum. ¶ Debes etiam scire adhuc hec tria principia cōmunia quomō fm comparationem eorum conueniant vnicuiq illorum que cōtinentur sub eis. qr piget nos quod dicunt. scz q nomen vniuscuiusq illorum est translatiuū: qr si ita fuerit: labor phylosophorum erit irritus: qui imposuerunt multis principijs tria nomina: quorum vnūquodq contineat multitudinem aliquam pncipiorum: ⁊ tria nomina contineant ōia principia: qr satis poteramus excusari in hoc: vt iter nos cōueniremus in oibus: ⁊ vniuocaremur in eis. Et si hoc

Margin notes:

De corruptibile ⁊ incorruptibile dicit plus q̄ generet.

Vt 3 phm̄ p̄ celi ⁊ come. ibidem.

z. meta. ⁊ p̄ phys.

Po⁹ dicit or dine ad actū

P. celi. ⁊ 8 phys.

Vlia sūt perpetua p̄ natur.

D

7. meta. si gliatur spēs: sz spe ra caea.

5. phys.

Qui vocāt aliq̄ diuīone lo gicam.

E

faceremus aut nō faceremus:sed reciperemus: qđ fecerunt ipsi:non essent in manib⁹ nostris:nisi tria nomia: ⁊ ignoraremus itellectus principiorū vllo mō:vnde male fecit qui hoc tantū contētus esse voluit. Nō possumus etiaʒ dicere ꝙ vnūquodqꝫ eorum predicetur de contentis suis vniuoce pure:cum cadant sub vnoquoqꝫ illoꝝ diuersi modi diuerse predicatiōis:qui diuersificātur in itellectu ꝑncipalitatis ſm prioritatē ⁊ posterioritateꝫ. Sꝫ
ꝑ phy. 4° pōt:imo oꝫ:vt sigñatio eoꝝ sit sigñatio quasi equoca: sicut significatio esse est principij ⁊ vnius. Jam vero didicisti differentiaʒ inter vniuoca ⁊ equiuoca:⁊ quasi equi-
Diffō materie. ꝑ. phy. te. cō. 82. uoca in logyca. ¶ Ergo quicqđ dicitur esse yle habet naturaʒ que generaliter itelligitur ꝙ est res que solet recipere aliaʒ rem in sua essentia quā prius non habebat. Et hoc est vnde est quicqđ est:⁊ est hoc in illa non accidentaliter:⁊ aliquādo est simplex:aliquādo composita post
Sꝫ. ꝑmo phy. 2. ꝑ. simplices:sicut materies lecti. Et receptuꝫ aliquādo est forma substātialis:aliquando est affectio accidentalis:et quicqđ dicitur esse forma hoc est affectio recepta in hac re predicta:ex quibus fit aliqua reruꝫ hoc modo compositionis:⁊ quicqđ dicitur ꝑuatio:est non esse id qđ vocamus formaʒ in suo susceptibili. Et tota nostra speculatio de forma:⁊ de eius ꝑncipalitate ad id perducitur.scꝫ qđ est principium ex intellectu: qđ est vna ex duabus partibus generati:non ꝙ sit efficiens. ¶ Si autem conceditur ꝙ forma sit efficiens:iam declarauimus ꝙ naturalis non habet tractare de principio efficiente:⁊ principio finali cōmuni ſm moduꝫ primuꝫ omnibus naturalibus. Ergo debemus tractare de pricipio efficiēte cōmuni naturalib⁹ que sunt post eaꝫ. Quādoquideꝫ iam explicauimus de pricipijs que magis debēt vocari ꝑncipia.i.constituentia generati siue corpus naturale. ¶ Debemus ergo tractare de principijs que magis digna sunt vocari cause:⁊ ex illis notuꝫ faciemus principiuꝫ efficiens cōmune naturalibus:qđ est natura.

¶ Capłm 4m. De improbatione eorū que dixerunt Parmenides ⁊ Melissus de principijs essendi.

POstquā autē ad hoc peruēnimus: rogauerūt nos aliqui de socijs nostris:vt loqueremur de sentētijs quas adinuenerunt antiq de principijs naturalibus. Jam eniꝫ fuit vsus nominādi eas in ingressu scientie naturalis:⁊ vt induceremus verbum de natura:⁊ ipse sentētie sunt sicut sententia que dicta est Me-
ꝑ phy. te. cō. 7. lissi ⁊ Parmenidis.s.ꝙ ens est vnum nō mobile. ¶ Dixit eniꝫ Melissus:ꝙ est infinituꝫ:sed Parmenides ꝙ finituꝫ:q: sicut sentētia eius qui dixit:ꝙ ens vnuꝫ infinituꝫ receptibile motus:aut est aer:aut aqua:aut cetera ex his. Et sicut sentētia eius qui posuit ꝑncipiuꝫ infinitum numero.s.ꝙ aut sunt athomi disperse per inania aut minima corpora similia ei que generātur ex eis in aqueitate:⁊ carneitate ⁊ aeritate ⁊ ceteris:omnia cōmixta in eis:
Jn ꝑ phy. ⁊ alibi. ꝑ metha. 3. ꝯtu. ⁊ cetere sentētie que enumerātur in libris perhypatetitorum:q: etiaʒ ꝙ loqueremur de eis ſm modum quo illi destruxerunt sentētias eoꝝ. Sed dicemus ꝙ sentētias Melissi ⁊ Parmenidis nos nō ꝯprehendimus:nec possumus intelligere intentiones eorum:nec putamus eos adeo fuisse imperitos:sicut videtur in verbis eoꝝ. Ipsi eniꝫ etiam tractauerunt de naturalibus:⁊ de multitudine principioꝝ eoꝝ:sicut Parmenides concedit terrā ⁊ igneꝫ:⁊ ꝙ omnia generata componūtur ex illis. Unde videtur innuere:ꝙ ens ipsum est:qđ habet verum esse:sicut scies suo loco:⁊ ꝙ est infinitū non mobile:⁊ ꝙ est infinite potentie:⁊ ꝙ est finituꝫ intellectu ſm ꝙ finis est:ad queꝫ omnia perueniunt:⁊ in hoc ꝙ peruenitur ad illum putatur finituꝫ:ſm ꝙ peruenitur ad illum. Aut videtur ꝙ intentio eoꝝ sit alia:scꝫ ꝙ natura entis: vnde est natura essendi sit vna in intellectu:diffinitiōe aut descriptione:⁊ ꝙ cetera entia sunt aliud a natura ipsius eē: q: sunt talia quib⁹ aduenit esse:⁊ comitatur ea:sicut humanitas in ens:⁊ nō est ipsum esse:nec esse est diffinitio eius:sed esse est extra diffinitioneꝫ eius:⁊ aduenit eēntie eius:sicut declaratum est al's. Uidetur ergo ꝙ is qui dixit finituꝫ:noluit intelligere terminatuꝫ esse in seipso:nō naturas eētes in multitudine in infinituꝫ. Et qui dixit infinituꝫ:intellexit ideo ꝙ aduenit rebus infinitis. Et hoc non erit tibi obscurum ex eis que disces al's:q: homo in eo ꝙ est homo:nō est ens:inquātum est ens. Sed intellectus eius est extra illuꝫ:⁊ ꝑpter hoc est distributio vniuscuiusqꝫ rerum que cōtinentur in predicamentis:eo ꝙ vnaqueqꝫ illarum est subiectum entis:⁊ ens comitatur illaʒ. Aut si hoc noluerunt:sed potius proteruierūt: tunc nō est mihi posse aduersandi eis. Quia argumētatio qua improbetur eoꝝ sentētia:erit sine dubio composita ex propositionibus quas oportet in se esse manifestiores cō-
2. phy. te. 6. Jn metha. ñ aliqđ ē hor⁹ ꝑ phy. xx. 13. clusione. ¶ Sed nihil inuenio manifestius hac conclusione:aut vt sint concesse ab aduersario:sed non possum scire quā ex ipsis propositionibus concederet:q: si ipsi concessērint hoc absurduꝫ:quis promittet ꝙ ipsi audeant negare aliquaʒ ex propositionib⁹ que posite sunt in argumētatione contra illos. Et etiaʒ q: inuenio propositiōes multas quibus opponitur:illis minus notas ꝗ̄ sit conclusio ꝑpter quas volumus illas iducere. Sicut dicitur:q: si ens est substātia tantuꝫ:non erit finitum nec infinitum. Hec eniꝫ duo accessibilia sunt quātitati:⁊ quan-
ꝑ phy. 2. c. 15. titas accessibilis substātie:tunc ergo substātia ens:⁊ ꝗ̄titas ens.ergo ens erit pluſꝗ̄ duo. Sed cum attenderis: inuenies finitati aut infinitati opus esse ad certitudineꝫ sui esse:vt sit quātitas continua.s.mēsura certa. Sꝫ multum opus est exponere:ꝙ quātitas certa non est existēs: nisi in materia ⁊ in subiecto:q: hꝫ nō est ens:nisi in subiecto:q: hoc non potest exponi per se:sꝫ eget ad expositionem sui nō modico studio. ¶ Quomō ergo accipiemus hꝫ propositiones ad concludendū qđ patet per se: Similiter ⁊ illud dixerūt.s.ꝙ infinituꝫ est diffinituꝫ partibus sue diffinitiōis ⁊c̄. ¶ Sed sentētiarum ceteroꝝ hominuꝫ inueniemus destructioneꝫ in hoc loco: aliqua facili significatiōe. Nos eniꝫ iaʒ disposuimus verbum de his que postea sequūtur per qđ cognosces reuelationeꝫ sue tortitudinis cognitione sufficiēti. ¶ Et dicemus nūc ꝙ his qui dixerunt ꝑncipiuꝫ vnuꝫ esse:possumus opponere duobus modis. vno q: dixerunt ꝑncipiuꝫ vnum esse:altero q: viderunt ꝙ hoc principiū erat:aut aqua:aut aer. Sed opponere illis qui dixerūt:ꝙ principiuꝫ est:aut aq̄: aut aer:ibi erit melius:vbi loquemur de pricipijs generatorum corruptibilium:nō vbi loquimur de principijs cōibus:q: illi posuerunt illud ꝑncipiuꝫ generatis ⁊ corruptibilibus. Sed destructio dictiōis ꝙ principiuꝫ vnū
2. phy. ⁊ ꝑ de generatione. est:hec est:q: eorum sententia ponit omnes res conuenire in substantia:⁊ differre in accñtibus:⁊ negant esse diuersitateꝫ in corporibus ex specificis dñijs. sed in sequentib⁹ declarabiť ꝙ corpora differunt specificis differen-
ꝑ phy. 35. tijs. Qui aūt dicunt ꝙ principia ex qbus gnātur hec generata:infinita sunt:iā cognoscūtur ignorare gnāta: iō ꝙ dicūt ꝑncipia eoꝝ infinita esse. vnde nō cōprehēdunt ea sciendo:nec cōprehendunt ꝙ gnātur ex eis. Postꝗ̄ ergo non sunt in via sciēdi gnāta:quomō ergo scire poterunt: ꝙ ꝑncipia eoꝝ ifinita sunt. Sed opponere illis qui dixerunt ꝑncipia illa ifinita esse athomos dispersas eē ꝑ inania:aut posita in cōmixtione:melius erit ibi:vbi loq̄mur

de pncipijs gñatoꝝ corruptibiliũ:postq̃ autem puenimus ad hunc finẽ:terminemus hoc caplm. Capitulũ autem istud incidens est in hoc nostro libro. Uñ si quis voluerit interserere:interserat. q aũt noluerit:nõ interserat.

C Caplm quintũ. de notificatiõe nãe quid sit.

A Dicemus ꝙ corporibus que apud nos sunt:adueniũt actiões ⁊ motus:⁊ inueniemus ꝙ quedã eoꝝ venuit ex causis q̃ sunt extra ea:ex qbus fiunt i eis ipe actiões ⁊ motus:sicut calliditas aq̃ ⁊ ascẽsus lapidis:⁊ inueniemus ꝙ qbusdã eoꝝ adueniũt actiões ⁊ motus ex seipsis:nõ ex cã extrinseca:sicut aq̃ calefacta cum dimittit̃ p se frigescit ex sua natura:⁊ lapis in altum piectus:cũ relinquitur descẽdit ex sua nã. Et fortassis nr̃a opinio de ꝯuersione seminũ in alia:⁊ spermatũ in aialia erit sm hanc opiõnẽ:⁊ inueniemus et ꝙ aialia aguntur in oẽs suos motus sua sponte:⁊ nõ videmus ꝙ ipe illa necẽm habeãt extrinsecus:qui agitet ea illis motib⁹. Per h̃ ergo formabit̃ in nr̃is aiabus opinio:ꝙ motus ⁊ oĩno omnes actiões ⁊ passiones q̃ eueniũt corporib⁹:aliqñdo sũt ex causa extrinseca ⁊ peregrina:aliqñ ex seipsis:nõ ex causa extrinseca:sed eoꝝ q̃ sunt ex seipsis nõ ab extrinsecis:nos

B in pma speculatiõe ꝯcedimus:ꝙ quedã sunt instituta ad

6.phy.te.7. vnũ aliqd:⁊ non declinant ab eo. Et q̃dã sunt instituta ad multa:⁊ insuper ad varios modos:⁊ ꝯcedemus ꝙ oĩuꝫ hoꝝ modoꝝ. alij adueniunt spõte:alij nõ spõte:sicut aduentus lesiõis ex cadente lapide:⁊ cõbustio ex igne violẽte:⁊ hoc est qd̃ formatur in nr̃is aiabus. Post hoc autẽ qs faciet scire ꝙ hec corpora quoꝝ nõ inuenimus motorẽ extrinsecũ:moueant̃ ⁊ agant̃ ex pncipio extrinseco qd̃ nos non cõprehendimus neq; sentimus. Sꝫ fortassis angeli dicũtur mouere firmamẽtũ:aut vt firmamẽtũ remotũ est ⁊ nõ sentitur:aut fortassis est sensibile in sua essentia:⁊ nõ in actiõe:hoc est qꝛ nõ est sensibilis habitudo que ẽ inter ipsũ ⁊ patiens ab ipso q̃ significet ꝙ ex ea fiat ista actio:sicut hõ qui non vidit magnetem attrahẽtem ferrũ sensibilr:nec cognouit intelligibiliter ꝙ sit attrahẽs ferrum:qꝛ difficilis est hec cõprehensio sue itelligentie. Cũ viderit ferrum moueri ad ipm:nõ erit lõge ipsũ putare ꝙ moueat̃ ex seipso:sed faciemus põnẽ quã concedat nãlis:⁊ probet diuinus. s. ꝙ corpora que mouent̃ his motibus:quotiẽscũq; mouent̃ ex virib⁹ que sunt in eis:que sunt. s. pncipia suoꝝ motuũ ⁊ suaꝝ actionũ. Illarum viriũ q̃dã vis est que mutat ⁊ ꝯuertit:⁊ venit ex ea actio vno mõ non sponte. Et est q̃dam alia sponte:⁊ est alia vis varioꝝ motuum ⁊ actionũ sibi nõ sponte:⁊ est alia vis similis sponte. Similr est diuisio in quiete. Prima ergo diuisionum est sicut vis lapidis in suo descensu:⁊ quies eius in centro. Et hec vis vocat̃ natura. Secũda vis est sicut solis in circuitu suo apud sapientiores phoꝝ:et vocatur anima angelica. Tertia est sicut vis herbarum

C in nascẽdo ⁊ crescendo ⁊ quiescendo:qꝛ ipse mouent̃ nõ sponte:⁊ diuersis motibus. s. erigendo:radicando:dilatãdo:elongando. Et vocatur aĩa vegetalis. Quarta est vis animaliũ:⁊ vocat̃ anima sensibilis:⁊ fortassis omnis vis ex qua venit actio nõ sponte:vocatur natura. Unde aĩa vegetabilis:natura vocat̃. C Et fortassis vocatur natura omnis vis, ex qua venit sua actio sine cogitatiõe ⁊ discretiõe:sicut aranea dicit̃ texere ex natura:sicut ⁊ similia aĩalia. Sed natura est qua corpora nãlia sunt nãlia:⁊ qm̃ volumus hic ingrere est natura sm primũ modum.

2.phy.t.2.6. C Mirũ est autem illud qd̃ dicunt. s. ꝙ qui inquirit an ipsa est:certe deridẽdus sit:sed puto hoc eos noluisse intelligere:ꝙ nãlis si ingrit an natura est:deridendus est. Ideo qꝛ vult ex ipsa sua arte pbare pncipia eius. Si aũt hoc voluerũt:aut aliquid aliud hẽ:sed voluerũt hoc:sꝫ qꝛ esse huius ṽtutis manifestũ est per se:hoc ego non audiam nec dicam quo mõ hoc dicam:cum difficile sit inuenire motorẽ vniu;cuiusq; rei motẽ:cũ iam etiã in h̃ diu laborauerit ipse qui hãc iniam dedit. Quo ergo deridebitur q motũ videt:⁊ querit rõnem:an habeat motorẽ. Et querit ab eo vt cõcedat esse motorẽ:⁊ ꝙ sit extra. Sꝫ veꝝ est:qꝛ dictio de esse nãe pncipium est scientie nãlis:⁊ nãlis non dꝫ respondere negãti eã. Sꝫ eius diffinitio pertinet ad tractatores phie prime:nãlis autẽ debꝫ scire certitudinem qd est. sed iã diffinierunt nãm dicentes ꝙ ipsa est primũ pncipiũ motus rei in qua est ⁊ quietis eius per seipsam:nõ per accñs. Non qꝛ necesse est:vt omni rei nãli simul sit pncipiũ vtriusq;. s. motus ⁊ quietis:sed vt per se sit principium aut motus si fuerit:aut quietis si fuerit. Sꝫ postea visũ fuit cuidam q successit ꝙ hec descriptio esset imperfecta:vñ ⁊ voluit ei addere dicẽtis:qꝛ hec descriptio effectũ nature significat:non substãtiã: nõ. n. significat nisi habitudinẽ eius ad id qd̃ venit ex illa:⁊ iõ oportet:vt addatur eius descriptio:⁊ dicat̃ ꝙ nã est virtus diffusa per corpora que attribuit eis formas ⁊ figuras. Et est pncipiũ sic ⁊ sic. Nos autẽ incipiemus declarare intẽtionẽ descriptiõis posite ab auctore primo:⁊ postea redibimus ad refellendã hui⁹ garruli supfluam additionẽ huic descriptioni demõstrãtes:qꝛ qd̃ dixit:pessimũ est ⁊ falsum:⁊ nõ est opus eo:nec etiã ad cõmutandum. Et dicemus ꝙ itellectus hui⁹ qd̃ dicitur pncipium motus hic est. s. pncipiũ efficiens:ex quo venit motus in aliũ a se. s. corpus mobile. Et qd̃ dictum est primũ:intelleximus ppinquũ. s. vt inter illud ⁊ mobile non sit mediũ. Fortassis anima. n. pncipium est aliquoꝝ motuũ corporum in qbus est:sed mediãte alio. Jam. n. opinati sũt alij qui horum:ꝙ anima facit motũ locoꝝ mediante natura. Sed non video ꝙ nã conuertat motum mẽbroꝝ cõtra seipsam ppter obediẽtiam sui ad aiã. Et si sic natura ꝯuerteret:non ꝯtingeret lassitudo:quando cõpellit illam aĩa ad id qd̃ nãe nõ conuenit:⁊ officium aĩe non attraheret ad se officiũ nãe. Si aũt voluit dicere:ꝙ anima facit appetere:⁊ ex illo appetitu mouet̃. similr etiã natura facit hoc:sicut postea declarabit̃. Et fortassis iste appetitus nõ est motor:sed est res per quã mouet motor. Et si anima habuerit mediũ in mouendo:nõ erit ille iter motus locales:sed iter motus gñationis ⁊ vegetatiõis. Uñ qꝛ voluerunt ꝙ diffinitio hec esset cõis oĩbus motibus:

E ideo addũt ei primũ. qꝛ aĩa aliquãdo ẽ in re mobili:⁊ mouet aĩa id in quo ipsa ẽ motu vegetatiõis ⁊ alterationis:sꝫ non pmo:imo cum administratiõe nãrum ⁊ qualitatũ:⁊ hoc declarabit̃ postea:sed qd̃ dictũ est rei in qua ẽ:hoc dicit̃ ad drĩam nãe ab artificiali ⁊ violẽto:sed qd̃ dictuꝫ est per se:hic iã itelligitur duob⁹ modis:vno in comparatiõe eius ad rem mobilẽ:⁊ altero in cõparatione eius ad mouentẽ:⁊ in pmo mõ sic itelligitur:ꝙ nã mouet per seipsaꝫ qñ est in dispõne:vt ipsa moueat:qꝛ non est possibile:vt ipsa nõ moueat:nisi ipediatur aliquo motu contrario:sicut est motus cogens. Scdo autẽ mõ itelligit̃ ꝙ nã mouet gcqd ipsius mouet per eẽntiã nõ extrinsecus. Et qd̃ dcm̃ est non per accñs:itelligit̃ etiã duob⁹ modis:vno in cõparatione nãe. scdo autẽ in cõparatione mobilis. In cõparatione aũt nãe sic:qꝛ nã est pncipiũ eius qd̃ mouet̃ certe per se:nõ per accñs. Et motus accñtalis ẽ sicut motus gescentis in naui ex motu nauis. C Scdo autẽ modus est:ꝙ quãdo nã mouet statuam:nõ mouet nisi accidentalr:qꝛ nõ mouet essentialr nisi eã:non autẽ statuã:qꝛ statua vnde est statua:nõ mouet̃ a nã sicut lapis. Et iõ medicus non erit nã:cũ ipse sibi medet̃. Et physica mo-

5. meta.
2. phy. te. cõ. 3.
D

net qd in ipsa est:qr est in eo:nõ vñ est infirmus:sed vn-
de ẽ medicus. Quia cũ medicus medeť sibi ⁊ curať: nõ
curať vñ est medicus:sed vnde medicatus. Quia vñ est
medicatus est alius:⁊ vñ medicus alius:qr vnde est me-
dicus est efficiens medicinã ⁊ cõponens. vñ aũt medica
tus:est recipiens medicinã ⁊ infirmus. Sed additio il-
la quã voluit addere ille qui voluit corrigere p̃mos:est
inanis:qr virtus quã posuit quasi genus in descriptione
nãe:hoc est vis efficiens:⁊ cũ eã diffinierit:diffiniet ꝙ est
p̃ncipiũ motus vnius in aliud:vnde est aliud. Et itellcũs
v̾tutis non est alius:nisi qr est p̃ncipiuȝ motus qui est in
re:⁊ nõ est intellectus penetrantis:sed qr est in re: ⁊ non
est intellectus formantis aut figurãtis:sed potius ex in-
tellectu mouentis. Et nõ est intellectus custodiendi for-
mas ⁊ figuras:sed ex intellectu quietandi illas. Et si hic
hõ diceret:ꝙ nã est p̃ncipiũ existẽs in corporibus ad mo
uendum ea ad suos profectus:⁊ quietandũ ea in eis:⁊ ꝙ
est p̃mũ p̃ncipiũ motus rei in qua est:⁊ quietis eius per
se ipsam:non per accidens: ipse non esset nisi iterans ver
ba quibus opus non est. Silr si cõmutaret aliquaȝ par-
tem sue loquutionis per v̾bũ qd esset multiuocũ ad illã:
repeteret verbũ:nec putaret se repetisse:⁊ per hoc corre-
ctor ille iperfecte d̾scriptionis sicut existimat:putauit ꝙ
cũ dixit virtutẽ:iam significauit essentiã non relatiuam
ad aliũ:ꝙ non vtiqȝ fecit:qr qd intelligit virtus hoc p̃n-
cipium motus ⁊ q̃etis ⁊ nihil aliud:⁊ virtus nõ describi-
tur:nisi ex cõparatione relationis:vñ non recessit ab ea:
qñ dixit virtutẽ. Quicqd ḡ hic homo dixit:nõ fuit nisi va
nuȝ ⁊ falsum. Intellectus ergo eius qd dixit diffinitor p̃-
mus.s.ꝙ ẽ p̃ncipiũ motus ⁊ quietis:non voluit dicere:ꝙ
sit p̃n^m motus localis tñ:ita ꝙ non sit p̃n^m motus ſ3 q̃li-
tatem:sed voluit dicere:ꝙ quicquid fuerit p̃n^m cuiuscunqȝ
motus per seipsum:hoc est nã. Sicut p̃n^m motus qui est
in q̃ntitate:⁊ qui est in q̃litate:⁊ qui est in loco ⁊ in ceteri:
si fuerit aliquis motus. Sed postea declarabunť mane-
ries motuũ. Sed p̃n^m motus quo mõ est in q̃ntitate(hoc
E est).s.dispõ nãe ex qua venit augmẽtũ dilatatiõis in spa
cio:aut cõctio cõstrictionis in spacio: qr hoc est moueri de
q̃ntitate ad q̃ntitatẽ. Et si volueris intelligere crescere ex
nã tñ ⁊ extendere:⁊ acceperis nãm ex intellectu vnius
intentionũ predictaꝝ tñ:fac. Sed q̃ñ est p̃n^m motus in
qualitate:hoc est sicut.s.dispõ nãe aque:cuȝ acciderit ei:
Cõtra se. in cõmẽ. vt recipiat qualitatẽ extraneã quã non habet per nãm.
¶ Frigiditatẽ etenim hȝ per nãȝ:vñ cũ coactio remota
fuerit:nã sua conuertet aquã in suã q̃litateȝ: ⁊ quietabit
eã in illa. Silr corporꝝ cũ corrumpunť complexiões po
stea nititur nã:⁊ reuocat eã complexionẽ conuenienteȝ.
Sed in loco manifestũ est:qr hoc est sicut dispositio nãe
lapidis:quũ mouet cũ deorsum:⁊ dispõ nãe ignis:quum
mouet eũ sursuȝ. Sed q̃ñ est p̃n^m motus in substãtijs ħ
est:sicut dispõ nãe:quã mouet ⁊ preparat ad formã mãȝ
cũ apparatu q̃ntitatis ⁊ q̃litatis: sicut scies postea. Sed
formam ei fortassis nã nõ attribuit:sed p̃parať ei:⁊ hȝ eã
aliũde. Unde melius est:vt cognoscať hoc ex alia sciẽtia.
¶ Ergo ħ ẽ diffõ nãe que ẽ ei gnãlis ⁊ cõuertibilis: ⁊ dat
vnicuiqȝ nãꝝ que sunt sub ea:intellectũ eius.

A ¶ Capl'm sextũ. de cõpõe nãe ad mãȝ ⁊ formã ⁊ ad motũ.

Tu scis ꝙ vnũqdqȝ corp^s hȝ nãm:
mãȝ ⁊ formã:⁊ accñia. Nã
eius est vis ex qua venit motus eius:⁊ p-
mutatio:que sunt in eẽntia eius: silr qes
eius ⁊ status. forma eius est essentia eius
ex qua est id qd est:mã eius:est id qd in-
telligiť:subm esse sue forme. Accñia sunt
ea que qñ mã eoꝝ fuit informata forma eoꝝ: ⁊ cõstituta
fuerit eoꝝ spẽlitas:aut simul concreanť:aut accidũt ex-
trinsecus:⁊ fortassis nã rei aliqñ erit ipsa forma:aliquan
do non erit. Sed in simplicibus nã est ipsa forma:⁊ natu
ra aque est ipsa forma qua aqua est aqua. Sed nã ẽ vno
respectu:⁊ forma alio respectu. Cum.n.cõsiderať ſ3 actio
nes ⁊ motus que veniunt ex illa:vocať nã. Qñ vero cõ-
sideratur ſm hoc ꝙ cõstituit spẽm aque:⁊ non attendun
tur motus ⁊ ĩpressiones que veniunt ex ea:forma vocať.
Unde forma aque:fortassis est vis que ex mã aque con
stituit spẽm que est aqua. Et hoc est non sensibile:ex qua
veniunt passiões sensibiles:vt frigiditas sensibilis: ⁊ põ-
derositas sui descensus que est inclinatio in actu que nõ
est corpi:qñ ẽ in suo termio nãli. ¶ Ergo actio nãe sicu-
ti in suba aque est:aut respectu patiẽtis ab ea frigiditas: B
aut respectu agentis in illa hũiditas:aut respectu loci nõ
proprij motus:aut comparatione loci p̃prij:quies:⁊ hec
frigiditas ⁊ hũiditas sunt accidentia que comitãtur na-
turã:quã non fuerit qd p̃hibeat. Nõ aũt oĩa accidentia
sequuntur formã in corpore:qr forma aliqñ est p̃parãs
mãm ad patiendũ a re extrinseca que accidit: sicut cum
preparat ad recipiendũ accidentia artificialia:⁊ m̃lta ex
accidentibus nãlibus. Sed in corporibus compositi nã
est sicut aliquid forme:⁊ non est ipsa forma:qr corpa cõ-
posita non sunt id qd sunt ex sola virtute que mouet ea
essentialiter alicubi:q̃uis necẽũ est:vt qñ fuerint qd sunt
sint in eis ipse virtutes. Sed veluti ipsa virtus sit ps sue
forme:⁊ tanqȝ forma eoꝝ sit cõiuncta ex multis intẽtio-
nibus ⁊ adũata:sicut hũanitas que retinet in se vires na
ture ⁊ vires aĩe:qr qñ cõiungantur aliquo modo cõiũctio
nis hec oĩa constituunt essentiã humanaȝ. Sed quis sit
hic modus coniunctionis:melius est vt declareť in p̃hia
p̃ma. Si qui aũt voluerint appellare nãm:nõ id qd nos
diffinimus:sed id ex quocũqȝ veniunt actiones rei q̃cũqȝ
modo:siue sit iste modus quẽ nos d̾ nã diximus:siue nõ
sit:fortassis nã cuiuscũqȝ rei:erit tunc forma eius. Sȝ rõ
nr̃i p̃positi exigit:vt nomẽ nãe ei ponamus qd diffiniui-
mus. ¶ Hoꝝ aũt accidentiũ quedã sunt que accidunt
extrinsecus:quedã sunt que accidunt ex suba rei. Sũt.n.
quedam que cõsequunť mãm:vt nigredo ethyopis:⁊ cica
trices vulneꝝ:⁊ extensio stature. Sunt ẽt quedã que cõ-
sequunť formã:sicut spes ⁊ gaudiũ ⁊ potentia ridendi ⁊
cetera in hoĩbus. Quia ħ q̃uis ad esse suũ necessario exi
gant:vt mã habeat eẽ:tñ origo eoꝝ ⁊ p̃n^m ex forma ẽ:qr
ẽt inuenies accidentia que comitanť formã: ⁊ oriunť ex .2. de aia.
ea:⁊ accidũt ei alio modo:⁊ non egent participatiõe mãe.
Et hoc scies qñ declarabitur tibi scientia de aĩa. Sũt ite-
rum accidentia que egent mã ⁊ forma.⁊ oriunť ex vtra-
qȝ eaꝝ:sicut dormitio ⁊ vigilatio: q̃uis ex illis quedam
sunt p̃pinquiora forme:vt vigilatio:quedã v̾o p̃pingo-
ra mãe:vt dormitio. Que vero cõsequunť ex parte mãe:
aliqñ remanẽt post formã:sicut cicatrices vulneꝝ: ⁊ ni-
gredo ethyopis post mortẽ. Ergo nã vera est illa quam
inuimus. Et differentia inter ipsam ⁊ formã est illa quã
inuimus. Et dr̃ia inter ipsam ⁊ motũ:multo manifestior Ut discors ab Arist. 2. physico.
est. hoc aũt nomen nãe iam accipiť ex multis itellectib^s:
sed qui magis digni ⁊ p̃prij sunt:tres sunt:dr̃.n.nã:p̃nci^m
qd predixim9. Dicitur nã: qua cõstituiť suba cuiuscũqȝ
rei:dr̃ nã:essentia cuiuscũqȝ rei. Qui aũt dicũt nãȝ:id q̃ cõ-
stituitur suba cuiuscũqȝ rei:merito diuersificanť in eo ſ3
diuersitatẽ suaꝝ sententiaꝝ ⁊ intẽtionũ. Quia qui diuer
tit ad dõm ꝙ pars que dignior est ad cõstruendũ omnes
subas:illa est mã eaꝝ ⁊ yle.dicit ꝙ nã cuiuscunqȝ rei:est
mã eius. Qui aũt dicit:ꝙ forma hic magis mereť ponit
eam nãm rei:fortassis aũt inter tractatores fuerunt aliq
q putauerunt:ꝙ motus est p̃mũ p̃n^m qd acqrit substãtijs

suas perfectiones: et constituerunt illas: nām cuiuscūq; rei. Qui vero dicit nām cuiuscūq; rei formā eius: ponit eas in simplicibus: essentiā illorum: et in compositis eorum cōplexionem. Sed postea scies quid sit cōplexio: nunc tñ interim aliquid dicemus de ea.

S. pma seni. D

¶ Dicimus ergo q̄ complexio est qualitas veniens ex reciproca passione qualitatū 2riarum in corporibus sibi permixtis. Antiqui āt priores solebāt nimis cōmendare et preferre nām: et dicere q̄ ipsa erat nā.

Arist. 2. phy. tex. co. 7.

¶ Ex quibus erat antiphon quē nolat doctorū primus de quo dicit: q̄ constituerat et ratum habebat q̄ mā erat nā: et illa cōstituebat substantias: et dicebat: q̄ si forma esset nā rei: lectus cum putresceret: conuerteretur in id qd̄ faceret ramum: et eius ramus fieret lectus. Sed nō est ita. Imo redit in suam nām lignealē: et nascitur lignū. Quasi hic homo vidisset: q̄ nā est mā: et non ois mā: sed mā cuius essentia 2seruata est in vnaq̄q; permutatione: et tāq̄ non discerneret inter formā artificialē et nālē. Sed non discernit inter id qd̄ accidit: et formā: nec sciuit: q̄ cōstituens rem: necesse est: vt sit de esse eius rei que non est necesse in priuatiōe eius: vt permaneat cum fuerit priuata. Quia quid prodest nobis: vt res sit permanens in dispositionibus et esse eius: cū non sufficiat ad hoc: vt res hēat esse in actu: sicut hoc qd̄ est yle: que nō dat rei esse in esse actu: nisi hoc qd̄ ei tribuit potentiā sui esse. Sz forma est que ducit ad effectū. Nōne. n. vides: q̄ quā ligna et lapides siue lateres habuerint esse: domus erit in potentia: Sed eius eē in effectu: habetur ex forma sua: et si possibile esset formam esse sine mā: mā non esset necessaria. Qr hoc homo ignorauit: q̄ ligneitas forma ē que seruatur: etiam tunc qñ nascitur. ¶ Ergo si qd̄ necessariū est intelligere esse nām: hoc est qd̄ dat rei substantialitatē suā: tunc forma adhuc dignior ē. Et qñ corpora simplicia sunt id qd̄ sunt in actu ex suis formis: et nō sunt id qd̄ sūt ex suis materijs. Alioquin non diuersificarentur. tunc clarum est: qr nā non est mā. Sed in simplicibus est forma: et ipsa in se est forma formarum: non mā mārum. Sed in compositis nō te latet: q̄ nā diffinita sola non dat eis eēntias eorum: nisi cum adiuncta fuerit alijs additiōibus quousq; euocetur forma eorum perfecta: nā: ad modum multiuocorum. Et tunc de hoc et de primo: dicetur nā cōiter. Sed motus hoc est q̄ magis lōge est: vt sit natura rerum. Quia ille est: vt manifestabitur postea: qui aduenit ex dispōne imperfectionis: et est peregrinus a substantia.

¶ Capitm septimum. de verbis denominatiuis a natura: et declaratione significationum suarum.

A

.2. phy. te. co. 4.5.

HEc sunt verba que ponūt et dicūt. s. natura naturale: et qd̄ habz nām: et qd̄ ē ex nā et naturalr: et qd̄ currit cursu naturali. ¶ Sed nāle est: quicquid ē cōparatum nāe: et cōparatū nāe est: aut in quo est nā: aut qd̄ est per nām: et in quo est nā: hoc est q̄ formatur nā: aut cuius nā ē: vt pars sue forme. Sz qd̄ est per nām: hoc est. s. impressiones et motus: et quicqd est eiusdem generis cum illis: vt locus et tempus et cetera alia. Sed qd̄ habet nām: hoc est qd̄ habet in se hoc pn^m: et hoc ē corpus mobile ex sua nā: et quietū ex sua nature. ¶ Sed qd̄ est ex nā: hoc est cuius eē est in actu: aut sua existentia in actu ex nā: siue sit esse pmū: sicut indiuidua nālia: siue sit esse 2^m: sicut species nāles. Sed qd̄ dicitur naturalr: hoc ē qd̄ imitatur nām quocūq; mō: siue sit qd̄ ab ea exigitur: sicut indiuidua et species substantiales: siue sint comitantia illā: sicut accidentia comitātia: aut subsequentia. Sed qd̄ currit cursu naturali: hoc est sicut motus et quietes quas facit nā per seipsam et per suā eēntiā: et nō preter solitū: qr qd̄ est preter solitū: aliqñ est ex causa extranea: aliqñ est per seipsam: ex causa recipiēti actionem eius: hoc est materia. Quia caput latum et digit⁹ superfluus: non sunt currentes cursu nāli: sed sunt naturaliter et ex natura: qr causa eorum nature est: sed nō propter se: sed pp recipiens: hoc est quia materia est in tali dispositione sue quātitatis et q̄litatis sue: vt recipiat istd̄.

B

Et natura dicitur ad modū particularis: et ad modū vniuersalis. Sed que dicitur ad modū particularis: hoc est natura propria vniuscuiusq; indiuidui. Sed que dr̄ ad modū vniuersalis: fortassis aut erit vniuersal: 2siderata vt species: vt erit vniuersalis absolute: et ambe non habent eē in signatis indiuiduis: nec sunt essentie existentes: nisi in intellectu.

De hoc i meta. sua tracta. 6. ca. 5.

¶ Dico. n. q̄ nō hñt esse nisi particulare: vnū autem eorum est qd̄ intelligimus. s. q̄ pncipio eius modi qd̄ dat oībus singularibus sue speciei esse illorum. Scdm autē est qd̄ intelligimus de pncipio qd̄ 2tinet oīa q̄q; in suo ordine: et iam putauerunt aliqui: q̄ vnūqdq; eorum est virtus habens esse. Sed pma est diffusa in singularibus spēi: et altera est diffusa ī oībus. Et quidam eorum putauerunt q̄ vniuscuiusq; horum: suū esse et sua origo a pmo pncipio est vnū: sed diuiditur scdm diuisionem totius: et diuersificatur in recipientibus. Sed nihil horum debet audiri: qr nō habēt esse: nisi vires diuerse que sunt in recipientibus: et nunq̄ fuerant vnū: qd̄ postea diuideretur. Sed cōcedo q̄ hñt cōparationē ad vnū: et illa cōparatio quā habent ad vnum qd̄ est pncipiū: non aufert diuersitatē eorum quā habēt ex rebus: nec facit eas comparatas nudas vel abstractas in se esse. Quia nā non habet esse ex hoc intellectu: nec in eēntia pmi pncipij. inconueniens est. n. vt habeat in sua eēntia aliqd qd̄ sit extraneum a sua eēntia: sicut scies postea. Nec sunt vnū in via veniēdi ad res: ad modum alicuius fluentis anteq̄ perueniant: nec habent esse vnū aliqd̄ in rebus sine diuersitate.

C

¶ Sed nā cuiuscūq; rei aliud est in specie et numero: nec etiā exemplū qd̄ dant de apparitione solis: est ita: quia a sole non dscendit aliquid qd̄ cōstituat vnū aliqd̄: nec corpus: nec accidēs: sed eius radi⁹ fit in recipiente: et fit in vnoquoq; recipientiū alius nūero. Et ille radius non habet esse in nō recipiente: nec est aliquid qd̄ fit ex collectione radij substantie solis q dscēdit a sole ad māis: vel degit et vestit eas. Sed 2cedo q̄ si non variaretur recipiens: et esset vnum: impressio esset vna scdm illud tunc. Sed certitudo hui⁹ declarabitur in alia scia: tamen si fuerit nā que sit vniuersalis hoc modo: nō erit vniuersalis: iō qr est nā. Sed qr aut est intellecta apd̄ pmos qui sunt pncipia a quibus descēdit dispositio oium: aut qr est nā alicuius pmi corporis ex celestibus corporibus: qbus mediantibus seruatur ordo. Et non erit oīo vna nā que sit vna in essentia: diffusa in alia corpora. Sic aūt debes intelligere nām vniuersalē et particlarē. ¶ Post hoc āt scire debes: qr multa sunt extra cursum naturalem particularē que non sunt extra cursum naturalem vlem: qr mors cuiuis nō est ex lege nāe particularis: que ē Socratis: est tñ ex lege nāe vniuersalis: sz multis modis: tū. s. vt anima exuatur a corpore ad felicitatē beatorum: que est causa propter quā creatus est homo. Sed si degenerauerit: hoc non fit causa nature: sed causa male electionis. Tum vt alij homines habeāt esse qui tantum debent habere esse: quātū et hi qui modo sunt. Quia hi si semper viuerēt: ceteros nō caperet locus: nec sufficeret eis vict⁹: nec in potentia materia eēt sufficiētia aliorum cū et ipsis debeatur esse quale est horum esse: et nec illi mererentur pmutationem semper: nec isti vitam semper. ¶ Ergo hoc et cetera alia: acquiruntur ex nā vniuersali. Similiter digitus superfluus acquisitus ē ex natura vniuersali que dat vnicuiq; materie qcquid forme preparatū est ei sine super

fluitate. Si autē superfluitas fuerit in materia que meretur formaꝫ digitalē: non prohibet nec diminuit.

¶ Capitulum. VIII. de quibus debet intendere scia nālis: ꝛ in qbus ꝯueniat cū alijs scientijs: si ꝯuenit.

A Postq̄ᵐ iam scis nāꝫ: ꝛ scis ea q̄ sunt naturalia: tunc iaꝫ declaratuꝫ est tibi apertissime de quibus tractat h̄ scia naturalis. Et q2 q̄titas diffinita est: vna ex his que comitāt hoc corpus nāle: ꝛ ex suis accntibus essentialibus .s. longitudine ꝛ latitudine ꝛ spissitudine designatis: ꝛ figura est vna ex his que comitantur q̄titatē: tunc figura est vna de comitantibus corpus nāle. Et q2 geometrie subiectū est q̄titas: tunc subiectū eius est vnū ex accidentibus huius corporis naturalis: ꝛ q2 accidentia de quibus tractat geometra accidentia sūt huius accidentis. ¶ Ergo s̄ꝫ hoc Geometria fit particularis aliq̄ modo apud scientiā naturalē. Sed geometria pura non conuenit cū scientia naturali in questionibus. Sed scia numeri est remotior a ꝯuenientia cū nā: ꝛ est maioris simplicitatis. Sꝫ sunt alie scie sub his. sicut scia de pōderibꝰ: ꝛ scia musice: ꝛ scia d̄ speris mobilibꝰ ꝛ scia de aspectibꝰ: ꝛ scia d̄ astrologia: ꝛ iste sūt ꝓpīgores ꝯuēiētie scie nālī. Sed sciētia de speris mobilibus: simplicior est omnibus illis: ꝛ eius subiectū est spera cuꝫ motu: ꝛ motꝰ multā habet conuenientiā cū q̄titatibus propter suā cōtinuationē: q̄uis suā continuatōēꝫ nō habeat ex sua eēntia: sed ex causa cōtinui cursus aut temporis: sicut postea declarabimus: ꝛ ēt probatiōibus quas inducunt in scia de speris mobilibus: non ponunt ꝓpōnes naturales vllo modo. Scie vero musice subiectuꝫ sunt thoni ꝛ tēpora: ꝛ habꝫ p̄ncipia a scia naturaliū ꝛ scia numeroꝝ. ¶ Silr̄ scie de aspectibus: ꝛ scie de pōderibus subiectū sunt q̄titates comparate ad aliquē situꝫ visus: ꝛ habent p̄ncipia a naturalibus: ꝛ a geometria: ꝛ he omnes scientie non conueniunt cū scia naturali in questionibus vllo modo. Sed oēs tractant de his que sunt sibi subiecta s̄ꝫ q̄ hn̄t q̄titatē: ꝛ s̄m q̄ accidunt eis coaccidētia q̄titati. Nec q2 intelligūtur accidere q̄titati: debet idcirco poni q̄titas in corpore naturali in quo est p̄nᵐ motus ꝛ quietis: q2 nō est necesse. B Sed scie astrologie subiectū ē maxima pars subiecti scie naturaliū: ꝛ p̄cipia eius sunt nālia ꝛ geometrica. Sꝫ naturalia sunt sicut hoc qd̄ d̄r: q̄ motus corporum celestiū: necesse est: vt sit semper vnius modi: ꝛ cetera similia his de quo multa dixerūt in p̄mo libro Almagesti. Sed geometrica nō sunt occulta. Et geometria differt ab alijs sciētijs in hoc q̄ participat cū scientia naturali in qōnibꝰ ēt. ¶ Ergo subiectū suaꝝ questionum est aliquid de subiectis questionū scie naturalis: ꝛ etiam predicatum in illis est aliqd̄ accidens ex accidētibus corporis naturalis: qd̄ est etiam predicatū in questionibꝰ scie naturalis. Sicut terra est sperica: ꝛ celū ē sphericū ꝛ similia. ¶ Ergo hec scia est quasi sit mixta ex naturali ꝛ disciplinali. Cum disciplinalis pura sit abstracta nō in materia vllo modo. Et hoc quasi sit ponens hāc abstractaꝫ in materia designata. Sed propositiones quibus ꝓbantur questiones que sunt cōmunes tractatoribus sciētie: astrologie ꝛ naturalis: sunt diuerse. Quia ꝓpōnes disciplinales sunt inuestigatrices speculatiue vel geometrice. Sed ꝓpositiones naturales sumpte sunt ab eo: ꝓp̄ qd̄ suū eē est natura corporis nālis: ꝛ aliquādo cōmiscet naturali: ꝛ recipiet propositiones disciplinales in suis ꝓbationibus: ꝛ ecō. Silr̄ cōmiscet disciplinalis: ꝛ recipit ꝓpositiones nāles in suis ꝓbationibus. C Et cū audieris q̄ nālis dicit: q̄ si terra non esset sperica: qd̄ remanet de lunari eclypsi: non esset actuale. Scias quia iam cōmiscuit: ꝛ cum audieris: q̄ disciplinalis dicit: q2 ex corporibus sili h̄ est dignius qd̄ est dignioris figure que est rotunda: ꝛ qd̄ partes terre mouent ad illud in directū: ꝛ silia his: scias q2 iam cōmiscuit. ¶ Attēde ergo q̄ūo disciplinalis ꝛ naturalis differunt in ꝓbatione huius .s. q̄ aliqd̄ ex corporibus simplicibus est sphericū: q2 disciplinalis sumit ad declarationem huius qd̄ inuenit in dispositione planetaꝝ: in ortu .s. eoꝝ ꝛ occasu: ꝛ recessione ab hemisperio: ꝛ accessione ad illud. Non .n. h̄ esset possibile: nisi terra esset sperica. Et naturalis dicit q̄ terra est corpus simplex: q̄ figura eius nālis quā debet habere ex natura sua: ē in toto sibi cōsimilis: ergo est inconueniens: vt sit in ea diuersitas. Qz sit in vna eius parte angulus ꝛ in alia parte recta linea: aut q̄ i alia parte eius sit aliquis modus curuitatis: ꝛ in alia diuersus ab ea. ¶ Primus ergo ducit ꝓbatiōes sumptas ex comparatione oppositionū ꝛ situū: ꝛ distantiaꝝ: ita vt non sit ei opus aliquo intellectu virtutis naturalis: vt per eam probet intentionē suā. Et inuenimus q̄ scd̄s inducit ꝓbationes sumptas ab eo qd̄ debet natura corporis naturalis: vnde est naturale. ¶ Ergo p̄mus dixit: q̄ est .a. ꝛ non dixit cām: ꝛ alius dixit cām: ꝛ quare est. Numeris aūt ex quo sunt nūeri: aliquādo inueniunt̄ ea que sunt nālia: cū inuenitur par eis vnū: ꝛ aliud vnū. D Et hoc q̄ vnūqdq̄ eoꝝ est vnū: nō est hoc ex sua eēntia. v.g. Unde ē aqua: aut ignis: aut terra: aut arbor: aut cetera. Sed vnitas est que comitatur illud extra essentiaꝫ eius: ꝛ hec ratio illoꝝ duoꝝ vnoꝝ. vnde sunt aliquo mō essendi simul: est forma dualitatis in illo esse: ꝛ silr̄ in ceteris nūeris: ꝛ h̄ est numerus nūeratus qui silr̄ etiam inuenitur in essentijs non nālibus: que postea declarabuntur tibi habere essentiā ꝛ existētias. ¶ Ergo nūerus nō continetur sub scia naturali: quia non est pars eius: nec species sui subiecti: nec est ꝓpriū accidens eius: q2 esse eiꝰ nō est necesse: vt pendeat ex nālibus: neq3 ex non naturalibus. Ratio .n. pendendi hec est: vt ꝓpriū esse eius qd̄ d̄r pendere: sit ex illo: ꝛ debeat se ei. Immo est oppositꝰ vnicuiq3 illoꝝ existentia ꝛ diffinitiōe. Sed si pendere ab aliquo necessariū est: tūc ab esse cōi: q2 est ex illis que comitantur illud. ¶ Ergo nā nūeri. vnde est apta intelligi: h̄ est .s. nuda vel abstracta: ꝛ oio absq3 materia: ꝛ tractatꝰ d̄ ea: s̄m hoc qd̄ est natura nūeri. Et de eo qd̄ accidit ei ex hac parte: est tractatus nudus absq3 mā. Sed postea iaꝫ accidunt dispositiones de quibus tractet arithmeticus. He dispositiones non accidunt ei: nisi q2 iaꝫ debuit suū pendere existentie in mā: q̄uis non debet suū pēdere cū illis materie in diffinitiōe: nec materie signate. ¶ Ergo speculatio de natura numeri erit s̄m q̄ est speculatio disciplinalis. Sed q̄titates ꝯueniunt cuꝫ pendentibus ex mā: ꝛ differunt ab eis. Sed ꝯuenientia eaꝝ cū pendentibus ex materia: hec est: q̄ q̄titates sunt de his que intelliguntur subsistere in materia ꝓculdubio. Sed d̄ria eaꝝ est multis modis. Uno q2 formaꝝ naturaliū quedaꝫ est que statim per se intelligit̄ non esse apta accidere cuilibꝫ E materie: sicut forma que est aque qua est aqua. Impossibile etenim est: vt inueniatur in mā lapidis quādiu fuerit in cōplexione illa: non sicut rotūditas que potest esse in qualibet duaꝝ materiaꝝ: ꝛ in quauis alia. Sed sicut forma hūanitatis ꝛ eius natura que īpossibile est esse i materia ligneali: ꝛ hec est loquutio quā certissime intelligere non est difficile: q2 ad manū sunt exempla eius: altero q2 sunt quedā ex formis naturalibus quas nō est īpossibile accidere cuiuis māe: sicut ē albedo ꝛ nigredo ꝛ alia huius generis. Intellectus etenim nō curat q̄uis ponat eas in q̄libet materia: si ratio ꝛ diligens ꝯsideratio facit postea cognosci q̄ nā albedinis ꝛ nigredinis nō p̄t acci

.2. phys. tex. cō. 10.
2. phy. te. cō. 19.

dere nisi complexioni ⁊ preparationi ꝓprie. Qd̄.n. aptū est nigredini fm̄ intellectū colorandi nō tingendi: nō est receptibile albedinis ea ratiōe propter aliqd. s. qd̄ est in sua cōplexione ⁊ mā. ¶ Sed q̄uis hec ita sint: tn̄ non potest aliqua illa℞ intelligi: nisi coniuncta cū alio ab ipsa: qd̄ est superficies ⁊ q̄titas que in intellectu diuersa sunt a colore: deinde conueniunt hi duo predicti modi in vno .s. q2 intellectus nō percipit aliquā illa℞: nisi q2 iam accesserat ꝓprietas comparationis eius ad aliud: que cōiūcta est cū essentia eius sicut subiectū. Intellectus etenim cū perceperit formā humanā: ꝯñs est: vt percipiat etiā cū ea cōparationē eius ad mām propriā. Quia non percipiē nisi sic: silr etiam albedinē: cū perceperit intellectus: cōsequenter etiā percipiet latitudinē in qua est necessario. Quia nō vult intelligi albedo: nisi intelligat̄ cū q̄titate. Et notū est: q2 albedo aliud est a q̄titate: vn̄ cōparatio albedinis ad q̄titatē similis est cōparatiōi quā habet res ad id qd̄ est subiectū eius. Deinde q̄titas differt ab his duobus modis in quibus cōueniunt. Q2 intellectus ꝑcipit q̄titatē nudā. quo modo.n. non ꝑcipit sic: cū intellectum multa egeat inquisitōe in tractando: donec pateat q̄ q̄titas non inuenitur nisi in mā. Et differt a p̄ modo: s. vno qd̄ est propriū. s. q2 intellectus qui intelligit cōparationē q̄titatis ad mām: non est necessariū: vt assignet ei mām propriā: ⁊ differt a scd̄o mō in hoc: q̄ sicut intellectui nō est necessariū ad intelligendū q̄titatem: vt assignaret ei mām propriā: ita ratio ⁊ intellectus nō egent hoc. Quia ratio ad intelligendā ipsam q̄titatē: non eget: vt eā intelligat in mā. ⁊ ratio etiam non indicat q̄ q̄titas hēat ꝓpriam mām specialē designatā: q2 q̄titas non separatur ab aliqua mā℞. Ergo nō est ꝓpria vni soli māe: ⁊ tn̄ cum hoc ēt non eget in intellectu ⁊ diffinitione mā. Iam autē quidā putauerunt q̄ albedinis ⁊ nigredinis idē est iudicium: sed nō est ita: q2 nec intellectus imaginans nec diffinitiones nec descriptiones q̄s assignant eis: pñt efficere: vt non egeant mā: cū multū inquisierint ⁊ diligēter tractauerint. Sed non denudant̄ a mā nisi alio intellectu:

B hoc est: q2 forma non est pars existentie ea℞: sicut est pars existentie compositi. Sed est pars in ea℞ diffinitione: ⁊ multa sunt pars diffinitionis alicuius que nō sunt pars essentie eius: cū in diffinitione eius aliquid fuerit: qd̄ habet cōparationē ad aliud: qd̄ ē extra eēntiā diffiniti. Iā etiam declaratū est tibi hoc in libris probationis. Ergo doctrina nūeri ⁊ doctrina geometrie: sunt due doctrine: que non habent opus in suis ꝓbationibus attendere ad mām nālem: aut vt assumant ꝓpositiones: que ꝯueniant māe vllo modo. Sed doctrina spere mobilis: ⁊ ēt plusq̄ illa: doctrina musice: ⁊ plusq̄ ēt illa: doctrina de aspectibus: ⁊ plusq̄ oēs ille: doctrina astrologie: assumunt materiam: aut aliqd̄ suo℞ accidentiū materie. s. q2 inquirūt dispositiones eius. Unde necesse est: vt assumant mā. Quia he doctrine: aut tractant de nuō rei: aut de q̄titate: aut d̄ figura que est in re. Et nūerus ⁊ q̄titas ⁊ figura sunt accidentia rebus nālibus ⁊ accidūt cū nūero ⁊ q̄titate ꝯsequutiones essentiales: ēt numeri ⁊ q̄titates: ⁊ cū voluerint vt tractemus de his que accidunt dispōnibus numeri ⁊ q̄titatis que accidunt vnicuiq3 re℞ naturaliū: consequitur oīno: vt necessario ꝯsideremus illā rem naturalem: quasi doctrina naturalis sit cōposita: ⁊ geometrica sit simplex: ⁊ nascant̄ ex illis alie doctrine: q̄℞ subiectū est vnius doctrine: ⁊ predicata sua℞ qōnū in illis: sunt alterius doctrine. Et qui quidem in aliqbus scientijs q̄ cōparant̄ disciplinali: opus habet intellectus respicere ad mām: ꝓp comparationem que est inter illas ⁊ nālia: quāto magis ipsa sciētia naturalis. ¶ Ergo falsa est opinio illius qui putauit: q̄ forma tm̄ est id qd̄ debet tractari in scientia naturali: ⁊ nullo modo mā.

¶ Caplm̄ IX. de assignādo quid ē de quo potius d3 intēdere naturalis in tractatu suo.

IAm neglexerunt omnino aliq nāliuum de q̄bus erat Antiphon: attendere formā rei: ⁊ putauerunt q̄ mā sola est quā oēs debent ingerere ⁊ cognoscere. Que cū assequuta fuerit cetera que cōsequunt̄ eam: accidētia ⁊ coherentia sunt infinita: que non comprehendunt̄. Et vi̇̄ mihi q̄ hec mā cui obligauerunt tractatū suū: ē mā corporee informata: nō aūt prima tanq̄ sint obliti prime. Forsitan.n. aliqui eo℞ confirmabant hoc ex artibus artificialibus: facientq3 cōparationē inter nālia ⁊ artificialia: ⁊ dicent: q̄ qui extrahit fer℞: intentio eius est de ferro habendo: nec curat cuius forme sit. ¶ Et qui descendit in ꝓfundū maris: intētio eius est acquirendi preciosum lapidem: non curat cuius forme sit: ⁊ q̄ magis nobis detegit infirmitatē huius snie hoc est. s. q̄ priuaremur cognitione ꝓprietatū rerum nāliū ⁊ specialitatum ea℞ que sunt forme eo℞. Et q̄ etiā auctor huius snie fieret sibi ꝯtrius. Quia si sufficeret ei cognitio māe non formate: tunc sufficeret ei ad omnē sciētiam cognitio rei in se nō habentis esse in actu: sed sic est res que est in potentia. deinde vnde ꝓcedet ad cognoscēdum: postq̄ neglexerit formas ⁊ accn̄tia respuerit: accn̄tia etenim ⁊ forme sunt que trahunt intellectus nostros ad apprehēdēdā sapiētiā. Sed ⁊ si forte nō suffecerit sibi cognitio māe non formate: ⁊ contenderit cognoscere q̄ mā habet formā: sicut forma aqueitatis ⁊ aereitatis ⁊ cetera: tunc ergo nō pretermisit attendere formas: ⁊ hoc qd̄ putauit. s. q̄ qui fer℞ extrahit: formā nō attendit: est opinio falsa: q2 eius qui fer℞ extrahit: nō est subiectū sui artificij fer℞: sed finis. Quia subiectū sue artis: sunt corpora metallina que intēdit fodere ⁊ fundere. Et h̄ opus est forma sui artificij: ⁊ p̄mo acq̄sitio ferri est finis sui artificij. Deinde fit ēt subiectū alio℞ artificio℞: quibus nō sufficit acquisitio ferri: nisi vt laborent in dando formā ⁊ accidens. ¶ Et iam fuerunt ēt alij cōtrarij ex tractatoribus scientie nālis: qui ꝯtempserunt mām oīno dicentes: q2 non fuit necessariū opus ad esse: nisi vt appareret in ea forma cū suis impressiōibus. Et q2 p̄m̄ opus nō fuerit nisi forma. vnde qui plene habuerit cognitionem forme: non ei est opus intendere ad mām: nisi velit intēdere ad rem que non est opus. Et isti fuerunt nimis ꝓsumptuosi in hoc q̄ pretermiserunt mām: sicut illi fuerunt extra viam in ꝑmittendo formā. Et ꝑter hoc difficile qd̄ dicūt in scientijs naturalibus sicut inuimus in caplo ꝓcedente: adhuc ēt nō sufficit his hoc q̄ postposuerunt cōparationes que sunt inter formas ⁊ mās: q2 nō omnis forma ꝯuenit omni māe: nec oīs mā ē inreceptibilis omnis forme. Quia forme spāles nāles ad acq̄sitionē sua℞ essentia℞: habent opus: vt habeant mās spāles proprias formis: q̄bus constitutū est esse ea℞ ad hanc formā: quāmulta.n. accidentia sunt que non veniunt ex forma: sed ex mā: ⁊ qm̄ quidem perfecta scientia: ⁊ vera cōprehēsio non est nisi de eo qd̄ est: sicut est: ⁊ qd̄ comitat̄ illud. Essentia aūt forme specialis eget mā propria: ⁊ suum eē comitatur mā ꝓpriā. Tunc qūo perficiet̄ sciā numeri ex sciētia forme tm̄: cum non fuerit hec dispō cognita apd̄ nos vere. Et qūo erit hec dispositio certa apud nos: cū nō attenderim⁹ ad mām: cū in materijs non est aliqd magis cōe: nec magis remotū a forma q̄ mā p̄ma: Sed ex cognitione nāe eius: ⁊ q̄ in potētia ipsa est oīa: inde acgremus sapientiā. q2 forme que in hac mā existunt: aut ē ne-

A

Contra antiphō.

B

C

cessarium vt remoueantur qn̄ mutantur alie pro ipsis: aut est possibile: ꝛ non credibile. Unde que intētio ē melior inter ea que sciri debent q̄ intentio dispōnis rei in ipso suo esse: an sit forma: an mutabilis. Sed naturalis ī suis pbationibus ꝛ in perfectione doctrine sue: opus hꝫ: vt retineat omnē cōprehensionē mãe ꝛ forme simul. Et forma confert sibi scientiā .s. quid sit ipsa res in actu: magis q̄ mã. Et materia confert sibi sciam potentie essendi in pluribus dispositiōibus: ꝛ ex vtrisq̄ perficiẽ cognitio de substantia rei.

¶ Capitm. X. de assignanda proprietate vniuscuiusq̄ q̄tuor causarum.

B Iam premissimus in predictis intētiões significantes esse cām mãlem: ꝛ cām efficientem: ꝛ cām formalē: ꝛ cām finalē. Nūc aūt debemus cognoscere dispositiones harꝫ cārum: per quas in subsequentib⁹ habebimus facilitatem pueniendi ad cognitionē causatoꝝ naturaliū. Sꝫ q̄ omne generatū ꝛ corruptibile: ꝛ q̄ omne subiacēs motui: ꝛ omne cōpositū ex mã ꝛ forma: hñt causas inuentas que sunt he q̄tuor ꝛ non plures. In hoc non debet fatigari tractatus nālis: q̄ hoc diuini est. Sed certitudinē earuꝫ quid sunt ꝛ significationē suaꝝ dispositionū ponere: h̄ ē a quo naturalis non potest excusari. ¶ Dicemus igiẽ: q̄
2. phys. tx. co. 28. cause essentiales reꝝ naturaliū sunt quatuor. Efficiens: materia: forma ꝛ finis. Et efficiens in rebus nālibus aliquando dicitur p̄n^m motus in alio a se: fm hoc qd̄ ē aliud. Sed intelligatur motus hic: ois exitus de potentia ad effectū per formā in materia. Et hoc p̄n^m est causa conuertendi in aliud: ꝛ mouendi de potentia ad effectū. Sicut medicus cū sanat seipsum: p̄n^m est motus in aliū: vn̄ ē alius: q̄ ipse non mouet nisi ifirmū: ꝛ infirmus aliud est a medico fm hoc q̄ est infirmus. Et ipse non sanat: nisi fm h̄ q̄ est id qd̄ est .s. vnde est medicus. Sed curatio eius ꝛ receptio sue curatiōis: ꝛ eius motus ad illā: non est ex hoc q̄ est: id qd̄ est .s. vnde est medicus: sed ex parte qua ē in/
B firmus. ¶ Principiū autē motus: aut est preparās: aut est perficiens. Sed preparans est id qd̄ preparat mãm: sicut motus spermatis in permutationibus preparantibus. Et perficiens est id qd̄ tribuit formā constituentes species naturales: ꝛ est extra naturalia. Et non pertinet ad nālem scire hoc verissime: sed tñ: vt ponat q̄ hoc est preparans ꝛ attribuens formā: ꝛ nō dubitet q̄ preparator sit p̄ncipiū motus: ꝛ q̄ perficiens est etiam p̄ncipiuꝫ motus. Quia ipsum est vere qd̄ trahit de potentia ad effectum. Jam aūt aliquādo enūeratur consiliator ꝛ adiutor inter principia motus. Sed adiutor videẽ esse pars p̄ncipij motus: sicut si esset p̄ncipiū motus exercitus regis: ꝛ adiutor pars eius: sed dr̄ia inter regē ꝛ adiutoreꝫ h̄ est: q̄ rex mouet propter finē qui est suus: ꝛ adiutor mouet pp̄ finē qui non est suus finis propter aliū finē: g̃ nō est ipsi finis: sed regi acquisitus ex motu. Jmmo ē finis alius: vt gratitudo aut remuneratio: aut honorificatio: sꝫ consiliator est p̄ncipiū motus aliquo mediāte: q̄ est causa forme in alijs que est p̄ncipiū motus p̄mū ad rem volitam. Et est p̄ncipiū principij. Hoc ergo est p̄n^m efficiēs respectu reꝝ naturaliū. Sed quū accipitur p̄ncipiū efficiens non in respectu reꝝ naturaliū tantū: sꝫ respcū ipsi⁹ esse: erit cōloris intentionis q̄ sit hoc: ꝛ erit hoc quicq̄d est cā essendi: sed remotū a sua essentia. Unde aūt est remotum: ꝛ vnde non est illud esse pp̄ ipsum cā est efficiēs.
C ¶ Dicamus autē nunc de p̄ncipio materiali: q̄ p̄ncipia mãlia conueniunt in vno intellectu: hoc est: q̄ illa in naturis suis sunt acq̄sitiua reꝝ extranearꝫ: ꝛ habent habitudinem ad cōpositū ex illis essentijs extraneis: ꝛ habent habitudinē ad ipsas essentias. sicut corpus habet comparationē ad ꝯpositū .s. albū: ꝛ comparationē ad simplex .s. albedinem. Et cōparatio eius ad cōpositū est: sicut comparatio cause semp: q̄ est pars ꝯstitutionis compositi: ꝛ pars in seipsa prior est tota: q̄ constituit essentiam eius. Sed cōparatio eius ad illā non intelligiẽ nisi tribus modis. vno .s. q̄ nec precedit: nec sequiẽ eā in esse .i. non eget eo in constitutione. Et alio q̄ mã eget tali quale hoc est in constitutione in effectu: qd̄ sit prius ea in esse essentiali: quasi esse suū nō pendeat ex mã: sed ex alijs p̄ncipijs: Sed comitatur illū cū inuentū fuerit: vt perficiat mãm eius: ꝛ ducat ad effectū: sicut sunt multa quoꝝ ꝯstitutio est cū aliquo: ꝛ comitaẽ illud post constitutionē suam: vt constituat aliud. Sed fortasse cōstituet illud aliud discedendo a sua essentia: ꝛ aliquādo ꝯstituet aliud per cōmixtionē sue essentie: ꝛ hȯ vocatur forma: ꝛ aut habet ptē in perficiendo mãm ꝯstitutione sue essentie: aut ipsum est constituens proximū. Et declaratio huius est in prima doctrina. Tertius aūt modus ē: vt mã sit cōstituta ī sua essentia: ꝛ ducta ad actū: ꝛ precedat rem: ꝛ ꝯstituat eaꝫ: ꝛ D
hoc est qd̄ vocamus accidens proprie: q̄uis aliquādo vocemus accidens oēs affectiones: ergo erit p̄mus modus fm relationem essendi simul. Et duo alij modi fm relationem prioris ꝛ posterioris. Sed in p̄mo hoꝝ duoꝝ p̄oritas est eius qd̄ est in mã: ꝛ in scd̄o eoꝝ est p̄oritas mãe: ꝛ modi p̄mi non manifestatur esse. Sed si exemplū hꝫ: sit anima: ꝛ materia p̄ma: qn̄ coniunguntẽ ad ꝯstituendū hoiem: sed de duobus alijs modis iaꝫ sepe diximus: sed materia cū generato ex ea cuius ipsa est pars esse: habet ꝛ aliū modū respectus comparationis. Et dignū est: vt h̄ comparatio adaptetur forme: ꝛ mã aliquādo sufficit per se sola: vt sit ipsa pars mãlis eius qd̄ habet mãm: ꝛ h̄ sit in aliqua mã reꝝ: ꝛ aliquando non sufficit: nisi adiuncta fuerit ei alia mã ex qua: ꝛ ex ipsa cōfletur quasi vna mã ad perficiendū formā rei. ꝛ hoc fit in alia materia reruꝫ: sicut herbe ad electuariū: ꝛ sicut humores ad corpus. Et quū fuerit materia ex qua res nō puenit: nisi alia materia fuerit ei adiuncta: aliqn̄ erit ex cōmixtione tñ: sicut singularis hoiuꝫ in exercitu: ꝛ domus in ciuitate. Aliqn̄ erit ex coniunctione ꝛ cōpositiōe simul tñ: sicut lateres ꝛ trabes domui. Aliquādo erit ex coniunctione ꝛ cōpositione ꝛ cōuersione: sicut elemēta generatis. Quibus elementoꝝ non sufficit sola cōiunctio: nec sola cōpositio cōtingendi se: vl obuiandi sibi: ꝛ recipiendi figurā: vt ex h̄ habeant esse gnātū: nisi ꝛ alia agant in alia: ꝛ alia patiantur ab alijs: quousq̄ ex eis quiescentibus in coniūctione proueniat qualitas vniformis que dr̄ complexio: ꝛ tunc coaptabitur forme speciali: ꝛ pp̄ hoc ē triacha: ꝛ quicq̄d est simile illi: q̄ q̄uis cōmixte fuerint species eius: ꝛ coniuncte ꝛ composite: non tñ adhuc erit triacha: nec hēbit formā triachitatis: nisi cū mora temporis quo alie agant in alijs q̄litatibus suis: ꝛ pueniat ex eis vna qualitas tā/ q̄ ꝯsimilis illis omnibus: ꝛ sic pueniet opus ex eaꝝ participatione. Et haꝝ forme essentiales sunt fixe ꝛ p̄manentes: sed accidentia eaꝝ ex q̄bus patianẽ passionē conuersionis: mutantur ꝛ ꝯuertunẽ conuersione maniēdi sup/ vel minuēdi.
abundantiā que est in singulis eoꝝ quousq̄ quiescat in eis qualitas dominātiuꝫ minus q̄ erat in dominātibus. Jam aūt fuit vsus: vt dicatur habitudo propositionū ad cōclusionē similis habitudini formaꝝ ad materias: sed melius est: vt forma ppositionū sit figura eaꝝ: ꝛ propositiones cū figura eaꝝ assimilanẽ cause efficienti: quia ipse sunt efficiētes ꝯclusionē. Et ꝯclusio ex hoc q̄ est conclu/ 2. phi. tx. co. 31
sio est res preter ipsas. Sed q̄ adinuenerunt q̄ quando

maioꝝ terminis ⁊ minoꝝ cõueniunt prouenit inde ↄclu-
sio:⁊ iam erat ante hoc in argumentatione. Accidit eis hec
opinio:ꝙ in argumentatiõe est subiectũ ↄclusionis:adij-
cientes etiã est ipsa argumẽtatio est subiectũ ↄclusiõis.
Sed terminoꝝ maioris ⁊ minoris natura est: vt vterqꝫ
sit subiectus forme ↄclusionis:⁊ non sunt tunc termin⁹
maior nec minor:sed sunt subiecti:vt sunt termini maioꝝ:
C nec sunt tunc subiecti ↄclusionis: qꝛ vnusquisqꝫ eoꝝ qñ
fuerit aliquis modus habitudinis vnius ad alteꝝ:tunc
erit terminus maior ⁊ terminus minor. Et iste est mod⁹
sm quẽ cõparanť ambo in effectu habitudine ꝓpria ad
mediũ:habẽtqꝫ habitudinẽ ad cõclusionẽ:sicut ad id qđ
est in potentia. Sed qñ fuerint alio mõ considerati:erũt
subiecti ↄclusionis in actu:qui modus est: vt vnus con-
iungatur alij sm habitudinẽ predicãdi ⁊ subijciẽdi:aut
antecedendi ⁊ ↄsequendi preter habitudinẽ:etiam quã
prius habebant. Ac per hoc qui est in argumentatiõe ter-
minus minor aut maior:non est ipsemet qui est in poten-
tia terminus ↄclusionis:sed alius eiusdẽ speciei: qꝛ nõ ẽ
possibile:vt dicatur ꝙ rei vne in nũero accidat: vt sit ter-
minus maior aut minor ⁊ subiectus partis cõclusionis.
Nec intelligo quõ debeant poni propositiones subiectũ
conclusionis. Ut aũt comparauimus ad mãꝫ:⁊ id qđ ꝑ-
uenit ex ea:aliquãdo materia erit mã ad recipiendũ ge-
nerationẽ:⁊ aliquando erit ad recipiendũ compositiõeꝫ
⁊ conuersionẽ simul. Et hoc est qđ dicimus de causa ma-
teriali:sed ⁊ forma dicitur eẽntia que quãdo fuerit habi-
ta in mã ↄstituet spẽm. Et dicitur forma ipsamet species:
⁊ dr̃ forma figura ⁊ depictio:⁊ dr̃ forma:dispositio ↄgre-
gationis:sicut forma exercitus ⁊ forma ꝓpositionũ ordi-
nataꝝ:⁊ dr̃ forma:ordo viuendi sicut lex:⁊ dr̃ forma ois
affectio quecũqꝫ fuerit:⁊ dr̃ forma certitudo cuiuscunqꝫ
B rei:siue sit substãtia: siue sit accidens. Sed differt a spẽ:
qꝛ hec aliqñ dr̃ gen⁹ gñalissimũ:aliqñ dr̃ hec for⁹ itellcũs ab-
stractus a mã:⁊ forma que accipiť ꝑ vno ex principijs ẽ
sꝫ cõparationẽ eius qđ est compositũ ex ipsa ⁊ materia:
qꝛ est pars eius qđ ipa ↄstituit in actu qualecũqꝫ sit illđ.
Et materia est pars que non cõstituit in actu:qꝛ esse ma-
terie non sufficit:vt sit in actu res:sed vt sit in potẽtia. Er-
go res non est id qđ est ex sua mã:sed ex eẽ forme sit res
in actu. sed ↄstitutio mãe per formã fit alio modo. Cau-
se etenĩꝫ formalis aliquãdo est respectu generis: aut spe-
ciei ⁊ hec est forma que constituit numeꝝ:aliquãdo ẽ re-
spectu alius modi:⁊ hec est forma sine qua mã fit species:
quia ipsa superueniens est:sicut forma figure ad lectum
⁊ albedo respectu corporis albi. sed hic finis est inten-
tio ꝑꝑ quã venit forma ad mãꝫ:⁊ hec est pars ver⁹⁊ po
que putatur vera:⁊ propter hũc finẽ est motus qui ꝓue-
nit ab efficiente non accidentalr̃:sed eẽntialr̃. Et efficiẽs
contẽdit efficere qđ est bonũ respectu illius:⁊ aliqñ erit
vere:aliquãdo vero erit in opiniõe:quia ipse aut sic erit:
aut sic putabitur.

¶ Caplm. XI. de cõparationibus causaꝝ inter se.

A Efficiens quodã respectu est cã finis.
z.phi.t.c.30 Quomodo.n.non erit sic:cũ
efficiens sit qđ facit finẽ esse? Et finis alio re-
spectu est causa efficientis. Quõ non erit sic?
cũ efficiens nil faciat nisi ꝑꝑ euꝫ:⁊ non nisi ꝓ-
pter eum faceret aliquid. Ergo finis mouet efficientẽ:vt
sit efficiẽs. Unde cũ dicitur:quare exercitaris:⁊ dico:qꝛ
vt saner: erit hec rñsio:sicut si diceret. Quare san⁹ fact⁹
es:⁊ dicerẽ: qꝛ exercitaui me:esset rñsio:qꝛ exercitatio ẽ
causa efficiens sanitatis:⁊ sanitas est causa finalis exerci-
tationis. Sꝫ si diceretur. Cur queris sanitatẽ:⁊ dicerẽ:vt
exerciter:non esset vera rñsio:nec ꝓbabilis. deinde cum
queritur. Cur queris exercitiũ.⁊ respondeo:qꝛ vt saner:
erit rñsio certa. ¶ Efficiens aũt non est causa efficiendi
finẽ esse fineꝫ:nec vt finis habeat esse in se:imo est cã:vt
sit finis ꝓprius:qꝛ drĩa est inter esse aliquid: ⁊ esse sic iaꝫ
didicisti. Et finis est cã propter quaꝫ efficiens habet esse
efficiens. Ergo ipse est ei causa:vt ille sit causa. ⁊ efficiẽs
non est causa finis:vt finis sit causa. Et hoc declarabiť i
phĩa pma. Deinde efficiens ⁊ finis:ambo sunt quasi duo
pncipia:non ꝓxima composito causato. Et efficiens:aut
erit preparator mãe:⁊ tunc erit causa faciendi esse mãm
ꝓpinq̃ causati:non causa propinq̃ causati. Aut erit atri-
buens formã:⁊ tunc erit causa faciendi esse formã ꝓpin-
q̃. Et finis est causa efficientis inq̃tũ est efficiens: ⁊ ẽ cã
forme ⁊ materie mediante motu quo mouet efficiẽs cõ-
positũ. Sed principia propinq̃ rei sunt yle ⁊ forma:⁊ nõ B
est mediũ inter illa ⁊ cõpositũ:sed sunt due cause eiusq̃
sunt due partes eius ↄstituentes illud sine medio. q̃uis
differat ↄstitutio eius vniuscuiusqꝫ illaꝝ:cum hec sit causa
que non est illa. Sed aliqñ accidit:vt for⁹ ⁊ materia sint
causa cũ medio ⁊ sine medio simul duobus modis:sꝫ qñ
ↄpositũ non fuerit spẽs:sed ps:⁊ fuerit for⁹:nõ q̃ ꝓpe no-
miať for⁹:sꝫ affectio accñtal:tũc erit mã ↄstituẽs eẽntiã
illius accidentis qđ perficit partẽ illam sm ꝙ est pars.
Ergo erit aliqua causa cause:⁊ cũ ita sit: tunc vnde mã ẽ
pars compositi:⁊ causa materialis: inde non est inter ea
mediũ. Sꝫ forma qñ fuerit vera forma:⁊ de predicamẽ-
to substãtie:⁊ fuerit ꝑfectiua mãe in effectu: ⁊ mã fuerit
causa compositi:tunc hec forma erit causa cause compo-
siti:⁊ cũ hec ita sint:tunc ex hoc ꝙ forma est pars cõposi-
ti:⁊ causa formalis:inde non est iter ea mediũ. Ergo ma-
teria quãdo fuerit causa cause compositi:non est hec vñ
ipsa est causa materie compositi. Sed forma quãdo fue-
rit causa cause cõpositi:non est hec vnde ipsa est causa for-
malis compositi:⁊ aliqñ contingit:vt essentia efficientis
⁊ forme ⁊ finis sit vna. Et erit ipsa essentia cui accidit:vt z.phy.te.
sit ipsa efficiẽs ⁊ forma ⁊ finis. qꝛ in patre pncipiũ est ge- cō.70. C
nerationis forme hũane ex spermate:⁊ non est hoc totũ
qđ est patris:sed tantũ sua forma humana:⁊ qđ est in sp-
mate non est nisi forma humana:⁊ non est finis ad queꝫ
mouetur sperma:nisi forma humana. Sed vnde consti-
tuit cũ materia speciem hois:est forma:⁊ vnde finitur in
ea motus spermatis:est finis. Et vnde incipit ab ea com-
positio eius:est efficiens. Sed quãdo comparať materie
⁊ compositioni: est forma:⁊ quãdo cõparatur motui:ali-
qñ est finis:aliquãdo efficiẽs. Sed finis respectu termi-
nationũ motus:⁊ hec est forma que est in filio. Efficiens
auteꝫ respectu inchoationis motus: ⁊ hec est forma que
est in patre.

¶ Caplm. XII. de differentijs causarum.

Vnaqueqꝫ causaꝝ aliquando est eẽn- A
tialr̃:aliquãdo accidẽtalr̃.
Aliquãdo est propinq̃: aliquãdo est remota:
aliquãdo propria:aliquãdo cõis:aliquãdo ꝑ-
ticulari:aliquãdo vniuersalis: aliqñ simplex:
aliquãdo cõposita:aliquãdo in potẽtia:aliquãdo in effe-
ctu:aliquãdo cõmiscentur inter se cum alijs. Sed has di-
uersitates prius assignemus in causa efficiente:dicemus
igitur:ꝙ causa efficiens essentialr̃ est sicut medicus cuꝫ
curat:aut sicut ignis cum calefacit. hec est vt causa sit pn-
cipium essentie illius operis:⁊ accipiatur sm ꝙ est pnci-
piuꝫ illius. Et causa efficiẽs accidentalr̃ est id qđ differt
ab hoc:⁊ est multoꝝ modoꝝ:ex quibus est vnus quãdo
efficiens est qui operatur opus. Qđ cũ remouet contra-
rium prohibens suum cõtrarium:confortatur aliud cõ-
trarium:⁊ tunc ascribitur ei effectus alterius contrarij.

Sicut scamonea dicitur infrigidare quando expellit co
leram rubeã. Item alio modo efficiens est: qd ꝓhibz aliud
a suo actu naturali. Quãuis prohibitio non sit ex cõtra-
rietate: sicut quũ quis remouet aliquid cui aliud mitteba
tur: cũq; h ceciderit: dicit illi hoc deiecisse. Item alio mõ:
cum vna res accipitur multis respectibus que hz multas
proprietates: ꝛ ex vna illaꝝ aliquid erit ꝑncipiũ essentia
liter alicui actui: ꝛ tamen non referetur ad illam: sed ad
aliqd alioꝝ que coherent ei: sicut cũ dicitur: ꝙ medic⁹ fa
L. phi. 74 bricat. i. qd est subiectũ medici est fabricans. Fabricat ḡ
B vnde est fabricator: non vnde est medicus. Aut accipiet
subiectũ solũ non coniunctum illi predicato: ꝛ dicet: ho-
mo fabricat. Item alius modus est: vt cũ efficiens fit: aut
natura: aut voluntate iens ad aliquẽ finem: ad quez: aut
perueniet: aut nõ: sed cũ eo accidet alius finis: sicut lapis
cum vulnerat: hoc non accidit: nisi q2 ipse per seipz ceci-
dit: vt aliqd caput esset illi obuiũ super qd cecidit suo põ
dere: ꝛ vulnerauit. Et aliquãdo dicitur res efficiens acci-
dentaliter: q̄uis ipsa nihil fecerit. Jd ꝙ accidit sepius: vt
sequatur aliquid laudabile: aut vt fugiat terribile: ꝛ cũ h
scierit: volz illd applicari sibi: si fuerit res laudabilis: aut
elongari a se: si fuerit terribilis. Et putabit ꝙ ipsius ꝑsen
tia fuerit causa illius boni aut mali. Sed efficiens ꝓpin-
quum est illud inter qd ꝛ factum non est mediũ: sicut la
certus ad mouendũ membra: ꝛ remotũ est illd inter qd
ꝛ factũ est mediũ: sicut aĩa ad mouendũ membra. Sz ef-
ficiens propriũ est illud a quo non patitur nisi vnũ soluz
singulare: sicut species quã sumit ꝛ pões: operat in solo cor
pore eius. Et efficiens cõe est illud quo participant mul
ta ad patiendũ ab eo: sicut aer qui conuertit mlta: q̄uis
sint sine medio. Sed particulare est illd qd est cã singu-
z. phi. 58. laris causati singularis: sicut medicus huius curationis:
aut vt sit causa spãlis causati specialis: equalis illi in or-
dine cõitatis aut ꝓprietatis: sicut medicus curationis: sz
vniuersale est: vt ipsum sit materia: non attributa illi tã-
tum causato qd refertur ad ipsum: sed cõior: sicut medi-
cus huic curationi: aut efficiẽs huic artificio. sz simplex
est cum opus prouenit ex vna tñ virtute vt attrahere ꝛ
expellere a virtutibus corporalibus. Sed compositum
est cũ opus prouenit ex multis virtutibus que sunt vna
in specie: vt multi hoies cũ mouent nauiz: aut diuersa in
specie: sicut fames que fit ex virtute attractiua ꝛ sentien
te: sed qd est in actu: est sicut ignis respectu rei accense: sz
in potentia est sicut ignis respectu rei in qua nõdũ est ac
census: sed potest accendi in ea: ꝛ potentia aliqñ est ꝓpi-
qua: aliquãdo remota. Remota aũt ẽ sicut potentia pue
ri ad scribendũ. Propinqua aũt est: sicut potẽtia scripto
C ris qui adeptus est habitũ scribendi ad scribendum. Jã
ergo possibile est: vt tu cõmisceas eas: sed relinquim⁹ ea
tuo ingenio: ꝛ assignabimus hos respectus etiã in princi-
pio materiali. Sed mã eẽntialiter est illa que ꝑ seipsam
recipit rem: sicut vnctũ inflãmationẽ. Sed que est acci-
taliter est multoꝝ modoꝝ in hoc vno: cum materia ẽ cũ
forma cõtraria alij forme que remota aduentu ꝯtrarie:
accipi pro materia forme acquisite: sicut dicitur: ꝙ aqua
est materia aeris: ꝛ sperma mã hominis: sed sperma non
est materia eius: inquãtũ est sperma: q2 spermalitas amit
titur in generatione hois. Aut cum accipitur subã cũ for-
ma que non efficit subiectũ esse subiectũ: sed q̄uis nõ est
contraria alij forme habite. tamen fit subiectũ: sicut dici
tur ꝙ medicus medetur sibi: q2 non sibi medetur: vñ est
medicus: sed vnde est infirmus. Ergo subiectũ curatõis
infirmus est non medicus. Sed materia ꝓpinqua ẽ: sicut
membra corpori: remota sicut hũores: ꝛ adhuc etiaz ele
menta. Materia aũt propria sicut corpus hois cũ com-
plexiõe sua forme eius cõis: sicut ligna lecta ꝛ cathedre:
ꝛ sic de ceteris. Sed differentia ẽ iter ꝓpinquã ꝛ ꝓpriaz:
q2 causa materialis aliquãdo est propinqua ꝛ cõis: sicut
ligna lecto. Materia vero pticularis est: sicut hec ligna
huic cathedre: aut hec substãtia huic cathedre. Uniuer-
salis autẽ sicut ligna huic cathedre: aut substãtia huic ca
thedre. Materia vero simplex: sicut yle omnibus reb⁹:
aut ligna quãtũ ad sensum omnibus lignealibus cõposi-
ta: sicut humores corpori: ꝛ sicut species tyriache: mã in
actu: sicut corpus hois sue forme: ꝛ in potentia: sicut sper
ma illi: aut sicut ligna iformia adhuc sine magisterio ca
thedre: ꝛ h ẽt potentia: alia est propinqua: alia est remo-
ta. Sed isti modi etiam ꝯueniunt forme: est. n. essentiali
ter: vt figura cathedre. sed forma accidentalr: est sicut al
bedo ꝛ nigredo cathedre: ꝛ aliquando hec prodest ei q̃ ẽ D
essentialr: sicut durities lignoꝝ ad recipiendam figuraz
cathedre. Aliquãdo forma erit accidẽtalr causa coherẽ-
tie: sicut motus quiescentis: cũ dicitur quiescens in naui:
moueri ꝛ mutari accidentalr. Et forma propinqua ẽ: sicut
quadratura huic quadrato. Et forma remota est sic ha-
bens angulũ illi: ꝛ forma propria non differt a particula
ri: sicut diffinitio rei: aut differentia: aut ꝓprietas rei: ꝛ cõ
munis non differt ab vniuersali sicut genus ab hñtibus
ꝓpria. Forma vero simplex est: sicut forma aq̃ aut ignis
que est forma non constituta ex formis multis numerõ:
cõposita autẽ sicut forma hominis que est constituta ex
multis viribus: ꝛ ex multis formis que cõueniũt. forma
vero in actu cognita est: sed forma in potentia est aliquo
modo potentia cũ priuatione. ¶ Sed omnes isti respe-
ctus cõsiderant etiam circa finẽ: finis enim essentialiter
est ad quẽ tendit motus nãlis: aut voluntarius propter
se: nõ propter aliud: sicut sanitas medicine: finis vero ac
cidentalr multis modis est: vno cũ aliquid fit non ꝓpter
se: sicut contritio medicine: vt bibatur. sed ꝓpter salutẽ:
ꝛ hic est vtilis: vel qui putatur vtilis: sed primus est bo-
num vel qui putat bonum. Alio modo est finis: qd comi
tatur finẽ: aut qd accidit fini. Sed qd comitat finẽ: ẽ sicut E
comestio cuius finis est egestio. Et hec comitat finẽ: sed
non est finis: q2 finis est depulsio famis: sed qd accidit fi
ni: est sicut decor ex exercitio: q2 ex exercitio non intẽdi-
tur decor. sed sanitas: ꝛ ex sanitate sequit decor. Itẽ aliter
finis est sicut illud ad qd motus non est veniens: sed ipe
opponit ei: sicut vulneratio lapidi descendenti: ꝛ sic qui
sagittam mittit ad auem: ꝛ sagittat hominẽ. Aliquãdo fi-
nis essentialis simul est ẽt cũ accidentali: aliquãdo nõ: sz
finis propinquus vt sanitas medicine. Remotus: sicut est
fortuna medicine. finis proprius: sicut inuentio desidera-
ti amici quam queritur. cõis sicut expulsio colere ex po-
tu mãne que est finis illi ꝛ potui violaꝝ. Sed finis par-
ticularis: sicut quũ quis capit suũ debitorẽ propter quẽ
capiendũ diu peregrinatus est. Uniuersalis: sicut alicui⁹
vindicta de malefactore. simplex autez finis: vt satura-
tio comestiõis. Cõpositus: vt decor ꝛ calefactio ex veste
serica. Et isti duo fines certe sunt ꝯmunes. sz finis i actu
ꝛ potẽtia est sicut forma que ẽ in effectu ꝛ potẽtia. Scias
aũt ꝙ causa in potentia est contra causatũ in potentia: q2
q̄diu causa fuerit in potentia cã: tãdiu causatũ erit in po
tentia causatum. Et potest esse: vt vnũqdq; eoꝝ sit in ef- F
fectu actu diuersaꝝ specieꝝ: sicut si homo sit causa: ꝛ cã-
tum lignũ: ergo erit homo dolator in potentia: ꝛ lignum
dolatum in potentia: ꝛ non potest esse: vt essentia causa-
ti habeat esse cum priuatione cause vllo modo. Et fortas
se dubitationẽ generat hic. i. ꝙ fabrica restat etiam post
fabricantẽ. Sed debes scire: q2 fabrica nõ restat post fa-
bricatorẽ: sm ꝙ fabrica est cãtũ fabricatoris: q2 causatũ

fabricatoris non est nisi mouere partes fabrice ad cōiunctionē: et hoc non remanet post eum. Sed stabilitas coniunctionis et positio figure stabiliuntur causatis pmanētibus: que quādo corrūpuntur: corrumpit̃ fabrica: sꝫ certitudinē huius sententie: et aliaꝝ cōsimiliuꝫ quas premisimus cōmittimus philosophie prime. Ergo supsedeamus ab eis vsqꝫ illuc.

¶ Caplm. XIII. de fato et casu: et de diuersitate sentiendi de eis: et declaranda veritate in eis.

A Ostq̃ autem iam loquuti sumꝰ de causis: sed et fatū
2.phy.47. et casus: et qcqd accidit ex seꝫ quibusdaꝫ computantur inter causas: non est pretermittēdū considerare de his: vtꝝ sint inter causas: aut non sint: et si sunt: quomodo sunt inter causas. Sed antiquissimi antiquoꝝ olim dissenserunt in intellectu de fato et casu. Nā quedaꝫ secta fuit que negauit fatū et casuꝫ esse de numero causaꝝ: et negauit ea intelligi esse vllo modo: dicens: qꝫ postq̃ inuenimus vniuersis rebus causas ex quibus eueniunt et videmus eas: inconueniens est: vt pretermittamus: et postponamus eas quasi nō sint cāe: et incipiamus querere causas ignotas: fatū simul et casuꝫ. Fossor etenī cum thesauꝝ subito inuenit: dicunt impiti:
2.phy.54. qꝛ omnino fatū felix sibi accidit. Sed quādo offendit in aliqd: et ledit̃: dicunt absolute: qꝛ fatū infelix illi accidit: cum fatū nullo modo cōsequutū est: qꝛ omnis qui fodit: suffossuꝫ inuenit: et omnis qui incedit: precepe ruit. Et dicunt qꝫ aliquis: qꝛ iuit ad foꝝ ad sedendum in meritorio suo vidit suū debitorē: et consequutus est ab illo ius suū: et hoc fuit opus fati: sed non est ita: imo potius: quia iuit ad locum vbi erat debitor suus: et qꝛ habebat sensum videndi: vidit eum. Et quāuis finis sui exitus ad forum nō fuerit hic finis: tamen non debet dici exitū ad forū non fuisse veram cām cōsequendi ius suum a debitore suo: qꝛ possibile est: vt vnū opus habeat multos fines: et plia talia sunt. Sed quādo accidit: vt actor illius operis pponat
B sibi vnū ex illis finibus finem: et pretermittat aliū q̄tuꝫ in se est: non q̄tum in re est. Quia in ipsa re alius finis ē: quē similiter vtile esset proponere et aliuꝫ pretermittere. Nōne enim vides qꝫ si hic homo presciuisset debitorē suū esse in foro: et ideo exisset: vt inueniret et apprehenderet: tunc non diceret̃ fato hoc accidisse: sed pp̄ter aliud a fato et casuꝰ. ¶ Ergo iā videtur eis qꝫ qꝛ proposuit ille sibi finem vnam ex rebus quā possibile erat cōsequi ex suo exitu ad forum: idcirco negetur exitus non esse in seipso causa rei cuius est causa: quādo opinati sunt qꝫ hoc mouebatur suo pposito huius ppositoris. Et hec fuit vna secta. ¶ Item fuit alioꝝ secta huic cōria: que nimis extulit fatūqꝫ diuisi sunt in plres sectas. ¶ Quidā. n. eorū dixerunt qꝫ fatum est causa diuina occulta quā non apphendit intellectus: adeo qꝫ quidā eoꝝ posuerunt fatū cē cui omnes deberent adherere vt deo: sed per cultū fati: et instituerunt ei templū: et ad honorē eius idolū cui deseruirent ad modū idolatrie. ¶ Item fuit q̄rūdā secta que fm aliquid preposuit et prefecit fatū rebus naturalibꝰ dicens qꝫ mundus fato conditus fuit. Et hic fuit Democritus: et h eius secta. dicebat. n. qꝫ pncipiū omniū sunt minima corpora indiuisibilia pre duritie sua et priuatione inanitatis que sunt infinita nūero et dispersa per inane īfinitum spacio: et qꝫ substantia eoꝝ in natura sua figurabilis est: sed figuratio eoꝝ diuersa: et sunt semp mobilia p inane: et cū contigerit vt obuient sibi multa simul: et cōiungantur inter se fm affectionē aliquam: tunc prouenit ex eis mundus: qꝛ in esse multi mūdi sunt sicut iste in infinito numero: et pp̄ter hoc dixerūt qꝫ res particulares sicut sensibilia et vegetabilia sunt generata non casu. ¶ Itē alio- C
rum secta fuit qui non fuerunt ausi dicere mundū cum vniuersitate sua generatū casu: sed generata ex pncipijs elementalibus posuerunt generata casu. Sed qd̄ contingit ex affectione sue coniunctionis esse aptum ad permanendū et ad ppagandū: remāsit et generauit: et qd̄ nō fuit sic: non generauit: qꝛ in pma creatione generabant̃ alia diuersoꝝ mēbroꝝ et diuersaꝝ specieꝝ. et generabatur animal qd̄ dimidius erat vitulus: et dimidius caper: et qꝫ mēbra animalium: ita vt sunt in suis dimensionibus et affectionibus et qualitatibus non sunt ex intentione alicuꝰ vtilitatis: sed casualiter. v.g. Secūdarij dētes non sunt acuti ad incidendū: nec molares sunt plani ad molēduꝫ: nisi qꝛ casualr materia coniuncta est in hāc formā: et cāliter accidit: vt hec forma esset vtilis ad aptitudinē pmanendi: vt per hoc. s. ipsa res permaneret: et per hoc singulare haberet vitaꝫ: et qd̄ habuit genitalia pcreauit filios: non vt species eius remaneret: sed casu. ¶ Dicemus igit̃ 2.phy.48
qꝫ reꝝ quedam sunt semper: quedā vero sepe vel frequēter. Et que sunt sepe: sunt vt ignis qui sepꝰ cōburit ligna cū coniungitur illis: et sicut qui egressus: vt eat ad ortuꝫ: sepius perueniat ad illum. Quedā vero non sunt sp nec sepe. sed que sunt sepe illa sunt que non sunt raro. ¶ Ergo esse eoꝝ postq̃ non pōt esse quin sit: aut erit ex consuetudine solius sue nature rei: aut non erit sic: et cū non fuerit sic: aut causa egebit alia pari causa: aut participe: aut remouente prohibens: aut nō indigebit. sed cū causa nō indiguerit pari ex illa pari causa: non debet magis eē q̃ non esse: non magis debet esse ex causa q̃ non esse: qꝛ nō est in ipsa: nec in illa sola: nec in illa cōpari: vt debeat magis esse q̃ non esse. Ideo vt hec res ex illa causa potius habeat esse q̃ non esse: ergo ex illa sepius non est. Sꝫ cū non eguerit pari: aut participe qd̄ diximus: oportet vt sepius sit per se: nisi phibeat aliquid: aut aduerset̃ sibi aliquid: qꝛ pp̄ter hoc fallit in raro. Quapropter oportet: vt cū nihil prohibuerit: nec repugnauerit aliqd: et seruauerit nām suam: tunc pueniat solito cursu. Et hec est diffe- D
rentia inter semper et sepe: eo qꝫ ei qd̄ est semper: non aduersatur aliquid cōtrariū. Unde sequitur: vt qd̄ est sepe cū ditione remouendi cōtraria et phibentia fiat necessarium: et hoc in nālibus manifestū est: et in rebus voluntarijs. Quia voluntas quū firma fuerit et perfecta: et membra fuerint apta motui et obedientia: et non fuerit ibi causa que prohibeat: ne causa que minuat velle: et fuerit illd̄ qd̄ appetitur possibile: vt ad illud perueniatur: tūc claꝝ est impossibile esse non inuenire ad illd̄: et quādo quidē id qd̄ est semper: vnde est semper nō dicit̃: qꝛ fato est. tūc hoc etiam qd̄ est sepe: eiusdem generis est: et eidē iudicio subiacet. Concedo aūt qꝫ si apponitur aliquid: aut remouetur: fortassis ex remotione eius qd̄ adeē solebat: dicetur fieri fato vel casu. Et tu scis qꝫ hoies non dicunt: qd̄ est sepe ex vna causa propria: aut vt qd̄ est semper: fiat casu vel fato. Restat ergo qd̄ est vtrumlibet: et qd̄ est raro. ¶ Dubitari āt potest de eo qd̄ est vtrūlibꝫ an d̄beat dici casu et fato: an non debeat. ¶ Iam aliqui cōstituerunt E
posteriores perhipathetici: vt qd̄ est casu vel fato nō sit nisi hoc qd̄ raro accidit ex suis causis: sꝫ qui presignauit hanc viā non sic instituit. sed vt non sit sp: nec sepe qd̄ est casu vel fato: et qd̄ induxit posteriores: vt ponerent casuꝫ pendentē ex rebus raris: et non ex vtrūliber: sunt forme dispōnis: et hoc claret in rebus voluntarijs. Qꝛ isti posteriores dixerunt. qꝫ comedere: et non comedere: et ambulare: et nō ambulare: sunt ex rebus que ad vtrūlibꝫ veniūt ex suis pncipijs. Sꝫ postq̃ ambulauerit ambulator: aut comederit comestor volūtate sua: non dicimus h casu.

.s. Thē. in .d. 2.ū z. phy. cō. 48. Is hoc nō inciat expresse ī themistio. Is magis ī Ioā. grāmatico 2 pilopo.

¶ Incipit opus egregium de aia: qui sextus naturalium Auicēne dicitur. ¶ Prohemiū.

Hic recapitulat suū redicta i libris aliis aū. et de ordine dicē di.

Primus Secūdus

Am explevim⁹ i primo libro verbū de his q̄ sunt cōia nālib⁹: cui cōtr adiunximus librū secūdū: q̄ est de cognitione corpo⁊: et formarū: et motū mo tuū: in mundo nāe: et certificauim⁹ dispōnes corpo⁊ q̄ nō corrūpūt et eo⁊ q̄ corrūpūt post hūc ordinauim⁹ tractatū de gnōne et corruptiōe: et de earū subīs: deide adnexim⁹ librū de

Tertius

Quartus

elītatis. deinde adnexīmus verbū de actionibus prima⁊ qualitatū: et de earū passionib⁹: et de cōplonib⁹ que generanī ex eis. Remāsit aūt vt post hec loqueremur de rebus gnatis. Sed q⁊ res cōgelate: et insensibiles: et q̄ non hūt motū voluntariū sunt priores et aptiores generari ex elītis: iō de his locuti sum⁹ in libro qnto: post hec autē remāsit de scia nālī: vt ɔsiderem⁹ de reb⁹ vegetabilib⁹ et sensibilib⁹. Sz q⁊ vegetabilia et sensibilia sūt ea: q̄ ⁊ ɔstitūūr ēentie ex for⁹: q̄ est aia: et ex mā q̄ est corp⁹ et mēbra. Sed cognitio q̄ melior hr̄ de eis est illa que hr̄ de forma co⁊: iō eligimus prius loq̄ de aia. Nolumus aūt iterrūpere tractatū de aia loquēdo. s. prius de aia vegetabili: et de vegetabilibus: et postea de aia sensibili: et de sensibilib⁹: et deide de aia humana et de hoīb⁹. Nō eni sic disposuerimus. Si eni hāc iterruptionē facerem⁹ fieret nobis arduū ac difficile apprehēdere sciaz de aīa. Primo q⁊ ea⁊ ptes cōnectunī sibi ipsis iter se. Scdo q⁊ vegetabile cōuenit cū aiali in aia: q̄ hz affectionē vegetādi: et nutriēdi: et generandi: quāuis sine dubio differat ab eo in viribus aialibus: que sunt ,ppe generū eius: et deinde appropriātur speb⁹ ei⁹. Ideoq⁊ potē est nobis loqui de eo qd̄ ptinet ad aiaz vegetabilē: h̄ est. s. id in quo ɔuenit cū aiali. Nō

Quintus

Sextus

eni adeo pcepimus dr̄ias specificas huius itētionis gnalis in vegetabilibus: et qm̄ qdē sic est: tūc tractatus huius ptis nō est poti⁹ dicēdus tractatus de vegetabilib⁹ q̄ de aialibus: q⁊ cōparatio aialiū ad hāc aiam: eadez est que cōparatio vegetabiliū. Similiter etiaz est dispositio anime aialis ad cōparationē hoīs et ceterorū aialium. Nos eni nō itendimus loqui hic de aia aiali: et vegetabili: nisi fm hoc in quo ɔuenerit. Nō eni scim⁹ ,ppriū: nisi postq̄ sciuerim⁹ cōe: nec multū curam⁹ de drīja subalib⁹ vniuscuiusq⁊ aie vegetabilis et cuiusq⁊ aialis: hoc eni difficillimū. fuit ḡ cōmodi⁹ loq̄ de aia in vno libro: deide si potuerimus loqui de vegetabilibus et aialibus ,ppria verba faciem⁹. Qd̄ aūt poterimus plus facere de hoc pēdebit ex corpibus co⁊ et ,ppetatib⁹ sua⁊ affectionū corpaliū. Ergo pponere doctrinā scie de aia: et postponere doctrinā de scia corpis: est via cōpendiosior: et notior ad discendū: q̄ preponere doctrinā de corpore: et postponere doctrinā sciendi aiam. Sciētia eni de aia maius adminiculū est ad cognoscendas dispositiones corporales q̄ adminiculū corpis ad cognoscēdas dispositiōes aiales: q̄uis vnūqdq⁊ co⁊ est adminiculū ad alterū. Nō enim semp necesse est alterū extremorū preponere. Nos autē eligimus pponere verbū de aia ,ppter excusationē quā demōstrauimus. Si quis autē voluerit mutare hūc ordinem: faciat. Nos autez nō calūniabimus illū. et hic est sextus liber: cui ānectemus septimuz qui est de tractatu

Arist. pmo de ptibus aialium. capto ƀ.

Scia de aia quid pfecit.

Septim⁹

dispositionū vegetabiliū: post hunc sequeī liber octau⁹. in quo tractabiī de dispositionibus aialium: et ibi perficieī scia nālis. deide ɔsequēter adijciemus scias disciplinales distinctas in quattuor libris: post hec oia cōsequetur liber de scia diuina: deide adnectemus aliqd de scia de moribus: et ibi perficietur hic totus noster liber.

Octauus

¶ Partis prime capitulūz primum in quo affirmaī esse anime et diffinitur: fm q⁊ est anima.

Dicemus igitur q⁊ primū debemus cōsiderare de his: hoc ē. s. affirmare esse huius qd̄ vocaī aia: deinde loq̄mur de eo qd̄ sequiī post hoc. Et dicem⁹ q⁊ nos videmus corpa q̄dā q̄ nō nutriunī nec augmētanī nec generanī: et videmus alia corpa que nutriunī: et augmentātur: et generant sibi similia: et videmus alia corpa que sentiunt: et mouenī voluntarie. Sed non hūt hec ex sua corporeitate. Restat igiī vt sit in essentia co⁊ principiū: preter huiꝰ corporeitatē. Et id a quo emanāt iste actiōes dr̄ aia: et oio qcqd est pn̄ emanādi a se actiones q̄ nō sunt vni⁹ modi et sunt voluntarie: sponimus ei h̄ nom̄ aia: et h̄ nom̄ ē nomē hui⁹ rei nō ex ei⁹ eēntia: nec ex predicamento in quo cōtineī postea. Nunc autez nō affirmamus nisi esse rei que est pn̄ eius qd̄ diximus. et affirmamus esse rei ex hoc qd̄ habet aliqd̄ accidēs. Opz autē vt p h̄ accidens qd̄ hz: accedamus ad certificandū eius essentiā: et ad cognoscendū quid sit. fortassis eni iaz didicimus: q⁊ id qd̄ moueī hz motorē: nec tamē ,ppter h̄ scimus essentiā huius motoris quid sit. Dicemus igitur q⁊ postq̄ h̄ in quibus videmus esse aiaz sunt corpa: et nō pficitur esse eo⁊ fm q⁊ sunt vegetabilia: vel aialia: nisi ,ppter existentiā huius rei in illis: tunc hec res: pars est in cōstitutione co⁊: partes aūt cōstitutionis: sicut alis didicisti: due sunt: vna pars est id vnde res est id qd̄ est in actu: altera vero pars est id vnde res est id qd̄ est in potētia: qd̄ est illi sicut subm. Si aūt fuerit aia vt pars scda: sine dubio autē corpus est de gnē eius partis. tūc nō cōstitueī aiale vel vegetabile nec ex corpe nec ex aia: ḡ opus erit alio cōstituēte: qd̄ sit principiū in effectu pp id qd̄ diximus: et hoc est aia. et ipsa est h̄ de quo loquimur. Sed opz vt aia sit id pp qd̄ vegetabile: et aiale est in effectu vegetabile et aiale. Si aūt id fuerit corpus: et sit corp⁹ cui⁹ formatū sit sicut diximus. Si aūt fuerit corpus cum forma aliq̄: tn̄ ipsuz nō est pncipiū ex h̄ q⁊ est corpus: sz erit pncipiū pp illā formā: et emanatio illarū dispositionum erit ab essentia illius forme: quāuis mediāte hoc corpe: et erit hoc corpus pars corpis aialis. Sed id erit prima pars vnde pendet illud principiū: et nō erit ipsum fm q⁊ est corpus: nisi tm̄ aliquid de tota collectiōe subi. Cōstat ergo q⁊ eēntia aie nō est corpus: sed pars aialis aut vegetabilis: que est ei forma: aut q̄si forma: aut q̄si pfectio vl virtus: vel potētia. Dicemus igiī nūc: q⁊ aia pōt dici vis vel potētia: cōparatione affectionū: que emanant ab ea. Similr pōt dici vis ex alio intellectu: cōparatione. s. formarū sensibilium et intelligibiliū quas recipit: et pōt dici etiā forma cōparatione mā̄e in qua existit: ex quibus vtrisq⁊ cōstituiī suba vegetabilis aut aialis: pōt etiā dici pfectio: hac cōparatione. s. q⁊ perficitur gen⁹ p illam et hz esse species per illā siue sit de supiorib⁹ speciebus: siue de iferioribus. Natura etenī generis imperfecta est et interminata: nisi perficiat eam natura differētie simplicis aut non simplicis adiuncte illi: cum autem aduenit ei cōstituitur species. ¶ Differentia eniz est perfectio speciei ex hoc q⁊ est species: vnaqueq⁊ aūt spēs nō hz differentiā simplicē. Iā scisti hoc: q⁊ nō hūt nisi spēs quarū eēntie sunt cōposite ex forma et materia: et forma in illis est

A
Corporū mī tiplicitas.

B
Aia non est nomē eēntie.

Arist. ƀ de aia t. cō. xi.

Arist. 7. phy. textu ƀ.

C

Arist. scdo de aia. t. cō. 26.

D

E

Arist. 6. topi. ca. 7.

differentia simplex eius qd cõstituit ex illa. deinde dici-
F mus q ois forma est pfectio: sz nõ ois pfectio for'. Magister eni fabricandi pfectio est ciuitatis: & carpẽtarius lignoꝝ perfectio est nauis: nec tamẽ sunt forme ciuitatis vel nauis. Et cuiuscũqz perfectionis est essentia separata per se ipsa: certe nõ ẽ forma materie: nec in mã: forma etenĩ que est in materia est forma ipressa in illa: & existẽs ꝓpter illã: nisi forte consenserint vt perfectio speciei vo-
G cetur forma speciei. Sed iam consenserũt in hoc. vt hec

Arist. z. de aia t.c. 36. & 37.

res. scz aia cõparatione materie sit forma: cõparatiõe vo totius collectionis sit finis & perfectio. Et cõparatõe mouendi sit principiũ efficiens & vis mouens. Et quãdo quidem sic est: tunc forma significat cõparationẽ ad rem remotissimã ab essentia substantie que habet esse per illaz & ad rem propter quã substãtia habet eẽ qd ipsa est: & ad rem que ꝓpter ipsaz est in potẽtia: & ad rẽ cui nõ cõparãtur actiones que est materia. Anima enĩ forma est ex h respectu. s. q habz esse in materia. Perfectio aũt significat cõparationẽ ad rem perfectã: ex qua emanãt actiones: qz perfectio est respectu ipẽi. Clarũ igit̃ est q cũ in doctrina de anima dr̃ q ipsa est pfectio: hoc plus significat intellectũ: & etiã hoc plus comprehendit omnes spe-
D cies aie vndiqz. Et hoc necesse est oie separate a materia. vnde si dixerimus etiã q aia est perfectio: hoc mlto melius est q̃ si dixerimus aiam esse vim. aut virtutem aut potentiaz. Ea aũt que aduenunt ex aia: quedã sunt quẽadmodũ motus: & quedã sunt quẽadmodũ sentire: & apprehendere. Apprehendere aũt habet nõ ex hoc qd habet virtutẽ que est ꝑncipiũ efficiendi: sed principiũ recipiẽdi. Mouere aũt hz nõ ex hoc qd habz in potẽtia pn^m recipiendi: sed ꝑncipiũ agendi. Nec debet vnũz sibi magis attribui: q̃ aliud. idest vt magis sit potẽtia vnius: q̃ alterius. Nã si cũ dicit̃ potẽtia vel vis volunt significare vtrũqz: habebit hec tunc cuz equiuocatione nois. Si autem cũ dicitur potẽtia voluerint significare vnum tã-
I tum: & non aliud accidet hoc qd diximus. ¶ Itẽ ẽt significatio huius nois potentia vel vis vel virtus: nõ apprehendit absolute eẽntiaz aie ex hoc qd est aia nisi ex vna tantũ parte: & nõ ex alia. Iã autẽ declarauimus in libris logicis q hoc nõ est conueniẽs neqz rectũ. Cum autẽ diximus q aia est perfectio: cõprehendit̃ vterqz itellect^s: qz anima est potẽtia qua perficitur in aiali: cõprehensio rei est perfectio ex potentia ex qua emanant affectiões etiam est pfectio: aia etiam separata est pfectio: & anima que nondũ est separata est perfectio. Ex hoc autẽ q nos
K vocamus eã perfectionẽ nondũ itelligitur adhuc: an sit suba. Sensus eni pfectionis hic est. scz id ꝓpter cuius eẽ fit aial in actu aial: & vegetabile in effectu vegetabile: ex hoc aũt nondũ itelligitur: an sit suba an nõ. Dicim' igit̃ nos nõ dubitare: hanc rẽ non esse subam ex intellectu q̃ mã est suba: nec etiã ex eo intellectu: quo cõpositum est

Arist. z. de aia t.co. z. & 3.

substantia. Sed an sit substãtia ex intellectu forme. hoc videndũ est. Si quis aũt dixerit q cum ego dico aiam subam. i. formam: non ex intellectu qui sit generalior q̃ forma. hoc dico. Sed ex intellectu quo suba idem qd forma est: hoc eni iam ex eis multi dixerunt: non est hic locus cõsiderandi nec diuersitatis: vllo mõ: qz intellectus hic quo aia dicit̃ esse substãtia idem est cũ hoc qd est forma: imo hoc qd dicit̃ forma est suba idem est qd forma est forma vel pfectio: sicut hõ est hõ: vel aliqs de vniuer-
L sitate hominũ: sed hoc vanũ est. Si aũt dicit̃ forma. Id qd nõ est in subiecto vllo modo. s. q non habet existere vllo mõ in eo qd appellauimus subm: tũc non erit ois pfectio suba: multe eni ex perfectionibus sunt in subo sine dubio: quãuis multe ille cõparatione cõpositi: & ex h q sunt pars illius non prohibet eas esse in subo: neqz ex h q sunt in illo: non sicut aliquid in subiecto sunt suba: sic putauit aliquis illoꝝ. Non eniz est suba qd ex aliqua cõparatione nõ est in subiecto. Ita q id qd ex hoc nõ est in hac re: vt in subiecto sit suba: quia nõ est suba nisi cuz in nullo fuerit vt in subiecto. Et hic intellectus non ꝓhibz illud esse in aliquo: sicut qd nõ est vt in subo. qz nõ habz hoc ex oibus cõparationibus. Cũ autẽ cõparatuz fuerit ad aliquid in quo est non vt aliquid est in subiecto: tunc est substãtia: & cũ cõparatur ad aliqd est accidens: & est etiã respectu sui ipsius in se: qz cũ aliqd attenderis per se & cõsideratũ fuerit in seipso: & non inueneris ei subm aliquo mõ erit in se suba. Si aũt inueneris accidens qd est in aliquo nõ vt in subiecto. Et postq̃ inueneris illud in aliquo ad modũ essendi in subiecto: in se accidens est: nõ eni necesse est: vt cũ nõ fuerit accidens in aliquo: sit substãtia in illo: possibile est enĩ vt aliquid sit in aliquo nec vt accidens: nec vt substantia: sicut possibile est: vt ali-
quid sit in aliquo: nec vt multa: nec vt vnum: qd tñ in se M
aut est vnũ: aut multa. Substantiale autez & substantia non est vnũ: nec accidens ex intellectu accidentalis qd est in ysagogis: est accidens qd est in categorys. Iã autẽ declarauimus in doctrina artis logice: hoc ergo manifestum est q ab aia non remouebit̃ accidentalitas: ꝓpter hoc q in cõposito est sicut pars: sed vt opz vt in se sit vt nõ in subo vllo modo. Iam autem scisti quid est subz: g̃ si ois aia hz esse non in subo. g̃ ois aia est substantia. Si

Ex libro p̃ sufficiẽtie. cap.

autem aliqua aia fuerit existens per se: & vnaqueqz illarum fuerit in materia nõ vt in subiecto. tunc omnis aia est substantia. Si autem fuerit aliqua anima existens in subiecto: quãuis cuz hoc etiam sit pars compositi: tunc est accidens: quia hoc totum est perfectio: vnde nonduz declaratum est nobis vtrũ aia sit substãtia: an nõ substãtia: ex hoc qd ponimus eã esse perfectionẽ. Errauit igit̃ qui putauit hoc sufficere ad eã esse subam: sicut ad eam esse formam. Dicemus igitur q cũ scierimus aiam esse perfectionẽ quacũqz declaratione aut diffõe designauerimus perfectionẽ: nõ dicemus tamẽ nos ad hec ꝓpter h scire aiam quid sit: sed sciemus eam fm hoc qd est anima: hoc eni nomẽ aia non est inditũ ei ex substãtia sua:
sed ex hoc q regit corpora & refertur ad illa: & idcirco re- N
cipitur corpus in sui diffinitione: exempli grã: sicut opus accipitur in diffinitione opificis: quãuis nõ accipiat̃ in diffinitione eius fm q est homo: & ideo tractatus de aia fuit de scia nãli. Quia tractare de anima fm q ẽ anima est tractare de ea fm q habz comparationẽ ad materiã & ad motũ: vnde opz ad sciendũ essentiã aie facere aliuz

Arist. p̃ de aia t. cõ. 15.

tractatũ per se solũ. Cum enim scierimus eẽntiaz aie nõ impediemur scire in quo ꝑdicamẽto sit. qui eni scit & cognoscit essentiã rei: & pre mẽte tenet nãm rei que est eẽn-
tialis ei non impeditur scire: qz eius est. ¶ Perfectio at̃ O
est duob' modis: perfectio p^a & pfectio scda. pfectio aũt prima est ꝓpter quã species fit species in effectu: sicut fi-

Arist. z. de aia t.c. 5.

gura ensis: perfectio aũt scda est aliquid ex eis que consequuntur speciem rei: aut ex actionibus eius. aut ex passionibus sicut incidere est ensi: & sicut cognoscere & cogitare & sentire & mot' homini: hec eni sine dubio pfectio-
nes sunt speciei: sed non prime. Non enim ad hoc vt spe- P
cies sit id qd est in effectu habet opus habere hoc in effectu. Sed cum habuerit principiuz hoꝝ in effectu. ita vt hec fiant in potẽtia: que ante nõ erant ei in potentia. nisi in remota potẽtia que eget vt aliqua alia res ꝑcedat eaz quousqz fiat ipsa ei certissima potẽtia: tunc aial fiet aial in effectu: ergo aia est perfectio prima: sz qz perfectio est perfectio alicuius rei: que est corpus. Ideo opz vt corp'

accipiatur in intellectu generali ꝛ equali: sicut didicisti in doctrina ꝓbandi. Non eniꝫ hoc corpus cuius aīa est ꝑfectio est oē corpus. Nō eni est perfectio corpis artificialis sicut scāni aut scabelli: ꝛ huiꝰ: sed perfectio corporis naturalis: nec ois corpis naturalis. Nō ē eni anima ꝑfectio ignis aut terre: sed est in hoc nostro mūdo perfectio corpis nālis: ex quo emanant eius perfectiones secūde: ꝑpter instrumenta quibus iuuatur ad opera vite: quoꝝ primū est nutrimentū ꝛ augmentū. Iō aīa quā inuenimus in aīali ꝛ vegetabili est perfectio prima corporis nālis instrumētalis habētis opera vite.

Ari. scdo de aīa. t.c. 6.7.

Diffinitio anime.

Questio

Q ¶ Sed dubitatē in hoc loco a quibusdā. s. qꝛ aliquis dicere potest hic quō in hac diffinitione non continetē aīa celi que operatur sine instrumētis: qō si dimiserimus nominare istrumēta ꝛ suffecerit nobis nominare vitā nō ꝓderit nobis: qꝛ aīa quā habēt celi non est nutriendi vel augendi: nec etiā sentiendi: quā nos itelligimus per vitā: sed tamē aīa quā nos ponimus in hac diffinitione hꝫ hoc. Si aūt volueris ꝑ vitā itelligere id qō habet aīa celoꝝ. s. hī gr̄a. de cognoscendo: ꝛ imaginādo intelligibiliter: ꝛ mouēdo ad finē voluntarie: excipiemus corpus vegetabiliū ab vniuersitate habentiū animā. Item etiā si nutrimentuꝫ est vita: cur nō imponimus nomen vegetabilibus viua sicut animalia.

R ¶ Item etiaꝫ pōt quis dicere: ꝙ opus fuit affirmare aīam: ꝛ cur nō sufficit nobis dicere: ꝙ ipsa vita est perfectio hec ex qua emanat id qō attribuimꝰ necessario anime.

Responsio Incipiemus aūt respōdere cōtra vnamquāqꝫ istarū oppositionū ꝛ soluemus eas. Dicemus igitur ꝙ de corporibus celestibus due sunt snīe. Snīa vna est eius. s. q dixit ꝙ vis vel virtus vniuscuiusqꝫ stelle cōficitur ex ipsa: ꝛ ex multis que reguntur: sicut quoddaꝫ aīal. Opus igitur earū perficitur ex alijs que habēt motum: ꝛ sunt hec sicut instrumenta. Sed h̄ dictio non currit per oēs stellas. Sententia etiā eius qui vidit: ꝙ in oī spera est anima solitaria ꝓpria: ꝛ vidit ꝙ ibi est nouum corpus: qō est vnū in effectu: nō habēs in se multiplicitatem.

S Isti omnes vidēt ꝙ nomen aīe: cuꝫ dicitē de anima celorū: ꝛ de aīa vegetabili cōuenit eis quasi equiuoce: qꝛ hec diffinitio nō est nisi aīe que est in cōpositis. Et cuꝫ fecerint vt cōueniant aīalia cum celo in intellectu nominis aīe: excluditur itellectus vegetabiliū ab illa vniuersitate: quāuis hoc facere difficile sit: qꝛ aīalia ꝛ celū nō cōueniunt in intellectu nois vite: nec etiā in intellectu nominis rationalitatis. Rationalitas eteni que est hic cōuenit aīe habēti duos itellectus mātes: hoc aūt non est possibile esse illis sicut postea videbis. Intellectus eteni illic est intellectus in effectu. Intellectus autē in effectu non est cōstituens aīam que est pars diffinitionis aīalis rationalis.

T Similr̄ etiā sensus hic dicitē vis qui apprehēdit sensibilia ad modum recipiendi similitudines eorū: ꝛ patiendi ab eis: hoc autēꝫ non potest esse illic: sicut postea scies. deinde si studuerint: ꝛ posuerint aīaꝫ eē ꝑmaꝫ ꝑfectionē eius qō est mobile volūtate: ꝛ docile ex omnibus corporibꝰ: ita vt diffinitio cōplectatur aīalia ꝛ aīaꝫ celoꝝ: excludentur vegetabilia ab eoꝝ vniuersitate. hec dictio est rata. ¶ Cōtra id qō dī de vita ꝛ aīa respōsio ē: sicut moꝝ dicemus: qꝛ iam constat ꝙ in corporibus: opꝫ esse in effectu ꝑncipiū dispositionum cognitarū ꝛ comparatarū ad vitaꝫ: sicut est incedens. Si quis autē huic principio imposuerit nomen vita: non erit nobis cū illo cōtentio: qꝛ qō itelligitē apud hoīes de nomine vite cum

V dicitur de animalibus est duo: vnū. s. vt in specie sit principiū a quo emanant ille dispositiones: ꝛ alterū. s. vt corpus sit aptū ad hoc vt emanēt ab illo iste actiones. Sed de primo cōstat: qꝛ illud nō intelligitur de aīa vllo modo. Secunduꝫ autē signat intentionem que non est anima: quia ad hoc ꝙ aliqd sit aptū ad emanāduꝫ ex eo aliquid: aut vt fiat alicuius ꝓprietatis: est duobus modis. Unꝰ est vt ie sse sit aliquid ꝑter aptitudinē ipsaꝫ ex qua emanat: sicut nauis que est apta ad hoc vt perueniāt ex ea cōmoda naualia: ꝛ hoc etiā indiget rectore quo perficiatur ista aptitudo. Rector eteni: ꝛ hec aptitudo: nō sūt vnū ī subō. Et scdus est vt nō sit in subō aliqd aliud preter hanc aptitudinē sicut corpus qō est ita aptū vt proueniat ex eo cōbustio: fm eum qui ponit hanc aptitudineꝫ calorē: ita vt calorē esse in corpore idē sit qō eē in eo hāc aptitudinē sicut videē: sed hoc in aīa non cōceditē. Non eni idē est qō intelligitur de aīa: ꝛ de hac aptitudine designata: quomō eni nō est sic: cū id qō itelligitē de hac aptitudine designata: non prohibeat: quin precedat eaꝫ eēntialiter aliqua perfectio. ꝛ aliqō ꝑncipiū in corpore: in q̄ est hec aptitudo: ꝙ autē itelligitē de perfectiōe ꝑma quā descripsimus: ꝓhibet vt precedat eā essentialiter alia ꝑfectio: ꝑfectio eteni pᵃ nō hꝫ ꝑnᵐ nec ꝑfectōeꝫ ꝑmā: ḡ qō itelligitē de vita: ꝛ de aīa nō ē vnū ꝛ idē: si qō dicimꝰ aīaꝫ volumꝰ itelligere qō oēs itelligūt. si āt volumꝰ ꝙ vita sit nomē instituocū ad aīaꝫ in significando ꝑfectionē pᵐᵃ: nō cōtendimus sup hoc: quin vita sit nomē eius ꝙ volumꝰ affirmarmare de hac prima ꝑfectione: ergo iā cognouimus nūc intellectū nois: quo appellatē hec res que vocatur aīa ex relatione quā hꝫ.

X ¶ Debemus aūt nūc laborare ad cōprehēdendum quid sit hec res: que. s. ex respectu predicto est aīa: ꝛ debemus innuere in h̄ loco aliqd quo affirmetē esse aīe quā habemꝰ ad similitudinē euigilandi ꝛ reminiscendi: vt hoc multū ꝓsit ei in quo est virtus inspiciendi veritatē per se ipsuꝫ: adeo vt nō egeat dirigi: ꝛ ad viā cōuerti: ꝛ separi ab erroribꝰ. ¶ Dicemus igitur ꝙ aliquis ex nobis putare debet quasi subito creatus eēt ꝛ ꝑfectus. Sed velato visu suo: ne videat exteriora: ꝛ creatus esset sic quasi moueretur in aere: aut inani: ita vt eū non tāgeret spissitudo aeris: quā ipe sentire posset: ꝛ quasi eēnt disiuncta mēbra eius: ita vt nō concurrerent sibi: nec contingerent sese. deinde vt videat si affirmet esse sue eēntie. Non eni dubitabit affirmare se esse: non tamē affirmabit exteriora suoꝝ mēbrorū: nec occulta suoꝝ īteriorū: nec animū: nec cerebrū: nec aliquid talium: sed extrinsecus affirmabit se esse. Cuius non affirmabit longitudinē nec latitudinē nec spissitudinem. Si autem in illa hora: ꝛ in hoc statu possibile esset ei imaginari manū: aut aliquod membroꝝ: nō tamē illud imaginaretur esse partē sui: nec necessariū sue essentie. Tu scis ꝙ id qō affirmatur aliud est ab eo qō nō affirmatē: ꝛ concessum aliud est ab eo qō non conceditur: ꝛ quoniā essentia quā affirmabat eē est ꝓpria illi: eo ꝙ illa est ipsemet: ꝛ est preter corpus eius: ꝛ membra eius que non affirmabat esse: ideo expergefactus habꝫ viam euigilandi ad sciendum ꝙ esse anime est aliud q̄ꝫ esse corporis. imo non eget corpore ad hoc vt sciat animā ꝛ percipiat eam. Si autem fuerit stupidus: opus habet cōuerti ad viam.

¶ Capitulū scdm de numerando ea que dixerunt antiq de anima ꝛ eius essentia.

A Dicemus igitur ꝙ antiqui dixerunt in hoc. ideo quia dissenserunt in via perueniendi ad illud: quidam enim istoꝝ contendere apprehendere sciētiam anime ꝑ motum: quidam autē per intellectū: quidam vero per vtrūqꝫ: quidam vero per vitam indifferentē.

Alonecō erroneata. Ari. p̄ ō aīa t.cō. 32.

Qui autem voluit peruenire ad scientiaꝫ anime per motum videbatur ei ꝙ moueri non venit nisi ex mouente: ꝛ ꝙ motor primus oportet sine dubio: vt sit mobilis ex

seipso: sed aia est motor primus instrumentalis que habet instrumenta apta ad mouendū membra musculis ꝛ neruis: ꝛ posuit aiam mobilem ex seipsa: vnde posuit eaz substantiā imortalem. putauit eniz qḋ quicquid mouetur ex seipso impossibile est moueri: dicens ꝙ corpora celestia ideo non corrumpuntur ꝙ eius rei causa est perpetuitas sui motus. Quidam autē ex eis negauit animam esse corpus: sed posuit eam substantiā incorporeā mobilem ex seipsa. Alij posuerunt eā esse corpus adinuenientes ꝙ ipsa est corpus mobile ex seipso. Et ex eis fuere aliqui qui posuere aiam athomos: vt ppter hoc esset habilior in perpetuitate sui motus: dicentes qḋ aial attrahit istos spirando: ꝛ quia spirare est nutrimentū anime: qm̄ spirare facit aiam permanere ppter restitutionē aliorū eiusdem generis. loco eorū athomorū qui emissi sunt: q̄ sunt corpora indiuisibilia. ꝛ que sunt pncipia: ꝛ dixit eos esse mobiles ex seipsis: sicut videmus motū eoꝝ semper in spatio aeris: ꝛ ideo fuere apta ad mouēdū aliud. Quidam vero dixere eos nō esse aiam: sed mouente eos que est in eis ꝛ intrat corpus ipsis intrātibus. Quidā autem posuit animā esse ignem: videbat eni ignem esse sempiternum motus. Quidam voluere peruenire ad scientiā aie per apprehensionem siue per intellectuz. Ex quibus quidaz putauere: ꝙ aia nō apprehendit aliquid qḋ est extra illā: nisi quia ipsa est prior eoꝝ principiū eius est: vnde oportuit aiam esse principiū: ꝛ posuit eam eē eius generis: cui⁹ est principiū. s. vt ignis: aut aer: aut terra: aut aqua. Alijs autē visum fuit eā esse aquā ppter multum humiditatis que est in spermate ꝙ est principiū generationis. ¶ Alij autē posuere eam corpus esse vaporabile: videbant eteni vaporē esse principiū oīum reruꝫ: ꝛ fuerunt multe alie sententie: sicut ille quas scisti: omnes autem isti dicebant ꝙ aia nō scit omnia: nisi ex hoc ꝙ est essentia principij oīum rerum. Similiter etiā sententia eius est: qui vidit ꝙ principia sunt numeri: ꝛ posuit aiaz numerū. ¶ Quidā eni eoꝝ videre ꝙ anima nō apprehendit in actu: nisi id de quo in ipsa est aliquid: tūc ergo posuit animā cōpositā ex his que vidit eē elemēta. Et h̄ est auēdidem: qui posuit aiam esse compositā ex q̄tuor elementis: ꝛ ex victoria ꝛ amore. dixit enim ꝙ aia nō apprehēdit quicquid est nisi per similitudinē eius quā habet in se. Sed qui per vtrunq̄ est: sicut illi qui dixere ꝙ aia est numerus mouens seipsam: sed est numerus ex h̄ qḋ est apprehendens: ꝛ est mouens seipsaz ex hoc qḋ est primū mouens. Sed qui considerauerunt p vitā indifferentē: sunt quidam qui dixerunt ꝙ anima est calor naturalis. ideo quia cum ipso est vita. Alij vero dixerūt ꝙ est frigiditas. aia eteni denoīata est ab anhelitu: ꝛ anhelit⁹ est infrigidans: ꝛ ideo infrigidamur per attractionez ad custodiendā substantiā anime. ¶ Quidaz autē dixerūt ꝙ anima est cōplexio: cōplexio eteni quādiu fuerit stabilis: non mouebitur sanitas vite. ¶ Quidā autē dixerūt aiam esse sanguinē: cum eni sanguis effunditur vita destruitur. Quidam aūt dixerunt ꝙ anima est cōpositio ꝛ cōparatio inter elementa. scimus eteni ꝙ cōpositio aliqua est necessaria ad h̄ vt ex elītis fiat aial: ꝛ quia aia est cōpositio: ideo diligit res cōpositas ex athomis ꝛ odoribus ꝛ saporibus in quibus delectatur. Quidā putauere aūt ꝙ aia est deus q̄ est sublimis sup oē qḋ de illo dicunt heretici: dicunt etenim ꝙ ipse in aliquibus est natura ꝛ in aliquibus est aia ꝛ in aliquibus est intellectus qui est sublimior ꝛ mirabilior supra esse omne in quo ipsum faciunt cōmune. De autez sunt sententie antiquissimorū de anima: que omnes false sunt: sed qui eam apprehendere voluerunt per motū primū incōueniens ꝙ eos

Diogenes

Democritus ꝛ leucippus ꝛ Pytago. vt Ari. p̄ de aia t. cō. 22.

Democritus vt dicit Arist. p̄ de anima. t. cō. 20.

Hyppus vt dicit Arist. p̄ de aia. t. c. 32

Ut dicit arist. p̄ de aia t. cō. 26.

Empedocles vt ari. dicit p̄ de aia. t. c. 25

Xenocrates.

Peryander corynthius.

Chelon lacedemonius.

Galenus.

Critias vt arist. p̄ d aia t. c. 32.

B

sequit̄ h̄ est. scilicz ꝙ obliti sunt quietis. Si eniz anima mouet ex hoc ꝙ ipsa mouetur. sic enim posuerunt: tunc quies prouenit ex ea quiescente: ergo nō est mobilis ex seipsa. Tu scis autem ex premissis ꝙ nulluz mobile mouetur: nisi ex mouente: ꝛ ꝙ nihil mouetur ex seipso: aia igitur non est res mobilis ex seipsa. ¶ Item hic motus quo mouet̄ aia: nec̄e est vt aut sit s̄m locū: aut s̄m quātitatē: aut s̄m q̄litatē: aut s̄m aliō. Si aūt fuerit localis necesse est vt sit aut naturalis: aut violentus: aut animalis. Si autem fuerit naturalis sine dubio erit tm̄ ad vnam partem: erit ergo motio anime ad vnam partem tantū. Si autem fuerit violentus: tunc non erit mobilis ex seipsa: nec erit eius intentio ex seipa. ¶ Sed melius est vt dicatur creator esse primuz principium: q̄z ꝙ sit anima: si autem fuerit animalis: tunc anima prior est anima: ꝛ sit sine voluntate: ꝛ erit aut vnus ꝙ nun varietur: cuius motio erit tantuz ad vnam partem: aut erunt diuersi: ꝛ erunt inter illos: sicut scisti quietes sine dubio: ꝛ tunc nō erit mobilis ex seipsa: si sit s̄m quantitatem: sed motum s̄m quantitatem: non habet mobile ex seipso: nisi ex infusione alicuius qḋ penetrat illud ꝛ conuertitur in eius essentiaz. ¶ Motus vero s̄m permutationē aut erit ex hoc qḋ est anima: ꝛ tunc anima cuz mouerit desinet esse anima: aut erit motus s̄m aliqḋ accidentium: que accidunt ei ex hoc qḋ est anima: primum autem horum est: quia hoc ꝙ ipsa mouetur non est ad moduz ꝙ ipsa mouet: quia ipsa est quieta in loco cū mouet in loco. scḋz est ꝙ permutationis s̄m accidentia finis est habere illud accidens: qḋ cum habitū fuerit cessabit permutatio. Iā etiam demonstratum est tibi ꝙ anima non debet eē corpus: ꝛ ꝙ mouens in loco sic vt moueatur ad modū quo mouetur est corpus sine dubio. Si autem anima haberet motum localem possibile esset animam separari ab aliquo corpore: ꝛ postea redire ad illud. ꝛ isti ponūt animam: sicut argentum viuum in vtre: ꝙ cum voluitur voluitur ꝛ vter: ꝛ negant motum eius esse motū electionis. ¶ Iam etiam scisti ꝙ sententia de inani: delira est ꝛ vana. Similiter etiam scisti: ꝙ sententia de principio vno elementari fabula est. Deinde incōueniens est illḋ ꝙ dixerunt. scilicz ꝙ res debet esse principiū sciendi ea: que sequuntur postea: nos etenim scimus: ꝛ comprehendimus animabus nostris multa: quorum nos non sumus principium. Sed destructio sententie eius qui putauit ꝙ principium vnum elementorum est: hoc est. scz quia nos scimus multa que non sunt elementa: sicut h̄ ꝙ omnis res aut habet esse: aut non: ꝛ omnia equalia eidez inter se sunt equalia: sed impossibile est: vt ignis: aut aqua: aut aliquod aliorū dicatur esse principiuz istoruz: qḋ docuerit nos hoc ita esse: aut econuerso. ¶ Item sententia anime de hoc qḋ ipsa est principiū eius: aut est vt cognoscat principium ipsium: aut vt cognoscat ea que accidunt ex principio: ꝛ non sunt principium: aut vtrunq̄. Si autem cognoscit principium aut vtrūq̄. Sed sciens rem debet esse principiuz eius: tunc anima est principiū principij: quia ipsa est principium sui ipsius: vt sciat seipsam. Si autem non scit principium: sed dispositiones q̄ ei accidunt: tūc quis iudicat ꝙ aqua aut ignis aut aliqḋ alioꝝ esse pn̄m. Sed q̄ posuerunt eaz apprehendi per numerum dixerunt ꝙ principium omnis rei numerus est. immo dixerunt ꝙ essentia omnis rei numerus est: ꝛ ꝙ eius differentia numerus est: quauis als iam ostendim⁹ destructionem sententie eoruz de principio: ꝛ adhuc postea in doctrina prime philosophie ostendimus etiā dissolutionē sententie eorum ꝛ consimilium: tamē destruitur hic: ꝛ hec illoruz sentētia quantū pertinet ad tracta-

Reprobatio āquorum.

Circa sn̄ē sussi.

Sn̄ia sussio posita est ab arist. p̄ de anima per multos textus.

Cōtra hereticos.

Ex sussi. libro. 2. capi. 9.

C

Libro vel tracta. 3. capi. 5.

tum propriũ de anima hoc modo. scilicet ut inspiciamus ⁊ consideremus si anima non est anima: nisi quia est numerus aliquis. scilicet ut quattuor: aut quinque: aut quod est par vel impar. aut aliquid quod sit communius quam sit aliquis numerus. Si enim anima non est id quod est: nisi quia ipsa est aliquis numerus: quid dicetur de animali quod est in medio gracillimum quod cum inciditur movetur unaqueque pars eius ⁊ sentit: Quia cum sentit sine dubio est ibi aliquid imaginationis. Similiter unaqueque pars eius secedit fugiens in partem: ⁊ hic motus sine dubio est ex aliqua imaginatione. Constat autem quod due partes moventur duabus viribus que sunt in eis: ⁊ quod unaqueque illarum minor est numero qui erat in coniunctione. Si autem anima secundum eos est numerus qui erat: ⁊ non aliud: tunc iste due partes moventur ⁊ non per animam: quod est impossibile: quia unaquaque illarum est anima eiusdem speciei: cuius est anima alterius: ergo anima huius animalis una est in effectu: sed multiplex in potentia multiplicitate animarum: hoc autem quod in animali destruuntur due eius anime: ⁊ non in vegetabili est propter hoc quod in vegetabili infusum est instrumentum primum: propter quod permanet opus anime: non est autem ita in animali in medio gracillimo: quia una pars corporis animalis gracillimi non habet principium reservandi complexionem aptam anime. Altera autem habet ipsum principium: sed ad hoc ut reservetur: eget sanitate alterius partis: partium etenim corporis altera pendet ex altera ad suffragandum sibi in custodiendo complexionem. Si autem non fuerit anima numerus designatus: sed fuerit numerus alicuius qualitatis aut alicuius forme: videbuntur esse in uno corpore multe anime. Scitis enim quod in multis paribus alii pares sunt: ⁊ in multis imparibus sunt impares. Similiter in multis quadratis sunt quadrati: similiter etiam sunt alii respectus. ¶ Item unitates aggregate in numero. aut habent situm: aut non. Si autem habuerint situm sunt puncta: si autem fuerint puncta: aut anima erit anima: ideo quia est numerus illorum punctorum aut non ita: sed erit vis: aut qualitas: aut cetera huiusmodi. Sed illi posuerunt naturam in animalitate nudam numeralitate: ergo numerus qui est in punctis est anima: ergo omne corpus cum posueris in eo hunc numerum punctorum: erit habens animam. In omni autem corpore poteris ponere puncta quot volueris: ergo omne corpus potest habere animam eo quod hec puncta possunt poni in illo. Si autem anima fuerit numerus qui non habet situm: sed qui est unitates disgregate: tunc in quo sunt disgregate cum non habent materias diversas: nec accesserit ad illas alie proprietates: nec differentie alie. Non enim multiplicantur ea que sunt similia: nisi in materiis. Si autem habuerint materias diversas: ⁊ sunt habentes situm habent corpora diversa. Sive autem sit ita sive non sit ita: quomodo he unitates sive puncta sunt aggregata simul: quando quidem colligatio uniuscuiusque eorum cum alio: ⁊ aggregatio illorum non fit nisi vel ex hoc quod sunt unitates: vel ex hoc quod sunt puncta: oportet ergo ut unitates ⁊ puncta concurrant sibi ad coniungendum: ubicunque fuerint. Si autem hoc fit ex aggregante quod aggregat unumquodque alii: ⁊ ex coniungente qui coniungit unumquodque alii: quousque coniuncta sint: ⁊ ipsum conservat ea coniuncta: hoc ut sit anima melius videtur. Sed ex hoc quod dixerunt animam compositam esse ex principiis: ⁊ ob hoc potest scire principia: ⁊ alia preter principia: propter illud quod habetur in illa de ipsis: ⁊ hoc quod non scit quicquid est nisi propter similitudinem eius quam habet in se: sequitur necessario: ut anima non sciat ea que fiunt ex principio: ⁊ que sunt diversa a natura eius. Coniunctio etenim aliquando facit affectiones in principiis: ⁊ formas que non sunt in eis sicut osseitas: ⁊ carneitas: ⁊ humanitas: ⁊ asineitas ⁊c. ergo hec necesse est ut nesciantur ab anima: quia hec non sunt in illa: eo quod non sunt in ea: nisi partes principiorum tantum. ¶ Si autem posuerint quod in coniunctione anime est homo: aut equus: aut elefas: sicut est in ea ignis: ⁊ terra: ⁊ victoria: ⁊ amor: magnam certe putaverunt stultitiam. Si enim fuerit in anima homo: tunc in anima est anima: ⁊ in eadem iterum est homo ⁊ elefas: ⁊ hoc erit in infinitum: hoc etiam absurdum est: ⁊ ex alia parte. scilicet quia oportet secundum hanc positionem: ut aut deus nihil sciat aut sit compositus ex omnibus: utrumque autem horum heresis est: ⁊ cum hoc etiam oportet ut sit ignarus victorie: vicii ⁊ contrarietatis. quia victoria non est in eo. Ex victoria etenim secundum eos provenit dissolutio ⁊ corruptio eius in quo est: ergo scientia creatoris de principiis erit imperfecta: ⁊ hec magna ⁊ absurda est heresis. deinde terra oportet ut sciat terram: ⁊ aqua aquam: sed ut terra non sciat aquam: nec aqua terram. Et calidum sciat calidum. ⁊ non sciat frigidum. Et oportet ut membra in quibus est multum terrenitatis sint multum sentientia terram: quod non est ita: quia sunt non sentientia terram: nec aliquid aliud: ⁊ hec sunt ut ungues: ⁊ os. ¶ Melius est autem ut res patiatur: ⁊ afficiatur a suo contrario: quam ut afficiatur a suo simili. Tu autem scis quod sensus est aliqua affectio: vel aliqua passio: ⁊ oportet secundum eos ut non hic sit aliqua vis que apprehendat contraria. Et oportet ut albedo ⁊ nigredo non apprehendatur uno sensu: sed apprehendatur albedo parte visus que est alba: ⁊ nigredo parte eius que est nigra. Et quia colores habent compositiones infinitas: oportet ut attribuantur visui partes infinite ⁊ diversorum colorum. Si autem medii colores non sunt certi: ⁊ non sint nisi commixtio contrariorum secundum magis ⁊ minus absque alia diversitate: tunc oportet ut apprehensor albi apprehendat album purum: ⁊ apprehensor nigri apprehendat nigrum purum: quia impossibile est ei apprehendere aliud ab ipso: ⁊ oportet ut non impediatur scire principia simplicia compositorum: ⁊ non cognoscat media eorum in quibus non apparet albedo: ⁊ nigredo in effectu. Similiter etiam oportet ut apprehendat triangulum per triangulum: ⁊ rotundum per rotundum: ⁊ alias figuras infinitas: ⁊ numeros etiam per similitudinem eorum. Erunt igitur in sensu figure infinite: quod totum est impossibile. Tu scis autem quod unum sufficit ad probationem contrariorum ⁊ ad cognitionem eorum per illud. Sicut regula recta per quam deprehendimus rectum ⁊ curvum simul. Non enim oportet ut quicquid sciatur sciatur per id quod est eis proprium. Sed eorum qui posuerunt animam apprehendentem res per motum suum circularem ut eo moveatur ad apprehendum res per illum: postea declarabimus destructionem sue dictionis cum declaraverimus quod apprehensio intelligibilis impossibile est ut fiat per corpus. ¶ Sed qui posuerunt animam complexionem: ex predictis patet destructio sententie ipsorum. Non enim omne ad quo destructo: vita destruitur: est anima. Multa enim ex rebus ⁊ ex membris: ⁊ ex humoribus ⁊ alia sunt huiusmodi: ⁊ non negatur aliquid esse necessarium ad colligendam animam cum corpore: quod tamen non est anima propter hoc. Ex hoc etiam scies errorem illius qui putavit animam esse sanguinem: quomodo enim esset sanguis movens ⁊ sentiens. ¶ Qui autem dixit animam esse collectionem iam posuit animam comparatione rerum intellectam: quomodo autem anima inter contraria erit movens ⁊ apprehendens: Coniunctio enim semper eget coniungente sine dubio ⁊ melius est: ut ipsum sit anima. Ipsum enim est quo discedente destruitur coniunctio. postea

Nota de animalibus anulosis

Secundo de anima .t.c.20

D

E

F

Ratio de anima t.co.65.

autē declarabitur tibi per id qđ disces de anima destructio omnium harū dictionum aliis modis. Nunc autē debemus inquirere naturam anime. Jam autem dixerunt in destruendo has dictiones multa alia non multū
necessaria: et ideo pertransimus illa.

Capitulum tertium φ anima continetur in predicamento substantie.

A Dicemus φ iam scis ex premissis aīam non esse corpus. Si autē cōstituit φ aliquā animam possibile est per seipsam solam existere non dubitabis ipsam esse substantiam: hoc autē non declarabitur tibi nisi in aliquo eius qđ dicitur anima: sed in ceteris sunt sicut in anima vegetabili: aut l anima animalis hoc nō cōstabit: quia materia propria in qua existūt iste anime nō est id qđ est nisi ex complexione propria et affectione propria: et non remanet existens cum illa complexione propria in effectu: nisi quādiu fuerit anima in illa. Alia enī est que facit eam illius complexionis. Anima enim sine dubio est causa qua vegetabile et animale sunt illius cōplexionis quā habent. Anima etenim est principium generationis et vegetationis sicut diximus: ergo proprium subiectū anime impossibile est esse id in effectu nisi per animā: et anima est causa: vnde est sic: Et impossibile est dici φ subiectum propriū habet esse in natura sua: et φ hoc fiat causa alterius rei que non est anima: cui postea adueniat anima: sicut pars aliqua que non habet postea partem in eius diffinitione: nec in eius destructione vel eius ordine: sicut dispositio accidentium: quorū esse cōsequitur esse subiecti sui consecutione necessaria: et non sunt constituentia subiectum in effectu. Sed anima est constituens suū proprium subiectum: et dat ei esse in effectu: sicut scies postea hanc dispositionem cum locuti fuerimus de animalibus. Sed inter subiectum remotum et animam sunt alie forme: que non perficiunt et constituūt

Utrū in aia sint plures formē.

B illud. Cum autem separatur anima: sequitur necessario vt accidat ei cū separatione eius forma inanimalitatis que est sicut opposita forme cōplexioni que est congrua anime. Et hec forma: et hec materia: quā habebat anima non remansit post animam in sua specie aliquo modo: sꝫ destruitur eius species: et eius sub͂a que erat subiectum anime: et anima substituit in eo aliam formam propter quā remaneat materia in effectu in sua natura. Illud ergo corpus naturale non erit iā sicut erat. Sed habebit aliam formam et alia accidentia. Et aliquando peribunt alique eius partes et separabūtur a substantia postq̄ mutatum est totum. et non erit seruata essentia materie post separationem anime. Sed que erat subiectum anime: fit nunc subiectū alterius ab illa: ergo animā esse in corpore non est id qđ accidens in subiecto esse: ergo anima substantia est: quia est forma que non est in subiecto. Potest autē aliquis dicere: concedimus φ anime vegetabili hec est forma. scilicet φ est causa perficiendi suam materiam propriam vel constituendi suum subiectum proprium. Sed de sensibili non est ita: videtur enim φ vegetabilis perficiat eius materiam ad quā postea consequēter adueniat anima animalis: ergo anima animalis aduenit in materia que iam prius est constituta ab illa que est causa perficiendi materiam in quā adueniat anima. scilicet

Resolutio in mater hic.

Anima ē substantia.

Questio

C animalis: ergo nō est animalis nisi existens in subiecto. Contra hoc autem sic respondemus φ ex anima vegetabili: secundum φ est anima vegetabilis non prouenit nisi corpus vegetabile absolute: et anima vegetabilis absolute non habet esse nisi esse qđ est itellectus generalis: et hoc est tātum in intellectu: esse autem sensibile est in suis speciebus qđ ergo dici oportet: hoc est: quia anima vegetabilis causa est que habet etiam subiectū cōmune vniuersale non habens esse. vꝫ. corpus vegetabile augmentabile absolutum: ergo non specificatum. Sed corpus habens instrumenta sentiendi: et cognoscendi: et motus voluntarij non prouenit ex anima vegetabili secundum φ est anima vegetabilis: vel secundum φ facit tantū vegetationem: sed ex hoc φ aduenit ei alia differentia propter quā fit alia natura. scilꝫ anima sensibilis.

Responsio

D Debemus autem super hoc apponere expositiones dicentes φ per animā vegetabilem: aut volunt intelligi animā specialem quā ꝑprie designet vegetabilis sine sensibili: aut volunt intelligi intellectum cōmunem quo vniuntur anima vegetabilis et sensibilis: secundum φ vegetat: et generat: et augmentat. Hoc enim aliquādo dicitur anima vegetabilis. Sed hec dictio est īpropria. Anima enī vegetabilis non est nisi in rebus vegetabilibus: et intellectus in quo conueniunt anima vegetabilis et anima sensibilis: sic est in vegetabilibus: sicut est in animalibus: et esse eius est: sicut eē rei vniuersalis in rebus: aut volunt intelligi vnā ex viribus anime sensibilis ex qua proueniant actiones vegetandi: et augmētandi et generandi. Si autem volunt intelligi per hoc animam vegetabilem que est specialis comparatione facientis vegetationem hec in solis vegetabilibus est: et non in sensibilibus. Si autem volunt per hoc intelligi intellectum cōmunem: tunc non debet ei comparari intellectus vel nō debet accipi secundum effectum specialem intellectus effectus specialis. efficiens enim singulare designatum ipsum est cui debet comparari effectus singularis designatus: et hoc iam in premissis demonstratum est. Corpus autem qđ debet comparari anime vegetabili vniuersali. hoc est. s. qđ est imperfectum cōmune. Sed qđ est perfectū aptū ad recipiendum sensibilitatem: aut non aptum: hoc non comparatur anime vegetabili. secundum φ est communis: nec iste intellectus consequitur eā. Sed modus tertius nō potest esse vt putant. scilicꝫ qđ vis vegetandi adueniens sola efficiat per se corpus animale. Si enī hec sola vis esset rectrix: sola perficeret corpus vegetabile. Sed nō est ita. non enī facit. scilicet in animali: nisi corpus animale cū instrumentis sentiendi et motus: ergo ipsa est vis anime habentis alias vires: quarū vna hec est: que omnes operantur ad hoc vt perueniat aptitudo instrumentorū ad perfectiones secundas ipsius anime: cuius vis hec est: et hec anima est animalis.

E Postea autem declarabitur tibi φ anima vna est ex qua defluunt he vires in membra sed precedit actio aliquarum: et consequitur aliarū secundum aptitudinem instrumēti: ergo anima que est in omni animali ipsa est congregans principia siue materias sui corporis: et coniungens et componens eas eo modo quo merentur fieri corpus eius: et ipsa est seruans hoc corpus. secundum ordinem quo decet: et propter eam non dissoluunt illud extrinseca permutantia: quamdiu anima fuerit in illo. Alioquin nō remanet in propria sanitate. sed propter dominium qđ anima habet in illis. contingit φ vis vegetabilis roboretur aut debilitetur cum percipit anima que respuit vel appetit odio vel amore quinon est corporis vllo modo: et hoc contingit cum id qđ percipit anima est credulitas que non est afficiens corpus ex hoc φ est credulitas: sed consequitur eam passio gaudij aut doloris: et hoc etiam est de apprehēsionibus animalibus: et nō est de his que accidunt corpori ex hoc φ est corpus: et hoc afficit virtutem vegetabilem et nutribilem. ita vt ex accidente qđ primum accidit anime: sicut gaudium rationabile contingat in ea robur et velocitas in actione sua. Sꝫ ex accidente illi contrario. scilicet dolore rationabili cū

quo nihil est doloris corporalis. cötingat in ea debilitas E ꝛ desideria: ita vt deterioretur eius actio: ꝛ aliquãdo destruitur eius complexio omnino. Etiaȝ hoc sufficiet tibi ad sciendum ꝙ anima est continens in se vires sentiendi ꝛ vegetandi: cum ipsa sit vna: ꝛ ꝙ he non sunt sine illa. Constat ergo ꝙ anima est perfectiua corporis in quo est: ꝛ conseruatiua eius iuxta ordineȝ ipsius qḋ debet naturaliter dissolui ꝛ dispergi: vnaquaqȝ enim pars corporis habet debitum loci: cuius nõ habet aliã: ꝛ debet diffingi alicui coniuncta: hoc autem non est ita: nisi vt conseruet rem que est preter naturam eius: ꝛ hec res est anima in animali. Anima ergo perfectio est subiecti: qḋ est cõstitutum ab ea. est etiam constituens speciem ꝛ perficiens eam. Res enim habẽtes animas diuersas fiunt propter eas diuersarum specierum: ꝛ fit earum alteritas specie non singularitate: ergo anima non est de accidẽtibus quibus non specificantur species: nec recipiuntur in constitutione subiecti. Anima enim est perfectio substantie nõ vt accidens nec sequitur ex hoc vt sit separata: aut non separata: non enim est omnis substantia separata: quia illa non est separata: nec forma: tu autem scis rem ita esse. Demonstremus ergo summatim vires aie: ꝛ eius actiones: ꝛ deinde exequemur singula perquirendo.

ℭ Capitulum quartum de declarãdo ꝙ diuersitas actionum aie est ex diuersitate suarum virium.

A DIcemus igitur ꝙ anima habet actiones distantes multis modis. quedam enim differunt in fortitudine ꝛ debilitate: quedam in velocitate ꝛ tarditate: quoniam opinio aliquis sensus est: sed differunt a fortitudine in firmitudine ꝛ comprehẽsione. Et subtilis differt ab hebete in cito discendo. ꝛ aliquando differunt in priuatione ꝛ habitu. Sicut dubitatio differt a scientia in hoc ꝙ dubitatio est priuatio cõprehensionis alterius contradictoriarum. Scientia vero est certa comprehensio vnius contradictoriarum: ꝛ sicut mouere ꝛ quiescere. Aliquã enim differunt comparatione sui ad cõria: vt sentire albũ: ꝛ sentire nigrũ: ꝛ gustare dulce. ꝛ gustare amarum. Aliquando autem differunt in genere: vt attingere colorem: ꝛ attingere saporem. imo sicut attingere ꝛ mouere. intentio autem nostra est nunc vt sciamus vires ex quibus proueniunt iste actiones: ꝛ an debeat vnaqueqȝ species actionis habere vim sibi propriam. an non. ℭ Dicemus igitur ꝙ actionũ que differunt in fortitudine: ꝛ debilitate: principium vna vis est. Sed aliquando actio est perfectior aliquãdo diminutior. Si autẽ per diminutionem oportet diminutum habere vim aliam preter virtutẽ que est in perfecto: tunc oporteret ꝙ numerus viriuȝ esset tantus quãtus est numerus ordinum diminutionis ꝛ augmenti: que pene infinite sunt: sed vni virtuti accidet vt faciat suam actionẽ fortiorem vel debiliorem: aliquãdo sm ꝙ fuerit operatio: aliquando sm euentum instrumenti: aliquando sm prohibentia extrinsecus que erunt: aut non erunt: ꝛ que addent aut minuent. Sed faciendi ꝛ eius priuationis iam patuit ex predictis in dictionibus communibus: qḋ principium vna vis est. Sed de differentia in genere actionuȝ anime que sunt ad modũ habitus: sicut comprehendere ꝛ mouere: aut sicut vnum apprehendere aut aliud: ꝛ apprehendere: bonum est eniȝ vt pertractet aliquis tractatorum: ꝛ vt videat exempli gratia: an omnes vires apprehendẽtes sint vna vis: ꝛ an ipsa habeat apprehensiones per seipsam: que sunt intelligibiles: ꝛ alias apprehensiones per instrumenta que sunt diuerse scdm diuersitatem instrumentorum. Si autem intelligibiles: ꝛ sensibiles fuerint quasi ex duabus viribus. An omnes sensibiles que intus imaginantur: ꝛ que apprehendentur extrinsecus sint ex vna vi. Si autem que intus sunt fuerint ex vna vi: aut ex multis viribus. An exteriores sint ex vna vi que facit diuersis instrumentis actiones diuersas: non enim prohibetur vna vis apprehendere res diuersas genere ꝛ specie: sicut diuulgatum est de dispositione intellectus. ꝛ dispositione imaginationis apud sapientes. Sensata etenim cõmunia que dicunt magnitudo ꝛ numerus: ꝛ motus: ꝛ quies: ꝛ figura. Aliquando sentiunt vnoquoqȝ sensuum: aliquãdo aliquibus ex illis: quamuis hoc fiat mediãte alio sensato. Demum an vis mouendi. ipsa sit vis apprehendendi. cur enim hoc non est possibile. Et an vis concupiscendi sit ipsa vis irascendi: quia cum presentatur aliquid qḋ delectat patitur aliquo modo. Cum vero representatur qḋ molestat patitur alio modo: ꝛ an vegetabilis ꝛ nutribilis: ꝛ generans sint aliqua istaruȝ virium. Aut si nõ sunt. an ipse sint aliqua vna vis: que in re nondũ perfecta forma moueat nutrimentum ad extremitates eius sm aliquã affectionem: ꝛ aliquã figuram: ꝛ in ea perfecta moueat eodem motu: sed quia figura iam perfecta est. ideo non accidit aliqua alia figura: cum augmentum iam peruenit ad hoc: vt vis illa non possit plus nutrimenti inferre: nisi quantũ resoluitur ex eo: ꝛ ob hoc stet. Remaneat autem ibi de nutrimento superfluitas: que sit apta generationi: ꝛ vis diffundat illam per membra generantia: sicut nutrimentum diffunditur per instrumenta eius: ad nutriendum ea. deinde remaneat tantum nutrimenti. Supra id qḋ opus est membris generati: superfluitas que sit apta ad id qḋ vis ipsa conuertat illam. Sicut facit de multis superfluitatibus membrorum. deinde ipsa vis cesset in fine vite ab inferendo aliquid pro restitutione eius qḋ soluitur qḋ sit eq̃le ei qḋ soluitur: ꝛ accidat sinthesis. Et sicut appellamus vim vegetandi: cur non similiter appellamus vim per sinthesim deficiendi. Et quia diuersitas actionum non iudicat diuersitatẽ viriuȝ: vna enim ꝛ eadem vis operatur contraria: ꝛ vna vis mouet voluptatibus diuersis. Immo vna vis facit in diuersis materiys diuersas actiones. harum omnium dubitationuȝ solutio: oportet vt in promptu sit apud nos: quousqȝ possimus affirmare vires anime: ꝛ vt affirmemus hic esse numerum earum: ꝛ ꝙ alie eorũ sunt diuerse ab aliys: quia ita constat numeruȝ esse apud nos. ℭ Dicemus igitur primuȝ: ꝙ vis ex hoc ꝙ ẽ vis essentialiter: ꝛ primo est vis ad aliud: ꝛ possibile est eam esse principium alterius rei ab illo: q: ex hoc qḋ est vis ad aliud principium est illius. Si autem fuerit principium alterius ab illo nõ est ex hoc ꝙ est principiuȝ essentialiter illius primi. ergo vires ex hoc ꝙ sunt vires non sunt nisi principia actionuȝ designatarum principaliter: possibile est tamen vt vna vis sit principium multarum actionum: secundario que sint eius quasi rami: ꝛ non sit principiũ earum principaliter. Sicut visus qui non est nisi prima vis apprehendẽdi qualitatem que est color albus aut niger per quã corpus est huiusmodi: vt cum interpositum fuerit inter corpus receptibile luminis ꝛ illuminans: illuminãs non faciet in eo lumen. Vis etiam imaginatiua imprimit sibi formas rerum materialium sm ꝙ sunt materiales: sed nudas a materia: aliquo modo abstractionis non perfecte: sicut dicemus postea: quas contingit esse: aut colorẽ: aut saporem. aut sonum: aut magnitudinem: aut cetera huiusmodi. Vis autem intellectiua est illa que apprehẽdit ꝛ tenet in se formas rerum sm ꝙ sunt seperate a materia: ꝛ ab omnibus appendicys eius quas accidit eẽ aut figura: aut numerus. ℭ Possibile est aũt vt vis sit apta

B Arist. scdo de aie. t. 64.

C

Vis imaginatiua.

Vis intellectiua.

ad vnam actionem tantum designatam. Sed fit ei ne-
cesse aliquid aliud sibi adiungi ad hoc: vt habeat in effe-
ctu qd prius habebat in potentia. Si autem non habue-
rit illud aliud non operabitur. H ergo vis aliquādo erit
principium actionis in effectu: aliquando non principiū
eius in effectu. Sicut vis motiua: quā cum vehementer
operuerit vis desideratiua ꝑpter aliquid virtutis imagi-
natiue aut intellectiue qd eaꝫ impellit ad h mouebit sine
dubio aliter non. Ex vna vi autē mouente vnū instrumē-
tum non prouenit nisi vnus motus. Multi etenīꝫ mot⁹
fiunt ꝑpter instrumenta motuum multa que sunt in no-
bis vt musculi. Et in vnoquoqꝫ musculo est vis mouēs
singularis: que non mouet nisi vno motu singulari: ali-
quando etiam vnius virtutis diuerse sunt actiones scđm
D diuersa receptacula: ꝛ h manifestum est. ℭ Dicemus ğ
nunc ꝙ prime diuisiones actionuꝫ anime sunt tres actio-
nes. scilicet in quibus cōueniunt vegetabilia: ꝛ animalia
sicut sunt nutrire: ꝛ generare: ꝛ actiones in quibus cōue-
niunt animalia omnia: aut plura ex eis: in quibus nō cō-
municant vegetabilia: sicut sentire ꝛ imaginari: ꝛ moue-
re voluntarie: ꝛ actiones que proprie sunt hominū: sicut
percipere itelligibilia: ꝛ adinuenire artes: ꝛ meditari de
creaturis: ꝛ discernere iter pulchruꝫ ꝛ fedum. Si autem
vires animales essent vna. actiones vegetabiles proue-
nirent ex ea vi: ex qua proueniunt vitales sensibiles prin-
cipaliter: ꝛ esset possibilis priuatio corporum vegetabi-
lium vt epar ꝛ stomacus. ℭ In membris etiam anima-
lium que nutriuntur ꝛ non sentiunt qd est duruꝫ: vel est
molle. priuatio enim sentiendi: aut est causa priuationis
virtutis: aut causa materie que non patitur ex calore vel
frigore: nec afficitur eis. Et quia non afficitur eis non de-
bet nutriri: quia non afficitur saporibus validis aut olfa-
tibus fortissimis: afficitur autem illis. ergo non habet h
ex materia non recipiente: sed ex priuatione virtutis sen-
sificantis. Inuenimus autēꝫ in illis vim nutriendi. ergo
he due vires diuerse sunt. ℭ Item motio anime que mo-
uet aut erit ad modum mutationis absolute: sed omne
corpus est recipiens motuꝫ absolute. Aut erit motus ad
modum contrahendi ꝛ extendendi. Sed in corporibus
nostris sunt membra que magis recipiunt hoc ꝙ mu-
sculi in quibus est vita ꝛ nutrimentum. Sed non possu-
mus ea mouere. ergo causa huius non est ex ipsis: sed ex
priuatione virtutis. Similiter in aliquibus neruis vis
est sentiendi tantuꝫ absqꝫ motu. In alijs vero vis est mo-
uendi nec est inter eos tanta distantia: quia aliquando
inuenitur qd id cui inest sentire est simile ei: cui inest mo-
uere: ꝛ habet plus minusue qualitatis ꝙ illud. nec tamē
inest ei motus: aliquando inuenitur qd est sic: nec tamē
inest ei vis sentiendi sic etiam potes scire ꝙ oculus non
est minus ꝙ lingua. in potendo pati ex saporibus adhibi-
tis: ꝛ oculus non sentit saporeꝫ ex hoc ꝙ est qualitas. nō
dico autem ex hoc qd est gustatum: sed nec etiam sonuꝫ:
sed constat: quia vis humana ex seipsa non potest iprimi
in materia. ꝛ constat ꝙ omnes actiones attribute anima-
li necesse est vt habeat instrumenta: ergo sensus ꝛ imagi-
nationes sunt ex alia vi materiali: que nō est vis mouēs:
quāuis vires mouentis etiam pendeant ex viribus ima-
ginandi ꝛ sentiendi aliquo modo. sicut postea declarabi-
mus: cum autem intellexeris h ꝛ principia que posuim⁹:
facile erit scire differentiam que est inter vires quas in-
tendimus numerare: ꝛ ordinare: ꝛ scies ꝙ omnis. vis ha-
bet actionem primam: in qua non conuenit cum alia vi.
que hꝫ actionem primā diuersam ab eius actione prima.

ℭ Capitulum. V. De numerando vires anime ad mo-
dum ponendi eas.

Numerabimus nūc vires ani- A
me quasi po-
nendo. deinde procedemus ad declarandū
vnamquāqꝫ illarū. Dicemus igitur ꝙ vires
animales primo diuiduntur in tres partes.
Una est vegetabilis que est prima perfectio Anime vegetabilis.
corporis naturalis instrumentalis ex hoc qd generatur,
ꝛ augmentatur ꝛ nutritur. Nutrimentum autem est cor-
pus qd solet assimilari nature corporis cuius dicitur eē
nutrimentum: ꝛ restaurat ei quantū resolutum est de illo:
aut plus: aut minus. ℭ Secunda est anima sensibilis q̄ Aia sensibilis.
est perfectio prima corporis naturalis istrumentalis. scđm
ꝙ apprehendit particularia: ꝛ mouet̄ volūtate. ℭ Ter- Anima humana
tia est anima humana que est perfectio prima corporis Aris. scđo
naturalis instrumentalis: scđm h ꝙ attribuitur ei agere de aia. t.c.
actiones electione deliberationis: ꝛ adinuenire meditan-
do: ꝛ scđm hoc ꝙ apprehendit vniuersalia. nisi autem esset
pp visum: melius esset non accipere perfectionē primā ne-
cessariam tantū in descriptione secūda. cum volum⁹ de-
scribere animā: non vim animalē quā habet anima scđm
illam actionem. perfectio etenim accipitur in diffinitio-
ne anime. non autem in diffinitione virtutis anime. Tu
autem postea scies differentiā inter animaꝫ sensibilem.
ꝛ vim mouendi. ꝛ apprehendendi. ꝛ inter animaꝫ ratio-
nalem: ꝛ inter vim eorum que predicta sunt de cognitio-
ne: ꝛ alijs cū aūt volueris altius scrutari vtiqꝫ melius est
vt vegetabilis accipiatur genus sensibilis: ꝛ sensibilis ge- C
nus humane: ꝛ ꝙ est cōmunius accipiat̄ in diffōne min⁹
cōis. sil'r si inspexeris aias scđm vires que sunt eis ꝓprie in
earū sensibilitate: ꝛ earū humanitate: fortassis cōseque-
ris qd diximus. Anima aūt vegetabilis habꝫ tres vires. B Prime
vnā nutritiuā. que est vis cōuertens corpus a corporeita-
te in qua erat in similitudine corpis in quo est: ꝛ vnit ei
pro restitutione eius qd solutū est ex illo. Aliam augmē- Secunda
tatiuā que est vis augēs corpus in quo est ex corpore: ꝙ
ipsa assimilat illi augmēto ꝓportionali in omnibus suis
dimensionibus: que sunt lōgitudo. latitudo. ꝛ spissitudo.
vt perducat rem ad ꝑfectionē. Tertiā generatiuaꝫ q̄ est Tertia
vis accipiens de corpore in quo est partem illi similēꝫ in
potētia: ꝛ operat̄ in ea per attractionē aliorū corporū: q̄
illi assimilat generari: ꝛ cōmisceri: ꝛ ꝯuertit eā in similitu-
dinē ipsius in effectu. Anima aūt sensibilis: vl' vitalis scđꝫ
modū primū. hꝫ duas vires: motiuā. s. ꝛ apprehendentē.
Sed motiua est duobus modis: qd aūt est mouēs. ideo ꝙ
imperat motui. aut est mouens: ideo qꝛ est efficiēs motū.
Motiua autem scđm ꝙ est imperans motui est vis appe-
titiua ꝛ desideratiua: que vis cum imaginetur. imagina-
tione: de qua postea dicem⁹: forma que appetitur aut re-
spuitur imperat alij virtuti mouenti vt moueat que ha-
bet duas partes vna que dicitur vis cōcupiscibilis: que
est vis imperans moueri: vt appropinquatur ad ea que
putantur necessaria: aut vtilia appetitu delectamenti:
aliam que vocatur irascibilis: que est vis imperans mo-
ueri ad repellēdū id qd putatur nociuum. aut corrūpens
appetitum vincendi. Sed vis motiua scđm ꝙ est efficiēs.
est vis infusa neruis ꝛ musculis: contrahēs chordas: ꝛ li-
gamenta coniuncta membris versus principium aut re-
laxans ꝛ extendens in longum: ꝛ cōuertens chordas: ꝛ li-
gamenta. e conuerso. contra principiū. Sed vis apprehē-
dens duplex est. alia enim est vis que apprehendit a fo-
ris: alia que apprehendit ab intus. apprehendens a fo-
ris: aut sunt quinqꝫ sensus: aut octo. Ex quibus est visus que
est vis ordinata in neruo obtico ad apprehēdēdū formā
eius qd format̄ in humorē cristallinuꝫ ex similitudinibus
corporum habentium colorē q̄ eueniunt per corpa radio-

Auditus — sa in effectu ad superficies corporum tersorum. Ex illis
etiam auditus que est vis ordinata in neruo expanso in
superficie nerui obtici ad apprehendenduz formã eius
qȝ sibi aduenit: ⁊ commotione aeris qui constringit in-
ter percutiens ⁊ percussuz. resistens ei constrictiõe exa-
cta ex qua prouenit sonus. ⁊ prouenit eius cõmotio ad
aerem collectum quietum qui est in concauitate nerui
obtici mouens illum ad instar sui motus: ⁊ cõmotiones
Olfactus — illius motus tangunt neruum. ¶ Et ex illis est olpha-
tus qui est vis ordinata in duabus caruncul is anterioris
partis cerebri similibus mamillaruz capitibus: ad app-
hendenduz id qȝ offert ei aer attractus de odore qui est
in vapore permixto cum aere. aut de odore impresso in
Gustus — illo. ex permutatione que fit ex corpore odorifero. ¶ Et
ex illis est gustus qui est vis ordinata in neruo expanso
super corpus lingue ad comprehendendum sapores so-
lutos ex corporibus contingentibus ipsium cum permi-
scentur humori vnctuoso lingue permixtione permutã-
Tactus — ti. ¶ Et ex illis est tactus qui est vis ordinata in neruis
cutis totius corporis. ⁊ eius carnibus ad apprehenden-
dum id qȝ tangit illuz: ⁊ afficit contrarietate permutãte
complexionem. ⁊ affectionem corporis. ¶ Videt autẽ
aliquibus hec vis non esse species specialissima. Sed ge
nus quattuor viriu m. aut etiam plurium diffusarum si-
mul in toto corpore: quarum vna discernit contrarietatẽ
que est inter calidum ⁊ frigidum. Alia discernit contra-
rietatem que est inter humiduz ⁊ siccuz. tertia est discer-
nens contrarietatem que est inter durum ⁊ molle. quar
ta vero est discernens contrarietatem que est inter aspe
rum ⁊ lene. ¶ Sed quia collectio illarum est in vno i-
strumento scilicet cute. ideo putant esse vna in essentia.
¶ Sed virium apprehendentiuz ab intus quedaz ap-
prehendunt formas sensibiles. quedam vero apprehen
dunt intentiones sensibilium: apprehendentium autem
quedam sunt que apprehendunt ⁊ operantur simul: q̄-
dam vero apprehendunt ⁊ non operantur. quedam ap-
prehendunt principaliter. ⁊ quedaz secundario. ¶ Dif-
ferentia autem inter apprehendere formas. ⁊ apprehen-
dere intentionem. hec est qȝ forma est illa quã apprehẽ-
dit sensus interior. ⁊ sensus exterior simul. Sed sensus
exterior primo apprehendit eam. ⁊ postea reddit eaz sen
sui interiori. Sicut cum ouis apprehendit formaz lupi
.s. figuram eius. ⁊ affectionez ⁊ colorez. Sed sensus exte
rior ouis primo apprehendit eam: ⁊ deinde sensus inte-
rior: intentio autez est id qȝ apprehendit anima de sen-
sibili. quamuis non prius apprehendit illud sensus exte
rior. sicut ouis apprehendit intentionẽ quã habet de lu-
po: que. s. est quare debeat eum timere ⁊ fugere. quãuis
hoc sensus non apprehendit vllo modo. Id autez qȝ de
lupo apprehendit sensus exterior primo. ⁊ postea interi-
or. vocatur hic proprie nomine forme. Quod autem ap-
prehendit vires occulte absqȝ sensu vocatur in hoc loco
proprie nomine intentionis. ¶ Differentia autẽ que est
inter apprehendere operando. ⁊ apprehendere non ope
rando hec est qȝ de actionibus alicuius virium interio-
rum est componere aliquas formarum. ⁊ intentionum
apprehensarum cuz alijs. ⁊ separare ab aliquibus. habet
ergo apprehendere ⁊ operari etiam in eo qȝ apprehen-
dit. Sed apprehendere non operando hoc est: cum for-
ma aut intentio describitur in vi tantuz. ita vt non possit
agere in eum aliquid vllo modo. ¶ Differentia autem
inter apprehendere principaliter. ⁊ apprehendere secũ-
dario hec est. qȝ apprehendere principaliter est cuz for-

ma acquiritur aliquo modo acquisitiõis qȝ accidit rei p
se: apprehendere secundario est acquisitio rei ex alio qȝ
eam induxerit. ¶ Virium autem apprehendentiuz oc- — D
cultarum vitalium. prima est fantasia: que est sensus cõ- — Fantasia
munis: que est vis ordinata in prima concauitate cere-
bri recipiens per seipsam formas omnes que imprimũ-
tur quinqȝ sensibus ⁊ redduntur ei. ¶ Post hãc est ima- — Imaginatio
ginatio. vel que est etiam formans: que est vis ordinata
in extremo anterioris concauitatis cerebri retinens qȝ
recipit sensus cõmunis a quinqȝ sensibus ⁊ remanet in
ea post remotionem illorum sensibilium. ¶ Debes autẽ
scire qȝ recipere est ex vna vi. que est alia ab ea ex qua
est retinere. ⁊ hoc considera in aqua que habet potentiã
recipiendi insculptiones ⁊ depictiones ⁊ omnino figurã:
⁊ non habet potentiam retinendi. quamuis postea etiaz
addemus certitudinem huius. ¶ Cum autez volueris
scire differentiam iter opus sensus exterioris. ⁊ opus sen
sus cõmunis. ⁊ opus formantis. attende dispositionem
vnius gutte cadentis de pluuia. ⁊ videbis rectam lineã.
⁊ attende dispositionem huius recti: cuius summitas mo-
ueatur in circuitu. ⁊ videbitur circulus impossibile autẽ
est vt apprehendas rem aut lineam. aut circulum nisi il-
lam sepe inspexeris. Sed impossibile est vt sensus exte-
rior videat eam bis. sed videt eam vbi est: cum autẽ de-
scribitur in sensu communi. ⁊ remouetur anteq̃ᷓ deleat
forma sensus communis apprehendit eam sensus exte-
rior illic vbi est: quia apprehendit eaz sensus communis
quasi esset illic vbi fuit. ⁊ quasi esset illic vbi est. ⁊ videt
distensionem circularem aut rectam. hoc autem impos-
sibile est comparari sensui exteriori vllo modo. sed for-
mans apprehendit illa duo. ⁊ format ea. quamuis sit de-
structa res que iam abijt. Post hanc est vis que vocat
imaginatiua comparatione anime vitalis. ⁊ cogitatiua
cõparatione anime humane. que est vis ordinata in me-
dia concauitate cerebri vbi est neruus. ⁊ solet compone
re aliquid de eo qȝ est in imaginatione cum alio ⁊ dein
de aliquid ab alio sm qȝ vult. ¶ Deinde est vis extima- — Extimatiua
tiua. que est vis ordinata in summo medie concauitatis
cerebri. apprehendens intentiones nõ sensatas: que sunt
in singulis sensibilibus. sicut vis que est in oue diiudicãs
qȝ ab hoc lupo est fugienduz. ⁊ qȝ huius agni est misereñdũ.
videtur etiam hec vis operari in imaginatie compositio
nem ⁊ diuisionem. ¶ Deinde est vis memorialis. ⁊ re-
miniscibilis que est vis ordinata in posteriore concaui-
tate cerebri. retinens qȝ apprehendit vis extimatiõis de
intẽtionibus non sensatis singulorum sensibiliũ. ¶ Cõ
paratio autem virtutis memorialis ad virtutez extima-
tionis talis est qualis comparatio virtutis que vocatur
imaginatio ad sensum communem. Et comparatio hu-
ius virtutis ad intẽtiones est qualis cõparatio illius vir
tutis ad formas sensibiles. he sunt vires anime vitalis
vel sensibilis. ¶ Sed anime rationalis humane vires — Vis rõnalis vires
diuiduntur in virtute sciendi ⁊ virtute agendi: ⁊ vna-
quequȝ istarum virium vocatur intellectus equiuoce aut
propter similitudinem. ¶ Vis autem actiua est que est — Vis actiua
principium mouens corpus hominis ad actiones singu
las que sunt proprie cogitationis secundum qȝ intentio-
nibus conuenit ad placitum que appropriantur ei. Et
habet respectum in comparatione virtutis vitalis appe-
titiue. ⁊ respectum in comparatiõe virtutis imaginabi-
lis. ⁊ extimabilis ⁊ respectum in comparatione ipsi-
us ad se. ¶ Respectus autem eius secundum com-
parationem ad virtutem vitalem appetitiuaz est mo-

dus:propter quez accidunt in ea affectiones que appropriantur homini.quibus afficitur cito siue sit actio. siue passio: sicut confusio & erubescentia & risus. aut huiusmodi: respectus autem eius ſm9 comparationem virtutis vitalis extimabilis aut imaginabilis. est modus ad quem tendit cum contendit adinuenire mãdata rerum generatarum & corruptarum & aduenire artes humanas.respectus autem quem habet comparatione sui ad se.est modus qui generat in ea actionem & intellectũ contemplantem.& he sunt intentiones que pendent ex actionibus & diuulgantur famose.sicut hoc ꝙ mẽtiri turpe est.& iniuriari turpe est nõ quasi probata:& quicquid simile est huic de propositionibus quarum differẽtia a per se notis primis.s. intelligibilibus diffinita est in libris logicis. quamuis comprobate fuerint: fient etiam per se note.sicut iam vidicisti in eisdem libris. ⁋ Opꝫ autem vt hec virtus imperet ceteris virtutibus corporis. sicut oportet pro iudicio alterius virtutis quã postea nominabimus.ita vt hec non patiatur ab illis vllo modo. ſꝫ ipse patiãtur ab ea: & sunt omnino substrate sub ea.ne forte contingant in ea affectiones post se trahentes eaꝫ prouenientes ex rebus naturalibus que vocantur peruersi mores:quia oportet vt ipsa non sit passibilis vllo modo. nec trahibilis.sed imperãs.& tũc habet mores optimos. possibile est autem vt mores comparentẽ virtutibus corporalibus.sed cum illa fuerit dominãs habebit affectionem efficientem:& ex intellectu habebit affectionem patientem:nominemus autez omnem affectionem morez. erit ergo vnũ ꝓpter qꝺ contingant mores in h. & in alio contingunt mores.propter hoc alium. si autem ipsa fuerit iuncta habebit affectionem passibilem.& similiter affectionem actiuam non extraneam:que etiam erũt due actiones & duo mores.& mos quidem erit vnus. sed habebit duas comparationes.mores autem qui in nobis sunt nõ comparãtur huic virtuti.nisi quia anima humana:sicut postea scies est vna sũbstãtia:hñs cõparationẽ ad duo.quorum vnum est supra eam.& altera infra eaꝫ. sed ſm vnũquodqꝫ istoruꝫ habet vim per quã ordinatẽ habitus qui est inter ipsam & illud:hec autez virtus actiua est illa virtus quam habet anima propter debitum qꝺ debet ei qꝺ est infra eam.s.corpus ad regendum aliquid.sed virtus cõtẽplatiua est illa virtus qua habet anima ꝓpter debitum qꝺ debet ei.qꝺ est supra ipsaꝫ. vt patiatur ab eo & perficiat per illud & recipiat ex illo tãqꝫ anima nostra habeat duas facies.faciem.s. deorsum ad corpus:quã oportet nullatenus recipere aliquã affectionem generis debiti nature corporis. Et aliam faciẽ sursuꝫ versus pricipia altissima quã oportet semper recipere aliquid ab eo: qꝺ est illic & affici ab illo. ex eo autẽ qꝺ est infra eam generantur mores.sed ex eo qꝺ est supra eam generantur sapientie.& h est virtus actiua. ⁋ Sed virtus contemplatiua est virtus que solet informari a forma vniuersali nuda a materia. si autem fuerit nuda in se:apprehendere suam formã in se facilius ẽrit. si aũt non fuerit nuda.fiet tamẽ nuda.quia ipsa denudabit eã. ita vt de omnibus affectionibus eius.cuz materia nihil remaneat in ea.sed qualr hoc fiat postea declarabimus. hec aũt v̓tus cõtẽplatiua hꝫ ad has formas cõparationẽ diuersaꝫ.qr id qꝺ solet aliqd recipe aliqñ est receptibile eiꝰ in potẽtia:aliqñ est receptibile eiꝰ in effectu. Potẽtia autẽ tribus modis dicitur ſm prius & posterius.dicitur eniꝫ potentia.aptitudo absoluta.a qua non exiuit aliquid ad hoc in effectu.nec etiam habetur aliquid propter qꝺ exeat:sicut potentia infantis ad scribendum.dicitur etiam potentia hec aptitudo quãdiu non habet res nisi id propter qꝺ sit possibile eam peruenire ad effectũ sine medio sicut potentia infantis ad scribendum cum fuerit adultus.& cum cognouerit encaustrum.& calamũ & simplicia elementa.& dicitur potentia aptitudo cuiꝫ perfecta fuerint instrumenta.& ex instrumentis acciderit perfectio aptitudinis vt fiat potens faciendi quando libuerit.ita vt non sit ei necesse adiscere.sed sufficiat ei vt tantum appetat.sicut est potentia.scriptoris perfecti in arte sua cum non scripsit.potentia autem prima vocatur absoluta materialis.secunda autem vocatur potentia facilis vel possibilis potentia vero tertia est perfectio. perfectionis autem contemplatiue comparatio ad formas nudas quas prenominauimus.aliquando est sicut comparatio eius qꝺ est in potentia.absoluta.& hoc est cũ hec potentia.anime nondum recepit aliquid de eo qꝺ est perfectio.quantum ad eam & tunc vocatur intellectus materialis ad similitudinem aptitudinis materie pme:que ex se non habet aliquam formarum. sed est subiectum omnium formarum.aliquando est comparatio eius qꝺ est in potentia potentiali:hoc est cum impotentia materiali habentur de intelligibilibus prima per se nota. ex quibus & cum quibus acceditur ad intelligibilia secunda.sed prima intelligibilia sunt propositiones quas contingit credere non aliũde.nec quia studiosus percipit vllo modo esse possibile eas aliquando non credere. sicut sentimus hoc:qꝺ totum maius est sua parte.& ꝙ eidem equalia.inter se sunt equalia.& interum dum non acquiritur ei adhuc intentio eius qꝺ est in effectus nisi hoc modo:tunc vocatur intellectus in habitu.& potest hic intellectus vocari intellectus in effectu.comparatiõe primi: potentia etenim prima non potest intelligere aliquid in effectu.sed hec potest intelligere aliquid cum inquisierit.aliquando est sicut comparatio eius qꝺ est in potentia perfecta.hoc est cum inceperint in ea consistere forme intelligibiles adepte post per se nota.siue intelligibilia prima.sed non considerat illa nec conuertitur ad illã in effectu.nisi veluti sint reposite apud eum vt cum voluerit consideret illas formas & intelligat eas. & intelligat eas se intelligere: & vocatur hic itellectus in habitu. est enim hic intellectus qui intelligit quotiens vult intelligere sine labore acquirendi quamuis hic etiaꝫ possit vocari intellectus in potentia.comparatione eius qui sequitur post ipsum.aliquando autem eius comparatio est sicut comparatio eius qꝺ est in effectu absoluto.hoc est cum forma intellecta nunc in presenti est in eo.& ipse considerat eam in effectu.& intelligit in effectu.& intelligit se intelligere in effectu. & ꝙ tunc habet esse in eo. est intellectus accommodatus ab alio qui vocatur intellectus accommodatus per hoc qꝺ declarabitur nobis: qꝛ intellectus in potentia non erit ad effectum nisi per intellectum qui semper est in actu.& quia cum coniunctus fuerit intellectus qui est in potentia cum illo intellectu. qui est in actu:aliquo modo coniunctionis imprimetur in eo.ſm aliquem modum formandi.ille qui est accommodatus ab extrinsecis: hi sunt ordines virtutum. qui nominantur intellectus.& contemplatiui.& in intellectu accõmodato finitur genus sensibile & humana spẽs eius & illic virtus humana ꝯfirmatur primis principijs oĩs eius qꝺ est. ⁋ Considera ergo nunc & inspice dispositiones istaꝝ virtutuꝫ.qualiter alie imperant alijs. & qualiter alie famulantẽ alijs:& inuenies intellectuꝫ accõmoda

Virtꝰ actiua.

Virtus cõtẽplatiua.

Potẽtia dr tribꝰ modis.

§

Intelligibilia pma & scda. Hec eadẽ alfarabius tractatu de intellectu.

B Virtutum gradatio.

tūz preesse. ⁊ omnia alia subesse illi: qui est vltimus finis.
deinde intellectui in habitu deseruit intellectus in effe-
ctu: ⁊ intellectus materialis cū aptitudine que est in eo
deseruit intellectui in effectu deinde intellectus efficiēs
deseruit his oībus. ¶ Obligatio eniz aie cū corpore si
cut postea adhuc declarabit. est propter hoc vt pficiat
intellectus contemplatiuus ⁊ sanctificet. ⁊ mūdet: intel
lectus aūt efficiēs est rector illius colligatiōis anime cū
corpore: intellectui aūt efficiēti deseruit extimatio: exti-
mationi aūt deseruiūt due virtutes. virtus posterior ea:
⁊ virtus prior ea. virtus aūt posterior est virtus. que reti
net qd̄ reddit extimatio memoriali. virtus aūt prior est
sup omnes virtutes vitales. deinde virtuti imaginatiue
deseruiunt due virtutes diuersaꝝ actionū: virtus autem
appetitiua deseruit ei cū obediētia: qr extimatiua iperat
ei moueri aliquo modo pceptionis. virtus aūt imagina-
tiua seruit extimatiue: p hoc q̄ ostēdit ei formas retētas
in eaꝝ q̄ sunt apte ad recipiēdū: compositionē ⁊ diuisio-
nē. deīde hec dn̄antur aliqs. virtuti aūt imaginatiue ser-
uit fantasia: fantasie vero seruiūt qnqꝫ sensus: virtuti aūt
appetitiue seruiūt cōcupiscibilis ⁊ irascibilis. sꝫ concupi
scibili ⁊ irascibili seruit virtus mouens q̄ est in lacertis.
⁊ hic terminātur virtutes vitales vel sensibiles. ¶ De-
inde virtutibus vitalibus vel sensibilibus seruiunt ve-
getabiles: quaꝝ prima ⁊ caput est generatiua. deīde augu-
mentatiua seruit generatiue: post nutritiua seruit augu-
mētatiue: deīde quattuor virtutes naturales seruiūt istis:
sꝫ digestiue que est vna eaꝝ que seruiūt: retētiua ex vna
parte. ⁊ attractiua ex alia pte. expulsiua vero seruit vni-
cuiqꝫ istaꝝ. deinde quattuor qualitates seruiūt his om-
nibus. sed calori seruit frigiditas. pparat eni ei materiā:
vt seruet eius essentiā. frigiditas aūt nō hꝫ ordinē in vir-
tutibus: que ꝯueniunt appetitibus naturalibus nisi. q̄si
seruitiuz vtilis obsequētie: ⁊ his duabus seruiūt siccitas
⁊ humiditas. ⁊ hic est finis graduū virtutum.

¶ Expleta est pars prima sexti de naturalibus. ¶ Inci-
pit pars scd̄a eius capitulū primū de certificando virtu-
tes que sunt proprie anime vegetabilis.

A Incipiemus nūc significare si-
gillatim virtutes:
quas diximus ⁊ demōstrabimus eas ex
suis actionibus. ⁊ pmo ex actionibus vir
tutū vegetabiliū. sed primo oīum dispositi
onē virtutis nutritiue. dicemus igit̄ q̄
ex pmissis cognouisti cōparationē nutrimēti ad nutritū:
⁊ diffinitionē vniuscuiusqꝫ illoꝝ ⁊ pprietatem. dicemus
nūc q̄ nutrimētū nō semper permutatur in naturaz nu-
triti subito. sꝫ primo permutatur aliquātulū a sua qua-
litate. ⁊ aptatur pmutationi in substātia nutriēdi. in quo
operat̄ vna ex virtutibus seruiētibus virtuti nutritiue:
Digestiua. que est digestiua: ⁊ hec est que dissoluit nutrimētū in ani
malibus. ⁊ preparat illud ad hoc vt diffundat̄ equaliter.
Nutritiua Deinde virtus nutritiua deducit illud in aial pmo san-
guineū pmutādo in sanguinē. ⁊ humores ex quibus est
ꝯstitutio corporis. sicut iam ostēdimus alias. sꝫ omne mē-
brum habet virtutē ppriā nutritiuam. que est in eo que
pmutat nutrimētū in similitudinē eius ppriā: ⁊ vnit ei.
ergo virtus nutritiua restaurat qd̄ solutū est: ⁊ assimilat
⁊ vnit. nutrimētū aūt quāuis plures eius vtilitates sint
ex hoc q̄ fit restitutio eius qd̄ solutū est. nō tn̄ ad hoc so-
lū est necessariū. sꝫ quia natura primo eget eo ad augu-
mētandū: que postea nō eget eo nisi ad ponendū illud
tn̄ loco eius q̄ dissolutum est. ergo virtus nutritiua ex

viribus aie vegetabilis opatur omni tēpore vite singu-
laris que dū pmanserit exercens suas actiones. vegeta-
bile ⁊ animale erunt viua: cū aūt destructa fuerit vege- Aristo. 3. de aia tex. 59. c. 2. t 46.
tabile ⁊ aial non erunt viua. non aūt est talis dispositio
aliaꝝ virium vegetabilium: augumētatiua etenim opat̄ Augmentatiua
primo cū generat̄ aial. actionē que nō est tn̄ nutritiue: Nutritiue seruis.
finis enim nutritiue est id qd̄ diffinimus. sed hec virtus
distribuit nutrimentū diuerso modo: q̄ virtus nutriti-
ua. qd̄ eni debet virtus nutritiua ex se hoc est. vt det vni
cuiqꝫ mēbro de nutrimēto fm̄ eius magnitudinē. ⁊ par
uitatē ⁊ de nutrimēto vnit ei scd̄m mēsurā quā hꝫ equa-
liter. augmētatiua vero tollit ab vna pte corporis nutri-
mētum quo indigebat: ⁊ addit aliq pti. ⁊ vnit ei vt illa pa
augeatur potētius q̄ alia. ministrāte sibi nutritiua in hoc
si eniz esset dominiū nutritiue adequaret illas. aut etiaz
plus largiretur parti. cui augmētatiua subtrahit: verbi
gratia. qr nutritiua cū sola fuerit ⁊ eius actio fortior. ⁊
qd̄ restituitur fuerit amplius q̄ qd̄ resoluitur: ipsa ap-
ponit in latitudine mēbroꝝ ⁊ spissitudine eorum augu-
mētum manifestuz in grossitie: longitudini aūt eius nō
addit augumētuz qd̄ appareat augumētuz autez addit
multo plus longitudini. q̄ latitudini: sed addere longi-
tudini difficilius est q̄ addere latitudini: in augumen-
tatione etenim longitudinis necesse est nutrimētuz dif- A
fundi in mēbris duris. vt ossibus ⁊ neruis: per oēs par-
tes eorum in longum. ⁊ ppagādo. ⁊ elongando inter eo-
ruz extremitates: in augmento aūt latitudinis aliquan-
do sufficit carnes augeri. ⁊ ossa etiam nutriri in latitudi-
ne. ita. vt non sit necesse multuz infundi in eo ⁊ moueri.
aliquando autē mēbra aliqua in principio vegetationis
erūt parua: ⁊ alia mēbra in principio vegetatōis magna:
postea vero in fine vegetationis eius necesse vt id qd̄ est
maius fiat minus. ⁊ qd̄ est minus fiat maius. Si aūt do-
miniū esset nutritiue hoc semp procederet eadem ppor-
tione. nutritiua aūt fm̄ qd̄ est nutritiua afficit nutrimē-
tuz ⁊ vnit corpori equali modo. aut pene equali. sicut os
fuerit in natura eius vt in grossicie. Sꝫ augmētatiua im-
perat nutritiue vt distribuat nutrimētuz ⁊ diffundat il-
lud illuc vbi debet augmētatiua diuerso mō ab hoc q̄
debet nutritiua. nutritiua aūt deseruit augmētatiue. in hoc
q̄ nutritiua sine dubio est vniens: ⁊ est operans ad nutū
virtutis augmētatiue. virtus vero augmētatiua non ap-
petit nisi augumētare rē. ¶ Sꝫ generatiua habet duas B
actiōes. quaꝝ vna est creare corpus ⁊ figurare ⁊ formā-
re. altera vero est attribuere partibus eius in generatio-
ne scd̄a formas eaꝝ. s. virtutes ⁊ dimēsiōes ⁊ numeros
⁊ figuras. asperitatē ⁊ lenitatē ⁊ his adherentia. subiecta
gubernatōi eius q̄ solus oīa pōt. nutritiua vō seruit huic
nutriēdo. sꝫ augmētatiua seruit ei augēdo sꝫ q̄ res mere
tur. hec aūt actio pficit̄ in pncipio gñatiōis rei: deide re
manet gubernatio cōmodata augumētatiue ⁊ nutritiue:
cū aūt opat̄ augumētatiua q̄si circa pfectionē. tūc gñati-
ua tūc excitat̄ cū duabus ministris suis ad gñandū se-
mē ⁊ spma in quo gescat vtus. q̄ est eundē sui gñis. omo
āt vtus nutritiua appetit h̄ vt p eā ꝯseruet̄ suba cuiusꝫ Nutritiua et augmētatiua sunt circa singulares gñatiua circa species.
singularis. ⁊ augmētatiua appetit. vt p eā pficiat̄ suba sin-
gularis. sꝫ gñatiua appetit vt p eā remaneat spēs: qr ap-
petere pmanere: ē res q̄ venit ex deo in oī qd̄ est: ⁊ in sin-
gulari qd̄ nō est aptū ad pmanēdū. sꝫ est aptū vt spēs eī
remaneat. excitat̄ virtus ad reparādū aliqd vice eius.
vt p h̄ seruet̄ eius spēs nutritiua. ḡ restaurat qd̄ resolui-
tur d̄ singulari. ⁊ gñatiua restaurat qd̄ resoluitur de spē.
¶ Fuerunt autem multi: ex quibus aliquis putauit
qd̄ nutritiua est ignis: quia ignis nutritur ⁊ augetur. ⁊ er
rauit duobus modis. vno quia nutritiua nō nutrit: sꝫ nu-

trit et auget corpus.ignis vero ꝛ si nutriat. non nutrit
vel auget nisi se alio:quia ignis non nutritur.sed fit in eo
aliquid post aliud.ꝛ extinguit̄ qꝫ ꝑcessit.si enim nutrire
tur:ꝛ eius nutrimentum fieret fm̄ nutrimētuꝫ corpore
um non deberet nutrimētum corpoꝝ cessare sicut nutri
mētum ignis non cessat:quādiu inuenit materiaꝫ.sꝫ au
Arist.2° de aia.t.4. getur semper sine fine.¶ Sꝫ mirabilius est qꝫ dixit au
ctor huius sentētie.s.qꝫ arbores ideo radicant̄ deorsum:
quia terrenitas mouet eas deorsum ꝛ attenuant̄ in ra
mis superius.primus autē error ipsius fuit hic.s.qꝫ mul
torum vegetabilium grauiores sunt rami. q̄ꝫ radix. se
cundus autem qꝫ propter hunc motum. cur non sepa
rantur partes ꝛ discedit graue a leui.si hoc autem est ex
actione anime attribuamus etiam similiter radicare. ꝛ
ramificare anime:quāuis videt̄ qꝫ in vegetabilibus sur
sum est.vbi est caput eorum.sed caput vegetabiliuꝫ est
Ari.2. de aia.t.30. radix eorum:quia inde oriuntur:deinde primum instru
mentuꝫ huius virtutis est calor naturalis calor eniꝫ est
aptus ad mouenduꝫ materias.post hec sequitur frigidi
tas ad faciendum eas quiescere in suis perfectionibus
creaturarum ꝛ consumat eas.¶ Sed qualitatuꝫ passi
uaruꝫ instrumētum primum est humiditas. ꝛ h̄ est que
recipit figuram.quaꝫ sequitur siccitas:que conseruat fi
C gurã.ꝛ iuuat ad retētionem forme.¶ Uirtus autē ve
getabilis que est in animali.non generat nisi corpus ani
male:quia est animatiua ex qua pēdet virtus animatio
nis:que est differētia inter ipsam ꝛ eaꝫ:cum qua cōuenit
in hoc qꝫ est virtus nutriēdi ꝛ augmētandi.ꝛ comple xa
tur angulos:ꝛ electa.complexione que est congrua ani
mali. qꝫ autēꝫ facit hanc complexionē.est virtus cōmu
nis vegetabili ꝛ animali.fm̄ qꝫ est cōmunis.hoc enim
scdm̄ qꝫ est cōmunis non debet facere cōplexionē pro
priaꝫ.non enim dꝫ facere complexionē propriam nisi in
ipsis:in ipsis eniꝫ preter hoc qꝫ est nutritiua est etiaꝫ ani
malis ꝛ habet in sua natura vt sensificet:ꝛ moueat cum
habuerit instrumētuꝫ ꝛ ipsa est conseruans illam contū
ctionem ꝛ complexionē sicut cuꝫ relata fuerit ad habē
tia coniunctioneꝫ fit coniungens.non enim est de natu
ra elemētoruꝫ ꝛ corporum cōtrarioruꝫ coniungi per se.
sed de natura habēt ire in partes diuersas.que non con
iungit nisi anima propria.Exēpli gratia. vt in palma est
anima palmifica.ꝛ in vua anima viuifica.ꝛ omnino ani
ma que est forma ipsius materie. Anima eteniꝫ cum fit
palmifica supra hoc qꝫ est anima augendi. habet etiam
esse anima palmifica.ꝛ in vua anima viuifica:palma aūt
non eget anima vegetabili.ꝛ alia anima ꝑpter quā fiat
palma:non eniꝫ habet actiones ꝑter quaꝫ.vegetabiles.
sed eius anima vegetabilis habet in sua vegetabilitate.
qua est palmifica.sed anima vegetabilis que est in ani
mali post creationē animalis habet actiones.ꝑter quas
actiones agit sola secundū qd̄ est vegetabilis tantum:qꝫ
est regēs animaꝫ animalē.imo est certissime preter ani
maꝫ vegetabilem:si voluerint appellare animam vege
tabileꝫ ex intellectu quo diximus.s.generali. ¶ Ex dif
ferētia vero constituēte non ꝑuenit vlla anima vegeta
bilium.sed ex differentiꝫ quas habet vnūquodqꝫ vege
tabile per se ꝛ non aliud:quia non est principium actio
nis vegetabile proprium tantum. sed anime vegetabilē
animalis differentia qua separatur ꝛ constituitur vnū
queqꝫ species sub ipsa.est virtus anime animalis adiū
cta illi que aptat illi corpus.ꝛ est differentia ad modum
differētiarum quas habent simplicia non quas habent
cōposita.anima autēꝫ humana non pēdet ex corpore: sꝫ
habet se ad corpus vt forma:sicut postea ostēdimus.nec
eget vt sibi preparetur membrum.concedo autēꝫ qꝫ ani
matio eius differt ab aliꝫ animationibus.similiter etiā
membra apta sunt eius animationi.

¶ Capitulū scdm̄ de certificando modos apprehensionū que sunt in nobis.

Loquamur nunc de virtutibus sen A
sibilibus.ꝛ apprehēdē
tibus.sꝫ loquamur de eis verba generalia.di
cētes:qꝛ videtur qꝫ apprehēdere non sit nisi
apprehēdere formaꝫ apprehēsi aliquo mo
doꝝ.sed si apprehēdere est apprehēdere rem natura
lem.tunc apprehēdere est apprehēdere formaꝫ.alicuius
abstracti a materia aliqua abstractione: species autem
abstractionis diuerse sunt.ꝛ gradus earum multum di Abstractio multiplex.
stantes:formis eteniꝫ materialibus propter materiam
accidunt dispositiones.ꝛ alia que non habent ex sua es
sentia.ex hoc.s.qꝫ ipse sunt forme. ergo illarum abstra
ctio a materia:aliquando est abstractio non sine illis ap
pendicijs. vel aliquibus earuꝫ:aliquando illa est ꝑfecta
abstractio que abstrahit intellectam rem a materia: ab
aliꝫs appendicijs in materia earum:exempli gratia.for
ma etenim humana.ꝛ substantia est natura sine dubio:
in qua conueniunt omnia singularia speciei equaliter:
cuius est vna diffinitio.sed quia accidit ei vt existeret in
hoc singulari ꝛ in illo.ideo multiplicata est:hoc autē nō
habet ex natura sua.si enim ex natura humana esset.vn
de deberet multiplicari:tunc nō predicaretur homo de
aliquo numero vno. si vero humanitas esset ex hoc qꝫ
est humanitas petri.tunc humanitas non esset alterius:
ergo vnum ex accidētibus que accidunt humanitati ex
materia: est species hec multiplicationis ꝛ dimissionis.
accidunt autem ei alia preter q̄ꝫ hec accidentia.s. quia
cum fuerit in materia acquiretur ei aliquis modus quā
ti. ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ situs.que omnia sunt extranea a na
tura ipsius:quia si hoc qꝫ est humanitas esset ex hoc pre
dicto modo:vel alio modo quāti ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ situs:
tunc ex hoc qꝫ est humanitas oporteret vnumquemqꝫ
hominuꝫ conuenire cum alio in his intētionibus. si aūt
hoc qd̄ est humanitas esset ex alio aliquo modo quanti.
ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ situs:oporteret vt omnes homines cō
uenirent in illo modo:ergo forma humana ex sui essen
tia non debet habere accidētia hec:que solent ei accide
re.sed propter materiaꝫ habetur cum illis accidētibus.
ꝛ propter accidētia comparationis que est inter eā ꝛ ma
teriaꝫ:que comparatio cuꝫ remota fuerit destruetur ap
prehēsio ipsa. visus autem indiget his accidentibus.cuꝫ Uisus
apprehēdit formaꝫ eo qꝫ non abstrahit formaꝫ a mate
ria abstractione vera.sed est necessarium materiam ad
esse ad hoc vt forma hec apprehēdatur in illa: sed ima Imaginatiua.
ginatio siue imaginari.est cuꝫ abstrahitur forma a mate
ria maiori abstractiōe:eteniꝫ formaꝫ capit sine materia:
ita qꝫ ad hoc vt hoc subsistat in illa nō est necesse existe
re māꝫ:qꝛ mā siue sit absens:siue destructa: eē tn̄ forme
stabile erit in imaginatiōe:ꝛ tūc apphēsio ipsius erit ab
strahēs eā a colligatiōe.quā hꝫ cū mā abstractione ꝑfe
cta: sꝫ imaginatio nō denudat eā ab accn̄tibus mālib9.
sensus etiā nō denudat eā a mā denudatiōe ꝑfecta:neqꝫ
denudat ab accn̄tibus materie:sꝫ imagiatio denudat eā
a mā denudatiōe vera:sꝫ nō denudat eā vllo mō ab acci
dētibus materie:forme eteniꝫ q̄ sūt in imaginatiōe sunt
sꝫ h̄.qꝫ sūt sensibiles ꝛ scdꝫ q̄litatē ꝛ q̄titatē aliquā ꝛ si
tū:nō est possibile imaginatiōi aliquo mō imaginari for
mā in tali dispōne in qua possibile sit ꝯuenire oīa idiui
dua illi9 spēi:hō.n.imaginatus est sicut vnus ex hoībus:
possibile est autem homines esse qui sunt imaginati:nō
illomodo quo imaginatio imaginauit hominē illum.

Estima-tio.

¶ Sed estimatio parum transcendit hanc ordinez ab-stractionis: eo ꝙ apprehendit intentiones immateria-les que non sunt in suis materijs: quamuis accidat illis esse in materia: quia figura. ⁊ color. ⁊ situs. ⁊ his similia sunt res quas non est possibile haberi nisi a materijs cor-poralibus: bonitas vero ⁊ malicia. ⁊ conueniens. ⁊ incon-ueniens. ⁊ his similia sunt in se res non materiales. qui-bus tamen accidit esse materialis. ratio autem ꝙ he non sunt materiales hec est. s. ꝙ si he essent materiales ex se ipsis. non intelligerentur bonitas vel malicia vel conue-niens vel inconueniens. nisi accidens corpori. intelligū-tur autem sine corpore: constat ergo ꝙ he in se nō sunt materiales. sed accidit eis esse in rebus materialibus. ex-timatio autem non apprehendit. neqꝫ assequitur nisi si-milia horum. ergo extimatio apprehendit res materia-les ⁊ abstrahit eas a materia. sicut apprehendit etiaz in-tentiones non sensibiles: quamuis sint materiales. ergo hec abstractio purior ⁊ vicinior est simplicitati ꝙ̄ due prime. sed cum hoc tamen non expoliat formam hanc ab accidentibus materie: eo ꝙ particulariter appre-hendit eam sm̄ propriam materiam. ⁊ sm̄ comparatio-nez eius ad illam ⁊ ligataz cum forma sensibili. ⁊ stipa-tam accidentibus materie. ⁊ est ꝯueniētia imaginatiōis cū illa. ¶ Sed virtus in qua forme existēs nō sunt ma-teriales vllo modo nec accidit eis eē materiatas. nec for-me sunt rerum materialiuz: sed denudate ab omni colli-gatione est materia constat: quia comprehendit formas apprehensione nuda a materia omni modo: in eo autez ꝙ ex seipso nudum est a materia. res manifesta est. sꝫ id qđ habet esse cum materia. aut cuius est esse materiale. aut cui hoc accidit. abstrahit a materia. ⁊ ab omnibus appē-ditijs ex materia que sunt cum ipsa. sed apprehendit id apprehensione nuda. ita ꝙ sit exempli gratia sicut ho-mo qui predicatur de pluribus. ⁊ ita ꝙ apprehēdit mul-ta in vnam naturaz ⁊ sequestrat illud ab omni quantita-te. ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊ situ materialibus. nisi enim denu-daretur ab hoc non esset aptū dici de omnibus. ⁊ in hoc differunt apphēsio iudicantis sensibilis: ⁊ apphensio iu-dicantis imaginabilis. ⁊ apphēsio iudicantis extimabi-lis: ⁊ apprehēsio iudicantis intelligibilis. ⁊ ad hanc intē-

B tionem duximus hoc verbuz in hoc capitulo. ¶ Dice-mus autem ꝙ sentiens habet in sua potentia finali. sicut sensatum in effectu. sentire etenim est recipere formaz rei nudam a sua materia. ita vt informetur per eaz sentiēs. videns idest mutari a formis sensibilibus que sunt ex-tra in rebus subiectis. est sicut visum in potentia. simili-ter palpatum. ⁊ gustatum ⁊c̄. primum enim sensatū cer-tissime est id qđ describitur in instrumento sensus. ⁊ id apprehendit: videtur autem ꝙ cum dicitur sentiri ꝙ est extrinsecus intellectus eius est preter intellectum sen-tiēdi in anima. intellectus eniz huius qđ dicitur sentiri extrinsecus est qđ eius forma assimilata est in ipso sen-su. sed intellectus sentiendi in anima non est ꝙ ipsa for-ma eius effigiata sit in proprio sensu. ⁊ ꝓpter hoc diffici-le est constituere esse qualitatum sensibilium in corpo-ribus. sed certissime scimus ꝙ cum aliquod corpus affi-cit sensum: sed ipsum non afficitur. qđ in ipso est propria qualitas: que est principium permutandi sensum sensu nō permutante ipsum. ¶ Sed democritus ⁊ alia secta naturalium. non posuerunt istis qualitatibus esse vllo modo. sed figuras quas ponunt in athomis posuerunt causas diuersitatis eius: quo afficiūtur sensus ꝓpter di-uersitatē ordinis ⁊ situum earum: dicētes ꝙ ꝓpter hoc vnus homo sentit pannum vnum duorum diuersorum coloruz sm̄ duos intuitus eius: propter quos variantur comparationes eius que sunt ad situs vnius rei in se. si-cut collum colūbe: qđ aliquādo videtur cerulei: aliqñ ru-bicundi. aliquando coloris aurei sm̄ diuersitatem situū. ⁊ ob hoc vna ⁊ eadem res est homini sano dulcis: ⁊ infir-mo amara. ⁊ isti sunt qui posuerunt ꝙ qualitates sensi-biles non habent certitudinem in se: ⁊ ꝙ non sunt nisi fi-gure. ¶ Fuerunt autem alij qui non tenuerunt hāc sen-tentiam. nec posuerunt istis qualitatibus certitudinem in corporibus. sed dixerunt ꝙ he qualitates non sunt ni-si passiones tantum sensuum. ita ꝙ in sensibilibus nihil est de eis. iam autem ostendimus destructionem huius sentētie. ⁊ ostēdimus ꝙ in aliquibus corporibus ꝓprie-tas est que afficit ꝓprietatem lingue. exempli gratia. id . s. qđ vocamus dulcedinem cum gustamus. ⁊ alia cor-pora habent aliam proprietatem certissime quam voca-mus gustum. ⁊ nihil aliud. sed sentētie auctorum de figu-ris iam destruximus fundamentuz in premissis. sed ad huc etiam patefiet destructio eius: si enim sensatuz esset figura. oporteret vt cuz tangeremus figuram. ⁊ apprehē-deremus eam per se non cum pupilla. videremus etiam colorem eius: vnum enim sentiēs ex vna parte apprehē-dit vnum quid. sed cum apprehēsio fuerit ex vna parte id qđ de illo non apprehēditur: aliud est ab eo ꝙ appre-hēditur: color igitur aliud est a figura. si autem dicitur ꝙ vna res afficit duo duabus affectionibus diuersis: cu-ius vna affectio in vno sit tactus. ⁊ eius affectio in alio vi-sio. si ita fuerit ipsa figura non erit sensata. sed figura erit affectio diuersa per quam afficit in diuersis sensibus ali-um ꝙ̄ illa. sensibile etiam corpus est. quod sicut ipsi te-nēt nō afficitur nisi ex figura. erit ergo vt sensibile non afficiatur nisi ex figura. vna ergo eadem res afficitur in vno instrumēto vna figura. ⁊ in alio alia: sed sm̄ eos nul-la figura est que non possit tangi: ergo hoc visibile etiaz possibile est tangi. constat autē ꝙ in colore contrarietas est: ⁊ preter hoc etiaz in sapore. ⁊ preter hoc etiā in alijs. in nulla autem figurarum est aliquid contrarietatis: isti etiam certissime ponunt ꝙ omne sensatum est tactum. ipsi etiaz ponunt ꝙ de visu aliquid emittitur: qđ tangit idem. sed si ita esset oporteret. vt qđ tāgitur duobus sen-sibus esset tantuz figura. miruz est autem ꝙ obliti sunt figuras non apprehendi nisi cum fuerint ibi colores aut sapores. aut odores. aut alie qualitates. ⁊ ꝙ nullo modo sentitur figura nuda. si autem fuerit hoc. tunc ex hoc ꝙ figura nuda cum sit sensibilis afficit sensum aliqua ista-rum affectionum. ⁊ preter figuralitatem affirmatum est esse istarum affectionum: ⁊ quia non est ipsamet figura. ⁊ constat quia sensus non sentit figuram nudaz. nisi sen-tiat cum ea aliud. ¶ Dixerunt etiam aliqui antiquoruz C qđ possibile est: vt anima alio modo sentiat sensibilia. si-ne medijs. ⁊ sine instrumētis. sed media sunt sicut aer. exempli gratia. visus: instrumēta vero sunt sicut oculus visui. vnde hi procul sunt a veritate. ¶ Si enim sentire haberet anima p se ipsam sine instrumentis. tunc hec in-strumenta essent ociosa in creatura ⁊ inutilia. Itez cum anima sm̄ eos aliud sit a corpore non habens situz: im-possibile est tunc aliqua corpora esse ꝓpinquiora ei: ⁊ ac-cidētia ad ipsam. ⁊ alia remotiora ab ea ⁊ occultata: que non sentiat. ⁊ omnino oportet vt nō sit diuersitas in situ corporꝫ quātuz ad ipsam. nec occultatio nec manifesta-tio: he. n. dispositiones corporꝫ sunt. ⁊ circa corpora. ⁊ oꝫ vt aia aut sit apprehēdens oīum sensibiliū aut nullius. ita vt nō possit abesse aliqđ sensatū ab eius apphēsiōe. Hec enī absentia est alicuius rei q̄ est diuersa a psentia eiꝰ ⁊ hec res aliqñ est absens aie. aliqñ pns qđ fit ex loco si-tuali: oꝫ ergo vt aia sit corpus. isti autem nō tenent hoc.

¶ Postea aũt declarabimus. ꝙ forme apprehense que non possunt separari a materia. ꝛ a colligatione cũ materia. impossibile est imprimi sine instrumento corporali. Sed si anima non egeret medijs ad apprehendendũ res. oporteret vt visus non egeret lumine. nec medio claro. ꝛ applicatio visi ad oculum non prohiberet visum. ꝛ obturatio auris nõ ꝓhiberet sonũ. ꝛ langores q accidũt D huiusmodi instrumẽtis nõ ꝓhiberẽt sentire. ¶ Fuerũt autem aliqui qui posuerunt mediũ disturbans dicentes qȝ mediũ quanto fuerit tenuius. magis erit peruium. vnde si esset purum perfectior esset visio. ꝛ res amplius videretur q̃ȝ modo videatur. ꝛ esset possibile videri tũc quicquid est in celo: hec autem dictio falsa est. non enim oportet vt si ꝓpter attenuationem prouenit augmentũ visus. ideo ꝓpter priuationem aeris proueniat maius augmentum videndi: attenuatio autem non est via. vel causa attenuandi corpus. sed inane sm eos est priuatio corporis. si autem inane haberet esse aliquid: tunc inter sensatum ꝛ sentiens remota non esset continuitas vllo modo. nec esset ibi actio nec passio. ¶ Fuerunt etiã alij qui putauerunt. illud. s. ꝙ sentiens generaliter. vt anima: pendet ex spiritu: qui est corpus acute penetrans. cuius postea exponemus dispositionem. quia ipsum est instrumentum apprehendendi. ꝛ quia hic solum potest extendi ad sensibilia ꝛ obuiare illis. ꝛ eque distare ab illis. ꝛ habere ad illa aliquem situm ex quo prouenit apprehẽdere. hec autem sententia etiam falsa est. huius enĩ speciei non retinetur essentia. nisi per hec nutrimenta que illum circũuallant. si autem admiscetur ei aliquid extrinsecus complexionaliter aut sm compositionẽ: destruitur eius substantia: deinde non habet motum localem. quem si haberet possibile esset ipsum seperari ab homine: ꝛ postea redire ad ipsum. ꝛ possibile esset hominem mori ꝛ viuere secundum suam propriam voluntatem vno tempore. si autem species esset huius. non indigeret instrumentis corporalibus. ergo verum est ꝙ sensibus necessaria sunt instrumenta corporalia. ꝛ aliquibus corpꝫ media. ¶ Quia sentire est passio aliqua que est receptio forme. sensati. ꝛ permutatio in similitudinem sensati in effectu. ꝛ sentiens in effectu est sicut sensatum in effectu. ꝛ sentiens in potentia sicut sensatum in potentia. sensatum etenim certissime ꝛ propinquum hoc est per qȝ informatur sentiens ex forma sensati. ergo sentiens est aliquo modo sentiens seipsum non corpus sensatum. ipsũ enim est qȝ informatur forma. que est propinquũ sensatum. sed extrinsecum informantem est forma. que est sensatum procul: ergo illud sentit seipsum non viuere. ꝛ sentit seipsum non corrui: cum voluerimus dicere propinquiorem sensum. ꝛ in quo iam non est medium. sed passio sentientis ex sensato. non est ad modum motus nec est illi affectio cõtrarij ad contrarium: sed est perfectio. s. quia perfectio que est in potentia. iã fit in effectu. sine conuersione effectus in potentia. ¶ Postq̃ȝ autem locuti sumus de apprehendere qȝ est generalius q̃ȝ sentire. ꝛ locuti sumus de qualitate sentiẽdi generaliter. dicemus nunc ꝙ omne sentiens apprehendit suum sensatum: ꝛ apprehendit etiã priuationem sui sensati: sed sensatum apprehendit per seipsum priuationem sui sensati. sicut tenebras oculus: ꝛ silentium auditus. ꝛ huiusmodi. quia illa in potentia sunt: non in effectu: sed apprehendere qȝ vnumquodq̃ȝ horum est apprehendere. nõ pertinet ad sentientem. apprehendere etenim hic nõ est ꝙ videatur nec sonus qui audiatur. vnde non apprehẽditur nisi actione intelligibili. aut extimabili. sicut postea declarabitur ex earum dispositione.

¶ Capitulum tertium de sensu tactibili. A

PRimus sensuum propter quem animal. est animal est tactus: sicut enim omne qȝ habet terrenam animam habet virtutem nutritiuam. ꝛ possibile est vt nõ habeat aliquam aliarũ. sed non cõuertitur: sic omne qȝ habet animã sensibilem habet sensum tangendi: ꝛ possibile est vt nõ habeat aliquem aliorum: sed non conuertitur. dispositio etenim nutritiue comperatione virtutum aliarum anime terrene: est qualis dispositio tactus comperatione aliarum virtutum anime sensibilis: hic est ꝙ prima compositio animalis est ex q̃litatibus tactibilibus: ꝛ ex quibus est cõplexio eius: destructio eius fit ex earũ diuersitate: ergo sentire est natura anime. ꝛ oꝫ vt sit prima natura illud qȝ indicat. vnde proueniat destructio: ꝛ id propter qȝ conseruatur: qȝ prodest ꝛ est prior alijs speculationibus que indicãt ea que prosunt. sed non ad ꝯstituendum: aut nocent. sȝ nõ ad destruendum. ¶ Gustus autem quamuis inter gustata indicet id propter qȝ permanet vita. tamen possibile est vt destructo gustu animal remaneat animal. ¶ Alij enim sensus fortassis cooperantꝰ ad inquirendũ nutrimentum conueniens. ꝛ ad discedendum a nociuo. ¶ Alij etiam sensus non iuuant ad sentiendum qȝ aer continens vel circundans corpus exẽpli gratia est adurens vel congelans. Et ꝙ omnino fames est desideriũ sicci ꝛ calidi. ꝛ sitis est desiderium frigidi ꝛ humidi. nutrimentum etenim certum est qȝ est huiusmodi qualitatum quas apprehendit tactus. Gustus etiam est delectatio: vnde sepe destruitur sensus gustus: cum infirmatur ꝛ remanet animal. ergo tactus est primus sensuum qui est necessarius omni animali terreno. De motu aũt potest quis dicere ꝙ cognatus est sensui in animali. sicut in sensibus vna est spẽs prior. Similiter videtur inter virtutes motus species aliqua esse prior. sed diuulgatum est ꝙ animalium quoddam est habens sensum tãgendi ꝛ non habet virtutem mouendi sicut species conchilium. Dicemus ꝙ motus voluntarius duplex est: qꝛ ꝛ est motus localis de loco ad locum. ꝛ est motus cõtrahendi. ꝛ extendendi membra animalis: ex quo non prouenit motus totius de loco suo. Impossibile est autẽ vt animal habeat sensum tangendi. ꝛ nõ habeat in se virtutem motus aliquo modo. quomodo enim sciretur habere sensum tangendi. nisi videretur in eo aliquis modus refugiendi contactum vnum ꝛ appetendi alium: vnde exemplum. de conchilibus qȝ inducũt ꝛ de alijs. nihil valet: quoniam nos videmus conchilium. in suis conchis motus constrictionis. ꝛ dilatationis. ꝛ reflexionis: ꝛ extensionis in partibus eorũ: quamuis non discedant a loco suo. ¶ Et ex hoc cognoscimus ꝙ sentiũt tactum. videtur ergo. ꝙ quicquid habet tactum habet in seipso aliquẽ motũ voluntariũ. aut in se toto. aut in partibus suis. ¶ Ea autem que tanguntur diuulgatum est ꝙ sunt calor. ꝛ frigiditas humiditas ꝛ siccitas. asperitas ꝛ lenitas ꝛ grauitas ꝛ leuitas. Sed duricies ꝛ mollicies. ꝛ viscositas. ꝛ solubilitas. ꝛ huiusmodi non sentiuntur: nisi consequentes eas quas prediximus. Caliditas etenim ꝛ frigiditas vnaqueq̃ȝ per se ipsam sentitur propter hoc ꝙ accidit instrumento pati ab eis. Sed duricies ꝛ mollicies. ꝛ humiditas ꝛ siccitas putantur nõ sentiri per se ipsas: quia accidit ex mollicie vt obediatur omni volenti penetrare in corpus suum: ꝛ ex siccitate accidit vt resistatur: quia cum coniungitur ei membrũ sentiens reprimit illud. Ex asperitate etiam accidit simile huic: qꝛ ex partibus supereminentibus accidit repu

Arl. 3° de aia. t. 66.

Arl. 2. de aia. t. 28. ꝛ. 96.

Arl. 6 de aia. t. 28.

Arl. 2. de aia. t. 16.

E

mere. ex ſubſiſtētib⁹ vō nō accidit aliqͩ. Ex leni quoq; accidit lenitas. ꝛ equalitas. Sȝ ex grauitate accidit tendere deorſuȝ. ꝛ ex leuitate ꝯtriuȝ huius. Dicemus ḡ ꝯtra
B auctorē huius dictionis. non eſt neceſſe vt ſenſatum ꝑ ſe ipſum ſentiat̃ ſine paſſione accidente ex ſe ipſo. Calidū ꝛenim quā diu nō calefecerit non ſentiet̃: qm̄ non ſentit̃ qꝺ eſt in ſenſato. ſed id qꝺ accidit ſentienti ex illo. ita vt quādiu illud nō accidit ei ipſuȝ nō ſentit̃: qꝛ ſenſatū per ſe ipſum eſt. id ꝓpter qꝺ accidit inſtrumēto ſentienti. q̄litas ſimilis ei. que in illo eſt. ꝛ tūc ſentit̃: ſilr eſt reꝑhenſio que fit ex ſicco. ꝛ aſpero. ꝛ lenitas ex leni. ꝛ tendere ad locū ꝓpriū ex graui ꝛ leui. Grauitas etenim ꝛ leuitas ſunt due iclinationes. ꝛ extēſio etiā eſt inclinatio ad aliquā ꝑtē. he diſpoſitiones cū acciderint inſtrumētis ſentiunt̃ ſine medio caliditatis aut frigiditatis aut coloris. aut ſaporis aut alioꝝ ſenſibiliū: ita vt ſi nō eēt illud mediū: nō illud eſſet ſenſatū ꝑmo. nec ſenſatum ꝑ ſe ipſum. ſȝ eēt ſenſatū ſcꝺo ꝛ accñtalr. ¶ Eſt aūt ħ alius modus de eo qꝺ ſentit̃. ſicut ſolutio ꝯtinuitatis q̄ venit ex vbere vel ex alio. ꝛ nō eſt ex calore. vel ex frigore. nec ex humore. nec ex ſiccitate. nec ex duritie. nec ex mollitie. nec ex aliqua ꝑdictoꝝ. Silr etiā ſentire voluptates tactibiles. ſicut voluptas coytus. ꝛ ſimilia oȝ ꝯſiderare qualr fiāt. ꝛ quo mō attribuant̃ virtuti tactiue ꝓprie. ¶ Jaȝ autē putauerūt aliqui hoies ꝙ nulle qualitates ſentiunt̃ niſi mediāte eo ꝙ accidit ex ſolutione ꝯtinuitatis. ſed nō eſt ita. Calidū etenī ꝛ frigidū. ſcꝺȝ ꝙ ex eis mutat̃ complexio. ſentiunt̃ equalr. Solutio aūt ꝯtinuitatis nec ē equalis. nec ꝯſilis in toto corpe. vñ nos dicimus ꝙ ſicut aīal generat̃ ex mixtiōe elemētoꝝ. ꝛ ex cōpoſitiōe: ſic etiā ſanitas ꝛ īfirmitas q̄dā cōparant̃ cōplōni. ꝛ q̄dā officialiū coequalitati ꝛ cōpōni. ꝛ ſicut in corruptiōe cōplonis eſt aliqͩ qꝺ eſt nociuū: ſic etiā in corruptiōe cōpōnis eſt aliqͩ qꝺ eſt mortiferū: ꝛ ſicut eſt tactus ſenſus. quo deꝑhēdit̃ qꝺ corruptū eſt de cōplexione. ſic etiā eſt ſenſus quo cognoſcit̃ qꝺ corruptū de cōpoſitione. ḡ ꝛ tactu deꝑhendit̃ etiā ſolutio cōtinui. ꝛ eius ꝯtriuȝ qꝺ eſt eius reſtauratio in cōtinuitate. ¶ Dicem⁹ etiā ꝙ oīs diſpoſitio q̄ eſt
C ꝯtria diſpoſitioni corpis. ſentit̃ in ꝑmutatione ꝛ motu ad illā. ꝛ nō ſentit̃ poſtq̄ȝ habet̃ ꝛ reſidet: ſenſus ꝛ enim aut paſſio eſt. aut adiūctus paſſioni paſſio aūt nō eſt niſi cuȝ aliqͩ remouet̃ ꝛ aliquid aduenit: vnde inquieto non eſt paſſio. ꝛ hoc eſt in malis ꝛ in bonis cōplexionib⁹ ſimul. cōplexiones etenim male cū quieſcant poſtq̄ȝ corrupeꝛunt cōplexiones nāles. ita qꝺ he male facte ſint quaſi naturales nō ſentiunt̃: ꝛ ob hoc etiā nō ſentit̃ calor ethicoꝝ: quāuis multo fortior ſit q̄ȝ calor tertianoꝝ. Sed ſi naturales adhuc habuerant eſſe: iſte extranee q̄ aduerſant̃ ſentient̃: ꝛ hoc nominat̃ infirmitas cōplexionis diuerſe: ꝛ iſtud quietū vocat̃ infirmitas cōplonis ꝯuenientis. ḡ dolor ꝛ remedium doloris etiam ſunt de ſenſibus tactibilibus. Sed differt tactus ſecundū hanc intētionē ab alijs ſenſibus. Alioꝝ etenim ſenſuum quidā ſunt qui nō hñt voluptatem nec dolorem. ꝛ quidam ſunt qui delectant̃ ꝛ dolent mediantibus alijs ſenſibus. Sȝ ille in quo non eſt voluptas eſt viſus qui non delectat̃ nec dolet. Sed aīa eſt que delectatur intus ꝓpter illud aut dolet. ¶ Similiter etiaȝ eſt diſpoſitio auditus: qꝛ auditus non dolet ex forti ſono. ſicut viſus ex forti colore ſicut eſt lumen. nec dolet ex hoc ꝙ audit aut videt. ſȝ ex hoc ꝙ tangit. ꝛ accidit ei dolor tactibilis. ꝛ ſic aduentus huius afficit illum conſtrictione tactibili. ¶ Sed olfatus ꝛ guſtus. dolent. ꝛ delectant̃ cum afficiuntur conuenienti qualitate aut inconuenienti. Tactus vero aliquando dolet ꝓpter qualitatem tactiuaȝ. aut delectat̃. aliquando dolet aut delectat̃. nō mediante alia qualitate que fit primuȝ ſenſatū. Sȝ ꝓpter ſolutionē ꝯtinuitatis. ꝛ ꝓpter ſuam cōtinuitatē. Ex ꝓprietatibus autē tactus eſt ꝙ hȝ inſtrumentuȝ naturale qꝺ eſt caro neruoſa ex hoc ꝙ ſentit: aut caro ꝛ neruus ſentit ex tactu: quamuis non ſit ibi mediū aliquo modo. Jpſe enim ſine medio ꝑmutat̃ ꝓpter tangentia habentia qualitatē. ꝛ cuȝ ꝑmutat̃ ſentit: non eſt autē iſta diſpoſitio omnis ſenſus cum ſuis ſenſatis. nec debet putari ꝙ ſentiens eſt neruus tantuȝ: ſȝ neruus reddit certe ſenſum tactibilē alij mēbro qꝺ eſt caro Si enim ſentiens eſſet ipſe neruus tantū: oporteret eſſe ſentiens in tota cute hominis ꝛ eius carne aliquid expāſum ſicut ſunt pānicul̄i. aut ſenſus eius eſſet. non in omnibus partibus eius. ſed in aliquibus partibus que ſūt in eo. neruus aūt qui eſt ſenſus tangendi eſt reddēs ꝛ recipiens ſimul: Neruus vero cōcauus eſt reddēs viſum. ſed non eſt recipiens. non enim eſt recipiens. niſi ille cui reddit̃. qui eſt criſtallinus humor: ꝛ qui ambit illū ſpūs ergo manifeſtuȝ eſt ꝙ natura carnis eſt recipere ſenſuȝ. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliūde. ꝛ ex virtute alterius membri: mediantibus aūt neruis. Si vero principium fuerit in illa. erit ſentiens per ſe ipſam. quātūis ſit caro ſicut eſt cor: licet enim ſepararētur in corde fila neruoꝝ: non eſt tamen longe: quin excipiat ab eo ſenſum. ꝛ reddant vni origini. ꝛ ab ea origine redꝺatur cerebro. ꝛ alijs membris: ſicut poſtea demonſtrabimus: ꝛ qualiter ſit diſpoſitio epatis ex hoc ꝙ diſpergunt̃ in eo vene capillares: que ex eo recipiunt ꝛ reddūt alij. poſſibile eſt autem vt hoc ꝙ diſperguntur in eo capillares vene ſit potius ad roborandū eſſentiā ſuam. ꝛ ad ꝯſtringendum carnem ſuaȝ. ¶ De his autem alr diſputamus poſtmodū. Ex proprietatibus etiaȝ tactus ē
D ꝙ tota cutis que circundat corpus: eſt ſentiens ꝑ tactū. ꝛ non vna ſola pars eius eſt. qꝛ enim ſenſus iſte eſt natura conſeruans corpus. ab accidentibus que multuȝ nocent ſi conſiſterent in aliquo mēbroruȝ cui acciderent: oportuit idcirco vt totum corpus poneretur ſentiens ꝑ tactum. ꝛ quia alijs ſenſibus reddunt̃ res non contingētes. ꝛ de procul ſufficit vt eoꝝ inſtrumentum eſſet vnuȝ membrum: cui cum ſenſatum ſibi coniunctum fecerit impedimentuȝ: ſciet anima ꝛ cauebit ſibi ab eo ꝛ ſeperabit corpus a parte illa. ¶ Si autem inſtrumentū tangēdi eſſet aliquod vnuȝ membroꝝ: non perciperet anima de corrumpentibus: niſi quantuȝ contingeret illud. ¶ Uidentur autē virtutes tangēdi multe: quaruȝ vnaqueq; appropriatur vni contrarioꝝ. videlicet vt id ꝑ qꝺ comprehendimus ꝯtrietatē que eſt inter graue ꝛ leue ſit aliud ab eo ꝑ qꝺ apprehēdimus ꝯtrietatē que eſt inter calidum ꝛ frigidum. Jſte ꝛenim ſunt prime actiōes ſenſus. ꝛ oportet vt vnūquodq; genus eaꝝ habeat virtutē propriā. Sed qꝛ iſte virtutes diffuſe ſunt ꝑ oia mēbra equaliter. ideo putauerunt eas eſſe vnam virtutē. veluti ſi tactus ꝛ guſtus eſſent diffuſi ꝑ totū corpus: ſicut ſunt diffuſi in lingua putaret̃ ꝙ eoꝝ principiū. vna virtus eēt. Sed qꝛ diuerſi ſunt extra linguā. ideo cognita eſt earuȝ diuerſitas. Nō aūt oportet neceſſario vt vnaqueq; iſtarum virtutum inſtrumentū habeat ſibi ꝓpriuȝ. Sȝ poſſibile eſt vnum inſtrumentū eſſe cōe illis. Omne autem mediū nō oȝ habere in ſeipſo qualitatē quam reddit. iō vt cum receperit. ꝛ reddiderit: reddat aliquid notū: ꝓpter qꝺ accidat paſſio. ꝛ accidat ſentire: paſſio etenim nō accidit niſi ex re noua. Similr etiā inſtrumentum tangendi: ſed medium. exempli gratia. qꝺ non eſt calidum nec frigidum. eſt duobus modis: vnus eoꝝ eſt vt nullo modo participet ipſas qualitates. Alter vero vt partici-

De ethica febre.

Differentia ſenſuũ

pet eas.sed equaliter.ita vt nec calidũ nec frigidũ.sꝫ tẽ-
peratum vel equale mediũ. Impossibile aũt erat vt in-
strumentũ tangendi esset vacuũ ab his q̃litatibus oio.
Ex illis.n.cõpositũ est:oportuit ergo esse vacuũ ab vti-
mitatibus cũ complexionis ꝛ equalitatis ad sentiendũ
id qđ est distẽperatum:q2 qđ ex cõplexiõibus tangenti-
Ari de sensu ꝛ sen. Tex.9 bus est vicinius equalitati illud est subtilioris sensus.Et
q2 homo ex omnibus aïalibus ꝓpinquior est equalitati,
ideo est subtilioris tactus:qui est primus ꝛ cap̃ sensuũ.
Et quia animal est terenũ.iõ impossibile est separari ab
eo qui non fit nisi ex cõpositione equali que indicet inter
Ari.tertio d aïa.tex.63. ꝛ.66. ꝯtraria.ergo manifestum est ex hoc.ꝙ simplicia ꝛ illis
prima nec habent sensũ nec vitam. nec augmentũ.qđ
est in aliquo.qđ est ꝓpinquũ simplicibus.Sufficiat autẽ
qđ locuti sumus de tactu.

¶ Capitulum quartũ de gustu.

A Gustus sequit̃ post tactũ.cuiꝰ vtilitas
est in actione ꝑ quã ꝯficit̃ cor-
pus que facit desiderare nutrimentũ. ꝛ expe-
riri. Conuenit autem cũ tactu in vno. ꝙ gu-
statũ frequẽtius tactu deꝑhendit̃.sed differt
ab eo in eo ꝙ ipse tactus non reddit saporẽ sicut tactus
calidi reddit calorẽ sed quasi eget medio qđ recipiat sa-
porẽ ꝛ sit in se non habẽs saporẽ:ꝗ est humor saliue:qui
ꝓuenit ex instrumentis saliualibus.Si vero hic humor
fuerit expers saporum reddet sapores firmiter.Si autẽ
admixtus fuerit ei aliquis sapor sicut est in amaritudi-
narijs aut in illo qui habet in stomaco suo humorẽ ace-
tosũ:manifeste ꝯfundet qđ reddit cum sapore qui est in
eo ꝛ assimilabit illud amaro aut acido. ¶ Est autẽ h̃ lo-
cus ꝯsiderandi hoc.s.an hic humor nõ fiat medius nisi
q2 cõmiscent̃ ei partes habẽtes saporem cũ mixtiõe dif-
fusa ꝑ eũ.ꝛ deinde penetret ꝛ diffundat̃ in lingua. quo-
vsqꝫ cõmisceat̃ cũ lingua. ꝛ sentiat̃.an ipse humor ꝑmit-
tetur ad recipiendũ saporẽ sine cõmixtione hoc enĩ cõ-
siderandũ est.Si enim sensatũ est ipsum cõmixtũ. tũc
humor nõ est medius absolute.sed est medius ad faci-
lius ꝯtinuandũ substantiã sensatã habentẽ qualitatem
ꝯsentientẽ. Ipsum aũt sentire nõ fit nisi tactu sentientis
sensatũ sine medio.Si aũt humor fuerit qui saporẽ reci-
pit.ꝛ fit alicuius qualitatis ꝑ ipsum sensatum certissime
erit humor.ꝛ fiet hoc sine medio.ꝛ sapor cum offenderit
instrumentũ gustãdi sentietur.Sensatũ vero qđ venit
ab intrinsecus si posset habere hũc tactũ accidenteẽ sine
medio.esset gustus nõ sicut visus.qui non põt offendere
instrumentũ videndi sine medio.si enim instrumentũ
tetigerit visum nihil aꝑhẽdet. Melius est aũt vt h̃ hu-
mor sit faciendi facile.ꝛ fit alterius qualitatis.ꝛ ꝯfunda-
tur simul.Si enim posset. tangi subtiliter sine humore:
esset gustus.Si aũt dicit̃ quomõ ponticũ ꝛ stipticũ gu-
stant̃ cum ipsa oppilent ꝛ ꝓhibeant penetrare. Dicemꝰ
ꝙ primũ cõmiscent̃ cũ lingua mediante hoc humore:
deinde afficiunt ipsum alia qualitate ꝑ quã cõmiscent̃.
Sapores aũt quos apprehendit gustus.sunt dulcedo. ꝛ
amaritudo.ꝛ acetositas ꝛ stipticitas.ꝛ ponticitas. ꝛ acui-
tas.ꝛ vnctuositas.ꝛ salsedo ꝛ insipiditas. Insipidũ aũt
videt̃ quasi quod non hꝫ saporem. ꝛ est sicut quod gu-
statur de aqua ꝛ de albumine oui. Sed ceteri multipli-
cati sunt propter hoc ꝙ sunt medij : quia preter hoc ꝙ
afficiunt gustũ.sunt quidam eoꝝ qui afficiunt ꝛ tactũ.
Sed cõponit̃ ex natura saporatiua.ꝛ affectiõe tactiua.
vnũ quiddã qđ non discernit̃ vno sensu.ꝛ fit illud.quasi
sapor purus ꝛ discretus. ¶ Videt̃ aũt ꝙ vni ex sapori-
bus qui sunt medij inter extrema adiungat̃ solutio ꝛ ca-
lefactio ꝛ vocat̃ h̃ compositio acuitas. Alij aũt adiungit̃

sapor ꝛ solutio sine calore.ꝛ hoc est acredo. Alij aũt cũ
sapore ꝯiũgunt̃ siccare ꝛ spissare.ꝛ hec est põticitas.Si-
militer ẽt est in alijs que exposita sunt in libris ꝑhicis.

¶ Capitulum quintũ de olphatu.

A Vamuis homo maioris īgenij est in
olfaciẽdo q̃ȝ omnia aïalia.ꝛ
in ꝓpopalãdo odores occultos cõfricatiõe qđ
nõ hñt cetera.ꝛ attenuat eos ad sentiẽdũ ol-
faciendo.in quo conueniunt cetera cũ eo.tñ
cum hoc non recipit odores fortiter.ita vt ex eis afficia-
Ari. 2ᵒ d aïa.t 92. tur imaginationibus eius similitudines firme. Sicut
acquirunt̃ ex tactis ꝛ gustatis. vnde videtur ꝙ discreti
oẽs odoꝝ in aïa ipsius sunt debiles.ꝛ ideo odores apud
eum nõ habent noia nisi duobus modis.vno mõ sꝫ mo
dum placendi ꝛ displicendi: sicut dicitur redolens, ꝛ fe-
tẽs:ꝛ sicut si diceret̃ sapor sapidus.ꝛ insipidũ sine discre
tione differentie ꝛ appellatione. Alio vero mõ cũ deno-
minat̃ eius nomẽ secũdũ similitudinẽ eius ad saporẽ vt
dicat̃ odor dulcis.ꝛ odor accidus.quasi odores qui so-
lẽt ꝯiungi cum saporibus nõ cõparant̃ nisi illis. nec co-
gnoscunt̃ sine illis. Videtur aũt ꝙ dispositio apprehen-
dendi odores in hoïe est sicut dispositio aꝑhẽdẽdi cor-
pora reꝝ ꝛ odores eaꝝ in aïalibus habẽtibus oculos du-
ros.vident̃ etenim nõ apprehendere nisi quasi similitu-
dines incertas sicut cum debilis visus.aꝑhẽdit corpus
eminus. ¶ Multa vero animaliũ habentium occulos
duros hñt maximã virtutẽ aꝑhendendi odores sicut
apis.ꝛ ꝙ est simile illi:cui non est necesse olfacere.sꝫ red-
dunt̃ ei odores in aere. Mediũ aũt odorandi est corpus
non habens odorẽ sicut aer ꝛ aqua que deferunt odo-
res odoratoꝝ. ¶ Iam aũt dissenserunt hoïes in odora-
tu.quidam eoꝝ enim dixerunt ꝙ odor reddit̃ ꝓpter ꝑ-
mutationẽ medij ex resolutione partiũ corporis sensati.
Quidam vero dixerunt ꝙ non reddit̃ nisi ꝓpter ꝑmuta-
tionẽ medij.ita vt nõ ꝑmisceat̃ in eo aliqd corporis odo-
riferi quod resoluat̃ ex eo. Quidã aũt dixerunt ꝙ reddi-
tur sine ꝑmutatione alicuius de corpore eius.ꝛ sine per-
mutatione medij.s.ꝙ corpus odoriferũ operat̃ in corpus
non odoriferũ.inter que corpa est mediũ corpus nõ odo
riferũ in quo nõ operat̃.sed mediũ est deferens actionẽ
illius in illud: sicut dicit̃ in principijs sonoꝝ ꝛ colorum:
debemus aũt nos hoc ꝯsiderare ꝛ certificare. Sꝫ vnus-
quisqꝫ vsurpantiũ aliquam haꝝ sententiaꝝ rõnẽ hꝫ. Qui
enim dicunt vaporẽ ꝛ fumũ ratiocinant̃ dicẽtes. ꝙ nisi
odor diffunderet̃ ex dissolutione alicuius.calor ꝛ qcquid
calorẽ excitat ex ꝯfricatione. vel euaporatione ꝛ ꝯsimili-
bus non excitaret odores neqꝫ frigiditas occultaret. Cla-
rum est igitur ꝙ odor non venit ad odoratum nisi pro-
pter vaporẽ qui euaporat ex odorifero ꝛ ꝑmiscet̃ aeri ꝛ
diffundit̃ ꝑ illũ.ꝛ ideo cũ diu odorauerís pomũ marce-
scit ꝓpter multũ qđ resoluit̃ ex illo. Qui aũt dixerũt de
ꝑmutatione ratiocinati sunt dicentes. ꝙ si odores q re-
plent spacia magna fierent ex resolutione alicuius opor-
teret vt odoriferũ minoris ponderis fieret. ꝛ fieret par-
ua eius q̃titas. ꝓpter resolutionẽ eius qđ resoluit̃ ex il-
lo. Qui aũt dixerũt de reddita ꝑcipue ratiocinati sũt di-
cẽtes nõ posse dici ꝙ vapor resoluat̃ ex odorifero ꝛ dif-
fundat̃ longe vsqꝫ ad.c.leucas vel plures. Nec põt ẽt iu-
dicari ꝙ odoriferum sit magis permutans corpora q̃ȝ
ignis ex sua calefactione. Ignis.n.magnus non calefacit
nisi id qđ est circa se.sed si calefecerit vsqꝫ ad tactũ vni-
us lapidis magnũ qd erit. Inuenimus aũt odores ꝑtin-
gere vsqꝫ ad lõginquas partes ex quo aufert̃ nobis du-
bitatio:q2 h̃ qđ tam lõge diffundit̃ nõ ex vapore diffuso.
nec ex facta ꝑmutatione. Notũ est.n.ꝙ in terra grecoꝝ.

⁊ occidentaliū non fuit vnq̃ꝫ visa auis tigris. ⁊ inter eos ⁊
terrā in qua est auis illa: est magna distantia pene quan-
tū diximus. Cōtingit aūt aliquo tēpore fieri bella in par-
tibus illis ⁊ aduenisse illuc aues tigrides: cū ducē nullū
haberent nisi odorē. ergo odor indicat nō posse dici ꝙ ꝑ
B tā longū spatium vapores aut permutationes aeris per-
Opīo au' uenerint illuc. ¶ Nos aūt dicimus possibile esse. vt odo
ratū sit vapor. ⁊ possibile est vt vapor permutet̄ propter
odoriferū. ⁊ fiat odor: ⁊ fiat idē qđ vapor: q2 qđ hꝫ par-
tes subtiles. ⁊ solet diffundi cū attigerit instrumētū odo-
randi: ⁊ offenderit in illū siue sit vapor siue aer permuta
tur in odorē. ⁊ per ipsuꝫ sentiet̄ odor. Jam autē nosti ꝙ
omne mediū ex permutatione apprehendit̄. Sensatum
etenim si posset occurrere sentienti: sentiret̄ etiā sine me-
dio. Qđ aūt īdicat ꝑmutationē ꝯtineri sub hoc modo: h̄
est ꝙ si nos euaporaremus. exēpli gratia. camphoraꝫ. ita
vt tota eius sub̄a resolueret̄. ⁊ perueniret ex ea odor qui
diffundit̄ vsq̃ꝫ ad aliquē terminū: possibile eēt ēt diffun-
di odorē illū in duplū illius loci propter permutationē: ⁊
positionē partiū singulariū eius in singulis partib' illius
loci totius. ita vt ex illo redolerent singule partes illi' du
pli odore qualis ille fuerat. Sed cū ex vnaquaq̃ꝫ illaruꝫ
partiū minimaꝝ euaporat aliquid: ꝯiunctio illoꝝ vapo
rū: qui resoluti sunt ex camphora in omnib' illis partib'
que sunt plusq̃ꝫ ꝑdictus terminus. duplus est totius va-
poris ꝑme euaporationis cōparatus illi: ergo oꝫ vt defe-
ctus qui accidit ei in hoc fit pene illū: aut conuenibile illi.
Manifestū igitur est ꝙ permutatio nō excludit̄ ab hoc.
¶ Sed id qđ dixerunt de redditu ꝑdicto est impoꝫle. q2
redditus nō fit nisi cōparatione aliqua ⁊ situ aliquo qui
fit inter reddēs ⁊ cui reddit̄. Corpus aūt odoriferuꝫ non
eget aliquo istoꝝ. Si enim cogitares camphorā iā muta
tā vel delataꝫ aīs. Ubi non pōt reddi ibi odor eius. īmo
iā est annihilata oīno: nō tā ꝓhiberetur odor eius rema-
nere in aere: ⁊ hoc sine dubio fit ex ꝑmutatiōe aut ꝑmix-
tione: sed id qđ induxerunt de predictis auibus pōt esse:
ꝙ venti validi cōmouerūt odores vaporꝝ qui soluti sunt
ex cadaueribus vsq̃ꝫ ad ꝑdictū spatiū altitudinis etheris
⁊ sentit qui est fortioris sensus q̃ꝫ hō: ⁊ ab altiori loco: sic
ꝑdicte aues ⁊ siles. Tu aūt nosti ꝙ sicut odores ꝑueniūt
ad multa ex aīalibus multo plus q̃ꝫ ad hoīes. Similiter
reddunt̄ eis visibilia a lōginquis spatijs ⁊ vltra montes
altissimos. Ipse enim circūuolant in aere. ⁊ ꝑuenit visus
eaꝝ in longinquū vltra modū quousq̃ꝫ eleuant̄ multum
supra montes altissimos. Jā enim videmus vultures cir
cūuolantes eleuari supra montes altissimos. ⁊ tu postea
disces in geometria causas elongationū ꝓpter quas vi-
detur magis ⁊ magis. ergo pōt eē ꝙ aues ille eleuate fue
rint in aere quousq̃ꝫ apparuit illis lōgitudo illius spatij.
⁊ viderūt cadauera. ¶ Si aūt negauerint colores cada-
uerū reddi eis: plus debēt negare odores reddi: quorum
redditio est debilior. Et sicut non omni aīali est necesse
mouere palpebrā ⁊ oculū ad hoc vt videat: similiter nō
omni aīali est necesse olfacere ad hoc vt odoret. Multis
enim ex illis accidit odorare nō olfaciendo.

¶ Capitulū sextū de sensu audiendi.

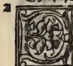
A Postq̃ꝫ iā locuti sumus de tactu ⁊ de gu-
stu. ⁊ olfatu: ꝯuenit vt loquamur
de auditu. Dicemus igit̄ ꝙ ad loquēdū de au-
ditu oportet ꝑus loqui de sono. ⁊ de eius eēn-
tia. ⁊ ꝯuenit etiaꝫ in hoc loqui de tinitu. Dice-
mus igit̄ ꝙ sonus nō est aliquid stabilis eēntie. nec habꝫ
fixū essētiā vt possit stabiliri eē eius: sicut ꝯcedit̄ de albe
dine ⁊ nigredine ⁊ figura: que habēt esse stabilitū. ita vt
possit suū eē stabiliri. qđ quasi enim nō habet principiuꝫ
essendi. ⁊ aduenīendi. nec dicit̄ nisi ad aliquid. Manife- Sonus.
stū est aūt ꝙ sonus quiddā est qđ accidit. sꝫ nō accidit ni-
si ex scissione vel ꝑcussiōe. Percussio aūt est sicut cū ꝑcu- Percussio.
titur lapis aut trabs. ⁊ contingit inde sonus. Scissio vero Scisio.
est separatio partiū vnius scissi a partibus alterius sicut
in trabe cuius aufertur spissitudo cuꝫ separantur partes
eius alie ab alijs in longū. Nō autē ex omni percussione
accidit sonus. Si enim percusseris corpus qđ est sicut
lana molle non senties sonū. vnde oportet vt corpus qđ
percutis habeat aliqđ soliditatis. ⁊ vt motus eius cū quo
percutitur reuerberetur a ꝑcusso: ⁊ sic sentiat̄. Similiter
si incideris rem paruā aut rem nō habentē duritiē scissio
nō faciet sonū vllo modo. ¶ Percussio aūt ex hoc ꝙ est
percussio nō est diuersa: q2 scissio ex hoc qđ est scissio non
diuersificat̄: q2 vnū est qđ facit tāgi. ⁊ aliud est incidere
⁊ scissio ex h̄ ꝙ est incidere: sꝫ facere tangi differt a facere
tangi in fortitudine ⁊ debilitate. Similiter etiā incidere.
differt ab icidere ad similitudinē huius. oē aūt qđ ꝯcur-
rit ad tangendū illud oportet vt euacuet sibi locū corpo
ris alterius ꝙ se tangebat. ⁊ mutet̄ ad illū. Omne aūt ab-
scissuꝫ ab alio iā euacuauit locū suū. ⁊ querit aliū ad queꝫ
ꝑueniat. Sed hoc in quo fit iste motus: est res mobilis. ⁊
ipetuosa sine dubio. vt aqua aut aer. ergo in vnaquaq̃ꝫ ꝑ-
cussione. ⁊ scissione. fit motus aeris aut alteri' hō. aut pau
latim aut subito. ad modū cōmouēdi ⁊ attrahēdi ꝑ vim:
oportet igitur hoc eē rē que necessaria est ad hoc: vt con-
tingat sonus qui est motus aeris fortis aut consimilis. B
¶ Debemus autē notificare si aut est sonus ipsa ꝑcussio
vel scissio aut est motus cōmotionis qui accidit aeri ex h̄
Aut est aliquid tertiū qđ fit ex hoc vel cōiungitur illi. Sꝫ
scissio ⁊ percussio sentiunt̄ visu mediante colore. Nullus
autē sonoꝝ sentit̄ mediante colore. ergo percussio ⁊ scissio
nō est sonus. Sic vero necesse est vt sint sicut cause soni.
Sed de motu aliquādo dubitat̄ ⁊ putat̄ ꝙ sonus est ipa
cōmotio aeris. sed nō est ita. Genus est motus: sentit̄ etiā
alijs sensibus. quāuis fiat hoc mediātibus alijs sensatis.
Specificans aūt efficiēs sonū aliquando sentit̄ vsq̃ꝫ ad
dolorē: sicut ex sonitu tonitrui. Aliqñ ꝯtingit mōtes sub-
uerti ⁊ fortassis nocent aīali ⁊ destruunt. Sepe inuentur
hoīes sonitu tubaꝝ ad subuertendas turres excelsas. sed
sensus tangēdi: sicut iā innuimus aliquādo patit̄ ex hoc
motu: secūdū ꝙ est motus. ⁊ nō sentit sonitū. nec etiā qui
intelligit se ab aliquo moueri intelligit sonitū. Si aūt so-
nitus certissime esset ipse motus. nec esset ꝯsequens aut
cōcomitans. tunc cū sciret̄ motus sciret̄ ⁊ sonus. hoc aūt
non est ita. vnū enim ⁊ idē nō pōt sciri ⁊ nesciri simul ni-
si ex duabus partib' aut ex duab' dispositionibus. ergo id
ex quo est sonus in sua eēntia ⁊ specialitate. nō est id ex q̄
est motus essentialiter ⁊ specialiter. ergo sonus accidens
est qđ accidit ex predicto motu quē ꝯsequit̄: ⁊ est cū illo.
Cū aūt cōmotio aeris aut aque ꝑuenit ad neruū expan-
sum intus in aure receptibilē soni. ante quē est cōcauitas
in qua est aer quietus mouet̄ motu eius qui peruenit ad
ipsum. ⁊ postq̃ꝫ est quasi paries sup quē est neruus expā-
sus sentiens sonitū. tunc sentit̄ sonus. Q2 aūt impedimur
scire de sonitu: h̄ est. s. an sit aliqđ qđ habeat esse in se cōse
quens per se essentiā motus. vel adiūctū alij: an nō acci-
dit sonus nisi cū fuerit ibi auditus. Quilibet aūt hoc sen
tire pōt: ꝙ sonus nō habet esse per se. nec accidit sensui ni
si tactu cōmoti aeris. imo ex omnib' que tangunt locum
predictū ꝓpter tactū accidit sonus in illo. Et an ipse son'
cōtingat ex cōmotione aeris qui est in neruo receptibili
sonitus. an cōtingat per ipsuꝫ tactū. hec enim discernere
difficile est. q2 eoꝝ qui negāt sonitū habere eē per se. sen-
tentia nō est a deo infirma: sicut eoꝝ qui negant reliqua

sensatā. Isti enī possunt attribuere sensato sonabili ꝓprietatē cognitā que facit sonitū que est cōmotio aeris. ⁊
cōparatio cōmotionis ad sonitū est: sicut cōparatio qualitatis que est in melle ad id qđ afficit̄ illo in sensu. Sed
differentia est hec: qꝛ affectio acquisita ex melle in instrumento sentiēte. ⁊ ex igne in instrumēto sentiēte est illius
generis qđ est in illis: cū hoc etiā aliquādo qui sentit calorē calefacit aliud cū existit in eo affectio. Sed dispositio
sonitus ⁊ cōmotionis aeris. nō est ita: qꝛ cōmotio est vnū quid. ⁊ sonitus est aliud. Cōmotio enim sentit̄ in vno in-
strumento. ⁊ sonitus in alio. Ipsa aūt qualitas non sentit̄ alio instrumēto. Nec oportet etiā ꝙ qđqđ afficit aliquid
aliqua affectione habeat eā in se. Debemus aūt scire cer-
C titudinē qualiter sit hoc. ¶ Dicemus igit̄ ꝙ illud qđ iuuat nos ad sciendū ꝙ accidens afficiens auditū habet eē
in se. hoc est ꝙ si nō contingeret nisi in ipso neruo necesse esset. vt cōmotio aeris aut sentiret̄ auditu ex hoc ꝙ est
cōmotio. aut nō. Si autē cōmotio aeris ex hoc ꝙ est cōmotio sentiret̄ auditu. nō dico aūt ꝙ sentiat̄ tactu instru-
menti auditus. aut audiret̄ primo. aut mediante sonitu. Si aūt sentiret̄ primo. primū aūt sensatū auditus sonit⁹
est: in hoc enim nulla est dubitatio. tūc cōmotio aeris ex hoc ꝙ est cōmotio esset sonitus. Iā aūt destruximus h.
Si autē sentiret̄ mediāte sonitu: quisquis audiret sonitū. sciret ibi esse cōmotionē: sicut quisquis videt colorē quadrati mediante quadrato scit ibi esse quadratū. sꝫ nō est
ita. si aūt nō sentiret̄ nisi tactu accideret ꝙ diximus. ergo non oꝫ vt sentiatur cōmotio audito sonitu. ¶ Cōsideremus aūt quid sit dicendū post hoc: ⁊ dicemus ꝙ sonitus
cū audit̄: auditur ex parte: ⁊ necesse est. vt aut pars audiatur: eo ꝙ ꝑncipiū soni ⁊ eē inde est: ⁊ inde venit. aut iđ ꝙ
mobile debitū auri: in quo nōdū est sonus sꝫ facit sonū: cū ꝑuenit ad aurē ex illa parte mouet̄: ⁊ ex illa percutit: ⁊
idcirco videt̄ ꝙ sonus ex illa parte veniat. aut vtrūqꝫ illoꝝ. Si autē hec fiat ꝓpter hoc ꝙ ipsū mobile est sensibile. Si aūt hec nō esset hoc sensibile non ꝑciperet̄ pars
sui principij. tūc oportet vt sentiat̄ auditu cōmotio aeris: quō apprehendit̄ pars soni: qđ iā ostendimus eē impole.
Si aūt fuerit ꝓpter vtrūqꝫ illoꝝ ꝯtinget ex hoc illđ impossibile etiā. ⁊ ex hoc affirmabit̄ sonus comitari cōmotionē aeris. Restat ergo vt fiat hoc ꝓpter h ꝙ ipse son⁹
illic efficiatur: ⁊ inde venit. Si. n. sonus nō accideret nisi auri tantū nihil distaret an causa ei⁹ veniret a dextro. vel
a sinistro: precipue cū causa eius nō audiat̄: qꝛ est hic aliquid. s. cōmotio aeris afficiens ad similitudinē sui aerē
qui est in aure. Aliquando tñ eius pars nō apprehendit̄. nō enim apprehendit̄ nisi cū peruenit. ergo quō apprehendit̄ sonus qui non accidit nisi cū ꝑuenit eius causa. ĝ
iā manifestū est ꝙ sonus habet eē aliqđ per se. nō ex hoc ꝙ audit̄ in actu. sed ex hoc ꝙ est audibilis in potentia: ⁊
est quiddā qđ est: sicut aliqua ex affectionib⁹ cōmotiōis
D aeris preter ipsā cōmotionē. ¶ Debemus aūt certificare nūc verbū de percutiente ⁊ percusso. Dicemus igit̄ ꝙ
De ꝑcutiēte ⁊ ꝑcusso. ad ꝑcutiēdū est necesse vt aliquis motus ꝑcedat. ⁊ aliqs sequat̄. Motus aūt qui ꝑcedit percussionē aliquādo est
ex vno corpoꝝ occurrente alteri. aliquādo est ex vtroqꝫ illoꝝ. ⁊ necesse est vt vnū eoꝝ aut vtrūqꝫ resistat sibi sensibiliter. Si enim alterū impellit̄ aut percutit̄. nō sic vt
sentiat̄. sed cū mora que nō sentiat̄ nō est ibi sonus: ꝑcutiens aūt ⁊ ꝑcussum vtrūqꝫ est efficiens sonū. Sed illud
amplius efficit qđ est durius. ⁊ quod magis resistit alteri. ipsū etenim habet ibi maiorē partē. Motus aūt secundus est cessio aeris aut fuga. ⁊ eius inter illa ꝯstrictio. Duricies autē iuuat ad cōstringendū fortiter aerē: ⁊ leuitas
sui ne recipiat̄ aer in ꝯcauitatib⁹ asperi. aliquādo v° corpus ꝑcussū est multe mollitiei ⁊ humiditatis: sed si cū fortiter motū fuerit. ⁊ coactus fuerit aer qui est in medio: penetrare ipsū. ⁊ coangustus inter illa: tūc ipsū corpus nō
ꝑmittit aerē penetrare in se. nec scindere se i breui tēpore. Sed resistet aeri qui est in medio: ⁊ nō cedet ei: ⁊ resistet
etiā ꝑcutiēti qui cogit ipsū multū irrumpi in breui tpe. ⁊ nō irrumpet̄. sed resistet ꝑcutiēti. ⁊ cū illo ꝯstringet aerē mediū. Ꝗuis nō sit hoc ex potentia recipientis. nec ex
potentia efficientis ꝑcutientis. ⁊ ipsū resistere fit ei loco duritiei. Tu aūt scies hoc cū attenderis ꝙ quādo baculo paulatī aquā ꝑcutis. poteris scindere sine labore. Si
aūt cito percusseris resistet tibi. ⁊ ꝓpter hoc etiā aer resistet. Sed pōt esse vt ipsius aeris qđā pars sit resistens. ⁊
quedā cōstricta inter ipsā: ⁊ ꝑcutiens qđ facit ꝯstrictionē. Immo pōt esse vt aer fiat tres partes. vna est ꝑcutiens
sicut ventus: altera resistens: ⁊ altera ꝯstricta inter illas. secundū aliquā affectionē cōmotionis. Duricies v° vel
ꝯstrictio nō est prima causa accidendi hāc cōmotionē. sꝫ habent hoc ex hoc qđ iuuat resistere. resistentia etenī est
ꝑma cā. ergo sonus accidit ex cōmotione molis corporis impetuosi ꝯstricti. inter duo corpa ꝯtraria sibi resistētia
sm ꝙ sic est: ⁊ sicut aq̄ ⁊ aer. ⁊ celū ꝯueniūt in nā reddēdi colores. que nā vocat̄ claritas. sic aqua ⁊ aer ꝯueniūt
in hoc ꝙ accidit eis sonus. cui⁹ nomē sit receptio cōmotionis. nō sit aūt hoc eo ꝙ aqua aut aer sint mediū sicut
claritas nō est ex hoc ꝙ est mediū celū aut aer. vꝫ aūt ꝙ aqua aut aer ex hoc ꝙ reddunt odorē aut saporē. hñt silr
aliqđ in quo ꝯueniūt. ꝙ nō hꝫ nomē. Sꝫ humiditas que reddit saporē est sapiditas: illud vero in quo ꝯuenit cū co
redditio odoris nō hꝫ nomē. Sꝫ tinitus accidit ex cōmotione. quā facit hec cōmotio. cū. n. huic cōmotioni resistit
aliqđ sicut mons aut paries. ita vt faciat eā stare. Accidit tūc etiā inter hāc cōmotionē que mouet̄ ad ꝑcutiēdū
parietē aut montē. ⁊ inter id qđ ꝑcutit ⁊ ꝯstringit aliū aerē qui reuerberat hūc. ⁊ repellat retro ꝯstringēdo. cuius
figura est sicut figura ꝑma ⁊ affectio eius. sicut cū pila ꝑcutit parietē necessario inter illa. aer cōmouet̄ ⁊ illa redit retro. Iā aūt declarauimus cām ꝓpter quā pila resi-
lit retro. ergo ipsa fit cā repercussionis aeris. Remansit E
autē vt ꝯsideremus si tinitus est sonus qui accidit ex cōmotione secūdi aeris cōmoti motu ꝑmi. aut si est comes
cōmotionis aeris primi iterū reuertētis. videt̄ aūt tinit⁹ esse cōmotio ꝑmi aeris ad nos iterū reuersi. vñ est ꝓprietas illius. ⁊ affectionis eius. ⁊ ꝙ ꝑcussio huius aeris non
efficiat sonū ex leuissima ꝑcussione huius aeris secundi. ꝑcussio enim aeris secūdi. nō est fortis. Si. n. adeo eēt fortis. vt ex ea accideret sonus. noceret auditui. videt̄ aūt ꝙ
oīs sonus tinitū hꝫ: sꝫ nō audit̄: omne aūt lumē reuerberat̄. videt̄ aūt etiā ꝙ de hoc ꝙ tinitus nō audit̄ in domibus ⁊ in māsionib⁹: causa hec est: ꝙ cū spatiū fuerit ꝓximū inter sonū ⁊ reuerberātē sonū: nō audiunt̄ in discretis duob⁹ tēporib⁹. sꝫ simul: sicut audiunt̄ sonus ⁊ ꝑcussio
qui est cū illa. Ꝗuis certe est post illā. Si aūt reuerberās fuerit ꝓcul. videbit̄ esse in tēpore: qđ est inter duos sonos
diuersitas sensibilis. Si aūt ꝑcussū fuerit durū ⁊ planū. ex hoc ꝙ resultat multa reciprocatione ꝑmanet lōgo tēpore sicut fit i balneis. Videt̄ aūt ꝙ causa quare resonat F
in planis heremis debilius. ⁊ sub tectis resonat fortius. hoc est. s. qꝛ duplicat̄ cū tinitu qui sentit̄ cū eo in tēpore
quasi vno: debes aūt scire ꝙ cōmotio aeris nō est: motus localis sicut vnius ⁊ eiusdē aeris. sꝫ sicut dispositio cōmotionis aque que accidit ex vicissitudine percussionū sibi
succedentiū: cū quiete ꝑcedēte quietē. Hec aūt cōmotio que facit sonū facit cito: sꝫ nō multū ꝑcutit. Poterit aūt
hic aliqs dubitare dicēs ꝙ sicut dubitātes de tactu. asi-

grauimus ei multas virtutes: eo ꝙ apprehēdūt multa ꝯtraria. sic etiā auditus apprehēdit ꝯtrarietatē: que est inter sonū acutū ⁊ grauē: ⁊ ꝯtrarietatē que est iter debilē ⁊ fortē: ⁊ ꝯtrarietatē que est inter durū ⁊ molle: ⁊ inter leue ⁊ asperū ⁊ ceteras. cur ergo nō assignauimus ei multas virtutes: Sic respondemus ad hoc ꝙ primū sensibile auditus est sonus. Accidentia aūt que accidūt ei primo sensibili postq̄ est sonus hec sunt. Illic vō. s. in tactu vnūquodq̄ contrariorū sentitur per se non causa alterius. Ergo sufficiat hoc de doctrina soni ⁊ sentiendi.

¶ Explicit pars secunda sexti de naturalibus.

¶ Incipit pars tertia capitulū primū de visu.

A Ebemus nunc loqui de visu. Sz ad loquendū de eo necesse est prius loqui de lumine: ⁊ de luminoso: ⁊ de trāslucēte: ⁊ de colore: ⁊ de qualitate ꝯtinuitatis: que cadit inter sentiens ⁊ sensatū visibile: loquemur aūt prius de lumine dicentes: ꝙ cū dicit̄ lumen. ⁊ dicitur lux: ⁊ dicit̄ radius: videt̄ quātū ad impositionē nominū nō esse inter illa maxima distantia. vnde nobis necesse est vt priusq̄ de eis loquamur: distinguamus ea inter se. Sunt aūt hic tres intentiones differētes iter se: quarū vna est q̄litas quā apprehēdit visus in sole ⁊ igne. ita vt nō discernatur eē albedo: aut nigredo: aut rubor: aut aliquis aliorū. Secūda est id qd̄ resplendet ex eis. s. splēdor qui videt̄ cadere sup corpora ⁊ detegit̄ in eis albedo: aut nigredo: aut viriditas. Tertia est que apparet sup corpora: veluti si disgregentur: ⁊ veluti tegat colorē eorū: ⁊ quasi sit aliquid emanans ab eis. Si aūt hoc fuerit in corpore acquirenti hoc ex alio corpore: vocabitur radiositas. Si autē fuerit in corpore qd̄ habet ex seipso: vocabit̄ radius. nunc aūt nō sunt nobis necessaria radiositas vel radius. Sed due prime. sit aūt vna eorū. s. ea que habet illō ex seipsa lux: ⁊ vtilitas eius sit lumen. Hoc autē ꝙ vocamus lucē: sicut id quod habet sol ⁊ luna: est id qd̄ videtur per seipsuz. Corpus aūt qd̄ gerit hanc qualitatē: cū fuerit inter ipsuz ⁊ visuz aliquid sicut est aer ⁊ aqua videbit̄ necessario. ita vt nō egeat: sicut eget id cui nō sufficit ad h̄ vt sit esse eius visibile: sicut est eē aerē aut aquā aut silia eorū inter ipsuz ⁊ visuz: ⁊ inde eget: vt id quod vocamus lumē prius illustrauerit illud ad hoc vt appareat tūc: ⁊ hoc lumen erit in eo affectio corporis habētis lucē cū oppositū fuerit illi: ⁊ fuerit inter ea corpus ꝙ non solet regere affectionē lucēdi: ⁊ receptibilis lumē sic aer ⁊ aqua: que adiuuant ⁊ nō impediunt. ¶ Corpora aūt secūdū primā diuisionē sunt duob⁹ modis. s. corpus ꝙ nō solet obtegere: sicut predictū est: qd̄ vocat̄ trāslucēs: ⁊ corpus qd̄ solet obtegere sicut mons ⁊ paries: eius autē qd̄ solet obtegere quoddā est qd̄ solet videri: ita ꝙ ad h̄ nō eget alio: postq̄ fuerit ibi mediū trāslucēs: ⁊ hoc est lucidū sicut est sol ⁊ ignis: ⁊ quoddā est non transluceus: sed obscurans ꝙ est post ipsuz: attende hoc in cādela cū superuenit cādele: qm̄ vna earū ꝓhibet operari alterā in eo ꝙ est mediū iter illas: sic etiā ipedit visuz ne videat̄ qd̄ est post illā: ⁊ qddā eorū est qd̄ eget: vt sit ibi aliqd qd̄ faciat illud eē alicuius

B ꝓprietatis: ⁊ hoc est coloratū. ¶ Lumē aūt est qualitas primi mēbri diuisionis: sm ꝙ est sic. ¶ Color aūt est qualitas secundi mēbri diuisionis: ex hoc ꝙ sic est. paries enim non ꝑmiserit lucidū illuminare aliquid qd̄ post ipsuz est. nec est ipse ex seipso lucens: qui est corpus coloratū in potentia. color eniz in effectu: nō accidit nisi ex causa luminis. lumen enim cū illustrauerit aliquod corpus: accidit in eo albedo i effectu: aut nigredo aut viriditas ⁊ cetera hu̇. si vero non illustrauerit est tenebrosuz tm̄: aut fuscuz.

Color nō est actu nisi p lumē. Ari. scdo de anima tex. 67.

sed in potētia est coloratū. si voluerimus dicere colorē in effectu. hoc est albedo: aut nigredo: aut rubor: aut palor: aut his silia. Non. n. albedo est albedo nec rubedo est rubedo nisi sm qd̄libet qd̄ videmus: nō aūt fit h̄ vt videamus nisi fuerit illustratū. nō putes aūt ꝙ albedo que nō est hoc modo: vt eā videamus: aut rubedo aut cetera hu̇. habeāt esse in corporibus in effectu. vn̄ cū aer obscurus ꝓhibet nos a videndo. ipse aer nō est obscurat⁹. nō enim est obscuratū: nisi. qd̄ erat illuminatū. aer aūt quāuis non est in eo aliquod lucidū: tn̄ nō ꝓhibet apprehendi illuminatū: nec obtegit colorē qui est in effectu in aliquo. attendi h̄ in aqua ꝓfunda cū fuerit in ea aer totus hui⁹ ꝓprietatis quē tu putas obscurū cū lumen illustrauerit corp⁹ qd̄ est extra positū in aere quē tu putas illuminatū: videbit illud: ⁊ aer obscurus qui est inter te ⁊ ipsuz nō ꝓhibebit: sz aer sm se in vtraq̄ dispositiōe est quasi nihil. ergo obscuritas nō est nisi dispositio nihil videndi. qz qualitates que sunt in corporib⁹ nō trāslucentibus nōdū sunt illuminate: sed sunt tenebrose. in potētia aūt visibiles: sed nō videntur nec videt̄ aer. ergo videt̄ qd̄ videtur tibi si clauderes oculos: ꝙ obscuritas esset equalis: ⁊ ꝙ videres eā quasi esset dispositio tua si esses in aere obscuro: sz nō est ita: nō enim cū claudis oculos vides aerē obscuz: nec qd̄ vides de obscuratione est aliqd in oculis tuis: nisi hoc tm̄: qz nō vides: ⁊ omnino non est nisi ꝑuatio luminis ab eo qd̄ solet illuminari. s. ꝙ aliquādo videtur: lumen enim visibile est: ⁊ illud in quo est lumē: est visibile: trāslucēs aūt nō est visibile vllo mō: obscuritas autē est in subo luminis: ⁊ vtrūq̄ est i corpore: qd̄ nō est trāslucēs. ergo corpus cuius color solet videri: cū nō fuerit illuminatū fiet obscuz: ⁊ tūc nō erit certissime in eo color in effectu. Qd̄ aūt putant̄ isti colores esse: sz occulti hoc nihil est. aer. n. nō tegit eos: quāuis sit obscurus: cum colores fuerint in effectu: si aūt homo appellet colores aptitudines diuersas que sunt in corporibus: que cū illuminantur vna earū est albedo: ⁊ alia rubedo. hoc pōt eē: sz fiet ꝓpter equiuocationē nominis. albedo etenim certissime nō est nisi cuius est ꝓpriū videri: ⁊ hoc non pōt esse cū est inter te ⁊ ipsuz aliquid peruiū: qd̄ vebit visuz: ipsa tn̄ nō videt̄: peruiū aūt aliquādo est peruiū in effectu. aliquādo in potētia: sz ad hoc vt sit in potētia: peruiū nō est necesse ipsuz ꝑmutari in se. sz ꝑmutari in aliud ⁊ moueri in aliud: ⁊ hoc est commeabile ⁊ peruiū: ad hoc aūt vt sit oino i effectu: nō eget in se alio: sed ad existendū commeatiōe ⁊ ꝑuiatione in effectu: ꝑmutatio vō qua eget ꝑuiū in po⁹ ad h̄ vt sit ꝑuiuz in effectu: est ꝑmutatio corporis colorati: ad h̄ vt illuminet̄. ⁊ vt color ei⁹ habeat̄ in effectu. motus vō est vt corpus lucidū moueat̄ ad aliud sine ꝑmutatione illi⁹. ¶ Iā aūt in ꝑmissis cognouisti certitudinē ei⁹: cū aūt acquirit̄ vnū istorū reddit̄ visibile: ⁊ fit hoc ꝑuiū in effectu. pp eē alteri⁹ ab ipso. ¶ Debemus aūt certificare hūc redditū sz differemus h̄ quousq̄ enumeremus dubitationes q̄ ꝯtingunt in eo qd̄ diximus. ⁊ ex solutione earum fiet facilius affirmare qd̄ diximus.

Ari. scdo de aia. tex. 70.

Ari scdo de aia. tex. 68.

Ari. scdo de aia tex. 69.

¶ Capitulū secunduz ꝙ radius non est corpus: ⁊ de enumeratione diuersitatū in hoc.

A Uidam putauerūt ꝙ lumē descēdens ex lucido sup corpa nō est q̄litas que ꝯtingit in eis. sed sunt corpa ꝑuissima sepata a lucido corpore circūquaq̄ comitātia lōgitudinē lucidi designata que mouent̄ motu illi⁹: ⁊ cū cadūt sup corpora illuminant̄ ex eis. Quidā vō dixerunt ꝙ hoc lumē nihil est: nec est aliqd aliud nisi manifestatio colorati: imo quidā fuerūt putantes ꝙ lumen qd̄ est in sole nō est nisi multa apparentia sui coloris

que superat visum. ¶ Nos autē debemus primū attendere veritatē in his sententijs dicētes q̄ impossibile est vt hoc lumen: ⁊ hic radius solis ⁊ ignis qui cadit sup corpora: sint corpora in quibus fit h̄ qualitas que sentitur: aut enim erūt puia: ⁊ tūc est necesse vt remoueat̄ eorum puietas: cū multa in vnū densanē: sicut paruissime ptes cristalli sunt cristalline: ⁊ densatū ex eis nō est puiuz: aut erūt puia: quoꝝ nō admittat̄ puietas: ⁊ tūc non erūt lucida. ¶ Jā aūt distinximus īter lucidū ⁊ puiū. Si aūt pp densationē fuerint non puie densatio coꝝ obteget qđ est inter illas: ⁊ quāto maior fuerit densatio: tāto maior erit obiectio. lumen vero quanto magis densat̄: si esset aliqd: qđ posset densari tanto magis reuelat visibile. similiter si isto ab initio lumināte eēnt luminate nō puie. sic ignis ⁊ h̄. ergo manifestū est q̄ radius in coloribus nō est corpus. ¶ Jtē impossibile est corpus moueri nāliter ad diuersa loca. ¶ Jtē etiā si ille partes fuerint corpa que separant̄ a lucido: ⁊ obuiāt luminato: tunc cū obnubilata fuerit spera: necesse est eis ꝯtingere vt adnihilent̄ aut pmutentur aut supexcedat nubes. Hoc aūt q̄ nubes supexcedat nimis incredibile est: q̄ hec res est que aduenit subito. adnichilatio aūt ꝑpter obnubilationez est huius generis. quomodo enim iudicabūt q̄ corpus cū penetrauerit inter duo corpora. adnichilet̄ alteꝝ coꝝ: ex permutatione aūt accidit qđ diximus. s. q̄ illuminat̄ ex oppositione lucidi. cū aūt obnubilat̄ pmutat̄. ⁊ qn̄ quidē sic est qđ fuit necesse: vt corpora paruissima recte aduenirēt ex parte lucidi: ⁊ cū hec corpora nō permutant̄ per seipsa ex pmutatione lucidi. Sed ratio a qua pendent auctoꝝ sententie de radio: quedā est quā dicunt. q̄ radius sine dubio descendit a parte solis: ⁊ aduenit ex parte ignis. ⁊ hic est motus. nullus aūt motus est nisi corporis. ¶ Jtē radius mouet̄ motu locali: localī motu lucidi. motū autez localē nō habet nisi corpus. ¶ Jtē radius offendit in aliqđ ⁊ reuerberat̄ ab illo ad aliud. reuerberatio aūt motus

B corporalis est sine dubio. ¶ He autē oēs argumentationes false sunt: ⁊ propositiones oēs false sunt. Hoc enīz q̄ dicimus radiū descendere aut exire aut intrare: nomina sunt transumptiua. q̄ nihil de hoc habet. q̄ enim accidit ab alto putatur descendere: ⁊ est ad modū accedēdi quātū apparet ex eius dispositione. Hoc aūt nō est descendere. nō enim videtur aliq̄ modo in via: nec eget tēpore sensibili: ⁊ necesse est vt aut ꝓbatio iudicet qđ descēdit. quomodo autē hanc habere poterunt: aut sensus iudicet hoc eius cui innituntur? Quomodo autē sensus iudicabit motū mobilem: cuius tempus non sentit̄: Nec sentit̄ in medio spatio eius. sed verbū de locali motu radij nō est potius q̄ de motu locali vmbre. q̄ oportet vt vmbra sit corpus qđ mouetur locali motu. nullus autē motus coꝝ est motus localis. sed tantū destructio ⁊ renouatio. cū enim renouat̄ equidistantia. renouantur ⁊ hec. Si aūt aliquis stulte institerit dicens q̄ vmbra mouet̄ localiter. necesse est tūc vt vmbra moueat̄ localiter ꝑpter lucē: aut lux moueat̄ localiter ante ipsam ⁊ post ipsaz. Si aūt mouet̄ ꝑpter lucez: ⁊ occupat locū alterius lucis. Ponamus lucē occupare totā terrā: ⁊ tunc lux nō habebit motū localem quē non cooperit nisi vmbra. ⁊ tūc est falsūz de motu vmbre. hoc. s. q̄ lux moueat̄ ante vmbram. sic vt moueatur vmbra. Ponamus ergo lucidū consistere: ⁊ constat: q̄ cū extiterit: stabit etiā cū eo lux: ⁊ hoc inducit nos ad hoc. vt motus habentis vmbrā sit causa exterminandi lucem. ¶ Possibile est aūt vt multi illoꝝ putent lucē moueri ex diuersis partibus lucido existente: ⁊ obscuratur tūc aliqs locus: aut cū lux fugit: vmbra resiliat retro. ⁊ redeat illuc vbi discessit ab vmbra: sed hec oīa fabule sunt: q̄ vmbra non exterminat lucē. nec illa nec lux sunt corpora: quāuis vtraq̄ habeant motū localiter. Hoc. n. fit ex renouatione: non eo q̄ eadem res moueatur localiter. ¶ Resplendere aūt radium: verbū est etiā trāsumptum. corpus autem cū illuminatur: ⁊ est politū solet illuminari ab eo aliud corpus sibi oppositum: ita vt non moueatur ad illud localiter. Sed auctores alterius sententie que videtur splendor non habere esse. sed ponitur esse ipse color cū apparet in euidentia clara: possunt dicere. q̄ qđ aspicit̄ in hoc est id qđ apparet cū colore ex claritate comitante colorata. ipsa autem claritas non est aliquid in ipso visu. sed est quiddā qđ accidit visui ex cōparatione lucidioris ad minus lucidū: ⁊ q̄ est maioris luminis est coloris euidentioris: ⁊ eo q̄ est fortioris affectionis res lucida. lumen enīz qđ est in candela est paulo minus q̄ lumen qđ est in luna. sed lumen qđ est in luna absconditum est paulo minus q̄ lumē diurnuz ex sole in tectis ⁊ domibus: imo in locis habentibus vmbrā: in quib᷒ nō est radius solis. Hoc enim lumē lune destruitur in vmbra domoꝝ: ⁊ cū eleuatur sol adnichilatur: ⁊ qđ videt̄ in domibus fortius est: q̄ qđ videtur de lumine lune. Homines autem non tenēt qđ fit in vmbra splendor vel radiositas: quāuis sit luminosa. sed tenent q̄ etiam lumen candele operatur in corporibus splendorē. lumen quoq̄ lune in nocte operatur hoc idē. Hoc aūt habent ex causa operationis ad obscuritatē nocturnā que facit videri illud paruū lumen lune esse radiū splendentez qđ non est nisi manifestatio coloris aliqua. qđ aūt habet sol de hoc: est fortius ⁊ fortioris affectionis. qui enim lumen videt in pariete album. putat in pariete esse aliquid aliud preter albedinem: ⁊ preter eius euidentiā: ⁊ vocat̄ illud radius. Si aūt aliquis cōparauerit h̄ vmbre que est in pariete: ipsa vmbra causa alicuius obscuritatis occultat nobis aliquid de albedie: qđ deberet apparere quasi sit admixta obscuritati: que non est nisi obscuritas: vel augmētū obscuritatis: sicut lumen non est nisi manifestatio vel augmentuz manifestationis. Sunt aūt ex his multi qui tenent q̄ sol non est splendor eius. sed virt᷒ manifestationis coloris eius. color enim qui superat visum virtute sue ostensionis apparet splendor ⁊ radius qui occultant colorē ꝑpter imbecillitatē visus: nō ꝑpter suā occultationē in se: ⁊ hoc faciunt vt visus non possit apprehendere rē manifestā: que cum debiliora fuerint apparebit color. ¶ Dixerunt etiā q̄ animalia que nocte lucent cū lucēt non sentitur color coꝝ vllo modo. in die vero habent colorē manifestū. ⁊ tunc non est in eis lumen ipsuz. ergo lumen est causa virtutis euidentie coloris coꝝ ⁊ nihil aliud: ita q̄ non videntur nisi in obscuro: ⁊ sunt maioris virtutis: cū apparent in obscuro: ⁊ manifestant̄ visui. q̄ obscuritas debilitauit illū. Cū autē apparet sol vincit manifestationem coꝝ: ⁊ reddit colores coꝝ: ⁊ visus pōt eos apprehendere. visus enim est audax apprehendere in manifesto: ⁊ roboratur cū sol eleuat̄. Aliq autē dixerunt non ita rē esse. sed q̄ splendor aliud est ⁊ color aliud. sed solet splendor cuz superauerit visum obtegere qđ fit in illo: sol quoq̄ colorem habet: ⁊ cū colore claritatē: ⁊ claritas obteget colorem: propter splendorem: sicut luna. ⁊ sicut lapis niger politus cum splendet apparet luminosus: ⁊ nō videtur eius nigredo: dixerunt etenim q̄ hoc aliud est a splendore. splendor enim nihil aliud est q̄ manifestatio coloris. splendor vero non est manifestatio coloris: sed aliud. q̄ aliquando occultat colorem: relucentium etenim lumen apparet in obscuro: ⁊ tegitur color eorum: cuz vero apparet sol vincit lumen eorum ⁊ absconditur. sed apparet color eorum. Oportet autez considerare hanc sen-

sententiam: ⁊ ramos eius predictos.

Capitulum. III. de his que debent dici de hoc.

A Dicemus qꝛ de apparētia coloris: duo intelligunť in hoc loco: vnū est forma coloris in effectu. aliud est apparētia coloris habentis in se esse in effectu visui. Prima aūt sententia significat accidentia coloris: ⁊ esse eius. Secunda vero indicat cōparationez coloris: aut esse ipsius comparationis. Huius aūt secunde manifesta est falsitas. Si enim putatur ꝙ ipsum lumen est cōparatio coloris ad visum. oportet vt lumen sit cōparatio: aut essentia cōparationis: ⁊ nō habeat in se stabile esse. Si autez volunt dicere ꝙ lumen est factura coloris huius: qđ esset visus: videretur tunc quicquid est hoc: aut est ipse color: aut aliquid qđ accidit cū aliquid extra remoueť: sicut cum aufertur obnubilatio aut similia. Si autē fuerit ipse color: erit hoc ipso modus primus. Si aūt fuerit dispositio que accidit propter quā apparet: tunc lumen erit preter colorē: sed de intentione pīma necesse est vt aut dicať: ꝙ apparentia est exitus de potentia ad effectum: ⁊ tunc sol non est lucens post ipsuz vnū momentū: aut volunt ꝙ ipsa est color: ⁊ tunc id quod dicitur de apparentia nihil est: sed oportet dici: ꝙ lumen est color: aut volunt dicere ꝙ est dispositio adiuncta colori: aut semꝑ aut aliquando: ita vt sit color cui accidit aliquādo lumē: ⁊ aliquando obscuritas. Color vero in vtraqꝫ dispositione habet esse in effectu. Si autē fuerit ipsa cōparatio ad id quod videť habere. redibit secūda sententia. Si vero fuerit aliud: redibit etiā illud idē. Si aūt concesserimus ꝙ lux: quāuis sit ipse color: sit color qui est in effectu: necesse est tunc vt aut lux predicetur de omni colore qui est in effectu: aut vt albedo tantū sit color: ⁊ nigredo sit tenebra: ⁊ erit impossibile: tunc vt color niger illustretur a luce: sed hoc impossibile non est: qm̄ nigrū illustratur ⁊ illustrat aliquid: ergo lux non est tantū albedo. Si autez lux non fuerit solū modo albedo: sed omnis color. tunc aliqđ qđ est lux: erit contrariū alij: qđ non est lux: sed luci non est oppositū nisi tenebra. ergo illud est īpossibile. Itez intentio qua nigrū est lucidum: est preter nigredinē eius sine dubio: ⁊ ob hoc etiā est preter albedinem. Color aūt scilicet natura generis eius qđ est in nigredine est nigredo: ⁊ color qui est in albedine: est ipsa albedo non accidēs illi. ergo color absolutus generalis nō est ipsa lux. Itē aliquando ex luce manifestatur translucens sicut aqua aut cristallus. Cum autē fuerit in tenebris ⁊ ceciderit super ea lux solūmodo: deteget ea ⁊ translucent: ⁊ hec est lux non color. Item aliquid est lucidū: ⁊ coloratum: ex quo tantū aliquando aduenit lux alij: sicut apparet in aqua aut in pariete. Aliquando autē cū fortior fuerit apparet lux cum colore simul: ita ꝙ quandoqꝫ rubescit aut palescit paries: aut aqua in qua apparet. Si aūt lux esset detectio coloris: ⁊ tenebra esset tectio coloris: tūc affectio coloris rubei in opposito sibi esset rubor: nō illuminatio sola. Si autē fuerit hec ostensio alterius coloris: cur auz fortius est facit in sibi oppositum occultari colorez eius: ⁊ de hoc forti colore vehit colorem ad illum: qualuis sententia huius rationis dicat ꝙ rubor aut viriditas aut ceteri hōi sunt permixti ex manifestationibus alborū: ⁊ occultationibus nigrorū. Sequitur ergo ex hoc: vt cū color alicuius corporis fuerit manifestatus ex radio qui illum irradiauerit: ⁊ deinde corruscauerit super intētionē que intelligiť de illo lux alterius corporis habentis colorem: vt color eius non appareat super illū. necesse est etenim vt hui⁹ illuminati qđ illuminat aliud: manifeste partes dent colorē per se sole aut cū alio. Si autez sole tunc ipse non debent manifestare colorē: qui est in illis: ⁊ vt albificarent. Nō aūt tegerēt colorē eius cū rubificarēt aut viridarent. Si aūt fuerit cū alijs: ita vt habentes colorem manifestū: ⁊ habentes colorē absconditū opereņť vtraqꝫ ille detectionē. iste vero occultationē: tunc occultatio coloris habebit affectionē in sibi opposito: sꝫ occultatio coloris nō habet hanc affectionē. non enim vides ꝙ cū sola fuerit occultatio coloris: non afficiet sibi oppositū: sicut afficit manifestatio coloris quā dicunt cū est sola. Si aūt dixerint ꝙ color est manifestatio: ⁊ rubor etiā ⁊ viriditas ⁊ silia his: ex hoc ꝙ sunt rubor aut viriditas. qꝛ rubor aut viriditas cū multū manifesta fuerint operanť qualia ipsa sunt: ⁊ faciūt viriditatē aut rubore: dicemus quidē ergo ꝙ cū parua est manifestatio: apparet color ei⁹ qui est illi oppositū sicut est: ⁊ fm intellectū qui est lux sola tātū operať quātū operať ⁊ luces qđ nō habet colorē. Cū aūt vehemēs fuerit eius manifestatio destruiť illud: ⁊ obteget ꝑpter aliū colorē quo inuestiť. Oporteť aūt primuz vt nō opereť in eo nisi parū de colore suo: ⁊ postea cū augereť operareť in eo amplius: ⁊ vt quācūqꝫ affectionē facit nō esset nisi occultare colorē eius: ⁊ admiscere suo colori: non aūt sic est: sed primuz apparet color eius multa euidētia: ⁊ nō apparet in eo nisi color qui est in ei⁹ aptitudine. ꝙ si lucidū aliqđ ibi eēt viridaret aut ruberet ꝑpter eius actionē. postea vero cū sit manifestius: redit ad destruendū colorē suū: ⁊ ad occultādū ⁊ inuestiēdū cū alio colore quē nō habet ex nā. vna ergo istarū actionū est ex aliqua causa ꝗ̄ alia. Altera etenīz venit ex luce. Corpus etenīz si nō haberet colorē: ⁊ haberet lucē hoc faceret sicut cristallus trāslucens. Alia vō est ex colore eius. Cum multū manifestať ꝑpter hāc lucē. ita vt resultet in aliū. Nos enīz quāuis dicimus: ꝙ lux nō est manifestatio coloris: non negamus tñ lucē esse causaz manifestandi colorē ⁊ causam resultandi in alio. B Dicemus igiť ꝙ cū lux est pars cōpositionis huius visibilis: qđ vocamus colorē: ⁊ est quiddā qđ cū admixtū fuerit colori q est in potētia: tūc ex vtroqꝫ ꝓueniet id qđ est color in effectu: ꝑpter cōmiscibilitatē. Si aūt nō fuerit hec aptitudo erit lumen ⁊ splēdor per se tñ: lux enim est sicut pars eius qđ est color ⁊ cōmixtio eius: sicut albedo ⁊ nigredo habent cōmixtiones: ex quib⁹ accidūt alij colores medij: sed dictio ei⁹ qui dixit ꝙ lux ⁊ lumen non sunt nisi manifestatio coloris: ⁊ id qđ dixit postea de his que lucent in nocte. destruiť ex hoc ꝙ candela ⁊ luna sepe opprimūt lumen illorū: ⁊ manifestant colorē eorū: sꝫ oporteret vt lumē candele magis esset manifestās colorē: ⁊ oporteret vt ei⁹ cuius ꝑpter cādelā manifestatur color nō appareret color in tenebris. Hoc aūt nō est ita. nec est sicut dixerunt. Sed hoc ꝙ dicitur ꝙ sol: ⁊ stelle habent colores: ⁊ ꝙ lux obtegit colores illorū videtur esse verū. qꝛ aliq̄ hn̄t in seipsis colorē que cū refulgēt augmentatur eorū fulgor: ita ꝙ supat visum: ⁊ nō sentiť color. Quedā vō habent ex colore lucē: ⁊ h est res cui lux est nālis comes nō adueniens aliunde. Quedaz vō sunt sube cōmixte aut cōmixtione cōpositionis ex partib⁹ alijs luminosis ⁊ alijs hn̄tib⁹ colorē: aut cōmixtione cōplexionis ex q̄litatib⁹ sicut mars ⁊ saturnus. Nō aūt est mihi possibile iudicare de sole aliqđ. C Iā ḡ etiā cognouimus dispositionez lucis ⁊ luminis: ⁊ coloris etiā trāslucentis. Lux. n. est q̄litas que ex sua eēntia est pfectio trāslucētis: fm ꝙ est trāslucēs: est etiā aliq̄ qualitas in eo ꝙ est visibile ex sua eēntia: ⁊ nō per aliū: ⁊ sine dubio visibile ex sua eēntia: ꝓhibet videri id qđ est post ipsuz. Lumen vō est qualitas quā mutat corpus nō trāslucens a lucido: ⁊ trāslucens efficiť p eū translucens in effectu. Color aūt est qualitas que perficiť ex luce: ⁊ solet

Lux est pars coloris.

Lucis diff.

penetrare corpus' phibens affectione lucentis ab eo: inter qd' & lucens fuerit ipsum corpus mediuz. ergo corpora sunt lucida & colorata & pula. Fuerunt autē multi qui dixerunt q corpoꝝ quedā videnť ppter q̄litatē que est in essentia eoꝝ: & quedā videnť ppter qualitatē alienam: que dixerunt esse transflucentia: sed pmuz mebꝝ dividiť primū in duo: quoꝝ vnū est id qd' apparet in trāsflucenti eēntialiter cū fuerit habitū qd' est lucidū: scdz est q eget ad hoc vt sit visibile tenebris & puictate: sicut aialia nocte lucentia: et h q lucent sicut noctiluca: & sicut frusta quercus putride: & aliqui vermes: iā vidi ego ouū galline hꝫ: & locustā mortuā hꝫ: & grillū mortuū hꝫ: non est autē hec divisio receptibilis nec recta: nā lucidū videť per seipsum in tenebris & in luce simul: si eniz lumini qd' reddit fuerit aliqs p̄sens ei: qui videat videbiť: si vero nō fuerit p̄sens ei: tn̄ videbiť etiā: sicut ignis quē videt homo in luce sine sit lux eius siue alterius: & videť in tenebris: sz sol non pōt videri in tenebris: eo q est in opposito visui videntis. Cū aūt elevať implet mūdū luce: & nō pmittit locū tenebrosum: sed stelle non videnť nisi in tenebris: qm̄ lumē eaꝝ multo minus est q̄z lumen solis. & ideo nō illustrāt res: neqꝫ illuminānt eas: neqꝫ tn̄ phibent eas videri. Et pōle est vt cū tenebre fuerit videanť i tenebris: nō q tenebra sit cā q̄re ipse videāť p se. Oz aūt sciri q de luminibus quedā sunt que supant in tātū q nō videnť: sicut lux solis que sepat lucē ignis debilis: & lucē stellaꝝ: ita vt nō videanť lucere corā luce solis: non ppter hoc q tenebra necessaria est ad hoc vt videanť: sz qr necesse est vt in se sint lucentes nō tenebrose cōparatione nostri visus. cū vero sol fit absens: apparēt & videnť: eo q sunt lucentes cōparatiōe nostri visus: pp dispositionē que est in nostris visibus. Forrassis aūt iudiciū de igne & de luna cōtra lumen: qd' est debilius ipsis: h idē est iudiciū: & oportebit vt ipsa lux nō sit comparatione nostri: cū apparuerint ignis aut luna: sz oportebit esse tenebras: & sic apparebunt: sed oportebit vt nō sit ibi aliqd vincens lumē: & sic videbuntur: & visus poterit illos apphendere. Tu scis aūt q athomi qui sunt in aere nō sunt hui' generis vt illuminata ab illis nō videanť nisi in tenebris: sz cū fuerit homo in tenebris: & radius solis illustrauerit illa: poterunt videri. Si aūt hō fuerit in radio nequaq̄: & hoc fit pp id qd' est in luce athomoꝝ: visus enim hois cū vinciť multa luce nō videbit eos: cū vero nō fuerit victus videbit eos. Silr ea q̄ lucēt in nocte: nō sunt alterius generis: nisi generis lucētiū: sz differunt non diuersitate nature: sz in debilitate: sicut aūt h differūt a lucētib' i generalitate nature: & stelle silr. Hec aūt divisio non est vera nisi dicatur q lucētiuz quedā sunt que vincūt alia: & quedā vincunť ab aliis. intellectus aūt hui' nō est q vnū afficiat aliud. sz potius in nostro visu: sicut duroꝝ q̄dā sunt duriora & q̄dam minus dura. ergo nō debet dici q ea que in nocte lucēt sint species aut genus aliquod per se preter gen' coloratoꝝ aut lucentiū: sed qr sunt de vniuersitate lucentiū que vincūtur ab aliis excedētibus ea in relucēdo. vnde nō videnť esse simul cū eis ppter debilitatē nr̄i visus: nostri etenim visus non possunt ea apprehēdere nisi cū removeť claritas refulgentiū superantiū nostros visus. Si autez hanc sniaz tenuerit: divisio bona est: sz nō tenēt hāc sniaz: imo putāt q lucētia sunt vnū gen': & colorata aliud: & hec aliud.

Ari. scdo de aia. c. 78.

Capitulum. IIII. de considerando sententias dictas de coloribus & eoꝝ accidentia.

A De his aūt que expedire debemus vnuz est. s. ꝯsiderare aliā sententiā de coloribus & de luce: que nisi expedita fuerit non poterit ostendi firmitudo nostre sententie fm divisionē. Dicemus igiť q de sentētiis coloꝝ vna est sentētia eius qui tenet q color alb' nō fit nisi ex aere & luce vel splendore: & color niger ex huius ꝯrio. Color enim albus nō fit nisi ex trāsflucenti cū ipsuz dividiť in partes minutissimas: que postea ꝯdensantur. ex hoc eniz accidit ei vt eius superficies recipiat lumen: & luceant: & qr sunt trāsflucētes reddunt lumē alie aliis: & qr sunt paruissime fit hoc in eis: quasi ꝯtinuū: & qr trāsflucens nō videtur nisi per colorē alienū. ideo eaꝝ peruietas nō videtur: sz reuerberationes condensaꝝ superficieꝝ illaꝝ videnť continue: & videtur totū albū. vnde dixerunt q ppter h spuma aque videť alba: & nix alba: qm̄ sunt paruissime partes inanimate trāsflucentes quib' cōmixtus est aer: & diffusa est in eis lux: cristallus vero & vitrū gratia non trāsflucent: sed cuiuscūqꝫ eoꝝ cū ꝯtinuate fuerint superficies destruetur eoꝝ peruietas: sed cū vnaqueqꝫ eius pars fuerit per se sola fiet trāsflucens: in transflucente vero qd' est magni coloris: cū ꝯtingit scissio: locus ille scissionis videtur albus. Dixerūt etiā q nigredo facit putari privationē pfunditatis corporis & luminis & puictatis simul. Quidā autem posuit ex eis aquā causam nigredinis dicens: qr cū humectanť ista videtur habere aliquid nigredinis: & dixerunt hoc fieri eo q aqua extrahit aerez qui non transflucet sicut aer: nec penetrat per eā lumē ad superficies. & ideo remanent tenebrose. Quidā autem volunt q nigredo est certissime color & origo coloꝝ: eo q non separatur. vnde impossibile est eā tingi: albedo vero accidit transflucenti ppter diuersitatē eius: nō est aūt lōge: vt sententis prima de nigredine: ducat etiaz ad hanc: posuit enim nigredinē certificationē eius qd' nō transflucet ex hoc q non transflucet: & hoc est certificatio coloris qui reverberať ex illa. Dixerunt aūt q elementa oia sunt trāsflucētia: & cū cōponūť accidit ex eis albedo: quēadmodū diximus: vt id qd' est oppositū visui sit superficies equales transflucentes ad hoc vt penetret eas visus: & qr nigredo accidit cū id qd' de corpore opponiť visui fuerit angulosum: ita vt phibeat trāsflucere extrema que attingit visum: tūc anguli illi q̄uis illuminanť: nō tn̄ satis penetrat eos lumē: & obscuranť ppter hoc. B De tota eniz hac collectione sententiaꝝ: id qd' mihi difficilius est diffinire: hoc est. s. albedinem fieri ex lumine: & q nigredo est color verus. Nos enim scimus q trāsflucentia albescūt cū rediguntť in puluerē: & admiscenť aeri: sicut scimus qd' albescit eo q admisceť ei retentio aeris in se cū puictate que est in nā eius. Scimus etiā q nigredo non recipit aliū colorē vllo modo: sicut albū recipit aliū colorē loco albedinis ppter suā puictatē: & qr est subm nondū aptū: qd' nōdū aūt est a qualitatib' ipsū est receptibile illaꝝ. ita q nō est necesse ei ad hoc dimittere aliqd: qd' enim occupatū est ab vna nō recipit aliā nisi post remotionē illius: & isti sunt qui posuerūt pmordiū coloꝝ puictatē aut nō puictatē. Fuerūt aūt alii ꝯtrarii istis qui puictatē neglexere dicētes q oia corpora sunt colorata: & impōle est aliquod corpus eē sine colore: sz pori & vacuitates cū fuerint multe in corporibus penetrabit in eis radius qui venit ex lucido vsqꝫ ad aliā partē: & penetrabit in eis radius visus: & videbiť q est post illa. Sentētiā primā dicemus ita esse: sz nō in corpore ꝯtinuo & ꝯiuncto. nō eniz apparet color nisi in densitate eius. Cū enim ꝯiungiť & humectatur: albedo auferť ab eo in ꝯiunctione & siccitate. Gipsuz etenim nō albescit ppter ꝯtritionē tm̄: quo redditť in paruissimas partes: sz qr decoctio facit illd' hꝫ: vt cū humectatū fuerit: & postea exiccatū albescat fortiter ppter cōplexionē ex qua hoc accidit illi. Qr aūt nobis demōstrat illd': hoc est q si actio ignis in gipso nihil aliud faceret nisi

facilitatem contritionis: tunc multa facilitas attritionis
que ducit partes in minutissima efficeret ipsam attritio
né in gipso ꝛ calce ꝛ similibus: ꝛ quicquid ita atteretur
redigeret in puluerem: ꝛ postea cū aqua inspissaret albe
sceret sicut gipsum: sed nō est ita. Efficere etenim ita rez
facile ad conterendū aliquando ducit nos ad effectioné
C quā diximus que nō est causa q̄re albedo fit. ¶ Itez po
namus ꝙ in gipso fiat hoc: queadmodū dixerūt. sed non
ōis albedo fit hoc modo. Oua etenim cū coquūtur albu
go eoꝝ quia fit ꝛ alba: ꝛ impōle est dici ꝙ ignis addide
rit ei raritaté ꝛ disgregationez: nihil enim addidit ei nisi
constrictioné aliq̄ modo: nec ꝙ acciderit ei aer ꝛ permi
sceatur ei. Primū etenim cum ouū coquitur fit pondero
sius: ꝛ hoc etiā fit propter aeré qui separatur ab eo. Secū
do ꝙ si aer ibi eēt ꝛ infunderetur in humoré eius: ꝛ face
ret illud albesceret egeret loco maiore. ¶ Ité medicina
quā faciunt deceptores: ꝛ vocatur lac virginis: fit ex ace
to: in quo coquitur litargirū: quousq; dissoluitur in eo: ꝛ
postea colatur quousq; acetum fiat translucentius: ꝛ al
bius ꝛ miscetur cum aqua in qua decoctum fuit alumen
vetus: ꝛ colatur multuz quousq; fiat quasi lacrima. Si
auté negligentius fit non prouenit confectio que queri
tur: cū vero permiscentur he due aque coagulatur litar
girū trāslucens dissolutū: ꝛ albescit multū sicut lac acci
dū: deinde exiccatur: ꝛ non fit hoc: ideo ꝙ translucés ibi
fit: cui accidit diuisio. litargirū etenim dispersuz ꝛ disso
lutum erat in aceto: nec fuerunt ibi particule multum
translucentes: que conuenientes constringuntur: sed est
necesse vt maior fiat dispersio propter aquā veteris alu
minis: nec fuit pmixtus etiā cū eis aer exterius vllo mo
do. Non enim contingit hoc nisi ex aliquo modo permu
tationis. ergo secundū meū intellectū: nō fit ōis albedo
sicut dixerunt. Si auté albedo non esset nisi lux: nec ni
gredo nisi id quod dixerunt: tunc non componeretur al
bedo ꝛ nigredo semꝑ nisi vno modo. Manifestatio aūt
huius est ꝙ album transit paulatim in nigrum tribus
vijs: vna est primū in subpalidū: ꝛ hec progressio est pu
ra. Cum enim fuerit progressio pura prius prouenict ad
subpalidū: deinde ad palidū: ꝛ tandiu sic quousq; fiat ni
grū. q2 sic ꝓcedés h̄ vno modo: nō cessat paulatim inté
di nigredo sola: quousq; fiat pura nigredo. Alia auté via
est ad subrubeū: deinde ad rubeū postea ad nigredinez.
Tertia vero via est qua itur ad viriditaté. deinde ad in
dicū postea ad nigrediné. Et in istis modis nō pōt esse di
uersitas: nisi ex diuersitate ei⁹ ex quo cōponunt colores
medij: si eniz nō fuerit ibi nisi albedo ꝛ nigredo: ꝛ nō fue
rit origo albedinis nisi lux: tūc impōle est vt differāt illi
modi aut ꝓcedat in cōpositione albedinis ꝛ nigredinis
nisi secūdū viā vnā in qua nō sit vlla diuersitas: ꝛ nisi se
cūdū plus vel minus tantū: ꝛ he nō erūt diuerse vie. Nā
si essent diuerse vie: oporteret vt eēt ibi aut pmixtio alicu
ius: qd̄ nec est albedo nec nigredo: ꝛ oporteret vt eēt per
mixtio rei visibilis. Nō est aūt in reb⁹ res que putat esse
visibilis que nō sit albedo nec nigredo: vel cōposita ex il
lis nisi lux: secūdū eū qui ponit lucé aliud ab ipsis: cuius
sententia si nō destruit: nō poterit fieri pmutatio colorū
in diuersos modos. Si auté possibilis fuerit hec pmuta
tio oportebit vt sit ibi tertiū visibile preter albediné ꝛ ni
grediné. Hoc aūt visibile nō pōt eē: nisi posuerimus lucé
preter coloré: ꝛ secūdū hoc possibile est cōponi colores: ꝛ
vt cū albedo ꝛ nigredo pmixte fuerint ꝑ se procedit secū
dum viā subpalidi. Cū aūt lux permiscet nigredini: ꝛ fue
rit quasi nubes sup quā reuerberat quasi niger fumus:
qui admixt⁹ est igni: erit rubor: si nigredo fuerit supans:
aut erit citrinus: si nigredo fuerit victa: ꝛ fuerit ibi super

C — margin: albū quō transit in nigrum.

abundantia albedinis resplédentis. Si vero fuerit citri
nus pmixtus nigredini: ꝛ nō fuerit in eaꝝ partibus splé
dor cōtinget viriditas: ꝛ omnino cū nigredo fuerit occul
tior: ꝛ albedo manifestior rubor fiet ecōuerso. deinde ni
gredo si fuerit supans in primis erit color fuscus. Si vo
nigredo fuerit supans secūdario: erit color folioꝝ porri.
Si auté fuerit magis ꝛ magis: erit illa viriditas intensa
que caret nomine. Si aūt admiscetur hec albedo: erit co
lor yari. Si aūt ad hoc yaro admiscet nigredo cū paruo
rubedinis erit indicus. Si auté rubori admiscet indicus
erit carminiū: ꝛ sic possunt colores cōponi: ꝛ idé est qua
litates admisceri: siue corpora cōpleri. ¶ Iā auté notuz
est ꝙ ex colore nigro ꝑ reuerberatione nō reddit aliq cor
pori lumé vllo mō. Oportet. n. ꝙ ex coloribus viridibus
aut rubeis: nō reuerberat nisi albedo: ꝛ ex ꝑtibus nigris
nihil resultaret maxime cū sint debiles ꝛ attrite. Si aūt
dixerint se videre eas resplēdere pmixtum: responsio ad
hoc erit ꝙ ex pmixtione ꝓuenit actio ꝛ passio: ꝛ causa illi
us pmixtiōis ꝓuenit q̄litas: ꝛ nil refert an faciat hoc ars
an natura: q̄uis natura pōt efficere complexioné que est
ad modū pmutationis. Ars vero nō pōt nisi coniunctio
né: ꝛ fortassis ꝑter h̄ natura operatur aliquā pmutatio
né. Natura etenim pōt attenuare cōplexioné que est ad
modū pmixtionis ꝛ cōtritionis in minutissima. Ars ve
ro non pōt tantū indagare. Nature etenim infinite sunt
actiones in diuidendo: ꝛ operando in potentia ꝛ effectu.
Ars vero nō pōt elicere quicquid est latens illaz ad effe
ctū. ergo iam manifestū est ex hoc: ꝙ albedo certissime
nō est lux. Non autem negamus aeré non habere actio
né aliquam in albificando. sed nō queadmodū dixerūt:
nisi qd̄ efficit complexionem albificantez: similiter non
possumus dicere ꝙ albedo scisami tota est queadmodū
dixerunt: sed de complexione. Aer eniz facit coloré albū
nō propter cōmixtionem tantū: sed etiā propter permu
tationé. Si autez firma esset eoꝝ sententia posset esse ꝙ
res alba aut colorata paulatim attenuaret quousq; au
ferret eius diuersitas: ita vt translucerct aut pene tran
slucerct. Hoc auté nō est ita. Sed hoc ꝙ dixerunt ꝙ ni
grū nō est receptibile alterius coloris: aut volunt dicere
ex intellectu pmutandi aut tingédi. Si aūt voluerit dice
re ex intellectu pmutandi mentiti sunt. Ex enim ꝯiuncit
eos est iuuentus ꝛ canities. Si aūt ex intellectu tingendi
hoc est ex dispositione vicinitatis nō qualitatis. Nō aūt
est longe vt id qd̄ est nigrū nō fiat nigrū: nisi cū ibi fuerit
virtus penetrabilitatis: ꝛ retentionis: ꝛ ꝯstrictionis. s. vt
permisceat ꝛ penetret ꝛ inhereat: ꝛ vt albedo que est in
rebus sit diuersa ad h̄ in natura sua: ꝛ ideo albedo non
pōt inuestire nigrū: ꝛ penetrare in illō ꝛ adherere ei: quā
uis hoc etiā nō sit impōle. Cū. n. elaborauerit in cerusa
vel in ꝯsili aliquo modo penetrādi: ꝛ dissoluēdi nigredi
né que in eo fiet albū. Sz sententiā secundā nō est facile
tenere: nisi posuerimus eē inane: pori etenim quos dixe
rūt necesse est vt aut sint pleni corpore aut vacui. Si aūt
fuerint pleni corpore: ipsum corpus aut trāslucebit pro
pter poros quos habet: aut erit sine poris. ꝛ nō termina
bitur hoc nisi in translucēti: qd̄ fit sine poris: ꝛ hoc est di
uersū ab hoc qd̄ dicūt: aut terminabit in inani: ꝛ erit eoꝝ
sententia ꝙ necessario inane habeat eē: ꝫ inane nō habet
esse. Deinde ipsi dicūt ꝙ nō ōcs pori sunt apti ad trāslu
cēdū: nisi fuerint situs eoꝝ recti sine obliquitate: ad hec
vt recte ingrediant per eos radij. Faciamus ergo pilā ni
neā vel de cristallo: vel de iacinto albo trāslucētē: ꝛ ipsos
poros qui sunt in ea translucentes recti: dicamus esse in
longitudiné: ꝛ alij ita in latitudiné: ꝛ sic erunt in trāsuer
sum: aut ex quacūq; parte volueris: quō ergo erunt pori

D — margin (beside "Iā auté notuz")
Obiectio. Solutio. — margin (beside "Si aūt dixerint")
Albedo non est lux. — margin (beside "nō est lux")

recti in trāsuersūz:alioꝝ poroꝝ rectoꝝ:ita vt nō appareat in eis tortuositas ex qua parte īspexeris. ergo necessario accidit ex aliquibus partibꝰ diuersitas rectitudinis: ꝛ existentia partiū non habentiū poros in rectitudine lineaꝝ:que putant̃ existere recte ab oculo:aut vt totū corpus sit inane:ꝛ hoc est impossibile. Oportet ergo vt cū situs diuersi fuerint in trāslucente varietur etiā ibi eoꝝ ꝓuictas omnino. Deide quomodo erit dispositio corporis: in quo tantum est poroꝝ ꝛ vacuitatū ꝙ occultat̃ eius color:ita vt appareat quasi sine colore cū ipsum habeat in se colorē:ꝛ non obnubilet colorē alterius rei que est post ipsum:imo certissime reddit id qḋ post ipsum est. Si aūt ipsum obtegit colorē suū non facit hoc:nisi per id qḋ est quasi nihil. ergo pori qui sunt in eo sunt multo plus ꝗ̄ plenū qḋ est in illo. Quō ergo poterit habere hanc ꝯstrictionē iacinti:cū ipsum nihil sit nisi vacuitas. Si autē hō faceret in iacinto tria:aut quatuor foramina:ꝛ postea cōtereret minore vi infringere posset:hec igit̃ sententia falsa est. ergo colores habent eē:ꝛ non est esse eoꝝ ex hoc ꝙ sunt lux:nec lux est apparētia eoꝝ:quāuis ex hoc ꝙ sunt in effectu:nō sunt in luce:trāslucens enim habet esse:ꝛ h̄ est ꝙ demōstrare intendimus vsqꝫ ad hūc locū. Restat adhuc dicere:quō fiat dispositio videndi:ex quo pendet etiā certificare:qualiter reddat̃ lux a transluscente.

❡ Capitm. V. de diuersitate sentētiaꝝ de visu:ꝛ de destructione prauaꝝ sniaꝝ:secundū ꝙ est in ipsa re.

A Dicemus ergo ꝙ famose sententie de hoc tres sunt:quāuis vnaqꝫ eaꝝ habeat subdiuisiones:vna enim est sentētia eoꝝ qui tenent ꝙ radij lineares exeunt de pupilla ad modum piramidis:cuius caput est versus oculū:ꝛ eiꝰ basis ad partē rei vise:ꝓpter quod aūt fit minor visio:est id qḋ dicit̃ sagitta: que est linea medij radij:equidistās ab extremis:ꝛ aliquid videre est in illō hāc sagittā mouere. Alia vero sententia est eius qui tenet ꝙ radius exit de pupilla:sed de toto eo nō ꝑuenit tamen ꝙ tāgat hemisperiū celi:nisi ꝓpter disgregationē ex qua ꝑuenit dilatatio visus:sꝫ cū egredit̃ ꝛ ꝯiungitur aeri lucido fit ei aer instrumentū ꝛ apprehendit̃ per illud. Tertia autē sententia eius qui tenet ꝙ sicut alia sensibilia nō apprehendunt̃ ex hoc ꝙ aliquis sensuū ꝑtingat ad illa vel offendat in illa vel ꝯiungat̃ eis:aut transmutat nuncium ad illa:sic ergo visio non fit:ideo ꝙ radius exeat aliquo modo:ꝛ occurrat viso:sed qꝛ forma visi ꝑuenit ad visum trāslucente reddēte ipsaꝫ. Ratiocinate aūt sunt duo prime sentētie:dicentes:qꝛ nō fuit necesse alijs sensibꝰ vt sensibilia aduenirēt eis:nisi qꝛ nō certificat̃ eoꝝ apprehensio nisi tāgendo:sicut est gustus ꝛ tactus:ꝛ sicut odoratꝰ qui attractione cogit odorē obuiare sibi:vt patiat̃ ab illo: ꝛ sicut sonus quē ꝑducit cōmotio ad auditū. In visu aūt non pōt hoc eē:visuꝫ etenim remotū est. ꝛ ideo nō videt̃ qḋ sibi adiunctū est:nec etiaꝫ pōt offendere in illud accidens:qḋ habet esse in corpore visibili. s. color eius aut figura:accidentia etenim non offendunt ei quando quidē est sicut res oportet vt virtus sentiendi pertingat vsqꝫ ad locum sensati ad hoc vt offendat in illud. Non pōt autem virtus sentiendi moueri motu locali nisi mediante corpore:qḋ eam prouehat illuc. Hoc autē corpus est subtile huius generis cuius est radius ꝛ spūs:ꝛ ideo vocamus illō radiū:ꝛ qꝛ in oculo est corpus hō. ideo videt̃ homini in tenebris:ꝙ lumē descēdat ab oculo suo:ꝛ resplēdet sup nasuꝫ suū:aut sup aliqd qḋ est circa illō oppositū illi. ❡ Itē in mane hō expergefactus:cuꝫ aperit oculos videt̃ videre radios corā oculis suis. ❡ Itē forantē vuee implet̃ lumine alterius oculi:cū claudit̃ alter. Cū aūt fortiter intuet̃: tunc debiliū nō est corpus eē qḋ trāsfert̃ in aliud. Secūda aūt negauit ꝙ corpus quale est oculus nō capit de radio tantū:de quo vna linea ꝯtinuet inter visuꝫ:ꝛ stellas fixas:nedū tot alie linee que dispergunt̃ ad oīa que videntur in mundo ꝓcipue cū quicquid videt̃ de eo nō videt̃ nisi ꝯtinuū equaliter. Oportet ergo vt id ꝓpter qḋ videtur sit continuū. Negauit adhuc etiā ꝙ hic radius exiēs nō mouet̃ in tempore nō sensato ab oculo vsqꝫ ad stellas fixas. ❡ Dixerunt etiā oportere vt cōparatio tēporis tuꝰ motꝰ ad rē iter quā ꝛ te sūt duo cubiti ad tꝑs motꝰ q̄ ē vsqꝫ ad stellas fixas:sit cōparatio duoꝝ spatioꝝ. Oꝫ ḡ vt inter duo tꝑa appeat diuersitas. ❡ Fortassis aūt auctores tertie snie ratiocinant̃ secūdū hoc:ꝯtra auctores de radio linearī:nesciētes qm̄ hoc friuolū est:possunt etenim ponere tꝑs non sensatū:eo ꝙ est breuissimū:in quo motus est radius vsqꝫ ad stellas fixas. deinde pōt diuidi hoc tēpus infinite:ꝛ possunt de eo sumere partē:aut partē partis:cuius cōparatio ad totū illud sit:sicut cōparatio breuis spatij ad longū:ꝗ̄uis duo tꝑa vtriusqꝫ longitudinis. vtraqꝫ nō sunt sensata:eo ꝙ sunt breuissima. ❡ Sꝫ auctores de radijs habēt rationē:quā destruere difficile est:hoc est. n. qḋ dicunt:ꝙ specula testant̃ esse radioꝝ ꝛ splēdorē eoꝝ: necesse est etenīz vt visui reddat̃ forma speculi postꝗ̄ est reddita speculo forma visi opposita effigiata in eo:aut vt fit sicut dicemus nos. Radius eniꝫ egreditur ꝛ offendit in speculū. deinde repcutit̃ ad offendendū in illuꝫ:a quo reuerberat̃ secundū aliquē angulū propriū. Cū autē fuerit destructa prima dictio remanebit secūda: propter qḋ aūt declarabit̃ destructio prime dictionis:hoc est qḋ he forme si essent effigiate in speculo:sine dubio effigies ille eēnt in loco aliquo supficiei:sicut cū color ꝛ lux reuerberantur simul a trāslucente extra primū subiectum:ꝛ cuꝫ inspicit̃ illa redditio splendoris in vno eodēqꝫ loco videtur varie diuersitates situū intuētiū. Effigies aūt que est in speculo nō est hō:imo mouetur localiter:propter motū localē intuētis. Si enim nō moueret̃ localiter nisi locali motu visibilis tantū:nō esset hic difficultas. Sꝫ hoc ꝙ motu locali mouetur intuētis:significat ꝙ locus verꝰ nō est ibi in quo imprimat̃ forma:sꝫ cū intuens formā mouetur:etiā directio linee mouetur: que cū reuerberet̃ ad visum facit ꝓpriū angulū:ꝛ videntur per ipsam eandē lineam visibilia:ꝛ per ipsam etiā videtur alia pars speculi in qua videntur esse ipsa visibilia. ꝛ sic nō cessat moueri. Dixerunt etiā:qꝛ qḋ significat certitudinē huiꝰ est hoc: ꝙ in visu hominis aliquando imprimunt̃ simulacra visibiliū:ꝛ reuerberant̃ inde ad visuꝫ alterius videntis:ita vt videat illud hic secūdū vidēs:ꝛ nō videat illō dn̄s pupille in qua assimilatū est hoc simulacrū ad instar imaginationis. Si aūt hec impressio esset certa in visu eiꝰ:oporteret secundū auctores sententie de simulacris:vt vterqꝫ equaliter apprehēderet illud simulacrū. Ipsi etenim tenent ꝙ certitudo videndi est:vt simulacrū rei appareat in visu. vnde cuiuscūqꝫ visu apparuerit simulacrū debet illō videre. ❡ Dixere etiā se ex hoc iudicare ꝙ inspiciēs speculū videt̃ videre formā suā:sed non est ita. Radius etenim cū offendit in speculū:ꝛ apprehendit illud reuerberatur repercussus ꝛ offendit in formā intuentis:ꝛ apprehendit eā:ꝛ qꝛ videt speculuꝫ:ꝛ se vna rectitudine exitus linee radialis:videtur ei ꝙ alter sit in altero. Dixere ēt: qꝛ significat h̄ nō esse impressuꝫ in speculo:h̄ est ꝙ cū videt̃ h̄ nō dubitat̃ nō eē in supficie speculi:sꝫ ꝗ̄si in imo:ꝛ quasi longinquū ab eo:ꝛ h̄ lōginquitas necesse est:vt aut sit in imo speculi:sed speculū non habet tantam profunditatem:nec etiā si haberet tantam ꝓfunditatē redderetur nobis qḋ effigiatur in eo. Restat ergo vt illa longin

quitas sit longinquitas econuerso aperte profunditatis speculi: et verum est quod non apprehenditur ipsa: nisi in illa lõginquitate que est inter illũ et speculũ: quia eius effigies nõ fuit impressa in speculo. Nos autem debemus destruere primum duas primas sententias: et affirmare veritatem tertie sententie que nostra est. deinde redibimus ad hãc
B oppositionẽ: et soluemus eas. ¶ Dicemus ergo primo: quia id quod egredit̃ de visu necesse est vt aut sit aliquid stabile esse habens situm: et sit substantia corporea: aut vt sit aliquid quod non habet existere per seipsum nec habet esse nisi propter rẽ transllucentem que est inter visum et visibile. Et autem est huiusmodi nature: quod nõ debet dici quod sit egrediens de visu: sed deberet dici: quia est passio aeris propter visum: et aer propter passionẽ illã fit ãminiculum videndi. Hoc autẽ fit duobus modis: aut ad modũ ãminiculi medij: aut ad modũ ãminiculi instrumenti. Prius autem quam exequamur diuisionẽ iudicabo ego iudiciũ generale: quod videre non fit ex permutatione aeris secundum dispositionẽ que adiuuet visum aliquo modo. Ipsa enim dispositio sine dubio fieret affectio in aere nõ intentio relata quantũ ad vnum videntẽ et non ad aliũ. Nos autem non negamus esse hanc diuisionẽ: sed dicimus necesse esse vt sit relatio inter aerẽ et videntem cũ viderit: et propter hanc relationẽ fiet visio: sed negamus dispositionẽ et affectionẽ fixam et stabilẽ esse in ipso aere: et in essentia eius: propter quã fiet aer alicuius qualitatis aut proprietatis in se: quãuis non permaneret in se: nec esset in eo cũ remoueret̃ efficiens. hoc etenim non habet affectionẽ aer in cõparatione vnius visus et non alterius: sed est ei in cõparatione omnis quod sicut est albũ non est albũ in cõparatione vnius: et non alterius: sed est in seipso albũ: et album cõparatione omnis quod est: quãuis non remaneat albũ remota causa albificãte. vnde necesse est vt illa affectio aut recipiat intensionẽ et remissionẽ: vt aliquãdo. s. sit debilior: et aliquãdo fortior: aut sit semper vno modo. Si autẽ fuerit vno modo: necesse est vt causa eius recipiat magis et minus: aut vt non recipiat. Si autẽ natura cũ receperit intẽsionẽ et remissionẽ: et illa nõ fuerit causa per seipsam. Oportebit vt sequat̃ eã causatũ in recipiẽdo intẽsionẽ et remissionẽ. Impossibile est autẽ vt recipiat remissionẽ et actionẽ: quã facit ipse fortis: cũ eius intẽsio et remissio fuerit aliquid in nã sua propter quã fit causa. ergo sequit̃ vt virtutes agẽtes in aere: cũ multe fuerint et frequẽtes: actio huius dispositionis: et huius affectionis fit in aere fortior: et vt virtutes visus et dispositio aeris in hac affectiõe minuãt debilitatẽ visus: propterea cũ nõ sit hoc ex hoc: quod nõ recipit intensionẽ et remissionẽ: imo est ex modo virtutũ et dispositionibus virtutis. Nõ est autẽ virtus eius sicut diximus in cõparatione vnius visus: et nõ alterius: sed ex seipsa. Sequit̃ ergo vt qui sunt debiles visu cũ conuenerint videãt fortius: et cũ diuisi fuerint videãt debilius: et vt debilis visu cũ fuerit iuxta latus fortiter videntis videat fortius: sed aer propter illã affectionẽ permutatur fortius quocũque modo fuerit: siue ex coniunctione causarum multarum aut fortiũ: eo quod ad recipiendũ formam: et adiuuãdũ visum sit fortior: quãuis etiã debilitas visus operetur defectũ in hoc. Cõiunctio etenim multorum debilium simul nõ est: sicut cũ est vnus debilis tantũ: quẽadmodũ eius qui est debilis visu: nõ est dispositio sui visus equalis in aere claro et in aere spisso: debilis etenim cũ inuenerit aliquod ãminiculũ extrinsecus sine dubio actio eius erit fortior. Nos autẽ videmus quod debilis visu nõ iuuat̃ aliquãtulũ in suo visu ex consortio videntiũ fortiter: nec ex coniunctione debiliũ visu multorum simul. ergo clarum est hoc esse falsum. Redeamus autẽ nunc ad diuisionem quam premisimus dicẽtes necesse esse vt aer aut sit mediũ aut instrumentũ. Si autẽ fuerit instrumentũ: aut erit sentiens aut reddens. Non põt autẽ aliquis dicere aerẽ sic permutari vt fiat sentiẽs ita quod sentiat stellas: et reddat visui id quod sentit. deinde aer nõ tangit quicquid videt̃. Vident̃ enim stelle fixe quas aer non contingit. Absurdũ est enim dicere quod celi: qui sunt in medio patiant̃ ex nostro visu: et fiant eius instrumentũ sicut aer fit ei instrumentũ. Hoc enim nullus prudentiũ recipit: aut dicemus quod lux est corpus dispersum in aere et in celo vnita nostris visibus: et fit instrumentũ ipsorum: adhuc etiam si concederimus absurdum hoc: oporteret vt videremus totũ corpus stelle: et vt concederemus aliã absurditatẽ. s. quod in celo sunt pori: qui nõ possunt parificari medietati corporis celi: et oporteret quod quecunque stella inspiceretur: eius non tantum vna pars videret̃: sed oẽs. deinde adeo et valida virtus nostrorum visuum: quod permutaret totum aerẽ et lucem que est diffusa in corporibus celorum: sicut ipsi dicunt: et totum fieret virtus sentiẽs: aut quelibet alia. deinde aer et lux non sunt coniuncta vni visui tantũ: et non alij. Cur ergo cõsentiunt quod reddunt̃ vni visui: et non alij. Si autẽ necessarium est visui cũ videt vt sit in opposito visi: ita vt aer reddat ei quod sentit: tunc ipsum sentire aeris non est causa qua ipsa sensibilia reddantur anime. sed vt visus cadat in aliquã oppositionẽ visi: et inter illa fieret aer medius. Si autẽ aer sentit per seipsum: et reddit etiã: que cura nobis si sentiat in se: Quia quod nobis confert ad sentiendũ: hoc est. s. quod aer reddit nobis: id quod videtur: et non curamus an ipse sentiat in se an nõ. Si autẽ volunt dicere quod eius sentire est nostrum sentire: tunc celum et aer: et omnia sentiunt propter nos. Si vero non ponitur instrumentum: sed medium quod patitur primo a visu: et postea perficitur vt sit medium. debemus cõsiderare quali passione patiatur: ad hoc vt reddat. videlicet si hoc est. ideo quod recipit a visu virtutem vite: cum ipsum sit elementum simplex. hoc est impossibile: aut sit prius in effectu propter visum. Sol autẽ efficacior est ad efficiendũ eũ prium in effectu: et sufficiẽtior. ¶ Utinã
C scire quid efficiat visus in hoc aere. Si enim calefacit cum oportet vt cum infrigidatur aer prohibeatur videre. Si autẽ infrigidat: oportet vt cũ aer caluerit prohibeatur videre: similiter de ceteris contrarijs. Omnia enim contraria in que permutatur aer habẽt causas preter visum: que cum habite fuerint: non erit necesse ipsum permutari propter visum: sicut cũ habentur eius cõtraria nõ est necesse vt permutet̃ propter visum: et fortasse nõ accidit propter visum prauitas nec qualitas habens contrariam aliã de cognitis: sed accidit propter eũ proprietas que caret nomine. quomodo ergo potuerunt eam scire auctores huius sententie: et quomodo ipsi perceperũt eã. Nos autẽ proposuimus iam propositionẽ cõmunẽ: que prohibet has omnes permutationes: et idẽ est an compararentur proprietati: an nature habenti nomen: Deinde putamus quod cum aer fuerit transllucens in effectu et colores fuerint colores in effectu: non sit necesse esse aliud ad habendum visum. Ponamus autem nunc quod egrediens ab oculo sit substãtia corporea: radialis sicut volũt plures ex illis. Dicemus ergo quod eius dispositio: necesse est vt sit his quatuor modis: scilicet vt aut sit coniuncta cum toto viso: et non separata a vidente: aut sit coniuncta cũ toto viso: et sit separata a vidẽte: aut coniuncta cũ vna parte visi: et nõ cum alia: quocũque modo fuerit eius dispositio cum vidente. aut vt sit separata a viso: et vidente: sed pars prima falsissima est. vz. vt de oculo exeat corpus continuum quod implet vnũ hemisperium mũdi: et cõtingat celestia corpora. deinde cũ clauserit palpebras: et aperuerit iterum egrediatur aliud corpus quantum et primum: aut cum clauserit redeat tota illa

collectio ad oculū: vt cū iterū apertus fuerit egrediatur tota ab eo: quasi hoc stet ad arbitriū claudentis. deinde cū nō videtur aliquid: eminus in sua figura: ⁊ magnitudine si visus puingat ad illud ⁊ ɔtingit. Magnitudo etenim magis deberet pfecte apphendi tactu q̄ color. Radius enim fortassis disgregatur ⁊ rarificat̄ ⁊ videtur color quasi confusus color: sꝫ dimensio videtur quasi incerta dimēsio. Incertitudo aūt dimensionis nihil diminuit de eius tota magnitudine: ⁊ q2 est disgregat⁹: est quasi sit cōpositus ex corporali dimensione ⁊ nihilo: aut nō corpore: ⁊ in hoc nō confert nobis angulus qui est in visu: sed confert auctoribus de simulacris qui dicunt q̄ simulacrum resultās in speculo apparet in parte piramidis putate penes superficiē cristallinā: aut cuius caput est intra eam. Si enim angulus fuerit maior eo q̄ res ppinquior est: erit tunc illa pars maior: ⁊ effigies que in ea apparet minor. Si autē angulus fuerit minor: eo q̄ res est remotior erit pars minor: ⁊ effigies que apparet in ea maior. Sed secundū sententiā eoꝝ qui ponunt q̄ res visa est illa que tangit̄ instrumento vidēdi: hic angulus nō conferet eis. Pars vero scda est manifestioris incōuenientis. s. q̄ si h egrediens de oculo separatur a vidēte: ⁊ puenit vsq3 ad visum minorē: ⁊ ɔtingit eā etiā nulla existente ɔtinuatione inter ipsā ⁊ vidētē: ⁊ videns sentit id qd sentit ipsum: erit hoc quasi diceret̄ q̄ aliqs pōt aliqd tangere manu abscissa: aut q̄ suo corporis serpentis reddit̄ id qd tangit cauda ei⁹ que est abscissa ab ea p sensum qui remanet in cauda: nisi dicat̄ q̄ egrediens pmutat mediū: ⁊ per ipsum trāsit aliquid visui: ⁊ tunc erit reddēs: ⁊ pmutatū simul. Iam aūt diximus de hoc qd sufficit. Si autē fuerit ɔtinuus cū aliq̄ parte visi: oportet vt nō videat̄ totū nisi id tm in qd offendit. Si aūt ponit̄ visum pmutatū in naturā exeuntis radij ⁊ fuerit quasi vnū: quid dicemus de celo cū viderimus illud: poterimus ne dicere q̄ celū pmutatur in naturā illius exeuntis radij vt fiat cū eo sentiens: quasi sint vnū aliud: ita vt offendat in stellā saturni: ⁊ videat eā totā: silr ⁊ iouē ⁊ ceteras magnas stellas. Huius aūt manifesta est falsitas. deinde iā ostendimus hāc pmutationē aeris esse non posse in eis que pmisimus. Si autē dicitur q̄ aer trāslucens nō vnit̄ cū eo ad vnū: sꝫ pmutat̄ in naturā reddētē: ⁊ ei qd tangit radius: ⁊ qd nō tāgit reddit aer formā eius: ppter pmutationē que accidit ei. pma respōsio ad hoc est: q̄ aer cū nō pmutatur ppter pupillā tm ⁊ reddit ei cū reddere solecita vt non egeat corpore egrediēte. Scda vero est. q2 declarauimus impossibilitatē istarū pmutationū. Tertia vero est q̄ aer medius qui est inter duas lineas egredientes debet reddere vnicuiq3 illarū qd reddit alteri: ⁊ ad vltimū collectioni radij: ex collectione aeris intrantis inter lineas reddet̄ forma sensati: bis aut multotiens: ⁊ tunc oportet videri sensatū bis aut sepius: pcipue si fuerit sicut est sententia aliquoꝝ ex his qui dicūt q̄ linee nō apphendūt p se nisi qd reddit eis aer: deinde si pupille reddit̄ ab omnib⁹. s. lineis ⁊ aere simul: tūc est reddens simulacrū sicut dixit auctor pmus. Et aūt scieris q̄ in his que sunt nō est inane: ⁊ q̄ corpora celoꝝ solida sunt ⁊ in eis non sunt vacuitates vel ɔcauitates: sciet hoc esse impossibile: ⁊ q̄ h egrediēs nō potest penetrare illa: sꝫ qualiter pōt hoc exiēs penetrare aquā nisi fuerit in ea inane: ita vt offendat in terrā totā: que est sub ea: ⁊ videat eā: cū ipsa terra sit ɔtinua cū aq̄: ⁊ nō crescat ei⁹ moles ppter id qd admiscet̄ ei. Si aūt fuerit ibi inane quāta erit magnitudo haꝝ inanitū vacuitatū que sunt in aq̄: quāuis aqua sit grauis descēdens in vacuitates: ⁊ impleat eas: ⁊ videt̄ tibi q̄ tota aq̄ sit vacuitates: aut maior pars eius: aut medietas: ita vt hoc exiēs possit penetrare vsq3 ad totū id qd est sub aqua: ⁊ offendat in illud ⁊ ɔtingit illud cū ipsum nō sit separatū a visu: si enim separaret̄ esset mirabilius.

D ¶ Si autē quis dixerit videmus q̄ res parua penetrat aquā multā: ita q̄ colorat eā sicut crocus: de quo paꝝ qd tingit multū aque dicemus q̄ coloratio multe aque a croco pauco necesse est fieri aliquo duoꝝ modorum. s. vt aut infectio que accidit aque nō sit nisi in partibus croci: ⁊ partes aque sint ita vt erant: aut vt partes aque permutate sint in se ppter infectionem sicut permutant̄ propter caliditatē: ⁊ frigiditatē: ⁊ odorem: non q̄ substantia aliq̄ permisceat̄ eis: ⁊ huius permutatio fit aut secundū permutationem vere infectionis: aut sm permutationē infectionis similitudinarie: similitudinaria dico: sicut cū apparet super aquā effigies alicui⁹ latentis in ea: ⁊ non opposita visui: aut sicut videt̄ q̄ aq̄ est eiusdē coloris: cuius est etiā vas suū. Hoc aūt cum fuerit multū apparebit superficies aq̄ sm illā infectionē: q̄uis de illo sit paruū in ea. Si aūt h infectio fuerit secūdi modi: hec apparitio nō proderit huic intentioni: aqua etenim permutata ⁊ effigiata est: paruū enim croci penetrauit in illā totā: q2 aliqn pmutat̄ id qd est magne molis ab eo qd est magne vtutis ⁊ parue molis: ⁊ oīno si aer fuerit huius dispositionis q̄ permutet̄ ppter radios: incidemus in id qd negauimus ante: q2 oportebit vt cū radij fuerint multi: fiat aeris multa pmutatio: ⁊ prosit multū ad vidēdū. Si aūt fuerit ad modū redditus sine permutatione: tunc natura aeris est que reddit simulacrū recipientib⁹: vt etiā reddat visibus. Si autē non fuerit ad modū secūdi membri diuisionis sed primi: tunc nō possumus dubitare q̄ aque minima sunt permixta per minima croci: ⁊ econuerso: cum minima aque sine dubio maioris quantitatis sint q̄ minima croci: ⁊ q̄ inter queq3 duo minima croci sit aqua pura: ⁊ q̄ ille aque pure que sunt inter duo queq3 minima croci sint maiores: cū q̄ minime partes croci: ita vt comparatio minimorum ad minima: cum colata fuerint sibiipsis: sit sicut comparatio totius ad totum: cūq3 ita sunt quantitates maioris minimorū croci: erit paruissime: ⁊ erit ipossibile illas diffundi per totā aquā: ⁊ tunc non poterunt aquam contingere totaliter: sed hic B modus falsus est. Tota enim aqua tincta videt̄: ⁊ fit hoc ex vna duarum causarum: aut q2 queq3 minima croci: ⁊ aque sunt adeo minima: q̄ non apprehenduntur sensu diuisa: sed hoc non prohibet alia esse multo maiora alijs corpora enim diuiduntur in infinitum: ⁊ possibile est vt minimum aque sit milies tantū quā sit minimum croci: ⁊ tamen tante paruitatis est q̄ non sentitur per se separatim: cūq3 ita fuerit non poterit visus discernere inter minima croci: ⁊ minima aque: sed videbitur ex eis vna coloratio diffusa inter rubeū ⁊ trāslucens: ⁊ hic est vnus modus: aut vt minima sensibilia croci: non sint in sitib⁹ oppositis: ⁊ equidistantibus: sed cum duo minima croci habuerint ordinem super vnum sensibile minimū aque: aut minima croci sint inferius taliter vt si eleuentur cum alijs cooperiant superficiem aque: ⁊ sint quedam illarum que videantur in superficie superiore: ⁊ quedam que trāsmutant simulacra superficiei superioris: ⁊ concurrant omnia in simulacris sm vnum colorem: aqua nō reddat colorem vniuscuiusq3 illorum propter suam perspicuitatem: ⁊ videatur totum continuum in vna superficie: ⁊ videatur q̄ diffusus est vel discurrit per totam aquam: sed non est ita. Certificatio autem huius membri est paucitas infecti visi in tenui: qd nullius est spissitudinis: ⁊ multitudo eius qd videtur in profundo: quāuis comparatio similis est. Comparatio enim croci qui est in tenui ad tenue est sicut cōparatio croci qui est in pfundo ad pfundū:

⁊ bis duobus modis potest id quod paruum est vincere vel inficere id quod est multū. sed certe paruū non vincit multū in quātitate: sed fortassis in qualitate apparendi. Si aūt posuerint ꝙ hic exiens paruum penetret in aerē: ⁊ non perueniat ad rē visam: ⁊ postea aer remotus reddit ei: ⁊ ipse visui aut ꝙ aer reddit ei propter suā perspicuitatem tantū sine permutatione. cur ergo ipse nō reddit pupille: ⁊ excusat laborē egrediendi spiritū ad aerē: qui est expositus nocumētis. Si vero fuerit propter permutationem: iam diximus de hoc qd̄ dicendū fuit. deinde aer pupille cui nō permutatur: ita ꝙ nō egeat spiritu.

¶ Capitulum. VI. de destruendo sententias coꝝ per ea
A que dicta sunt de sententijs ipsoꝝ.

Accedamus nunc ad euacuandum aliqua inconuenientia que sequuntur ex positionibus coꝝ ex quib⁹ est id quod dixerunt: ꝙ partes exeūtes de visu reuerberantur ab alijs corporibus ad alia: ⁊ cum viderint vnū corpus reuerberantur inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud aliud corpus: ad quod reuerberātur: exempli gratia: cum peruenerint ad speculum resultant inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud etiā. ergo videntur ea simul. ergo vnū quid videtur duo simul: ⁊ videtur ꝙ vnum coꝝ videat se in altero. Hanc autē positionem consequuntur obiectiones. Quarum vna est ꝙ reuerberatio huius radij aut est ex duro: aut ex leni: aut ex vtroq;: sed hec reuerberatio aliquādo videtur ex leni: qd̄ nō est durum sicut aqua. ergo duritics non est causa. restat ergo vt eius causa sit lenitas: aut postq̄ causa est lenitas necesse est vt sufficiat ad hoc qualiscunq; lenis superficies fuerit: aut vbi egeat superficie leni: que sit partium continuarum. Si autē hoc membrū fuerit necesse: impossibile est illum reuerberari ex aqua: eius enim superficies secundū eos: non habet continuitatem ꝓpter multos poros quos ponunt esse in illa: qui sunt causa propter quā potest videri perfecte qd̄ est post illam. Si autē non est necessaria continuitas: oportet vt hec reuerberatio fit in omnibus corporibus: quāuis sint aspera: naꝫ causa asperitatis est angulus: aut qd̄ videtur angulis eius qd̄ est cōcauum ante pupillam. Omne autē angulosum necessario habet aliquam superficiem: in qua non est angulus: ⁊ est lenis: alioquin anguli tenderēt in infinitum: aut diuisio corporum terminabitur in partibus non habentib⁹ superficies: ⁊ hec vtraq; falsa est. ergo omnes corporis superficies composite sunt ex superficiebus lenibus. oportet ergo vt in vnaquaq; superficie fiat reuerberatio: aut vt dicatur vnum de duobus. s. ꝙ aut in superficieb⁹ paruissimis non reuerberatur radius: aut ꝙ in superficiebus diuersorum situuꝫ reuerberatur radius ad partes diuersas: ⁊ disgregatur illud reuerberatum: ⁊ non apprehenditur de illo aliquid propter priuationem coniunctionis: sed prima pars diuisionis falsa est. notum est enim ꝙ si de visu exit corpus qd̄ subito diffundat per hemisperiū mundi: illud qd̄ primum exit: exit vnitum: ⁊ quo magis elongatur vertitur in minores partes: ⁊ magis disgregatas: ⁊ vt cum reuerberatur vnaqueq; pars eius: ⁊ vnaqueq; summitas subtilis linee eius: sine dubio non offendit nisi in partem que est equalis ei: ⁊ reuerberetur ab illa: ⁊ ad hoc nec ꝓdest nec obest id quod est preter illam: sed fortassis si superficies lenis in quā offendit fuerit minor ea non reuerberatur in ea. Nos aūt cum consideramus hoc non inuenimus ꝙ causa ⁊ necessitas prohibendi reuerberationem in rebus existentibus apud nos sit hoc: qd̄ paruissime superficies eaꝝ sunt multo minores summitatibus linearum radij offendentibus in ipsas: aliquando enim accidit vt aliquid sit asperuꝫ: ⁊ scimus certissime ꝙ partes eius que habent superficies lenes: habent quantitates quas nō dubitamus esse maiores quātitatibus summitatum exeuntiuꝫ radiorum: ⁊ propter hoc non reuerberantur in illis: ⁊ hoc est sicut vitrum contritum: ⁊ sal ⁊ cristallus confracta ad modum simille: quoꝝ partium superficies scimus verissime esse lenes: ⁊ non sunt adeo paruissime: vt sint minores summitatibus exeūtis radij: que cū coniunguntur nō reuerberatur in eis radius: imo etiam nec in alijs maioribus q̄ sint hec. deinde impossibile est vt corpora contrita terrena recipiant diuisionem in partes que sint minores partibus quas recipit corpus radiale: cum diuidatur in illas: ita vt pars constricti sit minor ea in quā diuiditur dissolutuꝫ. Deinde si causa reuerberationis in leni est priuatio penetrabilitatis ⁊ repercussio retro. hoc totum est in aspero. Si autem nō est repercussio: nisi priuatio penetrabilitatis. tūc non debet reuerberari ab alio: corpus etenim non habet ex natura motus diuersos: sed ex violentia. Tu scis autē ꝙ cum lucidum receperit illud naturaliter non repercutiet retro nisi per violentiam. ¶ Deinde lenitas non est de affectionibus agentibus in corpora vt mutet naturaꝫ eius qd̄ offendit in eam: nec est de virtutibus repellentibus a suis corporibus aliquid: ita vt elongare faciat corpora a se: si enim lenitas esset causa elongādi corpora. tūc elongaret qd̄ est inter illa: in quocūq; situ esset ⁊ oporteret visum reuerberari a speculo: qd̄ tangeret radius exiens lineatus in eo: non cum offenderet in illud summitate tantum. Si autem causa reuerberationis est repercussio retro aut tumor: sicut accidit pille: deberet reuerberari ab omni corpore: qd̄ non penetrat: quāuis nō esset lene. ¶ Sed s̄m sententiam auctorum de simulacro poterit hoc dici. ipsi enim ponunt lenitatem causam reddendi simulacrum: ⁊ ꝙ omnis lenitas siue sit parua: siue sit magna: causa est reddendi simulacrum aliquod: sed simulacra que reddunt paruissime superficies sunt adeo parua: ꝙ non cognoscit ea visus: ⁊ ideo non sentiuntur. Ponunt etiam ꝙ in corpore aspero permiscetur obscuritas cum lumine ⁊ obscuratur quicquid subsistit in eo: ⁊ quicquid supereminet est adeo paruum ꝙ nō potest reddere simulacrum visui. Si autem esset planum non contingeret istud. ¶ Sed auctores reuerberationis ꝓpter huiusmodi paruitatem non excusantur a priuatione reuerberationis. Si autem causam huius non ponunt paruitateꝫ: sed disgregationem: ipsa disgregatio inuenitur etiam in speculis signatis talibus figuris: ꝙ radius reuerberatur ex illis ad hemisperium mūdi perfecte: sicut scitur in scientia de speculis: ⁊ fortassis reuerberatio ex aspero nō tantū disgregat radium: quantum illa specula figurata: sed fortassis concurrūt linee multe ad vnū punctū. Hec est vna de obiectionibus. ¶ Secunda vero obiectio est ꝙ quomodo aliquando reuerberatur ab aqua ⁊ aliquādo penetrat eaꝫ: oportet enim tunc vt in altero istoꝝ defectus contingat propter alterum: scilicet vt aut visum sub aqua non videatur integre: sed videantur de eo puncta penes sensum distincta: non habentia perfectam formam: aut vt reuerberans in illud: nō videatur omnino: sed videantur de eo puncta penes sensum distincta que non habeant integram formam: quāuis vnum videatur perfectius: ⁊ forma alterius comparatione huius videatur imperfectior. Non autem ita se habet res. ¶ Obiectio autem tertia est: ꝙ reuerberatum ab aliquo: a quo descendit: ⁊ continuatur alij per quod videntur postea due eoruꝫ forme simul: necesse est vt aut ꝓpter separationem radij reuerberati: non debeat forma sentiri: sepa-

rari a radio: aut vt debeat. Si aūt nō debet tunc cur non videmus cū auertimur speculum a quo discessit radius. nescimus enim causam huius. nisi qꝛ iactus radiȝ mutatus est aīs. Si aūt propter separationem forma debet separari a radio: tunc quomodo videtur forma ⁊ speculuȝ simul in vna hora. Si aūt id qđ de radio existit in speculo ipsuȝ est qđ videt formā speculi. ⁊ id qđ de illo descēdit ab eo: ipsuȝ est qđ videt formā alterius rei. tunc iā appropriata est vnicuiqꝫ visoꝝ aliq̄ pars radiȝ. oportet ergo vt non videanť simul. sicut cū radius iactatur in platonē: ⁊ radius in socratē: vna oculi apertione videnť simul. nec oportet ꝑpter illum: vt qđ videtur de platone videať nō diuersum ab eo qđ videtur de socrate. Si autē dixerunt causam huius esse ꝙ radius reddit formaȝ ſm vnam lineam: ⁊ reddit formam anime ductu illius linee: ⁊ ꝙ vna tantū linea est que simul reddit hoc ⁊ illđ: ⁊ quicquid videtur vna linea totum videtur vnū in loco. dicemus primo destructā esse hanc sententiam: cum negabatur ꝙ linea exiens sit videns exterius. sed tantum reddens. secundo qđ non negatur egredi linea que offendat in lineā reuerberatam ⁊ continuetur ei. Si aūt ipsa reddit per id quod ꝯtinuatur ei de lineis. ⁊ virtus que est in oculo sentit. Non autē exiens: tunc oportet vt videatur res duabus lineis simul: ⁊ vt videatur forma cū speculo: ⁊ cum aliȝ: ⁊ oportet vt multotiens accidat videri rem geminatam: non propter causaȝ que sit in visu. sed propter cōtinuitatem linearū radiȝ. quo videntur ad vnam lineaȝ. Hoc aūt non est: nec cōtingit: non est enim possibile nobis videre aliquid in speculo: ⁊ per se nisi cum oppositum fuerit visui. Si vero non fuerit oppositum: videbimus illud sicut speculum tm̄. Sit autē secundum sententiam eorū a. punctum visus: ⁊ b. locus speculi. ⁊ linea b.c. egrediatur de oculo. ⁊ reuerbereť a corpore qđ est contra c. ⁊ alia linea a.d. egrediatur: ⁊ intersecet lineā b.c. in puncto e. ⁊ illic coniungatur ei. dicemus ergo ꝙ ſm sententiā eorum oportet vt forma d. videatur cum forma d.c. ⁊ vt videatur forma c. a duabus sūmitatibus e. ⁊ b. ⁊ duabus lineis e.a. ⁊ b.a. partes enim harum lineaꝝ que egrediuntur ab oculis aut erunt continue: aut contingentes se. Si aūt fuerit continue: ⁊ quedā eaꝝ solent recipere affectionem aliquaꝝ sicut diximus ita ꝙ ambe reddant pupille: ⁊ affectio fuerit in toto ipso corpore: ⁊ non fuerit in alia eius superficie que sit propria alicuius partis. nec fuerit redditio illa volūtaria: nec artificialis: sed naturalis. tūc patiens cū offenderit in agens qđ agit offendendo debet pati ex eo. iudicium enim de exitu aptitudinū naturaliuȝ que sunt in substantiis reꝝ ad effectū est: vt natura aptitudinis sit in essentia patiētis: q̄uis non sit ꝑpter causaȝ alicuius: qđ sit de natura agentis: ⁊ vt res ex qua est actio sit in natura agentis: quāuis patiens quasi non sit: ⁊ cum hoc ita fuerit exitus ad effectū non erit nisi quantum de vno coniungitur alteri. Cū aūt agens peruenerit ad patiens. ⁊ remota fuerit media. ⁊ hoc. s. in quo est virtꝰ agentis. ⁊ hoc in quo virtus patiendi: oportet vt actio ⁊ passio que est inter illa ꝓueniat naturaliter quocūqꝫ modo fuerit continuitas. angulus etenīȝ qui est ibi aliquo modo. si est nō ꝓdest illi quicq̄. nec priuatio penetrabilitatis. nec finibilitas translucentis. s. aeris apud speculuȝ efficit ibi aliquid: qꝛ tantū deest vt finiatur penetrabilitas. ⁊ continueť ei linee quantū si sit infinita ⁊ ꝯtinuētur ei linee.

B Agens etenim debet agere: ⁊ patiens debet pati. ¶ Si aūt forma ⁊ quasi affectio non fuerint in toto ipso corpore radiȝ: qui diffunditur: sed in vna tm̄ eius superficie: aut in puncto qui est finis eius ⁊ terminus: ⁊ non ad partem ipsius linee. s. e.d. ad hoc vt ex ea parte ꝯtinuetur ei ⁊ patiatur ab ea. sed nō in extēsione illius linee: oportebit tūc vt non patiatur inter principiū linee: ⁊ eius sūmitatē: ⁊ vt forma cadat subito a superficie ꝯtingente eā in aliā superficiē sine passione partiū mediaꝝ: in continuo etenim nō est incisio in effectu: aut oportebit vt redditio fiat per lineā directā: que est a.b. ⁊ non fiat per angulū qui est ante e. punctū etenim siue angulus accidentia sunt rectitudini. ⁊ hoc est qđ nunquā dictū fuit. ergo manifestū est: qꝛ passio linee e.a. a linea c.e. est sicut passio linee b.a. a linea c.b. sed tanto oportet amplius: quanto ꝓpinquius est. ergo forma c. debet reddi vtrisqꝫ lineis que sunt e.a ⁊ b.e. oportet ergo videri c. nō vnū tm̄: sȝ duo. oportet etiā reddi forma d. cū forma c. Ipsi aūt ponūt ꝙ forma b. reddiť cū forma c. ergo oportet videri tres formas que sunt d.c. b. simul. hoc aūt totū nō est ita. sīr etiā si eēnt ꝯtingētes: nā si vnaqueqꝫ partiū ipsaꝝ lineaꝝ reciperet affectionē in toto suo corpore: sequereť ex tactu vt actio ⁊ passio. trāsiret ab vna parte ad aliquā: que est añ se. Si aūt nō est ita: sȝ in superficiebus que sunt opposite viso. tūc nō oȝ visuȝ reddi visui per aliquē anguloꝝ: qui sunt extra illā superficiē. Si aūt interrogauerint nos dicentes. cur ꝯceditis ꝙ redditio huiꝰ forme cadat in rectitudinē ſm aliquā affectionē alioꝝ visuū tangentiū eā: ⁊ nō alioꝝ: Dicemꝰ qꝛ certe nos nō dicemus ꝙ lux sit: ideo ꝙ est recipiēs aliquid de descriptionibꝰ: ⁊ de formis ad trāsferēdū eas ad aliud vllo modo. sȝ dicemus ꝙ illuminatū solet reddere formā suā sibi opposito: nisi fuerit inter ea aliqd interpositū: qđ est coloratū. scȝ si mediū fuerit translucens. si v̄o mediū prius est recipiens: ⁊ postea reddens: redderet oībus visibus quocūqꝫ modo esset situs eius: sicut reddiť calor oībus tactibꝰ quocūqꝫ modo sit situs eius. ¶ De his aūt que debent queri in hoc loco est ꝙ sepe videmus formā ⁊ dimensionē forme simul vna hora. ⁊ videmus ea sepata. s. qꝛ videmus in speculo simulacrū alicuiꝰ rei. ⁊ ipsa videmus ꝑ se sepatim: ⁊ hoc totū simul: ⁊ fortassis h̄ nō ꝯtingit nisi ex duabus lineis radiȝ: quaꝝ vna dirigiť ad ipsuȝ in directū ⁊ alia ꝑ anguluȝ reuerberationis: ꝯsideramus ergo hoc si est poīe: an iposſibile. dicemus ergo ꝙ ꝑꝑ iactū duaꝝ lineaꝝ radiȝ in rē visaȝ nō deberet res duo videri. radiȝ etenīȝ ſm eos quo magis ꝯuenerit ꝑtes sup rē visaȝ. ⁊ densate fuerint certiꝰ deꝑhēdētur. ⁊ lōgiꝰ ab errore numeri. precipui etenim ex illis ꝯcedunt hoc: ⁊ nō ꝯcedūt ꝙ cū vnus radius viderit vnā rē tm̄ sit vna. ⁊ cū alius radius ceciderit sup eū ⁊ coniunctus fuerit ei. fit ꝑpter hoc error in visu: q̄uis ipoīe est esse vt vnā rē ꝯtingant duo radiȝ sīl: siue sint duo radiȝ ꝑncipaliter: siue sint duo radiȝ: ꝑncipalr̄ vnus: ⁊ alius ex reuerberatiōe. radiꝰ etenim ſm eos corpꝰ est. corpꝰ aūt nō penetrat corpus: sȝ est poīe vt radius cadat sup radiū: ⁊ si incesserimus hac via nō erit visio illoꝝ vtrorūqꝫ. s. forme rei cuiꝰ est forma ad modū tāgendi: sȝ videbiť vnū ꝑ tactū: ⁊ aliud ꝑꝑ receptionē ex illo: ⁊ nihil iterest an vtriqꝫ radiȝ sint extremitates lineaꝝ exeuntiū in directū aut vnꝰ sit sic: ⁊ alius ex latere ꝑ reuerberationē. ḡ si aliq̄ cā est hec: nō est idcirco ꝙ duo radiȝ cadāt sup vnā rē absolute. sed hoc pacto qꝛ vnus radius solus cecidit sup ipsuȝ: ⁊ alius cecidit super ipsuȝ: ⁊ super aliud etiā. Hec aūt diuisio destruiť ex duobus speculis sibi oppositis. radiȝ. n. hi non diuiduntť ſm hūc modū: sȝ si fuerint ibi ꝑtes radiȝ erūt cadentes super vtrūqꝫ eoꝝ simul: ⁊ cū hoc visus videbit vnūqđqꝫ speculū: ⁊ eiꝰ simulacrū: vna via sȝ duo radiȝ hic nō diuidunť. nec est poīe vt vnus radius reddat vnū simulacrū: ⁊ aliꝰ aliud. vnusqsqꝫ. n. eoꝝ apprehēdit id qđ alter: ⁊ apꝑhendēs est vnꝰ. oportet ḡ id apꝑhēdens: ⁊ hoc nō sint duo. qꝛ oportet vt visus apprehendat formam. vniuscuiusqꝫ spe

cuti semel. ⁊ nõ multotiẽs. Si aũt frequẽtatur ꝓpter reuerberationẽ: ⁊ potuerimus excusare illud alia leui excusatione violẽtie ⁊ sustinuerimus illud credere: non oportet ꝓpter hoc eẽ ibi iterationẽ. ergo cur ex vnoquoqꝫ speculo redduntur simulacra multa: ita vt vnũ speculuꝫ videat multotiẽs: cũ ipsum videat semel: sicut est ⁊ multotiens eius simulacrũ. Si aũt dicat: ꝙ qꝛ radius reuerberat ab hoc speculo in illud. ideo videtur illud speculũ in isto. ⁊ deinde qꝛ iterũ reuerberat ab illo in istõ idcirco illud videt in isto: cur quũ iterũ reuerberatus fuerit nõ videtur: sicut primo visuꝫ fuit. Si aũt dicat ꝙ p̄mo visum fuerit vna parte radij. ⁊ scḋo alia parte radij. si p̄tes fuerint reddẽtes. ⁊ nõ vidẽtes nõ reddet aliud nisi ipsuꝫ idẽ simulacrũ: ⁊ ex diuersitate iactuũ ipsoꝝ sup illud: cũ ipm sit vnũ nõ ꝓueniet diuersitas in visu. Hoc aũt iã declaratũ est. ipsi .n. tenẽt ꝙ partes reuerberati ptrãseunt super visuꝫ a quo reuerberãtur. ⁊ tũc oportet vt ad partes illas trãsferat forma eius. ⁊ cũ hoc non oportet pp suã mutationẽ sup illas vt augeat numerus ei⁹ qḋ apprehenditur primo: ⁊ qḋ apprehendit scḋario. qḋ .n. ex forma redditur vnũ est. si aũt partes fuerint p se videntes sequet ꝙ diximus: cũ negauerimus videri simulacrũ reuerberatũ super illas. deide oportebit vt nõ videãtur simulacra paulopost cũ ipsa fuerint minora. ¶ Et fortassis dicet ꝙ radius postqꝫ sepe repcutitur: longius fit eius spatiũ. ⁊ propter hoc in vnaquaqꝫ vice videt minus ⁊ differt p̄mũ a scḋo in paruitate. oportet ergo primũ vt linee radiales cũ densate fuerint ex reuerberatiõe nõ fiant quasi vna linea que est grossior ⁊ fortior q̃ p̄ma. sed vt remaneant linee recuruate alie posite circa alias seruata existentia eoꝝ in eo ꝙ sunt vnite. sed h̄ iudiciũ incredibile est: ⁊ cũ hoc nõ concedit apud eos ꝙ paruitas in longitudine fm angulum recuruata sit quanta est in longitudine directa deinde quid dicent de ipso eodẽ viso: cũ elongata fuerint specula a se in duplũ illius spatij qḋ est inter reuerberatões: nõ videbitur paruissimũ exempli gratia: sicut si reuerberaretur visus a speculo a. ad speculuꝫ b. videt forma b. in speculo a. deinde visus reuerberatur a speculo b. ad speculũ a. ⁊ forma speculi a. videt in speculo b. ⁊ deide reuerberatur visus a speculo a. ad speculũ b. ⁊ videret formã a. ⁊ postea cũ hoc videret formã b. in speculo a. ⁊ longitudo que erat inter illa duoꝝ palmoꝝ necessario ꝓpter id qḋ percutit radius de spatio recuruato qḋ est inter oculum ⁊ vnũ speculoꝝ fieret octo palmorum. Si autẽ nos elõgaremus speculum b. a loco suo decẽ palmis nõ videremus speculũ in ipsa paruitate. quãuis mirum est qḋ diximus de differentia forme que apprehenditur per seipsã: ⁊ que apprehenditur ex reuerberatione eius: ⁊ que apprehenditur ab illa duabus reuerberationibus. Hoc enim totum distinctum est penes visum. qꝛ due forme apprehense sunt vnius materie. ⁊ in vno recipiente. Differentia autem formaꝝ aut est ex disiunctionibus ⁊ intentionibus. aut est ex recipientibus. Hę aũt due forme in seipsis vna sunt: ⁊ subiectum eaꝝ primũ est vnũ: ⁊ recipiens eaꝝ secundũ est vnum. cur ergo debent esse due forme: Sed scḋm nostraꝫ sententiã de hac absurditate nihil ad nos. due etenim forme scḋm nos sunt vise a duobus recipientibus: quoꝝ vnum est eius subiectũ primũ: ⁊ alterũ est corpus tersum qḋ est recipiens simulacrũ subiecti primi aliquo modo receptionis: ⁊ efficiens formã simulacri in oculo aliquo modo. ¶ Deinde contra illud mirabile de radio post radiũ hoc est dicendũ: ꝙ si res ita est vt diximus. s. ꝙ radius secundus nõ debet penetrare primuꝫ. sed vt contingat exterius: quomodo tangit radius reuerberatus visibile: ⁊ videt illud ⁊ non tangit nisi quantum dedit ei contingens precedens: si autem videt id quod ille videt secundũ ꝙ patitur ab illo: ⁊ receptio eius qḋ recipit fit causa continuitatis sue cum illo: destruitur debitũ m patiendi per angulum designatũ. nec etiaꝫ apprehendet aliquid aliud numero ab eo qḋ apprehẽdit primus vllo modo. Si aũt tetigerit alias partes rei preter illas quas tetigit alius nullus eoꝝ apprehẽdit certissime. nec ambo apprehendunt aliquid vnũ.

¶ Capitulum. VII. de dissoluenda questione quam induxerunt de complendo verbo de visibilibus inter que E
⁊ transflucentia ⁊ tersa sunt situs diuersi.

Soluemus nunc questiunculã predi- A
ctaꝫ: que fallit eos ob hoc ꝙ ꝓpinquitas ꝓhibet videre: ⁊ ꝙ impossibile est colores ⁊ figuras moueri a suis subiectis motu locali. Hoc enim nõ facit pro eis: nisi diceremus ꝙ visus aut alicui⁹ sensuũ est abstrahere formã a materia hoc modo. vt formã ipsaꝫ assumat a sua materia: ⁊ mutet eã motu locali ad virtuteꝫ sentientem. Hoc autẽ nullus dixit: sed dicimus hoc fieri ad modũ patiendi. Passio enim non fit vt patiens abstrahat virtutẽ agẽtis aut qualitatem eius. sed vt recipiat ab eo consimile eius. sed alterius generis q̃ sit illa. vnde non dicimus ꝙ visus recipit a viso formam similem ei que in illo est: sed aliã: qꝛ in hoc etiã ꝙ non sentitur nisi ꝓpter ppinquitatem: sicut odoratum ⁊ tactũ: sentiens non abstrahit formaꝫ eius. sed fit in eo similis forme eius. Sunt enim quedã rerum que non patiuntur nisi offendendo: ⁊ sunt quedã que cuꝫ offenderint discedit ab eis aliquid: qḋ est necessarium ad hoc vt afficiat eoꝝ affectum. ⁊ hoc est in hoc loco radius: quẽ necesse est continuari cuꝫ forma visibili: ad hoc vt habens formã iactet ex sua forma simulacrum in aliud qḋ est similitudo eius: qḋ videtur iactare suũ simulacrũ: deinde cũ intẽditur super illud lux: ita vt inficiat suo colore id quod est illi oppositum. ⁊ transferat in illud certissime: cum id quod est ei oppositum: fuerit receptibile huius: quãuis hoc fit mediante speculo. ⁊ propter hoc ꝙ eget luce visibili. eget etiam medio velati instrumento qḋ adiuuet apprehẽdere. ⁊ hoc est peruietas: ⁊ vt mensura eius habeat terminum determinatum: quo nullus minor potest apprehendi. Cũ autem apprehendens apprehendit simulacrum apprehensi: significat id qḋ remanet in imaginatione de forma visi. ita ꝙ imaginat illud quando vult. ⁊ putat imaginatũ esse formã rei vise. ⁊ ꝙ translatũ est ad imaginationẽ ⁊ motuꝫ: sed mouetur res sua forma: imo est aliquid extra illã consimile illi. Hoc etiã ꝙ forma remanet in oculo multo tẽpore cum inspexeris solẽ: ⁊ postea auerteris te ab illo significat tibi ꝙ oculus recipit simulacrum: similiter imaginatio cadentis gutte videtur linea: ⁊ gutta que mouetur circulariter videtur circulus aliquis. Impossibile est autem videri distensionem gutte mote in tempore. quin imaginetur res in duobus locis. Oportet ergo vt de hoc ꝙ gutta prius est sursum: ⁊ postea deorsuꝫ: ⁊ distenditur in medio: ⁊ de hoc ꝙ gutta est in vno extremo spatij: in quo reuoluitur: ⁊ deinde in alio extremo eius: ⁊ distenditur in medio simulacruꝫ huius: velut sit imaginatuꝫ pe-
nes te. Hoc autem non fit in vno momento. Oportet er- B
go vt simulacrum eius qḋ precessit: sit certissime post ipsum ⁊ remanens post ipsum: ⁊ eius qḋ sensimus posterius: ⁊ fiat ex illis distensio q̄si sensata: sꝫ hoc fit ꝓpter hoc ꝙ forme ei⁹ impressa est: quãuis gutta iã mota est a termino in quocũqꝫ posueris eã: ⁊ nõ remãsit in illo termino: suis duobus temporibus. ¶ Sed in hoc ꝙ dixerunt de lumine apparente ante oculos: causa erroris sui hoc est ꝙ

hoc non fit secundū eos nisi vno modo qui putauerunt
non esse concedendū: q᷑ oculus est quiddā habēs in sua
substantia aliquid: quēadmodū lucentia: de quibus pre-
diximus in pmissis: qui in tenebris lucet ꝛ illuminat qđ
est corā ipso per qualitatē quā in se efficit: nō per aliquid
qđ discedat ab eo: quasi non sit etiā possibile ex confrica
tione ꝛ tactu contingere aliquando in tenebris igneos ra
dios tenues: sicut contingit ex confricatis superficiebus
pupillaris: ꝛ ex manu confricante puluinaria ꝛ barbam.
B ¶ Jam autē patebit tibi q᷑ ipsa pupilla pōt esse de his
que in nocte lucent ꝛ illuminant ꝛ iactāt radios super id
quod est oppositū illis. Oculi etenim multoꝝ animaliū
sunt hꝰ. sicut oculus leonis ꝛ serpentis: ꝛ quando quidē
sic est: pōt illuminare tenebrosuꝫ. Unde mlta ex anima-
libus vident in tenebris: q̄r illuminant rē luce procedē-
te ex oculis virtute suoꝝ oculoꝝ. ¶ Sed de verbo qđ
vna pupilla impletur: cū altera clauditur: quis negat: q᷑
in neruo concauo sit corpus subtile qđ est vehiculuꝫ vir-
tutis videntis: qđ appellat̄ spiritus: qui mouet̄ aliquādo
occultando se: ꝛ subterfugiēdo: aliquādo apparēdo ꝛ in-
tuendo: qui cū clausus fuerit alter oculoꝝ fugit occiuꝫ ꝛ
tenebras naturaliter: ꝛ vadit ad aliū oculuꝫ: eo q᷑ ɔcaui-
tas cōmunis est eis: sicut nouerunt auctores cyrurgie: p-
pter hoc autē q᷑ vna eoꝝ implet̄ ex alia: non oportet vt il-
lā implētio sit emissio ꝛ exitus ꝛ progressio in terra: ꝛ di-
scessio vsq; ad terminos mūdi. ¶ Sed oppositio de ver-
bo speculi tangit oīs tenētes q᷑ in speculo formāt̄ forme
sensibiles. Ea autē que contra hec possunt respōderi sunt
tria: vnū quoꝝ quasi innititur auctoritati. videlicet q᷑ for-
ma nō imprimit̄ in speculo eo modo: quo forma materia-
lis imprimit̄ in suis materys: eo q᷑ nō ɔiungit̄ in illis cō
trarie. Sed hec forma ꝛ eius cōtraria imprimunt̄ ambe
in toto speculo. Nō enim est turpe ɔuenire in eo simul si-
militudinē albedinis ꝛ nigredinis: sunt enim in eo nō vt
fiat quale ꝑpter illas. sed sicut fit intellectibus qui intel-
ligunt albedinē ꝛ nigredinē sine participatione sui. De-
inde qđ reddit̄ videntis: est quiddā qđ est alicuius opera-
tionis inter tria. s. videns ꝛ qđ videt̄: ꝛ speculū: ꝛ cōpara-
tio hoꝝ trium nō cōcurrit in vnāquāq; partē speculi. q̄r
vna pars eius reddit ipsaꝫ albedinē. ꝛ alia ipsaꝫ nigredi-
nē ꝛ est distinctio eoꝝ in visu. Coniunctio aūt redditus ꝛ
distinctionis acquirit visui q̄le ipsuꝫ ꝛ visuꝫ. Hoc aūt re-
sponsum ego non teneo nec intelligo. Nec intelligo quo-
modo forma est impressa in corpore materiali. s. speculi
cū ipsa nō sit in eo: ꝛ aliquādo vacuet̄ corpus ab eo: cum
ipsa sit impressa in eo: quomodo ergo corpus est non va-
cuatū ab ea: cū ipsa nō appareat in illo: Sed appareat in
eo forma quā habet. quāuis ipsum soleat videri: aut quo-
modo erat nostra dispositio in comparatione stātis post
stantē: Hic aūt est ꝓlixus labor. labor enim qui est in h:
hic est: q᷑ q̄r nō ponit̄ figura imprimi in speculo: ponitur
figura nō terminata. ꝛ labor etiā qui est hic: hoc est q᷑ po
nit̄ forma nigredinis in corpore ita vt ipsa non sit nigre-
do corporis: ꝛ conceditur q᷑ albedo ɔiungat̄ ei in corpore
simul: ꝛ ponit̄ forma nigredinis alia nigredine. sit for-
ma albedinis preter albedinē. ¶ Sed verbū de intelle-
ctu ꝛ intellecto differimus vsq; ad tps suū. ¶ Duorum
C autē que possunt responderi: vnuꝫ respondebimus affir-
mantes illud: ꝛ aliud dicemus quasi verisimile. Qđ autē
affirmamus hoc est: q᷑ primo dicimus non oportere cū
aliquid necessariū fuerit ad hoc. vt aliqd operet̄ in aliđ:
erit illud necessariū: velut speculuꝫ ꝛ translucens patiat̄
a pmo id quod patitur ab eo tertiū: alioquin teneremus
q᷑ cū dolaretur cū ense dolaret ꝛ ipse: ꝛ cū in nocte ince-
deretur secundū ducatū alicuius ligni incederet ꝛ ipsuꝫ.

Secundo q᷑ nō est per se notū nec omnino manifestuꝫ.
vt omne corpus efficiēs debeat offendere in patiēs. quā-
uis enim hoc inueniatur per inductionē in plerisq; cor-
porū: non tñ est necesse: vt ois actio ꝛ passio fiat per offen
sionē ꝛ contactū: possibile est enim vt actiones aliquoꝝ
in aliqua fiāt sine offensione: sicut est possibile: vt nō cor-
pus agat in corpus sine offensiōe: sicut deus: ꝛ intellectꝰ
ꝛ anima. ergo non est mirū si vnum corpus agat in aliud
corpus sine offensione. ꝛ si quedā corpora agāt offendē-
do: ꝛ alia nō offendendo. Nemo aūt probare pōt hoc nō
esse possibile. neq; q᷑ ꝑpter distantiā ꝛ sitū: que sunt inter
duo corpora: sit impossibile operari vnū coꝝ in aliū sine
offensione. Nō enim superesset. hic nisi aliquis modus
admirationis: quasi oia corpora non soleant operari alia
in alia: nisi ꝑpter hꝰ distantiā separationis. Luꝫ enim et
ɔtingeret videri corpus agens qđ ageret nō offendendo:
miraret̄ de illo: sicut modo mirat̄ de agente absq; offen-
sione: ꝛ quādoquidē hoc est: tūc nō est impossibile: quā-
tū ad intellectum q᷑ nostra sententia approbata ɔfirmat:
ꝛ nō est argumentatio que destruat eā. Dicemus ergo q᷑
corpus lucēs ex se ipso: ꝛ illuminatū coloratū solet agere
in corpus sibi oppositū: cum fuerit receptibile simulacri
sicut visus est receptibilis: ꝛ fuerit iter ea corpus qđ non
hꝫ colorē actionē: que est forma q̄lis est eiꝰ forma. ita vt
nil agat in id qđ est mediū: q̄r nō est receptibile: eo q᷑ est
trāslucens. postq̄ aūt nō est ꝑ se notū: neq; ꝓbatū demō-
stratione: q᷑ nullū corpus operat̄ in sibi oppositū mediā-
te translucente vllo modo. Hoc autē fuerat primo intel-
lectum. Sed iā est affirmatuꝫ per id quod probauimus
de qualitate apprehendendi: tūc est possibile. Similiter
etiam cum non est impossibile: vt loco vnius medij sint
duo media. s. medium: ꝛ aliud mediuꝫ: ꝛ loco vnius situs
ꝛ vnius distantie sint duo situs ꝛ due distantie: ꝛ distan-
tia ꝛ situs predicta cum alia distantia ꝛ situ alio. Et loco
huius solius medij translucentis fit medium qđ est colo-
ris tersi cū translucente. Et in loco distantie oppositiōis
inter ipsum: ꝛ hoc translucens illuminatū: sit distantia ꝛ
oppositio cū illo terso habente distantiā ꝛ sitū predictū:
cū lucenti illuminato visibili. ergo hoc corpus: cuius op-
positū habet duo media. s. tersuꝫ ꝛ translucens: solet age-
re in omne qđ opponitur sibi oppositū ꝛ tersuꝫ: cū omne
oppositū habet consimilē peruietatē: quāuis sit tersum
post tersum in infinitū. Cū autē fuerit vtrūq; in situ diffi-
nito actione que est qualis eius forma. ita vt nō agat ali-
quid in translucente vllo modo. ergo translucens ꝛ ter-
sum sunt duo necessaria ad hoc vt vnū operetur in aliud
qđ nō fit in illa duo. Et cū ita fuerit ꝛ contigerit vt simu-
lacrū tersi veniat ad visum cū simulacro alterius simul:
ꝛ visum fuerit vtrūq; in vna parte videntis: putabimus
q᷑ simulacrum appareat in terso: ꝛ hoc est econtrario ei qđ
dicitur de radys. Modus autem ad quē accedimus. hic
est: scꝫ q᷑ non oportet: vt omne imprimens imprimat in
aliud similitudinem sui. q̄r sicut est possibile imprimere
in aliquid similitudinē sui: sic est possibile vt non impri-
mat in aliud similitudinē sui. possibile est autē vt lucens
imprimat aeri aliquā impressionē que non est ex hoc q᷑
formet̄ forma similis forme lucētis ꝛ illuminati. Sꝫ vt
imprimat aeri tale qđ: qđ nō apprehenditur sensu visibi-
li: neq; vllo alioꝝ sensuū: nisi in supficie aeris: que finitur
apud lucēs: ꝛ opponit̄ parti in qua est hūs simulacruꝫ: ꝛ
ꝑpter hoc possibile est vt iprimat terso aliquā impressio-
nē: aut mediante nō translucente: aut nō mediāte: postea
translucens aut tersum operentur in instrumētū viden-
di: aut principaliter aut mediāte sua impssione in superfi
ciē aeris: qui est ad partem eius ipressionē que est qualis

forma eius: q̄ exigit vnūquodq̄ illorum principaliter. er-
go vnūquodq̄ agentiū agit actionē diuersaz ab eo q̄ est in
eo. s. agens visibile qd̄ agit in trāslucēs aut tersum. ⁊ trā-
slucens aut tersum qd̄ agit in visum. Et multa sunt h9. s.
vt aliquid agat actionē diuersaz ante suā. Et deinde ipsuz
in qd̄ agit operetur in aliud tale q̄lis est nā primi. sicut est
motus ex quo accidit in aliqd̄ corpus calor: qd̄ cuz inca-
luerit ex calore illius: accidet alius motus a primo motu
numero: sed ei consimilis in specie. Contingit autē vide-
re reuerberari a speculo formā ⁊ colorē in pariete. tanq̄
sita sint in pariete que nō mouentur secundū sitū viden-
tis neq̄ sunt sita aliquo modo in speculo. sed sciunt̄ veni-
re a speculo ad parietē: que t̄n videant̄ in speculo: nō t̄n
videntur sita in eo. ergo speculum impressionē impressus
qualis nō existit in eo. sil'r dispositio visus. Sed de ver-
bo repercussionis ex aqua iaz dixerunt aliqui auctores.
scientie de radijs. q̄ radius cū cadit sup eā expanditur. ⁊
refrangitur primū: ⁊ occupat maiorē locū. deinde videt̄
in maiore q̄ id quod opponit̄ illi. Sed de auctoribus de
simulacris: aliqui dixerunt q̄ causa in hoc. hec est. s. q̄
aliqua pars eius qd̄ est oppositū ꝓpter quod est speculū.
⁊ alia eius pars reddit. ꝓpter hoc qd̄ penetrat oppositū.
Et non est longe putari q̄ totum reddit. ideo q2 est spe-
culum sed speculū qd̄ est int9 diuersaz est a speculo visibi-
li qd̄ est extra. Dixit vnus ex antiquis expositoribus. q̄
q2 visui deest subtilitas videndi. contingit ei videre lon-
gius ⁊ spargi visum ex inspectione: ⁊ augeri simulacruz.
Pōt autē h̄ dictio cōfirmari sic: vt dicatur q̄ id qd̄ solet
videri alicuius elongationis. ⁊ alicuius mēsure cū putat̄
longius q̄ sit ⁊ nō fuerit visa eius mensura: que debet vi-
deri ꝓpter elongationē illā. sed maior illa cū certe ꝓpin-
quius fuerit: videbitur eius mensura maior q̄ mensura
debita sue elongationi. videretur ergo maior solito. dein
de eget multa consideratione. vt certificator originum
percipiat hoc. ⁊ fiat eius modi. ne sibi in hoc veritas ob-
scuretur. ergo hec questiuncula nō est magis ꝓpria vni9
sententie q̄ alterius. Nā disgregatio quā dixerūt aucto-
res disgregationis vel fractionis: si est ex ꝑcussione: cū re-
manet in sua dispositione. ⁊ cū iterū repercutitur dirigit̄.
nō eniz radij est penetrare in directū. Si aūt hoc est im-
possibile. quid est in radio qui penetrat illud. cū offendit
in illō: ⁊ postea auget̄ res in ꝓfundo. cur accidit ei: vt cū
eius ꝓfunditate augeat̄ fractio? Et cur cū extēsione eius
non auget̄ rectitudo? Q2 quātū ad intellectū oporteret:
vt accideret ei propter extensionē reꝑcuti. ⁊ nō expandi.
Et omnino quā bonuz est id qd̄ dixit auctor primus. s. vt
visibile veniat a latitudine ad coangustationē: ⁊ colligat̄
ibi. hoc enim est plus adiuuans ad certificādū ei9 formā
q̄ vt videns egrediens sit ab oculo. ⁊ diffundat̄ in lati-
tudinē. Quod autē debet ānecti huic loco est id quod di-
cemus de sitibus visi. ⁊ videntis ⁊ speculi. Dicemus igi-
tur q̄ aliquādo accidit: vt visum ⁊ vidēs. ⁊ lucidū sint in
vno trāslucēti. aliquādo aūt cōtingit vt lucidū ⁊ visum
sint in trāslucētib9: iter que sunt sugficies. Si aūt fuerit
situs sugficiei in oppositione que est iter vidēs ⁊ efficiēs
lumē nō videbit̄ illa sugficies sicut superficies celi ⁊ ae-
ris. Si vero sugficies fuerit ex hec: sicut sugficies aque
⁊ nubiū in aere: ⁊ lucidū nō est in hac oppositione in ipsa
sugficie: reuerberabit̄ lux que venit a lucido ad visuz. ⁊
videbit̄ separata. Jam autē scisti quid sit reuerberatio.
Si vero infra sugficiē in qua reuerberatū fuerit visibile
in quo est: eo q̄ est trāslucēs. ⁊ demonstrabit illud ꝓpter
hoc q̄ est speculū: speculū aūt ibi erit parificatū ei qd̄ op-
ponit̄ visibilis fuerit directū videnti. Si vero rectū fue-
rit erit speculuz in loco in quo offendit: sed linea que exit
de visu. ⁊ perpēdicularis erit exiēs de viso: qd̄ est in aqua
per qd̄ reddit̄ eius simulacrū in rectitudinē. Si eni ꝓie-
ceris anulū in pelui: in qua non pōt videri: cū illā postea
impleueris aqua videbitur. Si vero visum fuerit extra
transluceus mediū preter translucens in quo est videns
lucidū. transflucēs mediū demonstrabit illud. Si aūt nō
fuerit ita. s3 fuerit ex parte vidētis sugficies illius trāslu-
centis nō ostendet nisi fecerit ei colorez extraneū pp ali-
quid qd̄ imponit̄ ex altera parte ad hoc vt videat̄.

¶ Capitulū octauū qualiter vnū videt̄ duo.

DIcemus q̄ hoc q̄ vnū videtur quasi duo nimis est ꝯsiderādū: ex eo enim pēdent auctores de radijs dicētes q̄ q2 visio fit ꝓpter aliquid qd̄ egredit̄ de visu: ⁊ offendit in rē visaz: ⁊ deide ꝯtingit refrangi. A
eius sitū penes visuz. Oportet vt id qd̄ est vnū videatur
quasi duo discreta. ⁊ videāt̄ duo. ⁊ nesciunt q̄ ex hoc se-
quitur eos absurditas magna. Si eni videre fieret tactu
sumitatū radiox̄ qui ꝯueniunt super id. tunc deberet vi-
deri in vnaquaq̄ dispōne vnū. qd̄ nō impediret refractio
sumitatū radiox̄ refractox̄. Uerū est autē q̄ simulacrū
visi reddit̄ mediante translucente membro receptibili
apto: leni illuminato: ita vt non recipiat illud substantia
translucentis aliquo modo secūdū q̄ est ipsa forma. sed
cadit in illud. secundū oppositionē non in tempore. pri-
mū aūt cui imprimitur simulacrū visi est humor crista-
loidos: penes quē nō cōsistit certe videre. Alioquin vnū
videret̄ duo. duo enim simulacra sunt in cristaloide. si-
cut cū tangitur ab vtraq̄ manu sunt duo tactus. S3 hoc
simulacrū redditur a duobus neruis concauis vbi con-
iunguntur in modum crucis qui sunt duo nerui quorum
dispositionē assignabimus cū loquemur de cyrurgia: q̄ si
enim ex forma exteriori venit in extimationem piramis
rotūda. ita vt iactet angulū suū vltra superficiē cristaloi-
dos. Sil'r simulacrū in quo est cristaloides mediante spi-
ritu reddente qui est in neruis contingentibus se reddi-
tur effectioni piramidis. ⁊ offendunt se due piramides:
⁊ cancelantur ibi ⁊ vnitur ex eis forma similitudinaria
vna penes partē spiritus qui gestat virtutē videndi: de-
inde q̄ est post hoc est spiritus reddens qd̄ videtur non
apprehendens iterū. Si autē diuideret̄ iterū apprehen-
sio ꝓpter diuisionē neruox̄: ⁊ iste reddens est aliquid de
substantia videntie: ⁊ penetrat in spūm qui est repositus
in primo ventriculo cerebri: ⁊ imprimitur iterū forma vi-
sa in ipso spiritu. qui est gerens virtutē sensus cōmunis: ⁊
sensus cōmunis recipit illam formaz: ⁊ hec est perfectio
videndi. ¶ Uirtus autem visibilis est extra sensum cō- B
munem: quāuis emanet ab eo. Uolo autē dicere q̄ vir-
tus visibilis videt: ⁊ non audit. neq̄ olfacit neq̄ tangit.
neq̄ gustat. virt9 vero sensus cōmunis. videt ⁊ audit ⁊c.
Sicut scies postea: deinde hec virtus que est sensus cō-
munis reddit formam alij parti spiritus: que est in conti-
nua cum parte spiritus que vehit ipsum: ⁊ imprimit in il-
lā formā ipsam. ⁊ reponit eā ibi apud virtutē formalem
que est imaginatiua: sicut postea scies que recipit formā.
⁊ conseruat eam. Sensus etenim cōmunis est recipiens
formā. sed non retinens. imaginatiua vero retinet q̄ rece-
pit ille. Causa autem hec est q̄ in spiritu in quo est sensus
cōmunis nō existit impssa forma exterius apphensa. nisi
quādiu cōparatio ꝑdicta inter illā ⁊ rē visam fuerit pñs.
aut statim futura. cū autē absens fuerit visuz. deleb it̄ de
eo forma: ⁊ nō existit tāto tempore q̄ attendi debeat. sed
in spiritu in quo imaginatiue forme sunt existētes. q̄uis
a longo tēpore absentate fuerint: sic in ꝓximo manifesta-
bitur tibi: forme autē cū fuerit in sensu cōmuni erit in eo

sensata certissime:ita vt si ipsimeret ibi forma non veri eet nō sentiret sicut in amaritudinarijs. Cum aūt fuerit in imaginatione erit imaginata non sensata:deinde forma que est in imaginatione penetret posteriorē ventriculū. cū voluerit virtus extimatiua:ꝛ eleuauerit neruum ꝛ de duob⁹ mēbris que terminant penes neruū fecerit vnū:ꝛ ꝯiunget forma cū spiritu.qui gerit virtutē extimatiuam mediante spiritu qui gerit vtutē imaginatiuā que vocat in hominib⁹ vtus cogitationis:ꝛ forma que erit in imaginatiua imprimet in spiritu vtutis extimationis.ꝛ virtus imaginationis deseruit vtuti extimationis reddēs ei qd

E est in imaginatiua. Sed hoc nō retinet in effectu in vtute extimationis.nisi quādiu fuerit aptus trāsitus:vt duo spiritus offendant in se.ꝛ due vtutes occurrāt sibi. Sed cū respuerit eū virtus extimationis.delebit ex ea forma illa. ¶ Probatio aūt certitudinis huius rei.s.ꝙ existentia huius forme in extimationē est extra existētiā eius in imaginatione.hoc est aūt ꝙ imaginatio est quasi ꝯseruatrix:ꝛ forͤ que sunt in ea nō sunt semꝑ imaginate ab aia in effectu. Si.n.ita esset imaginatio:simul deberet imaginari multas formas qualiscūꝗ forma eēt in imaginatione.sed neꝗ hec forma in imaginatione est admodū eius qd est in potētia. Si.n.ita eēt oporteret vt creature exteriores redderēt ad eā iteꝝ. Sed sunt reposite in illa. Extimatio vero mediāte vtute cognitionis aut imaginatiue ostēdit eas aie.ꝛ penes eā cōsistit redditio formaꝝ sensibiliū. Sed memoralis est ꝓpter aliud:sicut postea ostēdemus.

C ¶ Ista fundamenta oportet vt sint in promptu penes te.ꝛ deinde redibimus ad nostꝝ ꝓpositū dicentes ꝙ causa videndi vnū duo:q̄druplex est.

Prima. Causa videndi vnū duo quadruplex.

vna enim est cōtorsio instrumēti qd reddit simulacrū qd est in cristaloide duoꝝ neruoꝝ:ita ꝙ duo simulacra nō reddunt vni loco in directū.sed vnūqdque illoꝝ tendit ad partē virtutis visibilis per se:due enim linee duoꝝ simulacroꝝ non trāseunt eo transitu qui solet cancelari.cū per transeunt ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ. Oportet ergo ex hoc:vt ex vnoꝗꝗ simulacro.qd venit ex cristaloide imprimat similitudo per se.ꝛ in partē visibilis spiritus per se. Erūt ergo quasi duo simulacra ex duab⁹ causis discretis extrinsecus. ideo ꝙ nō vniuntur due linee egredientes ex eis ad centrum duoꝝ cristaloidū:que sunt penetrātes duos neruos cōcauos.ꝛ ꝓpter hāc causā nos apparēt multe dispꝑie.

Secunda.

¶ Secunda aūt causa est motus visibilis spiritus:ꝛ ei⁹ cōmotio ad interiora dextrorsum ꝛ sinistrorsum. ita ꝙ ps apprehendens ptransit terminū suū qui est ei designatus nāliter.ꝛ tendit versus partē duaꝝ cristaloidū motu fluctuante ꝛ vacillante ad hoc:vt describat in illa simula-

G crū:ꝛ similitudo anteꝗ cancelent due piramides.ꝛ tunc ꝓpter h̄ apparent duo simulacra.ꝛ hoc est sicut simulacrū qd semel describit a sole in aqua stagnante ꝛ quieta. ꝛ ꝙ describit ex sole fluctuāte descriptione iterata. Quia angulus qui habet inter lineā visus directi in aquā ꝛ lineā solis directā in aqua:penes quē angulū ꝯsistit nostꝝ videre.ad modū quo de speculo reddit nobis aliqd non remanet vnus.q: mouet cū cōmotio ad multa.ꝛ mltiplicabit iste angulus.ꝛ imprimet in eo simulacrum pluꝗ vnū.

Tertia.

¶ Causa aūt tertia est ex ꝯcussione motus spiritus latētis qui est vltra bifurcationē ante ꝛ retro.ita ꝙ habꝫ duos motus ad duas ptes ꝯtrarias.vnū motū ad sensū cōmunē.ꝛ aliū motū ad ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ ad hoc:vt forma sensibilis reddat ei iteꝝ anteꝗ deleat id qd reddit sensui cōmuni.ꝛ quasi statim cū reddiderit formā sensui cōmuni redeat aliqua ps eius ad recipiendū ꝙ reddit vtus visibilis:qd fit pp velocitatē motus.quasi enim describit in spiritu recedēte forma.ꝛ ipse dat eam sensui cōmuni. Omne aūt descriptū hꝫ aliqd tps existēdi quousꝗ deleat. Cū autē mota fuerit a suo termino recipiens pma pars spiritus ex ꝯcussione sui motus. sequit alia ps que recipiat:sicut ꝛ pma.anteꝗ deleat de pma.ꝛ mouet spirit⁹ pp ꝯcussionē ad partē anteriorē:que erat in opposito visibilis:ꝛ apprehēdit illud:deinde mouet ꝛ nō remouet ab eo forma subito.sꝫ est in eo visus aliā ptē:que est ēt forme receptibilis.deide apprehēdit etiā formā alia ps eo ꝙ habet in opposito ꝓpter qd apprehēdit formā succedente parte pma:cuius causa est ꝯcussio:ꝛ cū ita fuerit erit in vnaꝗꝗ eaꝝ forma visibilis. Prima eteni forͣ nōdū deleta est a pma parte recipiēte que reddit sensui cōi: aut que nō reddit ei.quousꝗ imprimat in secūda. ¶ Differentia aūt inter hāc cām ꝛ priorē hec est:ꝙ hic mot⁹ cōcussionis est ante ꝛ retro:ille aūt erat dextrorsum ꝛ sinistrorsuꝫ.ꝛ ꝓpter hᵒ cām id qd est velocis mot⁹ ad duas partes videt quasi duo:anteꝗ enim deleat eius forma a sensu cōmuni:cū ipsuꝫ sit ad vnā ptē:videt ipsuꝫ visus: cū ipsuꝫ sit in altera parte:ꝛ cōcurrūt simul due eius apprehensiones que fiūt in duab⁹ partib⁹:ꝛ ob hoc cū mouet punctuꝫ supꝛ aliqd circūuolubile videt linea circularis. Cū vero extendit punctū subito in directū.videt q̄si linea directa. Silitudo aūt huius motus est vtigo. ¶ Cū enim contigerit aliqua causaruꝫ que scripte sunt in libris physice:que moueat spiritū qui est in anteriore ventriculo cerebri circulariter.ꝛ vtus visibilis reddiderit illic formā sensatā ꝓpter spiritū qui est receptibilis eius vtutis. non quiescit in loco suo.sed mouet ꝛ succedet alia ps que recipiet ipsaꝫ formā post receptionē illius anteꝗ deleat de illa.ꝛ fit circulariter:ꝛ ob h̄ vident visibilia circūferri:ꝛ permutari apud videntē. Qz aūt circūferi nō est nisi vides qd variat circa id qd videt. Cū aūt recipiēs fuerit fixum ꝛ motū fuerit visum.citissime mouebit sine dubio eius similitudo interior ab vna parte recipiētis ad aliaꝫ. Si enim similitudo cōsisteret in ipsa vna parte cōparatio recipientis cū recepto eēt vna ꝛ eadē. ¶ Cū igit acciderit gerēti simulacrū moueri a loco suo mouebit simulacrū sine dubio.ꝛ mutabit eius comparatio ad corpus. qd est extra:ꝛ cōtinget illud qd cōtingeret si id qd est extrinsecus moueret. ¶ Itē qui inspicit aquā cito defluētē videt ei ipsa moueri ad vnā partē.ꝛ cadit in aliā. Causa aūt huius est.qm videt ei qd oia moueant ꝯtra motū aque. Ex vehementia quoꝗ motus ꝓpter quā prouenit velocitas separationis. videt ꝙ separatio fiat ex duab⁹ partib⁹. ¶ Causa huius est motus simulacri in recipiente:ꝛ ꝙ fixum est in omni parte in qua ponit fixuꝫ aliquo tempore. ¶ Debes aūt scire ꝙ preter has causas est ibi alia causa nālis adiuuans illas que est huiꝰ scꝫ ꝙ subsa spiritus est subsa vltima subtilitatis.ꝛ velocis obedientie ad recipiendū motū:ita vt cū ꝯtingerit in eo causa ꝓpter quā debeat mutari simulacrū ab vna pte ad aliā:sequet moueri subsa spiritus in aliquo motu in directū illius partis:quāuis sit paruissimus ille motus. ¶ Causa aūt hui⁹ est:qm vnaqueꝗ vtutū apprehendentiuꝫ impellit nāliter ad suū cōprehensibile:ita vt quasi delectet cū illo. Cū vero impellit ad illud inclinat gerulus ei⁹ ad illud.ꝛ pp hoc spiritus visibilis totus impellit ad lucē.ꝛ retrahitur a tenebris nāliter. ¶ Cū aūt simulacrū impellit ad vnā partē spiritus:ꝛ nō ad aliā:vtus quasi ipellit cū suo instrumento ad partē inclinationis simulacri. Instrumentum etenim obedit illi ad parteꝫ quā petit virtus.ꝛ ꝓpter hoc ꝯtingit in spiritu motio ad illā partē ꝓpter subtilitatē sibi ꝛ suā velocitatē ad recipiēdū motū tanꝗ sequat motum simulacri.ꝛ ꝓpter hāc causaꝫ cū incepit homo inspicere aliquid qd circunuoluit:vident ei oia alia circūuolui:eo D

ꝙ ꝯtingit in spū motus circularis ex hoc ꝙ sequit̃ motū simulacri: ꝛ ꝓpter hoc cū lispexerit ꝙ cito mouet̃ in directū ꝯtingit in spū motus rectus: ꝛ ecōtrario illius mot⁹ ptis: ps eni motus rei est ꝯria ꝑti mot⁹ hn̄tis simulacrū. Oꝫ ḡ videri oia moueri ꝯ illā ptē. simulacra eniꝫ rerum nō sunt fixa.

Quarta ¶ Quarta aūt cā est ꝯcussio mot⁹ q̄ ꝯtingit ĩ foramine vue: tunica eni vuea est facile moueri taliter ꝙ dilatat̃ ꝑ eā foramē aut coangustat̃ aliqñ foris aliqñ intus: ꝛ ĩ directū. vel in obliquū. ꝛ ex ei⁹ expulsione foras oꝫ vt ꝯtingat angustatio ꝛ dilatatio foraminis: ꝛ ex eius expulsiōe intus oꝫ vt ꝯtingat ꝯstrictio ꝛ ꝯctio foraminis. cū aūt ꝯtingit foramē angustari videt̃ res maior. ¶ Cū vero dilatat̃ vr̃ minor. aut ꝯtinget cū iclinabit̃ ad vnam ptē videri in aliquo loco. ꝛ ꝯtinget q̄si pmū visum fit ꝑter visuꝫ 2m: sꝫ ꝓcipue cuꝫ apparuerit alia forma. anteq̄ destruat̃ pma.

Dubitatio ¶ Pōt aūt hic aliq̄s dicere. cū nō existit forma eadē cū motu recipiētis: sicut lucis forma manet eadē cū motu recipiētis: vt cū recipiēs declinauerit ab oppōne destruat̃ forma in ipso. ꝛ ꝯtingat forma tn̄ eo qḋ succedit loco ei⁹. ꝛ nō sint due forme nec duo visus. nec ꝯtinuet̃ linea puncto. nec videant̃ res circulr̃ moueri.

Rn̄sio ¶ Dicemus qm̄ nō lōge est qḋ spūs q̄ ē cōis sensus non solet tenere formā ꝑ oppōnē tn̄. quā non retineat post oppōnē magno tpe. vn̄ nō est sicut retētio luminis ab illuminato ꝑ lucē q̄ destruit̃ subito: nec sicut retētio sculpture in lapide q̄ durat lōgo tpe. sed est iter vtrūq;. ꝛ ei⁹ q̄litas q̄ntū est ad formā est cā quā adiuuāt ꝛ ꝯfortant post oppōnē aliquo tpe. cause q̄s inuenies ꝑdictas in eo ꝙ adiuuat motū ei⁹ ꝛ reuocat ad nāꝫ suā colloq̄mur de his: ꝛ ex hoc sciet̃. ꝙ hoc qḋ spūs latēs recipit silitudies visibiles nō est sicut receptio simulacri simplicis qḋ auferṫ cū remotiōe oppōnis.

E ¶ Verꝫ est aūt sensus eē hos diuulgatos. ꝛ ꝙ nā nō mouet̃ ab vno gradu aialitatis ad aliū gradū supiorē nisi postq̄ ꝑfecerit q̄cq̄d ē in gradu illo. ex quo sequit̃ oēs hn̄ri apud nos. sꝫ q̄ ꝯcēdit declare hoc sillogismo necessario: laborauit in supfluū: q̄ q̄cq̄d dixerūt de hoc nō est ꝓbatū: nec ego itelligo illud q̄si ꝓbatū. si aūt alius itelligit discat̃ ab eo ex tractatu nostroꝫ: sensus eniꝫ singuli ꝛ sensibilia sūt illud qḋ diximus. sunt aūt hec sensus cōes ꝛ sensibilia cōia. loq̄mur aūt de sensibilibus cōibus dicētes. qḋ nr̄i sensus aliqñ sentiūt cum eo

Ari. 2. de aia. t. 64. qḋ sentiūt alia. q̄ si eēnt sola ꝑ se. nō sentirent̃. ¶ Hoc āt sunt dimēsiōes: numeri situs ꝛ motus ꝛ q̄etes ꝛ ꝓpinquitas ꝛ elōgatio ꝛ ꝯtact⁹ ꝛ cetera ab his q̄ ꝯtinent̃ cū istis. hec eni nō sentiunt̃ accn̄talr̄. sensatū eteniꝫ accn̄talr̄ est id qḋ nō sentit̃ certissime. sꝫ est ꝯiūctū cū eo qḋ sentit̃ certissime. sicut hoc qḋ sentim⁹ prēꝫ platōis. ꝛ fratrem socra-

Ari. 2. de aia. t. 65. tis. sensibile eteniꝫ est color ꝛ figura. sꝫ q̄ ꝯtigit hoc eē cōiūctū cū alio ab ipso relatiue. iō diximus nos sensisse relatiuū. cū nos nō sen serim⁹ illud vllo mō: neq; .n. est in aia nr̄a imaginatio ꝛ descriptio prīs platonis. ex hoc qḋ ē pr̄ illi⁹. q̄si ipsa imaginatio ꝛ descriptio sit acq̄sita ꝑ sensuꝫ aliquo mō: sꝫ figura ꝛ numerus. ꝛc̄. ex eis q̄uis non sentiunt̃ ꝑ se sola. tn̄ eoꝝ descriptio ꝛ imaginatio seq̄tur imaginationē ei⁹ qḋ sentit̃ vel apphēdit̃ ex hoc ꝙ ē color aut calor aut frigiditas. ita ꝙ descriptio eoꝝ q̄ sunt hoꝝ in imaginatiōe nō pōt eē sine illis etiā: nō oꝫ aūt vt cum aliq̄d fuerit apparēs vel apphēsuꝫ ab alio in aliquo medio ite aliquo ꝓpter hoc sit vt apphēsuꝫ vere. multa eniꝫ ex rebus q̄ sunt certe. ꝛ nō accn̄talr̄. nō sunt nisi mediātibus aliq̄s. hec aūt sensibilia cōia: q̄ ab his sensibus possibilia sunt apphēdi. iō nō eguerūt alio sensu. imo q̄ apphēdi sine medio fuit īpossibile fuit etiā īpossibile eē aliū sensuꝫ ꝑ se.

Visus ¶ Visus āt apphēdit magnitudinē ꝛ numeF rū ꝛ figurā ꝛ situ ꝛ motū ꝛ q̄etē mediāte colore: ꝛ vr̄ qḋ apphēsio motus ꝛ q̄etis ꝑcipiat̃ virtute alia ꝓter sensus.

¶ Tactus aūt apphēdit hoc totū mediāte duritie aut mollicie: in plerisq; vero fit aliqñ mediāte calore ꝛ frigiditate. Tactus

¶ Gustus quoq; apphēdit sapore cū gustauerit gustū multū diffusuꝫ ꝛ apphēdit numeꝝ cū inenit plures gustus in corꝑibus. sꝫ motū ꝛ q̄etē. ꝛ figurā q̄si apphēdit etiā sed debilr̄. sꝫ iuuat̃ ad hoc tactu. Gustus

¶ Sꝫ ꝑ olfactū q̄uis nō apphēdat̃ magnitudo neq; figura neq; motus neq; quies tali apphēsiōe q̄ videat̃ olfaciēti. tn̄ apphēdit̃ ꝑ ipsuꝫ numerus: ꝛ vr̄ olfaciēti: aia aūt est q̄ apphēdit alio mō argumētatiōis ꝛ extimatiōis: scit. n. ꝙ id cuius odor deficit subito iaꝫ abijt. ꝛ id cuius odor supest adhuc ꝑmanet. Olfatus

¶ Auditus vo nō apphēdit magnitudinē: sꝫ ostēdit eā aie ostēsiōe aliqñ fallaci: qḋ fit ex hoc ꝙ sonos maximos cōparat magnis corꝑibus: q̄ sepe ꝯtigūt ex ꝑuis corꝑibus vel eꝯ: aliqñ apphēdit numeꝝ. ꝛ aliqñ apphēdit motū ꝛ q̄etē ꝑ tenorē vel defectū: q̄ accidit sono ꝑtracto. ꝛ qḋ diuersitas sui defect⁹ est ex hoc qḋ renouat̃ sibi illa ꝑtractio. sꝫ hec apphēsio fit ꝓpter hoc ꝙ aia solet apphēdere q̄dā q̄ visu nouit. fallit̃ tn̄ multotiens: ꝛ possibile est vt audiat̃ sonus q̄etis rei. eo mō quo audit̃ sonus mobilis: ꝛ sonus mobilis quēadmodū audit̃ q̄etis sonus. ḡ nō oꝫ credi huic ostēsiōi. q̄ nō est necessaria: nisi q̄ ita ꝯtingit in plerisq;. figurā vo nō apphēdit auditus nisi figurā soni nō corꝑis. qḋ aūt audit̃ de ꝯcauo. ꝛ scit̃ ꝓpter hoc eius ꝯcauitas. hoc est qḋ accidit aie. ꝛ cognoscit aia s̄m modū ꝯsiderādi ꝛ discēdi: qualr̄ visus est in illo. Auditus

¶ Videt̃ aūt ꝙ dispō visus in multis q̄ apphendit est etiā q̄lis est huius dispō. sꝫ apphensio visus in eo qḋ apphēdit de hoc est manifestior: ꝛ hec sunt sensibilia q̄ vocant̃ cōia. eo ꝙ ꝯueniūt in illis plures ex sensib⁹: numerus aūt est q̄ magis oꝫ vocari cōis: oēs eniꝫ sensus cōueniūt in illo.

¶ Jā aūt putauerunt aliq̄ hominū ꝙ hec sensibilia cōia hn̄t sensuꝫ exītē in aialibus in quo ꝯueniūt: ꝛ a quo apphēdūtur. sed nō est ita. tu eniꝫ scis ꝙ q̄dā ex his apphēdunt̃ ꝑ colorē: q̄ si nō eēt: nō apphēderent̃. ꝛ q̄dā apphendunt̃ ꝑ tactū. q̄ si nō eēt nō apphēderent̃. si aūt possibile eēt aliqḋ istoꝝ apphēdi sine mediante q̄litate q̄ est primū apphēsuꝫ ab alio istoꝝ sensuuꝫ. tūc eēt hoc possibile. sed vti nobis sit īpossibile apphendere illud nisi mediāte apphēdente qḋ apprehēdit sensu cognito. aut significatiōe siue mediante sensu. hoc nō habet sensuꝫ cōmunem vllo modo.

¶ Expleta est pars tertia sexti de naturalibus. ¶ Incipit pars quarta. Capitulū primū: in quo est verbuꝫ cōmune de sensibus exterioribus quos hn̄t aialia.

Sensus aūt q̄ est cōis: alius est ab eo quē tenēt illi: q̄ putauerūt ꝙ sensibilia cōia haberēt sensum cōmunē. nā sensus cōis est vis cui reddūtur oia sensata. si. n. non eēt hec virtus q̄ apphēderet coloratū ꝛ tactū: nos nō possemus discernere iter illa: neq; dicere ꝙ hoc nō est illud. dicamus aūt ꝙ hec distinctio ꝛ si nō fiat ab itellectu. tn̄ oꝫ ꝓculdubio vt itellectus iueniat ea simul: quousq; discernat ea iter se. sꝫ eni ꝙ sunt sensata. ꝛ sꝫ ꝙ reddant̃ a sensatis nō apphēdit ea itellectus. sicut postea declarabimus. aliqñ aūt nos discernimus iter illa. oꝫ ḡ vt ꝯiūcta sint apud discernētē aut in sua eēntia. aut extra eā. īpossibile est āt hoc fieri itellectu sicut postea sciemus. oꝫ ḡ vt sit hoc in alia virtute: si eni nō ꝯiūgerent̃ in imaginatiōe aialiū q̄ carēt itellectu. nō iclinarent̃ desiderio ꝓprio ad dulcedinē. s. ꝙ res q̄ est huius forme est dulcis: cū viderēt eā: nō appeterēt ad comedēdū: ꝛ ꝓter hoc si nō esset apud nos virtus: ꝙ hic hō albus est ꝓximus: eo ꝙ A

Sēsus cōis quid est.

audiuimus cū canētē:nō ꝓbaret̄ nobis eius socularitas ex sua albedine ⁊ eꝯ. si aūt nō eēt in aīalib⁹ virtus in q̄ ꝯiūgerent̄ forme sensatoꝝ:difficilis eēt eius vita. si olfatus nō ondēderet saporē:⁊ si son⁹ nō ondēderet saporē. ⁊ si forma baculi nō rememoraret formā doloris. ita ꝙ fugiat̄ ab eo:oꝫ ḡ sine dubio vt forme iste habeāt vnū aliqd in quo ꝯiūgant̄ extrinsecus. iā aūt ondit nobis eē h⁹ v̄tutis ꝯsideratio respectus reꝝ q̄ ondūt se hr̄e īstrumētū ꝑter sensus exteriores:sicut videmus ꝙ ei q̄ in circuitu voluit̄:vr̄ qcqd est in circuitu moueri:qḋ aūt est accn̄s qḋ accidit visibilibus. aut est accn̄s qḋ accidit instrumēto quo ꝑficit̄ visus. sꝫ nō est accn̄s qḋ accidit visibilibus postq̄ꝫ nō est ī visibilibus:ꝓculdubio in alio est. vertigo aūt nō ē nisi cā mot⁹ vaporis q̄ ē in cerebro. ⁊ in spū qui ibi est cū accidit spūi circūuolui. ḡ v̄tuti q̄ est ibi: accidit id qḋ iā expediuim⁹. Silr̄ ꝯtigit hoiez īspicere aliqd velociter circūuolui sicut ꝑdiximus. h̄ aūt nō fit ꝓpter aliqd qḋ sit in alia pte oculi neqꝫ in spū ibi expāso. ❡ Cuiusmodi est silitudo velocitatis mobilis pūctalis q̄ vr̄ oī recta vel circularis:sicut iā ꝑdictū est:⁊ ꝓpter h̄ assimulatio falsaꝝ imaginū. ⁊ audit⁹ falsoꝝ sonoꝝ aliqn̄ accidit eis in q̄bus nō est lesūꝫ īstrumētū sentiēdi:aut ei q̄ quasi clausos hꝫ oculos:cā aūt h⁹ nō est nisi q: apparet ī h̄ ꝑncipio imagines:que aut videntur in somnis aut fiunt ex descriptiōe forme in thesauro: retinēte formas. s. aut ex alia. sꝫ si ita eēt oporteret. ꝙ qcqd ibi custodit̄ eēt ꝑsens aīe nō pars ei⁹ tm̄. ita vt q̄si ꝑs illa sit sola visa vel audita. aut ꝯtingit ex alia v̄tute. q̄ est aut sensus exterior. aut īterior. sꝫ sensus exterior nō ꝑdest in somnis:q: aliqn̄ q̄ imaginat colores est ꝑuatus oculis. restat ḡ vt h̄ fiat in sensu īteriore. īpossibile est aūt h̄ fieri nisi in ꝑncipio sensuū īterioꝝ:ꝑ qḋ īperat v̄tus extimatiua:⁊ vult ꝓpalare ꝙ est in thesauro. sꝫ fiat in vigilāte etiā. in quo cū firmiter fiūt stabilita sensata erūt q̄si ꝑsentata:⁊ hec v̄tus est: q̄ vocat̄ sensus cōis:q̄ est cētrū cōe oiūꝫ sensuū:⁊ a q̄ deriuant̄ neruı. ⁊ cui reddunt̄ sensus ⁊ ipsa est vere q̄ sentit. sꝫ retinere ea q̄ hec app̄hēdit:est illi⁹ v̄tutis q̄ vocat̄ imaginatio:⁊ vocat̄ formalis:⁊ vocat̄ fantasia. ⁊ fortassis distiguūt īter imaginationē ⁊ fantasiā ad placitūꝫ. ⁊ nos sumus de illis q̄ h̄ faciūt. forme aūt q̄ sunt in sensu cōi:⁊ sensus cōis ⁊ imaginatio ⁊ fantasia sunt q̄si vna virtus:⁊ q̄si nō diuersificant̄ in subō. sꝫ in forma:h̄ est quia qḋ recipit nō est qḋ retinet. formā eni sensibilē retinet illa q̄ vocat̄ formalis fantasia ⁊ imaginatio:⁊ nō discernit illā vllo mō:nisi q: tm̄ nō retinet:sensus eniꝫ cōis ⁊ sensus exteriores discernūt:aliquo mō ⁊ diiudicant:dicunt eniꝫ h̄ mobile esse nigrū. ⁊ h̄ rubicūdū eē accidit: ꝑ hāc

B aūt retinētē nihil discernit̄ de oī qḋ est nisi tm̄ de eo qḋ est in ipsa. s. qḋ hꝫ hāc vel illā formā. ❡ Iā aūt scim⁹ verissime in nr̄a nā eē. vt cōponamus sensibilia īter se ⁊ diuidamus ea īter se sꝫ formā quā vidim⁹ ex̄. q̄uis nō credamus ea eē vel nō eē. oꝫ ḡ vt in nobis sit virtus q̄ hoc

Cogitatiua

opat̄:⁊ hec est virtus q̄ cū intellectus ei īperat vocat̄ cogitās. sꝫ cū v̄tus aīalis illi īperat vocat̄ imaginatiua. deinde aliqn̄ diiudicam⁹ de sensibilibus ꝑ ītētiōes: q̄s nō sentimus: aut iō ꝙ in nā sua nō sunt sensibiles vllo mō: aut iō q: sunt sensibiles. sꝫ nos nō sentimus in hora iudicij:sꝫ q̄ nō sūt sensibiles ex nā sua. sunt sicut inimicicie. ⁊ malitie. ⁊ que se diffugiūt. quā app̄hendit ouis de forma lupi. ⁊ oīno ītētio q̄ facit eā fugere ab illo. ⁊ ꝯcordia quā app̄hēdit de sua socia. ⁊ oīno ītētio q̄ gratulat̄ cū illa: sūt

Extimatiua

res q̄s app̄hēdit aīa sensibilis ita ꝙ sensus nō doceat eā aliqd de eis. ḡ v̄tus q̄ hec app̄hēdunt̄ est alia v̄tus ⁊ vocat̄ extimatiua:aut sunt sensibiles sic. exēpli grā cū videmus aliqd ceruleū:iudicamus eē mel ⁊ dulce. h̄ enim nō reddit nobis sensus in ipsa hora. cū ipꝫ sit de gn̄e sensatoꝝ:quāuis iudiciū ei⁹ nō sentiat̄ vllo mō:⁊ q̄uis partes eius sint de gn̄e sensati:nō tm̄ app̄hēdit in ꝑnti:sed est iudiciū qḋ iudicat:qḋ forte est in eo. ⁊ ipm etiā fit ex alia virtute:extimatio aūt opat̄ in hoīe iudicia ꝓpria:ex q̄bus

Extimatio quid operatur.

est illud cū aīa ꝑtinaciter negat eē res q̄ nō imaginātur neqꝫ describunt̄ in ea. ⁊ oīo nō vult eas credere eē:⁊ hec virtus sine dubio ꝯsistit in nobis q̄ est diiudicās in aīali iudiciū nō diffinitū:sicut ē iudiciū itellectuale. imo iudiciū imaginabile ꝯiūctū cū singularitate ⁊ forma sensibili. ⁊ ex hac emanāt quāplures actiōes aīaliū. ❡ Visus aūt est:vt id qḋ app̄hēdit sensus vocet̄ forma:⁊ qḋ app̄hēdit extimatio vocet̄ ītētio. C ❡ Sꝫ vnaqueqꝫ istaꝝ hꝫ thesauꝝ suū. thesaurus aūt ei⁹ qḋ app̄hēdit sensus ē v̄tus imaginatiua:cuius locus est anterior ps cerebri:vn̄ cūꝫ ꝯtigit in ea īfirmitas corrūpit̄ hic modus formalis:aut ex imaginatiōe formaꝝ q̄ nō sunt:aut qḋ ē difficile ei stabilire id qḋ est in illa. thesaurus vero app̄hēdētis ītētionē est virtus custoditiua:cuius locus ē posterior ps cerebri. ⁊ iō cū ꝯtingit īfirmitas:corrūpit̄ id cuius ꝓpriūm est custodire has ītētiōes:q̄ virtus vocat̄ etiā memorialis. ⁊ etiā retinēs. sꝫ retinēs ob h̄ ꝙ id qḋ est in ea heret

Memoria.

firmiter. ⁊ ē memorialis. ꝓpter velocitatē sue aptitudinis ad recōdādū:ꝑ qḋ format̄ cū memorat̄ post obliuionē. qḋ fit cū extimatio ꝯuertit̄ ad suā virtutē estimatiuā ⁊ repꝛesentat vnāquāqꝫ formaꝝ q̄ sunt in imaginatiōe. ita vt q̄si mō videat ꝙ ipse sint forme eius:cū vero ostēsa fuerit forma que apprehendit intētionē que deleta erat. apparebit ei intentio sicut apparuerat extra: ⁊ stabiliet eam virtus memorialis in se:sicut stabilierat ꝑus. ⁊ fiet memoria:⁊ aliqn̄ ꝑueniet ab ītētiōe ad formā. ⁊ memoria tūc habita nō habebit cōparationē ad id qḋ ē in thesauro retinēdi:sed ad id qḋ est in thesauro imaginādi. ⁊ ei⁹ ꝯuersio erit aut ex h̄ ꝙ ꝯuertit̄ ad ītētiōes q̄ sunt in retētiōe. ita vt ītētio faciat sibi formā necessario apparere. ⁊ ꝯuertet̄ iteꝝ cōparatio ad id qḋ est in imaginatiōe: aut ꝓpter ꝯuersionē ad sensūꝫ. exēplū aūt ꝑmūꝫ est: ꝙ cū oblitus fueris cōparatiōis tue ad aliquā formā q̄ iā tu scieras:ꝯsiderabis actionē q̄ apparebat ꝑ illā. ⁊ cum scieris actionē. ⁊ īueneris eā. scies quē saporē aut quā figurā aut quē colorē debeat hr̄e. ⁊ reuocabit̄ cōparatio tui ad formā ⁊ cū posueris h̄ aggret̄ comparatio ad formā q̄ in imaginatiōe est:⁊ restitues cōparationē in memoriā. thesaurus. n. itellectus memoria est: que retinet ītētionē. si ãt īplicitū fuerit tibi h̄ ex hac pte:vt nō facile itelligat̄. ⁊ sensus reddiderit formā rei: reuocabit̄ ⁊ residebit in imaginatiōe. ⁊ redibit cōparatio tui ad illud. ⁊ residebit in memoria. ⁊ hec virtus q̄ cōpōit īter formaꝫ ⁊ formā. ⁊ īter formā ⁊ ītētionē. est quasi virtus estimatiua:⁊ h̄ ꝓpter locū:nō ꝓp h̄ qḋ iudicat. imo q: facit ꝑuenire ad iudiciū. ❡ Iā ãt posuerūt locū ei⁹ ī mediate cerebri. iō vt hēat ꝯtinuitatē cū ītētiōe ⁊ cū for⁹:vr̄ aūt ꝙ v̄tus estimatiua sit v̄tus cogitatiua ⁊ imaginatiua ⁊ memorialis. ⁊ ꝙ ipsa est diiudicās. sꝫ ꝑ seipsaꝫ est diiudicās ꝑ motus v̄o suos ⁊ actiōes suas. est imaginatiua:⁊ memorialis. sꝫ ē imaginatiua ꝑ id qḋ opat̄ in formis. ⁊ memorialis. ꝑ id qḋ ei⁹ vltima actio. sꝫ retētiua ē v̄tus sui thesauri: ⁊ vr̄ ꝙ formalis ⁊ cogitatiua hō sit memoria. q̄ ꝑuenit ex intentione ipsa. que intelligitur hominis.

❡ Capl'ꝫ 2ᵐ d actiōib⁹ formal'. ⁊ cogitatiue hoꝝ sensuū interioꝝ ī q̄ tractat̄ d̄ sōno. ⁊ vigilijs. ⁊ de sōno fallaci. ⁊ v̄o ⁊ aliquātulū de ꝓpetate ꝓphetādi.

Agemus prius de v̄tute formali dicētes ꝙ v̄tus formalis q̄ ē imaginatio. ⁊ ipsa ē vltia in q̄ residēt forme sensi- A

bilium. ⁊ facies eius quam ad sensibilia habet est sen-
sus cõmunis: sensus enĩ cõmunis reddit virtuti forma-
li q̃si ad reponẽdũ quicquid ei reddũt sensus exteriores ⁊ ip-
sa reponit: ⁊ aliqñ virtus formalis reponit q̃dã q̃ nõ sũt
apprehẽsa sensu: virtus vero cogitatiua cõuertit ad formas q̃
sunt in hac virtute formali ad cõponẽdũ eas: ⁊ resoluẽdũ:
quia sunt subiecta ipsius. ⁊ cũ eis cõposuerit formã aut diuise-
rit. possibile est vt reponat in illa: illa enĩ nõ est thesaurus
huius forme. sz q hec forma cõparatur ad aliquid: aut scḋm
q est adueniẽs ab intus vel de foris: sz ẽ thesaurus eius:
eo q ipsa est forma abstracta h mõ abstractiõis: si autẽ
hec forma eo mõ quo est cõpositiõis vel diuisiõis adue-
niret de foris hec virtus retineret eã: preter hoc etiã si appa-
reret huic virtuti ex alia cã: cũ aũt cõtigerit ex alia cã. aut
ex imaginatiõe aut ex cogitatiõe. aut ex aliqua figurarum
celestiũ. vt appareat in formali alia forma: ⁊ intellectus
fuerit absens: aut cessans ab inspiciẽdo: possibile ẽ tũc de-
scribi in ipso sensu cõi. quẽ ostẽdimus: aut audiat ⁊ videat
colores ⁊ sonos q nõ hñt eẽ ex̃. neq3 aliquid de illis est ex̃.
⁊ sepius cõtingit h. cũ negligẽs est virtus intelligibilis: q2 cũ
aĩa rõnalis occupatur aliis. ⁊ nõ ostẽdit estimationẽ. ⁊ ima-
ginationẽ. tũc cõfortatur imaginatiua ⁊ formatiua in suis
proprijs actiõib⁹. ita vt forme q̃ imaginantur videantur ei. q̃si
B sensate. ¶ Ad maiorẽ aũt h⁹ declarationẽ dicemus nos i
sequẽtibus demõstratiõe: q oẽs he virtutes sunt vnius
aĩe deseruiẽtes ei: crede h nũc sic positũ: ⁊ scias q occu-
patio aĩe circa aliquã istarum retinet eã ne adiuuet alias:
⁊ ne conseruet eas ab errore ipsarum. ⁊ ducat eas ad viã
rectitudinis. anima enim cum occupata fuerit circa inte-
riora non solet curare de exterioribus: quantũ deberet.
⁊ cum occupata fuerit circa exteriora: pretermittit gu-
bernare virtutes interiores. ipsa enim cum intente con-
siderat sensibilia exteri⁹ ea hora qua de his tractat: de-
bilitatur eius imaginatio ⁊ memoria. cũ vero obedit actio-
nibus virtutis cõcupiscibilis debilitantur actiões virtutis ira-
scibilis. sed cũ obedierit actiõib⁹ virtutis irascibilis debi-
litantur actiões virtutis cõcupiscibilis: ⁊ olo cũ obedierit dis-
positioni actionũ motiuarum debilitantur actiões apprehẽsi-
ue ⁊ ecõtrario. cũ vero aĩa nõ occupata fuerit actionibus
huius vel illi⁹. sz fuerit trãquilla: veluti eẽt separata: acci-
dit fortiori iter virtutes ⁊ operatiões vt operetur ⁊ superet: cũ vero
occupata fuerit vna virtute: ⁊ ob h pretermiserit cõpescere
aliã virtutẽ nõ retrahitur a suis actionib⁹ superfluis. nisi per cu-
stodiã aĩe. ⁊ extimatiõis circa se: tũc cõfortabitur illa virtus:
⁊ discurret per actiões suas quas hz nãlr: sicut illud vulgi. iã
vacuus est haer subaudis ab accipitre. egredere columba
⁊ discurre. h aũt qḋ accidit aĩe nõ occupari actiõe alterius
virtutis. aliqñ fit ex debilitate q̃ impedit ⁊ retrahit a perfectio-
ne. sicut fit in languorib⁹ ⁊ timorib⁹: aliqñ i quiete sicut in dor-
mitiõe. ⁊ tũc id de quo curiosior est nihil aliud est. nisi i-
perare virtuti de qua magis curat. ¶ Deinde virtus imagi-
natiua est virtus quã aliqñ retrahit aĩa a sua actiõe propria
duobus modis. vno cũ occupatur aĩa sensibus exteriori-
bus. ⁊ cõuertit virtutẽ formalẽ ad operãdũ in suis exterio-
ribus. ⁊ mouet eã per id qḋ reddit ei de illis. ita q non per-
mittit imaginatiuã cogitare. sz vt imaginatiua impediatur a
sua propria actiõe. ⁊ formalis etiã impediatur: ne possit cõiũgi
imaginatiue: ⁊ id quo vtraq3 eget de sensu cõi est priuare
ad impediẽdũ sensus exteriores: ⁊ hic ẽ vnus modus. Ali-
qñ aũt aĩa preualet super eã in suis actiõibus q̃ cõtinuatur eidẽ
cognitiõe ⁊ cogitatiõe. ⁊ h duobus modis. vno cũ dñatur
imaginatiue ⁊ subijcit eã sibi. ⁊ sensum cõez cũ ea ad cõpo-
nẽdũ formas aliq̃s ⁊ disiũgẽdũ: sz qḋ appetit aĩa vehe-
menter. vñ nõ licz imaginatiue agere q debebat agere nãlr.
sz trahitur ad partẽ ad quã trahit eã aĩa rõnalis. alio cũ reuo-

cat eã ab imaginatiõib⁹ q̃ nõ assimilantur rebus extrinse-
cis. ⁊ retrahit eã ab his falsificãdo eas. vñ nõ multũ licz
ei effigiare eas ⁊ representare. ¶ Si aũt imaginatiua impedi- C Impedimẽtũ aĩe.
ta fuerit vtroq3 mõ debilitatur ei⁹ actio. sz remoto vtroq3
impedimẽto: sicut fit in hora dormiẽdi. aut vno mõ sicut in
infirmitatib⁹ q̃ debilitãt corp⁹ ⁊ impediũt aĩaz ne habeat in-
tellectũ ⁊ cognitionẽ: ⁊ sicut fit i terrore cũ debilitatur aĩa:
⁊ q̃si dissoluitur propter id qḋ timetur ⁊ retrahitur oĩno ab intel-
lectu propter suã debilitatẽ. ⁊ q2 timet ne accidãt res cor-
porales: ⁊ sic q̃si discedet ab intellectu. ⁊ ab eius dñio. tũc
põt imaginatio niti. ⁊ cõuerti ad formalẽ ⁊ cõiũgere. ⁊ opa-
ri: ⁊ earum adunatio cõfortatur simul. ⁊ actio formalis fit ma-
nifestior: ⁊ forme q̃ sũt in formali presentantur in sensu cõi: ⁊
videntur q̃si habeãt eẽ extrinsecus: operatio etenim apprehen-
sa ex eo qḋ venit ab exterioribus: ⁊ ex eo qḋ venit ab inte-
riorib⁹ est id qḋ pingitur in formali. ⁊ nõ differt nisi in cõ-
paratiõe. sz cũ sensatũ vere est id qḋ apparet i ea: tũc id qḋ
apparet intus. est tale q̃le ẽ qḋ apparet foris. ⁊ propter h videt
epilenticus. ⁊ freneticus. ⁊ dissolut⁹ ⁊ soporat⁹ imaginatiões
existẽtes: q̃les vere videt in tpe salutis: ⁊ etiã audit sonos.
si aũt cogitatio ⁊ intellect⁹ subuenerit ei in aliquo istorum ⁊
reuocauerit ad se virtutẽ imaginatiuã excitãdo eã delebũ-
tur forme ille false ⁊ imaginatiões. ¶ Cõtingit aũt aliqui-
bus homĩ⁹ q virtus imaginatiua sit creata in illis fortissi-
ma. ⁊ preualẽs: ita vt nõ dñentur ei sensus neq3 formalis resi-
stat ei. ⁊ q aĩa eorum sit fortissima. ita vt propter h q contẽ-
platur intellectũ: ⁊ id qḋ ẽ super intellectũ nõ destruatur ei⁹ descẽ-
sio ad sensum. isti hñt in vigilijs qḋ alij in somnis: sicut po-
stea dicem⁹. hec. n. dispõ dormiẽtis dũ apprehẽdit visiões
vt certificetur ei aut ita vt sunt: aut propter imagines q̃s hñt.
istis quoq3 accidũt talia in vigilijs. sepe. n. inter vtrunq3
istorum cõtingit eas in vitio absentari a sensibus. ⁊ accidit
eis q̃si dormitatio. ⁊ multotiẽs nõ accidit. ⁊ multotiens
videt rẽ sicut ẽ: ⁊ multotiẽs apparet eis imago. propter cãz
enim q̃ imaginatur in dormiẽte: imago rei videtur: sicut postea
declarabim⁹: multotiẽs apparet eis similitudo. ⁊ videtur eis qḋ id
qḋ apprehẽdũt sit locutio illi⁹ imaginatiõis. veluti verba au-
dita q̃ tenẽt ⁊ legũt. ⁊ hec est propria proprietas virtutis imagina-
tiue. sunt aũt hic alie proprietates q̃ declarabuntur. ¶ Nullus D
aũt homĩz est q nõ habeat portionẽ in somnis. ⁊ apprehẽsiõi-
bus q̃ fiũt in vigilãtibus: inspirationũ. n. q̃ subito in aĩa ca-
dũt. nõ est cã nisi aliq̃ cõtinuitates q̃ nõ percipiuntur. neq3 id
cui cõtinuantur. nec añ illas nec post illas. ⁊ mouetur aĩa ab il-
lis ad aliud ab eo in quo fuerat: ⁊ h ẽ aliqñ oĩs generis. quia
aliqñ est ab intellectib⁹. ⁊ aliqñ est ab imaginatiõibus: ⁊
aliqñ est ex sensib⁹. ¶ Et fit h scḋz aptitudinẽ ⁊ vsuz. ⁊
mores. ille aũt inspiratiões sunt ex causis q̃ adiuuẽt aĩam
plerũq3 cognoscere ⁊ plerũq3 sunt sicut apparitiões subite q̃
nõ sũt residẽtes. ita vt memorari queãt. nisi eis succur-
rerit aĩa cũ retẽtiõe appetitiua. q2 qḋ poti⁹ agit aĩa. h est
s. retinere imaginationẽ circa genus diuisibile ab eo in
quo erat. hec aũt virtus imaginatiua solet semper rimari
duos thesauros formal ⁊ memorialis: ⁊ semper representa-
re formas. ⁊ icipiẽs a forma sensata: aut memorata procẽ-
dit ab ea ad cõtrariã. vel ad similẽ. vel ad aliquid inter qḋ ⁊ il-
lã sit aliq̃ cõparatio. ⁊ hec est nã ei⁹. sz proprietas motus ei⁹
de vno ad cõtrariũ ei⁹. ⁊ nõ ad cõsimile. vel ad cõsimile ⁊ non
ad cõtrariũ ei⁹. fit ex reb⁹ singularibus: q̃ nõ numerantur: oĩo
aũt oz vt origo rei in h sit h. s. q2 cũ aĩa cõsiderat simul in-
tẽtiões ⁊ formas mutatur ab intẽtiõe ad formã q̃ est prior.
aut absolute. aut q2 cõtigit q paulo añ viderat cõiũctionẽ
illi⁹ forme. ⁊ illi⁹ intẽtiõis. vel sensu. vel extimatione. ⁊ mu-
tatur iõ a forma ad intẽtionẽ. ¶ Sz prima cã q̃ appropriat
vnã formã ⁊ nõ aliã. ⁊ vnã intẽtionẽ ⁊ nõ aliã ẽ aliquid. aut
adueniẽs a sensu qḋ appropriat eã. aut ab intellectu. vel ab

extimatione q̄ appropriat eā. aut ab aliquo celesti: ⁊ q̄r
appropriata ē huic ei⁹ pgressio ⁊ eius motus fit appro-
priatus ppͥetate poꝛi ex dispōnib⁹. q̄ ꝯiūgunt̄ ex visu
⁊ paulo ante aliqbus formis: ⁊ itētionib⁹ ⁊ aliqñ etiā ille
dispōnes sunt celestes. aliqñ sūt ex puisiōe itellect⁹ ⁊ sen
sus q̄ ꝯiūgunt̄ ei post pͥmā ppͥetatē. ¶ Debes aūt scire
q̄d cogitatio rōnabilis est ppter hāc v̄tutē in maxio cru
ciatu. ¶ Et ppter nāʒ h⁹ v̄tutis est in occupatione labo-
riosa. ¶ Cū eniʒ iniūgit ei aliquā formā p quā tendit ad
aliq̄d ppositū. ipsa mouet̄ cito ad illud dissimile. ⁊ ex illo
ad aliud tertiū. ⁊ obliuiscit̄ pͥmū a quo īceperat. ita vt ne
cessario cogat̄ aia recordari. ⁊ ꝯfugere ad resolutionē. ⁊
ꝯuersionē: quousqꝫ redeat ad pͥncipiū. Cū aūt ꝯtingit in
hora vigilādi vt aia cōprehēdat aliqd. aut in hora som-
ni ꝯiūgat̄ celestibus talr̄ sicut postea dicem⁹. tūc si hec
v̄tus pmiserit eā. aut q̄r ē qeta: aut q̄r nō retrahit eā a cō
tēplādo. neqꝫ vincit eā. neqꝫ abbreuiat ei tp̄s ꝯtēplandi
ppter repͥsentationē suaꝝ imaginū illi defiget̄ illa for-
ma in memoria tenaciter sicuti est. Si aūt fuerit in vigi
lāte nō erit corpus recordari. ⁊ si fuerit i somnis nō erit
opus significatiōe. Si v̄o fuerit diuinatio. nō erit opus i
terp̄tatiōe. Significatio ⁊ iterpetratio est hic q̄d illic re-
cordari. Si aūt id q̄d videt̄ de illo nō firmiter imprimit
aia in v̄tute memorie sicut dʒ. Sʒ v̄tus imaginatiua op-
ponit singulis eoꝝ q̄ vident̄ in somnys imaginē simpli
cē aut cōpositā aut opponit cōposito: q̄d v̄r in somnys
imaginē simplicē aut cōpositā: neqꝫ cessat opponere ei
ei q̄d v̄r illic ꝯformationē cōpositā ex forma ⁊ itētioni-
bus. tunc erit retētio aie in se de eo q̄d vidit debilior: q̄ꝫ
retētio formalis ⁊ memorialis de eo q̄d reddidit imagi
natio: ⁊ iō nō stabilit̄ in memoria id q̄d visuʒ fuit de ce-
lestib⁹. sʒ stabilit̄ q̄d formatū est illi. Sepe etiā ꝯtingit
q̄ id q̄d v̄r de celestibus sit veluti caput ⁊ pͥncipiū. Sʒ
postea pualet imaginatio sup aiaʒ sic q̄ retrahat eaʒ ab
exequēdo q̄d vidit: ⁊ mouet̄ motu post motū q̄ motus
in nullo assimilat̄ ei q̄d v̄r de celestibus: illud enim iaʒ
abyt. ⁊ h̄ genus ē maneries somny in quo pua iterpreta
tio necessaria est. aliud aūt illusio ē. Jllud v̄o somniū q̄d
est illi⁹ gn̄is illi in quo pualet imaginatio necessario eget
iterpretatiōe. Sepe eniʒ videt hō iterpretationē sui som
ny in somnio suo: ⁊ est illud vere recordatio: q̄r v̄tus re-
cordatiōis sicut mota est pͥmū ab ipsa re ad ꝯformatio-
nē ppter cōparationē q̄ ē iter illas silr nō ē lōge vt mo-
ueat̄ a ꝯformatiōe ad ipsaʒ rē: sepe aūt ꝯtingit vt ipa ei⁹
actio imaginet̄ ei iteꝝ ⁊ videat̄ ei q̄si aliqs loq̄tur ei p
illā. ⁊ aliqñ nō est ita. sʒ q̄si videt̄ res firmiter absqꝫ cō-
iūctiōe aie cū celestib⁹: imaginatiua v̄o repͥsentat ꝯfor-
mationē suā. ⁊ reddit ad veritatē rei. Et h̄ modus veri
somny. aliqñ ꝯtigit ex imagiatiua sine ope alteri⁹ v̄tutis.
q̄uis v̄itas rei fuerit illō. ⁊ redit ad illā. Et aliqñ repͥtat
hāc ꝯformationē p aliā ꝯformationē. ⁊ ē iteꝝ op⁹ iterpta
tiōe iterp̄tis. sʒ hec etiā res. ⁊ dispōnes sūt q̄ nō apphēdū
tur. ¶ Dominū aūt qdā sunt veroꝝ somnioꝝ: q̄d sit cū
E aia ei⁹ ꝯsueuit dicere veꝝ ⁊ vicere fallacē imaginationē.
pluribus aūt ꝯtingit pcipe ⁊ alegorizare somniū suū in
somnys illis. s. quoꝝ aia sollicita fuit circa id q̄d vidit: ⁊
cū dormiūt remanet illa sollicitudo in ea sicut erat. ⁊ v̄-
tus imaginatiua icipit repͥsentare ecōtrario ei⁹ q̄d repre
sentauerat antea. Jā aūt dr̄ rex hercules vidisse somniū
q̄d nimis terruerat eū. ⁊ nō inueniebat ante iterptes: qui
soluerēt illud: q postq̄ꝫ dormiuit iterpretatū est ei suum
somniū in somnys. in quo ꝯtinebant̄ q̄dā q̄ futura erāt
in mūdo. ⁊ pcipue in ei⁹ ciuitate. ⁊ regno: deide cū rescri
psissent ea q̄ pdicta fuerāt. ipleta sunt sicut iterptatū illi
fuerat in somnys. Jā ēt h̄ expti sum⁹ in aliqs. Eoꝝ autē

q hoc vidēt: vigilātes quidē vidēt sic est ppter nobilita-
tē aie sue. ⁊ q̄r ei⁹ aia est fortis. ⁊ ppter fortitudinem sue
imaginatiōis. ⁊ memorie que nō ipediūt sensibilia a suis
ppͥys actiōib⁹. ¶ Quidā v̄o vidēt ppter absentationē
sue discretiōis: ⁊ q̄r aia quaʒ hn̄t alienata est a sua rōne.
Sed cū hec imaginatio est fortis. ⁊ est potēs recipe ab-
sentiā dū vigilat. Aie aūt necessarie sūt v̄tutes iteriores
ad recipiēdū origīes absentiū duob⁹ modis. vno vt ima
ginet̄ in illis itētio visa stabilr: alio vt sint vt iuuātes: ⁊
deseruiētes ei ad libitū ei⁹: nō ipediētes eā neqꝫ trahen
tes eā post se. Est igit̄ necesse cōparationē eē iter absen-
tiā. ⁊ iter aiaʒ. ⁊ iter v̄tutē iteriorē imaginatiuā. ¶ Si ve
ro sensus ipedierit eā aut itellectus ipedierit p modū in-
telligibilē quē pdiximus: nō vacabit aliqs. sicut speculum
cū occupatū fuerit ex vna pte. multe formaꝝ q̄ solebant
describi in speculo illo deperēut: pibit cōparatio q̄ erat
iter illa. ⁊ nō describunt̄. ⁊ idē est hāc occupationē fieri
sensu. aut retētiōe itellectus. ¶ Cū vero aliq̄d hoꝝ re-
mouebit̄. cito aderit cōparatio q̄ est necessaria inter ab-
sentiā ⁊ aiaʒ. ⁊ iter v̄tutē imaginatiuā. ⁊ videbit̄ subito
visuʒ. ¶ Sʒ q̄r de v̄bo imaginatiōis iā puenim⁹ ad som
nia. bonū est vt ostēdamus paꝝ pͥncipiū ex quo prouenit
aliq̄d puidere in somnys ex his q̄ ponemus: nō eniʒ fir
miter mōstrabunt̄ nisi in phylosophia pͥa. ¶ Dicem⁹ F
q̄ q̄d oia q̄ in mūdo sunt pterita psentia ⁊ futura hn̄t eē.
in sapia creatoris. ⁊ angeloꝝ itellectualiū scḋʒ aliqd: ⁊ in
aiabus: q̄ sunt angeli celoꝝ hn̄t eē scḋʒ aliud. postea aūt
declarabunt̄ isti duo modi aīe. ⁊ demonstrabit̄ tibi q̄
aie humane maiorē hn̄t cōparationē cū substātys ange
licis q̄ꝫ cuʒ corpibus sensibilib⁹. ⁊ nō est illic occultatio
aliqua neqꝫ auaritia. ¶ Sʒ occultatio est scḋʒ receptibi
lia. aut q̄r sunt ifusa corpibus. aut q̄r sunt inquinata ab
his qbus depͥmunt̄ deorsuʒ. Cū aūt ocīant̄ ab his actio-
nibus merent̄ videre q̄d est illic. pͥmū āt q̄d v̄r est id q̄d
ptinet ad illū hoīeʒ. vel ad suos vel ad suā terrā: vel ad
suā ciuitatē vel ad suū clima. Et iō pleraqꝫ somnioꝝ pdi
ctoꝝ ppͥa sūt hoi somniāti. vel ptinētia ad ipʒ. q̄r ei cui⁹
meditatio fuerit ō itellectib⁹ apphēdūt. ⁊ ille cui⁹ medita
tio fuerit de gubernatiōe mūdi videbit ⁊ istruet̄ indu-
catu ei⁹. ⁊ silr oia ad hūc modū. ¶ Nō sunt aūt oia som
nia vera. neqꝫ sunt hō q̄ multū sit curādū de eis: v̄tus
eniʒ imaginatiua. nō semp repͥsentat q̄d emanat a cele-
stib⁹. sʒ tn̄ h̄ sepi⁹ agit cū ipsa v̄t⁹ cessat repͥsentare ea. q̄
sunt sibi ppinquiora eoꝝ aut q̄ sūt illi ppinquiora: q̄dā
sunt nālia: q̄dā v̄o volūtaria. Nālia aūt sunt q̄ veniunt
ex tēperātia v̄tutū humoꝝ. cū spū gn̄ante v̄tutē forma-
lē ⁊ imaginatiuā. pͥmū eteniʒ nō repͥsentat. neqꝫ occupat̄
nisi ppter h̄. Et aliqñ ēt repͥsentat id q̄d est i corpe. ⁊ q̄d
est illi accñs. sicut cū v̄tus expulsiua spmatis mouet̄ ad
expellēdū. v̄tus v̄o imaginatiua repͥsentat tūc formam.
quā aia solet diligere. ⁊ cōmisceri cū ea: hn̄ti eni famē re-
psentat fercula: ⁊ cui fuerit necesse expellere supfluitatē
repͥsentat locū ipͥi⁹. ⁊ cui acciderit q̄d aliq̄d mēbrū eius
calescat aut ifrigidet̄ calore aut frigiditate repͥsentat ei
q̄d illō mēbrū mittit̄ in ignē aut i aquā frigidā. ¶ Mi-
rū est aūt q̄ sicut accidit ex motu nature ad expellendū
spma imaginatio aliq̄. sic aliqñ accidet imaginatio aliq̄
forme desiderate ppter aliquā cāꝝ. ⁊ mouet̄ nā ad ꝯiū-
gēdū spma. ⁊ pcipit spūl q solet extēdere mēbrū coeūdi.
⁊ aliqñ emittit spma. ⁊ aliqñ ꝯtingit h̄ in somnys. aliqñ
in vigilia. Quis nō fuerit curiosus de h̄. ¶ Uoluntaria
aūt sunt cū cogitatio aie fuerit ꝯuersans vigilia ad ꝯsi-
derādū aliqd ⁊ gubernādū illud. ¶ Cū vero dormierit
imaginatiua repͥsentat ei illō. aut q̄d est de gn̄e illi⁹ rei.
Et he sunt reliquie cogitationis diurne. Sed h̄ oia sunt

illusiones in somnys. ¶ Aliqñ vero fiūt ex opatiōibus
celestiū corpoꝝ q̄ aliqñ opant̄ formā. ꝛ imaginationem
scd̄z cōparationē eoꝝ. ꝛ cōparationē aiaꝝ ipsaꝝ. ꝛ scd̄m
B aptitudinē. ¶ Nō sunt aūt ille forme silitudo alicuius
rei q̄ ē in seculo absentatiōis. neqꝫ fuit ex pulsiōe. ¶ Sꝫ
q̄ egēt iterptatiōe sunt ea q̄ nō hñt aliquā cōparationez
ad illa oīa: ꝛ sciť qꝛ ɔtingūt ex cā extrīseca q̄ hñt aliquā
significationē. ꝛ idcirco nō sūt vera pleraqꝫ somnia vifi/
cātis ꝛ mēdacis ꝛ maliciosi ꝛ ebrꝫ. ꝛ ifirmi. ꝛ tristis. ꝛ in
quo pualet mala cōplo aut sollicitudo. pter h̄ etiam nō
sunt vera somnia pleraqꝫ nisi q̄ videnť in mane. Oēs. n.
cogitatiōes hac hora gescūt: ꝛ motus humoꝝ sunt finiti.
Cū vero virtus imaginatiua fuerit in tali hora. q̄ nō ipe
diť ppter corp᷒. nō est sepata a memoriali. neqꝫ a forma
li. sꝫ est cōpos illaꝝ: tūc seruitiū imaginatiue quo seruit
aie est q̄le meli᷒ eē pōt. Necesse est eniꝫ sine dubio vt for
ma q̄ aduenit illi describať in illis v̄tutibus firmiter. aut
ita est aut p ɔformationē. ¶ Illi aūt sunt hoīes veroꝝ
somnioꝝ q magis sunt tēperate cōplexiōis. ꝛ q est sicce
cōplonis: q̄uis bene retineat: nō tñ bene recipit. ¶ Qui
v̄o est humide cōplonis q̄uis cito recipiat. tñ cito amit/
tit. ꝛ fit ei tāqꝫ nō recepisset. ¶ Qui v̄o est calide cōple/
xionis est agilis in suis motibus. ꝛ q est frigide cōplexio/
nis est piger. ¶ Ex illis aūt ille est v̄erior q ɔsueuit dice/
re veꝝ. ¶ Usus eniꝫ mētiēdi in malis cogitationib᷒ fa/
cit imaginationē maloꝝ motuū. ꝛ inobediētē correctio
ni v̄tutis rōnalis. ꝛ eius dispō est sicut dispō imaginatio/
nis eius cuius cōplo corrupta est. ꝛ ɔuersa est in agilem.
Sꝫ qꝛ pēdet hoc ex somno ꝛ vigilys debemus h̄ oñde/
Vigilia quid est. re cōpēdiose. qd sit somnus. ꝛ vigilia. ¶ Dicemus igiť
ꝙ vigilia dispō est in qua aia iperat sensibus. ꝛ v̄tutib᷒
Somnus quid est. mouētibus exteri᷒ volūtarie cui nō ē necessitas. ¶ Sō/
nus v̄o est puatio huius dispōnis in quo aia ab exterio/
ribus ɔuertiť ad iteriora. sꝫ h̄ qd̄ ɔuertiť necesse est fie/
ri aliquo istoꝝ modoꝝ: scilicet aut ppter lassitudinez q̄
ɔtigit exteriorib᷒: aut ppter lassitudinē q̄ venit ex illis.
aut qꝛ istrumēta nō illi sunt obediētia. Qui vero ex las/
situdine est ppter id qꝛ id qd̄ vocať spūs. de quo postea
scies loco suo: dissolutus ꝛ debilitatus est. ꝛ refugit ad i/
teriora: ꝛ sequunť eū v̄tutes aiales. ꝛ hec lassitudo aliqñ
ɔtingit ex motibus corpalibus. aliqñ ex curis: aliqñ ex
pauore: ex pauore ꝛ eniꝫ aliqñ accidit somnus. ꝛ etiam
mors. Aliqñ v̄o cure faciūt somnū nō eo mō. sꝫ qꝛ calefa
ciūt cerebrū. ꝛ humores attrahunť ad illud. ꝛ cuꝫ ipleť
cerebrū fit dormitatio ppter humorē. q aūt ex curis est
fit ppter h̄ ꝙ cibaria ꝛ humores cū ɔiungunť intus: in/
digēt vt adueniāt ei spūs cū toto nālī calore. ad h̄ vt pos/
sit calor efficere digestionē pfectā. ꝛ relinquat exteriora.
¶ Sꝫ q est ex in obediētia istrumētoꝝ fit cū nerui ibibū
tur ꝛ opilanť ex vaporib᷒ ꝛ cibis. q diffundunť in eis. ita
vt digrediant̄. ꝛ spūs refugit mouere ppter multā humi
ditatē. vigilia v̄o fit ex causis oppositis sic̄ ex caliditate
ꝛ siccitate. ꝛ de his causis ē recreatio. ꝛ qes habita: ꝛ ex
his pfectio digestiōis. ꝛ diffusio spūs: ꝛ ex his ē dispō ma
la q̄ ipedit aiaꝫ. ꝛ nō pmittit eā itus. sꝫ euocat eā ad exte
riora. sicut ira: aut pauor ex re ppinqua. aut cruciatus ex
veneno gnāte dolorē. h̄ aūt nūc adiectuꝫ ē. accidtalr ei
in quo eramus. q̄uis oporteat loqui de somno ꝛ vigilia.
cum loquemur de accidentibus habētis sensuꝫ.

¶ Caplꝫ 3m de actiōib᷒ v̄tutis memorialis ꝛ extimatie. ꝛ
ꝙ actiōes oiuꝫ haꝝ v̄tutū fiūt in istrumētis corpalibus.

A POstquā iaꝫ pscrutati sumus dictionē de dispōne imaginatiue ꝛ for
malis: debemus nūc loq de dispōne memo/
rialis. ꝛ qd itersit iter ipsaꝫ ꝛ cogitatiuā in ho/
ra extimādi. ¶ Dicemus q̄: qꝛ extimatio est excellētior
index in aialibus: q̄ iudicat ad modū adinuente imagi/
natiōis cū non est certa. ꝛ h̄ est sicut id qd̄ accidit hoi cū
putat mel eē sordidū: qꝛ est sile stercori. Estimatio enim
iudicat ita eē. ꝛ aia sequiť ipsaꝫ extimationē. q̄uis itelle/
ctus phibet. ¶ Aialia aūt ꝛ q assimilāť eis hoīes nō se/
quunť in suis actiōib᷒: nisi h̄ iudiciū extimatiōis: qd̄ nō
hꝫ descriptionē rōnalē. sꝫ ad modū adinuētiōis q̄ est in
eius aio tñ: q̄uis v̄tutibus hoīs ppter ɔsortiū rōnis ac/
cidat aliqd ppter qd̄ v̄tutes ei᷒ iteriores differūt a v̄tuti
bus aialiū: vñ ex vtilitatib᷒ sonoꝝ cōpositoꝝ. ꝛ coloꝝ. ꝛ
odoꝝ. ꝛ sapoꝝ cōpositoꝝ ꝛ spei ꝛ desidery. hꝫ qd̄ā q̄ nō
hñt cetera aialia: ꝛ eius v̄tus imaginatiua iterior cuius/
modi est: qd̄ valet ad sciētias: ꝛ pcipue v̄t᷒ sue memorie:
valet multū ad sciētias: eo ꝙ ɔfert nobis experimēta: q̄
retiet memoria ꝛ ɔsideratiōes singuloꝝ ꝛc. hō. ¶ Re/
deamus aūt ad agēdū de estimatiōe dicētes: qꝛ oꝫ ingre
re rōnes ɔsiderādi estimationē in qbus nō cōicet itelle/
ctus in hora extimādi. s. q̄liter apphēdat itētiōes q̄ sunt
in sensibilibus: statiꝫ vt sensus apphendit formas. ita vt
aliqd de illis intētionibus nō sentiať. ꝛ ita vt plures ex
illis neqꝫ psint post: neqꝫ in ipsa hora. Dicemus igiť ꝙ
ipsa extimatio fit multis modis. vnus ex illis ē cautella
pueniēs in eē ꝙ est a diuina clemētia. sic̄ dispō infantis q
cū nasciť mox pēdet ab vberibus. ꝛ dispō ifantis q cum
eleuať ad stādū ꝛ vult cadere statiꝫ currit ad adherēdū
alicui. vł ad custodiēdū se p aliqd ꝛ cū qs oculū ei᷒ pur/
gare voluerit a lippitudine. ipse statiꝫ claudiť antequā itel
ligat qd sibi accidet ex illo. ꝛ qd debeat facere sup illud:
q̄si sit nā aie eius: ꝛ nō habeat h̄ p electionē. Propter h̄
et aialia hñt suas cautelas nāles. Cuius rei cā sūt cōpa/
ratiōes q̄ hñt esse iter has aias. ꝛ eaꝝ pncipia. q̄ sunt du/
ces icessantes pter cōparatiōes quas ɔtingit aliqñ eē ꝛ
aliqñ nō eē: sicut ɔsiderare cū itellectu. ꝛ qd̄ subito i mē
te venit. oīa eniꝫ illic veniūt ꝛ p istas cautelas apphen/
dit estimatio itētiōes q̄ sūt cōmixte cū sensibus de eo qd̄
obest vel pdest: vñ ouis pauet lupū. ꝛ si nūqꝫ viderit il/
lū. neqꝫ aliqd mali ptulerit ab illo: leonez quoqꝫ multa
aialia pauēt. Sꝫ accipitres pauēt alie aues. ꝛ ɔueniūt cū
alys absqꝫ discretione. hic ē vn᷒ modus. Ali᷒ aūt modus
est sicut h̄ qd̄ fit p experiētiā: aial eteniꝫ cū habuit dolo/
rē aut delicias. aut puenerit ad illud vtilitas sensibilis.
aut nocumētū sensibile adiūctū cū forma sensibili. ꝛ de/
scripta fuerit in formali forma h᷒ rei. ꝛ forma ei᷒. qd̄ ad/
iunctū est illi. ꝛ descripta fuerit in memoria itētio opatio/
nis q̄ est iter illas. ꝛ iudiciū de illa. s. ꝙ memoria p seip/
saꝫ nālr apphēdit h̄: ꝛ deinde cū apparuerit ex imaginati
uā forma ipa: tūc mouebiť p formā. ꝛ mouebiť cū illa id
qd̄ adiūctū fuerit illi: de itētionib᷒ vtilibus aut nociuis.
ꝛ oīno pcedet in memoria ad modū motus. ꝛ pquisitio/
nis q est in nā v̄tutis imaginatiue. sꝫ estimatio h̄ totum
sentiet simul. ꝛ videbit itētionē p formā illā. Et h̄ ē mo/
dus q accidit p expiētiā. vñ canes terrenť lapidib᷒ ꝛ fu/
stibus ꝛ similia. Aliqñ aūt ab estimatiōe adueniūt alia
iudicia ad modū silitudinis. ¶ Cū eni res habuerit ali/
quā formā ɔiūctā cū itētiōe estimatiōis in aliquo sensi
biliū q̄ ɔiūcta est semp cū oībus illis. cuꝫ visa fuerit for/
ma eius: videbiť itētio. Aliqñ aūt aialia differūt in iudi/
ce q eget in suis actionibus vt iste v̄tutes obediāt. Id āt
quo magis eget est memoria ꝛ sensus. ¶ Sꝫ forma op᷒
est ppter recordationē. ꝛ memoriā. Memoria āt est etiā
aialibus. Sꝫ recordatio q̄ est igeniū recordādi ꝙ oblitū
est: nō iueniť: vt puto: nisi in solo hoīe. Cognoscere eteniꝫ Ari. ō memo. ꝛ remi. lec. 7.
aliqd sibi fuisse qd̄ post ea deletū est nō est nisi v̄tutis rō/
nalis: si aūt fuerit alterius pter rōnalē poterit eē estima/

tionis.ſ; que decoratur rōnalitate. Reliqua.n.aialia ſi
memorāt:memorāt tñ.Si vero nō memorāt memora/
re nō deſiderāt neq; cogitāt inde.Immo h̄ deſideriū ⁊
hic appetitus ſolius hoīs eſt. Recordatio vō eſt relatio
ad aliqd qd̄ habuit eē in aīa in preterito.⁊ imitaꝛ diſcere
ſcdm̄ aliqd ⁊ nō imitaꝛ ſcd̄ȝ aliud:recordatio etenim eſt
motus a rebus apphēſis exterioribus ad alias.Siľr di/
Recordatio ſcere eſt mot⁹ a cognitis ad icognita ad h̄ vt ſciantꝛ. Re
cordatio vō eſt inqſitio vt habeaꝛ in futuro q̄le habeba
tur in p̄terito.diſcere vō nō eſt niſi vt habeaꝛ aliqd i fu/
B turo.Itē i recordatōe nō itur ad id qd̄ itēdiꝛ p aliqua q̄
ſeqtur acqſitio itētionis neceſſario.ſ; ad modū ſignoꝝ.
Cū eniȝ iā hꝛ id qd̄ eſt ꝑpinquius itētioni:moueꝛ aīa ad
itētionē tali diſpōne q̄le ipſa erit.Si aūt fuerit diſpō di
uerſa q̄uis ſubeat mētē forma ꝑpinqua aūt ei⁹ itētio.nō
tñ oportebit ꝑpter h̄ moueri:ſicꝫ ille cui⁹ mentē ſubyt li/
ber aliqs: p quē recordaꝛ magiſtri q ſe docuit eū. Nō tñ
eſt neceſſe vt cū recordaꝛ libri ⁊ itētionis eius.recordeꝛ
etiā magiſtri ſui oīs hō.via aūt que ducit ad diſcere. ne/
ceſſario ducit nos.⁊ hic eſt ſillogiſmus ⁊ diffō. ¶ Sunt
aūt plerıq; hoīes qbus facilius eſt diſcere q̄ȝ recordari.
Iſti.n.nāľr hn̄t cognoſcere neceſſaria motus:qbuſdā ve
ro fit ecōtrario. Quidā.n.ex illis ē fortis i memoriter re
tinēdo.ſ; debilis in recordādo:eo ꝙ ē ſicce cōplonis q̄ re
tinet qd̄ apphēdit:ſ; mā cū moueꝛ:aīa nō eſt obediens
actiōibus imaginatiōis. ⁊ ei⁹ repſentatiōibus. alius vō
ꝯrius eſt illi. Qui eniȝ citius recordanꝛ ſunt hi q magis
ꝑcipiūt nutus.nutus eteñ opanꝛ motū ſenſibiliū ad aliꝰ
as itētiōes.Et q fuerit ꝑceptibilior nutuū:erit citius re/
cordis. Alius vō ē fortis in diſcēdo.ſ; debilis in memo/
rando.q̄ſi enim iter diſcere ⁊ memorare ꝯrietas eſt. Ad
diſcēduȝ eteniȝ neceſſe ē vt mā forme iterioris ſit multū
facile ad iprimēdū ei.ad qd̄ nō iuuat niſi humor. ¶ Me
morie vō neceſſaria eſt mā.a qua difficulter deleaꝛ qd̄ i/
preſſuȝ eſt in illa.⁊ ad h̄ opus eſt ſicca mā.⁊ iō ē difficile
hr̄i illa duo ſimul. Illi vō ſunt memoriores quoꝝ aīe nō
hn̄t multos motus.neq; diſpgunꝛ cogitationes eorum.
¶ Ille eni cuius aīa multos hȝ motus ⁊ multiplices co
gitatus nō hr̄i memoraꝛ.q̄ memoria cū ſicca mā eget vt
aīa ſit velox ad formā ⁊ ad māȝ ſtudio.⁊ vt hn̄s illā non
occupeꝛ circa alia.vñ pueri q̄uis ſint humidi. tñ firmi/
ter retinēt.Aīe.n.eoꝝ nō occupanꝛ circa q̄ occupanꝛ aīe
maioꝝ:neq; mouenꝛ ab eo in quo ſtant ad aliud. Iuue/
nū aūt ꝑpter calorē ſuū.⁊ ꝑpter motus ſuos agiles quā/
uis cōplo ſit ſiccatñ memoria eoꝝ nō eſt ſicut memoria
īfantiū ⁊ pueroꝝ.Senibus vō accidit ꝑpter humorē q
p̄ualet in eis nō memorare ea q̄ vidēt.Sȝ aliqñ ex dolo
re aut ira.aut ceteris hꝫ.accidit cuȝ memoria aliqd ſiľe
diſpōni rei.qualr̄ acciderit.Cā vō doloris ⁊ ire.⁊ triſtitie
nō eſt niſi q̄ eoꝝ q̄ p̄terierūt forma ipreſſa ſenſib⁹ inte/
rioribus:q̄ cū reddit facit illud aut ſiľe illius:deſideriuȝ
Spes quoq; ⁊ ſpes faciunt hoc etiā. Spes aūt aliud eſt q̄ȝ de/
ſideriū.Spes eni eſt imaginatio alicuius rei cū affirma/
Deſiderium tiōe aut opiniōe q̄ erit.Deſideriū vō ē imaginatio rei. ⁊
ꝯcupiſcētia ei⁹.⁊ iudicare qd̄ delectabiꝛ in illa ſi adhe/
Timor rit. Timor aūt eſt oppoſitus ſpei ad modū ꝯrietatis.Sȝ
diffidētia vel deſpatio.eſt eius p̄uatio.⁊ hec oīa ſunt iu/
dicia extimatiōis. ¶ Iudicemus.q̄ nūc de his q̄ diximꝰ
de v̄tutibus apphēdētibus aīalibus.⁊ oñdamus ꝙ oēs
agūt actiōes ſuas cū iſtrumētis dicētes. ꝙ ex oībus v̄/
tutibus id qd̄ eſt apphēdēs formas ſingulares exterio/
res ſcd̄ȝ affectionē imꝑfecte abſtractiōis ⁊ ſepationis a
materia: neq; abſtracte aliquo modo ab appendicys
materiā:ſicut apphēdūt ſenſus exteriores:qd̄ egeant in/
ſtrumētis corꝑalibus manifeſtū eſt:hec eniȝ, forma nō

apphēdiꝛ niſi quādiu materie ꝑmāſerint ⁊ extiterint p̄/
ſentes.Corpus vō p̄ns nō ē extrīs p̄ns niſi apud aliquod
corpus. Nō eniȝ ē p̄ſens aliqñ.⁊ abſens aliqñ apud non
corpus:neq; hȝ cōparationē ad v̄tutē ſimplicē ſcd̄ȝ p̄ſen
tiā ab abſentiaȝ. Eteniȝ ꝙ nō ē in loco res localis nō cō
paranꝛ ſcd̄ȝ p̄ſentiā illi vel abſentiā ab illo:q̄ p̄ntia non
cadit i ſitu:⁊ ſepatio p̄ntis niſi ad id cui p̄ſentaꝛ: h̄ aūt i/
poſſibile ē.niſi cū p̄nte corꝑe id cui p̄ſentaꝛ.⁊ fuerit cor/ C
pus vel in corꝑe. ¶ Sȝ apphēdēdi formas ſingulas ſe/
cūdū abſtractionē ꝑfectā a mā.⁊ ſ; p̄uationē abſtractio
nis vllo mō ab appēdicys mālib⁹: ſicut eſt imaginatio:
neceſſariū eſt etiā iſtrumētū corꝑale. imaginatio eteniȝ
nō pōt imaginari niſi forma imaginabilis deſcripta fue/
rit in eo corꝑe:ideſt cerebro deſcriptiōe q̄ ſit cōis v̄tuti ⁊
corpori.forma enim ſocratis que deſcribiꝛ imaginatiōe.
ſcdm̄ eius figuram: ⁊ eius lineamenta ⁊ ſm̄ ſitum ſuoꝝ
membroꝝ aliorum circa alia.que apparent in imagina/
tiōe:ſicut ꝙ videanꝛ:īpoſſibile ē imaginari ſicut ē: niſi
ille ꝑtes ⁊ dimēſiōes ſuoꝝ mēbroꝝ fuerint deſcripte in
corꝑe.ita vt dimēſiōes illius forme ſint in dimēſionib⁹
illi⁹ corꝑis:ideſt cerebri.⁊ ꝑtes ei⁹ in ꝑtib⁹ illius. ¶ Re/
moueamus aūt formā ſocratis.⁊ ponam⁹ formā q̄drati
a.b.c.d.q̄ hn̄t dimēſionē finitā ⁊ locū.⁊ q̄litatē ⁊ dimē/
ſionē.⁊ diuerſitatē anguloꝝ numero.⁊ cū anglis eius q
ſūt.a.b.ꝯiūgāꝛ duo q̄drata iter ſe eq̄lia:quoꝝ vnūqd̄q;
habeat locū deſignatū.ſ; ſint ſilia in formis.⁊ ex tota cō/
iūctiōe q̄dratoꝝ deſcribaꝛ q̄ſi allate figura. h̄ mō ſingu
laris. vna numero extrīs imaginatōe.Dicemus q̄ ꝙ qua/
dratū.a.e.ȝ.u.ē aliud numero a q̄drato.b.t.h.i.⁊ cecidit
imaginatiōe.ȝ.u.ad dextrā ꝑtē ei⁹ ſepatū ab eo ſitu ima
ginatiōis aliquo in imagiatiōe. Neceſſe ē aūt vt hec diſ/
poſitio ipſoꝝ ſit.aut ꝑpter formā.c.d.q̄drature:aut pro/
pter accñs q̄drature qd̄ eſt ꝓpriū illi:aut ꝑpter māȝ cui
iprimiꝛ. Impoſſibile eſt aūt alteritatē eoꝝ eē ſcdm̄ for/
mā q̄drature. Iā eniȝ poſuimus ea ſilia.⁊ eq̄lia. ⁊ ꝯfor/
mia. Impoſſibile ē etiā h̄ eē ex accñti qd̄ ſit ei ꝓpriū.pri/
mo q̄ ad imaginādū illud dextrorſuȝ nō ē neceſſe cade
re aliqd accñs in ea:q̄ nō ſit h̄ niſi ꝑpter ꝑtes materie.
Scdo q̄ ipȝ accñs aut eēt aliqd in ipſa eſſentialr̄:aut eēt
aliqd qd̄ hr̄et eē ex cōparatiōe ſui ad illud.cui⁹ figura eſ/
ſet figura abſtracta ab aliquo hn̄te hꝫ imagiatiōnē: aut
eēt aliqd qd̄ hr̄et eē ex cōparatiōe recepte materie. Im/
poſſibile eſt aūt aliqd eius eē in ſeipſa ex accñtibus que
ſūt ei ꝓpria. Nā id eē aut iſepabile:aut ſepabile:īpoſſibi
le ē aūt iſepabile eē eēntialr̄:niſi fuerit iſepabile ab oī eo
qd̄ cōicat cū eo in ſpē. ¶ Duo aūt q̄drata poſuimus eq̄/
lia i ſpē:q̄ nullū eoꝝ hȝ accñs iſepabile qd̄ nō habeat al/
teꝝ. Itē īpoſſibile ē vt in v̄tute indiuiſa ſicut eſt diuiſio
v̄tutū corꝑaliū.accidat accñs alicui:qd̄ nō hēat aliud: qd̄
eſt illi⁹ forme cū eoꝝ ſubȝ ſit vnū indiuiſuȝ qd̄ eſt v̄tus.
¶ Impoſſibile eſt etiā eē ſepabile. Oporteret eniȝ vt cū
remoueretꝛ illud ſepabile mutareꝛ ei⁹ forma in imagina
tiōe.⁊ imaginatio nō imaginareꝛ.ipȝ vt eſt niſi cū eo cō/
iungereꝛ illud. ¶ Cū vō remouereꝛ mutareꝛ imagina/
tio:aut nō ſic imaginaꝛ illud cū alicui⁹ qd̄ adiūgiꝛ illi. ſ;
imaginaꝛ illud ſic quocūq; mō fuerit eius diſpō: imagi/
natio quoq; nō pōt ponere ipȝ accñs in altero vt fiat ſicꝫ
p̄mū.ſ; quādiu fuerit in illo erit ſic:⁊ imaginatio videbit
illud.ſic ita vt nō attēdat ad aliud qd̄ adiūgaꝛ illi. Im/
poſſibile ē aūt.vt q̄le h̄ dicaꝛ de intellectu.ſ; h̄ differeꝛ
v̄bū vſq; ad ei⁹ diſpōnē.Dicaꝛ q̄ qd ē qd̄ fecit diſpōnes:
q̄ appropriauit illud hac diſpōne.ſ.ponēdo ſepatum ab
alio. ¶ Sȝ vl̄i aliqd ē qd̄ adiūgit intellect⁹ qd̄ eſt diffō
dextri ⁊ ſiniſtri. Quia cū ꝯiūxerit q̄drato.diffōneȝ dex.
trorſuȝ.fiet poſtea dextrū. Non hȝ aūt hāc diffōnē niſi

res itelligibilis vlis: ⁊ in hꝰ est impossibile. est eniꝫ res posita q̄ sequit̄ positionē in formādo. sꝫ h̄ singularis qꝺ non est ex positione. neqꝫ formaī in imaginatōe: nisi forma appꝛhēsa ex sensato aut ex diuersitate situs. ⁊ desigit̄ visa imaginata illa eadē eē ipossibile est dici hāc eē diffinitionē. ⁊ nō alterius. ⁊ nō poniꝰ ꝓpter aliqd. ꝓpter qꝺ oꝫ hr̄e additionē huius diffinitiōis sine altero. neqꝫ imaginatio ponit eā sic ꝓpter h̄. sꝫ imaginat̄ sic subito: eo ꝙ ita est in se. nō ꝓpter positionē eiꝰ. ⁊ imaginat h̄ q̄dratū a dextro. ⁊ illud a sinistro nō ꝓpter aliqd qꝺ sit adiūctū isti vel illi. postq̄ aduenit eis: fiat hoc sinistrū ⁊ illꝺ dextrū. sꝫ in actiōe itellectus diffō sinistri ⁊ diffō dextri aduenīūt q̄drato. cū ipsuꝫ ē iā q̄dratū cui nō accidit aliud. sicut vnū vle aliꝫ. ipossibile est eni vt stabiliat̄ in itellectu. ḡ sicut vle adiūgit̄ aliꝫ vli. sic ⁊ dextrū ⁊ sinistruꝫ. ⁊ alias appēdētias addit itellectꝰ vli p diffōnes: ita absqꝫ aliquo qꝺ accidit illi. ⁊ vt sit aptū ad accidendū sibi aliqd in imaginatiōe vo nisi itētio fuerit singularis cū eo p qꝺ fit singularis nō apparebit imaginatiōi. ⁊ ꝓpter hoc possibile est potētie itellectus ꝯiūgere vnā itētionē cuꝫ alia ad modū ponēdi. sꝫ nisi p̄mū qꝺ appet in imaginatiōe habuerit sitū terminatū aliquē cū describit̄ in ea: nō poterit ei poni terminus. ḡ iā destructū est hāc sepationē eē ꝓpter accn̄s isepabile p seipsuꝫ. aut sepabile p

D seipsuꝫ positū. ¶ Dicemus etiā ꝙ ipossibile est h̄ eē ex cōparatiōe sui ad aliqd. cuius hec sit imaginatio. multotiēs eniꝫ imaginat̄ qꝺ nō ē ītē si vnū q̄dratoꝝ imaginatoꝝ cōparationeꝫ habuerit ad aliqꝺ corpus. ⁊ alteꝝ q̄dratū ad aliud: ipossibile ē coꝝ subꝫ eē indiuisibile. vnū eniꝫ q̄dratoꝝ imaginatoꝝ nō plus oꝫ hr̄e cōparationeꝫ ad aliqꝺ quadratū forinsecoꝝ. q̄ꝫ ad aliud: nisi h̄ ꝯtigerit ex cōparatiōe corpis. qꝺ est subꝫ illius. ⁊ sustinētis illud. in qꝺ nō cadat aliqd. ⁊ tūc subꝫ illius erit p̄ter subꝫ istius. ḡ vtus erit diuisa q̄ nō diuidit̄ in seipsa. nisi diuisione eiꝰ in quo est. erit ḡ corpalis. ⁊ forma erit descripta in corpe. ḡ ipossibile est duo q̄drata separi in imagiatione ꝓpter sepationē duoꝝ q̄dratoꝝ q̄ sunt extra: ⁊ ꝓpter cōparationē coꝝ: restat ḡ vt sit h̄ aūt cā sepatiōis duaꝝ ptiū q̄ sunt in vtute recipiēte. aut duaꝝ partiū q̄ sunt in istrumēto quo opat̄ vtus. sꝫ quomodocūqꝫ sit qꝺ de h̄ itelligimus h̄ est: q2. s. hic modus appꝛhēdēdi nō pficitur nisi vtute q̄ pēdet ex mā corpali. ḡ oīsuꝫ est ꝙ appꝛhensio imaginabilis nō nisi corpe pficit̄. ¶ Hoc etiam fiet manifestius p h̄ q2 nos imaginamur formā imaginabilē. exēpli grā. formā hoīs maiorē aut minorē quā ispicere mus. ⁊ sine dubio maioꝛ describit̄ in aliquo. ⁊ minoꝛ i alio. qꝺ nō est illi sile. si eniꝫ describeret̄ in eo. ꝙ nō est illi sile. tunc dissimilitudo in maioꝛitate ⁊ minoꝛitate aut esset ex cōparatiōe eiꝰ quo appꝛhēdit̄ forma aut ex comparatiōe appꝛhēdētis. aut ex cōparatiōe duaꝝ formaꝝ. ipossibile est aūt eē ex cōparatiōe eiꝰ: ꝓpter qꝺ appꝛhēdit̄ forma: multe eniꝫ ex formis imaginabilibus sunt apprehēse nō p aliqꝺ vllo mō: aliqn̄ aūt maius ⁊ minus ē forma vniꝰ singularis. ipossibile est aūt eē p cāꝫ ipsaꝝ duarū formaꝝ: ꝯueniūt aūt in diffōne ⁊ eēntia. sꝫ differūt in maioꝛitate ⁊ minoꝛitate. ḡ nō ē illud ex ipsis: restat ḡ vt sit ex cōparatiōe recipiētis. nā formā aliqn̄ describit̄ in

E pte eiꝰ maioꝛe. ⁊ aliqn̄ describit̄ in pte eiꝰ minoꝛe. ¶ Itē ipossibile est nobis imaginari: albedinē ⁊ nigredineꝫ in vna forma imaginabili ita vt vtraqꝫ illaꝝ sit ifusa in ea simul: sꝫ ē possibile in duabꝰ ptibus eiꝰ quas appꝛhendit imaginatio discretas. si aūt due ptes nō separant̄ loco. sꝫ due imaginatōes describunt̄ in aliquo iduisibili. tūc nō differūt in ipossibili ⁊ poli. ḡ due ptes differant situ. aut imaginatio imaginat̄ eas cū sint discrete in duabus ptibus. si vo aliqs dixerit h̄ ⁊ p̄ter h̄ etiā itellectus. rn̄debimus dicētes ꝙ itellectus appꝛhēdit nigredinē ⁊ albedinē simul in vno tpe ad modū credēdi. ⁊ negat subꝫ earū eē vnū: imaginatio vo nō imaginat̄ eas simul ad modū formādi neqꝫ ad modū credēdi. q̄uis actio imaginatiōis. nō ē nisi ad modū formādi. ⁊ nō alr: q2 nō hꝫ actionē alr. cū aūt cognoueris h̄ in imaginatiōe iā cognouisti hec in estimatiōe q̄ qcqd appꝛhēdit nō appꝛhēdit illud nō nisi in forma singulari imaginabili sicut ostēdimus.

¶ Capl̄m 4.m de dispositionibus virtutū motiuaꝝ ⁊ de ꝓphetia que fit virtutibus sensibilibus.

A Postquā aūt iam locuti sumus de vtutibꝰ appꝛhēdētibus aīe sensibilis. oꝫ loqui de vtute eiꝰ motiua. dicemꝰ igit̄ ꝙ aīal cuꝫ vult aliqd pcipit se velle: aut imaginat̄ id: si eni nō pciperet nō itēderet illꝺ q̄rere p motū. Nō aūt h̄ velle hꝫ ex aliqua vtutū appꝛhendētiū: vtutes eni appꝛhēdētes nihil aliud faciūt nisi iudicare vel appꝛhēdere sensu aut estimatiōe: cū vo iudicant vel appꝛhēdūt sensu aut extimatiōe: nō necesse est ex h̄ illud velle: hoīes eni ꝯueniūt in appꝛhēdēdo qꝺ sentiunt ⁊ imaginant̄. Scꝺꝫ h̄ sentiūt ⁊ imaginant̄ illud: sꝫ differūt in velle illud qꝺ sentiūt ⁊ imaginant̄. Dispō aūt vniꝰ hoīs etiā differt in h̄: imaginat̄ eniꝫ cibū ⁊ vult illuꝫ in hora famis. sꝫ nō vult illū in hora satietatis. Itē g est bonoꝝ moꝝ imagiat̄ ꝯcupiscētias turpes. nō tn̄ vult illas. alius aūt vult: ⁊ he due dispōnes nō sunt solius hoīs. sed etiā oīuꝫ aīaliū. differt aūt volūtas: q2 q̄dā est adhuc debilis: q̄dā vo iā ita roborata. ꝙ nō deest ei nisi effectus. volūtas aūt nō est desideriū: q2 aliqn̄ roborat̄ volūtas. sꝫ desideriū nō aduenit motui aliquo mō. sicut imaginatio firma ē: neqꝫ tn̄ optat̄ qꝺ imaginat̄. cū aūt firmat̄ desideriū. obediūt ei vtutes motiue. q̄ nō faciūt aliud nisi ꝯtrahere musculos ⁊ extēdere. nō ē aūt h̄ ipa volūtas. neqꝫ ipsuꝫ desideriū. nō. n. qcqd ꝓhibet̄ a motu. ꝓhibet̄ a vehemētia volūtatis. vel a desiderio: neqꝫ tn̄ hꝫ obediētiā aliaꝝ vtutū: q̄ tn̄ mouere solēt q̄ sūt in musculis: hꝰ autē vtutis volūtatis rami. sūt vtus irascibilis ⁊ vtus ꝯcupiscibilis. illa aūt q̄ vult delectabile. ⁊ qꝺ putatur vtile ad acgrēdū est ꝯcupiscibilis. q̄ vo vult vicere. ⁊ id qꝺ putat̄ nocuū repellere est irascibil̄. aliqn̄ āt inuenimꝰ in aīalibꝰ affectꝰ nō ad ꝯcupiscētias suas: sꝫ sicut affectꝰ eiꝰ q̄ ꝯcepit circa filiū suū. ⁊ vxoris circa viꝝ suū. silr ē id qꝺ affectat exire a caueis vel a cōpedibus. hec. n. q̄uis nō est cupiditas vtutis ꝯcupiscibilis: est tn̄ aliqs affectꝰ ꝯcupiscentie vtutis imaginatiue. vtuti aūt appꝛhēdēti appꝛopriat̄ in eo qꝺ appꝛhēdit: ⁊ qꝺ agitat de eis q̄ semp renouant̄. aut de formis delectamētū ꝓpriū. Cū aūt dolet: q2 amisit illud: cupit illud nāliter: desiderat eni vtus desideratiua mouere ad illud istrumēta: sic desiderat ex ꝯcupiscētia ⁊ ira ad id qꝺ ē pulchrū iter itelligibilia: hr̄ ḡ ex ꝯcupiscētia itētio volūtatis ad delectatiōnē. ⁊ ex vtute affectādi desideriū. ⁊ ex ira hr̄ itētio volūtatis ad victoriā. Sꝫ ex vtute affectāte hr̄ desideriū. Silr etiā ex imaginatiōe ꝙ ꝓpriū est ei ⁊ ex vtute affectāte desideriū. Timoꝛ aūt ⁊ doloꝛ ⁊ tristitia sunt de accn̄tibus irascibilis ꝓpter commotionē quā hn̄t vtutes appꝛhēdētes. Cū. n. mouent̄ sequētes formationē itelligibilē aut imaginabilē fit timoꝛ cū vo nō timet ꝯfortat̄ ⁊ accidit ei ide doloꝛ vn̄ venit ira cū nō pōt repellere illꝺ: aut cū timet aduētū eiꝰ: gaudiū aūt qꝺ ē ex mō sepatiōis ē finis hꝰ vtutis: sꝫ pecuniā cupe ⁊ cibos appetere ⁊ ꝯcupiscere coitū. ⁊ his silia sunt ex vtute bestiali ꝯcupiscibili. ¶ Solatiū aūt ⁊ gaudiuꝫ B

sūt de accn̄tibꝰ vtutū appꝛhēdētiū. vtutibꝰ aūt humanis accidūt dispōnes q̄ sunt eis ꝓpe de qbꝰ postea loq̄mur.

℗ Uirtus autẽ desideratiua sequit̃ has ṽtutes pdictas. Cũ eniʒ itẽdit̃ eius vis ðsiderat. he aũt oẽs sequunt̃ virtutes estimatiuas: nõ eni appetũt aliquo mõ nisi postq̃ estimauerint volitũ. aliqñ aũt est extimatio: ſʒ nõ est ibi volũtas: ↄtigit aliqñ ex reb⁹ corꝑalibus ad q̃ repellenda mouet̃ nã: vt illos motus sequat̃ estimatio: ⁊ vt ille ṽtutes sint pores estimatiõe in actiõe sua: sicut pleruq̃ʒ estimatio ducit ṽtutes ad estimationẽ. Estimatio eteniʒ hʒ dñiũʒ iter ṽtutes apphẽdẽtes in aia lib⁹: cupiditas aũt ⁊ ira hñt dñiũʒ iter ṽtutes mouẽtes quas sequunt̃ ṽtutes desideratiue. ⁊ deide ṽtutes motiue q̃ sunt in musculis.

B ℗ Dicemus nũc q̃ actiões iste ⁊ q̃ accñtia ista sũt ex accidẽtib⁹ q̃ accidũt aie: ſʒ dũ ẽ ĩ corꝑe: q̃ nõ accidũt ei nisi ꝑpter ↄsortiũ corꝑis: ⁊ iõ trahũt secũ cõplones corꝑoꝝ: accidũt ẽt ipsa cũ accidũt cõplones in corꝑibus: q̃sdã eni cõplones sequit̃ aptitudo irascẽdi: ⁊ q̃sdã aptitudo cõcupiscẽdi: ⁊ q̃sdã pauor ⁊ timor. Quoꝝudã eniʒ hoĩuʒ facies est facies irascibilis. q ↄtestant̃ faciei sue: q: cito irascuntur. Quidã ãt vr̃ timidus ⁊ formidolosus q formidat ⁊ cito terret̃. He igr̃ oẽs dispõnes nõ sũt nisi ex ↄsortio corporis: ſʒ diuersis modis: q̃sdã eniʒ pncipalr̃ hʒ corpus: ſʒ ex B q̃ ẽ hñs aiaʒ. q̃sdã.n. pncipalr̃ hʒ aia: ſʒ ex B q̃ ẽ corpore: q̃sdã ṽo hʒ equalr̃. ℗ Sõn⁹.n. ⁊ vigilia ⁊ egritudo ⁊ sanitas sũt dispõnes corꝑis: quoꝝ pncipia in ipo sũt. sed nõ hʒ ea corp⁹ nisi ex B q̃ ẽ hñs aiaʒ: imaginatio ṽo ⁊ cõcupiscẽtia ⁊ ira ⁊ h⁹ sũt aie: ſʒ ex B q̃ ẽ hñs corpus: ⁊ sunt cõpis ex B q̃ pncipalr̃ sũt aie ipsi⁹ cõpis: q̃uis sint aie ex B q̃ ẽ hñs corp⁹: nõ dico ex corꝑe. Silr̃ sollicitudo dolor tristitia ⁊ memoria: hoꝝ nullũ ẽ accñs corꝑis ex B q̃ est corp⁹: ſʒ sũt dispõnes rei ↄiũcte cũ corꝑe: neq̃ʒ sũt nisi cuʒ est ↄiũctio cũ corꝑe: hʒ g̃ ea corp⁹. ſʒ ꝑpter aiam: aia.n. hʒ ea pncipalr̃: q̃uis hẽat illa ex B q̃ ẽ hñs corp⁹: nõ dico aũt q̃ hẽat illa ex corꝑe: ſʒ dolorẽ hʒ ꝑpter ṽbera ⁊ ꝑpter ꝑmutationẽ cõplonis: ⁊ B accñs hʒ eẽ ĩ corꝑe. Solutio ãt ↄtinuatiõis. ⁊ cõplo sũt dispões corꝑis ex B q̃ est corp⁹ ⁊ etiã B dolor hʒ eẽ in sensu sentiẽtis: scðʒ q̃ ẽ sentiẽs ſʒ cã corꝑis: vr̃ ãt fames ⁊ cupiditas eẽb⁹ maneriei. ſʒ ex imagiatõe ⁊ timore ⁊ dolore ⁊ ira pncipalr̃ accidit passio aie. Nõ.n. ira vl dolor scðʒ q̃ ẽ ira vl dolor ẽ passio aliq̃ ex passionib⁹: q̃ dolorẽ iferũt corꝑi: q̃uis sequat̃ eas passio corꝑalis dolorẽ iferẽs corꝑi: sic accẽsio caloris aut extinctio ei⁹ ⁊ h⁹. B.n. nõ ẽ ipsa ira vel dolor. ſʒ quoddã quod ↄsequit̃ irã vel dolorẽ: nos ãt nõ negam⁹ eẽ meũ⁹ vt habeat aliqd aia ex B q̃ ẽ ĩ corꝑe: qð postea sequant̃ passiones i corꝑe: q̃ sũt ꝑpe corꝑis: imagiatio.n. ex B q̃ ẽ apphẽsio nõ ẽ de passiõib⁹: q̃s hʒ corp⁹ pncipalr̃: q̃uis postea ex imaginatiõe accidat vt tẽdat aliqð mẽbroꝝ. B.n. non hʒ ex cã nãli. ꝑpter quã debeat cõplo ꝑmutari: vel calor augeri: vel vapor gñari: q diffundat̃ in mẽbrũ: ita vt extẽdat̃. Sʒ q: forma hr̃ in estimatiõe: secuta ẽ ꝑmutatio ĩ

C cõplone ⁊ calor ⁊ hũiditas ⁊ spũs. Et nisi esset illa forma nõ hrẽt nã qd moueret eã. Nõ aũt dicim⁹ qd sũmã q̃ ex aia solet ↄtigere ĩ mã corꝑali ꝑmutatio cõplonis: q̃ acq̃rit̃ sine actõe ⁊ passiõe corꝑali. ita q̃ calor accidat nõ ex calo. ⁊ frigiditas nõ ex frigido. Cũ.n imaginat̃ aia aliquã imaginationẽ ⁊ corroborat̃ i ea: statĩ mã corꝑalis recipit formã hñtẽ cõpationẽ ad illã aut q̃litatẽ: qð fit ob B: q̃ aia aut ẽ ex suba alicui⁹ pncipioꝝ q̃ vestiũt mãʒ formis: q̃ sũt i eis dñantiũ ipsis. aut hʒ porẽ cõparationẽ ad ipsam subam q̃ ad aliã. ⁊ B fit cũ pficit̃ eaꝝ aptitudo. ſʒ q̃ plus hẽant aptitudis. nõ fit nisi ex ꝑmutatiõe q̃litatis sic pdiximus. pleruq̃ʒ aũt nõ ꝑmutant̃ nisi ꝑ ↄ̃ria q̃ subsistũt in eis: ⁊ qñ gdẽ B pncipia vestiũt mãʒ. forma ↄstituẽte spẽʒ nãlẽ. nõ est lõge q̃n vestiãt eas q̃litatib⁹: ita vt ad B nõ sit ibi necessarius tactus: neq̃ʒ actio neq̃ʒ passio. corꝑalis: q̃ ꝑueniat ex ↄ̃rietate: vñ forma q̃ est in aia pncipiũ est ei⁹ qð ↄtigit in mã: sicut forma sanitatis q̃ ẽ i aia medici q̃ ẽ pncipiũ sanitatis: q̃ accidit ⁊ in alio pter B: sic forma scãnii i aia carpẽtarij: ſʒ B nõ adducũt ad illud qð ꝑuenit ex illis nisi ꝑ istrumẽta ⁊ alia media q̃ nõ egẽt istrumentis his: ꝑpter debilitatẽ. ⁊ ꝑpter ociositatẽ. Attẽde dispõnes ifirmi cũ credit se ↄualescere: aut sani cũ credit se egrotare multotiẽs ↄtingit ex B vt cũ corroborat̃ forma in aia eius: patiat̃ ex ea ipsi⁹ mã: ⁊ ꝑueniãt ex B sanitas aut ifirmitas: ⁊ est actio hec efficacior. ⁊ q̃ʒ id qð agit medicus istrumẽtis suis. ⁊ medijs. ⁊ ꝑpter B hõ põt ambulare sup trabẽ q̃ est in media via: ſʒ si posita fuerit pons sup aquã ꝑfundã nõ audebit ambulare sup eã: eo q̃ imaginat̃ in aia ei⁹ forma cadẽdi vehemẽter ipressa: cui obedit nã ei⁹ ⁊ virtus mẽbroꝝ eius. ⁊ obediũt eius ↄ̃rio. s. ad erigẽduʒ ⁊ ad ambulãdũ: g̃ cũ eẽ formaꝝ ipressuʒ fuerit in aia ⁊ cõstat aie q̃ hñt eẽ: ↄtinget sepe mãʒ pati ex eis q̃ solet pati ex eis. ⁊ vt habeãt eẽ. Si aũt B fuerit in aia cõi q̃ est celi ⁊ mũdi. pole est tũc vt eius opatio sit ad nãʒ toti⁹. Si ṽo fuerit in aia particulari poterit opari in nã particulari.

Vide .xl. differẽtia. 135. ⁊ Ja. ꝑ can. q. 45. ⁊ gen aliẽ. ibidẽ .s. ꝑ can. fen. 5. col. 3. circa mediũ.

D Multotiẽs aũt aia opat̃ in corꝑe alieno sicut in ꝑprio: qnẽadmodũ ẽ opus oculi fascinãtis: ⁊ estimatiõis operantis. Immo cũ aia fuerit ↄstãs nobilis silis pncipijs obedict ei mã q̃ est in mũdo. ⁊ patit̃ ex ea. ⁊ iuenit̃ in mã gc gd formabit̃ i illa: qð fit ꝑpter B q̃ aia humana: sicut postea oñdemus: nõ est ipressa in mã sua: sed ẽ ꝑuidẽs ei. Et qñ gdẽ ꝑpter hũc modũ colligatiõis põt ipsa permutare mãʒ corporalẽ. ab eo qð expetebat mã ei⁹: tũc nõ est mirũ si aia nobilis ⁊ fortissima trãscẽdat opationẽ suam in corꝑe ꝑpo: vt cũ nõ fuerit demersa i affectũ illius corꝑis vehemẽter: ⁊ pter hoc fuerit nature pualẽtis ↄstãtis i habitu suo sanet ifirmos. ⁊ debilitet prauos. ⁊ ↄtigat puari nãs. ⁊ ꝑmutari sibi elã. ita vt q̃ non est ignis fiat ei ignis: ⁊ qð nõ est terra fiat ei terra. ⁊ pro volũtate ei⁹ ↄtigãt pluuie ⁊ fertilitas. sicut ↄtingit absorbitio o terra ⁊ mortalitas. ⁊ B totũ ꝑueniat ſʒ virtutẽ intelligibilẽ. oĩo eni possibile est vt cõmitet̃ ei⁹ velle eẽ id qð pendet ex ꝑmutatione materie in ↄ̃ria. Nã mã obedit ei nãlr̃. ⁊ fit ex ea ſʒ q̃ vr̃ eius volũtati: mã ⁊ eniʒ oĩo est obediẽs aie: ⁊ multo plus obedit aie q̃ ↄ̃rijs agẽtibus in se. Et hec est etiaʒ vna de ꝑpetatibus ṽtutũ ꝑphalũ: nã B aũt iã diximus ꝑpetatẽ q̃ pẽdet ex ṽtutibus ei⁹ imaginabilib⁹. q̃ ẽ ꝑpetas ꝑphalis pẽdẽs ex ṽtutibus sensibilibus apphẽdẽtib⁹. B aũt est ꝑprietas pẽdẽs ex ṽtute sensibili motiua desideratiua. q̃ ꝑuenit ex aia ꝑphe dignioris ꝑphie. Dicem⁹ aũt q̃ postq̃ ostẽdim⁹ oẽs ṽtutes sensibiles nõ hrẽ actionẽ nisi ꝑpter corp⁹ ⁊ eẽ ṽtutũ: ẽ eas sic eẽ: vt opent̃. tũc ṽtutes sensibiles nõ sũt sic vt opent̃. nisi dũ sũt corꝑales. g̃ eẽ eaꝝ ẽ eẽ corꝑale. g̃ nõ remanẽt post corp⁹. ℗ Iã aũt locuti sumus in nr̃is libris phẏcis de cã aptitudinũ singulariũ. quarũ diuerse sũt imaginatiões. ⁊ ſʒ diuersitatẽ suaꝝ dispõnũʒ ad gaudiũ. ⁊ dolorẽ ⁊ irã ⁊ trãq̃llitatẽ ⁊ odiũ. ⁊ benignitatẽ. ⁊c. huius ṽbũ. cui nõ iuenit̃ apud antiquos ↄsimile in distictiõe ⁊ declatiõe. ⁊ sumat̃ inde. ℗ Inuenim⁹ aũt in exemplari. vnde transcripsimus folia que non sunt de exẽplari. ⁊ trãscripsimus ide sicut iuenimus. ⁊ hec sunt.

℗ Capl'm 5ᵐ de editione auohaueth.

A Dixit auohaueth surganus: he sunt distinctiões extra hũc librũ quas ego trãstuli in eũ a libris phẏcis in q̃bus est qð pcipit actor pcipu⁹. Et plures ex eis sunt ex epistola quaʒ fecit de spẽbus cordium ad vnum amicoꝝ suoꝝ introducentium: dicens nec vita nec vlla pfectionuʒ aut bonitatũ est retenta apud primũ pncipiũ in prima genitura. Sʒ receptibilia quãdoq̃ʒ sunt carẽtia

aptitudiē recipiēdi ea. Nō eni oē receptibile est receptibile ois rei: τ iō ipose ē lanā recipe for[us] ensis: ipsa existente lana: neqꝫ aq̄ veritatē humanitatis ipsa existente aqua. Corpa aūt mundana nō recipiūt vitam exceptis paucis nuō τ mēsura. Sed nuō: qꝛ corpa: nō viua sunt elnta q̄tuor: τ qđ est eis ꝓpinquius in nā: τ mēsura: qꝛ collectio q̄tuor elntoꝝ nō hꝫ quātū ad totū mēsurā sensibilē. Nō est aūt lōge iter stellas fixas eē aliqđ qđ est maius eis. s. collectio: que est sub celo. Syllogismus autēꝫ affirmat ꝙ hec collectio in cōparatione circuli saturni est q̄si pūctū in circulo: quāto eni magis in cōpatione eius qđ est supra circulū saturni. Deide demītatores tenēt ꝙ cā propter quā hec corpa nō recipiūt vite formaꝫ: hec est. s. qꝛ diuersa fuerūt ab alijs corpib[us] simplicibus τ cōpositis viuis: hoc est: qꝛ sūt nārū ꝯriarū: nā eni vniuscuiusqꝫ eorū hꝫ ꝯriā nām: τ ob hoc fuerūt remotissima a corpibus celestibus. Corpe vo celestia fuerūt apta nobiliori modo vite corporalis: hec aūt elnta sunt nimis remota a vita. ¶ Incōpositis vero ꝯplexio frāgit τ debilitat veritatēꝫ ꝯrietatis: τ operaꝛ in eis formā cōplexionis. Cōplexio āt est mediū iter ꝯria: mediū vero nō hꝫ ꝯria. Et iō adaptatur plus ad recipiēdū vitā: vñ cōplexio quo magi accesserit ad mediū cōplexionatū aptius fiet ad recipiēdum augmētū pfectionis vite. Cū vo tēperatissimū fuerit. ita vt ꝯria eq̄lia sint in eo: τ operenꝛ equalr: coaptabiꝛ pfectionī vite rōnalis: siliś vite celestis. hec aūt aptitudo est in spū humano. Spūs vo human[us] oio est qddā qđ gnaꝛ ex elntis: τ effigiat vultus ad silitudinē celestiū corpoꝝ. vñ iudicāt de eo dicētes: ꝙ sit subā lucida: τ iō spūs visibilis vocaꝛ radius: τ lux: vñ τ aia gratulaꝛ cū videt lucē τ molestaꝛ in tenebris. Ipsa eni lux est cōparata ei[us] vehiculo: τ ꝯfortaꝛ pp eā vehiculū ei[us]: qđ est spūs. cui tenebra

B est ꝯria. ¶ Uiꝛ aūt ꝙ sapiētes τ sequaces eoꝝ ꝯsenserūt in hoc: ꝙ gaudiū: τ timor: τ dolor: τ ira sunt ex passionibus ꝓprijs spūs q est in corde. vñ ois passio que intendiꝛ τ remittiꝛ nō ex cā extrīseca: non cōmitaꝛ in sua itensione τ remissione: nisi aptitudinē sube patiētis: aut ei[us] dbilitatē. Sapiētes āt distixerūt iter potētiā τ aptitudinē: qꝛ potētia est sup ꝯria equalr. Aptitudo vero nō est sup ꝯria eq̄liter: ois eni hō pōt gaudere: τ tristari. Sed eoꝝ qdaꝫ sunt aptiores gaudio: aut tristicie: silr etiā est iudiciuꝫ de ira τ timore: τ alijs passionibus. Manifestū est igiꝛ ꝙ h̄ ꝙ spūs est gaudēs aut dolens in potentia: aliud est q̄ h̄ ꝙ est aptior ad vnū eoꝝ: vñ vꝛ aptitudo esse pfectio ei[us] qđ est in potētia in cōpatione vni[us] oppositoꝝ. ¶ Cōstat igiꝛ ex hoc ꝙ spūs: quāuis ex hoc ꝙ est spūs in potētia. simul hꝫ dolere τ gaudere: nō tñ est ei de eo: qđ intelligiꝛ de aptitudine: nisi vnū eoꝝ. ¶ Deide manifestuꝫ est ꝙ potentia vtriusqꝫ istoꝝ concomitaꝛ aiaꝫ cū subijciaꝛ: τ ꝙ aptitudo signata ad vnū eoꝝ nō cōcomitaꝛ ei: sed accidit ei ex alia cā. Gaudiū eni est delitia: ois aūt delitia ē apprehensio pfecte acq̄sitionis ꝓprie virtuti apprehendenti: sicut sentire dulce: τ odorē bonū sensu: pcipere vindictā virtuti irascibili: τ pcipe spēꝫ vtuti cogitatiue τ estimatiue. Ois aūt pfectio ē res nālis: τ eꝫ. Ois aūt pfectio rei que est nālis vtuti: est delitia: τ eꝫ. Fortassis accidit aliquibus virtutib[us] nō delectari nisi cū discediꝛ a dispositione nō nāli: ex q̄ putaꝛ ꝙ delectatio sit excessus a dispositione nō nāli: ex q̄ putaꝛ ꝙ delectatio sit q̄si pmanētia in dispōne nāli nō possit eē delectabilis. ¶ Hic autē error nō accidit nisi pp acceptionē accidētaleꝫ ꝓ subali: Apprehēsoꝝ eni q̄dā sūt q̄ nō apprehēduꝛ nisi ex pmutatiōe sicꝰ tactibilia. Qualitas. n. nō sentiꝛ nisi dū mēbrū tāgens fuerit ꝯriū illi q̄litati ex q̄ patiꝛ. Cū āt pualerit τ geuerit passio: q̄litas fiet cōplexio mēbri: τ tūc nō sentieꝛ.

Ois. n. sensus aliq̄ pmutatio ē. Nihil āt pmutaꝛ ex seipso. τ iō hñs ethicā nō dolet ex calore vehemēti. q vehemētior est calore febris acute: dolet aūt hñs febrē acutā. ex minore calore ꝙ sit ille. Calor. n. ethice ifixus ē mēbris q̄si ꝯplo illoꝝ. Calor vo fe. acute extne[us] ē mēbri: τ dit a cōplone mēbroꝝ. medici āt iponūt nomē ꝓpriū ei qđ ē. sicꝛ ethica ꝯnē malā eq̄lē: τ ei qđ est sicꝛ fe. acuta ꝯnē malā diuersaꝫ. mani[festum] ē igiꝛ ꝙ cā nō sentiēdi id qđ ē getū de pfectionib[us] sensibilib[us] est puatio apprehēdēdi. Cā vo delectationis i pn[cipi]o exit[us] ad dispōnē nālē ē hr̄e apphēsionē: sꝫ qꝛ hr̄e apphēsionē fit i exitu a dispōne nō nāli. iō ꝯtigit eē delectationē i exitu ab illa: τ putaꝛ h̄ eē ei[us] cā: sꝫ nō est ita. Nā cā ē hr̄e pfectionē: τ nihil aliđ: τ h̄ ē cā delectationis: sꝫ cā aptitudis ad illā. h̄ est. vt delitiosus sit i sua meliori dispōne i q̄ntō τ q̄lē: τ vt nō sit ei[us] sube defect[us]: neqꝫ dispō nō nālis ei[us] qđ ē i illo: sꝫ in q̄ntō h̄ ē. vt spūs dlectās sit mlte q̄ntitatl pp h̄ roboraꝛ vt[us] ei[us]. Ex augmēto. n. sube in q̄ntitate ꝓuenit augmētū vtutl in robore suo. sicꝛ declaratū est in pncipijs nāliū. ¶ Itē pp h̄ ꝙ spūs est multus magnus ps ei[us] stat in pn[cipi]o: τ ei[us] magna ps dilataꝛ: sicꝛ fit in gaudio τ in delitijs: paucū. n. spūꝫ restringit nā. τ remouet in pn[cipi]o: τ nō pmittit dilatari. Sꝫ in q̄litate h̄ est vt cōplexio ei[us] sit optima. τ lux ei[us] sit maxia: τ simillima sube celi. Hec aūt cāe sunt aptitudinis ad gaudium τ delicias. ¶ Cōtrarie āt hoꝝ sunt cāe aptitudinis ad dolorē τ mestitiā: que cū cognite fuerit in delectatiōe q̄ est q̄si gen[us]: sciēꝛ ēt i gaudio. qđ est vt spēs. q̄ spūs q est in corde cum fuerit mult[us]: τ in ista mā: ex q̄ sit: fuerit ꝓxim[us] ꝯtinuitati. τ tēperate ꝯnis. in tenuitate: τ spissitudine: τ lux ei[us] fuerit resplēdēs: erit aptissim[us] gaudio. Cū āt fuerit pue quātitatis: τ mā fuerit pauca sicꝛ i ꝯualescētib[us] q graciles sūt ex ifirmitatib[us]: τ i senibus: τ nō fuerit tēperate ꝯnis: sicꝛ ē in egris: sꝫ si fuerit nimis spissus τ grossus: sicꝛ ē i melicis τ i senib[us] nō dilatabiꝛ. eo ꝙ ē grossus: aut fuerit tenuissim[us] sicꝛ i macilētl. nō erit i eo tñ ꝙ possit dilatari: aut fuerit obscur[us]: sicꝛ i melicis: erit aptissim[us] tristicie. Ei autē qđ aptū ē ad aliqđ suffic q̄lꝫ cā: sicꝛ sulphuri accēsio ꝙ icēdiꝛ q̄libꝫ igne: cū mlto maiore ligna ñ accēdāꝛ. q̄ cū aia fuerit hñs spm aptū pati ex letis: letabiꝛ q̄lꝫ cā. vñ cū letificaꝛ nimis potator vini putaꝛ letari ex se: sꝫ nō ē ita. Impossē ē. n. fieri actionē in aliq̄ sine agēte: sꝫ vinū cuꝫ bibiꝛ mediocriter gnat spm mltū: τ tēpate ꝯnis iter grossitudinē: τ tenuitatē: τ mlte lucl isplēdētl: τ aptaꝛ spūs gaudio: τ gaudet ex q̄lꝫ cāꝝ vtiliū. Sꝫ opatio cāꝝ vtiliū pñtiuꝫ: est efficacior q̄ opatio cāꝝ vtiliuꝫ futuraꝝ. Silr opatio ei[us] ex causis vtilib[us] ad dlectādū ē efficacior q̄ opatio ei[us] ex cāis vtilib[us] honestatis. silr ei[us] opatio ex h̄ ꝙ ē fꝫ opionē: ē efficacior: q̄ qđ ē fm rōnē. ¶ Cā āt h[uius] ē h̄: ꝙ vtutes aiales q̄ sunt in cerebro: q̄ egēt tēperamento humoris ad h̄ vt ipse obediāt motui cogitatiōis: τ imperio itells: sunt multi humoris: τ nō subdūꝛ itellectui: pter h̄ ēt hñt motū multū pp vapores ascēdētes cōmotos q admiscēꝛ eis: τ pp hūorē suū nō obtēpatū motui: nisi motui violēto cōpali: τ tūc fit difficile cogitatōi obedire eis. vtuti āt itelligibili accidūt ex eis occūtia: sꝫ h̄ ꝙ exigit eoꝝ dispō. ita ꝙ tēpaꝛ eoꝝ ꝯplo: τ q̄escit eoꝝ ꝯmotio. deide v[er]o spūalis q̄ ē i corde i hora ebrietatl ē aptissima gaudio. cui reddūꝛ leta cogitabilia pp h̄ qđ dixim[us]: sꝫ redduntꝛ ei leta q̄ ferūꝛ iter sensuꝫ τ estimationē: q̄ se[quu]ꝛ eū τ ꝯfortaꝛ pp eū: aut sensus τ cogitatio q̄ adiuuāt illū ad obediēdū sibi virtutes aiales ꝯfortāꝛ p eū. Sēsus. n. plus ꝑualet sup spm occultū: τ plus pōt mouere eū q̄ itells. Intellect[us] aūt cū resisterit ei spūs occult[us] apiuaꝛ ex sensu: τ vicit eū sicut fit in scia geometrica: τ in alijs ēt: τ qm ita ē iō defecerūt opationes letificātiū futuroꝝ honestoꝝ itelligibiliū: τ pua-

fuerīt opationes letoꝝ delectantiū ꝓsitiū: ⁊ cui⁹ fuerit
multa aptitudo sufficit ei paꝝ ex cāis: sic̄ puero. Causaꝝ
aūt gaudij: ⁊ tristicie: q̄dā ē debil̄: ⁊ q̄dā est fortis: ⁊ q̄daꝫ
est cognita: q̄dā vō icognita: sꝫ ꝙ icognit̄ ē illud qḋ adeo
inoleuit ꝙ nō ꝑcipit̄. Causaꝝ aūt leticie ⁊ tristicie ea q̄
est validissima: nō nec̄ē ē noiare. Reliq̄ aūt sūt vt euaga
tio sensus ꝑ mūdū. qḋ aūt ondit nobis ħ eē delectationē
est ꝯriū ei⁹. s. nō delectans: ꝙ est sedere in tenebris: sic̄ ꝙ
ondit nobis eē delectationē hr̄e sociū: est tristicia ex soli-
tudine: ⁊ sic̄ obtinere cupidū in eadē hora: ⁊ eē cōpotem
desiderati sine ipedimēto ē voluntas: ⁊ log de ꝑteritis: ⁊
sperare de futuro ⁊ adulari aīe ꝓꝑ spes ⁊ v̄ba: ⁊ ꝓꝑ admi-
rationē ⁊ iuenire attētū auditorē: ⁊ ꝯcordari ⁊ blādiri: ⁊
ꝑualere in q̄libꝫ ⁊ cetera q̄ noiauim⁹ in rethoricis. ħ aūt
dīnt fm volūtates ⁊ v̄tus. sine qb⁹ hō nūq̄ꝫ est aliq̄ mō:
neqꝫ etiā sine causis tristātib⁹ qb⁹ sūt in hoīb⁹ debilibus
ꝯsiles. ¶ Sꝫ cū aptitudo magis fuerit ꝓpa ad vnā ꝑteꝫ
nō patiet̄ ex causis alterius ꝑtis nisi fortissime fuerint.
patiet̄ tñ ex suis cāis q̄uis sint ꝺbiles. Gaudiū aūt ebrij
durat ex qualibet istarū cāꝝ: hn̄tis aūt ꝯplōnē melācoli-
cā q est tenebrosi spūs. durat tristicia ꝓꝑ id qḋ est oppo
sitis cāis: de cāis tristicie ⁊ sollicitudinū: sic̄ est reminisci
doloꝝ q contigerit ⁊ īfirmitatū q̄ ꝑterierūt: ⁊ inimicitia-
rū: ⁊ ꝯtumeliaꝝ ⁊ iniuriaꝝ illataꝝ: ⁊ sic̄ estimar̄ terrores
futuros: ⁊ ꝑcipue discessiones ab hoc seculo: q̄ auertit̄
meditatio sapiētis ad aliq̄d aliḋ: ex his que dꝫ facere. de
quo poti⁹ dꝫ curare: ⁊ sicut sollicitudo: ⁊ ħ ꝙ non pōt hr̄e
qḋ vult: ⁊ mlta alia q̄ nō nūerant̄ sūt de accn̄tib⁹ q̄ adue-
niūt aīe apte ad tristā̄m: ⁊ reddūt eā tristē. imaginatio vō
eo ꝙ ē fortior i melīco iuuat ad ħ: qm̄ reddit res reputā-
tes: qḋ ꝯtristat ⁊ molestat ⁊ tabescat. imaginatio. n. ꝯfor-
tat̄ i melīco ex siccitate spūs q ē subꝫ imaginatōis: ⁊ ꝓꝑ ħ
fiunt leuiores motus ei⁹: eo ꝙ itell̄s nō cogitat de v̄tuti-
bus iterioꝛib⁹: ⁊ exterioꝛib⁹ sensus ⁊ estimationis ꝓꝑ vi-
ciū ꝯnis spūs in q̄ sunt. Et qꝛ mot⁹ earū appropriant̄ ad
id qḋ debēt: ⁊ ad qḋ apti sunt: qḋ est cōplo ⁊ q̄litas mala
⁊ tenebrosa. Nō aūt oēs cāe aptitudinis ad gaudiū ⁊ tri-
sticiā sunt cāe ꝯiuncte subē spūs in ei⁹ q̄titate ⁊ q̄litate.
Aliqñ eni accidūt alie cāe aīales que ꝑparāt spūꝫ ad alte
rū duoꝝ: ⁊ vr̄ ꝙ hec ꝑparāt spm̄ ad ħ vt sit ex ꝯiūctione
eaꝝ cū ipsis cāis: que ꝯtinent̄ in qualitate spūs ⁊ ei⁹ quā-
titate. s. vt tēperet̄ ꝑ illas cōplexio spūs: ⁊ ei⁹ grossitudo:
⁊ tenuitas: ⁊ augeat̄ mēsura ei⁹: ⁊ splēdeat ei⁹ nā ⁊ aptet̄
gaudio. Aut accidat aliq̄ ꝯrīaruꝫ cāꝝ istis: ⁊ aptet̄ tristi-
cie. Sed ille cāe extrīsece erūt ꝑncipales cāe. He aūt cāe
subales que accidūt. s. subē spūs: erūt cāe secūdarie: ⁊ pro
ꝑime. He aūt cāe accn̄tales remote aut nō cōprehēdunt̄
nuō. aut difficile est eas numerare. Sꝫ oēs sicut puto cō-
prehendunt̄ sub vno itellectu. s. qꝛ ꝑ oē qḋ frequentat̄: v̄-
tus roborat̄: ex oi āt v̄tute q̄ roborat̄ fit aptitudo. Meli⁹
est aūt vt ostēdam⁹ itellectū hui⁹ ꝑ iductionē. dicētes: qꝛ
cū corp⁹ frequēter calescit apti⁹ fit ad cito calescēdū. Si-
milr̄ cū frigescit: silr̄ cū dissoluit̄: silr̄ cū ꝯstringit̄: v̄tutes
vō iteriores cū frequētauerint suas actiōes: fit eaꝝ fortl
habit⁹. ¶ Mores ēt nō acqrūt̄ nisi ꝑ hoc. ¶ Cāvō h⁹ q̄-
si ħ ē ꝙ passio aptās rē: cū acciderit ē ꝯsilis sbē ei⁹: ꝯsile
aūt h⁹ rei est repugnās ei⁹ ꝯrīo. repugnās aūt ꝯrīo cū cō
fortat̄: minuit̄ aptitudo v̄tutis ad illḋ: ⁊ auget̄ aptitudo
ꝯrij eius: qḋ est illi ꝯsile: ⁊ ħ est declaratio huius intētio-
nis iductiue ꝑ iductionē: ⁊ ꝑ syllm̄ sumptū ex autenticis.
Sed v̄bū de ꝓbatione hui⁹ ꝑ demr̄ationē ꝓlixuꝫ est. Or
aūt magis ꝯuenit speculationi nāli ꝯsiderare: ħ ē ꝙ gau
dio duo debent̄: vnū est ꝯfortatio v̄tutis nālis: alterum
est ꝯseruatio spūs a dissolutiōe: eo ꝙ cogit eum gaudiuꝫ
dilatari. Sed ꝯfortationē v̄tutuꝫ nāliuꝫ: sequunt̄ tria. s.
temperantia cōplexionis spūs: ⁊ largitas reparandi loco
eius: qḋ dissolutū est: ⁊ cōseruatio spūs a vi dissolutionis
Dissolutionē autē spiritus sequunt̄ duo: vnū est aptitu-
do ei⁹ ad motū ⁊ ad dilatationē subtilis nāe: aliud attra-
ctio materie nutriētis ad eum motu sue dilatationis exi-
stente ad aliā partē: ad quā nō est mot⁹ nutrimēti. Oēm
aūt motū qui est huiꝯ solet sequi qḋ ē post eū: ex causis:
quas non est necesse noiare: exempli grā. aque sequētes
succedunt loco precedentiū: ⁊ silr̄ ⁊ vēti: ⁊ vētose: ⁊ simi-
liter aque in cantaplora. Sed cū tristitia frequētat̄: pre-
ualet super eū: tristitiā autē duo sequunt̄: debilitas virtu
tis nālis: ⁊ spissitudo spiritus ex frigore: qḋ accidit eo ꝙ
icipit extigui in eo calor nālis: ꝓpter multā retractōeꝫ ⁊
cōstrictionē spiritus: sequit̄ hic aūt cōfortatio eoꝝ q̄ di-
xim⁹. ¶ Manifestū est igit̄ ꝙ frequentatio gaudij ada-
ptat spiritum gaudio: ⁊ frequētatio tristicie aptat spiritū
tristicie: sed in eo qui illaris est inter hoīes: non operatur
nisi fortissima tristicia: ⁊ operant̄ in eo minima leta. Cui
autē insita est tristicia: dispositio est ꝯrīa huic.

¶ Capitulum. VI. De additione auobaucth.

Na ex dispositionibus que sunt cordis. ho-
minis est debilitas: ⁊ alia est tristicia: A
⁊ coangustatio pectoris: inter quas est silitu-
do ⁊ dr̄ia: ⁊ ꝑter hec est ibi dispositio q̄ est vi-
goꝛ cordis: ⁊ alia que ē amplitudo ⁊ dilatatio
pectoris: iter q̄s est dr̄ia. Sꝫ dr̄ia est min⁹ euidēs: eo ꝙ
cōcomitant̄ se mū: due aūt ꝑncipales putant̄ esse dispo-
sitiones passibiles ⁊ due scdarie putant̄ eē dispōnes acti-
ue. Sed iter duo extrema vniuscuiusqꝫ ꝑtis: manifesta ē
dr̄ia: ꝑmo: qꝛ nō sunt cōcomitātia. Non eni ois q hꝫ coꝛ
debile est tristis: neqꝫ ois tristis hꝫ coꝛ debile. ¶ Itē nō
ois q hꝫ coꝛ forte est letus: neqꝫ ois q est letus hꝫ coꝛ for-
te. Scḋo: qꝛ dispōnes eoꝝ sunt diuerse. ¶ Debilitas eni
cordis est ex cōparatione rei formidate: fm ꝙ tolerari
nō pōt: augmētatio vō pectoris est ex cōpatione rei ꝯtri-
stātis: fm ħ ꝙ nō pōt tolerari: formidatū aūt est nocens
nāliter. cōtristans aūt est nocēs aīaliter. Tertio qꝛ ea q̄
ꝯcomitant̄ has aīales dispōnes. sunt diuersa. Debilitas
eni cordis mouet ad fugiēdū: tristitia ⁊ coangustatio ad
resistendū ⁊ repellendū: ⁊ facit vt coꝛ magis amet ꝯriuꝫ
fugiēdi. Debilitas eteni cū accidit cōdi: seqt̄ vt remittat̄
v̄tus motiua. Et angustatio pectoris facit eaꝫ ebullire: ⁊
moueri. In debilitate vero cordis est passio ex nocumē-
to ⁊ alia passio ex desiderio mot⁹ elōgādi. Et in coangu-
statione est vna passio q̄ est ex nocumento. Si aūt fuerit
ibi passio ex motu: nō seqt̄ hoc nāliter: sed fortassis eliget
illud alio appetitu: ꝑpter desideriū elōgationis: ⁊ tūc erit
illud desideriū volūtariū: ⁊ non aīale: fortasis aūt eliget
resistere: ⁊ aggredi. Quarto ꝙ cōcomitantia coꝛpalia sūt
diuersa. Debilitas eteni cordis cū hr̄ nocumētū ei⁹ pro-
priū: seqt̄ remissio caloris nālis: ⁊ dnīū friditatis. Coan-
gustationē vero pectoris seqt̄ pleruqꝫ cū ꝯtingit ꝓpriuꝫ
nocumētū accēsio caloris nālis. Quito ꝙ cāe aptātes sūt
diuerse. Debilitas cordis: sc̄ sine dubio tenuitatē spūs ni-
miā ⁊ frigiditatē sue cōplexionis. Coangustatio vero pe-
ctoris. seqtur spissitudinē spūs: ⁊ calorē sue cōplexionis.

¶ De causis accidentium anime.

Anguis aūt mitus clar⁹ tēpat⁹ iter te- B
nuitatē: ⁊ grossitudinē. ꝓꝑ abū-
dātiā spūs splēdētis puri tēperate ꝯnis ⁊ iter
tenuitatē ⁊ grossitudinē gnāti ex eo aptat ani-
mā gaudio. Sāguis vero clarus distēpatus i
calore ꝓꝑ multā ei⁹ accēsionē: ⁊ velocitatē sui mot⁹ aptat
eā iracūdie. Sāguis āt tenuis aq̄sus fridus clarus: aptat
eā ꝺbilitati cōdis: ⁊ formidini. spūs. n. q fit ex coꝛē grauis

ad mouēdū exterius:⁊ est pue accēssionis:q₂ est fridus.
ꝗ adaptatio ad gaudiū:⁊ ad iraꝫ est in pauco:est etiā ex
sua tenuitate facilis ad dissoluēdū:⁊ ex sua frigiditate fit
puus. ¶ Sanguis vō grossus turbidus distēperat⁹ ī ca/
lore:aptat tristitie:⁊ iracundie ꝑtinaci. Sꝫ tristitia fit ꝑꝑ
spūm turbidū ꝗ gnāt ex eo. Ira vō ꝑꝑ velocitatē accēssio/
nis sue ex calore:ꝑtinaci ire aūt fit ex ħ ꝙ est spissus: q₂
spissuꝫ cū calescit nō cito frigescit. Ira aūt ex sanguie fla
uo tenui cit⁹ accēdit:⁊ citius extiguit. Spūs.n.ꝗ gnāt
ex sanguie illo est maioris caloris:⁊ ꝓter ħ ē non spissus.
¶ Dñs sanguinē grossuꝫ nō turbidū:cū fuerit mlti calo
ris qđ fit rarissime:⁊ erit nō ꝯtristabilis:⁊ audacissim⁹:⁊
fortis aīo:⁊ ira ei⁹ erit minor:letitia.n.ꝯstrigit irā. Tristi
cia vō adaptat ire. Ira.n.ē mot⁹ ad repellēdū:leticia vō ē
cōꝑata delectatiōi. ¶ Modus aūt delectatōis ē ad mo
dū attrahēdi ⁊ appetēdi:huius aūt hoīs:ira non fit nisi
ex magnis reb⁹:⁊ ē rigidus ꝑꝑ spissitudinē sui spūs:⁊ ꝑꝑ
ħ ē ꝑui timoris. ¶ Dñs aūt nō turbidū grossuꝫ distēpe/
ratū sanguinē in friditate erit:neqꝫ ꝯtristabilis:neqꝫ let⁹.
neqꝫ verecūdus:sꝫ erit timor ei⁹ nō mult⁹ ī oīb⁹.⁊ erit sto
lidus. Spūs.n.ei⁹ silis est sanguini ei⁹. ¶ Dñs autē san/
guinē grossuꝫ turbidū ⁊ distēpatuꝫ in frigiditate erit tri/
stis:⁊ solitari⁹ ⁊ gete ire:nisi ex re magna:⁊ ira ei⁹ erit ꝑ/
manēs min⁹ ꝗ̄ ira: ꝗ est cale cōplōnis:q̄ est silis ei in o/
bus aliqs:⁊ amplius ꝗ̄ ira illi⁹ ꝗ hꝫ spūꝫ tenuē:⁊ erit me/
mor iniuriarū. qđ ꝯtigit ꝑꝑ firmā īpssionē for⁹ nascētis ī
estimatiōe:⁊ ꝑꝑ firmā īpressionē desiderij vidicte de co
qđ fit: qm̄ aliqñ erit ira ei⁹ nō ꝑmanēs. Ira.n. aliqñ ē ꝑse
uerās:sꝫ mot⁹ ei⁹ ad imaginatiōis vidictā nō est nimis.
Ira eteni cū cito recedit:for⁹ ei⁹ nō qescit in imaginatio/
ne:sꝫ delet:⁊ nō accidit ei memoria iniurie. Cū āt deside/
riū ⁊ mot⁹ ad vidictā fortis est:accidūt ex ħ duo ꝓhibē/
tia recordari mltū iniuriarū. Quoꝝ vnū est attractio to/
tius aīe ad ꝑtē mot⁹ itēdētis ad vidictā ⁊ īpedimētū ima
ginationis reuoluēdi itētionē nocētis:⁊ rep̄sentādi ea q̄
ꝯsecuta sūt:⁊ īprimēdo memorie: vtutes.n.motiue solēt
retrahere aīaꝫ a vtutib⁹ apprehēdētib⁹.⁊ eꝯ.⁊ exterior so
let retrahere ab īteriore:⁊ eꝯ. ¶ Alterū est ꝙ cū mot⁹ in
tēdit ad vidictā:⁊ nihil obstat illi:ei⁹ īpet⁹ reputat apud
imaginationē q̄si obtinuerit cū voluerit:formā eteni ad
quā itēdit mot⁹ ⁊ ꝑperat imaginatio sic imaginat q̄si iā
sit. Cū.n.ꝯscribit ī imagina⁹ for⁹ ei⁹:qđ appetit q̄si for⁹ ei⁹
⁊ hꝫ eē for⁹ ī imagina⁹:sic for⁹ rei penes quā finit mot⁹:
delet tē desideriū imaginatiōis:⁊ ñ appet in eo for⁹ ei⁹:nꝫ
regescit in memoria:nec ē ibi recordatio iniuriarū. Sed
de nocēte maxio:quē aīa formidat:sic reges ⁊ silia:despe
ratio:⁊ pauor:ꝓhibēt figi formā desiderij vidicte in aīa/
bus:neqꝫ ꝑmittūt eā ibi ꝑseuerare:⁊ tūc neqꝫ desideriū.
neqꝫ for⁹ nocētis appet in estimatione. vel in imaginatio
ne:nisi timor tm̄:ꝗ facit poti⁹ desiderare fugere ꝗ̄ inuade
re:⁊ tūc for⁹ iniuriarū nō defigit in aīa. Sed de pueris:⁊
debilib⁹ ꝑꝑ facilitatē vlciscēdi ab eis:⁊ paucitatē timēdi
eos:ira est vidicta q̄si sumpta sit:qđ eni facillimū est apđ
imaginationē:ita est q̄si iā esset:qđ aūt est in imaginatio/
ne nō īcidit:sicut vere est in re:sed sicut vr̄ ei:vñ q₂ facile
apud eū est q̄si habitū. iđ vindicta debilib⁹ reputat:q̄si
iā sit. vñ desideriū delet de ea ꝓ ⁊ nō appet vbi non est.
¶ Qđ aūt indicat dispōnē imaginationis īniti cū forma
tis:⁊ nō veris hoc est:ꝙ hō aliqñ reputat sordidū qđ mū/
dū est:⁊ delectabile eo qđ est sile abhoiabili. sicut sepe re
fugit habētia sapores bonos:cū colores corpoꝝ suoꝝ ⁊
figure fuerint siles colorib⁹:⁊ figuris corpoꝝ sordidorū.
quāuis nō ꝯtingat ħ credere:⁊ ꝓter ħ cuꝫ id qđ displicet
fuerit sile ei qđ placet:vñ facilis est ꝯiūctio eius qđ fit ⁊
hr̄:eo qđ ex vehemētia mot⁹ desiderij patit imaginatio.

sicut pateret ex iā habito ⁊ existe. Manifestuꝫ est ꝙ cō/
plexio vltima ꝑdictaꝝ cōplexionuꝫ. est apta ad id qđ ni/
mis ꝯtristat. Et hic est finis eius qđ trāstulit auohaueth
ex capitulis illius libri ad hunc locū hui⁹ libri de aīa.
¶ Incipit pars quinta sexti libri de naturalibus.
¶ Capitulū. I. de ꝓprietatibus actionū ⁊ passionū hoīs:⁊
de assignatione contemplationis actionis.

Uia iā expleuim⁹ tractatū de vtutib⁹ sensibilib⁹:debem⁹ nūc loq̄ A
de vtutib⁹ humanis. ¶ Dicem⁹ ꝗ ꝙ hō
hꝫ ꝓprietates actionū ꝓcedentiū ab aīa
ei⁹ q̄ nō īueniunt in alijs aīalib⁹. Quaꝝ
ꝓma est ꝙ eē hoīs in quo creat⁹ est non
possꝫ ꝑmanere sine societate in sua vita.
Nō eni est sicut cetera aīalia:quoꝝ vnūqđqꝫ sufficit sibi Plato ī epi/
in ordine vite sue:⁊ ea que sunt in nā eius: vnus aūt hō si stola nona.
nō eēt nisi ipse solus:⁊ ea que sunt eius nāliter. moreret: Ari. ꝓ ethi. c.
aut vita eius eēt mala. ⁊ peior ꝗ̄ eē posset. hoc aūt est ꝑꝑ 6. ⁊ ꝓ poli/
nobilitatē ei⁹:⁊ ꝑꝑ ignobilitatē alioꝝ aīaliū:sicut postea coꝝ. c. ꝓ.
scies aīs. hoī aūt necessariū est q̄dā addere nāe:sicut nu/
trimentū paratū. ⁊ vestes paratas. Nutrimēta eteni que Et ipse Aul.
hñt esse naturalr. ⁊ nō artificio:nō ꝯgruunt ei:neqꝫ ex il/ io. sue meta.
lis est vita ei⁹ bona:vñ ea que hñt esse nāliter. qb⁹ idui c. scđo.
pōt:necessariū est ei taliter ꝑparare:vt fiant apta ad iduē
dū. ¶ Ceteroꝝ aūt aīaliū vestimētū cū illis est naturali
ter. vñ ꝓmū eget hō agricultura:sic ⁊ reliqs artib⁹. vnus
aūt hō solus nō pōt ꝑ se acqrere qcqd est sibi necessariuꝫ
de his:sed ex cōsortio. ita vt hic paneꝫ preparet illi. ⁊ ille
tepat isti:⁊ iste afferat illi aliquid mercimonij de peregri
nis regionibus:⁊ iste pro illo det sibi aliqd in ꝓximo. Ex
his ꝗ causis:⁊ alijs min⁹ euidētib⁹:sed ꝓlib⁹ nuō. necīuꝫ
fuit hoī hr̄e nāliter potētiā docēdi aliū sociū sibi ꝙ est in
aīa eius:signo aut opē. ¶ Ad hoc aūt fuit cōmodior vox Plato ī thi/
que diuidit in elīta:ex qbus fiunt multe cōpositiōes si/ meo.
ne labore corpis:⁊ sūt tales q̄ nō ꝑmanēt:⁊ secrete ei qui
nō oꝫ eas ꝑcipe. post vocē aūt nut⁹ ei⁹ ē:ꝗ ē ei⁹:sꝫ vox ma
gis idicat ꝗ̄ nut⁹. Nut⁹.n. nō idicat nisi fꝫ ħ ꝙ subiacet
visui qđ fit ex q̄dā ꝓpetate ei⁹:q₂ cū qs voluerit aliqd in
dicare alij. nece est mouere oculum ad ꝑtē ꝓpriā multis
motib⁹:qb⁹ nut⁹ itelligat:vox aūt sibi sufficit:neqꝫ est ei
nece ex aliq̄ ꝓpetate sua idicare motib⁹:ꝓter ħ etiā non
eget medio ad ħ vt apphēdat:sic nō eget eo ꝙ est co/
lor qđ necīuꝫ est nutib⁹:ꝗ nā fecit vt aīa ex sonis cōpone
ret aliqd ꝑ qđ posset docere aliū. Reliq̄ qꝫ aīalia hñt so
nos qb⁹ sciūt aliis. dispōnē ei⁹ qđ ē in cordib⁹ eoꝝ. ¶ Ipsi
āt soni nō signāt:nisi nālr:⁊ ꝯfuse qđ appetit:aut qđ re/
spuit idiscrete. qđ aūt hꝫ hō de hoc est ad placituꝫ: eo ꝙ
humani appetit⁹ q̄si ifiniti sunt:vñ homo nō potuit hr̄e
nālr sonos sine fine. ¶ Ex ꝓpetatib⁹ ꝗ hoīs est ipsa ne/
cessitas q̄ eū iduxit ad discēdū:⁊ docēdū:⁊ alia necītas q̄
eū iduxit ad dādū ⁊ accipiēdū fm mēsurā iusticie:⁊ dei/
de alie necessitates. veluti facere ꝯuētus. ⁊ adiuenire ar
tes. ¶ Cetera vō aīalia. ⁊ ꝓcipue aues hñt artes. Cōstitu
unt.n. casas vel nidos. ⁊ ꝓcipue aues. Sꝫ nō fit adiuenie
do:neqꝫ i meditādo sꝫ istictu isito. vñ nō variat nꝫ dīt.
¶ Plura.n. ex his fiūt ad meliorādū dispōnes suas:aut B
ꝑꝑ necītatē spālē:nō ꝑꝑ necītatē singularē. In his aūt q̄
faciūt hoīes. ꝓla fiūt ꝑꝑ necītatē singularē:⁊ ꝓla ad me/
liorādū dispōnē suā ipsi⁹ singulari. ¶ De ꝓpetatib⁹ aūt
hoīs est vt cū apphēderit aliqd qđ rarissimū ē:seq̄t pas/
sio q̄ vocat admiratio:quā seq̄t risus. Sꝫ cum apphen/
derit aliqd qđ ē noxiū:seq̄t passio q̄ vocat anxietas:quā
seq̄tur luct⁹. ¶ Et ꝑꝑ vtilitatē societatī ē ei ꝓpriū vt ex
oībus actionib⁹ quas solet agere:sint q̄dā actiōes:quas
nō licet agere:qđ docet dū est puer:⁊ ꝯualescit in eo:⁊ a

pueritia sua ꝯsuescit audire ꝙ has actiões nõ licꝫ agere:
ita ꝙ ꝯtēptio hoꝝ sit ei q̄si nãlis:⁊ sūt alie actiões diuer
se ab his:sꝫ p̄mas appellāt turpes ⁊ has honestas. Cete
ra vō aialia non hñt h̄:quãuis aliqñ p̄termittant agere
actiões suas sicut leo domit⁹:q nõ comedit dñm suū:neqꝫ
filiū suū. Cā hui⁹ nõ ē cõceptio q̄ fit in aia:neqꝫ scia: sed
est alia affectio aialis.s.q2 oē aial amat nãlr esse id qd̄ de
lectat:⁊ eius p̄manentiā. Sꝫ qui eū nutrit ⁊ pascit: dele
ctās efficit̄:eo ꝙ oē vtile delectat naturalr quãtū ad eūꝫ
cui p̄dest. Et vtilitates sunt pp aliqd nõ pp cõceptionē:
sed pp affectionē:⁊ aliud accñs aiale. Aliqñ aūt cõtingit
hoc accñs in nã istinctu isito:sicut amor ois aialis circa
filiū suū nõ ex ꝯceptione aliquo mõ:sed ad modū imagi
nationis. imaginat̄ etiā alicui hoīuꝫ res vtilis:aut dele
ctans:quã tñ refugit:cū fuerit s̄ꝫ formã eius qd̄ refugit̄.
hoc aūt ꝙ hõ p̄cipit se p̄cipere aliū fecisse aliqd:ex his q̄
illicitū est facere:sequit̄ passio aialis que vocat̄ verecun
dia. Et hoc etiā de humanis p̄prietatib⁹. ¶ Aliqñ etiaꝫ
accidit hoi passio aialis ex hoc ꝙ putat aliqd futurū sibi
nociturū:⁊ hoc vocat̄ timor. Cetera vō aialia nõ hñt h̄.
nisi in nocumēto plerūqꝫ:vel cõtinuo post nocumentuꝫ
hõ aūt hꝫ oppositū timori speꝫ.quã nõ hñt alia aialia:nisi
tñ in momēto:neqꝫ sperãt tp̄s qd̄ remotū est ab ipo mo
mēto. Sed hoc ꝙ sibi p̄uidēt:nõ hñt ex hoc ꝙ p̄cipiant
tēpus:vel qd̄ futurum est in eo: sed hoc fit istinctu nãe.
hoc eni ꝙ citissime dū formica cibū ad cauea p̄ducit:p̄re
dicit pluuiã:fit q2 imaginat̄ hoc futuruꝫ in ipsa hora:sic
fugit aial ꝯtriū suū:cū imaginat̄ ipm sibi nociturū in ea
dem hora. ¶ Ad hec etiā adducit̄ illud.s.ꝙ homo habet
preuidere futura:que debet facere:⁊ que non debet face
re:⁊ que debet facere aliquibus horis:⁊ non alijs. Cete
ra vero aialia.nihil hñt de his p̄uidentijs.in futurū.nisi
vnū modū:qui nãliter iest eis:siue sit eius finis bonus:
siue nõ sit. ¶ Que aūt est magis p̄pria ex p̄prietatibus
hois est hec.s.formare itentiones vl'es itelligibiles.oino
abstractas a mã:sicut iã declarauim⁹:⁊ p̄cedere ad scien
dū icognita:ex cognitis itelligibilib⁹:credendo ⁊ formã
do. De aūt actiones ⁊ dispõnes p̄dicte sunt ex his que sūt
hois:sꝫ plures ex illis sunt p̄pe hois:quãuis istaꝝ q̄dam
C sunt corp̄ales. Sed hñt eē in corpe hois.cã aie humane:
quã nõ hñt cetera aialia. ¶ Dicem⁹ aūt ꝙ nõ hꝫ agere
de reb⁹ p̄ticularib⁹.⁊ de reb⁹ vl'ibus: vl'ia aūt nõ sūt nisi
cõceptiones tñ:quãuis sint de actione.ꝙ eni tꝫ cõem cõ
ceptionē qualr dꝫ edificari domus:ex hac tñ cõceptione
nõ p̄ueniet aliquã domū esse in actu p̄ncipalr. Actiones
eni egēt rebus particularib⁹:⁊ p̄ueniūt ex intentionib⁹
particularibus ꝙ fit ex hoc qd̄ totū ex hoc qd̄ nõ est to
tū:nõ appropriat̄ huic ⁊ nõ isti. Differam⁹ aūt hoc expo
nere vsqꝫ ad doctrinã sapiētie in fine librorū:hõ ergo hꝫ
virtutē:que p̄pria est cõceptionū vniuersaliū:⁊ aliã que
est p̄pia ad cogitandū de reb⁹ singularib⁹ de eo qd̄ dꝫ fie
ri ⁊ dimitti:⁊ qd̄ p̄dest:⁊ qd̄ obest:⁊ qd̄ honestū est:⁊ iho
nestū: ⁊ qd̄ bonū:⁊ malū. Et h̄ fit ad modū syllꝫ:aut ꝯsi
derationis vere.aut false. Cuius finis est dare sentētiam
de re particulari futura ex reb⁹ possibilibus. De necessa
rijs:⁊ impossibilibus nõ cogitant an habeāt esse:aut nõ.
de preterito etiā nõ cogitāt an habeat esse qd̄ ē p̄teritū.
Et cū hec actiua virtus iudicauerit:sequet̄ eius iudiciuꝫ
motus v̄tutū desideratiuaꝝ ad mouendū corpus:sic se
queret̄ illud iudicia aliaꝝ virtutū in aialib⁹. Et h̄ virtus
trãsumit ex v̄tute iudicãte de vl'ibus. Inde eni trãsumit
p̄põnes maxīas.ad id qd̄ ꝯcludit ⁊ cogitat de p̄ticulari
bus. igit̄ p⁹ v̄tus humãe aie:est v̄tus q̄ cõpat̄ cõtēplatio
ni:⁊ vocat̄ itell's cõtēplatiuus q est iudex veri ⁊ falsi. de
vl'ib⁹. Hec aūt v̄t⁹ actiua ē de bono ⁊ malo.s.i p̄ticlarib⁹.

Ille aūt iudex de nec̄io ⁊ poss̄ ⁊ iposs̄. h̄ aūt actiua de ho
nesto ⁊ ihonesto ⁊ licito ⁊ inlicito:p̄n⁹ aūt cõtēplatiui:sūt
ex p̄positionibus p se notis.p̄n⁹ vero actiui sunt ex p̄ba
bilibus ⁊ ex auctoritatib⁹ ⁊ famosis.experimēta aūt de
bilia q̄ sunt ex opionib⁹:sunt aliud ab experimentis cer
tis. ¶ Unaqueqꝫ aūt haꝝ virtutū hꝫ sniaꝫ ⁊ opionem.
scia aūt est conceptio distincta vel certissima Opio vō est b
cõceptio:ad quã accedit̄ cū formidine alterius p̄tis. Nõ
autē ois q putat iã cõcepit. Sicut nõ ois q sentit iã itelle
xit.aut qui imaginat⁹ est.iã putauit aut cõcepit:aut ꝯsen
sit:ergo est in hoie iudicãs sensibilis:⁊ iudicans imagina
tiua:⁊ iudicãs estimatiua:⁊ iudicãs ꝯtēplatiua:⁊ iudicãs
actiua:principia aūt que imperant v̄tuti desideratiue ad
mouēdū mēbra sunt estimatio imaginatiua:⁊ estimatio
actiua:⁊ cupiditas:⁊ ira. Cetera vero aialia hñt virtuteꝫ
desideratiuã ex trib⁹ istaꝝ. Intellectus vō actiuus eget
corpe:⁊ v̄tutib⁹ corp̄alib⁹ ad oēs actiões suas. Contēpla
tiuus vō itellectus eget corpe:⁊ virtutibus eius:sed neqꝫ
semp:neqꝫ oi modo. Sufficit eni ipse sibi p seipsum.nihil
aūt hoꝝ aia est humana.sꝫ aia est id qd̄ hꝫ alias v̄tutes.⁊
est sicut postea declarabim⁹ suba solitaria.s.p se que hꝫ
aptitudinē ad actiones:quaꝝ q̄dã sunt que nõ p̄ficiunt̄
nisi p instrã:⁊ p vsuꝫ eoꝝ aliquo mõ:q̄dã vō sunt qb⁹ non
sunt nec̄ia instrã aliquo mõ.hoc aūt totū declarabimus
postea. Sed suba humane aie ex seipsa est apta p̄fici aliq̄
mõ p̄fectiõis:ita vt nõ fieri aliqd necessariū extra ipsaꝫ.
hãc autē aptitudinē hꝫ ab illo qui vocat̄ itellectus cõtē
platiuus. Et iterū est apta ad ꝯseruãdū se ab ipedimētis
sibi accñtib⁹ ex ꝯsortio:sicut postea suo loco dc̄larabim⁹.
⁊ vt in ꝯsortio sic agat:p̄ut meli⁹ poterit.hãc aūt aptitu
dinē hꝫ ex itellectu qui vocat̄ actiu⁹:q est p̄ncipalis iter
alias v̄tutes.q̄s hꝫ circa corp⁹. Infra hãc aūt sūt v̄tutes
fluētes ab ipsa:eo ꝙ corpus aptū est recipe alias ⁊ p̄fice
re p illas. Mores q̄ꝫ hꝫ aia ex hac v̄tute.s.itellectu acti
uo sic inuimus in p̄missis. Unaqueqꝫ aūt haꝝ duaꝝ v̄tu
tū.s.actiui ⁊ cõtēplatiui itell's hꝫ aptitudinē:⁊ p̄fectionē.
Sꝫ aptitudo pura vniuscuiusqꝫ illaꝝ vocat̄ itell's mãlis
siue sit actiui siue cõtēplatiui.⁊ deinde ex hoc accidit ꝙ
vnicuiqꝫ illaꝝ habēt p̄ncipia qb⁹ p̄ficiunt̄ eoꝝ actiões:
sed itellectu ꝯtēplatiuo p se nota ⁊ cetera hꝫ:⁊ actiuo p̄
põnes p̄babiles:⁊ alie affectiones:tūc vnusqsqꝫ eorū fit
itellectus in habitu.deīde acqrit̄ vnicuiqꝫ istoꝝ p̄fectio
adepta.h̄ aūt iã exposuerarmus antea. Opꝫ aūt añ oia de
clarare ꝙ hec aia:q̄ est apta recipe itelligibilia ex itelle
ctu mãli:nõ est corp⁹ neqꝫ forma existēs in corpe.

¶ Caplm. II. De affirmanda existentia anime rationalis
non impressa in materia corporali.

I Hoc q̄ nulla est dubitatio. h̄ ē:ꝙ in hoie ē A
aliq̄ suba q̄ ꝯphēdit itelligibilia recipiē
do. ¶ Dicem⁹ g ꝙ suba q̄ est subm intelligibi
liū nõ est corp⁹:neqꝫ hñs eē pp corp⁹ vllo mõ.
eo ꝙ ē v̄tus in eo aut for⁹ ei⁹. Si eni subm itel
ligibiliū eēt corp⁹:aut aliq̄ ex mēsuris:nec̄e eēt vt aut for
ma itellecta subsisteret p se sola i aliq̄ illi⁹ idiuisibili:aut
in aliq̄ ei⁹ diuisibili. Illō aūt corpis qd̄ nõ diuidit̄ est ex
tremitas pūctalis sine dubio:p̄bem⁹ aūt p̄us si ē posse illō
subꝫ eē extremitatē idiuisibilē. ¶ Dicem⁹ g h̄ eē ipossē
pūct⁹.n.ē aliqs finis q nõ sepat̄ a linea in situ.neqꝫ a mē
sura diffinita in illa.tali sep̄atiõe:pp quã pūct⁹ sit aliqd:i
quo aliud subsistat.ita vt nihil subsistat in aliq̄ illi⁹ mēsu
re. Sꝫ sic pūct⁹ nõ p̄t eē p se solū:nꝫ ē nisi termin⁹ eēntial'
ei⁹ qd̄ eēntialr ē mēsura. Silr nõ ē posse dici vllo⁹ ꝙ subsi
stat in eo:nisi terminus rei que subsistit in mensura.cu
ius terminus punctus est. Illud autē qd̄ subsistit in eo:
est mensuratū illa mensura accidentalr. Et sic mēsurat̄

per illā accidentalr: similr terminaꝛ puncto accidētalr.
ergo finis q est accidētalr est cū fine q est eēntialr: sic mē
sura accñtalis est cū mēsura eēntiali: si aūt punctus eēt p
se sepatus q recipet aliqd rerū: cogitaret hre eē: ⁊ punct⁹
esset hns duas ptes: vnā vtus linea a qua separatus est: ⁊
aliā diuersaȝ ab ea ⁊ oppositā eē: ⁊ tūc pūctus eēt separa-
tus a linea p seipsuȝ: ⁊ linea a qua separaꝛ sine dubio ha-
beret aliū finē vtus punctū: ⁊ iste alius punctus eēt finis
linee ⁊ nō ille. Dictio autē de h: ⁊ de illo pūcto eadē est: ⁊
puenirēt ex h pūcta ordinata ad faciēdā lineā: hec autē
est cui⁹ ipossitas iā declarata est a lo. declaratū ē. n. ex cō-
iunctione pūctoꝝ corpus nō posse cōponi. Diīsuȝ est etiā
q punctus nō cogitaꝛ hre sitū pprium. Nō grauat aūt in-
uenire aliqd summari de illo dicētes. q due linee cū fue-
rint collaterales vni linee: necesse est vt aut media diui-
dat iter illas: ita vt se nō cōtingāt. ⁊ tūc oportebit vt diui-
daꝛ media sm pn⁹ q iā nosti q est impoſe: aut vt media
nō diuidat laterales qn se ꝯtingāt: ⁊ tūc for⁹ itellecta de
linea erit subsistēs in oīb⁹ pūctis: ⁊ oīa pūcta erūt q̄si pū
ctū vnū. Jā aūt posueram⁹ h vnū pūctū separatū a linea
ergo sm q separatus ē ab ea linea hȝ linea aliā extremi-
tatē pter eū q sepaꝛ ab eo. g pūctus diuisus est in situ ab
illo alio. Jā aūt posueram⁹ oēs pūctos pticipātes situ: tē
est illud ipoſe. g iā destructū est subm itelligibiliū eē ali-
qd corpis idiuisibilis. Restat g vt eoꝝ subȝ sit aliqd cor
poris diuisibilis: si subm eoꝝ est corp⁹ ponam⁹ g formā
itellectā in aliquo diuisibili. Cū aūt posuerim⁹ eā in aliq̄
qd diuidiꝛ in ptes. accidet tūc forme vt diuidaꝛ: ⁊ erit ne
cesse vt due ptes ei⁹ sint siles: aut dissimiles. Si aūt fue-
rint siles. quō obtingeꝛ ex eis aliqd qd nō est ille: nisi to
tū fuerit aliqd pueniēs ex illis sm augmentū in mēsura.
vel in nūo: nō sm formā. tūc g forma intellecta. erit aliq̄
figura: aut aliqs nūerus: nō est aūt oīs forma itellecta fi-
gura aut nūerus. g forma erit imaginabilis nō itelligibi
lis. Oē aūt totū ex h q est totū. non est ps. Tu eni nosti
qd impoſe est dici q vna q̄libet ptiū sit suū totū cū alte-
ra contineaꝛ in toto: ⁊ sit pter itentionē ipsius. g clarū est
q vnaqueq illarū vna est: ⁊ nō significat itētionē toti⁹.
Si aūt fuerint dissimiles attendam⁹ nūc quō mō pōt eē
vt forma itellecta hēat ptes dissimiles. nō eniȝ in forma
itellecta pōt eē ptes dissimiles: nisi partes diffōnis q̄ sūt
gen⁹ ⁊ drie. Ex hoc aūt q genus ⁊ drie sint in subo corpa-
li pueniūt multa ipoſia: ex quib⁹ est hoc q oīs ps corpo-
ris recipit ēt diuisionē in īfinitū in po⁹. oportebit g vt ge
nus ⁊ drie sint infinita in potētia: qd est impoſe. probatū
eni est gña ⁊ subales drias vnius rei nō eē infinita in po
tentia. Sed ipoſe est vt pp estimationē diuisionis habe
ant esse genus ⁊ dria. Jd aūt de quo hic dubitam⁹. h est
qd cū fuerit ibi genus ⁊ dria: que debēt separari a subto.
ipsa separatio eoꝝ nō minus erit sine nostra estimatione
diuisionis. Opȝ g vt genus ⁊ drie sint in effectu infinita.
Jam autē probatū est genera ⁊ differētias: ⁊ partes dif-
finitionis vnius rei finita esse ex omni pte. ¶ Itē si pos-
sibile esset genus ⁊ differētias infinita esse in effectu: im-
possibile esset tñ coniungi in corpe: hoc modo. sequereꝛ. n.
ex hoc q vnū corpus iā diuisum eēt in partes īfinitas in
B effectu. ¶ Item dicamus diuisionē contigisse ex hoc q
posuim⁹ genus in vna pte ⁊ driaȝ ex alia parte. Si auteȝ
mutarem⁹ diuisionē: necesse esset vt in vnaquaq parte
eius caderet genus dimidiū: ⁊ dimidia dria: aut cōmuta-
renꝛ genus ⁊ dria ab vtraq pte: ⁊ vnūqdq illoꝝ. s. gen⁹ ⁊
dria accederet ad aliquā ptē subi: ⁊ nra positio estimatia
⁊ nra diuisio accñtalis cōmutaret loca gñis ⁊ drie: ⁊ h q
vnūqdq eoꝝ eēt in aliq̄ pte: eēt sȝ velle alic⁹ ponētis extri
seci: quātis h nō pdesset: poſe ē eni diuidi ptē in parteȝ.

¶ Iteȝ nō oē itellȝ pōt diuidi in itelligibilia simplicia.
¶ Itē ea eni q̄ sunt: sūt itelligibilia q̄ sunt pn⁹ ꝯpositiōis
alioꝝ itelligibiliū: q̄ nō hnt gen⁹ ⁊ drias: neq sunt diuisi
bilia in quātitate: neq in itellectu: g est ipoſe vt ptes po-
site sunt siles: quarū vnaqueq ꝯtineaꝛ in toto: qd totuȝ
nō hȝ esse nisi ex earū ꝯiunctiōe. Impoſe est etiā vt sint
dissimiles. g impoſe est diuidi in formā intellectā. Qn g
dē aūt impoſe est diuidi formā itellectā: ⁊ impoſe est vt
subm eius sit terminus mēsurarū idiuisibilis: cū ipsa ne-
cessario egeat receptibili: tē oio nece est iudicare q subm
itelligibiliū suba est que nō est corp⁹: neq est etiā diuisi-
bilis: neq est vtus que sit in corpe. Cōsequereꝛ eni eā qd
ꝯsequiꝛ corpus: ex diuisione. ⁊ deinde ꝯsequerenꝛ cetera
impoſia. Sed receptibilis formarū itelligibiliū aliq̄ sub
stātia est ex nobis nō corporalis. ¶ Qd possumus etiaȝ
pbare alia demōstratione: dicētes q virtus itellectiua
abstrahit intelligibilia a quātitate designata ⁊ ab vbi: ⁊
a situ: ⁊ a ceteris oībus que pdximus. Debem⁹ ꝯsidera-
re eēntiaȝ huius forme denudate a situ: quō est nuda ab
eo. s. si hoc sit cōparatione rei a qua sumpta est: aut cōpa-
ratione eius rei que assumpsit. vȝ. esse huius forme itelle
cte denudate a situ: si est ita in esse extriseco. aut ita i esse
formantis in suba agēti. Impoſe aūt est dici q hēat esse
sic. in esse extriseco. Restat g dici nō eē separatā a situ ⁊
vbi. nisi cū hȝ eē in itellectu: ⁊ q cū hȝ eē in itellectu: non
est hns sitū: neq pōt minui: neq separatim ondi: neq di
uidiꝛ: neq hȝ aliqd eoꝝ que sunt hō. g impoſe est eaȝ eē
in corpe. ¶ Itē forma vniēs inuisibilis quā hnt ea que
sunt inuisibilia in intellectu: cū ipeimiꝛ in mā visibili. di-
mensiones habētū: necesse est vt aut nulla suaꝝ partiuȝ.
que in ea assignanꝛ: sm aliquā dimēsionē suaꝝ hēat cō-
paratione ad rē intellectā que est vnius essentie inuisibi-
lis abstracte a mā: aut vt oēs ptes eius que assignanꝛ in
ea: habeāt eā: aut vt aliq̄ habeāt: ⁊ aliq̄ nō. Si aūt nulla
illaꝝ habuerit eā: neq ipsa tota habebit eā. A q̄cūq eniȝ
separenꝛ ea. ex quibus aliqd cōponiꝛ: ⁊ ipsuȝ totū separa
tur ab eo. Si autē quedā habuerint: ⁊ q̄dā nō: ille q̄ non
hnt ipsaȝ cōparationē nihil hnt de itellectu eius. Si vo
vnaqueq partiū que ponūꝛ in ea habuerint aliquā cō-
parationē: aut vnaqueqȝ partiū que ponunꝛ in ea. hȝ eā-
dē cōparationē ad eēntiā quā alia hȝ ad eēntiā: aut nō. Si
aūt vnaqueqȝ partiū que ponunꝛ in ea habuerit aliquā
cōparationē: aut vnaqueqȝ ptiū que ponūꝛ in ea eādem
cōparationē ad eēntiā quā hȝ ad aliā ad eēntiā aut nō ha-
beat. Si aūt vnaqueqȝ ptiū que ponūꝛ in ea habuerint
eādē cōparationē ad essentiā quā hȝ alia. tunc partes nō
sunt ptes itentionis itellecte: sed vnaqueqȝ eaꝝ est itelle
cta p se sepatiȝ. ¶ Si aūt vnaqueqȝ earū hūerit cōpara
tionē ad essentiā diuersaȝ ab alia: tūc cōstat: qꝛ eēntia est
visibilis in itellectu. Jaȝ aūt posueramus eā inuisibilē g
hoc est ipoſe. Si vero vna illaꝝ habuerit cōparationeȝ
ad aliqd essentie: ⁊ alia ad aliud eēntie habuerit cōpara-
tionē: tūc diuisio essentie erit manifestior. ¶ Cōstat igiꝛ
q forma ipressa in mā corpali nō est nisi aliqd subsistēs C
in reb⁹ singularib⁹ visibilibus: ⁊ q vnaqueqȝ ps eaꝝ hȝ
cōparationē in effectu: aut in potētia ad vnāquāqȝ ptiuȝ
forme. ¶ Itē qd est multiplex in partib⁹ diffōnis sȝ pfe
ctionē hȝ aliquā vnitatē in qua nō diuidiꝛ. Opȝ aūt cō-
siderare esse huius vnitatis: sm q est vnū: quō mō descri
baꝛ in iuisibili. Et vbū de eo: ⁊ de illo qd nō diuidiꝛ diffō
ne sit vnū. ¶ Itē iā pbatū est q itelligibilia posita: que
vtus rōnalis solet itelligere sigilatī sunt īfinita in potē-
tia. ¶ Jam aūt pbatum est q id qd preualet rebus in-
finitis in potētia. impossibile est esse corpus aut vtuteȝ q̄
sit in corpe. Jā eni pbauim⁹ hoc in pcedētib⁹ libris. Jm-

possibile igit̄ est vt eētia q̄ format itelligibilia sit extra in corpe aliquo mō: vel eius actio sit in corpe: vel ex corpore. Nemo aūt dicere pōt ista esse imaginabilia: hic eni error est. vtus eni aialis nō pōt imaginari q̄libȝ ifinitū qualicūq; hora: nisi cū iperat ei vtus rōnalis: neq; potest aliqs dicere hāc virtutē eē recipiētē nō agentē. Uos aūt dixistis vtutē agētē actiones infinitas esse infinitam. homines aūt nō dubitāt esse virtutē receptibilē ifinitā: sic est hyle. ¶ Nos ergo dicemus id qd̄ ē postea. s. qz h̄ qd̄ aial rōnale recepit multa ex reb⁹ ifinitis: fit post inqsitionē actiuā. Ondim⁹ aūt hoc verbis illis qbus considerat̄ suba aīe rōnalis ꝛ ꝓprietatib⁹ suarū actionū: ꝛ ex assignationib⁹ aliarū actionū: que hnt cōparationē ad id qd̄ prenominauimus. ¶ Dicemus ergo q̄ virtus intellectiua. si itelligeret instrō corpali: oporteret vt nō itelligeret seipsaȝ: vt nō itelligeret instrm̄ suū: neq; intelligeret se itelligere. Inter ipsam eni ꝛ itelligētiā suā nō est instrm̄: nec inter ipsam ꝛ id qd̄ intelligit est instrm̄: sed intelligit seipsaȝ ꝛ instrȝ q̄ ascribit̄ ei: ꝛ itelligit se itelligere: ergo intelligit ꝑ seipsaȝ non per instrumentū. Sed probabimus h̄ dicentes: quia hoc qd̄ intelligit instrumentū suū: necesse est: vt aut habeat ex eētia forme instrumenti sui: aut ex esse alteri⁹ forme que est diuersa ab illa in numero: ꝛ est etiā illa in instrumēto eius: aut ex esse alteri⁹ forme: preter formā ipsius instrī diuersaȝ ab illa in specie. Si autē habet hoc ex forma instrumēti sui. forma aūt sui instrī in instrō est semꝑ: ꝛ in illa ex cōsortio: tūc deberet semper intelligere instrumentū suum: sed intelligit illud per hoc q̄ forma eius coniungit̄ illi. Si autēȝ est hoc ex esse forme

D quā hȝ instrȝ suū aliā ab illo nuō. hoc falsuȝ ē. ¶ Alteritas eni nō cadit iter reruȝ singula nisi aut ex diuersitate materierū: aut accidentiū ꝛ dispositionū: aut ex diuersitate que est iter vle ꝛ ꝑticulare: aut iter abstractū a mā ꝛ acceptū in mā. Nō ē aūt hic diuersitas ex materijs: neq;

Arist̄ ꝑ meta. t. 47.

ex accidētibus. Mā eni vna est: ꝛ accn̄tia que sunt in ea eadē sunt. Neq; est hic diuersitas abstrahēdi vel existendi in mā: neq; est hic diuersitas vl̄itatis ꝛ singularitatis: vnaqueq; eni eax̄ si habuerit ꝑticularitatē nō hēbit eaȝ nisi cā māe ꝑticularis: aut cā eox̄ que pēdēt ex ea ꝑꝑ materiā in qua est. Hec aūt oīa nō magis sunt ꝓpria vnius q̄ alteri⁹. nihil hox̄ hȝ nobis obijci: ad hoc vt aia apprehendat seipsaȝ. Anima. n. apprehēdit eētiā suā semper: quāuis plerūq; apprehēdat eā separatā a corpib⁹: cū qb⁹ est ipsa: sic iā ondim⁹. tu scis aūt eē impole q̄ habeat illō ex eē forme alteri⁹ a forma istrumēti sui. hoc. n. impossius est: forma aūt itellecta cū subsistit in suba itelligēte facit illud itelligi. cuius forma est forma: ꝛ cui ꝓpe ꝯfert̄ hec forma. ergo forma relatiui cōtinet̄ in hac forma: hec aūt forma itellecta nō est forma alicui⁹: ad qd̄ referat̄ hec forma per ipsaȝ. Essentia aūt huius istrī est suba: ꝛ nō iuenimus nos: neq; cōsideram⁹: nisi formā sue essentie. Suba aūt ex seipsa nō refert̄ ad aliqd vllo mō. hec aūt ꝓbatio

A manifesta est. Impole est aūt vt qcqd apprehendit ꝑ instrumētū apprehendat instrm̄ suū quo apphēdit. ¶ Itē sensus nō sentit nisi aliqd extrisecū neq; sentit seipsum. neq; instrm̄ suū nisi qd̄ sentiat. Similr̄ imaginatio non imaginat̄ seipsaȝ: neq; actionē suā vllo modo. si eni imaginauerit istrm̄ suū imaginabit̄ nō ad modū quo est ei⁹ ꝓpriū: ꝛ sine dubio eius ꝛ nō alterius: sed qui sensus reddit ei formā sui instrumēti: si hoc fit impole: ꝛ tūc nō representabit imaginationē sumptā a sensu nō cōparatuȝ ab illo ad aliud. si vō hoc nō fuerit instrm̄ eius nō imaginabitur illud. ¶ Itē q̄ hoc probat sufficienter. hoc ē: q̄

E virtutibus apprehendentibus per instrumentum: accidit ex perseuerantia operis fatigari. Instrumenta eni fatigantur ex iugi motu: ꝛ destruitur eoruȝ complexio que est eis substantialis ꝛ nālis. Ea aūt que fortia ꝛ difficilia sunt apphendi. debilitant instrumēta: ꝛ aliquādo destruunt: ita q̄ postea nō apprehendant debiliora ipsis. eo q̄

Arist. scdo de aia. t. 123. ꝛ 143

nimis penetrauerit illa passio a difficili: sic est dispositio sensus quā sensibilia difficilia ꝛ assidua debilitāt: ꝛ aliquādo destruunt: sicut splēdor visuȝ: tonitruū maximū auditū. Ita vt sensus postq̄ apprehenderit difficile nequeat

Arist. 3. de aia t. 2.

apprehēdere debile. Qui eni iuet̄ nimiū splēdorē nō videt cū illo: neq; mox post ipsuȝ debiliorē lucē. Et q̄ audit sonitū maximū: nō audit cum illo: neq; ilico post illum sonū debilē. Et qui degustat nimiā dulcedinē non sentit

Excellēs sensibile corrūpit sensum.

post illā debilē. In re autē itellibili ecōtrario fit. Assiduitas eni sue actionis ꝛ formandi ea que sunt difficilia: acqrit ei virtutē facilius apprehendēdi id qd̄ est post illā debilius illis: quāuis accidat ei aliqū mutabilitas ꝛ defectus: qd̄ hȝ ex hoc q̄ itellectus iuuat̄ imaginatione operante instrumento deficienti: ꝛ non seruit intellectui. Si autē hoc non esset aut semꝑ accideret: aut plerūq;: econtrario autem fit. ¶ Item omniū partiū corporis debilitant̄ virtutes in fine etatis iuuenilis: q̄ fit circiter quadraginta ānos. Hec aūt vtus apphēdēs itelligibilia plerūq; nō corroborat̄ nisi vltra hāc etatē. Uñ si eēt de vir-

Arist. problemat̄ 4. proble.

tutibus corpalib⁹ deberet ita debilitari: sȝ tūc nō debilitat̄ nisi ꝑꝑ dispōnes: ꝛ euentū ꝓhibentiū: non aūt ꝓpter oēs dispositiones: ergo non est de virtutibus corporalibus.

F ¶ Ex his etiam manifestū est q̄ omnis virtus apprehēdens per instrumentū: non apprehendit essentiam suaȝ: neq; instrumentum suum: neq; quia apprehēdit quā debilitat exercitium: nec apprehendit debile post forte: qz forte eneruat eā: ꝛ debilitat eius operationē. Instrā eniȝ sue actionis debilitat. Uirtus autem intelligibilis est cōtraria huic. ¶ Qd̄ aūt facit nos dubitare de h̄ q̄ aia obliuiscatur suorū intellectorū: ꝛ non exercet opationes suas corpore infirmante est opinio: neq; necessaria: neq; vera: possibile est enim hec duo coniungi: ꝛ vt hanc actionem ex seipsa interim duȝ nihil ipedit vel obsistit ei: ꝛ q̄ postponat suā actionē propriā: cum aliqua dispositio ꝯtingat in corpe: ꝛ tūc nō exerceat actionē suā: sed declinet ab illa: ꝛ tūc erūt simul due vere dictiones: ꝛ altera nō remouebit alterā. Cū aūt illa fuit: nō oportebit attēdi illa ꝯdictio. ¶ Dicemus ergo q̄ substātia aīe habet duas actiones: vnam actionē cōparatione corporis que vocat̄ practica: ꝛ aliā comparationē sui ꝛ principiorū suox̄ q̄ est apprehēsio per intellectū: ꝛ vtreq; sunt dissidētes se ꝛ ipedientes. Uñ cū occupata fuerit circa vnā: retrahet̄ ab alia: difficile est eni cōuenire vtraq; simul: occupationes aūt eius circa corpus: sunt sentire. ꝛ imaginari: ꝛ cōcupiscere: ꝛ irasci: ꝛ timere: ꝛ tristari: ꝛ dolere. Tu aūt scis q̄ cū cogitaueris de itellecto postpones hec oīa. nisi fuerint hec pualētia sup aiaȝ: ꝛ subegerint eā. ꝛ ꝯuerterint eā ad ꝑtē suā: tu scis etiā q̄ sensus retrahit ab itellectu: aia eni cū est intēta sensibilibus retrahet̄ ab itellectu: quāuis ipsi instrō itelligēdi nō accidat ifirmitas vllo mō: tu etiā scis q̄ cā h⁹ hec est q̄ aia retrahit̄ ab vna actōe ꝓpter aliaȝ. sicut est dispositio: ꝛ causa cū contingit q̄ actiones sensuum nō proponuntur ꝓpter infirmitatē: sed ꝑꝑ occupationē corporis: sed si habit⁹ itellectiuus adeptus destrueret̄ causa instrī: tūc cū istrumētū rediret in suā dispositionē esset. necesse iterū acquirere: sed non est ita: aliquādo eniȝ reddit omnia in habitum suū: ꝛ affectionē suā itelligens quicquid prius intelligebat cuȝ corpus recuperat suam salutē. ergo quicquid acquisierat habebat esse in illa aliquo modo: sed erat impedita in eo. Retractio aūt aīe ab actionib⁹ suis nō puenit ex diuersitate vtrarūq; ꝑ

tium actionuz aie tantū:sed ex multitudine actionū suarū ad vnā partē:timor eniz retrahit a dolore:τ concupiscētia ab ira:τ ira a timore. Causa aūt huius totius ē vna. scz qd aīa totā se cōuertit ad vnū qdlibet:manifestuz est igit cum aliquis non exercuerit suas actiones eo qd impeditur ab alio non possit agere actiones suas duz illud qd impedit habuerit esse:possemus autem hoc latius exponere:nisi q2 postq̄ hoc sufficit: videremur supflui.pz ergo ex predictis:q aīa nō est impressa in corpore:neq3 hab3 eē p corpus. Et quia op3 q ꝓprietas anime in corpore sit quasi affectio quedā in eo:occupans illā circa gubernationē sui corporis:τ curā ipsius:que est in ea ꝓpter debitum corporis. Cuius cure aīa est cā:que non h3 esse. nisi cū h3 esse eius corpus ꝓpriū cū officio suo.τ cōplone.

¶ Capitulum.III. In quo continenť due qōnes:quaruz vna est qualiter ꝓfunt sensus aie humane:τ altera affirmare q cepit esse.

A Irtutes aīales adiuuant aīaz rōnalē in multis ex qbus est h. sensus reddit ei singularia:ex quibus singularibus acquirunť ei quattuor. ¶ Unū qd ratio separat vnūqdq3 vniuersalium a singularibus:abstrahendo itentiones eorū a mā τ ab appendiciis māe:τ a cōsequētib9 eā:τ cōsiderat in quo cōueniūt:τ in quo differunt.τ cuius esse est essentiale:τ cuius accidentale. Ex quo accidit aie hre pncipia intelligendi:auxilio secū agentiū imaginationis:τ estimationis. ¶ Secūdū est q anima ponit habitudines inter queq3 vniuersalia fm affirmationē τ negationē:τ id de quo affirmatio τ negatio fuerit per se nota ꝓcipiet.qd autē nō fuerit ita:diuulit quousq3 ueniat mediū terminū. ¶ Tertiū est acquirere ꝓpositiones experimentis.scz vt iueniat per sensum q aliqs predicatus comitať aliquod subm affirmando vel negādo cōsequēdo:vel affirmādo coniunctionē:τ negando cōtradictionem. Et non fit hoc quibusdaz horis:τ non in aliis:neq3 indifferenter:sed semꝑ fit quousq3 quiescat. Et q iter naturaz huius predicati:τ huius subiecti est hec habitudo. aut natura huius consequētis comitatur naturaz huius antecedentis.aut remouetur essentialr non casu. Et tūc hec conceptio erit adepta ex sensu:τ syllo.sicut iaz declarauimus i libris logicis. ¶ Quartū vero est verba quibus facile credunť:eo q probabilia sunt:aia aūt humana iuuať corpore:ad acquirendū pncipia illa consentiendi.τ intelligendi.deinde cum acquisierit redibit ad seipsam. Si autē obstiterint alique virtutū que sunt ifra eaz τ impedierint eam aliquibus dispositionib9 corā positis retrahent eā a sua actione. Si vero impedita non fuerit nō egebit eo postea in suis ꝓpriis actionibus:nisi in aliqbus tn̄ in quibus opus est redire ṽtutes imaginatiuas τ cōsiderare ea iterū ad hoc vt percipiat pncipiū aliud.ab est qd habuerat:τ adiuuent repsentare id qd appetitur in imaginatione:τ repsentatio eius in imaginatione firmeť auxilio intellectus:hoc autē contingit in pncipio tātū nō postea nisi parū. Cū aūt perficitur aīa τ roboratur sola per se operatur actiones suas absolute. Uirtutes autem sensibiles:τ imaginatiue τ cetere virtutes corpales retrahunt eam a sua actione. Ubi gr̄a.sicut homo qui aliquando indiget iumento τ eius apparatu quo perueniat eo quo proponit quo cum accesserit:sed si ex illis causis acciderit non peruenire:causa que fuit perueniēdi eadez

B est prohibendi. ¶ Dicemus autē q anima humana nō fuit prius existens per se:τ inde venerit in corpus:anime enim humane vnum sunt in specie τ diffinitione. Si aūt posuerimus q prius habuerunt esse per se:τ nō inceperunt esse cum corporibus.impossibile est:vt anime in ipso esse habeant multitudinem. Multitudo eni rerū.aut est ex essentia:τ forma:aut est ex comparatiōe que est ad materiam τ originem multiplicatam ex locis que circūdant vnamquāq3 materiam fm aliquid:aut ex temporibus propriis vniuscuiusq3 illarum que accidunt illis accidentibus:aut ex causis diuidentibus illam. Inter animas autem non est alteritas τ in essentia:τ forma. Forma enim earum vna est.ergo non est alteritas.nisi scdm sue receptibile essentie:cui comparatur essentia eius proprie:τ hoc est corpus. Si anima autē esset tantum absq3 corpore:vna anima non posset esse alia ab alia numero. Et hoc generaliter est in omnibus:ea eni quorū essentie sunt intentiones tantū:τ sunt multa:quoruz sunt multiplicate species in suis singularibus:non est earū multitudo:nisi ex sustinentibus tantū:τ receptibilibus patientibus ex eis:aut ex aliqua comparatione ad illa.aut ad tēpora eorū. Cum enim nude fuerint omnino.non differēt per id qd diximus.ergo impossibile est inter illas esse alteritatē:τ multitudinem.ergo destructū est iam animas prius q̄ ingrederenť corpora fuisse multas eēntialiter. ¶ Dicemus etiā impossibile esse vt essentia eius sit vna numero. Cum enim fuerint duo corpora acquirenť eis due anime:que due erunt ptes illius vnius anime:τ tūc aliquid qd non habet magnitudinē numeralem erit diuisibile in potentia. Huius autem destructio manifesta est ex principiis prepositis in naturalibus:τ in aliis:aut illa anima vna numero erit in duobus corporibus. Hoc etiam per se patet falsum esse. ¶ Dicemus etiam aliter. q quelibet anima non sit singularis ex tota collectione speciei:nisi ex dispositionibus accidentalibus ei que nō comitanť eam ex hoc q est anima:alioquin conuenirēt in eis omnes anime. Accidentia vero consequentia accidunt sine dubio in principio temporali:τ consequuntur eam que accidunt quibusdam τ non aliis. Singularitas ergo animarum est aliquid qd esse incipit:τ non est eternum qd fuerit semper. Sed incipit esse cum corpore tantum:ergo iam manifestum est:animas incipere esse cuz incipit materia corporalis.apta ad seruiendum eis:τ corpus creatum est regnum eius:τ instrumentum. Sed in substantia anime que incipit esse cum aliquo corpore.ꝓpter qd debuit creari:inest ex primis principiis affectio inclinationis naturalis ad occupandum se circa illud. τ ad regendum illud τ prouidendum ei in omnibus:τ adherendum ei:τ per hec omnia fit eius propria:τ alienať ab aliis corporibus circa illud tantū. Corpori aūt singulari principium singularitatis sue accidit ex affectionib9 quibus exprimitur singulare per quas affectiōes illa aīa fit propria illius corporis:que sunt habitudines qb9 vnū fit dignū altero:quāuis non facile intelligať a nobis illa affectio:τ illa comparatio. Anima autez habet principia perfectionis sue mediante corpore. ¶ Pōt aūt aliqs dicere qd hec oppositio remanet discessum animarum a corporibus:necesse est enim vt aut esse desinant.hoc aūt non tenetis:aut vt fiat vna:sed h̄ est etiā qd negastis:aut remaneant multiplicitate. Uos autem tenetis eas iaz separatas a materiis.quo modo ergo erūt multiplicitate? C Dubi.

¶ Dicemus ḡ q postea aie sunt sepate sine dubio a corporibus.prius aūt vnaqueq3 habuerat eē:τ eēntiā per se ꝓpter diuersitatē materierū:quas habebat:τ pp diuersitatē temporis sue creationis:τ pp diuersitatē affectionū suaruz q̄s hēbat. Scdm diuersa corpora sua que hēbat. Nos enim vere scimus:q qui facit esse in illa intētionez vniuersalē:ex qua fit singularis tantuz:impole est vt faciat esse singularē eā:nisi addiderit supra spālitatē ei9 in- Respō.

tentionẽ ex qua fiat singularis aliq̃ de ĩtentionibus que cõsequunt̃ in creatione: ⁊ comitant̃: siue nos sciam⁹ eas siue nõ. ¶ Nos scimus etiã q̃ hec aia nõ est vna in oib⁹ corpib⁹. Si eni esset vna in oibus illis: ⁊ essent multe pp relõnẽ: tũc aut esset sapiẽs in oibus illis: aut insipiens in oib⁹ illis: ⁊ nõ lateret vnuз qcqd videret in aia alterius. vnũ eni qd ad multa referẽ: põle est differre fm relationẽ. Sed in eis nõ differt q̃ hñt eẽ in eẽntia ei⁹ pp illa: Cũ eni vn⁹ pr̃ fuerit multoꝝ filioꝝ: cũ ipse sit iuuenis nõ est iuuenis fm oẽs illos. Juuentutẽ eni hз in seipso: ⁊ ꝯtinetur vnaqueqз relõne. Silr̃ prudẽtia: ⁊ stultitia: ⁊ opio: ⁊ alia his silia: non sunt nisi in eẽntia aie ⁊ ꝯiũgũt cũ aia in vnaquaqз relõne: ğ aia nõ est vna: sed est multe nũo. Et spẽs ei⁹ vna est: ⁊ est creata. sicut postea declarabim⁹: sed sine dubio aliqd est. pp qd singularis effecta est. Jllõ ãt nõ est ipressio aie in mã. Jã eni destruxim⁹ hoc. Jmmo illud est aliq̃ de affectionib⁹: ⁊ aliq̃ de ṽtutib⁹: ⁊ aliqd ex accñtibus spũalib⁹: aut cõpositũ ex illis: pp qd singulari sit aia: quãuis illud nesciam⁹: postq̃ aũt fit singularis p se: est impõle vt sit aia alia nũo: ⁊ vt sit vna eẽntia. Jã ãt multa dixim⁹ alĩs ad negãdũ h̃. Sз demr̃abim⁹ q̃ aia cũ creat̃ cũ creatiõe alic⁹ cõplonis: põle ẽ vt creet̃ post illã affectio aliq̃ i actiõib⁹ rõnabilib⁹ ⁊ in passionib⁹ rõnabilib⁹ pp collationẽ q̃r differat ab actiõe q̃ ẽ ei silis cũ alia. Et vt affectio acq̃sita: que vocat̃ itellectus in effectu sit in vna talis dispõnis: vt p eã differat ab alia aia. Et qr accidit ei pcipe eẽntiã suã singularẽ: qd hз ex eo qd pcipit aliquã affectionẽ q̃ est ei⁹ ꝓpria: ⁊ nõ alteri⁹: põle est etiã cõtingere in eã ex ṽtutib⁹ corpalib⁹ affectionẽ ꝓpaз q̃ pẽdeat ex affectiõib⁹ moralib⁹: aut sint ipe eedẽ: aut vt sint ibi ẽt alie ꝓpetates nobis occulte: que ꝯsequunt̃ aias cũ creant̃: ⁊ postq̃ creant̃. Qualia sequũt̃ singularia spẽrũ corporaliũ: qbus differũt: ⁊ vt aie sint ita: sed oẽs suis ꝓprietatib⁹. pp q̃s corpa creata fuerũt: siue sciam⁹ illas dispositiones: siue nõ: aut aliquas illarum.

¶ Capitulum. IIII. De anima non desinit esse: neqз trãsformatur in alia corpora.

A Quod aia non moriat̃ in morte corpis. ratio hec est. Quia qcqd destruit̃ ad destructionẽ alterius: pendet ex eo aliquo mõ. Sed qcqd pendet ex aliquo: necesse est: vt aut sit eo posterius: aut sit eo prius: eẽntia nõ tẽpore: aut habeat cũ eo eẽ simul. Si aũt aia sic pẽdet ex corpore. sicut ex eo cũ quo hз esse simul: ⁊ hoc fuerit ei essentiale: ⁊ nõ accidentale. tũc vniuscuiusqз eoꝝ eẽntia relatiua est ad alterũ: ⁊ sic neqз corpus: neqз aia est suba. sз est vtrũqз suba. Si aũt eis est hoc accidentale ⁊ non subale: tunc destructo vno illoꝝ destruet̃ relatio que accidit alteri ⁊ non destruet̃ ad destructionẽ alteri⁹: quãuis sic pẽdeat ex eo. Si aũt sic aia pendet ex corpe: veluti eo posterius: tũc corpus cã est eẽ aie. Cause aũt q̃ttuor sunt. Corpus ğ aut erit cã efficiẽs aie ⁊ dans ei esse: aut erit causa receptibilis eius ad modũ cõpositionis: sicut elemẽta recipiũt corpa: aut ad modũ simplicitatis vt es imaginis: aut erit causa formalis: aut causa pfecta. Jmpõle est aũt vt corpus sit cã efficiẽs. Corp⁹ eni ex hoc q̃ est corp⁹ nõ agit aliqd: nõ facit eni nisi p ṽtutẽ. Si enim ageret per seipsuз: ⁊ nõ p ṽtutes suas: tũc oẽ corpus ageret illã actionẽ. deide omnes ṽtutes corpales aut sunt accidẽtes aut sunt forme materiales. Jmpossibile est autez vt accidentia: ⁊ forme existentes in materiis tribuant esse existenti substãtie p se. nõ in mã: ⁊ eẽ sube absolute. Jmpõle est ẽt corpus eẽ cãm recipientẽ. Jã eni ꝓbauimus ⁊ ostẽdimus q̃ aia nõ est impressa in corpe aliquo mõ. ğ corpus non est formatũ forma aie rõnalis. neqз ad modũ cõpositionis: neqз ad modũ simplicitatis: ad hoc vt aliq̃ pars corporis cõponat̃ ⁊ cõplexionet̃ aliq̃ cõpositiõe: vel aliqua cõplexione. in q̃ imprimat̃ aia. Jmpõle est etiã corp⁹ eẽ formalẽ cãm aie: aut pfectionẽ pfectã. Melius est enim hoc esse e c̃. ğ nõ pendet aia ex corpe vt causatũ: ex sua cã eẽntiali: quãuis cõplexio ⁊ corpus cãe sint aie accidentales. Cũ eni creat̃ mã corpis: qd sit dignũ fieri instrm̃ aie. ⁊ eius regnũ: tũc cãe separate que solent dare vnãquãqз aiam: creant aiam. ğ vt aias creent sine corporib⁹ quib⁹ ꝓpria sit creatio vnius nõ alterius est impõle. Et preter hoc etiã negauimus in premissis aias ante corpa eẽ multas nũo: ⁊ pter hoc etiã qd necesse est qd quicqd icipit eẽ pcedet illud mã que sit apta recipe illud: aut apta cõparari ad illud: sicut ostẽdimus alĩs. ⁊ preter hoc ẽt q̃ si põle eẽt vnãquãqз aiaз creari ⁊ nõ crearet̃ id in quo perficit̃ ⁊ operat̃: ociosuз eẽt eius eẽ. Nihil autẽ ociosuз aut superfluũ est in nã. Quãdo qdẽ ğ hoc est ipõle. tunc in eis que sunt nõ est possibilitas hõ. sed cũ sit aptitudo recipiendi aiam: ⁊ aptitudo instrõꝝ comitat̃: tũc creat̃ a causis separatis illud qd est aia: hoc aũt nõ cõtingit in aia tm̃: sed in oibus formis habẽtibus initiũ. quarũ esse nõ ꝓponderat supra carũ nõ esse: nisi qr mã aptior est quantũ ad illas: ⁊ dignior illis. Sed qr creato vno creat̃ ⁊ aliud: nõ iõ opз vt vno destructo destruat̃ alterũ: nõ eni hoc cõtigit nisi cũ esse vnius fuerit ꝓpter esse alterius: aut in altero. Sepe eni cõtingunt aliq̃ pp alia qbus destructis remanent illa: qr eẽ illoꝝ nõ habuit eẽ ex illis. Et precipue cũ id qd dat eis esse fuerit aliud ab illo: ex quo vtraqз habẽt esse simul. ¶ Attribuens aũt aie esse nõ est corpus: neqз virtus corpalis: sed sine dubio eẽntia expis nuda a materia ⁊ mẽsuris. Et qm̃ qdẽ aia hз esse ab illa: ⁊ nõ hз ex corpore nisi debitũ hore que dз esse tm̃. tũc nõ pendet eius esse ex corpe tm̃. Neqз est corp⁹ cã nisi accidẽtalis. ğ nõ cõcedit̃ dici qd sic pendeat aia ex corpe. vt corp⁹ debeat eẽ prius aia prioritate cãlitatis. Sed pars tertia ⁊ q̃ diximus in principio. hoc est q̃ aia pendet ex corpe. sicut id qd est prius. Sed hec prioritas. si fuerit tẽporalis. impossibile est vt eẽ aie pendeat ex corpe. postq̃ prius est in eo in tẽpore. Si aũt eius ꝓoritas fuerit inesse nõ in tpe: qui modus ꝓoritatis est: vt cũ eẽntia ꝓoris fuerit: conuenit eã esse id qd est posterius: ⁊ tunc hoc ꝓus nõ hз esse: cum ponit̃ destrui id qd est posterius. Nõ vt qr posterius posuimus destructũ. iõ opз destrui id qd est prius. Sз ob h̃ q̃ posterius nõ põt destrui. nisi qr prius accidit ꝓori aliqd in nã sua: qd destruxit illud: ⁊ tunc destruit̃ posteri⁹. ğ ex positione destructionis posterioris. non ꝓuenit destructio prioris. Sed positio destructionis ipsius prioris ponit posterius destrui postq̃ accidit priori destrui i se. Et qm̃ quidẽ ita est: opз vt cã destructiua ꝯtingat in substantiam aie: pp quã destruat̃ corpus: ⁊ vt corpus nullo modo destruat̃ pp cãm: que est eius ꝓpria. Sed corpus destruit̃ ex causis que sunt eius ꝓpe ex ꝑmutatione cõplexionis ⁊ cõpositionis. ergo impõle est vt aia pendeat ex corpe. sicut prius nã: ⁊ postea destruat̃ corpus aliquo modo cã sui ipsius: ergo nõ est iter illa hic modus pẽdẽdi. Et quãdo qdẽ ita est in re. tũc oẽs modi pẽdẽdi destructi sũt. Restat ğ vt nullius eoꝝ eẽ pẽdeat ex altero. Esse aũt aie pẽdet a ꝓncipiis aliis que nõ ꝑmutant̃: neqз destruunt̃. ¶ Dicemus ğ q̃ nulla cã destruit aiam aliquo modo. Quicqd solet destrui ex aliq̃ cã que sit in eo in illo est potẽtia destruẽdi. in quo est ante destructionẽ effect⁹ permanẽdi. B Aptitudo autẽ eius ad destructionẽ non est ex suo effectu ꝑmanẽdi. Jntentio eni potentie: alia est ab intentione effectus: ⁊ relatio huius potentie. alia est a relatione huius effectus. Relatio eni huius potẽtie est ad

Jn parte hac capi. scdo per totum.

destruendum: ⁊ relatio huius effectus ad permanendū ergo ex duabus causis diuersis sunt in re he due intentiones. ¶ Dicemus igit̄ q̄ in omnibus compositis ⁊ simplicibus existentibus in cōpositis: possunt coniungi effectus permanendi: ⁊ potentia destruendi. In rebus autē simplicibus separatis per se: impossibile est hec duo coniungi. ¶ Et absolute dicimus q̄ impossibile est coniungi in aliquo vnius essentie: has duas intentiones. Quicquid autē permanet: ⁊ habet posse destrui: permanendi habet posse: permanentia autem eius non est omnino necessaria: ⁊ quia necessaria non est: est possibilis: possibilitas autem que habet duo extrema est natura potentie: ergo est in substantia eius potentia permanendi: ⁊ effectus permanendi. Jam autem constat q̄ effectus permanentie illius: sine dubio non est potentia permanentie illius: ⁊ hoc constat. ergo effectus permanentie illius est aliquid qd̄ accidit habenti potentiam permanendi. Ipsam autē potentiā nō habet essentia permanendi que est in effectu. Sed habet eam id cui accidit in sua essentia permanere in effectu: que est veritas sue essentie. Sequitur ergo ex hoc vt eius essentia sit composita ex aliquo qd̄ cū habuerit essentia eius fit in effectu que est forma in vnaquaque re: ⁊ ex aliquo habenti hunc effectū quod habebat in natura sua potentiā eius: que est materia eius: ergo si anima est simplex absolute non diuidit̄ in formā ⁊ materiā: sed si est cōposita dimittamus nunc compositionē: ⁊ cōsideremus substātiā que est materia. Et conuertamus verbū ad primā eius materiā ⁊ loquamur de ea dicentes: q̄ ipsa materia aut diuiditur in formā ⁊ materiā: ⁊ sic semper: qd̄ est impossibile: aut nō destruetur id qd̄ est substātia: ⁊ radix. Nostra autē locutio est de hoc qd̄ est substantia ⁊ radix: qd̄ vocamus animā. Non enim est locutio nostra de re composita ex ipsa ⁊ alio. ¶ Manifestum est igitur q̄ in eo qd̄ est simplex nō compositum: aut radix compositi: non conueniunt effectus permanendi: ⁊ potentia destruendi compositione sue essentie. Si igitur fuerit in eo potentia destructionis impossibile est esse in eo effectum permanendi. Si autē fuerit in eo effectus permanendi ⁊ habuerit esse: tunc nō est in eo potentia destruendi: ergo manifestū est q̄ in substantia anime nō est potentia corrumpendi: sed generatorū corruptibiliū. Corrumpit̄ enim qd̄ est compositū ⁊ coniūctum: potentia vero destruendi non est in intentione secundum quā vnū compositū est: sed in materia que est potētia receptibilis: vtrorumque contrariorum: ergo in destructo composito non est potentia permanendi vel destruendi: neque cōiunguntur in eo. Materia autē aut est permanēs nō propter potentiā ex qua apta est ad permanendū: sicut quidā putauerunt: aut est permanens propter potentiam ex qua permanet: que non est potentia destruendi. nam in potētia destruendi habet aliud qd̄ contingit in eam. ¶ Potentia vero destructionis simplicium: que sunt in materia est in substantia quā habet materia: nō in substātia eorum. Probatio autē que affirmat omne generatū esse corruptibile secundum hoc q̄ finitur virtus permanendi: ⁊ ob hoc corruptio ei sit necessaria per hoc q̄ est compositū vel generatū ex materia ⁊ forma: in cuius materia est virtus permanendi ipsam formam: ⁊ virtus corrumpendi: ex quibus duobus constat simul: sicut iam didicisti: ergo ostensum est animā humanā non corrumpi vllo modo. Et ad

C hoc perduximus nostrum verbum nutu diuino. ¶ Jam enim ostendimus q̄ anime non fuerunt create ⁊ multiplicitate nisi cum aptitudine corporum: eo q̄ secundum aptitudinem corporū: oportet attribui esse anime a causis separatis. Et patuit etiā q̄ hoc non sit casu vel fato ita vt anima creata non fuerit creata: nisi quia per cōplexionē debebat creari anima que eam regeret. Sed anima habuit esse: ⁊ casu accidit: aut corpus haberet esse cū illa a quo penderet: hec enim non est causa essentialis multiplicitatis vllo modo. sed est fortasse causa accidentalis. Jam enim docuimus q̄ cause essentiales debent prius creari: ⁊ post illas accidentales. Et quādo quidē ita est. tunc omnis corporis cuius creata fuerit sue materie cōplexio: oportet creari animā: hoc autē nō oportet in vno corpore tantum ⁊ non in alio. Singularia enim specierū non differunt in eis ex quibus cōstituunt̄: neque est possibile vt vnū corpus humanū debeat habere animam qua perficiatur: ⁊ aliud corpus eiusdem cōplexionis in specie non debeat hoc idem: sed si casu accideret hoc esset. Si vero non accideret hoc non esset illius speciei: cuius illud est. Si autem posuerimus q̄ vna anima transferatur ad multa corpora: vnicuique autē corpori per se debet anima creari: que pendeat ex ipso: tūc vnū corpus habebit duas animas simul. deinde non sic anima pendet ex corpore: quasi impressa in eo: sicut iam sepe ostēdimus: sed sic pendet ex eo: sicut circa qd̄ occupatur ⁊ cognoscit: ⁊ qd̄ patitur ex illa. ¶ Omne autem animal cognoscit ⁊ percipit animam suam vnam esse que est imperans: ⁊ regens suum corpus qd̄ habet. Si autem est sibi alia anima quā non percipit animal: neque occupat̄ circa suum corpus: tunc non pendet ex illo corpore. Nō enim anima pendet ex corpore nisi hoc modo: ergo nullo modo transfertur anima ad aliud corpus: ⁊ hoc sufficiat ei qui huius rei summam querit. Debes autem scire hoc multis modis posse exponi. Quo anima pendet ex corpore.

¶ Capitulum. V. De intelligentia agente: ⁊ de patiente in nostris animabus.

DIcemus q̄ anima humana prius est intelligens in potentia. deinde fit intelligens in effectu. ¶ Omne autē qd̄ exit de potentia ad effectum: non exit nisi per causam: que habet illud in effectu: ⁊ extrahit ad illum: ergo hec est causa per quā anime nostre in rebus intelligibilibus exeunt de potentia ad effectum. Sed causa dandi formam intelligibilem non est nisi intelligentia in effectu: penes quā sunt principia formarum intelligibilium abstractarum. Cuius comparatio ad animas nostras est sicut comparatio solis ad visus nostros: quia sicut sol videt̄ per se in effectu: ⁊ videt̄ luce ipsius in effectu: qd̄ non videbat̄ in effectu: sic est dispositio huius intelligentie quantū ad nostras animas: virtus enim rationalis cum considerat singula: que sunt in imaginatiōe: ⁊ illuminat̄ luce intelligentie agentis in nos: quā predictimus: fiunt nuda a materia. ⁊ ab eius pendicijs ⁊ imprimunt̄ in anima rationali. nō quasi ipsa de imaginatiōe mutet̄ ad intellectum nostrum: neque quia intētio pendēs ex multis. cū ipsa in se sit considerata nuda: per se faciat similē sibi. Sed quia ex cōsideratione eorum aptatur anima: vt emanet in eam ab intelligentia agente abstractio. Cogitationes enim ⁊ cōsiderationes motus sunt aptantes animam ad recipiendū emanationem: sicut termini medij preparant ad recipiendū conclusionem necessario: quamuis illud fiat vno modo: ⁊ hoc alio: sicut postea scies. Cum autē accidit anime rationali comparari ad hanc formam nudam mediante luce intelligentie agentis: contingit in anima ex forma quiddam qd̄ secundum aliquid est sui generis: ⁊ secundum aliud non est sui generis. Sicut cum lux cadit super colorata: ⁊ fit in visu ex illa luce operatio que nō est similis ei ex omni parte: imaginabilia vero sunt intelligibilia in potētia: ⁊ fiunt intelligibilia in effectu: nō ipsa eadē: sed que excipiunt̄ ex illis. immo sicut operatio que apparet ex formis sensibilibus: nō ipse forme mediante luce: sed aliud. qd̄ habet cōparationem ad illas: qd̄ fit mediante luce in receptibili recte opposito. A

¶ Qualiter intellectus innascitur in aia.

B Sic anima rationalis cū coniungit formis aliquo modo coniunctionis aptat ad h vt cōtingant in ea ex luce itelligentie agentis ipse forme nude ab omni permixtione: primū autē qd percipit de eis humanus intellectus est id qd de eis est essentiale ⁊ accidētale: ⁊ id cuius causa sunt similes imaginationes ille ⁊ differūt. Sed intentiones quibus non differunt ipse forme sumit vna intentio in essentia itellectus cōparatione similitudinis. Sed cōparatione eius in quo differunt fiunt multe: ergo intellectus potestatē habet multiplicādi de intētionibus: q̄ sūt vna: ⁊ adunādi que sunt multe. Sed adunatio multorū fit duobus modis. vno vt itentiōes que sunt multe ⁊ differentes dimensionibus ⁊ imaginationibus fiāt vna intētio: cū nō differunt in diffinitione: alio vt de intentionibus generū: ⁊ differētiarū cōponat intentio vna: in diffinitione. ¶ Modi aūt multiplicādi fiunt ecōuerso istorū. Isti aūt modi sunt de proprietatibus humani itellectus: quos nō habet alia vtus. Alie eni virtutes apprehēdunt: q est multū sicut est multū: ⁊ vnum sicut est vnū. Cū aūt apphendūt vnū qd est ꝯiunctū ⁊ cōpositū ex aliqbus: ⁊ eoꝝ accidentibus: nō psūt separe accidentalia eoꝝ ab essentialibus eoꝝ. Cū autē aliquā formā representat sensus imaginationi: ⁊ imaginatio intellectui: ⁊ intellect⁹ excipit ex illa intentionē. sꝫ postea representauerit ei aliā formā eiusdē speciei: que non est alia nisi numero. iaꝫ nō excipiet intellectus ex ea aliā formā preter quā acceperat vllo modo: nisi sm accidēs: qd est illius ꝓpriū: ex hoc qd est illud accidens: ita vt aliqn accipiat illā nudā: aliquādo cū illo accidente: ⁊ ꝓpter hoc dicit: q socrates ⁊ plato sunt vna intētio in humanitate. Non q humanitas q̄ est coniuncta proprietatibus socratis: ipsa eadē sit coniuncta proprietatibus platonis: quasi ambo haberent vnā essentiā: sicut fit in amicicia: ⁊ in alijs relationibus. Sed qꝛ humanitas multiplicata est in esse: humanitas. n. vna nō est in qua cōueniāt que representēt esse extrinsecum. ita vt ipsa eadē sit humanitas platonis ⁊ socratis: h aūt declarabitur in doctrina sapiētie. Qd aūt de hoc intelligitur hoc est qd prima forma humana que precedit: ipsa prodest tantū anime ad cognoscendū formā humanā. Secūda vero nihil ꝓdest. Intentio eni impressa anime est vna: que nō est nisi imaginatio pme: ⁊ imaginatio secūda nihil operat. Potuit aūt vnaqueqꝫ pcedere ⁊ operari illud idē in aia: non sicut hic homo singularis: ⁊ hic equus. ¶ Intellectus aūt cū apprehēdit aliqua inter q̄ est prius ⁊ posterius: solet itelligere cū illis tēpore nescio. non in tpe. sed in momēto. ¶ Intells eni itelligit tēpus in ꝯne ⁊ in terminis: ⁊ hoc subito. ¶ Qd aūt itells nō pt formare ea que sunt in vltimo itelligibilitatis: ⁊ abstractionis a mā: hoc nō hꝫ ex aliquo qd sit in essentia illaꝝ rerū: nec ex aliquo q sit in nā intells: sꝫ ex h q aia ipedita est in corpe ⁊ ex corpe: ⁊ q in multis eget corpe. Sed corpus elōgat eā a dignioribus suis perfectionib⁹. Hoc eniꝫ q oculus nō pōt intueri solē: nō hꝫ ex aliquo qd sit in sole: neqꝫ ex hoc q sol nō appeat: sꝫ ex ifirmitate oculi. Sed cū auferl de nostra aia ipsa aggrauatio ⁊ ipedimētū: tunc intelligētia aie de his est melior q̄ hꝫ aia: ⁊ q̄ est purior ⁊ delectabilior. Sed quia noster sermo hic nō est de aia: nisi sm q est aia. l. sm q est iuncta mãe huic. tūc non debemus loqui qd erit de aia post mortē: cū loquamur de nā. donec pueniamus ad doctrinā sapiētie: ⁊ speculemur res separatas: qꝛ doctrine nālis nō est ꝓprium speculari: nisi q est rerū naturaliū: ⁊ que habet cōparationē ad materiā ⁊ motū. Sed dicem⁹ q formatio intellectus differt sm esse rerū. Res eni subtilissimas nō pōt aliqn itellectus apprehēdere: qꝛ excedūt eū: que vo sunt debilis esse: vt motus ⁊ tēpus: ⁊ materia: aliqn est difficile intelligi. eo q sunt debilis esse. Ari. sexto meta. c. 8. ¶ Priuationes autē nō apprehendit intellectus in effectu absoluto: priuationē eni apprehendit per hoc q apprehendit habitū ei⁹. Sed intellectus apprehendit priuationē ex hoc q ipse fuit habens priuationē. Malū ergo ex hoc q est malū. ⁊ impotētia. ⁊ est priuatio puationū si apprehendit itellectus nō apprehendit: nisi ex hoc qd est similitudo inter hūc ⁊ illam potentiā. Intelligentia eni cui nihil potētie annexū est: nō intelligit puationē: neqꝫ maluꝫ: sm q est priuatio ⁊ malū: nec formant in ea: qꝛ in eis que sunt: nō est aliqd malū absolute.

¶ Capitulū. VI. de gradibus actionū intellectus: ⁊ de altiore graduū eius qui est sensus intellectus.

Dicemus q anima intelligit eo q apprehendit in se ipsa formā intellectoꝝ nudoꝝ a mā: sed hoc q forma ē nuda: aut ideo est: qꝛ intellectus eā denudat: aut qꝛ forma in seipsa nuda est a mā: ⁊ nō est op⁹ aie denudare eā. Anima aūt intelligit seipsaꝫ: ⁊ hoc q intelligit seipsaꝫ: facit eā intelligere se eē: ⁊ intelligentē ⁊ reꝫ intellectā: ⁊ intellectū. In eo vero q itelligit ceteras formas nō facit ita. Ipse eni per se in corpe sunt semꝑ: ⁊ in po^a ⁊ in intellectu: quāuis in aliqbus reb⁹ exeant ad effectū. Illud aūt q dicit. q ipa anima fit ipe res intellecte: impossē est sm me: h eni nō itelligo qd dr. q vna res fiat alia: neqꝫ intelligo q̄liter hoc eē possit. Quicqd eni deponit vnā formā ⁊ iduit aliā: ipm est cū pma forma aliqd: ⁊ cū scda aliud. primū verissime nō fit scdm. nisi primū destruat: ⁊ nō remāserit nisi eius subm vel aliqua ps eius. Si aūt nō fit ita ingramus qualiter fit. ¶ Dicemus g̊ q cū aliqd fit aliud. illud pmū aut hꝫ eē: aut nō: ⁊ scdm: aut hꝫ esse: aut nō. Si aūt habuerint esse: tunc duo eēntia sūt nō vnū. Si aūt primū nō habuerit esse: tunc hoc qd erat aliqd fit nihil: ⁊ qd erat nihil fit aliquid: hoc aūt nō ē itelligibile: primū eteni ⁊ si destruit: nō tn fit aliud: nisi quū destruit ipsuꝫ: attribuit esse alij rei. Aia g̊ quō fit forma aliarū rerū? Qd aūt magis decipit hoies in hoc. est ille qui cōposuit librū isagogarū qui amabat loq verisilia: ⁊ ꝓbabilia: satisfaciēs sibi ⁊ alijs verisimilitudine: q possunt perpendere docti hoies: ex libris ei⁹ q intitulant de intellectu ⁊ de intellectis: ⁊ de anima. Concedo autē formas rerum subsistere in anima: decorantes: ⁊ nobilitantes eā: quarū quasi locus est aia: mediante intellectu materiali. Si aūt aia sit forma aliquarū rerū q̄ sunt in effectu: forma aūt est effectus: imo ipsa est effectus. In essentia vero forme nō est virtus recipiendi aliqd: neqꝫ vtus recipiēdi aliqd est nisi in receptibili rei: tūc opꝫ vt aia nō sit vtus recipiēdi aliā formā: vel aliqd aliud. Sed nos vidimus eā recipe aliā formā pter illā: vn̄ si illa nō recipitur: postq̄ nō fuerit diuersa ab hac: erit mirū: qꝛ recipiēs ⁊ nō recipiens erit vnū. Si aūt fuerit diuersa ab ea: tūc aia sine dubio fiet alia a seipsa. si ipsa est forma itellecta. hoc aūt totū nihil est. Aia eniꝫ est intelligens. Intellect⁹ vo aut vocabit virtus eius qua intelligit. Aut vocabit ipsa sua forma intellectoꝝ suoꝝ: que qꝛ sunt in aia intellecta sunt. ergo intellectus ⁊ intelligens: ⁊ intellectū: nō sunt vnū in nostris aiabus. Concedo autē hoc posse esse in aliquo: sicut significabit suo loco. ¶ Similiter intellectum materialē. si volunt appellare aptitudinē aie absolutā in nobis: sꝑ est pmanēs dū sumus in hoc corpore. Si autē volumus appellare intellectū mālē aptitudinē anime sm vnamquāqꝫ rem: aptitudo destruitur cum

A

Ari. 3. de aia. c. 15.

C

B habet esse effectus. ¶ Postq̃ igit̃ iam hoc cõprehendi-
sti: dicem⁹ ꝙ formari intelligibilia fit tribus modis. vno
cũ aliquid format̃ in aĩa in effectu distincte ꝛ ordinate.
Sed aliqñ illa distinctio ꝛ ordinatio nõ est neccĩa: sed cõ
mutabilis. exempli grã. cum ordinaueris in anima intẽ-
tiones verboꝝ significantium hoc qđ dicit̃: ꝙ ois hõ est
aĩal: inuenies intellectũ vniuscuiusq; hoꝝ vlem: qui nõ
format̃ nisi in suba incorporea. ¶ Ad hoc aũt vt forme-
tur in ea: necesse est ibi prius ꝛ posterius. Si aũt cũ mu-
taueris hoc ꝛ ordinaueris aliter intentiones formatas:
sicut cum dicis ꝙ aĩal predicat̃ de omni hoĩe: non dubi-
tabis hunc ordinez: ſm ꝙ est ordo itẽtionũ vniuersaliũ
nõ esse ordinatũ nisi in substãtia nõ corporea: quamuis
alius sit hic ordo q̃ primus. Sed hoc ſm auditũ nõ ſm
intellectũ. Hi enĩ duo ordines sunt diuersi: sed intellect⁹
purus idem est. ¶ Secũdo cũ intellectus rei iam acqui-
situs est ſm operationes: sed aĩa auertit̃ ab eis: ꝛ non re-
spicit ad id qđ iam intellexerit: sed est mutata ab illo in-
tellecto ad aliud. Non enĩ est in potẽtia animarũ nostra-
rũ: vt omnia intelligant simul subito. ¶ Tertio cũ aliq̃
qđ dubium a te querit̃ de his que iam scisti: vel que sci-
re potes: sed hesitas respõdere in illa hora: securus inde
verissime te posse respõdere: quãuis postea non sit apud
te adhuc ordinata responsio aliquo modo. Sed incipis
preordinare in tua aĩa vt reddendo responsũ qđ proue-
nit ex illa certitudine sciendi illud qđ habes ante distin-
ctionẽ ꝛ ordinationẽ eius. Differẽtia autẽ inter pmã for-
mationẽ ꝛ hãc manifesta est. prima enĩ est sicut id qđ de
thesauro educis: ꝛ aliqđ de eo agis. Scđa sicut id qđ ha-
bes in thesauro: ꝛ nõ agis aliquid de eo. tertia vo a pma
differt in h qđ nõ est aliquid ordinatũ in cogitatione ali-
quo mõ: sed est sicut ichoatio ordinis cũ adiunctiõe cer-
titudinis. Et differt a secunda: quia non est qđ respicia-
tur: sed respicitur aliquo modo considerandi in actu ve-
risimuli cui ꝓpria est cõparatio ad aliquid qđ est quasi
repositũ. Si quis aũt dixerit ꝙ hec sciẽtia est in potẽtia
sed potẽtia ꝓpinqua effectui. h falsuz est. habẽs enim h
habet certitudinẽ in effectu acquisitã: quã nõ est necesse
acquirere: neq; per potẽtiã remotã: neq; per propinquã.
Ipsa aũt certitudo: certitudo est habẽdi hoc qđ hʒ apud
se hoc: ꝛ vt cum voluerit illud scire: sciat: ꝛ sic certitudo
eius in effectu est quasi hec iam acquisitio est: que voca-
tur in effectu: acquisitio enĩ alicuius acquisitio est. h igi-
tur ꝙ inuimus acquisitũ est in effectu. Sed impossibile
est certũ fieri ꝙ id qđ nescit sit ei cognitũ in effectu: ꝛ re-
positũ apud se: quo mõ autẽ certificabit̃ de dispositione
alicuius: nisi qꝛ h ſm ꝙ sit certã: est ei cognitum. Id igi-
tur qđ inuimus: duo ꝯtinet in se. s. cognitũ ĩ effectu: ꝛ cer-
titudinẽ in effectu habẽdi penes se hoc repositũ: sed illđ
simplr est cognitũ apud eũ: hoc aũt qđ vult facere cogni-
tũ alteri. Mirũ est aũt qđ hic respõdẽs ordinet ꝙ in ei⁹
aĩa subito venit: qui cũ docet aliũ incipit ipse adiscere do-
ctrinã que est secundi modi. In quo ordinat̃ ipsa forma
ſm ordinẽ quo ordinat̃ penes illũ qui ab eo recipit. vn⁹
aũt istoꝝ modoꝝ est scia cogitabilis: cuius vltima perfe-
ctio nõ cõplet̃ nisi cũ ordo ei⁹ cõponit̃: aliud aũt est scia
simplex: in qua nõ solet gñari forma post formaz: sed est
vna ex q̃ forme ꝑueniũt in receptibili eaꝝ: ꝛ hec scia est
efficiens id qđ vocam⁹ sciaz cogitabilẽ: ꝛ est principium
eius. ꝛ ipsa est vtus aĩe intellectiua absoluta: que est silis
itelligẽtijs agentib⁹: ordinare aũt non hʒ aĩa nisi ex hoc
qđ est aĩa: qđ si nõ hrẽt: nõ hrẽt sciam aĩalẽ. ¶ Aĩa eniz
rõnalis quomõ hʒ pñ ex aĩa: qđ pñ hʒ sciam pter sapiẽ-
tiã aĩe: hoc est cõsiderandũ: hoc aũt debes ex tua aĩa itel-
ligere. ¶ Debes etiã scire ꝙ in nostro puro itellectu nõ
est multitudo vllo modo: neq; ordo formarum. ¶ Ipse
enĩ est principiũ ois forme emanãtis ab eo in aĩa. ¶ De- C
bes etiã tenere similiter esse dispositionẽ separatorũ pu-
re: in hoc qđ intelligũt aliqua. ¶ Intellectus enĩ noster
est intellectus intelligens formas: ꝛ creans illas nõ cui⁹
est formare: aut qꝛ est ĩ forma anime: formare enĩ aĩe sa-
pientis hoĩs ſm ꝙ est anima nõ est nisi formare ordina-
te ꝛ distincte: vnde ipsa anima non est simplex omnino.
Ois autem apprehensio intelligibilis est similitudo ali-
qua ad formã separatã a materia: ꝛ ab eius accidentibus
materialibus: sicut prediximus: sed aĩa habet h ex h qđ
est substãtia recipiens impressa ab eo. Intelligẽtia vero
habet h ex hoc qđ est principiũ ꝛ substantia agens: ꝛ cre-
ans: qđ autẽ propriũ est eius ex ꝑncipalitate eius ad ani-
mã: est eius intelligibilitas in effectu: qđ vero ꝓpriũ est
anime ex h qđ informat̃ ex ea: ꝛ recipit ab ea est eius in-
telligibilitas in effectu. Qđ aũt debes scire de dispositio-
ne formarũ que sunt in aĩa: h est qđ dicemus. scꝫ ꝙ ima-
ginata: ꝛ quecũq; adherẽt eis. cũ aĩa auertitur ab eis sũt
reposita in vtutibus cõseruatiuis eorũ: que vere nõ sunt
apprehendentes. Si enĩ h esset: essent apprehendentes:
ꝛ cõseruãtes simul: sed sunt thesaurus ad quẽ cũ conuer-
tit se virtus apprehendẽs iudicãs. imo estimatio: aut aĩa
aut intellectus inueniet ea iam haberi. Si autez non in-
uenerit ea necesse habebit redire ad perquirenduz ꝛ re-
miniscendũ: qđ si non fieret necesse esset nobis dubitare
de omni anima occupata ab aliqua forma: an ipa forma
haberet in se: an nõ haberet eã nisi in potẽtia. ¶ Et dubi-
taremus quo mõ memoraret̃: ꝛ cum non fuit apud aiez
in quo fuit ꝛ anima cui adhesit: quousq; reuocaret̃ hec
forma. Animalis aũt aĩe discrete sunt vtutes: ꝛ vnicuiq;
virtuti per se separati attributa sunt istrumẽta: ꝛ formis
assignatus est thesaurus: quas aliqñ nõ cõtẽplatur esti-
matio: ꝛ assignatus est itentionibus thesaurus: q̃s aliqñ
nõ ꝯsiderat estimatio. Nõ enĩ estimatio est locus in quo
stabiliant̃ ista: sed est iudicans. Et ꝓpter hoc dicimus ꝙ
extimatio aliqñ respicit formas ꝛ intentiones repositas
in his duabus virtutibus: ꝛ aliqñ auertit̃ ab eis. ¶ Di-
cemus nunc de humanis animabus an ipsa intelligen-
tia: intelligibilia que apprehendũt: ꝛ deinde cõuertunt̃
ab illis ad alia non sint in illis perfecte in effectu: ꝛ ideo
ipse nõ intelligunt ea perfecte in effectu: an habeãt the-
saurũ in quo reponãt. Sed hic thesaurus aut est essentia
earũ: aut corpus earũ: aut aliqđ corpale earũ. ¶ Iaz aũt
diximus ꝙ corpus earũ: ꝛ qđ pẽdet ex corpe earũ nõ est
dignũ ad hoc: neq; est dignũ: vt sit subm intelligibilium:
qꝛ nõ est dignũ: vt forme intellecte sint situm habentes.
sed coniunctio earũ cũ corpore faciet eas habere situz. Si
aũt eẽnt in corpore habentes situm: nõ essent intelligibi-
les. Aut dicimus ꝙ ipse forme intelligibiles: sunt res ꝑ se
existentes: quarũ vnaqueq; est spẽs: ꝛ res per se existẽs.
sed intellectus aliqñ aspicit illas. ꝛ aliqñ auertit̃ ab illis.
ꝛ postea cõuertit̃ ad illas. Et est anima quasi speculum.
ipse vero quasi res extrinsece: que aliqñ apparent in ea: ꝛ
aliquãdo non apparent. Et hoc fiat ſm comparationes
que sunt inter eas ꝛ animã. Aut ex principio agente ema-
net in anima forma post formã: ſm petitionẽ anime. a q̃
principio postea cum auertitur cessat emanatio: qđ si ita
esset: necẽ necesse omnibus hoĩs adiscere sicut primitus.
¶ Dicem⁹ ḡ vltimã ptẽ huius diuisionis esse verã. Im- D
possibile est enĩ dici hanc formã esse in aĩa in effectu pfe-
cte: ꝛ nõ intelligi ab ea in effectu pfecte. Sensus eniz de
hoc ꝙ eam intelligit nõ est nisi qꝛ forma existit in ea: vñ
impole est corpus esse thesaurũ eius: ꝛ impole est etiam
essentiaz anime esse eius thesaurũ: hoc enĩ qđ est thesau-

me eius: nihil aliquid est: nisi qr forma itellecta existit in ea. Et nos sic intelligimus. Nō est aūt sic apprehēsio forme. Apprehēdere eteni formā nō est thesauri: sed tm retinere. Alterius eteni vtutis est apprehēdere: formas autē memoratas ⁊ formatas eē in aliq: nō est sensus ipsas apprehēdere: sicut formas sensibiles eē in aliquo nō est sensus. Un̄ corpa in qb⁹ sunt for⁹ sensibiliū nō sunt apprehēdētia. Apprehēsionē vo sm q est vtus apprehēdētis necē est fieri ab eo: a quo solet ipmi ipsa forma aliquo mō impressionis. In memoriali aūt ⁊ formali nō ipmunt forme nisi sm q sunt instrā: ⁊ hñs corp⁹ retinēs ipsas formas nisi ppinquas gerēti ipsas vtute apphēdēte: q̄ ē sic imaginatio ⁊ extimatio: ita vt cōsideret eas cū vult: sicut retinēt formā sensatā circa sensuz: ad hoc vt inquirat eaz sensus cū voluerit: hoc āt pōt itelligi in memoriali ⁊ formali: nō in aia: formā eni itellectā eē in aia. hoc idez ē qd apphēdi eā. ¶ Idē postea declarabimus adhuc in sapia pma: q hec for⁹ nō est p se extis. Restat g̃ vt vltia pars sit vā: ⁊ vt discere nō sit nisi acqrere pfectā aptitudinē cōiungēdi se itelligentie agēti: quousqz fiat ex ea itells: q est simplex: a q̄ emanēt for⁹ ordinate mediāte aia in cogitatione. ¶ Aptitudo aūt q̄ pcedit discere ē impfecta: postquā aūt discit est integra. ¶ Cū eni trāsit in mēte eius q discit id qd coheret cū itellecto inqsito: ⁊ ɔuertit se aia ad inspiciēdū. Ipsa aūt inspectio est cōuersio aie ad pncipiū dans itellm cū eni aia cōiungit itelligentie emanat ab ea vtus itells simplicis: quā seqt emanatio ordinādi. ¶ Si vo auertit a p̄ sūt ipse for⁹ in po⁹: sed po⁹ pxima. g̃ p⁹ discere est sicut oculi curatio: q factus sanus: cū vult aspicit aliqd vn̄ sumat aliquā formā. ¶ Cuz vo auertit ab illo: fit illud sibi in po⁹ pxima effectui. Dū aūt aia humana gnalr est in corpe: nō pōt recipe subito itelligētiaz. Sed eius dispō est sic dicim⁹. ¶ Cū. n. dr plato est sciēs itelligibilia: hic sensus est: vt cū voluerit reuocet formaz ad mētē suā. ¶ Cuius ēt sensus est: vt cū voluerit possit cōiungi itelligētie agēti. ita vt ab ea in ipsaz formet ipm itellm. Nō q itellm sit pns sue mēti: ⁊ formatū in suo itellectu i effectu sp: neqz sic erat pus q̄ disceret. ¶ Hic eni modus itelligēdi in po⁹: est vtus q̄ acqrit aie itelligere cū voluerit ɔiungēt itelligentie a qua emanat in eam forma itellecta: que forma est itellectus adeptus verissime. Et hec vtus est itells in effectu: sʒ qd est pfectio. Sʒ formatio imaginabiliū est respectio aie ad thesauros: sensibiliū. Sed primū est inspicere: qd est superius: hoc aūt
E est inspicere qd est iferius. ¶ Cū aūt aia liberabit a corpore: ⁊ ab accntibus corpis: tūc poterit cōiungi itelligentie agenti: ⁊ tūc inueniet in ea pulchritudinē itelligibilē: ⁊ delectationē perennem: sicut dicemus postea suo loco. ¶ Debes aūt scire q sapia siue habeat ex doctrina siue nō: nō equalr hr. Sunt eteni quidā discentium qui sunt aptiores ad intelligendū: quoꝝ aptitudo que est prior ea aptitudine quā prediximus est fortior. Cuz vo hʒ hoc in seipso nō aliūde. vocat hec aptitudo subtilitas: que aptitudo aliqn̄ in aliqb⁹ hoib⁹. ita preualet: q ad cōiungēdū se itelligētie nō idiget multis: neqz exercitio: neqz disciplina: qr est in eo aptitudo sa. immo qr qcqd est per se scit. Qui gradus est altior oib⁹ alijs gradib⁹ aptitudis. h aūt dispō itells mal⁹ dʒ vocari itells scūs q ē illi⁹ gnis: cui⁹ est itellectus in habitu. Sed hic est supremus in quo nō oēs hoies ɔueniūt: nō est aūt longe vt ab his actionibus cōparatis ad intellectū sm ptātē earū ⁊ virtutē emanet aliquid in imaginatiuā: qd imaginatiua represētet etiā sʒ exēpla visa vel audita vba: eo mō quo prediximus. p qd aūt fit h certius: h est: qm manifestū est q itelligibilia q̄ studet hō acqrere nō acquirit nisi cū habuerit terminuz medīū in syllogismo. Hic aūt medius terminus inuenit duobus modis. Aliquādo eni iuenit pprio igenio. Ingeniū aūt est actus rationis: cuius ppria vi inuenitur medius terminus. Subtilitas aūt est supra ingeniū. Aliqn̄ aūt habet ex doctrina: principiū aūt doctrine est igeniū. Res aūt sine dubio terminantur apud igenia quas adinuenerunt hoies ingeniosi. deinde tradiderūt eas discipulis. posse est ergo: vt hō in seipso habeat ingeniū ⁊ ex ratione sua sine doctrina faciat syllogismū. Sed differunt hoies in hoc in quātitate ⁊ qualitate. In quātitate eo q aliqui hominū habēt ingeniū ad inueniendū medios terminos plures numero in qualitate: eo q aliquis hoium est velocioris ingenij. ⁊ qr h equalitas nō pōt terminari, sed semp recipit maius ⁊ minus: tunc dʒ diffiniri in vltio defectus: penes eū qui nullius est ingenij: aut in vltimo augmēti: penes eū qui hʒ igeniū oiuz questionū: aut plurimū ex his. aut qui habet velocius igeniū: posse est ergo vt alicuius hois aia eo q est clara: ⁊ coherens pncipijs itelligibilibus. ita sit inspirata vt accendat igenio ad accipiēdū oēs questiones ab intelligentia agente: aut subito: aut pene subito firmiter impressas: nō probabiliter: sʒ cū ordine q apprehendit medios terminos: pbata autē que sciuntur ex suis causis non sunt intelligibilia: ⁊ h est vnus modus pphie qui oibus virtutib⁹ pphie altior ē. Unde cōgrue vocat vtus sancta: qr est altior gradus in virtutes humanas.

¶ Capitulū. VII. In quo enumerant sentētie pbabiles antiquorum de anima ⁊ eius actionibus: ⁊ an sit vna: an multe: ⁊ certificare ⁊ stabilire virtutem rei in hoc. A

Sententie de essentia aie ⁊ eius actionibus sunt diuerse: quedā eniz ex illis est dictio illius qui putauit q aia est vna eētia que facit oēs actiones suas per se diuersitate instroꝝ. Ex his etiā est ille q putauit q aia sapiens est per seipsaz: ⁊ scit oia. Sed nō agit sensibus: ⁊ istris attrahētibus apprehēsa ab ipsa: nisi ad hoc vt ipsa excitet p illa ad id qd hʒ in seipsa. ¶ Alij vo dixerūt q hoc fiat q̄si reminiscēdo: qr aliqn̄ accidit ei obliuisci. Et de pma secta fuit q dixit q aia non est vna: sed multe: ⁊ q aia q̄ est in vno corpe: est collectio aiaꝝ. s. aie vegetātis ⁊ apprehendētis: ⁊ aie irascibilis: ⁊ ɔcupiscibilis aie. Ex istis ēt est ille q tenet q aia cōcupiscibilis ē nutritiua: ⁊ dixit locū ei⁹ cor eē cui attribuit cōcupiscentiaz nutriēdi: ⁊ generādi simul. Ex his etiā est ille qui tenuit q gnare est ex q̄dā vtute cuiusdā ptis aie emanāte in testiculos maris ⁊ femie. Ex his est etiā ille q tenuit q aia est vna eētia ex q̄ vtutes iste emanāt: quarū vnaqqz hʒ ppriā actōez: ⁊ q ipa nihil fac nisi mediātib⁹ his vtutib⁹. ¶ Qui āt dixerūt aiaz eē vnā: ⁊ agētē p seipsaz: conati sūt h astruere p id quo astruit snia vltima q postea assignabim⁹. ¶ Dixerūt ēt. postq̄ vna est: ⁊ vnuz corpus ipossē est eā diuidi per istra ⁊ multiplicari: fieret eni tūc forma mālis. Cōstat aūt apud eos q aia subia ē separata ex syllis: quos nō est hic opus iducere: dixerūt g̃ q ipsa p seipsam fac qcqd facit istris diuersis. ¶ Qui aūt ex his dixerūt q anima est sapiēs per seipsaz: conati sunt hoc astruere dicentes. q si esset insipiens priuata scientia: aut haberet hoc ex sua essentia: aut ex accidente. Si aūt hret hoc ex sua essentia: non posset ipsa scire aliqd vllo mō. Si vo hret h ex accnte: sʒ accns nō accit rei: nisi q̄ est: tūc aia hʒ essentiaz cognoscendi res. Sed cōtingit eā fieri isipiētez ex aliqua causa: ergo causa illa nō est cā sapiētie: sed insipientie. Sed remotis causis accidētalib⁹ remanet id qd est eētiale: postq̄ igit essentiale est ei scire. quo pōt ei ac

cidere ex aliqua causa vt fiat nesciens. cū ipsa sit simplex spiritualis impassibilis: pōt autē hr̄e sciam in se: ꝛ auerti ab ea ꝛ impediri. sed cū euigilat cognoscit. ¶ Sensus vero euigilandi est ipsaȝ ad seipsaȝ reuocari: ꝛ ad dispositionē nature sue: ꝛ tūc inuenit se scientē quicqd est. ¶ Sed actores sentētie de reminiscēdo ratiocinanꝰ dicētes. ꝙ si aīa nō sciuisset aliquādo qđ mō nescit: ꝛ inquirit cognoscere: cū assequeretꝰ nō cognosceret id esse qđ quesierat. Sicut qui querit captiuum qui fugit. Hoc autem iaȝ destruximus alīs. Qui autem dixerunt animas esse multas: ratiocinati sunt dicētes: quomodo possumus dicere oēs aīas esse vnā aīam: cū inueniamus vegetabilia non hr̄e aīam cōcupiscibilē. s. quā prediximus in hoc capitulo: neqȝ habere animā apprehendētē vel sentientē vl' cognoscentē. g' h aīa essentialiter est aliud ab illa. ¶ Itē inuenimus aīal habere hanc aīam sensibilē ꝛ irascibilem: neqȝ hꝫ aīaȝ rationalem vllo modo. Hec ergo aīa bestialis alia aīa est per se. Sed qꝛ he oēs cōiunguntꝰ cū hoīe. scimus in eo esse cōiunctas aīas a seipsis alias: ꝛ diuersarū sententiaȝ: quaruȝ vnaqueqȝ differt ab alia: ꝛ iō vnaqueqȝ habꝫ locū propriū: qꝛ rationalis hꝫ cerebrū ꝛ irascibilis anima hꝫ cor: ꝛ ꝯcupiscibilis habꝫ epar. He sunt famose sentētie de aīa. Nulla autē harū vera est nisi vltima eaȝ quā prediximus. Unde ostēdemꝰ primo eius firmitudinē: ꝛ deinde redibimꝰ ad soluendas questiūculas

B quas induxerunt. ¶ Dicemus igiꝰ ex premissis manifestum esse actiones diuersas ex diuersis virtutibus esse: ꝛ ꝙ ois virtus ex eo qđ est virtus: nihil est nisi ad qđ ex ea prouenit actio: quā hꝫ principalr̄: ꝛ ꝙ vtus irascibilis nō patiꝰ ex delicijs: neqȝ cōcupiscibilis ex nocumētis: neqȝ in virtute apprehendente fit qđ fit in illis duabus: neqȝ aliqua illarū duaȝ ex hoc qđ est id qđ recipit formā apprehensaȝ: ꝛ itelligit eā. His ergo ꝑpositis dicemꝰ oportere vt oēs he virtutes habeant vinculū aliqđ in quo cōiunganꝰ oēs. Cuiꝰ cōparatio ad oēs has virtutes: sit sicut cōparatio cōmunis sensus ad sensus extrahentes. Uerissime eni scimus ꝙ harū virtutū altera impedit alteraȝ: ꝛ altera imperat alteri: qđ cōstat ex predictis. Si autem nō haberēt vinculū in quo ꝯiungerenꝰ: ꝛ qđ eis dominareꝰ: ꝛ qđ pp alias īpedireꝰ regere alias: ꝛ dominari alijs. Alie nō retraherent alias a ꝓpria actione: q̄libet eni virtus si nō haberet aliqđ in quo cōiungereꝰ alijs: nō ꝓhiberet aliā virtutē a sua actione. s. si istrumētū nō eēt cōmune: neqȝ subm cōmune: neqȝ aliquid aliud in quo coniungerenꝰ eēt cōe. Quomodo eni hoc esset cū nos videamꝰ ꝙ sensus aliquādo dilatet cōcupiditatē: ꝛ virtus cōcupiscibilis nō patiaꝰ a sensato: sed qđ est sensatū. ¶ Si autē nō patiꝰ ex hoc qđ est sensatū. Tunc ipsa passio nō est ex ꝯcupiscentia illius sensati. ¶ Opꝫ ergo sine dubio vt cōcupiscibilis sit que sentit. ¶ Impossibile est auteȝ duas virtutes eē vnā. ¶ Manifestū est igiꝰ ꝙ aliquid vnuȝ est habēs duas virtutes. Unū verū est dici: qđ qꝛ sensimus cōcupiuimus. ¶ Et qꝛ vidimus hoc ꝛ hoc offensi sumus. ¶ Illud autē vnū in quo coniunguntꝰ he virtutes: est id per qđ cognoscit vnusquisqȝ que sit sua sententia. Ita vt sit verum dicere: ꝙ quia sensimus concupiuimus. ¶ Hoc aūt impoīe est esse corpus. ¶ Corpus enī ex hoc ꝙ est corpus: nō pōt esse id in quo coniunguntur he virtutes. Alioquin omne corpus haberet has virtutes. Sed ex aliquo ꝓpter qđ fit aptum ad hoc qđ primo est coniungens: ꝛ est perfectio corpis: sm̄ hoc ꝙ est coniungens: ꝛ est aliud a corpore: ergo coniungens est aliqd aliud a corpore. ¶ Secundo: qꝛ iā manifestū est aliquā virtutū istarū esse quā nō est possibile esse corporeaȝ vel subsistentem in corpore. ¶ Si quis autem dubitauerit dicens. ꝙ si possibile est aliquid vnum has habere virtutes: quāuis nō cōiunganꝰ in eo simul: quarū quedam sunt nō subsistentes in corporibus: quedaȝ subsistentes. ¶ Et quāuis sint separate. cōperanꝰ tamē ad vnū qddā cū non sint vniusmodi tunc modo nō sunt sic: vt aut sint omnes comparate corpori: aut corporales. ¶ Dicemus qꝛ hoc ꝙ nō est corpus: pōt esse in quo coniunganꝰ vtutes: ex quo quedā emanent ad instrumēta: ꝛ quedā sint ꝓprie essentie ipsius: ꝛ cui oēs reddant aliquo mō. Que autē exercentur in instrumento cōiunguntꝰ in principio: qđ cōiungit eas in instrumento: qđ principiū ꝓcedit ab aīa in istrumentū: sicut postea declarabimus eius dispositionē in soluendo questiunculam. Impossibile est autē omnes virtutes has emanare ex corpore. Comparationes enim virtutū ad corpus: nō sunt ad modū emanādi: sed recipiendi. Emanatio aūt pōt esse separatio emanantis ab eo a quo emanat. Receptio aūt nō pōt esse separatio talis: neqȝ potest fieri eodeȝ modo. Tertio: ꝙ h corpus: aut eēt totū corpus: ꝛ tunc cū aliquid illius deesset: nō esset hoc qđ percipimꝰ nō esse: nō est autē ita sicut alīs ostendimus. Ego eni sum egoipse: quāuis nesciaȝ me habere manū: vel pedē: vel aliqđ alioꝝ mēbroꝝ: puto āt ꝙ hec membra exerceo in vsibus meis: qui nō eēnt: nō essent necessaria: ꝛ ego essem ego quāuis non essent illa. ¶ Repetamus aūt id qđ prediximꝰ. s. ꝙ si subito crea- C

retꝰ homo. expansis eius manibus ꝛ pedibꝰ: que ipse nō videret neqȝ contingeret: neqȝ ipsa se cōtingerēt: neqȝ audiret sonū: nesciret quidē esse aliqđ suoꝝ membroꝝ: ꝛ tamen sciret se esse. ꝛ quia vnū aliqd est. quāuis non scire illa oia: qđ aūt nō sciꝰ nō est id qđ sciꝰ. h aūt membra non sunt vere nisi sicut vestes: que quia diu est ꝙ adherēt nobis putauimus nos esse illa aut ꝙ sunt sicut ptes nr̄i. Cū eni imaginamur nr̄as aīas nō imaginamur eas nudas: sꝫ imaginamur eas nudas cōpibꝰ. Cuiꝰ rei cā ē diuturnitas adherentie. Cōsueuimus autē exuere vestes ꝛ proycere. qđ oino non ꝯsueuimus in membris. Un̄ opio ꝙ mēbra sunt partes nostri firmior est nobis: q̄ȝ opio ꝙ vestes sūt partes nr̄i. ¶ Si aūt totū corpus nō fuerit id in quo ꝯiunguntur: sed aliqđ membrū propriū: tunc aut illud mēbrū erit id qđ teneo: qꝛ essentialr̄ est ego: aut itentio eiꝰ: de q̄ teneo: ꝙ essentialiter sit ego. nō est ipsuȝ mēbrū: quāuis ipm sit ei necīuȝ. Si āt ipȝ mēbrū. s. aut cerebrū aut cor. aut aliqd aliud: aut mlta sunꝰ mēbra hōs sint idē. aut eoꝝ cōiunctio sit idipȝ de q̄ ꝑcipio ꝙ sit ego: tēoȝ vt ꝑceptio q̄ ipȝ ego ꝑcipio sit ꝑceptio illiꝰ rei. Unū eni nō pōt ꝑcipi sm̄ vnā eādē ꝑtē. nō est aūt ita in re. Nescio eniȝ me hr̄e cerebrū vel cor nisi sensu: ꝛ auditu ꝛ experimēto: nō ꝙ cognoscā ipsuȝ esse ego. vn̄ ipȝ mēbrū eēntialr̄ nō est id qđ ꝑcipio ipm eē ego eēntialr̄: sꝫ accn̄talr̄. Intētio aūt de eo qđ cognosco: ꝙ sit ego: est id qđ designo i ea dictiōe cū dico: sensi. cognoui. feci. q̄ ꝓprietates cōiuncte sunt in vno qđ est ego. Si go aūt dixeris nescio: qꝛ hec est aīa dicam me sp scire: ꝛ qꝛ hec ē itētio quā voco aīaȝ: sꝫ fortassis nescio illā appellari aīaȝ. Cū aūt itellexero illō in re vocari aīaȝ itelligā illud eē hoc: ꝛ qꝛ ipȝ ē regēs istā mouētia: ꝛ apprehendētia. Un̄ nescio ꝙ illud ego sit aīa. dū nesciuero qd sit aīa: nō ē aūt sic dispō cordis aut cerebri. Intelligo eni qd sit cor: vel cerebrū: sꝫ nō itelligo ꝙ ipȝ sit ego. Cū eni itelligo. ꝙ ipsa aīa est pn̄m motuū ꝛ apprehēsionū q̄s habeo ꝛ finis earum: ex his omnibus cognosco ꝙ aut ipsa est ego verissime. Aut ꝙ ipsa est ego regens hoc corpus: fortassis autem non possum modo percipere per se separatim: sine ꝯmixtione ꝑceptionis: ꝙ est regēs corpꝰ. ꝛ coniunctū corpi: sed an sit corpus: an nō: si queratꝰ sm̄ me: nō opꝫ esse corpus: neqȝ imaginatꝰ mihi ꝙ sit aliqđ

coꝛ:ſed imaginaꝛ mihi eſſe ſine coꝛpeitate eius.ḡ iā itellexi ex aliq̄ pte qꝛ non eſt corpus:eo qꝛ nō itellexi ei coꝛporeitatē cū itellexi illud. deide cōſidero: qꝛ ex h qꝛ ego ponā corporeitatē huic rei que eſt principiū iſtarū actionū:nō eſt neĉe illud eſſe corpus:precipue cū videaꝛ mihi illud eſſe diuerſuȝ ab his ſenſib⁹:quāuis me nō fallat cōiunctio eius cū inſtrumētis:⁊ qꝛ video illa:⁊ video actiones emanare ab illis:puto illa eē q̄ſi ptes mei:ſed hoc qꝛ erro in aliquo nō dȝ eſſe iudiciū:ſic iudiciū de eo qd dȝ fieri:⁊ qꝛ inquiro eſſe eius:⁊ an ſit nō corpus:nō ideo ſuȝ ignarus eius ignorātia abſoluta:q̄uis negligā illud.plerūqȝ eni cognitio rei in pximo eſt.ſed qꝛ negligiꝛ ſit ignota:⁊ poſtea requiriꝛ ex locis remotioꝛibus. Aliquādo aūt ad cognoſcendā rem ſufficit exercitari. Sed qꝛ eſt facile: hō illud negligit:⁊ eius ingeniū nō auertit illud:⁊ poſtea ſit ei difficilius ad intelligendū ⁊ remotius ad cōprehendendū. ¶ Manifeſtū eſt ḡ qꝛ he virtutes hñt in quo cōiungant cū oēs reddūt:⁊ qꝛ eſt nō corpus:ſiue ſit comes corpus ſiue nō.

D ¶ Poſtq̄ȝ aūt iā demōſtrauimus certitudinē huius.debemus ſoluere queſtiones pdictas. dicētes qꝛ qꝛ aia vna eſt eēntialr. non ideo dȝ nō emanare aliqd ab ea in mēbra diuerſa:ſed pōt eē:vt pmū qd emanat ab ea in ſperma ⁊ ſemē ſit virtus generās que gnat mēbra ſm vnāquāqȝ virtutē cōgruā actioni illius. Et vnūqdqȝ membrū ſit aptum ad recipiendū ppriā virtutē que apparet in eo:qd niſi ita eſſet gnatio corporis eſſet ocioſa. ¶ Sed ratio eius qui poſuit aiaȝ ſcientē ex ſeipſa nulla eſt. Non eni neceſſe eſt vt cuȝ ſubſtantia aie fuerit eſſentialiter vacua ſcientia:impoſſibile ſit eſſe ſcientiaȝ in ea. Multū eni itereſt an dicaꝛ qd ſubſtātia rei reſpectu ſue eſſentie nō dȝ ſcire:⁊ an dicaꝛ qꝛ eius ſuba eodē reſpectu debet nō ſcire. ¶ Comitantia eni nō ſciendi cū vtraqȝ dictione eſt diuerſa:pꝑter hoc eniȝ qꝛ cōcedimus aiam ex ſua eſſentia eſſe neſciā:nō itelligimus:niſi qꝛ eius ſubſtātia cū per ſe ſola fuerit nihilo extriſeco ſibi adiuncto comitabitur eā ignorantia:⁊ hoc qꝛ eſt ſola:⁊ ſuba:nō qꝛ eſt ſola ſubſtātia. Nō eni intelligo ex h qꝛ eius ſubſtātia ſit ſubſtātia qd nūquā ſeparet ad ignorantiā.ſi aūt cōceſſerimus qꝛ hoc nō habȝ ex ſuba:ſed ex aliquo qd accidit illi.tūc nō opȝ accidēs hoc accidere rei nāli. ¶ Cū eniȝ dixerimus māmm eē vacuā a forma lecti ipſaȝ vacuitatē nō hȝ ex ſuba:ſed eſt quiddā qd accidit illi:⁊ i pximo ab ea remouebiꝛ:hec eni eſt dictio:quaſi diceremus iaȝ fuiſſe in ea formā lecti que dſtructa eſt. ¶ Impoſſibile etiā eſt id qd diciꝛ qꝛ aliqd redeat ad ſuaȝ eēntiā:nihil autē abſentaꝛ ab eſſentia ſua. Sed fortaſſis dr̃ eo qd aliqñ abſentaꝛ ab actionibus que ſunt pprie ipſius:⁊ que pficiuntur ab ipſa ſola. vñ hoc nō dr̃ large:qꝛ actiones non ſunt vllo mō. Sed eius eſſentia quo mō nō eēt in ſe pp ipſa:ſed certe de eius actionibus non debet dici qꝛ abſenteꝛ ab illa: abſens eni eſt in ſe:ſed nō apud aliud:he aūt actiones nō ſunt vllo modo niſi ea hora qua dat eis eſſe: non ſunt ḡ abſentes ab ea. Eſſentia aūt alicuius nō abſentaꝛ ab eo: neqȝ redit ad illud. Auctoꝝ vero de reminiſcēdo iaȝ deſtruximus rationes in diuina doctrina. ¶ Rō autē eorū qui diuidūt aiaȝ aſſumpſit ad hoc ppōnes falſas. Dicunt eni qꝛ aia vegetabilis inueniꝛ ſeparata a ſenſibili:⁊

E qꝛ opȝ eſſe in hoie quiddā aliud ab illis. ¶ Sed hec ppoſitio ſophiſtica eſt. Separatio eni multis modis fieri putaꝛ.ſed qui hi neceſſarij ſunt duo ſunt:vnus eſt qꝛ aliquādo ſepatio eſt vt coloris ab albedine:⁊ aialis ab homine. Inueniꝛ eni hec nā in nō hñte albedinem ⁊ illa in nō hoie:vt differat ab oi alio differēte. Aliqñ aūt eſt ſeparatio vt dulcedinis cōiuncte cū albedie in aliquo coꝛpe: que aliqñ iueniꝛ ſeparata ab ea:ſed dulcedo ⁊ albedo ſūt due qualitates ſepate:cū eas nihil vnū cōliugit. Sepatio autē que magis vr̃ eē iter aiaȝ vegetabilē ⁊ ſenſibilē eſt prima pars. Aia eni vegetabilis nō eſt coniuncta cū aia humana aliquo mō:neqȝ v̄tus vegetabilis que eſt in aiali eſt verū vt coniungaꝛ cū aia que eſt in eo.ſed cōiungūtur in vna intētione.ſ.qꝛ vnaqueqȝ eaꝝ nutrit:⁊ augmētat ⁊ gnat:quāuis poſtea differat dr̃ia ſpecifica ⁊ cōſtitutiua nō accidētali tñ. Intētio aūt q̄ in illis eſt vtriſqȝ eſt genus v̄tutis vegetabilis que eſt in hoie:ſȝ differt ab eo:eo mō quo differt ab eo itētio gnālis:nos aūt nō negamus gen⁹ harū v̄tutū iueniri in aliqo:ex quo nō hr̃ nos negare qꝛ vna aia hȝ has v̄tutes in hoie:neqȝ pp h opȝ vt aia vegetabilis que eſt in aiali nō pdiceꝛ de aia aiali:quā hȝ:ita vt ipſa aia aialis quā habet ſit ipſa virtus. Sicut hō qui nō eſt niſi ſua ps gnīs aialitatis nedū aliud. h aūt certificauimus in logica:ex quo nō opȝ vt aia vegetabilis que eſt in hoie ſit preter aiaȝ aialē que eſt in eo:nedū ſint v̄tutes illius aie. Aia ḡ vegetabilis q̄ eſt in hoie non iueniꝛ vllo mō:cū ſua ſpālitate ſepata ab hoie: vñ rōnes illoꝝ nihil pꝛoſunt:v̄tus eni nō ſepaꝛ cū ſpālitate ſua:ſed gnālitate ſua:q̄ ſunt diuerſe.pter h etiā ponam⁹ qꝛ virtus vegetabilis que eſt in aiali:diuerſa eſt a v̄tute aiali:q̄ eſt in eo:vtpote quarū vnaqueqȝ eſt ſpēs p ſe ſepatiȝ:⁊ vnaq̄qȝ nō eſt altera:neqȝ pdicaꝛ de altera. Quid ḡ eſt h qd phibeat in aiali vtraſqȝ v̄tutes hñi ab aia aiali. Sic cū inuenim⁹ humorē extra aerē nō ſeparatū a calore nō eſt neĉe iō.vt hūorē ⁊ calorē q ſūt i aere:nō hēat vna for⁹:aut vna mā. Cū at̃ iueniꝛ calor q nō puenit ex motu:ſȝ ex alio calore:nō iō oȝ vt calor in alio loco nō ſeq̄ꝛ motū. ¶ Dicemus ḡ nos nō negare has v̄tutes eē diuerſas ſpē.⁊ cōpari vni eēntie in q̄ ſunt. ¶ Modus aūt itelligēdi h eſt.qꝛ vltimitas ɔ̄rietatū phibȝ corpa elmtaria recipe vitā. Sȝ quo minoꝛ fuerit ɔ̄rietas:⁊ magis acceſſerint ad tēperātiā q̄ nō hȝ ɔ̄riū:icipiēt aſſimilari corpib⁹ celeſtib⁹:pp qd debēt recipe v̄tutē viuificātē a ſuba ſepata regēti. Qd at̃ fuerit ppingus tēperātie:fiet receptibili⁹ vite:donec perueniaꝛ ad finē quo nihil pōt eē ppingus tēperātie:neqȝ remotius ab vtriſqȝ extremis ɔ̄rijs:⁊ tūc recipit ſubaȝ q̄ eſt ſimillima ſube ſepate aliq̄ mō:ſic ſube celeſtes: ⁊ tūc id qd accidebat in aliō pter illō a ſepato:accidat in illud ex ipſa hac ſuba recepta:cū q̄ iungiꝛ ſuba ſepata. Cui⁹ rei ponam⁹ exēplū in nālib⁹:loco ſube ſepate cogitem⁹ ignē aut ſolē:⁊ loco corpis aliqd corp⁹ qd patiaꝛ ex igne:⁊ ſit ſpericū:loco aūt aie vegetabilis ſit ipm calefieri ex igne: ⁊ loco aie aialis ſit ipſuȝ illuminari ab illo:⁊ loco aie humane ſit in eo ignē accēdi. ¶ Dicem⁹ ḡ qꝛ hoc corp⁹ ſpericū patiēs:ſi ignis agētis in illud nō fuerit ſitus talis:vt paulati recipiat in ſe ignē accēdi:nȝ lucē ei⁹ ⁊ lumē:ſȝ ſit⁹ talis vt recipiat ab eo calorē:⁊ nō recipiat ampli⁹:ſi vero fuerit ſit⁹ ei⁹ talis vt recipiat calorē ab ipſo:⁊ pter h fuerit ppe poſitū:aut puū:aut alio aliq̄ mō illumineꝛ ab ipſo fortiter:tūc ſil cū eo calefiet ⁊ illuminabiꝛ:⁊ lux cadēs i illud ex ipſo erit pn̄ᵐ cū ſepato calefaciēdi illud. Sol.n. nō calefacit niſi radio. deinde ſi aptitudo fuerit maioꝛ:⁊ fuerit ibi aliqd qd ſolet accēdi ab agēte qd ſolet vteꝛ ſua v̄tute aut radio:accēdeꝛ ⁊ fiet flāma.ſ.corp⁹ ſile ſepato aliq̄ mō.q̄ flāma ēt erit cū ſepato cā calefaciēdi.⁊ illuminādi ſil.ita vt q̄uis ſola eēt:tñ pficereꝛ calefactio.⁊ illuminatio. Et pter h ēt poterit calefactio iueniri p ſe ſola. aut calefactio ⁊ illuminatio p ſe ſola:quoꝝ poſteri⁹ non eēt pn̄ᵐ a quo emanarat pꝰus. Cū at̃ oia ſil cōcurrūt:tc̄ id qd fuerat poſteri⁹ fit pn̄ᵐ etiā pꝰoꝛis ⁊ emanat ab eo id qd erat prius. Sic debet intelligi diſpoſitio virtutū aialiuȝ. poſtea in libꝛis poſterioꝛibus ſequeꝛ per qd iſtud clari⁹ fiet:cum loquemur de generatione animalium. Nota pulchrū exēplum.

¶ Capitulum. VIII. de ostensione instrumentorum anime.

A Congruum est loqui de instrumentis quibus anime: sed dicemus quod multi presumpserunt quedam de membris ex quibus pendent principales virtutes anime presumptione duplicis perfidie: sequentes arrogantiam maiorum auctorum. In hoc enim lapsa est vtraque duarum sectarum. ita quod excesserunt modum. Ille autem potius errauit qui posuit animam vnam essentiam: et preter hoc indicauit membra principalia esse multa. Cum enim discessit a pluribus tenentibus multitudinem partium anime: et consensit tenentibus eam esse vnam: nesciuit quia ex hoc sequitur ponere vnum membrorum primum ex quo principaliter pendeat. Qui autem partes anime multiplicauerunt non curauerunt vnicuique parti ponere eius proprium locum et sedem per se: primo igitur dicemus quod virtutum animalium corporalium vehiculum est corpus subtile spiritale diffusum in concauitatibus quod est spiritus. Si enim virtutes anime pendentes ex corpore diffunderentur non enixe corpore opilatio viarum non prohiberet diffundi virtutes motiuas et sentientes: et etiam imaginabiles. Sed prohibet manifeste secundum eum qui cognouit experimenta philosophica. ¶ Comparatio autem huius corporis ad subtilitatem humorum et temporationem est sicut comparatio membrorum ad spissitudinem humorum: habet autem complexionem propriam que mutatur etiam propter necesse est in eo esse diuersitatem: propter quam fit vehens virtutes diuersas. Complexio enim qua concupiscitur non est apta vt per eam sentiatur. Neque complexio que est apta visibili spiritui: est apta spiritui mouenti. Si autem complexio vna esset virtutes que sunt in spiritu essent vna: et actiones earum vna: vnde si anima vna est: oportet membrum esse vnum: per quod principaliter ex corpore pendeat: et ex quo regat corpus: et augmentet. Et fiat hoc mediante hoc spiritu. Et hoc vt prima actio: quam facit ipsa anima sit ipsius membrum: quo mediante diffunduntur eius virtutes in alia membra. Et vt ipsum membrum sit generatum ante alia membra omnia: et sit primus locus vbi generatur spiritus: hoc autem est cor: sicut nobis ostendit qui certificauit hec. cirurgia. va. ¶ Postea autem hec clarius faciemus in libro qui est de animalibus. Oportet ergo vt anima principaliter pendeat ex corde. Impossibile est autem prius eam pendere a corde. et postea a cerebro. Cum enim pendet a primo membro: fit corpus animal. ¶ In secundo autem non operatur nisi mediante primo. Anima autem viuificat animal ex corde. ¶ Possunt autem virtutes aliarum actionum emanare a corde ad reliqua membra. Emanatio autem debet emanare prius ab eo a quo pendet principaliter. ¶ In cerebro autem perficitur complexio spiritus: qui est aptus ad vehendum virtutes sensus et motus ad corpora: ad hoc vt fiant apta ad exercendum suas actiones. Sic etiam est dispositio epatis comparatione virtutis nutritiue: quamuis cor sit primum principium ex quo principaliter pendeat: et a quo diffunditur ad alia: et fiunt actiones in reliquis membris sicut principium sensus: secundum eos qui dissentiunt ab hac dictione non est nisi cerebrum. sed actiones sensus non sunt in eo: neque ex eo: sed ex aliis membris: sicut ex cute et oculo et aure. Neque propter hoc necesse est cerebrum non esse principium. Similiter cor potest esse principium virtutum nutritiuarum: quarum actiones sunt in epate: et virtutum imaginationis et memorialis et formalis: quarum actiones sunt in cerebro. Immo oportet vt principium diuersarum virtutum non sit aptum ad hoc vt emanent ex hoc loco eius omnes actiones earum: sed oportet vt deriuentur per instrumenta diuersa que creantur post illud membrum: ex quo emanet ad illa virtus digna complexione illius membri et aptitudine eius: sicut postea scies in libro de animalibus: ita vt membrum quod est principium non generetur. ¶ Quapropter creati

B sunt nerui in cerebro et vene in epate: siue cerebrum et epar sint duo prima principia sentiendi: et mouendi et nutriendi: siue sint duo principia secundaria. ¶ Cum autem emanauerit a corde virtus creandi et generandi ad cerebrum non erit magnum si cerebrum transmittat ex se instrumentum per quod transsumatur ad eum sensus et motus a corde: aut cor transmittat ei ex se instrumentum: quo mediante diffundatur ad eum sensus et motus: non debet autem hic nos constringere ad generationem neruorum an sit eorum principium a corde vel a cerebro. Sed concedemus eos esse a cerebro: et quod transmittuntur a corde sicut epar: quod transmittit ad stomacum per quod suggat ab illo: et habet etiam venas attribuentes aliis. ergo non oportet vt in membro quod est principium alicuius virtutis sint principales actiones ipsius virtutis: et vt sit instrumentum actionum ipsius virtutis. ¶ Possibile est autem vt instrumentum sit creatum ad transeundum ex alio: et quod non transsumit nisi postquam est generatum: ita vt de cerebro id quod primo est creatum non sit principium sensus et motus in effectu: sed sit aptum fieri aliquod principium membrorum que sunt post illud cum transsumpserit ab alio. ¶ Et postquam generatum fuerit ei instrumentum transsumendi ab alio. vnde cum creati sunt nerui pertingentes ad cor: cor transsumit sensum et motum ab illo: potuit autem cum ipso cerebro generari hoc pertingens ad cor sine prioritate: ergo de eo quod a cerebro pertingit ad cor: neque est ratio: neque videtur esse. Cum enim creatur cerebrum creatur cum eo ex materia eius aliquid pertingens ad cor. Alienum quidem a corde per quod transsumatur sensus et motus: quamuis ortus eorum a cerebro et peruentio eorum ad cor non sit adeo manifesta: vt putauit ille qui presumpsit dicere quod ortus neruorum qui sunt inter cerebrum et cor sunt a cerebro ad cor: et non a corde ad cerebrum: sicut suo loco ostendemus cum loquemur de naturis animalium. vbi prolixius faciemus verbum quod possit sufficere. ¶ Redibimus autem ad aliud dicentes non esse impossibile vt principium essendi aliquam virtutem sit in vno membro a quo eat ad aliud in quo illa virtus perficiatur. deinde redeat ad primum membrum: et iuuet illud. Nutrimentum enim non peruenit ad epar nisi a stomaco: et deinde cum fit ibi alicuiusmodi redit et nutrit stomacum: similiter potest nutrire cor per venas que quasi nascuntur ex corde. Sed quia virtus non perficitur in corde non nutrit cor nisi postquam perficitur in alio membro. Similiter est etiam dispositio sensus communis ex quo est principium cuiuslibet virtutis sensibilis: et ad quam postea redit cum lucro. Sensus autem ipsius cordis: et precipue tactus maior est quam sensus ipsius cerebri: vnde intelligibiles et fortiores sunt eorum dolores. Sed quamuis non sit illicitum virtutes fieri validiores et fortiores extra principia sua: eo quod sortiuntur materias per quas fiunt huiusmodi. videtur tamen quod extremitatum chordarum maior est potentia ad contrahendum quam potentia suorum principiorum: que sunt versus partem neruorum: ergo cor est principium primum: et ab ipso virtutes emanant ad cerebrum: quarum quedam suas actiones perficiunt in cerebro et in partibus eius. sicut imaginatio et formalis et cetere: quedam vero emanant a cerebro ad alia membra: que sunt extra illud: sic ad pupillam et ad musculos mouentes. Et a corde emanat ad epar virtus nutriendi. deinde ab epate emanat ad totum corpus mediantibus venis: et nutrit etiam cor. virtutis enim principium est ex corde: sed materie principium est ab epate. ¶ De virtutibus autem cerebri: visus perficitur humore cristaloide qui est sicut aqua limpida: qui recipit formas visibilium: et reddit eas spiritui visibili: et fit perfectio videndi in contractu neruorum concauorum. sicut cognitum est ex eius cirurgia: et ostensione dispositionis sue. ¶ Olfatus autem fit a duabus caruncUlis. que sunt in prima parte cerebri similibus mamillarum capitibus. C

¶ Gustus vero fit a neruis cerebri pertingẽtibus ad linguam: ⁊ palatum: ⁊ dantibus eis virtutem sensus: ⁊ motus. ¶ Auditus etiam fit a neruis cerebri qui pertingũt ad cartilaginem: ⁊ expandũtur in superficie eius. ¶ Tactus quoq; fit a neruis cerebri. ⁊ musculis diffusis p totum corpus: plures autem nerui sentiendi nascuntur ex prima parte cerebri. Anterior enim pars cerebri mollior est: ⁊ mollities est vtilior ad sentiendum: pars vero cerebri que fuit posterior ⁊ vicinior spine fuit durior: vt paulatim durities accedat ad spinã. Cuius tenuitas debet iuuari a duritie: plures aũt nerui motus qui sũt cerebro nõ nascuntur nisi a posteriore parte cerebri que est durior: ⁊ durities est vtilior motui: ⁊ plus cõferẽs ad hoc. Ex plerisq; autẽ neruis motus generanť musculi. ¶ Sed cum pertrãseũt musculos ex illis: ⁊ ligamẽtis generanť chorde: extremitates aũt eo⁊ plures continuanť cum ossibus. ¶ Et aliquãdo continuanť alicubi nõ cũ ossibus. ¶ Et aliquãdo continuanť musculi cum membro moto: nulla chorda mediãte. Nucha aũt est sicut pars cerebri penetrans foramina spondilium ad h vt id qd fit exterius nõ elongetur a membris. Sed ex nucca generanť nerui: ⁊ transmutanť ad propinqua loca: que debent moueri per illos. ¶ Uirtus vero formalis ⁊ cõmunis sensus fiunt in prima parte cerebri: spiritu replente ipsum ventriculũ: que oĩa nõ fiunt ita: nisi vt respiciant super sensus: quo⁊ plures nõ deriuantur nisi ex priore parte cerebri. ¶ Cogitatio vero ⁊ memoria fiunt in alijs duobus ventriculis. Sed memorie locus est posterior: idẽ vt spũs cogitationis sit in medio. s. inter thesaurũ formarũ ⁊ thesaurum intentionũ. Et spatiũ qd est inter vtrũq; est eq̃le: ⁊ vt ille: ⁊ estimatio dominenť in toto cerebro. ¶ Põt aũt hic aliquis opponere dicens: quomodo forma vnius montis: imo forma totius mundi põt describi in instrumẽto paruissimo portãte virtutẽ formatiuã. Cõtra quã dicimus: scientia q corpa possunt diuidi per infinitũ nos excusat ab hoc labore: sicut mundus describiť in paruo speculo: ⁊ in pupila: ⁊ diuidiť: qd ibi describiť sm diuisionẽ illius. Corpus eni paruissimũ sic diuidiť: sic diuidiť ⁊ maximũ in numero ⁊ figura: quãuis diuisio vnius differat a diuisione alterius in mẽsura. Similiter est dispositio forme imaginabilis in suis materijs: sic eni est cõparatio eius in quo describitur forma imaginabilis vnius ad aliũ quantum ad magnitudinem eius qd describiť: sicut cõparatio duo⁊ extrinseco⁊ in sua magnitudine: ⁊ paruitate seruata similitudine in spatio. Uirtus aũt irascibilis: ⁊ qd pendet ex ea non eguit mẽbro pter pñm. Actio eni eius vna ẽ ⁊ congruit cõplexioni calidissime ⁊ eget ea. Nõ enim est eius operatio q aliquãdo operať. sic operatio eius q assidue operať. ita q timeť ne multũ accendať. Ira enim non accidit nisi aliquãdo: que autẽ assidue operanť sunt comitantia nos: sicut intellectus: ⁊ cogitatio ⁊ silia: que necesse est in nobis permanere vel recipere: vnde membrum aptum recipere ista debuit esse humidum ⁊ frigidũ: ⁊ hoc est cerebrum: qd nõ multũ accendiť calore naturali: sed resistit accensioni que venit ex motu. ¶ Nutricatio autẽ debuit necessario fieri corpe non sensibili. ideo vt cum impleretur nutrimento: ⁊ euacuareť nõ doleret neq; noceret ei qd penetraret in ipsum: ⁊ ab ipso ad ipsum: vñ fuit necesse esse multo humidius: ad hoc vt cõseruaret calorẽ fortẽ resistentia ⁊ equalitate: ⁊ hoc membrum posuerunt epar. ¶ Uirtutẽ aũt generandi posuerunt in alio mẽbro: multum sensibili: vt hoc iuuaret ad inquirendũ coitum ardentissime: q nisi esset: non curaretur inde: ⁊ si non esset ibi delectatio: non habereť pro eo tantã anxietatis ⁊ sollicitudinis: q: nõ erat necessarium vite singularis. ¶ Delectatio vero pendet ex mẽbro sensibili: pp̃ter qd facti sunt testiculi q iuuanť etiã alijs instrumentis: quo⁊ quedam attrahunt materiã: ⁊ quedam expellunt: sicut postea scies cũ loquemur de aialibus.

Obiectio. — Responsio

¶ Explicit aureũ opus de aia Auicẽne: qui sextus nãlium eiusdẽ dr: castigatũ diligenter: ac optime emendatũ Padue p duos venerabiles canonicos regulares sci Augustini in mõasterio diui Joãnis de viridario cõmorãtes.

¶ Laus deo.

¶ Incipit liber de aialibus Auicēne super librū de aialibus Aristotelis trāslatus ab Arabico in latinum ꝑ magistrū Michaelē scotū. Federice dñe mundi Imperator. suscipe deuote hunc librū3 Michaelis scoti. vt sit gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo.

A ET aialia q̄dā cōicāt i mēbris sicut equ⁹: ⁊ hō i neruo ⁊ i carne ⁊ i mēbris ꝯsimilib⁹ vł in habitudinē mēbroꝝ. Et q̄daȝ discrepāt in mēbro. Discrepāt in mēbro. vel q2 mēbrum est simplex vel cōpositū. Exēplū secūdi ē q2 equus h3 caudaȝ ⁊ hō non. Et exēplu3 primi est qđ testudo h3 concaȝ ⁊ erītius spīnas. ⁊ hō non. pisces squamas. In habitudine aūt aut q̄ntitate: aut q̄litate. aut situ. aut actione. aut passiōe. Quātitate vt os oculi nicticoracis magnū. ⁊ os oculi aquile paruū. aut neruo. vt in araneis. quaꝝ pedes in aliqbus sunt. 8. in aliqbus. 10. ⁊ quarūdā. 6. Qualitate colore ⁊ figura. aut mollicie ⁊ duricie diuersitas i situ. vt in mamillis elephātis. ⁊ eque. Diuersitas in actiōe: vt in auribus elephātis cū qbus pugnat: ⁊ suis naribus cū qbus accipit. Diuersitas in passiōe vt i oculis vespertilionis: qui sunt debiles. ⁊ etiā oculi yrundinis eccōtrario. Partes vero aialis. aut sūt humide. vt sanguis pinguedo medulla. aut sperma ⁊ humores. aut dure vt nerui vene ossa capilli. ⁊ cartilagines ⁊ cornua. Et sic diuersificanẗ aialia qđ q̄dā ipsoꝝ sunt aquea. ⁊ q̄daȝ agrestia. Et aquea sunt multis modis: q2 q̄dā in nutrimēto ⁊ habitatione sunt aquea: ⁊ q̄dā īspirāt aquā ⁊ recipiunt in vētre: ⁊ euomūt eam: ⁊ nō viuunt extra aquam. ⁊ q̄daȝ sunt quoꝝ nutrimentū. ⁊ habitatio sunt aqua. Uerūtamen cū hoc īspirant aerem tm̄: ⁊ ita faciūt nutrita in aqua. sine que egrediunẗ ab aqua. sicut cortuca. Et q̄daȝ sunt tm̄ in aqua habitātia. sicut q̄dā cōche ⁊ alzuti q̄ non apparēt alibi. ⁊ nō intrat aqua in vētre eoꝝ nisi scḋ3 viā acquirendi nutrimētū: nō scḋ3 viā inspirationis. s3 quod via īspirationis est vt īspiret: deinde euomat ipsa3 ad euētationē caloris nālis. vt expellat supfluū calidū. ⁊ aquea q̄ viuūt in aqua: ⁊ nō solū ex aqua licet etiā illud aial qđ viuit solū ex aqua: nō h3 solū nisi aquā. ⁊ q̄dā aialia sunt in pelago. q̄dā in stagno. q̄dā in mari: stagno vt rane. ⁊ q̄dā agrestia inspirāt ꝑ os ⁊ ꝑ nares tm̄: vt apes ⁊ musce ⁊ vespe: ⁊ aialia anulosa: ⁊ q̄dā aialia sūt aquea ⁊ postea fiunt agrestia. sicut grece medeiēdez: ⁊ viuit in fluminib⁹: deinde alteratur eius forma. ⁊ fit astarz. ⁊ egreditur ad agrū. ⁊ aialia aquea q̄dā sūt vadosa: ⁊ q̄dā in ripa. ⁊ q̄daȝ cenosa: ⁊ q̄daȝ manent in petris: ⁊ animalia que manent semper in loco sunt sicut spēs cōchaꝝ. ⁊ quedā sunt libera corpore vt multi pisces. ⁊ q̄dā adherēt cōchis in principio: ⁊ post liberanẗ vt q̄rāt melius nutrimētu3 sufficiēs qm̄ nō offert eis aqua nutrimentū sufficiēs. ⁊ taliū sunt q̄dā que grece noianẗ armacha. ⁊ quedaȝ aquea submergūt se sup caput. ⁊ hñt alas vt turtures. ⁊ q̄dā ꝑ pedes vt rane: ⁊ q̄dā pedibus ambulāt in ꝓfundo vt cācer. ⁊ q̄daȝ serpentes sine alis sicut vermes. ⁊ q̄dā pisces ⁊ oia aialia agrestia: ⁊ aues hñtes alas incedūt pedibus. ⁊ sunt q̄dam aues. quaꝝ incessus est difficilis: vt irundines. ⁊ aues nigre. ⁊ vespertiliones. Et dico. ego iā vidi auem minorem vespertilione. ⁊ similem ei. ⁊ qm̄ cadit super terram cadit sup alas. ⁊ dr̄ albasse arabice vespertilio: ⁊ vacillat ac si careret pedibus: ⁊ ambulat inuite. ⁊ Ari. recolit in doctrina prima spēm irūdinis. que appellanẗ albzonignim: q̄ nō apparet nisi post pluuiā in fine estatis. ⁊ est auis modica. ⁊ illa q̄ hñt corium vt mēbranas in alis. q̄dā de illis nō hñt pedes: sicut serpētes q̄dā alis volantes. ⁊ aues diuersanẗ: q2 q̄dā ambulant ⁊ volāt simul ꝯgregatiōe vna vt grues. ⁊ q̄dā diuisim. vt aquile. ⁊ q̄dā volātia volāt cōgregatim: ⁊ q̄dā bina vt alcata: ⁊ quedā aliqn̄ aggregantur. aliqn̄ sepanẗ. ⁊ aialiū q̄dā sunt vrbana. q̄dā agrestia. ⁊ inter aialia homo nō pōt viuere solus: ⁊ grues: ⁊ apes: ⁊ formice cōicant hoi in hoc. Sed grues ⁊ apes hñt ꝑncipē. formice aūt hñt coadunationē. sed nō hñt ꝑncipem. ⁊ diuersanẗ etiā in mōcibarioꝝ. ⁊ q̄dā aues varianẗ in comestionibus: q2 q̄dā comedunt carnes. ⁊ q̄dā grana. ⁊ q̄dā herbas: vt anser ⁊ palūba. Et qbusdā est esse certu3 in cauernis: ⁊ q̄dā in mōtibus. ⁊ q̄dā in plano. ⁊ q̄dā venantur de nocte. vt q̄dā lupēqui dr̄r anhobe. ⁊ nicticorax: q dr̄ hebuz. ⁊ q̄dā venanẗ de die. vt accipiter. ⁊ q̄dā de die ⁊ nocte vt catti. Ex aialibus q̄dā famulanẗ ⁊ domanẗ. vt hō. ⁊ q̄dā q2 nascunẗ cū hominibus: sicut catti. ⁊ canes ⁊ equi: ⁊ q̄dā violēter. vt leones: ⁊ q̄dā nō domanẗ vt crutal: ⁊ q̄ domanẗ q̄dā nālr cito vt hō: ⁊ elephas: ⁊ q̄dā tarde vt leones. Et sūt in oi spē q̄dā spēs agrestes. sicut ⁊ in hominibus. ⁊ q̄dā hñt vocē: ⁊ q̄dā nō. ⁊ q̄ hñt vocē circa pubertatē ⁊ coitū sunt vehemētiores vocis ꝑter q̄3 hō. ⁊ q̄dā aialia semꝑ coeūt vt gallus: ⁊ q̄dā hñt certu3 tpē ad coeūdū: ⁊ taliū etiā in ipso desiderio q̄dā sunt pauci coit⁹. sicut aial qđ dr̄ grece cōchi raidon: aliud caracoraidon. ⁊ ēt q̄dā aialia appetūt coitū cū spē sua. ⁊ q̄dam cū oi spē: ⁊ q̄dā sunt semꝑ ꝯtinētia: Et in moribus differentia est in aialibus: q2 q̄dā sunt pacē iracūdie: vt vacca. q̄dā vehemētis stultitie: ⁊ acute iracūdie. vt apera agrestis. ⁊ q̄daȝ pia ⁊ mūda. vt camelus. ⁊ q̄dā sunt prauoꝝ motuū astuta vt serpētes. ⁊ q̄dā fortia magnanima. vt leones: ⁊ q̄dā fortia igeniosa ingratiosa agrestia vt lupi. ⁊ q̄dā igeniosa prauoꝝ motuū vt vulpes: ⁊ q̄dā vehemētis ire ⁊ laboriosa q̄ ꝯueniūt hoibus vt canes. ⁊ q̄dā sunt valde astuta ⁊ familiaria vt simie ⁊ elephātes. ⁊ q̄dā hñt verecūdiam ⁊ cautelā vt anser. ⁊ q̄dā inuida ⁊ ammiratiua pulchritudinis sue ⁊ bellicosa sicut pauo. ⁊ q̄dā bone memorie sicut camelus ⁊ asinus. s3 solus hō memorat oblita. Et q2 oē aial fuit humide sube ⁊ in eo fuit calor. dissoluēs humidū ⁊ aer calidus circūstās. Necessariū fuit in eo nutrimētū ⁊ tunc indiguit mēbris nutritiuis. ⁊ tūc diuidunẗ illa mēbra scḋm diuersaȝ mā3 vel nām. Nutrimētu3 aūt nō est nisi in quo est aliqđ sicci. aqua enim dat viam penetrationi nutrimenti. ⁊ sic educit superfluū. aut ꝑ viā vnam siccam ⁊ aquosam vt in auibus: aut per duas vias vt in hoibus. Et alia q̄ nō pñt saluare suā spēm ꝑ se semꝑ daẗ membrū eis qđ expellat semen. ⁊ membrū qđ suscipit. ⁊ qđ suscipit illud est matrix. ⁊ loco matricis aliud est in qbusdā. Et sensus tactus est cōis. vt hoie qui h3 eius īstrumentū vt carnem aut neruū: ⁊ aialiū alia hñt q̄dam loco illoꝝ. ⁊ aialiū q̄dā gñant aialia. ⁊ q̄dam primo vermes: ⁊ postea sua mēbra perficiunẗ postmodū: ⁊ quedā feminę faciunt oua: ⁊ oē aial marinū magnū vt delphin ⁊ cellete. ⁊ aialia hñtia pilos ⁊ spinas ēt si sint spine arma generant sibi filia. ⁊ quedā ouāt in vētribus suis. deinde fiunt vermes anteq̄3 exeāt: vt celete. Et q̄dā hñt oua. ⁊ anteq̄3 ouant fiant aialia cōpleta. vt magne vipere. Et oua hñtia testas hñt intra se duos colores: albū ⁊ citrinū: qđ h3 mollē testam h3 vnicū colorē. vt cellete oua. Et aialiū quedam hñt pedes: ⁊ quedam non. ⁊ que hñt pedes

B

C

quedā habent duos.ꝛ quedā.4.ꝛ qdam etiā plures.ꝛ qdā.44. sicut est aial qḋ vocat̄ nigredines aurē. Et aranee pedes multos hn̄t.ꝛ numerus pedū semꝑ est par:ꝛ h̄ vt equetur semper incessus ꝛ onus. Silr q̄dā hn̄t alas:ꝛ q̄dā nō: sicut spēs pisciū que appellant̄ cellere q̄ hn̄t latā caudā.ꝛ vocant̄ insatomus:ꝛ nitit̄ in natōe sua sup suas
D dimēsiōes sui corpis Et q̄dā rane hn̄t alas sicut marine dicte. siue dicte agrestes que nō inueniunt̄ in riuis.ꝛ fortasse est illud qḋ inenit̄ in arboribus: sed pisces hn̄tes alas qdam hn̄t.4. positas sup latera.ꝛ qdā duas alas sup vētrē:ꝛ duas ad dorsuz. Et qdā pisces hn̄t pedes ꝛ alas sicut illud genus qḋ dr̄ malachie.ꝛ pisces duri corꝑ si non habuerint alas iuuant̄ cauda.ꝛ acāphea natat pedibus: ꝛ cauda. Et oē aial anulosuz nō hꝫ cutē. Et oēs aues q̄ sunt plumate hn̄t sanguinē. aut oē illud cui⁹ sunt ale cutis. aut corium. aut cisac hn̄t sanguinē. vt vespertilio. lꝫ in quibusdā non sit ita. vt in apibus:ꝛ quibusdam aialibus hn̄tibus alas. Et cifacienses qdā hn̄t duas alas.ꝛ q̄dā hn̄t q̄tuor: ꝛ q̄dā hn̄t aculeū.ꝛ q̄dā mordicant cū rostro. sicut muscellio.ꝛ forte sunt q̄dā q̄ hn̄t alas cifacienses cū membrana sicut scarrabeus. Et aialia nō hn̄tia sanguinē sunt minora quā hn̄tia sanguinē ꝑter paucas spēs marinas: ex eis sunt malachie magni corpis cū fuerint in stationibus calidis ꝛ in vndis nō frigidis. Et oē aial sanguineū iuuatur 4. pedibus: aut duobus pedibus:ꝛ duabus manibus. aut duabus:ꝛ duobus pedibus:ꝛ.4. alis. Et quoddā gen⁹ piscis qḋ vocat̄ grigim. de quo dr̄ ꝙ nascit̄ vna die.ꝛ morit̄ eodē: hꝫ duos pedes:ꝛ.4. alas.ꝛ cancer hꝫ multos pedes: Et iā diuertamus sermonē nostrū ad mēbra.ꝛ generationē eoꝝ:ꝛ q2 in canone nostro sufficiēter de his perstrinximus: tūc volēs scire illud auditor trāsferat se ad canonē. nisi q2 cognoscat hic ꝙ os fuit in aiali ad sustētamēta corporis.ꝛ eius fundamētū suoꝝ motuū. Et cartilago fuit cōposita ex subā carnis:ꝛ ossis: q̄tenus esset gradata cōiūctio inter os:ꝛ carnē ꝑ ipm ꝛ ꝑspera: scdm qḋ oē mediū dꝫ cōuenire cū extremis. qm̄ si os cōiūgeret̄ imediate cū carne: tūc lederet̄ caro ab osse in oī cōstrictione. Et iuuamētū cartilaginis est ꝙ ipm sit fundamētū musculorū in locis in quibus nō cōperit situs ossis scꝫ qḋ videm⁹: q2 corā pectorali petrili positi sunt lacerti epiglotis:ꝛ lingue. Et nerui qui necessarij sunt ꝑpter sensuz ꝛ motum.ꝛ duri ad icisionē ꝛ flexibiles ꝑpter incuruationē. Et si ligamētū ossium fuit sine sensu.ꝛ ne in motu essent in cōtinuo dolore. Et tele siue mēbrane fuerint sup membra ad cōseruādū ea in figura sua:ꝛ tūc dꝫ sensum mēbris que tegunt que carent neruis. qn̄q3 eis accidit apostema.ꝛ ventositas distendētis illā pelliculā. Et caro fuit. vt ipleret vacuū. Et iter mēbra scꝫ suū numerꝝ q̄ ꝑstāt aliqd aliud
E dr̄ hr̄e iuuamētū:ꝛ id qḋ ꝑstat dr̄ subseruiēs.ꝛ ꝑstās inquātū ꝑstans est. ante ꝑncipale: scdm qḋ dicimus cor eē ꝑncipale: eo ꝙ est ꝑncipiū gn̄ationis tn̄i: ꝛ pulmo ꝑstat ei aerē:ꝛ dr̄ hr̄e pulmo ꝑpter hec iuuamētū. Et scdm. G. ꝙ epar opabat̄ sanguinē sicut cor spūz: dicebat̄ epar mēbrū principale:ꝛ quo ad istā ꝑncipalitatē dicebat̄ stomacus hr̄e iuuamētū. Et q2 post digestionē de epate sequebat̄ tertia ꝛ quarta digestio: quo ad illas dicebat̄ epar habere iuuamētū. Et nerui qdā faciūt ad sensum:ꝛ qdā ad motū: aliqn̄ ꝛ virtus motiua ꝛ virtus sensitiua cōiūcte sūt in vno neruo: aliqn̄ diuise sunt in duobus. Et membrane oēs inuoluentes oia membra pectoris: nascunt̄ a mēbranis lateꝝ. Et mēbrane oēs inuoluētes nutritiua nascunt̄ a mēbrana q̄ supponit̄ musculis ventris. Et epar nō habebat fila in se. q2 nō oportuit ipm moueri. Et qn̄ due tunice inuoluūt aliqd. hoc est ꝑpter saluationē illius membri necessarij. Et in capite hoīs plures sutture sunt.ꝛ iā vidit Ari. hoīem nō hn̄tē suturā in capite:ꝛ sepe hoc accidit mulieribus. Et residuū huius capituli q̄ret qs in ꝑmo libro meo q scribit̄ de canone:ꝛ reuertamur ad verbū Ari. Qn̄ frons lata est. significat stultū:ꝛ rotūda significat iracundiā. Et supcilia sunt ꝑpter defensionē oculoꝝ a puluere.ꝛ illa qn̄ sunt scdm lineā rectā significāt femininū: ꝛ qn̄ descēdūt ꝑ icuruationē a pte nasi significat acutū. Et qn̄ icuruant̄ ad lachrymale siluestre significat ioculatorē. ¶ Et inter oia membra oculi maxime significāt mores aie. Et lachrymale domesticū cū est modicū significat astutā. Et qn̄ hō hꝫ in lachrymali domestico multaz carnē sicut aliquando hꝫ miluus malus est ꝛ astutus. Et q hꝫ supcilia depēdētia liuidus: oculi mediocres bonū:ꝛ paꝝ significāt. Et extēsi ad anterius significāt stultū:ꝛ ꝑfundi subtilē. Et q hꝫ oculos diu aptos sine verecūdia ē ꝛ stultus. Et q tremulos est leuis:ꝛ mediocris est bonus iter ista. Et oē aial faciēs gn̄ationē a lteri⁹ aialis hn̄s oculos ꝑter cheldiz q est spēs muris.ꝛ forte hꝫ oculos coopertos ꝑ telā:ꝛ hoc est manifestū hoībus qn̄ vidēt in suis foueis oculoꝝ postq̄ iterfectus est vmbras oculi.ꝛ nō coloris:ꝛ fuit ei tela ꝑpter debilitatē visus. Et oē aial mouet
G aurē ꝑter hoiem.ꝛ qdā hoīes mouēt sed raro.ꝛ oē aial hꝫ aures ꝑter pisces squamosos:ꝛ q̄dā aialia aquea:ꝛ preter quasdā aues. Et oē aial faciēs aial sibi sile hꝫ aures ꝑter vipera ꝛ delphin. Et pili qn̄ nascunt̄ in naribus hoīuz significāt ipsos eē mediocres:ꝛ auditū bonū. Et qn̄ pinne pulpe. s. auriū cōiūgit̄ cū carōs fauce significat stultū ꝛ vanū. Et nares facte sunt ꝑpter sternutationē:ꝛ expulsionē medulle:ꝛ ꝑpter ispirationē:ꝛ nō spirat ꝑ os. Et significatio sup hoc est: q2 iā vidit Ari. equū qui habebat os aptū ꝑ marescalcū.ꝛ cōstricte erāt nares: ꝛ subito mortu⁹ ē. Et elephas hꝫ calceū:ꝛ ꝑ id odorat.ꝛ diuidit triticū a terra. ꝛ Ari. dixit: ꝙ oē aial hn̄s sanguinē hꝫ medullā:ꝛ de marinis nō hn̄tibus sanguinē.ꝛ hn̄tibus medullā solum est malachie.ꝛ iter oia aialia hō est hn̄s maximā medullaz respectu sui corpis. ꝑpter multas opationes quas exercet. Et oē q̄drupes hꝫ collū:ꝛ leo hꝫ illud. q. immobile.ꝛ hꝫ iteriora vētris sicut canis. Et q̄dā aialia nō hn̄t pedes fissos:ꝛ q̄dā hn̄t fissos sicut elephas q hꝫ in palma.ꝛ digitos:ꝛ sicut camelus exaltat nares in aqua.ꝛ suus calce⁹ est res cartilaginosa. Et aialia quadrupedalia pedes suos mouēt cōtrario hoi:ꝛ elephas voluit pedes fere ad modū hoīs.ꝛ manus ad modū aialiū q̄drupedaliū:ꝛ oē aial q̄drupedale voluit pedes cōrio hoi ꝑter hardū:ꝛ lacertuz: ꝛ lacertus voluit pedes scꝫ manus.ꝛ digiti pedū ei⁹ declināt ex̄ i obliquo:ꝛ nullū aial pōt voluere pedes.ꝛ manus filr ad extra. sed cōchi est aqueū:ꝛ extremitates manuū ei vt sunt cōculcate sup spatulas.ꝛ ipediunt̄ a motu. ꝛ hꝫ.5. digitos. Et aialia figūt idifferenter pedes anteriores ꝑter leonē.ꝛ camelū q figūt semꝑ pedē dextrū primo. Et oē aial q̄drupes hꝫ caudā sꝫ cauda cōchi est sicut cauda cerui:ꝛ anterior pars caude est pilosior.ꝛ posterior minus:ꝛ hō hꝫ pilos vt aialia:ꝛ q̄drupedalia nō hn̄t i excessu sicut i pectie ꝛ igˢine ꝛ hꝫ supcilia.ꝛ pilos circa vuluā. Sꝫ porc⁹ ꝛ camelus: ꝛ vrsus hn̄t multos pilos circa totū corpus.ꝛ q̄dā sunt aialia in quibus crinis.ꝛ cauda assilant̄ sicut in equo.ꝛ illi crines cadunt aliqn̄ sup spatulas. sicut in egcerus.ꝛ ego credo. ꝙ illud aial qḋ dr̄ egceru⁹ ē vacca q̄ nascit̄ in terra parthoꝝ:ꝛ femina nō hꝫ cornua in h̄ gn̄e.ꝛ hꝫ corp⁹ ad quātitatē cerui:ꝛ hoīes faciūt in terra mea sedaces de crine illaꝝ.ꝛ dixit Ari. qḋ ista aialia sunt in terra q̄ dr̄ anchochaii:ꝛ dr̄ia ē iter istas mōtanas vacchas in illa terra.ꝛ domesticas q̄ iter porcos ad nos mōtanos. s.ꝛ domesticos:ꝛ hn̄t pulchros oculos.ꝛ sūt acuti visus.ꝛ vertūt cornua post sicut caper. Sꝫ aial qḋ dr̄ eq

Libro de physico auditu.
F
Notādū
G

D cervus eycit cornua ad similitudinē hynnuli africi tortuose
in circuitu scḋm lōgitudinē. Et solus camelus hꝫ addita-
mētū in dorso: ⁊ aliq̄s hꝫ duo additamenta. Et cobab ca-
meli est sicut cobab eq̄: ⁊ ē parvū respectu sui corp̄is. ⁊ in
hoc ꝯvenit elephas cū eo: ⁊ camelus: ⁊ scissura sua hꝫ pel
lē in medio sicut ē in pata anseris: ⁊ camelus hꝫ fissuras
carnosas sicut ursus. ⁊ ꝓpter hoc faciūt hoīes artificialr̄
soleas ne ledat̄ teneritas carnis sue subt᷑. ⁊ camelus hꝫ
culmos in sup̄iori: ⁊ nō q̄rtos ⁊ scḋos. ⁊ solus hō hꝫ tibi-
as carnosas multū: ⁊ hō hꝫ ungues. ⁊ camelus ungulas
fissas: ⁊ aliq̄n in aliq̄ regiōe hn̄t cameli ungulas sic equ᷑
sicut in regiōe rome: ⁊ nō est ꝓpter hoc dr̄ia multa. Et q̄
hn̄t cornua hn̄t ungulas fissas. Et asin᷑ idicus q nō hꝫ ni
si unicū cornu in frōte: hꝫ soleare in pede sicut equus. sed
aial qḋ dr̄ arcba hꝫ unū cornu. ⁊ fissurā tm̄ sicut ovis ⁊
soleas. Et oē cornutū est q̄drupes: hn̄s dico cornu nāle:
nisi accidat illud ex mutatiōe accidētali sicut i cornu ser
pētis: in terra egypti. Et oē aial hꝫ cornu vacuū p̄ter cer
uū. Sꝫ ego audivi in terra parthoꝝ quoddā eē aial qḋ
appet scḋm qd vacca. ⁊ scḋꝫ qd camelus. ⁊ hꝫ cornu ma-
gnū: ⁊ in cornu sunt anguli. ⁊ ab illis angulis nascunt̄ ra-
mi. ⁊ lcurvant̄ in se illi rami. Et cornu illud in dimēsione
ꝓfunditatis hꝫ cubitū unū ⁊ mediū. ⁊ illud cornu aliq̄n
ē triāgulare. aliq̄n q̄dratū tortuosū nō recte: ⁊ adducūt̄
in terrā n̄rā a terra ꝑthoꝝ. ⁊ faciūt hoīes inde sellas ex
illis. s. cornibus. Et oē aial hꝫ cornu fixū nisi cervus. Et
nescio ego utꝝ ꝑdictū aial mutat suū cornu: ⁊ fortasse mu
tat ꝓpter sui pōderositatē. Et in aialibus locus mamilla-
rū aut est in pectore. aut ꝓpe pectus. aut in vētre. aut iter
inguina. Et elephas mas hꝫ mamillas sic hō mas. ⁊ ma-
res aialiū hn̄tiū sotulares nō hn̄t ubera p̄ter eos q assi-
milant̄ mr̄ibus. sicut in q̄busdā eq̄s. Et q̄dam aialia hn̄t
pellē virge eminētē sicut equus canis: ⁊ hō: ⁊ q̄dā hn̄t vir
gā itra. ut delphin: ⁊ elephas hꝫ virgā sicut equus: nisi q̄r
sua virga pua est. scḋm q̄ntitatē sui corp̄is. ⁊ est minor suo
calcaneo. ⁊ nō hꝫ lōgitudinē. ⁊ testiculi maris sunt intus
iuxta renes. ⁊ iō velociter coit. ⁊ oēs femine aialiū mingūt
retrorsum: ⁊ mas leonū ⁊ cameli mingūt post. ⁊ virga ho
minū ⁊ multoꝝ q̄drupedaliū est nervosa carnosa cartila
ginosa: ⁊ virga cervi ⁊ lupi. ⁊ vulpis ad nervositatē decli-
nāt aliquātū: ⁊ virga eius qḋ dr̄ bermchoꝫ est ossea tm̄
pura. Et mēbra sup̄iora hoīs p̄ma sunt plasmata maiora
iferioribus. ⁊ ꝓpter h̄ puer cū manibus vadit: deinde ma
gnificat̄ qḋ est sub anchis. ⁊ allevia̅t̄ sup̄iora. ⁊ oē aial
hn̄s crines q̄nto magis crescit tāto magis attenuant̄ infe-
riora ⁊ augmētāt̄ sup̄iora. ⁊ aialiū q̄dā hn̄t dētes i utraq̄
mādibula. ⁊ q̄dā iferius. ⁊ q̄ nō hn̄t dētes in sup̄iori mā-
dibula. tūc illa mā trāsit in cornua. ⁊ q̄daꝫ aialia hn̄t gru
mos. ut porcus: ⁊ aialia lupoꝝ venatilia diversant̄: q̄r q̄-
dā hn̄t dētes acutos: ⁊ distātes. ut possint melius intrare
p̄dā. ⁊ evellere frustū: ⁊ vacca: ⁊ sibi similiū hn̄t ꝯtinuos
q. sint unū: ⁊ melius scindāt herbaꝫ. ⁊ grumus. ⁊ cornua
nō ꝯveniūt simul. Et cochi hn̄t dētes serrinos iferiores
scindētes sup̄iores. ⁊ nullū aial de ꝑdictis hꝫ ordinem in
Antiseus dētib᷑. Et antiseus noiat quoddā aial in q̄busdā libris su
is. qḋ est in terra idie. ⁊ est sile urso. ⁊ hꝫ tres ordines i dē
tibus suis in utraq̄ mādibula. ⁊ dr̄ grece boritus. ⁊ ē pi-
losus. ⁊ extremitates eius sūt q̄si leonis. ⁊ ei᷑ magnitudo.
⁊ ei᷑ facies est. q. facies hoīs. ⁊ est fere rubeū sicut miniū.
⁊ eius cauda sicut cauda scorpiōis agrestis hn̄tis aculeū.
⁊ ꝑcutit pilis suis: ⁊ loq̄t̄: ⁊ est eius vox magna sicut tube
⁊ est velocis cursus: ⁊ comedit hoīes. ⁊ dico ego q̄ si illḋ
aial ivenia̅t̄ nō est illud qḋ dr̄ albabar nec rochus licet
assimilet̄ rocho: in q̄busdā: q̄n albabar est in forma leo-
nis magis pilosus splēdēs cū citrinitate. ⁊ lineis nigris
rochus vero: ut puto est citrinus tm̄ in pilis. Neq̄ ē mul J
tū in aiali qḋ ꝓiciat dētes. sed canis ꝓiicit suos culmos:
⁊ equus senex cū est senior hꝫ dētes albiores: ⁊ canis ecō
trario. ⁊ capreoli nō mutāt dētes: ⁊ q̄n sunt magni signi-
ficāt diuturnitatē vite in eis. ⁊ sunt in africa multū abun-
dātes. ⁊ sunt siles filijs cervoꝝ apud nos: ⁊ hn̄t pulchros
oculos. ⁊ ultra mare carthaginis repiunt̄. ⁊ hō hꝫ dentes
quosdā q nascunt̄ post. 20. an. ⁊ in elephāte ꝑvo appet qd
sui dētes: sꝫ sui dētes magni nō crescunt ei anteq̄ sit ma-
gnus: ⁊ ei᷑ lingua est valde modica respectu corp̄is sui: ⁊
appet intus. ⁊ aialis q̄ hn̄t os formosas: hn̄t labiū iferius
fissū. ⁊ equus nili hꝫ crines sicut equus domesticus. ⁊ hꝫ
caudā sicut porcus: ⁊ innit sicut equus. ⁊ est eq̄lis asino:
⁊ hꝫ coriū spissū: ⁊ suus vēter sicut vēter eq̄: aut asini: ⁊ si
mia cōicat in forma cū hoīe. ⁊ cū forma lupi. ⁊ simie cani
ne hn̄tes caudā sunt p̄vatoꝝ motuū. ⁊ moꝝ. ⁊ ei᷑ dentes
sicut dētes canū: ⁊ simie sūt pilose anterius p̄ter facieꝫ. ⁊
eius dētes sicut hoīs. ⁊ hꝫ alia sicut hō. ⁊ mamille eius in
pectore. ⁊ manus ⁊ pedes sicut hoīs. ⁊ ꝓiicit manus. ⁊ ca
put sicut hō: nec hꝫ pectinē eminētē. ⁊ q̄cq̄d est sup pecti-
nē eius est eminētius q̄ illud qḋ est sub: ⁊ oē aial q̄dru-
pes ē ꝓportio ei᷑ qḋ ē supra pectinē ad illḋ qḋ ē sub. sic. 5.
ad tria. ⁊ forte simie ābulāt sup duos pedes: q̄r hn̄t calca
neū: ⁊ iniunt̄ ei sic hō. neq̄ hn̄t anchā neq̄ hn̄t caudā: sꝫ
signū caude. ⁊ vulva eaꝝ est sic vulva femine. ⁊ v̄ga ma-
sculoꝝ est sicut virga canis: ⁊ iteriora eius sicut hoīs. ⁊ oē
q̄drupes faciēs ova. ⁊ hn̄s sanguinē: hꝫ collū ⁊ caput: ⁊ hꝫ
deorsū. ⁊ pectus. ⁊ caudā: ⁊ ungues fissos. ⁊ pedes sic di-
gitos. ⁊ hꝫ dētes: ⁊ linguā p̄ter tēchea: ⁊ ei᷑ sicut piscis nō
hn̄tis linguā sꝫ signū lingue. ⁊ tēchea nō hꝫ illud qḋ appa
ret signū lingue in piscibus: ⁊ nulloꝝ istoꝝ aialiū hꝫ au-
res: sꝫ loco auriū hꝫ foramia. neq̄ hꝫ mamillas: neq̄ vul
vā apparētē multū. ⁊ qḋlibet istoꝝ hꝫ dētes acutos. ⁊ ocu
los de tēchea est sicut oculus porci: ⁊ culmos. ⁊ ungues
fortes. ⁊ cutis dorsi sui est multū adherēs dorso ⁊ carni. ⁊
debilitat̄ eius visus in aqua: ⁊ ꝯfortat̄ in campo: ⁊ maior
māsio eius est de die in cāpo. de nocte est in aqua: q̄r aq̄
illius rivi est calidior de nocte q̄ sit aer. Et dixit Ari. qḋ K
dr̄ melcon: ⁊ credo q̄ sit balarce vel bardō: hꝫ costas lō-
gas sicut piscis. ⁊ ei᷑ spina est eminēs sicut spina piscis. ⁊
eius facies est sicut facies aialis: qḋ dr̄ frede. ⁊ sua cauda
est gracilis: ⁊ est valde lōga. ⁊ involuta in extremitate sua
subtili sicut corrigia. ⁊ hꝫ pedes fissos sicut digitos hoīs.
⁊ sup illos digitos hꝫ ungues uncatos: ⁊ in veritate non
est ardon. sꝫ est silis ardon. ⁊ sui oculi magni. ⁊ ꝓfundi. ⁊
p̄t oculi ei᷑ inspicere ad oēꝫ ꝑtē quā vult: ⁊ color ei᷑ ver-
tit̄ in nigredinē q̄n se hꝫ sic aial qḋ est i oppilatione. ⁊ tūc
apparēt in eo aliq̄n macule. ⁊ aliq̄n mutat̄ color oculoꝝ
⁊ movet̄ tarde. ⁊ q̄n dꝫ mori vertit̄ eius color in coloreꝫ
palee. ⁊ nō hꝫ carnē sup corp᷑ suū p̄ter ꝓpe caudā. ⁊ ꝓpe
oculos: ⁊ hꝫ sanguinē i extremitate caude: ⁊ silr̄ circa cor:
locus cerebri est iter oculos. ⁊ q̄n excoriat̄ locus ille inve-
nit̄ sub cute: loc᷑ ille q̄ armilla eris subtilis. ⁊ lucēs mul-
tū. ⁊ illo abscisso vivit adhuc aial: ⁊ movēdo costas aperit
illas: ⁊ ꝯstringit. ⁊ nō hꝫ splenē. ⁊ morat̄ in fissuris lapidis
⁊ maius corp᷑ est aviū illud qḋ hꝫ ungues uncosos: ⁊ hꝫ
pectus magnū. ⁊ crura magna. Et q̄dā hn̄t ꝑvas: ut meli
us natēt. Et posterior digitus est in pede loco calcanei. ⁊
bubo hꝫ duos digitos ante in pede. ⁊ duos post. Et aves
magne: ⁊ aialia hn̄tia coria squamosa sicut cēmalis p̄nt
claudere oculos suos palpebra iferiori. l. cū q̄dā tela que
ꝯiūgit̄ palpebre iferiori: ⁊ tn̄ q̄dā istaꝝ claudit oculū cū
palpebra sup̄iori. ⁊ q̄dā aves trahūt i volatu suos pedes
post. Et q̄dā illaꝝ ꝯstringūt pedes ad vētrē cū volant. ⁊
q̄dā hn̄t linguas lōgas: ⁊ graciles. ⁊ q̄dā rotūdas sicut ps̄i-

A tacĩ ⁊ oĩs aues q̃ imitanť vocẽ hoĩs. Et aial nõ hñs vngues curuos bz additamentũ cruriũ ĩ crure sicut gallus. ⁊ q̃dã aialia hñt additamẽtũ galleare in capite: ⁊ illud in qbusdã est carneũ: in qbusdã pẽne. Et oẽs pisces hñt caput. ⁊ caudã. ⁊ nõ collũ neq̃ virgam neq̃ testiculos neq̃ vbera neq̃ libidinẽ: sz delphin bz mamillas q: gñat sibi sile: ⁊ sua mamilla assimilať iũcture siue ligamẽto. ⁊ sua mamilla nõ terminať in conũ rotũdũ. ⁊ pisces hñt auriculas ꝑ q̃s eiciũt aquã. ⁊ q̃dã ꝑs pisciũ bz duas alas ꝓpe auriculas ⁊ q̃dã pars pisciũ bz alas q̃tuor in lõgitudine sicut Anchalin ⁊ aiarmair ⁊ sibi similia: ⁊ qdã piscis q sũt lõgi nec hñt alas neq̃ auriculas. ⁊ qbusdã auribus quorũdã pisciũ sunt coopcula cõchea. aut duo ossea: ⁊ appropinquãť eoꝝ aures capiti. ⁊ q̃ nõ hñt coopcula sup aures sunt celete: ⁊ tũc sue aures declinãt ad dorsuz. ⁊ illa spẽs celete q̃ est lõga: bz auriculas declinãtes ad inferius: ⁊ rane hñt auriculas spissas. ⁊ spinosas: licet auricula eius sit tela. ⁊ attenueť ꝑ distẽsionẽ qñ clamat. ⁊ qdam pisces in vtroq̃ latere hñt vnã auriculã. ⁊ qdã hñt multas auriculas in vtroq̃ latere. ⁊ fortasse in vtraq̃ parte bz aures singulares: ⁊ ꝑter has alias. ⁊ fortasse habebit in oĩ parte vnã auriculã: ⁊ fortasse diuisim plures nõ cõpositas: ⁊ pisces stapbq hñt aures duplas. Neq̃ aliqs piscis bz pilos sicut aial qδ nascıť cũ .4. pedibus: neq̃ pẽnas sicut auis sed squãme piscis sunt supfluitates cutis: ⁊ illoꝝ q hñt cutẽ fortẽ. ⁊ pisciũ qdã hñt multos dẽtes licet lingua sit fissa i mãdibula. Et qdã pisces hñt vnã narẽ. ⁊ qdã duas. Et qdã nõ hñt palpebras. ⁊ q hñt ꝑdicta hñt sanguinẽ. Et qdã pisces gñant aialia: ⁊ sunt qdã pisces q nõ hñt squamosas cutes sicut celete. ⁊ oẽs pisces q nascunť in aq̃ faciũt sicut celete ꝑter ranas ⁊ colubres. q̃dã sunt aquee ⁊ q̃dã sunt agrestes: ⁊ aquee assimilanť agrestibus ꝑter q̃ in capite: q: caput agrestis est maiꝰ. ⁊ iste aquee colubres moranť in lymbo aq̃: ⁊ nõ mouenť ad ꝓfundũ in medio. ⁊ in mari est quoddã aial qδ dř .xx. ꝑter qδ est minus: eo q ⁊ est in cãpo: ⁊ semꝑ in limbo aq̃ petrose: ⁊ in mari ẽ quoddã aial faciẽs naues stare qñ est ꝓpe nauem ⁊ nõ comeditur: ⁊ facit stare ꝑ virtutẽ in ipso. ⁊ bz virtutem ad odiuz gñandũ: ⁊ eius ale assimilanť pedibus. ⁊ ꝓpter h̃ errant hoĩes in figura sua: eo q putãt suas alas pedes suos esse. ⁊ hec est differẽtia aialiũ in mẽbris apparentibus. Nũc autẽ loquamur in membris interioribus in habitudine membroꝝ animalium interiorum.

¶ Incipit secundus liber. De diuersitate membroꝝ animalium. Capitulum. I.

B Dico ego qδ oẽ aial hñs sepũ: ⁊ zirbũ bz cerebrũ pingue. ⁊ qδ nõ bz cerebrũ nõ bz medullã vnctuosaz. ⁊ oẽ ĩspirãs bz pulmonẽ: ⁊ ꝯuertiť. ⁊ oẽ aial hñs sanguinẽ bz cor. ⁊ diafragma. sz in paruo aiali latet. ⁊ aliqñ ĩ corde vacce. ⁊ cameli ceruí repiť os. ⁊ pisces ñ respirãt nec hñt pulmonẽ. ⁊ accipiũt ꝑ brãcos. Et oẽ aial hñs sanguinẽ bz epar. ⁊ q̃dã aialia non hñt splenẽ. ⁊ aialia rapacia habẽt paruũ splenẽ. ⁊ illud aial volatile qδ bz caput ad moduz capre nõ bz splenẽ. ⁊ q̃dã aialia hñt fel. ⁊ q̃dã nõ hñt fel. sicut ceruus q bz itestina ita amara q canes nolũt comedere ea nisi qñ supra modum famelici. ⁊ ita equus. ⁊ mulus. Et dixit Ari. qδ qdã porcoꝝ. ⁊ ceruoꝝ hñt fel in auribus sicut qdã putãt. ⁊ hñt in auribus q̃dã humiditatẽ similem humiditati splenis. ⁊ in oĩbus aialibus sub ligua est qdã vermis: ⁊ in spõdilibus alius sicut dř. ⁊ delphin inter alia aialia nõ hñt fel. lz inspiret: certi tñ pisces. ⁊ quadrupedalia ouãtia hñt fel magnũ aut paruũ. Et qdaz pisces hñt poꝝ ab epate vsq̃ ad itestina: sicut pisces q dñr amerẽ. ⁊ palũbi hñt suũ fel: in suis intestinis: ⁊ silr dorcache: ⁊ hirũdines. ⁊ passeres. ⁊ oẽ q̃drupes gñans bz duos renes. Et aial ouãs non bz renes neq̃ vesicã. ⁊ silr aues. ⁊ pisces nõ hñt renes neq̃ vesicã. Et lacerte marine hñt duos renes: ⁊ videnť eẽ cõpositi sicut renes vaccaruz ex multis .s. renibus: ⁊ pisces hñt conũ cordis versus altuz q: ille locus strictior est q̃ vẽter. ⁊ est iuxta auriculas. Et sunt vie ab auriculis ad cor ꝓpter ĩspiratiõez aque. ⁊ ĩ piscibus magnis vene sũt ab auriculis ad cor. siles trachee arterie in hoĩe. ⁊ pisces nõ hñt os stomaci distãs a capite ⁊ in magnis piscibus stomacus aliqñ exit ꝑ os: ⁊ q̃dã ꝑs pisciũ sicut encholim. ⁊ acharos hñt intestina pua. ⁊ epar pisciũ est ad extra. ⁊ qdã pisces putanť hr̃e duplex epar. sicut putať de auibus qδ hñt duplicẽ pulmonem. q: ale pulmonũ in auibus sunt multe distãtes: scδz diuersionẽ. ⁊ splen semꝑ in sinistra. nisi q: in qbusdã aialibus repiť ĩ dextra: qδ vř mir. ⁊ oẽ aial hñs cornu: ⁊ nõ hñs dẽtes superius ruminat: ⁊ bz vnũ magnũ vẽtrẽ: ⁊ tres ventres: ⁊ vnus illoꝝ triũ est lõgus: ⁊ alter amplus: ⁊ suus terminꝰ est cũ intestinis: ⁊ alij sunt eq̃les: ⁊ sunt leues. ⁊ cã q̃re bz multos vẽtres est: q: ei ẽ necessaria multifaria digestio: q: cibus suus est siccus ⁊ non bene masticatus: ⁊ post dz masticare: ⁊ hoc est ruminare. ⁊ ꝓpter hoc itestina ruminantis aialis sunt maiora q̃ in alijs. Et in elephãte intestina sunt hñtia maiorẽ ꝯiunctionẽ iter se ꝑ reuolutionẽ ⁊ de illa sunt .q. vnũ intestinũ. ⁊ illud intestinum est loco stomaci: vnde post illud nõ est nisi quoddã intestinũ qδ eijcit. Epar elephãtis est q̃druplũ ad epar bouis. ⁊ suum splen paruũ respectu sui corpis. ⁊ stomacũ paruũ. q: trãsit ei in sia in nutrimẽtũ: ⁊ aial q̃drupes qδ ouat bz vnuz stomacũ sicut colubre: ⁊ ille stomacus est lõgus: ⁊ matrix in eis est lõga. ⁊ scissa in duo: ⁊ cãne pulmonis lõge: ⁊ stricta matrix. ⁊ lingue subtiles multũ. ⁊ fisse. ⁊ eijciunt illas multũ. ⁊ lingua cochi scindiť ꝑ mediũ. Et stomacus colubre silis intestino lato: ⁊ suũ cor est ꝓpe guttur: ⁊ lõgũ: ⁊ paruũ. ⁊ est sile reni. Et totius cordis sui. ⁊ est tñ ꝓpe guttur qδ non vř esse oppositus: ⁊ post cor est pulmo. ⁊ post pulmonẽ est epar. ⁊ est lõgũ. ⁊ suũ splen paruũ lõgũ sicut splen de gemeliz. Et suũ fel ẽ sicut fel piscis. ⁊ in magnis est fel sup epar. ⁊ in paruo est super intestino: ⁊ bz .30. costas. Et putauerũt qdã q illud accidit eis qδ accidit irũdinibus .s. q qñ oculi ꝑforanť acu. q crescerẽt itexꝫ. ⁊ inualescerent. Sed caude eius. ⁊ caude cemobim salliunt post amputationẽ: ⁊ qδ est in vẽtre colubre: est tale q̃le ẽ illud qδ est in vẽtre pisciũ. Et multi pisces. ⁊ aues hñt ramos exeuntes a suis itestinis. sed in qbusdã ad vnũ: ⁊ sũt pauci. ⁊ in piscibus ecõtrario. ⁊ qdã pisces non hñt renes in suis intestinis. Et multe aues hñt papã: ⁊ cũ illa subtiliant rẽ durã ad digerendũ. ⁊ cũ est de extremitate eius versus os subtiliať. ⁊ silr qδ est de extremitate eius v̾sus iecur. Et stomacus auiũ ẽ carnosus aliquãtulũ. ⁊ ambit cũ mẽbrana dura. Et q̃dã aues hñt loco pape orificiũ stomaci magnũ. ⁊ amplũ sicut astacbar: ⁊ corui. Et quedaz spẽs ꝑdicũ hñt papã ⁊ os stomaci verũtamẽ ampluz. os stomaci ꝓpe stomacũ. ⁊ in hoc ꝯueniũt anseres agrestes: ⁊ bubo. ⁊ anseres aquei. Et q̃dã aues nõ hñt papam neq̃ orificiũ stomaci. sed stomacus eaꝝ est lõgus sicut minores aues hñt vt irũdines. ⁊ passeres. ⁊ hñtes etiã collum lõgũ ⁊ stercus haꝝ auiũ est humidius q̃ stomacus alarũ auiũ. Et sup renes oĩum aialiũ hñtiũ renes est pinguedo: ⁊ q̃nq̃ multiplicať pinguedo in tñ q claudit meatꝰ renũ moriť acrius: ⁊ oẽ aial multe pinguedinis est pauci seminis ꝓpter frigus habũdãs in ipso: ⁊ oẽ aial qδ nõ bz dẽtes in mãdibula supiori. tũc pinguedo eius de facili cõgelať postq̃ liquefit: ⁊ pinguedo alioꝝ non sic. Dico ego

C

D

D q̄ nullus piscis est hñs testiculos: neq̧ aliquid qd̄ caret
pedibus: imo oēs hñt vasa duo sicut castraꝫ duo vasa. s.
circa diafragma distensa: ⁊ diuisa quousq̧ ex vtroq̧ fiat
meatus vnus ꝓcedēs vsq̧ ad foramē vnū sup vià sterco
ris. ⁊ hoc hñt serpētes tpe coitus sui. Et hoc tpe erit ple-
nū spermate donec cōparat̄ p cōprehensionē. Quatoꝛ āt
hñs duos pisces hꝫ a primo spōdile post diafragma duo
oua testiculoꝝ tēdētia ad meatū vnū supra exitū sterco-
ris. ⁊ hoc est in qbusdā manifestū. ⁊ in qbusdā occultum:
q2 iduit̄ ab eis mēbrana in qua sunt rami venaꝝ ⁊ liga-
mina: aut ponit̄ ibi sup spondile. Et hi meatus scd̄m q̄
pmisimus: ⁊ corus oui testiculi etiā mouente apparēt ma
nifeste tpe coitus: ⁊ tunc manifestant̄: ⁊ in alio tpe occul-
tabant̄ eo maxime in turturibus. ⁊ in ꝑdicibus ab eo nō
extendunt̄ hꝫ oua. Et iam ꝯtingit qd̄ castratus fuit tau-
rus. ⁊ coiuit cū vacca. ⁊ ꝯcepit ex eo vacca: ⁊ oꝫ. vt ego de
siderem hoc in alio tēpoꝛe. ⁊ memoꝛē ea: ⁊ ꝯsiderem ali-
quo tpe adhereaꝫ ei qd̄ oꝫ. Et ecōtra de castratis illi qui
coit quoꝝ virge nō desiccant̄: ⁊ tūc qñ coit emittit quod-
dā spma subtile ⁊ attritū. Et matrix auiū hꝫ duos ramos
scd̄m qd̄ ꝑdiximus: ⁊ illi duo rami ꝓcedunt vsq̧ ad pori
collū ꝯcaui cranei: ⁊ neruoꝝ: ⁊ supioꝛa matricū auiū sunt
subtilia valde. ⁊ matrices piscium sūt subtiliores illis: ⁊ ea-
rum primo subtus vētrē est subtilis: ⁊ lōga diuisa in duo.
quaꝝ vnaqueq̧ ps in piscibus iplet̄ ouis. Sed ea que su-
perius gn̄ant oua. ⁊ post anteq̄ exeant gn̄ant aīalia sunt
sicut vipere ⁊ celete. ⁊ sunt illa q̄ hñt aures. De aīalibus
marinis ⁊ nō hñt pedes ⁊ gn̄ant aīalia. Et supioꝛa matri
cū eoꝝ sunt sicut matrices auiū: sed ꝯueniūt in vnū vas
ampliū. ⁊ qñ decurrunt ad ipsuꝫ oua fiūt aīalia. Et serpēs
est ꝯria auibus: in eo q̄ aues ponūt oua sua successiue: ⁊
serpētes ꝯtinue ponūt ⁊ successiue. ⁊ matrix eius qd̄ gn̄at
aīal est copulata cū spondili. Matrix vero ouatricis ps
supioꝛ est silr: ⁊ inferioꝛ q̄ est exitus oui sup itestina poni
tur. Et matricis hñtiū cornua: ⁊ q̄ nō hñt dētes in fauce
supioꝛi sunt farsite venis hñtibus ramos qbus ꝯcipiunt
fetus. Sed matrices muris ⁊ scarabeoꝝ ⁊ certoꝝ quoꝛū-
dam animalium sunt lenes.

¶ Incipit liber tertius Auicenne. de animalibus. De or-
tu venarum. Capitulum. .I.

A
Sic anothomie difficile ē ꝓpter oc-
cultationē multaꝝ venaꝝ: quas
extenuant ex ꝯrio nature. Sed dubiū est
qñ immo sit difficilioꝛ. ⁊ precipua anotho
mia qua vtimur in mortuo: est p strangu-
lationē. Deinde ex humiditate sanguinis.
Dixit ⁊ extimauit Cesius persa: qd̄ pnci-
pia venaꝝ ex pte oculoꝝ ⁊ supciliorꝝ sunt. Deinde ꝓgre-
diunt̄ due vene dextroꝛsum ⁊ sinistroꝛsum: ⁊ Debaqui-
lus dixit q̄ fundamētū venaꝝ sunt due vene ichoantes
a ventre. Deinde exigētes se absq̧ manifestatione initij
loci. Dixit. ⁊ eleuāt̄ sursuꝫ ille due vene ꝑter ramos subti
les ꝓgredientes vsq̧ ad epar ⁊ splenē. Et alie due vene
incipiunt a spondilibus doꝛsi. quaruꝫ vna tēdit ad epar
dextrum: ⁊ alia ad splenē. Et vnaqueq̧ istaꝝ ascendit ad
manū. ⁊ ramificant̄ in partes. quaꝝ q̄dā sunt spatulares:
q̄dā ascellares. Et oriunt̄ a pedibus vene. a venis predi-
ctis. ⁊ q̄ ꝓlongant̄ scd̄m diuisionē. Omelio rus aūt ponit
initium venaꝝ duo paria venaꝝ: ⁊ vnū par ꝓcedit a po-
steriori pte capitis vsq̧ deoꝛsum p collum. ⁊ par aliud a
capite. versus duas aures. Deinde ad spōdilia ⁊ doꝛsuꝫ. ⁊
posuit caput ⁊ cerebrū pncipia eē oīuꝫ venaꝝ. Magister
aūt primus vidit q̄ pncipiū venaꝝ fuit coꝛ. ⁊ medici po
res: ⁊ posteriores medici exercitati in hoc: viderūt q̄ pn
cipium venaꝝ nō pulsatiuū est epar. Silr ꝯdixit eis in

neruis dicēs. q̄ principium illoꝝ est coꝛ: ⁊ ipsi vident q̄ B
pncipium illoꝝ est cerebrū. Et sollicitudo pmi magistri
in hoc est. qñ ipse posuit coꝛ pncipiū oīum virtutū aīali-
um. Nos aūt ⁊ si credamus ramificationeꝫ oīum virtu-
tum aīalium esse a coꝛde: tñ sermo est de illa vena. q̄ est
iter epar ⁊ coꝛ. que nascit̄ a cima epatis: q̄ cima ramifica
tur. ⁊ eius vnus ramus ꝑuenit ad coꝛ. ⁊ intrat ipsuꝫ velut
quoddā extraneū a substātia eius. ⁊ in epate sunt vene
ramificate. vt p illas penetrat sanguis. q̄ vene vident̄ eē
q̄si de substātia epatis. Et q2 nerui sunt grossiores apud
cerebrū ꝓbabile est. ibi esse initiū. q2 penes ipsuꝫ sūt mol-
liores. ⁊ penes coꝛ duriores. ⁊ ꝯtinuatio vnius q venit est
q̄si cōpaginatio. ⁊ de istis habemus signū: ꝫ nō ꝑfectū: ⁊
nō est incōueniēs dicere. q̄ cerebrū ⁊ epar transmittant
ad coꝛ aliqd qd̄ iuuet ad opationē eius. ⁊ opatio epatis ē
istud qd̄ suscipit a coꝛde ⁊ itestinis p venas meseraycas
fixas in cima: neq̧ est incōueniens dicere arterias nasci
a coꝛde. neq̧ grossiores significāt. q̄ pars grossioꝛ sit ori-
go: qñ nerui obtici addūt in grossicie. cū ꝯiungunt̄ cum
cristallino humoꝛe. ⁊ sunt subtiliores apud pncipiū suū:
qñ ego virtus informatiua in aliquo mēbro qñ necessa-
rium est. q̄ in parte illius mēbri sit grossicies augmētat
nutrimentū ad ipsum. ⁊ ꝓpter hoc adiuuant̄ vene multe
p expāsionē cū fetus in matrice: ⁊ qñ ille magis igrossan-
tur. quāto magis ꝓcedūt: ⁊ silr sūa interioꝝ mēbroꝝ quā-
to magis elongant̄ a suo pncipio tanto magis crescūt: ⁊
nihil in hoc obstat eis. ⁊ silr est in arboꝛe. qñ videmꝰ q̄
ramus grossiorē hꝫ substantiā q̄ radix habeat. Et mol-
licies neruoꝝ ꝓpe medullā nō significat originem a me-
dulla. qñ pōt dici q̄ illa mollicies nō accidit. nisi q2 ap-
plicant̄ nerui ad medullā. ⁊ possumus dicere q̄ medul-
la nascit̄ a neruo. ⁊ neruus nō facit se humidū. nisi vt me
dulla nascatur ab eo: ⁊ mollicies ⁊ duricies. ⁊ grossicies. ⁊
subtilitas fiūt a virtute iformatiua. non a mā. ⁊ sic vide-
mus in arboꝛibus: q2 quāto rami elongant̄ a radice: tāto
fiūt humiliores ꝓpter elōgationē a suo pncipio. tūc non
sequitur q̄ neruus sit a medulla. q2 mollis in parte: q̄ a
coꝛde: q2 durus in parte: ⁊ q̄ hoīes credunt. q̄ res quan-
to magis elōgat̄ a suo pncipio fit sicciorꝫ est qñ pncipium
est humidū. sed tñ oēs iste res magis sunt exigētia vtutis
iformatiue q̄ materie. q2 nō debemus dicere. q2 coꝛ sic-
cum sit. iō radix neruoꝝ: q2 corallus nascitur in terra hu
mida maris: ⁊ tñ est res dura. ⁊ tunc aliqñ qd̄ nascit̄ erit
ꝯrium sue origini. ⁊ tunc ꝓcedit multotiēs diuersitas i-
ter originē. ⁊ illud qd̄ nascit̄ ab illa. q2 aliqñ rami: qui de-
bēt tēdere in altū tēdūt in imū. versus radicē: ⁊ videbat̄
tunc arboꝛ q̄ inuersa. ⁊ hoc nō est absurdū. qñ pria vir-
tus nō est virtus nālis. sed vtus aīatiua potēs facere mul
tas opatiōes. Nerui etiā quos rememoꝛaturus suꝫ post-
modū significāt cōsimiliter. qñ nō sequit̄. q̄ si tendant
ad aliquā partē. ꝓpter hoc exeāt a sua radice: q2 foꝛte po
tuerūt incuruari ad suā radicē: ⁊ tūc poterit esse: q̄ ner-
uus ꝓcedat a coꝛde ⁊ cerebro. ⁊ postea ꝓcedat reflecten-
do se versus coꝛ. ⁊ nō dꝫ p hoc putari. ꝫ puteꝫ q2 vnꝰ ra-
mus neruialis veniat ad cerebrū. q̄ ideo cerebrū pncipi-
uꝫ sit neruoꝝ. Et sermo illoꝝ q dixerūt. q̄ vena magna
penetrat carnē coꝛdis. ⁊ dat coꝛdi nutrimentū. est sermo
eius q dicit. q̄ coꝛ sit pmo cōpletū in esse suo. ⁊ postea ve
niat vena ad ipsum: ⁊ penetret ipsum. ⁊ hoc dicere est pri
mo coꝛ nutriri ab aliquo alio. q̄ ab epate. qñ nutriebat̄.
⁊ fuit in esse pleno. anteq̄ ꝑuenit vena penetrans ipsum
ab epate. Et ꝫ diceret̄. q̄ veniret vena hoc mō. sicut p-
dictū est ad coꝛ. tñ nō sequeret̄ q̄ possent penetrare coꝛ
penetratiōe pdicta: q2 illa nō posset eē ita dura. ⁊ qd̄ pōt
declarare q̄ illa vena nascat̄ a coꝛde: ē q2 illa vena bene

potest esse dura in foramine cordis ppter hoc vt soluat foramē cordis: ⁊ vt resistat neruositati in circuitu cordis ⁊ qñ recedit a corde. recedat ab ista duricie: qm nō est ei iuuamētū in duricie post: ⁊ iō illa vena fit mollior postq̄ fuerit remota a corde. ⁊ ppter mollicié obediēs ramificationi. ⁊ nō fuit talis dispō epatis. Et sic de neruo debemus dicere. qd applicat̄ cordi p applicationē. ⁊ nō nascit̄ a corde inquātū carnoso. sed a q̄dā substātia dura occulta in substātia cordis. Et neruus fuit creatus in corde: ⁊ nō assimilabat̄ illi: sicut verruca carni ⁊ glandula in carne. ⁊ nō nascit̄ istud ex ista substātia. que ibi apparet: sz ex mā q̄ ibi coadunat̄ ⁊ occultat̄: ⁊ tūc illa vena nascit̄ a mā dura adunata in corde. ⁊ fiet mollis: postq̄ recessit ab illa origine: ⁊ poterit se applicare cū mēbro molli. ⁊ tūc vena nascit̄ in corde. sicut plures vene sunt in epate. ⁊ tūc si res est ita. nō oz vex dixisse Gal. in pignore suo qñ posuit pignus ɔtra custodē altaris: qd daret multū aux ei. qui mōstraret. q neruí nascerent̄ a corde. Et ɔsequēter poterimus obuiare pbādo hec. ⁊ sumendo hic pro ɔstanti. q vbi est pncipiū virtutis: ibi est pncipiū istrumēti. Et tūc q: hoīs aīa est vna virtus: a qua pcedūt oēs virtutes corporis. accidit q in illo mēbro. in quo primo ɔculcat̄ aīa q illud mēbrū sit pmū mēbrū in vita. ⁊ tunc de facili pbabit̄ q cor sit pncipiū venax ⁊ neruox. Sed ppositio quā accepit Gal. nō oz pcise accipi. q: multis modis possumus aliqd dicere: anteq̄ pueniamus ad veritatē: ⁊ tūc manifestū est: q: in gñatiōe spmatis est pma mā habilitata ad gñationē: sz in ceteris mēbris hz virtus iformatiua necessariū illud. qd est in corde necessarium. ⁊ ligamēta. aut cū eis. aut post: de opatione vtutis iformatiue potuerūt iformari: ⁊ illa virtus iformatiua sicut discernit mām cerebri ⁊ cordis: sic discernit neruos iter cor ⁊ medullam. Et vtus iformatiua nō recipit mām. ⁊ fecit ex ea pmo medullā: ⁊ post neruos. Imo simul potuit facere oīa. ⁊ pōt eē q mā medulle ⁊ cellax sunt diuise simul in pncipio gñatiōis. ⁊ ex residuo vtriusq̄ eox frigidi fiūt rami nuche. ⁊ supfluitates ei⁹ qd est in corde. q̄ sunt frigide q̄nto magis recedit̄ a corde: tanto magis amittūt calorē: quē recipiūt a corde. Et postq̄ pueniūt ad locū tēperatū vt⁹ iformatiua p opationē caloris nālis agit in illā: ⁊ dat ei formā medulle. Sz epatis subā ē diuersa a suba venax. ⁊ nō est remotū. q suba epatis fiat ab eo: qd decurrit p arterias: sz est vex istud ɔsiliū. ⁊ est epar mediū iter cor: ⁊ totū corpus in nutrimēto. ⁊ postea nascunt̄ ex epate instrumēta nutrimēti. ⁊ ex medulla istrumēta sensus ⁊ motus. ⁊ alr poterit eē sicut dicturi sumus post. ⁊ tūc verior est sentētia pmi magistri. ⁊ dimittamus vba de anothomia in venis ⁊ neruis. Et dicit Ari. q leo nō hz medullā nisi i adiutorio ex cossa. ⁊ sua ossa sua magis dura q̄ aliox aialiū: ⁊ porcus hz modicā medullā: ⁊ delphin hz ossa ⁊ non hz spinas: ⁊ aial marinum qd gñat aial simile sibi: hz spinas grossas sicut cetere: sz pisces facientes oua hñt spinas similes costis: ⁊ piscibus est ppriū q hñt spinas nascētes in sua carne. ⁊ in colubris ⁊ in cartilaginibus spine celere est medulla.

¶ Capitulum scdz de pilis ⁊ cornibus ⁊ pennis. ⁊ alijs oibus qui assimilantur his.

A
Libro. 3. de hysto. aialiu cap. xi.

Dixit Arist. q cornu est de gñe ossis. ⁊ vt in pluribus ɔsequunt̄ colorē corporis. ⁊ vngues ethiopū sunt nigre. ⁊ dētes albi: ⁊ fortior est ɔiunctio cornu cū cute q̄ cū osse. ⁊ dicit Ari. q in sua terra q̄ dr̄ afrace. sūt q̄dā aialia q̄ mouēt cornua. sicut auriculas. ⁊ dixit Ari. q cutis nō hz sensum: nisi fuerit carnosa: ⁊ maxime cutis capitis. ⁊ in veritate cutis q̄ appropinquat neruis. hz sensum sed illa q̄ est in supficie exteriori: nō hz sensuz: q: in ea nō est neruus. Sed cutis cū scindit̄ nō reducit̄ ad ɔtinuitatē. cū fuerit vere cutis. ⁊ dixit Ari. q cutis q̄ nō ɔtinuat̄ carni cū scindit̄ nō redit ad ɔtinuitatē neq̄ membrane neq̄ vesice. Et dixit Ari. q teste capitū aialiū nō sūt vni⁹ B
nature: q: testa capitū canū ē vna. ⁊ hoium suture in capite serrose. ⁊ dētes suture mulieribus sunt magis rotundi: q̄ si acuti: ⁊ iā videbat̄ hoc sine sutura capitis: sz postea numerabimus anothomiā capitis: ⁊ ptinētiū ad ipsum ⁊ colli. ⁊ humerox. Sed capilli sunt ex vapore exeūte per poros. cū ille vapor fuerit spissus. ⁊ porus nō fuerit largus. Et sunt ppter pulchritudinē. sicut barba: ⁊ propter iuuamētū sicut supcilia. Et aliqñ sunt pili sola superfluitas. ⁊ nō sunt positi in iuuamētū: sicut circa pectinez. Et aial hñs squamas nō faciēs oua. neq̄ gñans aial ñ hz pilos. Et pili ⁊ capilli variant̄ in aialibus scdm pascua. ⁊ qd est magis pigue. hz plures pilos. ⁊ pili aialis cōplexionis calide sunt crispi. ⁊ cū fuerit cōplo minus calida: vertunt̄ pili in rotūditate ad modū granox piperis sicut in ethiopibus. Et spine yriciox sunt de gñe capillox: nisi q: sunt nimis duri: ⁊ cani nō sunt ppter siccitatē capillorū: sed ppter caloris supfluitatē. Et aliqñ accidit in infirmitate canus capillus: ⁊ post reuertit̄ capillus nālis coloris in cōualescētia. ⁊ vr̄ q huius cā canicie sit extinctio caloris nālis: q: capilli carēt attractōe vnctuositatis. ⁊ loco eius trahūt aquā: ⁊ qñ fuerit cōplo potēs conuertere se. ⁊ nō fuerit homo multū senex: reuertent̄ capilli ad pmū statū. Et primi capilli qui fuerint cani. sunt capilli tymporū: ⁊ postea supcilliox capilli fiūt albi: q: sunt in loco sicco: ⁊ pili pectinis: q: sunt in loco calido. Et de proprietate hoīs est: q: q̄dā pili nascunt̄ in eo posterius: sicut pectinis ⁊ ascellax. ⁊ post fit caluicies in anteriori pte. q: medulla nō applicatur fortiter ossi. q: illa pars medulle anterior est subtilior: ⁊ fuit subtilior. vt citius reciperet impressiones: Et mulieres ⁊ castrati nō fiūt calui: ɔmulieres q: sunt multū humide: ⁊ castrati. q: sunt frigidi: ⁊ nō dissoluit̄ humiditas in eis p calorē: ⁊ vr̄ mihi: q in castratis mā que deberet trāsire in barbā: transit in capillos anteriores: ⁊ in mulieribus nō nascunt̄ barbe: q: pori in eis ɔstringunt̄: ⁊ in senibus nascunt̄ supcilia: q: suture serrose supposite aperiunt̄ ppter siccitatē: ⁊ dat exitū vaporibus. Et aialia diuersantia in colore pilox: diuersant̄ in corpus. ⁊ certe color capilli assimilat̄ colori eius: ex quo nascit̄. Et cerebrū caluescit ppter siccitatē. Et q̄dā hoīuz fiunt calui. ⁊ qñ coeūt capillescūt. ⁊ hoc vr̄ mihi mix. ⁊ credo q hoc fit ppter hoc. q in hōi hoīe ante coituz quiescit calor nālis cū repugnātia humiditatis. ⁊ tunc qñ poterit calor ille nālis mouere se post coitū dissoluet illā humiditatē in vapores fumosos ex qbus fiunt capilli. Et capilli aialis senis. lz sint pauci numero respectu iuniox. cuz fiunt iuniox ppter densitatē materie. ⁊ cortices seniox piscium silr. ⁊ cani sunt pprietates hoium: q: grues quāto sunt seniores. tāto vergūt magis ad nigredinē defuscātē: ⁊ vr̄ mihi q hoc accidit eis ppter grossiciei vehemētiā: ⁊ densitatis materie in eis. ⁊ in hoīe non accidit hoc: qm caro ⁊ cutis eius sunt molles ⁊ humide. ⁊ color ceruox ⁊ irundinis mutat̄ in albedinē ppter extinctionez caloris nālis in eis: ⁊ in eis qñq̄ reperitur vehemētia imutationis cū imutatione supfluitatū: donec ignoret eas hō: ⁊ nō agnoscat eas. ⁊ dico q aial qd ē sile muri. qd venat̄ aues in suo nido albescit quolz anno magis ac magis. donec tādē redit ad colorē butiri. ⁊ Ari. dixit. q: aq̄ mutāt colores aialiū: q: aqua q̄ dr̄ neud. qñ potat̄ a boue: ⁊ coit ɔcipit fetum nigrū. ⁊ in terra cucutube est flumē qd opatur silr: ⁊ aliud flumē facit albos. ⁊ flumē scarides gñat fla-

Ari. libro 3. de hyst. aial. c. xi.
C

nos.ꝛ de aialibus q̃dā sunt absq̃ pilis:q̃dā sunt cū pilis.
ꝛ in fauce interiori leporis:ꝛ in pede ei⁹ subtus sunt pili.
ꝛ in aiali qḋ vocat̃ mastichitus:hꝫ in ore suo loco dētiū
silẽ setis porcoꝝ.ꝛ aialia q̃ hñt in se paucos pilos: poste-
riora in eis hñt plures pilos q̃ꝫ anteriora.ꝛ pili aialiū ton
soꝝ nō nascunt̃ ex loco inciso:sꝫ ex radice illius pili icisi.
ꝛ tūc pili nō se hñt sicut plante.sed sicut sup̱fluitates:plu
me aūt qñ icidunt̃:nō nascunt̃ neq̧ a radice:neq̧ a loco
iciso.sꝫ cadit radix:ꝛ alia pēna nascit̃: ꝛ ala vespe postq̃ꝫ
fuerit abscisa nō crescit sic aculeus ei⁹ cū rūpit̃ morit̃.

Capitulū tertium de differentia lactis. Sanguinis. ꝛ Spermatis.

A L. libro.3. de hysto. aial.c.19. SErmo Arist. ꝛ dixit Aristo. ꝙ sanguis cuiuslibet aialis coagulat̃. p̱ter sanguinē cerui ꝛ leporis. ꝛ ois sanguis a quo auferunt̃ fila apparētia ipse nō coagulat̃:ꝛ illa fila sunt media iter subaꝫ venaꝝ ꝛ neruoꝝ.
ꝛ sanguis bouis de facili coagulat̃.Et sanguis corpoꝝ tē
peratoꝝ:est tēperatus in q̃ntitate: ꝛ minus sanguine coꝝ
q̃ potāt multū vinū:ꝛ magis sanguine coꝝ q̃ sunt pigui̇a.
Et sanguis hois ē tēperatus in sua liq̃ditate: ꝛ color eius
est color grane.Et sanguis aialiū magnoꝝ spissus magis
ꝛ sanguis mēbroꝝ iferioꝝ spissior ꝛ nigrior sanguine mē
broꝝ sup̱ioꝝ.Et primū mēbꝝ qḋ fit ex sanguine. sicut
cognoscit̃ ex anothomia est cor.ꝛ istud est signū ꝙ san-
guis totius corp̱is nutrimētū fit a corde.ꝛ nō ab epate.ni
si p̱ iuuamētū cordis.ꝛ tūc epar nō erit instr̃m. ꝛ operās
sanguinē nisi mediāte ꝛ secūdario: Et dixit Arist. ꝙ hō
sudabit sanguinē.aut q: eius sanguis multus ē in q̃ntita-
te:aut q: eius sanguis est paucus subtilis feruens.Et qñ
dormit hō eius sanguis ꝯuertit̃ ad iteriora:ꝛ significatio
sup̱ hoc est.q: hoīe dormiēte si findat̃ eius cutis nō exi-
bit eius sanguis.sicut in vigilāte.Et mulieres hoīuꝫ hñt
plus sanguis q̃ꝫ femine alioꝝ aialiū.scḋm q̃ntitatē sui cor
poris.ꝛ p̱pter hoc hñt mestruū sanguinē.ꝛ alia aialia nō.
Et sanguis mulieꝝ est multū iterius.ꝛ viroꝝ magis ex-
terius.Et raro accidit mulieribus egritudo ex sanguine.
ꝛ raro emitūt sanguinē p̱ nares.Et sanguis senuꝫ est ni-
ger.ꝛ spissus.ꝛ paucus.Et q̃dā humiditates nascunt̃ in
aiali cū ipso.cū ipse nascit̃.ꝛ q̃daꝫ post.vt lac ꝛ sperma.ꝛ
lac alterat̃ in mām̄illis:ꝛ lac fit ex sanguine sup̱fluo.ꝛ il-
le sanguis q̄ trāsit in lac nō est decoctus.decoctione sum-
ma.Sed sperma fit ex sanguine bono:ꝛ decocto.ḋcoctio-
ne bona.ꝛ cōpleta. Et dico ꝙ summa digestio est q̃rta di
gestio.ꝛ dico q: nutrimētū p̱mo digerit̃ in stomaco.ꝛ post
fit sanguis in epate:ꝛ tertio in venis.ꝛ q̃rto in mēbris: ꝛ
post qḋlꝫ mēbrū p̱parat̃ istud ad siliitudinē sui.ꝛ tūc tali
nutrimēto fit sperma.Et q̃ñto de hoīe exit sperma multū
discolorat̃.ꝛ debilitat̃ suū corpus magis q̃ꝫ si q̃dragies
exiret de suo corp̱e sanguis tātus:q: sperma est res habi-
litata ad trāseundū in mēbra:ꝛ cū exit aufert̃ nāle nutri
B mētū mēbri:qñ exit in maiori q̃ntitate: q̃ꝫ id qḋ fuit resi-
duū de nutrimēto mēbri.Et p̱pter hoc dixerunt medici
antiqui. ꝙ sperma fuit de humiditate nup̱ coagulata: ꝛ
in mēbro est nutrimētū.ꝛ illud nutrimētū hoc sup̱fluum
qḋ differt ab eo in q̃ntitate:alius in q̃litate:ꝛ illud transit
in capillos.Et qḋ est sup̱fluum in q̃ntitate:ꝛ nō differt in
q̃litate est sperma.Et lac fit ex sanguine in venis.ꝛ in eo
sunt tres subẽ.serosa.butirosa.ꝛ caseata.ꝛ oē lac q̃nto est
magis spissum.tanto de eo exit magis caseus spissus. Et
lac aialis qḋ hꝫ cornua.ꝛ caret dētibus in mādibula supe
riori cito coagulat̃.sicut suū sepū.ꝛ nō fit ita de alio lacte:
ꝛ frigus nō coagulat lac.sed facit distinctionē in p̱tibus:
ꝛ calor magis coagulat lac q̃ꝫ frigus.Et lac magis subtile
est cameli.ꝛ iumētoꝝ:ꝛ asinaꝝ: ꝛ spissius est lac bufaloꝝ

Et lac coniunctū partui nihil valet:ꝛ qḋ est multū remo-
tū a partu nihil valet.Et in mulieribus hñtibus carnem
multam:ꝛ multū sanguinem sunt vbera plena lacte sine
partu:ꝛ in vetulis qñ rescindit̃ mestruū. sunt aliq̃ñ vbe-
ra plena sanguine sine partu.Et capra parua anteq̃ꝫ ipre-
gnet̃.confricant̃ eius mamille.ꝛ prius exit sanguis: ꝛ po-
stea q̃si sanies:ꝛ post exit lac.qḋ est aquosum dulce. sicut
illud qḋ exit post partum.ꝛ non peius.ꝛ habebunt coniū
in mamillis. sicut ille que pepererunt. Et iam ꝯtigit in q̃-
dam ciuitate.que dicebat̃ chimam. ꝙ caper prope vir-
gam habebat quedam additamenta ad siliitudineꝫ ma-
millaꝝ:ꝛ confricabant̃:ꝛ exiuit tm̄ de lacte ꝙ factus est
caseus inde.ꝛ ille coiuit cum capra.ꝛ genuit filium. ꝛ ille
caper filius iteꝝ emisit de suis additamentis lac. Et viri
emittunt de suis mamillis lac.ꝛ si ꝯtinue de suis mamil-
lis lac exp̱imerent abūdaret multū in eis.Et lac cameli
ꝛ iumenti non hꝫ in se substantiaꝫ caseatā. vel si hꝫ illud
erit modicuꝫ.ꝛ lac vaccaꝝ abundat in subā caseata.ꝛ co-
agulata.Et lac ficuuꝫ coagulat lac.ꝛ nullū aial hꝫ coagu
latum nisi ruminans p̱ter q̃ꝫ lepus.Et dico ꝙ inuenit̃ in
ventre vrsi coagulū:ꝛ forte pōt reperiri in alio aiali. Et
in ciuitate que dr̃ ferim:sunt quedā vacce abundantes in
lacte.ꝛ qui vult extrahere illud lac oꝫ vt se multū expri-
mat.Et in ciuitate que dr̃ anchoroꝫ.sūt vacce magne abū
dantes in lacte.ꝛ silr̃ illius ciuitatis canes sunt magni. ꝛ
in omni quadrupedali ipsius ciuitatis contingit ista ma-
gnitudo preterq̃ꝫ in asinis.Et quedā sunt pascua in q̃bus
aialia pascētia dant multum lac:ꝛ quedā sunt in quibus
pascentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte p̱
octo menses. ꝛ hoc non reperit̃ in ceteris animalibus. ni
si in vaccis ciuitatis:que dicitur farui: que abundant in
lacte per ānum.Et mulieres nigre hñt magis sanum lac.
Et inferius loquemur de spermate,ꝛ omne aial hñs san-
guinem.hꝫ sperma:ꝛ semen aialis habentis pilos est vi-
scosum:ꝛ alterius aialis non sic. Et sperma aialis extra
subtiliatur:qñ de eo exit pars ventose que condensanit
partes eius.Et quia eius coagulatio est per caloreꝫ. ideo
eius subtiliatio est per frigus.Et sperma habens in se vir
tute gñatiuā descendit ad fundū aque.ꝛ mētitus est Ara
dotus qñ dixit ꝙ sperma nigrorum esset nigrum.

Incipit liber quartus de anothomia aialium aquatico rum.ꝛ de membris anulosoꝝ. Capitulū. I.

A ET aialium carentium sanguine: est quoddā genus:qḋ dicit̃ malachie. Et quoddaꝫ genus est huius malachie. ꝙ suus venter est similis carni interius:ꝛ suuꝫ extra est testeum.Et econuerso quoddam genus malachie habet suum intra durum:ꝛ su-
um extra molle:ꝛ illud qḋ est durū extra non frangitur:
sed est conuertibile:sicut contingit in cancro.ꝛ est quod-
dam genus illius quod habet suum intra molle. ꝛ suum
extra testeum:ꝛ istud testeum potest frangi sicut cōche.
Et animalia anulosa quedam habent anulos in ventre.
quedam in dorso.ꝛ quedam in circuitu:ꝛ nullum anulo-
sum habet carnem vel os:sed habent membra que assi-
milant̃ carni ꝛ ossi: ꝛ proportionant̃ eis.ꝛ quedaꝫ anima
lia anulosa habent anulos duplicatos in lōgitudine mē-
broꝝ suoꝝ.sicut illud qḋ dicitur.zo.pedum. ꝛ que-
dam anulosa aliquando volant.ꝛ aliquando ambulant.
ꝛ quedam in vno tempore tantuꝫ volant: vt formice. Et
quoddam genus malachie est qḋ hꝫ caput sub pedibus:
ꝛ corpus conculcatum super caput:ꝛ habet octo pedes: ꝛ
quoddam genus malachie hꝫ multos pedes : sicut illud
genus qḋ sanage dicit̃. ꝛ est quoddā aliud genus mala-

chle. qȝ assimilat̃ fanage: ⁊ hȝ duo additamēta.cū qbus capit suum nutrimētū.⁊ ponit in os suū.⁊ sunt valde dura in extremitatibus suis.⁊ qñ mare est infremitū:tūc illud aial venit ad lapides.⁊ quiescit sup lapides.⁊ tenet se sup illos p illa additamēta.⁊ iuuat se cū eis:cū stupescit ex aliqua occasione:⁊ duo eius pedes anteriores ponunt suū nutrimentū vsqȝ ad oculos.⁊ cū pedibus suis posterioribus iuuat se in coitu.⁊ in superiori pte ad pedes suos.est in eo cāna.cū qua eycit suā humiditatē supfluā.⁊ suū sperma eycit in mulierē suā:⁊ natat cū pedibus suis.⁊ oculi eius sunt sup caput.⁊ os eius est in dorso: in ore eius est modica caro.⁊ nō hȝ linguā.⁊ in capitibus eiꝰ apparēt.q̄si apostemata.⁊ qȝ caput.pedibꝰ capit.⁊ illud qȝ hȝ multos pedes in illo gñe est parui corpis: et longoꝝ pedū.⁊ oēs alij malachie sunt magni corpis.⁊ curtoꝝ pedū ⁊ debilis incessus.⁊ forte de isto genere est q̄dā spēs q̄ dicit̃ scedine.⁊ hȝ duos cubitos in lōgitudine.⁊ de isto genere est sicut conidē.qȝ hȝ qnqȝ cubitos in lōgitudine.⁊ forte pes eius q dicit̃ multoꝝ pedū:est duoꝝ cubitoꝝ ⁊ plus. Et piscis q dr̃ torni habeat alā qua ambit suū corpus.sed alas eius.qȝ dr̃ tonidem:hȝ diuisionē in partibꝰ ⁊ malachie hȝ coriū.qȝ coopit sua corpa.⁊ hȝ ysophagū post orificia.longū ⁊ gracile:cōtinuat se cū quodā membro.quod est simile pape. Sed ille ysophagus habet in se inuolutionem sui.⁊ habet intestina gracilia: ⁊ illa intestina sunt magis spissa: q̄ȝ ysophagus. ⁊ preter ista non sunt apparētia in ipsa malachie:nisi solū vas seminis.qȝ dr̃ mastinōȝ. Et qñ eycit illud qȝ est ex humiditate in illo vase seminis facit aquā turbidā. ⁊ hec opatio ē maxie sepie.⁊ istud vas est ei sub ore suo.⁊ suā supfluitatē.⁊ suū spma eycit p vnū exitū.⁊ corpus eius hȝ sup se pilos. ⁊ interiora corpoꝝ istoꝝ predictoꝝ huius generis sunt dura media.inter os ⁊ spinā. Et in tonidē est res cartilaginosa sicut anulus intra corpus suū:sed ascheramenet nō hȝ in suo interiori aliquā rē durā.sed in circuitu capitis est res cartilaginosa.q̄ cū findit̃ fit durior.⁊ sub stomaco mariū est res extualis que trāsit ad medullā in sursum. ⁊ alia q̄ ad inferius pcedit. Et in feminis sunt due res extuales ⁊ sub illis sunt duo vasa rubea:q̄ tenēt intra se oua. ⁊ tumescūt illa vasa aliqñ:qȝ fiunt maiora q̄ȝ caput. Sȝ aial qȝ dr̃ sepie hȝ duo vasa:⁊ implent se illa vasa ouis: ⁊ oua eius assimilant̃ grandini.⁊ in oibus istis spēbus sūt ma-
B res pulchriores feminis. Et sup masculos sunt femine. ⁊ anteriora istaꝝ sunt magis nigra.⁊ ps illa q̄ dr̃ ascheranenet q̄ est maior corpe.semp natat sup aquā.⁊ istud qȝ natat in medio inter supficie aque ⁊ fundū sūt minores. Et q̄ sunt minime in ista spē ambulāt in fundo.⁊ minimi īter istos sunt illi q nō hñt iūcturas in pedibus. Et ē qȝdaȝ genꝰ illoꝝ aialiū: qȝ ppe ripas maris.semp pascit̃: ⁊ vnū aliqñ eycit̃ ab vndis.⁊ nūq̄ȝ redit:⁊ morit̃ tūc tādē. ⁊ est modicū valde. Et est quoddā genus aialiū:qȝ ē testeū.⁊ nō exit de illa testa.aliqñ exeūt sui pedes ⁊ suū caput.⁊ hoc qñ apperit comedere. Sed aial qȝ ē mollis teste hȝ spēs multas.⁊ de isto gñe sunt cācri.⁊ illoꝝ cācrorum multe sunt spēs:qr qdā sunt maiores.⁊ qdā minores sunt.⁊ maiores sunt sicut yrcali ⁊ alia gña.⁊ dico q iam narratū fuit mihi q in mari trabazacei ē vnū genus cācroꝝ qȝ sup coriū eius sunt macule q̄si essent picture ⁊ tincture subtiles mirabiles.⁊ dixit Ari. q istoꝝ cancroꝝ paruoꝝ est quoddā genus. qȝ vocat̃ milites: qr currit multū.⁊ iuenit̃ in vētribus coꝝ caro aut humiditas supflua.⁊ nō pascit̃ ex aliqua re: q̄ in se hȝ soliditateȝ.⁊ isti cācri hñt decē pedes. sicut vespe. sed alafarin hȝ .iz. pedes.⁊ pedes eius qui sunt ppe caput sunt acutiores. ⁊ ampliores sunt posteriores.⁊ cauisse hȝ ex vtraqȝ pte ante-

rius.io.pedes grossos:in posteriori ex vtraqȝ pte iter pedes graciles:⁊ pedes suos.⁊ iuncturas eoꝝ reuoluit in se. Sed alafariȝ ⁊ sua indiuidua hȝ caudā ⁊ corpus:⁊ karabo hȝ pedes subtiles:⁊ sunt in posteriori parte. ⁊ pedes oīum istoꝝ sunt longi.⁊ corpus cancri est rotūdum.⁊ pedes anteriores in femina Karaba sunt fissi. ⁊ in eius mare nō:⁊ aīe femine sunt maiores q̄ȝ masculi.⁊ sua colla sūt maiora:⁊ pedes posteriores masculi sunt magis acuti. ⁊ in illo gñe femine ⁊ masculi:⁊ in isto gñe hñt q̄dā additamenta inter oculos ad modū venaꝝ. ⁊ habent quedā cornua paruula:⁊ pōt mouere oculos suos ad oēm partē. ⁊ sunt eminentes.⁊ ita faciunt oculi cancri.⁊ accedūt ad albedinē:⁊ sunt in eis macule nigre.⁊ hñt dentes acutos ⁊ paruos:⁊ sunt oppositi iferiores superioribus. ⁊ nō serrati. ⁊ maxime in parte dextra:sed in parte sinistra est diuersitas inter eos qui sunt in fine ⁊ inter eos q sunt i medio:qr illi qui sunt in fine:sunt acuti.⁊ distāt inter se: ⁊ q in medio carēt acumine:⁊ numerus dentiū inferius sunt q̄ttuor.⁊ supius tres.⁊ mouent̃ supiores cōtra inferiores qñ volunt aliquid retinere.⁊ capere:⁊ super istam aciem dentium sunt duo dentes magni graciles acuti.⁊ sub dētibus tenet auriculas.⁊ mouet semper auriculas.⁊ extremitates auricularum sunt spinose: ⁊ in ventribus cācrorum sunt quedā foramina que se claudunt.⁊ se aperiunt: ⁊ oua feminaꝝ cancroꝝ sunt in suis intestinis. Sed karabus hȝ intra os suū duos dētes molles ⁊ magnos.⁊ inter illos est caro que assimilat̃ lingue.⁊ hȝ alios tres dētes in vna acie q sunt inferius:⁊ post dentes est suus ysophagus.⁊ est valde curtus.⁊ est suus stomacus ad similitudinē tele.⁊ post sunt intestina.⁊ durat vsqȝ ad locū exitus stercoris.⁊ hȝ vnū locū ppriū qui pcedit a ventre ad eundem locum exitus p quā procedit sperma:⁊ locus ille per quē procedit sperma est sub itestinis. Et cornu dextrum est maius: ⁊ inter cornua sua super q̄ fixi sunt oculi.⁊ illa additamenta:in quibus sunt sui oculi aliqñ sunt remota in se.aliqñ ppinqua:sicut hec maxime contingit in cancris q dr̃ yrcalie. Et omnes inspirant aquā ⁊ eyciunt ipsam. Sed animalia que habent testas duras ⁊ sunt marina sicut yricij marini: q̄dam habent inter testā carnem sicut calapagu.⁊ caput istoꝝ q̄ habent testas duras. vt in pluribus est longū.⁊ non apparent:⁊ q̄dam que habent testas:habet vnicam testam integram:⁊ quedaȝ habent ex vna parte vnam testam. ⁊ in alia aliam.⁊ quedā sunt que aperiunt suam testam.⁊ quedam non aperiunt. Et que aperiunt:quedam sunt que aperiunt ex vna parte:quedam ex duabus partibus: ⁊ quedam aperiunt ex omni parte. Et quedam habent testas planas:⁊ quedam asperas:⁊ quedam sunt que habent diuisioneȝ in suis testis:⁊ quedam sunt que habent testam totam vnius nature. Et quedam sunt habentes diuersitatem in suis testis: ita q in extremitate sunt tenuitates. ⁊ in medio spissitudo. Et habentium testas quedam sunt mobilia: ⁊ quedam immobilia:⁊ mobilia quedam sunt que de facili fundunt aquam ⁊ cito mouentur: ⁊ quedam sunt que sunt fixa suis testis.⁊ quedam sunt que exeunt a suis testis. Et omne istud qȝ egreditur a sua testa. ⁊ ingreditur illam habent carneȝ duram:⁊ in medio sui habet caput. ⁊ duo cornua. ⁊ quedam eorum habent dentes.⁊ quedaȝ eorum habent calceos quibus pascuntur sicut lingue in animalibus.⁊ fortasse ille calceus est sicut aculeus: ⁊ ita acutus:qȝ etiam potest perforare testas aliorum testeorum.⁊ omnibus istis vniuersaliter est os.⁊ post orificiuȝ sequitur in eius meatus qui dicitur similis pape .⁊ subtus istum meatum sunt duo additamenta ad moduȝ cornuum vberum. ⁊ cum stomaco continuatur quoddam

intestinū:qḋ ꝓcedit in eq̄li rectitudine ad anū:ꝛ inueni
unē ꝯm diuersitatē specierū in istis aialib⁹ diuersitas mē
broꝝ post itestinū:velut additamēta nigra grossa:ꝛ mea
tus cifacienses:ꝛ chabera ēt caput hꝫ:ꝛ cornua ꝛ os ꝛ lin
guā:ꝛ hic nō distinguunē nisi in magnis coꝝ:ꝛ additamē
ta conoſa non distinguunē ꝑceptibiliter:nisi in magnis:ꝛ
que mouenē in eis hñt foramen in testa sua:ꝑ qḋ expulit
suā supfluitatē:ꝛ ex cancris est qḋdā genus qḋ assimilaē
C araneis.Et Ari.dixit in ꝑ⁹ doctrina anothomiā ꝛ similitu
dines haꝝ spēꝝ:ꝛ nos desiderauim⁹ abbreuiationē ei⁹.
Iricius aūt marinus hꝫ in interiore parte sui loco carnis
ptes nigras.Et est ex eo qḋdā genus qḋ hꝫ intra sile ouo
magno:ꝛ inuenit illud ouū tā in magnis q̄ȝ in paruulis ꝛ
comedit:ꝛ ex eis yricios.Sunt duo genera carnea:vnū
genus magni corporis:ꝛ aliud genus parui:ꝛ spaciosū:ꝛ
totū dorsum eius est carneū.Et ex eo est genus:qḋ erit in
regione tani:qḋ est albū in testa ꝛ spinis:ꝛ erit maioris lō
gitudinis q̄ȝ alij sui generis ꝛ sue spine sunt parue ꝛ tendē
tes ad mollicię ꝛ multiplicanē in eo ptes magne que sunt
post os suū.Et oēs yricij marini hñt os iferius:ꝛ anū su
peri⁹:ꝛ caput iferi⁹:ꝛ hñt qnq̄ȝ dentes in ꝓfundo iter q̄s
est q̄dā caro que assimilaē lingue:deinde ysophagus.de
inde stomachus diuisus in qnq̄ȝ ptes repletas humidita
te:ꝛ q̄libet illaꝝ partiū ꝯtinuaē cū sifac tendētes ad anū
ꝛ ipse vtit spinis loco pedū:ꝛ mouetur inherēdo sup suas
spinas.Et de aialib⁹ testeis sunt q̄dā que duob⁹ pedibus
suis adherent lapidibus:ꝛ appellanē balica:ꝛ caput q̄cq̄d
transit ꝑ ipsū de piscib⁹ paruis ꝛ alijs.Et ex istis spēb⁹ est
qḋdā genus qḋ comedit yricios marinos:aial aūt qḋ ap
pellaē mastuc hꝫ carnē durā:ꝛ nō inuenit in corpore ei⁹
humiditas:ac si eēt de nā arboꝝ:ꝛ est qḋdā genus ei⁹ qḋ
dr̄ mastuc qḋ est parui corporis ꝛ comedit ab hoībus:ꝛ
alia spēs magni corporis:cui⁹ caro induraē aliquātulū ꝛ
comedit:ꝛ ꝑ oēm tactū dissipaē ꝛ marcescit in mari.Aial
aūt anulosū cuius ale sunt sicut mēbrana:sicut scolaci.
Alia que nō hñt in mēbrana:sicut vespa:hꝫ caput ꝛ ptinē
tia eius ꝛ ventrē:ꝛ postq̄ȝ amputātur viuunt ꝑ horā:nisi
cōplexio eoꝝ fuerit multū frigida:ant tāget illa in ea ho
ra multū frigus:ꝛ apes amputanē ꝑ mediū ꝛ viuūt ꝑ ho
rā:ꝛ illud est qñ amputaē cū capite pectus in medio:sed
qñ amputaē caput ꝑ se:statim moriunē ꝛ aial qḋ hꝫ cor
pus longū:sicut aial qḋ hꝫ viginti pedes:qñ findit ꝑ me
diū vtraq̄ȝ pars morieē ꝑ se:ꝛ huic aiali nō apparet in eo
aliqḋ mēbrū:cū quo sentiat nisi oculi solū:ꝛ q̄dā spēs hu
ius est q̄ hꝫ linguā.ꝛ alia spēs est q̄ hꝫ mēbrū cū quo gu
stat:ꝛ q̄dā hñt illud mēbꝝ duꝝ:ꝛ q̄dā hñt illud mēbrū
molle:ꝛ illud cōtigit illis q̄ nō hñt aculeū ante neq̄ȝ post:
sicut scorpio ꝛ musce feriūt cutes aialiū cū istis mēbris:ꝛ
mordēt cū isto mēbro muscillones ꝛ sugunt sanguinē cū
eo:ꝛ istoꝝ aialiū anulosoꝝ q̄dā hñt iterius latētē aculeū
vt apes:ꝛ q̄dā ex apparēt vt scorpio.Et anulosoꝝ volan
tiū q̄dā sunt q̄ hñt duas alas:vt musce:ꝛ q̄dā q̄ttuor vt ve
spe ꝛ illoꝝ q̄dā sunt q̄ saltant:ꝛ q̄dā sunt q̄ cocunt vt locu
ste:ꝛ sunt illa q̄ hñt pedes posteriores longiores:ꝛ ista ꝑo
q̄ ita coit nō hꝫ testā:neq̄ȝ spinas:neq̄ȝ ossa:nisi solū coriū
duꝝ.Et q̄dā illoꝝ hñt illud coriū magis subtile:ꝛ q̄dā il
loꝝ hñt illud coriū corā pectore duꝝ:ita ꝙ vr̄ de genere:
ꝛ hꝫ ꝑ os vnū intestinū qḋ ꝓcedit recte:ꝛ modica ꝑs ei⁹
hꝫ inuolutionē ꝑ se:ꝛ ꝓcedit vsq̄ȝ ad anū:ꝛ q̄dā istoꝝ hñt
stomachū.Et illud aial qḋ clamat de nocte ad modū ci
cade:vel cicho nō hꝫ os:sꝫ hꝫ linguā q̄dā q̄ nascit a me
dio sui capitis:ꝛ nō findit ista lingua:ꝛ in suis mēbris in
ferioribus nō repit supfluitas:ꝛ in medio sui corporis est
q̄dā tela que appet.Et in mari q̄dā sunt aialia que assimi
lanē aialibus alteri⁹ gñis:q: q̄dā sunt que assimilanē fru
sto ligni:ꝛ alia q̄ assimilanē virge virili:ꝛ in loco testicu
loꝝ hñt alas:ꝛ q̄dā que assimilanē colubris rubris.

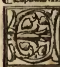
¶ Capitulū scḋm de sensu ꝛ motu ꝛ vigilia ꝛ somno:ꝛ qua
liter fit masculus:ꝛ qualiter femina.

Omne aial sanguineū:ꝛ qḋ generat
aial hꝫ qnq̄ȝ sensus:nisi qḋdā
genus muris:cuius oculi sant coopti sub
corio:ꝛ hꝫ pupillā ꝛ coronā ꝛ albedinē.Et
pisces gustāt:ꝛ iō appetunt q̄dā cibaria:ꝛ
q̄dā renuūt.Et in piscib⁹ nō apparent mē
bra auditus neq̄ȝ olfatus:ꝛ nares piscium
nō ꝑueniūt ad medullā:sꝫ ꝓcedūt ad eoꝝ auriculas:sꝫ tñ
nisi audirēt nō fugerēt ꝑꝑ sonitū:ꝛ nisi olfacerēt nō veni
rēt ad rete ꝑꝑ lac:ꝛ alias res ī rete olfatibiles.Et dico ꝙ
vidi illos venietes ad locū vbi fuit lac:ꝛ cito capiebanē:
ꝛ vidi illos venietes ad sonitū de alabud:ꝛ applicanē ad
palatiū ad illū sonitū:ꝛ fugiunt cū deficit sonit⁹:ꝛ cū iteꝝ
cantaē iteꝝ reuertunē.Et dixit Ar.ꝙ delphin ꝛ vnū ge
nus aliud piscuū ad tonitrua ꝛ motū aliū magnū cadunt
subito ad fundū:q̄si eēt in eis epilensia:ꝛ tūc capiūtur:si
cut capiunē ebrij:ꝛ delphin mēbrū auditus nō hꝫ ꝛ pisca
tores cū iungunē ad capiēdū pisces:loquunē tacite:ꝛ au
ferūt remos a nauib⁹ ne faciāt tumultū:ꝛ postq̄ȝ circue
rūt ipsos reti dāt voces:vt ꝯueniāt in medio:ꝛ cū vna ꝑs
piscuū vadit ad pascendū secrete recipiūt illos piscatores
paulatī:ꝛ nō fugiūt pisces q̄dā qui sunt in riuo:ꝛ ꝯfricāt
se ad lapides:ꝛ ex illo motu ī ꝯfricatione cadūt q̄si ebrij:
ꝛ vadūt q̄si mortificati:ꝛ tūc ista sunt signa sui audit⁹.Et
adhuc ꝙ oēs experimentatores testanē:ꝙ ēt multū audi
unt:ꝛ ēt maxime pisces qui dicunē astacor ꝛ cethi ꝛ aru
mini:ꝛ silr ꝙ pisces olfaciūt:q: capiunē ꝑ olfationē:q: q̄
dā capiunē ꝑ odorē acetosū:ꝛ q̄dā ꝑ odorē rei salse:ꝛ q̄
dā ꝑ fumū.Et piscatores accipiūt afastē ꝛ assant ipsum:ꝛ
ponūt ipsū in rete:ꝛ statim intrāt pisces rete ꝑꝑ odorem
assi:ꝛ pisces q̄dā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piscis in
terfecti ꝛ fugiunt a sanguine alteri⁹ piscis:ꝛ q̄dā fugiunt a
sordicie retiū:ꝛ q̄daꝫ fugiūt a sordicie hamoꝝ:ꝛ si fuerint
limpida veniūt ad illa.Et q̄dā ō delphinis ꝛ alioꝝ piscuū
ad quoꝝ medullas ꝑuenerit sonit⁹:ꝛ nō hñt instrumētū
audit⁹:sꝫ audiūt quodā extraneo mō approꝑato eis ꝛ nō
alijs.Et aialia anulosa hñt sensus mltū acutos:ꝛ olfaciūt
ꝛ gustant ꝛ audiunt a remotis:ꝛ sunt q̄dā odores qui eis
placēt ꝛ iterficiunē a q̄busdā odorib⁹:sicꝫ ab odore sulfu
ris ꝛ arse cutis:ꝛ origani agrestis:ꝛ sicꝫ formice q̄ qñ ad fo
ramen eaꝝ aliq̄d de ꝑdictis reb⁹ ponit moriunē ꝛ fugiūt
a fumo storacis.Et oīa anulosa fugiūt a fumo cornu cer
ui:ꝛ cefenegi ita diligit storacē durā:ꝙ qñ est in fumo ei⁹
si amputari deberet non fugere:ꝛ fugit de fumo spēi q̄ dr̄
obore:ꝛ apes nō veniūt ad locū mali odoris:ꝛ nō q̄escūt
nisi in loco boni odoris ꝛ vbi ē dulcedo.Et aialiū testeo
rū q̄dā diligūt odorē malū:sicut qḋ dr̄ cochera:sed nesci
mus vtrū habeāt visuꝫ vel nō vel auditū.Sꝫ in sermōe
vocū aialiū debemus dicere:q: q̄dā sunt vocū fortiū ꝛ q̄
dā debiliū:ꝛ q̄dā loquunē:sꝫ loq̄ ꝓpriū est hoīs:ꝛ ipse for
mare vocabula ꝛ extrahere sermonē a cannis pulmonis.
Sꝫ vox repit in oī aiali qḋ hꝫ arteriā ꝛ pulmonē:ꝛ non
dat vocē nisi aial qḋ respirat:sꝫ qḋ nō respirat aliter facit
sonū.Et qḋ sibilat:sibilat ꝑ q̄dā telā q̄ est sub diafragma
te.Sꝫ musce faciūt sonū ꝑ motū alaꝝ.Et nullū aial ma
rinū hñs testā mollē facit vocē vl sonitū.Et si obijciaē de
q̄dā gñe piscis qḋ facit vocē:sicut illḋ gen⁹ piscis qḋ dr̄ la
ra liaremim:ꝛ silr git:qḋ inhabitat terram de celeug.Et
istoꝝ ꝑdictoꝝ sunt q̄ dant vocē nō dico sonū:de spina sue
caude auricularꝝ:ꝛ q̄dā faciūt vocē ꝑ ꝯfricationē spūs q̄
est in suo corpe:ꝛ celecs audit facere sonū ora catinū ꝛ pi

fcis assimulatus pectini quādo findit aquā facit sonū ad
modū celere: ⁊ irundines marine qñ feriunt cū alis suis
aera faciūt strepitum sonoꝝ. Et delphin sibilat: ⁊ hȝ pul/
monē: sȝ postq̄ fuerit sup terrā nō facit vocē. Et serpētes
sibilāt: ⁊ carapagnā dicit. cortuca hȝ debilē vocē. Et rana
hȝ linguā coniunctā cū mandibula: sicut est in piscib⁹. nō
dat vocē nisi in aqua. Et cū facit vocē suā mandibula est
in aqua: ⁊ illa vox dr̄ coax: ⁊ cū exit aquā facit vocē alte/
rius modi: ⁊ cū facit voces in aq̄ emittit suos oculos for/
titer. Et aialia facientia vocē faciunt diuersos tonos. Et
aues que hñt linguā amplā imitant̄ vocē hoīs. Et in qui/
busdā auib⁹ est diuersitas i sono maris ⁊ femine. Et auis
maioris corporis hȝ maiorē vocē: ⁊ ꝓprie tpe coitus: qꝛ
tūc dat plures voces. Et quedā aues sunt quaꝝ femine ⁊
mares cantant sicut genus qd̄ dr̄ andō: ⁊ tales aues sunt
quaꝝ aues masculi clamāt suas feminas ante coitum: ⁊
q̄dā faciunt voces post sicut gallus. Et q̄dā aues que nō
cantāt neq̄ hñt vocē nisi valde remissā nisi masculi qui
cantāt sicut galli. Et q̄dā aues que assimilant̄ ꝑdicib⁹: ⁊
qñ hō nascit̄ nāliter surdus facit vocē: ⁊ non pōt loq: sed
strauli nō sibi siles sunt. Sȝ pulli auiū cū sunt parui diffe
runt suis vocib⁹ a vocib⁹ patrū quousq̄ magnescunt: sic
palumbi. Et iā dixerunt hoīes q̄ vna auis coꝝ que ap/
pellat̄ andon mōstrauit tonū suū pullo vel alteri⁹ auis: ⁊
tunc significat sup hoc q̄ aues quedā faciūt quosdā to/
nos per naturā: ⁊ q̄dā ꝑ doctrinā: sed elephas per calceū
facit contractionē: ⁊ per os suū facit vocē.

Capitulū .III. de somno animaliū.

Et de somno aialiū dicam⁹. Omne aial hñs
sanguinē: ⁊ qd̄ ambulat dormit ⁊ vigilat.
Et oē hñs palpebras claudit eas cū dor/
mit. Et alia aialia q̄ȝ hō somniant ⁊ signi/
ficatio sup hoc est coꝝ mot⁹ in somno. Et
aial faciēs oua facit somnū tenuē. Et illō
aial silr qd̄ est teste mollis. Sȝ in aiali teste mollis nō ꝑ
cipit̄ somnus: qꝛ nō hȝ palpebras: sȝ ꝑcipit̄ ꝑ hoc qd̄ ge/
scit: ⁊ pōt capi ⁊ nō fugit. Et sunt q̄dā spēs piciū q̄ magis
dormiunt de die q̄ȝ de nocte. Et quedā marina dormiūt
sup terrā: ⁊ q̄dā sup cautes: ⁊ q̄dā in harena: ⁊ significatio
sup hoc est q̄ impressio coꝝ inuenit̄ post in harena: sed
cellere mltū dormit ita ꝓfunde q̄ capit̄ manu. Sȝ del/
phin dormit ⁊ eycit a se cannā in aere ꝑ quā inspirat ⁊ au
ditur stertens. Et anulosa dormiūt: ⁊ significatio super
hoc est q̄ aliqñ inueniunt̄ ge cere ⁊ pueri nō somniant
recte ante .4. annū: ⁊ multi hoīes nō somniāt anteq̄ȝ sint
magni: ⁊ q̄dā nūq̄ȝ. Sed de causa maritatis ⁊ femininitatis
dico q̄ in oībus aialib⁹ nō sunt mares ⁊ femine sicut in
aiali marino qd̄ habet testā durā: sed in aialib⁹ mollis te/
ste quedā habēt feminas quedā nō: ⁊ quedā sunt que nō
habent mares: ⁊ feminas in suo genere sicut enchelī. Et
aliqñ inueniuntur in harena quedā apparentia fila sicut
gasanes: ⁊ putāt q̄ sint filij de enchelī: ⁊ non sunt: quoniā
enchelī non habet oua: qꝛ sunt in matrice ⁊ non in stoma
cho: qꝛ si eēnt in stomacho digererēntur ꝑ ipm ⁊ enche/
lim nō habet oua nisi in suo stomacho. Et opinor q̄ ille
qui putauit q̄ illa enchelim eēt mas que hȝ ma ius ⁊ lō/
gius caput: errauit: qꝛ ista diuersitas est scd̄m spēm. Et in/
uenimus in libro Aristotelis multos pisces qui nō habēt
in sua specie mares ⁊ feminas. Et quedā nō sunt genera/
tiua. Et quedā generāt per se sine coitu sicut arbores. Et
que habent sanguinē ⁊ generāt sibi similē: semꝑ mas est
maior femina ⁊ viuit plus. Sȝ ouantia habent feminas
maiores: sicut in serpētib⁹ ⁊ ranis ⁊ araneis. Et femine pi
sciuꝫ viuūt plus q̄ȝ mares: ⁊ significatio sup hoc est: qꝛ qñ
capiunt̄ pisces semꝑ reperiunt̄ femine maioris etatis q̄ȝ
mares. Et membra anteriora in maribus sunt fortiora: ⁊
posteriora in feminis. Et iuncture feminaꝝ sunt debilio
res. Et sui capilli graciliores: ⁊ sue voces acutiores: ⁊ alī
qñ femine carēt armis: q̄ hñt mares vt ceruus ⁊ gallina: ⁊
porca nō hȝ calmū: ⁊ aliqñ in femina arma sunt fortiora
sic cornu in vacca: eo q̄ ei⁹ vires sūt debiliores q̄ȝ i mare.

Incipit liber quintus de membris naturalibus.

Capitulum primū de diuisione coitus aialiū.

Et dicimus q̄ nullū bipes ge/
nerat sibi simile ni
si hō. Et sicut generat arbor filiū sibi simi
lē: ita ⁊ aial generat filiū sibi similē. Et sic
arbor vnius nāe generat arborē alterius
nāe: sic aial vnius nāe generat aial alteri⁹
nāe sicut gasones: ⁊ sicut quedā arbores generant se ꝑ se
sic quedā aialia se generant ꝑ se. Omne aial qd̄ generat̄
ex aiali sibi simili generat̄ per partū ⁊ luxuriā vt in plu/
ribus. Et iā inuenit̄ genus pisciū. qd̄ parit ⁊ nō reperitur
mas in illo genere. Et quidā pisces faciunt oua per se: sed
mutatio coꝝ in aialia nō pōt eē sine mari sicut dicet̄. Et
quedā aialia generāt aialia minora se sicut pediculi qui
generāt lendes ⁊ musce ⁊ apicule que faciūt gasones: ⁊ il
le gasones nō alterant̄ in apiculā: aut muscaꝫ. Dico ergo
q̄ opus est vt custodias illud: verū gasones ille tandem
fiūt musce ⁊ apicule: qꝛ qd̄libet genus hȝ suū modū sue
luxurie: sicut modū luxurie leonis ⁊ leporis: q̄ꝝ masculi
mingūt post. Et de ꝓprietate lepoꝝ est qd̄ sua femina sal
tat suū marē aliqñ. Et q̄dā aialia i suo coitu ita se hñt q̄
mas luxuriat cū femina supra eā: ⁊ tendat sub. Et quedā
que in suo coitu eleuant se sicut ardeel. Sed hericij agre/
stes cocūt ꝯiungēdo se scd̄m dorsa stātes in pedib⁹. Et q̄/
dā femine exigunt luxuriā a marib⁹ sicut femine capro/
rū: qꝛ illa femina clamat mares: ⁊ mulier cōprimit se cū
mare. Et q̄dā timēt de fortitudie maris sic̄ cerua ⁊ vacca:
⁊ cā eius est: qꝛ accidit istis feminis dolor a ꝑcussione vir/
ge: qꝛ illa virga efficata dura nerualis cū erigitur. Et ca/
mela vadit flexa genib⁹ ad camelū: cū apetit coire. Et ele
phas femina descendit ad foueā: vt possit saltari a mare:
⁊ appetit coitū in aq̄: qꝛ vterq̄ magis iuuat̄ ibi in coitu:
⁊ maxime mas: qꝛ post coitū exaltat̄ ꝑ aquā a femina: ⁊
aqua iuuat marē: qd̄ exaltet̄ sup feminā qꝛ iā contigit q̄
elephas ascēdebat elephantē feminā in terra vngueni de
hauregniꝫ: ⁊ istud erat mirū qñ coiuit: qm̄ ꝯsuetudo eius
erat nō coire: nisi in terra sua: ⁊ coiuit qñ exiuit ad terraꝫ
corascenoꝝ ⁊ eius ꝯfiniū. Et tūc elephas mas iuuit se ex
suo culmo: ⁊ declinauit crupā femine: ⁊ ascendit sup eā ⁊
coiuit: ⁊ tūc ex hoc accepimus q̄ culmus elephantis hȝ
iuuamentū in coitu: ⁊ istud fuit ante tps ꝑdicationis ma/
hometti annis q̄draginta trib⁹ minus. Et de alio mirabi
li fuit q̄ leo siluestris ducebat̄ ad ꝑdictā ciuitatē: ⁊ coi/
uit cū lea: ⁊ genuit ex ea: ⁊ istud nunq̄ȝ videbat̄ in alia ci/
uitate: ⁊ camelus multotiēs coit ⁊ diu. Et suū desideriū ē
feruens tpe coitus: ⁊ dico q̄ illo tpe coit⁹. s. nō accipit ca/
melus nisi modicū de annona ⁊ semꝑ appetit coire ꝓpe
illū locū in quo coiuit ꝑmo. Et dico q̄ cochi tpe deside/
rij sui coitus coit: sicut aialia mingentia post: ⁊ iter ea est
differentia aliquātula: secūdū excessuꝫ: ⁊ in cochis semꝑ
est virga valde magna. Et coitus lupi est sicut canis coi/
tus. Et quadrupedalia que ponunt oua coeunt: sic qua/
drupedalia que generant filios sibi similes: ⁊ illud sicut
tortuca calapagni agrestis ⁊ marina. Species aūt serpē/
tiū: ⁊ coꝝ que non habent pedes tpe coitus inuoluuntur
mas ⁊ femina iter se quasi posset extimari vnū de his bi/
ceps. Celete aūt coeunt ꝑ applicationē dorsoꝝ. Et aialia

marina lati corporis adiungit masculus eoꝝ dorsū suū ventri femine: ⁊ ea quoꝝ sunt caude magne coeunt ꝑ applicationē dorsoꝝ: ⁊ ꝯfricationē vehementem: ⁊ fortassis differunt spēs eoꝝ: sicut differunt cancri: ⁊ narrauerūt hoc experimētatores ⁊ prudentes. Et notū est ꝙ aues: ⁊ que ouant velociora sunt tpe coitus. Delphin aūt ⁊ lupi marini coeunt vt quadrupedialia: sꝫ in duplo spatio tpis. Sꝫ masculus celere eius mēbꝝ virgale extēdit̃ versus anū: ⁊ extendit̃ versus post. Coitus aūt piscū ouantiū est res occulta valde: ⁊ hoīes dicūt ꝙ femine suscipiūt semina masculoꝝ oribus suis: ⁊ ita eijciūt ea in ventrem: ⁊ asserit̃ qđ femine sequūtur masculos trāsglutiētes sua semina. deinde tēpore exitus ouoꝝ mares sequūtur feminas trāsglutiētes eaꝝ oua: ⁊ nō transit in aīal aliquid de illis ouis: nisi illud qđ recipit̃ intra os maris. Et cubala femina ꝑdicis impregnat̃ ex vento flante a parte sui mariti: ⁊ auditus sonitus ei⁹: ⁊ cubala ꝑdix extrahit linguas suas ad cōmiscendū se tpe coitus. Malachie aūt iungunt̃ cū oribus: deīde amplexant̃ sese: ⁊ coeunt natantes. Et assumenem ꝓpē femina eius declinat in terra tpe coitus. q. supina ⁊ coniungunt̃ orib⁹ suis: ⁊ clamat femina masculū: vt approximet sibi. Et de hoīb⁹ sunt qdā qui extimāt: ꝙ virga de assumenem est neruosa: ⁊ est versus pedes: ⁊ intrudit virgā suā in os femine sue. Et quedā aīalia sunt mollis teste: ⁊ coeūt sicut quadrupedialia que mingunt post: ⁊ generāt ⁊ coitus eoꝝ est tēpore veris: ⁊ luxuriant ꝓpe fundū maris: ⁊ fortassis erit coitus eoꝝ in quibusdā regionib⁹ in ꝓncipio tēporis ficuū. Et coitus cancroꝝ est quādo cancer masculus: qui est minor vocat feminā: ⁊ accedit femina subtus ipsū: ⁊ accessione aperit̃ porta q̄ est inter tunicas directe coniungit̃ porte siue orificio: qđ est inter duas tunicas alterius. deinde coniungunt̃ ille tunice donec cōpleat̃ coitus: ⁊ longitudo: que est inter duas tunicas est maior in feminis: q̄ꝫ inter tunicas in marib⁹: ⁊ eijciūt oua ꝑ posteriorē partē. Aīal aūt qđ est anulosū: femina eijcit mēbrū coitus ex se in directū instrm̄ maris: vt in illo mēbro recipiat mēbꝝ maris: ita ꝙ ipsa femina nō multū mouet̃ ad virgā: sꝫ eijcit suū additamētū in directo virge: qđ additamentū prominet a posteriori parte: ⁊ qn̄ coniungunt̃ de difficili separant̃ ꝓpter ꝯstrictionē suoꝝ membroꝝ per ligamenta. Et qn̄ aranea desiderat coitū per tunicā sue tele trahit masculū: ⁊ non cessant allicere se per huiꝰ attractionē quousqꝫ coniungunt̃ adinuicē: ⁊ ꝯcurrit venter masculi cū ventre femine. Et scias ꝙ maior appetit⁹ animalis est in fine hyemis: ⁊ inceptione veris. Homo autē ⁊ oīa domestica sicut canes ⁊ porci coeunt oī tempore. Et desideriū viroꝝ est magis hyemale: ⁊ desideriū mulierū in estate propter lesionē eaꝝ a frigore. Auis aūt marina que applicat̃ cherē latine alcione coit in vehemēti hyeme: media. s. Et dicit̃ ꝙ nidificat. 7. diebus ante introitū solis in capricornū: ⁊ coitu: ⁊ ouat. 5. oua: ⁊ extrahit pullos in. 7. diebus post: ⁊ apparet in tempore semel. s. in occasu pleiadū: ⁊ apparet nauibus: ⁊ apparet in circuitu nauiū: deinde absentat se: sicut dicunt sapientes: quibus creditur de experimentatoribus. Et aīal anulosum facit coitū suū in hyeme non expectās ver nisi quādo fuerint venti austrini: ⁊ maxime ea que non nidificant sicut musce: ⁊ formice. Et de animalib⁹ que ouāt quedā ouant semel: quedā bis: quedā ter. Scorpio autē marinus ouat semel in vere: semel in autumno. Et nulla spēs celere ouat bis: nisi illa species que cognominat̃ lete vel lenem: quoniā ouat in vere quādo occidūt pleiades. 7. aut. 8. sed non ouat oua simul: imo in tempore discreto: ita ꝙ modo vnū modo aliud: ⁊ extimant hoīes ꝙ ouant in mense bis. Et de aīalibus marinis quedā ouant omni tempore: ⁊ crescunt oua eoꝝ: ⁊ magnificant̃ velociter. Et quidā pisces sunt qui nō ouant nisi in mari: aut in littore eius sicut celemides: ⁊ nabra: isti quidē non ouant nisi in mari coccoꝝ. Et alij pisces nō ouāt nisi vbi effluūt flumina in mare: ⁊ quidā sunt ex eis qui nō ouant nisi ex eleuatione maris. Et ex piscibus est quoddam genus qđ appellat̃ nuēbedē ponit apud tropicon estiuū. q. vnū vas plenū ouis. Et ex piscib⁹ qdā generant̃ in ceno sicut ouat ille piscis qui vocatur castarem. Et de piscib⁹ quidā ouāt in parte maris non sicut abundātes in ouis in parte maris: dico in anno semel: ⁊ in alia parte abundātes in anno multotiens. Et ille qui vocat̃ chenumbie: de vniuersitate Malachie ouat omni tempore: ⁊ complebitur ouatio eius in terra in. 12. dies: ⁊ sequitur eā masculus: ⁊ sufflans semē suū super oua sua: ⁊ oua sua sunt dura valde: ⁊ nō nascunt nisi duo ⁊ duo. Et celegig coit hyeme: ⁊ ouat in vere: ⁊ inter illa tempora nidificat: ⁊ oua eius sunt sicut fruct⁹ nucis parue: ⁊ erunt oua eius plura numero: ⁊ caput masculoꝝ longius est capite feminaꝝ: ⁊ femine cubant sup oua: ⁊ abstringit in aluo oua sua anteq̄ꝫ comedat carnem suā quādo sedet ad comedendū. Et plures pisces marini ouant tempore hyemis: ⁊ veris: de habentib⁹ testā preter yricios marinos qui sunt comestibiles ab hoīb⁹: quoniā erunt pleni ouis omni tēpore: ⁊ precipue in plenilunio: ⁊ in temporib⁹ calidis in hyeme: ⁊ in estate: nisi qui fuerūt in parte terre que dicit̃ redinugio. In ea. n. parte nō ouāt nisi modicū: ⁊ sunt parui corporis: ⁊ pleni ouis. Et plures aues agrestes generant semel: ⁊ hirundines bis. Auis autē que appellatur chatcorer ouat semel: ⁊ anteq̄ꝫ recedat hyems destruuntur oua eius: ⁊ iterꝫ ouat: ⁊ facit pullos. Auis qui domesticatur: ⁊ adheret domib⁹ generat multotiens nisi in medio hyemis sicut columbe ⁊ galline. Et dico etiā ꝙ columbe quando reperiunt calorē: ⁊ annonā ouant etiā in medio hyemis: ⁊ de columbis quedā sunt spēs columbaꝝ que nō domesticant̃ penitus: ⁊ aues que assimilantur columbis in genere sunt tres spēs: maiores eaꝝ sunt altata arabice: ⁊ post alphachice: ⁊ minores arcalgalle. Et meliores sunt pulli qui nascunt̃ vere ⁊ autūno: ⁊ estate: ⁊ hyeme peiores.

Capitulū. II. de differentia spermatis.

Nunc de differētia dicamus spermatis: ⁊ scias ꝙ primū semē adolescentis in aīalibus diuersat̃: tunc si in isto tempore impregnauerit feminā erit creatura debilis: ⁊ hoc accidit in hoīb⁹: ⁊ perueniunt ad diminutionē suaꝝ vocū: ⁊ suoꝝ caloꝝ: ⁊ hoc est cum fuerit prope bis septem annos. Et sperma qđ melius est in eis est illđ qđ est in fine. 21. annoꝝ. Et somnium coitus non accidit alicui animali nisi soli homini: sꝫ forte mutatio vocis accidit ceteris aīalibus: ⁊ vox eius qui iā processit in dieb⁹ est magis sonora: ⁊ maris magis sonora q̄ꝫ femine: preterq̄ꝫ in vacca: ⁊ ceruа ⁊ voces iumētoꝝ: ⁊ alfinora sunt magis clare: ⁊ magis acute. Et vacca duoꝝ dentiū: ⁊ equus duorum dentium luxuriant: ⁊ capra: ⁊ ouis vnius anni luxuriant. Et porcus. 4. mensium luxuriat: porca. 6. mensiū parit: ⁊ in quibusdā regionibus non coeunt ante finē. 10. mensium. Et masculi sunt meliores ad generādū postq̄ꝫ habuerint tres annos: ⁊ canes incipiunt luxuriare ab. 8. mensibus: ⁊ qui tarde luxuriant sunt vnius anni: ⁊ illa canis que diutius trahit per. 61. diem: ⁊ quidam equi luxuriant post tres annos: ⁊ ab isto tertio vsq̄ꝫ ad. 20. annos melius generant: licꝫ luxurient vsq̄ꝫ ad. 33. annos: licꝫ masculi qui non stant cū equabus viuunt plusq̄ꝫ. 40. annos ⁊ equa pōt viuere. 40. an. ⁊ iam visus fuit equus. 70. an.

nis:⁊ asinus luxuriat post annū tertium vsq; ad.30.an.⁊
non pōt luxuriare citius q̄ȝ post duos annos ⁊ dimidiū:⁊
homo masculus nō bene luxuriat nisi ad 60.annos in re
gionibus calidis:⁊ mulier vsq; ad.50.ſȝ qḋ accidit in plu-
ribus est in hoībus masculis:⁊ deficiūt in ſp̄mate post.l.
annos:vel tardius ad.60.⁊ mulier ad.49.annos vel vlte
rius.50.⁊ ouis vsq; ad.8.ānos:⁊ si fuerit bona vsq; ad.xi.
annos:⁊ fetus cuiuslibet generis ex ſene nat⁹ est malus:
⁊ proprie hoc accidit in porcis:⁊ porcus generat bonos
ad.7.annos:⁊ tunc magis luxuriat:⁊ porcus qui cito lu-
xuriat facit filios paruos:⁊ ſenes porci parū generāt:⁊ ſ
cū sunt.xi.annis:⁊ meliores sui filij sunt qui naſcuntur in
hyeme:⁊ qui in estate sunt peiores ⁊ macri:⁊ mali. Et ca-
nes generant vsq; ad.18.annos.Et elephas luxuriat vsq;
ad ſex annos ⁊ per totū tp̄s vite ſue pōt luxuriare:⁊ femi
na elephas postq̄ȝ peperit nō impḡnaᷓ vsq; ad triēnium.
Et cū impregnaᷓ nō tangitur post a ſuo mare: tenet fetū
in ventre per biēnium:⁊ nō parit nisi vnicū.Et equa:⁊ ca
mela:⁊ asina tenēt in ventre per.ix.menſes. Et postq̄ȝ di-
xit Ar.ista narrauit de piſcibus:⁊ dixit q̄ quidā piſces
generanᷓ ex luto:⁊ quidā ex harena:⁊ q̄dā ex harena in
luto:⁊ quidā generātur ex luto qḋ assimilaᷓ lane viridi:
⁊ dicitᷓ cendame.Et quidā sunt de numero illoꝝ qui di-
cuntur ab hominib⁹ defendere p̄dictos:⁊ ſemp̄ sunt par
ui similes paruis cancris. Et plura alia que sūt testea na-
ſcuntur in tali ceno:⁊ differentia illoꝝ:⁊ ſm̄ d̄fiam ceni
⁊ harene:⁊ſecundū hoc habēt diuerſa nomina in greco:⁊
in fiſſuris lapidū generanᷓ quedā aialia ex quolibet isto-
rū:⁊ ventre ſuo generaᷓ aliud.Et quedā sunt que nō re-
cedunt a ſuis locis in quib⁹ generanᷓ:⁊ si auferunᷓ a ſuis
locis moriunᷓ.Et illoꝝ est quoddā genus qḋ est calidū
multū in ſua cōplexione:⁊ quādo tranſglutiunt aliquod
aial in momento illud in ſuo stomacho decoquiᷓ quaſi
eēt bis decoctū.Et aumel:⁊ quedā pars cancroꝝ paruo-
rum generaᷓ a terra:⁊ mutant testas ſecundū mutatio-
nē temporū.Et quedā aialia intrant conchas alioꝝ:⁊ co
medūt carnes ibi repertas:⁊ moranᷓ post in illis cōchis.
Et quedā aialia habent testā.q.per totū:⁊ generantur ex
lapidibus:⁊ dicunᷓ ſpongie:⁊ morantur in fixuris lapi-
dū:⁊ qḋ moraᷓ in fixuris lapidū stat imobile: ⁊ que sunt
in planitie lapidū mouentur ad paſcendum:⁊ in locis in
quibus applicanᷓ coste sunt quedā aialia que assimilan-
tur araneis:⁊ dicunᷓ creſcere quouſq; fiant animalia.Et
ſpōgia habet tres ſpēs:⁊ vna ſpēs rara:⁊ alia ſpiſſa ⁊ alia
parua ſpiſſa dura:⁊ ista tertia ſpēs inuenitur plena luto:⁊
habet ſenſum tact⁹:⁊ ideo ſe constringit contra:⁊ cōstrin
git ſe contra ventū:etiā aliq̄ñ in corpore ſuo generantur
gaſones:⁊ ille gaſones inueniunᷓ comedere ſup̄fluitates
corporis ſui cū ſcinditur illa ſpongia ab hominib⁹.Et pi-
ſcis paruus quando ſcinditur aliqua portio a ſuo corpo-
re iterū creſcit.Et piſces qui moranᷓ in pelago habēt car-
nes magis molles:⁊ illi qui moranᷓ in loco in quo tan-
guntur a frigore ⁊ vento habent carnes magis duras.Et
frigus intenſum:⁊ calor intēſus interficit paruos piſces:
⁊ molliores istoꝝ sunt illi qui moranᷓ p̄pe fundū ſupra
petras:⁊ sunt illi qui morantur ſuper lapides fixi:⁊ non
amittūt nigredinē anteq̄ȝ abluanᷓ. Et figiᷓ ſuper lapidē
per quedā ſua additamenta:⁊ ſup̄ partē ſui inferiorē ha-
bet quoddā additamentū amplum.q.membrana ſpiſſa.
Et illud quod natat prope ſolū est marius:⁊ oīa illa fora-
mina carthilaginoſa sūt clauſa p̄terq̄ȝ ſex aut.8.que sunt
aperta:⁊ putant hoīes qḋ per illa accipiaᷓ nutrimentū.
Et in istis est quoddā genus qḋ vocatur nō ablutū:⁊ est
ſpiſſū multū:⁊ non habet ampla foramina carthilagino
ſa:⁊ inter ista predicta est differentia in nigredine intēſa:

⁊ ista sunt nigra p̄pter lutum. Et aial qḋ dicitur karabo
impḡnatur per tres menſes:⁊ postea ponit oua que assi-
milanᷓ racemo:⁊ illa oua sunt inter ſuā caudā:⁊ ſuū ven-
trem in vtroq; latere:⁊ quādo ponit oua eleuat caudam:
⁊ quoddā additamentū ſuū carthilaginoſum:vt per cō-
preſſionē exprimat oua:⁊ illud additamentū creſcit mul
tū tempore poſitionis ouoꝝ.Et ſepia ponit vnum ouum
in luto:⁊ stat ſuper per.20.dies ⁊ noctes:⁊ postea illō ouū
constringit ſe:⁊ ſuas partes:⁊ post ex illo generaᷓ karabo
in termino.15.dieꝝ:⁊ karabo aliq̄ñ fit ex ouis alioꝝ pi-
ſcium:⁊ dico q̄ karabo assimilatur gaſone:qḋ aut fit ex
alio aiali:aut aliud animal ex ipſo.

¶ Incipit liber ſextus.De ouis aialiū:⁊ ſuis pullis:⁊ ano
thomia eoꝝ.Capitulū .I.

Galline maiores corpore faciūt plu
ra oua vsq; ad.60.Et quidā
modus est gallinaꝝ que sunt regis adria
ni:⁊ sunt longe corpore:⁊ ponūt quottidie:
⁊ est mali modi īterficit filios:⁊ forte sunt
multe galline que ponūt quottidie bis.Et
quedā sunt que p̄pter multitudinē ouoꝝ
habēt grauitatē in corpore ⁊ debilitanᷓ in vita:⁊ palum-
bi agrestes:⁊ alius modus est in eis que dicunᷓ truchais
⁊ que dicunᷓ farcauit.Et alius modus est ex eis qui dici-
tur attragalet:⁊ q̄ assimilanᷓ istis ponūt in anno bis.Et
palūbi domestici ponūt fortaſſe decies in anno. Et aues
que hñt vngues curuos ponūt in anno ſemel.⁊ aliquan-
do plus:⁊ maior numerus ouoꝝ ſuoꝝ est 10.vel parum
plus.Sȝ tubereig qḋ diciᷓ ganges:⁊ cubeg:⁊ cortbrace:
⁊ dactrabe:⁊ carbuge:⁊ tederuge:ponūt oua ſua iter her-
bas:⁊ q̄dā aues inter petras:⁊ aues vocate a grecis cauli
similes colori antimodi faciūt nidos ſuos in arborib⁹ ex
luto ſicut irūdines in ſup̄ficie carbenarū ferri.Sȝ vpupa
moraᷓ in fixuris lapidū:⁊ parietū:⁊ ibi ponit oua ſua ſi-
ne nidos:ſȝ rochi assimilanᷓ in hoc istis:⁊ quedā ſpēs auiū
nō ponit oua nisi in arborib⁹ certis:⁊ oīa oua auiū habēt
testā:⁊ membranā:⁊ albumē ⁊ vitellū:piſciū in pelago:⁊
ripis magis est in q̄titate q̄ȝ albumē:⁊ oua sunt alba ſicut
cubeg:⁊ columbaꝝ:⁊ q̄dā pallida ſicut auiū aquaticaꝝ
q̄ habitātiū in ripis maris:⁊ q̄dā maculata ſicut oua me
learnidē fetenti:⁊ q̄dā oua rubea ſicut color lapidis ala-
rici.Sicut oua de baiarim:⁊ puto q̄ illa auis est alchaeꝫ:
⁊ quedā sunt acuta in vno capite:⁊ lata in altero:⁊ qḋ ca-
put eius exit est latū:⁊ oua feminina sunt que sunt longio
ra:⁊ que sunt hñtia vtrūq; caput acutū:⁊ maſcula sunt q̄
hñt rotūditatē:⁊ oua per ſe faciūt pullos cū fuerint in lo-
co calido:⁊ exeunt pulli per ſe:⁊ hoīes egypti ponunt ſua
oua ad hoc faciēdū in harena:⁊ fuit quidā de beneꝫ ⁊ nō
exiuit de domo ſua anteq̄ȝ exiuerunt de ouis ſuis poſitis
in culdtra calida pulli:⁊ ſperma auiū est albū ſicut ſper-
ma alioꝝ:⁊ ſperma recipiᷓ a femina prope diafragma:⁊
p̄mo cū recipiᷓ fit albū:⁊ post vertitur in colorē ſangui-
nis:⁊ palee:⁊ creſcit:⁊ caleſit:⁊ post circuit totū ouū in oī
parte:⁊ oua venti nō ponunᷓ ſecundū modū luxurie:q̄
pulli qui nūq̄ȝ coiuerūt ponunt oua:vt anſeres:⁊ galline
⁊ oua venti sunt minora:⁊ minoris delectationis . Et cū
ponunᷓ ſub gallina nō mutanᷓ a ſua albedine:⁊ citrinita
te:licȝ diu morenᷓ ſub gallina. Et que faciunt oua venti
sunt galline:⁊ cubeg:⁊ modi palumbaꝝ:⁊ pauones:⁊ an-
ſeres:⁊ aues q̄ diciᷓ ciceluchē ⁊ ista ciceluchē cōponiᷓ ex
anſere:⁊ vulpe:⁊ struitiōe:⁊ citi⁹ exeūt pulli in estate q̄ȝ in
hyeme:⁊ q̄ pulli in estate veniūt in cōplemētū in.18.no-
ctibus:⁊ in hyeme frigida in.75.Et femine magis custo-
diunt oua q̄ȝ maſculi.Et oua venti sunt vt in plurib⁹ au-
tumnalia meridionali existente vento:⁊ ista oua venti:⁊

ſi vt in pluribꝰ ſint formata: ⁊ dura ꝑ coitũ: tñ galli recipi-
unt virtutẽ generatiuã: ⁊ mutatio: ⁊ aſſimilatio accidit in
ouis ꝓpter ſuꝑuenientes ſpma galli. Et oua cheuet ſunt ma
ioris mẽbrane. Et oua pulli ſunt minora: ⁊ ſunt creſcẽtia
ſm̃ crementũ matris: ⁊ qñ eſt diuiſio inter gallinas q̃ cu-
bant oua ⁊ q̃ ponũt: ſanant̃ vel infirmant̃: ⁊ galline ⁊ mul-
te alie aues tpe coitus hñt horripillationẽ: ⁊ femina colũ-
be excitat caudã tpe luxurie: ⁊ curuat ipſaꝫ verſus anũ: ⁊
q̃dã aues ſunt q̃ accipiũt poſt tps luxurie ſue lignũ in ore
ſuo qñ intrãt aquã ad natandũ: ⁊ hoc plurimũ galline: ⁊
anſeres: ⁊ oua galline ſunt cõplentia ſe in .10. diebꝰ: ⁊ oua
palũbaꝝ cõplent̃ tpe minori: niſi qꝛ pñt retinere iterum
ea in tpe maiori co: ⁊ illõ faciũt palũbe: retinẽt. l. oua qñ
damnificat̃ nidus: ⁊ qñ auferunt̃ penne ꝑ damnificatio-
nẽ ita ꝙ nõ põt ſe cooperire: aut qñ ſunt ĩfirme: ⁊ palũbi
oſculant̃ ſe per ꝯfricationẽ picoꝝ. Et dico ego ꝙ non fit
oſculũ: ſed potius ꝯfricatio q̃dã dilectionis: licꝫ neſciat̃ il-
lud vere: ⁊ dicit Ariſtoteles ꝙ iſtud accidit ſemꝑ ante lu-
xuriã: vt in pluribꝰ: ⁊ qñ deficiũt maſculi ꝯfricat ſe femi-
na cũ femina: ⁊ oua iuuenũ faciũt citius filios: qꝛ ſperma
eius manifeſtat ſe. ſ. in tribus diebus: ⁊ nõ facit ita in ouis
ſenũ: ⁊ qñ pullus debet creari ex ouo: vitellũ ſtatiꝫ appli-
cat ſe ad acumen oui: ⁊ facit ſe id qd̃ debet eẽ cor q̃dã gut-
ta ſanguinea ventoſa: ⁊ ex illa gutta ꝓcedunt due vene: ⁊
in eis eſt ſanguis ꝯgelatus: ⁊ vna vadit ad telã que circũ-
dat pullũ: ⁊ cõtexit̃ de filis rubeis: ⁊ cooperit albumen: ⁊
alia tela cooperit vitelluꝫ: ⁊ poſt apparet corpus: ⁊ caput
et oculi inflati: ⁊ poſt diminuunt̃: ⁊ qd̃ ſe cõplet de mem-
bris ṗmo eſt illud qd̃ eſt ſpũale: ⁊ mẽbra ſunt ex albumi-
ne: ⁊ nutriunt̃ ex vitello: ⁊ poſt .10. dies apparet retificata
creatura: ⁊ maius in eis eſt caput: ⁊ poſt oculi qui ſunt tã
magni: vt due fabe nigre: ⁊ ſunt clari ⁊ puri ꝓpter humi-
ditatẽ ſummã in eis ꝯtra ſoliẽ: ⁊ inter cor ⁊ oculũ eius vna
de duabꝰ venis: ⁊ in rei veritate nõ niſi ad medullã: ⁊ ꝓ-
pe oculũ ꝓcedunt due vene ad duas telas: vna. ſ. que eſt
ſuꝑ vitellũ: ⁊ alterã ſuꝑ albumẽ: ⁊ de iſtis duabꝰ venis fi-
unt tres: qñ vna facit de ſe duos ramos: ⁊ alia vena ꝓce-
dit ad telã que cooperit pullũ: ⁊ qñ creſcit pullus inueni-
mus in eius vitello qd̃ diuidit̃ in duas partes oui: ⁊ albu-
men ad mediũ: ⁊ illud vitellũ vertit̃ in colorẽ albũ: ⁊ poſt
.10. dies nõ inuenit̃ niſi color albus: ⁊ poſt fit color eiꝰ co-
lor palee: ⁊ iſta tela ṗdicta eſt alia q̃ꝫ illa que ꝯtexta fuit
ex venis: licꝫ illa que eſt ex venis coopit illũ pullũ: ⁊ hu-
miditatẽ: tñ alia eſt tela: que opit: ⁊ diſtinguit pullũ ab il-
la humiditate: ⁊ ab vna vena: ⁊ de enumeratis ducit ad
pullũ de vitello: ⁊ poſt .20. dies cõplent̃ plume in pullo: ⁊
ꝑ modicũ tactũ in illo tpe cadent pẽne: ⁊ ſi cõterat̃ teſta
ĩuenit̃ caput in pte dextra tele ſub ala: ⁊ videtur in eo ex-
ufflatio: ⁊ poſt .10. dies apparet tela q̃ coopit humiditatẽ
que eſt iter telã magnã apparitione manifeſta: ⁊ vitelluꝫ
vnũ duoꝝ oculoꝝ: ⁊ tela ſecũda: q̃ coopit vitellũ eſt ꝓpe
aliũ oculũ: ⁊ pñᵐ duaꝝ telaꝝ eſt a corde a vena magna: ⁊
erit vmblicus vel id qd̃ eſt loco vmblici diuerſuꝫ a pullo:
⁊ alia tela q̃ eſt ſuꝑ vitellũ applicat̃ ſuꝑ vitellũ minꝰ gra-
cile: ⁊ in ventre pulli adunat̃ ſuꝑfluitas citrina ex vitel-
lo: ⁊ hꝫ multã q̃titatẽ: ⁊ aliqñ ꝓcedit ex eo ſuꝑfluitas q̃-
dã ad telã exteriorẽ: ⁊ fit alba: ⁊ poſt illud qd̃ eſt in vẽtre
mutat̃ paulatim quouſq; nihil remanet. Et aliqñ faciũt
galline oua mala que nõ faciunt pullos. Et de mirabilibꝰ
que ego vidi eſt qd̃ ꝯtingit lauerine vie. ſ. ꝙ ouum qd̃ re-
lucet qd̃ numerat̃ in libris antiqs q̃le eſt: ⁊ nõ eſt remo-
tũ qn illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ ouãt aues
oua cũ duplici gẽma: ⁊ iter eas gẽmas eſt aliqñ tela: ⁊ ali-
quando ſine tela. Et narrat Ar. ꝙ gallina fecit .18. oua: ⁊
q̃dlibet habebat duo vitella: ⁊ in quolibꝫ eoꝝ duoꝝ duo
pulli inueniebantur ꝓterq̃ꝫ in vno. Et q̃dã ſunt galline q̃
hñt hec in virtute ꝙ ſemꝑ ponũt ouũ duplicis vitelli: ⁊
duplicis pulli: ⁊ vnus pullus erit minor: ⁊ palumbi: ⁊ que
aſſimilant̃ eis faciunt duos pullos: ⁊ tres ad plus: ⁊ non
excũt niſi duo pulli: ⁊ qñ duo oua pꝰ deꝑdita ſunt faciũt
noua oua: vt recuperẽt deperditũ. Et dico ꝙ multi ſunt
qñ deſiderãt hoies rapere pullos ſuos deſiderãt illo tpe
⁊ volunt luxuriare: ⁊ palumba ponit ouũ maſculi pꝰ die:
⁊ ſequẽti femina: ⁊ maſculus palumbaꝝ: ⁊ aliaꝝ auiũ ſi-
bi ſimiliũ cubat oĩ die media: ⁊ femina in ſequẽti medie-
tate: ⁊ ꝑ totã noctẽ: ⁊ mater frangit ouũ poſt .20. dies: ⁊ ca-
lefacit pullũ mater ṗmo: ⁊ pater ſecũdũ vices: ⁊ femina
ſemꝑ cuſtodit magis filios ſuos. Et aliqñ palumba ouat
duodecies in anno: ⁊ palumbi circa hyemẽ luxuriant: ⁊
faciunt oua. Poſtq̃ꝫ fuerint triũ menſiũ in etate: ⁊ tenet
ouũ in ventre .14. diebus: ⁊ cubat ꝑ .22. dies: ⁊ poſtq̃ꝫ exit
ab ouo .18. diebꝰ incipit volare: ⁊ quidã dicunt ꝙ femina
viuit ꝑ .60. annos: ⁊ ꝑdices .16. annos: aut modicũ plus. Et
auis que dicit̃ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra
viſuꝫ hoium: ita ꝙ vix põt inueniri eius nidus. Et dico ꝙ
aliqñ ſero inuenit̃ eius nidus: ſꝫ eſt poſitus in loco inac-
ceſſibili: ⁊ qꝛ ſunt in loco inacceſſibili: putabat̃ a quodaꝫ
Sophiſta ꝙ nõ moraret̃ in terra grecoꝝ: ſꝫ venit ſolum
aliqñ ad illã: ⁊ iſte aues aliqñ ſequũtur exercitũ: ⁊ in pre-
lijs: ⁊ ſignificãt malũ exercitibꝰ: ⁊ hoies tenent iſtã auẽ
fortunatã. Et aquila facit tria oua: ⁊ cubat duo: ⁊ eijcit ter-
tiũ: ſicut dicunt hoies: ſꝫ iã inueniebant̃ in eius nido tres
pulli: ⁊ qñ habet tres pullos ꝑcutit alis tertiũ: ⁊ eijcit ipſũ:
qꝛ nõ hꝫ dare nutrimentũ tribꝰ: qꝛ multũ macreſcit in il-
lo tpe: qꝛ virtus eius ꝯſumit̃ in cubatione: ⁊ creatione: ⁊
ita faciũt multe alie aues: ⁊ ꝓpter hoc hñt cor durũ ſuper
ſuos filios: ⁊ propter iſta ſpẽs que dr̃ Barbarur. Et nigre
aquilaꝝ ſunt deterioris voluntatis: qꝛ magis odit filios: ⁊
filius tertius qui eijcit̃ ab aquila accipit̃ ab aue quadã q̃
dicit̃ Cabin: ⁊ cabin dat ei nutrimentuꝫ. Et cubatio ma-
gnaꝝ auiũ ſuꝑ oua eſt .30. dieꝝ: ⁊ mediaꝝ ſicut accipitris
⁊ miluí .20. dieꝝ: ⁊ que faciũt duo vel tria oua aliqñ ſꝫ ra-
ro: ⁊ coruus ſilr ṗdictis: ⁊ vna ſpẽs de his que dr̃ Algoliꝫ
facit aliqñ .4. oua. Et illa ſpẽs que ſũt vnguiũ vncoꝝ qñ
pulli accipiũt vires eijciunt patres ſuos filios de nido. Et
iã dixerunt hoies fideles ꝙ pulli ṗdicti volant cum pa-
tribus ſuis duobꝰ annis: ⁊ venant̃ cũ eis in vnũ: ⁊ patres
fugiũt a filijs: ⁊ filij ſequũtur pñes quouſq; pñes cadũt in
terra. Sed coruus ẽt ꝑ tpe: ⁊ poſtq̃ꝫ filij ſui inceperũt vo-
lare dimittit pater eos: ⁊ tãdẽ ſtringet roſtrũ eoꝝ roſtro
ſuo in aere volando. Et quoddã genus auiũ qd̃ vocatur
Banchem: ⁊ aſſimilant̃ accipitri niſi in roſtro: ⁊ capite: q̃-
bus aſſimilant̃ palumbis: ⁊ aſſimilant̃ accipitri in vola-
tu ⁊ colore: ⁊ in loco lineaꝝ nigraruꝫ hñt guttas nigras: ⁊
putant hoies: ꝙ iſte aues ſunt aliqñ accipitres: aut acci-
pitres iſte: ⁊ putãt hoies ꝙ hoc ſit: qꝛ nũq̃ꝫ viderũt filios
eius: ⁊ h̄ eſt remotũ multũ: ⁊ iã viderũt hoies accipitres
qui comedũt hãc auẽ: ⁊ ponit oua in nido alieno: ⁊ come-
dit oua reperta in illo nido: ⁊ facit aliqñ vnũ ouũ aliquã-
do duo: ⁊ ouat in nido auis que dr̃ Doulenẽ: ⁊ viſitat ali-
qñ ſuos pullos. Et dico ꝙ in regionibꝰ que ſunt poſt nilũ
⁊ corraſcenos eſt auis que dicit̃ Labul: ⁊ eiꝰ vox aſſimila-
tur ſuo nomini: ⁊ eiꝰ vox cõponit̃ ex duplici tono: acuto. ſ.
⁊ graui: ⁊ ṗdicta auis facit ſonitũ alchacha: ⁊ eſt mlto mi-
nor accipitre: ⁊ eſt eq̃lis aui que dicit̃ ſparauẽis: ⁊ eſt ma-
ior in ſua ſpẽ: ⁊ aſſimilat̃ ei in ſuo colore: ⁊ q̃titate: ⁊ vola-
tu niſi in capite: ⁊ pica ſua: ⁊ vngues ſunt ſicut columbe: ⁊
caput magis palumbe capitis. Et ego vidi eiꝰ pullũ in ni-
do cuiuſdã parue auis que morat̃ in limbo aque: ⁊ mira-
bar. Et deinde vidi in terra de inrgen: ⁊ de cauerçin locũ

nis:⁊ asinus luxuriat post annū tertium vsq3 ad.30.an.⁊
non pōt luxuriare citius q̄3 post duos annos ⁊ dimidiū:⁊
homo masculus nō bene luxuriat nisi ad 60.annos in re
gionibus calidis:⁊ mulier vsq3 ad.50.s3 qḋ accidit in plu
ribus est in hoībus masculis:⁊ deficiūt in spmate post.l.
annos:vel tardius ad.60.⁊ mulier ad.49.annos vel vlte
rius.50.⁊ ouis vsq3 ad.8.ānos:⁊ si fuerit bona vsq3 ad.xi.
annos:⁊ fetus cuiuslibet generis ex sene nat⁹ est malus:
⁊ proprie hoc accidit in porcis:⁊ porcus generat bonos
ad.7.annos:⁊ tunc magis luxuriat:⁊ porcus qui cito lu
xuriat facit filios paruos:⁊ senes porci parū generāt:⁊ ħ
cū sunt.xi.annis:⁊ meliores sui filij sunt qui nascuntur in
hyeme:⁊ qui in estate sunt peiores ⁊ macri:⁊ mali. Et ca
nes generant vsq3 ad.18.annos.Et elephas luxuriat vsq3
ad sex annos ⁊ per totū tp̄s vite sue pōt luxuriare:⁊ femi
na elephas postq̄3 peperit nō impḡnat̄ vsq3 ad triēnium.
Et cū impregnat̄ nō tangitur post a suo mare: tenet fetū
in ventre per biēnium:⁊ nō parit nisi vnicū.Et equa:⁊ ca
mela:⁊ asina tenēt in ventre per.12.menses. Et postq̄3 di
xit Ar.ista narrauit de piscibus:⁊ dixit q̄ quidā pisces
generant̄ ex luto:⁊ quidā ex harena:⁊ qdā ex harena in
luto:⁊ quidā generātur ex luto qḋ assimilat̄ lane viridi:
⁊ dicit̄ cendame.Et quidā sunt de numero illoꝝ qui di
cuntur ab hominib⁹ defendere pdictos:⁊ semp sunt par
ui similes paruis cancris. Et plura alia que sūt testea na
scuntur in tali ceno:⁊ differentia illoꝝ:⁊ fm̄ diuām ceni
⁊ harene:⁊ secundū hoc habēt diuersa nomina in greco:⁊
in fissuris lapidū generant̄ quedā aialia ex quolibet isto
rū:⁊ ventre suo generat̄ aliud.Et quedā sunt que nō re
cedunt a suis locis in quib⁹ generant̄:⁊ si auferunt̄ a suis
locis moriunt̄.Et illoꝝ est quoddā genus qḋ est calidū
multū in sua cōplexione:⁊ quādo transglutiunt aliquod
aial in momento illud in suo stomacho decoquit̄ quasi
eēt bis decoctū.Et aumel:⁊ quedā pars cancroꝝ paruo
rum generat̄ a terra:⁊ mutant testas secundū mutatio
nē temporū.Et quedā aialia intrant conchas alioꝝ:⁊ co
medūt carnes ibi repertas:⁊ morant̄ post in illis cōchis.
Et quedā aialia habent testā.q.per totū:⁊ generantur ex
lapidibus:⁊ dicunt̄ spongie:⁊ morantur in fixuris lapi
dū:⁊ qḋ morat̄ in fixuris lapidū stat imobile:⁊ que sunt
in planitie lapidū mouentur ad pascendum:⁊ in locis in
quibus applicant̄ coste sunt quedā aialia que assimilan
tur araneis:⁊ dicunt̄ crescere quousq3 fiant animalia.Et
spōgia habet tres spēs:⁊ vna spēs rara:⁊ alia spissa ⁊ alia
parua spissa dura:⁊ ista tertia spēs inuenitur plena luto:⁊
habet sensum tact⁹:⁊ ideo se constringit contra:⁊ cōstrin
git se contra ventū:etiā aliqñ in corpore suo generantur
gasones:⁊ ille gasones inueniunt̄ comedere supfluitates
corporis sui cū scinditur illa spongia ab hominib⁹.Et pi
scis paruus quando scinditur aliqua portio a suo corpo
re iterū crescit.Et pisces qui morant̄ in pelago habēt car
nes magis molles:⁊ illi qui morant̄ in loco in quo tan
guntur a frigore ⁊ vento habent carnes magis duras.Et
frigus intensum:⁊ calor intēsus interficit paruos pisces:
⁊ molliores istoꝝ sunt illi qui morant̄ ppe fundū supra
petras:⁊ sunt illi qui morantur super lapides fixi:⁊ non
amittūt nigredinē anteq̄3 abluant̄. Et figit̄ super lapidē
per quedā sua additamenta:⁊ sup partē sui inferiorē ha
bet quoddā additamentū amplum.q.membrana spissa.
Et illud quod natat prope solū est malus:⁊ oīa illa fora
mina carthilaginosa sūt clausa pterq̄3 sex aut.8.que sunt
aperta:⁊ putant hoīes qḋ per illa accipiat̄ nutrimentū3.
Et in istis est quoddā genus qḋ vocatur nō ablutū:⁊ est
spissū3 multū:⁊ non habet ampla foramina carthilagino
sa:⁊ inter ista predicta est differentia in nigredine intēsa:

⁊ ista sunt nigra ppter lutum. Et aial qḋ dicitur karabo
impḡnatur per tres menses:⁊ postea ponit oua que assi
milant̄ racemo:⁊ illa oua sunt inter suā caudā:⁊ suū ven
trem in vtroq3 latere:⁊ quādo ponit oua eleuat caudam:
⁊ quoddā additamentū suū carthilaginosum:vt per cō
pressionē exprimat oua:⁊ illud additamentū crescit mul
tū tempore positionis ouoꝝ.Et sepia ponit vnum ouum
in luto:⁊ stat super per.20.dies ⁊ noctes:⁊ postea illḋ ouū
constringit se:⁊ suas partes:⁊ post ex illo generat̄ karabo
in termino.15.dieꝝ:⁊ karabo aliqñ fit ex ouis alioꝝ pi
scium:⁊ dico q̄ karabo assimilatur galone:qḋ aut fit ex
alio aiali:aut aliud animal ex ipso.

Incipit liber sextus. De ouis aialiū:⁊ suis pullis:⁊ ano
thomia coꝝ. Capitulū .I.

Galline maiores corpore faciūt plu
ra oua vsq3 ad.60.Et quidā
modus est gallinaꝝ que sunt regis adria
ni:⁊ sunt longe corpore:⁊ ponūt quottidie:
⁊ est mali modi iterficit filios:⁊ forte sunt
multe galline que ponūt quottidie bis.Et
quedā sunt que ppter multitudinē ouoꝝ
habēt grauitatē in corpore ⁊ debilitant̄ in vita:⁊ palum
bi agrestes:⁊ alius modus est in eis que dicunt̄ truchais
⁊ que dicunt̄ farcanit.Et alius modus est ex eis qui dici
tur attragalet:⁊ q̄ assimilant̄ istis ponūt in anno bis.Et
palūbi domestici ponūt fortasse decies in anno. Et aues
que hn̄t vngues curuos ponūt in anno semel:⁊ aliquan
do plus:⁊ maior numerus ouoꝝ suoꝝ est 10.vel parum
plus.Sed tubereig qḋ dicit̄ ganges:⁊ cubeg:⁊ corbrace:
⁊ dactrabe:⁊ carbuge:⁊ tederuge:ponūt oua sua iter her
bas:⁊ q̄dā aues inter petras:⁊ aues vocate a grecis caulī
similes colori antimodi faciūt nidos suos in arborib⁹ ex
luto sicut hirūdines in supficie cathenarū ferri.Sed vpupa
morat̄ in fixuris lapidū:⁊ parietū:⁊ ibi ponit oua sua si
ne nido:⁊ rochi assimilant̄ in hoc isti:⁊ quedā spēs auiū
nō ponit oua nisi in arborib⁹ certis:⁊ oīa oua auiū habēt
testā:⁊ membranā:⁊ albumē ⁊ vitellū:piscū in pelago:⁊
ripis magis est in q̄titate q̄3 albumē:⁊ oua sunt alba sic̄
cubeg:⁊ columbaꝝ:⁊ q̄dā pallida sicut auiū aquaticaꝝ:
⁊ habitātiū in ripis maris:⁊ q̄dā maculata sicut oua me
learanidē ferenti:⁊ q̄dā oua rubea sicut color lapidis ala
rici.Sicut oua de baiarim:⁊ puto q̄ illa auis est alchaaꝝ:
⁊ quedā sunt acuta in vno capite:⁊ lata in altero:⁊ qḋ ca
put eius exit est latū:⁊ oua feminina sunt que sunt longio
ra:⁊ que sunt hn̄tia vtrūq3 caput acutū:⁊ mascula sunt q̄
hn̄t rotūditatē:⁊ oua per se faciūt pullos cū fuerint in lo
co calido:⁊ exeunt pulli per se:⁊ hoīes egypti ponunt sua
oua ad hoc faciēdū in harena:⁊ fuit quidā de benes ⁊ nō
exiuit de domo sua anteq̄3 exiuerunt de ouis suis positis
in culcitra calida pulli:⁊ sperma auiū est albū sicut sper
ma alioꝝ:⁊ sperma recipit̄ a femina prope diafragma:⁊
primo cū recipit̄ fit albū:⁊ post vertitur in colorē sangui
nis:⁊ palee:⁊ crescit:⁊ calefit:⁊ post circuit totū ouū in oī
parte:⁊ oua venti nō ponunt̄ secundū modū luxurie:q2
pulli qui nūq̄3 coiuerūt ponunt oua:vt anseres:⁊ galline
⁊ oua venti sunt minora:⁊ minoris delectationis . Et cū
ponunt̄ sub gallina nō mutant̄ a sua albedine:⁊ citrinita
te:licz diu morent̄ sub gallina. Et que faciunt oua venti
sunt galline:⁊ cubeg:⁊ modi palumbaꝝ:⁊ pauones: ⁊ an
seres:⁊ aues q̄ dicūt cicelucbē ⁊ ista cicelucbē cōponit̄ ex
ansere:⁊ vulpe:⁊ strutiōe:⁊ citi⁹ exeūt pulli in estate q̄3 in
hyeme:⁊ q2 pulli in estate veniūt in cōplemētū in.18.no
ctibus:⁊ in hyeme frigida in.25.Et femine magis custo
diunt oua q̄3 masculi.Et oua venti sunt vt in plurib⁹ au
tumnalia meridionali existente vento:⁊ ista oua venti:⁊

si vt in plurib⁹ sunt formata: et dura p coitũ: tñ galli recipiunt virtutẽ generatiuã: et mutatio: et assimilatio accidit in ouis ꝓpter superuenies sp̃ma galli. Et oua ebeuet sunt maioris mẽbrane. Et oua pulli sunt minora: et sunt crescẽtia s̃m crementũ matris: et qñ est diuisio inter gallinas q̃ cubant oua et q̃ ponũt: sanant̃ vel infirmant̃: et galline et multe alie aues tpe coitus hñt horripillationẽ: et femina colũbe extẽdit caudã tpe luxurie: et curuat ipsaȝ versus anũ: et q̃dã aues sunt q̃ accipiũt post tps luxurie sue lignũ in ore suo qñ intrãt aquã ad natandũ: et hoc plurimũ galline: et anseres: et oua galline sunt cõplentia se in .10. dieb⁹: et oua palũbaꝝ cõplent̃ tpe minori: nisi qr pñt retinere iterius ea in tpe maiori co: et illõ faciũt palũbe: retinẽt. s. oua qñ damnificat̃ nidus: et qñ auferunt̃ penne p damnificationẽ ita ꝙ nõ põt se cooperire: aut qñ sunt ĩfirme: et palũbi osculant̃ se per ↄfricationẽ picoꝝ. Et dico ego ꝙ non fit osculũ: sed potius ↄfricatio q̃dã dilectionis: licȝ nesciat̃ illud vere: et dicit Aristoteles ꝙ istud accidit semꝑ ante luxuriã: vt in plurib⁹: et qñ deficiũt masculi ↄfricat se femina cũ femina: et oua iuuenũ faciũt citius filios: qr sperma eius manifestat se. s. in tribus diebus: et nõ facit ita in ouis senũ: et qñ pullus debet creari ex ouo: vitellũ statiȝ applicat se ad acumen oui: et facit se id qõ debet eẽ cor q̃dã gutta sanguinea ventosa: et ex illa gutta ꝓcedunt due vene: et in eis est sanguis ↄgelatus: et vna vadit ad telã que circũdat pullũ: et cõtexit̃ de filis rubeis: et cooperit albumen: et alia tela cooperit vitelluȝ: et post apparet corpus: et caput et oculi inflati: et post diminuunt̃: et qõ se cõplet de membris ꝑmo est illud qõ est sp̃ũale: et mẽbra sunt ex albumine: et nutriunt̃ ex vitello: et post .10. dies apparet retificata creatura: et maius in eis est caput: et post oculi qui sunt tã magni: vt due fabe nigre: et sunt clari et puri ꝓpter humiditatẽ summã in eis ↄtra solẽ: et inter cor et oculũ eius vna de duab⁹ venis: et in rei veritate nõ nisi ad medullã: et ꝓpe oculũ ꝓcedunt due vene ad duas telas: vna. s. que est sup vitellũ: et alterã sup albumẽ: et de istis duab⁹ venis fiunt tres: qm̃ vna facit de se duos ramos: et alia vena ꝓcedit ad telã que cooperit pullũ: et qñ crescit pullus inuenimus in eius vitello qõ diuidit̃ in duas partes oui: et albumen ad mediũ: et illud vitellũ vertit̃ in colorẽ albũ: et post .10. dies nõ inuenit̃ nisi color albus: et post fit color ei⁹ color palee: et ista tela ꝑdicta est alia q̃ȝ illa que ↄtexta fuit ex venis: licȝ illa que est ex venis coopit illũ pullũ: et humiditatẽ: tñ alia est tela: que opit: et distinguit pullũ ab illa humiditate: et ab vna vena: et de enumeratis ducit ad pullũ de vitello: et post .20. dies cõplent̃ plume in pullo: et p modicũ tactũ in illo tpe cadent pẽne: et si cõterat̃ testa inuenit̃ caput in pte dextra tele sub ala: et videtur in eo exufflatio: et post .10. dies apparet tela q̃ coopit humiditatẽ que est inter telã magnã apparitione manifesta: et vitelluȝ vnũ duoꝝ oculoꝝ: et tela secũda q̃ coopit vitellũ est ꝓpe aliũ oculũ: et ꝑm⁹ duaꝝ telaꝝ est a corde a vena magna: et erit vmbilicus vel id qõ est loco vmbilici diuersuȝ a pullo: et alia tela q̃ est sup vitellũ applicat̃ sup vitellũ min⁹ gracile: et in ventre pulli adunat̃ supfluitas citrina ex vitello: et hȝ multã q̃titatẽ: et aliqñ ꝓcedit ex eo supfluitas q̃dã ad telã exteriorẽ: et fit alba: et post illud qõ est in vẽtre mutat̃ paulatim quousq̧ nihil remanet. Et aliqñ faciũt galline oua mala que nõ faciunt pullos. Et de mirabilib⁹ que ego vidi est qõ ↄtingit lauerine vie. s. ꝙ ouum qõ relucet qõ numerat̃ in libris antiqs q̃ le est: et nõ est remotũ qn illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ ouãt aues oua cũ duplici gẽma: et iter eas gẽmas est aliqñ tela: et aliquando sine tela. Et narrat Ar. ꝙ gallina fecit .18. oua: et qõlibet habebat duo vitella: et in quolibȝ coꝝ duoꝝ duo

pulli inueniebantur ꝑterq̃ȝ in vno. Et q̃dã sunt galline q̃ hñt hec in virtute ꝙ semꝑ ponũt ouũ duplicis vitelli: et duplicis pulli: et vnus pullus erit minor: et palumbi: et que assimilant̃ eis faciunt duos pullos: et tres ad plus: et nũq̃ exeũt nisi duo pulli: et qñ duo oua ꝑ⁹ deꝑdita sunt faciũt noua oua: vt recuperẽt deperditũ. Et dico ꝙ multe sunt qñ desiderãt hoies rapere pullos suos desiderãt illo tpe et volunt luxuriare: et palumba ponit ouũ masculũ ꝑ⁹ die: et sequẽti femina: et masculus palumbaꝝ: et aliaꝝ auiũ sibi similiũ cubat oĩ die media: et femina in sequẽti medietate: et p totã noctẽ: et mater frangit ouũ post .20. dies: et calefacit pullũ mater ꝑmo: et pater secũdũ vices: et femina semꝑ custodit magis filios suos. Et aliqñ palumba ouat duodecies in anno: et palumbi circa hyemẽ luxuriant: et faciunt oua. Postq̃ȝ fuerint triũ mensiũ in etate: et tenet ouũ in ventre .14. diebus: et cubat p .22. dies: et postq̃ȝ exit ab ouo .18. dieb⁹ incipit volare: et quidã dicunt ꝙ femina viuit p .60. annos: et ꝑdices .16. annos aut modicũ plus. Et auis que dicit̃ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra visuȝ hoium: ita ꝙ vix põt inueniri eius nidus. Et dico ꝙ aliqñ sero inuenit̃ eius nidus: sȝ est positus in loco inaccessibili: et qr sunt in loco inaccessibili: putabat̃ a quodaȝ Sophista ꝙ nõ moraret̃ in terra grecoꝝ: sȝ venit solum aliqñ ad illã: et iste aues aliqñ sequũtur exercitũ: et in presagis: et significãt malũ exercitib⁹: et hoies tenent istã auem fortunatã. Et aquila facit tria oua: et cubat duo: et eijcit tertiũ: sicut dicunt hoies: sȝ iã inueniebant̃ in eius nido tres pulli: et qñ habet tres pullos ꝑtitit alis tertiũ: et eijcit ipȝ: qr nõ hȝ dare nutrimentũ trib⁹: qr multũ macrescit in illo tpe: qr virtus eius ↄsumit̃ in cubatione: et creatione: et ita faciũt multe alie aues: et ꝓpter hoc hñt cor duꝝ super suos filios: et proprie ista spẽs que dr̃ Barbarur. Et nigre aquilaꝝ sunt deterioris volũtatis: qr magis odit filios: et filius tertius qui eijcit̃ ab aquila accipit̃ ab aue quadã q̃ dicit̃ Cabin: et cabin dat ei nutrimentuȝ. Et cubatio magnaꝝ auiũ sup oua est .30. dieꝝ: et mediaꝝ sicut accipitris et miluĩ .20. dieꝝ: et que faciũt duo vel tria oua aliqñ sȝ raro: et coruus silr ꝑdictis: et vna spẽs de his que dr̃ Algoliȝ facit aliqñ .4. oua. Et illa spẽs que sũt vnguiũ vncoꝝ qñ pulli accipiũt vires eijciunt patres suos filios de nido. Et iã dixerunt hoies fideles ꝙ pulli ꝑdicti volant cum patribus suis duob⁹ annis: et venant̃ cũ eis in vnũ: et patres fugiũt a filijs: et filij sequũtur p̃res quousq̧ p̃res cadũt in terra. Sed coruus ẽt p tp̃s: et postq̃ȝ filij sui inceperũt volare dimittit pater eos: et tãdẽ stringet rostrũ coꝝ rostro suo in aere volando. Et quoddã genus auiũ qõ vocatur Banchem: et assimilant̃ accipitri nisi in rostro: et capite: g̃bus assimilant̃ palumbis: et assimilant̃ accipitri in volatu et colore: et in loco lineaꝝ nigrarũ hñt guttas nigras: et putant hoies ꝙ iste aues sunt aliqñ accipitres: aut accipitres iste: et putãt hoies ꝙ hoc sit: qr nũq̃ viderũt filios eius: et h̃ est remotũ multũ: et iã viderũt hoies accipitres qui comedũt hãc auẽ: et ponit oua in nido alieno: et comedit oua reperta in illo nido: et facit aliqñ vnũ ouũ aliquãdo duo: et ouat in nido auis que dr̃ Doulenẽ: et visitat aliqñ suos pullos. Et dico ꝙ in regionib⁹ que sunt post nilũ et corascenos est auis que dicit̃ Labul: et ei⁹ vox assimilatur suo nomini: et ei⁹ vox cõponit̃ ex duplici tono: acuto. s. et graui: et ꝑdicta auis facit sonitũ alchacha: et est mlto minor accipitre: et est eq̃lis aui que dicit̃ sparaxõis: et est maior in sua spẽ: et assimilat̃ ei in suo colore: et q̃titate: et volatu nisi in capite: et pica sua: et vngues sunt sicut columbe: et caput magis palumbe capitis. Et ego vidi ei⁹ pullũ in nido cuiusdã parue auis que morat̃ in limbo aque: et mirabar. Et deinde vidi in terra de iurgen: et de cauerçin locũ

vbi [illegible] vnus pullus hui⁹ auis in nido parui passeris maximo parui que facit nidū suū semp in arbore rose: et sonbax: et dat tonos diuersos: et cōpositos ex mistis tonis. Et cū ego vidi hoc fuit nidus ei⁹ in arbore panigin⁹. Et tūc dixit qdā socius meus q in nido hui⁹ minimi passeris inueniebat pullus magnus q̄si palumbe: et iste paruus passer cibabat eū: et tūc mirabar de hac re: et putabā q in illo loco eēnt duo nidi ppe se. Et socius meus adduxit pullū illū mihi: et p colorē illius pulli: et ei⁹ q̄ntitate sciui cuius auis eēt pullus: qr color ei⁹ fuit q̄si color Calāgi: et p picaz suā cognoui illū in alia re: et tenui pullū illū in manibus quousq passer volauit ad eū: quo misso in terra: passer ille qui volabat semp in circuitu descēdit ad eū: et saturauit ipm saturatione passeris qua pascunt pullos suos: et p̄cepi q reduceret ad nidū: et geuit cū pullo passer. Et tunc nō est remotum: quin ista auis assimilat accipitri: nisi qr est minoris q̄ntitatis: et forte in h genere: illa auis q̄ est in terra nostra est minoris q̄ntitatis: et forte est alteri⁹ generis q̄ pdicta. Oēs aūt aues cū ista aue in terra nostra pugnāt: qr ista auis comedit oua alia auiū: et facit stercora in nidis: et dimittit pullos suos: q̄si neglectos: tūc illi pulli recipiūt a suis patrib⁹ denegationē pceptione nālē: et pulli accipitris impinguant cito: et sunt delitiosi saporis: et vnū genus eius facit nidū sicut Racha: et aues masculi: et femine recedunt seruiētes a suis ouis tpe cubationis: sz gallina: et anser semp qescūt fere sup sua oua: sz aues aq̄tice ouant in ripis lacuū sub herbis: vt herbe ille iuuent ad cubationē: et vt reperiat cibus ppe: sz cubes diuidunt oua sua inter mares: et feminas: et q̄libet cubat oua sibi cōueniētia: et tunc cū aperiunt oua masculus nutriet pullos suos q̄s extraxit: et femina suos quos extraxit: sed masculus itez luxuriat cū sua femina cū incipiunt volare filij sui. Sed pauo viuit vigintiq annos: et ponit oua postq̄ fuerit triū annoz qn sui colores cōplent: et sue penne: et ponit vno anno. 12. oua successiue: et cubat oua sua. 30. diebus: et forte aliqn magis aliqn minus: et pauo deponit pennas suas in tpe casus folioz: et renouant pēne sue tpe renouationis foliorū: et galline cubant oua pauonum: et anatū: et aliaz auiū: sed eligūt galline cubare īter alia oua pauonū: et pp̄ter h eligūt hoies gallinas ad cubādū oua pauonū: licz habeant pauonā: qr pauo masculus vtit femina: et aufert cubationē: et frāgit oua: et pp̄ter h pauones femine remouēt in abscōdito oua sua in accessu mariū: et gallina nō pōt cubare nisi duo oua pauonū: et gallina creat pullos illos tunc: et dat eis cibū.

Caplm. II. De ouis pisciū: et coz ouatione.

Oua pisciū nō distinguunt in colore: et pisces fiunt in ouis suis fm similitudinē creationis pulloz: et secūdina nō: qr in ouis pisciū nō est duplex vena q̄ numerauimus nisi vna tm: sz vena que pcedit ad vitellū est ibi: et nō vena q̄ pcessit ad telā exteriorē circūdantē totū: et nō erit in illo ouo supfluitas: sicut i ouo pulli: sz erit ibi quedā humiditas pportionata humiditati q̄ dicebat hīc colorē palee: et epar pisciū apparet in medio. Et dixit Ar. q canes marini ouāt in vētre pp̄ter diafragma: et postq̄ trāsmutāt ad inferius: et generāt ex eis aialia: et in matricib⁹ baledarici qn iplent matrices ei⁹ sunt duo dentes magni albi: et silr matrix ei⁹ piscis qui dr legemain habet spinas: et oua declināt in matrice ad ptē istorū mēbroz: et fiūt ibi aialia: et videt q ista mēbra sunt q̄si māmille. Et dixit Ar. q mares erunt in dextra: et femine in sinistra: et aliqn mares: et femine sunt in vna parte. Sz barica que dr stupefactiua manus tacte ab ipsa. i. sui retis diuersi: fortasse in ventre eius inuenient. 60. pulli: et celecte facit pullos suos in cōplemento p sex menses et in tpe calido ppe ripas maris. Sz piscis qui dr stella ouat bis in mense: et canis marinus gńat semel: sz barica gńat semel in autūno: sz vulpes marini: et canis marin⁹: et Acbtia pmo ouant: et post faciūt pullos in ventre suo: et canis iste est canis illius generis qui est ppe nos: et forte est alterius generis: et delphin trahit in ventre. 10. mensib⁹: et filius eius cōplet q̄ntitatē sui corporis in. 10. annis: et parit i estate: et nō in alio tpe: et aliqn abscōdit se i pelago. 30. diebus: et nō apparet: et stant cū eo filij sui: et est pia sup illos multū: et viuit. 30. ānos: et hoc pcipiebat p quēdā magnū qui cognoscebat: et notabat eius etas: sed collū ponit sup terrā ab vno ad tria: et sua femia hz duas māmillas: et filij ex illis: vt parit omni hora: et qn filij sunt. xi. diez euocat illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiscant natare: et sua ossa sunt de genere carthilaginis: et iō nō moriunt nisi pcussi in timporibus: et sua vox est sicut vox vacce. Et oēs pisces hntes cortices faciunt oua: et q̄cūq hnt lenitatē preter Enchelim. Et pisces qn ouant in loco sibi vsitato saluāt sibi oua sua bene ab occasionib⁹: et tot sunt oua in piscibus q si venirent ad vitā nimis multiplicaretur mare. Et pisces mollis teste faciūt oua. Et pisces quidaz sunt qui findunt ventrē: et exeūt oua: et postea veniūt partes ventris ad cōtinuitatē: et maior ps pisciū ouat semel: et ita pisces fluminū: sed nō emittūt oua simul nisi successiue: et mas nō exit suū spma semel: sz successiue. Et duo modi pisciū marinoz: quoz vnus dr Cobatui ouat quinquies aut sexies. Et ali⁹ modus dr Elchinem: et ouat ter: et parui corporis pisces ouāt circa radices Cannaz: et circa radices viminū: et aliqn que ouāt aut pariunt in viridi aqua. Et aliqn piscis magnus stat cū paruo ad luxuriandū: et aliqn masculi stant sup oua: et hec in modo illo qui dicit morshibinim. Et alius modus custodit oua que poterit occupare galenem nomine: et femina nō curat de custodia ouoz: et quedā oua tarde complentur in gńatione aialis: et aliquādo. 50. aliquādo. 40. Et pprie hoc accidit piscibus paruis: et qui cito cōplet: cōplet in trib⁹ diebus: et in ventre maris illius generis qd dr Enechelim nō inuenitur semen neq in femina oua: et oua sua nō inueniunt nisi in collo tpe plumie: et putant hoies q ex guianes qui reperiunt in ventre suo fiant ipsi: et hoc nō est vez: sz faciunt se ex se. Et forte fit aliquando ex sanguisugis qui dicuntur intestina terre: et hoc expertū est: qr in illa terra in qua abundant sanguisuge cadūt aque: et fiunt lentigines: et post generat piscis qui dicit cudē.

Incipit liber. VII. De gńatiōe pisciū: et alioz. Caplm. I.

Aliquando vnus piscium gńat aliā spēm: et creat illam: diuersant scdm tps luxurie: et impgnationis et partus: et qd posterius parit est illud qd dr cenul: et Rana que est de genere celete ouat multū: et cito moritur et ponit oua sua in ripa maris. Et q̄dā pariunt: et diuersant scdm tps cōplementi filioz: et ibi crescit cito: et hoc fuit verbū Ar. in piscibus. Sed aialia que hnt q̄tuor pedes sunt que luxuriant in anno semel: et sūt maloz morū mares sui sicut porcus agrestis: et pp̄ter h pugnant: et parant se in luto: et significatio hui⁹: qr ambulant ad lutū: et post se desiccant: et intrāt lutū: et cū fecerint lutū intrant aquā: et post cōfricant se ad terrā. Et thauri: et camelli: et Arietes: et elephas sunt mali moris: et litigāt: et lupi sic: et leones licz pugnant: tn nō exeunt ab hoc. Et canes sunt: nō hnt tn malos mores: qr luxuriāt in anno pluries: sz aliqn pugnant inter se: et plures coniungunt supra

vnā canem aliquādo vnus expectat alterꝝ aliquādo pugnant inter se ꝓpter hoc coitu. Et forte canes masculi dabunt saltū super hoīes in itinere in tali tpe coit⁹: ꝛ ꝓpter hoc accidit metus. Et dixit Ar. femine sunt maloꝝ morū: cū dant lac filijs: ꝛ ꝓpe vrse: ꝛ canes femine: ꝛ indi distinguunt inter Elephantē: ꝛ appetentē coitū: qꝛ si pmittitur luxuriare erit inobediēs: qꝛ luxurie tēpore destruit domos. Et indi disciplināt Elephātes agrestes cū domesticis: postq̄ dederint eis cū quo īimpinguant̄: ꝛ Gallus: ꝛ vacca hnt desideriū multū: ꝛ equa qñ appetit: ventrez suū offert vento: ꝛ delectat̄ in eo qd̄ penetrat ipsaz vent⁹: ꝛ ex eo q̄ generat̄ in ventre suo ventus. Et iccirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui senē de honestis dicentez q̄ femina equa arabica in terra de alchusa appetiuit ad coitū in die decolonis: ꝛ recalcitrauit: ꝛ inuolutus est vētus in ventre eius: ꝛ non cessauit sudare: ꝛ currere donec ꝑuenit ad partes insule: ꝛ in illo cursu ꝑtrāsiuit. 8. leucas. Et memorauit Ar. in doctrina prima q̄ eius recalcitratio erat versus austrū: ꝛ septētrionē: ꝛ nō ad aliā partez: ꝛ porcoꝝ hec est via: ꝛ fluit de matricib⁹ porcaꝝ: ꝛ equaꝝ humiditas: sed post ꝑtū: quā accipiūt qui scribunt nigromantiā: ꝛ est sicut sperma subtilius: ꝛ vocant illd̄ aīal ingenij: qd̄ fluit paulatim: ꝛ significat appetitū eaꝝ quādo commiscent capita sua adinuicez: ꝛ eleuant caudas suas motu successiuo: ꝛ forte ꝓijciunt vrinas suas subito: silr se habent vacce in eleuatione caudaꝝ: ꝛ in repētina ꝓiectione vrine: ꝛ iuniores ex eis sunt magis appetentes: ꝛ maxime delicate. Et eque minorant suū appetitū qñ precidit de crine eaꝝ quo motus criniū sit faciens eas ludere: ꝛ luxuriare: ꝛ hoc est qd̄ mouet vnū eius appetitū. Et masculi equaꝝ non parcunt equab⁹ in pascuis: quāuis ipse eque non appetant: ꝛ tūc mares fugant feminas. Et silr thauri qñ appetunt coitū associant̄ eis: ꝛ Camelli repellunt equos a pascuis. Aialia aūt marina masculi eoꝝ non copulantur cū feminis in pascuis vsq; ad tps coitus: vacce: ꝛ porci: ꝛ canes desiderant qñ appetunt: ꝛ conant̄ vt orificia suaꝝ matricū apponant: ꝛ iā mēstruant̄ eque: modicū tñ: ꝛ tempore modico inter duos menses ꝛ. 4. ꝛ fortassis extendit̄ eaꝝ menstruatio vsq; ad sex mēses. Capre: ꝛ oues appetūt: ꝛ coeunt parū: ꝛ multū est inequab⁹ asinabus vaccis tempore coitus appetitus quousq; exeat ab eis supfluitas magna: ꝛ oēs iste quas diximus hūt intensiorē appetitū post mundificationez illius supfluitatis: ꝛ partus vaccaꝝ est leuior q̄ alioꝝ: ꝛ nō eijcit sanguinē multū postq̄ parit: ꝛ non menstruat mula aliquo modo: sed inspissat̄ eius vrina vno tpe plusq̄ in alio. Et vrina quadrupedū est spissior q̄ hominis. Et vrina capraꝝ: ꝛ arietū ꝛ vrine asinoꝝ sunt magis subtiles: ꝛ fecundaꝝ est vrina spissior. Et pmū lac asine q̄si saniosum: ꝛ subtile quādo peperit recipit eq̄litatez. Et oues: ꝛ capre post impregnationē impinguant̄: ꝛ sic animalia quadrupedalia postq̄ ponūt. Et catella: ꝛ porca impregnant̄ ex vno coitu: ꝛ implent̄ ambe partes matricis ex vno saltu. Et quādo masculus in porcis eijcit cito sperma in porcas: porca petit itez: sed hec oportet retardare ne festinet ad cōplementū coit⁹: porcus anteq̄ porca sit in appetitu completo: ꝛ appetitus porce cōpletus significat̄ qñ cadit ei⁹ cauda dimisse: ꝛ ouis impregnat̄ super impregnationē vsq; ad vicē tertiā vel quartā: ꝛ in tpe pluuie semꝑ z⁹ impgnatio eijcit̄ a matrice. Et vita armentoꝝ in terra Ethyopū est diuturnior: qꝛ vita coꝝ durat vsq; ad. iz. ānos. Et aliorū in alia regione vsq; ad. 10. annos. Et capre in illa regione viuūt vndeciz annis. Et capre in alia regiōe viuūt. 8. annos. Et fortassis qñ sperma arietis fuit bonū: ꝛ ouis fuit ī bonis pascuis faciet ouis duos filios: ꝛ opus est qd̄ facies armenti sit versus septētrionē tpe luxurie: qꝛ meliorabit̄: ꝛ aries qui habebit venas supra linguā albas faciet filios albos: ꝛ qñ ille vene sunt nigre faciet filios nigros: ꝛ qñ ruffe ruffos: ꝛ qñ varie varios: ꝛ q potat aquaz salsaz recipit appetitū citius ad luxuriā: ꝛ in anno qñ arietes senes festinant ante iuuenes ad coitū: significat̄ q̄ ille ānus erit fertilis. Et canis femina mēstruat in oib⁹. 7. diebus: ꝛ hoc scit̄ ꝑ apostemationē orificij sue matricis: ꝛ nō recipit coituz ista hora anteq̄ mundet̄: ꝛ catelle macrescūt ꝑ māmationē filioꝝ: ꝛ freq̄ues ꝑtus: ꝛ lac canis ē spissius q̄ aliud lac p̄terq̄ aialis ei similis: ꝛ p̄ter lac leporis: ꝛ porce. Et canis masculus postq̄ fuit sex mēsiū aut octo luxuriat̄: ꝛ aliqñ citi⁹. Et canes venatores: ꝛ generosi viuunt. 10. annos: ꝛ femine. 12. ꝛ mares sunt minoris vite: qꝛ laborāt. Et canis nō eijcit dētes nisi caninos: ꝛ post illos sunt serosi acuti nigri in senib⁹. Et equis senib⁹ dētes albē: ꝛ masculi bouē hūt albos dentes. Et in tpe ꝑlij magis luxuriāt: ꝛ trahūt ꝑ. 9. mēses vel aliqñ. 10. Et qui p̄us nascit̄ erit debilior: ꝛ vtilior part⁹ erit duoꝝ: ꝛ melioꝝ masculorū erit. 5. annoꝝ: ꝛ vita vaccaꝝ: ꝛ suoꝝ masculoꝝ vsq; ad 15. annos: ꝛ pascua augmētabūt vitā: ꝛ ges forte: qñ vacca ponet erit vber ei⁹ plenū lacte: ꝛ cū filius ei⁹ fuerit natus statiz lactabit matrē: ꝛ eque forte mrix non īplebit̄ forte coitu vno: ꝛ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: s; asine festinant implementū suaꝝ matricū.

¶ Incipit liber. VIII. Caplm. I. De diuersitate aialium fm pascua: ꝛ loca: ꝛ habitationē: ꝛ vitaꝝ variationē.

Uidam hoīes sunt in q̄buſdā locis assimilati Brutis: ꝛ lupis aialiū irrōnabiliū sicut pueri donec discernāt: ꝛ sic q̄dā sunt aialia assimilata plātis nō qd̄ hēant diffōnē plantaꝝ. Oia. n. q̄ cadunt in vnū p̄dicamētū assimilant̄ scdm gd: ꝛ domestica assimilant̄ hoib⁹ in māsionib⁹ domoꝝ: ꝛ malachie assimilant̄ hoib⁹ inq̄tū hūt vnā māsionē. Et aialia marina testea: ꝛ silr ista p̄dicta mouētur ꝛ reuertunt̄ ad locū suū: ꝛ diuersant̄ aialia in fortitudine ꝛ debilitate. Deīde post modū ordines aialiū variāt̄ q̄usq; ꝑueniāt ad spēz cōpletā q̄ est rōnalis: ꝛ dr̄ hō: ꝛ īter ista sunt aialia q̄ nascunt̄ ꝑ coitū: ꝛ conant̄ nutrire filios suos necio: ꝛ conant̄ offerre eis esuz: ꝛ diuersant̄ in inuentione locoꝝ scdz qd̄ notū est: ꝛ diuersant̄ scdz masculinitatē ꝛ femininitatē: ꝛ forte coꝝ masculi erūt molles: ꝛ femine erūt declināte ad frigiditatē: ꝛ fortassis aegrūt silitudinē feminaꝝ mēbris suis. Dico ḡ q̄ corpus aegrit ab vno mēbro ī q̄ est mā: aut q̄litas plurima quā trāsmittit ad totū corp⁹. cūq; illd̄ mēbꝝ dederit alio mēbro nutrimētū anq̄ retinuerit sibi qd̄ est necīū remanebit totū corp⁹ destitutū tūc a nutrimēto: q̄uo nō distinguet̄ īter ip̄z cui diminuunt̄ mēbra: ꝛ īter ip̄z q bz cōpleta vel supflua vl' diuersimode sita: sic est īter marē hūtē virgā: ꝛ feminā hūtē matricē: ꝛ cū p̄dictis loquat̄ de masculinitate: ꝛ femininitate: ꝛ de miro illo qd̄ accidit aialib⁹ in victoria vni⁹ sup alterꝝ. Et fortassis auis rapaꝝ: ꝛ venatoria aialia rē determinatā venant̄: sic aial marinū: qd̄ dr̄ reumanē: qd̄ determinate venat̄ aial marinū q̄ dr̄ karabo: ꝛ comedit ip̄z adeo q̄ si ambo inuenirent̄ ī vno rethi: inuenit̄ karabo mortu⁹ ex timore: ꝛ ansemenē dirūpit ip̄z: ꝛ comedit: ꝛ ansemenē cōedit̄ ab aiali qd̄ dr̄ Anchara: ꝛ nō pōt se defendere ab anchara ꝑꝑ leuitatem anchare. Et anchara fortiter adhereret corpi karabe: ꝛ īter ip̄az ꝛ oēs spēs Malachie comedūt carnes: ꝛ karabo venat̄ minores p̄isces donec accipit eos in suis hītatiōib⁹: ꝛ arma sua sunt p̄dicta additamēta sup oculos: ꝛ cū illis venat̄: ꝛ cū illis accipit cibū: ꝛ est astutū in ira sua cū venat̄: cū illis additamētis bellāt adinuicē ros A

sue spẽi:sicͭ arietes iter se:ꝛ aliqñ vna acies ꝓliaẽ cuꝫ alia
acie de suo ꝓpo gñe:ꝛ an semenẽ pluris venationis est q̃
ringilia:qꝛ̃ trabit ipꝫ qd venaẽ:ꝛ dilaniat:ꝛ comedit:ꝛ g
appetit an semenẽ q̃rit ipꝫ i bitatõe kangiliẽ:ꝛ mlti come
dũt pisces:ꝛ bñt nutrimẽtũ ab alijs ouis pisciũ:ꝛ qñ recef
ferit tp̃s ouoꝝ ꝑibũt vel angustiabunẽ fame.Et aial ma
rinũ qd dr̃ caigal nutritur ex se ex balçin:ꝛ alga:ꝛ ex sola
carne:ꝛ mlti eoꝝ nutriunẽ ex vdis berbis:ꝛ ceno:ꝛ sterco
rib⁹:ꝛ mlti pisces comedũt res sue spẽi pter castꝝ:qꝛ̃ nõ
comedit carnẽ ꝓrius:silr kinal:aut kinamerijs nõ cõedit
sue spẽi pisces:ꝛ spẽs ei⁹ qd dr̃ bartumal nutriẽ ex mucila
gine sui ipsi⁹:ꝛ iõ vocaẽ ieiun⁹ sp̃:ꝛ sua caro assimilaẽ mu
cilagini.Et qꝛ suba sua est mucilaginosa.iõ secũ sp̃ defert
mucilaginẽ:ꝛ sp̃ pp̃ h̃ vacillat i aqua:ꝛ pp̃ mucilaginẽ nõ
cõediẽ ab alijs piscib⁹:ꝛ iõ multiplicaẽ gen⁹ suũ:ꝛ nõ cõe
diẽ nisi post mortẽ:ꝛ añq̃ dissoluaẽ:ꝛ tũc post dissolutio
nẽ sui:ꝛ diuisionẽ cõediẽ ab alijs:ꝛ de gñe malachie est q̃
dã spẽs q̃ eijcit stõm suũ ex:vt cito capiat.Et delphin nõ
cõedit nisi carnes:ꝛ cboa nõ cõedit nisi carnes atonicũ ꝛ
fortasse cõedis carnẽ gñis sui:ꝛ de eis sũt q̃ cõedũt carnẽ:
ꝛ nõ carnẽ sicͭ algã.Et spẽs q̃ appellaẽ salsbirõ trãsglutit
q̃cq̃d trãsglutit trãsglutõe subita.Et delphin ꝛ q̃dã spẽs
pisciũ bñt ora sua penes vẽtrẽ vt recipiant cito p̃dã:ꝛ qꝛ
cũ vult cõedere pisces oꝫ ipꝫ extẽdere se i illa extẽsiõe:lꝫ
sit aial forte:tñ ab ei⁹ occupatõe euadũt pisces ꝑui ab eo
pp̃ sui extẽsionẽ:lꝫ sit voraꝝ.Enchelim nutriẽ de ceno re
sidẽte in aq̃ dulci:ꝛ si i illa nascanẽ berbe enchelim strã
gulabiẽ ab eis:ꝛ erũt ille berbe sicͭ oleander:silr turbidũ
strãgulat ipꝫ vel luq̃ꝝ turbidus:ꝛ ꝑ turbationẽ capiẽ nãlr
aut artificialr:neq̃ ascendũt:qꝛ̃ moriẽ:ꝛ viuit infecto.5.
dieb⁹ aut.6.neq̃ sustinet aq̃ frigidã vebemẽter:nꝫ pt viue
re i aq̃ modica:ꝛ spaciũ vite sue.7.ãnoꝝ aut.8. ¶ Et oẽs
aues bñtes vngues vncosas cõedũt carnẽ ꝛ transglutiũt
festinãter:tã maiores aues q̃ minores.Et nõ sũt noia ea
rũ grece i p̃ᵃ doctrina:ꝛ q̃dã aues cõedũt vermes ꝛ silia:
vt passeres:ꝛ iter passeres ẽ masculus bñs galeã magnã
vl galeꝝ:ꝛ iste passer ẽ modicũ maior locuste pulchre vo
cis ꝛ modulatõis.Et aues q̃ cõedũt vermes q̃dã cõedũt
grana:ꝛ q̃dã nõ.Et q̃dã aues nõ cõedũt vel iuadũt aliqd
aial:sꝫ ɔtẽte i suis pascuis:ꝛ q̃dã aues comedũt culices ꝛ
muscas:ꝛ due aues sũt silẽs sibi ꝑforãtes ligna:nisi i ma
gnitudie sui corꝑis:ꝛ ꝑforãt vt extbãt v̄mes.Dixit Arꝫ.est
q̃dã auis ꝑter illas duas:ꝛ oꝑaẽ oꝑatõe vtriusq̃:ꝛ ẽ eq̃lis
ad itagilã viridis:corꝑe toto:bñs vocẽ magnã:ꝛ i q̃dã re
giõe ẽ viridis coloris:ꝛ i q̃dã regiõe ẽ nigri coloris ꝛ modi
B ce vocis.Et de gñe colũbaꝝ picãtiũ:gña sũt q̃ ñ appent:
ꝛ sũt dicte tragilla.Et auis etiã illi⁹ gñis dr̃ aries:ꝛ volat ver
sus regionẽ grecoꝝ:ꝛ h̃ nõ faciũt alie aues:ꝛ ẽ maior co
lũbis:ꝛ capiẽ qñ bibit:ꝛ sequnẽ eã pulli sui:ꝛ dcĩi ẽ in p̃ᵃ
doctria spẽs auiũ marinaꝝ ꝛ agrestiũ.Spẽs dico q̃ igno
ranẽ:iter q̃s dicit coru⁹ aq̃:ꝛ ẽ macha:nec aliq̃ auis d aui
bus aq̃ nidificat aut facͭ pullos sup arborẽ. Et aues q̃ ve
nanẽ cõedũt q̃cq̃d supaẽ ab eis p̄terq̃ gen⁹ suũ.Raro.n.
cõedit aliq̃d de suo gñe intẽtiõe cõedẽdi ipꝫ scꝫ q̃ vide
mus aglã cõedere aglã nõ itẽtiõe cõedẽdi ipam:sꝫ qꝛ pu
tat euellere aliq̃d nutrimẽti a gutture ei⁹ quã cõedit aliq̃
p̃dã. Uenaẽ g̃ agla aglã:vt auferat p̃dã aliq̃ ab ea quã te
net: q̃ si inuenit in ea aliq̃ p̃dã euellit p̃dã ꝛ recedit:ꝛ si
agla venaẽ aglã pp̃ p̃dã:ꝛ nõ iuenit i ꝑtãte ei⁹ p̃dã come
dit ipaꝫ pp̃ voracitatẽ.Et aues venatiles raro potant.Et
aialia q̃drupedalia sup q̃ꝝ castes sũt sq̃me sicͭ çemelim co
medũt carnẽ ꝛ berbã.Silr serpẽs qñ est voraꝝ ꝛ paꝝ bi
bit ꝛ idiget ruta:ꝛ qñ olfacit eã ñ pt se regere:ꝛ cõedit car
nẽ q̃rũdã aialiũ:ꝛ fugit bũiditatẽ q̃rũdã:ꝛ silr sq̃mosa ce
tera cute:ꝛ aranea sicͭ et fugit muscas.Et serpẽs trãsglutit
oua ꝛ pullos viuos:ꝛ qñ trãsglutit oua reducit ipa ad po
steriora sui:ꝛ expellit ipa neq̃ ꝑmittit vt moreñẽ i vẽtre:
sꝫ statiꝫ eijcit ipa:ꝛ serpẽs ꝛ reliq̃ serpẽtia viuũt mlto tp̃e
absq̃ nutrimẽto.Et cognosciẽ hoc ex testimonio.5.sensuũ.
Lupi aũt ꝛ canes:ꝛ his silia abhorrẽt alia ꝑter carnes ni
si i necẽitate.sicͭ cũ lupus cõedit terrã qñ magnũ hꝫ appe
titũ.Canis et cõedit q̃sdã berbas tp̃e famis:ꝛ lupus cer
ualis ẽ in q̃titate lupi:verꝝ ẽ mltũ pilosus bñs crinẽ:ꝛ sp̃
fodit terrã cũ pedib⁹:ꝛ cõedit cadauera:vrsus vͦo come
dit carnẽ cuiuslꝫ aialis ꝛ fruct⁹:ꝛ cõedit aialia parua sicͭ cã
cros ꝛ formichas.Et ceruallꝫ sit de nã lupi:assimilaẽ tñ
his q̃ vesciũẽ ex alio q̃ carne:ꝛ mlti ceruall capiũt ceruos
magis ꝑ occultatõeꝫ q̃ ꝑ isecutionẽ:qꝛ̃ velociter currũt
cerui respcũ eoꝝ:ꝛ aliqñ isidianẽ bobus:ꝛ cũ ꝑcutit ipꝫ
bos inuoluit tũc ceruall brachia sua circa cornua ꝛ mor
det bouẽ i spatulis q̄usq̃ succũbit bos.Et aliqñ ambulat
sup duos pedes:ꝛ ꝓijcit lapides:ꝛ accipit bastas d manu
boĩuꝫ:ꝛ ꝑcutit boĩeꝫ:sꝫ qñ existimat boĩeꝫ mortuũ dimit
tit ipm:ꝛ qñq̃ redit ad boĩeꝫ videdũ si inspiret adhuc:ꝛ
mltũ diligit vuas ꝛ ascẽdit arbores cito:ꝛ frãgit nuces ci
to tenẽdo illas i vna manu ꝛ ꝑcutiẽs alia manu:ꝛ postq̃
q̃ssauit nuces sufflat cortices ꝛ cõedit nucleos.Et leo trãs
glutit subito sine masticatõe:ꝛ iõ euomit comesta ꝛ po
stea cõedit iterꝝ ꝛ cõedit mltũ:ꝛ fit põderosus ex ɔmestio
ne:ꝛ post stat i vno loco comestiõis ꝑ duos dies ieiunus
ꝛ duas noctes:ꝛ ñ eijcit a se stercus nisi semel i duob⁹ die
bus aut trib⁹:ꝛ illõ ẽ siccũ sine bũido ꝛ fetens:ꝛ sua vrina
silr:ꝛ fit rabidus sicͭ canis:ꝛ qñ findiẽ ei⁹ vẽter exit malus
odor. ¶ Et aialiũ marinoꝝ q̃dã pasciũẽ i ripis d nocte sicͭ
chochu:ꝛ aliõ aial qd hꝫ vẽtrẽ ampliũ ꝛ corp⁹:ꝛ hꝫ dentes
fortes adeo qd qñ dẽtes sui applicanẽ audiẽ stridor eoꝝ:
ꝛ hꝫ pilos grossos. Et aialia bñtia dentes adunatos bñt
aliũ modũ q̃ q̃ bñt acutos illos ꝛ distantes. Et aues bñt
modũ viuẽdi sibi ꝓpriũ:qꝛ bñs collũ lõgũ accipit aquã ꝑ C
os:ꝛ postea erigit caput ꝛ descẽdit aq̃ ꝑ collũ:ꝛ cã i h̃ est:
qꝛ ei⁹ collũ lõgũ ẽ:ꝛ strictũ ꝛ nõ pt ꝑ picã positã in aq̃ sic
potare:lꝫ tñ diuersitas mlta sit i diuersis auib⁹ in suo mõ
potãdi.Et porcus mõtan⁹ mltũ diligit radices:ꝛ suus cul
mus bon⁹ ẽ ad h̃:qꝛ fodit terrã:ꝛ scindit radices cũ illo:ꝛ
impinguaẽ sex dieb⁹ ꝛ ꝓpe cũ nõ potat ꝑ tres dies:ꝛ q̃dã
sunt q̃ dãt eis ad cõedẽdũ:ꝛ forte nõ ad potãdũ ꝑ.7.dies.
Et oẽ aial ipinguaẽ ꝑ moderatũ ꝛ deliciosuꝫ exercitiũ ꝓ
ter porcũ q̃ ipinguaẽ pp̃ stare in luto:ꝛ h̃ forte:qꝛ pori ei⁹
claudunẽ:ꝛ nõ pt de eo aliq̃d euaporare.Et porcus ꝓliaẽ
cũ lupo ꝛ odit ipm nãlr.Et vacce ipinguanẽ ex oi re vẽto
sa sicͭ orobo ꝛ fabis ꝛ ordeo.Et qñ iunguñẽ cera molli cor
nua iumenti reddunẽ mollia.Et qñ iunguñẽ cornua bo
uis aut vacce cũ medulla aut oleo aut pice auferẽ ab eis
dolor q̃ accidit ab itinere pedib⁹ suis:ꝛ qñ resciduñẽ ab eis
luxuria crescũt multũ.Et eq̃ ꝛ muli ipinguanẽ ex potu:ꝛ
asini ipinguanẽ ex multo potu aq̃.Et vacce appetũt potũ
aq̃ clare:ꝛ camelli ꝛ equi aq̃ turbide:ꝛ equi pp̃ h̃ turbãt
aquã pedib⁹:ꝛ post potant ipaꝫ:ꝛ ego dico q̃ istud dꝫ bõ
exꝑimentari:ꝛ camelli ꝓñt comede multũ:tñ ꝓñt viuere
cũ pauco:ꝛ elephanti nõ daẽ q̃tũ põt comedere.Et dicit
Arꝫ.q̃ elephas in mane potat.12.alkamĩ: plena aqua:ꝛ in
meridie.8.Et iã videbanẽ camelli viuere cẽtũ annos.Et
capri ꝛ arietes ꝛ oues:ꝛ capre stant cũ iueniũt pascua bo
na:ꝛ comediũt folia:ꝛ extremitates ramoꝝ arboꝝ:ꝛ ipin
guanẽ cũ abũdãt potu:ꝛ hac via sal impinguat eos quia
facit plus potare:qꝛ inducit eis sitim:ꝛ in habẽtib⁹ lac cũ
daẽ eis sal abũdabũt in lacte plus ꝛ detinenẽ fame:ꝛ de
tur eis sufficiẽter ad cõedẽdũ:ꝛ ipinguanẽ:ꝛ i autũno cũ
daẽ eis aq̃:stans melior est q̃ currẽs:ꝛ nix ꝛ frigus melio
ra sunt pinguib⁹ q̃ macilẽtis:qꝛ nimiũ stringũt macros.

Et q̄ pascunt̄ in mōtib⁹ hn̄t meliorē saporē in suis carnibus q̄ͣ que pascunt̄ ī plano. Et que hn̄t caudā magis amplā melius patiunt̄ frigus q̄ͣ que hn̄t lōgā: ꝛ vr̄ mihi istō accidere: q2 q̄ hn̄t caudas latas sunt de terre partibꝫ: ꝛ septētrionaliū partiū versus orientē. Et qui hn̄t lanā crispā magis timent frigus. Et qn̄ ꝯcipit̄ pānus ex lana ei⁹ q̄ comedebant̄ a lupo gn̄antur in eo pediculi multi. Et oīa nialia anulosa hn̄tia dētes mordēt: ꝛ non hn̄tia dētes sugūt humiditates aliqn̄ ꝛ rorē sup̄ herbas: ꝛ quedā sugūt vt percipiant qualis sapor sit.

Capitm̄. II. De infirmitatibus animalium.

A Et aialiū q̄dā recedūt a suis mansionib⁹ petentes alias: ꝛ aliqn̄ post reuertunt̄. Et q̄dā nō petūt diuersas regiōes: ꝛ q̄ dicunt̄ duracea. Sūt q̄ in vno loco manēt in hyeme: ꝛ hoꝝ q̄dā in estatē vt palūbi: ꝛ hoꝝ q̄dā mutāt nidos scd̄ȝ diuersa tp̄a sic corui: ꝛ q̄ recedunt: recedūt a regiōib⁹ câuernosis calidis: ꝛ nō mltū recedūt remote. Et q̄ ingrunt loca vētosa frigida in estate: ꝛ alta: in hyeme mutant se ad plana. Et q̄dā sunt q̄ recedūt multū remote: sic q̄dā ab oriēte australi. Et recedūt ad occidēs septētrionale: sic grues q̄ veniūt ad q̄sdā partes in quib⁹ sunt hoīes pigmei parui ad modū cubiti: ꝛ h̄ est verū: ꝛ nō tangēs aliqd̄ mendaciū: ꝛ volāt vsq3 ad pncipiū nili. Et q̄dā in austro in estate ꝛ in hyeme ī septētrionali: ꝛ ista volāt s̄m latitudinē terre. Et dico q̄ iā experimentatū est: q̄ aues aq̄tice veniūt in vere ad mare mortuū falsū qd̄ dr̄ hyemene semel: ꝛ ab inde recedūt ad lacū de more: ꝛ deīde ptrāseūt niliū: ꝛ vadūt ad lacū de caurisine: ꝛ q̄dā vadant ad lacū de trabaste: ꝛ q̄dā alias. Et dixit Ar. q̄ grues vadūt. q. in acie ꝛ p̄us antecedit eas rex: ꝛ aues que dicunt̄ alate nō volant in acie: s3 in societate gregatim. Et pisces quidā vadant de vno mari ad aliud mare: ꝛ q̄dā a medio ad ripā: ꝛ q̄dā de ripa ad ripā: ꝛ q̄dā stant in suo loco: ꝛ oē genus magis ipinguat̄ cū vadit de calido ad frigidū q̄ͣ de frigido ad calidū: ꝛ aues q̄ trāseūt de regione ad regionē p̄ vociferant ne remaneat aliq̄ aut recedat sine societate: q̄dā aues fortiores efficiunt̄ p̄ vnū ventū q̄ͣ aliū: sic dorache que efficit̄ fortior cū borea: ꝛ cū austro debilior: ꝛ q̄dā aues hn̄tes sunt. q. aures ī capite sic bubo: ꝛ q̄dā alie aues: ꝛ q̄dā sūt q̄ dicunt̄ golochim ꝛ sunt imitatrices: ꝛ qn̄ vidēt hoīes saltare saltāt silr̄: ꝛ alia auis q̄ dr̄ astasella q̄ h3 linguā: sic lingua hoīs: ꝛ qn̄ potat aquā luxuriat ꝛ imitat̄ loquentes: ꝛ non est remota ista auis a psitaco. Et pisces q̄ sunt in ripa hn̄t carnes saporosiores ꝛ saniores: q2 ibi sunt meliora pascua. Et post hoc narrauit Ar. gnē pisciū q̄ sunt semp̄ ī ripa: ꝛ alios q̄ sp̄ sunt ī pelago Et q̄dā sunt qui vadūt de mare ad mare: ꝛ illa numerauit: ꝛ suā gn̄ationē. Et dixit Ar. q̄ eoꝝ q̄ stant in loco suo sunt sicut q̄dā gn̄a piscium anulosoꝝ: s3 q̄ sunt squamosi sic serpētes: ꝛ tencha q̄ stāt in suis locis q̄tuor mēsib⁹ in hyeme ꝛ nihil comedūt. Et serpētes faciūt nidos p̄ter viperā q̄ stat īter lapides. Et q̄dā pisces faciūt nidos. Et q̄dā illoꝝ p̄ aliqd̄ tp̄s stāt in suo nido ꝛ post mutāt ip̄3. Et pluuie faciūt appere quosdā pisces q̄ nō p̄us appuerūt: ꝛ ita de auib⁹. Et miluus abscōdit se p̄ aliq̄s dies paucos ī hyeme: ꝛ hoc scd̄m diuersas regiōes plus vel minus: ꝛ nullū nial q̄drupes abscōdit se p̄ter vrsū ꝛ yriciū: q2 vrsus tūc nihil comedit: ꝛ est pinguis valde ꝛ piger: ꝛ sue femie tūc pariūt. Et iō nō cognoscit̄ bene de partu eaꝝ: ꝛ qn̄q3 abscōdūt se ad minus per. 40. dies: ꝛ aliqn̄ per multos mēses: ꝛ quādo incipit exire īcipit comedere aluse yarulpes: vt faciat ī stomacho appetitū comestiōis. Et dico q2 cau-

B sa famis est dissolutio: ꝛ causa dissolutionis est paucitas materie: ꝛ ei⁹ subtilitas ꝛ raritas in cute: ꝛ calor nālis fortis ꝛ calor aeris ꝛ motus: ꝛ qn̄ aliquod istoꝝ defuerit esse erūt multe sup̄fluitates in corpore p̄pter gulositatē: ꝛ fit superfluitas spissa: ꝛ coriū spissū: ꝛ reddit̄ corpus pigrū: ꝛ tunc q2 aer est frigidus se abscondit: ꝛ tunc postq̄ͣ fuerit in abscondito nō remanet ei aliud dissoluēs nisi solus calor: ꝛ fames non pōt dissoluere: sed ipsū3 decoquit̄: ꝛ tunc corp̄a eius impinguant̄: ꝛ istō est tēpore fructus ꝛ ingressu hyemis ꝛ fine estatis: ꝛ ista ipinguatio accidit ei q2 est multū gulosus ꝛ parum luxuriat̄: ꝛ ista duo raro reperiūtur in animalibus quadrupedalibus: q̄ sit gulosus: ꝛ parū luxurians: ꝛ lupi: ꝛ aialia rapacia viuunt ex sola carne que raro inuenit̄ ab eis: ꝛ ideo nō pinguescūt. Sed vrsus comedit fructus ꝛ ascēdit arbores: ꝛ ideo impinguat̄. Et stat aliquot dies sine comestione: ꝛ p̄prie qn̄ venit frigus vetans eū ambulare cū corpus suū sit magnū ꝛ parui caloris: ꝛ hec quidā faciūt simile vrsis: sicut vnū genus murium ꝛ yricioꝝ: q2 in eis crescit humiditas que est flegma naturale: qd̄ est sanguis non decoctus: ꝛ suū iuuamentū3 est: vt quādo defecerit nutrimentū ipsum restauret: ꝛ tūc si multū fuerit de huiusmodi adunatū in corpore poterit ad tēpus durare sine cibo: ꝛ tale aliquādo contingit hominibus sanis. Sed serpētes: q2 sunt duri corporis: ꝛ habent calorē multū naturalē: ꝛ fit ille calor nō dissoluens multum de mā: ꝛ oīa aialia maculosa: ꝛ cutis lenis exciunt squamas suas sui corporis ad modū corticis: ꝛ serpentes sunt maioris excoriationis: ꝛ sua excoriatio frequēter est in p̄ncipio veris qn̄ serpentes sunt sani: ꝛ sic in autūno: ꝛ non dixit vex qui dixit q̄ quidā serpentes sunt qui non exciunt cutē3 veterem. Et dixit Aristo. ꝛ primus ille qui se excoriat: ita se excoriat: q̄ sua excoriatio incipit a partibus oris: ꝛ procedit ad oculos ꝛ impedit visum ꝛ procedit post ad caput: ꝛ completur ista excoriatio in vna nocte ꝛ vna die: ꝛ sic animalia anulosa: ꝛ oīa volantia que habent super suā alam coopertorium sicut gasin: q2 ipse in prima sua generatione destruit suū corium: ꝛ locuste: ꝛ ascerrā quoddam animal faciens sonum ad modū corrigie duri: cū constringitur in prima sui generatione exeunt de suis corticibus: ꝛ post manent multū humida: ꝛ desiccātur post ad solem ꝛ amittunt illā humiditatem sup̄fluā3: ꝛ ascendūt arbores post: ꝛ nutriunt̄: ꝛ postea volāt: ꝛ ista post primā excoriationem excoriant se iteru3: ꝛ postq̄ͣ volauerint. Et animal marinum qd̄ dicitur karabo ꝛ vocitamu in vere ꝛ autūno excoriāt se: ꝛ postq̄ͣ ouant: ꝛ hoīes sciunt hec experimento: ꝛ in istis tēporib⁹ inuenimus sup̄ illos corium nouū: ꝛ cancri faciūt simile: ꝛ in ista hora nō possunt ambulare nisi modicū. Et dixit Ar. q̄ aer cū est siccus impinguat colūbas ꝛ oua eaꝝ: ꝛ p̄prie agrestes: ꝛ pisces sūt ꝯtrariꝫ huius: q2 sunt sicut olera que magis crescunt cum pluuia q̄ͣ cū aq̄ quā attrahūt: ꝛ annus pluuiosus in hyeme ꝛ estate augmentat pisces: ꝛ aqua maris efficitur dulcis tempore pluuie: ꝛ pisces iuuantur a pluuia post illos qui dicuntur kafed qui exiccantur cū3 habundat pluuia: ꝛ albescunt sui oculi: ꝛ macrescunt ꝛ parātur

C ad mortem. Et aues minus potant q̄ͣ cetera animalia: ꝛ que habent vngues curuos potant raro valde: ꝛ quando aues infirmantur segregantur suas pennas: ꝛ plures piscium morantur in aqua dulci ꝛ vadunt ad loca in quibus cadunt flumina in mare: ꝛ reuertuntur ad flumina a mari: ꝛ pisces qui morantur in ripis impinguantur cū3 aqua dulci: ꝛ qui morant̄ in pelago impinguātur in pelago: ꝛ qui habent corpus longū impinguantur in estate: ꝛ proprie cū3 est ventus septētrionalis: ꝛ qui habet corpus amplū3 est cōtrarius huic: ꝛ quidā pisciū luxuriant quādo ascēdit in apparitione canis maior: ꝛ isti pisces hn̄t in-

Ar. 8 hystoria aialiū lib. 8. ca. 12.

Li. 8. de hy. aialiū cap. 12.

Primo canone fen p.

per suas alas duas gusanes similes scorpiōib⁹ ⁊ aranceis eq̄les: ⁊ nocent illis piscib⁹ illi gusanes. ⁊ diuertūt se piscis ⁊ deuoluūt ꝓpter angustiā: ita ꝙ citius cadit in rete: ⁊ qñ est mult⁹ calor multi pisces pui moriunť: ⁊ pisces marini ⁊ riuatici nō vidēt de nocte nisi de die: ⁊ iō meli⁹ capiunť anteq̄ ascēdat sol: ⁊ nō inuenit̄ in aq̄ pestis q̄ inducit generalr̄ pestilētiā sup pisces: sicut epidimia aeris facit sup oīa aialia sup terrā: ⁊ pisces moriunť qñ ascendit stella aschoaiabō: que est in cancro: q̄ illa stella nocet piscib⁹ ex se: ⁊ tonitruū nocet piscib⁹. Et dracho marinus iterficit pisces cū suis pcussionib⁹: ⁊ de egritudinib⁹ pisciū sunt q̄daꝫ gusanes ⁊ pediculi q nocēt eis multū: ⁊ sunt sicut olchiā: ⁊ multa frigiditas iterficit pisces: ⁊ ꝓpter h̄ fugiūt ab aq̄s dulcib⁹ ⁊ aer siccus nō iuuat in aliquo pisces riuaticos: ⁊ aialia hñt egritudines q̄sdā sue spēi ꝓprias: sicut porci q hñt squināciā: ⁊ apostemata dura glandulosa nocēt eis in collo: ⁊ aliqñ in alijs suis mēbris: ⁊ istud cogit eos mouere suos pedes multū: ⁊ inuenit̄ dolor capitis in eis fortis ⁊ grauitas in iterioꝛib⁹: ⁊ tūc in tali casu moriunť die tertia: ⁊ diligūt multū glandes: ⁊ impinguanť cū eis: ⁊ canibus accidit squinātia ⁊ podagra ⁊ rabies: ⁊ qñ mordet canis rabidus iterficit oē aial preter hoieꝫ qui pōt medicari. Et elephas nō infirmať nisi aliqñ ex ifirmitate vētosa: ⁊ pp̄ h̄ nō pōt aliqñ mingere neq̄ egerere: ⁊ terra nocet illi nisi fuerit vsitatus comedere lutū: ⁊ lapides: ⁊ hꝫ aliqñ fluxū ventris: ⁊ auferť cū aqua calida ⁊ paruis herbis que dr̄ affis. ⁊ vaccis accidit podagra: ⁊ dolor capitis: ⁊ nō est illa podagra fortis: q̄ eijcit vngues: ⁊ qñ vnguntur sua cornua auferť illa egritudo ⁊ dolor capitis: ⁊ inducit eis vehementē inspirationē: ⁊ videnť febricitare: ⁊ cadunt sue auricule: ⁊ non possunt comedere ⁊ moriunť. Et equi alchechemi nō hñt ifirmitatē nisi aliqñ in vngulis: ⁊ ante istā egritudineꝫ accidit eis tremor dextri testiculi. Et equi almorchetici hñt multas infirmitates: ⁊ hñt scuriā ⁊ scothomiā ⁊ apostemata pulmonis: ⁊ stultificanť: ⁊ dolor oris stomaci qui inducit eis morteꝫ: ⁊ dolor vesice. Et iā numerata sunt signa istaꝝ egritudinū: sꝫ illa ptinēt ad marescalcū. Et morsus ⁊ danule nocet eis ⁊ alijs bestijs: ⁊ ꝓprie impgnatis: ⁊ morsus serpētis dicti danule: ⁊ equa abbortit qñ olet fumuꝫ candele extincte: ⁊ h̄ aliqñ accidit mulierib⁹: ⁊ ouis interficit̄ ab aq̄ in qua soluit̄ sulfur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ est ꝙ cognoscant hinitū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliqñ pugnauerunt: ⁊ amāt balneū aque dulcis. Et asinis accidit catarr⁹: ⁊ qñ humiditas medulle descēdit moriunť: ⁊ fugiūt frigus: ⁊ iō non sunt asini in parte ⁊ in terra sinistra ad coraceuꝫ. Et elephantes aliqñ potant oleū: ⁊ aliqñ nō: ⁊ qñ in vētre eius est ferrū euomit ipsuꝫ p potū olei. Et aialia annulosa impinguanť tpe sui partus: ⁊ ꝓprie quādo pariunt in vere. Et faui dānificanť per quoddaꝫ aial qđ nascit̄ ex terra: ⁊ est sicut aranee: ⁊ texit semp domos exagonas: ⁊ destruit cerā ⁊ inuenit̄ in ventre eius. q. puluis molendini aut fumus. Et aliqñ generanť in sextilibus quedā aialia. s. gusanes: ⁊ apes infirmanť qñ flores quos comedunt inficiūtur aqua mala. Et omne aial anulosuꝫ: qñ inungit̄ ⁊ proprie eius caput morit̄: ⁊ ꝓprie quādo opponit̄ soli: ⁊ quedā aialia sunt que nō moranť in quibusdā terris: sicut in terra capilian. non moraẗ illud aial qđ dicit̄ stridens dētibus de nocte: ⁊ qñ mus cecus fertur ad terrā que est ꝓpe anconiā: licꝫ in anconia sint multi mures: morit̄ tñ: ⁊ qñ fert̄ lepus ad terrā aneti morit̄: ⁊ in terra licia nō inueniuntur formice magne que dicunť milites: ⁊ nō inuenitur in terra coromē rana cantās: neq̄ in leuia inuenit̄ porcus montanus vel domesticus neq̄ caper mōtanus neq̄ ceruus neq̄ asinus montanus: ⁊ acedais putauit: lꝫ

b Ar. de hyst. li.8.c.24.

esset homo mendax ꝙ nō esset porcus in india. Et est quedā terra in qua sunt capre in quib⁹ distantia inter auriculas est palma ⁊ mediū: ⁊ sunt ibi capri qui hñt auriculas ferentes in terrā: ⁊ sunt quedā vacce que hñt crines: ⁊ quedā tondenť sicut oues: ⁊ sunt in terra nigroꝝ que dicitur anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū ⁊ putauit homerus ꝙ siue sit mas. siue fe. semper parietur cornut⁹. Et aialia quadrupedalia in egypto sunt magna: ⁊ aues parue: ⁊ dicebaẗ causa in hoc: q̄ aues nō inueniūt quid venanť: ⁊ sunt ibi pascua fertilia: ⁊ lepus est paruus in terra egypti: qm̄ non inuenit̄ in ea extremitas armoꝝ nisi pauca: ⁊ q̄ cito resiccandi fructus ibi ꝓpter aerē: ⁊ in terra aranie est oxinebras magna vni⁹ cubiti: ⁊ in ista terra sunt mures magni: ⁊ in terra liuie sunt serpentes longi multū ⁊ graciles ⁊ leones i terra coracenoꝝ sunt magni multū: ⁊ ꝓprie illi qui sunt iuxta riuū qui dicit̄ iarchon: ⁊ illud qđ dico verissimū est: ⁊ leopardi sunt magni in terra asie: ⁊ nō sunt in terra auri. Et aialia asie sunt maloꝝ morū: ⁊ ꝙ est in terra de auri est fortius ⁊ audacius: ⁊ in terra liuie sunt aialia multa: ⁊ inter illa est multa differētia scđm subam sui: q̄ sunt in terra pauce humiditatis: ⁊ oīa aialia que diuersanť in potu luxuriāt in fine hyemis magis q̄ in estate. Et animalia huius terre sunt assueta bibere parū de aq̄: ita ꝙ mus huius terre quando potat aquā moritur. Et quedaꝫ animalia sunt que generanť per cōmixtionē vnius speciei cū alia: sicut leporarius ex cane ⁊ vulpe: ⁊ canes indie gñanť ex coitu canū cū antagarim: ⁊ isti canes nō mansuescūt nisi tertie generationis. Et homines accipiūt canes: ⁊ ponūt eos in loco transitus luporū: ⁊ aliqñ comedūtur a lupis: ⁊ aliqñ impregnantur. Et mons ⁊ planities faciūt differentiā in fortitudine aialiū: ita ꝙ lupi masculi qui generanť in terra plana illius qui dicit̄ albū non possunt tantū quantū femine montane. Et ita differentia in animalib⁹ sunt loca quo ad intoxicationē: q̄ sunt quedā regiones in quib⁹ scorpiones non venenant: ⁊ quedā in quib⁹ venenant: ⁊ qñ scorpiones intoxicant porcū si porci vadant ad aquā moriunť. Et serpētes liuie interficiūt ita aialia ꝙ nō possunt medicari pcussa ab eis: ⁊ in terrā de ascalibu est serpens paruus: ⁊ interficit hoies: ⁊ dicunt hoies ꝙ infecti qñ potant vinū in quo abradit̄ de lapide inuento in tumulo regū iuuanť: ⁊ in terra italie sunt serpentes interficientes. Et sunt q̄dā aialia que qñ comedūt alia augmentaẗ in eis venenū sicut serpentes cū comedūt scorpiones citius interficiūt: ⁊ saliua hois ieiuni interficit aialia pūgitiua. Et dixerunt de quodā hoie qui est in terra denasacie: ⁊ pōt paralisare suum corpus qñ vult: ⁊ pungitiua nō pungunt suū corpus nisi quādo cogit ea: ⁊ cū pungunt statim post moriunť. Et dixerunt mihi ꝙ quidā serpens magnus momordit ipm: ⁊ mortuus est serpens: ⁊ induxit effimerā in illo homine: ⁊ quando ego fui in illa terra quesiui pro homine illo: ⁊ erat mortu⁹: ⁊ inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia: ⁊ vidi illa: ⁊ tradidi multa eoꝝ obliuioni. ⁊ de mirabilibus que vidi sunt ꝙ quando momordit eū serpens fere moriebaẗ: ⁊ suus hanelitus nocuit serpēti. Et dixit Aristo. ꝙ quoddam genus serpentis: ⁊ est paruorū: ⁊ ab illis fugiunt maiores: ⁊ illi parui sunt pilosi: ⁊ efficitur palidus omnis ille locus super quo mordet. Et in india est paru⁹ serpens: ⁊ mordet: ⁊ suo morsui non contraualet aliqua tyriaca: ⁊ sunt quidem pisces qui impinguantur in principio pregnationis ⁊ quidam post partum: ⁊ masculi impinguantur postq̄ seminauerint: ⁊ corium mutat colores suos. Dealbaẗ enim in estate: ⁊ nigrescit in vere: ⁊ pisces habentes nidos macrescunt tpe impregnationis: ⁊ pisces riuoꝝ ⁊ lacuū impinguanť postq̄ ouauerint.

E

Ar. li. 8. de hystorie aialiū ca. 29. Scdo ca no. c. 329.

Capl'z. III. De diuer' masculinitati: ⁊ feminitati i aialib'

Diuersatur vna spēs multipliciter: sȝ masculinū ⁊ femininū: ⁊ rōne villaꝝ que sūt in diuersis regionib': ⁊ mulieres scōm plurimū sunt obedientes: ⁊ maioris domatiōis: ⁊ timoris ⁊ debilitatis ꝑter leopardas ⁊ lupas: extimaṫ ꝙ femine quedā eaꝝ sunt audaciores ⁊ discretiores. Dicimus ḡ de moribus: ⁊ ṗ de hoīe. Est aūt subtilior: ⁊ mulieres sunt magis pie ꝙ̄ viri: ⁊ magis ꝯuertibiles: ⁊ inuidiores ⁊ timidiores: ⁊ inuerecūdiores: ⁊ magis stulte: ⁊ mēdaciores: ⁊ magis fraudulente ⁊ recipiūt fraudē plus: ⁊ magis recolentes viles res: ⁊ magis pigre: ⁊ magis molles: ⁊ magis parate ad ꝯsuetudinē: ⁊ istō appet in aiali marino qđ dr̄ malachie: q2 masculus qñ piscatores volūt instrumēto accipere suā feminā defendit suā feminā: sȝ femina cū videt masculū ꝑcussuȝ fugit ipm: ⁊ plura aialia interficiūt alia ꝙ̄ ꝯtradicūt eis in cibo. Et oīa aialia bellant cū venatilib' aialibus: ⁊ rapinā intendentib' sui: ⁊ qñ aialia satis hñt ad comedendū sunt sibi māsueta ablata necessitate pugne. ideoqȝ moranṫ sil': ⁊ multiplicanṫ aialia diuerse spēi ꝑpter multitudinē pascuoꝝ versus egyptū: ⁊ aialia debellant se: q2 que sunt venatrices earūdē rerū: vel q2 interficiūt se rōne habitationis sicut irundines ⁊ passeres qñ cōueniūt in vna domo. Et aquila debellat draconē vt comedat ipsuȝ: ⁊ arcumū interficit murē cecū: qm̄ si vnū vincet aliū: comedet alterum. Et algadelsi dimicat cū bubone: qm̄ bubo comedit eius oua: ⁊ venatur ipsuȝ de nocte: ⁊ qm̄ algadelsi comedit oua bubonis de die: ⁊ oēs aues accedunt ad bubonē: ⁊ ꝑcutiunt eius plumas ⁊ paruipendent ipsuȝ qđ solet nocere: ⁊ iā vidi picā que descēdebat ad auē q̄ dr̄ hassie vbi hassie ligabaṫ: ⁊ illa pica abscidit frustula carnis: ⁊ remouet se ⁊ respexit pica qđ hasie eēt ligata: ⁊ cū hassie voluit comedere venit pica: ⁊ sua cauda remouit illa frusta: ⁊ co-
21.9 d hystoria aialiū.ca.p. gnoui tunc de pica ꝙ erat auis derisiua aliaꝝ auiū in sui nā. Et dixit Ar. ꝙ miluus ⁊ coruus pugnāt adinuicē ꝑpter sua oua: ⁊ suos pullos: ⁊ silr̄ cara ⁊ tragilla pugnant. Et aranee ⁊ serpentes pugnāt: ⁊ aues sunt que pugnāt cū q̄dā spē perdicū attederuge: q2 comedunt sua oua ⁊ suos pullos perdicis: ⁊ passeres pugnant cū asino: q2 asini comedunt spinas in quib' nidificāt illi passeres: ⁊ q2 asinus cōfricat ad illas spinas: ⁊ cadunt eius oua ⁊ pulli ei': ⁊ qñ asinus rudit spine mouentur: ⁊ cadunt oua: ⁊ ꝑpter ista: passer sibilat sup faciē asini cū videt ipsuȝ: ⁊ cū asinus hȝ vulnus venit ille passer ⁊ pungit pica sua asinū in vulnere vt recedat a loco sui nidi: ⁊ vulpes pugnāt: q2 comedūt
21.9.c.p. nāliter idē: ⁊ iter coruū: ⁊ bouē est nālis inimicitia: ⁊ post numerauit Ar. aues que hñt inimicitias cuȝ equo sicut qui dr̄ grece him: ⁊ comedūt herbā: ⁊ q2 equus comedit suā herbā preliaṫ cū illo: ⁊ ista auis moraṫ in lacub': ⁊ in ripis aquaꝝ ⁊ sue voces assimilanṫ hinnitui equi: ⁊ qñ videt equū volat ante ipm ⁊ pungit ipsuȝ vt eyciat ipsuȝ de loco: ⁊ ista hȝ inimicitias cū arcoluȝ: q2 moraṫ in suis pascuis. Et numerauit Ar. alias aues que inimicanṫ cū ꝑdicta: ⁊ quedā eaꝝ est que luxuriat raro nisi vix: ⁊ qñ luxuriat exit sanguis ab oculis. Et serpētes pugnāt cū porcis: ⁊ cū hūtegim: q2 porci comedūt serpētes: ⁊ iter coruū ⁊ vulpē est amicitia: sȝ in terra nr̄a dicaṫ ꝙ sint inimici. Et ego vidi regeȝ elcendubor: ⁊ accepit ille rex coruum ⁊ vulpē: ⁊ posuit eos sil': ⁊ pugnauerunt adinuicē fortiter ⁊ vulpes momordit caput coruī: ⁊ exiuit sanguis: ⁊ coruus pedib' suis strinxit labia vulpis: ⁊ nō potuit vulpes apire
21.9.c.p. os: ⁊ pupugit ipsuȝ cū pica. Et Ar. dixit ꝙ aui ⁊ aqla pugnant inter se: ⁊ multotiēs vincit aui. Comedūt aūt aui se adinuicē: ⁊ plus pñt oīb' auib'. Et Ar. nūerauit alias aues q̄ hñt amicitias iter se: ⁊ iā vidi vacchā q̄ hȝ amicitias cū galli: ⁊ seq̄baṫ ipm: ⁊ est amica vulturis: ⁊ vultures amicanṫ cū vacchā. Dixit Ar. ꝙ vulpes amicanṫ cū serpēte ⁊ moranṫ ambo iter lapides: ⁊ leoni ⁊ leopardo est inimicitia magna. ⁊ elephātes pugnāt iter se: ⁊ q vincit facit aliū seruū sibi: ⁊ aliqñ accipiūt agrestes a domesticis: q2 domestici plus pñt agrestibus: ⁊ qñ capiunṫ agrestes: domanṫ: ⁊ eis frenū apponiṫ ⁊ fiunt domestici: ⁊ iā dixit mihi qdā fidelis: q2 fit fouea i terra vbi dȝ trāsirē elephas ⁊ coopiṫ: ⁊ cū venit elephas cadit i foueā: ⁊ post venit hō ⁊ ꝑcutit eū fortissime ⁊ vberat diu ⁊ post venit ali' hō ad illū hoīeȝ i ꝯspectu elephātis ⁊ vberat ꝑdictū hoīeȝ: ⁊ dehonestat ipȝ ⁊ recediṫ ⁊ reuertunṫ iteꝝ silr̄ facientes: post mlta ista facta sp vadit hō porrigēs sibi herbas q̄s desiderat: ⁊ ita recipit illū hoīem in amicitia: ⁊ obedit postea semper illi. Et dixit Ar. ꝙ pisces qdā amicanṫ inter se: ⁊ quidā pugnant adinuicem.

Caplm. IIII. De diuersis naturis animalium. A

Animal velox ad opa ꝑp subtilitatē ē aliqđ: ⁊ capre: ⁊ oues: ⁊ arietes sunt stulti: ⁊ vadūt mltū in vanū ⁊ in hyeme nō abscōdunṫ ꝑp frigus: imo aliqñ exeūt a loco calido ad locū fridū: ⁊ cū pluit nō fugiūt a pluuia q̄usqȝ moriātur. Et arietes nālr̄ sequunṫ capras ⁊ gescūt oēs q̄usqȝ pastor accipit vnū ex eis: ⁊ facit ipȝ antecedere: ⁊ sequitur aliq. Et capre sunt min' pingues ꝙ̄ oīa aialia: ⁊ applicāt se magi hoīb': ⁊ oēs timēt tonitrua: ⁊ aues ⁊ capre impgnanṫ: ⁊ cū audiūt tonitrua abortiunṫ: ⁊ oues ⁊ capre ⁊ arietes: ⁊ capri añ mediā noctē stāt sil' ⁊ dormiūt post sparsim ⁊ vacce dormiūt ꝯiunctiȝ. Et eq̄ dāt mamillas pullis: ⁊ q̄dā sūt q̄ mltū diligūt pullos: ⁊ qñ aliq̄ eq̄ ē sterilis applicat se alicui pullo: ⁊ pullū sibi: ⁊ cū pullus nō īueniat lac moriṫ. Et cerui accipiūt filios ⁊ ducūt ad aq̄s ⁊ riuos: ⁊ docēt eos loca ꝑ q̄ fugiāt ⁊ abscōdāt se ⁊ ponūt eos i foueis. ⁊ stāt añ portā antri ad defendēdū eos: ⁊ qñ mutāt cornua abscōdūt ea ne videāṫ. Et raro īueniūṫ illa cornua: ⁊ dr̄ ꝙ h̄ faciūt q2 sit i eo eē iuuamēta: ⁊ qñ i pri° crescit ei cornua exeūt ei cornua i 2° āno.q.duo pali: ⁊ in 3° āno cū duob' ramis i vtroqȝ palo: ⁊ i 4° cū sex: ⁊ p' sp nascūṫ i vna fi°: ⁊ mutat sua cornua sp semel i āno: ⁊ cū iteꝝ nascūṫ i pri° nascūṫ.q.coriū: ⁊ qñ crescūt ei cornua abscōdit se: qm̄ nō hȝ arma: ⁊ cū crescūt aliqñ exit. Et ꝯfricat illa cornua cū arborib' q̄usqȝ ñ sētit dolorē i eis: ⁊ tū̄c ꝑcipit se hr̄e arma ⁊ exit audacitur. Et Ar. dixit ꝙ iā venati sūt ceruū: ⁊ i ei' cornu creuerūt due herbe crocū ⁊ cucurbita ⁊ erāt ꝑue: ⁊ ceru' postq̄ȝ hȝ i se supfluitatē aut mordeṫ a serpēte medicaṫ se a cācris: ⁊ qñ parit cōedit secūdinā añ ꝙ̄ cadat: ⁊ dicūt hoīes ꝙ illa secūdina hȝ iuuamēta mlta: ⁊ ñ pt īueniri: qm̄ cōediṫ: ⁊ cerui deludunṫ ꝑ cant' hoīuȝ: q2 sequunṫ cantū ⁊ eo capiūṫ: ⁊ h̄ faciūt hoīes qñ submittūt aures: q2 qñ aures hȝ erectas nō pt capi: qm̄ scit tūc ꝙ hoīes isequunṫ ipȝ. Et vrsa qñ hoīes isequūṫ ipaȝ trahit secū filiū suū: ⁊ qñ ñ pt ipȝ ferre ascēdit arbores cū eo. Et cap mōtan' q ē in terra de creta medicaṫ suā plagā i q̄ remāsit ferrū cū comestiōe herbe q̄ dr̄ pulegiū: ⁊ exit ferrū ⁊ canes medicāṫ se cū herba q cognoiciṫ ab eis: ⁊ leopar- A
dus qñ cōedit herbā q̄ dr̄ strāgulatrix leopardi: comedit sgbalū hoīs ⁊ sanaṫ: ⁊ ista herba interficit leones: ⁊ ꝑp h̄ venatores accipiūt vas ⁊ iplēt ipȝ sgbalis hoīuȝ ⁊ ponūt sup arbores ⁊ abscōdūt se ⁊ veniūt leones ad istō vt medicenṫ se: ⁊ interficiuntur ab absconditis: ⁊ leopardus desideratur a lupis: ⁊ cum olefit ab eis insequuntur ipsum ⁊ desiderant comedere ipsum: ⁊ dico adhuc ꝙ dicitur

potest esse dura in foramine cordis ꝓpter hoc vt soluat foramē cordis: ⁊ vt resistat neruositati in circuitu cordis ⁊ qñ recedit a corde. recedat ab ista duricie: qm̄ nō est ei iuuamētū in duricie post: ⁊ iō illa vena fit mollior postq̄ fuerit remota a corde. ⁊ ꝓpter molliciē obediēs ramificationi. ⁊ nō fuit talis dispō epatis. Et sic de neruo debemus dicere. qḋ applicat̄ cordi ꝑ applicationē. ⁊ nō nascit̄ a corde inquātū carnoso. sed a q̄dā substātia dura occulta in substātia cordis. Et neruus fuit creatus in corde: ⁊ nō assimilabat̄ illi: sicut verruca carni ⁊ glandula in carne. ⁊ nō nascit̄ istud ex ista substātia. que ibi apparet: s; ex mā q̄ ibi coadunat̄ ⁊ occultat̄: ⁊ tūc illa vena nascit̄ a mā dura adunata in corde. ⁊ fiet mollis: postq̄ recessit ab illa origine: ⁊ poterit se applicare cū mēbro molli. ⁊ tūc vena nascit̄ in corde. sicut plures vene sunt in epate. ⁊ tūc si res est ita. nō o; vex dixisse Gal. in pignore suo qñ posuit pignus ꝯtra custodē altaris: qḋ daret multū aux ei. qui mōstraret. q̄ nerui nascerent̄ a corde. Et ꝯsequēter poterimus obuiare ꝓbādo hec. ⁊ sumendo hic pro ꝯstanti. q̄ vbi est ṗncipiū virtutis: ibi est ṗncipiū istrumēti. Et tūc q: hois aīa est vna virtus: a qua ꝓcedūt oēs virtutes corporis. accidit q̄ in illo mēbro. in quo primo ꝯculcat̄ aīa q̄ illud mēbrū sit ṗmū mēbrū in vita. ⁊ tunc de facili ꝓbabit̄ q̄ cor sit ṗncipiū venax ⁊ neruox. Sed ꝓpositio quā accepit Gal. nō o; ṗcise accipi. q: multis modis possumus aliqd dicere: anteq̄ ꝑueniamus ad veritatē: ⁊ tūc manifestū est: q: in gīatiōe spmatis est ṗma mā habilitata ad gīationē: s; in ceteris mēbris h; virtus iformatiua necessariū illud. qḋ est in corde necessarium. ⁊ ligamēta. aut cū eis. aut post: de opatione v̄tutis iformatiue potuerūt iformari: ⁊ illa virtus iformatiua sicut discernit mā; cerebri ⁊ cordis: sic discernit neruos iter cor ⁊ medullā;. Et v̄tus iformatiua nō recipit mā;. ⁊ fecit ex ea ṗmo medullā: ⁊ post neruos. imo simul potuit facere oīa. ⁊ pōt eē q̄ mā medulle ⁊ cellax sunt diuise simul in ṗncipio gīatiōis. ⁊ ex residuo vtriusq̄ eox frigidi fiūt rami nuche. ⁊ sup̄fluitates ei⁹ qḋ est in corde. q̄ sunt frigide q̄to magis recedit̄ a corde: tanto magis amittūt calorē: quē recipiūt a corde. Et postq̄ ꝑueniūt ad locū tēperatū v̄t⁹ iformatiua ꝑ opationē caloris nālis agit in illā: ⁊ dat ei formā medulle. S; epatis suba ē diuersa a suba venax. ⁊ nō est remotū. q̄ suba epatis fiat ab eo: qḋ decurrit ꝑ arterias: s; est vex istud ꝯsiliū. ⁊ est epar mediū iter cor: ⁊ totū corpus in nutrimēto. ⁊ postea nascunt̄ ex epate instrumēta nutrimēti. ⁊ ex medulla istrumēta sensus ⁊ motus. ⁊ alr poterit eē sicut dicturi sumus post. ⁊ tūc verior est sententia ṗmi magistri. ⁊ dimittamus v̄ba de anothomia in venis ⁊ neruis. Et dicit Ari. q̄ leo nō h; medullā nisi i adiutorio ex cossa. ⁊ sua ossa sua magis dura q̄ aliox aīaliū: ⁊ porcus h; modicā medullā: ⁊ delphin h; ossa ⁊ non h; spinas: ⁊ aīal marinum qḋ gīat aīal simile sibi: h; spinas grossas sicut celete: s; pisces facientes oua hñt spinas similes costis: ⁊ piscibus est ꝓpriū q̄ hñt spinas nascētes in sua carne. ⁊ in colubris ⁊ in cartilaginibus spine celete est medulla.

¶ Capitulum scḋ; de pilis ⁊ cornibus ⁊ pennis. ⁊ alijs oībus qui assimilantur his.

A Libro. 3. de hys. aīal cap. xi.

DIxit Arist. q̄ cornu est de gn̄e ossis. ⁊ vt in pluribus ꝯsequunt̄ colorē corporis. ⁊ vngues ethiopū sunt nigre. ⁊ dētes albi: ⁊ fortior est ꝯiunctio cornu cū cute q̄ cū osse. ⁊ dicit Ari. q̄ in sua terra q̄ dr̄ afrace. sūt q̄dā aīalia q̄ mouēt cornua. sicut auriculas. ⁊ dixit Ari. q̄ cutis nō h; sensum: nisi fuerit carnosa: ⁊ maxime cutis capitis. ⁊ in veritate cutis q̄ appropinquat neruis. h; sensum sed illa q̄ est in sup̄ficie exteriori: nō h; sensu;: q: in ea nō est neruus. Sed cutis cū scindit̄ nō reducit̄ ad ꝯtinuitatē. cū fuerit vere cutis. ⁊ dixit Ari. q̄ cutis q̄ nō ꝯtinuat̄ carni cū scindit̄ nō redit ad ꝯtinuitatē neq̄ membrane neq̄ vesice. Et dixit Ari. q̄ teste capitū aīaliū nō sūt vni⁹ B nature: q: testa capitū canū ē vna. ⁊ hoīum suture in capite serrose. ⁊ dētes suture mulieribus sunt magis rotundi: q̄ q̄ acuti: ⁊ iā videbat̄ hoc sine sutura capitis: s; postea numerabimus anothomiā capitis: ⁊ ꝑtinētiū ad ipsum ⁊ colli. ⁊ humerox. Sed capilli sunt ex vapore exeūte per poros. cū ille vapor fuerit spissus. ⁊ porus nō fuerit largus. Et sunt ꝓpter pulchritudinē. sicut barba: ⁊ propter iuuamētū sicut sup̄cilia. Et aliqñ sunt pili sola superfluitas. ⁊ nō sunt positi in iuuamētū: sicut circa pectine;. Et aīal hñs squamas ꝯnō faciēs oua. neq̄ gn̄ans aīal n̄ h; pilos. Et pili ⁊ capilli varīant̄ in aīalibus scḋm pascua. ⁊ qḋ est magis pigue. h; plures pilos. ⁊ pili aīalis cōplexionis calide sunt crispi. ⁊ cū fuerit cōplo minus calida: vertunt̄ pili in rotūditate ad modū granox piperis sicut in ethiopibus. Et spine yriciox sunt de gn̄e capillox: nisi q: sunt nimis duri: ⁊ cani nō sunt ꝓpter siccitatē capillorū: sed ꝓpter coloris sup̄fluitatē. Et aliqñ accidit in infirmitate canus capillus: ⁊ post reuertit̄ capillus nālis coloris in cōualescētia. ⁊ v̄r q̄ huius cā canicici sit extictio caloris nālis: q: capilli carēt attractōe vnctuositatis. ⁊ loco eius trahūt aquā: ⁊ qñ fuerit cōplo potēs conuertere se. ⁊ nō fuerit homo multū senex: reuertent̄ capilli ad p̄mū statū. Et primi capilli qui fuerint cani. sunt capilli tympoꝝ: ⁊ postea sup̄cilliox capilli fiūt albi: q: sunt in loco sicco: ⁊ pili pectinis: q: sunt in loco calido. Et de proprietate hoīs est: q: q̄dā pili nascunt̄ in eo posterius: sicut pectinis ⁊ ascellax. ⁊ post fit caluicies in anteriori p̄te. q: medulla nō applicatur fortiter ossi. q: illa pars medulle anterior est subtilior: ⁊ fuit subtilior. vt citius reciperet impressiones: Et mulieres ⁊ castrati nō fiūt calui: mulieres q: sunt multū humide: ⁊ castrati. q: sunt frigidi: ⁊ nō dissoluit̄ humiditas in eis ꝑ calorē: ⁊ v̄r mihi: q̄ in castratis mā que deberet trāsire in barbā: transit in capillos anteriores: ⁊ in mulieribus nō nascunt̄ barbe: q: pori in eis ꝯstringunt̄: ⁊ in senibus nascunt̄ sup̄cilia: q: suture serrose suppositē aperiunt̄ ꝓpter siccitatē: ⁊ dat exitū vaporibus. Et aīalia diuersantia in colore pilox: diuersant̄ in corpis. ⁊ certe color capilli assimilat̄ colori eius: ex quo nascit̄. Et cerebrū caluescit ꝓpter siccitatē. Et q̄dā hoīu; fiunt calui. ⁊ qñ coeūt capillescūt. ⁊ hoc v̄r mihi mix. ⁊ credo q̄ hoc fit ꝓpter hoc. q̄ in h; hoīe ante coitu; quiescit calor nālis cū repugnātia humiditatis. ⁊ tunc qñ poterit calor ille nālis mouere se post coitū dissoluet illā humiditatē in vapores fumosos ex q̄bus fiunt capilli. Et capilli aīalis senis. l; sint pauci numero respectu iuniox. cra; fiunt iuniox ꝓpter densitatē materie. ⁊ cortices seniox pī scium sil'r. ⁊ cani sunt ꝓprietates hoīum: q: grues quāto sunt seniores. tāto vergūt magis ad nigredinē defulcātē: ⁊ v̄r mihi q̄ hoc accidit eis ꝓpter grossiciei vehemētiā: ⁊ densitatis materie in eis. ⁊ in hoīe non accidit hoc: qm̄ caro ⁊ cutis eius sunt molles ⁊ humide. ⁊ color ceruox ⁊ irundinis mutat̄ in albedinē ꝓpter extinctione; caloris nālis in eis: ⁊ in eis qñq̄ reperitur vehemētia imutationis cū imutatione sup̄fluitatū: donec ignoret eas hō: ⁊ nō agnoscat eas. ⁊ dico q̄ aīal qḋ ē sīle muri. qḋ venat̄ aues in suo nido albescit quol; anno magis ac magis. donec tādē redit ad colorē butiri. ⁊ Ari. dixit. q: aq̄ mutāt colores aīaliū: q: aqua q̄ dr̄ neud. qñ potat̄ a boue: ⁊ coit ꝯcipit fetum nigrū. ⁊ in terra cucurube est flumē qḋ opatur sil'r: ⁊ aliud flumē facit albos. ⁊ flumē scarides gn̄at fla-

Ari. libro 3. de hys. aīal. c. xi. C

nos. ꝛ de aialibus q̄dā sunt absq; pilis: q̄dā sunt cū pilis. ꝛ in fauce interiori leporis: ꝛ in pede eiꝰ subtus sunt pili. ꝛ in aiali qđ vocat̄ mastichitus: h̄z in ore suo loco dētiū silē setis porcoꝝ. ꝛ aialia q̄ hn̄t in se paucos pilos: posteriora in eis hn̄t plures pilos q̄ȝ anteriora. ꝛ pili aialiū tonsoꝝ nō nascunt̄ ex loco inciso: s; ex radice illius pili icisi. ꝛ tūc pili nō se hn̄t sicut plante. sed sicut sup̄fluitates: plume aūt qn̄ icidunt̄: nō nascunt̄ neq; a radice: neq; a loco iciso. s; cadit radix: ꝛ alia pēna nascit̄: ꝛ ala vespe postq̄ȝ fuerit abscisa nō crescit sic aculeus eiꝰ cū rūpit̄ morit̄.

Capitulū tertium de differentia lactis. Sanguinis. ꝛ Spermatis.

A Libro .3. de hysto. aial. c. 19. SErmo Arist. ꝛ dixit Aristo. q sanguis cuiuslibet aialis coagulat̄. p̄ter sanguinē cerui ꝛ leporis. ꝛ ois sanguis a quo auferunt̄ fila apparētia ipse nō coagulat̄: ꝛ illa fila sunt media iter subaȝ venaꝝ ꝛ neruoꝝ. ꝛ sanguis bouis de facili coagulat̄. Et sanguis corpoꝝ tēperatoꝝ: est tēperatus in q̄ntitate: ꝛ minus sanguine coꝝ q potāt multū vinū: ꝛ magis sanguine coꝝ q̄ sunt piguia. Et sanguis hoīs ē tēperatus in sua liq̄ditate: ꝛ color eius est color grane. Et sanguis aialiū magnoꝝ spissus magis ꝛ sanguis mēbroꝝ iferioꝝ spissior ꝛ nigrior sanguine mēbroꝝ sup̄ioꝝ. Et primū mēbrū qđ fit ex sanguine. sicut cognoscit̄ ex anothomia est cor. ꝛ istud est signū q sanguis totius corp̄is nutrimētū fit a corde. ꝛ nō ab epate. nisi p̄ iuuamētū cordis. ꝛ tūc epar nō erit instr̄m. ꝛ operās sanguinē nisi mediāte ꝛ secūdario: Et dixit Arist. q hō sudabit sanguinē. aut q2 eius sanguis multus ē in q̄ntitate: aut q2 eius sanguis est paucus subtilis feruens. Et qn̄ dormit hō eius sanguis ↄuertit̄ ad iteriora: ꝛ significatio sup̄ hoc est. q2 hoīe dormiēte si findat̄ eius cutis nō exibit eius sanguis. sicut in vigilāte. Et mulieres hoīuȝ hn̄t plus sanguis q̄ȝ femine alioꝝ aialiū. scđm q̄ntitatē sui corporis. ꝛ p̄pter hoc hn̄t mestruū sanguinē. ꝛ alia aialia nō. Et sanguis mulieꝝ est multū iterius. ꝛ viroꝝ magis exterius. Et raro accidit mulieribus egritudo ex sanguine. ꝛ raro emittūt sanguinē p̄ nares. Et sanguis senuȝ est niger. ꝛ spissus. ꝛ paucus. Et q̄dā humiditates nascunt̄ in aiali cū ipso. cū ipse nascit̄. ꝛ q̄daȝ post. vt lac ꝛ sperma. ꝛ lac alterat̄ in mām̄illis: ꝛ lac fit ex sanguine sup̄fluo. ꝛ ille sanguis q trāsit in lac nō est decoctus. decoctione summa. Sed sperma fit ex sanguine bono: ꝛ decocto. decoctione bona. ꝛ cōpleta. Et dico q summa digestio est q̄rta digestio. ꝛ dico q2 nutrimētū p̄mo digerit̄ in stomaco. ꝛ post fit sanguis in epate: ꝛ tertio in venis. ꝛ q̄rto in mēbris: ꝛ post q̄ illđ mēbrū p̄parat̄ istud ad silitudinē sui. ꝛ tūc tali nutrimēto fit sperma. Et q̄n̄ de hoīe exit sperma multū discolorat̄. ꝛ debilitat̄ suū corpus magis q̄ȝ si q̄dragies exiret de suo corp̄e sanguis tātus: q2 sperma est res habilitata ad trāseundū in mēbra: ꝛ cū exit aufert̄ nāle nutrimētū mēbri: qn̄ exit in maiori q̄ntitate: q̄ȝ id qđ fuit residuū de nutrimēto mēbri. Et p̄pter hoc dixerunt medici antiqui. q sperma fuit de humiditate nup̄ coagulata: ꝛ in mēbro est nutrimētū. ꝛ illud nutrimētū hoc sup̄fluum qđ differt ab eo in q̄ntitate: alius in q̄litate: ꝛ illud transit in capillos. Et qđ est sup̄fluum in q̄ntitate: ꝛ nō differt in q̄litate est sperma. Et lac fit ex sanguine in venis. ꝛ in eo sunt tres subē. serosa. butirosa. ꝛ caseata. ꝛ oē lac q̄nto est magis spissum. tanto de eo exit magis caseus spissus. Et lac aialis qđ h̄z cornua. ꝛ caret dētibus in mādibula superiori cito coagulat̄. sicut suū sepū. ꝛ nō fit ita de alio lacte: ꝛ frigus nō coagulat lac. sed facit distinctionē in p̄tibus: ꝛ calor magis coagulat lac q̄ȝ frigus. Et lac magis subtile est cameli. ꝛ iumētoꝝ: ꝛ asinaꝝ: ꝛ spissius est lac bufaloꝝ

B

Et lac conīunctū partui nihil valet: ꝛ qđ est multū remotū a partu nihil valet. Et in mulieribus hn̄tibus carnem multam: ꝛ multū sanguinem sunt vbera plena lacte sine partu: ꝛ in vetulis qn̄ rescindit̄ mestruū. sunt aliq̄n vbera plena sanguine sine partu. Et capra parua anteq̄ȝ ipregnet̄. confricant̄ eius mamille. ꝛ prius exit sanguis: ꝛ postea q̄si sanies: ꝛ post exit lac. qđ est aquosum dulce. sicut illud qđ exit post partum. ꝛ non peius. ꝛ habebunt conū in mamillis. sicut ille que pepererunt. Et iam ↄtigit in q̄dam ciuitate. que dicebat̄ chimam. q caper prope virgam habebat quedam additamenta ad silitudineȝ mamillaꝝ: ꝛ confricabant̄: ꝛ exiuit tm̄ de lacte q factus est caseus inde. ꝛ ille coiuit cum capra. ꝛ genuit filium. ꝛ ille caper filius iteꝝ emisit de suis additamentis lac. Et viri emittunt de suis mamillis lac. ꝛ si ↄtinue de suis mamillis lac expmerent abūdaret multū in eis. Et lac cameli ꝛ iumenti non h̄z in se substantiaȝ caseatā. vel si h̄z illud erit modicuȝ. ꝛ lac vaccaꝝ abundat in subā caseata. ꝛ coagulata. Et lac ficuuȝ coagulat lac. ꝛ nullū aial h̄z coagulatum nisi ruminans p̄ter q̄ȝ lepus. Et dico q inuenit̄ in ventre vrsi coagulū: ꝛ forte pōt reperiri in alio aiali. Et in ciuitate que dr̄ ferim: sunt quedā vacce abundantes in lacte. ꝛ qui vult extrahere illud lac oȝ vt se multū exprimat. Et in ciuitate que dr̄ anchoroȝ. sūt vacce magne abūdantes in lacte. ꝛ silr̄ illius ciuitatis canes sunt magni. ꝛ in omni quadrupedali ipsius ciuitatis contingit ista magnitudo preterq̄ȝ in asinis. Et quedā sunt pascua in q̄bus aialia pascētia dant multum lac: ꝛ quedā sunt in quibus pascentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte p̄ octo menses. ꝛ hoc non reperit̄ in ceteris animalibus. nisi in vaccis ciuitatis: que dicitur farni: que abundant in lacte per ānum. Et mulieres nigre hn̄t magis sanum lac. Et inferius loquemur de spermate. ꝛ omne aial hn̄s sanguinem. h̄z sperma: ꝛ semen aialis habentis pilos est viscosum: ꝛ alterius aialis non sic. Et sperma aialis extra subtiliatur: qn̄ de eo exit pars ventose que condensauit partes eius. Et quia eius coagulatio est per caloreȝ. ideo eius subtiliatio est per frigus. Et sperma habens in se virtute gn̄atiuā descendit ad fundū aque. ꝛ mētitus est Aradotus qn̄ dixit q sperma nigrorum esset nigrum.

Incipit liber quartus de anothomia aialium aquaticorum. ꝛ de membris anulosoꝝ. Capitulū. I.

A ET aialium carentium sanguine: est quoddā genus: qđ dicit̄ malachie. Et quoddaȝ genus est huius malachie. q suus venter est similis carni interius: ꝛ suuȝ extra est testeum. Et econuerso quoddam genus malachie habet suum intra durum: ꝛ suum extra molle: ꝛ illud qđ est durū extra non frangitur: sed est conuertibile: sicut contingit in cancro. ꝛ est quoddam genus illius quod habet suum intra molle. ꝛ suum extra testeum: ꝛ istud testeum potest frangi sicut cōche. Et animalia anulosa quedam habent anulos in ventre. quedam in dorso. ꝛ quedam in circuitu: ꝛ nullum anulosum habet carnem vel os: sed habent membra que assimilant̄ carni ꝛ ossi: ꝛ proportionant̄ eis. ꝛ quedaȝ animalia anulosa habent anulos duplicatos in lōgitudine mēbrorum suorum. sicut illud qđ dicitur. xx. pedum. ꝛ quedam anulosa aliquando volant. ꝛ aliquando ambulant. ꝛ quedam in vno tempore tantuȝ volant: vt formice. Et quoddam genus malachie est qđ h̄z caput sub pedibus: ꝛ corpus conculcatum super caput: ꝛ habet octo pedes: ꝛ quoddam genus malachie h̄z multos pedes: sicut illud genus qđ fanage dicit̄. ꝛ est quoddā aliud genus mala-

chle. qđ aſſimilatᷓ ſanage: ꝛ hꝫ duo additamẽta.cū ꝗbus
capit ſuum nutrimẽtū. ꝛ ponit in os ſuū. ꝛ ſunt valde du-
ra in extremitatibus ſuis. ꝛ qñ mare eſt infremitū: tūc il-
lud aīal venit ad lapides. ꝛ quieſcit ſup lapides. ꝛ tenet ſe
ſup illos ꝑ illa additamẽta. ꝛ iuuat ſe cū eis: cū ſtupeſcit
ex aliqua occaſione: ꝛ duo eius pedes anteriores ponunt
ſuū nutrimentū vſqꝫ ad oculos. ꝛ cū pedibus ſuis poſte-
rioribus iuuat ſe in coitu. ꝛ in ſuperiori pte ad pedes ſu-
os. eſt in eo cāna. cū qua eijcit ſuā humiditatẽ ſupfluaꝫ. ꝛ
ſuū ſperma eijcit in mulierẽ ſuā: ꝛ natat cū pedibus ſuis.
ꝛ oculi eius ſunt ſup caput. ꝛ os eius eſt in dorſo: in ore
eius eſt modica caro. ꝛ nō hꝫ linguā. ꝛ in capitibus eiꝰ ap-
parẽt. ꝗſi apoſtemata. ꝛ qđ capit. pedibꝰ capit. ꝛ illud qđ
hꝫ multos pedes in illo gñe eſt parui corꝑis: et longoꝝ
pedū. ꝛ oẽs alij malachie ſunt magni corꝑis. ꝛ curtoꝝ pe-
dū ꝛ debilis inceſſus. ꝛ forte de iſto genere eſt ꝗdā ſpẽs ꝗ
dicitᷓ ſcedine. ꝛ hꝫ duos cubitos in lõgitudine. ꝛ de iſto ge-
nere eſt ſicut conidẽ. qđ hꝫ ꝗnqꝫ cubitos in lõgitudine. ꝛ
forte pes eius q dicitᷓ multoꝝ pedū: eſt duoꝝ cubitoꝝ ꝛ
plus. Et piſcis q dᷓ tomi habeat alā qua ambit ſuuꝫ cor-
pus. ſed alas eius. qđ dᷓ tonidem: hꝫ diuiſionẽ in partibꝰ
ꝛ malachie hꝫ coriū. qđ coopit ſua corpa. ꝛ hꝫ yſophagū
poſt orificia. longū ꝛ gracile: cõtinuat ſe cū quodā mem-
bro. quod eſt ſimile pape. Sed ille yſophagus habet in
ſe inuolutionem ſui. ꝛ habet inteſtina gracilia: ꝛ illa inte-
ſtina ſunt magis ſpiſſa: ꝙ̄ yſophagus. ꝛ preter iſta non
ſunt apparẽtia in ipſa malachie: niſi ſolū vas ſeminis. qđ
dᷓ maſtinoꝫ. Et qñ eijcit illud qđ eſt ex humiditate in il-
lo vaſe ſeminis facit aquā turbidā. ꝛ hec opatio ẽ maxie
ſepie. ꝛ iſtud vas eſt ei ſub ore ſuo. ꝛ ſuā ſupfluitatẽ. ꝛ ſuū
ſꝑma eijcit ꝑ vnū exitū. ꝛ corpus eius hꝫ ſup ſe pilos. ꝛ i-
teriora corpoꝝ iſtoꝝ predictoꝝ huius generis ſunt dura
media. inter os ꝛ ſpinā. Et in tonidẽ eſt res cartilaginoſa
ſicut anulus intra corpus ſuū: ſed aſicheramenet nō hꝫ i
ſuo interiori aliquā rẽ durā. ſed in circuitu capitis eſt res
cartilaginoſa. ꝗ cū finditᷓ fit durior. ꝛ ſub ſtomaco mariū
eſt res exitualis que trãſit ad medullā in ſurſum. ꝛ alia
ꝗ ad inferius ꝓcedit. Et in feminis ſunt due res exituales
ꝛ ſub illis ſunt duo vaſa rubea: ꝗ tenẽt intra ſe oua. ꝛ tu-
meſcūt illa vaſa aliqñ: qđ fiunt maiora ꝙ̄ caput. Sꝫ aīal
qđ dᷓ ſepie hꝫ duo vaſa: ꝛ implent ſe illa vaſa ouis: ꝛ oua
eius aſſimilantᷓ grandini. ꝛ in oībus iſtis ſpẽbus ſūt ma-
B res pulchriores feminis. Et ſup maſculos ſunt femine. ꝛ
anteriora iſtaꝝ ſunt magis nigra. ꝛ ꝑs illa ꝗ dᷓ aſchera-
nenet ꝗ eſt maior corꝑe. ſemꝑ natat ſup aquā. ꝛ iſtud qđ
natat in medio inter ſupficiẽ aque ꝛ fundū ſūt minores.
Et ꝗ ſunt minime in iſta ſpẽ ambulāt in fundo. ꝛ minimi
inter iſtos ſunt illi q nō hñt iūcturas in pedibus. Et ẽ ꝗd-
daꝫ genꝰ illoꝝ aīaliū: qđ ꝓpe ripas maris. ſemꝑ paſcitᷓ: ꝛ
vnū aliqñ eijcitᷓ ab vndis. ꝛ nūꝙ̄ redit: ꝛ moritᷓ tūc tādẽ.
ꝛ eſt modicū valde. Et eſt quoddā genus aīaliū: qđ ẽ te-
ſteū. ꝛ nō exit de illa teſta. aliqñ exeūt ſui pedes ꝛ ſuū ca-
put. ꝛ hoc qñ appetit comedere. Sed aīal qđ ẽ mollis te-
ſte hꝫ ſpẽs multas. ꝛ de iſto gñe ſunt cācri. ꝛ illoꝝ cācro-
rum multe ſunt ſpẽs: qꝛ ꝗdā ſunt maiores. ꝛ ꝗdā miores
ſunt. ꝛ maiores ſunt ſicut yrcali ꝛ alia gña. ꝛ dico ꝙ iam
narratū fuit mihi ꝙ in mari trabazacei ẽ vnū genus cā-
croꝝ qđ ſup coriū eius ſunt macule ꝗſi eſſent picture ꝛ
tincture ſubtiles mirabiles. ꝛ dixit Ari. ꝙ iſtoꝝ cancroꝝ
paruoꝝ eſt quoddā genus. qđ vocatᷓ milites: qꝛ currit
multū. ꝛ inuenitᷓ in vẽtribus coꝝ caro aut humiditas ſu-
pflua. ꝛ nō paſcitᷓ ex aliqua re: ꝗ in ſe hꝫ ſoliditateꝫ. ꝛ iſti
cācri hñt decẽ pedes. ſicut veſpe. ſed alafarin hꝫ. iz. pe-
des. ꝛ pedes eius qui ſunt ꝓpe caput ſunt acutiores. ꝛ am-
pliores ſunt poſteriores. ꝛ cauiſſe hꝫ ex vtraqꝫ pte ante-
rius .ſo. pedes groſſos: in poſteriori ex vtraqꝫ pte iter pe-
des graciles: ꝛ pedes ſuos. ꝛ iuncturas eoꝝ reuoluit in ſe.
Sed alafariꝫ ꝛ ſua indiuidua hꝫ caudā ꝛ corpus: ꝛ kara-
bo hꝫ pedes ſubtiles: ꝛ ſunt in poſteriori parte. ꝛ pedes
oīum iſtoꝝ ſunt longi. ꝛ corpus cancri eſt rotūdum. ꝛ pe-
des anteriores in femina Karaba ſunt fiſſi. ꝛ in eius ma-
re nõ: ꝛ aīe femine ſunt maiores ꝙ̄ maſculi. ꝛ ſua colla ſūt
maiora: ꝛ pedes poſteriores maſculi ſunt magis acuti. ꝛ
in illo gñe femine ꝛ maſculi: ꝛ in iſto gñe hñt ꝗdā addi-
tamenta inter oculos ad modū venaꝝ. ꝛ habent quedā
cornua paruula: ꝛ põt mouere oculos ſuos ad oẽm partẽ.
ꝛ ſunt eminentes. ꝛ ita faciunt oculi cancri. ꝛ accedūt ad
albedinẽ: ꝛ ſunt in eis macule nigre. ꝛ hñt dentes acutos
ꝛ paruos: ꝛ ſunt oppoſiti iferiores ſuperioribus. ꝛ nō ſer-
roſi. ꝛ maxime in parte dextra: ſed in parte ſiniſtra eſt di-
uerſitas inter eos qui ſunt in fine ꝛ inter eos q ſunt i me-
dio: qꝛ illi qui ſunt in fine: ſunt acuti. ꝛ diſtāt inter ſe: ꝛ q
in medio carẽt acumine: ꝛ numerus dentiū inferius ſunt
ꝗttuor. ꝛ ſupius tres. ꝛ mouentᷓ ſupiores cõtra inferiores
qñ volunt aliquid retinere. ꝛ capere: ꝛ ſuper iſtam aciem
dentium ſunt duo dentes magni graciles acuti. ꝛ ſub dẽ-
tibus tenet auriculas. ꝛ mouet ſemper auriculas. ꝛ extre-
mitates auricularum ſunt ſpinoſe: ꝛ in ventribus cācro-
rum ſunt quedā foramina que ſe claudunt. ꝛ ſe aperiunt:
ꝛ oua feminaꝝ cancroꝝ ſunt in ſuis inteſtinis. Sed ka-
rabus hꝫ intra os ſuū duos dẽtes molles ꝛ magnos. ꝛ in-
ter illos eſt caro que aſſimilatᷓ lingue. ꝛ hꝫ alios tres dẽ-
tes in vna acie q ſunt inferius: ꝛ poſt dentes eſt ſuus yſo-
phagus. ꝛ eſt valde curtus. ꝛ eſt ſuus ſtomacus ad ſimili-
tudinẽ tele. ꝛ poſt ſunt inteſtina. ꝛ durat vſqꝫ ad locū exi-
tus ſtercoris. ꝛ hꝫ vnū locū ꝓpriū qui ꝓcedit a ventre ad
eundem locum exitus ꝑ quā procedit ſperma: ꝛ locus il-
le per quẽ procedit ſperma eſt ſub inteſtinis. Et cornu dex-
trum eſt maius: ꝛ inter cornua ſua ſuper ꝗ fixi ſunt ocu-
li. ꝛ illa additamenta: in quibus ſunt ſui oculi aliqñ ſunt
remota in ſe. aliqñ ꝓpinqua: ſicut hec maxime contingit
in cancris q dicũr yrcalie. Et omnes inſpirant aquā ꝛ eijci-
unt ipſam. Sed animalia que habent teſtas duras ꝛ ſunt
marina ſicut yricij marini: ꝗdam habent inter teſtā car-
nem ſicut calapagu. ꝛ caput iſtoꝝ ꝗ habent teſtas duras.
vt in pluribus eſt longū. ꝛ non apparent: ꝛ ꝗdam que ha-
bent teſtas: habet vnicam teſtam integram: ꝛ quedaꝫ ha-
bent ex vna parte vnam teſtam. ꝛ in alia aliam. ꝛ quedā
ſunt que aperiunt ſuam teſtam. ꝛ quedam non aperiunt.
Et que aperiunt: quedam ſunt que aperiunt ex vna par-
te: quedam ex duabus partibus: ꝛ quedam aperiunt ex
omni parte. Et quedam habent teſtas planas: ꝛ quedam
aſperas: ꝛ quedam ſunt que habent diuiſioneꝫ in ſuis te-
ſtis: ꝛ quedam ſunt que habent teſtam totam vnius na-
ture. Et quedam ſunt habentes diuerſitatem in ſuis te-
ſtis: ita ꝙ in extremitate ſunt tenuitates. ꝛ in medio
ſpiſſitudo. Et habentium teſtas quedam ſunt mobilia: ꝛ
quedam immobilia: ꝛ mobilia quedam ſunt que de faci-
li fundunt aquam ꝛ cito mouentur: ꝛ quedam ſunt que
ſunt fixa ſuis teſtis. ꝛ quedam ſunt que exeunt a ſuis te-
ſtis. Et omne iſtud qđ egreditur a ſua teſta. ꝛ ingreditur
illam habent carneꝫ duram: ꝛ in medio ſui habet caput.
ꝛ duo cornua. ꝛ quedam eorum habent dentes. ꝛ quedaꝫ
eorum habent calceos quibus paſcuntur ſicut lingue in
animalibus. ꝛ fortaſſe ille calceus eſt ſicut aculeus: ꝛ ita
acutus: qđ etiam poteſt perforare teſtas aliorum teſteo-
rum. ꝛ omnibus iſtis vniuerſaliter eſt os. ꝛ poſt orificiuꝫ
ſequitur in eius meatus qui dicitur ſimilis pape. ꝛ ſub-
tus iſtum meatum ſunt duo additamenta ad moduꝫ co-
noꝛum yberum. ꝛ cum ſtomaco continuatur quoddam

intestinū: qḋ ꝓcedit in eq̄li rectitudine ad anū: ⁊ inueniunt̄ ſm̄ diuersitatē specieꝝ in istis aīalib⁹ diuersitas mēbroꝝ post intestinū: velut additamēta nigra grossa: ⁊ meatus cifacienses: ⁊ chabera ēt caput h̄z: ⁊ cornua ⁊ os ⁊ linguā: ⁊ hic nō distinguunt̄ nisi in magnis coꝝ: ⁊ additamēta conosa non distinguunt̄ ꝑceptibiliter: nisi in magnis: ⁊ que mouent̄ in eis h̄nt foramen in testa sua: p qḋ eyciūt suā sup̄fluitatē: ⁊ ex cancris est qḋdā genus qḋ assimilat̄ araneis. Et Ari. dixit in p⁹ doctrina anothomiā ⁊ similitudines hoꝝ spēꝝ: ⁊ nos desiderauim⁹ abbreuiationez ei⁹.
C Iricius aūt marinus h̄z in interiore parte sui loco carnis ꝑtes nigras. Et est ex eo qḋdā genus qḋ h̄z intra silē ouo magno. ⁊ inuenit̄ illud ouū tā in magnis q̄z in paruulis ⁊ comedit̄: ⁊ ex eis yricys. Sunt duo genera carnea: vnūz genus magni corporis: ⁊ aliud genus parui: ⁊ spaciosius: ⁊ totū dorsum eius est carneū. Et ex eo est genus: qḋ erit in regione tani: qḋ est albū in testa ⁊ spinis: ⁊ erit maioris lōgitudinis q̄z aly sui generis ⁊ sue spine sunt parue ⁊ tendētes ad molliciē ⁊ multiplicant̄ in eo ꝑtes magne que sunt post os suū. Et oēs yricy marini h̄nt os iferius: ⁊ anū superi⁹: ⁊ caput iferi⁹: ⁊ h̄nt q̄nq̄ dentes in ꝓfundo iter q̄s est q̄dā caro que assimilat̄ lingue: deinde ysophagus. deinde stomachus diuisus in q̄nq̄ ꝑtes repletas humiditate: ⁊ q̄libet illaꝝ partiū ꝯiungit̄ cū sifac tendētes ad anū ⁊ ipse vtit̄ spinis loco pedū: ⁊ mouetur inherēdo sup suas spinas. Et de aīalib⁹ testeis sunt q̄dā que duob⁹ pedibus suis adherent lapidibus: ⁊ appellant̄ balica: ⁊ capit q̄cq̄d transit p ipsuz de piscib⁹ paruis ⁊ algis. Et ex istis spēb⁹ est qḋdā genus qḋ comedit yricios marinos: aīal aūt qḋ appellat̄ mastuc h̄z carnē durā: ⁊ nō inuenit̄ in corpore ei⁹ humiditas: ac si eēt de nā arboꝝ: ⁊ est qḋdā genus ei⁹ qḋ dr̄ mastuc qḋ est parui corporis ⁊ comedit̄ ab hoībus: ⁊ alia spēs magni corporis: cui⁹ caro indurat̄ aliquātulū ⁊ comedit̄: ⁊ p oēm tactū dissipat̄ ⁊ marcescit in mari. Aīal aūt anulosuz cuius ale sunt sicut mēbrana: sicut scolasci. Alia que nō h̄nt in mēbrana: sicut vespa: h̄z caput ⁊ ptinēcia eius ⁊ ventrē: ⁊ postq̄z amputātur viuunt p horā: nisi cōplexio coꝝ fuerit multū frigida: aut tāgat illa in ea hora multū frigus: ⁊ apes amputant̄ p mediū ⁊ viuūt p horā: ⁊ illud est q̄n amputat̄ cū capite pectus in medio: sed q̄n amputat̄ caput p se: statim moriunt̄ ⁊ aīal qḋ h̄z corpus longū: sicut aīal qḋ h̄z viginti pedes: q̄n findit̄ p mediū vtraq̄ pars morit̄ p se: ⁊ huic aīali nō apparet in eo aliqḋ mēbrū: cū quo sentiat nisi oculi solū: ⁊ q̄dā spēs huius est q̄ h̄z linguā. ⁊ alia spēs est q̄ h̄z mēbrū cū quo gustat: ⁊ q̄dā h̄nt illud mēbꝝ duꝝ: ⁊ q̄dā h̄nt illud mēbruz molle: ⁊ illud cōtigit illis q̄ nō h̄nt aculeū ante neq̄ post: sicut scorpio ⁊ musce feriūt cutes aīaliū cū istis mēbris: ⁊ mordēt cū isto mēbro muscilliones ⁊ sugunt sanguinē cū eo: ⁊ istoꝝ aīaliū anulosoꝝ q̄dā h̄nt iterius latētē aculeū vt apes: ⁊ q̄dā ex̄ apparēt vt scorpio. Et anulosoꝝ volantiū q̄dā sunt q̄ h̄nt duas alas: vt musce: ⁊ q̄dā q̄tuor vt vespe ⁊ illoꝝ q̄dā sunt q̄ saltant: ⁊ q̄dā sunt q̄ coeunt vt locuste: ⁊ sunt illa q̄ h̄nt pedes posteriores longiores: ⁊ ista p̄s q̄ ita coit nō h̄z testā: neq̄ spinas: neq̄ ossa: nisi solū coriū duꝝ. Et q̄dā illoꝝ h̄nt illud coriū magis subtile: ⁊ q̄dā illoꝝ h̄nt illud coriū corā pectore duꝝ: ita q̄ vr̄ de genere: ⁊ h̄z p os vnū intestinū qḋ ꝓcedit recte: ⁊ modica ps ei⁹ h̄z inuolutionē p se: ⁊ ꝓcedit vsq̄ ad anū: ⁊ q̄dā istoꝝ h̄nt stomachū. Et illud aīal qḋ clamat de nocte ad modū cicade: vel cicbot nō h̄z os: s̄z h̄z linguā q̄dā q̄ nascit̄ a medio sui capitis: ⁊ nō findit̄ ista lingua: ⁊ in suis mēbris inferioribus nō repit̄ sup̄fluitas: ⁊ in medio sui corporis est q̄dā tela que appet. Et in mari q̄dā sunt aīalia que assimilant̄ aīalibus alteri⁹ gn̄is: q̄z q̄dā sunt que assimilant̄ frusto ligni: ⁊ alia q̄ assimilant̄ virge virili: ⁊ in loco testiculoꝝ h̄nt alas: ⁊ q̄dā que assimilant̄ colubris rubus.

¶ Capitulū scḋz de sensu ⁊ motu ⁊ vigilia ⁊ somno: ⁊ qualiter fit masculus: ⁊ qualiter femina.

Omne aīal sanguineuz: ⁊ qḋ generat aīal h̄z q̄nq̄ sensus: nisi qḋdā genus muris: cuius oculi sunt coopti sub corio: ⁊ h̄z pupillā ⁊ coronā ⁊ albedinē. Et pisces gustāt: ⁊ iō appetunt q̄dā cibaria: ⁊ q̄dā renuūt. Et in piscib⁹ nō apparent mēbra auditus neq̄ olfatus: ⁊ nares piscium nō ꝑueniūt ad medullā: s̄z ꝓcedūt ad coꝝ auriculas: s̄z tn̄ nisi audirēt nō fugerēt pp sonitū: ⁊ nisi olfacerēt nō venirēt ad rete pp lac: ⁊ alias res ī rete olfatibiles. Et dico q̄ vidi illos venietes ad locū vbi fuit lac: ⁊ cito capiebant: ⁊ vidi illos venietes ad sonitū de alabud: ⁊ applicant̄ ad palatiū ad illū sonitū: ⁊ fugiunt cū deficit sonit⁹: ⁊ cū iteꝝ cantat̄ iteꝝ reuertunt̄. Et dixit Ar. q̄ delphin ⁊ vnū genus aliud piscū ad tonitrua ⁊ motū aliū magnū cadunt subito ad fundū: q̄si eēt in eis epilensia: ⁊ tūc capiūtur: sicut capiunt̄ ebrij: ⁊ delphin mēbrū auditus nō h̄z ⁊ piscatores cū iungunt̄ ad capiēdū pisces: loquunt̄ tacite: ⁊ auferūt remos a nauib⁹ ne faciāt tumultū: ⁊ postq̄z circuerūt ipsos reti dāt voces: vt ꝯueniāt in medio: ⁊ cū vna ps piscium vadit ad pascendū secrete recipiūt illos piscatores paulatī ⁊ nō fugiūt pisces q̄dā qui sunt in riuo: ⁊ ꝯfricāt se ad lapides: ⁊ ex illo motu ī ꝯfricatione cadūt q̄si ebrij: ⁊ vadūt q̄si mortificati: ⁊ tūc ista sunt signa sui audit⁹. Et adhuc q̄ oēs experimentatores testant̄: q̄ ēt multū audiunt: ⁊ ēt maxime pisces qui dicunt̄ astacor ⁊ cethi ⁊ aruminī: ⁊ silr̄ q̄ pisces olfaciūt: q̄z capiunt̄ p olfationē: q̄z q̄dā capiunt̄ p odorē acetosuz: ⁊ q̄dā p odorē rei salse: ⁊ q̄dā p fimū. Et piscatores accipiūt afustē ⁊ assant ipsum: ⁊ ponūt ipsuz in rete: ⁊ statim intrāt pisces rete pp odorem assi: ⁊ pisces q̄dā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piscis interfecti ⁊ fugiunt a sanguine alteri⁹ piscis: ⁊ q̄dā fugiunt a sordicie retiū: ⁊ q̄daz fugiūt a sordicie hamoꝝ: ⁊ si fuerint limpida veniūt ad illa. Et q̄dā ō delphinis ⁊ alioꝝ piscium ad quoꝝ medullas ꝑuenerit sonit⁹: ⁊ nō h̄nt instrumētū audit⁹: s̄z audiūt quodā extraneo mō appropriato eis ⁊ nō alijs. Et aīalia anulosa h̄nt sensus mltū acutos: ⁊ olfaciūt ⁊ gustant ⁊ audiunt a remotis: ⁊ sunt q̄dā odores qui eis placēt ⁊ iterficiunt̄ a q̄busdā odorib⁹: sicut ab odore sulfuris ⁊ arse cutis: ⁊ origani agrestis: ⁊ sicut formiceq̄ q̄n ad foramen eaꝝ aliq̄d de p̄dictis reb⁹ ponit̄ moriunt̄ ⁊ fugiūt a fumo storacis. Et oīa anulosa fugiūt a fumo cornu cerui: ⁊ cefenegi ita diligit storacē durā: q̄ q̄n est in fumo ei⁹ si amputari deberet non fugere: ⁊ fugit de fumo spēi q̄ dr̄ obore: ⁊ apes nō veniūt ad locū mali odoris: ⁊ nō q̄escūt nisi in loco boni odoris ⁊ vbi ē dulcedo. Et aīaliū testeorū q̄dā diligūt odorē malū: sicut qḋ dr̄ cochera: sed nescimus vtrū habeāt visuz vel nō vel auditū. S̄z in sermōe vocū aīaliū debemus dicere: q̄z q̄dā sunt vocū fortiū ⁊ q̄dā debiliū: ⁊ q̄dā loquunt̄: s̄z loq̄ ꝓpriū est hoīs: ⁊ ipse format vocabula ⁊ extrahere sermonē a cannis pulmonis. S̄z vox repit̄ in oī aīali qḋ h̄z arteriā ⁊ pulmonez: ⁊ non dat vocē nisi aīal qḋ respirat: s̄z qḋ nō respirat aliter facit sonū. Et qḋ sibilat: sibilat p q̄dā telā q̄ est sub diafragmate. S̄z musce faciūt sonū p motū alaꝝ. Et nullū aīal marinū h̄ns testā mollē facit vocē vl̄ sonitū. Et si obyciat̄ de q̄dā gn̄e piscis qḋ facit vocē: sicut illḋ gen⁹ piscis qḋ dr̄ liaremun: ⁊ silr̄ gn̄: qḋ inhabitat terram de celeug. Et istoꝝ p̄dictoꝝ sunt q̄ dant vocē nō dico sonū: de spina sue caude auriculaꝝ: ⁊ q̄dā faciūt vocē p ꝯfricationē spūs q̄ est in suo corpe: ⁊ celeca audit̄ facere sonū ore catinū ⁊ pi

scis assimilatus pectini quādo findit aquā facit sonū ad modū celete: ⁊ irundines marine qñ feriunt cū alis suis aera faciūt strepitum sonoꝝ. Et delphin sibilat: ⁊ bꝫ pulmonē: sꝫ postq̄ fuerit sup terrā nō facit vocē. Et serpētes sibilāt: ⁊ carapagnā dicit. cortuca bꝫ debilē vocē. Et rana bꝫ linguā coniunctā cū mandibula: sicut est in piscib⁹. nō dat vocē nisi in aqua. Et cū facit vocē suā mandibula est in aqua: ⁊ illa vox dr̄ coax: ⁊ cū exit aquā facit vocē alterius modi: ⁊ cū facit voces in aq̄ emittit suos oculos foriter. Et aīalia facientia vocē faciunt diuersos tonos. Et aues que hñt linguā amplā imitanť vocē hoīs. Et in quibusdā auib⁹ est diuersitas ĩ sono maris ⁊ femine. Et auis maioris corporis bꝫ maiorē vocē: ⁊ ꝓprie tpe coitus: q2 tūc dat plures voces. Et quedā aues sunt quaꝝ femine ⁊ mares cantant sicut genus qđ dr̄ andō: ⁊ tales aues sunt quaꝝ aues masculē clamāt suas feminas ante coitum: ⁊ q̄dā faciunt voces post sicut gallus. Et q̄dā aues que nō cantāt neq3 hñt vocē nisi valde remissaꝫ nisi masculi qui cantāt sicut galli. Et q̄dā aues que assimilanť ꝑdicib⁹: ⁊ qñ hō nascit̃ nāliter surdus facit vocē: ⁊ non pōt loq: sed strauli nō sibi silēs sunt. Sꝫ pulli auiū cū sunt parui differunt suis vocib⁹ a vocib⁹ patrū quousq3 magnescunt: sicut palumbi. Et iā dixerunt hoīes ꝙ vna auis coꝝ que appellať andon mōstrauit tonū suū pullo vel alteri⁹ auis: ⁊ tunc significat sup hoc ꝙ aues quedā faciūt quosdā tonos per naturā: ⁊ q̄dā ꝑ doctrinā: sed elephas per calceū facit contractionē: ⁊ per os suū facit vocē.

¶ Capitulū .III. de somno animaliū.

ET de somno aīaliū dicam⁹. Omne aīal hñs sanguinē: ⁊ qđ ambulat dormit ⁊ vigilat. Et oē hñs palpebras claudit eas cū dormit. Et alia aīalia q̄ʒ hō somniant ⁊ significatio sup hoc est coꝝ mot⁹ in somno. Et aīal faciēs oua facit somnū tenuē. Et illō aīal silr qđ est teste mollis. Sꝫ in aīali teste mollis nō ꝑcipit̃ somnus: q2 nō bꝫ palpebras: sꝫ ꝑcipit̃ ꝑ hoc qđ quiescit: ⁊ pōt capi ⁊ nō fugit. Et sunt q̄dā spēs pisciū q̄ magis dormiunt de die q̄ʒ de nocte. Et quedā marina dormiūt sup terrā: ⁊ q̄dā sup cautes: ⁊ q̄dā in harena: ⁊ significatio sup hoc est ꝙ impressio coꝝ inueniť post in harena: sed cellete miłū dormit ita ꝓfunde ꝙ capiť manu. Sꝫ delphin dormit ⁊ eijcit a se cannā in aere ꝑ quā inspirat ⁊ auditur stertens. Et anulosa dormiunt: ⁊ significatio super hoc est ꝙ aliqñ inueniunť quiescere ⁊ pueri nō somniant recte ante. 4. annū: ⁊ multi hoīes nō somniāt anteq̄ʒ sint magni: ⁊ q̄dā nūq̄ʒ. Sed de causa maritatis ⁊ feminitatis dico ꝙ in oībus aīalib⁹ nō sunt mares ⁊ femine sicut in aīali marino qđ habet testā durā: sed in aīalib⁹ mollis teste quedā habēt feminas quedā nō: ⁊ quedā sunt que nō habent mares: ⁊ feminas in suo genere sicut enchelí. Et aliqñ inueniuntur in harena quedā apparentia fila sicut gasanes: ⁊ putāt ꝙ sint filij de enchelí: ⁊ non sunt: quoniā enchelí non habet oua: q2 sunt in matrice ⁊ non in stomacho: q2 si eēnt in stomacho digererēntur ꝑ ipm ⁊ enchelim nō habet oua nisi in suo stomacho. Et opinor ꝙ ille qui putauit ꝙ illa enchelim eēt mas que bꝫ ma ius ⁊ lōgius caput: errauit: q2 ista diuersitas est scđm spēm. Et inuenimus in libro Aristotelis multos pisces qui nō habēt in sua specie mares ⁊ feminas. Et quedā nō sunt generatiua. Et quedā generāt per se sine coitu sicut arbores. Et que habent sanguinē ⁊ generāt sibi similē: semꝑ mas est maior femina ⁊ viuit plus. Sꝫ ouantia habent feminas maiores: sicut in serpētib⁹ ⁊ ranis ⁊ araneis. Et femine pisciū viuūt plus q̄ʒ mares: ⁊ significatio sup hoc est: q2 qñ capiunť pisces semꝑ reperiunť femine maioris etatis q̄ʒ mares. Et membra anteriora in maribus sunt fortiora: ⁊ posteriora in feminis. Et iuncture feminaꝝ sunt debiliores. Et sui capilli graciliores: ⁊ sue voces acutiores: ⁊ aliqñ femine carēt armis: q̄ hñt mares vt ceruа ⁊ gallina: ⁊ porca nō bꝫ calmū: ⁊ aliqñ in femina arma sunt fortiora sicut cornu in vacca: eo ꝙ ei⁹ vires sūt debiliores q̄ʒ ĩ mare.

¶ Incipit liber quintus de membris naturalibus.

¶ Capitulum primū de diuisione coitus aīaliū.

ET dicimus ꝙ nullū bipes generat sibi simile nisi hō. Et sicut generat arbor filiū sibi similē: ita ⁊ aīal generat filiū sibi similē. Et sicut arbor vnius nāe generat arborē alterius nāe: sic aīal vnius nāe generat aīal alteri⁹ nāe sicut gasones: ⁊ sicut quedā arbores generant se ꝑ se sic quedā aīalia se generant ꝑ se. Omne aīal qđ generať ex aīali sibi simili generať per partū ⁊ luxuriā vt in pluribus. Et iā inueniť genus pisciū. qđ parit ⁊ nō reperitur mas in illo genere. Et quidā pisces faciunt oua per se: sed mutatio coꝝ in aīalia nō pōt eē sine mari sicut diceť. Et quedā aīalia generāt aīalia minora se sicut pediculi qui generāt lendes ⁊ musce ⁊ apicule que faciūt gasones: ⁊ illi gasones nō alteranť in apiculā: aut muscaꝫ. Dico ergo ꝙ opus est vt custodias illud: vtrū gasones ille tandem fiūt musce ⁊ apicule: q2 qđlibet genus bꝫ suū moduꝫ sue luxurie: sicut modū luxurie leonis ⁊ leporis: q̄ꝝ ꝯmasculi mingūt post. Et de ꝓprietate lepoꝝ est qđ sua femina saltat suū marē aliqñ. Et q̄dā aīalia ĩ suo coitu ita se hñt ꝙ mas luxuriat cū femina supra eā: ⁊ tendat sub. Et quedā que in suo coitu eleuant se sicut ardee. Sed yricij agrestes coeūt ꝯiungēdo se scđm dorsa stātes in pedib⁹. Et q̄dā femine exigunt luxuriā a marib⁹ sicut femine caproꝝ: q2 illa femina clamat marem: ⁊ mulier cōprimit se cū mare. Et q̄dā timēt de fortitudīe maris sicut ceruа ⁊ vacca: ⁊ cā eius est: q2 accidit istis feminis dolor a ꝑcussione virge: q2 illa virga est sicca ⁊ dura nerualis cū erigitur. Et camela vadit flexa genib⁹ ad camelū: cū appetit coire. Et elephas femina descendit ad foueā: vt possit saltari a mare: ⁊ appetit coitū in aq̄: q2 vterq3 magis iuuať ibi in coitu: ⁊ maxime mas: q2 post coitū exaltať ꝑ aquaꝫ a femina: ⁊ aqua iuuat marē: qđ exalteť sup feminā. q2 iā contigit ꝙ elephas ascēdebat elephantē feminā in terra vngueni de kaurexmiꝫ: ⁊ istud erat mirū qñ coiuit: qm̄ ꝯsuetudo eius erat nō coire: nisi in terra sua: ⁊ coiuit qñ exiuit ad terraꝫ corascenoꝝ ⁊ eius ꝯfiniū. Et tūc elephas mas iuuit se ex suo calmo: ⁊ declinauit crupā femine: ⁊ ascendit sup eā ⁊ coiuit: ⁊ tūc ex hoc accepimus ꝙ calmus elephantis bꝫ iuuamentū in coitu: ⁊ istud fuit ante tp̄s ꝑdicationis mahometti annis q̄draginta trib⁹ minus. Et de alio mirabili fuit ꝙ leo siluestris ducebať ad ꝑdictā ciuitatē: ⁊ coiuit cū lea: ⁊ genuit ex ea: ⁊ istud nunq̄ʒ videbať in alia ciuitate: ⁊ camelus multotiēs coit ⁊ diu. Et suū desideriū ē feruens tpe coitus: ⁊ dico ꝙ illo tpe coit⁹. s. nō accipit camelus nisi modicū de annona ⁊ semꝑ appetit coire ꝓpe illū locū in quo coiuit p̄mo. Et dico ꝙ cochi tpe desiderij sui coitus coit: sicut aīalia mingentia post: ⁊ iter ea est differentia aliquātula: secūdū excessuꝫ: ⁊ in cochis semꝑ est virga valde magna. Et coitus lupi est sicut canis coitus. Et quadruped alia que ponunt oua coeunt: sic quadrupedalia que generant filios sibi similes: ⁊ illud sicut tortuca calapagni agrestis ⁊ marina. Species aūt serpētiū: ⁊ coꝝ que non habent pedes tpe coitus inuoluuntur mas ⁊ femina iter se quasi posset extimari vnū de his biceps. Celete aūt coeunt ꝑ applicationē dorsoꝝ. Et aīalia

marina lati corporis adiungit masculus eorum dorsum suum ventri femine: ⁊ ea quorum sunt caude magne coeunt per applicationē dorsorum: ⁊ confricationē vehementem: ⁊ fortassis differunt spēs eorum: sicut differunt cancri: ⁊ narrauerūt hoc experimētatores ⁊ prudentes. Et notū est quod aues: ⁊ que ouant velociora sunt tpe coitus. Delphin aūt ⁊ lupi marini coeunt vt quadrupedialia: sed in duplo spatio tpis. Sed masculus celere eius mēbrum virgale extēdit versus anū: ⁊ extendit versus post. Coitus aūt piscū ouantiū est res occulta valde: ⁊ hoies dicūt quod femine suscipiūt semina masculorum oribus suis: ⁊ ita eijciūt ea in ventrem: ⁊ asserit quod femine sequūtur masculos trāsglutiētes sua semina. deinde tēpore exitus ouorum mares sequūtur feminas trāsglutiētes earum oua: ⁊ nō transit in aial aliquid de illis ouis: nisi illud qd recipit intra os maris. Et cubala femina perdicis impregnat ex vento flante a parte sui mariti: ⁊ auditus sonitus eius: ⁊ cubala perdix extrahit linguas suas ad cōmiscendū se tpe coitus. Malachie aūt iungunt cū oribus: deide amplexant sese: ⁊ coeunt natantes. Et assumenem propter femina eius declinat in terra tpe coitus. q. supina ⁊ coniungunt oribus suis: ⁊ clamat femina masculū: vt approximet sibi. Et de hoibus sunt qdā qui extimāt: quod virga de assumenem est neruosa: ⁊ est versus pedes: ⁊ intrudit virgā suā in os femine sue. Et quedam aialia sunt mollis teste: ⁊ coeūt sicut quadrupedialia que mingunt post: ⁊ generāt ⁊ coitus eorum est tēpore veris: ⁊ luxuriant prope fundū maris: ⁊ fortassis erit coitus eorum in quibusdā regionibus in principio tēporis ficuū. Et coitus cancrorum est quādo cancer masculus: qui est minor vocat feminā: ⁊ accedit femina subtus ipsum: ⁊ accessione aperit porta q̃ est inter tunicas directe coniungit porte siue orificio: qd est inter duas tunicas alterius. deinde coniungunt ille tunice donec cōpleat coitus: ⁊ longitudo: que est inter duas tunicas est maior in feminis: q̄ inter tunicas in maribus: ⁊ eijciūt oua per posteriorē partē. Aial aūt qd est anulosum: femina eijcit mēbrū coitus ex se in directū instrm̄ maris: vt in illo mēbro recipiat mēbrum maris: ita quod ipsa femina nō multū mouet ad virgā: sed eijcit suū additamētū in directo virge: qd additamentū prominet a posteriori parte: ⁊ qn coniungunt de difficili separant propter constrictionē suorum membrorum per ligamenta. Et qn aranea desiderat coitū per tunicā sue tele trahit masculū: ⁊ non cessant alicere se per huius attractionē quousque coniungunt adinuicē: ⁊ concurrit venter masculi cū ventre femine. Et scias quod maior appetitus animalis est in fine hyemis: ⁊ inceptione veris. Homo autē ⁊ oīa domestica sicut canes ⁊ porci coeunt oī tempore. Et desideriū virorum est magis hyemale: ⁊ desideriū mulierū in estate propter lesionē earum a frigore. Auis aūt marina que applicat cherē latine alcione coit in vehemētihyeme: media. s. Et dicit quod nidificat. 7. diebus ante introitū solis in capricornū: ⁊ coitu: ⁊ ouat. 5. oua: ⁊ extrahit pullos in. 7. diebus post: ⁊ apparet in tempore semel. s. in occasu pleiadū: ⁊ apparet nauibus: ⁊ apparet in circuitu nauiū: deinde absentat se: sicut dicunt sapientes: quibus creditur de experimentatoribus. Et aial anulosum facit coitū suū in hyeme non expectās ver nisi quādo fuerint venti austrini: ⁊ maxime ea que non nidificant sicut musce: ⁊ formice. Et de animalibus que ouāt quedā ouant semel: quedā bis: quedā ter. Scorpio autem marinus ouat semel in vere: semel in auctumno. Et nulla spēs celere ouat bis: nisi illa species que cognominat lete vel lemem: quoniā ouat in vere quādo occidūt pleiades. 7. aut. 8. sed non ouat oua simul: imo in tempore discreto: ita quod modo vnū modo aliud: ⁊ extimant hoies quod ouant in mense bis. Et de aialibus marinis quedā ouant omni tempore: ⁊ crescunt oua eorum: ⁊ magnificant velociter. Et quidā pisces sunt qui nō ouant nisi in mari: aut in littore eius sicut celemides: ⁊ nabracisti quidē non ouant nisi in mari raccoc. Et alij pisces nō ouāt nisi vbi effluūt flumina in mare: ⁊ quidā sunt ex eis qui nō ouant nisi ex eleuatione maris. Et ex piscibus est quoddam genus qd appellat nuēbedē ponit apud tropicon estiuū. q. vnū vas plenū ouis. Et ex piscibus qdā generant in ceno sicut ouat ille piscis qui vocatur castarem. Et de piscibus quidā ouāt in parte maris non sicut abundātes in ouis in parte maris: dico in anno semel: ⁊ in alia parte abundātes in anno multotiens. Et ille qui vocat chenumbie: de vniuersitate Malachie ouat omni tempore: ⁊ complebitur ouatio eius in terra in. 12. dies: ⁊ sequitur eā masculus: ⁊ sufflans semē suū super oua sua: ⁊ oua sua sunt dura valde: ⁊ nō nascunt nisi duo ⁊ duo. Et celegig coit hyeme: ⁊ ouat in vere: ⁊ inter illa tempora nidificat: ⁊ oua eius sunt sicut fructus nucis parue: ⁊ erunt oua eius plura numero: ⁊ caput masculorum longius est capite feminarum: ⁊ femine cubant super oua: ⁊ abstringit in aluo oua sua antequā comedat carnem suā quādo sedet ad comedendū. Et plures pisces marini ouant tempore hyemis: ⁊ veris: de habentibus testā preter yricios marinos qui sunt comestibiles ab hoibus: quoniam erunt pleni ouis omni tēpore: ⁊ precipue in plenilunio: ⁊ in temporibus calidis in hyeme: ⁊ in estate: nisi qui fuerūt in parte terre que dicit redinugio. In ea. n. parte nō ouāt nisi modicū: ⁊ sunt parui corporis: ⁊ pleni ouis. Et plures aues agrestes generant semel: ⁊ irundines bis. Auis autē que appellatur chatcozer ouat semel: ⁊ antequā recedat hyems destruuntur oua eius: ⁊ iterum ouat: ⁊ facit pullos. Alius qui domesticatur: ⁊ adheret domibus generat multotiens nisi in medio hyemis sicut columbe ⁊ galline. Et dico etiā quod columbe quando reperiunt calorē: ⁊ annonā ouant etiā in medio hyemis: ⁊ de columbis quedam sunt spēs columbarum que nō domesticant prorsus: ⁊ aues que assimilantur columbis in genere sunt tres spēs: maiores earum sunt altata arabice: ⁊ post alphachice: ⁊ minores arcalgalle. Et meliores sunt pulli qui nascunt vere ⁊ autūno: ⁊ estate: ⁊ hyeme peiores.

Capitulū. II. de differentia spermatis.

Unc de differētia dicamus spermatis: ⁊ scias quod primū semē adolescentis in aialibus diuersat: tunc si in isto tempore impregnauerit feminā erit creatura debilis: ⁊ hoc accidit in hoibus: ⁊ perueniunt ad diminutionē suarum vocū: ⁊ suorum calorum: ⁊ hoc est cum fuerit prope bis septem annos. Et sperma qd melius est in eis est illud qd est in fine. 21. annorum. Et somnium coitus non accidit alicui animali nisi soli homini: sed forte mutatio vocis accidit ceteris aialibus: ⁊ vox eius qui iā processit in diebus est magis sonora: ⁊ maris magis sonora q̄ femine: preterquā in vacca: ⁊ ceruo ⁊ voces iumētorum: ⁊ alfinora sunt magis clare: ⁊ magis acute. Et vacca duorum dentiū: ⁊ equus duorum dentium luxuriant: ⁊ capra: ⁊ ouis vnius anni luxuriant. Et porcus. 4. mensium luxuriat: porca. 6. mensium parit: ⁊ in quibusdā regionibus non coeunt ante finē. 10. mensium. Et masculi sunt meliores ad generādū postquā habuerint tres annos: ⁊ canes incipiunt luxuriare ab. 8. mensibus: ⁊ qui tarde luxuriant sunt vnius anni: ⁊ illa canis que diutius trahit per. 61. diem: ⁊ quidam equi luxuriant post tres annos: ⁊ ab isto tertio vsque ad. 20. annos melius generant: licet luxurient vsque ad. 33. annos: licet masculi qui non stant cū equabus viuunt plusquā. 40. annos ⁊ equa pōt viuere. 40. an. ⁊ iam visus fuit equus. 70. an.

nis:⁊ asinus luxuriat post annũ tertium vsq; ad.30.an.⁊ non põt luxuriare citius q̃ post duos annos ⁊ dimidiũ:⁊ homo masculus nõ bene luxuriat nisi ad 60.annos in regionibus calidis:⁊ mulier vsq; ad.50.ſ3 qđ accidit in pluribus est in hoibus masculis:⁊ deficiũt in spmate post.l. annos:vel tardius ad.60.⁊ mulier ad.49.annos vel vlterius.50.⁊ ouis vsq; ad.8.ãnos:⁊ si fuerit bona vsq; ad.xi. annos:⁊ fetus cuiuslibet generis ex sene natꝰ est malus: ⁊ ꝓprie hoc accidit in porcis:⁊ porcus generat bonos ad.7.annos:⁊ tunc magis luxuriat:⁊ porcus qui cito luxuriat facit filios paruos:⁊ senes porci parũ generãt:⁊ ꝗ cũ sunt.xi.annis:⁊ meliores sui filij sunt qui nascuntur in hyeme:⁊ qui in estate sunt peiores ⁊ macri:⁊ mali. Et canes generant vsq; ad.18.annos.Et elephas luxuriat vsq; ad sex annos ⁊ per totũ tp̃s vite sue põt luxuriare:⁊ femina elephas postq̃ peperit nõ impgnat̃ vsq; ad triẽnium. Et cũ impregnat̃ nõ tangitur post a suo mare: tenet fetũ in ventre per biẽnium:⁊ nõ parit nisi vnicũ.Et equa:⁊ camela:⁊ asina tenẽt in ventre per.12.menses. Et postq̃ dixit Ar.ista narrauit de piscibus:⁊ dixit ꝙ quidã pisces generant̃ ex luto:⁊ quidã ex harena:⁊ qdã ex harena in luto:⁊ quidã generãtur ex luto qđ assimilat̃ lane viridi:⁊ dicit̃ cendame.Et quidã sunt de numero istoꝝ qui dicuntur ab hominibꝰ defendere ꝑdictos:⁊ semꝑ sunt parui similes paruis cancris. Et plura alia que sũt testea nascuntur in tali ceno:⁊ differentia illoꝝ:⁊ ſm dr̃iam ceni ⁊ harene:⁊ secundũ hoc habẽt diuersa nomina in greco:⁊ in fissuris lapidũ generant̃ quedã aialia ex quolibet istorũ:⁊ ventre suo generat̃ aliud.Et quedã sunt que nõ recedunt a suis locis in quibꝰ generant̃:⁊ si auferunt̃ a suis locis moriunt̃.Et illoꝝ est quoddã genus qđ est calidũ multũ in sua cõplexione:⁊ quãdo transglutiunt aliquod aial in momento illud in suo stomacho decoquit̃ quasi eẽt bis decoctũ.Et aumel:⁊ quedã pars cancroꝝ paruorum generat̃ a terra:⁊ mutant testas secundũ mutationẽ temporũ.Et quedã aialia intrant conchas alioꝝ:⁊ comedũt carnes ibi repertas:⁊ morant̃ post in illis cõchis. Et quedã aialia habent testã.q.per totũ:⁊ generantur ex lapidibus:⁊ dicunt̃ spongie:⁊ morantur in fixuris lapidũ:⁊ qđ morat̃ in fixuris lapidũ stat imobile: ⁊ que sunt in planitie lapidũ mouentur ad pascendum:⁊ in locis in quibus applicant̃ coste sunt quedã aialia que assimilantur araneis:⁊ dicunt̃ crescere quousq; fiant animalia.Et spõgia habet tres spẽs:⁊ vna spẽs rara:⁊ alia spissa ⁊ alia parua spissa dura:⁊ ista tertia spẽs inuenitur plena luto:⁊ habet sensum tactꝰ:⁊ ideo se constringit contra:⁊ cõstringit se contra ventũ:etiã aliqñ in corpore suo generantur gasones:⁊ ille gasones inueniunt̃ comedere sup̃fluitates corporis sui cũ scinditur illa spongia ab hominibꝰ.Et piscis paruus quando scinditur aliqua portio a suo corpore iteꝝ crescit.Et pisces qui morant̃ in pelago habẽt carnes magis molles:⁊ illi qui morant̃ in loco in quo tanguntur a frigore ⁊ vento habent carnes magis duras.Et frigus intensum:⁊ calor intẽsus interficit paruos pisces: ⁊ molliores istoꝝ sunt illi qui morant̃ ꝓpe fundũ supra petras:⁊ sunt illi qui morantur super lapides fixi:⁊ non amittũt nigredinẽ anteq̃ abluant̃. Et figit̃ super lapidẽ per quedã sua additamenta:⁊ sup partẽ sui inferiorẽ habet quoddã additamentũ amplum.q.membrana spissa. Et illud quod natat prope solũ est maius:⁊ oia illa foramina carthilaginosa sũt clausa p̃terq̃ sex aut.8.que sunt aperta:⁊ putant hoies qđ per illa accipiat̃ nutrimentũ. Et in istis est quoddã genus qđ vocatur nõ ablutũ:⁊ est spissũ multũ:⁊ non habet ampla foramina carthilaginosa:⁊ inter ista predicta est differentia in nigredine intẽsa: ⁊ ista sunt nigra ꝓpter lutum. Et aial qđ dicitur karabo impgnatur per tres menses:⁊ postea ponit oua que assimilant̃ racemo:⁊ illa oua sunt inter suã caudã:⁊ suũ ventrem in vtroq; latere:⁊ quãdo ponit oua eleuat caudam: ⁊ quoddã additamentũ suũ carthilaginosum:vt per cõpressionẽ exprimat oua:⁊ illud additamentũ crescit multũ tempore positionis ouoꝝ.Et sepia ponit vnum ouum in luto:⁊ stat super per.20.dies ⁊ noctes:⁊ postea illđ ouũ constringit se:⁊ suas partes:⁊ post ex illo generat̃ karabo in termino.15.diez:⁊ karabo aliqñ fit ex ouis alioꝝ piscium:⁊ dico ꝙ karabo assimilatur galone:qđ aut̃ fit ex alio aiali:aut aliud animal ex ipso.

¶ Incipit liber sextus.De ouis aialiũ:⁊ suis pullis:⁊ anothomia eoꝝ.Capitulũ I.

Galline maiores corpore faciũt plura oua vsq; ad.60.Et quidã modus est gallinaꝝ que sunt regis adriani:⁊ sunt longe corpore:⁊ ponũt quottidie: ⁊ est mali modi iterficit filios:⁊ forte sunt multe galline que ponũt quottidie bis.Et quedã sunt que ꝓpter multitudinẽ ouoꝝ habẽt grauitatẽ in corpore ⁊ debilitant̃ in vita:⁊ palumbi agrestes:⁊ alius modus est in eis que dicunt̃ truchais ⁊ que dicunt̃ farcaun.Et alius modus est ex eis qui dicitur attragalet:⁊ q assimilant̃ istis ponũt in anno bis.Et palũbi domestici ponũt fortasse decies in anno. Et aues que hñt vngues curuos ponũt in anno semel:⁊ aliquando plus:⁊ maior numerus ouoꝝ suoꝝ est 10.vel parum plus.Sz tubereig qđ dicit̃ ganges:⁊ cubeg:⁊ corbrace: ⁊ dactrabe:⁊ carbuge:⁊ tederuge:ponũt oua sua iter herbas:⁊ qdã aues inter petras:⁊ aues vocate a grecis cauli similes colori antimodi faciũt nidos suos in arborib° ex luto sicut irũdines in sup̃ficie carbenarũ ferri.Sz vpupa morat̃ in fixuris lapidũ:⁊ parietũ:⁊ ibi ponit oua sua sine nido:ſ3 rochi assimilant̃ in hoc istis:⁊ quedã spẽs auiũ nõ ponit oua nisi in arborib°certis:⁊ oia oua auiũ habẽt testã:⁊ membranã:⁊ albumẽ ⁊ vitellũ:piscũ in pelago:⁊ ripis magis est in q̃titate q̃ albumẽ:⁊ oua sunt alba sicut cubeg:⁊ columbaꝝ:⁊ qdã pallida sicut auiũ aquaticaꝝ: ⁊ habitãtiũ in ripis maris:⁊ qdã maculata sicut oua meleaganidẽ fetenti:⁊ qdã oua rubea sicut color lapidis alarici.Sicut oua de baiarim:⁊ puto ꝙ illa auis est alchaaq: ⁊ quedã sunt acuta in vno capite:⁊ lata in altero:⁊ qđ caput eius exit est latũ:⁊ oua feminina sunt que sunt longiora:⁊ que sunt hñtia vtrũq; caput acutũ:⁊ masculia sunt q̃ hñt rotũditatẽ:⁊ oua per se faciũt pullos cũ fuerint in loco calido:⁊ exeunt pulli per se:⁊ hoies egypti ponunt sua oua ad hoc faciẽdũ in harena:⁊ fuit quidã de beneç ⁊ nõ exiuit de domo sua anteq̃ exiuerunt de ouis suis positis in culcitra calida pulli:⁊ sperma auiũ est albũ sicut sperma alioꝝ:⁊ sperma recipit̃ a femina prope diafragma:⁊ primo cũ recipit̃ fit albũ:⁊ post vertitur in colorẽ sanguinis:⁊ palee:⁊ crescit:⁊ calefit:⁊ post circuit totũ ouũ in oi parte:⁊ oua venti nõ ponunt̃ secundũ modũ luxurie:qꝛ pulli qui nũq̃ coiuerũt ponunt oua:vt anseres:⁊ galline ⁊ oua venti sunt minora:⁊ minoris delectationis. Et cũ ponunt̃ sub gallina nõ mutant̃ a sua albedine:⁊ citrinitate:licz diu morent̃ sub gallina. Et que faciunt oua venti sunt galline:⁊ cubeg:⁊ modi palumbaꝝ:⁊ pauones: ⁊ anseres:⁊ aues q̃ dicũt̃ cicelucbẽ ⁊ ista cicelucbẽ cõponit̃ ex ansere:⁊ vulpe:⁊ strutiõe:⁊ citiꝰ exeũt pulli in estate q̃ in hyeme:⁊ qꝛ pulli in estate veniũt in cõplemẽtũ in.18.noctibus:⁊ in hyeme frigida in.75.Et femine magis custodiunt oua q̃ masculi.Et oua venti sunt vt in pluribꝰ autumnalia meridionali existente vento:⁊ ista oua venti:⁊

si vt in plurib⁹ sunt formata: ⁊ dura p coitū: tū galli recipiunt virtutē generatiuā: ⁊ mutatio: ⁊ assimilatio accidit in ouis ꝓpter supuenientē spma galli. Et oua cheuet sunt maioris mēbrane. Et oua pulli sunt minora: ⁊ sunt crescētia fm crementū matris: ⁊ qñ est diuisio inter gallinas q̄ cubant oua ⁊ q̄ ponūt: sanant̄ vel infirmant̄: ⁊ galline ⁊ multe alie aues tpe coitus hñt horripillationē: ⁊ femina columbe excutit caudā tpe luxurie: ⁊ curuat ipsaȝ versus anū: ⁊ q̄dā aues sunt q̄ accipiūt post tps luxurie sue lignū in ore suo qñ intrāt aquā ad natandū: ⁊ hoc plurimū galline: ⁊ anseres: ⁊ oua galline sunt cōplentia se in .10. dieb⁹: ⁊ oua palūbaꝝ cōplent̄ tpe minori: nisi qꝛ pñt retinere iterius ea in tpe maiori co: ⁊ illō faciūt palūbe: retinēt. Loua qñ damnificat̄ nidus: ⁊ qñ auferunt̄ penne p damnificationē ita ꝙ nō pōt se cooperire: aut qñ sunt īfirme: ⁊ palūbi osculant̄ se per ꝯfricationē picoꝝ. Et dico ego ꝙ non fit osculū: sed potius ꝯfricatio q̄dā dilectionis: licȝ nesciat̄ illud vere: ⁊ dicit Aristoteles ꝙ istud accidit semp ante luxuriā: vt in plurib⁹: ⁊ qñ deficiūt masculi ꝯfricat se femina cū femina: ⁊ oua iuuenū faciūt citius filios: qꝛ sperma eius manifestat se .s. in tribus diebus: ⁊ nō facit ita in ouis senū: ⁊ qñ pullus debet creari ex ouo: vitellū statiȝ applicat se ad acumen oui: ⁊ facit se id qđ debet eē cor q̄dā gutta sanguinea ventosa: ⁊ ex illa gutta ꝓcedunt due vene: ⁊ in eis est sanguis ꝯgelatus: ⁊ vna vadit ad telā que circūdat pullū: ⁊ cōtexit̄ de filis rubeis: ⁊ cooperit albumen: ⁊ alia tela cooperit vitelluȝ: ⁊ post apparet corpus: ⁊ caput et oculi inflati: ⁊ post diminuunt̄: ⁊ qđ se cōplet de membris pmo est illud qđ est spūale: ⁊ mēbra sunt ex albumine: ⁊ nutriunt̄ ex vitello: ⁊ post .10. dies apparet retificata creatura: ⁊ maius in eis est caput: ⁊ post oculi qui sunt tā magni: vt due fabe nigre: ⁊ sunt clari ⁊ puri ꝓpter humiditatē summā in eis ꝯtra solē: ⁊ inter cor ⁊ oculū eius vna de duab⁹ venis: ⁊ in rei veritate nō nisi ad medullā: ⁊ ꝓpe oculū ꝓcedunt due vene ad duas telas: vna .s. que est sup vitellū: ⁊ alterā sup albumē: ⁊ de istis duab⁹ venis fiunt tres: qm̄ vna facit de se duos ramos: ⁊ alia vena ꝓcedit ad telā que cooperit pullū: ⁊ qñ crescit pullus inuenimus in eius vitello qđ diuidit̄ in duas partes oui: ⁊ albumen ad mediū: ⁊ illud vitellū vertit̄ in colorē albū: ⁊ post .10. dies nō inuenit̄ nisi color albus: ⁊ post fit color ei⁹ color palee: ⁊ ista tela ꝓdicta est alia q̄ȝ illa que ꝯtexta fuit ex venis: licȝ illa que est ex venis coopit illū pullū: ⁊ humiditatē: tū alia est tela: que opit: ⁊ distinguit pullū ab illa humiditate: ⁊ ab vna vena: ⁊ de enumeratis ducit ad pullū de vitello: ⁊ post .20. dies cōplent̄ plume in pullo: ⁊ p modicū tactū in illo tpe cadent pēne: ⁊ si cōterat̄ testa inuenit̄ caput in pte dextra tele sub ala: ⁊ videtur in eo exufflatio: ⁊ post .10. dies apparet tela q̄ coopit humiditatē que est iter telā magnā apparitione manifesta. ⁊ vitelluȝ vnū duoꝝ oculoꝝ: ⁊ tela secūda q̄ coopit vitellū est ꝓpe aliū oculū: ⁊ pn̄ duaꝝ telaꝝ est a corde a vena magna: ⁊ erit vmblicus vel id qđ est loco vmblici diuersuȝ a pullo: ⁊ alia tela q̄ est sup vitellū applicat̄ sup vitellū min⁹ gracile: ⁊ in ventre pulli adunat̄ supfluitas citrina ex vitello: ⁊ hȝ multā q̄ntitatē: ⁊ aliqñ ꝓcedit ex eo supfluitas q̄dā ad telā exteriorē: ⁊ fit alba: ⁊ post illud qđ est in vētre mutat̄ paulatim quousq̄ nihil remanet. Et aliqñ faciūt galline oua mala que nō faciunt pullos. Et de mirabilib⁹ que ego vidi est qđ ꝯtingit lauerine vie .s. ꝙ ouum qđ relucet qđ numerat̄ in libris antiqs q̄le est: ⁊ nō est remotū qm̄ illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ ouāt aues oua cū duplici gēma: ⁊ iter eas gēmas est aliqñ tela: ⁊ aliquando sine tela. Et narrat Ar. ꝙ gallina fecit .18. oua: ⁊ q̄dlibet habebat duo vitella: ⁊ in quolibȝ eoꝝ duoꝝ duo pulli inueniebantur ꝓterq̄ȝ in vno. Et q̄dā sunt galline q̄ hñt hec in virtute ꝙ semp ponūt ouū duplicis vitelli: ⁊ duplicis pulli: ⁊ vnus pullus erit minor: ⁊ palumbi: ⁊ que assimilant̄ eis faciunt duos pullos: ⁊ tres ad plus: ⁊ nūq̄ excūt nisi duo pulli: ⁊ qñ duo oua p⁹ depdita sunt faciūt noua oua: vt recuperēt deperditū. Et dico ꝙ multe sunt qñ desiderāt hoīes rapere pullos suos desiderāt illo tpe ⁊ volunt luxuriare: ⁊ palumba ponit ouū masculū p⁹ die: ⁊ sequēti feminā: ⁊ masculus palumbaꝝ: ⁊ aliaꝝ auiū sibi similiū cubat oī die media: ⁊ femina in sequēti medietate: ⁊ p totā noctē: ⁊ mater frangit ouū post .20. dies: ⁊ calefacit pullū mater pmo: ⁊ pater secūdū vices: ⁊ femina semp custodit magis filios suos. Et aliqñ palumba ouat duodecies in anno: ⁊ palumbi circa hyemē luxuriant: ⁊ faciunt oua. Postq̄ȝ fuerint triū mensiū in etate: ⁊ tenet ouū in ventre .14. diebus: ⁊ cubat p .22. dies: ⁊ postq̄ȝ exit ab ouo .18. dieb⁹ incipit volare: ⁊ quidā dicunt ꝙ femina viuit p .60. annos: ⁊ pdices .16. annos aut modicū plus. Et auis que dicit̄ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra vsuȝ hoīum: ita ꝙ vix pōt inueniri eius nidus. Et dico ꝙ aliqñ sero inuenit̄ eius nidus: sȝ est positus in loco inaccessibili: ⁊ qꝛ sunt in loco inaccessibili: putabat̄ a quodaȝ Sophista ꝙ nō moraret̄ in terra grecoꝝ: sȝ venit solum aliqñ ad illā: ⁊ iste aues aliqñ sequūtur exercitū: ⁊ in prelys: ⁊ significāt malū exercitib⁹: ⁊ hoīes tenent istā auez fortunatā. Et aquila facit tria oua: ⁊ cubat duo: ⁊ eycit tertiū: sicut dicunt hoīes: sȝ iā inueniebant̄ in eius nido tres pulli: ⁊ qñ habet tres pullos ꝑcutit alis tertiū: ⁊ eycit ipȝ: qꝛ nō hȝ dare nutrimentū trib⁹: qꝛ multū macrescit in illo tpe: qꝛ virtus eius ꝯsumit̄ in cubatione: ⁊ creatione: ⁊ ita faciūt multe alie aues: ⁊ ꝓpter hoc hñt cor durū super suos filios: ⁊ propĳe ista spēs que dr̄ Barbarur. Et nigre aquilaꝝ sunt deterioris volūtatis: qꝛ magis odit filios: ⁊ filius tertius qui eycit̄ ab aquila accipit̄ ab aue quadā q̄ dicit̄ Cabin: ⁊ cabin dat ei nutrimentuȝ. Et cubatio magnaꝝ auiū sup oua est .30. dieꝝ: ⁊ mediaꝝ sicut accipitris ⁊ miluī .20. dieꝝ: ⁊ que faciūt duo vel tria oua aliqñ sȝ raro: ⁊ coruus silr ꝓdictis: ⁊ vna spēs de his que dr̄ Algoliȝ facit aliqñ .4. oua. Et illa spēs que sūt vnguiū vncoꝝ qñ pulli accipiūt vires eyciunt patres suos filios de nido. Et iā dixerunt hoīes fideles ꝙ pulli ꝓdicti volant cum patribus suis duob⁹ annis: ⁊ venant̄ cū eis in vnū: ⁊ patres fugiūt a filys: ⁊ fily sequūtur pr̄es quousq̄ pr̄es cadūt in terra. Sed coruus ē p tps: ⁊ postq̄ȝ fily sui inceperūt volare dimittit pater eos: ⁊ tādē stringet rostrū eoꝝ rostro suo in aere volando. Et quoddā genus auiū qđ vocatur Banchem: ⁊ assimilant̄ accipitri nisi in rostro: ⁊ capite: q̄bus assimilant̄ palumbis: ⁊ assimilant̄ accipitri in volatu ⁊ colore: ⁊ in loco lineaꝝ nigraruȝ hñt guttas nigras: ⁊ putant hoīes: ꝙ iste aues sunt aliqñ accipitres: aut accipitres iste: ⁊ putāt hoīes ꝙ hoc sit: qꝛ nūq̄ȝ viderūt filios eius: ⁊ h̄ est remotū multū: ⁊ iā viderūt hoīes accipitres qui comedūt hāc auē: ⁊ ponit oua in nido alieno: ⁊ comedit oua reperta in illo nido: ⁊ facit aliqñ vnū ouū aliquādo duo: ⁊ ouat in nido auis que dr̄ Daulenē: ⁊ visitat aliqñ suos pullos. Et dico ꝙ in regionib⁹ que sunt post nilū ⁊ corascenos est auis que dicit̄ Labul: ⁊ ei⁹ vox assimilatur suo nomini: ⁊ ei⁹ vox cōponit̄ ex duplici tono: acuto .s. ⁊ graui: ⁊ ꝓdicta auis facit sonitū alchacha: ⁊ est multo minor accipitre: ⁊ est eq̄lis aui que dicit̄ sparaxōie: ⁊ est maior in sua spē: ⁊ assimilat̄ ei in suo colore: ⁊ q̄ntitate: ⁊ volatu nisi in capite: ⁊ pica sua: ⁊ vngues sunt sicut columbe: ⁊ caput magis palumbe capitis. Et ego vidi ei⁹ pullū in nido cuiusdā parue auis que morat̄ in limbo aque: ⁊ mirabar. Et deinde vidi in terra de iurgen; ⁊ de cauerçin locū

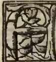
vbi [illegible] vnus pullus hui⁹ auis in nido parui passeris maximo parui que facit nidū suū semꝑ in arbore rose: ⁊ forbaꝝ: ⁊ dat tonos diuersos: ⁊ cōpositos ex mistis tonis. Et cū ego vidi hoc fuit nidus ei⁹ in arbore paniginus. Et tūc dixit qdā socius meus ꝙ in nido hui⁹ minimi passeris inueniebaᷓ pullus magnus q̄si palumbe: ⁊ ille paruus passer cibabat eū: ⁊ tūc mirabar de hac re: ⁊ putabā ꝙ in illo loco tenēt duo nidi ꝓpe se. Et socius meus adduxit pullū illū mihi: ⁊ ꝑ colorē illius pulli: ⁊ ei⁹ q̄titate sciui cuius auis eēt pullus: qꝛ color ei⁹ fuit q̄si color Calāgi: ⁊ ꝑ picaꝫ suā cognoui illū in alia re: ⁊ tenui pullū illū in manibus quousqꝫ passer volauit ad euꝫ: quo misso in terra passer ille qui volabat semꝑ in circuitu descēdit ad eū: ⁊ saturauit ipm saturatione passeris qua pascunt pullos suos: ⁊ ꝓcepi ꝙ reduceretᷓ ad nidū: ⁊ geuit cū pullo passer. Et tunc nō est remotum: quin ista auis assimilaᷓ accipitri: nisi qꝛ est minoris quātitatis: ⁊ forte in h̄ genere: illa auis q̄ est in terra nostra est minoris q̄titatis: ⁊ forte est alteri⁹ generis q̄ ꝓdicta. Oēs aūt aues cuꝫ ista aue in terra nostra pugnāt: qꝛ ista auis comedit oua aliaꝝ auiuꝫ: ⁊ facit stercora in nidis: ⁊ dimittit pullos suos: q̄si neglectos: tūc illi pulli recipiūt a suis patrib⁹ denegationē ꝑceptione nāli: ⁊ pulli accipitris impinguanᷓ cito: ⁊ sunt delitiosi saporis: ⁊ vnū genus eius facit nidū sicut Racha: ⁊ aues masculę: ⁊ femine recedunt seruiētes a suis ouis tpe cubationis: sꝫ gallina: ⁊ anser semꝑ q̄escūt fere sup sua oua: sꝫ aues aq̄tice ouant in ripis lacuū sub herbis: vt herbe ille inuenēt ad cubationē: ⁊ vt reperiaᷓ cibus ꝓpe: sꝫ cubes diuidunt oua sua inter mares: ⁊ feminas: ⁊ q̄libet cubat oua sibi cōuenientia: ⁊ tunc cū aperiunᷓ oua masculus nutriet pullos suos q̊s extraxit: ⁊ femina suos quos extraxit: sed masculus iteꝝ luxuriat cū sua femina cū incipiunt volare filij sui. Sed pauo viuit vigintiqꝫ annos: ⁊ ponit oua postq̄ fuerit triū annoꝝ qn̄ sui colores cōplenᷓ: ⁊ sue penne: ⁊ ponit vno anno. 12. oua successiue: ⁊ cubat oua sua. 30. diebus: ⁊ forte aliqn̄ magis aliqn̄ minus: ⁊ pauo deponit pennas suas in tpe casus folioꝝ: ⁊ renouanᷓ pēne sue tpe renouationis foliorū: ⁊ galline cubant oua pauonum: ⁊ anatū: ⁊ aliaꝝ auiū: sed eligūt galline cubare iter alia oua pauonū: ⁊ ꝓpter h̄ eligūt hoīes gallinas ad cubādū oua pauonū: licꝫ habeant pauonā: qꝛ pauo masculus vtiᷓ femina: ⁊ aufert cubationē: ⁊ frāgit oua: ⁊ ꝓpter h̄ pauones femine remouēt in abscōdito oua sua in accessu mariū: ⁊ gallina nō pōt cubare nisi duo oua pauonū: ⁊ gallina creat pullos illos tunc: ⁊ dat eis cibū.

¶ Caplm. II. De ouis pisciū: ⁊ coꝝ ouatione.

Oua pisciū nō distinguunᷓ in colore: ⁊ pisces fiunt in ouis suis ſm similitudinē creationis pulloꝝ: ⁊ secūdina nō: qꝛ in ouis pisciū nō est duplex vena q̄ numerauimus nisi vna tm̄: sꝫ vena que ꝓcedit ad vitellū est ibi: ⁊ nō vena q̄ ꝓcessit ad telā exteriorē circūdantē totū: ⁊ nō erit in illo ouo supfluitas: sicut i ouo pulli: sꝫ erit ibi quedā humiditas ꝓportionata humiditati q̄ dicebaᷓ hr̄e colorē palee: ⁊ epar pisciū apparet in medio. Et dixit Ar. ꝙ canes marini ouāt in vētre ꝓpter diafragma: ⁊ postq̄ trāsmutāt ad inferius: ⁊ generāt ex eis aialia: ⁊ in matricib⁹ baledarici qn̄ iplenᷓ matrices ei⁹ sunt duo dentes magni albi: ⁊ silr matrix ei⁹ piscis qui dr̄ legemain habet spinas: ⁊ oua declināt in matrice ad ptē istorū mēbroꝝ: ⁊ fiūt ibi aialia: ⁊ videᷓ ꝙ ista mēbra sunt q̄si māmille. Et dixit Ar. ꝙ mares erunt in dextra: ⁊ femine in sinistra: ⁊ aliqn̄ mares: ⁊ femine sunt in vna parte. Sꝫ barica que dr̄ stupefactiua manus tacte ab ipsa. i. sui generis diuersi: fortasse in ventre eius inuenienᷓ. 60. pulli: ⁊ celecte facit pullos suos in cōplemento ꝑ sex menses ⁊ in tpe calido ꝓpe ripas maris. Sꝫ piscis qui dr̄ stella ouat bis in mense: ⁊ canis marinus gn̄at semel: sꝫ barica gn̄at semel in autūno: sꝫ vulpes marini: ⁊ canis marin⁹: ⁊ Alcitia p̄mo ouant: ⁊ post faciūt pullos in ventre suo: ⁊ canis iste est canis illius generis qui est ꝓpe nos: ⁊ forte est alterius generis: ⁊ delphin trahit in ventre. 10. mensib⁹: ⁊ filius eius cōplet q̄titatē sui corporis in. 10. annis: ⁊ parit i estate: ⁊ nō in alio tpe: ⁊ aliqn̄ abscōdit se i pelago. 30. diebus: ⁊ nō apparet: ⁊ stant cuꝫ eo filij sui: ⁊ est pia sup illos multū: ⁊ viuit. 30. ānos: ⁊ hoc ꝑcipiebaᷓ ꝑ quēdā magnū qui cognoscebaᷓ: ⁊ notabaᷓ eius etas: sed collu ponit sup terrā ab vno ad tria: ⁊ sua femia hꝫ duas mā̄millas: ⁊ filij ex illis: vt parit omni hora: ⁊ qn̄ filij sunt. xi. dieꝝ euocat illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiscant natare: ⁊ sua ossa sunt de genere carthilaginis: ⁊ iō nō moriunᷓ nisi ꝑcussi in timporibus: ⁊ sua vox est sicut vox vacce. Et oēs pisces hn̄tes cortices faciunt oua: ⁊ q̄cūqꝫ hn̄t lenitatē preter Enchelim. Et pisces qn̄ ouant in loco sibi vsitato saluāt sibi oua sua bene ab occasionib⁹: ⁊ tot sunt oua in piscibus ꝙ si venirent ad vitā nimis, multiplicaretur mare. Et pisces mollis teste faciūt oua. Et pisces quidaꝫ sunt qui findunt ventrē: ⁊ exeūt oua: ⁊ postea veniūt partes ventris ad cōtinuitatē: ⁊ maior ps pisciū ouat semel: ⁊ ita pisces fluminū: sed nō emittūt oua simul nisi successiue: ⁊ mas nō eijcit suū sp̄ma semel: sꝫ successiue. Et duo modi pisciū marinoꝝ: quoꝝ vnus dr̄ Cobatu ouat quinquies aut sexies. Et ali⁹ modus dr̄ Elchinem: ⁊ ouat ter: ⁊ parui corporis pisces ouāt circa radices Cannaꝝ: ⁊ circa radices viminū: ⁊ aliqn̄ que ouāt aut pariunt in viridi aqua. Et aliqn̄ piscis magnus stat cū paruo ad luxuriandū: ⁊ aliqn̄ masculi stant sup oua: ⁊ hoc in modo illo qui diciᷓ morihibinim. Et alius modus custodit oua que poterit occupare galenem nomine: ⁊ femina nō curat de custodia ouoꝝ: ⁊ quedā oua tarde complentur in gn̄atione aialis: ⁊ aliquādo. 50. aliquādo. 40. Et ꝓprie hoc accidit piscibus paruis: ⁊ qui cito cōplet: cōplet in trib⁹ diebus: ⁊ in ventre maris illius generis qđ dr̄ Encchelim nō inuenitur semen neqꝫ in femina oua: ⁊ oua sua nō inueniunᷓ nisi in collo tpe plume: ⁊ putant hoīes ꝙ ex gusanes qui reperiunᷓ in ventre suo fiant ipsi: ⁊ hoc nō est veꝝ: sꝫ faciunt se ex se. Et forte fit aliquando ex sanguisugis qui dicuntur intestina terre: ⁊ hoc expertū est: qꝛ in illa terra in qua abundant sanguisuge cadūt aque: ⁊ fiunt lentigines: ⁊ post generaᷓ piscis qui diciᷓ gudē.

¶ Incipit liber. VII. De gn̄atiōe pisciū: ⁊ alioꝝ. Caplm. I.

Aliquando vnus piscium gn̄at aliā spēm: ⁊ creat illam: diuersanᷓ ſcđm tps luxurie: ⁊ impgnationis ⁊ partus: ⁊ qđ posterius parit est illud qđ dr̄ cenul: ⁊ Rana que est de genere celete ouat multū: ⁊ cito moritur ⁊ ponit oua sua in ripa maris. Et q̄dā pariunt: ⁊ diuersanᷓ ſcđm tps cōplementi filioꝝ: ⁊ ibi crescit cito: ⁊ hoc fuit verbū Ar. in piscibus. Sed aialia que hn̄t q̄tuor pedes sunt que luxuriant in anno semel: ⁊ sūt maloꝝ morū mares sui sicut porcus agrestis: ⁊ ꝓpter h̄ pugnant: ⁊ parant se in luto. ⁊ significatio hui⁹: qꝛ ambulant ad lutū: ⁊ post se desiccant: ⁊ intrāt lutū: ⁊ cū fecerint lutū intrant aquā: ⁊ post cōfricant se ad terrā. Et thauri: ⁊ camelli: ⁊ Arietes: ⁊ elephas sunt mali moris: ⁊ litigāt: ⁊ lupi sic: ⁊ leones licꝫ pugnant: tn̄ nō exeunt ab hoc. Et canes sunt: nō hn̄t tn̄ malos mores: qꝛ luxuriāt in anno pluries: sꝫ aliqn̄ pugnant inter se: ⁊ plures coniunganᷓ simul

vnā canem aliquādo vnus expectat alteꝝ: aliquādo pugnant inter se ꝓpter hoc coitū. Et forte canes masculi dabunt saltū super hoīes in itinere in tali tpe coit⁹: ꝛ ꝓpter hoc accidit metus. Et dixit Ar. femine sunt maloꝝ moꝝ: cū dant lac filijs: ꝛ ꝑpe vrse: ꝛ canes femine: ꝛ indi distinguunt inter Elephantē: ꝛ appetentē coitū: qꝛ si pmittitur luxuriare erit inobediēs: qꝛ luxurie tēpore destruit domos. Et indi disciplināt Elephātes agrestes cū domesticis: postq̄ dederint eis cū quo īpinguanť: ꝛ Gallus: ꝛ vacca hūt desideriū multū: ꝛ equa qñ appetit: ventrez suū offert vento: ꝛ delectať in eo qḋ penetrat ipsaz vent⁹: ꝛ ex eo ꝙ generať in ventre suo ventus. Et iccirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui senē de honestis dicentez ꝙ femina equa arabica in terra de alchufa appetiuit ad coitū in die decolonis: ꝛ recalcitrauit: ꝛ inuolutus est vētus in ventre eius: ꝛ non cessauit sudare: ꝛ currere donec ꝑuenit ad partes insule: ꝛ in illo cursu ptrāsiuit .8. leucas. Et memorauit Ar. in doctrina prima ꝙ eius recalcitratio erit versus austrū: ꝛ septētrionē: ꝛ nō ad aliā partez: ꝛ porcoꝝ hec est via: ꝛ fluit de matricib⁹ porcaꝝ: ꝛ equaꝝ humiditas: sed post ꝑtū: quā accipiūt qui scribunt nigromantiā: ꝛ est sicut sperma subtilius: ꝛ vocant illḋ aial ingenij: qḋ fluit paulatim: ꝛ significat appetitū eaꝝ quādo commiscunt capita sua adiuuicez: ꝛ eleuant caudas suas motu successiuo: ꝛ forte ꝓijciunt vrinas suas subito: silr se habent vacce in eleuatione caudaꝝ: ꝛ in repētina ꝓiectione vrine: ꝛ iuniores ex eis sunt magis appetentes: ꝛ maxime delicate. Et eque minorant suū appetitū qñ precidit̄ de crine eaꝝ quo motus criniū sit faciens eas ludere: ꝛ luxuriare: ꝛ hoc est qḋ mouet vnū eius appetituz. Et masculi equaꝝ non parcunt equab⁹ in pascuis: quāuis ipse eque non appetant: ꝛ tūc mares fugant feminas. Et silr thauri qñ appetunt coitū associanť eis: ꝛ Camelli repellunt equos a pascuis. Aialia aūt marina masculi eorū non copulantur cū feminis in pascuis vsq3 ad tps coitus: vacce: ꝛ porce: ꝛ canes desiderant qñ appetunt: ꝛ conanť vt orificia suaꝝ matriciū apponanť: ꝛ iā mēstruanť eque: modicuz tñ: ꝛ tempore modico inter duos menses ꝛ .4. ꝛ fortassis extendiť eaꝝ menstruatio vsq3 ad sex mēses. Capre: ꝛ oues appetūt: ꝛ coeunt parū: ꝛ multū est inequab⁹ asinabus vaccis tempore coitus appetitus quousq3 exeat ab eis supfluitas magna: ꝛ oēs iste quas diximus hūt intensiorē appetitū post mundificationez illius supfluitatis: ꝛ partus vaccaꝝ est leuior q̄3 alioꝝ: ꝛ nō eijcit sanguinē multū postq̄3 parit: ꝛ non menstruat mula aliquo modo: sed inspissať eius vrina vno tpe plusq̄3 in alio. Et vrina quadrupedū est spissior q̄3 hominis. Et vrina capraꝝ: ꝛ arietū ꝛ vrine asinoꝝ sunt magis subtiles: ꝛ fecundaꝝ est vrina spissior. Et ꝑmū lac asine q̄si saniosum: ꝛ subtile quādo peperit recipit eq̄litatez. Et oues: ꝛ capre post impregnationē impinguanť: ꝛ sic animalia quadrupedalia postq̄3 ponūt. Et catella: ꝛ porca impregnanť ex vno coitu: ꝛ implenť ambe partes matricis ex vno saltu. Et quādo masculus in porcis eijcit cito sperma in porcas: porca petit iteꝝ: sed hec oportet retardare ne festinet ad cōplementū coit⁹: porcus anteq̄3 porca sit in appetitu completo: ꝛ appetitus porce cōpletus significať qñ cadit ei⁹ cauda dimisse: ꝛ ouis impregnať super impregnationē vsq3 ad vicē tertiā vel quartā: ꝛ in tpe pluuie semꝑ z⁹ impꝛgnatio eijciť a matrice. Et vita armentoꝝ in terra Ethyopū est diuturnior: qꝛ vita coꝝ durat vsq3 ad .i3. ānos. Et aliorū in alia regione vsq3 ad .io. annos. Et capre in illa regione viuūt vndeciz annis. Et capre in alia regiōe viuūt .8. annos. Et fortassis qñ sperma arietis fuit bonū: ꝛ ouis fuit ī bonis pascuis faciet ouis duos filios: ꝛ opus est qḋ facies armenti sit versus septētrionē tpe luxurie: qꝛ meliorabiť: ꝛ aries qui habebit venas supra linguā albas faciet filios albos: ꝛ qñ ille vene sunt nigre faciet filios nigros: ꝛ qñ ruffe ruffos: ꝛ qñ varie varios: ꝛ q potat aquaz salsaz recipit appetitū citius ad luxuriā: ꝛ in anno qñ arietes senes festinant ante iuuenes ad coitū: significať ꝙ ille ānus erit fertilis. Et canis femina mēstruat in oīb⁹ .7. diebus: ꝛ hoc sciť ꝑ apostemationē orificij sue matricis: ꝛ nō recipit coituz ista hora anteq̄3 mundeť: ꝛ catelle macrescūt ꝑ māmationē filioꝝ: ꝛ frequēs ꝑtus: ꝛ lac canis ē spissius q̄3 aliḋ lac ꝑter q̄3 aialis ei silis: ꝛ ꝑter lac leporis: ꝛ porce. Et canis masculus postq̄3 fuit sex mēsiū aut octo luxuriať: ꝛ aliqñ cit⁹. Et canes venatores: ꝛ generosi viuunt .io. annos: ꝛ femine .i3. ꝛ mares sunt minoris vite: qꝛ laborāt. Et canis nō eijcit dētes nisi caninos: ꝛ post illos sunt serosi acuti nigri in senib⁹. Et equis senib⁹ dētes albi: ꝛ masculi bouē hūt albos dentes. Et in tpe ꝑlꝫ magis luxuriāt: ꝛ trahūt ꝑ .9. mēses vel aliqñ .io. Et qui ꝑus nasciť erit debilior: ꝛ vtilior part⁹ erit duoꝝ: ꝛ melioꝝ masculorū erit .5. annoꝝ: ꝛ vita vaccaꝝ: ꝛ suoꝝ masculoꝝ vsq3 ad .i5. annos: ꝛ pascua augmētabūt vitā: ꝛ ges forte: qñ vacca ponet erit vber ei⁹ plenū lacte: ꝛ cū fili⁹ ei⁹ fuerit natus statiz lactabit matrē: ꝛ eque forte mrix non ipleбiť forte coitu vno: ꝛ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: s3 asine festinant implementū suaꝝ matricū.

Incipit liber. VIII. Caplm. I. De diuersitate aialium fm pascua: ꝛ loca: ꝛ habitationē: ꝛ vitaꝝ variationē.

Uidam hoīes sunt in q̄buſdā locis assimilati Brutis: ꝛ ſupra aialiū irrōnabiliū sic pueri donec discernāt: ꝛ sic q̄dā sunt aialia assimilata plātis nō qḋ hēant dispōnē plantaꝝ. Oia. n. q̄ cadunt in vnū ꝓdicamētū assimilanť scḋm gḋ: ꝛ domestica assimilanť hoīb⁹ in mānsionib⁹ domoꝝ: ꝛ malachie assimilanť hoīb⁹ inq̄tū hūt vnā mānsionē. Et aialia marina testea: ꝛ silr ista ꝓdicta mouētur ꝛ reuertunť ad locū suū: ꝛ diuersanť aialia in fortitudine ꝛ debilitate. Deide post modū ordines aialiū variāť q̄usq3 ꝑueniāt ad spēz cōpletā q̄ est rōnalis: ꝛ dř hō: ꝛ iter ista sunt aialia q̄ nascunť ꝑ coitū: ꝛ conanť nutrire filios suos necio: ꝛ conanť offerre eis esuz: ꝛ diuersanť in inuentione locoꝝ scḋz qḋ notū est: ꝛ diuersanť scḋz maritatē ꝛ feminitatē: ꝛ forte coꝝ musculi erūt molles: ꝛ femine erūt declinātes ad frigiditatē: ꝛ fortassis aegrūt silitudinē feminaꝝ mēbris suis. Dico q̄ ꝙ corpus aegrit ab vno mēbro ī q̄ est mā: aut q̄litas plurima quā trāsmittit ad totū corp⁹. cūq3 illḋ mēbꝝ dederit alio mēbro nutrimētū anq̄3 retinuerit sibi qḋ est necīū remanebit totū corp⁹ destitutū tūc a nutrimēto: qūo nō distingueť iter ip3 cui diminuunť mēbra: ꝛ iter ip3 q h3 cōpleta vel supflua vl' diuersimode sita: sic est iter marē hūtē virgā: ꝛ feminā hūtē matricē: ꝛ cū ꝓdictis loquať de masculinitate: ꝛ feminitate: ꝛ de miro illo qḋ accidit aialib⁹ in victoria vni⁹ sup alteꝝ. Et fortassis auis rapaꝝ: ꝛ venatoria aialia rē determiatā venanť: sic aial marinū: qḋ dř reumanē: qḋ determinate venať aial marinū ꝙ dř karabo: ꝛ comedit ip3 adeo ꝙ si ambo iuenirenť ī vno rethi: iueniť karabo mortu⁹ ex timore: ꝛ ansemenē dirūpit ip3: ꝛ comedit: ꝛ ansemenē cōediť ab aiali qḋ dř Anchara: ꝛ nō pōt se defendere ab anchara ꝑp leuitatem anchare. Et anchara fortiter adheret corpi karabo: ꝛ iter ipaz ꝛ oēs spēs Malachie comedūt carnes: ꝛ karabo venať minores pisces donec accipit eos in suis hītatiōib⁹: ꝛ arma sua sunt ꝓdicta additamēta sup oculos: ꝛ cū illis venať: ꝛ cū illis accipit cibū: ꝛ est astutū in ira sua cū venať: cū illis additamētl bellāt adiuicē res

ſue ſpẽi:ſicut arietes iter ſe:ꝛ aliqñ vna acies ꝓliaẽ cuȝ alia
acie de ſuo ꝓpo gñe:ꝛ anſemenẽ pluris venationis eſt ꝙ̃
ringilia:qm̃ trabit ipȝ qđ venaẽ:ꝛ dilaniat:ꝛ comedit:ꝛ g
appetit anſemenẽ q̃rit ipȝ i bitatiõe kangilie:ꝛ mlti come
dũt piſces:ꝛ bñt nutrimẽtũ ab alÿs ouis piſciũ:ꝛ qñ receſ
ſerit tp̃s ouoꝝ ꝑibũt vel anguſtiabunẽ fame.Et aial ma
rinũ qđ dr̃ caigal nutritur ex ſe ex balçin:ꝛ alga:ꝛ ex ſola
carne:ꝛ mlti eoꝝ nutriunẽ ex iſtis berbis:ꝛ ceno:ꝛ ſterco
rib⁹:ꝛ mlti piſces comedũt res ſue ſpẽi pter caſtꝝ:qm̃ nõ
comedit carnẽ,prius:ſilr kinalaut kinamerus nõ cõedit
ſue ſpẽi piſces:ꝛ ſpẽs ei⁹ qđ dr̃ bartumal nutriẽ ex mucila
gine ſui ipſi⁹:ꝛ iõ vocaẽ ieiun⁹ ſp:ꝛ ſua caro aſſimilaẽ mu
cilagini.Et qꝛ ſubã ſua eſt mucilaginoſa.iõ ſecũ ſp defert
mucilaginẽ:ꝛ ſp pp̃ h̃ vacillat i aqua:ꝛ pp̃ mucilaginẽ nõ
cõediẽ ab alÿs piſcib⁹:ꝛ iõ multiplicaẽ gen⁹ ſui:ꝛ nõ cõe
diẽ niſi poſt mortẽ:ꝛ añq̃ diſſoluaẽ:ꝛ tũc poſt diſſolutio
nẽ ſui:ꝛ diuiſionẽ cõediẽ ab alÿs:ꝛ de gñe malachie eſt q̃
dã ſpẽs q̃ eÿcit ſtõm ſuũ ex:vt cito capiat.Et delphin nõ
cõedit niſi carnes:ꝛ choa nõ cõedit niſi carnes atonicũ ꝛ
fortaiſe cõedit carnẽ gñis ſui:ꝛ de eis ſũt q cõedũt carnẽ:
ꝛ nõ carnẽ ſicut algã.Et ſpẽs q̃ appellaẽ ſaltbirõ trãſglutit
qcqd trãſglutit trãſglutiõe ſubita.Et delphin ꝛ q̃dã ſpẽs
piſciũ bñt ora ſua penes vẽtrẽ vt recipiant cito ꝑdã:ꝛ qꝛ
cũ vult cõedere piſces oȝ ipȝ extẽdere ſe i illa extẽſiõe:lȝ
ſit aial forte:tñ ab ei⁹ occupatõe euadũt piſces ꝑui ab eo
pp̃ ſui extẽſionẽ:lȝ ſit vorax.Enchelim nutriẽ de ceno re
ſidẽte in aq̃ dulci:ꝛ ſi i illa naſcanẽ berbe enchelim ſtrã
gulabiẽ ab eis:ꝛ erũt ille berbe ſicut oleander:ſilr turbidũ
ſtrãgulat ipȝ vel liq̃ꝛ turbidus:ꝛ ꝑ turbationẽ capiẽ nãlr
aut artificialr:neq; aſcendũt:qm̃ moriẽ:ꝛ viuit infecto.5.
dieb⁹ aut.6.neq; ſuſtinet aq̃ fridã vebemẽter:nȝ pt viue
re,i aq̃ modica:ꝛ ſpaciũ vite ſue.7.ãnoꝝ aut.8.❡ Et oẽs
aues bñtes vngues vncoſas cõedũt carnẽ ꝛ tranſglutiũt
feſtinãter:tã maiores aues ꝙ̃ minores.Et nõ ſũt noia ea
rũ grece i ꝑ⁹ doctrina:ꝛ q̃dã aues cõedũt vermes ꝛ ſilia:
vt paſſeres:ꝛ iter paſſeres ẽ maſculus bñs galeã magnã
vl galeꝝ:ꝛ iſte paſſer ẽ modicũ maior locuſta pulchre vo
cis ꝛ modulatõis.Et aues q̃ cõedũt vermes q̃dã cõedũt
grana:ꝛ q̃dã nõ.Et q̃dã aues nõ cõedũt vel inuadũt aliqđ
aial:ſȝ ɔtẽte i ſuis paſcuis:ꝛ q̃dã aues comedũt culices ꝛ
muſcas:ꝛ due aues ſũt ſiles ſibi ꝑforãtes ligna:niſi i ma
gnitudie ſui corꝑis:ꝛ ꝑforãt vt extbãt v̾mes.Dixit Ar.eſt
q̃dã auis ꝑter illas duas:ꝛ oꝑaẽ oꝑatõe vtriuſq;:ꝛ ẽ cq̃lis
ad iragilã viridis:corꝑe toto:bñs vocẽ magnã:ꝛ i q̃dã re
giõe ẽ viridis colori:ꝛ i q̃dã regiõe ẽ nigri coloris ꝛ modi
B ce vocis.Et de gñe colũbaꝝ ꝑcãtiũ:gña ſũt q̃ ñ appẽnt
ꝛ ſũt dicte tragille.Et auis ẽt illi⁹ gñis dr̃ aries:ꝛ volat ver
ſus regionẽ grecoꝝ:ꝛ h̃ nõ faciũt alie aues:ꝛ ẽ maior co
lũbis:ꝛ capiẽ qñ bibit:ꝛ ſequunẽ eã pulli ſui:ꝛ dcm̃ ẽ in ꝑ⁹
doctria ſpẽs auiũ marinaꝝ ꝛ agreſtiũ.Spẽs dico q̃ igno
ranẽ:iter q̃s diciẽ coru⁹ aq̃:ꝛ ẽ macba:nec aliq̃ auis õ aui
bus aq̃ nidificat aut faciẽ pullos ſup arborẽ. Et aues q̃ ve
nanẽ cõedũt qcqd ſupaẽ ab eis ꝑterq̃ gen⁹ ſuũ.Raro.n.
cõedit aliqd de ſuo gñe intẽtiõe cõedẽdi ipȝ ſcdȝ ꝙ vide
mus aqlã cõedere aqlã nõ itẽtiõe cõedẽdi ipam:ſȝ qꝛ pu
tat euellere,aliqd nutrimẽti a gutture ei⁹ quã cõedit aliq̃
ꝑdã.Venaẽ g aqla aqlã:vt auferat ꝑdã aliq̃ ab ea quã te
net: ꝙ ſi inuenit in ea aliq̃ ꝑdã euellit ꝑdã ꝛ recedit:ꝛ ſi
aqla venaẽ aqlã pp̃ ꝑdã:ꝛ nõ iuenit i ꝑtãte ei⁹ ꝑdã come
dit ipaȝ pp̃ voracitatẽ.Et aues venatiles raro potant.Et
aialia q̃drupedalia ſup q̃ꝝ cutes ſũt ſq̃me ſicut çemcilim co
medũt carnẽ ꝛ berbã.Silr ſerpẽs qñ eſt vorax ꝛ paꝝ bi
bit ꝛ idiget ruta:ꝛ qñ olfacit eã ñ pt ſe regere:ꝛ cõedit car
nẽ q̃rũdã aialiũ:ꝛ fugit bũiditatẽ q̃rũdã:ꝛ ſilr ſq̃moſa ce
tera cute:ꝛ aranea ſicut ẽt fugit muſcas.Et ſerpẽs trãſglutit

oua ꝛ pullos viuos:ꝛ qñ trãſglutit oua reducit ipa ad po
ſteriora ſui:ꝛ expellit ipa neq; ꝑmittit vt moreñẽ i vẽtre:
ſȝ ſtatiȝ eÿcit ipa:ꝛ ſerpẽs ꝛ reliq̃ ſerpẽtia viuũt mlto tp̃e
abſq; nutrimẽto.Et cognoſciẽ hoc ex teſtimonio.5.ſenſuũ.
Lupi aũt ꝛ canes:ꝛ his ſilia abhorrẽt alia ꝑter carnes ni
ſi i neccitate.ſicut cũ lupus cõedit terrã qñ magnũ hȝ appe
titũ.Canis ẽt cõedit q̃ſdã herbas tp̃e famis:ꝛ lupus cer
ualis ẽ in q̃titate lupi:vez ẽ mltũ piloſus bñs crinẽ:ꝛ ſp
fodit terrã cũ pedib⁹:ꝛ cõedit cadauera:vrſus võ come
dit carnẽ cuiuſlȝ aialis ꝛ fruct⁹:ꝛ cõedit aialia pua ſicut cã
cros ꝛ formicbas . Et ceruallȝ ſit de nã lupi:aſſimilaẽ tñ
his q̃ veſciũẽ ex alio ꝙ̃ carne:ꝛ mlti ceruali capiũt ceruos
magis ꝑ occultatõez ꝙ̃ ꝑ iſecutionẽ:qm̃ velociter currũt
ceruꝭ reſpcũ eoꝝ:ꝛ aliqñ iſidianẽ bobus:ꝛ cũ ꝑcutit ipȝ
bos inuoluit ſe tũc ceruial barcbia ſua circa cornua ꝛ mor
det bouẽ i ſpatulis q̃uſq; ſuccũbit bos.Et aliqñ ambulat
ſup duos pedes:ꝛ ꝓÿcit lapides:ꝛ accipit baſtas õ manu
boĩuȝ:ꝛ ꝑcutit boiez:ſȝ qñ exiſtimat boiez mortuũ dimit
tit ipm:ꝛ q̃nq; redit ad boiez vidẽdũ ſi inſpiret adhuc:ꝛ
mltũ diligit vuas ꝛ aſcẽdit arbores cito:ꝛ frãgit nuces ci
to tenẽdo illas i vna manu ꝛ ꝑcutiẽs alia manu:ꝛ poſtq̃
q̃ſſauit nuces ſufflat cortices ꝛ cõedit nucleos.Et leo trãſ
glutit ſubito ſine maſticatõe:ꝛ iõ euomit comeſta ꝛ po
ſtea cõedit iteꝝ ꝛ cõedit mltũ:ꝛ fit põderoſus ex ɔmeſtio
ne:ꝛ poſt ſtat i vno loco comeſtiõis ꝑ duos dies ieiunus
ꝛ duas noctes:ꝛ ñ eÿcit a ſe ſtercus niſi ſemel i duob⁹ die
bus aut trib⁹:ꝛ illõ ẽ ſiccũ ſine hũido ꝛ fetens:ꝛ ſua vrina
ſilr:ꝛ fit rabidus ſicut canis:ꝛ qñ findiẽ ei⁹ vẽter exit malus
odor.❡ Et aialiũ marinoꝝ q̃dã paſcũẽ i ripis õ nocte ſicut
chochi:ꝛ aliõ aial qđ hȝ vẽtrẽ amplũ ꝛ corp⁹:ꝛ hȝ dentes
fortes adeo qđ qñ dẽtes ſui applicanẽ audiẽ ſtridor eoꝝ:
ꝛ hȝ pilos groſſos . Et aialia bñtia dentes aduncatos bñt
aliũ modũ ꝙ̃ q bñt acutos illos ꝛ diſtantes.Et aues bñt
modũ viuẽdi ſibi ꝓpriũ:qꝛ bñs collũ lõgũ accipit aquã ꝑ C
os:ꝛ poſtea erigit caput ꝛ deſcẽdit aq̃ ꝑ collũ:ꝛ cã i h̃ eſt:
qꝛ ei⁹ collũ lõgũ ẽ:ꝛ ſtrictũ ꝛ nõ pt ꝑ picã poſitã in aq̃ ſic
potare:lȝ tñ diuerſitas mlta ſit i diuerſis auib⁹ in ſuo mõ
potãdi.Et porcus mõtan⁹ mltũ diligit radices:ꝛ ſuus cul
mus bon⁹ ẽ ad h̃:qꝛ fodit terrã:ꝛ ſcindit radices cũ illo:ꝛ
impinguaẽ ſex dieb⁹ ꝛ ꝓpe cũ nõ potat ꝑ tres dies:ꝛ q̃dã
ſunt q dãt eis ad cõedẽdũ:ꝛ forte nõ ad potãdũ ꝑ.7.dies.
Et oẽ aial ipinguaẽ ꝑ moderatũ ꝛ delicioſuȝ exercitiũ ꝑ
ter porcũ q ipinguaẽ pp̃ ſtare in luto:ꝛ h̃ forte:qꝛ pori ei⁹
claudunẽ:ꝛ nõ pt de eo aliqd euaporare.Et porcus ꝓliaẽ
cũ lupo ꝛ odit ipm nãlr.Et vacce ipinguanẽ ex oi re vẽto
ſa ſicut orobo ꝛ fabis ꝛ ordeo.Et qñ iunguñẽ cera molli cor
nua iumenti reddanẽ mollia.Et qñ iunguñẽ cornua bo
uis aut vacce cũ medulla aut oleo aut pice auferẽ ab eis
dolor q accidit ab itinere pedib⁹ ſuis:ꝛ qñ reſcidiẽ ab eis
luxuria creſcũt multũ.Et eq̃ ꝛ muli ipinguanẽ ex potu:ꝛ
aſini ipinguanẽ ex multo potu aq̃.Et vacce appetũt potũ
aq̃ clare:ꝛ camelli ꝛ equi aq̃ turbide:ꝛ equi pp̃ h̃ turbãt
aquã pedib⁹:ꝛ poſt potant ipaȝ:ꝛ ego dico ꝙ iſtud dȝ hõ
experimentari:ꝛ camelli pñt comede multũ:tñ pñt viuere
cũ pauco:ꝛ elephanti nõ daẽ q̃tũ põt comedere.Et dicit
Ar.ꝙ elephas in mane potat.12.alkamẽ plena aqua:ꝛ in
meridie.8.Et iã videbanẽ camelli viuere cẽtũ annos.Et
capei ꝛ arietes ꝛ oues:ꝛ capre ſtant cũ iueniũt paſcua bo
na:ꝛ comedũt folia:ꝛ extremitates ramoꝝ arboꝝ:ꝛ ipin
guanẽ cũ abũdãt potu:ꝛ hac via ſal impinguat eos quia
facit plus potare:qꝛ inducit eis ſitim:ꝛ in habẽtib⁹ lac cũ
daẽ eis ſal abũdabũt in lacte plus ꝛ detinenẽ fame:ꝛ da
tur eis ſufficiẽter ad cõedẽdũ:ꝛ ipinguanẽ:ꝛ i autũno cũ
daẽ eis aq̃:ſtans melior eſt ꝙ̃ currẽs:ꝛ nix ꝛ frigus melio
ra ſunt pinguib⁹ ꝙ̃ macilẽtis:qꝛ nimiũ ſtringũt macros.

Et q̃ pascunẽ in mõtib⁹ hñt meliorẽ saporẽ in suis carni/
bus q̃ȝ que pascunẽ i plano. Et que hñt caudã magis am
plã meliꝰ patiunẽ frigus q̃ȝ que hñt lõgã: ⁊ vĩ mihi istõ
accidere: q: q̃ hñt caudas latas sunt de terra partibꝫ: ⁊
septẽtrionaliũ partiũ versus orientẽ. Et qui hñt lanã cris/
pã magis timent frigus. Et qñ ↄ̄ccipiẽ pãnus ex lana ei⁹ q̃
comedebanẽ a lupo gñantur in eo pediculi multi. Et oĩa
aĩalia anulosa hñtia dẽtes mordẽt: ⁊ non hñtia dẽtes su/
gũt humiditates aliqñ ⁊ rorẽ sup herbas: ⁊ quedã sugũt
vt percipiant qualis sapor sit.

A ¶ Capitm. II. De infirmitatibus animalium.

ET aĩaliũ q̃dã recedũt a suis man/
sionib⁹ petentes alias: ⁊
aliqñ post reuertunẽ. Et q̃dã nõ petũt di
uersas regiões: ⁊ q̃ dicunẽ duraces. Sũt
q̃ in vno loco manẽt in hyeme: ⁊ hoꝝ q̃/
dã in estatẽ vt palũbi: ⁊ hoꝝ q̃dã mutãt
nidos scd̃ꝫ diuersa tp̃a sic coruĩ: ⁊ q̃ rece/
dunt: recedũt a regiõib⁹ cauernosis calidis: ⁊ nõ multũ re/
cedũt remote. Et q̃ ingrunt loca vẽtosa frigida in estate:
⁊ alta: in hyeme mutant se ad plana. Et q̃dã sunt q̃ rece/
dũt multũ remote: sic q̃dã ab oriẽte australi. Et recedũt
ad occidẽs septẽtrionale: sic grues q̃ veniũt ad q̃sdã par/
tes in quib⁹ sunt hoĩes pigmei parui ad modũ cubiti: ⁊ h̃
est verũ: ⁊ nõ tangẽs aliqḋ mendaciũ: ⁊ volãt vsq; ad p̄n/
Ar.6 hy storia aia liu lib. 8. ca.12. — cipiũ nili. Et q̃dã in austro in estate ⁊ in hyeme i septẽtrio/
nali: ⁊ ista volãt fm latitudinẽ terre. Et dico q̄ iã experi/
mentatũ est: q̄ aues aq̃tice veniũt in vere ad mare mor/
tuũ salsũ qḋ dr̃ hyemene semel: ⁊ ab inde recedũt ad lacũ
de more: ⁊ deide ptrãseũt nilũ: ⁊ vadũt ad lacũ de cauri/
sine: ⁊ q̃dã vadunt ad lacũ de trabastẽ: ⁊ q̃dã alias. Et di
Li.8. de hy. aialiũ cap.12. — xit Ar. q̄ grues vadũt. q. in acie ⁊ p̄us antecedit eas rex:
⁊ aues que dicunẽ alate nõ volant in acie: sꝫ in societate.
gregatim. Et pisces quidã vadunt de vno mari ad aliud
mare: ⁊ q̃dã a medio ad ripã: ⁊ q̃dã de ripa ad ripã: ⁊ q̃dã
stant in suo loco: ⁊ oẽ genus magis ipinguaẽ cũ vadit de
calido ad frigidũ q̃ȝ de frigido ad calidũ: ⁊ aues q̃ trãseũt
de regione ad regionẽ p̄ vociferant ne remaneat aliq̃ aut
recedat sine societate: q̃dã aues fortiores efficiunẽ p vnũ
ventũ q̃ȝ aliũ: sic dorache que efficiẽ fortior cũ borea: ⁊ cũ
austro debilior: ⁊ q̃dã aues hñtes sunt. q. aures i capite sic
bubo: ⁊ q̃dã alie aues: ⁊ q̃dã sũt q̃ dicunẽ golochim ⁊ sunt
imitatrices: ⁊ qñ vidẽt hoĩes saltare saltãt sili: ⁊ alia auis
q̃ dr̃ asta sella q̃ hꝫ linguã: sic lingua hoĩs: ⁊ qñ potat aquã
luxuriat ⁊ imitaẽ loquentes: ⁊ non est remota ista auis a
psitaco. Et pisces q sunt in ripa hñt carnes saporosiores ⁊
saniores: q: ibi sunt meliora pascua. Et post hoc narrauit
Ar. ptẽ pisciũ q sunt semp i ripa: ⁊ alios q sp sunt i pelago
Et q̃dã sunt qui vadũt de mare ad mare: ⁊ illa numera/
uit: ⁊ suã gñationẽ. Et dixit Ar. q̄ coꝝ q̃ stant in loco suo
sunt sicut q̃dã ps pisciuꝫ anulosoꝝ: sꝫ q sunt squamosi sic
serpẽtes: ⁊ tencha q̃ stãt in suis locis q̃tuor mẽsib⁹ in hye/
me ⁊ nihil comedũt. Et serpẽtes faciũt nidos p̄ter vipe/
rã q̃ stat iter lapides. Et q̃dã pisces faciũt nidos. Et q̃dã
illoꝝ p aliqḋ tp̃s stãt in suo nido ⁊ post mutãt ipꝫ. Et plu
uie faciũt appere quosdã pisces q nõ p̄us appuerũt: ⁊ ita
de auib⁹. Et miluus abscõdit se p aliq̃s dies paucos i hye
me: ⁊ hoc scd̃m diuersas regiões plus vel minus: ⁊ nullũ
aĩal q̃drupes abscõdit se p̄ter vrsũ ⁊ yriciũ: q: vrsus tũc
nihil comedit: ⁊ est pinguis valde ⁊ piger: ⁊ sue femie tũc
pariũt. Et iõ nõ cognosciẽ bene de partu eaꝝ: ⁊ q̃liq; ab/
scõdũt se ad minus per. 40. dies: ⁊ aliqñ per multos mẽ/
ses: ⁊ quãdo incipit exire icipit comedere a rũe yaruspes:
B vt faciat i stomacho appetitũ comestiõis. Et dico q: cau/
sa famis est dissolutio: ⁊ causa dissolutionis est paucitas

materie: ⁊ ei⁹ subtilitas ⁊ raritas in cute: ⁊ calor nãlis for/
tis ⁊ calor aeris ⁊ motus: ⁊ qñ aliquod istoꝝ defuerit esse
erũt multe supfluitates in corpore p̄pter gulositatẽ: ⁊ fit
superfluitas spissa: ⁊ coriũ spissuꝫ: ⁊ reddiẽ corpus pigrũ: ⁊
tunc q: aer est frigidus se abscondit: ⁊ tunc postq̃ȝ fuerit
in abscondito nõ remanet ei aliud dissoluẽs nisi solus ca/
lor: ⁊ fames non põt dissoluere: sed ipsuꝫ decoquiẽ: ⁊ tunc
corpa eius impinguanẽ: ⁊ istõ est tẽpore fructus ⁊ ingres/
su hyemis ⁊ fine estatis: ⁊ ista ipinguatio accidit ei q: est
multũ gulosus ⁊ parum luxuriaẽ: ⁊ ista duo raro reperiũ
tur in animalibus quadrupedalibus: q̄ sit gulosus: ⁊ pa/
rũ luxurians: ⁊ lupi: ⁊ aĩalia rapacia viuunt ex sola carne
que raro inueniẽ ab eis: ⁊ ideo nõ pinguescũt. Sed vrsus
comedit fructus ⁊ ascẽdit arbores: ⁊ ideo impinguaẽ. Et
stat aliquot dies sine comestione: ⁊ p̄prie qñ venit frigus
vetans eũ ambulare cũ corpus suũ sit magnũ ⁊ paruũ ca/
loris: ⁊ hec quidã faciũt simile vrsis: sicut vnũ genus mu/
rium ⁊ yricioꝝ: q: in eis crescit humiditas que est flegma
naturale: qḋ est sanguis non decoctus: ⁊ suũ iuuamentuꝫ
est: vt quãdo defecerit nutrimentũ ipsum restauret: ⁊ tũc
si multũ fuerit de huiusmodi adunatũ in corpore poterit
ad tẽpus durare sine cibo: ⁊ tale aliquãdo contingit ho/
minibus sanis. Sed serpẽtes: q: sunt duri corporis: ⁊ ha/ — Primo ca/ none fm p.
bent calorẽ multũ naturalẽ: ⁊ fit ille calor nõ dissoluens
multum de mã: ⁊ oĩa aĩalia maculosa: ⁊ cutis lenis exclu/
squamas suas sui corporis ad modũ corticis: ⁊ serpentes
sunt maioris excoriationis: ⁊ sua excoriatio freq̃nter est
in p̄ncipio veris qñ serpentes sunt sani: ⁊ sic in autũno: ⁊
non dixit veꝝ qui dixit q̄ quidã serpentes sunt qui non
exciunt cutẽ veterem. Et dixit Aristo. ⁊ primus ille qui
se excoriat: ita se excoriat: q̄ sua excoriatio incipit a par/
tibus oris: ⁊ procedit ad oculos ⁊ impedit visum ⁊ proce/
cedit post ad caput: ⁊ completur ista excoriatio in vna no
cte ⁊ vna die: ⁊ sic animalia anulosa: ⁊ oĩa volantia que
habent super suã alam coopertorium sicut gasin: q: ipse
in prima sua generatione destruit suũ corium: ⁊ locuste: ⁊
asserrã quoddam animal faciens sonum ad modũ corri/
durii: cũ constringitur in prima sui generatione exeunt a
suis corticibus: ⁊ post manent multũ humida: ⁊ desiccã/
tur post ad solem ⁊ amittunt illã humiditatem supfluãꝫ:
⁊ ascendũt arbores post: ⁊ nutriunẽ: ⁊ postea volãt: ⁊ ista
post primã excoriationem excoriant se iteruꝫ: ⁊ postq̃ȝ vo
lauerint. Et animal marinum qḋ dicitur karabo ⁊ voci/
tamus in vere ⁊ autũno excoriãt se: ⁊ postq̃ȝ ouant: ⁊ hoĩes
sciunt hec experimento: ⁊ in istis tẽporib⁹ inuenimus sup
illos corium nouũ: ⁊ cancri faciũt simile: ⁊ in ista hora nõ
possunt ambulare nisi modicũ. Et dixit Ar. q̄ aer cũ est
siccus impinguat colũbas ⁊ oua eaꝝ: ⁊ p̄prie agrestes: ⁊
pisces sũt ↄ̄trarij huius: q: sunt sicut olera que magis cre
scunt cum pluuia q̃ȝ cũ aq̃ quã attrahũt: ⁊ annus pluuio/
sus in hyeme ⁊ estate augmentat pisces: ⁊ aqua maris ef/
ficitur dulcis tempore pluuie: ⁊ pisces iuuantur a pluuia
post illos qui dicuntur kafed qui exiccantur cuꝫ habun/
dat pluuia: ⁊ albescunt sui oculi: ⁊ macrescunt ⁊ parãtur
ad mortem. Et aues minus potant q̃ȝ cetera animalia: ⁊ C
que habent vngues curuos potant raro valde: ⁊ quando
aues infirmantur segregantur suas pennas: ⁊ plures pi/
scium morantur in aqua dulci ⁊ vadunt ad loca in qui/
bus cadunt flumina in mare: ⁊ reuertuntur ad flumina
a mari: ⁊ pisces qui morantur in ripis impinguantur cuꝫ
aqua dulci: ⁊ qui moranẽ in pelago impinguãtur in pela/
go: ⁊ qui habent corpus longũ impinguantur in estate: ⁊
proprie cuꝫ est ventus septẽtrionalis: ⁊ qui habet corpus
amplũ est cõtrarius huic: ⁊ quidã pisciũ luxuriant quã/
do ascẽdit in apparitione canis maior: ⁊ isti pisces hñt iu/

per suas alas duas gusanes similes scorpiōib⁹ ⁊ araneis
eq̄les: ⁊ nocent illis piscib⁹ illi gusanes. ⁊ diuertit se piscis
⁊ deuoluit ꝓpter angustiā: ita ꝙ citius cadit in rete: ⁊ qñ
est mult⁹ calor multi pisces pui moriunt̄: ⁊ pisces marini
⁊ riuatici nō vidēt de nocte nisi de die: ⁊ iō meli⁹ capiunt̄
anteꝗ̄ ascēdat sol: ⁊ nō inuenit̄ in aq̄ pestis q̄ inducit ge-
naralr pestilētiā sup pisces: sicut epidimia aeris facit sup
oia aialia sup terrā: ⁊ pisces moriunt̄ qñ ascendit stella a
schoalabō: que est in cancro: q: illa stella nocet piscib⁹ ex
se: ⁊ tonitruū nocet piscib⁹. Et drachō marinus īterficit pi
sces cū suis ꝑcussionib⁹: ⁊ de egritudinib⁹ pisciū sunt q̄dā
gusanes ⁊ pediculi q nocēt eis multū: ⁊ sunt sicut olchiā: ⁊
multa frigiditas īterficit pisces: ⁊ ꝓpter h̄ fugiūt ab aq̄s
dulcib⁹ ⁊ aer siccus nō iuuat in aliquo pisces riuaticos: ⁊
aialia hn̄t egritudines q̄sdā sue spēi ꝓprias: sicut porci q
hn̄t squināciā: ⁊ apostemata dura glandulosa nocēt eis
in collo: ⁊ aliqñ in alijs suis mēbris: ⁊ istud cogit eos mo-
uere suos pedes multū: ⁊ inuenit̄ dolor capitis in eis for
tis ⁊ grauitas in īteriorib⁹: ⁊ tūc in tali casu moriunt̄ die
tertia: ⁊ diligūt multū glandes: ⁊ impinguant̄ cū eis: ⁊ ca
nibus accidit squinātia ⁊ podagra ⁊ rabies: ⁊ qñ mordet
canis rabidus īterficit oē aial preter hoiē qui pōt medi
cari. Et elephas nō infirmat̄ nisi aliqñ ex īfirmitate vēto
sa: ⁊ pp h̄ nō pōt aliqñ mingere neq; egerere: ⁊ terra no-
cet illi nisi fuerit vsitatus comedere lutū: ⁊ lapides: ⁊ h̄z
aliqñ fluxū ventris: ⁊ auferr̄ cū aqua calida ⁊ paruis her
bis que diir assis. ⁊ vaccis accidit podagra: ⁊ dolor capitis:
⁊ nō est illa podagra fortis: q: eijcit vngues: ⁊ qñ vngun-
tur sua cornua auferr̄ illa egritudo ⁊ dolor capitis: ⁊ indu
D cit eis vehementē īspirationē: ⁊ videnr̄ febricitare: ⁊ ca-
Ar de hyst. lib.8.c.24. dunt sue auricule: ⁊ non possunt comedere ⁊ moriunt̄. Et
equi alchechami nō hn̄t īfirmitatē nisi aliqñ in vngulis:
⁊ ante istā egritudinē accidit eis tremor dextri testiculi.
Et equi almorchetici hn̄t multas infirmitates: ⁊ hn̄t scu-
rā ⁊ scorbomiā ⁊ apostemata pulmonis: ⁊ stultificant̄: ⁊
dolor oris stomaci qui inducit eis mortē: ⁊ dolor vesice.
Et iā numerata sunt signa istaꝝ egritudinū: sȝ illa ptinēt
ad marescalcū. Et morsus ⁊ danule nocet eis ⁊ alijs be-
stijs: ⁊ ꝓprie impgnatis: ⁊ morsus serpētis dicti danule: ⁊
equa abbortit qñ olet fumū candele extincte: ⁊ h̄ aliqñ
accidit mulierib⁹: ⁊ ouis interficit̄ ab aq̄ in qua soluit̄ sul
fur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ est ꝙ cognoscant
hinītū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliqñ pugnauerunt: ⁊ amāt
balneū aque dulcis. Et asinis accidit catarr⁹: ⁊ qñ humi-
ditas medulle descēdit moriunt̄: ⁊ fugiūt frigus: ⁊ iō non
sunt asini in parte ⁊ in terra sinistra ad coraceniz. Et ele-
phantes aliqñ potant oleū: ⁊ aliqñ nō: ⁊ qñ in vētre eius
est ferrū euomit ipsū p potū olei. Et aialia annulosa im-
pinguant̄ tpe sui partus: ⁊ ꝓprie quādo pariunt in vere.
Et faui dānificant̄ per quoddā aial qd nascit̄ ex terra: ⁊
est sile araneę: ⁊ texit semp domos exagonas: ⁊ destruit
cerā ⁊ inuenit̄ in ventre eius .q. puluis molendini aut fu-
mus. Et aliqñ generant̄ in sextilibus quedā aialia .s. gusa
nes: ⁊ apes infirmant̄ qñ flores quos comedunt inficiū-
tur aqua mala. Et omne aial anulosū: qñ inungit̄ ⁊ pro-
prie eius caput morit̄: ⁊ ꝓprie quādo opponit̄ soli: ⁊ que-
dā aialia sunt que nō morant̄ in quibusdā terris: sicut in
terra capillan. non morat̄ illud aial qd dicit̄ stridens dē-
tibus de nocte: ⁊ qñ mus cecus fertur ad terrā que est ꝓ-
pe anconiā: licȝ in anconia sint multi mures: morit̄ tñ: ⁊
qñ ferr̄ lepus ad terrā aneti morit̄: ⁊ in terra licia nō in-
ueniuntur formice magne que dicunt̄ milites: ⁊ nō inue
nitur in terra corome rana cantās: neq; in leuia inuenit̄
porcus montanus vel domesticus neq; caper mōtanus
neq; ceruus neq; asinus montanus: ⁊ acedais putauit: lȝ

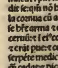
esset homo mendax: ꝙ nō esset porcus in india. Et est q̄- E
dā terra in qua sunt capre in quib⁹ distantia inter auricu-
las est palma ⁊ mediū: ⁊ sunt ibi capri qui hn̄t auriculas
ferentes in terrā: ⁊ sunt quedā vacce que hn̄t crines: ⁊ q̄-
dā tondent̄ sicut oues: ⁊ sunt in terra nigroꝝ que dicitur
anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū ⁊
putauit homerus ꝙ siue sit ma.i. siue fe. semper paritur
cornut⁹. Et aialia quadrupedalia in egypto sunt magna:
⁊ aues parue: ⁊ dicebat̄ causa in hoc: q: aues nō inueniūt
quid venant̄: ⁊ sunt ibi pascua fertilia: ⁊ lepus est paruus
in terra egypti: qñ non inuenit̄ in ea extremitas annoꝝ
nisi pauca: ⁊ q: cito rescindit̄ fructus ibi ꝓpter aerē: ⁊ in
terra aranie est exinebras magna vni⁹ cubiti: ⁊ in ista ter-
ra sunt mures magni: ⁊ in terra linie sunt serpentes longi
multū ⁊ graciles ⁊ leones i terra coraceno: sunt magni
multū: ⁊ ꝓprie illi qui sunt iuxta riuū qui dicit̄ iarchon: ⁊
illud qd dico verissimū est: ⁊ leopardi sunt magni in terra
asie: ⁊ nō sunt in terra auri. Et aialia asie sunt maloꝝ mo-
rū: ⁊ ꝙ est in terra de auri est fortius ⁊ audacius: ⁊ in ter-
ra liuie sunt aialia multa: ⁊ inter illa est multa differētia
scdm subam sui: q: sunt in terra pauce humiditatis: ⁊ oia
aialia que diuersant̄ in potu luxuriāt in fine hyemis ma-
gis q̄ȝ in estate. Et animalia huius terre sunt assueta bibe
re parū de aq̄: ita ꝙ mas huius terre quando potat aquā
moritur. Et quedā animalia sunt que generant̄ per cō-
mixtionē vnius speciei cū alia: sicut leporarius ex cane ⁊
vulpe: ⁊ canes indie gñant̄ ex coitu canū cū entagarim:
⁊ isti canes nō mansuescūt nisi tertie generationis. Et ho-
mines accipiūt canes: ⁊ ponūt eos in loco transitus lupo-
rū: ⁊ aliqñ comedūtur a lupis: ⁊ aliqñ impregnantur. Et
mons ⁊ planities faciūt differentiā in fortitudine aialiū:
ita ꝙ lupi masculi qui generant̄ in terra plana illius qui
dicit̄ albū non possunt tantū quantū femine montane. Et
ita differentia in animalib⁹ sunt loca quo ad intoxicatio-
nē: q: sunt quedā regiones in quib⁹ scorpiones non vene-
nant: ⁊ quedā in quib⁹ venenant: ⁊ qñ scorpiones intoxi-
cant porcū si porci vadant ad aquā moriunt̄. Et serpētes
liuie interficiūt ita aialia ꝙ nō possunt medicari pcussa
ab eis: ⁊ in terrā de ascalibu est serpens paruus: ⁊ interfi-
cit hoies: ⁊ dicunt hoies ꝙ infecti qñ potant vinū in quo
abradit̄ de lapide inuento in tumulo regū iuuant̄: ⁊ in ter
ra italie sunt serpentes interficientes. Et sunt q̄dā aialia
que qñ comedūt alia augmentat̄ in eis venenū sicut ser-
pentes cū comedūt scorpiones citius interficiūt: ⁊ saliua
Ar.li.8. de hystoria aialiū ca.29. Scdo cano.c.329. hois ieiuni interficit aialia pūgitiua. Et dixerunt de quo-
dā hoie qui est in terra denalacie: ⁊ pōt paraliçare suum
corpus qñ vult: ⁊ pungitiua nō pungunt suū corpus nisi
quādo cogit ea: ⁊ cū pungunt statim post moriunt̄. Et di-
xerunt mihi ꝙ quedā serpens magnus momordit ipm:
⁊ mortuus est serpens: ⁊ induxit effimerā in illo homine:
⁊ quando ego fui in illa terra quesiui pro homine illo: ⁊
erat mortu⁹: ⁊ inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia: ⁊
vidi illa: ⁊ tradidi multa eoꝝ obliuioni. ⁊ de mirabilibus
que vidi sunt ꝙ quando momordit eū serpens fere mo-
riebat̄: ⁊ suus anelitus nocuit serpēti. Et dixit Aristo.
ꝙ quoddam genus serpentis: ⁊ est paruorū: ⁊ ab illis fu
giunt maiores: ⁊ illi parui sunt pilosi: ⁊ efficitur palidus
omnis ille locus super quo mordet. Et in india est paru⁹
serpens: ⁊ mordet: ⁊ suo morsui non contraualet aliqua
tyriaca: ⁊ sunt quidam pisces qui impinguantur in prin-
cipio pregnationis ⁊ quidam post partum: ⁊ masculi im-
pinguantur postq̄ȝ seminauerint: ⁊ corium mutat colores
suos. Dealbat̄ enim in estate: ⁊ nigrescit in vere: ⁊ pisces
habentes nidos macrescunt tpe impregnationis: ⁊ pisces
riuoꝝ ⁊ lacuū impinguant̄ postq̄ȝ ouauerint.

Capl3. III. De diuers^{is} masculinitatis: & feminitatis i aialib^{us}

Diuersatur vna spes multiplici-
ter: s3 masculinu & fe
mininu: & rone villar que sut in diuersis
regionib^{us}: & mulieres scdm plurimu sunt
obedientes: & maioris domatiois: & timo
ris & debilitatis pter leopardas & lupas:
extimat q femine queda ear sunt auda-
ciores & discretiores. Dicimus g de moribus: & p de hoie.
Est aut subtilior: & mulieres sunt magis pie q viri: & ma-
gis ouertibiles: & inuidiores & timidiores: & inuerecudio-
res: & magis stulte: & mendaciores: & magis fraudulente &
recipiut fraude plus: & magis recolentes viles res: & ma-
gis pigre: & magis molles: & magis parate ad osuetudine:
& isto appet in aiali marino qd dr malachie: qr masculus
qn piscatores volut instrumento accipere sua femina de-
fendit sua femina: s3 femina cu videt masculu pcussu3 fu
git ipm: & plura aialia interficiut alia q otradicut eis in ci
bo. Et oia aialia bellant cu venatilib^{us} aialibus: & rapina
intendentib^{us} sui: & qn aialia satis hnt ad comedendu sunt
sibi masueta ablata necessitate pugne. ideoq3 morant sil:
& multiplicant aialia diuerse spei pter multitudine pa-
scuor versus egyptu: & aialia debellant se: qr que sunt ve
natrices earude rerū: vel qr interficiut se rone habitatio
nis sicut irundines & passeres qn coueniut in vna domo.
Et aquila debellat dracone vt comedat ipsu3: & arcumu
interficit mare occu: qn si vnu vincet aliu: comedet alte
rum. Et algadelsi dimicat cu bubone: qn bubo comedit
eius oua: & venatur ipsa3 de nocte: & qn algadelsi come-
dit oua bubonis de die: & oes aues accedunt ad bubone:
& pcutiunt eius plumas & paruipendent ipsu3 qd solet no
cere: & ia vidi pica que descedebat ad aue q dr bassie vbi
bassie ligabat: & illa pica abscidit frustula carnis: & remo-
uet se & respexit pica qd bassie eet ligata: & cu bassie voluit
comedere venit pica: & sua cauda remouit illa frusta: & co
Al.9 de hy storia aia liu. ca. P. gnoui tunc de pica q erat auis derisiua aliar auiu in sui
na. Et dixit Ar. q miluus & coruus pugnat adinuice p-
pter sua oua: & suos pullos: & silr cara & tragilla pugnant.
Et aranee & serpentes pugnat: & aues sunt que pugnat cu
quada spe perdicu attederuge: qr comedunt sua oua & suos
pullos perdicis: & passeres pugnant cu asino: qr asini co-
medunt spinas in quib^{us} nidificat illi passeres: & qr asinus
cofricat ad illas spinas: & cadunt eius oua & pulli ei^{us}: & qn
asinus rudit spine mouentur: & cadunt oua: & pter ista:
passer sibilat sup facie asini cu videt ipsu3: & cu asinus h3
vulnus venit ille passer & pungit pica sua asinu in vulne-
re vt recedat a loco sui nidi: & vulpes pugnat: qr comedut
Al.9.c.P. naliter ide: & iter coruu: & hone est nalis inimicitia: & post
numerauit Ar. aues que hnt inimicitias cu3 equo sicut
qui dr grece him: & comedut herba: & qr equus comedit
sui herba preliat cu illo: & ista auis morat in lacub^{us}: & in
ripis aquar & sic voces assimulant hinnitui equi: & qn vi
det equu volat ante ipm & pungit ipsu3 vt eiciat ipsu3 de
loco: & ista h3 inimicitias cu arcolu3: qr morat in suis pa-
scuis. Et numerauit Ar. alias aues que inimicant cu p-
dicta: & queda ear est que luxuriat raro nisi vix: & qn lu-
xuriat exit sanguis ab oculis. Et serpetes pugnat cu por-
cis: & cu hutegim: qr porci comedut serpetes: & iter coruu
& vulpe est amicitia: s3 in terra nra dicat q sint inimici.
Et ego vidi rege3 elcendubo: & accepit ille rex coruum &
vulpe: & posuit eos sil: & pugnauerunt adinuice fortiter &
vulpes momordit caput corui: & exiuit sanguis: & coruus
pedib^{us} suis strinxit labia vulpis: & no potuit vulpes apire
Al.9.c.P. os: & pupugit ipsu3 cu pica. Et Ar. dixit q ami & aqla pu-
gnant inter se: & multotiens vincit ami. Comedut aut ami
se adinuice: & plus pnt oib^{us} auib^{us}. Et Ar. nuerauit alias
aues q hnt amicitias iter se: & ia vidi racchā q h3 amiciti-
as cu galli: & seqbat ipm: & est amica vulturis: & vultures
amicant cu racchā. Dixit Ar. q vulpes amicant cu ser-
pete & morant ambo iter lapides: & leoni & leopardo est
inimicitia magna. & elephates pugnat iter se: & q vincit fa
cit aliu seruu sibi: & aliqn accipiut agrestes a domesticis:
qr domestici plus pnt agrestibus: & qn capiunt agrestes:
domant: & eis frenu apponit & fiunt domestici: & ia dixit
mihi qda fidelis: qr fit fouea i terra vbi os transit elephas
& coopit: & cu venit elephas cadit i fouea: & post venit ho
& pcutit eu fortissime & verberat diu & post venit ali^{us} ho ad
illu hoie3 i ospectu elephatis & verberat pdictu hoie3: & de-
honestat ip3 & recedit & reuertunt iter silr facietes: post
mlta ista facta sp vadit ho porrigens sibi herbas qs desi-
derat: & ita recipit illu hoiem in amicitia: & obedit postea
semper illi. Et dixit Ar. q pisces qda amicant inter se: &
quida pugnant adinuicem.

Capitm. IIII. De diuersis naturis animalium. A

Animal velox ad opa pp subtilita-
te e aliqd: & capre: & oues: &
arietes sunt stulti: & vadut mltu in vanu
& in hyeme no abscodant pp frigus: imo
aliqn exeut a loco calido ad locu frigidu: &
cu pluit no fugiut a pluuia quousq3 moria-
tur. Et arietes nalr sequunt capras & ge-
sciut oes quousq3 pastor accipit vnu ex eis: & facit ip3 ancede
re: & sequitur aliq. Et capre sunt min^{us} pingues q oia aia-
lia: & applicat se magis hoib^{us}: & oes timet tonitrua: & aues &
capre impgnant: & cu audiut tonitrua abortiunt: & oues &
capre & arietes: & capri an media nocte stat sil & dormiut
post sparsim & vacce dormiut ouncti3. Et eq dat mamil
las pullis: & qda sut q mltu diligut pullos: & qn aliq eq e
sterilis applicat se alicui pullo: & pullu sibi: & cu pullus no
inueniat lac morit. Et cerui accipiut filios & ducut ad aqs
& riuos: & docet eos loca p q fugiat & abscodat se & ponut
eos i foueis. & stat an porta antri ad defendedu eos: & qn
mutat cornua abscodut ea ne videat. Et raro inueniut illa
cornua: & dr q h fac: qr fit i eo ee iuuameta: & qn i pn^{us} cre-
scit ei cornua exeut ei cornua i 2° ano. q. duo pali: & in 3°
ano cu duob^{us} ramis i vtroq3 palo: & i 4.º cu sex: & p^{us} sp na
sciut i vna fi^{ura}: & mutat sua cornua sp semel i ano: & cu ite
nascut i pn^{us} nascut. q. coriu: & qn crescut ei cornua absco-
dit se: qn no h3 arma: & cu crescut aliqn exit. Et ofricat il
la cornua cu arborib^{us} quousq3 n sentit dolore i eis: & tc pcipit
se hre arma & exit audaciter. Et Ar. dixit q ia venati sut
ceruu: & i ei^{us} cornu creuerut due herbe crocu & cucurbita
& erat pue: & ceru^{us} postq h3 i se supfluitate aut mordet a
serpete medicat se a cacris: & qn parit coedit secudina an-
tequa cadat: & dicut hoies q illa secudina h3 iuuameta mlta:
& n pt inueniri: qn coedit: & cerui deludunt p cant^{us} hoiu3:
qr sequunt cantu & eo capiut: & h faciut hoies qn submit
tit aures: qr qn aures h3 erectas no pt capi: qn scit tuc q
hoies insequunt ip3. Et vrsa qn hoies insequut ipsa3 trahit
secu filiu suu: & qn n pt ip3 ferre ascedit arbores cu eo. Et
cap motan^{us} q e in terra de creta medicat sua plaga i q re-
masit ferru cu comestioe herbe q dr pulegiu: & exit ferru
& canes medicat se cu herba q cognoscit ab eis: & leopar- A
dus qn coedit herba q dr strangulatrix leopardi: comedit
sgbalu hois & sanat: & ista herba interficit leones: & pp h
venatores accipiut vas & iplet ip3 sgbalis hoiu3 & ponut
sup arbores & abscodut se & veniut leones ad isto vt medi
cent se: & interficiuntur ab absconditis: & leopardus desi-
deratur a lapis: & cum olefit ab eis insequuntur ipsum
& desiderant comedere ipsum: & dico adhuc q dicitur

ꝙ quidã modus lupoꝝ diligit ipm:ꝛ vnus lupus nõ põt sup ipsuz:ꝛ cũ plures fuerint capiunt ipsum:licꝫ enim fugiat velociter:tñ cito vincit̃ in cursu:ꝛ ꝓpter hoc semper ambulat in abscõdito. Et in terra egypti est qđdã aial qđ dicit̃ thiomõ:ꝛ pugnat cũ colubris:sꝫ ꝑus clamat cũ sua voce multitudinẽ sui generis:ꝛ postq̃ fuerũt congregati ponunt se in luto:ꝛ post in terra:deinde sepeliunt se in aq̃ ꝛ inungunt se ceno aque:vt scit eis scutũ ꝯtra serpentẽ:ꝛ postea pugnãt cũ serpente. Et cũ theucea aperit os suum cadit in hora auis descẽdẽs sup ipsuz:que est similis pice:ꝛ cũ cencrea stridebat dentib⁹ euasit auis portans.q.spinas sup alas suas:ꝛ ꝯfricãtes suas pẽnas:ꝛ tñ nõ videbatur achẽchab se hře pp̄ h̃ plenã vindictã sup auẽ:ꝛ aliqñ euadit auis:ꝛ aliqñ non:ꝛ tortuca aliqñ comedit post comestionẽ serpẽtis origanũ agreste. Et iã narrauit mihi senex:qui dilexit venationẽ:ꝙ apposuit mentẽ:ꝛ vidit auẽ tardã pugnantẽ cũ vipera:ꝛ vincebat̃ a vipera:ꝛ recessit:ꝛ cõedit de q̃dã herba ꝛ reuertebat̃ ad pugnã:ꝛ ita fecit mł'totiẽs:ꝛ h̃ fecit nãlr:ꝛ ille senex erat ꝓpe foueã:ꝛ postq̃ recessit auis tarda iuit senex ad illã herbã ꝛ euulsit illã ꝛ rediit postea auis tarda ꝛ nõ inuenit illã ꝛ fecit strepitũ maximũ:ꝛ cũ penitus ñ inuenit herbã cecidit mortua:ꝛ tũc sciuit ille senex ꝙ illa herba erat ei medicamẽ:ꝛ quando senex ille explanauit mihi figurã ꝛ colorẽ illius herbe cõiecturaui:q2 illa herba erat lactuca agrestis. Et dixit Ar. ꝙ encistres quãdo pugnauit cũ vipera comedebat rutaꝫ:qñ etiã vipera fugit odorẽ rute:ꝛ caper medicat̃ seipsuꝫ tpe fructuũ ex comestiõe herbaꝝ amararũ. Et canes qñ hñt malũ in ventre comedũt spicas tritici:ꝛ qñ vulnerat se alachalim medicat̃ se p origanũ montanũ. Dixit Ar.ꝛ hoc est quiddã qđ videbat̃ multotiẽs:ꝛ irricij sentiũt vẽtũ septẽtrionalẽ ꝛ austrinũ anteq̃ fiet:ꝛ intrãt petras ne ꝑcutiant̃ a vento. Erat quidã hõ apud cõstãtinopolin:ꝛ habebat yriciũ:ꝛ p ipsuꝫ ꝑdixit ventos:ꝛ p ipsuꝫ fact⁹ est diues. Sꝫ cathim est scđm q̃titatẽ canis modicus pilosus corpe:ꝛ facie subtus sinũ collũ albedo.q.cineris:ꝛ faciunt in venatione auiũ:ꝛ est domesticũ multũ:ꝛ diligit multũ mel:ꝛ p hoc amãt multũ loca deserta in qb⁹ sunt apes ꝛ eius virga est magna:ꝛ pp̄ hoc iuuat rasura illius
C virge ꝯtra scuriã. Et irũdines sunt sagaces in faciendo nidũ suũ ex luto in ptibus lutosis:ꝛ qñ nõ inueniũt lutũ inuoluũt se pmo in aq̃:ꝛ post ponũt se in terrã vt extrahant multũ de luto ad nidũ:ꝛ qñ faciũt pullos visitãt eos pr̃ ꝛ mater addẽdo cibaria ne deficiant:ꝛ etiã ita solliciti sunt ne aliqs filioꝝ careat cibo:ꝛ matres accipiũt stercus picã pulloꝝ:ꝛ eijciũt a nido ꝛ docẽt filios vt faciãt silr:ꝛ palũbi stant cũ feminis in nido quousq; femina posuerit oua:ꝛ si femina fuerit postea pigra in cubatione ouoꝝ masculus ꝑcutit eã vt sit sollicita circa oua cubanda:ꝛ vidi ego palũbos masculos pugnãtes inter se ꝓ quadã palumba femina:ꝛ statim victori accessit palũba:ꝛ postea reuigoratus victus accessit ad victorẽ:ꝛ deuicit eũ. Et postea palũba illa accessit victori illi ꝛ dimisit alteꝝ:ꝛ masculus palumbus sup os filij sui sufflat ꝛ eijcit in ipsuꝫ terrã salsaꝫ vt aperiat̃ papa:ꝛ qñ palũb⁹ masculus est magnus superuenit palũb⁹ masculus:ꝛ coit cũ eo vt expeat de nido ꝛ fe-
E mina cũ femina:ꝛ diligunt nãliter pugnare multũ:ꝛ vadunt ad nidũ aliũ accipe in suo nido:ꝛ hoc accidit raro:ꝛ qñ nidi palũboꝝ sunt ꝓpe:est inter eos preliũ magnũ tota die:ꝛ q2 colla ei⁹ sunt recta ꝛ ampla:ideoq; nõ os ipam aurire aq̃ nisi semel:vt potet:q2 multum capit. Et dixit Ar. ꝙ passer nõ viuit duos an.ꝛ iõ nõ videt̃ sup masculũ passerẽ domesticũ in vere macula in pica nigra:ꝛ hoc:q2 nascit̃ in vere:ꝛ cũ ꝑuenit̃ ad finẽ anni crescũt ei macule sup picã post finẽ anni:macula nigra:sed femine viuunt

in scđm annũ:ꝛ q2 inueniũt picas suas duras:ꝛ nõ sicut picas pulloꝝ:ꝛ pp̄ hoc scit̃:q2 sunt in anno scđo:q2 sue pice sunt dure. Et quedã aues sunt que nõ volãt a remotis ꝛ plus cõfidunt in ambulare q̃ in volatu:ꝛ talis auis q̃lis ista nõ est bona ad nidificãdũ in arborib⁹ nisi solũmodo facere nidũ suũ in terra crassa vbi adunantur palee ꝛ stercus ꝛ nõ ouat nisi in terra molli. Et aliqñ ouat in terra confecta ex terra molli ꝛ palea:vt sit ei.q.auxiliũ ꝯtra vẽtos ꝛ pluuias ille nidus:ꝛ iste aues sunt cubegi ꝛ darache. Et pigre sunt aues iste ad motũ:ideo dedit nã pullis virtutẽ vt statim post exituꝫ pulloꝝ a testis habiles sint ad recipiendũ nutrimentum ab omni parte. Et qñ venit masculus ad locũ pulloꝝ adducit ante masculos suuꝫ cibũ:ꝛ trahit secũ masculũ post:vt inuitet ipsuꝫ ad pullos. Et cubeg aliqñ findit testã ouoꝝ:ꝛ aliquãdo reuoluit ea sup terrã vt femina nõ sit occupata sup oua:ꝛ ꝓpter hoc femina ponit in abscõdito sua oua ne ꝑcipiat masculus:ꝛ cubeges qñ pugnãt ad ipsuꝫ masculus vincẽs masculũ sequit̃ ipm vt luxuriet ipm:ꝛ doracha silr:ꝛ silr gallus sup gallina:ꝛ hoies venatores ponunt masculũ cubeg in carcerẽ. Et post veniat ad illũ carcerẽ fortissimus masculus cubeg:ꝛ post illũ veniunt multi masculi alij:ꝛ oẽs deprehendũtur:ꝛ si ponat̃ loco eius masculi femina:venit masculus fortissimus ꝛ impugnat superuenientes ꝓpter feminã vt cogat eos fugere:ꝛ emittit ex se sonũ parũ ad feminã ne clamet femina:sꝫ stet mitis ꝛ tacita:ꝛ ille cubeg est potens mutare suos sonos modis:ꝛ femina cubeg quando cubat oua sua veniẽte marito dimittit oua sua vt eat ad masculũ ꝛ luxuriet sup ipsaꝫ masculus:ꝛ nõ sup extraneam:ꝛ cubeg masculus:est ita luxuriosus ꝙ qñ femina cubeg ponitur in carcerẽ:statim appropinquat ad hoieꝫ ponentẽ ipsam:ꝛ nõ timet neq; stupescit. Et aues faciẽtes nidos nõ sup arbores nõ sunt solũmodo ille aues que volant parũ:imo etiã que volant multum:sicut duo genera que nominat Ar. quoꝝ vnũ dicit̃ quorũdã ꝛ scaboꝛꝫ. Et ego puto ꝙ vultures nõ cadũt sup arbores. Et illa auis q̃ est helschiat sup arbores nõ cadit sup terrã:sꝫ morat̃ sup arbores vt accipiat v̾mes cũ sua lingua ampla:ꝛ de suis ꝓprietatib⁹ est:vt ambulet sup ramos. Et silr facit alchata serpẽs qdã:ꝛ vngues hui⁹ auis sunt fortiores q̃ vnguis de tricat:ꝛ illa auis diuidit̃ in tres modos. vna auis ẽ magna multũ:ꝛ est minor gallina:ꝛ tãta est fortitudo in punctione sue pice sup ramos:qđ qñ pungitur ramus ab ei⁹ pica semel desiccat̃ ramus ad vltimã siccitatẽ ꝑueniẽs:ꝛ qdã fecit foramẽ in arbore:ꝛ posuit amigdalã in foramine:vt videret qd faceret auis illa i amigdala:ꝛ venit auis illa:ꝛ pforauit testã amigdale:ꝛ cõedit nucleuꝫ. Et grues D
qñ volãt ascẽdũt multũ sursum in aerẽ:ꝛ qñ aer vetat eis aspectũ ꝓpter nebulã:aut nubẽ ꝑcutiũt fortissime aereꝫ:vt queuis audiat aliã in volatu:ꝛ si non videat. Et grues qñ dormiũt ponũt suos vigiles qui custodiũt se:ꝛ stãt sup pedẽ:ꝛ ponũt caput in alis coopiendo ipsuꝫ preter reges qui dormiunt capite discooperto:ꝛ hoc:vt citius audiant tumultus:ꝛ ille rex qñ sentit tumultũ expergefacit alias p sonitũ quẽ facit. Et est quedã pars auiũ aquaticaꝝ:quidã modus qui dicit̃ halathũ:ꝛ trãsglutit alçum sanum:ꝛ postq̃ putat qđ suũ iecur digessit totũ eijcit alçum sanũ:ꝛ cõedit carnẽ:ꝛ dimittit testã:ꝛ accipiter magis diligit cor. Et Ar. hic narrat mł'tas aues q̃ diuersant̃ pp̄ loca:ꝛ mo- Li.9.c.iz de hystoria aialiũ
res:ꝛ dixit ꝙ chain pugnat cũ aquila:ꝛ vincet eã:ꝛ solet cantare pulcherrimas cantilenas. Et quãdo cãtat.q.cãtat cantus significantes dolorẽ:ꝛ maxime quãdo debet mori:ꝛ est ille cantus dulcis:ꝛ desiderabilis audiri:ꝛ iam viderũt hoies volantẽ eũ:ꝛ cantantẽ:ꝛ quãdo desijt cantare cecidit mortuus:ꝛ nõ incipit pugnare cũ aquila:sed

aquila cū ipsa. Et de auib⁹ que raro apparēt est quedam
auis montana que est nigra ⁊ equalis accipitri visuz ha-
bens acutū: ⁊ venaẜ de die ⁊ nocte: ⁊ dicitẜ karandoem: ⁊
pugnat cū aquila: ⁊ aliquādo vna tenet se in ꝑlio cū alia
inseparabiliter: ⁊ veniunt hoīes: ⁊ accipiunt ambas ⁊ ka-
rādoem nidificat supra petras: ⁊ facit duo oua. Et grues
pugnant inter se: ⁊ multotiēs capiunẜ cū pugnāt adinui-
cē. Et auis que dicitẜ cacha hʒ multas modulatiōes: ⁊ ol
die cantat noua modulatione: ⁊ abscōdit glandes quādo
debent cadere multas: vt sufficiant per totū annū: ⁊ facit
21.e.c.h. nidū super arbores ex lana: ⁊ capillis. Et dixit Ar. ꝙ gru
es pulli dant patrib⁹ suis ad comedendū quando patres
sui sunt senes: ⁊ illud est nobis res dubia. Et dicūt q2 pul
li merū auis statim quādo volant dant cibū patri ⁊ ma-
tri ne exeant a nido: ⁊ est illa auis cuius pēna est similis
colori pallee: ⁊ extremitates pēnaꝝ sunt nigre: ⁊ extremi-
tas ale est rubea: ⁊ ouat aliquando. 6. oua. aliquando. 7. ⁊
adducit ad locū suū terrā mollem a riuis: ⁊ habitat in cō-
cauitatib⁹ que sunt cōcaue secūdū q̄titatē triū cubitoꝝ.
Et sunt quedā aues que faciūt nidū ad similitudinē spe-
re ex lino: ⁊ est orificiū nidi strictū: ⁊ ponūt in suos nidos
cynamomū expandēdo ipsum: ⁊ spargendo: ⁊ adducunt
ipsuz a loco in quo nasciẜ: ⁊ est remotū multū: ⁊ nidificāt
in sūmitatibus altaꝝ arboꝝ: ⁊ hoīes percutiunt illos ni-
dos cū sagittis habentib⁹ in extremitate sui plumbū: ⁊ ca
dunt nidi: ⁊ accipiunt hoīes cynamomū illius nidi. Sed
auis que dicitẜ grece fanciarach: ⁊ est marinus agrestis: ⁊
est maior passere. ⁊ est color eius color laçuli cū virore: ⁊
pica eius est lōga. subtilis accedēs ad virorē: ⁊ suus nidus
hʒ figurā ad modū pomi pinus: ⁊ suus nidus est ex mate
ria que assimilatur ossis sepie: ⁊ suus nidus concauaẜ ad
modū cāne: ⁊ illa materia est dura. ⁊ nō scinditẜ de facili:
sed terribile est multū: ⁊ porta sui nidi est tā parua ꝙ aq̄
maris dū ascendit nō pōt intrare in ipsuz. Et ad istā figu-
ram nidi multū iuuat materia ex qua fit. Et putāt hoīes
ꝙ suus nidus est ex quodā aīali qd̄ dicitur aculeus: ⁊ vi
uit ista auis ex piscibus: ⁊ aliquando vadit ad flumina: ⁊
luxuriat omni tēpore: ⁊ sua oua sunt. 5. numero: ⁊ incipit
luxuriare ex quo habet quattuor mēses. Et vpupa mora
tur in concauitatibus lapidū: ⁊ spargit stercus hoīum in
loco in quo moratur: ⁊ mutat colorē suū secundū estatē
⁊ hyemē. Et est in liuye vnus passer qui ouat aliquando
.17. oua: ⁊ aliqādo. 20. ⁊ aliquando plus sed raro: ⁊ facit
nidos in arbore: ⁊ comedit gusanes. Sed auis que dicitẜ
audon: ⁊ est auis imitatrix gestuū multū: ⁊ habet delicio
res modulationes in cantu: ⁊ habet ꝓprietatē istā ꝙ nō
habet acutā extremitatē in lingua: ⁊ in isto loco numera
uit Ari. multas aues que comedūt resinā arboꝝ. Et que-
dā sunt albe: ⁊ quedā nigre: ⁊ quedā sunt in terra egypti:
⁊ dicitur nomē eius auschū: ⁊ auis illa alba de illa specie
inuenitur in omni parte egypti preterq̄ in loco qui dicitẜ
alcbariem: ⁊ nigra auis de predicta specie non inuenitur
in aliqua parte egypti preterq̄ alcbariem. Et Ar. nume-
rauit vnam auē que dicitur anuerim: ⁊ in nido isti⁹ ouat
illa auis que dicitur euchem: ⁊ iā diximus de illa: ⁊ quā-
do exit pullus est comonim: ⁊ hic est res que nascitur ve-
re: ⁊ homines dicunt: q2 auis ista est debilis: ⁊ ponit oua
in alienū nidū ne si remanerent in illo nido comederenẜ
ab alijs auibus. Et Ar. numerauit vnā auem que assimi
latur irundinibus: ⁊ non habet pedes: ⁊ facit nidū longū
⁊ alias aues que dicuntur marmatrices capraruz: ⁊ sunt
aues montane: ⁊ sunt maiores q̄ comonim: ⁊ sue femine
aliquando ouant tria oua: ⁊ māmant capras: ⁊ dicunt ho
mines ꝙ illa mamatio scindit lac: ⁊ efficiẜ caper cecus: ⁊
visus huius auis de die est debilis. Et iam apparuerunt

in ciuitatibus destruendis quidā modi coruorum mira-
biles: ⁊ dixerunt hoīes ꝙ habebant malū omē.

Capitulum. V. De naturis volatilium: ⁊ maxime que
rapina viuunt.

Et dicimus de aglis: ⁊ regno
suo aquilaruz est A
quidem modus qui accedit multū in vo
lando hominibus: ⁊ sue voces sunt mul-
tum fortes: ⁊ est aliud genus minus pre-
dicto: ⁊ abstinet se a frequentia hoīum: ⁊
dicitur dibuchi: ⁊ alius modus est niger:
⁊ parui corporis: ⁊ audacior predictis: ⁊ moratur in mon-
tibus: ⁊ interficit lepores: ⁊ filios proprie: ⁊ volant festinā
ter: ⁊ habet acutā vocez: ⁊ est alius modus coloris albi: ⁊
pennarum albarū: ⁊ curtarū alarum: ⁊ caude longe: ⁊ sua
cauda est similis caude deracheme magni corporis: ⁊ est
montanus: ⁊ moratur in humidis: ⁊ est vilis substantie:
q̄n vincunt ipsuz corui: ⁊ viuit ex cadaueribus: ⁊ semper
dat voces signantes famem. Et est alius modus monta-
nus: ⁊ est ille maximus: q2 moraẜ in montibus in circui-
tu maris: ⁊ habet collum magnū: ⁊ pēne eius sunt incur-
uate: ⁊ eius cauda est ampla: ⁊ q̄n rapit predaz aliq̄n va-
dit cū illa ad fundū maris: sicut que fugit ab infestatio-
nibus: ⁊ est aliud genus qd̄ dicitẜ alchilim: ⁊ est vilis natu
re ⁊ generationis: ⁊ est maioris corporis oībus predictis
modis: ⁊ est fortioris ⁊ acutioris: ⁊ audibilioris vocis.
Et est aliud genus coloris fere subcitrini: ⁊ non facit ali-
quid in mane ⁊ vespere: sed a meridie vsq3 ad vesperā ve
natur: ⁊ sua pica superior aquile recipit fissurā: ⁊ aposte-
mationē: ⁊ incuruationē: ⁊ ista ꝓhibent ipsaz a comessio-
ne: ⁊ tunc aquila moritur. Et aquila de residuo sui cibi re
ponit ꝓpter tempus necessitatis: q2 nō pōt venari omni
hora: ⁊ sui pulli pugnant cū his que veniunt ad suū nidū
cū suis vnguib⁹ ⁊ suis alis. Et quando pullus aquile ac-
cedit ad horā volandi aquila eijcit hos a suo nido: ⁊ ma-
sculus aquila locū in quo moratur tenet vetitū ab oībus
alijs auibus ne ꝑmittaẜ alia auis venire vel aliquo mo-
do accedere ad suā feminā: vnde ipsa posset hr̄e occasio-
nem luxuriandi neq3 venatur ꝓpe nidū suū: sed a remo-
tis multū: ⁊ suā predam ducit ad nidum suum: ⁊ in trāsi-
tu suo ponit suā ꝑdā ad terrā: vt videat si aliq̄ auis abscō-
dita veniat ad illā ꝑdā capiendā: ⁊ si veniat agla iterficit
ipsaz: ⁊ q̄n icipit in pueritia venari venaẜ lepores ꝑuos: ⁊
ita ꝓcedit gradatiz quousq3 accipiat magnos: ⁊ q̄n vadit
venatū exaltat se multū ad alta loca: ⁊ volat in venatu: ⁊
aspicit a remotis ꝑdā suā: ⁊ aues venatrices nō cadūt cū
sua ꝑda sup lapides ne ledanẜ vngues nisi forte raro. Et
agla viuit multū: ⁊ iō facit nidū fortē in vno loco: ⁊ dura
bilē: ⁊ in q̄busdā regiōib⁹ sunt aues minores agla: ⁊ faciūt
duo oua: ⁊ ponūt ea in pelle leporis: ⁊ vulpis: ⁊ nō cubāt
ea: sʒ q̄n magnificanẜ pulli in ouo extrahūt eos. Sʒ caba
rū est q̄ frāgit ossa q̄ iuenit: ⁊ puto qd̄ sit illa auis que dr̄
arabice belē. lingua ꝑsarū hamoni: sed hamoni est quedā
auis que sollicita est multū circa se: ⁊ circa pullos suos: ⁊
hʒ visuz debilē: q2 sue palpebre sunt ponderose: ⁊ cadunt
sup suos oculos: ⁊ q̄n aquile eijciūt pullos a nidis suis: q2
agle sunt male volūtatis: ⁊ inde venit ista auis: ⁊ cogitat
de illis: ⁊ q̄n pulli aglaꝝ crescūt pugnāt inter se ꝑꝑ cibū
sup quē iuidēt: ⁊ illo mō pugnāt agle cū alijs auib⁹ in suo
circuitu. Et quoddā gen⁹ aquilaꝝ est acutioris visus q̄
agle alie: ⁊ agla ponit suos pullos ꝯtra solē: ⁊ cui⁹ lachry-
matur oculos aut clauditẜ ꝯtra solē interficit ipsuz: ⁊ illa
agla est aquila marina noīe. Et cū volet rapere aliquam
auē aquaticā aut alteri⁹ loci per acumen sui aspect⁹ in me
dio aere existēs videt mot⁹ illi⁹ auis in fundo aq̄: tūc q̄n

illa auis ascēdit supficiē aque statim eripit ipsaȝ:⁊ ista ag-
la nō intrat cateruā auiū:ne percutiat̄ ab alijs auiū alis:
⁊ pica:⁊ est quoddā genus auium qđ dicit̄ casa:⁊ capit̄ il-
la auis:qn̄ qn̄ aqua despumat:illa itrat spumā desiderās
morari in illa:⁊ tūc capit̄ sic in spuma illa. Et numerauit
Ar.mltos modos i isto loco venatricū:q̄ n̄ bn̄ cognoscūt̄
⁊ narrauit:q2 accipitres nō sunt paucioꝝ modoꝝ q̄.x.q2
est quidā modus eoꝝ qui appetunt columbas:que colū-
be sunt in terra:⁊ cū columbe volant nō querunt illas:⁊
quidā appetūt columbas que colūbe nō colunt terrā:sȝ
arbores ⁊ domos muroꝝ:⁊ sunt quidā qui appetūt colū-
bas venari que volāt in altū:⁊ dicunt hoīes q̄ columbe
sciunt nāliter naturas diuersoꝝ accipitrū:qm̄ sunt quidā
accipitres qui timent ictū vnguiū aliaꝝ auiū:⁊ sunt qui-
dā qui timent picā:⁊ palumbe percutiūt accipitrē instru-
mento illo qđ nāliter timet. Et in quibusdaȝ ciuitatibus
sunt qdā lupi qui nāliter hn̄t appetitū comedendi pisces:
⁊ comedunt vilia que eyciunt piscatores a suis retibus:
⁊ qn̄ nō inueniunt qd comedant de illis reliquijs vadūt
ad retia:⁊ dilaniant ipsa. Et rane marine hn̄t ante suos
oculos quedā additamenta pilosa ⁊ minuta:⁊ applicant
illa piscibus paruis:⁊ iđ abscōdūt se in harena:⁊ eyciunt
supra harenā illa duo additamēta:⁊ capiūt qcqd transit
super ipsa. Et piscis qui dicit̄ stupefactor manuū accipit
illud qđ rapit per viā stupefactionis:⁊ in mari sunt mul-
ta aialia que per astutiam abscondunt se in ceno:⁊ post
pisces superuenientes comedūt:⁊ quādo aliqs lupus ma-
rinus acceperit aial qđ dicit̄ chōclim euomet ipsū pp̄ter
euersionē stomchi:⁊ istud aial appropinquat ad siccuȝ:⁊
mordet p tactū totius corporis sicut aial qđ dicit̄ cōcbe:
sed piscis qui dicit̄ bacolac patit̄ bene rete:⁊ trāsglutit re-
tis fila quousq̄ poterit illa bene scindere:⁊ pp̄ter hoc in-
ueniunt̄ in ventribus eoꝝ qui capiunt̄ hami multi:⁊ fila
multa:⁊ capiunt̄ semp in fundo. Et est aliđ genus pisciū
qđ dr̄ bonnce. Et adiungunt̄ multi admuicē qn̄ vidēt lu-
pū:⁊ circūueniunt ipsuȝ:⁊ maiores pp̄inquius defenden-
tes debiliores:⁊ femina in istis est stulta:q2 nō est sollici-
ta sup oua sua:⁊ dimittit oua sua masculo:⁊ ipe custodit.l.
dies. Et pisces quidā mutant suos colores scđm colores
loci habitationis quousq̄ assimilet̄ ei:⁊ tunc putabit̄ esse
q̄si lapis vel harena:⁊ tūc parui pisces nō vitabūt ipsum.
Et oēs species Malachie morant̄ i aqua semp:preterq̄
quedā spēs que habet collū longū ⁊ debile:qđ colluȝ qn̄
tangit̄ statiȝ morit̄. Et est quoddā aial marinuȝ qđ texit
circa se vestē in circuitu:⁊ est illa vestis eque spissa:vt ip-
sa ⁊ dicit̄ illud animal kama:⁊ intrat in illud indumētū
⁊ exit ab illo. Et animaliū marinoꝝ sunt que hn̄t mltos:
⁊ vocant̄ anchilē:⁊ tale elleuat ventrē sursum qn̄ natat:
⁊ natat velociter:⁊ stat in superficie aque aliqn̄:⁊ quādo
vult mutare suuȝ situm aliqn̄ bene poterit natare super
ventrē aliquādo:⁊ inter suos pedes testura q̄si aranee tā
subtilis ⁊ tam debilis:⁊ ponit ipsaȝ cōtra ventuȝ:⁊ tenet
pedes suos quiete:⁊ putamus q̄ ista tela nō nascebat̄ cū
ipso sȝ post. Et est quidā modus formicaꝝ que ducūt sua
cibaria ad suā foueā omnes in vna linea recta fm̄ lōgitu-
dinē vt vna custodiat alteraȝ:⁊ est res mirabilis. Et ara-
nee diuersoꝝ modoꝝ sunt:q2 quedā sunt magni corpis:
⁊ quedā parui:⁊ quedā pungunt:⁊ quedā nō pungunt:⁊
sunt pauce que texunt pp̄e terrā:⁊ illđ est modicū in q̄n-
titate:⁊ hoc:vt abscondāt se quousq̄ aliq̄ bestiola moue-
at ipsaȝ:⁊ texturā:⁊ cū sentit motū rapit illā bestiolā:⁊ ca-
ptiuat ipsaȝ:⁊ est vnū genus araneaꝝ qđ dicit̄ operatrix:
⁊ tendit fila sua fm̄ similitudinē palloꝝ:⁊ tunc qn̄ cadit
sup illđ qđ ibi tēdit̄ musca:aut alia bestiola iterficit ipa:
⁊ maxime si fuerit famelica suget ipsaȝ:⁊ si non:ponet ip-
sam in marsolo suo:⁊ post redit ad locū fractū illi⁹ vide-
⁊ reparat qđ dilacerabat̄:⁊ operatrix in hoc est femina:⁊
masculus disrūpit telā:⁊ est stult⁹. Sȝ aranea q̄ hȝ pedes
magnos facit telā ⁊ supponit q̄dā fila:⁊ pendet p illa:sed
minor facit p se casulā:⁊ abscōdit se in illa:⁊ credo qđ mā-
illius tele est illud qđ est de manifesto sui corporis:⁊ ara-
nea parua est tāte audacie:q̄ vadit ad bestiolā paruā q̄
dicit̄ adela:⁊ texit super os suū cū timore:⁊ facta textu-
ra sup os postea texit audaciter in circuitu totius corpis.

Capitulum. VI. de naturis apum.

Et animalia anulosoꝝ:⁊ discre-
toꝝ in operatione
sunt apes:⁊ sibi similes in annulo. Et sūt
.7.modi anulosoꝝ:quedā imiscent se cū
apib⁹:⁊ maxie cū suis masculis:⁊ modus
qui dr̄ vespaꝝ vel formicaꝝ q̄ semp mo-
rant̄ in facie terre:⁊ que sunt citrine:⁊ q̄
sunt longe sunt de istis modis:sed residui modi diuidūt̄
a predictis:ita q̄ minores de residuis habēt colorē ad si-
militudinē pulueris.⁊ mediocres sunt nigre:⁊ tertia spēs
est maior. Et apes cibant̄ ex melle:⁊ tn̄ comedūt ide pa-
rū:⁊ nō querūt comedere de melle alieno:qn̄ hn̄t pratēȝ
sup illas:⁊ vt ille habeāt suū repositū:⁊ quando infirmā-
tur nō exeunt a domibus:⁊ comedūt tunc suū mel:⁊ istđ
qđ generat̄ sup tybias apū est cera:⁊ est fex mellis:⁊ ali-
quādo cib⁹ ei⁹. Et qn̄ inuenient apes aluearia mūda ope-
rabunt̄ tunc in eis domos cereas sextiles:⁊ capiūt illā ce-
rā sup flores:⁊ sup extremitates arboꝝ:⁊ pp̄rie sup alchi-
let genus viminis ⁊ facit sextiles:⁊ cum orificia aluearia
fuerint ampla diminuēt amplitudinē p viscositatē cere:
⁊ istud est res nigra:⁊ hȝ acutū odorē:⁊ p incipiūt funda-
re domū regis:⁊ illa domus apparet filis foraminī:⁊ de-
inde fundāt domos masculoꝝ maiores domib⁹ apū pua-
rū:deinde faciūt domos apū puaꝝ:⁊ masculi nihil opan-
tur:⁊ iteꝝ faciūt aliq̄s domos in circuitu paruaꝝ illaꝝ q̄
continēt mel ⁊ pullos:domos dico vacuas pp̄ter mūdi-
ficationē. Et dicunt hoīes q̄ etiā masculi hn̄t domos:⁊
faciūt illas p se:⁊ post nō est opatio nisi ad comedenduȝ
mel:⁊ mollificationē:⁊ apes scđȝ plus tp̄is morant̄ i suis
fauis:⁊ tunc si fuerint libere ad exitū exibunt oēs insil:⁊
ascēdūt in aerē fm̄ figurā piramidis ⁊ postea redeunt:⁊
comedunt mel:⁊ rex non exit nisi cū omni exercitu:⁊ qn̄
amittunt regē visu:sequuntur ipsuȝ olfatu:⁊ quando nō
pōt rex volare ferunt ipsum:⁊ quando trahunt cerā tra-
hunt sup pedes anteriores:⁊ extremitates eoꝝ quando
posuerūt illā cerā in terrā:⁊ mūdificāt illā cerā a pedib⁹
p medios que dicunt̄ brachia:⁊ duos medios pedes:⁊ p
duos pedes posteriores:⁊ qn̄ adducit cerā grauiter:⁊ nō
mutant se de flore ad floreȝ priusq̄ adduxerint id quod
extraxerunt ab ipso flore:totū portant ad domos:⁊ post
redeunt ad aliuȝ florē. Et multotiens mutāt cerā vespa-
ruȝ:⁊ post hoc faciunt pullos:⁊ hoc postq̄ liberate sunt a
suo fundamento:⁊ fortasse ponunt in vnū locū aliū pul-
lū ⁊ mel:⁊ masculi nō habent acū:⁊ appetunt pungere:⁊
nō possunt. Et reges apū sunt duoꝝ modoꝝ:⁊ melior est
rubeus:⁊ alter est niger ad colorē carbonis:⁊ est duplus
in q̄titate ad apē que mellificat:⁊ melior est apis minor:
⁊ erit rotunda:⁊ erunt sup ipsam colores:⁊ fortasse erunt
aliqn̄ longe assimilate masculis:⁊ quedā habebunt ven-
tres rubeos:⁊ masculus est magis piger:⁊ apes q̄ pascū-
tur in pratis:⁊ in mōtib⁹ sunt minores:⁊ bone apes faciūt
mel ꝯsile in partib⁹ ⁊ leue:⁊ q̄dā sextiliaȝ implent̄ ab his
melle:⁊ qdā pullis:⁊ qdā istoꝝ locoꝝ sunt loca masculo-
rū:⁊ apes que nō sunt bone nō faciūt mel equale:⁊ simi-
le:⁊ apis semp adheret foramini mellis:⁊ ideo efficit̄ mel

melle melius. Et aliter corrumpetur mel: ꝛ statim genera
buntur in eo aranee: ꝛ dico ꝙ non est remotũ: quia acu-
leus apũ sit eius arma: ꝛ iuuamenta ad mutandum hu-
miditates mellis: ꝛ facit ex eis mel: ꝛ hec audiui a sapien
tioribꝰ me. Et est alius modus qui dr̃ choꝛedũ ꝗ nõ facit
rẽ narratus: ꝛ fortasse generabit in alueari gusanes par-
uos: ꝛ pforabũt illi gusanes aas alioꝝ: ꝛ apes vetãt istũ
modũ cadere sup domos cere: ꝛ apes mellificantes iter-
ficiũt masculos nocẽtes eis. Et reges malos: ꝛ ꝓpꝛie cũ
mel fuerit paucũ: ꝛ apes pue pugnãt cũ lõgioꝛibꝰ vt ejci-
ant ipsas ab aluearibꝰ: ꝛ si h̃ cõplebit̃ melioꝛabit̃ mel: ꝛ
sunt sollicite facere hũc effectũ ad defensionẽ vespaꝝ: ꝛ
est vnũ genus apũ qd̃ dr̃ labiones: interficit apes mellifi-
cantes: ꝛ destruit domos illaꝝ: ꝛ hoc: qꝛ sunt vigiles: ꝛ bo
ne custodie: ꝛ qñ itrãt aluearia inuoluũt se in mel in tãtũ
qd̃ nõ pñt euadere: ꝛ tũc paꝝ stant anteq̃ꝫ iterficiant̃ ab
aliqs: ꝛ racemus exit semp cũ alio racemo pulloꝝ: vt de-
fendat ꝛ associet ipz: ꝛ qñ rex exiturꝰ est rõnabit̃ p duos
dies añ qd̃ pulli sciãt qd rex fuerit facturꝰ: vt sint parati
obedire illi: ꝛ cũ reges gñant̃ qlibet illoꝝ hꝫ vnaꝫ cater-
uã: ꝛ illa caterua post nõ vult hr̃e aliũ regẽ nisi quẽ acce-
perũt: ꝛ si alius rex voluerit eẽ rex illiꝰ comitatꝰ: illũ iter
ficiũt: ꝛ postq̃ꝫ exierint pulli ꝛ fuerint pauci expectabũt
societatẽ alteriꝰ examinis. Et apes diuidunt opus suũ: qꝛ
q̃dã sunt que ducũt mãm a flore. ꝛ q̃dã sunt q̃ rectificãt il
lã mãꝫ post: ꝛ faciũt cerã: ꝛ q̃dã sunt q̃ adducũt potũ pul
lis: ꝛ apes nõ cadũt sup aial neq̃ꝫ sup aliquẽ cibũ aliq̃ mõ
ꝛ nõ est tp̃s determinatũ ad opus suũ nisi illd̃ in q̃ potue
rint sibi iuenire necessariũ. Et postq̃ꝫ iceperit volare pul
li: ꝛ fuerint eq̃les: magis festinabũt opus suũ post .3. dies:
ꝛ postq̃ꝫ fuerint eq̃les aperiẽt coopturas ꝛ exibũt: ꝛ apes
pigre habebunt colorẽ pulueris: ꝛ est grauis ad oẽ opus
suũ: qꝛ apes bone nãe ejciẽt ipsaꝫ foris: ꝛ iterficiẽt ꝛ hñt
apes inimicicias sicut vespe: ꝛ sicut irundines: ꝛ q̃dã gña
auiũ paruaꝝ: ꝛ q̃dã genera ranaꝝ paruaꝝ lacuũ ꝛ riuoꝝ
qñ sup illa cadũt apes trãsglutiunt̃ ab eis. Et locuste est
ꝓprietas ꝙ stat in orificio aluearis expectãs apes exeu-
tes: licꝫ apes nõ pugnent cũ aliqbꝰ nisi cũ vespis: ꝛ postq̃ꝫ
exierint ab alueo nolũt pugnare cũ aliquo nisi voluerint
appropinq̃re ad suũ alueare. Et apes cibãt se de rebꝰ dul-
cibꝰ: ꝛ apes aliqñ pũgũt aliqd̃ aial: ꝛ dimittũt suũ aculeũ
in illo aiali: ꝛ moriũt̃ tũc ille apes: ꝛ fortasse iterficiẽt il-
lud qd̃ pungit̃ aculeo: ꝛ iã iterficit equũ: ꝛ iã fuit in q̃daꝫ
alcea de alceis vespitai: q̃ dr̃ affecbuc: ꝛ in ea fuerint al-
uearia apũ: ꝛ hoies illiꝰ ville fuerũt in exercitu: ꝛ alie gen
tes de alde voluerũt depdari suã cerã: ꝛ ꝯtra posuerunt
apes illiꝰ aldee: ꝛ h̃ est: qꝛ hoies illiꝰ aldee voluerũt apes:
ꝛ abscõderũt se ꝛ exiuerũt apes ꝛ destruxerũt hoies ve-
niẽtes p morsuꝫ sup hoies: ꝛ sup suas bestias: ꝛ rex apũ ẽ
sapiẽs multũ: ꝛ nõ mordet queq̃ꝫ: ꝛ qñ aliq̃ apis morit̃ in
illa alueari ejcit̃ ex: ꝛ est rex illius aluearis iustissimus: ꝛ
nõ ejciũt squibala sua: nisi qñ volãt ꝓpter hoc ꝙ squiba
la sua fetent. Et dr̃ ꝙ ille abbominant̃ fetorẽ: ꝛ ẽt abbo-
minant̃ vnctuosa boni odoris cũ reducunt̃ in sanũ: ꝛ p-
cutiũt aial cũ suis inũctũ aculeis: cũ fuerit ꝓpinquũ eis:
ꝛ illud qd̃ iterficit apes est illd̃ qd̃ diuidit̃ multis regibꝰ:
sꝫ virgines illaꝝ ꝛ sui pulli melius operant̃. Et faciũt me
lius mel: ꝛ tñ pcutiũt: ꝛ sua pcussio minꝰ ledet: ꝛ nõ tñ co
medũt: ꝛ iã pugnauerũt apes vniꝰ aluearis cũ sibi extra-
neis: ꝛ fecerũt eis ꝓhibitionẽ in introitu: ꝛ fuit quidã hõ
domesticus: ꝛ nõ mordebat̃: ꝛ de occasionibꝰ malis apũ
est: vt in fauo eaꝝ nascant̃ aranee corrumpentes mel. Et
forte ꝓpter hoc putrefiet alueat̃ ꝛ corrũpent̃ apes: ꝛ apes
appetunt origanũ: ꝛ melius origanũ est albũ: ꝛ qñ acce-
perit florẽ infirmabit̃: ꝛ apes operiũt se a vento ꝛ potant
aquã clarã sine sit ꝓpe siue a remotis: ꝛ nõ potãt nisi cũ
ejciunt suũ sqbalũ: ꝛ plus faciũt mel in vere ꝛ autũno: ꝛ
melius est veris: ꝛ mel albũ ponit̃ in cera virginea: ꝛ qñ
illd̃ mel ponit̃ in cera antiq̃ erit citrinũ: ꝛ melius mel hꝫ
colorẽ aureũ: ꝛ peius est illud qd̃ magis est ruffuꝫ: ꝛ pp h̃
opus est: vt cito auferat̃. Et apibꝰ placet pcussio palmaꝝ
ꝛ cantus: ꝛ cũ tali pcussiõe ꝛ cãtu reuertunt̃ ad aluearia ꝛ
alueare qd̃ est fertile est illud in quo audit̃ magnus stre-
pitus apũ. Et qñ dimittit̃ mel apibus in abũdantia nihil
opabunt̃: ꝛ id̃ opꝫ eis mel semp reduci ad mediocritatẽ:
ꝛ silr̃ si habuerint de melle minus cõpicmẽto: ꝛ paucitas
masculoꝝ plus valet ad mellificationẽ q̃ꝫ multitudo: qñ
apes mellificantes melius mellificabũt: ꝛ apes pcipiunt
frigus ꝛ pluuias: ꝛ signũ huiꝰ est sua ges in aluearibꝰ ꝯtra
frigus ꝛ pluuias: ꝛ tũc apponit̃ eis cibꝰ: ꝛ qñ vna apis pẽ
det ab alia in alueari significat̃ p hoc desideriũ exitꝰ illa-
rũ futurũ: ꝛ ꝓpter hoc spargit custos aluearium sup eas vi-
nũ bonũ dulce. ꝛ opus est qd̃ sit ꝓpe illd̃ alueat piꝰ agre-
stis: ꝛ fabe: ꝛ melga: ꝛ balustia: ꝛ mirtus ꝛ papauer sisim-
briũ: ꝛ amigdale: ꝛ pluuia australis corrũpet apes. Et ve-
spe sunt q̃dã cuiusdã: ita ꝙ citrine sunt parue ꝛ lõge ꝛ ni-
gre: ꝛ q̃dã sunt muscales: ꝛ q̃dã rubee sunt multũ magne:
ꝛ q̃dã mediocres: ꝛ iã vidi genus cũ capitibꝰ nigris: ꝛ sunt
magne: ꝛ habent bonũ odorẽ: ꝛ habẽt oculos tres posterius:
ꝛ ꝯ.5. ꝛ sunt male.

Capitulum septimũ de moribus animaliũ.

ET omne aial habet suos mores ꝛ operatiões nãles sicut
leo qui est liberalis cũ est satur: ꝛ asper: ꝛ
iracũdus tp̃e famis: ꝛ in pncipio sui cibẽ:
ꝛ suus mos est: vt ludat cũ eo quẽ diligit:
sꝫ ludus suus inducit malũ: ꝛ nõ dimittit
suũ ludũ ante magnũ tp̃s: ꝛ erit tũc eius
incessus paulatiꝫ: ꝛ sua retro inspectio pauca valde: ꝛ qñ
nascit̃ fugiet multũ: ꝛ qñ fatigabit̃ ibit modicũ ꝛ modi-
cũ: ꝛ post si opus erit ei fugere: augmẽtabit suũ gressuꝫ ꝛ
timet nãliter ignẽ: ꝛ si obuiet hoibꝰ: ꝛ aliqs eoꝝ direxerit
in ipm ꝛ defecerit: postea leo faciet isultũ in ipm: ꝛ ꝓijciet
ipm in terrã: ꝛ faciet illi minas: ꝛ nõ ledet ipm. Et nõ eua-
dunt hoies de leonibꝰ nisi illi qui sunt debiles ꝛ senes. Et
dico ꝙ leo qui habitat corã coracenis: ꝛ prope apud ycro-
niã est fortior oibꝰ leonibꝰ australibꝰ: ꝛ qui sunt ꝓpe q̃rtũ
clima sunt magis debiles: ꝛ erat cũ nostris regibꝰ qdã leo
de iconia ꝛ aliꝰ de racea: ꝛ de creõ. Et distinguebant̃ p lo-
ca: ꝛ leones de iconia fuerũt pauci numero. qꝛ raro capiũ
tur ab hoibus: ꝛ leones de creon erãt sꝫ õm ꝙ ꝯueniebat:
sꝫ leones de iconia: licꝫ essent multi: nõ tñ nocebant hoi-
bus: ꝛ leo habet longã vitã: ꝛ iã inuenerunt leonẽ ita senẽ.
cui ꝓpter senectutẽ molebant̃ sui dentes: ꝛ leonũ est qui-
dã modus debilis qui fugit a porco quãdo pugnãt adin-
uicem: ꝛ quãdo porcus facit vulnus ex suo grunno: ꝛ suis
dentibus in quibꝰ est multa sanies ꝛ malus odor ꝛ illa sa-
nies subtilis est: ꝛ sanatio illiꝰ vulneris est sicut canis ra-
bidi: ꝛ lupi rabiosi qui noiat̃ berio. ꝛ diligit hoies: ꝛ non
facit eis malũ: ꝛ pugnat vsq̃ꝫ ad morteꝫ cũ leonibus ꝛ ca-
nibus: ꝛ minimus illoꝝ lupoꝝ est audacior: ꝛ sunt inter
eos mlti modi: ꝛ forte tp̃s mutat suos colores: ꝛ est alius
modus lupi qui dicit̃ mirconçuç: ꝛ erat in ciuitatibus no-
stris: ꝛ erunt ita magni: vt Thauri: ꝛ magis corpulenti: ꝛ
sunt modi ipsoꝝ: qui sunt similes vaccis: ꝛ sunt pilosi in
spatulis multũ: ꝛ sua virga est magis mollis q̃ꝫ virga de
foioç ꝛ est magis curta: ꝛ magis turpis: ꝛ eius color fu-
scus a capite vsq̃ꝫ ad virgam ꝛ inguina: ꝛ totius corpo-
ris sui color est inter cinereuꝫ ꝛ rubeum: ꝛ habet cornua
incuruata ad domesticum secundum mensuram pal-

me: et nō hʒ dentes in supiori mandibula: et hʒ vngulam
magnā et caudā magnā: et fodit terrā: et suū coriū durū mi-
t...: et eius venatio est bona in se: et eiectio illi⁹ stercoris est
secundū lōgitudinē.4.magnoꝝ passuū. Et camelus non
luxuriat sup matrē suā. Et igeniati sunt hoies: vt facerēt
camelū ascendere sup camelā matrē suaʒ: et cū pcepit ca-
melus: interfecit eū qui fecit eū ascēdere sup matrē suaʒ.
Et equus liberalis qui coiuit cū matre sua per igenatio-
nē hoium obedientiū regi afonesez: et cū pcepit ille equ⁹
luxuriari cū matre sua piecit se in terrā: et mortuus est. Et
iā audiui ego ab hoib⁹ fidelib⁹ ppe istud. Et delphini hñt
hoies in amore: et diligunt stare cū hoibus maxime cum
pueris. Et ego vidi psitacū multū diligentē pueros sine
barba: et multū diligunt stare cū eis: et diligunt psitaci lo-
qui ante pueros. Et dico qd iā narrauit mihi fidelis: dicta
psitaci et suū amorē erga suū amicū: et suum recessum a se
multū plangit: qr scit recipiat aliū psitacum: et mirabaʒ
sup h̄ et dixit Ari. in doctrina sua prima: ꝙ vnus delphin
venabatur ab hoie vna et capiebat̃: et venerūt oēs alij ad
litus maris q̄si rogantes venatorē pro illo. Et qñ dimisit
illū reuersi sunt: et delphini magni parui ambulāt custo-
dientes paruos: et iā viderunt vnū delphinū portantē se-
cū aliū delphinū mortuū: et submergentez se in aq̄ cū illo
i pfundo ne comederet̃ ab alijs. Et dixerūt de festinatio
ne delphini q̄si q̄dā incredibilia: ꝙ aliqñ erit ex vna pte
maris: et nauis in medio: et trāsibit nauē vno saltu ad aliā
partē. Et cā in hoc est: qr sequit̃ oua piscium in pfundo: et
qñ vult inspirare aera subito salit sursuʒ cū nimio feruo-
re. Et aliqñ ita subito saltat ꝙ cadit super litus sicci ma-
ris. Et de mirabilib⁹ aialiū est: ꝙ gallina qñ vincit gallū
in pugna: erigit q̄si esset gallus: et pcutit se alis in sua lu
xuria: q̄si eēt gallus: et eleuat caudā suā: sicut eēt gallus: et
aliqñ nascit̃ illi cornu in crure q̄si gallo: et in hoc pcipi pt
obediētia nāe cogitationib⁹ aie qñ ppter suā cogitationē
post pugnā nascebat̃ ei cornu i crure: et gallus qñ morit̃
gallina: et dimittit pullos: efficit̃ pius sup ipsos sic̄ galli-
na esset: et non luxuriat illo tpe: et gerit se in mollicie sicut
eēt gallina. Et castrant̃ aues p vnā cōbustionē: aut binā:
aut trinā in radice caude: et gallus castrat⁹ nō cantat nec
luxuriat: et qñ castrant̃ bestie cornute anteq̄ incipiāt cre
scere cornua: nō crescūt post cornua preter q̄ i ceruo: et por-
Lib.9.c.40. cus: et porca ambo castrant̃: et hoc: qr porca hʒ testiculos
ppe vuluā. Et dixit Ar. ꝙ aial castratū plus viuit: et di-
xit ꝙ aial hñs tibias longas egerit multū: et est vomitor.
Et numerat Ar. q̄dā aues q̄ mutant suos colores: et suas
voces secundū tpa anni: et sunt q̄dā que dant voces siles
vocib⁹ galli in estate: et in hyeme voces siles vocib⁹ galli-
ne. Et passer hñs vocē dulcissimaʒ incipit cantare in pn̄
veris p.15.dies cōtinue: et post cantat p horas: et post mu-
tat colorē: et mutescit: et abscōdit se. Et q̄dā aues se ɔfricāt
in terrā: et hec faciunt aues que nō multū possunt volare
sicut galline: et chubeg: et quedā balneant se in aq̄ sicut co
lumbe: et passeres: et aues hñt: s vngues curuos.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Capitulum primum de generatione hominū.

Icunt hoies de gnatiōe filioꝝ. dica-
mus g̃ sup hoc: et dico: qr ho-
mines cū nascunt̃ sunt sicut flores: et cum
possunt luxuriare sunt q̄si fruct⁹: et signuʒ
initij iuuentutis cuius ps est adolescētia
est mutatio vocis: et sua vox non est acuta
neqʒ grauis: sʒ q̄si ton⁹ duaꝝ chordaꝝ: q̄-
rū vna est tensa multū: et altera nō. Et hoc est: qr cāne pul-
monis et musculi in epyglotis sunt in pn̄ maturationis:
et nō in maturatione cōpleta. Et ppter hoc sunt q̄dā par-
tes sicce: et q̄dā humide: et q̄dā sunt lenes: et q̄daʒ aspere: et
ideo exit vox vniformis: et qñ in.14.anno incipit hō cito
luxuriare statim sua vox venit ad cōpletā mutationē in
vocē viroꝝ. Et quidā sunt qui custodiūt valde diu vocē
pmitiuā et crescūt mām̄ille tunc: et fissure inguinū abscin-
dunt̃: et ille fissure fiūt ppter siccitatē cartilaginis existē-
tis ibi: et in isto tpe augmentat̃ humiditas: et claudunt̃ fis-
sure: et spma gñat̃ post.14.annos: et efficit̃ forte post.22.
annos: et mulierib⁹ veniunt mēstrua: et incipiunt crescere
mām̄ille sue: et mas in.14.anno multū vult spermatizare
tunc auferet̃ ab eo delectatio: et accidit ei debilitas: et pigri
cies. Et sanguis mēstruus est in primis sicut sanguis strā
gulatoꝝ vel iugulatoꝝ: qd accidit ante istud tps: si quid
exit q̄si albū: et voces mulierū mutant̃ cū accidit tps mē
struoꝝ: licʒ sua vox est magis acuta: et qñ mulier fistulat
in aliqua cāna acutiorē facit sonū q̄ masculus in eadem
cāna. Et qñ tps mēstruoꝝ accidit mulieribus: mulieres
multū appetūt: et tunc quāto magis coeunt tanto magis
appetunt: qr semp magis fluit sperma quanto magis fit
ɔfricatio: et sunt quidā qui somniāt de nocte coitū: et sunt
quidā nō hñtes sperma ppter occasionē: que accidit cō-
plexioni: et sunt quedā mulieres que nō mēstruāt cū cor-
pus mutat̃ de sanitate in egritudinē: et multotiēs aufert̃
epilia cū peruenit ad.14.annos. Et dicit Ar. ꝙ post illō
tps incipit hō pinguescere: et quidā macrescere et hoc qr
in quibusdā ante istō tps adunabant̃ multe supfluitates
et impediebant virtutē crementalē. Et cū puenit̃ ad tps
menstruoꝝ exit ista supfluitas: et crescit hō multū scdm
omnē dimensionē: et aliqñ ante istud tps adunabat̃ pau-
ca superfluitas: et cū peruenit̃ ad hoc tps exit illa parua: et
macrescit hō eque mulier: et vir ecōuerso. Et sperma hñ
coctū: et faciens masculos est illud qd est viri.21.annoꝝ:
et mulier si impregnet̃ ante.21.annum debilitat̃ multū et
palescit ppter h̄: et vir qñ multū coit cito senescit. Et mu-
lier que multotiēs coit nō habet delectationē in coitu. Et
sperma melius est qd est spissuʒ et subtile et filosum est ge
nerans feminas. Et plus accidit de mēstruis in pncipio
mensis: et in medio. et forte hoc est: qr luna qñ mutat̃ ma-
nifeste in suo lumine mutat humiditates in aialib⁹ sicut
in mari et flumine: et fluxu et exfluxu. Et mulier qñ i ea tar
dat̃ menstruū dolet. Et qñ venit menstruū grauescit cor
pus: et qñ abscondit̃ menstruuʒ q̄si suffocat̃ mulier: et qñ
menstruat̃ mulier cōplete post erit tps nāle impgnatio-
nis: et aliquādo impregnat̃ mulier tpe menstruoꝝ: licʒ tñ
in quibusdā mulierib⁹ accidat ɔstrictio orificij matricis
post purgationē menstruoꝝ: et nō accidit impregnate mē-
struū tpe impgnationis nisi raro: qr istud est necesse crea
ture: et exitus menstrui aliqñ inducit aborsuʒ: et qñ est in
matrice humiditas viscosa circa latera facit spma lene: et
nō pōt morari in matrice. Et alia aialia q̄dā hñt mēstrua
minus muliere: et q̄dā nihil hñt. et forte hoc est: qr illa sup-
fluitas dissoluit̃ in pilos et squamas: et cortices: et vrinam
valde spissaʒ in eis: et qr multū laborāt: et plus abūdat sp-
ma in hoie q̄ in aiali eq̄li sibi corpore. Et dicit Ar. ꝙ al-
bi nō multū pingues nec macri plus abundāt in spmate
q̄ nigri: vel fusci. et hoc: qr in illis abūdat humiditas mul
ta: que est mā spermatis: et non est multū remotū quin sit
magis abundans in spermate niger et fuscus: qr in eis est
plus sanguis et color maior: qr fortitudo plus pōt facere
q̄ debilitas: et vbi est multa mā: et dicit ꝙ mulieres albe
sugunt magis sperma viri q̄ alie: et iō magis desiccāt vi-
ros. Et vulua qñ impgnata est mulier est magis sicca: qr
matrix sugit totā illā humiditatē: et claudit̃ eius orificiū:
et nihil exit. Si aūt apparet humida cognoscit̃: qr iā exi-
uit sperma a matrice: aut exiturū est. Et dixit Ar. ꝙ p

pter hoc dʒ inungi vulua cũ liquida pice post principiũ impregnationis: aut olibano. ⁊ cerusa dissolutis in oleo. Et ego dico ꝙ est hoc forte. qꝛ nã picis ɔ̃ria est matrici ĩ suo odore. ⁊ cũ venit eius virtus ad matricẽ fugit ipsam matrix in sursum: ⁊ claudit suum orificiũ. ⁊ non põt tunc exire sperma: ⁊ virtus alterius medicine est ex sua siccitate claudere orificiũ matricis: ⁊ ista debẽt fieri aliquãtulũ post tp̃s impregnationis: qꝛ statim si fierent dãnificaretur sperma: ⁊ sperma postq̃ nõ exiuit p. 5. dies bene retentũ est. Et aliqñ accidit menstruũ post. 30. annos pmo: ⁊ viro somniũ coitus post. 40. annos. sed tp̃e partus vsqʒ ad. 40. Et menstruũ descendit ĩ ipregnatiõe nãli: ⁊ ascẽdit ad mamillas in impgnatiõe nãli: ⁊ mulieres impgnate sentiũt ꝙ tenent in ventre. Et sunt magis põderose in circuitu pectinis. Et masculi vt in pluribus sunt in parte dextra: ⁊ mulieres in parte sinistra: qꝛ est magis frigida. sed aliqñ mas est in sinistra qñ sperma est magnũ. ⁊ multum. Et iã ɔ̃ueniens est nobis numerare differentias spmatis: ⁊ dicemus prout ɔ̃uenit nostro tẽpori. ⁊ non sicut

Libro. 2. de gñatione aialiũ cap. pmo. Ari. determinauit. Et dico ego ꝙ Ari. dixit ꝙ sperma viri dat formã. ⁊ menstruus sanguis dat mãʒ solum: ⁊ hoc apparet: ⁊ qñ in hoc puenit ad pfundũ ɔ̃dicet hoc sibi: sicut dicemus. Sed mõ dico ꝙ oẽ illud qd̾ est sperma siue mulieꝝ siue viri est sanguis mutatus. ⁊ dico ego ꝙ spma viri. ⁊ sperma mulieꝝ equiuocant̃ in noie spermatis: sicut hoc nomẽ oculus est equiuocũ cum dr̃ oculus solis: ⁊ oculus hoĩs: qꝛ non cognoscit̃ in spermate viri ⁊ mulieris participatio nisi in noie solo. ⁊ qd̾ intẽdit hõ in emissione spermatis non est in muliere: ⁊ ꝓpter hoc nõ est remotum: quin preter sanguinẽ mẽstruũ in muliere sit alius sanguis dealbatus: ⁊ fit in muliere loco spermatis: ⁊ non est vetitum quin etiã omni humiditati matricis põt imponi hoc nomen mẽstruũ: sicut albumini vitello iponit̃: ⁊ nõ est vetitũ quin mulieres possint mouere sperma de loco ad locũ in matrice ꝓpter delectationẽ. ⁊ hoc nõ erit in eis spermatizatio. Et putãt hoĩes ꝙ Ari. putauerit ꝙ sperma viri non esset pars pueri neqʒ imixta cũ mã pueri: sed hoc nõ fuit eius ɔ̃siliũ. sed suũ ɔ̃silium fuit ꝙ inuoluat̃ cũ mã ⁊ ꝓfundat̃ in mã. vt sit opator membroꝝ: ⁊ ducat idoneã mãʒ ad mẽbra. ⁊ erit illud sperma mã spũs in creatura. qꝛ efficit̃ multũ subtile: ⁊ habile. vt transeat in spũm. Et Halienus. ⁊ sui sequaces obuiãt Ari. ⁊ dimittamus istã explanationẽ. lʒ sit vera. Et dicamus etiã ꝙ spma sine ꝓfundatione opator sit in mẽstruo sanguine: ⁊ nõ sit sperma mulieris operans. sʒ mã: ⁊ videamus quid dixit ille medicus ɔ̃tra Ari. putãs se aliqd dicere cum nihil dixerit: lʒ sciuerit multũ de ramis. ignorans radices scientie.

¶ Capitulũ scd̾m de differẽtia in disputatiõe galieni ⁊ phylosophi de mora spermatis in mr̃ice. ⁊ ɔ̃ceptu embriõis.

Dixit enim physicus bonus ꝙ ille qui dixit ꝙ sperma nõ morat̃ in matrice sed exit de matrice nõ bene dixit. qꝛ non esset appetitus matricis circa sperma: si postea deberet ipsum exeere. sed retinet ipsum testante hyp. q dixit de muliere q̃ noluit impgnari. ⁊ dedit saltũ forte vt eiceret spma. ⁊ nisi fuisset fortitudo matricis in resistẽdo spmati exiuisset sui põderositatẽ. ⁊ hoc est qñ postea exiuit illud sperma circa creaturã quasi tela: propter digestionẽ factã in matrice. ⁊ de intentiõe decoquẽtis. ⁊ digerẽtis ẽ. vt i humidũ ꝙ decoquit ipʒ facit circa ipsum venire corticẽ terrestrẽ. ⁊ duꝝ: sicut ɔ̃tigit pani q decoquitur in pinguedine aliqua in furno. aut patella: ⁊ tũc ꝙ est ꝓpe furnũ fiet cortex: ⁊ qd̾ est remoti⁹ erit mollius. ⁊ humidius. dixit ⁊ ꝓpter hoc facte sunt mr̃ices aspere interius. vt nõ veniat lene sup lene. tũc oʒ ꝙ asperitas sit retentiua spermatis. Et dixit quomõ creantur vene: ⁊ ossa. ⁊ nerui q̃ sunt a. ha a mã fluida: imo creant̃ a mã viscosa nõ currẽte subtili scd̾m subtilitatẽ magnaʒ sanguinis. ⁊ tunc si dicat̃ ꝙ sanguis alterat̃ alteratiõe recta qd̾ erit opus hic sanguine nature: ⁊ pcipue cũ sperma sit cõmunicãs mẽbris radicalibus in qualitate. ⁊ sanguis nõ: eo ꝙ est mã porosa habilis ad recipiẽdũ porositatẽ amplam: quatenus ex eo fiant vene ample: ⁊ arterie. ⁊ qꝛ est sperma viscosum habile vt ex eo fiat neruus: in sanguine aũt non est illa qualitas. aut talis substãtia: igit̃ scd̾m rõnem nõ erit istoꝝ mã sanguinis. Et quomõ est illud. ꝙ si spma ꝓycit̃ nãlr a matrice appetat̃ a mr̃ice: ⁊ mẽstruus sanguis q semp eycit̃ a matrice retineat̃ a mr̃ice? Et pterea ad quid facti sunt testiculi in muliere. ⁊ vasa spermatis si nõ sint vtilia ad creaturã? Dixit. ⁊ nos iaʒ iuenimus vasa spmatis in muliere plena humiditate spermẽtali: nisi qꝛ illud sperma est magis humidũ q̃ʒ spma maris. Dixit. ⁊ iam vidimus mulierẽ patientẽ suffocationẽ matricis ꝓpter abstinẽtiã a viro. ⁊ eius coitu: deinde euacuabat̃ a spmate multo: ⁊ habebat in ista euacuatiõe delectationẽ quasi esset delectatio in coitu. ⁊ tũc sanabat̃. ⁊ tunc retentio lõga illius spmatis inspissabat illud spma: ⁊ femina seminat ⁊ eycit spma. Dixit: ⁊ si essent membra gñata ex sanguine essent nerui: ⁊ vene. ⁊ ossa de gñe carnis. ⁊ ossa si essent fracta iteꝝ redirent ad ɔ̃tinuitatẽ sicut caro: sed nõ renascit̃: qꝛ gñat̃ ex spermate. igit̃ ex spermate sunt mẽbra radicalia. Et iam possibile est illud in qbusdã venis. ⁊ in plagis magnis capitis: q̃ reuertunt̃ ad ɔ̃tinuitatẽ ꝓpter neruos. ⁊ ossa q̃ nũquã pñt redire ad cõtinuitatẽ. Et magister primus dixit ꝙ vene. ⁊ arterie que sunt in vasis spermatis qñ morabat̃ p tp̃s in reuolutiõe venaꝝ q̃si sanguis decoquit̃ quousqʒ fiat spma. ⁊ si ista reuolutio venaꝝ: ⁊ arteriaꝝ fuisset in oĩbus mẽbris eẽt gñatio spmatis in oĩbus mẽbris. ⁊ si arterie pter testiculos sunt gñatiue spmatis: tũc nõ erũt gñatiue illi⁹: nisi vt reducãt sanguinẽ in eis ad sui subaʒ. ⁊ silitudinẽ: fuerunt igit̃ illa gñata ex cõsimili suba spmatica. aliter eñi nõ intẽdebãt in gñatione ipsius. Dixit: ⁊ illud qd̾ significat ꝙ in femina sit sperma est silitudo filij cũ matre: qñ si silitudo fit a spmate: tũc si mulier nõ hʒ spma nõ erit filius similis mr̃i. ⁊ si reciperet filius silitudinẽ a sanguine mẽstruali nõ esset filius vnquã silis suo pr̃i. tũc qñ erit filius similis patri: ⁊ matri: determiata erit cã. ⁊ inuenta: sʒ sanguis mẽstruus nõ est in masculo tũc nõ cõicat in eis sanguis mẽstruus: tunc remansit res cõis inter eos sit spma: erit ergo in eis spma. ⁊ in illo est virtus gñatiua: sicut in spermate masculi. deinde dixit ꝙ filius assimilat̃ pr̃i ⁊ matri. sed nõ assimilat̃ eis nisi ꝓpter cãm cõem vtriqʒ. tũc illa cã cõis erit: aut sperma. aut sanguis. sʒ nõ est sanguis: qꝛ sic nõ est silis patri: igit̃ erit spma. Iteꝝ dixit. filij assimilant̃ patri ⁊ matri: ⁊ qui assimilant̃ patri ⁊ mr̃i hñt radicẽ facientẽ assimilationẽ. deinde dicit. nõ pp cãʒ sanguinis mẽstrui: igit̃ ꝓpter cãm spmatis cõis. ⁊ putauit tũc gallienus fecisse istis syllogismis magnã ꝓbationem. deinde rõcinatus est in sermõe: ⁊ dixit ꝙ opus est ꝙ semper filius declinet in silitudine ad pr̃eʒ suũ. qꝛ spma maris est magis forte. tũc ergo videbat: qꝛ spma mulieris materiat se semp a mẽstruo sanguine. tũc igit̃ semp eius vigor cõualescit: sed spma viri nõ hʒ adiutoriũ. Et dicit in alio loco ꝙ spma mulieris facit se cibuʒ spmati viri: ⁊ tũc ille sunt rõnes quas rõcinatus est. G. ꝓpter se. ⁊ nos mirati sumus supra illũ qd̾ dixit medietatẽ cuiuslʒ rei: ⁊ dixit se scire phylosophiã: quomõ dixit istas rõnes ratas. suũ enim dictũ primũ asserit ꝙ mẽbrũ appetit res

multas appetitu nālē: z post violentat rem: z eycit ipsam
postq̄ caruerit necessitate illius rei sicut accidit in attra
ctione aque ab epate. z a venis. z post eycit illā aquā cū
nō indiguerit ea: z sicut mēbra attrahūt mās que sūt eis
cōuenictes ad rectificādū suas cōplexiones: z ad dissoluē
dū māz malā que est in eis: deinde eycit illū māz medi
cinalē. z qn̄ fuerit in corpe alicuius hois aliqd attracti
uuz eius qd non cibat ipsum: z post cū cōpleta fuerit ne
cessitas illius rei: eycit ipsum. Et ppter qd nō dixit bon⁹
vir: qz matrix nō recipit sperma viri ppter hoc vt det vi
res mēstruo sanguine. z dissoluat in māz cōueniētē fetui:
z qn̄ matrix postea nō idiget ipso in vltimitate creature
eycit ipsum postea postq̄ fuerit dissolutū: z iter mr̄icē. qz
forte spma dissoluit itra mr̄icē. z reducit in alienā cōplo
nē q̄ illa fuerit: pp quā mr̄ix diligit ipm. z ppter h̄ eycit
ipsum. Et quomō potuit dicere: z applicare spma iter hu
miditates puras: z pncipio mēbroz radicalium: z tradet
postea obliuiōi mr̄ix. vt ipm semp retineret. sz postea ips
eyceret: sz mēbrana q̄ coopit spma: dicere qd ipsa sit a spe
ritate facta q̄ sit coopiens māz ex oī pte i decoctiōe mr̄i
cis nō est remotū valde: qn̄ si in spmate sit virtus matu
ratiua: z iformatiua. tūc illa v̄tus erit potēs gn̄are mem
branā sicut est potēs gn̄are ossa: z venas. z neruos. qn̄ ge
neratio est ipertinēs ad mr̄icē venaz. l. q̄ sūt in suba crea
ture. Et stultus est q dicit q eo mō opaē mr̄ix quo furn⁹
in tortā pdictā. qz mr̄ix licet sit calidissima: eius tn̄ supfi
cies iterior ē humida valde: ex sua suba: z nō est de sui nā
assare aliquā subaz. z gn̄are in ea telā: z corticē. Et si ista
eēt via in maturatiōe assa z mr̄ice ambiētibus. tūc epar z
stomacus semp in mā quā iuoluerēt: post facerēt mēbra
nā q̄ iuoluerēt illā māz: z si fuerit in spmate virtus ifor
matiua ossiū: z in eo erit v̄tus iformatiua mēbrane: qn̄
qd pōt plus facere. z poterit facere minus. Et q̄ sunt cau
se ppter q̄s ponamus pncipia nālia extrinseca cū iueni
mus ea itra in spmate: z dicemus modū opatiōis in sper
mate q pdicebat in pasta furni. sz aliqn̄ cōcurrāt cause ex
trinsece. Sz ille q dixit q spma ppter sui viscositatē fuit
gn̄ans ossa: z neruos bonū eēt: q diceret. vt gn̄atio eēt a
sanguie mēstruo: z spma viri nō est puatū cōplone aialis
recipiētis gn̄ationē ab eo. sz scdz sui viscositatē sit iuuās
ad lineamēta sui albedine ad colores: z forme operatiue
sunt ille q̄ sunt determinate circa aliquā māz receptibilē
suaz dispōnū: tn̄. q̄ faciūt duriciē z molliciē nimis: z vis
cositatē: z alia sicut videm⁹ in opationib⁹: z receptibilib⁹
formaz in artificialibus. Et sic in mā vacua oz vt recipi
at formā a mā diuersaz. z hoc est in artificialib⁹. sz in nā
libus est qd recipiēs nō recipiat solā figurā z lineamēta.
imo etiā cōplonē nālē. z v̄tutes opatiuas ppriās: z ppter
h̄ appropriauerūt forme opatiue nāli māz ppriā q̄ facit
ad cremētū. z attractionē. z expulsionē. z tūc ppter albe
dinē. z eius viscositatē spma viri opaē extēsionē. z figu
rā. z colorē. sz nō ppter h̄ opabiē in ipso ossa. z neruos. sz
forte qs posset dicere qd ppter extēsionē opari posset ner
uos nō tn̄ ossa. z si diceret: qz hz extēsionē. iō eēt mā ner
uoz extēsibiliū: tūc hāc pprietatē hr̄et muscillago q̄ est
extēsibilis: z flegma est viscosum: silr z oē spma esset cōue
niēs ad opationē aial. Et qd addidit de vase spmatis igno
rauit de eo nisi qz in eo erat viscositas: z albedo. z ppter
illa nō deberet facere spma: sz ista sint cōcurrētia meliora
sz ista cōcurrētia put ipse determinauit nō erāt scdz ordinē
bonū: z qd ipse narrauit de arterys. z illud est q si essent
gn̄atiue spmatis: eēnt necesse vt cibarenē spmate. z tunc
exigereē q arteria opareē in māz spmatis scdm opatio
nē fortiorē in eis. z si scdz aliū modū opareē: opareē scdz
modū quo epar opaē melius: z colaz. z tūc vnū istoz nō

erit nutrimētū. deinde nisi i pma gn̄atiōe eēt ille sanguis
mēstru⁹ mā creature: nō eēt postea ille sanguis cib⁹ eius
dē postq̄ natus est. z est hec res cōueniēs h̄ illū. Et vide
mus: qz mēbra pmo agūt in sanguinē. z postea nutriunt
se ab eo: erit igit sanguis mā illoz mēbroz in pma gn̄a
tiōe. sz illi syllogismi quos iducit p se collecti sūt ex plu
ribus silibus hypoteticis. z diuisis quoz flores colligit.
z hn̄t suū refellimētū cū resoluunē in istū modū. z illud ē
q natus assilaē vtriq parētū: z tūc oz q vna cā illi⁹ assi
milatiōis iueniaē in illis cōueniēs: qn̄ qn̄ itētio ē vna nō
ē opus. vt ei⁹ cā sit vna nisi scdz vnū modū. z hoc. vt po
nanē sue cause singulares. z segregate. sz adunate. Et hec
ē res q̄ oz sciri p librū nostrū i probationib⁹. videm⁹ enīz
qz vna res plures hz cās sicut calor: z ille cause nō i vna
eētia adunanē nisi in casualitate. sz forma gn̄atiōis ita
se hēat q cā sua pcisa sit nō motor. z qz alr omnis filius
eēt silis suis parētib⁹ saltē scdz aliquā cōpōnē: saltē scdm
medici signa. z iueniē multotiēs forma. z nō assilabitur
neq pr̄i neq mr̄i neq forme cōposite ex pr̄e z mr̄e. Si
.n. qs voluerit extrahere cās singulares rei gn̄ate iueniet
aliqn̄: qn̄ v̄tus hēbit dn̄iū sup māz. z tūc illa mā inducet
sui silitudinē. z aliqn̄ erit mā resistēs: z nō inducet scdm
spēz silitudinē nisi modicū. z scdz habilitatē recipientis
opabiē v̄tus iformatiua. vt si fuerit multū dn̄ans supra
māz faciet silez: z si modicū saltē iducet spēz: z si mā nō
fuerit recipiēs aliquo mō v̄tutē iformatiuā nō opabitur
aliquo mō in eā v̄tus iformatiua: z qn̄ opaē v̄tus iforma
tiua: operabitur secundum qualitatem materie. Et qn̄ di
minutio fuerit in mēbris extēsis. dicemus illud eē in pte
scdm iformatiuā: z si fuerit supfluitas in mēbris ppter
suū fluxū materie. dicem⁹ qn̄ v̄tus ēt sic opabiē: z tūc cū
mā q̄ ē in mr̄ice hēbit fortitudinē in acqsitione forme. z
tūc nō dabit ei forma scdz itētionē v̄tutis iformatiue: for
ma dico lineamētalis. sz scdz habilitatē ipsi⁹ materie ad
recipiēdū. z ita opabiē illa v̄t⁹ in mā quousq poterit ea
dē mā eē mouēs: Et fortasse in illo loco erit cā occulta: p
hibēs māz recipe scdz exigētiā motoris nisi scdz habilita
tē suā: tūc erit cā silitudinis. si erit ex pte fortitudinis v̄tu
tis iformatiue assimilabiē pr̄i. Et si mā fuerit dn̄ans sup
opatorē: ex toto erit assimilatio mr̄i: z h̄ ē scdz speculatio
nē cāz singulariū. z si adunauerimus istas cās erit assi
milatio in creatura semp scdz vicēs in eis: vt si forma i
formatiua ptinēs ad māz vicēs opabiē māz scdz suū mo
dū in lineamētis. Et si illō qd ptinet ad feminā mr̄ez fue
rit vicēs opatio fiet in ea scdz suū modū. Et aliqn̄ icipiet
opator opari in mā. z nō poterit imutare sic cōtigit i v̄tute
nutritiua qn̄ ipigit nutrimētū in mēbra: z nō pōt iducere
assimilationē: sic in morfea: z qn̄ ispeperim⁹ singularitatē
cāz: nō poterim⁹ dicere q vna sit cā cōis ad multa: z si
aggregauerim⁹ cās erit ista pparatio segregata a forma
tiōe: z tūc forma nō accidit p istā habilitatē materie: nec
fuit pp opationē solū: z nō erit vnū coz cā solū p se illi⁹
forme q̄ gn̄abiē: sz illoz adunatio isimul: z mētiebaē ille
q dixit q cā forme fuit aut spma aut sanguis. Et syllogis
mi quos iduxit nō sūt recte resolubiles in figurā rectā z
modū: z impfecte iduxit: qn̄ vn⁹ suoz syllogismoz colli
gebaē a multis. Et illud ē qn̄ accepit i eo: q si fili⁹ ē silis
suo pr̄i: tūc nō ē vacuū qn assileē siue cā spmatis: siue san
guis mēstrui: cōclusit ide: qz cā silitudis fuit in pr̄e z mr̄e
cōis z syllogism⁹ scds: q pōam⁹ cōnē isti⁹ antioma illi⁹: z
illō qd cā cōis ē i pr̄e z mr̄e illi⁹ silitudis: z nō fuit mēstru
us sanguis. igiē spma fuit: z ex pdictis ē manifestū: qn̄ in
isto syllogismo diuisiuo ē falsitas i vno pmissoz: cū .n. di
xit. qz cā cōis erat in pr̄e z mr̄e: dixit vez scdz qd: qn̄ cā
cōiūcta vtriusq fecit ad formā vt pdictū ē: sz cū diuisit il

la cū cōis erit: aut mēstruus sanguis: aut spma: mēstruus ē
scdʒ qd pdeterminatū ē. qp forme eī fuit opator: ꝛ nō solū
ipe. sʒ ꝯiūctū cū pparatiōe ꝛ habilitate mēstrui sanguis: ꝛ
sup rōcinati sunt qdā iducētes suū sermonē ex ois vētri
q recipiūt post sui cōplementū a luxuriatione galli.

Capitm 3m de diuersitate spmatū in mulierib⁹ ꝛ viris.

Ateria mulieris q dr spma nō hʒ in se
vtutē gñatiuā: sed potestatē tm
vt in ea fiat gñatio: dicemusqʒ qꝫ cū i masculi
nitate: aut feminitate erit diuuʒ i cōplone ma
terie masculini: aut feminini: aut in cōplone
loci ꝯtinētis: sʒ cū in masculinitate est cū ficcas in spmate:
ꝛ illud ē vt ipʒ sit calidū: ꝛ ei⁹ calor vicēs. ꝛ tūc cū spma
fuerit calʒ masculus erit. ꝛ in h iuuaf a calore loci: ꝛ qñ
fuerit spma a pte testiculi dextri erit ēt illō poti⁹: qꝫ spma
illi⁹ ptis ē magis coctū ꝛ magis calʒ. Et ē pncipiū ppin
guis: qꝫ ipʒ venit p qādā venā q ē sub rene in qua colatur
vrina sic pceptū ē ex anothomia. Et qꝫ spma nō exit ꝯti
nue nisi cū ipulsiōib⁹ diuersis: ꝛ diuisio nō ē mir: si qñqʒ
vna ps ei⁹ sit dextra ꝛ alia sinistra: ꝛ alia ps pcedit trās
uersuʒ ꝛ alia dānificaf in itinere: ꝛ pp illud pōt eē qd illō
spma qd ē sinistrū faciet feminā semp: qꝫ ille locus ē fri
gidus: sʒ illud qd de muliere opaf ad h scdʒ suū spma: ꝛ
suū mēstruū sanguineʒ est qp mulier qñ fuerit cala in sua
cōplone nō erit paratū suū spma ꝛ suus mēstru⁹ sanguis
ad faciēdū marē: sʒ qñ mrix fuerit cala ꝛ nō lesa scdʒ fri
gus a mā iteriori. vel ex cā extrinseca: ꝛ lʒ scdʒ quosdam
opeř spma scdʒ qlitatē solū in mā: ꝛ nō scdʒ imixtionē: si
fuerit frigidius in cōplone nō erit potēs i effectu sʒ debi
le: ꝛ pp h ē vētriculus dexter habilior ad faciēdū mascu
lū q sinister: ꝛ h est qꝫ magis cala ꝛ iste cāe aliqñ sil cō
currūt ꝛ signāt effectū aliquē: ꝛ tūc pculdubio erit effect⁹
ille aut simplr pfecte masculus: aut simplr pfecte femīa.
Et qñ ꝯcurrūt cāe ex vna pte cū cāis alteri⁹ ptis ꝯsequif
ille effect⁹ illas ptes q erūt fortiores. ꝛ pp h erit aliqñ in
pte sinistra masculus ꝛ i pte dextra femina. Et significa
tio sup masculū ē mot⁹ creature i dextra pte. ꝛ femie mo
tus in sinistra pte: ꝛ calor ꝛ frig⁹ sūt cāe q sūt adiutorie ꝛ
pparatorie nō cāe iformatiue. sic putauerūt qdā. Et dixit
Ari. qp postq mulier fuerit impgnata post. 40. dies fun
dif spma: ꝛ recipit diuisionē: ꝛ añ istud tps ē. q. frustū car
nis: ꝛ tūc h significat qꝫ ipsi nō sciūt qd intelligat Ari. p h.
ꝛ vtrū pp h voluerit denegare qd spma pfundaf in mā
ꝛ misceaf cū illa. Et qp in mulierib⁹ sit quoddā assimila
tū spmati. Sʒ mō nos dicamus qp mā in muliere sit san
guis mēstruus: ꝛ sit in locis q numerabimus post albū ꝛ
viscosuʒ: ꝛ ab alqs locis decurrit qd ad mricē ex cui⁹ cur
su delectaf mrix. Et cursus illi⁹ materie nō est scdʒ viā in
cursu spmatis: quia in cursu spmatis est scdʒ calorē ꝛ vē
tosuʒ: ꝛ aliqū erit ps illi⁹ vētosi ante exitū spmatis pp
sui subtilitatē. ꝛ residuus ps illi⁹ exit cū spmate: ꝛ qñ hō co
medit res in qbus abūdat vētositas exit spma forti⁹. ꝛ etiā
in eo q luxuriat nō multū. ꝛ ille vētus est supfluitas spūs
in corpe. Et si exitus spmatis nō eēt igeniatus a nā nisi p
pter dilectationē nō deberet tūc fuisse igeniatū spma exi
re velociter. sʒ paulatiʒ: ꝛ paulatiʒ cū tarditate: qñ dele
ctatio accidit ex cursu materie illius q est cala ꝛ viscosa
sup mēbrū in quo facit qsi titillationē acutā: ꝛ sequef cō
glutinatio ꝛ vnctio in eodē ex eadē mā: ꝛ tūc erit illa de
lectatio sup repationē eius qd recessit a sui ꝯsistētia: sʒ il
le recessus nō iducit dolorē: ꝛ ista delectatio est silis dele
ctatiōi illi q accidit ex rascatiōe aut ex ꝯunctiōe sup apo
stema: sʒ ista delectatio est fortior pp fortitudinē suarum
cāꝝ ꝛ opationū ꝛ eoꝝ q patiunf ab eis. Et qñ illa humi
ditas q exit a muliere nō gñat: nō erit spma: qꝫ nomē sp

matis nō iponif humiditati: nisi illi q exit a testiculis: ꝛ
iduc dilectationē: qꝫ aliqñ exit hūiditas q etiā nō inducit
delectationeʒ ꝛ hʒ silitudinē cū spmate: ꝛ nō dicef spma:
qꝫ exit cū dilectatōe: nisi qꝫ exit a testicul⁹ ꝛ cū ipulsiōe for
ti: ꝛ illud qd exit scdʒ hāc viā erit potēs gñare aliud aial
extra corpus a quo decidif: ꝛ tūc qñ iste oēs dñe cadunt
in diffōne spmatis: tūc illa humiditas q est in mulierib⁹
nō dicef recte noie spmatis: neqʒ dʒ dici mēbrū aut spūs:
sʒ hūiditas solū: ꝛ gña humiditatū sūt qtuor humores:
ꝛ post illa est humiditas q in mulierib⁹ est: q nō est aliqd
istoꝝ: sʒ est supfluitas illa sanguinis: aut est de nā sangui
nis: aut est sanguis pmutat⁹. ꝛ est ꝯsuetudo qp ois sanguis
pmutatus exis in mrice vocaf mēstruū quocūqʒ modo
sit mutatū in qlitate. ꝛ illud qd dr spma mulieris scdm
hūc modū erit sanguis. ꝛ si dicaf spma illud erit equocū
in noie. Et ad significādū forte daf hoc nomē. vt distin
guaf istud qd dr spma a residuo sanguine mēstruo. q nō
venit ad tātā maturationē. ꝛ res est de reb⁹ scitis. qp iste
humiditates magis merenf iuuare in creatura q aliud
de sanguine mēstruo. ꝛ tūc si nō eēt illud nō hret mulier
delectationē in somno in ei⁹ cursu magis q in cursu mē
strui sanguinis puri. Et cū fuerit in isto iuuamētū ad crea
turā: nō erit in eo iuuamētū: nisi scdʒ viā: vt sic opens: aut
mā aut vterqʒ: ꝛ tūc in eo erit vtus formatiua ꝛ mā sicut
in seminibus: sʒ qñ in aliquo fuerit vtus actiua occurrēs
virtuti passiue ex illo occursu dʒ fieri aliqd: si vna virtus
fuerit debilis erit operatio debilis. sed quando nihil ope
ratur non est in ea aliquid vigoris. Et tunc quando vir
ꝛ mulier coeunt ꝛ complet citius mulier suum sperma q
vir. tūc illud spma itrās in mricē si eēt forte deberet opa
ri fortiter. si debile debiliter. ꝛ qꝫ nūq fuit iuētū fuit illud in
muliere nō hʒ illud vtutē gñatiuā qd rescindef a mulie
re. Et si forte in spmate mulieꝝ eēt vtus gñatiua illa vir
tus gñatiua iuuaref a spmate viri: vt sit in effectu: ꝛ tunc
ponamus qd vtus gñatiua sit in spmate mulieꝝ ꝛ nō sit
in effectu illa vtus: nisi p iuuamētū spmatis viri: ꝛ sic illa
vtus paucaꝝ: lʒ ēt forte istud sit valde remotū. Et qd in il
lo spmate spūs sit. lʒ difficile sit illud dicere nisi forte di
caf. qd ille spūs sit in potentia: ꝛ ducaf in effectū p spma
viri: ꝛ de istis est melius vt dicaf qd in illo spmate nō sit
vtraqʒ vtus. sʒ vt⁹ formāis. ꝛ nō pp h vetaf dicere qꝫ
in spmate viri sit vtus extēsiua ꝛ lineamētis vt lineamē
tef in se ꝛ pfundef itra mulieris māʒ iuuās ad lineamē
tationē ipsoꝝ. ꝛ nō eque cōponit mēbrū aliqd nec ē mā
alicuius mēbri: ꝛ postq coagulatio creature ē ex isto du
plici spmate necessariū ē vt decurrēs sanguis mēstru⁹ as
similef isti coagulatiōi. ꝛ pp h pmutaf ab eis in sili
tudine spmatis: vt aptū sit trāsire in nutrimētū. Sʒ ille
sanguis tūc nō decurrit scdʒ viā decursus añ impgnatio
nē: qꝫ tūc decurrebat scdʒ tps iā determinatū: mō aūt cō
tinue paulatiʒ. qꝫ mrix attrahit ipʒ: ꝛ sicut nutrimētuʒ in
nobis pmo sit sanguis. ꝛ postea dealbaf: ꝛ post pparatur
vt trāseat i mēbrū sic mēstruus sanguis cū decurrerit tē
pore impgnatiōis ad mricē recipit decoctioneʒ quousqʒ
assimilef spmati mulieꝝ: ꝛ post trāsit in mēbꝝ. Et istud
significat qp spma sit supfluitas sanguinis qrto digesti
ꝛ pp coagulandū in mēbra. Et masculinale comitaf vir
tus formāis cū vtute ēt nutritiua q ꝯiūgif cum ea ex mā
feminaꝝ: scdʒ modū quo nutrif ex ea corp⁹: ꝛ feminale ē
eque distās illi. ꝛ ista adoptatio diuidit se magis pp mē
bra. ꝛ non erit ex supfluitatibus qs nā antiqtus ipulit ꝛ
adaptauit in iuuamētū corpis: ꝛ adiectus pp vtutē in illa
est signū vtutis q pcessit: sʒ vtus iformatiua ꝛ gñatiua cō
plef in testiculis: ꝛ ibi trāsit ista supfluitas in spma ma
sculinale iformāis: ꝛ tūc erit vis iformatiua completa in

ipso a testiculis. Et vtus nutritiua in spmate masculi forte venit ex pte extremitatū in societate spūs nutritiui decurrētis in spmate: g fuit cā i mutatiōe sanguinis ad ipsuz qḋ diminuebaẛ a mēbro: ⁊ qꝛ ille sanguis alterabatur ad cōplonē illi⁹ mēbri alteratiōe q̄cūqꝫ: ⁊ accepit suas vtutes nāles. lꝫ nōdū cōpletas. ⁊ nō est opus vt abnegemus istas īpulsiōes ad testiculū: īpulsiōes dico supfluitatū: ⁊ tūc nō est abnegatū: gn testiculus attrahat ab oī pte sui corpis ad seipsꝫ: sicut nō est negatū: ꝙ q̄dā mēbra attrahāt humiditates ab alijs. ⁊ ꝙ medicina attrahit a partibus corpis: ⁊ medicina: lꝫ sit extranea a corpe: eius tñ attractio est attractio multaꝝ supfluitatū. sꝫ in semine mā ē debilior q̄ꝫ possit cōcomitari ab aliq̄ vi. sꝫ magis comitaẛ adaptamētū ⁊ rectificationē quā pstitit ei sua vis: ⁊ si cōitareẛ aliq̄ vis esset illud qḋ dixi ante. Sꝫ qn̄ illa mā īplebaẛ a membris ad testiculis postq̄ꝫ fuerit digesta: ibi augmētabiẛ vis īformatiua ab illo. Et erit nutritiua obediēs īformatiue. aut comitās ipsaꝫ. ⁊ tūc vbicūqꝫ fuerit cōcomitabiẛ ipm sperma: ⁊ tūc erit ibi assimilatio cōpleta: ⁊ vtus īformatiua q̄ est in spmate: aut erit signū vtutis īformatiue: q̄ est in illo īdiuiduo. ⁊ mutabit tūc ad operādū filie illi. a quo venit. qḋ est ab illo remotū sicut esset sigillū vtutis nutritiue. ⁊ ab extremitatib⁹ ad hoc. ⁊ tūc ꝥ est digni⁹: ⁊ adiūgunẛ in vnū: ⁊ gnaẛ ex eis natus. sꝫ mora vni⁹ nō est cā in īgrossatiōe tñ licet īuoluaẛ īter eius īformationē: ⁊ scḋꝫ sua mora nō ē in sui īformatiōe. ⁊ sua q̄ꝫtitas est minor q̄ꝫ sufficiat in gnatiōe ei⁹ qḋ gnaẛ ex sanguine mēstruo: q̄ alterabiẛ ad nāꝫ pncipij illoꝝ: ⁊ erit illa q̄ꝫtitas minor portio: ⁊ nō ē remotū gn illḋ qḋ ē forti⁹ ex eis erit mā spūs ⁊ debili⁹ feminale mā mēbroꝝ.

¶ Capitulum 4m de membris consimilibus.

DE duobus spmatibus postq̄ꝫ fuerint adunata spermata maris ⁊ femine rotūdabiẛ totū sup se cū vtute ,ppa circūdās suā essentiā ⁊ mrix mouet se vt coopiat ipꝫ. Et gd. i. dnē: ꝙ mrix ābulat ad coopiendū paulatim: ⁊ fit textura ex mā spmatis femine q̄ ꝯtinuat ipm cū extremitatib⁹ mricis iteriorib⁹: sꝫ vī ꝙ motio mricis adcoopiendū supea fit festina. Sꝫ coopimētū illud cōpleẛ p expansionē ei⁹ qḋ ꝯtineẛ ex laterib⁹ mricis. ⁊ hoc ,ppter nutrimētū qḋ recipit. ⁊ tūc magis matrix opit spma: ⁊ coopit: ⁊ est via spmatis. vt īspisseẛ p calorē: ⁊ oꝫ vt creeẛ iteꝝ spma: ⁊ ex mā q̄ īspissabiẛ p calorē ⁊ qḋ itēdiẛ p ipm ⁊ aial. Et ꝯstrictio suaꝝ ptiū: ⁊ illḋ coopimētū est cā retētiōis mēstruoꝝ: vt nutriaẛ ide creatura. ⁊ ꝯstringit se mrix in isto coopimēto ⁊ desiccaẛ ⁊ intēdit sugere. Et appetit īpregnata res ꝯrias. ⁊ appetit stulta ⁊ ꝯria: ⁊ ꝥ ,ppter retētionē mēstruoꝝ: ⁊ illa retētio permutat colorē oculoꝝ mulieris. Et reducit colorē venaꝝ q̄ sunt in lingua ad virorē. Et īducit dolorē pectinis p ꝯstrictionē orificij mricis: ⁊ ista ꝯtingūt in pncipio impregnatiōis: ⁊ fortasse retardabiẛ ista opatio p decem dies: ⁊ augmētabiẛ nausea cū īceperint capilli crescere. Et pmū qḋ gnaẛ est tela q̄ circūdat: sicut circūdat in ouo vt sit retinēs: ⁊ custodia ptiū spmatis ne spargaẛ ⁊ claudaẛ calor nālis in ea: deinde mā tēdit ad augmētū ⁊ extēsionē. Sꝫ pmū qḋ gnaẛ in ea est suba spūs q est fundamētū vtutū aialiū. Tūc g est necessariū qḋ pmo gneẛ id in quo duo fuerint aggregata necessitas ⁊ leuitas. ⁊ gnatio spūs est leuior gnatiōe mēbri: ⁊ necessitas est vt crescat spūs scḋꝫ oēꝫ ptē. vt veniat vis ⁊ vigor. ⁊ ista necessitas ē maior necessitate gnatiōis mēbroꝝ. dico cōpletoꝝ. Et qꝛ radix huius spūs est illud qḋ cecidit in mricē īuolutū cū spmate: tūc nō est remotū: gn spma scḋꝫ se totū sit loc⁹ pm⁹ spūs vel ꝙ sit in eo locus pp spūꝫ. in quo spūs ipse adunaẛ: ⁊ ab eo postea diuidaẛ. Et īpossibile est ꝙ nā nō fuerit sollicita circa istū spūꝫ: ⁊ ꝙ ponat ipm vt crescat: ⁊ nō in locū certū: ⁊ vt habeat motū nō a loco certo. Sꝫ opus ē vt in pmis cognoscaẛ singulare ⁊ diuisuꝫ p se: ⁊ aduneẛ per se: ⁊ ꝙ cognoscaẛ suba ⁊ determineẛ q̄dā penetratio ab ipso spū: ⁊ ꝙ iste spūs hēat fundamētū a quo moueẛ ad ptes diuersas: ⁊ illa ps spmatis q̄ sic erit fundamētū: erit ps diuisa bene ⁊ maturata. ⁊ erit cor: g oꝫ vt pmū qḋ gnatur sit vas spūs: ⁊ in pma creatura erit īsensibile. deide faciet spūs ille pforationē corā orificijs venaꝝ. Et postq̄ꝫ fuerint ille pforatiōes sensibiles diceẛ vene. ⁊ operator eaꝝ erit motus h⁹ spūs. ⁊ tūc pncipiū eaꝝ erit cor. Et erit clausura vtutis īformatiue: ī eo ī quo claudiẛ ille spūs. ⁊ assilaẛ spūs vēto: ⁊ accidit ꝙ in illa mā appebit inflatio ampullosa: ⁊ illa mā crescit p illud vētosuꝫ: ⁊ deinde illa suba spūalis q̄ nutriẛ ⁊ corroboraẛ in illa mā faciet pforationē de illa mā: ⁊ nō scḋm ꝙ putauerūt physici: ꝙ qꝛ mā erat res humida: ⁊ in humido oī agēs ē calor: tunc g nō pōt eē. gn in illa mā ex illo calore fiat vētus: ⁊ ille vētus itēdit exitū: ⁊ vsus altū: versus igiẛ altū pforabitur in manifesto materie: ⁊ iuuamētū illius pforatiōis est. vt intreẛ vētus ⁊ attrahaẛ p ipm foramē: sꝫ nō est ita res: neqꝫ est ille spūs vētosus supfluitas materie: sꝫ poti⁹ res cuius retētio itēdiẛ a nā: ⁊ moueẛ ille spūs scḋꝫ ptē quā appetit aia: ⁊ nisi pecten eēt ꝯiūctū melius a supiori ad mricē nō eēt motus illi⁹ spūs in mricē in ptē quā exigeret aia. sed ad aliā ptē. Et qn̄ gnaẛ ille vētus spiritalis extēdit māꝫ scḋm ei⁹ dimēsiōes: ⁊ īducit dimēsiōes in pellicula obuoluētē foramē eq̄distās foraminibus venaꝝ q̄ sunt in mricē: q̄ vene aperiūẛ tpe mēstruoꝝ. ⁊ oēs illi meat⁹ adunāẛ in vnū meatū ,penetrātē in pfundū materie formate: ⁊ iste meatus in pfundū itroducit sanguinē ⁊ aiaꝫ: sanguinē in duabus venis: aut vna: ⁊ aiaꝫ in duabus: ⁊ qn̄ creatur hꝫ meatus sugit mā formata subaꝫ nutrimēti ab orificijs illaꝝ venaꝝ ⁊ penetrat p sifac sanguis q alteraẛ cito in subaꝫ siileꝫ spmatis ⁊ fiunt linee hñtes initia sanguinea: qn̄ sanguis trāsit i eis: ⁊ illaꝝ media q̄si saniosa: qn̄ immutanẛ in siliudinē materie spmatice: ⁊ pma mā ē cor: ⁊ nō studuit accipe illā māꝫ postq̄ꝫ mā fuit alterata ibi: ⁊ istud nō fit in oībus scḋꝫ eq̄le tps. deinde in illa mā natat sanguineuꝫ: ⁊ manifestaẛ in illa quousqꝫ appareat q̄si res coagulata. Et pncipiū cremēti illius frustuli erit in suo interiori: ⁊ pcedit ista natatio ꝯtinue scḋꝫ imixtionē ptium ptis carnose: ⁊ coagulatōis quousqꝫ pueniaẛ i mā illa ad cōplemētū. Et ꝥ in tpibus diuersis: ⁊ postq̄ꝫ illud carnosuꝫ coagulatū venit ad cōplemētū coagulationis: accipit post illa mā nutrimētū p obliquuꝫ: ⁊ deinde grossius de sanguine diuidiẛ ad vnū pncipiū: ⁊ subtilius ad aliud pncipiū scḋꝫ eūdē modū. Et pncipiū ad qḋ ista duo pcedūt erit calm multū: ⁊ subtilius istoꝝ nutrit rē diuisam ad ꝥ vt sit cor. Et est illud qḋ fuit arca ad aggregationē totius spūs in se in pncipiū vnū: ⁊ in grossiori opaẛ vtus informatiua que claudebaẛ in eo in quo claudebaẛ spūs. Et postq̄ꝫ fuerit spūs delator aie ⁊ aia est vna. ⁊ tūc erit epar q̄si ex supfluitate nutrimēti cordis: ⁊ tūc erit cor pncipiū gnationis epatis: sꝫ actiuū erit cor cū sua vtute: sed mālis ps erit sanguis grossior imixtus cū mēstruo. Sꝫ medulla est oimoda res ad quā venit spūs: ⁊ adhuc claudiẛ in ea ⁊ creat ibi suā subaꝫ: sꝫ nō est opus in sua gnatione sanguine subtili ⁊ bono iquātū sanguine. sed recore q̄si esset flegma. ⁊ tūc gnabiẛ ad cōplemētuꝫ. Et qꝛ cor ⁊ medulla ⁊ epar sunt res idigētes certo situ: tūc creator posuit illa in loco cōpetēti, put fuit necessariū: cuꝫ motu spūs in eis: ⁊ ꝙ exitus spūs eēt a vase cōpetēti sibi. Et spūs vitalis ⁊ aialis ⁊ nālis: nō sunt segregati in spmate: qꝛ spma fuerit

omyomeron ⁊ simile in suis partibus: ⁊ nō est motus diuid ēdi spūs in corpe ɔsimili magis ad vnū punctū q̄ȝ ad aliū: vsquequo sit possibile ꝙ dicaꝰ: ꝙ spūs ꝑ se moueant se: spūales ad vnā ptē: nāles ad aliā: ⁊ aiales ad aliā: ⁊ virtus iformatiua nō mouet ad ptes nisi certas: qm̄ virtus opaꝰ opatiōe pma in spū: vt diuidatur postq̄ȝ fuerit in se adunatus. Et opaꝰ opatiōe scḋa in mēbris: cū iuuamēto spūs q̄si medio. eo ꝙ mouet spūs ad illa mēbra. Et ista cognitio nō hr̄ de hac vtute nisi ꝑ effectū: ⁊ tūc ista cognitio nō erit añ motū spūs a pncipio. sȝ post: ⁊ nr̄ sermo est mō erit ante motū spūs a pncipio: sȝ post. Et nr̄ sermo est in eo: qḋ est de cognitiōe eius: qḋ est ante motū spūs ad ipsȝ: ⁊ tūc necessariuȝ est: vt sit pmo totius spūs ad vnū locuȝ a quo cognoscaꝰ suus motus ad oēȝ ptē: vt sit motus aie pmo ad circūferentia ad cētrū: ⁊ post de cētro ad oēȝ partē: dextrorsuȝ sinistrorsuȝ ante retro sursuȝ deorsuȝ: ⁊ virtus sensitiua moueꝰ in sursum: ⁊ virtus nutritiua in aliā ptē: ⁊ forti⁹ latus est dextrū. ⁊ tūc ꝑꝑ hoc pōiꝰ in eo mēbruȝ in quo nō sint vtus: vt neqȝ ascēderet faceret ipsuȝ neqȝ descendere: sicut dicemus post. Et ꝑpter hoc ɔtigit ꝙ postq̄ȝ fuerit mā in medio habebit motū ad oēȝ partē: sicut ɔtingit in megacasmo: ⁊ tūc cognoscant spūs suos motus: ⁊ opanꝰ vasa cū qbus nutriūt: ⁊ in qbus differūt. Et inueniunt intus oia mēbra ɔiuncta cor ⁊ epar: ⁊ medulla. Et epar est maius oibus mēbris: qꝛ illa hore necessariū est multuȝ mēbro discretiuo sanguinis: ⁊ medulla est tunc minus oibus mēbris: qꝛ tunc nō idiget multū sensu ⁊ motu: ⁊ tunc fit caput incremēto magnuȝ: qm̄ necessariuȝ est vt ex eo post nascanꝰ multa. Et stultū est dicere ꝙ res est: qꝛ hoc exiuit ab illo: vel illud ab isto: quia ista loca in qbus ɔtineꝰ spūs pmo creabanꝰ ɔtinētia se: ⁊ erāt postea q̄si foramina: ⁊ illa foramina facta sunt ꝑ motū spūs. Et locus in quo adunaꝰ spūs est vnus: ⁊ post vadit ad diuersa loca q̄ sunt pncipalia. ⁊ ad aliqḋ pncipium vadit vnus spūs. ⁊ ad aliqḋ vadunt duo. Et duo spūs isti inueniunꝰ in spmate: qꝛ nō solū venit ad ipm vnus spūs. imo a corde vnus ⁊ ab epate vnus: ⁊ a medulla vn⁹. ⁊ nō est opus: vt tunc veniat a corde spūs aialis ad epar: ⁊ postea fiat ibi spūs nālis: ⁊ iterū reuertaꝰ ad cor. sed a corde vadit spūs gest nālis: ⁊ informatiuus ⁊ nutritiuus: ⁊ i corde remanet de isto spū sibi sufficiēs: qꝛ nisi ab isto pncipio nominato ꝓcederet formatiuū ad epar nālr formeꝰ epar: ⁊ postq̄ȝ res est ita: tūc virtus iformatiua cognoscit sibi spūȝ de illo spū q fundaꝰ in corde: ⁊ illos spūs transmittit cor ad foramina postq̄ȝ venerint ad cōplementū: fiūt vene q̄dā pulsatiles ⁊ q̄dā nō pulsatiles: ⁊ ita fuerit paria neruoꝝ ꝓcedētia a medulla: ⁊ postq̄ȝ ista vasa fuerint ꝑua ⁊ ꝓpiqua videnꝰ quasi foramina: ⁊ postq̄ȝ fuerit elōgata vilr q̄si cāne: ⁊ postq̄ȝ iste cāne fuerint diuise nō est remotū: qn vna accipiat nutrimētū suū a corde ⁊ reliquū ab alio mēbro: sicut locus ꝑ quē trāsit spūs aialis a corde ad medullā qn̄ diuidiꝰ vnū ab altero. ⁊ aliud foramē in quo trāsit spūs sensus a corde ad medullā: nisi postq̄ȝ cor ⁊ medulla discreta fuerint: ⁊ anteq̄ȝ facta eēnt ista duo foramina: pōt dici ꝙ vtrūlibet eoꝝ esset factum ab altero: ⁊ nō vitabiꝰ. sed oino primuȝ foramen hȝ ortū a corde. ⁊ nō est remotum sicut diximus iam ꝙ veniat virtus ab vno membro. ⁊ recipiens ipsum veniat ab illo mēbro: ⁊ illud tā non hȝ firmitatem. Et qḋ supra hoc dixerunt in anothomia non est firmū sicut diximus. Et postq̄ȝ facta fuerint ista membra ea sequuntur alia: sicut sperma ⁊ nuca medullam. ⁊ in ea texuntur nerui ⁊ discernunt ossa suam materiam. ⁊ quodlibet ceterorum membrorum suaȝ materiam.

¶ Capitulū 5^m de transmutatione spermatis.

T est primus modus qḋ sperma fit in pncipio. q. bulla: ⁊ est illud ex intentiōe informātis: ⁊ scḋs modus est ꝙ assimilaꝰ interius q̄si gutta sanguinis: ⁊ tertius modus ꝙ imitaꝰ spma q̄si sanguis coagulatus: ⁊ tūc spma fit q̄si cor ⁊ pncipalia membra. ⁊ sua vasa. Et post fiunt extremitates. s. pedes ⁊ manus: ⁊ in oi mutatiōe est res q̄dam hypostasis. ⁊ post hoc totū est differētia iter mares ⁊ feminas: qꝛ femina compleꝰ tardius. Et experimētatores etiā in hoc diuerśanꝰ. ⁊ illud qḋ magis erit post. 6. dies apparet ibi spumositum. ⁊ post hec in termino trium dieꝝ. s. post nouē dies fiunt gutte rubee ⁊ fila rubea: ⁊ aliqn̄ anteriorant. ⁊ aliqn̄ posteriorant ꝑ vnū diē: ⁊ post. 6. dies alios ab istis. s. post quindecim dies alios ab istis apparet totū q̄si sanguis coagulatus. sȝ aliqn̄ anterioraꝰ ꝑ duos dies. ⁊ aliqn̄ tardaꝰ. Et post duodecim dies post illos apparet caro ⁊ cognoscunꝰ tria mēbra. Et extēdiꝰ q̄dā portio a q̄ ꝓcedit nucha: ⁊ hō aliqn̄ anterioraꝰ post duos dies ⁊ tardatur. ⁊ adhuc post nouē dies diuidiꝰ caput a spatulis: ⁊ extremitas lateꝝ. ⁊ vēter cognosciꝰ ꝑ sensum: in aliqbus absconditꝰ quousqȝ sentiꝰ post in termino q̄ttuor dieꝝ hoc est cōplemētum 40. dieꝝ. Et aliqn̄ posterioraꝰ ista res vsqȝ ad q̄draginta dies. ⁊ minus in hoc sunt. 30. vel. 35. Et dixit Aristo. in pma doctrina: ꝙ aborsus post. 40. dies qn̄ fundebaꝰ sup ipm tela ⁊ posuerunt ipm in aqua frigida apparebat creatura parua: ⁊ extremitates eius cognite. Et masculus est magis festinus ad hoc q̄ȝ femina: ⁊ vr̄ minimū tps in formatione masculi. 30. dies sed terminatio maris ⁊ femine secundū hunc moduȝ indicaꝰ a qbusdā medicis: ⁊ prima opatio in formatiōe est ꝑ calorē nālē ⁊ eius aggregatiōnē. ⁊ fiunt post foramina ⁊ exiture. ⁊ post incipit nutritiua opari: ⁊ qdā putāt ꝙ fetus tūc inspiret ꝑ os. sȝ inspirat inspiratione: vt multū postq̄ȝ fuerit cōpletus in matrice: ⁊ sup hō nō est significatio aliqua. ⁊ dixit qdā ꝙ postq̄ȝ natus fuerit duplus ad se iā iformaꝰ: qꝛ tunc moueꝰ: duplus dico scḋm tps: ⁊ postq̄ȝ cōpleuit triplū tps ad suum motuȝ parieꝰ: ⁊ lac incipit a tpe motus creature. Et iam dixerunt ꝙ tps rectuȝ est. 32. vel. 35. dieꝝ. ⁊ tunc mouebiꝰ post. 70. dies. ⁊ post. 200. ⁊ 10. dies parieꝰ. s. post septē mēses. ⁊ tunc qn̄ fuerit maius quā. 45. dies erit mot⁹ post nonaginta dies. ⁊ parieꝰ post ducētos ⁊. 70. dies. s. nouē mēses. ⁊ illud est res que nō est firma ex toto. Et scias qḋ sanguis mēstruus diuidet se in ipregnata scḋȝ tres ptes: scilicet in cibū potū. ⁊ in lac: ⁊ illa ps ascendit ad mamillas: ⁊ tertia est supfluitas q̄ gescit intus vsqȝ ad tps partus ⁊ eijciꝰ. Et natus circundaꝰ a tribus mēbranis. s. secūdina. ⁊ est mēbrana q̄ circuit totuȝ: ⁊ texunꝰ in ea vene: quaꝝ vene pulsatiles veniūt ad locuȝ nō ramificatuȝ: ⁊ nō pulsatiles terminanꝰ ad vnā venā circūuolutaȝ: ⁊ ad illā descēdit vrina creature: ⁊ ē mēbrana alia q̄ dr̄ ascbā. ⁊ illud est in quo adunaꝰ sudor. ⁊ tunc ꝓpinquius creature est mēbrana tertia: ⁊ est subtilior. ⁊ hoc qꝛ in ea adunatur humiditas subtilis q̄ fluit a creatura. ⁊ in tota illa humiditate est iuuamē. ⁊ hoc vt melius exalteteꝰ puer sup illā humiditatē ⁊ facilius. ⁊ nō grauet sup matricē. ⁊ est in eo iuuamentuȝ. vt ꝑ ipsum elōgetꝰ a supficie matricis: qm̄ mēbrana dura iducit dolorē cū suo tactu. sicut lediꝰ cicatrix vulneris cuȝ res est recēs. Sed mēbrana q̄ ē extra istā ⁊ est circumuoluta nominata. ⁊ trāsit ad istaȝ per meatū quēdā vrine creature ab eius vmbilico: ⁊ nō exiret: ⁊ hoc qꝛ meatus vertri est angustus: ⁊ circundaꝰ ille ꝑ musculum q iuuat ad electionē voluntariā: ⁊ iste ꝑ quē exit vrina est directus ⁊ amplius: ⁊ posuerunt vrine receptaculuȝ ꝓpriuȝ: qꝛ si ɔiungereꝰ cū corpe nō posset ipsaȝ B

pati corpus ꝓpter eius acumē: ⁊ hoc est manifestū ⁊ dif/
ferētia iter vrinā ⁊ humiditatē q̄ ē sudor ē in odore ⁊ in
intēsione coloris. Et si obuiaret̄ ei cū secundina corrūpe
ret̄. forte illud qḋ cōprehendunt̄ venis. hec secūdina cō-
ponit̄ ex duabus telis subtilibus: ⁊ iter illas ɔtexunt̄ ve
ne: ⁊ vtrūqꝫ genus eaꝝ terminat̄ ad duas venas exeun/
do. s. arterias ⁊ nō pulsatiles. sꝫ due vene q̄ nō sunt arterie
postq̄ꝫ intrauerint adunabunt̄ iter se anteq̄ꝫ veniant ad
epar: ⁊ fient vna vena vt sit magis saluū ɔtentū in ea: ⁊
ptrāsit vsqꝫ ad gibū epatis: vt nō faciat angustiā vis exi/
tus colere. Et certū est ꝙ ista vena nascit̄ ab epate ⁊ va/
dit p vmbilicū: ⁊ deinde ad secūdinā: ⁊ spargit se ⁊ facit se
duas venas: ⁊ ille due vene spargūt se a secūdina ad orifi
cia venaꝝ q̄ sunt in mr̄ice. Et istis venis ɔiungūt due res:
scilicet qḋ in locis in q̄bus ɔiūgunt̄ cū orificijs gracilian
tur q̄si essent extremitates ramoꝝ. ⁊ adhuc efficiunt̄ ru/
bee pmo inde: ⁊ tūc opinat̄ qḋ inde nascant̄. sꝫ rubedo q̄
est in eis: est ꝓpter sanguinē quē accipiūt ab eo loco: ⁊ tūc
si tu ispicies applicationē foraminis putabis: q꞉ radix il/
laꝝ erit ab epate: ⁊ si tu respicias ruborē illaꝝ venaꝝ: di/
ces illas nasci a secūdina: sꝫ inspectio pma est foramina ⁊
meatus. Sꝫ alterationes sunt cōplete supficiebus q̄ circū/
dant foramina. Et ita: ꝙ ille arterie due ɔiūgunt̄ cū dua
bus arterijs: ⁊ si acceperis pncipiū a secūdina inuenies eas
ptrāseuntes ab vmbilico vsqꝫ ad arteriā magnā: q̄ est sup
costas ⁊ sup vesicā positas: qm̄ vesica est mēbrū magis
ꝓpinquū cui ambe poterūt se approximare. ⁊ sunt ligate
cū vesica p mēbranas ꝓpter saluamētū: ⁊ ꝓpter hoc trā-
seunt in arteriā durabilē q̄ nō diuidit̄ in aīali oibus die/
bus vite sue. ⁊ hoc est qḋ apparet in rōnibus medicoꝝ.
Sꝫ certitudo est qḋ duo rami nascunt̄ certe ab arteria:
⁊ dīit physici ꝙ nō est bonū: ꝙ iste due vene adunent̄:
⁊ ꝙ tēdāt se ad cor: ꝓpter lōgitudinē itineris ⁊ ꝓpter ob/
uiationē diuidentiū: ⁊ q꞉ est ꝓpe suū iter: ⁊ ɔtinuatio cum
eis non fuerit opus ꝙ adunarent̄. Et dīit adhuc ꝙ arte/
ria ⁊ vena nō pulsatilis q̄ trāseunt a corde ad pulmonē.
q꞉ nō hn̄t ꝓfectū magnū in illa hora ad ispirationē: mu/
tauerūt suū ꝓfectū ad vtutē cibalē ⁊ nutrimētalē: ⁊ tūc
posuerūt in ambobus vnū meatū vt trāseat nutrimentū
p eū. Et pulmo in pmis est rubeus qm̄ nō respirat. sed ci/
bat se cū sanguine rubeo subtili ⁊ dealbat̄ cū imixtiōe
aeris dealbātis: ⁊ dīit physici ꝙ mēbrana inuoluta in se
gn̄at̄ ex spmate mulieꝝ. ⁊ est istud res parua ⁊ multomi/
nus spmate masculi: ⁊ tūc nō eēt ɔueniēs vt eēt amplū. ⁊
tunc facta est lōga vt ɔtinuaret creaturā in iferiori mr̄i/
cis. ⁊ est angusta ad capiēdū humiditates. ⁊ tūc fuit neces
sariū vt esset paratus locus amplus ad capiēdū sudores.
Et ꝙ creatura qn̄ magis festinat in suo corde cōplo ma/
sculina: spargit̄ illa cōplo in oibus mēbris: ⁊ tunc in ma/
sculino fiet assimilatio ad prē: ⁊ fortasse cā masculinita/
tis nō erit cōplo pris. sed ex aliquo mō ex mr̄ice vel cō/
plexione mr̄is vel aliquo accidēte spmati extraneo. ⁊ tūc
ꝓpter hoc nō est opus ꝙ qn̄ est masculus: ⁊ in hoc assi/
milat̄ pri: qḋ ꝓpter hoc in oi assimilet̄ pri. ⁊ fortasse assi/
milabit̄ mri. ⁊ assimilatio induidualis seq̄t̄ figurā ⁊ assi
c milatio: in masculinitate nō sequit̄ figurā. sꝫ cōplonē ⁊
fortasse accidit soli cordi cōplo filis cōplōni pris: ⁊ illa
fluit ad mēbra. Sꝫ adaptatio mēbroꝝ extremoꝝ ad fi/
gurā erit fortasse magis declinans ad partē mr̄is. ⁊ forte
poterit vis iformatiua mutare spma ⁊ suā figurationem
trāsmutare ad partē pris: sed reddit̄ segnis ex parte com
plexiōis: vt faciat sile illi in cōplone. Et cā geminoꝝ: est
multitudo spmatis: quousqꝫ fundat̄ in aliā partē vsqꝫ ad
iterius orificiū mr̄icis: quousqꝫ ipleat in circuitu. Et for/
tasse illud accidit in diuerso ipulsu spmatis a pēto ⁊ scḋꝫ

remissionē secundi ipulsus: ⁊ hoc qn̄ ɔiungit̄ cū eis di/
uersus motus mr̄icis in attractiōe: q꞉ mr̄ici in suctione
accidūt motus ɔsequētes se adinuicē. sicut in trāsglutiōe
buccellaꝝ: ⁊ sicut accidit ɔn̄s ispiratio piscibus. qm̄ cū ma
sculus ipellit spma scḋm ipulsiones: scḋꝫ oēs ipulsionem
erit attractio spmatis ab exteriori: ⁊ hoc q꞉ exigit matrix
ɔtinuationē iter spmata: ⁊ illud est qḋ pōt pcipere ille co
gitās sup hoc q coit: ⁊ illi etiā hoc dīit ⁊ affirmāt: ⁊ ille i/
pulsiones ⁊ attractiōes singulares nō essent pure. sꝫ im/
mixte cū motibus diuersis: ⁊ cōpositis. q. ois ille motus
cōpositus eēt ex motibus. sꝫ ēt nō cōplet̄ vnus impulsus
nisi cū multis motibus ⁊ diuersis. ⁊ scḋm oēs illos mot⁹
diuersos sentit diuersam gētē ille q expulit spma. ⁊ post
gētē illaꝝ partiū intēdunt̄ alie eiectiōes: ⁊ semp diminue
tur virtus eyciēs: ⁊ ex paucioribus modis numero diuer
sis. Et fortasse vices iste erunt plus q̄ꝫ tres vel quattuor:
⁊ ꝓpter hoc duplicabit̄ delectatio feminaꝝ. q꞉ ille dele/
ctant̄ in motu sui spmatis: ⁊ in motu orificij mr̄icis in su/
gendo. sꝫ etiā delectant̄ adhuc in diuersitate motus ma/
tricis: ⁊ fortasse exibit a femina ridens silr̄ eiectiōi ma/
ris: ⁊ inuoluent se: ⁊ iteꝝ veniēt alie scḋꝫ eādē viā sibi re/
spōdentes: ɔcipiet q̄ tūc femina in vētriculis multis: mul
tos fetus: q꞉ oē inuolutū cū altero diuiso: diuidit se ab alte/
ro: ⁊ fortasse inuoluent̄ spmata: ⁊ post diuident̄: ⁊ hoc pro/
pter diuersitatē duoꝝ ipulsuū iter oēs ipulsus: ⁊ hoc ꝓ/
pter vētositatē iterclusā ab eis: aut ab aliquo alio diuer
so motu: vel aliqua alia cāꝝ diuidētiū: ⁊ forte erit illud ꝓ
pter diuisionē ventriculoꝝ: ⁊ illud est qḋ ipedit cōplemē
tū vite: ⁊ forte gn̄abit̄ istud: sed vī q꞉ erit debile. sed illud
erit vtile qḋ discrete cadit in radice. Sed partus erit tūc
qn̄ sufficiet puero: qḋ ei adducit̄ a secūdina: ⁊ illud qḋ ei
accidit ab ispiratiōe. ⁊ tunc iam erūt mēbra eius cōpleta:
⁊ tunc mouebit̄ cā ɔtra septimū ad exitū. ⁊ tunc cū tar/
dabit̄ erit debile ex suo motu. ⁊ nō poterit illā virtutem
acquirere vsqꝫ ad vnū mēsem: ⁊ si exiuerit in octauo erit
fetus debilis. ⁊ non festinabit ad exitū ꝓpter virtutē in/
natam: ⁊ potius ꝓpter occasionē: ⁊ exitus nati erit cū fis/
sura secūdine mēbranaꝝ humidaꝝ ⁊ cū lenificatiōe fis/
sure ab humiditatibus ɔtētis: ⁊ mouebit̄ fetus sup suum
caput in pau nālī. vt sit lenior ad exitū sua diuisio ⁊ facili/
or: sed exitus supra pedes est ꝓpter debilitatē creature:
qm̄ nō pōt se vertere: ⁊ est ille timorosus: ⁊ vt in plurib⁹
erit nō ꝓficiēs. Et creatura ante suū exitū vertet suā fa/
ciem sup suos pedes ⁊ suas palmas sup volumina genuū d
vel ante motū ad exitū: ⁊ suas nares itra sua genua: ⁊ ocu
los sursū: ⁊ colligit sua genua ante se. ⁊ ē eq̄tās sup solas
plātas: ⁊ sua facies est versus dorsum matris sue: ⁊ facit
illud totū ad defensaculū cordis: ⁊ iste modus est magis
ɔueniēs ad euitandū se. Et adiuuat ad reuersionē pōde/
rositatis superioꝝ ptiū. ⁊ maxime magnitudo capitis. ⁊
eius pōderositas. ⁊ qn̄ inde diuidit̄ aperiet̄ matrix aper/
tione qua nō pōt esse maior. tunc ɔtingit diuisio ɔiūctio/
nū maioꝝ. ⁊ tēsio in adiutorio dei q̄ parat̄ ad hoc: vt faci
at illā discōtinuationē iteꝝ reuerti ad ɔtinuationē nālē:
⁊ erit illud opus de opibus virtutis iformatiue: ⁊ ꝓprie
est res ɔiuncta cū deo q̄ vadit cum puero in suo cremē/
to: ⁊ ignorat puer: benedictus deus; femine veniūt ad cō
plemētū diuturniori tpe. ⁊ hoc ꝓpter debilitatē virtutis
informātis: ⁊ si fortis esset masculinaret̄: qn̄ q̄ formātur
mulieres: debilis in eis ē vtus: canescūt ⁊ senescūt citius
ꝓpter suā humiditatē: sicut arbores humide ꝰvt albel/
la: ⁊ vimina: augmentant̄ enim velociter. qm̄ nā nō i/
tendit in ꝑfectionē eaꝝ vsqꝫ quo ad oē cōplemētū. ⁊ qm̄
nō intēdit sollicite circa ordinationē. ⁊ fuerit mā multa
fit velociter. retardatio etiā aliqn̄ est ab agente. ⁊ si non

fuerit impeditus: ⁊ hoc est etiã vt ipse veniat ad pfectuȝ cõplemẽtum: aut qꝛ diminutio est in mã: ⁊ mulieres. lȝ di minuanẽ viris fm virtutem: tñ nũqȝ diminuentẽ ꝓpter hoc: vel impedientẽ ꝓpter hoc virtutes nãles in corpori bus: ⁊ si diminute fuerint nature eaꝝ respectu nature vi roꝝ. qꝛ proportio obedientie materie femine ⁊ sue mul titudinis ⁊ sue subtilitatis ad soliditatem corporis viri est maior qȝ preparationis ꝓportio: ⁊ cõplementum viri ad complementum mulieris: ⁊ est maior qȝ ꝓportio virtu tis masculi supra virtutem femine. Et illa que est impre gnata a masculo: est in oĩbus melioris modi qȝ impre gnata a femina: ⁊ parit citius: qꝛ femina hȝ pauciores vi res ad maturandũ: qđ accidit sibi ex matrice: ⁊ aliqñ im pregnanẽ qđã mulieres: ⁊ tũc ĩpregnanẽ: ⁊ cũ huius me lioratiõis est ꝓpter retentionẽ maiorẽ in suis mẽbris: ⁊ ꝓprie est via in hoc: qꝛ via sanguinis: mẽstrui est vt sit multus. ⁊ virtus expiens ipsum est fortis. Et pori corpo ris sunt ampli: ⁊ erit in suis humoribus acumen modicũ. ⁊ cum hoc aperienẽ magis foramina. ⁊ ꝓpter hoc citius poterunt exire humiditates: ⁊ ille exeuntes attrahũt se cum alias. Sed tunc cuȝ est retentio menstruoꝝ poterit nõ obuiare predictis vt faciat transire in nutrimẽtũ par tem illius qđ solebat exire: ⁊ residuum supfluuȝ expelle re per sudores: ⁊ alias euaporationes. Et dixit Ari. ꝙ oĩuȝ aĩalium partus est determinatus: sed hominis nõ. qꝛ ali quando parit in fine. 9. mensiũ: aliqñ in fine. 8. ⁊ paꝝ vi uit ille qui nascię in fine. 8. mensium: ⁊ fortasse nõ nascię in. 8. mense: sed mulieres dñt hoc qꝛ eis accidit sanguis menstruatio a principio impgnationis: ⁊ hoc nõ compu

E tant. Et fortasse illi qui putanẽ ꝙ matres impregnantur ab eis ꝑ decẽ mẽses paꝝ viuunt: ⁊ fortasse non trahebaẽ per tñ. sed putabaẽ a matribus ꝓpter aliqua accidentia similia impregnataꝝ: ⁊ maxime cum eis rescindię men struus sanguis. Et iam dixit vna fidelis. ꝙ vna mulier pe perit post. 14. mensem vnũ pueꝝ ⁊ inceperunt nasci den tes. ⁊ bene vixit: ⁊ alius qui vidit pueꝝ nasci post. 6. men ses ⁊ bene vixit. Et dixit Arist. ꝙ aliqñ nascunẽ. 5. proles in vno ventre: ⁊ dixerunt antiqui ꝙ mulier peperit q̃t tuor in illis quattuor vicibus. 20. filios: ⁊ quedaȝ mulier abortit. 33. figuratos: ⁊ audiui a fidelibus qđ vna mulier abortit septuagita figuratos vno abortu: ⁊ qñ vna mulier parit masculũ simul ⁊ feminã raro euadũt mř ⁊ due crea ture. sȝ qñ duo mares vel due femine exeũt ab vtero mul totiens euadũt oẽs. ⁊ ecõtra. ⁊ mulier impgnaẽ supra ꝑ mã impregnationẽ. ⁊ abortiunt: vt in pluribus: ⁊ iam ab ortit quedã mulier. 12. qui gñabanẽ scđȝ successiuaȝ im pregnationẽ. ⁊ aliqñ quãdo impregnatio sequię statim impgnationẽ ↄtingit eis post partũ vita sicut ↄtigit mu lieri que habebat duos filios: ⁊ vnus assimilabaẽ mari to ⁊ alius amasio: ⁊ alia que impgnabaẽ primo a duobꝰ: ⁊ sup impregnabaẽ a tertio: ⁊ cum peperit euaserunt duo primi. ⁊ aliqñ cum super impregnaẽ parit primo ↄceptũ ⁊ abbortit scđo ↄceptũ: ⁊ aliqñ parit mulier in fine. 8. mẽ sium: ⁊ tunc super caput nati apparent supfluitates sper matice vel aliqñ siles luto: vel similes cõmestioni mulie ris. ⁊ qñ mulier comedit multum sal non nascuntur filio eius vngues ꝓpter acumen salis: ⁊ lac nãle in sui princi pio fit aliquantulũ salsum: qꝛ multum moraẽ in mamil la. ⁊ ipsum agit calor nãlis. Et mulieribus vt frequẽtius abscindię menstruũ post. 48. annos: ⁊ aliqñ durat vsqȝ ad. 50. annos. ⁊ cum mulier abundat multũ in menstruis impregnaẽ: ⁊ non inueniebaẽ mulier que peperit post. 50. annos. Et spma viri est generatiuũ vsqȝ ad. 78. annos: ⁊ aliqñ vsqȝ ad nonaginta: ⁊ hoc raro. Et aliqñ mulier ẽ ste rilis cum vno viro ⁊ fecunda cum alio: ⁊ ecõuerso: ⁊ hoc simile contingit in viro. ⁊ aliqñ homo in sui iuuentute fa cit feminas: ⁊ cum peruenit ad complementuȝ facit ma sculos. ⁊ aliquando masculus non põt generare anteqȝ compleaẽ sua complexio. ⁊ mulieres quedã cito pariunt ⁊ de facili: ⁊ male retinent fetũ in ventre: ⁊ q̃dam retinẽt fetum in ventre ⁊ difficile pariunt. ⁊ q̃dam semper faci unt masculos: ⁊ quedaȝ semper feminas. ⁊ iam dixerunt de quodaȝ qui habuerat. 75. filios ⁊ nõ habebat nisi vni cam filiam: ⁊ illa que non impregnaẽ nisi per iuuamen tum medicinaꝝ facit frequentius filias. ⁊ q̃daȝ homines sunt qui generant cuȝ sunt parui: ⁊ non generãt post vsqȝ

fine. 40. annoꝝ. ⁊ cã in hoc est complexio calida ⁊ sicca: ⁊ tunc tempus adolescentie temperat siccitatem: ⁊ tẽpus F senectutis calorem. Aliquãdo filius assimilaẽ patri: ⁊ in infirmitatibus ⁊ lentiginibus faciei: ⁊ causa in hoc est iaȝ scita: ⁊ plures masculoꝝ assimilanẽ patribus: ⁊ plures fe minaꝝ matribus: ⁊ aliquando accidit contrarium. ⁊ qui dam mares generant semper similes: ⁊ quedam femine similiter: ⁊ quedam animalia inter suam matricem con tinuãtur cum secundina: ⁊ quedaȝ cum suba matricis: ⁊ aliquando cum nascatur fetus: ⁊ proprie quadrupedaliuȝ adunata sunt intra ipsum vrina. ⁊ stercus. Et aliquando intrat vmbilicuȝ vna vena sicut in aĩalibus paruis. ⁊ ali quando due: ⁊ quãdo mulier dȝ parere quanto in fertus incipit dolor: tanto significatur: qꝛ citius dȝ parere: ⁊ hu miditas que precedit masculum in partu erit quasi aqua saniosa: ⁊ aqua que precedit feminas in partu erit quasi sanguinolenta. Et partus mulieꝝ erit grauior qȝ alioruȝ animaliuȝ: ⁊ retentio anhelitus iuuat supra partuȝ ⁊ an helitus ipedit: ⁊ in partu dȝ nodificari vmbilicus: vt nõ exeat sanguis ⁊ aĩa: sed postqȝ coagulatur sanguis super secundinam quasi in specie vermis non nocet solutio il lius nodi. Et aliquandoqȝ tẽpore partus diuidit se sper ma: ⁊ aliquando citius: ⁊ tunc putatur quod fiat abortus Et aliquando exeunt manus coniuncte cum costis ⁊ ali quando ↄiuncte super caput. Et quandoqȝ vnus illaruȝ in exitu cooperit os a frigore: ⁊ hoc cũ diuidunẽ: ⁊ quãdoqȝ due statim egrediuntur: ⁊ quandoqȝ retardantur ⁊ color manuum aliquando in rubeum: aliquando in nigrum. ⁊ quando ante partuȝ exigit humiditas multa: aut sanguis difficultatur partus: qꝛ aufertur lenificatio exitus. ⁊ ri det puer post. 40. dies: ⁊ hec est prima actio quã operaẽ anima rationalis in suo corpore: ⁊ somniat post duos mẽ ses: ⁊ vt putatur tradit obliuioni: ⁊ dico ego ꝙ est: quia discernuntur in illo tempore res sensibiles: ⁊ remanẽt im pressiones in virtute memoratiua ⁊ anterior pars capi tis est mollior: ⁊ non est ita in alijs aĩalibus: ⁊ licet q̃bus dã sit illa pars mollis: tñ nunqȝ est ita mollis vt in homi ne. ⁊ omne animal nascitur cuȝ dentibus preter hominẽ ⁊ aliquando nascitur homo cuȝ dentibus quando tarda tur suus partus: ⁊ post septem menses incipiunt nasci in feriores: sed primo semper sui duo superiores: ⁊ raro na scuntur citius ⁊ abundabat lac post partum: ⁊ sunt que dam mulieres que emittunt lac post partuȝ non soluȝ a collo mamille: sed etiam a poris in circuitu: ⁊ aliquando exit lac sub ascellis: ⁊ aliquando exit pilus cũ lacte: ⁊ ali quando remanet intus: ⁊ facit doloreȝ: ⁊ ego credo quod ille generatur in mamilla. ⁊ durat lac in muliere ꝑ duos annos: ⁊ adhuc aliquando amplius quousqȝ impregnaẽ ⁊ abscinditur eius lac: aut minoratur: ⁊ quãdiu durat lac in abũdantia non venit menstruũ: ⁊ aliquando tñ venit. Et qñ puer ledię i cõplone: multũ nõ viuit vltra. 7. dies. imo aliqñ morię ante. ⁊ qñ egritudo accidit pueris scđm materiã augmentaẽ illa egritudo in augmẽto lune: qꝛ tunc augmentantur omnes humiditates.

¶ Incipit liber .X. De ipregnatione ⁊ eius ipedimento.

ET mulier que non potest impregnari aut abortit cum impregnatur. hoc accidit propter an non: aut ꝓpter aliquaz occasionez sue cõplexionem: aut occasionē membri principalis: ⁊ aliquando erit hoc ꝓpter matricem ⁊ hoc quia calefaciet sperma, ⁊ desiccabit ipsum: aut infrigidabit ipsuz: ⁊ faciet ipsuz congelari. Aut erit sicca ⁊ desiccabit. Aut erit humida ⁊ vetabit coagulationem: ⁊ inducit leuificationez. Aut forte complexio vasoꝝ spermatis dānificabitur: aut orificia venaꝝ matricis erunt oppilata. Aut qꝛ matrix erit multuz profunda. Aut qꝛ erit tortuosa ⁊ posita in loco non naturali. ⁊ non sugit sperma secunduz rectuz. Aut sanguis menstruus dānificabitur in sua complexione. Aut fiet error in prouētu menstruoꝝ: ⁊ significatur ꝓpter hoc ꝙ complexio matricis est mala: ⁊ tunc si prouenit menstruū secundū moduz nālem: ⁊ in eius virtute ⁊ substantia ⁊ in hora prouentus veniat secundū terminos rectos: ⁊ nō fit in orificio matricis duricies: cum post in finez menstruoꝝ in vnum constringi matricē nō contingat. Aut orificiuz matricis nō fit multum molle: tunc huiꝰ mulier de facili impregnaẛ. ⁊ sunt quedaz matrices que de facili tumescunt: ⁊ tunc hoc erit vna causaꝝ que impediunt impregnationem. Et dꝫ matrix in tēpore coitus esse humida temperate: ⁊ eius humiditas est de genere humiditatis sudoris: aut lachrymaꝝ oculi quando inspiciunt solez. Aut sicut saliua hominis quando delectatur in cibo: ⁊ illa humiditas dꝫ esse tempore coitus: ⁊ non post: quia impregnatio iuuatur per siccitatē. Et qn̄ tēpore coitus vadit semen mulieris ad matricem ⁊ non rectificatur per sperma viri: resoluitur in ventositatē ⁊ facit ventrem tumescere. ⁊ sperma viri similiter quando intrat matricē non secundū modū naturalez. Et quando mulier habet plagas in vulua nō pōt impregnari. Et de infirmitatibus est qn̄ adunatur in ea aqua in similitudine ydropis: egritudo difficilis. Et impregnatio est quando duo semina concurrunt simul. sed quando vnum anterioratur vel posterioratur non accidit impregnatio: ⁊ quando mulier tarde eycit semen: tūc masculus qui tarde eycit citius impregnat. Et si sperma fuerit multuz superfluuz in mare aut femina: iuuat ⁊ delectat multuz eycientez. Et quādo mulier somniat coitū tunc clauditur eius matrix: ⁊ apparent in ea sint hominis impregnatiōis. Et qn̄ clauditur matrix super illud sperma: ⁊ accidit mola matricis: ⁊ dico ego ꝙ hec mola accidit secunduz istam viaz in spermate mulieruz: aut quando coit mas: ⁊ intrat sperma femine in matricē. ⁊ non intrat sperma maris: ⁊ quando complexio matricis est bona. ⁊ est temperata in caliditate ⁊ siccitate: coagulaẛ illa materia. ⁊ non lenificatur ad exitum: ⁊ nutritur ex menstruo sanguine sicut aliqn̄ nutriunẛ glandule: ⁊ aliquando causa illius est frigus coagulans predictum sperma. Et generantur quedam orificia quibus eis venit nutrimentum: ⁊ ideo rescinditur menstruositas sanguinis: ⁊ aliquando adunantur humiditates in matrice: ⁊ rescinditur menstruus sanguis: ⁊ putant homines ꝙ ista infirmitas sit mala. sed non est; quia in ista magis alleuiatur matrix. Et dico ego quia qui audit sermonem super spermatis mulieris accidentibus. Et dixit Aristo. velle intellexisse mulierē non spermatizare nō habebit quid respōdeat. Et non omnis eiectio spermatis inducit debilitatē: qm̄ illa eiectio que spermatis est cum est superfluum cōfortat. Et femine auiuz appetunt masculos: ⁊ cū nō habent masculos ouant oua venti. ⁊ aliqn̄ faciunt oua vēti: ⁊ supueniens luxuria masculi īducit eis virtutē gn̄atiuaz.

¶ Liber vndecimus.

ET dicemus radices iam positas. ⁊ iuuam scis: quia omnes res naturales. licet sint propter finem tamen intrat eas quedam necessitas: ⁊ iam scis quot modis dicitẛ necessitas. Et eoruz que sunt pro necessitate. quedā sunt ad finē. ⁊ q̄dā nō: ⁊ scis quō dꝫ distingui aial: ⁊ quō inueniunt eius ꝑme dr̄ie ⁊ sc̄de. ⁊ quō cadūt in earū actiōe ⁊ passiōe. ⁊ quō applicāẛ actiones ⁊ passiones animalibus. Et dico ꝙ prima compositio corporis: est secundum complexionem originalem: ⁊ complexio prima secundum quattuor primas qualitates: sed secunda cōpositio est secundum humores quousqꝫ fiant membra consimilia. ⁊ tertius modus secundum compositionem membrorum secundum quam sunt membra instrumentalia. Et iam scitum est ꝙ ille est antiquior omnibus alijs: sed tamen posterior ⁊ secundum instrumentalia accidit animali quod sit animal ⁊ habeat effectus secundū quos dicatur animal. vt sensus ⁊ motus. ⁊ res pertinentes sibi. Et si membra consimilia essent potentia compleretur substantia animalis ex se ⁊ non esset necessarium tunc facere instrumentalia quibus haberet suum motum: quoniam hoc non fit vt multipliceẛ numerus. sꝫ neqꝫ fit magis pulchrum vel vt vnū suppleat defectū alterius: aut qđ faceret suuz opus propriū: sed vt quodlibet cū alio esset coniunctuz ad faciendaz opus: ⁊ in cōsimilibus vincens est natura vnius originis. ⁊ tunc dicūt ꝙ os est terrestre: ⁊ caro est anima: sed instrumentalia in eis nō attēditur complexio. Et aliquis potest dicere ꝙ sensus pōt compleri vnico membro consimili: quoniaz tactus secūduz quosdaz perficitur carne: secunduz quosdam neruo: sed olfatus per mamillaz venientez a cerebro: ⁊ auditus per neruuz qui expanditur super foramen auditus: ⁊ gustus per neruuz qui expanditur super linguaz. ⁊ tunc dico ꝙ licet quodlibet istorum fiat cum membro simplo. non tamen poterit se cōplere per vnuz simpluz nisi solus tactus. ⁊ tamen preter hec creata sunt ꝓpter tactum mēbra instrumentalia. ⁊ cū his sentitur vt per extremitates digitoruz. sed visus non cōplet se per cristallinuz solum. sed etiaz per ipsos panniculos ⁊ figurez que determinata est oculo: ⁊ de hoc dicemus post. Et inspiratio fit ꝑ nares cum iuuamento diafragmatis ⁊ pulmonis: ⁊ defert aerem ad mamillas olfatus: ⁊ auditus completur ꝑ auriculaz ⁊ eius foramen: ⁊ gustus per linguā: ⁊ quodlibet illoꝝ est instrumentale dixit: sed cetere operationes animales sunt cum partibus consimilibus. Et membrū qđ est principiuz sensus ⁊ motus: est etiaz sentiens ⁊ de numero membroꝝ consimiliuz: ⁊ quia est principium motus ⁊ appetitus ⁊ ire: ⁊ est instrumentale: ⁊ hoc est cor in animalibus sanguinosis. ⁊ in alijs animalibus res similis cordi. Et omne membrum habet suas virtutes naturales sitas in membro consimili: ⁊ suas virtutes animales. ⁊ animatas conculcatas in instrumentalibus: ⁊ tunc particule corporis: ampliori vocabulo possunt dici membra. ⁊ humiditates dicentur cibi aut superfluuz: ⁊ fundamentum humiditatum fuit sanguis. ⁊ illius spissum magis cibat. ⁊ animal sanguineum est magis obtusuz. qđ aūt hꝫ subtilitatē in sanguie est magꝭ ītelligēs.

¶ Liber .XII. De cōplxione ⁊ humiditatibus. Caplm. I.

ET dicamus ꝑmo de complexione in vniuersali. ⁊ deide de humiditatibus. Et dico ꝙ ꝯplexio est res accidēs ex q̄litatū ꝯrariū opatiōe in ꝑticulis minimis:

⁊ diuidentib⁹ ⁊ alterātib⁹ se adiuicē: ⁊ tūc in eis accidit
vna qualitas q̄ dr̄ cōplō ꝯ̄ria ſm oēs cōplōnes equales
ſm oēm speciē: ⁊ opus est vt scias: q2 equale qḋ speculā-
tur medici in suis inquisitionibus nō dr̄: eſt equale in sui
natura: sed quasi deriuatū ab equatione q̄ hab3 eē in sua
specie: sed forte temperantia in hoīe est ꝓpinqua simpli
ci tēperantie: ⁊ nō est ita in ceteris. Et modo dicamus de
tēperantia in hoīe: ⁊ est. 8. modorū: q2 aut erit ſm spēm
sic dr̄: q2 hō est tēpatus re⁹ eq: aut q2 erit tēpatus ſm pro
priā spē3. Et vno mō dicet̄ tēpat⁹ ſm ꝓpā3 spēm: ⁊ alio⁹
dicet̄ tēperatus nō in collatione sui modi: sed ad alteru3
modū in illa specie: vt femina respectu maris. Aut scdm
collationē ad suū modū: vt femia re⁹ feminar: aut dicit̄
temperatū in vno modo respectu alterius in eodē modo
⁊ in eadē specie: ⁊ dicit̄ temperatū in aliquo respectu sui:
ſm diuersum tempus: aut membrū dicit̄ esse temperatū
scdm diuersu3 tempus respectu sui: ⁊ modus prim⁹ est q̄
reperitur in homine in cōparatiōe ad alia aīalia. ⁊ alias
res: ⁊ illud habet latitudinē. ⁊ si fuerit magnus recessus
in ista latitudine non poterit esse homo: ⁊ secundus mo-
dus est i medietate hui⁹ latitudinis: ⁊ est ille modus ho-
mo temperatus in suo modo: ⁊ est illa tēperantia post cō
plementū cremēti: ⁊ ista temperātia in veritate: lic3 nō
sit tēperantia: tn̄ raro reperit̄: ⁊ homo iste nō potest esse
temperatus: nisi omne membrū in ipso sit in dispōne q̄
reducit aliud membrū ad eq̄litatē. sed si qḋlibet mēbrū
speculet̄ in ipso ꝑ se nō reperiet̄ in se temperatū: nisi cu-
tis. vt dicetur post: qm̄ cor est multū calidu3: ⁊ ita debet
esse: quia in eo spiritus ⁊ calor sunt principia vite: ⁊ humi
ditas que est principiū crementi: ⁊ membra principalia
sunt tria. lic3 vnū eorū sit magis principale: ⁊ inter ea est
membrū frigidū: qḋ est medulla que non potest tempe-
rare calorē cordis ⁊ epatis: ⁊ siccitas cordis nō pōt tēpe
rare humiditatē medulle ⁊ epatis. Et medulla non mul
tum est frigida: nec cor est multū siccū: sed cor ſm duo
principalia alia est siccū: ⁊ medulla scdm alia est frigida:
sed modus iste est strictior q̄3 modus primus: ⁊ tamē ha
bet latitudinē. Et hec est complexio que est scdm regio-
nes: quoniam indi habent complexionem suam quā vi-
uunt: ⁊ franci aliam: ⁊ vnus non posset viuere in regione
alterius: ⁊ tunc quelibet pars in regione cu3 sua comple-
xione habet latitudinem in duos terminos. Et modus
quartus est membrū inter duos terminos predictos: ⁊
est magis tēperatum illa parte hominum. Sed modus
quintus est magis angustus ꝓmo modo ⁊ tertio: ⁊ est cō
plexio determinata homini: ſm que3 pōt viuere: ⁊ h3 la
titudinē ⁊ duos terminos: ⁊ debes scire ꝙ omnis homo
habet cōplexionē sibi ꝓpriā. Sed sexta pars est mediu3
inter ipsos duros terminos: ⁊ est in quē habēdo erit ho-
mo ſm statū determinatū optime cōplexionatus. Et se-
ptimus modus est in membris scdm quē omne mēbrū
scdm suam speciem habet qualitatem sibi determinatā:
scdm ꝙ dicitur ꝙ os debet esse magis siccu3 ⁊c̄. Et. 8⁹.
modu3 est temperantia mēbri in optimo mō illiu3 hoīs
cuius est. Et quando speculabuntur species erit maior
temperantia in specie hominum: ⁊ illi qui stant recte sub
equinoctiali debent eē in maiori temperantia nisi forte
mare impediat: ⁊ qui stant in quarto climate post sunt in
maiori temperantia: ⁊ illa speculatio est scdm latitudinē
regionis: ⁊ aliquando accidit ex montib⁹ ⁊ aquis res mu
tantes hec. Sed principalia membra non sunt propin-
qua temperantie: ⁊ caro inter omnia membra est magis
temperata: ⁊ post illa cutis excedit: qm̄ non sentit res tē-
peratas: ⁊ hoc quia neruositas in ipsa tēperat̄ per sangui
nem in extremitatibus venarū: ⁊ homines dīt hic: quia
simile non sentit simile. Et maior tēperātia cutis est ma
nus: ⁊ illius palme. Et palme index: ⁊ indicis eius extre-
mitas. ⁊ ille debet esse index in tactu: ⁊ debes scire ꝙ cu3
dicitur: ꝙ aliqua species est temperata nō in veritate est
temperata vel intemperata: vt hō: quia tunc esset de ne
cessitate illa cōplexio corporis humani: sed dicamus cō-
plexionē temperatā quādo nō declinat a cōplexione hu
mana in aliqua qualitate: ⁊ tunc dicitur temperatū scdm
eius effectum in corpe humano. Et nunc dicemus de di
stemperato. ⁊ scis q2 sunt octo modi. Et est vnus modus
qui non est scdm mām: sicut calor qui est in ipso aer3 acq
siuit ipsum per ignem: aut scdm materiā que dicitur hu-
mor. Et debes scire ꝙ cōplexio que est scd3 materia3: est
duobus modis: aut q2 illa materia penetrat mēbra: aut
quia continetur in venis ⁊ neruis.

¶ Capl3. II. De cōplōne cordis ⁊ spūu3: ⁊ a q̄ spūs nascit̄.

Calidius corpis est spūs ⁊ cor a quo na
scitur ⁊ post sanguis: q2 lic3 di
catur sanguis ꝙ generat̄ in epate: tn̄ necessa-
rio accidit ei calor a corde: ⁊ post sanguinē ca-
ro epatis: que est quasi sanguis coagulatus: ⁊
est frigidior: qm̄ imiscēt̄ in illa carne fila neruosa: ⁊ post
hanc vene pulsatiles nō ꝓpter earū neruositatē: sed q2
recipiunt calorē ⁊ ex sanguine ⁊ spiritu: ⁊ post vene non
pulsatiles: ⁊ post cutis palme q̄ ē tēpata. Et frigidi⁹ i cor-
pore ē flegma: ⁊ post sepū: ⁊ piguedo post: ⁊ capill⁹ post:
⁊ post ossa: ⁊ post cartilago: ⁊ post ligamētū: ⁊ post chorda:
⁊ mēbrana post: ⁊ post nerui: ⁊ post nucha: ⁊ post medul-
la: ⁊ post cutis: ⁊ hūidi⁹ i corpe ē flegma: ⁊ post sanguis: ⁊
post piguedo: ⁊ post sepū: ⁊ postea medulla: ⁊ post nucha
⁊ post caro mamille ⁊ testiculi: ⁊ pulmonis ⁊ epatis ⁊ sple
nis ⁊ renū ⁊ musculi ⁊ cutis: ⁊ iste modus quē posuit Gal.
s3 dz sciri ꝙ pulmo i sui ꝯ̄ne nō ē mltū hūid⁹: q2 oē mē-
brū in sua ꝯ̄ne nāli assimilat̄ suo nutrimēto i sua ꝯ̄ne ac-
cidētali sibi ꝓpinquo: ⁊ pmo nutrit̄ ex sanguie calidiori:
⁊ cū q̄ miscet̄ mltū de colera: s3 adunate sūt in eo multe
supfluitates ex vapore nutrimētor: ⁊ cataro capitis: ⁊ tē
ſm hāc viā ē siccior epate. q2 sua mollicies nō ē nisi acci
dētalr: ⁊ hūiditas mēbri sanguinei ē: q2 sanguis ꝓfundit̄
in alio mēbro mltū ad cremētū. Et lic3 flā sit magl hūi-
dū q̄3 sanguis: op3 ꝙ amittat mltū de sua hūiditate añq̄3
fiat sanguis: q2 flā nāle ē mā sāguis. Et magl siccū i cōpe
est capillus: q2 ē ex vapore sicco: c⁹ hūiditas cum vapo-
rauerit ⁊ coagulabat̄ sicc⁹: ⁊ post hec os qdē hūidi⁹ ē: q2
nutrit̄ ex sanguie. ⁊ q̄dā aīalia sūt q̄ nō nutriūt̄ ab ossib⁹ ⁊
nō capillis: ⁊ post os in siccitate ē cartilago: ⁊ post liga-
mentū: ⁊ post mēbra: ⁊ post vene nō pulsatiles: ⁊ post pul
satiles: ⁊ post nerui faciētes ad motum: ⁊ post cor: ⁊ post
nerui sensuum: q2 nerui motuū sunt magis frigidi ⁊ sicci:
⁊ nerui sensuum sunt frigidi ⁊ sicci: ⁊ non sunt multū sic-
ci. imo accedunt ad temperantiā fere: deinde cutis.

¶ Caplm. III. De etatibus ⁊ accidentibus etatū.

Etates sunt quattuor vl'iter: etas cre-
mentalis: ⁊ vocat̄ anni puero-
rum: ⁊ durat fere vsq3 ad. 25. annos. Et post
etas status vsq3 ad. 35. ānos: aut. 40. Et post
etas diminutionis: ⁊ est cū remansione vigo
ris: ⁊ dicitur etas virilis vsq3 ad. 50. vel pro-
pe. Et etas diminutiōis cū diminutiōe vigoris a. 60. vsq3
in finem. Sed puerilis etas diuiditur in nouiter genita3
⁊ etatē motiuā: ⁊ etatē ante fortitudinē. Et est illa que est
dentiū plātatiuā. Et est etas que est ante luxuriā: ⁊ etas
nouiter genita: ⁊ habens calorem quasi temperatum: ⁊
abundat in humiditate: ⁊ est diuersitas inter medicos
de calore iuuentutis ⁊ puericie: q2 dicunt quidā ꝙ calor

pueritie est itensior: quia tunc magis crescit ⁊ cōplent se tunc in eis appetitus ⁊ digestio: ⁊ hoc quia calor naturalis quē acquiuit ex spermate est maior ⁊ fortior. ⁊ dicunt alij ꝙ calor iuuentutis est acutior: quia sanguis est spissior: ⁊ iō tūc fluit eis sanguis a narib⁹ multū ⁊ q2 ꝯ̄ ē tūc multū colerica: ⁊ cōplexio pueroꝝ est magis declinans ad flegma: ⁊ q2 motus iuuenū sunt fortiores: ⁊ motus nō est nisi pp calorem: ⁊ sunt fortioris digestionis: ⁊ hoc non est nisi: sed appetitus ꝗ crescit in pueris: nō est pp calorē sed pp frigus: ⁊ pp hoc accidit eis appetitus caninus. Et significatio q2 in iuuenibus est fortior appetit⁹ ⁊ melior decoctio est: q2 nō euomunt. ⁊ hñt delectationē in eo qđ comedunt: ⁊ dixerūt ꝙ significatio eius ꝙ sua cōplexio declinet ad colerā: est q2 eis accidunt semp egritudines calide: vt frequētius: vt tertiane ⁊ vomitus eoꝝ est colericus. Et egritudo pueroꝝ est frigida ⁊ humida: ⁊ febres eoꝝ flegmatice: ⁊ maior vomitus eoꝝ est flegma: ⁊ dixerunt ꝙ crementū in pueris nō est de fortitudine caloris in eis: sed pp multā in eis humiditatē: ⁊ adhuc multitudo sui appetitus est ꝑpter diminutionem sui caloris: ⁊ hec sunt ꝓbationes in suis sentētijs. Sed summus medicus diuersatur ab istis: ⁊ videt q2 calor in istis ambob⁹ est equalis ſm radicē: sed calor in pueris est maior ſm quātitatē ⁊ in iuuenibus ſm qualitatē: ⁊ significatio super hoc est: vt si acciperemus penetrare vnū calidū in aquā: ⁊ tñ in lapidē siccū: ⁊ inueniem⁹: q2 calor in aqua est maior ⁊ humidior: ⁊ calor in lapide est minor: ⁊ magis acutus. ⁊ signū ꝙ in pueris est calor: qm̄ pueri generant ex spermate in quo est multus calor: ⁊ ille calor nō obuiauit accidēti cū quo infrigidabat̃: qm̄ puer est semper in augmento: ⁊ secundus gradus non hȝ ꝑpter qđ diminuat̃ calor: quō ꝗ reuertet̃: sed illi qui sunt supra pueritiā nō hñt cām augmentantē calorē nālem: nec habēt cām remittētē: sed ille calor qui est i eis custodit in eis humiditatē radicalē ſm minoritatē: in ꝗ̄titate ⁊ ꝗ̄litate quousq3 perueniat̃ ad etatē diminutionis. Et cū inspexerimus hanc humiditatē nō erit pauca respectu caliditatis: sed erit pauca cū cōparauerimus eā ad cremētū: ⁊ tūc h̄ est qm̄ in hūiditate pueri exigit̃: vt cōseruet calorē: ⁊ vt prestet augmētū. Et vna duarū qualitatū nō sufficit: tūc ergo necessariū est vt sit in medio: vt sufficiat vni duoꝝ post alterū. Et factū est ꝙ humiditas sufficiat cremēto: ⁊ nō calori nāli: quō ergo poterit fundari sup aliquā rē cresētē: que res nō poterit saluare radicē: ⁊ tē remāsit vt illa res humida sit postea sufficiēs cremēto: ⁊ est res scita: q2 illud tēpus etatis est etas maior pueritia. Sed sermo alioꝝ qđ augmentū in pueris est causa humiditatis preter calorē: est res falsa: ⁊ illud est q2 humiditas est mā augmenti: ⁊ mā nō est aliqd agens per se: nisi ꝑ v̄tutē operantē in ipsa: ⁊ res agēs in hoc est nā vł anima nutu dei: ⁊ nō opatur illa vis nisi per calorē. Et qui dixerunt ꝙ in pueris est frigus: sed propter illud in eis accidit appetitus: est falsū: qm̄ ille appetitus est appetitus corruptus: ⁊ est ex frigiditate complexionis. Et nō erit cū hoc digestio nutrimenti. Et digestio in pueris aliqn̄ est ſm optimū modū: ⁊ nisi hoc esset non redderet̃ corpi plus de nutrimēto q̄ ipsum amittat per dissolutionē: ⁊ in tpe crementi. Sed accidit pueris mala digestio ꝑpter magnā gulositatē ⁊ inordinatū modū comestionis: ⁊ q2 comedūt mlta humida: ⁊ suus motus inducit corruptionē hac via in pueris. ⁊ tūc est hec via i cōplexione pueri: ⁊ in etate ꝓpinqua versus supra: ⁊ tunc opus est vt scias: q2 calor post tēpus status receperit diminutionē: ⁊ hoc q2 calor aeris circumstantis aufert humiditatē interiorē. ⁊ adiutoriū etiā calori extrinseco in cōsumēdo humidū est calor nālis itrinsecus: ⁊ pp hoc iuuās ad hoc motus aialis: ⁊ alij qui faciant ad cōseruationem vite: ⁊ post hoc etiā pigrescit nā pati semp istud: ⁊ defendere occasiones accidētes ex istis: q2 oēs v̄tutes corporales habēt terminū. Et hoc i iā scitū est: ⁊ tūc nō erit eax operatio semper: ⁊ tunc si ista virtus esset infinita: ⁊ semper esset restaurās istud qđ dissoluit̃ equaliter remaneret tūc semp res: sed dissolutio augmentat̃: ⁊ humiditas tūc necessariū est ꝙ semp diminuat̃ quousq3 ꝯstringat̃: q2 corpus patitur dissolutionē: ⁊ dissolutio terminat̃ per humiditatē. Et quelibet istarū rerū iuuat ad diminutionē corporis ⁊ ꝯtradicit sue dissolutioni: ⁊ tūc qn̄ res ē ita finita humiditate extinguit̃ calor: ⁊ ꝓprie: q2 sua extinctio est ꝑpter diminutionē materie: ⁊ ꝓprie: ⁊ etiā q2 accidit adhuc humiditas extranea que semp ꝑpter diminutionē digestionis sibi aggregat̃: ⁊ tunc iuuat ad extinctionē caloris duplex modus. Et vnus eorū ꝑpter strāgulationē ⁊ submersionē. Et alius ꝑpter cōtrarietatē in qualitate: ⁊ illa hūiditas erit flegmatica frida: ⁊ illa est mors nālis terminata in omni indiuiduo ſm suā cōplexionem primā: ⁊ quilibet habȝ terminū determinatū diuisū3 in indiuiduis ſm diuersitatem in complexionibus: ⁊ sunt isti termini naturales vite. Et adhuc sunt alij termini mortis qui sunt per accidens vt interfectio: ⁊ tunc ex h̄ ꝗ̊q3 notū est: quia corpora iuuenū ⁊ pueroꝝ sunt calida equaliter: ⁊ corpora viroꝝ ⁊ senū frigida: sed corpora pueroꝝ excedunt equalitatē in humiditate: ⁊ hoc ꝑpter crementum in eis: ⁊ super hoc fundatur probatio. Et est mollicies suorum ossium ⁊ membrorum: ⁊ significat hoc sȳllis adhuc: ⁊ est propinquitas sui ad sperma ⁊ spiritū fumosum ex quibus generabat̃: sed viri maxime illi qui sunt senes: ꝙ cū3 hoc ꝙ sunt frigidi sunt etiā sicci: ⁊ scitur hoc per duriciē suorū ossium ⁊ siccitatē sue cutis. Et argumētū ad hoc est: q2 sunt remoti i hoc tēpore a spermate ⁊ spiritu fumoso. Et ignitas aūt est equalis ipsius ⁊ aliquātulum eos excēdentibus ⁊ acritas ⁊ aquositas magis: ⁊ terrestreitas in viris est: ⁊ in senibus magis q̄ iuuenibus: ⁊ iuuenes magis retificant̃ q̄ senes: ⁊ q̄ pueri in cōplexione: q2 respectu pueroꝝ sunt sicce complexionis: ⁊ respectu senū3 ⁊ virorū humide cōplexionis: ⁊ senes sunt sicciores iuuenibus ⁊ pueris in complexione mēbroꝝ radicalium: ⁊ humidiores humiditate accn̄tali q̄ remolliūt.

Capitulum IIII. De alteratione nutrimenti in aiali.

E T dicam quia cibus suscipit quādam digestionē in masticatiōe: ⁊ hoc quia membrana in lingua ⁊ palato est eadem cum interiori stomaci tunica: quare cōmunicat cum ea in operatione aliqua: cū cibus fuerit aliquantulū masticatus: ⁊ coadiuuat super hoc saliua in qua est calor iuuans ad eius decoctionem: ⁊ propter hanc digestionē triticū masticatū magis maturat apostema q̄ decoctū in aqua vel pistatum: ⁊ significatio super hoc est quia per masticationem admittitur sapor ⁊ odor qui fuerit prius. Et cum peruenit illud stōm decoquet̃ decoctiōe cōpleta. Et nō solū calore stōi: sed iuuamēto circūstantiū. sicut epatis a dextra ⁊ splenis a sinistra. Qm̄ splē nō calefacit ꝑ se: sȝ ꝑ venas multas pulsatiles q̄ veniūt ei a corde ⁊ nō pulsatiles ab epate ⁊ anteriori cū ȝirbo. ⁊ hoc q2 ȝirb⁹ de facili calefit ꝑpter supositatē in eo. Et deinde calefacit stomacū ab anteriori ⁊ a supiori cor: qđ appropinquat stomaco: ⁊ h̄ mediāte calore diafragmatis. Et fit digestio in stomaco cū3 imiscet̃ cum illa materia aquositas potus: generatur ex vniuerso succositas que de facili trāseat ad venas epatis. Et post hāc digōnē ex illa hūiditate attrahit stōs: ⁊ post mittit illā ad itestina: ⁊ post epar sugit humiditatē illam

ab ītestinis per venas mesaraycas: ⁊ sunt vene graciles dure cōtinuate pluribus ītestinis: ⁊ per illas ꝓcedit illa humiditas gracilliando quousq; peruenit ad tantā gracilliationē vt diuidaẽ in venas capillares: ⁊ ille vene adunanẽ in vnā magnā venā in gibbo epatis. Et de illo loquemur post: ⁊ non fieret trāsitus nutrimenti ꝑ illas venas graciles nisi per iuuamētū aquositatis potate: que aquositas nō est alia via necessaria corpi: vt est diuisio venarū capillariū inter tot partes quousq; diuidanẽ per totā subām epatis: ⁊ epar tūc poterit super mām diuisam per ramos indigestionē: ⁊ iō citius fit digestio: ⁊ accidit in illa mā res similis oī decoctioni .s. res spumosa: que est colera: ⁊ fex melācolia ⁊ sanguis: ⁊ si ista decoctio fuerit superabundās fiet inde res adusta: ⁊ si nō fuerit res cōpleta erit multū flegma: ⁊ spuma cōbusta est colera adusta: ⁊ fex adusta est melācolia adusta: ⁊ ambe sunt nō nāles: ⁊ melius est in istis sanguis: ⁊ ille sanguis adhuc in epate erit ycorosus: ⁊ hoc ꝓpter imixtionē eius cū aqua: q̄ indigebat ad eius circuitū intra venas capillares: sed cū intrauerit ille sanguis venas colat se ab aquoso illo tēdēte ad renes ꝑ vnā venā magnā rectā: cū q̄ etiā venit ad renes sanguis dans eis nutrimentū ⁊ residuū tendit ad vesicā: ⁊ sanguis qui remāsit in gibbo mūdificatus stans ibi in vena magna que diuidiẽ in duas: quarū vna tēdit deorsum: ⁊ reliqua tendit sursū: ⁊ post per multos ramos diuidiẽ quousq; perueniaẽ ad venas minutissimas aquarū orificiꝫ exiens paulatī imbibit mēbra: ⁊ residuū huius capituli querat aliquis ex doctrina mea in canone.

¶ Capitm. V. De humoribus.

ET humor est corpus humidū ꝯcurrēs ⁊ alteraẽ ad bonū: ⁊ ē vna pars que accidit ex suba cibi: ⁊ istud qđ est suꝑfluitas poterit aliqñ cōuerti in humorē bonū. ⁊ tñ necessariū eēt auferri a corpore prius q̄ҙ hoc ꝯtingat. Et dico qꝛ humiditatū corporis: quedā sunt prime: ⁊ quedā scđe: ⁊ ꝑme sunt humores q̄tuor: ⁊ scđe sunt quedā suꝑfluitates: ⁊ humiditates q̄ nō sunt suꝑfluitates sunt q̄ sunt diuise a ꝑncipio vt elōgate sunt a suo ꝑncipio. in tm̄ ꝙ potētes sunt trāsire in mēbra sed nō trāsiuerūt cū effectu cōpleto: ⁊ sunt triū modorū: ⁊ vna illarū est humiditas que dispergiẽ per mēbra sicca. Et est habilitata vt trāseat in nutrimētū cū mēbrū habuerit dissolutionē: ⁊ est ad humectandū mēbra cum fuerit desiccata ꝑꝑ aliquē motū fortē. Et 2ª humiditas est hūiditas q̄ ꝓpe est coagulatiōi: ⁊ est cibus alterat⁹ ad mēbra ſm spēm cōplexionis: ⁊ nō ꝑuenit ad cōplemētū: ⁊ tertia humiditas est intrās mēbra a ꝑncipio crēmenti: ⁊ suū initiū fuit ei a mā embrionis: ⁊ ꝑncipiū embrionis fuit ab humorib⁹. Et dico adhuc qđ humiditates humorose que sunt bone: ⁊ suꝑfluitates sunt q̄tuor modorū: sanguis ⁊ colera: ⁊ melā ⁊ flegma: ⁊ sanguis est calidus ⁊ humidus: ⁊ est duorū modorū nālis: ⁊ est rubeus boni odoris ⁊ dulcis: ⁊ est inaturalis duorū modorū: ⁊ est vn⁹ modus quo fit inaturalis: qñ fit hoc mō: nō per imixtionē alicui⁹ alteri⁹ rei extranee cū ipso: sꝫ pot⁹ ꝑ mutatōēꝫ in ipso ſm calorē aut frigus: ⁊ aliqñ fit ꝑmutatio ꝑ mixtionē: ⁊ est duob⁹ modis: aut ꝑꝑ hūorē extrīsecū venientē intra ipsaꝫ: ⁊ corrūpentē illā subām: sicut cuꝫ generaẽ in sanguine spumosuꝫ .i. colera: ⁊ fex .i. melācolia: ⁊ aliqua illarū remāsit in sanguine: ⁊ iste modus ſm diuersas mixtiones variaẽ: ita ꝙ aliqñ fit sicut fex alba vel nigra vel rubea: ⁊ sic mutaẽ aliqñ in odore ⁊ sapore: ⁊ flegma nāle est mā sanguinis: ⁊ flegma dulce in cōparatione ad corpus parū est frigidū: ⁊ in cōparatione ad sanguinē multū frigidū. Et Gal. dicit ꝙ nā nō fecit mēbrū determinatū ad flegma: qꝛ est ꝓpinquū sanguini: ⁊ necessariuꝫ est oībus mēbris: ⁊ iō eius cursus est similis cursui sanguinis: ⁊ tñ dico ꝙ hoc est aut necessitate aut vtilitate: sic determinauimus in canone: ⁊ vtilitas est vt remolliat iuncturas ꝓpter cōstrictionē ⁊ calorē mouentē: ⁊ est portio ei⁹ gipsea que inspissabaẽ in iuncturis ꝑꝑ cōsumptionē suarū prius subtiliū: ⁊ causa salsedinis est imixtio particularū terrestriū amararū cū humiditate aquosa: ⁊ h̄ ſm equalitatē: qꝛ si ꝑticule aduste eēnt multe facerēt amarū: ⁊ sꝫ hāc viā faciūt salsēcū q̄bus operanẽ: vt melior physicus dixit ꝙ illud flegma poterit fieri salsum ꝑ putrefactionē in ipso. Et in trāsmissione colere ad itestina aliqñ accidit opilatio: ⁊ diceẽ colica: ⁊ erit egestio tūc alba: ⁊ color citrinus. ⁊ aliqñ citrinaẽ colera i se. ⁊ accidit cinis in ea. ⁊ sua citrinitas adunaẽ cū aquositate sua. ⁊ est res pessima: ⁊ colera inālis q̄nq; generaẽ in epate: aliqñ in stomaco: ⁊ qđ in epate est subtili⁹ ⁊ cineraẽ: sed pessima generaẽ in stomaco ex adustione vitelline: ⁊ tūc nigrescit combustū ⁊ imiscet nāle cū illo: ⁊ efficiẽ viride ⁊ pessimū cōburiẽ multū: efficiẽ tñ viridissimū: ⁊ istud est q̄si venenū.

¶ Capitm. VI. De calore habentiū sanguineꝫ.

DIxit magr̄ ꝑmus ꝙ oē aial qđ cibaẽ: aut hꝫ sanguinē: aut reꝫ loco sanguis: ⁊ oē aial sanguineū est calidius: ⁊ masc̄e mas. ⁊ iā dixit mihi marinion ꝙ mlieres sunt magis calide: ⁊ ꝑꝑ h̄ patiūẽ mēstruū. Sed abocalis dixit ꝯtrū: ⁊ fuerūt antiq̄ qui putauerūt ꝙ sanguis ⁊ colera fuerint frigidi: ⁊ dixit ꝙ calidū dr̄ multis modis: qꝛ calidū diciẽ: eo ꝙ calefacit tactu sicut ignis: ⁊ dr̄ calidū: qꝛ cū fuerit itra receptū calefacit: ⁊ alijs modis quos numerauim⁹: ⁊ dr̄ calidū: qꝛ multū de sua spē pōt calefacere ⁊ modicū nō: sicut apiū: ⁊ dr̄ calidū: qꝛ tarde deponit calorē quē recipit: sicut plūbū ⁊ corpa cinerosa cū calefiūt ꝓfundāt ignē in se: ⁊ cū abluunẽ redeunt frigida ⁊ sicca: aut est ſm essentiā: vt in lapide: ⁊ per accñs: vt in glacie. Sed aialia aquosa que hñt sanguinē subtileꝫ aquosum sunt timorosa: ⁊ q̄ hñt sanguinē spissuꝫ sunt magis audacia: qꝛ calor magis retineẽ i lapide q̄ҙ in aq̄. ⁊ iō retinent calorē itē diu: vt porci ⁊ camelli: vt boues ⁊ leones. ⁊ ita in hoīe grossi sanguis. ⁊ iō aial nō habēs sanguinē nō hꝫ sepū: neq; ꝯirbuꝫ: qꝛ in ꝯirbo ⁊ sepo est terrestreitas frigida. ⁊ ꝑꝑ h̄ de facili cōiunguntẽ. ⁊ hoc qꝛ in aiali non hñte dētes in mādibula superiori: citi⁹ cōgelaẽ sepū cū fuerit liquefactū: qꝛ ista aialia sunt multū terrestria. ⁊ iō habēt cornua ⁊ vngues: ⁊ nō ita cōgelaẽ sepū ceterorū aialium: ⁊ qñ multiplicaẽ pinguedo in corpore iterfic: qꝛ cōgelat calorē nāle. ⁊ ossa ⁊ sepū nō hñt sensuꝫ: qꝛ sunt adhuc q̄si sanguis cōgelatus. Et sua digō nō est silis digōni carnis. ⁊ postq̄ҙ frigus fuerit potēs supra corp⁹ iducetur mors. ⁊ postq̄ҙ fuerit multiplicata piguedo in corpe resciditẽ generatio. ⁊ ifridabiẽ sanguis ⁊ medulla ossiū est ex dissolutiōe subtiẽ sanguis q nō venit ad ꝑfectā digōnem. qñ via ei⁹ qđ ꝑuenit ad ꝑfectā digōnē: est via ad carnem. Et medulla assimilaẽ spermati ſm vnū modum. ⁊ medulla pueri est sanguinea. ⁊ medulla iuuenū est ex acutiori sanguine q̄ҙ medulla senū. Et medulla est sustentamentum ossis. ⁊ est superfluitas cibi ossis que conuertitur itra in expressione. ⁊ est etiā cibus ad os: ⁊ inter istos sermones non est diuersitas: ⁊ non est mirum hoc. qꝛ medulla cuꝫ est multa poterit ex ea conuerti quid ad cibum. ⁊ tūc nō est opus i hoc medico disputare. ⁊ vl̄r medulla ē sanguis alteratus ad ossis naturā. Et animal qđ hꝫ stricturaꝫ in osse: ⁊ multū osseitatis ⁊ nō indiget sustentamento medulle: nō habet medullā sicut leo: ⁊ iuuat adhoc calor: ⁊ aial nō habēs os nō habet medullā nisi nucham: ⁊ nucha

que circundaẽ spinis. Et medulla licz sit fundamentũz neruorũ: valz tamẽ ad aliud. s. qd est quasi cõtinuatiuũz: ⁊ ligamẽtũ spondiliorũ: ⁊ vtilitas spẽdiliũ: nõ est solum sicut cooperimentũ nuche: sed etiã vt sint origo ossiuz super que fundaẽ corpus: ⁊ putant quidã cũ cõtinueẽ nuche cũ cerebro: ꝙ ideo natura eorũ sit vna: sed errãt in hoc: qꝛ medulla cerebri est frida: ⁊ spinalis medulla est calida: ⁊ significat sup hoc sua pinguedo: sed nucha acquisiuit hanc cõplexionez a corde ⁊ licet sit medulla calida ista nuchalis: nõ tamẽ desiccaẽ: qꝛ recipit humiditatem cõtinue a cerebro. Et qd dixit magister ṗmus: qꝛ putant ꝙ substãtia cerebri sit sentiẽs: ⁊ habeat virtutẽ sentiẽdi: sed nõ est ita: qꝛ est talis qualis medulla est: que est itra ossa: dico ꝙ nõ dolet cerebrũ ꝓpter apostema in sui substantia: sed ꝓpter apostema in suis pelliculis: ⁊ nõ est vetitũ quin in cerebro sit aliqd repositiuũ sensuũz: ⁊ spũs vitalis: ⁊ tñ illud nõ erit sentiens: ⁊ illud est qꝛ cerebrũ est ṗnᵐ visus: ⁊ tñ nõ videt: ⁊ est ṗnᵐ ṽtutis motiue voluntarie: nec tñ moueẽ voluntarie. Sꝫ certe ṗnᵐ istarũ ṽtutũ ẽ spũs: q ẽ in eo vt in archa ṽtutis que defluit ad mẽbra continuata cũ medulla: sicut est testa capitis que est archa medulle. Et nõ opꝫ qd aliquid cũ fuit archa aut trãsitus alicuius virtutis qd ipsuz sit participãs eandẽ ṽtutẽ: sicut duo nerui obtici qui sunt vacui: ⁊ nõ sunt ṽtutes cõtingentes in illis neruis: sed in cerebro est vnũ qd non habꝫ vasa: ⁊ illud est etiã qꝛ ipsuz equat calorẽ spiritus calidi: ⁊ ꝓpter hoc spũs magis equabit sensuz ⁊ motum: aut sicut spiritus qui est in corde ⁊ cõis virtutibus: ⁊ cuz tũc peruenerit ad medullã erũt oꝑationes in quibusdã coꝝ ⁊ magis tunc apparebunt. Et erit ille spũs operans vlr. ⁊ tũc cũ fuerit in ẽpate erit eius ṽtus magis operãs. Tunc igiẽ archa cã medulle erit ſm itentionẽ spũs sensibilis proprie: ⁊ sue equationis nõ: vt sentiat per se in sui subo. Et iã dixit physicus ꝙ tactus est cum equalitate: ⁊ oẽ aial magis equalis cõplexionis sunt sua mẽbra magl tangibilia. ꝓcide testatus est per se: ꝙ medulla nõ est cũ equalitate: ⁊ nõ est sinis exitus a pte cõplexionis ad calorẽ: sed ad frigiditatẽ: ⁊ tũc nõ dꝫ sibi medicus accipe verba ista pp ratiocinationẽ: sed coꝛ est equatũ ſm vnũ modũ in sui suba: qꝛ est carnale: ⁊ si declinauerit declinabit ad cõplexionẽ calidã: que etiã nõ aufert virtutes: sed etiã augmẽtat. Et qd magis impedit coꝛ est cũ nõ obedierint illi spũs ⁊ virtutes cordi: ⁊ hoc qñ illi erũt frigidi: sed nõ est tamẽ necessariũz ꝙ illud qd est magis calidũ magis sentiat. Sed cõsiliũ qd videẽ mihi optime est qd primũ sensibile est spiritus. Et nõ est opus: vt ideo sit archa sue generationis: vt archa sue equatiõis: aut sue custodie sensibilis ꝑcerꝗ est opus vt participet cõplexionẽ qua recipiat a spũ virtutẽ sensibilẽ ⁊ sensuz. Et suba carnalis est magis digna cũ hoc ꝗ substãtia frigida ⁊ humida aquatica: ⁊ istud nõ est iudiciũ meũ certum: neqꝫ credibile. Et notũ est ꝙ spũs est aptus recipere istas virtutes hac via. vt sit calidus: nõ ꝙ sit equalis. Sed inspiratio nõ equat illũ spũm: eo ꝙ infrigidat ipsum tantũ: sed qꝛ vetat calidissimũ qd intẽdit in dissolutione spũs: ⁊ qd intendit diminuere ab illo spiritu euaporationes superfluas: sꝫ mẽbrũ cũ quo erit sensus ⁊ diminutio: sed membrũ iter mẽbra sensibilia vr̃ ꝙ sit magl sensibile qd ẽ magl equale: ⁊ qd est magis eq̃le est magis sensibile: ⁊ cerebrũ factũ est frigidũ eqdistans cordi: vt refrenet calorẽ ⁊ sui ebulitionẽ: ⁊ qd iuuet spiritũ sibi venientẽ aliqua equalitate: que equalitas sit cõueniẽs ad suũ motũ: sed virtus intrat ad cerebrũ a corde ⁊ cũ spiritu: sed spiritus procedẽs in ipꝫ rectificat eius subam multis modis: sicut in nutriri: ⁊ in crescere ⁊ in aliqs: ⁊ tũc cũ fuerit equalis nõ iuuabit ad illã equationẽ: neqꝫ erit equatio: ⁊ tũc singulabiẽ ad vnũz opus: ⁊ nõ veniẽt sup ipsuz operationes multe: quarum vna impediat alterã: ⁊ ꝓpter hoc cũ ille spũs aptatᵘ fuerit ad sensuz: ⁊ trãsiuerit ad epar: ⁊ cõplexionẽ epatis faciet stare cũ fuerit aptatũ ad sensuz: ⁊ motũ: ⁊ dimittet ipsuz tñ ad operationẽ nutrimẽtalẽ: ⁊ tũc ista mẽbra que sunt post coꝛ mutant cõplexionẽ: ⁊ tũc faciũt spũm carere vigore ⁊ illud est essentiale. Et dicimus etiaz ꝙ spũs est maioris virtutis in operatione ſm accidens: ⁊ hoc qꝛ euacuat ⁊ euacuat qꝛ declinat ad oꝑationes alias: ⁊ est istud verũ: qꝛ aia est vna: ⁊ est ṗ coniuncta cũ ṗ mẽbro: ⁊ ṗᵐ istrꝫ anime i medio coꝝ est caloꝛ nãlis. Et anhelitus instrumẽtũ primũ est caloꝛ naturalis: ⁊ cũ illo instrumẽto cõplet oẽs oꝑatiões suas: ⁊ iã positũ est instrm in medio coꝝ. Et multiplicauerũt sanguinẽ ei: ⁊ caloꝛ sue cõplexionis iuit ad exercitationez sui corpis: licꝫ caloꝛ non sit prima causa eẽntialis ad hoc: sed virtus informatiua nõ fecit suturã capitis ⁊ superiorẽ eius partez eque durã sibi similibᵘ: sed fecit illã pꝛẽ multũ mollẽ. ⁊ hoc in paruulis: ⁊ ideo ille puer quasi erit debilis qui hꝫ mẽbra debilia: ⁊ maxime ille qui hꝫ cerebrũ debile: qd creatuz est in sublimitate hoĩs: ⁊ nõ creatũ fuit in multa humiditate. Nũc transeamus ad membra interiorum.

¶ Capitm. VII. De animalibus sanguinẽ habẽtibus.

Dixit oẽ aial hñs sanguinẽ hꝫ cerebrũ: sed aialia marina ⁊ malachie hñt cerebrũ. ⁊ hõ hꝫ medullã maiorẽ respectu sui corporis ꝗ cetera aialia: ⁊ hoc est: qꝛ eius magnitudo est necessaria multũ virtutibus aialibᵘ ⁊ spũalibus ⁊ cogitationibᵘ rõnalis ꝗ non hñt cetera aialia. Sed anothomia in cerebro hoĩs est: qꝛ pꝰ eius tẽdit ad medullã: ⁊ reliqua ad pelliculas. ⁊ tertia ad quosdaz ventriculos plenos spuma: sed nerui sunt q̃si rami emanãtes ab illa: sed illi nerui nõ sunt ꝓprie de sua suba: ⁊ totũ caput hꝫ mediationẽ ſm sui longitudinẽ in su. a vẽtriculis ⁊ suis mẽbranis: vt in illa vacuitate sit iuuamentũ: licꝫ etiã in vẽtriculis anterioribus magis manifestatur spũs sensibilis: ⁊ iã creabaẽ suba cerebri quasi leuis vnctuosa sed illa vnctuositas est pp ħ: vt qd nasciẽ ex illa. s. res neruosa sit viscosa. Sed dixit medicus ꝙ mollicies erat vt recipiat aptã figurã. ⁊ de facili exerceret p talem mãm imaginatio. qñ res hũida de facili recipit impssiones. ⁊ nõ vr̃ mihi istud: qꝛ res humida de facili recipit alterationẽ sed nõ oẽm: sed illã que est cũ diuisione ⁊ receptione figuraꝝ: sed imaginatio ⁊ extimatio nõ fit cũ motu corpis vel diuisione aliqua in corpe: sed nõ fuit leuis nisi eẽt molliens neruos duros: ⁊ esset eis nutrimentum bonũ: ſm gradũ: qñ suba dura non ita dat mãm rel. sed mollis suba: ⁊ vt illud qd nasciẽ ab ea eẽt ṗmo leue ⁊ molle: ⁊ in suis extremitatibᵘ eẽt durũ ſm ꝙ dicemus post in neruis: ⁊ qꝛ necẽiũ fuit ꝙ id qd nasciẽ ex ea eẽt duꝝ ꝗdam: ⁊ sua duricia eẽt duricia cum mollificatõe: tũc necẽ fuit. vt suba a qua nasciẽ eẽt humida. mollis. leuis. vnctuosa. ⁊ hac de cã: vt spũs qui est durus. ⁊ quo indiget ad motũ festinũ iuueẽ p hũiditatẽ. ad hoc. ⁊ fuit spõgiosa vt eẽt facilioꝛ ad motũ. qꝛ duricies in mẽbris est ponderosioꝛ ꝗ humiditas. ⁊ mollicies rara. ⁊ suba medulle est diuersa in partibus. qꝛ anterioꝛ est humidioꝛ. ⁊ posterioꝛ est durioꝛ. Et diuisio facta est ſm ꝑtes ſm distinctiões in mẽbrana dura ꝓut dicemᵘ inferius. ⁊ mollificauerũt ꝑtem anteriorem medulle: quoniã plures nerui sensibiles nascunẽ inde ⁊ ꝓpe auditᵘ ⁊ visus. qꝛ visus est custodia q̃si speculatoris. ⁊ fuit dignus vt esset custodia anterius. Et nerui motiui magis habent ortum a posteriori. ⁊ nascuntur a posteriori nucha que est nuncius cerebri. ⁊ supplet

eius vices in dorsi via: ꝛ est via vt nascant̄ nerui: ꝛ nerui mot⁹ idigēt magl duricie q̄ȝ nerui sensibiles: ſȝ distīcta fuit mēbrana vt esset dr̄ia inter nuchā ꝛ spōdilia. Et accidit inde dubitatio sup hoc: vtrū mollicies cerebri tangit duriciē mēbrane gradate: ꝛ fortasse in eo loco in quo tangit mēbrana medullā: illa mēbrana fit mollior. Et in duplicamēto pāniculoꝝ fuit iuuamentū: qbus eēt in eis sustentamētū venis nō pulsatilibus venientibus ad medullā. Et extremitas huius est ibi vbi cadit sanguis. q. q̄daȝ plana: ꝛ est illud. q. lacuna: ꝛ est a posteriori vbi est situs q. torcularis: ꝛ deinde ex eis accidit ramificatio: ꝛ assimilat̄ sue subē medulle: ꝛ sugunt per orificia sua sanguinē: ꝛ post adunat̄ ad duas vias: sicut dicem⁹ in anothomia serre: ista etiā duplicatio hȝ iuuamentū vt nascant̄ ex ea ligamēta medulle cū mēbrana spissa in eqdistātia serre corone: ꝛ in anteriori pte nascant̄ additamēta que sunt similia mamillis per que fit olfatus: ꝛ dcidūt a mollicie cerebri modicū: ꝛ nō sunt ita duri vt nerui: ꝛ iā cooperiūt medullā cū duplici mēbrana dura versus testaȝ: ꝛ molli versus medullā: ꝛ facte sunt ne medulla testā tangeret ꝛ lederet̄ ab osse: ꝛ iō ista supficies iterior ossis est mollior. Et ista mēbrana licȝ sit custodia medulle: tñ est ligamētū ꝛ cōtinuatiuū venarū pulsatilū que sunt supra medullā: ꝛ est q̄si secūdina que est subm texture venarū: ꝛ pp̄ h̄ intrat adhuc suba medulle in multis locis ꝛ vadit ad ei⁹ vētriculos: ꝛ terminat̄ a posteriori: qꝛ ei nō ē opus plus pp̄ eius duriciē: ꝛ mēbrana dura non applicat̄ medulle: nec alie mēbrane oi loco: sed eleuat̄ sursuȝ: ꝛ cōtinuatio inter illas est p venā que trāsit e dura mēbrana ad subtilē. Et spissa mēbrana cōiungit̄ cū osse p quedā mēbranalia ligamēta que nascunt̄ a spissa: ꝛ coniungunt̄ illa cum serra: ne cadat sup medullā: ꝛ ista ligamenta trāseūt substantiā vsqȝ ad supficiē extrīsecā teste: ꝛ stāt ibi quousqȝ texat̄ ex eis mēbrana que cooperit testā: ꝛ in hoc ligatur hñ dura mr̄ cū osse. Et medulla hȝ in sui lōgitudine tres dimensiones in vētriculos: ꝛ ois vētriculus hȝ in sui latitudine duas ptes: ꝛ tūc pars anterior manifeste diuidit̄ in duo: dextrū ꝛ sinistrū: ꝛ sunt vnius q̄titatis: ꝛ illa pars anterior iuuat olfatū: ꝛ super electionē supflui p sternutationē: ꝛ adiuuat ad diuisionē spūs visibilis: ꝛ iuuat super opa vtutis formatiue: ꝛ in cōprehēsionib⁹ extrīsecis: ꝛ vētriculus posterior est magis vt ipleat vacuitatē membri magni: ꝛ illud est nucha: ꝛ in illo est distinctio scđm post spiritus visibilis: ꝛ viget ibi virtus memoratiua: ꝛ tñ est minor pte anteriori: ꝛ cū hec diminuunt̄ gradatiȝ q̄usqȝ crect ex se nuchā ꝛ pcedat inspissando sm̄ pportionem qua durescit. Sed vētriculo medialis est quasi trāsitus ꝛ via ab anteriori: ꝛ inter anteriorē ꝛ posteriorē: ꝛ iō magnificabat̄ ꝛ elongabat̄ a dextro de magno ad magnuȝ: ꝛ mediāte ipso cōtinuat̄ spūs anterioris cū virtute posteriori ꝛ declinat ad virtutē memoratiuā: ꝛ tegit se tegmento sperico ꝛ iterius ꝯcauo: ꝛ hoc vt nō incurrat occasiones extrinsecas: ꝛ vt sit fortis ad patiendū cōtactū membrane gradate: ꝛ ad ipsaȝ cōiungunt̄ ventriculi anteriores: ꝛ ista via est vnus vētriculus p se. Et est via deferēs a formatiua ad memoriā: ꝛ tunc bene cōplebit̄ cognitio sic tu scis: ꝛ signū situs vtutū in istis est pp̄ egritudies earū que destruūt opationes. Et mēbrana subtilis itrat in vētriculos cerebri ꝛ coopit illos quousqȝ pueniat ad partē posteriorē: cui sufficit sua durities loco coopimēti mēbrane: ꝛ anterius cerebri sunt vie serrose in qbus transit spūs aīalis: sicut in suis ventriculis: qꝛ nō in oī tpe apiūt̄ illi vētriculi: neqȝ amplianī: aut spūs paucus est: vt per hunc vētriculi aperiant̄ tñ. Et qꝛ spūs cōplet suā opationē alteratione ex cōplone cardiaca ad cōplexionē medulle: ꝛ hoc est p decoctionē qua ibi decoqt̄: decoctio do istius erit per motū ꝛ diuisionē mā̄e in locis decoctionis sm̄ modū decoctionis in epate: sed serra est magis aperta q̄ȝ posterior est: quia est proportio serre ad serram que est mēbri ad membrū: ꝛ causa q̄re posterior pars fuit minor anteriore est ibē: ꝛ inter ventrē: ꝛ vētriculū inferiorē postremū diuidunt̄ due vene maiores que transeunt ad medullā quas noiabimus: a qbus pcedunt rami cōtexti quasi in secūdina q sunt sub medulla: ꝛ facta sunt istis ramis sustentamēta quasi glādule que implēt vacuitateȝ que est iter illas: sicut ꝛ in alys venis ramificatis: qm̄ caro glādulosa implet vacuitates aliarū: ꝛ iste glandule cōiungunt̄ cū figura ramoꝝ sm̄ modū predictū texture venarū vt supra: ꝛ dilatant̄ sm̄ dilatationē ramoruȝ q̄usqȝ cōpleat̄ ramificatio: ꝛ stet textura sm̄ similitudinē secūdine: ꝛ ibi qescunt: ꝛ particule medulle que cōprehendūt ptē mediā sue particule que sunt supra sunt q̄si in figura vermiculi: ꝛ ille particule sunt serrose: quasi sm̄ longitudinē: ꝛ cōiuncte vna cū altera: vt habeat quo amplietur ꝛ quo cōstringat̄ ad modū vermis: ꝛ pars interior q̄ est super mēbrana ꝛ mēbrana que ꝯtinet medullā: ꝛ est illa mēbrana cōposita sup duo additamēta que sunt q̄si crura: ꝛ sunt quasi ppinqua: neqȝ sunt multū remota: neqȝ multū ꝓpinqua: ꝛ sunt apposita duobus ligamētis que dr̄ chorde: ꝛ hoc ne auferant̄ aliqñ vermiculi: ꝛ qñ angustata fuerit sua latitudo colligit illa: ꝛ pdicta mēbrana natat supra duo additamēta predicta: ꝛ capita illaruȝ cū eleuant̄ habēt modicā distantiā: ꝛ ligamenta sua sunt quasi capilli: ꝛ illa portio que est silis vermiculo cū ipsis additamētis cōiungit ea: ꝛ claudit distātiā que media est iter illas: ꝛ cū cōstringit̄ ad locū ampliū: ꝛ dilatat̄ eorū latitudo: ꝛ recipiūt distantiā modicā: ꝛ hoc cū cōstringit̄ vermiculus: ꝛ vermiculus qui vadit posterius ē gracilior alys: ꝛ aliquātulū tumescit: ꝛ ista duo additamēta assimilant̄ duabus vys: ꝛ ille due vie nō habēt in se asperitatē: sed potius planiciē: vt melius possint ꝯplicari: vñ etiā simul poterūt mouere cū mouent̄ q̄si eēnt res vna. ꝛ in cerebro sunt duo foramina ad expellēdū supfluitatē ꝛ vnū anterius: ꝛ reliquū a medio basis: ꝛ in ventriculo posteriori nō fuit foramē: qm̄ ipse est in vltimo: ꝛ paruus respectu alioꝝ: ꝛ pp̄ hoc non patit̄ foramen. Et ventriculus intermedius cōmunicat cū extremis: ꝛ iam positus est: ꝛ etiam locus per quem exit supfluitas a nucha: ꝛ est ille ei pn̄pzius: ꝛ posterior pars communicat: ꝛ in via medy: qm̄ due vie ex trāsuerso pcedētes cōueniūt in vnuȝ foramen: cuius initiū vie est in mēbrana subtili: ꝛ trāsit in mēbranā dictā: ꝛ cū pertrāsierit aliquātulū in mēbranā: obuiat cuidā vie que assimilat̄ glādule: ꝛ ē quasi spera depressa in vtraqȝ parte: ꝛ est illa substātia inter membra dura: ꝛ foramē basis: ꝛ in alia via reperit̄ os colere. Et iā dixit Arist. q̄ nō est in suba medulle sanguis: ꝛ debes intelligere q̄ nō est in suba eius sanguis sm̄ q̄ iam mutatus est in aliā humiditatē: ꝛ dixit q̄ nō sunt vene in sui substātia. Et voluit itelligere: qm̄ ille veniūt: ꝛ dilatant ad mēbra: ꝛ orificia venarū transeūt in illā quousqȝ pñt sugere ab eis necessariū nutrimētū. Et i suba sua nō est textura venarū sicut in carne vel corde vl' epate: ꝛ testa superior est spissior: vt melius defendat̄ ab occasionibus: ꝛ est vt sit lenior: ꝛ medulla est frigidior inter membra pn̄cipalia: ꝛ hoc percipitur tactu. Et dico: quia quādo erit medulla remota ab extremitatib⁹ corporis: ꝛ est pn̄cipium neruorum motiuorum ꝛ sensuum: ꝛ nerui motiui: cū remoti fuerunt a suo pn̄cipio debilitāt̄: vt nō possint mouere extrema corporis: tunc creata fuit nucha. vt esset principiū illorum neruorū a propinquo: licȝ etiā

in ea sit iuuamentum ad retentionem spondilium. Et si
caput esset principium neruoꝝ oium. eius quātitas de-
beret esse maior. et tunc ponderaret supra corp⁹ nimiuȝ.

¶ Capitulum. VIII. De anothomia neruoꝝ.

Sed iuuamentū neruoꝝ quoddā est per se
quoddā ꝑ accñs: ⁊ ꝑ se est illud qḋ dat
mediāte sensu medullā: ⁊ motū ad oia mem-
bra. Et iuuamentū ꝑ accñs est qḋ nerui oriūē
a cerebro: ⁊ faciūt carnē nimis fortē: ⁊ faciunt
membra īsensibilia sentire: vt epar pulmonē: ⁊ splenē re
nes: ⁊ hoc cū fuerit apostema in eis vel ventus. ⁊ princi-
piū neruoꝝ est scdm modū ꝑdictū medulle: ⁊ eius extre
mū est cutis a qua fila quedā sunt venientia ad cutē que
īmiscenē neruis in cute. Et medulla est pn̄m duplr̄ neruo
rū: q: quedā est principiū medulle mediate. ⁊ q̄dā est pn̄
cipiū sine medio: ⁊ pōt sciri hoc per neruos descendētes
a capite ad mēbra iteriora vt epar ⁊ pulmonē: qm̄ illi ner
ui qui elongati sunt a pn̄cipio suo firmanē musculis: ⁊ ap
posuit eis quoddā corp⁹ qḋ est mediū iter neruū: ⁊ carti-
laginē: ⁊ est ꝯueniēs i sui subla neruis qn̄ iclinanē: vt epi
glotis: ⁊ aliud qḋ est in radicibus costarū: ⁊ tertiū est in
loco ad quē finiē pectus: ⁊ alij nerui qui dāt sensuȝ ⁊ mo
tū ſm viā rectā: q: sunt propinquiores suo pn̄cipio: ⁊ non
fuit eis necesse tortuositas: vt eēnt duriores: ⁊ fortiores:
⁊ ideo faciens sensum nascitur ab anteriori: qḋ est magis
humidum. Et motiuus a posteriori: qḋ est magis siccū: ⁊
a medulla nascunē. 7. paria neruorū. Et primū par habȝ
originē a duab⁹ medullis pmis anteriorib⁹: vbi. s. nasciē
due mamille olfatus: ⁊ est paruū ꝑforatū: ⁊ ille qui ve-
nit a dextra vadit ad sinistraȝ: ⁊ eꝯ: ⁊ supponunē sibi in
modū crucis: ⁊ ita ꝓcedit illud par ad oculos: ⁊ aperiun-
tur illi nerui quousq; poterūt recipe in suis orificijs hu-
morē vitreū: ⁊ qn̄ trāseunt suā fixionē ꝓcedunt ſm viā
rectā: ⁊ iā dixerunt isti fixioni tria iuuamēta: ⁊ est vnuȝ:
vt sit spūs exiens ex vno oculo ad aliū: cum peruenit ad
pmū aliquā occasio: ⁊ ꝑꝑ hoc cū claudiē vnus oculus vi
goraē alius: ⁊ scdȝ iuuamentū: vt spūs redeant in eadeȝ
distantia: ⁊ hoc ne oē visum videaē duo: ⁊ iuuamētū ter-
tiū ē: vt iter se in sui ꝯiunctiōe ꝯfortēē ⁊ nō ꝯfortāē in trā
a sui cōiunctōeq; vr̄ q̄ ibi sit eoꝝ origo: ⁊ scdȝ par nasciē
post originē pmi paris. ⁊ exit post ꝯcauitatē ossis oculi:
⁊ diuidiē in musculos oculi. Et istud par est grossuȝ mul
tū: ⁊ hoc est ꝓpinquū medulle humide. s. sue origini: ⁊ ita
nimis esset debile ꝑꝑ sui mollicie nisi eēt grossuȝ multū.
Et ꝓpṫe q: nō iuuaē istō par ab alio: q: par tertiū moue-
tur ad mouēdū mēbrū magnū ſm medullā inferioreȝ: ⁊
tūc nō pōt iuuare scdȝ par. imo est opus vt iuuaē ab alio
sicut dicem⁹ post. Sed par tertiū nasciē a medio ei⁹ me-
dulle q̄ est anteri⁹: ⁊ ei qḋ est posteri⁹ sub basi cerebri. Et
misceē modicū cū q̄rto pari: ⁊ post diuidiē ab illo ꝑ. 4. ra
mos: ⁊ est vn⁹ ram⁹ exiēs ꝑ foramē qḋ itrat venā apople
ticā quā numerabim⁹ post: ⁊ descēdit ꝑ collū q̄usq; ꝑue-
niat ad diafragma: ⁊ post dscēdit ad mēbra nutritiua. Et
alius ramus descēdit ꝑ foramē qḋ est in osse timporum
postq̄ recessit ab illo loco cōiungiē cū neruis qui veniūt
a pari q̄nto. Et alius ram⁹ qui eleuaē per foramē per qḋ
exit ram⁹ scdi paris: q: hȝ ꝓcedere ad mēbra q̄ sunt an-
teri⁹ in facie ⁊ nō eēt bonū: vt trāsiret ꝑ foramē pmi pa-
ris: q: supiduceret ei angustiā: ⁊ ipediret ei⁹ effect⁹ nobi
lissim⁹: q: est nobilior alijs sensib⁹: ⁊ cōstringereē illi: ⁊
impedireē su⁹ effect⁹: ⁊ iste ram⁹ postq̄ exierit modicuȝ
diuidiē ꝑ multos ramos. scȝ ꝑ tres: ⁊ vna ps vadit ad la-
chrymalia: ⁊ ad maxillas: ⁊ timpora ⁊ frontē: ⁊ ad palpe-
braȝ: ⁊ ps scda per foramē trāsit: qḋ est in osse nasi: ⁊ pene
trat ad nares in suis pāniculis: ⁊ 3ᵃ. ps q̄ nō est ꝑua de-

scēdit ꝑ vacuitates: ⁊ postq̄ exit ab alia vacuitate rami-
ficaē in duo: ⁊ vn⁹ ram⁹ itrat ꝑ os: ⁊ diuidiē ad dētes sic
distiguiē manifeste ꝑ anothomiā: sȝ alia pars non ita be-
ne: ⁊ pars hui⁹ rami diuidiē ad mandibulā supiorē: ⁊ ali⁹
ram⁹ diuidiē in cutē faucuū: ⁊ in extremitatib⁹ nariū: ⁊ in
labro supiori: ⁊ iste sunt ptes paris tertij. Sȝ ram⁹ q̄rt⁹
hui⁹ paris tertij trāsit ꝑ vnū foramē qḋ est in mādibula
superiori: ⁊ vadit ad linguā: ⁊ diuidiē in ramos in duplo
ligue supiori: ⁊ dat ei sensuȝ ꝓpriū ⁊ gustū: ⁊ qḋ residuū
est de illa ramificatione diuidiē ad dētes iferiores: ⁊ mā
dibulā iferiorē: ⁊ labiū iferi⁹: ⁊ ps q̄ venit ad linguaȝ est
subtilior q̄ que vadit ad oculū. Et hoc q: equiparatur ei
in fortitudine: q: ista ps est remota ab humiditate me-
dulle: ⁊ efficiē ꝑꝑ hoc fortior: ⁊ reliq̄ ps q̄ vadit ad oculū
opȝ q̄ sit grossior: q: est debilior eo qḋ est ꝓpe humide.
Sed par q̄rtū nasciē post tertiū: ⁊ est ꝓpinquius medul
le basis. Et misceē cū. 3. ⁊ post diuidiē ab illo sic diximuȝ
⁊ venit ad palatū: ⁊ dat sensum: ⁊ est par modicū: ⁊ est du
rius. 3. ⁊ hoc q: palatū: ⁊ ei⁹ pāniculus dȝ esse durius q̄
pāniculus ligue. Sed par quintū q̄libȝ ramus illi⁹ findi
tur ꝑ duo: ⁊ aliq̄ ꝑ. 4. q̄rtas: ⁊ nasciē a duab⁹ ꝑtibus me
dulle: ⁊ ps pma vtriusq; ramoꝝ isti⁹ paris vadit ad telā
auricularē dispgiē ꝑ illā: ⁊ ista pars nasciē in veritate ab
anteriori medulle: ⁊ cū ea sit sensus audit⁹. Et ps scda est
minor pma pte: ⁊ exit ꝑ foramē ossis petrosi: ⁊ duciē per
foramē cecū: q: est multū tortuosum: ⁊ fuit tale: vt eius
iter esset lōgius q̄tenus neruus in via longa esset durior:
⁊ postq̄ ita ꝓcessit cū neruis paris tertij: ⁊ vadit plus ad
ptes manifestas maxillarū: ⁊ qḋ remāsit de istis iuit ad
musculos timpoꝝ. Et neru⁹ gustus nascebaē a pari q̄rto
⁊ neruus audit⁹ a pari q̄nto: ⁊ hoc q: neruus audit⁹ est di
scoopert⁹ ad recipiēdū aerē sonoꝝ. ⁊ iō fuit durū ad resi-
stendū occasionib⁹. ⁊ iō nascebāē a posteriori. ⁊ sunt mul
ti musculoꝝ timpoꝝ nerui. ⁊ icuruanē esse. ⁊ posuerunt
musculū oculi sup vnū neruū. q: foramina oculoꝝ indi-
gent aptitudine per neruū magnū ꝯcauū deferētē visuȝ:
⁊ tūc ꝯcauitates oculoꝝ nō patiebāē occupatōe oculoꝝ
a se: aut foramina multa: sed nerui timpoꝝ idigebāt du-
ricie: ⁊ nō idigebāt grossitudie: q: grossicies iduceret eis
pōdus: ⁊ grauitatē ad motū: ⁊ adhuc exit⁹ eoꝝ est eis petro
suȝ durū: ⁊ patiē: vt in eo sint foramia mlta. Et par sextū
neruoꝝ nasciē a posteriori cerebri: ⁊ est ꝯtiguū cū q̄nto:
bis cōiunctū cū q̄nto: ligamētis: ⁊ mēbrana. ita q̄ vr̄ esse
vnicus neruus totū: ⁊ post diuidiē ab illo: ⁊ exit a forami-
ne. qḋ est propinquū facere laude litere: ⁊ ante suū exi-
tū ramificabatur in partes tres: ⁊ omnes illi rami exiue-
runt per illud foramen in vnum: ⁊ vna pars illoꝝ vadit
ad nodū gutturis: ⁊ radices ligue: vt iuuet par septimū i
suo motu: ⁊ alia ps descēdit ad musculū spatularꝝ: ⁊ ad il
lud qḋ ei propiquū est: ⁊ plus illius spargiē super muscu
lum amplum in spatula: ⁊ est ista pars bone quātitatis.
Sed pars tertia est maior istis duabus partibus: ⁊ vadit
ad omnia interiora vbi ascendit vena apopletica: ⁊ ꝯiun
gitur cum illa vena. ⁊ cū fuerit prope epiglotū ramifica
bitur per multos ramos. ⁊ illi rami intrabunt musculos
epiglotis. quorū capita sunt versus sursum. ⁊ cooperiūt
epiglotū. et suas cartilagines. et cū ꝑtrāsierint epiglotū
exeūt ab illo q̄dā rami. ⁊ itrāt musculos quoꝝ capita sūt
v̄sus vnū. et sunt illi q̄ iuuāt ad cooperimētū cimbalaris
supra nodū gutturis. et ad ei⁹ aptionē postq̄ necuȝ fuit.
vt traherent versus vnū. et ideo vocabitur neruus trāsu-
uersus. Sed fecerūt istuȝ trāsuersuȝ descēdere a medul
la. q: nucbati nerui si eleuareē: eleuareē oblique nō re-
cte a suo pn̄o: ⁊ nō traherēt ad vnū cōuenieter: sȝ sūt crea
ti a pari sexto ꝓpter h̄: q̄ illō qḋ est in illis de neruis le-

nibus: ⁊ lenificatione illud qđ erat de mollicie in pari quinto. Et tunc iam sparsi sunt in musculis faciei: ⁊ sibi pertinentibus. Et septimū par non descendit recte sicut sextū: sed obliquū: ⁊ q̄r omne ascendēs ⁊ post descēdens: opꝫ q̄ firmet̄ super fundamentū ad modū rotule: hac de cā posuerūt neruos istos septimi paris fortes: sicut est videre in situla putei ascendente ⁊ descendente: ⁊ duros ⁊ lenes: ⁊ tunc nō fuit tale istud par sicut arteria magna: ⁊ ascendētes istius paris rami in sinistra p̄te obuiant huic arterie: ⁊ ista arteria est recta: ⁊ ampla: ⁊ inoluit̄ ascēdēs cū ista arteria: sed nō est in eis posita firma cōsolidatiō: sed ascendens a p̄te dextra nō habet vicinitatē cū ista arteria s̄m narrationē p̄mā: sed accidit ei vicinitas p̄ quādā ramificationē exeuntē ab illo: ⁊ etiā: q̄r amisit rectitudinē in situ cū obliquabat̄ ad ascellas: ⁊ tūc nō pōt deficere a bonis ligamētis cū eo supra qđ est firmatū: ⁊ hoc quia recuperauit in ligamētis qđ accidit ei ex gracilitate. Et sapientia in faciendo istos ramos a suo p̄ncipio elōgari: fuit: vt quatenus in elōgatione nerui recedētes eēnt fortiores: ⁊ magis duri: ⁊ fortior de neruis recedentibus est ille qui spargit̄ inter cimbalarē: ⁊ cōcauitatē pectalis: ⁊ nomē nō habētis cū ramis quorundā neruoꝝ ad iuuamentū. deinde isti nerui descendūt ⁊ faciunt se ramos in mēbranis diafragmatis: ⁊ in eoꝝ musculis: ⁊ in corde ⁊ pulmone: ⁊ in suis arterijs: ⁊ venis: ⁊ qđ residuū est transit in diafragma: ⁊ cōmunicat cū eo qđ descendit a parte tertia. Et sparguntur in mēbranis splenis: ⁊ epatis: ⁊ alioꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ finit̄ ad os planū. Sꝫ ēt par septimū suū initiū est a termino cōmunicāte termino medulle: ⁊ nuche: ⁊ vadit plus de eo: ⁊ spargit se ad musculos mouētes linguā: ⁊ totū residuū de hoc est fortasse sparsū i alios musculos vicinos istis: sed nō semp: sed q̄r alij nerui fuerūt ad alia opera: ⁊ nō fuit bonū: vt facerent foramina multa in anteriori: neq3 versus vnū fuit magis dignū: vt venirent motores ligue ab isto loco: postq3 venit situs sensus ab alio loco: sed sunt nerui spondilium. Sed nerui qui nascuntur a nucha: ⁊ sunt nerui qui p̄cedūt a nucha per collū. 8. paria. Et est vnū par cuius exitus est a spōdili p̄mo: ⁊ spargit̄ in musculos capitis: ⁊ est par modicū: ⁊ fuit melius: vt suus exitus esset gracilis: sicut tu scis in cap̄lo de ossibus: ⁊ scđm par suus exitus est inter spōdilia. s. p̄mū: ⁊ scđm. Et intelligo foramen nominatū in cap̄lo ossium: ⁊ plus de eo ducit sensū tactū ad caput cū subit oblique ascendit super spondilia: ⁊ reuertit̄ tortuose ad anterius: ⁊ spargit̄ sup partē siluestrē auricularū. s. tortuosū: ⁊ tūc recuperat incurtationē p̄mi paris nō potentis de sui paucitate ramificare per illas partes ad quas ramificat̄ scđm par: ⁊ qđ respectu secūdi est de isto pari intra musculum qui est a posteriori colli: ⁊ etiā musculū planū: ⁊ adducit ei motū. Et par tertiū eius origo est: ⁊ suus exitus a foramine qđ est inter spōdile scđm ⁊ tertiū: ⁊ tūc ramificat̄: ⁊ vnus ramus spargit̄ intra musculū: ⁊ in eo sparguntur ramuli eius qui cōstringunt caput ad collū: qui diuertūt caput dextra ⁊ sinistra: ⁊ deinde eleuāt se ad spinas spondiliū: ⁊ qñ applicabit̄ cū eis cōiunget se cū radicib⁹ spinarū. deinde ascendēt ad earū capita: ⁊ miscebunt̄ cū ligamētis: ⁊ mēbranalibus que nascunt̄ ab illis spinis. deinde perforāt tendētes ad partes auricularū: ⁊ in alijs animalibus ab hoie vadunt vsq3 ad auriculas: ⁊ mouēt musculos auricularū: ⁊ alius ramus aripit: anterius vsquequo intret musculū. Et initio sui ascensus immiscent̄ cū eo vene: ⁊ musculi circūuenientes ipsū ex omni parte: ⁊ hoc vt erit fortius in se: ⁊ iā etiā miscet se cū timporib⁹: ⁊ etiā cū musculis auricularū brutorū: ⁊ maior eius sparsio est in musculis fauciū. Et par quartū suus exitus est a foramine qđ est inter tertiū spōdile ⁊ q̄rtū: ⁊ diuidit̄ ab anterius: ⁊ posterius: ⁊ suū anterius est paruū: ⁊ iō inoluit se cū quinto: ⁊ iā dixerūt q̄ ab illo trāsit ramiculus ad moduꝫ texture aranee: ⁊ tēdit supra venā apopleticā quousq3 penetrat ad diafragma: sup ambas partes diafragmatis: que diuidit pectus: ⁊ maior eius tēdit sursū: ⁊ tūc intrat fundamenta musculoꝝ quousq3 perueniat ad spinas: ⁊ tunc transmittit ramiculos ad musculū colli siluestris: qđ est inter collū siluestre: ⁊ caput. Deinde diuertit se ad anterius: ⁊ cōtinuat se in musculis maxillarū: ⁊ auricularū in brutis: ⁊ antequā descendat ad dorsum. Et par quintum eius exitus est a foramine q̄ est iter quartū ⁊ q̄ntū: ⁊ ramificat se in duo: ⁊ vn⁹ illoꝝ est anterior: ⁊ est minor eo qđ itrat musculū maxillaꝝ: ⁊ musculū facientē declinare: ⁊ oēs alios musculos cōmunicantes cū capite: ⁊ collo Et secūdus ramus diuidit̄: ⁊ vn⁹ illoꝝ est medius inter p̄mū ⁊ scđm: ⁊ ramus secūdus itrat sup̄iorē partē spatule: ⁊ miscet se cū partibus sexti ⁊ septimi. ⁊ ille etiā ramulus scđs miscet se cū ramis q̄nti ⁊ sexti ⁊ septimi: ⁊ trāsit ad mediū diafragmatis. Et par sextū septimū ⁊ octauū exeūt ab alijs foraminibus scđm ordinē. Et par octauū hꝫ exitū p̄ foramē cōicans iter postremū ceruicalis: ⁊ p̄ncipiū dorsi: ⁊ imiscēt̄ sui rami mixtiōe forti. Sed plus sexti itrāt sup̄ficiē spatule: ⁊ vna p̄s illius: qđ est p̄s q̄rti: minus p̄te q̄nti intrat diafragma: ⁊ septimi plus itrāt adiutoriū: licꝫ q̄dā sui ramuli itrēt in musculos capitis ceruical ⁊ dorsi: ɔcomitātes ramulū q̄nti itrāt ēt diafragma. Sed. 8. post imixtionē itrat aseyd cutē: ⁊ brachij: ⁊ illius intrat nihil diafragma: sed qđ procedit de q̄nto ad p̄tem minus nō trāsit spatulā: ⁊ ēt de septimo nihil transit ad iutoriū: sꝫ qđ venit de spatula ad aseyd exit de. 8. inuolutū cū p̄mo q̄ nascit̄ de spōdilibus. ⁊ ad dorsū vadit. sed de istis etiā dederunt diafragmati partē: p̄ter neruos nuche: vt sit illud qđ descendit ad illos veniēs ab altero: ⁊ sic meliorabit̄ ibi partitio ⁊ p̄prie cū est itentio ad ipsaꝫ mēbranā: que mediat pectus: ⁊ nō fuit possibile q̄ venirēt ad ip̄m nerui a nuca recte: sine fractiōe ad angulū rectū: ⁊ si oēs nerui descēdētes ad diafragma descenderēt a cerebro esset iter minus lōgū: sed posuerūt cōtinuationē neruoꝝ cū diafragmate mediocriter: q̄r nō eēt ɔtinuatio eoꝝ cū diafragmate bona: sꝫ cōtinuarent̄ cū extremitatib⁹: ⁊ p̄p̄ h̄ ɔtinuāt̄ in medio: aut si eēnt ɔtinuate cū eo s̄m periferiā: ⁊ nō eēt ɔtinuatio s̄m viā rectā: q̄r musculi faciūt motū cū extremitatib⁹: ⁊ circūferētia est illō qđ mouet̄ de diafragmate: ⁊ tūc opus est: vt neruu finiāt̄ ad ipsaꝫ: ⁊ nō p̄n^m eoꝝ in ipsa. Et tūc q̄r necū fuit: vt intret diafragma neru⁹ ɔtinuabat̄ cū eo: ⁊ ei⁹ ɔtinuatio custodit̄ p̄ mēbranā descēdētē in medio pectoris: ⁊ q̄r operatio hui⁹ mot⁹ est nobilis: ponebāt̄ p̄lia p̄n⁹ suis neruis: ne si vnū eēt cito lederet̄. Sꝫ nō nerui nuchales q̄ sunt i spōdilib⁹ pectoris: sꝫ hꝫt p̄mū par exiēs iter p̄mū spōdile: ⁊ scđm pectoris: ⁊ diuidit se p̄ duos ramos: ⁊ maius ramificat̄ sup̄ latera ⁊ i musculos dorsi: ⁊ aliud itrat extēse sup̄ latera p̄ma: ⁊ cū neruis descēdētib⁹ a collo associat̄: neruis dico veniētibus ad aliā p̄tē quousq3 tēdāt ad manū: ⁊ vadiit quousq3 veniant ad aseyd: ⁊ palmā. Et scđm par exit a foramie: qđ seq̄t̄ p̄dictū foramē: ⁊ vna p̄s illi⁹ vadit ad manifesti adiutoriꝫ: ⁊ itrat ip̄m ad sensū: ⁊ qđ remanet de ipo cū parib⁹ residuis ɔiungit̄: ⁊ oēs vadūt v̄sus musculos spatule q̄ sūt supra: ⁊ mouēt suos musculos ⁊ musculos dorsi: ⁊ tē qđ fuerit de istis neruis nascēs: ⁊ n̄ itrās musclos spatule itrat musclos dorsi. ⁊ musculos q̄ sunt inter metafrena: ⁊ inter latera siluestria: latera dico posita extra pectus: ⁊ illi quorum exitus est a spondilibus laterū ad zozinerat musculos qui sunt iter latera: ⁊

musculos ventris: ⁊ currunt cum ramulis istorū neruorū vene non pulsatiles: ⁊ pulsatiles: ⁊ intrant ad nuchaȝ cum exituris predictorū neruorū: ⁊ musculi qui nascunt̄ a pectine dorsi cōmunicāt: ⁊ q2 vna pars illarum intrat musculos dorsi: ⁊ alia pars intrat musculos vētris: ⁊ adhuc musculos qui sunt dorsi in parte domestica dorsi: ⁊ alia pars intrat musculos ventris: sed tria superiora inuoluunt se cū neruis descendētibus a cerebro in cāna. in aliquibus. Et duo paria iferiora mittūt ramulos magnos ad partes coxarū: ⁊ miscent se cū ramis paris tertij: ⁊ cū illo ramulo primo ꝑ neruoruȝ: ⁊ aliud similr̄: nisi q2 ista duo non pertrāscunt iuncturā pixidū anche: ⁊ rotule coxe: sed alij transeunt ad crura. Et drīa est iter ꝓuentum neruorū ad manus: ⁊ ad pedes: qm̄ nō similr̄ coniungit̄ adiutoriū cuȝ pixide spatule: ⁊ coxe: ⁊ cum pixide anche: neqȝ similr̄ se habēt hinc inde nerui ad suā originē quātum ad propinquitatē in situ. Et neruorū descendentiū ad pedes quidā descendunt a parte domestica: ⁊ quidaȝ a parte siluestri. ⁊ quidā a parte occulta duorꝫ ossiuȝ cruris: ⁊ quia nerui quidā appropriati pedibus non potuerunt recte venire ad pedes ꝑꝑ musculos: igeniata est nā in eis: vt trāsirent per locū testiculorꝫ vsqȝ ad pectinē: ⁊ a pectine transeunt vsqȝ ad musculos pedis vsqȝ ad iuncturā genuū. Sed nerui qui exeunt a pectine dorsi quos determinauimus imiscēt se cū predictis neruis: sed residuū partiū: ⁊ vnuȝ exiens a pectine duorsi imiscent se in musculos manuū: ⁊ vge: ⁊ vesice: ⁊ mīcis mēbrane vētris: ⁊ supficiei interioris pectinis venter: ⁊ musculi qui veniunt a pectine dorsi.

Capitulum. IX. De anothomia ossium: ⁊ cartilaginum.

Li. scdo de pu. aialium. capi. nono.

ET dixit Ari. q̄ ossa ⁊ cartilago sūt facta: vt sint scutū ⁊ fundamentū corporis: ⁊ sunt quedā aialia que non hn̄t iuncturaȝ mouētes ossa sua: aut suas testas: ⁊ habēt coriū durū circundans ipsuȝ: sicut calapagi: ⁊ quedā hn̄t suū duruȝ ad interius: ⁊ suū molle extra sup durum: vt malachie: ⁊ talibus fecit natura carnē mediā iter verā carnē: ⁊ neruū: ⁊ non finditur sua caro s̄m longū nisi s̄m latuȝ per in fiale: ⁊ hoc: vt suū neruosuȝ sit magis sustentans ipsuȝ. Et aialia anulosa hn̄t suū exterius mediū inter neruū. Et positi sunt sui anuli ligatura tn̄ q̄ pōt elongari: ⁊ constringi: ⁊ non inueniunt̄ in hꝫ aialibus diuersa principia venarū ⁊ arteriarū: ⁊ hoc vt melius custodiat̄. Et ossa leonum sunt dura mltū: ⁊ nō hn̄t foramē: ⁊ cū collidit̄ vnū cū altero emittunt ignē. Et multa aialia hn̄t cartilaginem loco ossis: ⁊ sunt indigentia talia multa circūuolutione: ⁊ erit multa humiditas in sui suba: ⁊ erit aquosa ⁊ pauca terrestritas: ⁊ illa transibit in corium: ⁊ talia aialia nō habēt cōparationē in obuiando rebus duris: ⁊ aliqn̄ adiuuatur nā in istis cū spinis. Et cartilago que similis est medulle repit̄ in piscibus: ⁊ spine: ⁊ vngues: ⁊ cornua ossea sunt oīa que sunt dura ad sustentandū vt vngule in brutis: ⁊ quedā fortia: vt sint arma sicut cornua: ⁊ qn̄qȝ vngule sunt arma: vt in equis: ⁊ quedā sunt in aiali sic cemētū sic spōdilia super que componit̄ corpus. vt spōdilia que fiunt: vt fundamētū nauis: ⁊ sicut quedā que sunt sicut scutū: vt ossa capitis: ⁊ quedā arma sunt sicut spine: ⁊ quedā ad implēdū loca: vt parua ossa in iuncturis: ⁊ quedā vt alia cōponantur super ipsa: vt os in radice lingue: qđ assimilat̄ lauda littere. Λ. ⁊ oīa ossa rectificant corpus: ⁊ ossa que sunt ad defendendū vel ad sustentandū nō sunt cōcaua: quia nō hn̄t opus ad motū. que sunt habilia ad motū habent concauationē: vt retineant suū nutrimentū ne indigerēt nutrimento ab alio: ⁊ ideo ad cōseruationē nutrimēti sacta sunt dura: ⁊ vacuitas iuuat ad lenitatē ⁊ iuuamenta sue duriciei est: vt nō frāgat̄ in motibus fortibus: ⁊ iuuamētū medulle vt nutriat: ⁊ remolliat ne siccet̄ a motu: ⁊ os qn̄ factū est ad solū motū: tunc cōcauitas est parua: ⁊ qn̄ ad motū: ⁊ lenitatē sunt cōcaua multū. Et os colatore factū est: vt per ipsum exeat superfluitas: vt in cōpositō retineat̄ de nutrimento: ⁊ per sua foramina intret fumus odorosus: ⁊ oīa ossa sunt sibi coniuncta: nisi q̄ inter quedā est cartilago: aut sibi silē: ⁊ quedā nō indigebāt in medio sicut mandibula inferior: ⁊ quedā ossa sunt cōiuncta s̄m iuncturas habiles ad motū: ⁊ quedā s̄m iuncturas difficiles ad motuȝ: ⁊ quedā consolidātur fortiter: ⁊ habiliter ad motū est cū vnū pōt moueri sine altero: est autē difficilis motus cū vnū nō pōt moueri sine altero: sicut in rasceta: ⁊ cōsolidatio est: vt in costis anterioribus cordi: fortissime autē cōsolidari dicunt̄: sicut cū vnū est perforatū: ⁊ additamentū alterius intret ipsuȝ: vt dentes in mādibula: ⁊ serrosa sunt sicut in cellula capitis: ⁊ quedam sunt coniuncta s̄m superficiem in latuȝ sicut inferiora spondilia: ⁊ quedam in longū: vt duo focilia.

Capitulum. X. De distinctione membrorū principalium.

ET arbores non indigebant expulsiuis mēbris: quia aialia non sugunt suū nutrimentū puruȝ ex terra: sed recipiunt vnā massaȝ intra cuius vna pars est superfluitas: ⁊ alia cibus cū fuerit alteratū: ⁊ qđ recipiūt intra transit in diuersas naturas: q2 mēbra cōsimilia sunt diuersarū naturarū: ⁊ non arbores similiter: sed arbores sugunt cibū in quo nō est superfluitas: ⁊ si fuerit superfluitas in eis: erit illa s̄m modū superfluitatis tertie digestiōis in aiali: ⁊ tūc membrū recipiēs illud qđ est in potētia cibus cibat̄ in eo q̄ est in ipso purus cibus ⁊ opus est: vt de illo transeat ad locū superiorē: qm̄ si transiret multū in vnū debilitaret̄ attractio rei pōderose in sursuȝ: ⁊ mēbrū expciēs positū fuit subtus cadē cā: ⁊ posuerūt mēbrū in quo situs est primus calor in medio: q2 fundamētū dꝫ eē in medio: ⁊ operator agēs dꝫ esse propinquus quieti: q2 quies dꝫ esse ꝓpe mediū: ⁊ operator prope quietē. Caput aūt cū sit specula eleuat̄ supra: ⁊ posuerunt in eo transitū nutrimenti: ⁊ diminuerit ab eo carnē: ne multitudo carnis opilationē faceret in euaporationibus medulle: ⁊ caro poneret medulle opilationē supra tantū sui in calore: qm̄ vis est: vt sit multū frigida. Et propter iā creatū est in capite os durū: ⁊ tunc non fuit necessariū alio additamēto: sed vtilitas totius teste capitis est: vt defendat medullā: ⁊ diuisio fuit in suis ossibus: vt si aduenerit occasio vni ossi istud non accideret alijs ossibus: ⁊ hoc etiā: q2 non fuit cōueniens: vt in vno osse esset diuersitas in duricie: ⁊ mollicie: ⁊ dēsitate ⁊ raritate: ⁊ vtilitas in hoc quatenus esset exitus euaporationis a cerebro: ⁊ posset esse cerebrū potens dissoluere illa superflua. Et alia vtilitas: vt nerui exeuntes haberēt viā ⁊ alia vtilitas fuit: vt vene nō pulsatiles: ⁊ arterie haberent viā ad nutriēdū. Et etiā vt dura mater haberet exiturā in serra: ⁊ nō caderet super medullā: sed ligaret̄ per serrā. Et figura naturalis huius teste est: vt sit rotunda duplici vtilitate: ⁊ vna est quoniā figura rotunda est magis capax inter hysoperimetras ⁊ alia: q2 rotunda min⁹ recipit occasiones: ⁊ creabit̄ cū aliquātula lōgitudine: vt nerui exirent nō in nimia angustia: ⁊ impedimēto vnius ab altero: ⁊ procedit aliquātulū in acutū ante: ⁊ retro cū rotunditate: ⁊ ista figura hꝫ duas serras fallaces: ⁊ duas veras: ⁊ prima serra cōmunicat cū fronte: ⁊ ad modum arcus: ⁊ dr̄ coronalis. Et alia que est in medio s̄m lōgū. ⁊ dr̄ sagittalis: ⁊ cū cōparauerimus istā ad primā dicetur

⁊ ignalis:⁊ figura totius est quasi figura arcus e cuius
medio eleuaṫ perpendicularis:⁊ est talis. ∈∧ Et serra
tertia cōmunicans iter occipiciū:⁊ suam basim:⁊ est ſm
figuā anguli cui⁹ acutuz cōiungiṫ cū sagitta:⁊ dicit serra
laude:sed cū cōperauerimus vniuersum ad ꝑdictas sutu
ras erit talis. ∈∧. Sed due serre mēdaces sunt ſm lōgi
tudinē capitis eq̄ distātes suture que dꝛ sagitta ex vtraqꝫ
parte auricule:⁊ nō ꝓfundanṫ ad iterius:⁊ iō dicūr falla-
ces serre. Sed tres sunt figure capitis nō nāles: ⁊ vnus
illoꝝ est cui diminuiṫ anterior:⁊ ꝓꝓ hoc amittunt serraz
coronalē:⁊ serra q̄n amittiṫ posterior serrā.l. ∧ lre:⁊ ter
tius modus q̄n amittiṫ vtraqꝫ sutura:⁊ erit totū rotūdū.
Dixit medicus maximus.q̄n in isto sperico declinabat
ad lōgitudinē:oportet de necessitate:vt in ea fierēt suture
adequate suturis primis:⁊ ꝓꝓ hoc cōtingit ꝙ essent eq̄-
les ei partes serre:⁊ iam fuerunt ptes serre in ṗmo in lō
gitudine vna serra:⁊ in latitudine due serre:⁊ tūc in lōgi
tudine vna erit serra:⁊ in latitudine vna serra:⁊ serra la-
titudinis ibit ab vna auricula ad aliā:sicut serra lōgitudi-
nis est in medio longitudinis. Dixit Ari. nō pōt eē in ca-
pite figura quarta innālis:q̄n si lōgitudo esset eq̄lis la-
titudini eēt vita abscissa ſ3 ꝙ figura nālis iduciṫ vitam:
⁊ iō dicit bene maximus medicus cū ipse distixit tres fi-
guras capitis tm̄:⁊ caput post hoc h3.5.ossa.⁊ q̄ttuor sūt
vt parietes:⁊.5. vt basis:⁊ sunt duriores q̄ illō supra: q꞉
casus supra latera sunt plures: ⁊ quia necessitas in supe-
riori exegit ꝙ in superiori esset raritas: eo ꝙ in illo loco
dꝫ esse carētia pōderositatis:⁊ dꝫ esse receptaculū vapo-
rū:vt latera posteriora sint duriora:q꞉ remotiora sūt ossi
bus:⁊ etiā paries ṗmus est in fronte:⁊ terminaṫ ad coro
nā sursum:⁊ versus imū serra transiens per lineā oculoꝝ
in superciliis ⁊ cōtinuat se sua extremitas cū capitib⁹ co
rone. Et parietes qui sunt a dextra:⁊ sinistra sunt parie-
tes auricularū:⁊ dicūr petrales ꝓꝓ sui duriciā terminabi-
mus quēlibꝫ istoꝝ:⁊ vn⁹ termin⁹ erit serra corticalis. Et
alius terminus erit laude littere: ⁊ tertius qui procedit
in vno ad coronalem: ⁊ anterius vna pars coronalis: ⁊
a posteriori vna portio laude:sed paries quartus termi-
natur ad serrā laude: ⁊ in vnū ad cōlicante inter caput:⁊
dētē scdi spōdilis:⁊ continuat se inter duo capita laude.
Sed basis medulle est sustētamētū totius:⁊ oīuꝫ ossiuꝫ:
⁊ diceṫ basis:⁊ est durū puplici cā:⁊ est vna q̄n duricies
melius sustinet pōdus:⁊ serra:vt esset minus recipiēs pu
trefactionē:q̄n illud os est subm̄ supfluitatib⁹ semꝑ de-
scendētib⁹:⁊ vtraqꝫ ossa tympoꝝ sunt dura dupla coope
rientia musculos q̄ vadunt sub tymporibus:⁊ suus situs
est obliquus: ⁊ vocaṫ par. Et dixit pħs ꝙ sensus tactus
h3 ṗncipiū a corde nō a capite:⁊ sic gust⁹ qui quodāmō
est tact⁹:sed visus:⁊ auditus:⁊ olfatus:licꝫ hēant ṗncipiū
a corde:tn̄ neqꝫ cor audit:neqꝫ odorat:sed instrm̄ istaruꝫ
operationū est cerebrū:sed instrm̄ tactus est caro:⁊ ner-
uus:⁊ ambo inueniunṫ in corde:sicut ipse dicit ꝙ quedaꝫ
istarū virtutū cōplenṫ in radice:⁊ quedā nō:sicut dicunt
medici:ꝙ cerebrū palpat per se:⁊ nō videt per se.

¶ Capłm. XI. De naturis visus.

Dico igiṫ ꝙ visus exigit hūiditatē aquo-
sam clarā que recipiat impressiones
⁊ tūc op⁹est vt sit suū instrꝫ suba medullina:
sicut cristallina:sed olfatus:⁊ auditus idigēt
duobus foraminibus per que intret aer:⁊ vt
opereṫ in eis nō operationē que sit frigida:aut calida:aut
humida:sed spiritus visibilis:⁊ virtus illius peruenit ad
oculū per neruos opticos:⁊ isti duo nerui mēbranāṫ tri-
bus mēbranis:⁊ due mēbrane cōtinuanṫ cū duab⁹ mem
branis medulle:⁊ iterior est subtilior:⁊ exterior est duri-
or. Et tertius q̄ descēdit ad oculū est descēdēs ad mēbra
nā testę:sed sunt obacī:vt cito transeat in eo spūs visibi-
lis:⁊ est q̄dā qui opilat spūm ne exeat per pupillam:⁊ isti
nerui cōtinuant se cū oculo:vt melioreṫ sua tensio:⁊ non
sint lapsi sicut determinauimus prius. Et cū expanduntur
medulla:⁊ membrane capitis ampliabunṫ tunice oculi
in sua occupatiōe:quarū mediū est cristallinū:cuius an-
terior superficies est depressa respectu vmoris sphere: ⁊
fuit depressa:vt reciperet impressiones melius:⁊ iō me-
lius circuiuenit oculus in aspectu res paruas:⁊ iō suū po-
sterius gracilaṫ:vt melius cōprehendat res q̄bus occur
rit. Et posuerunt istā humiditatē in medio:vt melius cu
stodireṫ:⁊ post hanc humiditatē posuerunt aliā que ci-
bat istā:q̄n iter istā:⁊ sanguinē sunt gradus:⁊ est vitreū
solutū:q̄n color eius est vitri clari fluentis parū ad rubo
rē:sed sua claritudo est:q꞉ cibat claruꝫ:⁊ rubor est in eo:
q̄n eius modus fuit sanguis:⁊ nō est adhuc cōplete simi
lis sube cibande:sed positus fuit posterius:q̄n descendit
a medulla mediāte reti:⁊ tūc opus est:vt sit a posteriori.
⁊ iste humor leuaṫ super gelidiā vsqꝫ ad maximā perife-
riā illius. ⁊ ante est albugineus:⁊ est sicut supfluitas geli
dine:q̄n superfluitas clari est clarū. ⁊ positū fuit aū:q̄n
superfluitas dꝫ opponi cibo ſm situꝫ. Et posita fuit alia:
vt gradatim veniat visus ad geledā:⁊ sit illi quasi scutū.
deide caput nerui cooperit sup vitreū ⁊ gelidiaꝫ vsqꝫ ad
intermediū albuginei. ⁊ gelidie. Et qđ de illo occupat inte
rius vitreū est rotūdū sic rete cōphēdit suū cōprehēsuꝫ.
⁊ a suo capite nasciṫ textura aranea que est tela subtilis.
vt sit distinctio iter supfluū. ⁊ subtile. ⁊ veniat nutrimētū
ad ipsum ꝑ rete:⁊ fuit subtilis ne si eēt dura ꝓꝓ modicaꝫ
occasionē ipediret visuꝫ:sed caput mēbrane subtilis iple
tur:⁊ texiṫ venis ad modū secūdine:q̄n est trāsitus cer-
tus cibi:⁊ nō est opus vt ei⁹ oēs ptes sint deputate ad ci-
bū:sed sue ꝓs posterior:⁊ dꝛ rete:sed ꝙ est post hoc est ali
quātulū spissius:⁊ dꝛ hr̄e colorē ad modū floris liliꝫ iter
albū. ⁊ nigrū. ⁊ hoc:vt colligat visuꝫ:⁊ adequet lumē:sic
claudim⁹ oculos cū adequamus visum post nimiū defe-
ctū visus a luciditate:⁊ hoc vt adequem⁹ visuꝫ:⁊ iste di-
uidit iter corneā ⁊ hūorem. ⁊ iste cibabit corneā ab eo qđ
ei venit a retiali. ⁊ nō cōpleṫ sua spera:ne obstet ipressio-
nib⁹. sicut in vua cū euacuaṫ. ⁊ cū claudiṫ vetat visum. ⁊
interius vbi occurrit gelidie cooperiṫ gelidia quasi tex-
tura quedā que assimilaṫ rei rare. ⁊ leui. ⁊ h vt abscidat
ab occasionibus venientibus ab occursu rei dure. ⁊ du-
rior pars vitree est anterius vbi ꝯiungiṫ cuꝫ duriori pte
cornee. ⁊ vbi ꝑforaṫ. vt in circuitu foraminis sit magl du
rū:⁊ foramē est plenū humiditate ꝓꝓ vtilitatē nomina-
tā ēt spū:⁊ significatio sup hoc est ꝯstrictio foraminis. ⁊
humiditatis illi⁹ eūo circa mōrtē. Sed tunica scḋa ē spis-
sa multū:vt sit bn̄ retinēs. ⁊ vocaṫ portio dura. Et anterior
ꝑs circūdat pupillā:⁊ est diafanū. ⁊ erit in colore cornu
subtilis:⁊ vocaṫ ꝓꝓ h cornea:⁊ spissior suaꝝ partiū ē an-
terior. ⁊ q꞉ ꝯposita ex.4. tunicis subtilibus corticalib⁹. ⁊
si excoriareṫ ab vna nō ꝓꝓ h erit egritudo cōis olbus. ⁊
aliqđ hoꝝ est ꝓpe foramē:q̄n idiget custodia. sed tertia
imiscet se cū musculis mot⁹ pupille. ⁊ iplet se carne alba
pingui que remolliat oculū:⁊ palpebraꝫ. ⁊ ꝓhibet in eis
siccitatē. ⁊ vocaṫ istud cōiunctiua. sed musculus mouēs
diuidiṫ in sex musculos. q̄ttuor mouenṫ sursuꝫ. ⁊ vnuꝫ. ⁊
duo lacbrymalis. ita ꝙ q̄libꝫ ad suā ptē. ⁊ duo sunt siti in
obliquo qui moueṫ in circuitu. ⁊ in posteriori oculi ē mu
sculus q̄ est sustentamētū nerui vacui. ⁊ prohibet ipsum
a lapsatione. ⁊ ꝓhibꝫ oculū a ꝓfundatione ad iterius. ⁊ te
net oculos aptos in acuta ispectione. ⁊ iste musculus ꝓꝓ
multitudinē ramificatiōis dubitabaṫ q̄n eēt apḋ ano-

thomicos: qm qdā dicūt q̄ est duo musculi: qdā q̄ vn⁹ qdā q̄ tres: ⁊ oī nō terminaī ad vnū caput: sed palpebre: q2 suū inferius nō indiget motu: qd̄ querimus ex ipsa est motus superioris: ⁊ tūc cōplet̄ per ipsaȝ apertio oculoꝝ: ⁊ clausura: ⁊ hoc est admiratio creatoris: q̄ fiunt p̄ vnū modicū instrm̄ multe operationes. Et multa nō multū iuuat: q2 adhuc si palpebra inferior moueret̄ quiescente superiori esset aliquātulū bene cōueniēs: sed nō ita bene sicut si supior moueret̄: qm̄ supior est ꝓpingor musculis motiuis: ⁊ radicib⁹ motus. Et nerui veniētes ad palpebrā supiorē nō opȝ: vt icuruent̄ in suo motu vel obliquent̄: ⁊ q2 mouet̄ palpebra supior in claudēdo: ⁊ in aperiendo indigebat neruis descendētibus: ⁊ post reuertētibus: ⁊ tūc si illi nerui essent vn⁹ tm̄: aut ille veniret ad mediū: aut ad vnū extremoꝝ: ⁊ si ad mediū nisi vn⁹ fortiter clauderet: ⁊ si vnum lacbrymale nō clauderet: ḡ oportebat vt essent duo: vnus ad vnuȝ lacbrimale: ⁊ alius ad aliud: sed in apertione: tūc sufficiebat vn⁹: ⁊ iō ponebat̄ ille in medio: ⁊ ille musculus venit recte inter duas tunicas: ⁊ venit ad vnū corpus quasi cartilaginosum: sup qd̄ fixe sunt palpebrarū spine. Et spine palpebraꝝ facte sūt pp̄ defensionē occasionū venientiū ad caput: ⁊ fuerūt nigre: vt tēperarēt lucē venientē ad oculū: ⁊ fundauerunt illas spinas sup locū cartilaginosuȝ: vt semp essent stantes: ⁊ nō caderent dimisse: ⁊ ipedirēt visum: ⁊ adhuc: vt ille musculus q̄ aperit oculū fundet̄ melius sup tale fundamētū ad motū. Et aial hñs durū coriū cuius coriȝ nō fuit habilitas ad tendēdū nō hēbat palpebras: sȝ oculos fortes. Sed aialia ouātia hñt iferiorē palpebrā. Et quadrupedia claudūt oculū palpebra inferiori: ⁊ aues pistumant cū quadā tela que currit sup oculū. Et hoc q2 suū coriū est graue ⁊ spissuȝ pp̄ pilos in ipso: ⁊ cā illius pistumationis est: vt si aliqua humiditas currat sup oculum q̄ ipsaȝ abscidat: aut malus aer. Et aialia quadrupedalia que ouant nō pistumāt sicut aues: licȝ claudāt oclos: q2 nō hñt opus hr̄e subtilē humiditatē in oculis cū qua videāt a remotis sicut idigēt aues: q2 locus sui nutrimēti acqrendi est ꝓpinquus: ⁊ ꝓpinqua istis quadrupedalib⁹ ouātib⁹ sunt aues ambulātes sup terrā. Et pisces nō idigēt palpebris: q2 nō idigēt pistumatione: ⁊ solus hō hȝ pilos i sua palpebra supiori. Et aialia quadrupedalia quedā hñt: sed nō hñt in superiori: ⁊ hoc q2 nā intendebat plus in custodiā illius q̄ ceteroꝝ aialium: ⁊ nullum aial pilosuȝ est sub ascellis nisi hō: nec hñs capillos multos in capite ꝑter ipsuȝ: ⁊ causa in hoc est: q2 hȝ medullā multam: ⁊ status eius est multū rectus: ⁊ supcilia nō habētur a ceteris aialibus nisi a solo homine.

Capitm̄. XII. De generatione auditus.

Et auditus fit in vtraq3 parte capitis: qm̄ interior pars capitis occupat visus: ⁊ olfatum: ⁊ visus dȝ esse ante pp̄ hoc qd̄ dixim⁹ ꝑus. ⁊ auricule in medio capitis: vt magis custodiant̄: ⁊ in capite superiori in q̄drupedalib⁹: q2 capita eorum erant demissa. Et quadrupedalis aures mobiles sunt in oēm ptē vt melius audiant: ⁊ particule auricularū sunt cartilaginose: ⁊ sunt pulpe: ⁊ foramē tortuosuȝ in auricula fuit factū: vt augmentaret̄ in eo sonitus: ⁊ factum fuit iter tortuosum: vt iter in tortuositate esset lōgū ne veniret subito frigus ad medullā: ⁊ illi sensitiui sunt duri pp̄ cām ꝑdictā. Et est via inter aurē ⁊ palatū nō manifesta: sed instrm̄ olfatus in aiali nō faciēte aial ponebat̄ bene inter duo mamillaria additamēta. Et triplū est iuuamētū auriū: ⁊ est vnū in aere q̄ in eis recipit̄ pp̄ ispirationeȝ: ⁊ hoc qm̄ licȝ multū de aere inspirato eat ad pulmones: multū tm̄ vadit ad mamillas nariū: qm̄ olfat⁹ idiget aere: ⁊ vt aer receptus tēperet cerebrū ⁊ cor. Et 2m iuuamentū est: vt pars aeris in ore emittat̄ per nares vt sic videt̄ in cāna p̄ quā emittit̄ sonus. Et tertiū iuuamētū: vt supfluitates descēdētes abscōdant̄ a visu: ⁊ descēdāt p̄ illas. Et ossa nasi cōposita sunt ex duobuȝ ossibus terminatis ad duos angulos in sursuȝ: ⁊ ad duas bases sub: q̄si essent duo trianguli: ⁊ ista ossa cōiuncta sunt cū ossib⁹ faciei fm̄ serrā: ⁊ sup extremitates istoꝝ ossiuȝ sunt cartilagines: ⁊ in medio est durior: ⁊ illa in fine mollior: ⁊ iuuamētū cartilaginis medie est: vt si supfluitas descēdat per vnā ptē recipiat̄ aer interius per aliā ad refrigeriū medulle: ⁊ iuuamenta cartilaginū duarū aliarū sunt tria: ⁊ vnū est q̄ cōe est oib⁹ cartilaginib⁹. Et iuamētū scdm̄: vt possit fieri aptio maior: ⁊ minor fm̄ maiorē inspirationē: ⁊ minorē. Et tertiū iuuamētū qm̄ cū mouent̄ sequet̄ eas fumi: ⁊ ossa ista fuerūt tenuia nasi: qm̄ i hoc loco magl fuit necessaria leuitas q̄ pōderositas. Et nō est necia hoc loco spissitudo illoꝝ: ⁊ hoc q2 nō sunt sibi ad defensionē alicuius mēbri nobilis: ⁊ sunt ꝓpe custodiā. s. sensū olfatū. Et Et dixit Ari. q̄ q2 collū elephantis nō erat lōgū: neq3 potuit moueri eius caput: ⁊ collū: ⁊ est suū corp⁹ magnuȝ: ⁊ est aial cōpletū: ⁊ ispirat: ⁊ stat fm̄ plus in aq̄a. ⁊ stat sup tres pedes aliqñ: ⁊ iuuat se quarto: sic viuis: ⁊ ideo factuȝ est ei additamētū calcei cuȝ quo odorat: ⁊ quo abscindit qd̄ est ei necessariū: ⁊ accipit cū eo: ⁊ fuit iter durū ⁊ molle: molle vt eēt mobile multis modis: ⁊ durū pp̄ occasiones: ⁊ dicūt q̄ sunt quedā vacce talis modi: ⁊ exeunt illa additamēta a posteriori: ⁊ capiunt cibū per illud: ⁊ aues hñt nares strictas sup picas: q2 pica est loco nasi. Et lingua fuit pp̄ gustū: ⁊ vt sit q̄si manus molēdinarij idacēdo cibū: ⁊ quedā aialia sunt q̄ hñt liguā q̄ accipiūt cibuȝ a terra: ⁊ ꝓprie dentes in supiori mandibula nō hñtib⁹. Et ligua hoīs est pp̄ loq. Et mouet̄ cū musculis in illa. ⁊ musculi mouētes linguā sunt nouē: ⁊ duo musculi nascūtur a duob⁹ additamētis sagittalib⁹: ⁊ tenēt se cū duab⁹ partib⁹ ligue: ⁊ alij duo nascunt̄ sup os sile laude littere qd̄ est in lingua: ⁊ veniūt p̄ mediū ligue. Et alij duo mouent liguā i obliquū: ⁊ nascunt̄ ab vna pte illius ossis lateralit̄: ⁊ trāseūt p̄ linguā ex trāuerso: ⁊ duo alij faciētes liguā iuolui in se: ⁊ suus locus est sup locū ꝑdictoruȝ: ⁊ ista sila expādunt̄ sup linguā: ⁊ cōiungit̄ cū mādibulis: ⁊ iā nominauerūt vnū musculū lingue qui est inter linguaȝ ⁊ os laude: ⁊ cōiungit vnū cū altero. Et aues habētes linguā rotūdā magis pñt imitari sermonē pp̄ leuitatē ligue ⁊ hoīes mouētes multū linguā in sermone sunt q̄ hñt liguā latā: ⁊ nō multū ligatā: ⁊ eȝ cōtrarietati isti. Et ligue quadrupedaliū facientiū oua hñt fissas: ⁊ iō nō pñt formare litteras: ⁊ pisces ⁊ tenche hñt liguā multū latā pp̄ hoc qd̄ sua ora sunt spinosa: ⁊ q2 nō hñt opus ad masticādū vel gustandū: sed stati trāsglutiendū: ⁊ lingua de tencha cōiungit̄ cū mādibula superiori: q2 mouet illā: ⁊ oē aial hȝ appetitū ad illud cui cōuenit sua cōplexio.

Capitm̄. XIII. De anothomia capitis: ⁊ spōdiliū colli.

Quoniam caput hȝ motus ꝓp̄rios cōmunicātes cū. 5. spōdilibus colli: ⁊ erit iste mot⁹ ordinat⁹ in declinatione capitis ⁊ colli in vnū: ⁊ cū illis erit motus sr̄: ⁊ quilibȝ motus capitis itelligo ꝓp̄rios ⁊ cōmunicantes erit vel a posterius vel anterius: vel dextra vel sinistra: ⁊ iter istos sunt mot⁹ obliq. Sed musculi facientes caput declinare fm̄ rectū ad vnū sunt duo musculi descēdētes a duabus ptib⁹ pp̄ h̄ q̄ auricule a supiori vestiūt̄ a suis texturis: ⁊ furcula pectoris sub: ⁊ postea cōtinuant̄ ista duo: ⁊ eleuant̄ in sursuȝ ⁊ fortasse putabit̄

ꝙ sunt tres musculi: q̃ sua capita ramificant̃: ⁊ fiũt q̃si duplata: ⁊ tũc q̃n mouet̃ vnus: declinat caput ad vnum ad suã partẽ: ⁊ si ambo simul mouent̃ declinabit̃ caput equalr̃: sed musculi qui declinãt simul caput: ⁊ collũ ad anterius est vnũ par positũ sub isofago: ⁊ vadit ad partes supiores ꝑmi spõdilis. ⁊ scđi: ⁊ icarnat̃ cũ eis: ⁊ cũ cõstringit̃ pars que vadit ad isofagũ cõuertit caput solũ: ⁊ si operent̃ cũ parte incarnata cũ spõdilibus declinabit collũ. Sed musculi declinãtes caput ad posteri⁹ sunt q̃tuor paria posita sub paribus noiatis: sed origo istorũ pariũ est sup cõiuncturã: ⁊ tũc quedã sunt que itrant cerebanetum: ⁊ sua origo est remotior q̃ origo sui medij: ⁊ q̃dã sunt intrantia alas: ⁊ sui origo est ad mediũ. Et tũc de istis vnũ par facit se ala ⁊ spõdile primũ: ⁊ istud par ẽ supra par intrãs suũ cerbanetũ binũ. Et est illud per qđ nascit̃ per se ab ala prima ad suũ senecim scđm: ⁊ suũ ꝓpriũ est ꝙ erigat caput cũ declinatũ fuerit caput ad ante. Et vnũ par quartũ incipiẽs a sursũ: ⁊ trãsit sub tertio obliq ad partẽ siluestrẽ: ⁊ occupat aliã spõdilis primi: ⁊ duo paria prima declinãt caput ad post recte sine declinatione obliqua: aut modica. ⁊ tertiũ erigit a declinatione obliqua. Et quartũ pariũ declinat ad posterius cum obliq̃tiõe manifesta: ⁊ tertiũ cũ quarto qđ illoꝝ ꝯstrixerũt declinabũt caput ad suã partẽ: ⁊ ambo cũ strinxerũt mouebit̃ caput post recte sine aliqua declinatiõe. Sed musculi qui declinãt caput: ⁊ collũ sunt tria paria: ⁊ sunt in ꝓfundũ: ⁊ vnũ par qđ cooperit: ⁊ qđlibꝫ illoꝝ est q̃si triãgulare: ⁊ sua basis est maior q̃ postremũ cerebri. Et vnũ istoꝝ pariũ descẽdit ad duas ptes spõdiliũ: ⁊ capita alarũ sunt musculi faciẽtes caput declinare dextra ⁊ sinistra sunt duo paria: ⁊ occupant iuncturas capitis: ⁊ vnũ par illoꝝ ponit̃ anterius: ⁊ est illđ qđ ꝯtinuat iter caput ⁊ spõdile: ⁊ scđi paris ꝓcedit vnũ singulare ad dextrã: ⁊ aliđ singulare ad sinistrã. Et paris scđi est locus posteri⁹: ⁊ cõiungit iter spõdile primũ: ⁊ caput vnũ singulare dextra ⁊ alterũ sinistra: ergo qđ illoꝝ q̃tuor se cõstrinxerit declinabit̃ caput ad suã ptẽ ſm obligtatẽ. Et que duo se ꝯstrinxerint declinabũt caput ad suã ptẽ sine obliquatione: ⁊ si mouerit anteriores iuuabũt ad submersionẽ: ⁊ si posteriores vertẽt caput ad oppositũ: ⁊ q̃n oẽs stabũt siml̃ in vna erectione stabit caput erectum. Et illi q̃tuor musculi sunt minimi: sed lucrant̃ per bonitatẽ sui loci: ⁊ modũ sui descensus illud sub alijs musculis: illđ qđ hñt alij ſm suã magnã quãtitatẽ. etiã fuit iũctura capitis vl̃ lis ꝑꝑ duo q̃ sunt nec̃ia ꝑꝑ duas itẽtiones ꝯrias. Et vna illaꝝ ẽ firmitudo ⁊ illa firmitudo ꝯculcata ẽ cũ firmitudine iũcture ⁊ cũ ꝑuitate suoꝝ motuũ: ⁊ 2ª m̃ltitudo ſm nũeꝝ motuũ: ⁊ illđ ẽ q̃ iũctura ẽ facile mobilis: ⁊ laxa: ⁊ iũctura est laxa q̃n in circuitu sunt multe ligatiões. Sꝫ frõs mouet̃ ꝑ musculũ latũ subtilẽ expãsũ in frõte sub cute: ⁊ imixtũ cuꝫ cute quousq fere rectificet̃ in subam cutis: ⁊ tũc erit ꝑꝑ hoc ipolis diuisio vni⁹ ab altero: ⁊ obuiabit mẽbro moto ab ipso sine chorda postq̃ fuerit suũ motũ cutis mota: leuis: lata ⁊ iđ ñ idiget chorda: ⁊ cũ motu eius eleuãtur supercilia: ⁊ iã iuuat oculus in sui clausura cũ sui laxatione. Sed maxilla hꝫ duos musculos: ⁊ vn⁹ illoꝝ sequit̃ motũ mãdibule iferioris: ⁊ scđs cõicat cũ labro: ⁊ mot⁹ mãdibule seq̃t̃ motũ alteri⁹ mẽbri: ⁊ tũc cã sua est musculus illi⁹ mẽbri: ⁊ mot⁹ in quo cõicat cuꝫ alio mẽbro: tũc cã ill⁹ est musculus ad illũ determinatũ ⁊ ad aliđ mẽbrũ cũ cõicatione: ⁊ iste musculus est vn⁹ in ol maxilla: ⁊ ẽ latus: ⁊ cũ hoc noĩe latitudinis scit̃: ⁊ qđlibet istoꝝ singulariũ singulariter cõponit̃ ex cõparibus: q̃n fila texta veniẽtia ad ipsa veniũt a q̃tuor locis: ⁊ tũc vna suaꝝ ꝑtiũ est illud qđ nascit̃ a ligamento pectoris: ⁊ cõtinuat secũ illo: ⁊ cũ extremitate labij amplioris: ⁊ trahit ipsũ ad vnũ. Et os etiã ꝑ accidẽs attractione obliq̃. ⁊ origo secũdi est a furcula pectoris: ⁊ ab vtraq parte ligamẽti pectois: ⁊ sua fila ꝓcedũt ſm obliquũ: ⁊ illud qđ nascit̃ a dextra abscindit illud qđ nascit̃ a sinistra. ⁊ qđ nascit̃ a dextra cõtinuat se cuꝫ sinistra inferioris labij: ⁊ qđ nascit̃ a sinistra ꝯtinuat se cũ pectore: ⁊ ista postq̃ se cõstrinxerint ꝯstringent os ad anterius. Et tertiũ nascit̃ a spatula: ⁊ cõtinuat se cũ cõtinuationib⁹ predictoꝝ musculoꝝ. Et quartũ par nascit̃ a senecio additamẽtis con functionalibus: ⁊ ꝓcedũt a rectitudine auricularũ: ⁊ cuꝫ postremo maxille ꝯtinuat se: ⁊ mouet maxillã motu manifesto: ⁊ seq̃t̃ ipsũ labiũ in illo motu: ⁊ fortasse in tantũ cõiunget̃ cũ auricula ꝙ in aliq̃bus hoib⁹ mouebit auriculã: ⁊ labiũ hꝫ quosdã musculos ꝯmunicãtes cũ maxilla: ⁊ quosdã ꝓprios: ⁊ illi sunt q̃tuor ⁊ q̃dã sunt veniẽtes a superiori vtriusq gene. ⁊ q̃dã ab inferiori: ⁊ in istis q̃tuor ꝑficit̃ motus vtriusq labij: ⁊ sui termini: ⁊ q̃n vnus istoꝝ mouebit̃ trahet secũ labiũ ad illã ptẽ. Et si ex diuersis ꝑtibus trahent̃ labiũ ad diuersas partes: ⁊ tũc cõplebit̃ suus motus in oẽm partẽ: ⁊ nõ hꝫ aliũ motũ ꝑter ꝑdictos: ⁊ isti q̃tuor: ⁊ extremitates musculoꝝ cõicantiũ miscuerũt se in labij ꝑte mixtione: q̃ nõ põt sensus discernere: q̃n labiũ est mẽbrũ humidũ nõ incarnatũ in q̃ nõ est os: ⁊ est molle multũ: sed extremitates narium in suo acumine cõtinuant̃ cũ duob⁹ musculis fortib⁹: ⁊ paruis ⁊ sunt parui ne angustẽt vias musculoꝝ quibus magis indiget̃: q̃ maioris narrationis sunt motus maxillarũ: ⁊ labiorum: ⁊ sunt maioris motus: ⁊ diutius morãtes: ⁊ plus est opus illis motib⁹ q̃ motib⁹ ꝑdictoꝝ musculoꝝ mouẽtiũ extremitatẽ nasi. Et creabant̃ fortes: vt restaurarent humiditatẽ: ⁊ fortitudinẽ diminutaꝫ cartaleginis ab osse: ⁊ sui descensus sunt ex pte faciei: ⁊ imiscẽt se ꝑius cũ filis vni⁹ faciei: q̃ motus ei⁹ est ad aliã faciẽ.

Capitulum XIIII. De dentibus aialium.

Sed dentes sunt. 32. ⁊ fortasse deficiũt in q̃busdã hoibus q̃tuor dentes: q̃ nascũt̃ ꝑnte: ⁊ sunt in extremitatibus: ⁊ tunc oẽs sunt 28. ⁊ in superiori sunt duo dẽtes ampli: ⁊ duo ꝯrij: ⁊ tot iferiores: ⁊ isti ad incidendũ: ⁊ duo canini ad frãgẽdũ sursũ. ⁊ in imũ: ⁊ oẽs alij ad molendũ sunt. 4. siue. 5. sursũ ⁊ in imũ: ⁊ ꝑter istos. illi. 4. q nascũt̃: nascũtur ꝓpe. 30. annos: ⁊ dicũt̃ dẽtes itellectus a tẽpore quousq icipit spermatiçare vsquequo finit̃ suũ cremẽtũ. ⁊ dentes hñt radices acutas: ⁊ impigunt̃ in mandibula superiori. ⁊ iferiori: ⁊ sup qđlibet foramẽ nascit̃ qđdã additamẽtũ qđ iuuat ad retẽtionẽ: ⁊ in illo loco sunt ligamẽta fortia: ⁊ ꝑter molares oẽs alij hñt vnã radicẽ. Sꝫ molares quos noiauimus in iferiori mãdibula ad min⁹ habebũt duas radices: ⁊ ꝓpẽ in iferioribus dentib⁹ itellectus sunt tres radices: sed mole fixe in supiori ad min⁹ habebunt tres radices: ⁊ fortasse. 4. ⁊ ꝓpẽ duos dẽtes itellectus ⁊ radices molaꝝ erũt multe: si mole fuerit magne ⁊ maxime superiorũ molarũ ꝑꝑ sui põderositatẽ: ⁊ ꝑꝑ h̃ dentes supiores exeũt a rectitudine radicũ: vt vitent casus: sed iferiores: q̃ sũt magis fixi nõ ita: sꝫ ſm rectũ ꝓcedũt a suis radicib⁹. Et nõ sũt ossa sentiẽtia nisi dẽtes. Et dixit maximus physicus q̃n ꝓbatio sup hoc est: vt veniat ei virtus a medulla diuidẽs iter caliditatẽ: ⁊ frigiditatẽ: ⁊ facti sunt dentes ꝑꝑ arma ⁊ mole ample ad molendum. Et ego vidi castoreuꝫ qui venabat̃ a ripa que est prope basiã: ⁊ dentes ei⁹ anteriores erãt lõgi q̃si curui nõ lati: ⁊ rubei. ⁊ acuti. ⁊ hoc q̃ idiget plus rape q̃ icidere: q̃n nisi venet̃ nõ habebit q̃d comedat. sed habebit q̃d comedat: licꝫ nõ icidat. ⁊ sui dẽtes sunt sicut ami. ⁊ si illi essent

interiores q sunt curui nō posset p illos venari. Et dētes hoīs iuuāt ad informationē litterarū sicut alīs diximus: & in aīalibus sunt dētes ad arma: & nō ad rectificationē comestionū sicut in porco: & elefante. Et duo culmi elefantis iuuant ipm in quo diximus. Et sunt q̄dā aīalia q̄ non iuuant dentibus: nisi in comestione: nō ad pliū: & ego credo q̄ oē aīal hñs dētes cū fuerit opportunū pliat cū eis: & q̄dā aīalia sunt q̄ hñt dētes acutos: & sepatos: vt ē aīal qḋ hȝ cōparationē ad extrahēdū de p̄da sicut leo. Et aīalia que hñt opus ad incisionē sui cibi a terra herbā: & hō hñt dētes adeq̄tos in vna sup̄ficie: & nō hȝ cumulos longos. s. caninos: qm̄ per ipsos incisio ipediret: & q2 mares sunt iracūdiores in quibusdā spēbus q̄ femine: dantur eis culmi ad defendēdū feminas: q2 femine sunt debiliores in se: & peioris cōplexionis: & hoc etiā fit in aīalibus qbusdā: licȝ nō comedāt carnes: & nō idigēt istis culmis ad comedēdū: sed solū ad defendendū: sicut porci masculi: & hac de cā hñt vires sicut modo diximus: & istud est simile ei qḋ accidit in camelis: & sic dicemus in omnib' alijs armis. Et pp hoc factū est cornu in ceruo: & non in cerua: & in ariete: & in capro: & pisces q nō sunt comedentes carnes nō idigēt dētibus acutis: & q comedūt idigēt dentibus acutis. Et q2 nō hñt collū qḋ declinat ad p̄das ideo hñt dētes vncos: & supiores intrāt iferiores ad modū serre fm ordinales acies: & hoc factū est: vt cito transgluciāt diuisuȝ: in masticatione aūt itrarent aquā: & iste acies facte sunt pp velocē icisionē: & ista diuisio est loco masticatiōis. Et in ore aīalis sunt mlta iuuamēta: & aīalia nō habētia alia iuuamēta ab ore suo nisi comedere: & loq: nō hñt opus: vt eēnt multe acies: sed oīa orificia q̄ idigebāt icisione cibi in minima hñt multos dētes: & hō sunt pisces. Et vngues auiū venantiū sunt vnci: sicut sue pice: & hoc vt capiat in volādo: qm̄ non deprehedant in ambulando. Et pice auiū colligētiū grana sunt recte: qm̄ poterūt melius p hō picas colligere grana: & aues q̄ hñt picas amplas sunt ille q̄ comedūt lutū: & assimilant ille pice ligonib' latis. Et aues q̄dā hñt picas parū rectas: & parū curuas: sicut aues que dnr comedētes in veritate carnes: & colligētes grana: & dico ego: qm̄ est q̄dā auis q̄ nascit in aq̄: & est alba: & pedes hñs nigros: & pica eius ē lata in extremitate: & fere rotunda. Et dicit Arist. q̄ cornu fuit sup caput: qm̄ q̄dā mēbra sunt posteriora: cū quibus nō pōt aīal videre qd p̄cutiat: aut sunt deputata alijs motib' sicut man': aut sunt alia mēbra p̄ora impedientia motū illoȝ mēbroȝ: vt sunt mēbra ipedientia motū spatule: qm̄ cornu nō fit nisi in recuperatiōe vtutis amisse in fissura pedū: qm̄ oē aīal hñs fissum pedē hȝ cornu fere: sed nō cōuertit p̄ter in asino idico q hȝ vngulā nō fissaȝ: q dr hechedē. & hȝ cornu: & fortasse asinus ille hȝ magnū cornu: qm̄ nō hȝ iuuamētū i vngula. Et dixit Ari. q̄ oē aīal hñs cornu hȝ duo cornua p̄ter asinū indicū: & aliud aīal qḋ dicit acharç. & illud hȝ vngulā fissaȝ: & qm̄ ista duo aīalia hñt vnū cornu iō posuerūt ipm in medio; & nā iuuat aīal cū armis in mēbris cū magnitudine corporis p defensionē: cū velocitate fugienda: & aliqn̄ nā qn̄ nō pōt cōuertere māam in vnius generis arma cōuertit se ad faciendū alterius generis arma: sicut dixit Ari. q̄ in aīalibus nō habētib' dētes in mādibula superiori: vel vngulas itegras hñt cornua: & aliqn̄ ponit māam vnius forme sub forma maioris iuuamēti: sicut cū fecit ex mā dentiū cornua: sȝ qn̄ expādit mā in vngulas nō hñt cornua: qm̄ tūc vngule ille facte sūt ad ambulādū: & ad arma. Et aīalibus nō hñtibus dentes dedit iuuamētū nā in ruminatiōe: vt sit loco masticatiōis: & vr̄ mihi q̄ cornua cerui nō sunt p̄pe arma: qm̄ illa aliqn̄do inducunt pōdus illi p̄pter hoc vult illa excere: & minuta aīalia habentia cornu sunt capreoli montani habentes oculos rubeos.

¶ Incipit liber. XIII. De interioribus animaliū & anothomia trachee artherie. Capl'm. I.

ET sub mādibula ē isophagus: & trachea arteria: & isophagus ducit nutrimētū ad stomacū. Et trachea ducit aerē ad cor: & pulmonē: & caput illius cāne est epiglotis. Et loq̄mur nūc de isophago: & stō hoīs: & dicam' q̄ aīal indigebat duobus extrīsecis. s. aere: & nutrimēto: & iō nā fecit vtrīq viā. s. tracheā aeri: & loco illius in qbusdā aīalibus aliud: & isophagū ad nutrimētū vl qddā loco illi': & q2 aer est res subtilis: & si trachee arterie eēnt cōiuncta latera fm planū nō posset p hō aerē dilatari: neq via posset ampliari: sed foramē eēt strictū. Sed isophagus hȝ sufficiēs sibi: vt sit ex mēbrana: & carne: & claudant cū cōiunctione sua latera: vt teneat minorē locū: qm̄ min' nutrimētū cū sua pōderositate aperit ipsuȝ: & h cū voluerit trāsire ad stomacū. Et q2 membra nutritiua emittunt ex se odorē malū & fetidū: fecerūt pp hoc inter spūalia: & nutritiua p̄mū diafragma quatenus per ipsū veniret aer purus: & nō imixtus cum illo vapore malo: & fuit stomacus subtus: q2 nutrimētū ē pōderosius q̄ aer, & q2 de nutrimēto hȝ exire stercus: & tūc qa exigebat: vt pulmo eēt supra: necessariū fuit diafragma: & trachea arteria: & epiglotis sunt istrā ispiratiōis. Et epiglotis cōponitur ex qbusdā ptib': q̄rū q̄dā circulares sunt: & q̄dā circuloȝ portiones: & vna obuiat alij. Et illa pars q̄ est p̄pinquior isophao que dr nō hñs nomē est fere medius circulus. Et qḋ de eo tāgit isophagū nō est cartilago: sed mēbrana: sȝ cartilago est anterius: & fuerūt iste cartilagines cū qbusdā ligamētis cōop̄tis mēbrana plana: & est sicca dura: & diuidit in multas ptes cū p̄uenit ad cānā pulmonis: & factū est ex cartilaginib': q2 si eēnt ex ptib' mollibus clauderet aliqn̄: & etiā vt magis sit custoditū qm̄ est anterius: & sua duricies iuuat in emissione vocis: & cōponit ex multis laxe: vt possit extēdi in hora ispirationis: & cōiunctū laxe cū mēbranis ne doleret homo in emissiōe subita aeris: & ex multis partib': vt si lesio accidat vni: nō p̄pter hoc trāsfundat in vniuersuȝ: & diminuebant a pte isophagi: ne ipediret trāsitū nutrimēti. Et comestio non cōiungit cū ispiratione: qm̄ claudit isophagus cū pertrāsit ad unū bolus: & claudit via p cimbalare quā narrabimus post. Et mēbrana iterior fuit dura pp hoc q̄ nō ledat a catarro acuto: & ab acumine aeris excūtis. & diuidebat in partes duas: q2 pulmo fuit duarū partiū: & sui rami p̄cedūt cū venis nō pulsatilibus hac de cā: vt recipiat suū nutrimētū ab illis: & orificia istaȝ cānarū sunt stricta vt sint potētes dare spūȝ arterijs: & i illa nō itrat sanguis alr ne semp spueret aīal sanguinē: & epiglotis cōplet vocē: & sustētat respirationē. Et intra ipsam est ligua sistis ligue cāne: & epiglotis hñ cōiungit cū trachea artheria: & isophago: & qn̄ vnū cōstringit ad nutrimētū recipiendū exaltat epiglotis & cōstrigunt sue cartalagines: & extēdūt mēbrane: & musculi. vt cooperiat cimbalari. & qn̄ cibus est p̄pinquus isophago stat in supficie palati inferioris. & claudit epiglotis q̄ cōponit ex ptib': q̄ruȝ anterior est sistis scuto. & interior est que dr nomē nō hñs. & sup ipsaȝ ponit iūctura cimbalaris. & nō cōiungit cibalaris cū scuto. & ligant ista laxe. & iter cimbalarē & nomē nō hñtem est cōiūctū duplex. Et in cimbalari sunt due cōcauitates q̄s itrāt duo additamēta nomē nō hñtia. & qn̄ cōiungit nomē nō hñs cū peltali cōstringit epiglotis. & qn̄ dilatātur: dilatat. & qn̄ leuat cimbalaris emittit aer & qn̄ non

nō:⁊ ꝓpe epiglotim est triāgulus similis laude. A. litte re:⁊ iuuamētū istius ossis est: vt nascanť sup ipium fi la musculorum epiglotis: ⁊ epiglotis indiget musculis quatenus peltalis ꝯiungať cū nomē nō habēte:⁊ muscu lis cōiungentibus cimbalarē cū duobus:⁊ alijs diuiden tibus illa a se iuicē:⁊ musculoꝝ aperientiū epiglotim est vnū par qȏ nasciť ab osse laudali expāsum corā peltali. ⁊ aliud par:qȏ numerať iter musculos faciētes ad stran gulationē:⁊ fortasse iuuat ad vtrūq;:⁊ nasciť a furcula pe ctoris:⁊ ꝓcedit ad peltalē:⁊ multa aīalia hñt ꝑter ista. vnū par musculoꝝ:aut duo:⁊ nascunť a radice cimbalaris:⁊ incuruanť cū illa: ⁊ qñ constringunť eleuanť cimbala ris ad posterius:⁊ aperiť epiglotim:⁊ aliud par cuius ter mini veniunt ad auriculas cimbalaris:⁊ iuuant ipsaꝫ ad extensionē in cooperiendo epiglotim:⁊ musculi q̄ cōstrin gunt epiglotiꝫ illoꝝ est vnū par qȏ venit a pte ossis lau dalis:⁊ ꝯiungiť peltali:⁊ voluit se post cū nomē nō hñte: ⁊ qñ cōstringiť cōstringit epiglotim. Et ꝑter ista sunt q̄ tuor musculi:⁊ putāt hoīes qȏ sint duo musculi duplati: ⁊ applicanť cū extremitatib⁹ peltalis:⁊ nomē nō hñtis. ⁊ isti musculi cū cōiungunť cōstringunt epiglotim subt⁹. Et dicūt hoīes q̄ vnū par istoꝝ musculoꝝ est iterius: ⁊ aliud exterius:⁊ musculi claudētes epiglotiꝫ erāt melio res cū fuerint iterius:⁊ qñ cōstringunť faciāt cōstringi peltalē:⁊ nomē nō habentē:⁊ cimbalarē coopire illas:⁊ ꝓpter hoc factū est vnū par nascēs a radice peltalis:⁊ in terius ascēdere ad extremitates cimbalaris:⁊ radices no mē nō hñtis sunt a dextra:⁊ sinistra:⁊ qñ claudunť clau dūt bene epiglotim: ⁊ ita fortiter: vt possit resistere mu sculis pectoris:⁊ diafragmatis in retinēdo anhelitus. Et fuerunt parui: vt nō clauderēt epiglotiꝫ interius opilan do ipsuꝫ:⁊ fuerunt fortes: vt sua diminutio recupereť p fortitudinē:⁊ vadūt recte ascēdētes: nisi quia modicū ob liquatur illud qȏ ascendit iter peltalē:⁊ nomē non habē tem:⁊ iam inueniuntur duo musculi qui sunt sub cimba laris:⁊ iuuant per nominatum.

Capitulum. II. De anothomia pulmonis.

Sed pulmo cōpositus est ex ptibus. s. venis:⁊ arterijs: arterijs dico nō tunicatis:⁊ tertia pars ramuli vena rū nō pulsatiliū:⁊ in eo toto est iplēs caro ra ra mollis parū alba:⁊ hñt pulmonem aīalia cōpleta:⁊ est rarus: vt sugat aerē:⁊ vt ille di rigať in eo:⁊ expellať ab eo suū supfluuꝫ sicut epar crea bať in cōparatione ad nutrimētū:⁊ est duarū ptiuꝫ. vni⁹ a dextra:⁊ alterius a sinistra:⁊ pars sinistra duaꝝ ptiuꝫ: ⁊ dextra triū ptiū. Et vl'r vtilitas pulmonis est ispiratio: ⁊ inspirationis ⁊ respirationis vtilitas quatenus atraha tur qȏ est necessariū ad spūm:⁊ expellať qȏ est supfluuꝫ. Et iuuamētū retētionis aeris est: vt retineať aer ad op⁹ cordis cū aīal emittit fortē vocē: aut ambulat in aq̄: aut in loco fetido:⁊ vt ꝓfundeť aer in spū: sicut res que maxi me est similis in cōplexione: sicut putabāt q̄dā q̄ etiā so lus aer posset alterari in spūꝫ: sed aer est ante cibuꝫ spūs: oīs eni cibus spūs ⁊ corpis est suba cōposita; ⁊ q2 vapor spissus q̄ exalat de corde in pulmonē nō pōt de cetero re ctificare spūm: necesse est eius expulsio:⁊ arterie ramifi care in pulmonē:⁊ rami cāne cōicant in cōplemēto ispi rationis:⁊ vene nō pulsatiles:⁊ pulsatiles sunt cōicantes in cibatione pulmonis ex sanguine claro subtili venienti a corde. Sed iuuamentū huius carnis est pp cōplemen tū vacui:⁊ vt adiunet ramos cāne:⁊ raruꝫ est: vt recipiat aera: q2 nō solū itrat aer ramos cāne: sed etiā subas pul monis. ⁊ hoc est vt sit multus aer q̄ recipiať:⁊ cū stringi tur: eius suba iuuat ad expulsionē vaporis fumosi:⁊ tūc talis suba est ꝯueniēs duob⁹ motibus:⁊ est aer albus: q2 aer multū trāsit in eius nutrimentū:⁊ q2 aer semp est in eo:⁊ diuidiť in duo: pp qȏ scis. Et tertius ramus dextere est: vt sit culcitra vene veniētis ab epate:⁊ nō est eius iu uamentū multū i spiratione:⁊ q2 cor aliquātulū declina bat ad sinistrā pp hoc qȏ scis: tūc necessarium fuit: vt in dextra ad repletionē vacui esset additamētū pulmone: ⁊ pulmo cooperiť membrana qua sentit ⁊ pulmo est q̄si culcitra cordis.

Capitulum. III. De anothomia cordis.

Et cor fit ex carne forti: vt sit magis re motū ab occasionibus:⁊ est cō positū ex filis lōgis que iuuāt ad attractio nē:⁊ circūductis que iuuāt ad expulsioneꝫ: ⁊ trāsuersis iuuantibus ad retētionē:⁊ h̄ est q2 hꝫ multos motus:⁊ sua quantitas est sm cōueniēs:⁊ hoc ne sit ponderosiuꝫ: qm̄ ex ipso nasciť ve ne pulsatiles:⁊ origo illaꝝ est pars supioris:⁊ pp h̄ vene cōiungenť cū spōdilibus:⁊ eoꝝ actionib⁹:⁊ ei⁹ extremuꝫ acutū sicut scis:⁊ est in tela dura loco scuti:⁊ remota ē te la ab eius suba: vt multū possit expandi:⁊ in eo sunt tres vētres: duo magni:⁊ vn⁹ mediocris: vt in eo sit locus in quo adunať nutrimētū: qȏ est spissum forte: Et alius lo cus in quo generať spūs ex sanguine multū subtili:⁊ est via media iter illos. ⁊ illa via ampliať in dilatatiōe cor dis:⁊ cōstringiť in cōstrictione:⁊ vene sunt ex duabus tu nicis ꝑter illa que vadit ad pulmonē:⁊ durior est iterius: qm̄ obuiat ꝑcussioni spūs. Et gn̄atio arterie est a pte sini stra: q2 dextra ꝓpingor est epati:⁊ trahēs idē nutrimētū. Et a pte sinistra nascunť due vene: vna vadit ad pulmo nē ⁊ ramificať in eo ad recipiēdū aerē:⁊ ad ducēduꝫ san guinē quo nutriť:⁊ origo isti⁹ est a pte strictissima cordis ⁊ a pte a qua veniunt cordi nō pulsatiles:⁊ est vni⁹ tele. vt sit magis obediēs motui:⁊ vt plus d̄ ea ex pte pulmonis de sanguie q̄si vapore rubeo fere decocto a corde. Et n̄ idi get iste: vt sit ita bn̄ decoctus sicut ille q̄ vadit in bali venā: q2 est ꝓpiqua cordi:⁊ minimū caloris facit in eo matu rationē:⁊ fuit vnius tele: qm̄ ēt fit sup corpus molle:⁊ il la vena que est duarū tunicaruꝫ nō pulsatilis appropin quat pulmoni: tm̄ nō tāgit pulmonē nisi post a pte spō dilis:⁊ vena q̄ pulsat:⁊ ē vni⁹ tele diuidiť in iteriori pul monis:⁊ ramificať in illo. Et alia vena quā dixit Arist. adorti stati in sua origie a corde diuidiť in duo:⁊ vnū itep diuidiť:⁊ itrat ptes cordis. ⁊ ramificať i circuitu cordis: ⁊ alia istius vltimi ps circūdat cor. ⁊ itrat ptē dextraꝫ. ⁊ qȏ residuū est de istis ramis cū recediť a corde diuidi tur in duos ramos:⁊ maior ascēdit. ⁊ minor descendit. ⁊ maior ad vnū: qm̄ in illa pte sunt plura mēbra. ⁊ maiora. ⁊ in adorti sunt tres pāniculi aperiētes se a dextra. qm̄ si eēnt duo vl' tres nō eēt cōpletū in eis iuuamētū nisi eēt magis in q̄ntitate. ⁊ si hoc accideret pondus in motu. ⁊ si eēnt q̄tuor eēnt valde parui. Sed vena q̄ est duoꝝ pāni culoꝝ. ⁊ assimilať pulsantib⁹ nō pulsans hñt duos pāni culos apientes ad itus. qm̄ nō fuit ita nec̄ia figura: sicut in priori. sed hoc est opus ad expellēdū vaporē. ⁊ sanguineꝫ venientē ad pulmonē. Sed ps que ascēdit ab adorti diui diť in duo. ⁊ vna ps ascēdit ad posterius. ⁊ vergit ad ptē dextrā quousq; applicet carni mamille. ⁊ diuidiť ibi in tres ptes. ⁊ duo ascendūt. ⁊ dn̄t apopletice. ⁊ ps tertia di uidiť in anteriori pectoris. ⁊ costis. ⁊ in sex spōdilib⁹ supe riorib⁹. ⁊ vadit ab eis quousq; ꝑueniat ad pissidē spatu le. ⁊ trāsit ad mēbra manus:⁊ minor pars adorti q̄ ascen dit vadit sub ascellis. ⁊ diuidiť sm q̄ diuidiť pars tertia ptis magne. ⁊ vtraq; apopleticarū diuidiť i duo cū appli cať ac colluꝫ. ⁊ vna ps vadit ad anterius. ⁊ alia ad post.

Et anterior i duo diuidit̃. vna ps venit ad liguã: τ mu'cu
los iferiori mãdibule: τ alia ps ascẽdit ad auriculas: τ ea
rũ muscłos: τ dimittit ibi quosdã ramos: τ ascẽdit vsq ad
superius capitis: τ pars posterius diuidit̃ in duo: τ p̃s ius
minoris ptis ad posterius ascẽdit: τ diuidit̃ in musculos
q circũdant iuncturã capitis: τ sunt eius: q̃daz ps ascẽdit
ad duas medulle: τ trãsit p illõ foramẽ magnũ qd est p
pe suture silis laude Λ littere: τ alia ps maior itrat p fo
ramẽ ppe illud in osse petroso: τ trãsit ad rete. τ texit̃ mi
nute in illo: vt vn⁹ ram⁹ nõ possit accipi sine alio. Et post
ex illis ramis fit iterũ vnũ par: τ itrat in mẽbranã subti
lẽ: τ subam medulle: τ vẽtriculos medulle: τ telas vẽtri
culoz: τ orificia ramoz istius obuiãt orificiis vena z pul
satiliũ: τ descẽdẽtiũ: τ isti ascẽsus τ descẽsus facti sũt: qm
ducẽs sanguinẽ ducit põderosuz q nãliter dscẽdit: τ ascẽ
sus est spũs q est leuis: τ nãlr ascẽdit: τ illud recte factuz
est quatenus ifrigidet̃ sanguis q̃usq alteret̃ ille sanguis
in suba medulle. τ pq̃ descẽdit vadit recte q̃usq descẽ
dat sup spõdilẽ qntũ: τ est ibi motuz sup qd fundat̃ illud
descẽdẽs: τ hoc ne cõiungat̃ sup spõdile: τ isophagus cuz
venit ad illã ptẽ obliquat̃ v̄sus dexterã: τ cõiungit̃ cum
qbusdã mẽbranis ppe diafragma: τ hoc ne faciãt angu
stiã ibi. Et ista vena pulsatilis cũ descẽdit ad spõdile qu
tũ: τ extẽdit supficiẽ iteriorẽ: τ vadit ad iferi⁹: τ qñ est in
eqdistãtia pectoris dimittit ex se ramos: τ illoz qdã spar
gunt̃ in pulmonẽ: τ extremitates illoz veniũt ad cānas
pulmonis: τ sup qdcũq spõdile trãsit dimittit vnũ ramũ.
Et cũ ptrãsit pect⁹ veniũt ex eo duo rami ad diafragma:
τ diuidũt̃ in ea dextra τ sinistra: τ post hoc dimittit vnũ
ramũ q post ramificat̃ in stõ: epate: τ splene. Et ab epate
descẽdit vn⁹ ram⁹ ad vesicã: τ nascũt̃ ibi due vene pulsa
tiles q̃ circũdãt itestina gracilia: τ colon: τ post h̃ ex eis
fiũt tres: τ minor vadit ad sinistrũ renez: τ ramificat̃ in
cellis illis. τ dat vitã. Et alij rami veniũt ad duos renes
q̃usq renes capiãt aquã sanguinis: τ diuidunt̃ due vene
pulsatiles que vadunt ad testiculos: τ q venit ad sinistru
cõcomitat̃ venaz ptẽ illi⁹ q venit ad renez sinistrũ: ita φ
fortasse eẽt illa que venit ad testiculũ sinistrũ nascat̃ a re
ne sinistro: τ q venit ad dextrũ nascit̃ a vena pulsatili ma
iori: τ raro cõcomitat̃ illã que venit a rene dextro. Et ab
ista vena diuidunt̃ due vene que ramificant̃ in rijs ve
narũ q̃ sunt in circuitu itestini recti: τ in alios ramos qui
diuidũt̃ in multa: τ itrãt ossa spõdiliũ: τ alie vene de istis
itrãt hipocũd. τ a iferiora tenera: q̃ a rusticis dicũt̃ ilia: τ de
istis venis est vnũ par ad orificiũ mr̃icis: τ miscẽt se cuz
venis nõ pulsatilib⁹. Et ista vena magna pulsatilis cum
venit ad vltimũ spõdile diuidit̃ in duo cũ vena non pul
satili in silitudine laude Λ lr̃e: τ vna ps vadit in dextra:
τ alia in sinistra: τ vtraq illarũ vadit ad crura: τ anteq̃
descẽdat ad crura mittit ex se venã vnã pulsatilẽ ad ve
sicã: τ iste vene apparẽt τ occurrunt sibi ppe pectinem: τ
iste due vene bene appent in creatura: τ postq̃ cõpleta ẽ
creatura desiccant̃ capita sua: τ remanẽt sue radices: τ a
suis radicib⁹ exeũt rami q diuidũt̃ in musculos q sũt su
pra pectinẽ dorsi: τ qd venit ad vesicã diuidit̃: τ itrat ei⁹
extremitatẽ in ventẽ: τ qd remanet residuũ itrat mr̃icez
in mulierib⁹: τ est vnũ par puũ: sed q̃ descẽdũt ad pedes
ramificant̃ in vtroq crurũ p duos ramos magnos in p
te domestica τ siluestri. Et siluestris magi dclinat ad do
mesticaz: τ dimittit ramos ibi i musculos positos: τ post
descẽdit: τ declinat ex eo vnus ramus inter policẽ: τ aliũ
sequẽtẽ digitũ pedis: τ pfundat̃: τ vadit ad plures partes
pedis extẽsus sub ramusculis venarũ nõ pulsatiliũ q̃s noia
bimus post: τ ita qdã arteria etiã sunt que nõ cõcomitãt̃
nõ pulsatiles: sic q̃ pcedũt ad epate: vsq ad pecten ante
rius ipsi⁹. Et ramuli arteriarũ q̃ trãseũt ad spõdile. q. τ q
ascẽdũt ad pect⁹: τ q descẽdũt ad subascellas: τ due apo
pletice vbi ille diuidũt̃ i rete: τ illi q itrãt i diafragma: τ q
trãseũt ad spatulã cũ suis ramul: τ q veniũt ad stõz: epar.
τ splenẽ: τ ad iteriora: τ q̃ dscẽdũt ad vtraq hypocũdria:
τ vene pulsatiles q̃ sũt i osse adiunct. s. pectine spõdiliũ: τ
oẽs iste nũerate sũt. Et qñ pulsatil: τ nõ pulsatil̃ ɔcomitãt̃
sese: supra dorsuz ibit arteria supra nõ pulsatilẽ: qr idign⁹
dz eẽ basis nobilioris: sed in mẽbris manifestis arteria
sub vena: vt cooperiat̃ ab illa: τ vt sit vena nõ pulsatilis
q̃si scutum: τ arterie cõcomitant̃ nõ arterias duplici de
cã: τ ẽ vna illarũ: vt cõfirmẽt̃ nõ pulsatiles p mẽbranas
arteriarũ: quatenus qescãt fixe in mẽbris: τ nõ vacillent:
τ alia cã: vt vtraq imbibat̃ ab altera: τ qr epar est scðm
mẽbrũ in gnõne post cor cũ v̄tute informatiua q̃ venit a
corde: τ nobiliore pte cordis. s. dextra. iõ epar cecidit in
sinistra: τ declinat cor parũ ad sinistrã: qr melior duarũ
ptiũ cordis est a dextra: τ ab illa multũ emanat de sua vir
tute: sicut fortis qd capit manu dextra cõplet cũ sinistra: τ nõ
est in ea ratio de duab⁹ mẽbranis: τ duob⁹ vẽtriculis vna
τ qr venter dexter cordis cõprehẽdit rẽ grossaz. τ põde
rosaz: τ sinistra ps rẽ grossaz: τ leuẽ: adequauerũt ille p
tes: vt ɔtinẽs sanguinẽ grossuz eẽt tenuior q̃ alia pars: τ
post cũ fuerit securitas de dissolutione cõtinẽtis: τ h̃ pp
spissitudinẽ cõtẽti: τ posuerũt vas cõtinẽs subalius ma
gis angustũ: τ adequauerũt sanguinẽ suũ in medio: τ hz
duo additamẽta: sic auriculas neruales: τ ille due erunt
laxe cũ cõstringit̃ cor: τ in dilatatione cordis extẽdent̃:
τ iuuant in retẽtione ei⁹ qd est in corde: τ sunt q̃si due ar
che recipiẽtes a vasis: τ dãtes cordi fm φ est oportunũ:
τ facte sunt tenues vt sint melioris occupationis τ ɔpre
hensionis: τ sunt facte dure: vt sint remotiores ab occa
sionibus. Et cor cibat se cũ suis v̄tutib⁹ nãlib⁹: τ cũ eius
dilatatione: qm tũc itrat sanguis pfũde: sic etiã attrahit
aerẽ: τ positus est cor in medio pectoris: qr est ille locus
magis eq̃lis: τ declinabat parũ v̄sus sinistrã. vt elonga
ret̃ ab epate. τ tũc hẽbit locũ amplũ: sed splen descendit
sub illo remote: τ in suo descẽsu ẽ vtilitas quã noiabim⁹.
τ amplificare locũ epatis fuit meli⁹ q̃ locũ splenis: quia
epar est nobili⁹. τ posuerũt cor v̄sus sinistrã ne tot⁹ calor
adunaret̃ in vna pte. τ pp adequationẽ ptis sinistre: qm
splẽ nõ est multũ calidũ. Et ne fieret angustia vene ma
gne. Et aial maioris cordis erit maioris timoris: sic lep⁹:
τ ceru⁹ cui⁹ cãm assignaui in canone: qr in eis calor pau
cus τ multũ expãdit̃: ɔ̃rio est in paruo corde: sz dico φ
tũc audax quãto est plus audax tãto est minoris cordis.
τ dixit: qr cor nõ põt apa pati: aut ifirmitatẽ: τ pp h̃ nũq̃
in strãgulatione aialis inuenit̃ in eius corde infirmitas
similis infirmitatibus aliorũ membrorũ.

¶ Caplm. IIII. De anothomia isophagi.

Et isophagus cõponit̃ ex carne. τ
tunici mẽbranali
bus q̃ sunt interi⁹: τ in mẽbranis sunt fila lõ
ga qb⁹ leuior fiat attractio in trãsglutiendo:
qr tu scis φ attractio fit p fila lõga cũ cõstri
gunt̃: τ sup istã mẽbranã ẽ alia mẽbrana cõ
texta ex multis filis in circuitu q̃ iuuãt ad expulsionẽ: sic
tu scis. τ cũ opatione duarũ istarũ tunicaz cõplet̃ trãs
glutio. τ est grauis trãsglutio i illo: cui⁹ isophagus scidit̃
in lõgũ: qr aufert̃ attractio illius qd iuuat ad vomitũ. τ
vomitus cõplet se cũ tunica exteriori solũ. τ iõ est diffici
lior trãsglutio. τ ei⁹ locus est directe sup spõdilia colli in
rectitudine pp custodiã. τ decurrit cũ eo par neruoz de
scẽdẽtiũ a medulla. Et qñ fuerit i directo spõdili q̃rti. ex
spõdilibus dorsi. qd est in directo pectoris. τ ptrãsiuerit

ipm: parū declinat ad dexterā. vt det viā venienti vene in
ascēsu ad caput vene: dico arteriali: ⁊ post decurrit sup
q̄tuor spōdilia residua q̊usq̧ veniat ad diafragma: ⁊ li-
get cū eo ligamēto facili: ⁊ laxo: ⁊ h̄ vt p̄stetur via vene
magne: ne ei⁹ trāsitus angustet̄. Et vt sit descēsus neruo-
rū cū eo ligamēto h̄ns tortuositatē: ne cū stōus eēt pōde
rosus grauaret̄ ex nimia descēsione fm rectū. deide dila
tat̄ fm diafragma: ⁊ distendit̄ ampliando orificiū stōi.

Caplm. V. De anothomia stomaci.

Et post isophagū est corp⁹ stōi: ⁊ crea-
tū est orificiū stōi ampli⁹: ⁊ du
ri⁹ in mēbrana q̄ͣ iferi⁹ orificiū stōi: ⁊ stōus
iter illas est mediū in nā q̄ ad mēbranas ite
riores: ⁊ mollior mēbrana penes fundū stōi:
⁊ itestinis est magis mollis: ⁊ est vn⁹ pānicu
lus ↄcau⁹ coopiēs liguā: ⁊ os iteri⁹ isophagi: ⁊ iuuet attra
ctionē in sui ↄcauitate: ⁊ maxie i eleuādo epigloti cū h̄z
trāsire bolus: ⁊ i trāsitu plano cū isophag⁹ retrahat̄ p de-
sideriū. Et isophag⁹ ē de suba stōi. s̄z nō cū itestina sit: sed
res ↄtinuata cū illa: ⁊ cōp⁹ stōi qd̄ sit pyramidale i ascēsu
ei⁹ sursū v̄sus isophagū i occursu ad diafragma: ⁊ stōus
amplia̅t in pylleron: q̄ꝛ recipiēs dz eē magis ampluz: ⁊
stōus rotūdus est q̊usq̧ fm sup̄ficiē exteriorē meli⁹ ap-
plicet̄ dorso: ⁊ est duarū tunicaꝝ: q̄ꝝ iterior tunica est fi
loꝝ lōgoꝝ pp attractionē: sic̄ scis: ⁊ exterioris fila sunt in
circuitu pp expulsionē: ⁊ facta sūt fila illa exteri⁹: q̄ꝛ pri
us est attrahere q̄ͣ expellere: ⁊ expellere cōplet̄ p cōstri-
ctionē: ⁊ cū tunica exteriori imiscēt̄ q̄dā fila q̄ iuuant ad
retētionē. Et fundus stōi est carnosus: vt sit magis calz.
igit̄ est magi decoquēs: ⁊ ei⁹ orificiū est magis neruosuz:
vt sit magis sentiēs: ⁊ veniūt ei a medulla magni neruī:
vt pcipiat famē: ⁊ inanitiones: ⁊ nō est op⁹ h̄ oī ei qd̄ se⁹.
tūc orificiū: ⁊ stōus nō h̄z op⁹ sensu nisi vt cū aufert̄ ab
eo nutrimētū expgefaciat aiaz: ⁊ tn̄ cū orificiū sentiēs stō
nō est op⁹ sensu i iferiori pte orificij. Et stōus decoqt ca-
lore nālī: ⁊ calore extrisecoꝝ: vt epate ⁊ splene: ⁊ bn̄ sunt
ista sub stō: q̄ꝛ si ista eēnt supra nimiū pōderarēt supra
stōm: ⁊ epar cū suis ramis ambit stōm: ⁊ splen cū sua am
plitudine. Et epar fuit magnū respectu splenis: q̄ꝛ splen
nō est nisi receptaculū vni⁹ qd̄ fit in epate: ⁊ pp h̄ cōue-
nit: vt ei⁹ orificiū declinet ad sinistrā: vt epar h̄eat ampli
tudinē: ⁊ pp h̄ fundus ↄiungit̄ cū epate: ⁊ vt splen h̄eat
amplitudinē declinauit ei⁹ orificiū v̄sus sinistrā iferius:
⁊ q̄ꝛ melior est ps dextra: ⁊ altior: iō epar est in dextro: ⁊
in alto: ⁊ q̄ꝛ sinistra: ⁊ imū sunt peiora: iō splē in imo: ⁊ si-
nistro erat. Et iā pter hoc additus est çirbus: ⁊ ꝓprie sup
itestina boiuz: q̄ꝛ magi idigēt decoctione: q̄ꝛ sunt plus
debilia in cōparatione alioꝝ aialiū: ⁊ fact⁹ est subtilis: vt
sit leuis supra vētrē: ⁊ est seposus: vt custodiat calorē ab
iteriori: q̄ꝛ sepū recipit calorē: ⁊ retinet pp suā viscosita-
tē grossaz: ⁊ sup çirbū est ꝓpe mēbrana q̄dā. Et post mi-
rach. ⁊ post musculi vētris: ⁊ ligamēta: ⁊ sepuz: ⁊ a poste-
riori est dorsuz: ⁊ sub eo vena magna arterialis calida: s̄z
mēbrana q̄ coopit oīa iteriora nutritiua cōstringit: ⁊ cō-
stringit ea ad iteri⁹ v̄sus ptes dorsi ad q̄s tēdit: ⁊ ↄtinuat
suū superi⁹ cū diafragmate: ⁊ iferi⁹ suū cū anchis. s. in fi-
ne hipocūdrioꝝ que dr̄ a vulgo ylia: ⁊ huius mēbrane
fuit iuuamētū quousq̧ distigueret iter mirach. ⁊ itestina
⁊ h̄ ne musculi mirach ipedirēt opationes vētris: ⁊ iuua
mētū est in mirach: vt cōstringat stōm ad eyciēdū ster-
cus. Et silr vesicā ad eyciēdū vrinā: ⁊ ad eyciēdas vēto-
sitates itestinoꝝ. ⁊ iuuat sup m̄ricē in creatura eyciēda
⁊ mēbrana p̄dicta ligat intestina oīa itra se: ⁊ ligat ea cuz
dorso: ⁊ erunt ēt cū dorso: q̄si vnū: ⁊ q̄ꝛ ei⁹ capita ↄtinuāt̄
cū capitib⁹ diafragmatis: ⁊ ipm ↄtinuat̄ cū diafragmate
anterius: tūc de diafragmate corā dorso nascit̄ q̄dā re-
siduū mēbrane: ⁊ diuidit̄ in duas ptes: ⁊ vna ps ꝓcedit
ad orificiū stōi manifestū: ⁊ alia ps sub: iste due ptes cō-
iungunt̄ in vnū sifac. Et illud cooperit stōm: ⁊ iuoluit ipz
tutela carnali sifac stōi: ⁊ in h̄ est ei⁹ iuuamtū: ⁊ ligat stōz
cū iteriorib⁹ q̄ sūt iteri⁹ i facie dorsi: ⁊ a residuo duarū p̄-
dictarū ptiū ⁊ ab imo ramo venaꝝ pl'satiliū: ⁊ alio n̄ pul
satiliū q̄ extēdit̄ supra stōz: ⁊ est origo çirbi: çirbi dico cō-
positi ex duab⁹ telis subtilib⁹: ⁊ seposis: ⁊ çirb⁹ coopent
stōm: ⁊ itestina: ⁊ splen: ⁊ venas meseraicas: ⁊ iuoluit stōz
iuolutiōe q̄ puenit ad illud qd̄ cōiungit̄ de eo cū dorso.

Caplm. VI. De anothomia itestinorū.

Intestina aūt sunt multa: ⁊ sūt circūuo-
luta. q̄dā q̄ten⁹ faceret morā
nutrimētū in eis q̊usq̧ epar sumat sibi nec̄ia.
alr̄ eni semper appeteret hō comedere si h̄ret
vnicū itestinū: ⁊ hoc q̄ꝛ exiret continue nutri-
mētū: ⁊ ↄtinuo egereret: ⁊ eēt ipedit⁹ i opationib⁹ sibi ne
cessarijs: ⁊ in alijs ↄueniētib⁹ ad vitā: ⁊ eēt hō silis bru-
tis: q̄ꝛ vene meseraice sugūt de stō: ⁊ nō sugūt ad cōple-
tū: igeniat⁹ est creator gracilia itestina: ⁊ iuoluta in se q̄te
nus in ipsis diuideret nutrimētū in tā puas pticulas: q
nō eēt venis meseraicis graue qd̄ eēt eis cōueniēs: ita q
illud p̄ma meseraica dimittāt de subtiliori illius sugerēt
subsequaces vene: ⁊ nūerus itestinoꝝ est sex. Et p̄mū est
duodenū qd̄ est itestinū rectū. deide ipsuz subsequēs ē ie
iunū: postea sequit̄ gracilia itestina iuoluta i se: post ipsa
sequit̄ saccus ⁊ post saccū seq̄t colon: ⁊ postea longaon: ⁊
oīa ista cōiūcta sunt cuz dorso: ⁊ ligamētis h̄nt cōstringē-
tib⁹ ea fm q ↄuenit situi coꝝ: ⁊ supiora coꝝ sunt facta te
nuiora: q̄ꝛ ↄtētū in eis ē hūidius: ⁊ nō h̄nt v̄tutē scandē-
di: ⁊ ne c̄tinz est qd̄ ↄtinet ipsuz sit tenue: vt melius ad ip-
suz veniat v̄tus epatis: ⁊ iferiora itestina q̄ sunt pāniculi
spissi: ⁊ dura icipiūt ab orto: ⁊ sunt seposa iteri⁹ q̄tenus re
primāt siccitatē stercoris: ⁊ adequēt ipz quousq̧ possint
exire ne ex sui siccitate possit ibi remanere. Et pp h̄ ster-
cus nō putrescit nisi ex putrefactione in ipso: supiora aūt
nō sunt seposa: tn̄ nō sunt sine vnctuositate leui cū humi
ditate viscosa: ⁊ illud ē loco sepi in alijs. Et itestinū duo-
denū cōtinuat̄ cū fundo stōi: ⁊ ei⁹ orificiū est orificiū stōi:
⁊ est in directo ysophagi: ⁊ sic̄ isophagus est ad attrahen-
dū aliqd stō: ita ⁊ istud itestinū est ad attrahendū a stō: ⁊
strictī⁹ est isophago: q̄ꝛ nō fuit nec̄ia ei⁹ amplitudo: am-
plitudo eni isophagi: ⁊ sic̄ isophagus est pp duo: ⁊ vnū ē.
q̄ꝛ illud qd̄ decurrit itra ipm est duri⁹: ⁊ asperius. ⁊ ma-
ioris corpis. ⁊ qd̄ currit itra istud itestinū est leui⁹: ⁊ mol
lius: ⁊ minoris corpulētie: q̄ꝛ decoctū est in stō. Et scda
cā est: q̄ꝛ id qd̄ decurrit p isophagū nō decurrit nisi per
vnā v̄tutē. s. p v̄tutē attractiuā. ⁊ iō factū fuit amplū. sed
duodenū opat̄ p duas v̄tutes: ⁊ vna illarū est v̄tus expul
siua in stō. ⁊ altera attractiua in itestino duodeno. ⁊ iuuā-
tur iste p massaz q̄ exit a stō. ⁊ hoc in itinere mediocri. ⁊
creabat̄ istud itestinū rectū descēdēs a stō in rectitudie
ad iferi⁹. vt sit ꝓpe ipulsio facilis. q̄ꝛ si p̄mū eēt tortuo-
suz ipediret expulsionē. ⁊ talis figura p̄stabat in alio. ⁊ il
lud est: q̄ꝛ cū p̄cedit in rectitudine his que circūdāt stōz
sicut splē. ⁊ epar: post illud aūt sequet̄ ieiunū: ⁊ in isto ite-
stino icipit iuolutio: ⁊ iuenit̄ ieiunū vacuū duplici d̄ cau
sa. vnā est: q̄ꝛ massa prisanaria cū venit ad ipsuz statiz fe
stinabat ad exitū. ⁊ pars illi⁹ festinat p attractionem ad
epar. q̄ꝛ plus de meseraicis venis cōiungit̄ cū ipso epa-
te. q̄ꝛ istud itestinū ꝓpiquius cōiūgit̄ cū epate. ⁊ qd̄ re-
siduū est descēdit ad alia itestina. ⁊ h̄ pp colerā q̄ vadit
ad cistiz fellis ad istud intestinuz. Et est illa colera pura
clara nō mixta cū alio humore. ⁊ tūc erit illa fortis ablu

tionis:ꝛ abstersionis.ꝛ excitat vtutē expulsiuā ꝑ punctu/
ras ꝛ iuuat vtutē expulsiuā duplici mō:tum vt expellat
ad epar:tū vt expellat ad iferius:ꝑꝑ istā expulsionē acci
dit ꝙ illud itestinū remanet vacuū.Et post illud itesti/
nū sequit̄ itestinū iuolutū:qḋ vocat̄ gracilia intestina:ꝛ
iā exposuimus iuuamētū sue iuolutiōis. Et digestio ma
gis cōplet̄ in isto ꝙ̄ in iferiorib⁹:ꝛ iferius itestinū habꝫ
suā ꝑncipalē operationē:vt cōpleat̄ in ea stercus:ꝛ tamē
nō deficit qn in ea sit aliq̄ digestio:sicut nec deficit a ve/
nis meseraicis venientib⁹ ad ipm ab epate:ꝛ illud ē vni⁹
orificij:ꝛ vocat̄ cecū:ꝛ situs ei⁹ est versus post:ꝛ declinat
vsus dexterā:ꝛ vnū suoꝝ iuuamentoꝝ est:vt vnū illorū
est q̄usqꝫ claudat̄ in eo stercus:ne continuo egerat̄ hoc:
cū modicū de stercore descēdat ad itestina:ꝛ illud itesti
nū ꝯstringet suū orificiū claudēdo stercus q̄usqꝫ cōplea/
tur in ipso:ꝛ tūc eijcit ipsuꝫ de faucibus:ꝛ etiā iuuamētū
est:qm̄ ꝑma alteratio est ad stercus in isto ꝑ cōpletā suc/
cionē epatis ab ipso:ꝛ nō pōt fieri diuisio cibi a stercore
ꝙ̄ in isto:ꝛ tūc sua cōparatio erit ad itestina iferiora:q̄ est
cōparatio stomaci ad itestina supiora.Et qm̄ fuit necessa/
riū ꝙ cōplete sugeret epar subtilitatē fecis ab ipso itesti/
no:tūc erat sufficiēs vnū orificiū huic intestino:qm̄ suus
situs nō s̄m lōgitudinē est in corpe sicut situs stōi:sꝫ fuit
situs in pte angulari versus dexterā ꝛ iuuamētū eius est
ꝙ quiescāt in eo supfluitates:que si deambularēt i alijs
itestinis:dū ibi gescerent timeret̄ de nimia vētositate.ꝛ
etiā cū ibi aduna t̄ stercus facilius expellit̄ cū est aduna/
tū:ꝙ̄ si eēt ꝑ plura loca diuisuꝫ:ꝛ iuuamētū etiā illius est
q̄usqꝫ in eo morent̄ lūbrici ꝛ ascarides:qm̄ raro vl̄ nūꝙ̄
inuenit̄ corp⁹ sine eis:ꝛ iuuamētū etiā est in gnōne istorū
lūbricoꝝ in corpe cū fuerint pauci ꝛ modici corporis.Et
Et cū isto cōtinuat̄ colon:ꝛ est intestinū spissuꝫ ꝛ angu/
stū ꝛ spissuꝫ:ꝛ cū fuerit elōgatū ab orbo declinat versus
ptē dexterā vt appropiquet epati.Et postea declinat ver
sus sinistrā:ꝛ cū fuerit in sinistra declinabit vsus dextrā:
ꝛ in posteriori semꝑ descēdēdo quousqꝫ cōtinuat̄ cū lon
gaone:ꝛ iuuamētū in hoc itestino fuit:vt in eo ꝯgregare/
tur stercus:ꝛ descēderet ꝑ ipsuꝫ gradatī postq̄ fuerit cō
pleta ista supfluitas:ꝛ si aliqd huiditatī fuerit in ipso ci/
babit illud intestinū:ꝛ in isto accidit colica passio vt fre/
quētius:ꝛ inde deriuabat̄ suū nomē.Sequet̄ lōgaon in
rectitudine:ꝛ est vltimū itestinoꝝ ꝛ cōtinuat̄ iferiori co
lonis:ꝛ cōiūgit̄ cū ano.Et iuuamētū h⁹ itestini ē vt eijciat
stercus:ꝛ creati sunt ei q̄tuor musculi:ꝛ vnus illoꝝ mu/
sculoꝝ est cōiunctus inferiori orificio stōi.Et profundat̄
in eo ꝓfundatione vehemētī:ꝛ eius iuuamentū est con/
stringere anū:ꝛ iuuat ad eijciendū illud qḋ remansit de
stercore ꝑ ꝯstrictionē:ꝛ est alter interius:ꝛ est eq̄lis pre/
dicto in retētione ex oī pte:ꝛ iuuat ꝑdictū musculū in re
tentione:ꝛ in fecis expulsione ꝑ cōstrictionē : ꝛ extremi/
tates musculoꝝ istoꝝ cōiungunt̄ cū radice virge : ꝛ illō
par ponit̄ ꝑdictoꝝ musculoꝝ:q̄tuor veniūt ad lōgaonē
cōiuncti cū eo ex trāsuerso:ꝛ eoꝝ iuuamētū est vt eleuet
nates:ꝛ cū cōtrahunt̄ extēdunt anū:ꝛ creatuꝫ fuit illud
itestinū rectū quousqꝫ eēt habilius ad eijciendū stercus.
Et musculi iuuātes ad expulsionē in ipso nō sunt:sꝫ sunt
in mirach vētris:ꝛ sunt.8.Et iste sermo sufficiat de iuua/
mēto in itestinis.Et nullū itestinū ꝯiungit̄ cū musculo:
nec in aliq̄ via nutrimēti:nisi due extremitates viarum
.s.epiglotis ꝛ extremitas lōgaonis.Et dictū ē de muscu/
lis.Et nūc dicamus de musculis ani:ꝛ sūt q̄tuor:ꝛ ē vn⁹,
qui tenet eius orificiuꝫ ꝛ ꝓfundat̄ in ipso ꝓfundatione
vehemētī:ꝛ ista ꝓfundatio hui⁹ musculi assimulat̄ ꝓfun
dationi musculi labij oris:ꝛ iste musculus cōstringit ori/
ficiū ani:ꝛ mūdificat ipsuꝫ de residuo fecis:ꝛ musculi isti

ponunt̄ iterius:ꝛ iterius est plus vsus sursuꝫ in rectitudi
ne ad caput hoīs:ꝛ putat̄ ꝙ hꝫ duas extremitates:ꝛ pu/
tat̄ ꝙ sua extremitas ꝯtinuat̄ cū radice virge:ꝛ est verū.
ꝛ est aliqd par obliquatū sup totū.Et iuuamentū eius ē
ꝙ eleuat anū in sursuꝫ:ꝛ qn̄ exit anus:hoc est ꝓpter laxa
tionem istorum musculorum.

¶ Capl'z. VII.De anothomia epatī ꝛ venaꝝ n̄ pulsatiliū.

Epar aūt est mēbrū in q̄ gnat̄ sanguis:
licꝫ ēt mesaraica hēat vtutē alte/
rādi aliq̄ mō sanguinē:qm̄ in ea est vtus de/
currēs ab epate:ꝛ epar est caro rubea quasi
sanguis coagulat⁹:ꝛ illa ē vacua a neruosita
te:ꝛ in ea spargunt̄ vene:q̄rū q̄dā q̄ sunt grossiores:sunt
radices gracilioꝝ que spargunt̄ in eo.Et iste vene sunt a
stō:ꝛ itestinis mediātib⁹ ramis venientib⁹ a cima epatī:
ꝛ id qḋ est de eo vsus diafragma declinabat ab eo ne ipe/
diret̄ mot⁹ diafragmatis:ꝛ erit cōtractus illoꝝ gracilīū
q̄si in pūcto:quousqꝫ occupatio epatis a costis lunaris
sup ipsum:ꝛ est sup ipm mēbrana neruosa q̄ ꝑbet ei iuua
mētū in sensu ꝛ cōfirmat ipm cū alijs iterioꝝib⁹:ꝛ ad ipꝫ
venit vena pulsatilis q̄ spargit̄ in eo ꝑstans sibi caloreꝫ:
ꝛ reducēs ipm ad tēperantiā:ꝛ ponit̄ ad ptē syme:qm̄
gibbus ex pte diafragmatis euētat se ꝛ calefit.Et in epa/
te nō creat̄ locus amplius ad gnōneꝫ sanguinis a massa.
Sed plura loca stō q̄usqꝫ diuisa mā magis festinet eius
alteratio.Et vene q̄ sūt ꝓpingores epati sunt subtiliores
tele q̄tenꝰ magis festinat in eis alteratio māe ad carno/
sitatē.Sꝫ mēbrana q̄ cōphēdit epar ligat ipsuꝫ cū mem
brana que cooperit stōm ꝛ itestina. Et ligat ēt ipm cum
diafragmate ligamēto forti:ꝛ cū laterib⁹ posteriorib⁹ ligat
ipꝫ cū ligamēto forti ꝑuo ꝛ gracili.ꝛ ꝯtinuat̄ cuꝫ corde ꝑ
venā magnā:ꝛ illa vena firmat̄ cū epate ligamēto forti:
qḋ ē mēbrana dura ꝛ spissa:q̄ ascēdēs ex sursuꝫ ab epate
dimittit se : id qḋ subtili⁹ ē eo ē lisuba epatī. Et h̄ qm̄ est
in epate in loco securiori.Et ab epate nascunt̄ due vene.
Una apō symā:c⁹ iuuamētū est attrahere nutrimentū ꝛ
deferre. A gibbo nascit̄ vena ꝯcaua:c⁹ iuuamētū ē defer
re nutrimētū ad mēbra.Et anothomia syme ē q̄ diuidit̄
in.5.ramos ꝓcedētes ad.5.pilas epatī gibbosas:ꝛ ab eis
ꝓcedit q̄dā vena n̄ pulsatil' vsqꝫ ad cistiꝫ fellis:ꝛ isti rami
sūt.q.radices arboꝝ:sꝫ extremitas diuidit̄ i.8.ptes:ꝛ due il
laꝝ sūt graciles:ꝛ alie sex sūt maiores:ꝛ vna ps minoꝝ ꝯiū/
git̄ cū duodeno vt sugat ex eo:ꝛ ab illo ramificat̄ q̄dā
qḋ vadit ad cōp⁹:qḋ dr̄ arcbacaꝫ.ꝛ z⁹ ps neruoꝝ vadit
ad fūduꝫ stōi.s.ad portonariū:vt ēt sugat. Sꝫ sex q̄ sūt re/
sidua:vna ps illoꝝ ē ad ptē supficialē stōi:vt det ei nu/
trimētū:qm̄ iterior ps obuiat nutrimēto ꝑ:ꝛ sugit ex eo.Et
z⁹ ps vadit ad splenē vt det ei nutrimētū:ꝛ anq̄ veniat
ad splenē ramificat̄ ꝑ ramos ꝑ q̄s defert nutrimētuꝫ ad
cōp⁹:ꝛ qḋ dr̄ anchari ē subtilior qḋ vadit ad splenē nūc.
Et postq̄ ista ps venit ad splenē ramificat vnū ramū bo
ne q̄titatī q vadit ad sinistrū lat⁹ stōi deferens ei nutri/
mētū:ꝛ postq̄ ꝓfūdata fuerit ista vena in splene vsqꝫ ad
ei⁹ mediū diuidit̄ ꝑ ramos:q̄ꝝ vn⁹ ram⁹ dscēdit:ꝛ alter ra
mus ascēdit:ꝛ ascēdēs diuidit̄ i ramos i supiori medietate
stōi dās ei nutrimētū.Et a⁹ ps vadit ad ipꝫ splenē dās ei
nutrim̄m.Et a⁹ ps vadit ad gibbositatē stōi:ꝛ diuidit̄ i duo
ꝛ vnū illoꝝ diuidit̄ i duo:ꝛ vnū illoꝝ nutrit sinistrū lat⁹:ꝛ
ali⁹ dextrū melius ad orificiū stōi dās ei appetitū.Sꝫ ꝑdi
cta ps q̄ dicebat̄ descēder̄ ramificat̄ i duas ptes.Et vna
ps ramificat̄ i medietatē iferiorē dans ei nutrimētū. Et
alia ps vadit ad çirbū:ꝛ ramificat̄ in ipso dans ei nutri/
mētū.Et z⁹ ps ꝑdictaꝝ.6.vadit ad sinistrū lat⁹ ꝛ diuidit̄
in vias venaꝝ q̄ sūt i circuitu itestini recti:ꝑꝑ hoc etiā si
aliqd remāserit in nutrimēto.Et q̄rta pars diuidit̄ quasi

in ramos capillares q veniunt ad partē stomaci appositā
illi parti cui aduenit ramificatio a splene. ꝛ pars illoꝝ va-
dit ad dextrā ptē zirbi: ꝛ diuidit in eo ex opposito diuisio
ni q̄ venit a splene. Et qnta ps pdictoꝝ .6. diuidit in ptes
q̄ circūstāt colon vt sugat nutrimētū in eis. Et .6ª pars de
eo vadit in circuitu ieiuni: ꝛ residuū vadit ad itestina gra
cilia q̄ sunt ꝯiūcta orbo: ꝛ vena eius ꝯcaua: ꝛ ei⁹ radix di-
uidit in ptes in ipsa siba epatis qua ptes sunt capillares
ꝛ hoc vt sugāt nutrimētū: ꝛ ramificat ista ꝯcaua in gibbo
in duas ptes: vna ascēdit ꝛ altera descēdit. Et q̄ ascēdit pe
netrat diafragma ꝛ dimittit in ipso duas venas: q̄ due ve
ne ramificant in ipso: ꝛ residuū ab eo descēdit in directo
mēbrane cordis: ꝛ mittit ex se multos ramos q̄si capilla-
res in ipso dātes nutrimētū. ꝛ postea ramificat in duas
ptes. Et vna ps illaꝝ magna venit ad cor. ꝛ trāsit in ipm
in dextra auricula ei⁹: ꝛ ista vena ē maior oībus alijs ve-
niētibus ad cor: q2 alie vene ducūt aerē. Et ista vena du-
cit nutrimētū qḋ est spissius: iō necessariū fuit vt deferret
in vase ampliori. Et in ista vena cū itrat cor sūt ei tres pā
niculi ad sui itroitū. q. aperiant iterius ꝛ claudūt viam
ne in extēsiōe a corde reuertat nutrimētū: ꝛ sunt isti pā-
niculi duriores alijs: ꝛ ista vena pulsatilis qñ est i directo
cordis ramificat p tres venas: ꝛ vna illaꝝ venaꝝ vadit
ad pulmonē: ꝛ nascit ab eo loco i quo nascunt pulsatiles
ppe sinistrū: ꝛ obligat versus dextrā: ꝛ hȝ duos pāniculos.
ꝛ iō vocat vena arterialis nō pulsatilis: ꝛ iuuamētū pri-
mū isti⁹ duplex est ne sudet ab ipso sanguis subtilis ꝛ acu
tus pp subaȝ pulmonis: ꝛ q2 est ppingor cordi: ꝛ iste san-
guis nō est bñ coctus. sicut sanguis ille q est in vena: ꝛ ar
teria est: ꝛ nō appet arteria: ꝛ iuuamētū isti⁹ duplicatiōis
est. vt in ea bñ decoquat sanguis. Et ps scḋa pdictaꝝ tri-
um circūdat cor ꝛ pfundat in ipso dās ei nutrimētū prope
auriculā dextrā ꝛ ppe locū ꝛ vene duplicis in eo. Et pars
tertia ppalr in horibus declinat ad ptē sinistrā: ꝛ descēdit
vsq3 ad spōdile. 5ᵐ ꝛ sustētat sup ipȝ: ꝛ ramificat sup octo
costas iferiores: ꝛ sup musculos ꝛ alias carnositates que
sunt in ppinquo illaꝝ: sȝ qḋ de vena ꝯcaua pter pdictas
ptes in directo cordis fuerit residuū ascēdit ꝛ ramificat
in diafragmate qḋ diuidit pectus in duo. ꝛ mittit quosdā
ramos ad ptē carnosaȝ q̄ dr mamꝝ. Et cū puenit ppe liga-
mētū pectoris obliquant: ꝛ q̄to magis recedūt: magis se
parant in se: ꝛ vtraq3 illaꝝ ramificat in duo. ꝛ vnū illoꝝ
duoꝝ vadit ad vnā ptē hois: ꝛ aliud ad aliam: ꝛ vadit de
istis ramis p dextrā ꝛ sinistrā ptē pectoris quousq3 pue-
niat ad os qḋ dr augen. Et vna ps istoꝝ vadit ad muscu
los q̄ mouet musculos: ꝛ ramificat in eis. Et alia ps de-
scēdit ad musculū rectū: ꝛ ramificat in eo: ꝛ ꝯiūgūtur ex-
tremitates ei⁹ cū vena pectoris dorsi. Et qḋ remansit ex
quolȝ illoꝝ est vnū par. ꝛ qōlȝ illoꝝ ramificat p. 5. ꝛ vn⁹
ramus diuidit in pectore ꝛ dat nutrimētū q̄tuor spondi-
libus supioribus. ꝛ alius ramus dat nutrimētū spatulari
loco. Et alius ramus dat nutrimētū musculis q sūt i col-
lo. Et alius ex eis penetrat p foramē sex spōdiliū supioꝝ
q̄ sunt in collo. q̄ penetrāt vsq3 ad caput. Et alius ramus
magn⁹ q ē maior alijs diuidit ad subascellas: ꝛ sūt ex eo
q̄tuor rami. Et pmus ramus diuidit in musculos q sūt i
iferiori pectoris: ꝛ sūt q mouēt spatulā. Et scḋs diuidit in
carnē rarā ꝛ telas q̄ sunt in subascellis. Et terti⁹ descēdit
p pectus vsq3 ad mirach vētris. Et q̄rtus q est maior ra-
mificat p musculos q sunt in spatula. Et alia ps ramifica
tur in musculū magnū q est in subascella. Et terti⁹ ramus
est maior ꝛ venit ad brachiū ꝛ manū. ꝛ ē ille q dr subascel
laris. Et qḋ residuū est de ramusculis pmis: cui⁹ residui
vn⁹ ramus ramificat ad istas ptes multas ascēdit ad col
lū: ꝛ pmus anteq3 pfundet in ipsa ramificat p duo: ꝛ vna

illaꝝ est albudegh. ꝛ est in manifesto colli: ꝛ hic est albu-
degh. q̄ est iterius. ꝛ q̄ est in manifesto ramificat cū ascē-
dit supra ligamētū pectoris ꝛ ramificat in duo. Et vnuȝ
illoꝝ cū diuidit ascēdit anterius. ꝛ oblique ad ptē: ꝛ scḋm
vadit ad anterius pius: ꝛ postea descēdit: ꝛ postea ascēdit
vsq3 ad ligamētū pectoris ꝛ circūuoluit ipȝ: ꝛ ascēdit ꝛ ele
uat scḋȝ manifestū in collo quousq3 adiūgat cū pma par
te: ꝛ cōmisceat cū eo: ꝛ ex ambobus erit albudegh mani-
festū: ꝛ dr q imisceant cū eo due ptes. ꝛ postea diuidunt
in duas. ꝛ vna illaꝝ tēdit in latū: deide obuiāt sibi in lo-
co directo ꝯiūctiōe ligamētoꝝ pectoris in loco iteriori: ꝛ
scḋa obliquat manifeste in collo: ꝛ sūt singulares pares
nō obuiāt sibi. Et ab istis duobus partibus ramificātur
rami parui ad modū telaꝝ araneaꝝ. ꝛ sunt q̄si isensibiles
ꝛ ēt ab isto pari scḋo ramificant tres vene māifeste ꝛ hūt
q̄titatē qualēcūq3: ꝛ oēs alie sūt isensibiles. ꝛ vna istaꝝ
venaꝝ q̄ sunt manifeste tēdit sup spatulā: ꝛ est q̄ dr spatu-
laris: ꝛ ab ipsa descēdit cephalica. ꝛ alie due ex vtraq3 pte
istius spatularis ꝯiūgunt quousq3 pueniāt ad pixidē spa-
tule. sȝ vna illaꝝ finit in illo loco. ꝛ nō pcedit vltra: ꝛ ra-
mificat in illo loco: sȝ scḋa quā pnominauimus pcedit ad
caput adiutorij ꝛ spargit ibi: sȝ spatularis pcedit plusq3
alie vsq3 ad extremitatē manus. sȝ albudech manifestū:
postq3 admiscent sue singulares iā diuidit p duo: vna pe
netrat iterius: ꝛ sūt ex illa multi rami parui: ꝛ sparguntur in
mādibula supiori: ꝛ alij rami maiores istis q sparguntur in
mādibula iferiori: ꝛ pticule amboꝝ minoꝝ diuidunt ex
circuitu lingue. Et in manifesto musculoꝝ positoꝝ in lo-
co illo. ꝛ alia ps q̄ appet ramificat p loca q̄ sunt post ca-
put ꝛ auriculas. sȝ albudegh qḋ ē iterius ꝯiūgit cum yso-
phago. ꝛ ascēdit cū ipso scḋȝ rectitudinē: ꝛ dimittit in suo
pcessu quosdā ramulos: ꝛ iuoluunt cū musculis venienti-
bus ad albudegh manifestū. Et oēs diuidunt in ysopha-
gū ꝛ epiglotiȝ: ꝛ in oēs ptes musculoꝝ q vadūt interius. ꝛ
sua extremitas penetrat vsq3 ad finē ʌ laude lre. ꝛ rami
ficat ipse in ramos q pcedūt ad mēbra q̄ sūt iter spondile
pmū ꝛ secūdū: ꝛ ēt pcedit inde vena capillaris vsq3 ad iū
cturā capitis ꝛ colli: ꝛ ramificant inde rami q mittūt mē
branā cooperientē testā capitis ꝛ obuiant. Et illi rami i-
trant vbi cōcurrunt duo ossa capitis: ibi in illis ossibus. ꝛ
qḋ residuum est de istis ramis penetrat inter vacuitateȝ
ossiuȝ in fine future laude littere: ꝛ ramificant inde ex eo
plures rami in mēbrana medulle: quas cibat ꝛ ligat mē-
branam duram q̄ cuȝ ista fuit in circuitu ꝛ in sursuȝ. De-
inde exit extra membranaȝ que cooperit caput. ꝛ postea
descendit a mēbrana subtili a cerebro: ꝛ spargit se scḋm
dispersionē arteriaꝝ: ꝛ constringit omnes mēbrana spis-
sa. ꝛ reddit eos ad locum ampluȝ: ꝛ est locus ad queȝ de-
scendit sanguis: ꝛ in quo adunatur. ꝛ post sparguntur inter
duas tunicas: ꝛ vocatur torcular. ꝛ tunc cuȝ admixti fue-
rint isti rami in ventriculo medio cerebri necessariū erit
vt magnificent in eo ꝛ sugant in eo ex torculari: ꝛ sugant
etiam de eo qḋ decurrit ab ipso p ramificationeȝ: ꝛ a me-
dio ventriculo tendunt ad duos ventriculos anteriores.
ꝛ obuiant arterijs que eleuantur ad vnum locum: ꝛ isti
continuant in membrana que vocatur rete. Sed vena
spatularis que dicitur cephalica quando fuerit prope ad-
iutorium primo ramificabitur in ramulos qui sparguntur
in cute ꝛ in partibus manifestis musculorum illius. De-
inde prope iuncturam assem cum adiutorijs: ꝛ quādo est
prope istam iuncturam diuiditur in tres partes. Et vna
istaꝝ est que dicitur chorda brachij: ꝛ est illud qḋ tendit
sup manifestū focilis supioris. ꝛ declinat ad ptē siluestrē.
ꝺclinās ēt ad tumorē focilis iferioris. ꝛ spargit i ptes ife-
rioris siluestres rascbetaꝝ: ꝛ scḋs vadit ad ptes declina-

tionis in manifesto asseid. ⁊ ɔiūgit̃ cū eo vnus ramulus veniēs a subascella: ⁊ ex istis ambabus fiet vena q̃ dicit̃ cardiaca. Et tertius ramus ꝓfundat̃ ⁊ īuoluit̃ in ꝓfundo quousq; īmisceat̃ adhuc cū ramulo subascellari. Sȝ subascellaris in p̄ma sui ramificatiōe ramificat̃ in ꝓfūdo sui adiutorij ⁊ spargit̃ sup musculos ipsius: ⁊ remanebūt ramuli q applicabant̃ ad asseid. ⁊ subascellaris cū applicat̃ ad iūcturā torcularē diuidit̃ in duo: ⁊ vnū illoꝝ ꝓfundatur ⁊ ɔtinuat se cū quodā ramulo ꝓfundate vene cardiace: ⁊ currit cū eo modicū: ⁊ postea diuidit̃ ⁊ ascēdit vnus illoꝝ quousq; applicet̃ ad auricularē ꝑ domesticū. ⁊ mediū ⁊ medicū: ⁊ pars asseid. Et ramificat̃ in ꝑtes manus siluestris. ⁊ par scd̃ȝ ꝑtiū subascellaꝝ ramificatur versus asseti ꝑ. 4. ⁊ vnus illoꝝ diuidit̃ in fortiori asseti vsq; ad rasetā: ⁊ scd̃s diuidit̃ supius ꝑ diuisionē sicut diuidebat̃ primus ⁊ tertius: eodē mō diuidit̃ in media asseti: ⁊ quartus est maior aliis. ⁊ est magis manifestus ⁊ altior inter alios: ⁊ ramificat̃ emittēs ex se ramū. ⁊ ɔiūgit̃ cū cephalica: ⁊ ex illis duobus fit cardiaca: ⁊ qđ est residuū est basilica: ⁊ ille etiā descēdit ⁊ ꝓfundat̃ iteꝝ. ⁊ cardiaca icipit a domestico ⁊ eleuat̃ a focili superius: deinde declinat ad partē siluestrē: ⁊ ramificat̃ ꝑ duos ramos scd̃m figuram laude littere: ⁊ tūc eius altior ꝑs venit ad extremitatē focilis supioris ⁊ ibit ad ꝑtē rascete. Et ramificat̃ iter pollicē ⁊ indi: ē in siluestrē indicis: ⁊ pars eius inferior ibit ad extremitatē focilis inferioris ⁊ diuidit̃ per tres ramos: ⁊ vnus illoꝝ vadit ad locū mediū iter indicē ⁊ medium: ⁊ ɔtinuat̃ cū ramulo q venit a venā veniente ad indicē a ꝑte supiori: ⁊ facit cū ea vnā venā. ⁊ scd̃s ramus vadit ab ea. s. indicis ⁊ alluchalē q̃ est iter medicū ⁊ auricularē: ⁊ spargit̃ inter mediū medicū ⁊ indicē: ⁊ tertius tendit ad auricularē ⁊ medicū: ⁊ isti rami diuidunt̃ post in digitos: Etiā sigillabimus de venis supioribus sermonē nostrū.

¶ Caplm 4m. De anothomia vētris iferioris ⁊ maioris.

ET pars que descēdit primi rami q ramificat̃ ab ea sunt q̄si capillares: ⁊ hoc anteq̄ applicet̃ ad dorsū ⁊ vadunt ad reuolutiōes renis dextri: ⁊ spargunt̃ ibi: ⁊ corpoꝝ in ꝓpinquo ipsius ad cibādum illa: ⁊ post ab illis ramificant̃ due vene magne q̃ dr̄r ascēdentes: ⁊ vadūt ad duos renes eleuātes eis aquositatem sanguinis. ⁊ aliquātulū sanguis quem sugūt renes. ⁊ ex vno ascēdētiū sinistro: vnus ramus q intrat in testiculū sinistrū scd̃ȝ modū quē p̄diximus in arterijs. Et etiā preter istū ramificant̃ due vene ⁊ vadūt ad testiculos: ⁊ q itrāt in sinistrū accipit semꝑ ramū ex sinistro duoꝝ ascēdētiū: ⁊ fortasse erit in aliq̄bus tota origo illi⁹ a ꝑte ascēdētis: ⁊ ramus itrās dextrā aliq̄n accipit ramū a sinistra. sed plures modi sunt cū testiculoꝝ vene nō iuoluunt̃ cū venis veniētibus a renibus. ⁊ in illis est cursus digestiōis spermatis: ⁊ fit albū postq̄ fuerit rubeū: ⁊ hoc ꝓpter multitudinē iuolutiōis ipsi⁹: ⁊ plus de ista vena abscōdit se in matricē: ⁊ sicut vena arterialis descēdēs sub spōdilibus ramificat̃ sup costas: ita ab epate descēdit sup spōdilia vena q̄dā q̃ ramificat̃ sup spōdilia: ⁊ sup musculos a directo oppositas illis spōdilibus quousq; veniant ad extremitates musculoꝝ vētris mīricis. Deinde veniūt ab illa vene q̃ penetrāt spōdilia vsq; ad nucbā. ⁊ tūc q̄n applicabitur ad vltimū spōdile ramificabit̃ in duo: ⁊ declinabūt ad vnā ꝑtē vnū: ⁊ aliud ad aliā. s. ad coxas ⁊ crura. Et anteq̄ veniāt ad crura diuidunt̃ in decē ramos. ⁊ vn⁹ vadit ad duo dorsa: ⁊ scd̃s ramus est q̄si capillaris. ⁊ vadit ad inferiores ꝑtes sifac. ⁊ tertius spargit̃ sup os pectinis dorsi: ⁊ q̄rtus spargit se in musculos ani: ⁊ in manifesto pectinis dorsi: ⁊ q̄ntus vadit ad itroitū matricū mulieꝝ: ⁊ spargit se in fundo illaꝝ ⁊ in eo q ɔtinuat̃ cū ea ad vesicā: ⁊ illū qđ vadit ad vesicā post diuidit̃ in duas ꝑtes: ⁊ vna pars spargit̃ in vesica: ⁊ alia ꝑs spargit̃ in suo collo. Et ista ꝑs in viris est maior ꝑꝑ virgā: ⁊ in mulieribus est minor: ⁊ vene q̃ itrāt mīricē ex ꝑtibus ramificant̃ ⁊ ascēdūt ad mamillas: ⁊ cū illis cōicant mamille ⁊ matrix. Et octau⁹ venit ad orificiū vulue. ⁊ in mulieribus ⁊ viris. Et nonus itrat musculū interius pectinis dorsi. ⁊ spargit̃ in illo. Et decimus diuidit̃ in iguinibus māifeste vsq; ad duo alia: ⁊ ɔtinuat̃ cū capitibus venaꝝ descēdentiū: ⁊ maxime cū eis: q̃ descēdūt a ꝑtibus mamillaꝝ ⁊ adunant̃ adinuicē ⁊ faciūt vnā ꝑtē magnā q̃ vadit ad musculos natium. ⁊ qđ residuū est de istis itrat coxas ⁊ ramificant̃ ab eo rami. ⁊ vnus ramus illoꝝ diuidit̃ in musculos anteriores coxe. ⁊ alius in musculos subteriores coxe. ⁊ ꝓfundat̃ in suo domestico: ⁊ alij ramuli multi spargunt̃ intra coxā: ⁊ qđ residuū ē ab isto toto diuidit̃ in tres ramos ⁊ hoc cū cooperit lumen ⁊ iūcturā genu modicū. ⁊ tunc ꝑs agrestis illoꝝ tendit sup minus os cruris vsq; ad chaab. ⁊ medius illoꝝ tendit vsq; ad duplicationē genu descēdendo ab illo. Et dimittit ramulos in musculos q sūt in iteriori cruris: ⁊ ramificant̃ in duos ramos. ⁊ latet vnus illoꝝ in iterioribus ꝑtib⁹ cruris: ⁊ scd̃s iter duos neruos: ⁊ tēdit ad anterius pedis ⁊ voluit se cū vno ramulo agrestis p̄nominato. Et terti⁹ q est domesticus declinat ad locū venosū cruris: ⁊ tēdit ad chabab: ⁊ chabab gibbosuȝ arūdinis magne. ⁊ descēdit ad domesticū anterius: ⁊ dr̄ scorsis: ⁊ isti tres sūt q̄tuor: ⁊ duo siluestres illoꝝ ad anteri⁹ arūdinis minoris: ⁊ duoꝝ domesticoꝝ: vnus vadit sup superiorē ꝑtē pedis: ⁊ diuidit̃ in partem superiorē ꝑtis digiti pedis: ⁊ scd̃s istoꝝ domesticoꝝ cū ramo siluestri partis domestici: quā nominauimus: ⁊ diuidit̃ in partes strictiores. Et est iste sermo cōpletus venaꝝ nō pulsatiliū.

¶ Caplm 5m. De anothomia cistis fellis ⁊ vesice.

ET fel ⁊ vesica assimilant̃ in hoc q eis nō venit suū nutrimētū a superfluitate q̃ decurrit de ea: q: corpus vtriusq; illoꝝ est neruosū. Et felli aduenit q̄dā subā subtilis q̃ est multū remota a suba cistis: ⁊ silr accidit vesice: ⁊ anteq̄ illa suꝑfluitas veniret ad vesicā acceperant de illa m̄a renes suū nutrimētū: ⁊ etiā iste suꝑfluitates sunt eis valde clare: q̄n trāseūt ꝑ vias valde strictas: ⁊ ꝑꝑ hoc vtriq; illoꝝ aduenit vena dās ei nutrimētū. Et ad collū cistis venit vena nō pulsatilis ꝓpe portā. ⁊ vn⁹ neruus q ē ramus neruosi epatis: ⁊ ista vena ⁊ iste neru⁹ nō apparēt: ⁊ vna vena pulsatilis q̃ ē biñ manifesta: ⁊ ē ramus pulsatiliū epatis: ⁊ ista silr ɔiūgit̃ cū collo cistis: ⁊ attrahit: ⁊ post ramificat̃ ꝑ cistiȝ. Sȝ ad vesicam venit vn⁹ neru⁹ a loco ꝓpingori sibi ossis: qđ ē supra ꝑtē dorsi: ⁊ due vene pulsatiles. ⁊ due nō pulsatiles q̃ veniūt illi a dorso cū neruo: ⁊ suū collū est ɔclusuȝ cū mēbrana q̃ cooꝑit ipȝ: ⁊ q: suꝑfluitas aquosa fuit maior q̄ colica. iō fuit vesica maior cisti. ⁊ iō idigebat maiori neruo ⁊ pluribus venis: ⁊ vtrūq; istoꝝ hȝ triplex situ sitū filoꝝ ꝑter illū qđ ē iter duo colla: quoꝝ vnū eycit ⁊ reliquū recipit: ⁊ sunt duaꝝ tunicaꝝ ⁊ suꝑfluitas currit iter duas tunicas: ⁊ penetrat vsq; ad ɔcauitatē: ⁊ q̄n claudit̃ iplet̃ via ne possit reuerti: ⁊ exit ꝑ scd̃ȝ collū: ⁊ in cisti orificiū eyciēs collū intrat cū itestinis ⁊ in vesica recipiēs ɔiungit̃ cū illis: ⁊ sup orificiū vesice ē isert⁹ musculus. ⁊ sua fila vadūt scd̃ȝ āplitudinē i orificio: ⁊ suū iuuamētū ē retinere collū ⁊ vrinaȝ quousq; intendat̃ in eius exitū: ⁊ cum intendit̃: ampliat̃ iste musculus ⁊ expellit̃ vrina per musculos mirach adiutorio virtutis expulsiue. Et splen nō est mēbrū essentiale. q̄n multa aialia sūt q̃ carent splene. aut hñt minimū

splenē. Et omne aial hñs pulmonē hꝫ sitim plus: qm̄ pulmo cum calefit delectat̄ frigido ⁊ humido: ⁊ hoc cū mouet̄. ⁊ siłr ꝑꝑ vaporē fumosuꝫ venientē ad ipsuꝫ. ⁊ iō necessariū est ei hr̄e vesicā: ⁊ iō hñs pulmonē est hñs vesicā. Et dico ego ꝙ pulmoni nō sufficit resudatio: ſꝫ etiā vapor aque ascēdit ad ipsum: ⁊ de aqua resudat ad ipm per venas. Sꝫ aues: ⁊ q̄ hñt coriū testeū: ⁊ q̄ hñt squamas. qꝛ sui pulmones nō sunt sanguinei: iō nō hñt calorē multū: ⁊ iō nō hñt vesicā. Et aues nō potāt multā aquā: qꝛ aer est plus in sua cōpōne: ⁊ nō est in eis magna ꝑs aque. Et dixit Arist. ꝙ supfluitas aquosa in auibus trāsit in pēnas: ⁊ iō nō idigēt vesica: ⁊ siłr hñs squamas ⁊ hñs costas ꝑter carcucā: q̄ hꝫ pulmonē carnosuꝫ ⁊ sanguineum. ⁊ dico ego suū coriū nō nutrit̄ ex sua supfluitate hūida ⁊ sicca. ⁊ iō adunat̄ in suo corꝑe: ⁊ dixit ꝙ sua humiditas nō dissoluit̄ ad tpa. qm̄ suū coriū ē durū. Et vesica marinorum semꝑ ē maior: qꝛ sunt magis humida: ⁊ potāt aquā plus. ⁊ aial qd̄ dr̄ amū hꝫ vesicā ⁊ nō hꝫ renes: qꝛ sua cutis est mollis ⁊ sua caro. Et dixit hoc verbū Ari. ꝙ mēbra eius sunt multū humida: ⁊ idigēt multū attractiōe aque ⁊ nō idigēt renibus: ⁊ ꝑꝑ mollē carnē dissoluit̄ humidū i eis. Et ꝑter illud oē aial hñs pulmonē hꝫ renes: ⁊ dixit ꝙ cā q̄re ren dexter est altior est siłis cāe q̄re supciliū dextrū magis eleuat̄. Et post h̄ locutus est Ari. in diafragmate: ⁊ dixit ꝙ aial hñs mēbra ad ispirādū hñs nutritiuā hꝫ diafragma. ⁊ ꝑpter hoc cū calefit diafragma ledit̄ sensus. ⁊ capratio: ⁊ qn̄ mouet̄ multū accidit hoi risus ⁊ ledit aliqn̄ multū ille risus. ⁊ iā dixerūt ꝙ qdā ꝑcutiebat̄ in diafragmate ⁊ stetit post ꝯtinue ridēs ⁊ mouēs caput. Et dixit Ari. ꝙ istud nō dꝫ magis credi q̄ꝫ qd̄ dixit Homer⁹: ꝙ cuidā amputabat̄ caput in tēplo Jouis. ⁊ post locutū est caput: ⁊ hoc nō pōt eē qꝛ nō ē sermo nisi ꝑ ispirationē: cū aūt abscindit̄ pulmo nō loquet̄. Et tūc locutus est Ari. in motu mēbroꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ dixit ꝙ cuius nutrimētū est ex reb⁹ duris ligneis aut spinosis hꝫ multos vētres: sicut camelus ⁊ elefas: ⁊ non hñt dētes in mādibula supiori: ⁊ licet eius lingua sit carnosa cū inoluit̄ pāniculo aspero q̄si frōdoso ⁊ limoso: siłr ēt suū palatū ⁊ sunt loca dētiuꝫ ⁊ vr̄ ꝙ mā suoꝝ dētiū trāsiuit in suū culmū: ⁊ oia aialia ruminant. ⁊ papa in auibus est ꝑmus vētriculus: ⁊ su⁹ motus est loco masticationis: ⁊ q̄si scd̄s os: ⁊ aliqn̄ est qddā qd̄ nascit̄ ⁊ vr̄ papa ⁊ nō est papa. ⁊ post hꝫ stomacuꝫ vel stomacos multos in posteriori itestinoꝝ. Et est q̄dā pars pisciū nō hñs dētes. ⁊ hꝫ corpus magnū: ⁊ suū nutrimentū est grossuꝫ: ⁊ iō ruminat. ⁊ pisces sunt gulosi multū: ⁊ sui motus sunt debiles: ⁊ iō est suū stercus duꝝ ⁊ iuuat su ꝑ hoc: qm̄ sua intestina sunt curta ⁊ recta ⁊ huiꝰ sunt aialia q̄ hñt itestina curta ⁊ recta. Et itestina aialiū diuersantur. qꝛ q̄dā in qbusdā sunt ampla ꝓpe stomacū. ⁊ stricta post. ⁊ iō nō pōt canis excere sterc⁹ nisi cū pena magna. Et aial cuius intestina sunt recta siłr. Et q̄ hñt cornu ⁊ q̄ hñt itestina inoluta sunt ꝯria istis in motu. Et hñtia sex ꝑtes itestinoꝝ. ⁊ aialia gulosa multū fecit eis nā itestina recta ⁊ curta. vt cito exeat stercus. ⁊ positū fuit ampli⁹ in eis ꝓpe stomacū: ne ēt illud qd̄ est crudū detineat̄. ſꝫ totū exeat: ⁊ aial qd̄ nō ē tale nō est multū gulosuꝫ: ⁊ trāsglutit magnas buccellas. ⁊ morat̄ diu in vētre. Et aialia sūt habētia coagulū in vētre. ⁊ ꝓpe in his q̄ hñt multos vētres. ⁊ nō iuenit̄ nisi in vētre tertio ⁊ oē aial hñs vnicū vētrē caret coagulo: ⁊ ꝯriat̄ iste sermo in marinis. s. vrso ⁊ lepore: ⁊ oē aial hñs vnicū vētrē hꝫ lac subtile. ⁊ suū coagulū non coagulat: ⁊ non inspissatur lac aialiū carētiū cornu. Et ⁊ aial hñs multos pilos in pedibus hꝫ multos vētres. ⁊ nō hꝫ coagulū: qꝛ suū nutrimētū est humidū multū.

Liber. XIIII. De anothomia renū. Cap. I.

Icemus verbū magistri primi i cisti fellis: ⁊ dicem⁹ anothomiā renū. deīde dicemus in musculo anulosoꝝ ⁊ suoꝝ mēbroꝝ: ⁊ cā in h̄ ē: qm̄ qd̄ nō hꝫ vesicā sua vrina trāsit in suum stercus. ⁊ erit suū stercus salsuꝫ currens. Et q̄dā aialia nō hñt fel: qm̄ sua cola spargit̄ cū suo sanguine ad negociū sui corpis: ⁊ tūc nō remanebit ꝺ illa q̄si ad necessariū: ⁊ vt illi det̄ vas. Et aial hñs cistiꝫ hēbit supra epar: ⁊ qñqꝫ supra itestina. ⁊ qñqꝫ texit̄ supra epar ⁊ itestina: ⁊ in oīb⁹ piscib⁹ est cistis. Et equ⁹ ⁊ asinus ⁊ mulus ⁊ elefas nō hñt cistiꝫ: ⁊ camelus hꝫ loco cistis venas graciles: ⁊ torchi: ⁊ delfin hñt cistiꝫ. ⁊ qdam hoīes forte hñt cistiꝫ mirabilē sup q̄ꝫtitatē nālē. sicut i ciuitate quā noiauit. Et errauit ꝙ vtilitas cistis est qd̄ pūgit epar qꝛ sua vītus sensibilis sit fortis. ſꝫ cistis sugit colaꝫ ex epate ⁊ expellit vsqꝫ ad itestina: ⁊ errauerūt socij Antigorit. qn̄ dixerūt ꝙ cistis ē cā in ifirmitatib⁹ acutis: qꝛ nō ē ita. ſꝫ est cā ad auferēdū eā: qꝛ attrahit colam. ⁊ accidit extractiōe cistis cū trahit colaꝫ. vt sic sit ꝑs sibi ꝓpinqua magl dulcis: qm̄ cistis ex vicinitate magis attrahit. ⁊ tūc qn̄ iuenitūt quosdā hoīes iuenitūt illos esse. q. camelos. ⁊ aialia q̄dā bruta q̄ nō hñt cistiꝫ: ⁊ tūc elōgant̄ sue vite ad siłitudinē illoꝝ aialiū: ⁊ tūc aialia sicut torchi: ⁊ delfin in aialia marina hñt h̄ sicut dixi. Et iudicauerūt ꝙ aial qd̄ caret cisti ē lōge vite. ⁊ nō ispexerūt modū hoīs ⁊ nō sciuerūt ꝙ nō fuerit ꝑuatio cistis cā lōge vite. tūc aial qd̄ hꝫ epar ⁊ cistim erit lōgius vite. qm̄ habebit cistiꝫ mūdificantē epar: ⁊ tūc qn̄ fuerit aial pauce cole opat̄ cū eo in cibatito sui corpis. cū calore sui corpis radicali. tūc ḡ nō idiget cistim. qm̄ cistis est ad mūdificādū sanguineū: ⁊ dico ꝙ possibile est vt hñtia lōgā vitā hēant illā: ⁊ nō ꝑpter hoc: qm̄ vr̄ ꝙ illa cōplo sit cala. ⁊ suus sanguis colericus ⁊ tūc nō est residuū de cola quā necessariū ē deponere cū tota alia supfluitate: ⁊ qn̄ fuerit cōplo multū cala erit h̄ cā lōge vite in multis aialibus: ſꝫ supfluitas aquosa q̄ descēdit ad renes ꝑuenā q̄ trāsit ab epate cū sanguine quodā supfluo. Et facti sunt duo renes vt equēt duas partes aialis: ⁊ situs illoꝝ nō est vnus. ⁊ tūc fuit attrahēs aquaꝫ corpis siłeꝫ scd̄ꝫ totū. ⁊ illud est qd̄ iuuat ad retētionē aq̄ in eis: ⁊ si fuerit inde attractū ad duas ꝑtes aliqn̄: tn̄ erit retētio laboriosa in eo: ⁊ tūc ren dexter erat altior: qm̄ est ꝓpinquior epati: qm̄ op⁹ est vt oē attrahēs ab aliquo sit magis ꝓpinquū illi. ⁊ ꝓprie. qm̄ tūc epar est altius: ⁊ splē iferius: tūc situs eius qd̄ ē sub epate erit altior. ⁊ ei⁹ qd̄ ē sub splene depssior. Sꝫ magister dixit ꝙ cecidit dexter i altū: qꝛ ē fortior: qm̄ fortior iter ꝑtes ē dexter. ⁊ vt sit ꝓportio renū in duab⁹ ꝑtib⁹ scd̄ꝫ ꝓportionē splenis ⁊ epatis. Et dexter ē maior sinistro. ⁊ minaris sepi: qm̄ ꝓpinquus est epati: ⁊ ren hoīs assimilat̄ reni tauri: ⁊ creabat̄ sua caro spissa ꝯrio creatiōi carnis splenis. qm̄ caro splenis fuit rara: ⁊ istud est qm̄ supfluitas veniēs ad ipꝫ fuit grossa. Et cibat̄ ab eo qd̄ dissoluit̄ ab aquositate. ⁊ retinetur sanguineū retinēte q̄si sediminis. Tūc si eēt rar⁹: dissolueret̄ raꝝ illud qd̄ venit ad ipꝫ ⁊ nō hr̄et cibū. sicut cōtingit renib⁹ qbusdā: ꝙ q̄ꝫto caro eaꝝ fuerit rara nō erit attractio eius bona in eis: ⁊ debilitat̄ eius suba: sed splen qd̄ venit ad ipm est grossuꝫ: ⁊ iō idiget suba rara: ⁊ splen ⁊ ren sunt cōicantes in supfluitate ad eā expulsā. qm̄ superfluitas veniens ab illa venit per viā amplā: nō sic in cisti: ⁊ venit adhuc eis cibus ꝑ arterias sparsas in eis: qm̄ magister primus dat causam in genere animaliuꝫ anulosorum ⁊ non habentium sanguinem in corpore: ꝙ cum non habent sanguinem. non fuit eis necessarium ex multis vasis viscum, ⁊ tunc non fuit eis necessariū membrū,

generatiuū sanguinis ⁊ alterū colatiuū: ⁊ ppter hoc hñt
vnicū mēbrū loco cordis: ⁊ aliud recipiens cibuȝ. ⁊ post
ipȝ ⁊ eyciēs. ⁊ dat cāȝ: qm̄ in qbusdā aialib⁹ aquosis erit
virtus euomēdi supfluitatē melio. Et istud est cā ppter
quā poterit facere sup se domū. ⁊ dixit ꝙ squamatio illi-
us qd multos pedes hȝ in aqua ē cā ei⁹ vt sit potēs in ve-
natiōe: ⁊ irretiens alterū. ⁊ fortasse mutabit̄ color eius cū
minuit̄. ⁊ emittet tūc a se spma. ⁊ sic cōtingit alijs in timo-
re qd ea arripit fluxus vētris ⁊ eiectio vrine. Et Ari. no-
minauit vnū genus aialium marinorū: ⁊ fortasse habebit
duos culmos ⁊ fortasse vnū: ⁊ ꝙ hȝ vnū creabat̄ fortio-
ris coriȝ vl' corticis: qm̄ nō hȝ arma cōpleta. Et hñs duos
culmos hȝ debiliorē corticem: deinde denominabimus
yricium marinū ⁊ pecceē: qm̄ numerus suorū ouorū ē sin-
gularis: qm̄ sunt rotūda. Et situs suorū ouorū nō est ex di-
recto neq̄ ex opposito si eēnt tria. q. elōgaret̄ suus situs:
⁊ si eēnt plura. ij. esset opus ꝯtinuatione: ⁊ hec rō est vlīs.
Et dētes yriciȝ marini sunt tot quot sua oua. Et dixit qm̄
cor ⁊ sibi sile est iter nutritiuorū introitū ⁊ suū exitus. Et
exit⁹ spmatis in aiali ambulabili in medio ptis q̄ est iter
dextrū ⁊ sinistrū. Et in aiali anuloso in medio eius: qd est
iter caput ⁊ ꝯtinuat se cū illo. ⁊ fortasse inuenit̄ istud mē-
brū in aiali multe numeratiōis. ⁊ ppter hoc inuenit̄ istud
mēbrū in aliqbus aialibus multe numerationis. ⁊ ppter
hoc viuūt eius partes cuȝ fuerint abscisse. ⁊ ego credo ꝙ
nō erit multe numerationis: qm̄ aia est vna in cognitiōe.
sed erit lōgū pfundās corpus pfundatiōe q̄si in strictio-
ne arboris in arborē: ⁊ tūc qm̄ abscindet̄ vna pars erit re-
siduū sufficiens in vita. Et oē aial carens sanguine ꝯtētū
est cibo modico. ⁊ sua paruitas iuuat super hoc. Et anu-
losa q̄ fuerint cū pedib⁹ erūt maioris frigiditatis: ⁊ h̄ vt
motus suus sit leuior in eis: ⁊ pprie cū fuerit lōgū suum
corpus ⁊ magnū. Et multa anulosa q̄ hñt alas hñt q̄tu-
or. ⁊ paruū hȝ duas. Et fortasse qdā hñt alas q̄si inclusas
in mēbrana. Et ale oīuȝ istorū sunt membranales. Et sua
corpa creata sunt ex ptibus multis distinctis ⁊ anulosis:
vt cū acciderit eis motus possint secū ferre: ⁊ crescunt in
duricie sicut nichaal: scilicet loca. Et sūt qdā aialia anu-
losa hñtia aculeuȝ vt sit eis arma: ⁊ forte erit aculeus ille
mēbrū in accipiēdo cibū ⁊ i pugnādo sicut in qbusdā mē-
bris: ⁊ fortasse erit in qbusdā vnū mēbrū deputatū ad so-
lā puncturā: vt in scorpiōe ⁊ vespa. Et qm̄ nō habebit acu-
leū anterius habebit mēbrana q̄si dentes anterius: ⁊ qm̄
aculeus erit posterius occultabit̄ in eis: fortasse erit i eis
literius qm̄ ē puus. ⁊ est exposit⁹ occasiōibus: sicut in ves-
pis: aliqn̄ erit manifestus sicut in scorpiōe: ⁊ aliud est qm̄
est fortis. sȝ gen⁹ anulosorū volātiū hȝ aculeū gracilem vt
sit leuior sup illas in suo volatu. sȝ scorpio magis pōt pa-
ti istud: qm̄ ambulat. Et q̄ hñt duas alas ⁊ volāt non hñt
aculeū in posteriori. qm̄ iduceret̄ nimiū pōdus. sȝ posit⁹
est in eis aculeus anterius: ⁊ est mēbrū cuȝ quo comedit
vt sit leuior in volatu. ⁊ duo pedes anteriores aialis ha-
bētis collū durū vel oculos debiles hñt anteriores fortio-
res. qm̄ citius rapit p illos: ⁊ pedes posteriores sunt ma-
gis magni vt volet cū illis: ⁊ vt figat̄ sup illos cum itēde-
rit volare: ⁊ qd luxuriat ex illis habȝ. 6 pedes. 4. iuuātes
ad ambulationeȝ: ⁊ duos al saltum.

Caplm scd̄m de anothomia organorū membrorū.

Et quia iaȝ diximus de anothomia simpliciū: nunc dicemus de anothomia organicorū. ⁊ dicemus de liga-
mēto pectoris ⁊ spatularū. Dico ergo ꝙ li-
gans pectus est vnuȝ os ex vtraq̄ parte in
supiori pectoris: ⁊ hȝ quādā gibbositatē ⁊ ꝯcauitateȝ per
quā trāseūt vene ascēdētes ad cerebrū: ⁊ nerui descēden-
tes ad corpus: ⁊ declināt ad partē siluestrē ⁊ ꝯtinuantur
cū spondilibus spatule: ⁊ rotulis adiutoriorū. Et tūc creā-
tur ppter duo iuuamēta: vnū est vt figat̄ ab eo manus ⁊
adiutoriū ipsi⁹: ⁊ ne adiutoriū sit ligatū cū pectore: etenim
aliter difficulter moueret̄ vna manus ad aliā: ⁊ etiā fie-
ret iter illas angustia. sȝ creabant̄ extrema latera vt am-
pliaret̄ locus motuū: ⁊ scd̄m vt sit custodia mēbrorū ante-
riorū pectoris sicut spine ⁊ ale spōdiliū a posteriori: ⁊ hoc
vbi nō sunt spōdilia vel sensus ⁊ spatula in pte agresti va-
dit semp graciliādo: ⁊ ad domestica ampliando quousq̄
pueniat̄ ad foramē in pte eius agresti vnū foramē pixida-
le qd intrat rotulā adiutorij. Et iuxta illā pixidē sūt duo
additamēta. vnū versus sursuȝ: alterū versus posterius: ⁊
dr̄ rostrū cornīnū: ⁊ cū eis cōplet̄ ligamētū spatule cuȝ
ligamēto pectoris. ⁊ vetāt seperationē rotule a pixide p
motū adiutorij ad sursuȝ: ⁊ aliud ad motum eius versus
imū: ⁊ deinde semp magis ampliat̄. vt sit sua cōplo ⁊ cu-
stodia maior. Et sup dorsuȝ suū est quoddā additamentū
triāgulare. ⁊ sua basis est versus ptē siluestrē. ⁊ suū caput
versus domesticū: quousq̄ nō euadat ab ipso superficies
dorsi: qm̄ si basis eēt versus ptē domesticā eleuaret cutē:
⁊ pp modicas occasiones accideret dolor in ipsum: ⁊ ista
additamēta q̄si ad senectū spōdilibus: ⁊ hoc factū ppter
custodiā: ⁊ vocat̄ iuuamētū spatule: ⁊ terminus amplia-
tionis spatule est cū cartilagine q̄ ꝯtinuat̄ cū ea. ⁊ est ei⁹
extremū rotūdū ppter cām quā nominauimus in oībus
alijs cartilaginibus. Sed os adiutorij creabat̄ teres vt
esset magis remotū ab occasionibus: ⁊ sua extremitas su-
perior intra pixidē cū ligamēto leui ⁊ nō forti: ⁊ iō ꝯtigit
multotiēs suus exitus: ⁊ iuuamētū in ista debilitate du-
pliciter est. necessitas ⁊ securitas: necessitas vt sit motus
leuis in oēȝ ptē. sȝ securitas est ppter hoc ꝙ licet adiuto-
riū indigeat multis motibus diuersis: tn̄ isti motus non
multiplicant̄: sed durāt in ipso in tm̄ ꝙ timeat̄ in disso-
lutiōe sui ligamētī. Sȝ adiutoriū ppter hoc plurib⁹ mo-
dis stat quietū. ⁊ totū residuū mouet̄: ⁊ tūc ppter h̄ oīa
ligamenta iuncturarū manuū sunt fortiora ligamēto ad-
iutorij cū spatula. Et iunctura adiutorij iuuat̄. 4. ligamē-
tis: ⁊ vnū illorū est dilatatū mēbranale. ⁊ circūdat iūctu-
ram sicut accidit in alijs iūcturis: ⁊ duo ligamenta q̄ de-
scēdūt ex additamēto spatule qd dr̄ auron. Extremitas
vnius est lata: ⁊ coopit ⁊ cōprehēdit caput adiutorij: ⁊ se-
cundū est maius ⁊ durius. ⁊ descēdit cū q̄rto: ⁊ descendit̄
etiā cū additamēto qd dr̄ rostrū cornīnū in ptē accōmo-
dādā illi in illo descēsu: ⁊ sua figura est tēdens ad latitudi-
nē quātulācūq̄: ⁊ pprie vbi tangit adiutoriū. ⁊ sua via ē
vt ascendat per ventrem adiutorij: ⁊ tunc cōtinuabit̄ cuȝ
musculo in illo: ⁊ adiutorium ꝯtinuatur versus domesti-
sticuȝ: ⁊ gibbosuȝ versus agreste: vt bene firmet̄ in eo qd
positum ēst super ipsum de musculis ⁊ neruis ⁊ venis: ⁊
vt bene cōprehendat̄ qd cōprehendit̄ ab eo in suba asce-
lari ⁊ vt melioretur aduentus vnius manus super aliam
manū. Sed inferior extremitas adiutorij habet duo ad-
ditamenta sibi coniuncta: ⁊ qd est ex parte interiori ē lō-
gius ⁊ gracilius: ⁊ non habet iuncturam cū aliquo: ⁊ est
propter custodiam neruorum: sed qd est versus exterius
est confossatum: ⁊ intrat illam concauitatem os cubiti si-
cut dicemus. Et inter illa est vna pars: ⁊ in duabus extre-
mitatibus illius partis sunt due fouee superius ⁊ inferi-
us: ⁊ ante ⁊ retro. ⁊ fouea domestica ⁊ superior est leuis:
⁊ quasi plana: ⁊ non est in ea distinctio: ⁊ fouea agrestis
est maior inter illas: ⁊ qd est ad partem domestice fo-
uee non est planum neq̄ sua concauitas est rotunda. sed
descendit linealiter. ⁊ tali modo: vt quando ex se cōmo-
uetur ad partē siluestrem applicat̄ ascitum ⁊ stat. Et ol-

setum cōponit̃ ex duobus ossibus: que ↄiūgunt̃ s̄c'dz longitudinē. & dr̄r focilia: & qđ est in directo policis est gracilius. & qđ ē in directo auricularis est grossius q̄ est fundamētū in eleuatiōe brachij. Et sup̄ioris iuuamētū est vt p̄ ipsum moueat̃ assetum in circuitu: & iuuamētū inferioris est vt fit p̄ ipsum motus in extensiōe & curuatiōe. Et mediū in istis est gracile: q̄ nō est opus vbi grossū sit. q̄ cooperitur musculis magnis: & si eēnt grossū induceret nimiū pōdus: & extremitates erūt grosse: q̄ nascunt̃ ex eis multa ligamenta: q̄ et ↄfricant̃ & ↄtundunt̃ multū in motu iūcturaꝝ. Et qꝛ super illas caro vel musculus: & fouea supior est. q. exiens a rectitudine. & incipit a domestico & vergit versus siluestrē supra focilē iferiorē. Et hō iuuamentū est vt faciat assetū moueri in girꝰ. Et inferius focile est rectū: q̄ rectitudo eius iuuat ad extēsionē brachij. Et iunctura cubiti ↄiungit̃ cū vtriusqꝫ iunctura focilis & adiutorij. Et in extremitate focilis supioris est q̄dam fouea & itrat ipsaꝫ caput siluestre adiutorij: & ligatur in illa: & motus illius in illa fouea iuuat ad extensionem brachij: & ad motū brachij in girꝰ. Sed focile inferius hꝫ duo additamēta: & inter ista est q̄dā pars q̄ assimilat̃ grece o & superficies huius partis est bibbosa. & fouea in adiutorio quā intrat p̄dictū additamentū assimilat̃ ↄcauitas in ipso gibbositati circuli. & q̄ mouet̃ istud additamētū ad superius tendit̃ brachiū: & q̄ vna duaꝝ partiū mouetur vna supra aliaꝫ incuruatur brachiū quousqꝫ assetum ↄiungat̃ cū adiutorio in parte domestica & parte anteriori: & extremitates iferioꝝ duoꝝ faciliū ↄiūgunt̃. q. in vnū & fit in eis. q. fouea magna & plus de illa fouea est in fouea alia iferiori: & qđ superest ex illo osse in circuitu ē gibbosum: vt minus recipiat actiones: & a focili inferiori nascit̃ quoddā additamentū iuxta foueā. Sed rasceta componit̃ ex multis ossibus: vt p̄pter occasionē in vno nō ledant̃ alia & vt ↄcauet̃ in ipsa palma quū ei occurrerit aliqua res rotūda: q̄ debeat teneri ab illa & cū debeat tenere aliquā rē liquidā vt possit palma ↄcauari. Et iste iuncture sunt firme bene vna cū altera: & ne debilitet̃ rasceta cū cōprehendit manus aliqđ fortiter. & si ↄiungunt̃ in rasceta qđ q̄si essent vnū: sed est in eis. q. q̄dā obedientia ad ↄcauitatē palme: & sunt q̄si vnum. Et si sunt in duplici acie. & vna acies est ex parte asseti. & sunt sua ossa tria: & alia acies versus pecten: & est ex q̄ttuor & amplior. q̄ ē ↄpinquior pectini & digitis: & ista tria ossa sunt gradatiꝫ: q̄ sue extremitates q̄ sunt versus assetam sunt graciliores: & extremitates sue q̄ sunt versus aliā aciē sunt magis ample. & os vni nō fuit iuuamentū istoꝝ: sed p̄pter custodiā vnius nerui palme. Et acies s̄c'da cū iungunt̃ extremitates eius. q. in vnū & intrāt ↄcauitatē asseti: & additamentū focilis inferius intrat ↄcauitatē rascete. & p̄ istam iuncturā fit motus s̄c'dm girꝰ: & ossa pectinis sunt q̄ttuor. q̄ ↄiungunt̃ cū. 4. digitis. & sunt adunate ex p̄te rascete vt melius retineat̃ cū ossibus aliꝭ bene firmatis: & separent̃ versus digitos vt melius ↄiungant̃ cū digitoꝝ ossibus a se separatis. Et erūt ↄcaua iterius: q̄ sunt separata iter se. & iunctura rascete cū pectine est cōposita: ex q̄busdā foueis q̄ sunt in extremitatibus rascete: & intrāt in illas extremitates ossiū pectinis: & inuestiunt̃ cartilaginibus. Et digiti sunt instrumēta q̄ iuuāt ad retētionē reꝝ: & nō fuerūt facti carnosi siue ossei: & licet sic posset exerceri multiplex motus. sicut in vermibus & piscibus: & hoc vt sue opationes nō sint debiles: & nō erūt ex vno osse: vt nō sint eoꝝ motus difficiles: & fuerūt tria: q̄ si essent plura essent debilia: & si essent duo essent fortiora. sed non illa mobilia ad cōprehendēdū: & sunt facti ex ossibus quoꝝ bases sunt ample. & alie extremitates sunt magis acute: & sunt gradatim in gracilitate. & hoc vt oē eleuās sit fortius eleuato ab ipso. Et sūt ossa sua in tereti forma. vt melius vitēt occasiones. Et sunt dura: & nō est in eis medulla vt sint fortiora & sine medulla: & gibbosa extra. & ↄcaua itra vt melius teneāt: & nō fuit ↄcauitas iter ossa vnius digiti: & ossa alterius digiti. vt melius ↄiūgant̃ q̄si in vnū. Sꝫ pollex & auricularis hn̄t modicū ↄcauitatis in parte que est ↄiuncta versus aliū digitū. & hoc vt oēs adunati. q. habeāt spericā figurā. vt melius sit ↄtra occasiōes. & sūt extra sine carne: vt pōderet nimis. & vt dolet qđ deprimit̃ p̄ ipsum. Et fuerūt extremitates digitoꝝ carnose vt possent melius adunari in ↄsiliū: & digiti in q̄ntitate sunt gradati quatenus melius reducant̃ in equalitatem in fouea palme: & pollex rectificat oēs digitos: & si esset in medio fouee palme noceret: & si esset ↄtinue in tenuitate manus dānificaret ↄiunctionē manuū cū adunat̃ ad aliqđ frangendū: & nō fuit adunatus cū pectine ne faceret angustiam: & q̄ q̄ttuor digiti occupant rē aliquā. & pollex supinatur sup̄ eandē rē: tunc poterit magis res deprehēdi a manu. Et auricularis & medicus sunt. q. coopientia iferius: & semp̄ ossa digitoꝝ ita se hn̄t: q̄ in vno est ↄcauitas: & in alio est additamentū: & itra additamētū ↄcauitatē. Et ingenita est nā humiditatē in illa ↄcauitate q̄tinus ne desiccarent̃ iuncture in motu: & sup̄ iuncturas istas est mēbrana cartilaginosa. & in illis iuncturis sunt q̄dā ossa parua vt sint fortiora. Et vngues facti sunt p̄ q̄ttuor iuuamēta: vt ↄfirment extremitates digitoꝝ ne ledant̃ & debilitent̃ in cōprehēsiōe: & vt digitꝰ posset p̄ illas colligere res minutas. & iuuāt ad scalpationem. & vt sint arma. Et tria prima sunt magis ↄuenientia hoī: & q̄rtū magis brutis: & fuerūt p̄ iferiales p̄pter hō qđ dicemꝰ. & fuerūt ossis mollis ne in occasu ad res duras frangerentur: sꝫ vt cedant & crescant semper. q̄ necessariū est eis semp̄ rascare.

Capitulū tertiū. De anothomia dorsi.

Et dorsum creabat̃ p̄pter q̄ttuor iuuamēta: & vnū illoꝝ est vt sit via nuche sicut prediximus de iuuamēto nuche q̄ facta est sicut riuus veniens a fonte: & dorsum positū est in custodia illius: & s̄c'dz iuuamētū q̄ dorsuꝫ est custodia mēbroꝝ nobiliuꝫ anterioꝝ. & iō creauit deus in dorso spinas & scenetti. & tertiū qđ ossiū ossiū corp̄is sint ista spōdilia sic basis nauis p̄tibꝰ illiꝰ. & oīa illa ossa basificant̃ in illis: & p̄p̄ h̄ creatū fuit duꝝ dorsuꝫ. & q̄rtū iuuamētū fuit vt in eleuatōe hois & oppsitōe: & ipsiꝰ icuruatōe & ad oēꝫ p̄tē motꝰ: & p̄p̄ h̄ creabit̃ dorsuꝫ nō ex vno spōdili. sꝫ ex spōdilibus ordinatis. & nō ex ossibus multe q̄ntitatis. & posuerūt iuncturas inter spōdilia nō multū molles: q̄ nimia accideret debilitatio. & si essent nimis dure q̄ vetarēt incuruationē: & spōdile est os. p̄ cuius mediū transit nucha. & spōdile hꝫ. 4. additamēta dextrorsuꝫ & sinistrorsuꝫ. sursuꝫ: deorsuꝫ: & q̄ in sursuꝫ: dr̄r aspiciētia sursuꝫ: & q̄ iferius dr̄r iferiꝰ aspicientia. & dr̄r ossa iuersa. Et fortasse erūt in aliq̄bꝰ ista additamēta. 8. & aliq̄bus. Et iuuamētū in istis additamentis vt ordinet̃ in eis ↄtinuatio: dico ↄiūctiōalis q̄ trāsu p̄ q̄dā illoꝝ. & i q̄busdā p̄ extremitatē illoꝝ. & spōdilibꝰ ēt ad h̄ ē iuuamētū i suis additamētis nō p̄p̄ istō iuuamētū. sꝫ p̄p̄ custodiā & coopimētū. & resistētiā occasionū extrīsecaꝝ: & vt sup̄ illa ligamēta ↄtexent̃ ligamēta: & illa additamēta sūt ossa lata & dura & supiora. & sūt posita sup̄ latitudineꝫ spōdiliū. & illō qđ erit post dr̄r spine & asceneti. Et q̄ dextrorsuꝫ & sinistrorsuꝫ dr̄r ale. sꝫ sua custodia est vt custodiāt illō qđ ē positū iter illa. s. venas. neruos. musculos: q̄ sūt iteriꝰ. & ale q̄ sūt p̄pe costas hn̄t vnā p̄prietatē iuuamētalē. & ē q̄ ille fuerūt p̄forate. & aptāt̃ i illꝰ extremitatibꝰ

costaꝝ gibbose: ⁊ componunť cũ eis ferrose: ⁊ hꝫ vna ala
duas extremitates ⁊ ois costa hꝫ additaměta gibbosa. ⁊
sue alę q̃daꝫ hñt duas extremitates: ⁊ tũc videbiť duplex
ala. ⁊ istud est in spõdilibus dorsi. ⁊ nominabim⁹ adhuc
suũ iuuamẽtũ: ⁊ spõdilia que sunt: q̃daꝫ hñt ꝓpe suũ ma-
gnũ foramẽ alia foramina: ⁊ hoc vt exeat inde exterius:
⁊ intret inde ex venis. Et tũc qðdã illoꝝ foraminũ est cõ
pletũ in vno spõdili: ⁊ quoddã inter duo spõdilia equalr:
⁊ erit aliq̃ñ istud: ⁊ in pte supiori. ⁊ in parte inferiori: ⁊ for
tasse erit hoc in vna pte: ⁊ fortasse erit in vtroq; spõdiliũ
medius circulus. ⁊ fortasse nõ posuerunt ista duo forami
na posteriori: qm̃ in illo loco nõ est custodia ad aliquã rẽ
exeũtẽ ⁊ intrantẽ. qm̃ ille locus expositus est occasioĩb⁹.
Et nõ posita sunt anterius ne caderet super illa põderosi
tas corpis: ⁊ debilitaret ea. ⁊ nõ erat possibile ꝙ eẽnt hñ
ligata. ⁊ hoc ne debilitarenť in declinatiõe corpis: ⁊ ista
additaměta q̃ sunt ꝓpter custodiã cooperiunť ligamẽtis
⁊ neruis glutinosis ⁊ facit illa leuia ⁊ mollia: ⁊ hoc ne cõ-
tũdant carnẽ cũ suo tactu. Et additaměta ꝯiunctionalia
hñt hanc viã ꝙ hñt habilitatẽ: vt vnũ ligetur cũ alio be
ne: ⁊ in foramine: ⁊ ligamẽ est ex ptibus. sed glutinositas
est firmior anterius: ⁊ posterius debilior: q: necessitas ẽ
ad anterius ad icuruationẽ firmioꝝq̃ ad suppinationẽ.
⁊ q: ꝯuertebanť ligaměta posuerũt in loco q̃ cadit ibi: sꝫ
sit paruis ligaměta glutinose: ⁊ spõdilia dorsi q: sunt liga
ta hñt glutinose ligamẽto forti. ⁊ sic spõdilia pectoris sunt
vicina spõdilibus colli. ⁊ nõ posuerũt foramina sua inter
spõdile. s. cõia ⁊ eq̃lia. sed gradatim: vt in supiori augmẽ-
tũ sit. ⁊ in iferiori diminutio quousq; finianť in spondili
.10. sed sequẽtia post decimũ in pectore. ⁊ q̃ sunt in renib⁹
nõ hñt foramina: sed ꝯtinua: qm̃ hoc eis fuit ꝯueniẽs. Et
a spõdilibus renũ exeũt duo nerui a foraminibus: vn⁹ a
dextra: ⁊ alter a sinistra: ⁊ sup spõdilia renũ sunt scenetiꝫ:
⁊ alę ample ⁊ sua additaměta ꝯiũctionalia sunt ampla q̃
tendũt ad vnũ. ⁊ videnť. 4. alę: ⁊ sunt. 5. Et spõdilia renũ
cũ pectine sunt. q. basis totius dorsi. ⁊ est illud totũ sustẽ-
tamẽtũ pectinis vẽtris: ⁊ ab illis nascunť nerui pedis: ⁊
ossa pectinis dorsi sunt tria: ⁊ sue iũcture sunt fortiores iũ
cturis alioꝝ spõdiliũ. ⁊ sunt sue alę magis ample. ⁊ nerui
exeũt p foramina in illis: ⁊ nõ sunt illa foramina in recti-
tudine latũ ne iũctura anche eos exprimeret: sꝫ exiuerũt
multũ a rectitudine ad anteriora ⁊ posteriora. Et ossa pe
ctinis dorsi assimilanť spõdilibus renũ. sꝫ ala hoꝝ. s. ossa
q̃ sunt supra pectinis ossa cõponiť ex tribus ossibus carti
laginosis: ⁊ nõ hñt additaměta foramina cõia: intra illa
ptẽ nasci nerui sicut in collo accidit: q: sunt parua ⁊ p fora-
mẽ tertiũ exijt vn⁹ neruus. Et iã de dorso dicamus: qm̃ ẽ
in figura rotũda q̃ est magis remota ab occasionibus: ⁊
hoc q: rotũdũ nõ tãgit aliud corp⁹ nisi in pũcto. ⁊ spõdi-
lia ꝯuertebanť iter se: qm̃ extremitates supioꝝ icuruabã
tur versus imũ: ⁊ iferiora tẽdebãt versus sursuꝫ: ⁊ ꝯiũgebanť
in medio. s. spõdili. 10. ⁊ istud nõ icuruabať ad aliquã ptẽ.
vt alię icuruatiões figanť in isto. ⁊. 10⁹. ẽ in medio seneti
ꝫ: nõ numero. sꝫ lõgitudine: ⁊ q: idigebat dorsuꝫ aliq̃ñ com
positiõe: aliq̃ñ iclinatiõe ad ptes: ⁊ nõ põt eẽ nisi cũ exeat
mediũ a pte iclinatiõis. ⁊ faciat ad suã ptẽ declinare illud
qð est sibi ꝓpinquũ in sursuꝫ ⁊ deorsum. ⁊ hoc qm̃ capita
dorsi voluerũt sibi ꝯcurrere: ⁊ tũc i medio nõ ponebanť
bucelle. sꝫ spõdile solũ. ⁊ bucelle iferiores ⁊ supiores ten-
dũt ad ptẽ mediũ in ista iclinatiõe. ⁊ supiores tũc descen
dũt. ⁊ iferiores ascẽdũt. ⁊ illud est vt leuius exirẽt in pte
opposita ad ptẽ iclinatiõis: ⁊ hoc vt pars eius supior pos-
sit iclinari ad imuꝫ. ⁊ inferior ad sursuꝫ. Sed dico ꝙ co-
ste hñt custodiã sup spiracula: ⁊ nõ fuerũt vnũ os. sꝫ mul
ta ꝑꝑ hoc qð scis. ⁊ vt possint dilatari cũ implenť multũ

nutritiua aut qñ indigent multo aere: aut ꝑꝑ musculos q̃
iuuãt ad hanelitũ q: sunt in pectore: ⁊ indigẽt spatio: q̃re
bona fuit diuersitas in costis: ⁊ indigebãt vt bene custo-
dirent. notabile. ⁊ iõ q̃nq; coste supiores sunt ꝯiũcte: ⁊ an
terior p ossa cartilaginosa. ⁊ iferiores nõ: nisi a posteriori
ad quã partẽ nõ cadit visus: ⁊ gradatim ꝓcedũt in diui-
siõe. ⁊ ita quidẽ ꝙ supiores minus separanť q̃ iferiores:
⁊ hoc factũ est vt possint custodire epar ⁊ splenem: ⁊ dare
locũ stomaco in medio cũ impleť aliquo vẽtoso nutrimẽ
to: ⁊ coste supiores dñr coste pectoris: ⁊ sunt ex vtraq;. 5.
⁊ medię sunt maiores ⁊ sunt magis capaces: ⁊ extreme
minores. qm̃ ista figura meli⁹ ambit hoc qð ambire hꝫ:
⁊ iste coste declinãt suã gibbositatẽ: primo versus imuꝫ:
⁊ post tẽdunt versus sursuꝫ: ⁊ ꝯiũgunť cũ cartilaginibus
pectoris sicut diximus. ⁊ hoc vt locus sit amplior. Dua
quoq; additaměta ꝑdicta vniuscuiusq; spõdilis intrant
duas vacuitates in alijs spõdiliũ: ⁊ accidit ei iũctura du-
plex: ⁊ eodẽ mõ superiores q̃nq; coste ꝯiungunť cũ ossi-
bus pectoris cartilaginosis: ⁊ quinq; residue q̃ sunt false
coste hñt sua capita ꝯtinuata cũ cartilaginibus. vt sint se
cura a fractura. ⁊ ꝯcussione ⁊ ꝑcussionibus cũ affuerint:
⁊ ne occurrãt mẽbris lenibus: ⁊ diafragmati cuꝫ durītie
sua. Et ossa pectoris sunt septẽ. ⁊ nõ sunt vnũ os ꝓpter di-
ctũ iuuamẽtũ. ⁊ vt sint magis obedientia expansioni: ⁊
propter hoc sunt rara ⁊ coniuncta cum cartilaginibus ⁊
iuuant ad motum non manifestum: licet etiam sue iun-
cture sint bene firme. ⁊ sunt. 7. secundum vnam costaꝝ
⁊ sub istis est quoddam os in furcula pectoris cartilagi-
nosum: cuius est extremitas ampla ⁊ rotunda: ⁊ est scutũ
orificij stomaci: ⁊ est mediuꝫ inter ossa pectoris ⁊ mem-
bra nobilia.

¶ Capitm. IIII. De anothomia pectinis dorsi.

Dico ꝙ pecten dorsi circũstant duo ossa: dextra ⁊ sinistra: ⁊ coniunguntur cũ
medio iunctura forti. ⁊ sunt quasi fundamen
tum omnium ossium superiorum eleuatuꝫ ad
superiora. Et quodlibet istorum diuiditur in
quattuor. ⁊ qð est apud parteꝫ siluestrem dicitur testeuꝫ
⁊ os iliorũ: ⁊ qð est versus anterius: dicitur os pectinis
ventris: ⁊ qð est versus posterius dicitur ancha. ⁊ qð est
versus domesticum dicitur pixis coxe. quoniam in ipsa
intrat rotula coxe: ⁊ posuerunt super hoc os membra no-
bilia. sicut vesicam ⁊ matricem. ⁊ vasa spermatis mascu-
lorum ⁊ anum: ⁊ musculi dorsi quidam nascuntur a po-
steriori: quidam ab anteriori: ⁊ ab istis generãtur omnes
alij motus: ⁊ qð declinat ad posterius dicitur ꝓprie mu-
sculus dorsi: ⁊ sunt duo musculi: ⁊ opinatur ꝙ vterq; il-
lorum componatur ex. 23. musculis: quoniam ad vtrũq;
horum venit a quolibet spondili. aut venit ab omnibus
filis obliquatis preter spondile primum. Et isti musculi
cum extenduntur equaliter exeunt eleuare dorsuꝫ: ⁊ tũc
si illa erectio fuerit superflua declinabunt dorsum ad po
sterius: ⁊ si intrauerint vnam partem declinabitur dor-
sum ad illam partẽ. Sed musculi incuruantes sunt vnũ
par. ⁊ positum superius est de musculis mouentibus ca-
put ⁊ collum. ⁊ penetrant vsq; ad duas partes ysophagi:
⁊ tunc eoruꝫ extremitas inferior continuatur cũ quinq;
superioribus spondilibus pectoris: ⁊ cum quattuor supe-
rioribus: vt in pluribus hominibus: ⁊ sua capita superio-
ra intrant caput ⁊ collum: ⁊ par positum sub isto. ⁊ voca-
tur inuersum. incipit autem a decimo aut ab vndecimo:
⁊ descendit ab inferius. ⁊ tunc incuruabitur humilia-
tione ad imum: ⁊ media sufficit istorum musculorum
acquisitio: quoniam sequitur incuruatione ⁊ declina-
tione motus duorum capitum. Sed musculi mouentes

pectus qdā sunt qui dilatant tm̄ ipsuꝫ. ⁊ non ↄstringunt. ⁊ tūc isti musculi sunt de musculis diafragmatis qd̄ diuidit inter nutritiua: ⁊ spiritualia que nominabimus post. Et positūꝫ sub ligamento suū principiū diuidit: ⁊ tendit ad caput spatule ⁊ ↄtinuat̄ cū costa prima dextra ⁊ sinistra vnū par: ⁊ vtrūqꝫ eius singula est duplex: ⁊ hꝫ postea duas partes: ⁊ altior illaꝝ ↄtinuat̄ cū collo: ⁊ magis depressa mouet pectus. ⁊ inuoluit se cū quodā musculo queꝫ nominabimus post: ⁊ ↄtinuat̄ cū qnta ⁊ sexta costa: ⁊ pars est posita in loco gibboso spatule: ⁊ ↄtinuat̄ cū ea p vnū qd̄ descēdit a spōdilibus ad spatulā: ⁊ sunt oīa q̄si vnus musculus q ↄtinuat se cuꝫ costis posterius. Et par tertiū sua origo est ex spondili septimo ex spōdilibus colli. ⁊ ex spōdilibus pmo ⁊ scd̄o ex spōdilibus pectoris: ⁊ ↄtinuat se cū lateribus ossis furcelle pectoris: ⁊ tūc isti sunt musculi q faciūt ad dilatationē: sed musculi q ↄstringunt pectus sunt qdā qui ↄstringūt cū accidētalitate: sicut diafragma cū gescit. Et qdā ↄstringūt essentialr̄: ⁊ tunc vnū par illius extensibiliis sub radice costaꝝ superioꝝ: ⁊ sua operatio est in ↄstrictione: ⁊ illius vnū par applicat̄ cū osse furcale pectoris: scilicet anchā ꝓpe extremitates costaꝝ inter ligamentū pectoris ⁊ scutū oris stomaci. ⁊ applicant̄ musculo recto ex musculis vētris: ⁊ alia duo paria iuuantia ad id. Sꝫ musculi qui ↄstringūt ⁊ expādūt simul: sunt musculi q sunt iter costas. Sed cū inspexerimus ꝓfundius opus. est vt illi q expandunt: nō sint illi q ↄstringūt. ⁊ hoc est qm̄ inter oēs duas costas certe sunt q̄ttuor musculi. lꝫ putent ꝙ sit vnus musculus: ⁊ idē est qm̄ putatū est ↄtextū ex filis obliquatis. ⁊ q̄dā sunt intrātia: ⁊ q̄dam sunt coopientia. Et coopientia q̄dā sunt que intrant extremitatē q̄si costaꝝ que vr̄ cartilaginosa: ⁊ q̄dā illoꝝ vadit ad aliud caput forte: ⁊ intrās oi mō diuersat̄ a situ cooperientis qd̄ est sup caput coste: q̄si sup pectine eēt totū vnū os gētū: ⁊ qꝛ leuia sunt alio mō posita ꝙ eēnt plura. Et collū est quasi caput dorsi. aut pars illius: ⁊ fuit creatū ꝓpter tracheā. ⁊ trachea creatur ꝓpter vtilitates quas scis: ⁊ qꝛ sunt spōdilia colli magis eleuata sup alia: iō sunt leuiora suppositis: ⁊ hoc cū motus in eis deberet eē scd̄m ordinē. Et qꝛ nucha fuit origo alioꝝ. opus fuit vt eēt amplior ⁊ fortior sicut fons. qꝛ qd̄ est appropriatum origini neruoꝝ in sursum est amplius nālr q̄ꝫ illud quod est appropriatū neruis inferioribus: ⁊ tūc opus fuit vt foramina in spōdilibus colli essent magis ampla. Et qꝛ foramina erāt ampla: ⁊ pforata erāt parua: necessariū fuit vt iuuarent̄ intentione aliqua: qua essent saluata circa hoc. iō facta sunt dura: ⁊ qꝛ illa spōdilia erant dura ⁊ parua. ideo sua scenetim sunt parua: qꝛ si essent magna essent habilia actionibus: ⁊ qꝛ scenetim facta fuerunt parua: facte sunt eis ale magne: ⁊ duarum extremitatum: ⁊ quia maior necessitas fuit in eo ad motum. q̄ꝫ ad quietem: ⁊ quia etiaꝫ sua sustentatio non est tot ossium: quot est sustentatio inferiorum: ideo etiam iuncture horum spondilium facte sunt leuiores in comparatione iuncturarum inferiorum ⁊ quia amittunt in firmitudine predicta recuperantur in constantibus. sed in musculis ⁊ neruis ⁊ ligamentis: ⁊ quia diminuebatur necessitas in ligamento iuncturarū: ⁊ sufficit quantitas necessaria quā ꝓdiximus. non creata fuerunt sua ligamenta coniunctionalia que tendunt in sursuꝫ ⁊ imuꝫ magne latitudinis. sicut illorum spondilium que sunt sub collo: ⁊ posite sunt due bases longiores. ⁊ sua ligamenta molliora. Et posuerunt exitus illoꝝ neruoꝝ cōmunicantes sicut prediximus: ex quo illa spondilia erant parua. ⁊ non potuerunt ꝓpter hoc perꝫ quodlibet vnum foramen: nisi illud qd̄ nominabimus.

¶ Capl̄m. V. De anothomia spondilium colli.

ET dico tunc ꝙ spōdilia colli in hoīe sūt septē numero: ⁊ ista quātitas erit equalis in numero ⁊ lōgitudine: ⁊ quodlibet istoꝝ preter primū hꝫ nouē additamēta prenominata scenetim. ⁊ alas: ⁊ q̄ttuor additamēta ↄiunctionalia in sursum: ⁊ quattuor in imū aspiciētia: ⁊ omnis ala hꝫ q̄ttuor ramulos. ⁊ circulū exitus neruoꝝ: ⁊ diuidit̄ ille circulus iter q̄libet duo spōdilia p mediū. sed spondile primū ⁊ scd̄m hn̄t ꝓprietates quas nō habent alie: ⁊ est opus vt scias ꝙ motus capitis dextrorsum ⁊ sinistrorsum cōplet̄ p iuncturā que est inter caput ⁊ spondile primū: ⁊ suus motus anterius ⁊ posterius cōpletur iunctura: que est inter ipsuꝫ ⁊ spōdile secundū: ⁊ tunc est opus vt loquamur in iunctura prima. Et ego dico ꝙ creata fuerunt sup duo additamēta aspicientia ex vtraqꝫ parte sursuꝫ duas extremitates quas intrant additamēta aspiciētia ex vtraqꝫ parte capitis. Et tunc cū exaltabit̄ vnū ⁊ descēdet alteꝝ declinauit caput ad descēdens. ⁊ qꝛ nō erat possibile vt esset iunctura secūda in isto spōdili addebat̄ ei aliud spōdile ⁊ fecerūt ipm scd̄m. ⁊ fecerūt in ipso anterius ⁊ interius vnū additamentū lōgū duꝝ ꝑtrāsiens in foramine primi spōdilis coram nucha. Et illud foramen cōicat inter illa: ⁊ istud foramē ad post: ⁊ ad ante hꝫ maiorē amplitudinē. ⁊ istud additamētū vocat̄ assim ⁊ diuidebat̄ a nucha ligamētis fortibus. s. 6 ne dēs ↄtondat nuchā motu suo. ⁊ ne faciat angustiā: deinde illud additamētū ascēdit a spōdili pmo. ⁊ submergit̄ in ↄcauitate ossis capitis. ⁊ circūdat ipꝫ ↄcauitas capitis anterius ⁊ posterius. Sꝫ fecerūt nasci dētē anterius duplici vtilitate: ⁊ vna ē illaꝝ vt meli⁹ custodiant̄: ⁊ scd̄a vt ꝑ spōdilis minor sit anterius: non posterius: ⁊ ꝓpe spōdilis pmi. qm̄ ipꝫ nō hꝫ scenetiꝫ. ⁊ h̄ ne sit pōderosuꝫ. Et rōne illius scenetim exponat̄ exteriorib⁹ occasiōib⁹: qm̄ additamētū replēs forti⁹ est inducēs occasiōes fracturā rei debilioꝛi: ⁊ adhuc ne frāgat ↄtūdat musculos multos in circuitu eius positos: ⁊ etiā modica est necessitas: ⁊ est illud spōdile q̄si submersum ⁊ sepultum in custodijs scd̄e: ne ledat̄ a nocumētis carebat alis. ⁊ ꝑ priē qm̄ nerui ⁊ musculi positi sunt sup latera sua positiōe spissa sup latera istius spōdilis ⁊ de ꝓprietate isti⁹ spōdilis est ꝙ neruus exiēs ab illo nō egredit̄ ex suis partibus. neqꝫ a foramine qd̄ est cōicās: sꝫ p duo foramina q̄ sūt in duabus ꝑtibus posteri⁹ in ꝑte supiori ei⁹. Si. n. neruoꝝ egressiōe eēnt vbi duo capitis additamēta orificijs ↄiūgūtur suis. vbi eoꝝ mot⁹ sūt vehemētes: ipedIret̄ caput vehemēti ipedimēto. Silr si eēnt in orificijs scd̄i corā duob⁹ additamētis q̄ itrāt ↄcauitatē pmi: ⁊ eēnt cū iūctura laxa mouēte ad posterius. ⁊ anterius nō eēt bonū: vt p illā cōiūcturā eēt mot⁹: ⁊ rectus ꝑꝑ cāꝫ quā ꝓdiximus in declaratiōe hoꝝ spōdiliū: neqꝫ a duob⁹ laterib⁹ ꝑꝑ subtilitatē: tūc op⁹ fuit ꝙ sint sub iūctura capitis paꝝ in medio iter añ ⁊ posteri⁹: ⁊ vnā ꝑtē: ⁊ tūc fuit op⁹ necessario: vt eēnt illa foramina ꝑua. ⁊ ꝙ nerui sint subtiles. Sꝫ in spōdili scd̄o nō potuit illd̄ eē in loco pmo: qm̄ si ita eēt: timeret̄ ne rūpet̄ motu spōdilis pmo cū caput mouet̄ añ ⁊ retro: ⁊ nō potuerūt ante ⁊ retro: ꝑꝑ istud pmū. neqꝫ a duab⁹ ꝑtibus. qm̄ si ita eēt: eēt hꝫ cū pmo: ⁊ illud qd̄ idē nasceret̄ multū subtile. ⁊ nō posset corrigere qd̄ diminuebat̄ in pmo. Et essent paria debilia multa simul iūcta. ⁊ eēt cōicāa in primo: ⁊ eēt excusatio pmi manifesta in corruptiōe sui modi: si nascerent̄ a duab⁹ ꝑtib⁹. ⁊ tūc necessariū fuit vt essent foramina scd̄i in ꝑte scenetiꝫ vbi ē ↄ foramina duo pmi: ⁊ ꝓpt ꝑati corp⁹ pmi cōicātiū in illis. ⁊ dēs scd̄i hn̄t ↄiūgit̄ cum p ligamēto forti: ⁊ iūctura capit̄ cū iūctura scd̄a ē magl lata q̄ꝫ alie ↄiūcture spōdiliū. qm̄ idigebāt multū istis moti/

bus:⁊ qñ mouet̃ caput cũ vno duoꝝ spondiliũ: stat reliquũ fixũ in alia sui iũctura: sic ut nõ ꝯiũgeret̃ cũ alio. ita ꝙ qñ mouet̃ caput ante ⁊ retro vertit̃ caput cũ spõdili primo q̃si essent vnũ os:⁊ qñ mouet̃ caput ad duas ptes sine obliquitate: tũc pmũ ⁊ scd̃z fuerũt q̃si vnũ os. Et spõdilia pectoris sunt q̃ ꝯiungunt̃ cũ costis:⁊ cooperiunt mẽbra inspirationis:⁊ sunt noue. ⁊ hñt oĩa scenetim ⁊ alas. Et est vnum non hñs alas: tũc oĩa simul sumpta erunt 1z. ⁊ sua scenetim nõ sunt equalia. q2 q̃ sunt ex eis coram mẽbris nobilioribus sunt maiora ⁊ fortiora. ⁊ ale spõdiliũ pectoris sunt magis dure: q2 coste ꝯiungunt̃ cũ eis. Et spõdiliũ septem superioꝝ sua scenetim sunt maiora:⁊ ale grossiores vt melius custodiãt ea:⁊ tympori posita sunt additamenta ꝯiunctionalia lata ⁊ curta. vt si debilitarẽtur p̃dicta corrigerent ipsoꝝ debilitationem. ⁊ q̃ sunt sub decimo spõdili sua additamenta ꝯiunctionalia q̃ aspiciũt sursũ hñt q̃si vacuitatẽ quã intrant q̃si bucelle. ⁊ q̃ aspiciunt versus imũ sunt ex q̄bus egrediunt̃ gibbositates q̃ intrant vacuitates:⁊ sue ascenetiz icuruant̃ ad iferius. sed scenetim sunt erecta:⁊ cũ quo q̃si ꝯcauata ad moduz inferioris supficiei alicuius portionis spere. ⁊ sua additamẽta ꝯiunctionalia hñt ꝯcauitates quas intrãt bucelle superius ⁊ iferius. ⁊ q̃ sunt sub spõdili decimo hñt bucellas in sursũ. ⁊ suas vacuitates versus imũ:⁊ sua ascenetim icuruant̃ in sursũ. ⁊ post numerabimus iuuamenta oĩuz istoꝝ. Et spõdile d̃cimũ nõ hz alas: qñ auferret̃ ab eo necessitas costaꝝ. sed ingeniata est nã aliud iuuamẽtũ cũ sua custodia:⁊ hoc est sile ei qd̃ ex spõdilibus ex renibus dorsi q̃ indigebãt ꝙ essent magna ⁊ fortia multũ. vt possent sustentare id qd̃ superius est. ⁊ tũc indigebãt bucellis ⁊ vacuitatib' plus:⁊ ꝓpter hoc duplicabant̃ in eis vacuitates ⁊ bucelle:⁊ additamẽta ꝯiũctionalia. ⁊ est factũ duodecimũ simile isti:⁊ duplicarũt sua additamẽta ꝯiunctionalia: tunc mã alaꝝ transiuit in additamẽta cõiunctionalia. Et facta sunt ampla multũ: vt etiã videant̃ ale. ⁊ tũc adunata sunt duo iuuamẽta in vnũ:⁊ istud duodecimũ est cũ quo ꝯiungit̃ extremitas diafragmatis. sed superiora spondilia indigebãt in sua fortitudine hr̃e ista additamenta coniunctionalia duplata: qñ sunt parua: ⁊ qñ hñt alas ⁊ scenetiz. Et musculi digitos mouentes: q̄dã sunt in palma. ⁊ quidã in rasceta. ⁊ si oẽs essent adunati in palma iducerent oẽ põdus sup palmã ꝓpter grossitiez illoꝝ. Et ideo q2 elongabant̃ rascete a digitis necesse fuit vt chorde digitoꝝ eẽnt lõge: ⁊ iõ mẽbranauit eas nã ex oĩ parte. ⁊ etiã fecit nã illas chordas rotũdas ⁊ fortes:⁊ nõ ampliauit eas nã anteq̃ pueniant ad albuchiz. ⁊ est adiutoriũ:⁊ ꝓpter hoc amplian̄t. vt melius cooperiant mẽbrum mouẽs. Et oẽs musculi expandẽtes digitos vel extẽdentes ponunt̃ sup assetũ:⁊ sĩlr qui ꝯstringunt:⁊ extẽdẽtiũ vnus est qui positus est in medio in pte manifesta asseti:⁊ nascitur a pte capitis inferioris adiutorij: ⁊ mittit q̃tuor digitis. 4. chordas extẽdẽtes illos. Sed q̄ eos declinãt ad iferius sunt tres. ⁊ sunt ꝯtimui in ista parte:⁊ vnus nascit̃ a parte media capitis adiutorij iter duo sui additamẽta ⁊ mittit a se duas chordas coraz medico ⁊ auriculari. Et vnus musculoꝝ qui est vnus duoꝝ musculoꝝ duploꝝ: q̄ sunt duo ex istis tribus quos diximus ⁊ nascit̃ inferius ex additamẽtis adiutorij iterius ab auriculari focilis inferioris q̃ est eius margo: ⁊ mittit duas chordas indici:⁊ medio:⁊ tertius ille q̄ remãsit orit̃ a supremo focilis superioris ⁊ mittit chordaz pollici. Et ꝓpe istos musculos musculus q̄ est vnus duoꝝ musculoruz. quos nnmerabimus iter musculos mouẽtes rascetam: ⁊ nascit̃ a loco medio focilis inferioris: cuius chorda ꝓlõgat inter pollicẽ ⁊ indicẽ: sed adunãtes siue ꝯstringentes q̄dã sunt sup assetũ:⁊ q̄dã sunt intra palmã. ⁊ qui sunt supra assetũ sunt tres musculi scd̃z aciẽ ꝯstituti posita i medio. ⁊ nobilior oĩbus est inferior q̄ est sepultus sub: ⁊ ꝯtinuat̃ cuz focili: qñ sua opatio est nobilior. Et tũc opus ẽ vt suus locus sit magis custoditus:⁊ suũ initiũ est a medio capitis adiutorij interius: deinde penetrat̃ ⁊ dilatat̃ sua chorda: ⁊ diuidit̃ i q̄nq3: ⁊ vnaquaq3 illaꝝ chordaꝝ vadit interius ad vnũ digitoꝝ. ⁊ que vadũt ad q̃tuor digitos: vadunt ad iuncturã primã ⁊ tertiã:⁊ poterit mouere primã iuncturã: q̃ ꝯiungit̃ illo loco cũ q̄busdã ligamentis q̃ inuoluta sunt super illã:⁊ tertiã. qñ eius extremitas venit ad illã ⁊ ꝯiungit cũ illa. sed que trãsit ad pollicẽ cõstringit iuncturã eius scd̃az ⁊ tertiã: qñ applicat̃ cũ illis: ⁊ musculus supior est gracilior ⁊ minor:⁊ incipit a capite interiori. duoꝝ capitũ adiutorij:⁊ applicat̃ modicũ cum focili inferiori:⁊ vadit p terminũ cõez parti agresti ⁊ domestice:⁊ est supficies supior focili superioris. ⁊ cũ applicat̃ versus pollicẽ mittit q̃tuor chordas medijs iuncturis q̃tuor digitoꝝ ad ꝯstringẽdũ. ⁊ ad pollicẽ non venit nisi vnus ramus:⁊ a sua chorda nõ est iste ramus: sed ab alio loco. Et origo post p̃ncipiũ qd̃ noiauimus: ẽ a capite focilis supioris ⁊ iferioris:⁊ initiũ tertij est a capite focilis iferioris. Et iã posuerũt pollicẽ q̃si ꝯtentũ vna chorda:⁊ alij q̃tuor ꝯstringunt̃ duplici chorda vel cũ musculo in alio. ⁊ hoc qñ nobilior opatio q̃tuor: ꝯstrictio est. ⁊ nobilior opatio pollicis est dilatatio: sed musculus tertius nõ est ꝓpter ꝯstrigẽdũ: sed cũ extẽdit se cũ sua chorda itra palmã: extendit se sup illã late: vt iuuet ipsam ad sensũ:⁊ vetet creationẽ capilloꝝ sup ipsaz:⁊ vt sit fortitudo palme ad opatiões suas. Sz musculi q̄ sunt in palma sunt decẽ ⁊ octo. ⁊ in duplici acie:⁊ vna acies interius sub:⁊ alia acies supius q̃si cũ cute ꝯtinuat̃. Et q̄ sunt inferius hñt numeꝝ. vij. ⁊ q̄nq3 illoꝝ declinãt digitos ad iuꝰsũ:⁊ illoꝝ q̄ vadit ad pollicẽ nascit̃ a primo osse rascete: ⁊ .6ꝰ. est curtus ⁊ latus:⁊ sui villi sunt obliquati: ⁊ suũ caput pẽdet a pectine manus in directo medij:⁊ sua chorda ꝯtinuat̃ cũ pollice. ⁊ declinat ipsũ versus imum. Et septimus est ꝓpe auricularẽ:⁊ incipit ab osse pectinis: qui est in eius rectitudine:⁊ declinat auricularẽ ad anterius:⁊ non est aliquis illoꝝ. 7. ad ꝯstringẽdũ: sed. 5. sunt ad eleuãdũ: ⁊ duo ad declinãdũ. Sed qui sunt in acie supiori sub musculo expãso sup palmã sunt. Et cogniti sunt p̃mo a medico optimo p̃uo:⁊ sunt. xi. ⁊ 8. illoꝝ q̄libet ꝯtinuat̃ cũ iuncturã prima. 4. vnus supra alteꝝ. qñ ꝯstringit istã iũcturã: sed inferiores ꝯstringũt cũ depressiõe. ⁊ inclinatiõe ad imũ. sed supiores ꝯstringũt cũ modica eleuatiõe ⁊ quasi q̃dã reflexiõe:⁊ cũ fuerint ꝯiuncti extẽdũt directe:⁊ tres istoꝝ sunt ꝓprie pollicis:⁊ vnus ad ꝯstringẽdũ iuncturã primã. ⁊ duo ad scd̃az. sicut scis:⁊ tũc dilatantes sunt. 5. ⁊ de facitibus descẽdere est vnus extremitatis auricularis ⁊ pollicis. Sz illi duo. ⁊ de ꝯstringẽtibus vnicuiq3 digito sũt q̃tuor declinãtib' ad supiora vnicuiq3 ẽ q̃tuor.

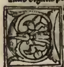
Capitulũ septimũ de anothomia pedis.

Et iuuamentum pedis ẽ vt iuuet ad sustentationẽ:⁊ est p pedẽ iferiorẽ. ⁊ aliud est ꝓpter equalẽ motũ:⁊ est p supiorẽ. s. coxã ⁊ cruraz. Et cũ pes iferior incurrerit aliquaz lesionem difficile statur sup vnũ. sed aliquãtulũ poterit mouere: s3 diminuit̃ a virtute sustentatiua corpis: q̃tuz sufficit vni pedi. Et qñ in crure aut in coxa accidit lesio poterit stare ⁊ nõ moueri. Et primũ os pedis est coxa:⁊ est magnũ os corpis: qñ defert q̄cq̄d est supra:⁊ mouet id qd̃ est sub illo. ⁊ sua extremitas supior est rotulare: vt melius ꝯiũgat̃ cũ pixide anche:⁊ est gibbosũ a parte siluestre: ⁊ curuũ

ex parte domestica. Aliter enim accideret ei spẽs alfaba-
gir: sicut accidit illis quibus est talis creatio: cũ crus fue-
rit eque distans piscide: ⁊ nõ bene cooperirent ⁊ custodi-
rent vene nervi ⁊ musculi. Et ex oĩbus nõ posset accide-
re rectitudo nec sessio esset bona: deinde secũdo si non in-
curvarent in parte domestica accideret alia spẽs alfaba-
gir: ⁊ nõ esset declinatio ad protensionẽ ⁊ directionez: ab
illa ⁊ ad illã: ⁊ non esset in illa equalitas. Et in extremita-
te inferiori sunt duo additamẽta: que sunt necessaria ad
iuncturã genu: ⁊ tunc primo loquamur in crure: ⁊ post in
iunctura. Et crus componit ex duplici osse: sicut asserui: ⁊
vnus illoꝝ est maior: ⁊ longior est domesticũ: ⁊ vocatur
arundo maior: ⁊ secũdus est minor ⁊ magis curtũ: ⁊ non
concurrit copẽ: sed in parte inferiori terminat ad termi-
nũ maioris: ⁊ vocat cãna maior. Et crus habz gibbosita-
tẽ ad partẽ agrestez: deinde ad partẽ inferiorẽ habet gib-
bositatem: vt fixio melioretur: ⁊ maior arundo: ⁊ in ve-
ritate crus creatur minor copa: ⁊ hoc: qꝛ in copa fuit ne-
cessitas vt sustentet superius ⁊ moueat inferius: ⁊ qꝛ crus
necessarium est ad motũ: ideo necessariũ fuit vt esset levi-
us ⁊ minus: ⁊ fuit quãtitas cruris mediocris: qm si fuisset
maius eius esset motus tardus sicut accidit elephanticis
aut viticis: ⁊ si diminueret accideret ex debilitatione qḋ
accidit illis qui habent naturaliter crura gracilia: ⁊ cum
toto hoc iuuabatur per cannã minorẽ: ⁊ canna minor ha-
bebat aliud iuuamentũ: sicut cooperimentum nervoꝝ ⁊
venaꝝ ⁊ musculoꝝ: ⁊ fuit coniunctio maioris canne cuz
iunctura pedis ad hoc vt iuuaret eo extensionẽ ⁊ recur-
vationez. Et iunctura in genu fit per duo copẽ capitis ad-
ditamenta bene ligata ligamentis circũductis ⁊ intran-
tibus: ⁊ duobus fortibus ligamentis: ⁊ duabus partibus.
Et suũ anterius est compositũ cũ rotula: ⁊ est lumen ge-
nu: ⁊ est eius iuuamentũ defendere ab eo qḋ continetur
de iunctura. Et sustentabatur iunctura que est anterius:
⁊ mouet corpus ad anterius per illud os: quoniaz istius
iuncture declinatio fuit maior ad anterius q̃ꝫ posterius:
sed declinatio ad partes fuit pauca: sed pars inferior est
ad ambulandum: ⁊ fit propter sustentationem. Et posita
fuit figura eius oblonga anterius vt iuuet ad sustentatio
nem: ⁊ pars domestica fuit concaua: vt sit declinatio pe-
dis cum stat homo erectus: ⁊ propriẽ in ambulationẽ ad
partem que est contraria pedi eleuato vt equet illud qḋ
necessarium est in illa parte ad sustentandũ secundũ mo
tum pedis eleuati: ⁊ tunc secundũ istam reducet ad equa
litatem ad hoc: vt melius comprehendat res super quas
vadit sine dolore: ⁊ vt melius comprehendat gradus sca-
lares. Et creatur pes compositus ex ossibus multis pro-
pter multa iuuamenta. Et de illis est retentio ⁊ compre-
hensio bona partium terre super quas in cartilagine di-
uersatur totaliter in situ alterius qḋ est super aliõ caput:
⁊ quãdo diuersitas filoꝝ est quaterna numero: opus est
vt sint musculi quattuor numero: ⁊ tunc qui illorum sunt
propositi superius dilatant: ⁊ qui inferius constringunt: ⁊
tũc necessario sequitur ꝙ omnes musculi sunt octuagin-
ta vnũ: ⁊ iam iuuant musculos pectoris duo musculi qui
veniunt a ligamento pectoris ad caput spatule: ⁊ tunc cõ
tinuatur ille cum prima costa ⁊ eleuat pectus sursum: ⁊
tunc iuuat dilatationẽ pectoris. Sed musculi adiutorij
sunt qui mouẽnt coniuncturã spatule: ⁊ sunt tres muscu-
li qui veniunt a pectore ⁊ trahunt spatulam ad imum: ⁊
tunc illoꝝ est vnus musculus qui nascitur sub mãmilla:
⁊ continuatur cũ anteriori adiutorij: ⁊ est ille qui appro-
pinquare facit adiutorium cum pectore cum declinaue-
rit adiutorium ad imum: ⁊ descenderit. Et musculus na-
scitur sup anchã: scilicet clipeuz oris stomaci: ⁊ coope-
rit domesticum caput adiutorij: ⁊ tunc ille musculus ap-
propinquat pectori cum modica eleuatione: ⁊ alius mu-
sculus magnus duplex nascitur a toto ancham. s. clippeo
oris stomaci: ⁊ continuatur cũ inferiori anterioris adiuto
rij: ⁊ quando operabitur cum suis filis superioribus tra-
het adiutorium ad pectus extollens ipsum versus mentũ.
Sed cum alia parte operatus fuerit trahet ipsum inferi-
us: aut cũ ambobus extendetur secundũ rectũ: ⁊ duo alij
adhuc musculi ex parte illorum. s. hypocondriorum infe-
riorum: ⁊ continuat se magis interius continuatione mu
sculi magni qui ascendit ad anchas. Et vnus illorum est
maior ⁊ venit ex parte yilioꝝ: ⁊ partibus posterioribus: ⁊
trahunt adiutorium ad posteriores costas recte. Et secũ-
dus est paruus: ⁊ venit a cute ylij: sed magis declinat ad
medium q̃ꝫ primus: ⁊ continuat se cum chorda mãmille
ascendente ⁊ intrante interius: ⁊ operatio istius est ope-
ratio primi: secundũ iuuamentum: nisi qꝛ coste iste decli-
nant parum posterius. Et quinti musculi sua origo est ab
osse spatule: ⁊ comprehendit id quod est inter separans ⁊
costam superiorem spatule vilis: ⁊ penetrat ad partẽ su-
periorem capitis adiutorij siluestrem declinans parum
per domesticam: ⁊ ipse etiaz cũ declinatione penetrat ad
domesticam. Et duorum musculorum ex istis quinqꝫ ori
go est a latere superioris spatule: quoꝝ vnus est maior: ⁊
vadunt ipsius vili ad inferioris separantis partes: ⁊ im-
plent id quod est inter separans ⁊ latus inferius: ⁊ con-
tinuatur valde cum capite adiutorij a parte siluestrĩ: ⁊ pe
netrat cum declinatione ad siluestrez: ⁊ alter est cuz hoc
primo continuus adeo ꝙ est quasi pars eius: ⁊ penetrat
cum eo: ⁊ ipsius efficit operationem. Iste vero non mul-
tum impedit a supremo vel superiori spatule: ⁊ eius con-
tinuitas est sine transuersione in manifesto adiutorij: ⁊
declinat ipse ad siluestrẽ. Et vnus est musculus qui locũ
concauum ossis spatule comprehendit: ⁊ mittit sua fila
ad partes inferioris separantis partes: ⁊ comprehendit
id quod est inter separans ⁊ latus: cuius chorda cuz par-
tibus interioribus lateris domestici capitis adiutorij cõ-
tinuatur: ⁊ eius operatio est efficere: vt adiutorium poste
rius circũueniat. Et alter musculus est qui ab iferiori ex-
tremitate lateris spatule iferioris nascitur: cuius chorda
superius continuatur secunduz continuationem magni
ab ylio ascendentis: ⁊ eius operatio est trahere suprẽmũ
capitis adiutorij ad superiora. ¶ Preterea adiutorium
alium habet musculum duo habentem capita: qui duas
efficit operationes: ⁊ operationẽ cõmunẽ: ⁊ ipse quidem
sub furcula venit faciens ex capite adiutorij bucellam:
⁊ peruenit vsqꝫ iuxta locum cõtinuationis chorde muscu
li magni a pectore ascendentis. Quidam autez dixerunt
ꝙ vnum capitum interius declinat cum transuersione
pauca ad interiora: ⁊ aliud caput ipsius exterius est super
manifestum spatule caput eius infimũz: ⁊ declinat ad ex-
teriora cum transuersione pauca: ⁊ cũ operatur cuz duo-
bus partibus eleuabat secundũ rectitudinem. Sunt pre-
terea hominum quidam qui duos addiderunt musculos
⁊ musculum paruum qui a mãmilla venit: ⁊ alium qui in
spatule iunctura est sepultus: ⁊ fortasse ponũt cubiti mu-
sculos cum eis habere cõmunitatez. Sed musculi mouẽ-
tes adiutorium: quidam sunt constringentes ipsum: qui-
dam dilatantes: ⁊ isti sunt positi super brachium: ⁊ qui-
dam sunt qui constringũt: ⁊ quidam sunt qui suppinant
brachium: ⁊ illi non sunt super brachiũ: ⁊ qui expandunt
sunt vnum par: ⁊ vnum eorum expanditur cum declinat
ad anterius: quoniã nascuntur ab anteriori adiutorij ab
inferiori latere spatule. Et cõtinuantur cũ cubito: ⁊ alius
similiter extendit cum declinauerit ad extremũ: quoniã

venit a spondilibus adiutorij: ꝛ tenet se cū partibus ex/
terioribus cubiti: ꝛ quādo ambo isti fuerint adiuncti ex/
tendunt ipsum secundū rectitudinē: ꝛ que colligunt ipsū
est vnum par. Et vnum illoꝝ est magis colligens cū de/
clinauerit ad interius: ꝛ istud est: quoniā nascitur sub spa
tula ꝛ a rastro: qḋ est proprius hic omnibus illis quibus
est caput vnū: ꝛ declinant ad partem interiorem adiuto/
rij: ꝛ eis continuatur vna chorda nerualis cū anteriori
focilis superioris ꝛ singulare: sed colligitur cū declinatio/
ne ad exterius: quoniā nascitur a parte exteriori adiuto/
rij: ꝛ hec duo carnosa: ꝛ vnum est a posteriori adiutorij: ꝛ
alterum anterius: ꝛ intrant parumper in profundū in iti/
nere vie sue quousq; perueniant ad directum focilis infe
rioris: ꝛ fuerit continuatus ille cū declinat exterius cū in/
feriori: ꝛ qui declinat ad interius cū superiori vt melior
sit attractio. Et cum isti duo musculi simul operantur ex/
tendunt brachium secundū rectitudinē: ꝛ musculus qui
extendit: est vnus musculus qui cooperit os adiutorij: ꝛ
magis idoneū est: vt ipse sit minor pars musculi vltimo
constringentis. Sed musculi facientes brachium suppi/
num sunt vnū par: ꝛ vnum illorum positum in exteriori
vtriusq; focilis inter ipsum: ꝛ obuiat focili superiori sine
chorda. Et alius singularis qui nascitur est lōgus: ꝛ nasci
tur a parte superiori capitis adiutorij ex parte manifesta:
ꝛ plus de illo vadit in assetum: ꝛ penetrat quousq; sit ꝓ/
pinquū iuncture rascete: ꝛ pars eius anterior venit a ca/
pite focilis inferioris: ꝛ continuatur cū illo per chordam
quasi membranalē: ꝛ sunt vnū par positū extra: ꝛ vnus
suoꝝ singulariū incipit superius a domestico capitis ad/
iutorij: ꝛ coniungitur cū focili superiori sub inferiori iun/
ctura rascete. Et alius est magis certus illoꝝ sua fila sunt
ampla: ꝛ suum caput est magis neruosum: ꝛ incipit a foci/
li inferiori ꝛ continuat̄ cum capite focilis superioris ꝓpe
iuncturā rascete: sed musculi mouentes iuncturā rascete
quidā sunt constringentes: quidā dilatantes: quidā resu/
pinantes super collum: quidam ipsum girantes: ꝛ muscu
li dilatantes continuantur sibiinuicem quasi essent vnū:
ꝛ iste nascitur a medio focilis inferioris: ꝛ sua chorda cō/
tinuatur cū pollice per quā elongatur pollex ab indice:
Et alius nascitur a focili superiori: ꝛ cōtinuatur sua chor/
da cum primo osse ossium rascete: qḋ est positum in dire/
cto pollicis: ꝛ quando ambo isti musculi mouentur: parū
girant rascetā cū dilatatione. Et quando secundus solus
mouetur facit ipsam iacere supinā: ꝛ quando primus mo
uetur solus prolongat inter pollicē ꝛ indicē: ꝛ eius muscu
li quidā cōcurrit a parte focilis superioris ex parte silue/
stri: ꝛ nascitur ab inferiori capitis adiutorij: ꝛ mittit vnā
chordā habentē duo capita: ꝛ cōtinuatur in medio pecti/
nis coram indice ꝛ medio. Et caput sue chorde sustentat̄
super focile superius prope rascetam: ꝛ dilatat rascetam
expansione cū giratione: ꝛ musculi constringentes sunt
vnū par supra partem siluestrē asseti: ꝛ illorum inferior
incipit ab vno interiori capitis duoꝝ capitū adiutorij: ꝛ
peruenit ad pecten in directo auricularis: ꝛ superior inci
pit altius: ꝛ venit ad illum eundem locū. Et est vnus mu
sculus cū eis qui incipit ab inferioribus adiutorij parti/
bus medians loca precordioꝝ: ꝛ habet duo capita trans/
uerso sita in modū crucis: ꝛ cōtinuatur in loco qui est in/
ter indicē ꝛ medium: ꝛ quando isti duo mouentur con/
stringunt: ꝛ isti constringentes ꝛ dilatantes ipsimet sunt
girationē efficientes: ꝛ quando duo opposita ex eis mo/
uent secundū transitionem hoc idem faciunt. Et muscu/
lus qui cōtinuatur cū pectine coram auriculari: cū solus
mouetur palmā girat: ꝛ cū iuuat ipsum musculus quem
nominabimus post: facit palmā iacere supinam. Et cū il/
le qui cum rasceta continuatur coram pollice solus mo/
uet girat modice palmā: ꝛ cū iuuabitur ab eo qui est auri
cularis faciet girationē completā. Sꝫ ambulat animal:
quoniā pes figitur super illud quod comprehenditur: si/
cut palma: ꝛ quādo hoc est melius erit ex multis: quoniā
poterit adaptare se ad plures figuras: ꝛ plurimā compre
hensiones ad quas non posset si esset ex vno. Et aliud iu/
uamentum cōmunicans cū iuuamento multiplicationis
ossium. Ossa pedis alikandā sunt. 6. cahab. s. cū quo com/
pletur coniunctura pedis cruris. Et alfacib est os in quo
magis est de sustentamento Et çaiunlum est simile naui
culę: ꝛ est in eo domestica ꝯcauitas pedis: quā ꝑdiximus:
ꝛ quatuor ossa rascete: ꝛ cū eis cōtinuatur pecten: ꝛ vnus
illoꝝ est os simile decio: ꝛ est quasi sextile: ꝛ est positum
quasi ad partem siluestrem: ꝛ cum illo osse iuuat partem
illam ad fixionē super terram: ꝛ. 5. ossa pectinis: sed alkab
qḋ est in homine est fortius ꝙ̄ in omnibus alijs animali/
bus: ꝛ tunc sicut est nobilius inter ossa pedū iuuantia ad
motū sicut alkaim. s. calcaneus est nobilius inter omnia
ossa pedis ad sustentandum. Et alkabab est positū inter
duo capita que nascuntur a duabus cannis: ꝛ comprehē/
dunt ipsas in vtraq; parte: ꝛ intelligo sursū: ꝛ posterius:
ꝛ in parte siluestri: ꝛ domestica. Et sua capita intrāt mal/
chim posterius. s. in duabus concauitatibus abalakaim
cū introitu quasi fixo: ꝛ tunc alkabab est medium inter
crus ꝛ alchaim: ꝛ cū iuuatur sua continuatio: ꝛ firmatur
inter ipsam iuncturā: ꝛ securatur a dissolutione: ꝛ positū
est in medio crure: licꝫ putet̄ ꝓpter pedis concauitatem
qḋ declinet ad partē domesticā: ꝛ alkabab coniungitur
ad ipsum os nauiculare ligamento coniunctuali: ꝛ naui/
culare continuatur cū alchabum ante: ꝛ post cū trib⁹ ossi/
bus rascete que sunt a parte siluestri. Et os sextile decla/
le: ꝙ si tu volueris poteris computare singularē vel si tu
volueris poteris cōputare partē quartam rascete. Sed
alkim positū est super alkabab: ꝛ est durum rotundū ad
posterius ꝓpter extrinsecas occasiones: ꝛ lenificatus est
melius: vt iuuet adequationē positionis pedis super ter/
rā: ꝛ vt melius cooperiat illud super qḋ quiescit. Et crea/
ta fuit sua quantitas aliquantulū magna: vt sustentet cor
pus: ꝛ creabatur triangulare aliquantulum graciliando
quasi quousq; procedit diminuendo quousq; ambiletur
in concauitate pedis ex parte siluestri: vt sit concauitas
ordinata gradatim posterius vsq; ad suum mediū. Sed
rasceta pedis diuersatur a rasceta palme: ꝛ istud est: qm̄
in rasceta pedis est vna acies in manu duplex: ꝛ in pede
eius sunt ossa pauciora: ꝛ hoc est qḋ necessitas est maior
in palme ad motū: ꝛ cōprehensionē ꝙ̄ in pede: cuius est
necessitas ad figendū: ꝛ propter hoc iuncturaꝝ multitu/
do facit malū ad comprehendendum rē super quā quis
eleuat̄: cū hoc etiā ꝙ acquirit ꝑ illā laxationē: ꝛ ꝗ̄si quā/
dā dissolutionē: malū vtiq; eēt: sicut etiā malū esset si nul
la omo ibi laxitas foret: ꝛ iā scitū est: qꝛ cōprehēsio: ꝛ rece
ptio ei⁹ est magis cōueniēs cū eo qḋ est multi nerui: ꝛ mi/
noris ꝗ̄titatis: ꝛ deferre: ꝛ bene stare melius exercet̄ ꝑ rē
modici nerui: ꝛ magne ꝗ̄titatis. Sed pecten pedis crea/
tū est iā ex ossib⁹. 5. ꝛ cū quolibet illoꝝ ꝯiungit̄ vnus di/
gitus pedis: ꝛ hoc: qꝛ necessitas est in his magis firmitu/
dine ꝙ̄ cōprehensione que duo concurrūt in palma: ꝛ qꝛ
alius digitus preter pollicem habet duo ossa.

Capitm. VII. De diuersitate extremita/
tū aīaliū: ꝛ anothomia mādibule.

T plura animalium habentium
corticē i corio sunt pau/
corum membroꝝ: quoniā non indigent
multo motu: ꝛ cancri ꝛ qui voçant̄ kara/

bo videnť similes: tñ cum toto hoc diuersanť: q2 karabo habet caudã: ⁊ cancer nõ: ⁊ cancer ambulat in margine: ⁊ karabo natat in pelago: ⁊ hꝫ iuuamen in cauda: ⁊ ꝓpter hoc sunt fortes pedes cancroꝝ ambulantiũ in margine: ⁊ debiles illoꝝ qui profundanť in mari: ⁊ sunt pauciores numero: q2 sunt minoris necessitatis ad ambulandũ festine. Et que hñt acumenẽ magnaꝫ: ⁊ sunt additamenta ad modũ cornuũ: tunc illa que sunt aialiũ habitantiũ in aqua sunt fortiora: ⁊ dextrũ est fortius. Et loquamur de mẽbris motiuis pisciũ ⁊ anulosoꝝ: ⁊ testeoꝝ: ⁊ dicemus ꝙ habens multos hꝫ magnos pedes: ⁊ proprie quatuor mediales: ⁊ facti sunt pedes aialis qđ dicitur sanceramidẽ: ⁊ sunt curti: qm̃ suũ corpus est paruum: ⁊ corpus ꝑmi est magnũ: ⁊ tunc tẽperauerunt paruitatẽ corporis: ⁊ sui debilitatẽ cũ multitudine pedũ: deinde caput: ⁊ in quibusdã aialibus cognoscitur collũ: ⁊ quedã sunt que non hñt collũ. Dixit. omne aial habẽs pulmonẽ hꝫ collũ: qm̃ collum est ꝓpter tracheã arteriã: ⁊ non habens medullam: nõ habet caput: qm̃ medulle ꝓpriũ est: vt nõ habeat pondus super se: q2 est membrũ cognitionis: ⁊ est instrumentũ corporale estimationis operationis que est in oĩbus aialibus loco cognitiõis in homine. Dixit. ⁊ omne aial habet membra sua anteriora fortiora: qm̃ illa sunt membra que mouẽt de loco ad locũ. Et in homine in sua pueritia infantili mẽbra posteriora sunt leuiora: ⁊ suũ caput: ⁊ corona capitis põderosiora: ⁊ hoc ne si ambe extremitates essent ponderose non posset infans ambulare nisi super manus: ⁊ quando inualescit infans corroborãtur pedes eius multũ: qm̃ habent sustinere magnũ pondus: ⁊ caput leuescit. Et equus: ⁊ quedã aialia habẽt maiorẽ eleuationẽ anterius in partibus anterioribus: ⁊ hoc fuit: vt maior sit leuitas in posterioribus: ⁊ sua longitudo ĩ ĩfantia est minor ꝓpter istã eandẽ causaꝫ: ⁊ in equulo sunt sue iuncture laxiores: ⁊ ꝓpter hoc põt equulus in infantia confricare suũ caput cũ pede posteriori: ⁊ quãdo crescit equulus crescit multũ in longitudine: ⁊ iuncture sui colli sunt duriores: ⁊ nõ poterit facere istud. Et ponderositas superioris capitis significat debilẽ directionem. ⁊ hoc est: q2 erit corpulentia in membris cogitatiuis. Et dixit: qm̃ itellectus exigit: ꝙ etiã non sit in corpore. Et narrauit Ar. causam quare homo diminuebať in armis manifestis: ⁊ hoc est: qm̃ habebat quiddã loco omniũ armoꝝ: ⁊ illud est qđ diximus in predictis. Et dixit ꝙ aialia habentia digitos in pedibus preter hominẽ operanť pedibus qđ facit homo manibus: ⁊ hoc simia: ⁊ vrsus: ⁊ quedã sunt habentia digitos. 5. in pedibus posterioribus: vt melius possint pacifixionẽ illoꝝ super res super quas stat: qm̃ habet operationẽ ad erectionem: ⁊ stare super pedibus posterioribus: ⁊ operať cũ suis membris: siue iaceat super costã: siue stet: siue iaceat supinus. Et in quibusdã aialibus diminuunť digiti pedũ posterioꝝ vno digito respectu anteriorum: ⁊ erunt digiti pedũ tunc. 4. ⁊ hoc: qm̃ non intendit cõprehendere aliquid per pedes posteriores: ⁊ operari per pedes anteriores: sed eleuare: ⁊ dilatare: ⁊ cũ pugnat erigit se: ⁊ rapit manibus: ⁊ opus est: vt figatur super pedes posteriores: ⁊ operari per pedes anteriores: ⁊ illud super qđ cadit suus visus ante: ⁊ non ita facit pedib9 posteriorib9: ⁊ est sicut leopardus: ⁊ etiaꝫ ad hoc: qm̃ ille digitus induceret grauitatẽ in ambulatione. Et dixit Ar. ꝙ homo inter oĩa animalia habet pectus ampliũ: qm̃ in quadrupedalibus spatule: ⁊ brachia faciunt stricturã pectoris. Et aues habent in pectore. q. tenuitateꝫ: vt rumpant aerẽ ad modũ nauis: ⁊ dico ꝙ aues sunt melioris modi in hõ ꝙ quadrupedalia: qm̃ acuties pectoris non in osse cooperit cor: sed in osse qđ ext ab illa. Dixit. ⁊ aptior locus mãmillaꝝ in animalibus sedentibus est pectus: cũ sit ampliũ: ⁊ hoc cum dant mãmare sedentes. Sed animalia ambulantia que habent soleas ⁊ habent volã fissam: ⁊ que habẽt vngulam integrã: vt camellus: ⁊ equus: ⁊ que habent duas mãmillas tantũ: ⁊ si haberẽt mãmillas super pectus forte essent ibi secundũ modũ quo sunt inter inguina: sed nõ ita ꝓpe matricẽ: ⁊ etiã preter istud: q2 impedirent motũ: ⁊ animalia que habent digitos fissos: ⁊ que multũ generant habent mãmillas in longitudine ventris in duplici acie: vt lactẽtes melius mãment: ⁊ in pluribus numerus mãmillaꝝ erit secundũ numerũ filioꝝ: preterꝙ in leone: qm̃ habꝫ duas mãmillas: ⁊ raro generat: ⁊ ad plus duos filios: ⁊ filij sui sunt pauci: quoniã complexio calida multum consumit nutrimentũ. quoniã calor in ipso multum dissoluit: ⁊ ideo non multum generat: ⁊ non comedit: nisi quando venatur: ⁊ nõ venatur nisi semel in die: ⁊ in duabus diebus. Et non est sicut aial qđ inuenit nutrimentũ suũ paratũ: ⁊ comedit tota die. Et mãmille leone sunt in medio ventris: ⁊ non in inguinibus: quoniaꝫ habet digitos fissos. Sꝫ elephas: quoniã habet amplitudinẽ pectoris: ⁊ digitos fissos: ⁊ parũ generat: ⁊ est suum lac multuꝫ spissum: ⁊ tunc necessariũ fuit ꝙ mãmille essent in pectore: quia possit decoqui per calorem cordis. Et in masculis non inueniunť mãmille nisi in homine: ⁊ camello similiter qui assimilať patri nõ matri: ⁊ numerauit Ar. in hoc caplo: ⁊ dixit ꝙ omne animal habens sanguinem habet sperma. Et mulieres habent sperma: ⁊ menstruuꝫ: ⁊ exeunt ambo a matrice: ⁊ vtrũqꝫ illoruꝫ est superfluitas sanguinis: ⁊ de hoc post dicemus. Dixit. quoniã femine quadrupedum emittunt vrinã post quando ibi est locus matricis: ⁊ erat ille locus magis conueniens ad luxuriãdũ. Et masculi quorũdam animaliuꝫ post vrinant sicut elephas camellus: vel leo: ⁊ aial qđ vocatur allerab: ⁊ nullũ animal habens soleã in pedibus mingit post: ⁊ omne animal completũ preter homines habet caudã siue ouet siue pariat: ⁊ aliquando erit illa cauda parua: ⁊ iuuamentũ quidẽ caude est: vt sit arma: ⁊ defensorium: ⁊ de olbus cooperit anuꝫ. Et homo inter oĩa aialia ꝓprie habet anchas: qm̃ eleuant: ⁊ coxas: ⁊ crura: ⁊ que incuruanť multũ in comparatione sui corporis. Sed quadrupedalia nõ habent anchas: qm̃ sue extremitates sunt leues: ⁊ cõiunguntur cũ neruis: ⁊ non est eis opus cũ erigenť super pedes: vt stent diu erecti super ĩ: los: ⁊ materia anche transiuit in caudã: sed aues: qm̃ sunt in sua erectione inter vere erectum: ⁊ illum qui est. q. inflexus super genua: ⁊ sunt sue coxe multum carnose: ⁊ nõ in crure assimilanť homini secundũ quid: ⁊ ꝙ alijs aialibus secundũ quid: ⁊ ideo habuerũt anchas. Sꝫ paruas: sed solea sicut in equis generatur ex terrestritate in ipso: ⁊ non habebit cornu nisi fuerit animal multe terrestritatis: ⁊ magni corporis. ⁊ nõ habebit soleaꝫ in pedibus propter arma: sꝫ propter sustẽtationem magni corporis: ⁊ tunc fuit factũ vnum cornu sicut in carchadam: quoniam vngula illa solearis est. q. essent multe vngule adunate: ⁊ qđ habet soleã vngulareꝫ nõ habet cahab: qm̃ indiget multimoda declinatione pedis. Et pauca declinatio erit ꝓpter paucos angulos: ⁊ tũc festinabit in ponendo pedes subito in terrã: qm̃ declinabunt ad partes qm̃ bene ligatũ est fortioris gibbationis ꝙ non bene ligatũ: sꝫ etiã habens iuncturã laxã habeat facilẽ declinationẽ: ⁊ ꝓpter hoc in habentibus cahab nõ creabatur cahab in manibus: qm̃ indigebat: vt ẽent fortiores in operationibus: qm̃ sunt mouentes. Sed cahab in aialibus habentibus vngulã fixam est ꝓpter hoc: vt iuuent ad fissurã. Sed aial habens pedẽ fissuꝫ in digitos: sed modificauerunt partes modificatione quadã: ⁊ suaꝫ

expansionē intelligo partes cabab. Sed babēs vngulas
fixas in duo babet illas partes magnas: ⁊ non cōponitur
super crus nisi cū vno coniungente: ⁊ duas cōiuncturas:
⁊ in boc erit gradatio a crure ad vngulas pedis: sed q̄ bꝫ
multos digitos si baberet cabab idigeret vt cabab ꝓpor
tionaret̄ cuilibet digito: ⁊ nō diuideret in digitos diuisio
ne cōsimili q̄ꝛ modus extremoꝝ est diuersus cū modo
medioꝝ. Sed q̄ꝛ loco multaꝝ partiū fuerunt ptes due
sue cōiunctiones cū cabab assimilant̄: ⁊ iā multiplicabā-
tur digiti pedū in bominib⁹: vt per illos meliorarent̄ fixio
pedū super terrā: ⁊ creabant̄ curti ne exponant̄ occasio-
nibus cū tenditur figi super illos. Et oē aial agreste bñs
sanguinē bꝫ linguā nō ligatā: sed tencba bꝫ linguam que
assimilat̄ lingue pisciū: q̄ꝛ ligat̄ qđ est aial in parte aquo
sum. Et lingue agrestiuꝫ assimilant̄ inter se: q̄ꝛ sunt car-
nose: ⁊ sunt agrestia. Et iā numerauimus causas incurta-
tionis linguaꝝ in piscibus; ⁊ suoꝝ ligamentoꝝ: ⁊ quedaꝫ
aialia marina bñt linguā fixā sicut cocbi. Dixit q̄ mot⁹
vtriusq̄ mandibule: s̄m rectitudinē est similis incisioni:
⁊ motus eoꝝ ad partes est similis masticationi. Et omne
aial nō indigens masticatione sicut aues nō bꝫ in inferio
ri mādibula dentes nisi vnū motū. Et omne aial mouet
mandibulā inferiorē: q̄ꝛ superior fatigaret̄: eo q̄ mem-
bra multa continuant̄ in illa: sed inferior nō bꝫ operatio-
nē nisi in iuuamento comestionis: ⁊ ꝓpter boc appropria
uerunt masticationē ei. Sed tencbea: q̄ꝛ opus fuit ei: vt
in ipsa euulsione baberet sustentamentū: ⁊ babebat cur-
tos pedes: nō tales quales leo: ⁊ alij lupi qui mordere po-
tuerunt: sed ad sustentare per pedes anteriores: ⁊ motus
sui colli. Et tencba fuit aial indigēs cibatione carnis for-
tis: q̄ꝛ acquirit per morsuꝫ. Positū ergo fuit ei membꝝ
fortius: ⁊ fortius est illud qđ est superpositū cū acciderit
ei suppositio a volūtate ⁊ nā. Et nāliter membra omniū
aialiū mouent̄ versus imum. Et illud est: q̄ꝛ opus est: vt
ille motus sit velocior: ⁊ fortior cū erit simul a volūtate
⁊ natura: ⁊ cognitū est q̄ꝛ percussio a posteriori magis le
dit: ⁊ tunc bene ordinabit̄ in tencba motus mādibule su-
perioris: ⁊ sicut tencba mouet mandibulam superiorē: ita
coluber bꝫ ꝓpriuꝫ erigere caput solū ad posterius: ⁊ boc
est: vt babeat possibile aspicere oēm sui partē diu: q̄ꝛ nō
videt ab anteriori aliquid de suis membris: q̄ꝛ sui oculi
sunt positi q. extra sua membra. Et aialiū agrestium que
oua pariunt est quoddā qđ dicit̄ leo terre: ⁊ credo q̄ assi-
mileтur Malacbie: ⁊ alcbe que sunt quedā spēs lacerto-
rū: ⁊ est multi motus: ⁊ eleuāt suā caudā: ⁊ est multū ma-
cer: q̄ꝛ babet modicū sanguinis: ⁊ ideo est multū timoro-
sus ita q̄ timet qđlibet: ⁊ ꝓpter boc timor ille vetat ipm
a comestione sua: ⁊ mutat suū colorē cuꝫ timet: q̄ꝛ timor
imprimit fortiter signū in sua complexione. Sꝫ ossa mā-
dibule: ⁊ tympoꝝ suus neruus est secundū serras in man
dibula: ⁊ tunc dico q̄ mādibula superior terminat̄ supi-
us ad serrā cōmunē sibi ⁊ frōti: ⁊ vadit sub supercilijs ad
tympora de vno ad alteꝝ: ⁊ contrarius terminus inferi-
or est vbi nascūtur dentes: ⁊ a duabus partibus est secun
da serra ex parte auriculaꝝ cōmunicans inter ipsuꝫ ⁊ os:
qđ est simile q. ale: ⁊ illud est post molares: deinde alius
terminus: ⁊ est ille cuius terminus declinat modicum ad
partē domesticā: ⁊ tunc erit serra diuidēs inter istū ⁊ ser-
ram quā nominabamus: ⁊ que diuidit superius palatum
secundū longitudinē: ⁊ tunc isti sunt eius termini. Sꝫ ser-
re intrātes terminos de illis est vna serra que diuidit su-
perius palatū secundū longitudinē: ⁊ serra que vadit iter
duo supercilia in directo duaꝝ māmillaꝝ: ⁊ serra que in-
cipit ꝓpe initiū secundū buius serre: ⁊ declinabit ab illa
descendendo in rectitudinem eius que est a dextra inter
quadruplos ⁊ caninos: ⁊ alia serra coronalis in parte sini
stra: tūc inter istas tres serras. s. mediā: ⁊ duas extremas:
⁊ inter directū originis dentiū nominatoꝝ: ⁊ creabunt̄ vl'
terminabunt̄ duo ossa triangularia. Sed bases duorum
trianguloꝝ non sunt vbi nascunt̄ dentes: sed cadit ante
boc vna serra diuidens ꝓpe bases: q̄ꝛ tres serre pertrā-
seunt bunc diuisorē in locis nominatis: ⁊ sub duob⁹ triā-
gulis erunt duo ossa que circueunt bases trianguloꝝ: ⁊
erigit duos angulos rectos duaꝝ serraꝝ extremaꝝ: ⁊ di-
uidit inter duo ossa id quod descendit de serra mediana:
⁊ vtriq̄ ossi erunt duo additamēta ꝓpe serrā que est diui
sor: ⁊ vnus acutus ꝓpe duos caninos: ⁊ angulū expansuꝫ
in directo narium: ⁊ de serris mādibule superioris est ser-
ra que descendit cū serra cōmunicāte in sursum: ⁊ vadit
ad partes oculi. Et quando applicat̄ ad mandibulā diui-
ditur in tres ramulos: ⁊ vnus illoꝝ vadit super serrā cō-
municantē cū fronte: ⁊ super concauitatē oculi quousq̄
continuetur cū supercilio: ⁊ alia serra sub ista: ⁊ continua-
tur eodē modo: ⁊ non intrat in cōcauitatē. Et serra tertia
que eodē modo continuatur postq̄ intrauit in cōcauita-
tē: ⁊ quartū est de illis inferius i cōparatiōe serre que est
sub supercilio: ⁊ remotius est a loco qui tāgitur a superio-
ri. Sed os in quo distinguitur serra prima est maius: de-
inde illud in quo distinguit̄ serra secunda.

Capitulū. VIII. De anotbomia maxillaꝝ: ⁊ labioꝝ tum.

ET gena babet duos motus: ⁊ vn⁹
illoꝝ sequit̄ motū mandi-
bule inferioris. Et secundus motus cōis
est labio: ⁊ motus eius sequitur motū al-
terius mēbri: ergo musculus illius mot⁹
est alterius mēbri: ⁊ tūc q̄ꝛ motus est cō-
munis illi: ⁊ alij mēbro est per musculū
eūdem illi: ⁊ alij mēbro: ⁊ iste musculus est vnus in vtraq̄
gena latus: ⁊ amplū est suū nomen. Et vterq̄ illoꝝ est cō-
positus ex quatuor partibus: q̄ꝛ fila veniunt ei a quatuor
partibus. Et quedā illoꝝ nascūtur a iuncturis spatulaꝝ
cū ligamento pectoris: ⁊ continuant̄ sue extremitates cū
extremitatibus labioꝝ: ⁊ trabunt os inferius obliquū: ⁊
secunda nascunt̄ a casse pectoris: ⁊ ligamētis pectoris ex
vtraq̄ parte. Et vadunt illa fila in obliquū: q̄ꝛ nascentia
a dextra secant nascētia a sinistra ex transuerso: ⁊ nascen-
tia a dextra coniungunt̄ cū extremitate labioꝝ sinistra: ⁊
econtra nascentia a sinistra: ⁊ quāto ista fila fuerint con-
texta ⁊ contrabentur simul extendunt labia ad exterius.
Et tertius nascit̄ a parte spatule: ⁊ applicatur ad locū su-
periorē locoꝝ istoꝝ musculoꝝ: ⁊ mouent labia ad duas
partes: vno modo. Et q̄rtus nascit̄ a scenetum colli: ⁊ trā-
sit per auriculas: ⁊ transit ad genas: ⁊ mouet genas vno
motu: ⁊ labia sequunt̄ genas in illo motu: ⁊ cū isto motu
sunt quidā qui fere possunt ducere angularia labioꝝ vsq̄
ad auriculas: ⁊ tunc mouet auriculas isto motu: ⁊ labia
que babent quosdā musculos cōmunes sibi ⁊ maxille si-
nistre: ⁊ babent musculos ꝓprios sibi: ⁊ sunt quatuor: ⁊
vnū par illoꝝ venit a superiori idirecto duaꝝ gibbosita-
tū faciei: ⁊ applicātur ꝓpe terminos labioꝝ: ⁊ duo inferi-
us: ⁊ in istis quatuor est sufficiētia motus labioꝝ solum:
q̄ꝛ quilibet illoꝝ cū mouetur solū mouet labia ad suam
partē: ⁊ quando mouent̄ duo ad duas partes expādūt la-
bia ad suas partes: ⁊ tūc si completur motus ad quatuor
partes: ⁊ labijs non sunt alij motus ab istis. 4. extremita-
tes cōmuniū musculoꝝ imiscebant se cū substātia labio
rū mixtione quā nō pōt discernere sensus in substantiaꝫ
labioꝝ: q̄ꝛ labiū est membꝝ carnosum sine osse. Sed ex-
tremitas nasi cū ea continuantur duo musculi parui for-
tes: ⁊ sunt parui ne faciant angustiam aliquam musculis

quibus magis indiget: qm̄ nobiliores habent motus genarum: ⁊ labiorum: ⁊ magis necessariū: vt plus semper in motu: sed sunt fortes: vt recuperent suā paruitatē: ⁊ veniunt illi musculi a parte gibbositatis genarum: ⁊ immiscent se primo cū filis genarum: ⁊ veniūt ab illa parte: q2 motus nariū est ad istā partē: ⁊ mandibula inferior mouebatur: ⁊ non superior ꝓpter iuuamenta: ⁊ est vnū qḋ motus leuioris est melior: ⁊ aliud est: qḋ est magis propinquū membris nobilibus debet esse quietū: ꝓpter id quod timet̃ ex motu: ⁊ ꝓpterea si moueretur superior mandibula non eēt iunctura illius ⁊ capitis tā bene firmata: ⁊ non fuit opus mandibule inferiori plus tribus motibus. Et hꝫ motus est in apertione oris: ⁊ alius ad claudēdū ipsū: ⁊ tertius masticationis: ⁊ aperiens os facit mandibulā inferiorem descendere: ⁊ claudens eleuat sursū: ⁊ motus masticationis facit declinationē ad duas partes: ⁊ manifestū debet esse: qm̄ motus mādibule inferioris debet eē per musculos descendētes ad ipsā: ⁊ tunc constringetur: ⁊ eleuabit mandibulā inferiorē: ⁊ facientes illā descendere sunt in contrario modo: ⁊ masticationis in obliquo. ⁊ fecit natura duos musculos in homine claudentes os: ⁊ descendētes ad inferiorē mandibulā: ⁊ fecit illos paruos: quoniā membrū paruū ⁊ leue. Sed alia animalia habent mandibulā inferiorē fortiorē ꝓpter hoc q2 indigent ista mandibula ad euellendū ⁊ mordendū: ⁊ scindendū: ⁊ isti duo musculi sunt molles: qm̄ sunt propinqui medulle valde humide: ita q2 inter illos: ⁊ medullā non est nisi vnū os: ⁊ tunc ꝓpter hoc qm̄ timebatur qḋ si essent cōmunicātes cū medulla: ⁊ accideret aliq̄ occasio musculis: q2 illa veniret ad medullā: ⁊ ꝓpter hoc suffodiebat natura originē illorum sub eē capitis: qḋ os est compositū ex duobus ossib9 partū ex separationibus foraminū meatuū: qui transeūt vsq̄ ad exterius prospere: ⁊ procedunt ordinatim durescendo quousq̄ perueniāt a dextra: vt sua substātia paulatim indurescat: ⁊ recedat paulatim a suo ꝑncipio: ⁊ quilibet istorum musculorum habet nascētes chordas magnas: ⁊ comprehendunt magnitudinē mandibule supioris: ⁊ cōstringuntur: ⁊ eleuant mandibulā supius: ⁊ isti duo musculi iuuantur ꝑ istos duos musculos. Et veniūt isti duo musculi interius in ore: ⁊ descendunt in mandibulā inferiorē. q. in foueā: qm̄ erectio ponderosi indiget virtute intēsa. Et chorda tertia istorum duorum musculorum nascitur a medio istorum duorum musculorum non ab extremitate: vt sit fortior: sed musculi aperiētes os cū quibus descendit mādibula inferior nascitur ab additamētis similibus acub9 que sunt post aures: ⁊ descēdunt: ⁊ faciunt ex se musculū: ⁊ facit ex se chordā: vt sit fortior: ⁊ a chorda ꝓgānt̃ iterum fila: ⁊ illa fila faciunt iterum musculū ex impletione carnis: ⁊ illud est: qm̄ si esset vnus exponeretur magis occasionibus: ⁊ obuiat incuruationi mandibule inferioris: ⁊ cū trahitur ille musculus: trahit retro: ⁊ habent descēdere procul dubio: ⁊ qm̄ ponderositas iuuat ad descensū: tunc nō indigebat ista mandibula nisi duobus musculis. Sꝫ musculi masticationis sunt ex vtraq̄ parte similes triangulo: ⁊ cū eius caput fuerit positū in angulo: qui est ex suis angulis in facie: protēduntur ex illo duo rami: ⁊ vnus descendit ad mandibulā inferiorē: ⁊ alter ascēdit ad partes paris: ⁊ inter ea continuatur vna basis recta: ⁊ miscetur quisq̄ angulus ei qḋ ante ipse existit: preterea: vt iste musculus habeat partes diuersas in cōtrahēdo: qm̄ nō oportet vt habeat motū equalē: sꝫ indiget multiplici diuisione ad hoc: vt perfecte compleatur mollitio: ⁊ masticatio. Et aues diuersantur in suis membris propter diuersitatē in suis iuuamentis sicut diuersantur in collo: quoniā q̄dā habent colla longa: ⁊ quedā habent colla curta: quoniā que habent recipere nutrimentū a ceno: aut ab aqua habent collū longū. Sed que non indigent huiusmodi: sed viuunt rapina colla curta habent. Et que habent pedes longos non possunt natare neq̄ se submergere: ⁊ suū nutrimentū est in luto: ⁊ lacubus: ⁊ habent pedē longum: vt possint stare super pedes: ⁊ accipere rostro vel pica qḋ est ei necessariū: sed qḋ pōt natare: ⁊ habet picas nō fuerunt illi pedes longi: ⁊ hoc vt sint fortiores ad natandum: qm̄ non timet de submersione. Et animalia que habent collige vermes: ⁊ pisces paruos a ceno fecerunt ei picā acutam multū: vt possint per illā perforare: ⁊ capere: ⁊ qḋ habet operationē ad recipiendū suū nutrimentū a fundo luti: facta est ei pica longa acuta ne oporteat ipsam ponere in lutū: ⁊ oculos: ⁊ caput: ⁊ alius: licꝫ habeat duos pedes: angulus tamē suorum genuum ponit ad posterius: ⁊ incuruatur secundū illum angulum ad anterius: ⁊ dico ego: q2 hoc est: q2 homo erectus est in suo statu: ⁊ possibile est: vt diuertatur ad omnē partē: ⁊ habet homo nares: ⁊ tybias magnas: ⁊ inclinatur ad posterius propter iuuamēta que diximus: ⁊ tunc si angulus genuum hominis esset ad posterius esset illi graue surgere postq̄ sedit: sed aues: qm̄ sunt leues post: ⁊ pōderosiores ante: facta est eis declinatio ad partē magis ponderosam. Et dicimus q2 omnes aues venatrices cito volant vt ꝑcedant: ⁊ alie vt fugiant preter aues que sunt magne corpulētie: ⁊ q2 est in eis terrestritas multa: non potuit ingeniari natura eas facere leues. Et omnis auis habēs vngues curuos non habet posterius cornu: quoniam habet curuos vngues preliat̃ anterius. Si autē preliaretur per id quod est posterius impediretur prelium anterius: ⁊ cognitū est q2 melius exercetur anterius q̄ posterius: ⁊ non pōt bellari cum cornu nisi cū eleuerit se a terra. Et ꝓpter hoc factū est cornu in tybys posterius in auibus terrestribus: qm̄ si haberēt vngues anterius non essent idonee ad ambulandū: ⁊ oē animal habens collum longū: ⁊ forte expandit ipsum cū volat. sed habens collum longū ⁊ debile contrahit collū in volatu sicut auis que dicitur mestibelgenu. Sꝫ de anchis auiū iā locuti sumus. ¶ Et dixit Ar. q2 vna pars piscium natat cū alis: ⁊ vna non natat cū eis: sed tamen habet alas: imo natat faciēdo plicas de corpore: vt coluber: ⁊ credo qḋ marme sit huiusmodi. Et ordo alarum in piscibus est diuersus: ⁊ sic suus numer9: ⁊ qui piscis habuit papas multas magis viuit in sicco: q2 conclusio suorum pororum retardatur: ⁊ delphin: quoniā est magni corporis ⁊ respirat iuuat ipsum natura per cannā vnā magnā. Et si vespertilio haberet caudam nō bene posset volare. Et strutio assimilatur auibus in quibusdam: ⁊ aliis animalibus in quibusdam: ⁊ q2 non habet. 4. pedes habet alas: ⁊ q2 nō est auis vere non habet plumas: sed simile pilis: ⁊ q2 assimilabatur animalibus quadrupedalibus hꝫ soleam sicut camellus: ⁊ q2 auibus habet illā curuam.

¶ Incipit liber. XV. De generatiōe aīaliū: ⁊ de anothomia virge: ⁊ matricis. Capitm. I.

Animal generans in alio aliud est masculinū: ⁊ animal generans in se per aliud ad complementū vel partes complementi est femininum: ⁊ si aliquod animal esset qḋ generaret se ꝑ se non haberet masculinum vel femininū: ⁊ iam in hoc diximus de vegetabilibus minimis: qḋ potest sciri in hoc capitulo. Et oīa animalia sanguinea que ambulant: aut volant: aut saltant erūt diuersa per masculinū ⁊ femininū: ⁊ erit inter illa luxuriatio: sed si non pariunt sibi simile esset de numero generātiū sibi simile: sed anulosa iā generant se per putrefactiō-

nem: ⁊ iđ erit masculinū: ⁊ femininum: ⁊ erit inter illa luxuriatio: sed non pariunt sibi simile gusanes: ⁊ si parerēt sibi simile: essent de numero generantiū sibi simile: ⁊ q̄n generant rē non sui generis: ista generatio non vadit ad non terminū: vt fiat mutatio: ⁊ non saluatio in genere: q̄z non ponit terminum in vnoquoq̄z: ⁊ tunc erunt quedam animalia que generant generatione completa: ⁊ quedaz in completa: ⁊ istud est in ouantibus: ⁊ generantibus gusanes. Et ouantiū quedam generant oua completa sicut aues: ⁊ quedā non completa sicut pisces: quoniā piscium oua crescunt postq̄z exeunt. Et eodē modo credo q̄ anulosum animal: qđ generatur per putrefactionem in terra non generat gusanes generationes: sed oua que post mutantur in gusanes: ⁊ non est remotū: quin etiam ille gusanes reuertanť ad naturā illius a quo generate sunt: ⁊ generant ipsuz: ⁊ volo dicere q̄ nō stat sua generatio in gusanes secundū modū quo potest facere rē sue speciei: ⁊ illud indiget speculatione in marinis: quoniā in vna ciuitate saracenoꝝ: que dicitur [illegible] post pluuiā magnā que fuit ibi: videbanť bombices cooperientes terrā per miliaria multa: ⁊ quilibet illoꝝ texuit super se sericum: ⁊ exiuerunt post volantes alate: ⁊ fecerunt semē: sed istud sericum non erat continuatū nec poterat reduci ad continuitatē per aliquod genus calamustri: ⁊ tunc non curauerunt boies de illo semine. Et credo q̄ si illi boies dedissent pullis illoꝝ ouorum folia bona mori venissent ad completā speciem: ⁊ generassent bonū sericū. Sed determinare: ⁊ q̄ statutū est q̄ animalia que generanť per se faciunt ex se gusanes non placet mihi: quoniā nemo pōt videre quando generant: s̄z gusanes sūt ꝑ apiculas volātes in circuitu candele: ⁊ per bombices: ⁊ per locustas: ⁊ post conuertunť in suā speciē. s. per oua predictoꝝ ad speciem ipsuz dico generantis: ⁊ tunc non est mirū si animalia anulosa similiter generant: ⁊ fortasse predictā dicētes opinionē non intellexerunt opinionē nisi mediā: scilicet q̄ cū bombax ꝑmo faciat oua: ⁊ post gusanes: ⁊ post bōbicem: non cogitauerunt nisi q̄ tantū facerent gusanes: ⁊ sic de alijs anulosis: ⁊ iaz babui amicū qui fecit scorpiones: ⁊ illi scorpiones post generauerunt alios scorpiōes. Et non debet boc esse aliquo modo q̄ res que generanť per virtutē generatiuā: quin ēt possint alio modo generari: quoniam bene potest esse q̄ generatio sit ad generāndum speciem: sed factio est circa indiuiduum: qđ post incipit generare: ⁊ sicut homines possunt se rescindere a generatione: aut ex volūtate: aut ex peste aeris: ⁊ mori oēs: ⁊ tunc si fieret homo: ille etiā generaret: ⁊ reuerteretť species: ⁊ factio: ⁊ generatio erunt iuuantes adinuicez in saluando speciem: ⁊ iam inuenimus in vno riuo qui dicitur factam castoꝝ: ⁊ scitum est q̄ ille riuus est pauci temporis: ⁊ credimus q̄ illud animal fecit se ibi: quoniā non possumus dicere q̄ illđ animal ꝑuenit a mari in illū riuū propter nimiam distantiaz illius riui a mari: ⁊ multotiēs cōcauant terrā: ⁊ descendit aqua: ⁊ decurrit illa aqua ad aliquam fossam in qua nunq̄z fuit piscis: ⁊ post generantur in ea pisces: ⁊ dixit q̄ mas. differt a femina in situ testiculorum: ⁊ matricis. ⁊ quando abscinditur virga: mutat complexionē corporis: ⁊ non est remotum cum sit complexio masculina manans in alia membra preter cor ab vno membro postq̄z completus fuerit suus effectus erit complementum effectus postq̄z intenderit in meliorem coitum: ⁊ tunc cū amputabitur illud membruz imutabitur complexio: ⁊ hoc quidez non est remotū postq̄z illud mēbꝝ amputatū abstulit a corpe cōplexionē masculinā: ⁊ tūc non nascentur pili in consimili situ cum maribus: ⁊ non assimilabitur vox istius vocibus mariū: sed si fuerit

abscisio istius post hoc: ⁊ postq̄z pili fuerint quieti in suo situ nō auferentur pili vel vox masculina. Et aliqui masculorum non habent testiculū: ⁊ propter hoc cito descendit suum sperma sicut in quibusdā piscibus non habentibus testiculos: sed illis erunt due vie recte. Dixit. ⁊ testiculi in quibusdam habentibus testiculos non sunt pars viarum spermatis: sed diuisi a vijs: sed veretrū suum initium est a ligamentis nascentibus ab osse pectinis: ⁊ sue carnis: ⁊ est creationis rare: ⁊ hoc: vt extēdatur per spiritum subintrantem cum opus fuerit: ⁊ cadit cū opus fuerit: ⁊ tunc cum fuerit aliquando erectum non conducet: ⁊ in sua erectione sunt duo iuuamenta: ⁊ vnum illorū est melioratio introitus ad vuluam: ⁊ q̄ in vulua sit potentia melius recipiendi ipsum. Et secunduz: vt sit via recta quatenus emissio spermatis sit equalis: ⁊ due extremitates sui capitis habent declinationez ad imū: q̄n certa est illa chorda: ⁊ creabatur illa chorda ꝑpter pulchritudinē: ⁊ creabatur etiam: vt sit sustentamentū virge ne cōtinue erigatur: ⁊ melius est sustentamentū nodi virge: ⁊ melior est incisio in medio: ⁊ virga quando est longa non multū generat propter longitudinē vie: ⁊ est res que cito alteratur: quādo diuiditť a loco sue generationis sed matrix est posita posterius vesica anterius intestinis: vt sit culcitra inter illa: ⁊ custodiatur ab illis propter creaturā. Et musculi mouentes virgaz sunt duo paria: ⁊ vnius paris musculi sunt ex duabus partibus virge: ⁊ cum extenduntur amplificatur via: ⁊ rectificať: vt velociter exeat sperma: ⁊ alij nascuntur ex osse pectinis: ⁊ continuať cū radice veretri ex transuerso: ⁊ tunc cum fuerit sua extensio equalis erit tensio virge recta: ⁊ tunc semꝑ tensio virge sequitur motus musculoꝝ. Dixit. ⁊ creati fuerunt testiculi pendētes: vt melioraretť ordo vasorum spermatis: quoniā illa vasa creata fuerunt tortuose: vt materia spermatis retardaretur ꝑpter digestionem: ⁊ compleať in eis eius generatio: ⁊ etiam iuuant ad equalitatē eiectionis ne nimium festinet sicut in brutis: ⁊ hoc: q̄z inducit eis quandaz grauitatem: q̄z retardanť abeiectione: ⁊ istud non est absolute iuuamentum: sed completur iuuamentum: ⁊ est nominatuz: ⁊ illud est: quoniā in eo completur generatio spermatis: ⁊ non est inconueniens eiusdem rei esse plura iuuamenta. Et cum dixit magister primus q̄ testiculi extra sunt a vijs spermatis voluit intelligere q̄ nihil facerent ad generationem spermatis: sed q̄ sua substantia est diuersa a substantia viaꝝ que continuātur cum illis: quoniā nō est via: sed sustentamentū viaꝝ: ⁊ non est mendaciū qđ dixit medicus: ⁊ dixit q̄ quando spadonanť aialia contrahunť nerui: ⁊ vene in sursum: ⁊ separabunť a ventre: ⁊ non curret in eis ad virgam materia spermatis: ⁊ dixit q̄ thaurus emuntulatus est: ⁊ voluit coire: ⁊ videbať materia descēdere ad didimos: ⁊ exiuit a virga: ⁊ generauit. Et dixit q̄ semen aliquando corrūpi vult: sed cū ascēdit: ⁊ adunatur in vno loco digeritur. Et omne carēs cruore caret virga: ⁊ testiculis: ⁊ q̄z pisces non habēt veretrū: ideo complenť sua oua extra sicut semina arboꝝ extra. Et dico q̄ instrumentum qđ habēt femine est matrix in principio creature: ⁊ q̄ illi respondet est virga in masculo: ⁊ coniunctum cū illis: sed in vno illorum est completa materia: ⁊ erit extra: ⁊ in alio erit diminuta: ⁊ retenta interius quasi virga in muliere: ⁊. q. osseum testiculoꝝ maris esset matrix: ⁊. q. virga esset collum eius: ⁊ vulua: ⁊ duo testiculi mulieris: sicut testiculi viroruz: ⁊ in viris sunt maioris quantitatis: ⁊ longioris cum rotunditate: ⁊ in mulieribus interius: ⁊ sicut mares habent vasa spermatis inter testiculos: ⁊ locum exitus in radicē ventris: ita mulieres habent inter testiculos: ⁊ orificium matricis. q. vasa

pidimalia. Sed in maribus incipit sperma a testiculis: ⁊ eleuat̃ sursuz: ⁊ figit se in quandã concauitatẽ a qua pendent testiculi: ⁊ post descendit tortuose inferius: ⁊ cõplet̃ ſm digestionẽ spermaticã: qđ reuertitur quousq3 exeat p viã que est in radice virge a duab⁹ partib⁹: ⁊ ille locus est ꝓpe collũ vesice: ⁊ illud est longũ in maribus: ⁊ curtũ in mulieribus: sed in mulieribus tendit a duob⁹ ouis sicut duo cornua in duo maria: ⁊ expanse: ⁊ vadunt in aspectũ viridium: ⁊ continuant̃ sua capita cũ testiculis: ⁊ cõstringuntur in hora luxurie: ⁊ procedunt ad orificiũ matricis equaliter: qꝛ contrahũt a duabus partibus: ⁊ tunc aperitur: ⁊ ampliat̃: ⁊ sugit sperma: ⁊ sunt curtiora sibi consimilibus in maribus: ⁊ diuersant̃: qꝛ vasa spermatis in mulieribus continuant̃ cũ testiculo: ⁊ transit ad additamenta cornualia quiddã qđ nascitur ab vtroq3 testiculo: ⁊ vomitat sperma intra vas: ⁊ vocantur vomitãtia spermatis: sed vasa spermatis in mulieribus continuat̃ cũ testiculis: qꝛ vasa spermatis in mulieribus accedunt ad molliciẽ: ⁊ lenitatem testiculoꝝ in eis: ⁊ non fuit opus: vt essent dura: nec etiã mẽbrana illoꝝ: qꝛ bene cooperiuntur: ⁊ nõ indigent ꝓiectione lõga: sed in maribus nõ fuit bonũ continuare illa cũ testiculis: qꝛ illa inducerent lesionez eis in hora constrictionis: sed posuerunt inter illa mediũ qđ dicitur anendor: ⁊ venit res vomitata ad digestionẽ illius secundũ medicos. Et secundũ magistrũ primũ in mulieribus euomitant aliud: qđ exclunt ꝓpe foramen vrine: ⁊ iaz certificatur hoc inspectione mulierũ. Et opus est in hoc: qꝛ orificiũ matricis festinat ad sugendũ cũ senserit ꝓpriũ sperma: ⁊ tunc suget sperma maris cuz ambo ceciderint in vnũ: ⁊ si eẽt matrix attractiua solius spermatis maris per se sine alteri⁹ coitione: ⁊ attraheret naturaliter sperma viri: accideret q̃ semper matrix eq̃liter intenderet in attractione spermatis viri: ⁊ tunc scitũ est q̃ in attractione ꝓprij spermatis reperit̃ sperma maris extra qđ excitet sperma mulieris: ⁊ tunc operabit̃ in vna hora duplex opus. s. eiectionẽ ꝓprij spermatis: ⁊ requisitionẽ alterius: Sed primũ est magis dignũ: vt credatur cũ testimonio mulieꝝ discretaꝝ: ⁊ est testimoniuz sapientis primi: q̃ via seminuz exitus illoꝝ est stricta valde: ⁊ sunt cooperientes illã in circuitu carnes glandulose ⁊ collũ vesice: ⁊ ille carnes glangulose emittũt a se quasdã humiditates calidas que venientes ad orificiũ matricis stimulãt ad luxuriã. Et sperma in maribus est magis digestuz: ⁊ venit ad testiculos per venas tortuosas multas. q. ramisutiũ siles que ducunt eis sanguinẽ in quo fit digestio: ⁊ alterabit̃ quãtulacũq3 alteratione in eis quousq3 assimilet̃ testiculis: ⁊ humiditati testiculoꝝ in eis: ⁊ ꝓpter ei qđ ibi approꝑat̃ de spũ aereo: ⁊ creabat̃ matrix ex venis multis: ⁊ ramificat̃ ex venis ꝓnoiatis: vt sint ibi ad sustẽtamentũ creature: ⁊ vt sit supfluitas menstruosa descẽdẽs p illos. Et ligabat̃ matrix cũ dorso ligamentis fortibus: ⁊ facta est ex substãtia neruosa: qꝛ indiget multa extensione in augmẽto creature: ⁊ per ꝓpagationẽ cũ inculcat̃ super fetũ in hora partus: ⁊ nõ cõpletur sua cõcauitas nisi cũ cõplemento corporis: sicut ⁊ dua p mãmillarũ in sua quantitate: qꝛ ante hoc nõ indiget̃ matrice: aut mãmillis: ⁊ in hominib⁹ habet matrix duas tunicas: ⁊ in aialibus alijs ſm numeꝝ mãmillaꝝ.

Capitm. II. De cõplexiõib⁹ moꝝ ĩ aialib⁹

Et animalium faciẽtiũ oua: quedam sunt que complent intra: ⁊ quedã sunt que ponunt intra: ⁊ emittũt foras: ⁊ quedã complent ex toto foras: vt pisces. Et q̃ pariũt: quedã pariũt intra: ⁊ ouãt in inferiora sui vẽtris ne cõprimat diafragma creatura: ⁊ hac cõparatiõe creature ne fiat graue totũ qđ ascendit sup ipso fit: ⁊ etiã si ascẽderet superius fieret grauis partus: ⁊ hoc ꝓpter sternutationẽ: ⁊ quãcũq3 aliã rẽ que facit ad ascensionem. Et aialia mollis cutis faciẽtia oua sua extra: ⁊ qđ est dure cutis non h3 oua foris: sed habebunt circũ testas positas in circuitu ꝯcauitates ad tegẽdũ oua: ⁊ aial ouãs super suũ stercus est vnius modicum sua vrina Et tortuca via sui stercoris est vna: ⁊ habet aliã viã ad suã vrinã. Et aliqua pars aialiũ luxuriat secundũ manifesta: ⁊ alia pars secundũ contactus extremitatũ: ⁊ alia pars ſm circũuolutionẽ. Et sunt quedã aialia anulosa que nõ luxuriant tñ: sed generant semper se: ⁊ quedã sunt que luxuriant: ⁊ mas est melior femina: sicut in quibusdã amb⁹ ꝓpter maius cõueniens. Et femina emittit masculo caudã secũdũ: q̃ sugat membrũ a quo concipit: ⁊ post hec maior ratio doctrine prime est in spermate: ⁊ semine. Et in isto loco putãt q̃ mulieres nõ habẽt sperma: ⁊ q̃ significat sup destructionẽ sue rationis est qđ ipse dicit in vna differentia: q̃ creatura erit quando mas eicit sperma sine muliere: ⁊ non erit quando eiciẽt ambo: ⁊ illud significat q̃ ambo eiciunt ſm aliquẽ modũ. Deinde dicit in alio loco q̃ semẽ est materia: ⁊ sanguis menstruus est cib⁹: aut nõ est possibile secũdũ qđ dicit q̃ sit istud: ⁊ dixit: ⁊ opus est: vt scias si sperma exit a corpore vtꝝ exeat a carne partim: aut ab ossibus partim: ⁊ hoc qđ ducit ad hoc est delectatio que cõprehendit totũ: ⁊ assimilatio filij ad patrẽ vel in aliquo mẽbro: aut diminutionẽ: aut aliquo mẽbro significato: ⁊ adhuc in parte vniuersali assimilationis. Et tũc opus est: vt assimilationis sit cõiter cũ assimilatio corporis: ergo si fuerit corpus totũ trãsmutãs sperma oĩ mẽbꝝ erit transmutans sperma: ⁊ si nõ: tunc assimilatio erit ſm vnũ mẽbrũ. Sed iste rõnes nõ sunt sufficiẽtes: qꝛ figura põt cadere bene in vngues: ⁊ capillos: ⁊ nihil exibit secundũ illos: ⁊ etiã: qꝛ natus assimilat̃ auo qui est remotus: ⁊ nõ remanebit semẽ illi auo. Et iã dixerunt q̃ vna mulier ex vno nigro peperit filiã albã: deinde illa filia peperit filiũ nigrũ p coitũ cũ illo qui fuit niger sicut suus pater. Et semen nõ emittũt mẽbra instrũalia: qꝛ sunt instrũalia: ⁊ cadũt in illa sua assimilatiõe. Dixit. ⁊ adhuc si sꝑma eẽt ſm modũ quẽ narrauimus: eẽt sꝑma aial paruũ: qꝛ in illo esset de quolibet mẽbro pars. deinde quõ viueret istud aial si sua mẽbra nõ eẽnt posita scdm ꝯueniẽs: qꝛ si mẽbra eẽnt posita scdm cõueniẽs: tũc sꝑma hoĩs erit hõ paruus. Et dico cũ toto isto si femina hẽt sꝑma cõicans in noĩs rõne ⁊ sꝑmatis viri eẽntia: eẽnt tũc duo hoĩes: aut duo aialia cũ descendũt sꝑma vir ⁊ mulieris sil: ⁊ adhuc qd vetabit q̃ mulier nõ parit ex se: cũ ipsa h3 mẽbra parata ex se in suo sꝑmate: ⁊ in loco deputato sꝑmati: ⁊ qd dicent in mẽbro gñatiõis: aut quõ sunt: ⁊ nos scimus q̃ qdã p̃mo generãt feminas: ⁊ post gñant filios: ⁊ hec dicimus: qꝛ est cã alterationis cõplexionis quousq3 vnũ duoꝝ sꝑmatuz cũ vna cõplexione ad alterã cũ cõplexione cõuersa: q̃usq3 gñet̃ p ipsuz mẽbꝝ: ⁊ nõ q̃ mẽbꝝ aliqñ exita masculo: ⁊ in illo ps mẽbroꝝ masculinoꝝ: ⁊ aliqñ exiuit cũ illo ps mẽbroꝝ feminoꝝ: tũc g̃ accideret q̃ eius silẽ accideret in alijs mẽbris p cãm alterationis: nõ p cãm mutatiõis. Dixit. ⁊ adhuc multa aialiũ pariũt: ⁊ nõ suã sꝑmã: s3 gusanes que formant̃ alia forma: vt musce: ⁊ apicule: ⁊ tũc nõ est posĩe: vt istud ascribat̃ mẽbris assimilib⁹ in sua v̄tute: ⁊ sõ luxuriat aial vna luxuria qua in eo gñant̃ aialia plura vno: ⁊ fortasse erũt inter eas mas ⁊ femina: ⁊ nõ est posĩe: vt dicat̃ q̃ sꝑma in illo sit dissimile. Et adhuc ramus arboris qñ nõ est decisus a femina totũ plantat̃ in terrã: ⁊ dat fructũ: ⁊ adhuc: s3 ramus non sit ex fructũ: s3 ex alio

ramo tm̄:⁊ hoc ꝓpter sui silitudinē ad ipm̄:ſȝ non sit fructus cui assimilaẽ. Et tunc si dixit ꝙ ramus habuit in se ꝑtes fructus:⁊ posuerūt illū ramū in suā radicē imixtuȝ cū ꝑtibus alioꝝ ramoꝝ:tunc nō erit remotū:quin in aiali erit silr:⁊ non est opus:vt veniat ab omni parte: qm̄ in vna parte sunt oēs partes. Et silr partus nō est causa mā:⁊ ꝙ sit influxū ab omni membro:sed sui cā est virtus informatiua sicut est scamnū in carpentaryo:sed qd̄ nominauerit de delectatiōe luxurie:tūc res luxurie est multe luxuriationis postq̄ꝫ fluxerit sperma in vasa sua:⁊ est de nouo motus ꝯfricationis:⁊ iuuat ad delectationē punctura:⁊ titillatio spermatis sup membꝝ sicut ꝯfricatio in pustulis:⁊ post ꝯfricationē sequiẽ separatio spermatis:⁊ iste modus non reperiẽ in oibus mēbris equaliter:ſȝ solū in vasis spermatis. Dixit.tūc dico ꝙ sperma est res cui⁹ partes sunt sibi ꝯsimiles sui diuisa a corpore non dissoluta a corpore:qꝛ dissolutio eēt innālis. Sperma aūt est res nālis. Et iuuamentū est in spermate:sed nō est iuuamentuȝ in eo qd̄ dissoluiẽ a corpore:⁊ erit dissolutio a corpore in illis que nō hn̄t sperma. Sed sperma est quedā supfluitas cibi:⁊ nō est per corruptionē aut liquefactionē:⁊ non est supfluitas digestionis prime:neqꝫ scđe: qm̄ flegma:⁊ colera sunt illius modi:⁊ ꝓpter hoc inueniẽ vomit⁹ istorū post digestionē secundā:⁊ iaȝ erunt silr̄ ista superflua multa:sed sperma est supfluitas digestionis vltime: ⁊ ei⁹ abundantia est cū fuerit cibus multus:⁊ tūc opus est:vt sit ex illo esse membrū:qm̄ est aptū ad hoc:⁊ nō est res diuisa ab omni membro:⁊ tunc nō est supfluitas ſm viā liquefactionis:etenim si ita esset:aial ergo magni corporis cū erit multe dissolutionis erit multi spermatis. Sed nō est multi spmatis:⁊ ideo est paucoꝝ filioꝝ:qm̄ cib⁹ suus clarificaẽ a supfluitate scđa:diuisus est in magnitudineȝ sui corporis:⁊ sunt hoīes magni corporis: ⁊ arbores silr. Et ꝓpriẽ aial multe pinguedinis:qm̄ sua bona supfluitas transit in sepū:aut pinguedinē:⁊ ad hoc qd̄ liquescit non indiget melius ꝙ compleatur ipsuȝ sperma: aut hȝ vasa deputata ad recipiēdū ipsuȝ:⁊ lac silr in mulierib⁹ quodāmō assimilaẽ spermati. Et sperma diminuitur in corporis liquefactiōe:⁊ augmentaẽ liquefactio:⁊ cā in hoc est: qꝛ sperma est super viā digestionis nō via liquefactionis: ⁊ ideo diminuiẽ in infirmis sperma:⁊ nō inueniẽ in pueris:qm̄ sua digestio tertia est fortior:⁊ sua necessitas ad cibū est multa:⁊ non erit in eis superfluitas:⁊ ois mēbroꝝ liquefactio facit infirmitatē. Et multa spermatis eiectio nō inducit infirmitatē:sed etiā iuuat:nisi fortasse altereẽ per viā corruptionis. Eius exitus erit secundū viā liquefactionis:⁊ iste rationes in hac speculatione sufficiūt.

¶ Caplm̄. III. De spermate:⁊ sanguine menstruo.

T est res certa ꝙ sperma est supfluitas digestionis vltime: ⁊ est superfluitas bene digesta: ⁊ est positū in creatura ꝓpter iuuamentū:⁊ albescit ꝓpter fortitudinē digestionis:⁊ quādo fit cū nimio conamine exibit sanguinolentū:⁊ ita sanguis menstruus est supfluitas vltime digestionis:sed nō peruenit vsqꝫ ad digestionē spermatis:cū nec etiā superfluitas illa que dicitur sperma in muliere nō peruenit ad digestionē spermatis in mare: qm̄ mulier est vniuersaliter mare debilior. Et ideo vene in eis sunt strictiores:⁊ caro magis humida:⁊ sua corpora magis parua:⁊ ꝓpter hoc contingit in eis superfluitas multa:⁊ nō digesta:⁊ licȝ etiam tp̄s motus sue superfluitatis equale tp̄s in viris ectiaȝ aliqn̄ magis festinans:qm̄ sua virtus est debilis ad cōsumendū totū cibū in crementū in illo tempore in quo nō est debilis virtus in maribus:sed multiplicatio superfluitatis in eis adunata est causa egritudinis in eis cū fuerit retēta. Et diminutio mēstruoꝝ causaẽ aliqn̄ ab exitu sanguinis ab alio mēbro:⁊ si eēt spma adunatū in mulierib⁹ eēt spma generās tale quale ipsuȝ sperma qd̄ eēt in illo virtus generās:⁊ digestio videẽ non indigere menstruo:qm̄ causa spermatis est contraria cause menstrui:qm̄ menstruū generaẽ quādo digestio abscindiẽ a cōplemento: ⁊ sperma generans generaẽ per cōplementū digestionis:⁊ ideo mares quorū cōplexio assimilaẽ cōplexioni feminaꝝ:erūt pingues: ⁊ illoꝝ sperma non erit generatiuū:⁊ tunc manifestū est ꝙ a muliere nō descendit sperma secundū similitudinē spermatis viri generantis:⁊ tunc tu custodias:qm̄ nō dico ꝙ nō emittat sperma aliquo modo: sicut putat homo mali itellectus:⁊ qn̄ fuerit sic:non erit creatura generata per adunationē duoꝝ spermatū in vnū scđm ꝙ via illoꝝ fit ad vnū:⁊ ideo cōtingit ꝙ mulier pōt impregnari sine emissione spermatis:⁊ fortasse ambo descendunt simul: ⁊ mulieres dicūt hoc. Et fortasse licȝ mulier nō percipiat emissionē a se in vno tempore coitus:ſȝ tn̄ in alio tempore exiuit vel ante coitū vl̄ per expulsionē nature:⁊ intrauit matriceȝ:⁊ custodiebaẽ a matrice quousqꝫ potuit ponere ipsuȝ iuuamentū:⁊ hoc cū post aduenerit spma maris directe ad ipsuȝ sine aliqua attractione:sed per velocē impulsionē:deinde attractio matricis cū descensu spmatis mulieꝝ. Et iaȝ certificati sumus in hoc per inspectiones:⁊ inquisitiōes:⁊ tūc hoc iudiciū in spermatib⁹ est iudiciū in ouis venti:qm̄ gallus exꝑit suū sperma:⁊ est inuētū ouū citrinū sine albumine:tūc fient illa oua generantia. Dixit.⁊ sperma mulieris nō exit extra: tūc qd̄ exit ab illa cū delectatione ⁊ appetitu in occursu spermatis viri nō erit sperma:sed quedā humiditas:⁊ hoc est veꝝ:⁊ illa humiditas venit a glandulis sicut ṗdiximus:⁊ est multa in albis:⁊ pauca in fuscis:⁊ no nest opus ꝙ putes ꝙ delectatio in luxuria totaliter sita spermate:⁊ a suo descensu: ſȝ est ꝑ motū spūs:⁊ spūs exit in descensu spmatis mulieris:⁊ maris. Et sperma mulieris est ſm viā spmatis illoꝝ pueroꝝ qui emittunt spma anteq̄ꝫ cōpleaẽ tp̄s spmatis in eis:neqꝫ festinant festinatione recta:qꝛ illud nō erit digestū:ſȝ illud spermatis qd̄ est in mulierib⁹ pōt ṗstare materiā creature:qm̄ est ꝓpinquius ad maturādū: q̄ꝫ etiam menstruus sanguis:qm̄ menstruus sanguis:oȝ ꝙ opereẽ aliqd in ipsuȝ anteq̄ꝫ cōpleaẽ ad hoc ꝙ possit eē cib⁹. Et assimilaẽ semē in mulierib⁹ seminib⁹ in arborib⁹:que arbores indigent studio alicuius iuuamēti:vt faciāt bonuȝ semē:deinde dicit cām que indiget speculatione:⁊ dicit:⁊ ꝓpter hanc cām qn̄ immiscebiẽ semen qd̄ est cib⁹ mūdus cū isto sanguine:qui nō est mundus erit gn̄atio a semine: ⁊ cib⁹ a sanguine mēstruo:⁊ opus est qd̄ scias qd intendit ꝑ nomē seminis:semen in mulierib⁹. Et hoc est qd̄ posuit sanguinē cibū creature:⁊ cib⁹ erit ꝓpter necessitatē ei⁹ qd̄ dȝ cibari ab illo:⁊ tūc opus est ꝙ cibatū sit a semine:⁊ erit semē femine semē. Et spma viri nō hȝ in se virtutē a qua sit passiuū:neqꝫ est ṗncipiū crementi:ſȝ est res q̄ est imixta opationi:⁊ ex hoc ramificanẽ errores illoꝝ qui putāt qd̄ in muliere nō sit spma. Et spma mulieris ita ꝓportionabiẽ ad creaturā:sicut cibus qui mutaẽ ꝓpinque ad cōplexionē qd̄ nō indigeẽ aliquo modo alterare illō:ſȝ statim dare ei figurā:⁊ illud qd̄ noiabimus mūdū. Sed sanguis menstruus erit cib⁹ nō mūdus:ſȝ indiget alteratiōe quousqꝫ assimileẽ cibo mundo:deinde erit positum ꝓpe subm creature:⁊ diceẽ mā cibi mundi qui est in sanguine sicut panis est mā cibi immūdi:⁊ panis est cib⁹ remotus: ⁊ sanguis est cib⁹ ꝓpinquus:⁊ tūc hoc erit ꝯtra illud: q.ſ. gn̄atio fuiȝ est a spermate mulieris imediata: ⁊ sanguine

menstruo mediāte: ⁊ erit cibus. Et deinde dixit ꝙ signū sup hoc ꝙ in muliere nō exit sperma: qm̄ illa humiditas que putaẽ ꝙ sit spma mulieris non currit a muliere fm̄ viā luxurie: neqꝫ fm̄ viā descensus spmatis: sꝫ qn̄ grauat nām: ⁊ offendit ipsuꝫ: sicut etiā qn̄ facit grauitatē in maribus: ⁊ in mulierib⁹ diminuiẽ sperma ꝓpter multitudinē sui seminis: ⁊ signū in mulierib⁹ ꝙ suū semen est de genere sui sanguinis mēstrui est: qm̄ ambo gn̄anẽ: aut erūt in vno tpe. Et qn̄ in maribus generaẽ sperma tandē fit ide opator. Et tūc est manifestū ꝙ spma mulieris sit bonuꝫ ad mām: ⁊ nō ad pncipiū motus: ⁊ fructū in viris opante: qm̄ dubiū nō est: qn spma mulieris sit de gn̄e sanguis mēstrui: ⁊ sāguis mēstru⁹ bonificaẽ: vt sit passiuū mot⁹: ⁊ ꝑꝑ h̄ oua vēti: ⁊ oua pisciū cōpleni cū tāguiẽ a spmate mariū.

⸿ Incipit liber. XVI. De differētia in q̄litate gn̄ationis aīaliū a spermate: ⁊ quō recipiat matrix guttā descendētē: ⁊ virtutes aīales. Capitulū. I.

Et animal cōpletuꝫ est qḋ cōpleẽ in caliditate ⁊ humiditate: ⁊ est cuius corpus gn̄atuꝫ est cōplete in q̄litate: sꝫ non cōpleaẽ in magnitudine: qm̄ ipm nō hꝫ sufficiens ad hoc ad illud: ⁊ tale est aīal sanguineū ex sanguie cōpleto: ⁊ tūc ꝙ nō diminuiẽ ab vno duoꝝ dr̄ eē causa rei: ⁊ vna est: qm̄ est idoneus suus fetus exire cōpletus ab vtero: sꝫ cōpleẽ ex̄ sicut in volatilib⁹. q. sua mā eēt nō recipiēs formā in tpe quo pōt pati cōprehēsionē ipi⁹: imo illa mā anteqꝫ firmeẽ cōplete grauat ventrē: ⁊ ꝑꝑ h̄ facta est illi mēbrana spissa que ꝯseruet illā mām ab occasionib⁹ q̄uisqꝫ genereẽ ex̄: ⁊ istud ēt est in aīalib⁹ sanguineis: sꝫ qḋ nō hꝫ sanguinē gn̄at oua nō cōpleta. Sꝫ oua q̄ cōpleni ex̄: ⁊ gn̄ant gusanes albos: ⁊ oua q̄ nō faciūt pullos nisi interius: quēadmodū oua sua sunt mollia: ⁊ si exirent eēnt exposita occasionib⁹: cuꝫ hoc ēt ꝙ terrestritas est ꝯ̄ria cōplexioni sanguinee. Et qn̄ fuerit aīal multū humidū: ⁊ modicioris terrestritatis: ⁊ cuꝫ hoc toto maioris caloris ouabūt: ⁊ pullificabūt iteꝝ: ⁊ si cū fuerit maioris terrestritatis: ⁊ minoris humiditatis: ⁊ maioris caliditatis sicut vipera. tūc suū spma erit sic cū siccitate: ⁊ non diuidiẽ nisi in pncipio: ⁊ est in calore qui nō accidit vltimo sicut in aliꝭ ouis. Sꝫ frigidū multuꝫ: ⁊ siccū pigritaẽ ad cōplendū oua. Et dico ꝙ hoc aīal: qm̄ ablata fuerūt mēbra ad cubandū habilia: ⁊ sua oua fuerūt in timore occasionū extrinsecaꝝ multiplicanẽ oua in eis: ⁊ grauabanẽ multitudie illoꝝ. Et nūc loq̄mur i spmate vtrū in illo sit vtus aīalis: ⁊ qm̄ spma moueẽ ad gn̄andū creaturā nō ꝑ cāꝫ extrisecā: sꝫ sua nā ꝓpa q̄ ē causa nutu dei: ⁊ tūc i illo ē pn̄ᵐ vtutꝭ nutritiue: ⁊ gn̄atio mēbroꝝ ab illo nō ē sil: qm̄ ꝓbatio signat ꝙ cor ꝑ gn̄aẽ oī mō: ⁊ nō ē remotū qn illō ꝙ nō hēt cor hēt aliqḋ loco illi⁹: ⁊ cor est vltī ᵐ in emissiōe vite: ⁊ qm̄ creabaẽ pulmo ꝑꝑ īspiratōēꝫ: ⁊ n̄ ē qḋ dicūt de latētia creature: ⁊ de manifestatōe cordis: qm̄ ipꝫ vr̄ magis latēs res pua: qm̄ pulmo ē maior corde: ⁊ nō appet sil cū corde: sꝫ gn̄aẽ p⁹. Et si latētia eēt ꝑꝑ modicitatē: eēt tūc cor magꝭ latēs q̄ꝫ pulmo: ⁊ pulmo magꝭ manifestus: ⁊ ꝑꝑ h̄ excessus semis pr̄is supra semē mr̄is fm̄ moᵐ gn̄atōis: ⁊ opatōis nālis: q̄ magis sūt fm̄ moᵐ obuiatōis motoris: ⁊ moti: sꝫ opator sanguis a q̄ gn̄aẽ spma: ꝑ qḋ gn̄aẽ creatura ē exparāut cor. Sꝫ cōplētia spma i gn̄atōe sua sūt vasa spmatꝭ: deīn spma mouet aliā rē i gutta mulierꝭ: ⁊ mouet ꝑ: vt gn̄et pn̄ᵐ mēbroꝝ: ⁊ a mēbro ꝑ vadit vtus q̄ est pn̄ᵐ gn̄atōis alioꝝ mēbroꝝ ordinarie: ⁊ tūc erit illa ex̄mitas ꝯtraria: qm̄ vtus masculina ꝓfundaẽ i illa: qm̄ spūs vr̄ ꝙ fuerit gn̄at⁹ a spmate maris: ⁊ corp⁹ a gutta femie. Et post q̄ꝫ illō coagulatū fuerit aīatū mouebiẽ aīa i illo ad cōplēdū mēbra: ⁊ erit ista aīa tūc cibalis: ⁊ n̄ hēbit aliū effectū nisi istū: sꝫ hēat vtutē ad aliqḋ. Et erit i spmate albedo ꝑꝑ mltitudinē spūs gn̄ati: ⁊ ex̄ña in illo: ⁊ ꝑꝑ h̄ efficiẽ maxie subtile: ⁊ amittēs albedinē cū exierit: qm̄ spissitudo ei fit ab aere: ⁊ tūc cū diuidiẽ a suo loco auferẽ ab eo sua albedo: ⁊ fiet sic̄ aq̄ sic̄ sciẽ ex alio loco. Et mētiẽ ille q putat ꝙ semē elephātis sit nigrū: ⁊ illō est in cōparatōe semie. Et magis mentiẽ q putat ꝙ spma ethyopū sit nigrū vlr: quū spma hēat subāꝫ. q. butirosāꝫ: ⁊ iō vocaẽ venus butirosa: qm̄ ponebaẽ pn̄ᵐ appetit⁹: ⁊ pn̄ᵐ gn̄ationis spmatis: ⁊ iō nō ꝯgelaẽ ꝑ frigus cū fuerit spma. Et gutta cū geuerit in ipāꝫ appetit⁹ ad recipiēdū opationes q̄ sunt determinate aīe sensibili dabiẽ ei vtus sensitiua: ⁊ qm̄ ē vtus sensitiua in illis q̄ ꝑticipāt rōni: ⁊ vtus rōnatiua sūt idē subo cōpleẽ tur sil mēbra ꝑtinentia ad sensuꝫ: ⁊ rōnē: qm̄ fundanẽ in vno mēbro: ⁊ nō sūt mēbra nutritiua: ⁊ adhuc qm̄ mēbra aīaliū nō cōicāt i sensu: sꝫ cōicāt i receptōe cibi: ⁊ tūc nō ē vetitū qn sit illa gutta hui⁹: ⁊ tūc illa vtus nutritiua acq̄sita erit a pr̄e: ⁊ aliq̄ vtus venit post: ⁊ tunc sciẽ ꝙ illa vtus nutritiua q̄ venit a pr̄e sit veterascēs q̄uisqꝫ muteẽ cōplexio mutatōe aliq̄: ⁊ cū illa ꝯplexiōe q̄ iā daẽ ex nouo post veterascētē ꝯtinuaẽ vtus nutritiua: q̄ est ꝓpa ei: ita ꝙ illō qḋ acq̄riẽ a pr̄e nō pōt sufficere illi in regēdo ad vltimuꝫ: ⁊ remanet ex eo qḋ acq̄siuit a pr̄e: ⁊ non pōt sufficere nisi succurraẽ a vtute forti: ita ꝙ illud qḋ accipit a pr̄e mutabaẽ: ⁊ nō est de spē nutrimenti q̄ ꝑus fuit in pr̄e: neqꝫ q̄ dꝫ eē in filio: ⁊ licꝫ muteẽ illa vtus nō fuit mutatio tanta ꝙ ꝓhiberet opōnē q̄ est filiꝭ opationi: a q̄ opatōe mutabaẽ illa vtus ꝑus: ⁊ qn̄ cor ⁊ cerebrū inueniuntur: ꝯiungiẽ cū eis aīa rōnalis. Et superat ex ipo aīa sensibilis. Nālis aūt interdū erit nālis: ⁊ iterdū nō nālis. Uerūtn̄ nōdū erit adhuc discreta: imo erit sicut in ebrio ⁊ epilētico: sꝫ cōpletur ab extrinseco itellectū ꝯferēte. Cetere aūt vtutes cōpleẽ corpore ⁊ reb⁹ corporalib⁹: ⁊ si puer eēt sensibilis: deide ferret rōnalitate hō ꝑmutaret se de cōplemento de spē ad spēꝫ. Et res q̄ parata ē in corꝑe ad recipiēdū depēdentiā aīe nō est de gn̄e caloris elemētalis ignei: nisi a calore quē opanẽ corꝑa supcelestia. Et leuaẽ ꝯplexio i reb⁹ cōplexionatꝭ ex hūido ⁊ sicco: qm̄ h̄ ē ꝓportōale sube celi: qm̄ ꝓcedit ab eo: ⁊ bn̄ dixit magister pm⁹ h̄: ⁊ si voluerit experiri calorē ignis: ⁊ calorē solis in oculis debiliū: ⁊ vr̄ ꝙ ille calor veniēs a supcelestib⁹ hꝫ effectū in vtute qḋ nō posset hr̄e calor ignis: ⁊ illa vtus est que dat vitā: ⁊ est ꝓportionale vtuti supcelestiū: ⁊ illa vtus facit corꝑa silia scḋꝫ qd corporib⁹ celestib⁹: ꝗuousqꝫ sit pōle illā recipe vitā: ⁊ est dispersa vita ꝑ vniuersāꝫ subāꝫ corꝑis: siue sit humidū: siue sit siccū: ⁊ cū hoc vnū est corpus aīalis: ⁊ plātarū. Et in spmate est suba ꝑma potēs recipe hanc vtutē: ⁊ est spūs ꝑmus deferēs hunc calorē: ⁊ ipse est cā oīuꝫ ꝑtiū spmatis: qm̄ facit spma ꝑ̊ ⁊ decoquit ipꝫ: ⁊ adaptat opationi: ⁊ est ista virtus abstracta a corpore: licꝫ scḋm totū non recedat ab ipso: qm̄ si scḋꝫ oēm recessum recederet in infinitū distraheretur: ⁊ ista virtus est corpus diuinū: ⁊ sua ꝓportio ad spma est que intellectus ad alias vtutes aīe: ⁊ tūc intellectus est maior virtus rei que non sunt corꝑa: ⁊ spūs ille est melior oī suba corporali: ⁊ ista suba non recedit a spmate q̄ꝫdiu durat sperma in matrice sanū: licꝫ iste spūs imutat spma nō i sua substātia: ⁊ subtiliat ipꝫ vsqꝫ q̄ altereẽ in spū: ⁊ impleẽ cooꝑtura gutte vētositate spūalē nō vētositate in flatua: sic̄ dixit medicus: ⁊ erit iste vent⁹ spūs qui transit: ⁊ facit membra cū virtutibus que sunt in eis: ⁊ cōplet ea sicut coagulū factū in lacte: ⁊ operatur in partibus que sunt in illis: ⁊ ꝓfundatur in partibus lactis non exiens pars casei: ⁊ caseus fit per illud: ⁊ sic istud sperma nō est pars membroꝝ: sed est principiū spiritus

transeuntis ad membra: ⁊ operatur illa: ⁊ non putes qḋ dicit Aristoteles ꝙ sperma dissoluit̃: ⁊ perit: ⁊ mutat̃ ad nihilũ. imo ratio est qḋ ego nũc inuxi tibi. Et dixit: quoniã cũ sperma ceciderit in matricẽ: tunc dirigit guttã femine: ⁊ mouet eã: ⁊ mouet̃ ipsum cũ ea: qm̃ mouetur: qꝛ mouet: ⁊ immiscetur ſm tactum: ⁊ hoc significat per id quod exposuimus de eius sententia. Corpus ergo est ex femina: ⁊ spiritus aialis ex masculo: ⁊ natus ex mare: ⁊ femina in calore: ⁊ aliis ꝓprietatibus diuersis postq̃ tempus fuerit ꝓlongatũ declinabit genitura ad similitudinẽ femine: tandẽ ita ꝙ materia vincet formã sicuti semina quando seminantur multotiens declinant ad naturã terre: sicut semen quorundaꝫ cauliũ prolixorum multã: ⁊ illa semina in primo anno apud corrucenos faciũt similes caules altos. Sed in alio anno faciunt caules ad similitudinẽ caulium illius terre. Et similiter genus meloniũ: qḋ quando transplãtatur efficit̃ simile melonibus terre. Et semẽ masculi aliquando non operatur totuꝫ nisi pars illius: ⁊ aliquando tantũ pars illius vadit ad matricem: ⁊ illa pars parua operatur cũ v̾tute: ⁊ qualitate sua. Et si forte pars illa fuerit multũ parua non operabitur multum propter sui paruitatẽ: ⁊ dixit: quoniam qḋ non habet matricẽ: sed impregnatur sub diafragmate non est sua receptio spermatis cũ attractione: sed a maris ꝓiectione: ⁊ matrix: lꝫ habeat multã virtutẽ attractiuã: tamẽ calor multũ iuuat eã in hoc. Et scias ꝙ sperma: licꝫ in eo sit virtus motiua: non tamen operari potest sine extrinseco sicut semen arborꝫ: ⁊ ad hoc iuuans est duplex materia conueniens: ⁊ circunstans. conueniens sicut semẽ indiget materia conuenienti a terra: ⁊ aere continenti. Et scias: quoniam oĩs res que fit habet nutrimentum primũ: ⁊ nutrimentũ secundum: ⁊ nutrimentũ primum est inuentum in seminibus nascentibus: quoniã in eis adiungitur virtus maris: ⁊ virtus femine: ⁊ tunc quando mouetur virtus generatiua in illo dat nutrimentũ a se: ⁊ potest hoc sciri a fabis: ⁊ a cepis. Sed aliter inuenitur hoc primo in gutta matricis: qꝛ conuertitur ad materiã sanguinis primi: ⁊ illud est propter hoc opus virtutis site in spermate maris. Et sanguis primus est sanguis: a quo fit cor: aut diu fit in corde: ⁊ post hoc est opus adiutorio extrinseco: ⁊ creature prime suum nutrimentum est propinquuꝫ: ⁊ post hoc nutrit se a corporibus extrinsecis: ⁊ non est remotum: quin vna species piscium habeat illas virtutes sibi coniunctas: sicut in vna specie piscium que dicitur canomones: ⁊ non inuenitur in eis masculus. Et in feminis quibusdam inuenitur virtus masculorum: ⁊ est in ouantibus: ⁊ fit ex illo creatura: ⁊ filus fit ⁊ nutrimentum qḋ est vitellum: sed principium generationis in ouis non est nisi ad rectificandum materiaꝫ quousq̃ habeat formã que compleat istam in absentia materie: ⁊ non finitur hec operatio. s. in in preparatione materie: imo etiaꝫ in habilitatione materie: ⁊ datione forme perfectiue: ⁊ istud est de intentione virtutis nutritiue: ⁊ virtutis informatiue: ⁊ tunc si cõtingit ꝙ virtus operatiua est intra ouum: primo illa operabitur: postq̃ completa fuerit virtus generatiua gutte si non damnificetur materia: ⁊ nos non vetamus quin in mulieribus hominum: ⁊ brutorũ sit virtus que complet sperma inquantum est materia: sed complet preparationem materie inquantum eycit sperma: ⁊ nõ est opus cõplemento secundo in matrice: sed erit illud qḋ eycitur ab illa de spermate statim cuꝫ inuenitur illius modi: ꝙ statim possit operari in illa materia operator si obuiaret illi. Sed gutta auium complet se cum complemento substantiali in matrice in tempore: ⁊ cognoscitur in illo: ⁊ res quã narrauimus: ⁊ post hoc mouet̃ virtus masculina: ⁊ ad formandum speciale: ⁊ ad mutandũ materiam oualẽ si esset virtus operatiua in illis inuenta: ⁊ est ista virtus: virtus que acquiritur ex ouis: ⁊ quando mouetur istud generatur sperma super ventreꝫ matricis: ⁊ indigeret cũ hoc adiutorio extrinseco. Et primum generatũ est cor: ⁊ post mẽbra ventris: ⁊ erit superius ponderosuꝫ: ⁊ post inferiora sunt ponderosiora: ⁊ aialia quadrupedalia: ⁊ habentia multos digitos nascunt̃ oculis clausis.

¶ Capitulũ. II. De differentia in membris consimilibus in parte substantie: ⁊ in causis sterilitatis: ⁊ in masculinitate: ⁊ feminitate.

ET primum membruꝫ generatuꝫ in creatura est caro. Et adeps coagulatur per frigus: ⁊ tunc dissoluitur per calorem. Sed vene ⁊ vngues sũt materie terrenales: ⁊ in eis est humiditas aliquantulum vnctuosa: ⁊ non liquescunt: sed mollescunt: deinde. q. rimantur: quoniã humiditas dissoluitur ab eis: ⁊ non est multum qḋ liquescit ab illis. Et cutis cum sit caro magis sicca: sil'r ⁊ mẽbra multa primo creant̃ magna: ⁊ postea paruescũt sicut oculi: qm̃ p̄mo sunt magni multũ in creatura: ⁊ causa in hoc est: qꝛ necessariũ est huic mẽbro ꝙ sit humidũ aquosum: ⁊ oꝫ qḋ operet̃ in illud calor multus: quousq̃ rectificet cõplexionẽ ipsius: ⁊ oꝫ ꝙ illud os qḋ est superius in testa capitis sit leue multũ in pueritia: qm̃ suũ cerebꝝ participat multã supfluitateꝫ: ⁊ tunc oꝫ ꝙ illud os qḋ est supra sit rarꝝ: qm̃ eleuãtur vapores in altũ: ⁊ oꝫ: vt istud os mollificet̃. Sꝫ dentes iã diximus de eis ante. Et creabant̃ dentes inter oĩa alia ossa crescẽtia cremento latenti: vt sit illud cremẽtũ in eis ꝓpter cõsumptionẽ suã ꝯtinuã: ⁊ vmblicus in qbusdã aialibus cõprehendit duas venas: ⁊ in quibusdã vnã venã: ⁊ hoc ſm magnitudineꝫ corporis: ⁊ multa aialia luxuriant inter se qñ mas. ⁊ femina fuerint vnius spẽi: aut diuersaꝝ sibi ꝓpinquaꝝ: postq̃ fuerit mora: ⁊ tp̄s ĩpregnationis in eis eadẽ vel ꝓpinqua sibi: vt canes: ⁊ lupi: equi: ⁊ asini: ⁊ sterilitas erit ꝓpter duo spermata: ⁊ iã erit ẽt ꝓpter matricẽ in mulieribus: qm̃ mulier qñ masculinitas: ⁊ sua matrix nõ est ꝯueniens ad recipiendũ: ⁊ ẽt ꝓpter hoc ꝙ virga virilis nõ emittit sperma recte: aut qꝛ instr̃m est arctũ: ⁊ nõ põt cõplere eiectionẽ: aut est magnũ: ⁊ inuoluit̃ in mẽbrana. Et qdã sunt viri effeminati: ⁊ emittũt sperma aquosum: ⁊ si poneret̃ suũ spma sup aquã nataret: ⁊ nõ descẽderet inferius. Et q̃dã mulieres sunt masculinate: ⁊ nõ curant luxuriare. Et vl'r causa sterilitatis: aut est ex duabꝰ spmatũ cõplexionibꝰ: aut est ꝓpter instrumẽta: ⁊ illa que erit ex parte spmatũ erit absoluta cũ spma fuerit aquosuꝫ multũ: ⁊ magis ex spmate mulieris. Et hoc cũ sperma mulieris obuiat spmati maris: ⁊ nõ recipit opationẽ ab illo: sꝫ corrũperet̃ ab illo: qm̃ recedet ab eq̃litate: ⁊ adhuc spma viri sil'r: ⁊ hoc est: qm̃ aut erit nimis abundãs in q̃litate: aut minuet̃ in equalitate: ⁊ fortasse cõplexio matricis est mala: aut erit eius orificiũ opilatũ: aut forte instrumẽta spermatis erũt lesa: aut via cõplexionis: aut via instr̃alis egritudinis. Et iã accipit̃ signũ qḋ sperma ipsiuꝫ: aut aliqḋ ipsiꝰ venit a medulla p illḋ qḋ accidit oculis in coitu qm̃ illi ꝓfundant̃: ⁊ sentit̃ euacuari cerebꝝ: ⁊ tũc qñ euacuat̃ ab aliquo mẽbro aliqḋ apparet signũ necessariuꝫ in eo a quo capit̃: adhuc ẽt aliqḋ in corde: ⁊ signũ sup hoc est: qꝛ in hora coitus festinat attractio anhelitus quasi cor intẽderet in alicuius expulsionẽ a se. Et Democritus dixit ꝙ causa sterilitatis in mulabus est corpus in compositione matricũ: quoniam non generantur a suo genere: ⁊ si ita esset: tunc non generaret illud quod generatur ex lupo:

⁊ cane: ⁊ vulpe. Et dixit Empedocles causa in illo est minima lenificatio duorum spermatum in eis: ⁊ non rectificatur ita: vt ex eis possent fieri membra radicalia: ⁊ accidit ex compositione illorum qđ accidit ex compositione cupri: ⁊ plumbi: ⁊ erit qđ generabitur ex eis morbidum multum: quoniam continuatio bona non reperitur in illis: ⁊ illud assimilaṫ spermati asini: ⁊ equi: ⁊ cā in hoc est alia: qđ etiam nominabimus: licꝫ non sit res vniuersalis: sed vt in pluribus: quoniā quedā mule pepererūt: sed non venit fetus ad complementū: ⁊ quidam muli generant: sed debilē fetum multū. Sed homines qui sunt curti: ⁊ parui multū: ⁊ sicut porci qui sunt infirmi. Et dixit ꝙ maior causa: ⁊ hoc est ꝙ equus est pauci spermatis multū: ⁊ pauce superfluitatis sanguinee: ⁊ quantitas spermatis in eis est multū calida: ⁊ propter hoc matrix eque nō multū appetit attrahere sperma maris: ⁊ multotiens vomitat sperma: ⁊ mingit ipsuꝫ: ⁊ ideo custodes equaꝝ solliciṫantur ingeniari ne eque sperma receptū eiciāt: sed student quō faciāt retinere cū suis artibus in hoc. Sed asine sunt maioris seminis: ⁊ superfluitatis ꝗ̄ maiores: ⁊ illud est multū frigidū: ⁊ propter hoc nō stimulanṫ ad coitum nisi tempore caloris: ⁊ nō generant in regionibus frigidis: ⁊ sua impregnatio indiget altero duoꝝ: siue assimulatione speciei: siue ab equatione ⁊ rectificatione sui spermatis: ⁊ tunc impregnantur asine ab asinis ꝓpter assimilationē in specie: aut propter rectificationē compensionis spermatis: ⁊ equa ab equo ꝓpter assimilationē in specie: ⁊ eque ab asinis ꝓpter hoc ꝙ sperma vtriusꝗ adequatur per sperma alterius: ⁊ sperma asini: ⁊ equi proiciūt in bonificatione generatiōis: ⁊ ꝙ generatur ab eis erit magni corporis: quoniā ꝯcursus materie est ibi bone ex spermate asine: ⁊ virtus passiua bona: ⁊ operans bonuꝫ ex parte equi: ⁊ ideo muli non cōplent bene generationē. Deinde species muloꝝ non est naturalis: quoniā si esset naturalis custodiretur a natura illud qđ exit ab eis secundū coitum neqꝫ proportio guttaꝝ exeuntiū ab eis est proportio secundū rectificationē: sed in suis naturis inuolutio quedam erit innaturalis: quoniaꝫ complexio erit in coniunctione spermatū: ⁊ in creatione declinat ad inequalitatē: ⁊ hoc deinde postꝗ̄ sicut multotiens diximus declinat ad matricē: ⁊ tunc due gutte non erant vnius ponderis: sicut prius fuerunt in equalitate: quoniā si adequarētur ab equatione bona generaretur ex eis mulus: sed est vna duarū guttaꝝ: ⁊ est que sequiṫ matriceꝫ magis vincens: quoniā materia magis assimilaṫ matri sicut prediximus: ⁊ tunc erit proportio que erit stabilis: vt sit ex toto operatio salua postꝗ̄ fuerit cōplexio secundū modū quē nominauimus. Et exponemus modo qđ diximꝰ: ⁊ est: quoniā est simile spermati asini: quoniā si esset reciperet ab illa per assimilationē: neqꝫ est secundū complexionē agenteꝫ vel patientē in comparatione ad equā. Sed alia animalia luxuriant: ⁊ sue complexiones sunt ꝓpinque inter spermata sua non est distinctio que est spermatis asini ⁊ mule: ⁊ tunc non exibit suū sperma secundū normā primam: quoniā illud accidit inter duas res contrarias in suo pondere: ⁊ compositione: sed eoꝝ spermata que sunt propinqua sunt quando componitur medium ex eis qđ propinquū extremitatibus est. Et propter hoc equa que impregnatur ab equo si post coit cū asino corrumpetur qđ est in eius vtero propter frigus: ⁊ si coit cū equo non corrūpetur: quoniaꝫ additur in calore: ⁊ calor magis saluat cū proicit super aliquem tenellū ꝗ̄ frigus. Et tunc declinatio ad frigus est peior ꝗ̄ declinatio ad calorem: ⁊ illud est qđ diximus: ⁊ est coniecturalis: ⁊ fortasse erit alia causa valde occulta.

Incipit liber. XVII. Et istius est vna differētia: ⁊ est in causis ouantiū in multitudine ⁊ paucitate ouorum: ⁊ modorū generationis animaliū in eis.

Et animalia quedā faciūt multa oua: ⁊ quedam pauca. Et multitudine ouoꝝ secundū viuentem: ⁊ extimauit sic animal sollicituꝫ ad generationē filiorum multoꝝ: ⁊ aues habentes vngues vncos: ⁊ que volant multum: opus est: vt habeant motū forteꝫ: ⁊ tunc eiciunt bene superfluitates suas: ⁊ ibunt ille superfluitates in pēnas: ⁊ plumas ⁊ dissolutiones: ⁊ in cibum suoruꝫ cruriū fortiū: ⁊ tunc sequitur ex hoc ꝙ radix sue creationis sit sicca: ⁊ superfluitas que adunabitur in illis dissoluetur: ⁊ spargetur in membris motiuis: ⁊ ita diminuetur superfluitas in illis: ⁊ tunc diminuetur suū semen. Et tūc diminuentur sua oua: ⁊ adhuc sunt gulose: ⁊ suus cibꝰ est in venatione: ⁊ illa venatio est per industriam: ⁊ venatio non est nisi per laborē: ⁊ oportet: vt regant filios ex venatione sua: ⁊ tunc magis dignum est secundū hoc: vt essent pauci filij in eis: ⁊ propter hoc venatrices sunt paucoruꝫ ouorum. Sed aues que sunt grauis volatus sunt multorum ouorum sicut galline: quoniam sunt de numero animalium que a principio sue creationis sunt tenella: ⁊ cuꝫ toto hoc nō indigent regere suos pullos sicut venatrices aues: ⁊ que venantur a volatu: quoniam sui pulli indigēt nutrimento ꝗ̄ plurimum: qđ facit calor in prima creatione: sed pulli perdicum: ⁊ gallinarum statim colligunt grana postꝗ̄ exierint de testa: ⁊ propter hoc fuerunt de numero auium plus abundantium in ouis: ⁊ iam magnificabatur sapientia in creatione pullorum picantiū super terram: ⁊ raspantiū: vt querant cibum suum: quoniā que non querant cibum suum volatu: sed ambulatione sicut galline non volant nisi vt fugiant: ⁊ mutentur de loco ad locum sibi magis idoneum: siue conamine volatus: ⁊ ita etiā ꝙ sui patres non laborant pro vita illorum: sed que indigent volatu ad acquisitionē cibi indigent prouidentia a remotis: ⁊ tunc erit eis opus: vt acquirant qđ eis est necessarium: ⁊ filij: ⁊ femine: ⁊ opus est eis volatu veloci: ⁊ cum tali causa inuenimus lupos facientes filios paruos ⁊ debiles pecudes facientes filios cito mouentes. Et alij sunt modi mediales īter ista duo. Et palumbarū oua veniunt successiue: ⁊ non simul: ⁊ qui est paruus corpore est pluriū ouoruꝫ sicut quedam pars gallinarū que sunt de audarimin: ⁊ que sunt magis graciles habent pauca oua: quoniam sua complexio est magis sicca. Et quedam aues sunt que venantur: ⁊ est vna pars que dicitur doariem: ⁊ facit oua multa: quoniā est nature humide: ⁊ pinguis: ⁊ multum potat. Et aues que non habent vngues curuos illarum est vna species: que dicitur cochꝫ: ⁊ habet pauca oua: ⁊ facit vt frequentius vnū: ⁊ ouat in alieno nido sicut dicitur: ⁊ hoc est propter frigiditateꝫ complexionis: ⁊ siccitatem. Et species illarum que multum ouant: siue etiam omnis illa que multum ouat parum viuit. Et similiter arbores que multum faciunt fructum: aut multum semen parum durant. Et galline ouantes bis in die parum viuunt. Et similiter lea plusꝗ̄ poterit primo. 5. filios in omni anno ei diminuitur vnus: quia desiccaṫ sua complexio propter etatem. Sed oua venti nō sunt nisi in auibus faciētibꝰ multa oua ꝓpter multā materiā: ⁊ multā superfluitatem in eis: ⁊ quando etiā iste olent masculū: aut audiunt ipsuꝫ appetunt luxuriari: sicut etiā iuuenibꝰ hominibꝰ accidit qui possunt spermatiçare ꝓpter solum tactū: vel visuꝫ pulchre mulieris: ⁊ aues facientes oua ventibris multā māꝫ: ⁊ ideo opus est: vt possit masculū in ea lu

luxuriare multotiens postq̄ fuerint impregnate: ⁊ si nō luxuriauerit mascu. multotiens super illā postq̄ fuerit impregnata reuertentur illa oua in vtero ad suam materiā ⁊ erunt oua venti. Licȝ in principio: ⁊ in sui radice fuerint a masculo. Et pisces qui habent multa oua non potest natura complere ista intus: sed dedit eis virtutem cū qua possunt exire extra: ⁊ caput acutum oui pendet a matrice: ⁊ est loco capitis in animali. Et dixit Aristo. quoniā ab illa parte incipit motus: ⁊ ꝓpter hoc illa ps est fortior vt melius custodiaṫ: ⁊ exit postremo: q̄ꝛ ꝯiungiṫ cū matrice. Et oua diuersantur in creatura: q̄ꝛ oua exeunt sup suos pedes: ⁊ posuerunt ꝓncipiū motus in acuto: q̄ꝛ ꝓncipiū motus debet esse ꝓpinquū partibus ꝓncipalibus: ⁊ ideo factū fuit acutū ibi: vt melius pōderet a matrice. Et hȝ vnū membrū qd̄ assimilaṫ vmbilico: ⁊ illud dat nutrimentū ouo: ⁊ recedit ab illo cū ouū fuerit cōpletū: etiam est vna pars albuminis oui. Et albumen oui est aquosuȝ multū: ⁊ est in eo multū de aere: ⁊ operabaṫ in eo calor ⁊ distinxit illū a vitello: q̄ꝛ vitellū oui est terrestre ⁊ siccū. Et calor vitelli est sicut calor corpoꝝ terrestrium: ⁊ calor albuminis est calor corpoꝝ aereoꝝ aliquantulū aquosorū: ⁊ ideo albumē est magis ꝯueniens vt sint ex eo corporis radicalia: ⁊ ꝙ vitellū sit quasi nutrimentū: q̄ꝛ est q̄si sanguis qui mutabaṫ ad substantiā spermatis mutatiōe nō cōpleta. Et signū sup hoc est: q̄ꝛ vitelluȝ est prius: vt calor agens in ipsuȝ sublimat qd̄ est leuius in ipso in circuitu: ⁊ facit albumē: ⁊ stat vitellū in medio: sicut stat terra in medio aque ⁊ aeris: ita etiā ꝙ si imisceret̄ vitelluȝ cū albumine multū: ⁊ poneret̄ in vesica ⁊ decoqueretur verteret̄ vitellū ad mediū: ⁊ hoc est qd̄ dixit Arx. in ꝓbatione significāte ꝙ vitellū sit leuius nutrimentū: q̄ꝛ natat sup albumē: ⁊ ideo calidius in cōplexione: ⁊ tunc forte videt̄ ꝙ vitellū sit nutrimentū separatum: ⁊ paraṫ ad attractionē: ⁊ vt vitellū sit in albumine ꝓncipiū ad tēperandū ꝓncipiū motus: ⁊ tunc q̄n attrahit̄ intra albumen pars vitelli sit pullus ex parte vitelli: qd̄ est in albuminis substantia: ⁊ ideo inuenit̄ creatura inter albumē ⁊ vitellū. Et dixit Arx. q̄ꝛ oua illoꝝ que habent quatuor pedes nō indigent cubatione: imo sufficit eis calor aeris: sȝ auiū oua indigēt etiā alio calore. Et oēs pisces ouāt oua q̄si citrina: ⁊ silr oīa que assimilant̄ piscibus preter duos modos: que nō cognoscunt̄ q̄n luxuriant. Et pisces ouāt oua citrina: q̄ꝛ sunt oua nō cōpleta: ⁊ nō cōplent̄ nisi extra: ⁊ masculus rigat ea quadā humiditate: ⁊ cū illa cōplet̄ generatio in eis: ⁊ oēs pisces habēt oua multa: preter quoddā genus qd̄ dicit̄ rana: que ouat vnū ouū: ⁊ qd̄ generat̄ per ouū in ventrē eius ouum nō habet testā durā: quia illud ouū est quasi matrix: ⁊ qd̄ oua ipsa pisciū nō habent testā nō inueniuntur in eis membrū loco vmbilici: ⁊ in hoc diuersantur oua auiū ⁊ gusanes. Et gusanes que faciūt oua generant per se secundū moduȝ generationis quē prediximus quousqȝ fiant dura: ⁊ impleant̄ de gusanes. Et quedā gusanes viuūt de oleribus: ⁊ quādo implent̄ abstinēt se: ⁊ post excoriabit̄ sua cutis: ⁊ exibunt apicule: aut alia aīalia que habent alas: ⁊ oua illoꝝ que faciūt pullos itrabant ꝓncipiū motus in parte grossiori: vt sua mutatio in pullū sit facilior: ⁊ nō indigeat reuersione cū debet exire: sed in ouantib⁹ ⁊ nō faciētib⁹ pullū in ventre fuit melius: vt haberēt acutū iuxta matricē: ⁊ nullū malū ex hoc. Et qui putauit ꝙ pisces ⁊ corui luxuriāt per os: ⁊ ꝙ femine pisciū transglutiunt oua nesciunt ꝙ res transglutita corrumpitur in stomacho. Et decipiebaṫ per oscula coruoꝝ: q̄ꝛ putauit ꝙ esset coitus: ⁊ iā vidi duos coruos qui erāt palam ⁊ exercebant coitū recte. Et dicit Arx. ꝙ illud fuit simile illi qd̄ putabatur ꝙ ad habesset simul masculus ⁊ femina: q̄ꝛ inueniebatur sub cauda fissura quasi esset vulua. Et dico ego: q̄ꝛ secundū annos augmentantur ille fissure: ita ꝙ homines putauerūt ꝙ haberet octo vuluas. Et oua venti cōplentur: quādo masculus multotiēs coit: ⁊ fit in eis pullus qui secundū modū quo crescunt arbores crescit: non secundū ꝙ aīalia crescunt: ⁊ tunc complentur: sȝ non cōplemento aīali. Et dixit Arx. ꝙ adhuc nescio vtrū apes generent̄ per se vel per accidēs: q̄ꝛ in eis adunatur masculinitas ⁊ feminitas ad qd̄ generant̄ per reges: aut per genus qd̄ dicit̄ amkimem: ⁊ est vnū genus extraneū in apibus: ⁊ istud est res que debȝ sciri ab aliqs: ⁊ est quasi testimoniū: q̄ꝛ illud genus semꝑ stat q̄si ociosum. Et masculi in apibus quādo creant suos filios: ⁊ dāt eis nutrimentū: q̄ꝛ principiū masculinum in eis sunt. Et cenebit. s. vespe coeūt: ⁊ debet sciri ꝙ animalia ⁊ vegetabilia sunt ex mā terrestri ⁊ materia aerea: ⁊ miscetur cuȝ eis calor: ⁊ tunc vna pars illoꝝ generat̄ imediate: quedā generantur per multas mutationes naturales medias: ⁊ luna multū imprimit in hoc: q̄ꝛ sua operatio in rebus ponderosis est fortis. Et anima largitur ouū: sȝ defectus est ꝓpter ineptitudinē recipientis: ⁊ tunc illud preparatū recipit: ⁊ ꝙ fit per cōmixtionē elementoꝝ aliquando fit per mixtionē in mari: aliquando in terra. Sed oportet vt sit in illa mā que sit ventosa: ⁊ spiritualis in qua fundit̄ anima: ⁊ ꝓpter hoc nulla res cū generatur complet̄: sed post completur paulatim. Et tunc quando non fuerit sua generatio in animali erit sua prima generatio secundū modū quo generatur: quoniā completur ex mixtione que primo miscebatur: ⁊ in qua est: deinde recipit extra cibū qui rectificat ipsum intus: ⁊ facit ipsum crescere: ⁊ tūc principiū sue generationis erit ex parte capitis: ⁊ suū complemētū in medio: ⁊ ex parte inferiori: quoniā caput est via cibi: ⁊ inferiora sunt in quibus quiescit cibus. Et secundū hunc modū generantur oēs gusanes: aut secūdū modū: quo generatio fit ex ouis: ⁊ est vt sit mixtio nō ferens vitā: sed dans principiū: ⁊ adaptabitur illud principiū ad cibū: ⁊ tunc erit cibus ante vitā: ⁊ complebuntur membratim ex cibatione quousqȝ habilitetur corpus ad recipiendū animā. Et d. etiā si fuerit pater primus hominū ⁊ quadrupedaliū generatus in terra: erit etiā sicut diximus: sȝ affirmationē huius determinabimus alibi.

¶ Incipit liber. XVIII. De modo generationis aīaliū ⁊ differentia in masculinitate ⁊ feminitate: ⁊ assimilatiōis: ⁊ causaꝝ diuersitatū natiuitatū ⁊ crementi.

T illud est: quoniā si pars dextra iuuat super masculinitate: ⁊ etiā calor matricis circa hoc non est res vniuersalis: eteniȝ secundū hoc in eadē matrice eiusdē complexionis nō generatur simul masculus ⁊ femina. Et cū dicimus ꝙ sperma frigidū facit feminam: nō est opus vt dicamus ꝙ sperma cū fuerit calidū nō facit feminā. Et rō eoꝝ qui dixerunt ꝙ sperma decurrens in dextrā vel a dextra facit marē: est ratio propinqua: q̄ꝛ dextra est magis calida: sed illi querunt hoc conuincere per remotum. Sed causa propinqua est in hoc in passiuo creature: in actiuo sua operatio: ⁊ tūc quando illud quod generatur fuerit digestū calidū ⁊ generant secundū complementū forte poterit esse ex hoc generatus mascu. cōpletus: ⁊ si non fuerit materia obediens: aut fuerit virtus debilis que venit ex parte spermatis maris non erit materia sine operatione: sed etiam mouebitur secunduȝ sui habilitatem: ⁊ tunc faciet illam saluare specieȝ in quātuȝ recipit generationē: ⁊ adaptabit ei instrumēta ad hoc: ⁊ tunc q̄n reuoluetur mā: ⁊ non fuerit obediēs vni istoꝝ

duoꝝ modoꝝ: aut diuersabiẜ intẽtio sua: ⁊ generata fuerit creatura: tunc primũ qḋ apparebit est membꝝ ꝑmũ: ⁊ est cor. Deinde ipsuꝫ sequunẜ alia membra: qꝛ̃ vnũ ꝑncipiũ significat alia membra significatione forti: secũdũ diuersitatẽ in suis modis: ⁊ speculeris hoc in numero impressionis testiculoꝝ qui sunt inferiores corde in principalitate. Cor aũt generaẜ per aliquã complexionẽ: ⁊ tunc si illa complexio fuerit debilis tarda frigida: aut venit super ipsaꝫ per renouationẽ in sui teneritate aliquid qḋ debilitet ipsuꝫ: fiet tunc cõplexio feminina: ⁊ si superueniẽs secundũ viã renouationis fuerit ꝯfortans inducetur cõplexio masculina. Et fortasse erit mã ex parte complexionis digeste non recipiens complexionẽ masculinã: que est in corde cuꝫ qua assimilaẜ creatura in principiũ sui motus: ⁊ erit ex parte cõplexionis humide ⁊ mollis recipiens lineamenta ⁊ extensiones: secunduꝫ quas assimilaẜ patri: ⁊ fortasse erit reuersuꝫ: ⁊ fortasse inobediens in ambobus: ⁊ tunc assimilabiẜ matri qñ vicerit virtus passiua: ⁊ secũdũ ꝙ processit in nostro sermone fiet masculus per virtutẽ spermatis maris: licꝫ ⁊ nõ assimileẜ patri: ⁊ hoc erit ꝓpter hoc qḋ diximus. Et femina vt in pluribuꝫ exit de virtute: ⁊ si non assimilaẜ matri ꝓpter hoc qḋ diximus: ⁊ sic ꝓcedit causa assimilationis in quolibet mẽbro recessus ab assimilatione est ꝓpter inobedientiã mãe ad figurã que intendebaẜ: ⁊ dimissionẽ obedientie. Que fuit primo in corpore matris: ⁊ fuit tunc mã obediens motui alterius cõpositionis. Et significatio ꝙ masculinitas sequitur calorẽ cõplexionis spermatis: qꝛ̃ puer nõ habẽs adhuc calorẽ repletũ: ⁊ senex a quo diminuiẜ calor facit filias: vt in pluribꝰ: ⁊ medij inter istos faciunt masculos: vt in pluribus: ⁊ semen femininũ est aquosuꝫ subtile: ⁊ maris spissuꝫ forte: ⁊ sic: cuiꝰ caro lapsa est. Et sic qḋ luxuriat qñ fuerit ventus meridionalis: ⁊ qñ aliqḋ accidens inducit frigus matrici ⁊ memores sup hoc testimoniũ sumptũ a pastoribꝰ. Quãdo enim fuerit aspectꝰ in luxuria versus polũ septẽtrionalẽ: aut australẽ fiet mutatio in modum masculinitatis ⁊ femininitatis. Et currit modo intentio nostra super hoc vt affirmemus ꝙ fortis calor proficiat in masculinitate: sꝫ est opus vt sit temperatus ad hoc vt generet: ⁊ magis vt faciat masculũ: ⁊ ꝓpter hoc cõtingit ꝙ aliquis cũ aliqua muliere nõ facit ꝓlẽ ꝓpter excessum caloris in spermate: ⁊ cũ acceperit aliã vxorẽ adequabiẜ forte per sperma mulieris: qḋ reducet ipsuꝫ ad temperantiã: ⁊ causa vtutis quo ad figuras in hoc aere ⁊ aqua ⁊ cibis: neqꝫ debet ascribi totaliter calori: aut frigori. Et dixerunt in causis assimilationis: aut ꝓpter istaꝫ: ⁊ tunc dixerunt: qꝛ̃ si sperma patris fuerit vincens assimilabiẜ patri: ⁊ si matris sperma fuerit vincens assimilabiẜ matri: ⁊ si ambo fuerint equaliter in posse: neqꝫ assimilatur patri: neqꝫ matri: ⁊ istud corrumpit generationẽ maris cũ similitudine ad feminã: ⁊ generationẽ femine cũ similitudĩe ad marẽ: ⁊ corrũpit similitudinẽ filij ad aliquem eorum secundũ partẽ vtrãlibet. Et scias ꝙ assimilatio debet esse in generatione vnũ qḋ sit simile generanti: sꝫ assimilatio est cõmunis ⁊ ꝓpria: ⁊ cõmunis est scḋm speciẽ: vt in parthis: aut ethiopibꝰ. Et ꝓpria est scḋm ordines: qꝛ̃ filij habent ꝓprietates a suis patribus. Cũ ergo similatio fuerit obediens scḋm oẽm partẽ erit operatum simile patri: ⁊ si fuerit obediẽs mãe assimilabitur matri: ⁊ si nõ fuerit ita assimilabiẜ auo: ſm alterationẽ terminoꝝ aliqꝫ: ⁊ si nõ fuerit in seculo auus erit assimilatio ſm humanitatẽ aut nigredinẽ: ⁊ nõ cadit assimilatio in ꝓprietates indiuiduales: ⁊ si nõ recipiet humanitatẽ accipiet aĩalitatẽ: sicut in rebus mõstruosis: vt qñ filius hoĩs habuit caput arietis: ⁊ agnus hñs caput thauri: qꝛ̃ virtus in ipso induxit in eo

formã secundũ figuras celestes que accidunt ⁊ vincunt. Et illud est: qꝛ̃ si fuerit qḋ nominauimus ſm veritatẽ: ⁊ primus magister declarat ad frequentiꝰ ⁊ dignius: ⁊ hoc est: vt sit assimilatio in aliquo: sed nõ determinate in figura: sed additamẽta extremitatũ ⁊ sue diminutionis: ⁊ figurationes scḋm figuras monstruosas iaꝫ cognita sunt ſm inuentionẽ. Et Democritus putauit qḋ causa in hoc fuit successiuus coitus sibi forte ꝓpinquus: sꝫ hoc nõ est semꝑ sꝫ põt hoc ẽẽ in vno coitu. Et viẜ ꝙ cã in hoc est: ꝙ motus ĩnãlis qui accidit spmati: aut multitudo mãe. Accipiet eñ vtus operãs a mẽbro qḋ sufficit in q̃ntitate: ⁊ nõ cessabit adhuc virtus opatiua operari in sup̱fluitate: ⁊ magis dignũ in hoc est: vt sit sua cã ex pte mãe: ⁊ bene ẽt collaudabile est vt cã quã assignat Democritꝰ eẽt vera ĩ eis que luxurianẜ super luxuriaꝫ: qñ appropinquat vnus coitus alij: ⁊ hoc est in ouãtibꝰ plus: qꝛ̃ spma plus diuidiẜ scḋm ptes in eis q̃ꝫ in alijs: ⁊ qꝛ̃ successiue ⁊ superueniẽs coitꝰ in eis est magis appẽs: etenim ouat gallina vnũ ouũ cũ duobus vitellis: ⁊ faciet vnũ pullũ cũ duobꝰ capitibus in mẽbris ꝯtinuis: ⁊ cuꝫ q̃tuor pedibꝰ. Et fortasse faceret duos filios: qꝛ̃ fuerit ouãs diuidẽs iter illa duo: ⁊ iã apparuit vnũ corpꝰ cũ duobꝰ capitibꝰ ſm istã cãꝫ. Et ista accidũt in capris plusq̃ꝫ in alijs aĩalibꝰ: qꝛ̃ mltũ pariũt: ⁊ in porcis: ⁊ accidũt multa mõstra in vegetabilibꝰ: ⁊ forte erit monstrũ cũ mẽbꝝ nõ habeat locũ nãlẽ: sicut ꝯtingit de capra que habebat cornu in pedibꝰ: sicut ẽt fuit hõ hñs splen in dextra ⁊ epar in sinistra. Et fortasse erit monstrũ cũ quis amiserit aliqḋ membꝝ ꝑncipale: sꝫ nũq̃ꝫ inueniẜ aĩal sine corde: inuenimus tñ sine epate: ⁊ qḋ recedit multũ a nã secundũ hũc modũ nõ durat in vita. Et scias ꝙ oẽ aĩal habens vngulã integrã: est hñs paucos filios. Et habẽs pedẽ nõ multũ fissum: ⁊ multos filios hñs sunt equidistantes: ⁊ qḋ habet fissaꝫ vngulã: vt arics medio modo: ⁊ causa in generatione paucoꝝ est magnitudo cordis gñantis: qꝛ̃ indiget multo cibo. ⁊ vt digerat ipsuꝫ ⁊ opereẜ cũ illo: ⁊ modicũ faciet superfluũ: ⁊ si non hoc: ⁊ videamus contrariũ in elephãte qui hꝫ fissurã mltã: ⁊ est paucoꝝ filioꝝ. ⁊ significatio sup̱ h̾ est in arboribꝰ: qꝛ̃ que est maior est minoris fructus: ⁊ maior in piscibꝰ est minoris gñationis. Et qui voluerit ꝑmeditari q̃re canis ⁊ sibi silẽ in multo fetu nõ faciat ex toto spmate vnũ filiũ magnũ: sicut ꝯtingit in coagulo ⁊ lacte: qꝛ̃ coaguluꝫ coagulat totũ sil. Et dixerũt q̃dã in hoc: qꝛ̃ hoc fuit ꝓpter plures cellulas in matrice: ⁊ si hoc eẽt in vna cellula nõ gñarenẜ duo: ⁊ credo qḋ illud nõ destruit ꝑmã rõnẽ. Sꝫ dicẽdũ est melius qḋ generatio duoꝝ in vna cellula est res monstruosa q̃ diuidit spma: sic diuidiẜ spma in matrice mulieris humane ĩ multos filios paruos: ⁊ erit q̃ntitas illoꝝ sic q̃ntitas illoꝝ qui modicũ pñt viuere: sꝫ res h̾ in oĩ nõ ꝯtrahi in ꝯña. Sed dico ꝙ põt esse vna causaꝝ qḋ iuuat supra multitudinẽ filioꝝ: sꝫ causa que dicebaẜ in doctrina ꝑma: fuit, silla ꝙ istud aĩal fuit ꝓijciens spma plusq̃ꝫ sufficiat vni indiuiduo: ⁊ est cã bona: ⁊ est radix: ⁊ tũc cũ fuerit ita: tũc virtus motiua est motiua mãe: ⁊ diuidit ipsaꝫ in eo quo indiget vnicũ indiuiduũ: vt ꝯcordent cũ oĩbus ꝯcordijs: cũ q̃bus diuidi possunt mẽbra ⁊ cognosci. Sꝫ illud est in vno termino terminato: ⁊ nõ põt transire: sed coagulũ nõ habet opꝰ nisi in rectificatione: ⁊ nõ habet rectificationẽ aliquã in diuisione. Etenĩꝫ si esset in eo ꝑdicta ꝓprietas abscinderet a latere ⁊ figuraret ipsuꝫ figuris diuersis: sꝫ virtus coagulatiua in spmate cũ h̾ ꝙ est coagulatiua est discretiua ⁊ ĩformatiua: ⁊ inde ꝯtingit adhuc in matrice casus mali: ⁊ ꝓpe ꝑter alia mẽbra pp q̃sdã res innumerabiles: ⁊ sunt q̃dã aĩalia q̃ ꝯcipiũt sup ꝯceptionẽ: ⁊ nõ sp ꝯcipient: sicut hñtes vngulã integrã: hõ tñ ⁊ equus faciũt sup

cōceptione: sed raro: sed in pluribus abortitur: ⁊ istud est ꝓpter fortitudinē cōplexionis in habentib⁹ vngulā cōcauatā: ⁊ in bobus: ⁊ ꝓpter amplitudinē matricis: sed qḋ vincit in hoc: qm̄ est os matricis se ꝯstringens: ⁊ nihil recipit ante horā partus: ⁊ appetitus feminaꝝ in quib⁹ est minoꝛ q̄ȝ appetitus masculinoꝛuȝ: qm̄ sua matrix est sub diafragmate: ⁊ femine que appetūt multū de spē cuiuslibet aialis abortiūnt: qm̄ pariunt rē magnā: qm̄ superfluitas tendit nimiū in diminutione: ⁊ multitudo nō inferioribus piloꝝ secundū speciē. Et indiuiduuȝ significat: qm̄ istud est de multa superfluitate: ⁊ qm̄ virtus informatiua ⁊ nutritiua est fortis: ⁊ fortasse erit aliquod membꝝ occasionatū in illis que habent multos qḋ iteꝝ recuperāt sicut in filijs irundinū cū extrahūtur oculi. Et multe sunt que habent filios multos: ⁊ sua medietas non erit cōpleta: sed qui nascitur qui non habet oculos apertos: aut vngues non fixos: etiā in principio statim creatur in matrice ꝓpter humiditatē. Et qꝛ caloꝛ qui est in eis de facili destruitur in postremo ꝓpter frigus: qm̄ frigus festinat ad illā: qꝛ pauci sunt caloris: ⁊ cum hoc sua humiditas ⁊ sua mollities faciūt ad velocē inspirationē. Et ꝓpter hoc qḋ est habens poros raros siccatur citius in corpore: q̄ȝ hn̄s poros strictos. Et qm̄ festinat materia vt formet̄ forma masculina citius: ⁊ hoc ꝓpter virtutē agentē in ipsa. q. nō ꝓpter inobedientiaȝ materie: qm̄ materia non est in illa opportunitate inobediens ex parte retificationis ⁊ quantitatis: sed ex parte caliditatis ⁊ sue v̄tutis. Et vlr̄ qḋ magis fuerit debile magis erit festinuȝ: qm̄ sua materia erit magis festina: ⁊ virtus est vincens: ⁊ est presens ⁊ incipiens operari: ⁊ potens supra materiā: ⁊ mulieres que pauce sunt superfluitatis bonificant suū modū in conceptu: qm̄ ponit superfluitatē in creatura: ⁊ non remanet ibi aliquid qḋ noceat puero. Et causa in molla matricis est corruptio digestionis ⁊ dissolutio caloris: ⁊ ꝓprie cū nō fuerit ibi aliquod retinens naturale: quedā operantur in ipsum cū informatione. Sȝ lac: ⁊ eius generatio iā est scitū. Et apparet erroꝛ empedoclis: qm̄ credit ꝙ lac generabatur in. 8. ⁊ nono. Et p̄mo est sanies i exitu: ⁊ postea fit lac: ⁊ tunc sanies vel virus innaturale ⁊ lac naturale. Et scias ꝙ multuȝ longe vite est aial sanguineum: ⁊ in sanguineis post elephantē homo est lōgioris vite. Et opus est vt termini eēnt positi in specie: nō gratia materie solius: sȝ causa sue receptionis est impressio a stellis: donec sit vita cōcordans cū reuolutione alicuius stelle: aut multaꝝ stellarū: ⁊ quedā sunt maioris vite: ⁊ quedā minoris: ⁊ tūc primus terminus est dies cū sua nocte: deinde qḋ nō cito festinet: ⁊ est vnus termin⁹ quē ꝑtransit luna in quarta sui circuli: deinde mēsis: ⁊ est vnus circulus qui cōplet̄ in lunā ⁊ solē: deinde annus planetaꝝ diuisi annus suaꝝ mediaꝝ coniunctionū ⁊ reuersionū ad eas figuras: in quib⁹ fuerunt: ⁊ iste coniunctiones faciunt ad augmentū in naturaliū: ⁊ ad diminutionē innaturaliū.

¶ Incipit liber. XIX. De habitudinibus hominū.

T huius est vna determinatio pueri: vtrū sufflet ⁊ sentiat vigilet: aut est sicut vegetabile. Et dico ꝙ non vigilat: qm̄ non operantur sui sensus: ⁊ neq̄ȝ motū habet voluntariuȝ: ⁊ qui est vigilans accidit qḋ operatur cum suis sensibus: ⁊ quidam sunt dormientes quibus accidit ꝙ vident aliquē ⁊ surgunt ⁊ ambulāt: nisi qꝛ non est nisi cū complemento operationis anime: sed alij sensus tunc sunt operantes: sed in eo est vnus sensus ⁊ vnus motus. q. confusus. Et cū hoc etiam nō erit vigilans: licȝ dicatur esse ambulans. Sed habilis ad maiorē expergefactionē: ⁊ tūc qn̄o erit ꝙ vetabunt̄ in ea sensus radicales: ⁊ non est adhuc sicut arbores: qm̄ in eis nō est principium sensus radicalis: tunc remansit vt inquiram⁹ vtrum esset dormiens: ⁊ fortasse nō debet dici ꝙ sit dormiens: nisi istud qḋ habet viā vt sit vigilans. Et tunc videtur ꝙ ista dormitio sit sicut in letargicis: ⁊ erit natura pueri: vt exigat somnū sicut cū parit ipsum mater statim fiet: ⁊ erit oꝑatio virtutis operans in ipso suū opus postq̄ȝ puer plus primo ridet in somno: ⁊ in hoc accidit cā glaucoꝛum oculoꝝ ⁊ nigroꝝ oculoꝝ: ⁊ tunc dico ꝙ glaucedo accidit: aut ꝓpter naturā tunicaꝝ: aut ꝓpter naturā humiditatū. Et causa in humiditatib⁹ est: qm̄ si fuerint clare ⁊ fuerint posite ꝓpe extra: ⁊ erit cristallinus multe q̄ntitatis: ⁊ albugineus modicū: inquantū autē erit modicū erit oculus glaucus. nisi aliquod acciderit contrariū a tunica: ⁊ si fuerint humiditates obscure ⁊ cristallinus paucus ⁊ albugineus multus: ita ꝙ facit obscuritatē: sicut facit aqua que est multū profunda que submergit ⁊ cooperit res: aut si fuerit cristallinus profundus erit oculus niger: ⁊ cū in tunicis est in vuea: ⁊ tūc illa si fuerit nigra erit oculus niger: ⁊ si fuerit varia vel glauca erit oculus varius vel glaucus: ⁊ vuea glaucescit vel variat̄: qm̄ in ipsa non est digestio: sicut est in vegetabilibus: qḋ statim cū nascitur non habebit rectū coloreȝ. Sed tendet coloꝛ eius ad albedinē. Deinde ꝓpter digestionē viresćit: ⁊ ꝓpter istaȝ cām erūt oculi pueroꝝ glauci: ⁊ ista glaucitas erit ꝓpter humiditatē cōpletā: aut erit ꝓpter dissolutionē humiditatis quā sequit̄ iunctura si fuerit bene digesta: sicut in vegetabili: qm̄ cū intēdit dissoluere suā humiditatē incipit albescere: ⁊ ita glaucitas est ꝓpter siccitatē vincenteȝ. Et infirmi hn̄t oculos q̄si glaucos: ⁊ silr̄ senes hac eadeȝ cā: qm̄ in sensib⁹ multiplicat̄ humiditas extranea: ⁊ dissoluit̄ nālis: ⁊ glaucites siue varietas q̄dā est nālis: ⁊ q̄dam accitalis. Et escheb el cōtingit ex causis nigredinis ⁊ fere glauca: ⁊ apponit̄ q̄si res media iter ea: ⁊ si eēt eschel igneus sicut putat Empedocles eēt oculus glaucus ifirmus: īpeditus: qm̄ amisisset aquā que est p̄n^m visus. Et vna ꝓpter nigredinis in oculis diminuit visuȝ in oculis respcu glaucoꝝ quoꝛūdā qn̄ glaucitas nō accidit ꝑ aliquā occasionē. Et cā in hoc: qm̄ nigredo q̄ erit ꝑ cām albuginei humoris vetat transitū coloꝝ: qm̄ vetat trāslucentiā ⁊ impressiones: ⁊ silr̄ ille qui erit ꝑ obscuritateȝ humiditatis abundātis: tūc ille humiditates si fuerint multe nō erūt obediētes mutationib⁹ in visu: neq̄ȝ in exitu visus in anteriorib⁹ exitu sensibili. Et qn̄ fuerit oculus glauc⁹ ꝑ paucitatē humiditatis albuginee videbit plus de nocte ⁊ in tenebris q̄ȝ in die: ꝑ h̄ ꝙ ꝯtingit lumē moueri sup mān paucā cū fortitudine magna: ⁊ tūc vetabit illā videre res manifeste: sicut est pigritia ad vidēdū qḋ est in tenebris post lumē: sicut nigrū ꝓpter multitudinē hūiditatis erit suū videre de nocte minus: qm̄ indiget illud diligēti inspectione: ⁊ motu māe adextra: ⁊ mā mlta erit min⁹ obediēs q̄ȝ pauca: sȝ nigredo que erit ꝓpter tunicā adunat visuȝ fortius. Et hō est fortioꝛ oībus aialib⁹ in colorib⁹ oculoꝝ: ⁊ in equis etiā erit coloꝛ glaucus oculoꝝ: ⁊ etiā alius coloꝛ in alio oculo. Et scias ꝙ acumē visus est scḋȝ duos modos. Et vnus illoꝝ est secundū assertionē rei s remotis. Et secūdus scḋm fortitudinē discretionis rei visē ⁊ forte diuersabunt̄ iste virtutes: ⁊ acutioꝛ p^a sua cā est qḋ nō hȝ humiditatē: vt sit magis angustū: ⁊ nō faciet ei cōtrarietatē luminis obuiātis sup suas oēs partes: sȝ venit ad res visas cū q̄titate tenoris ⁊ rectitudinis circūdantis: ⁊ tunc oēs nāe oculi erunt nō passiue: neq̄ȝ cōfuse: ⁊ qn̄ fuerit motus visus ad partē rei sensate mouebitur a suo loco ad fixionē super rem. Deinde reuertitur ab illo motu

ꝑpter laborē ꝛ inquietationē luminis: ꝛ scias ꝙ cū oculus figitur sup aliqd mouet̃ motu ad exterius cū magno desiderio circūdanti rem appositā sibi vt compleat̃ suus visus operatione ꝓpria. Et tunc si exierit ꝓpe rē visaꝫ in aere: ꝛ via fuerit parua cadet.q.in debilitationē ꝛ timorē debelsecb: ꝛ oculi ꝓfundi sunt parue speculationis illius qđ remotū est ab illo: sed causa discretiōis est claritas humiditatis: ꝛ sua subtilitas: ꝛ sic auditus ꝛ olfatus: qm̄ cōprehensio rei remote est per discretionē ꝛ distinctionē: ꝛ simile illud qđ fuerit habens vias olfatus magis lōgas melius olfaciet: ꝛ melius venabit̃ sicut canes generosi. Et etiā inter ista occurrit questio de lenitate ꝛ asperitate capilloꝝ ꝛ grossitie ꝛ subtilitate ꝛ albedine ꝛ nigredine: ꝛ causa in hoc est sicut scis: qm̄ capilli generant̃ ex vapore qui est sicut fumus: ꝛ est.q.piramis in poris: ꝛ tunc coagulant̃: ꝛ tūc erit sua mā nālis eis fumosa: ꝛ erit instrumentū porus: ꝛ sunt sicut foramina: ꝛ ista supfluitas fumosa si fuerit spissa erunt spissi pili: ꝛ si fuerit subtilis erūt pili subtiles: ꝛ qm̄ fuerit cutis spissa supfluitas spissa: ꝛ erit vnus pilus ꝓpinquus alij: ꝛ erunt foramina nō incarnata: ꝛ cōstricta: ꝛ nō cū altero: sed ampliata erit ampliatione foraminū cutis sicce: ꝛ erit hoc etiā ꝓpter spissitudinis causaꝫ. Sed crispitudo erit nō ꝓpter mām: sed qm̄ pori sui erūt tortuosi quousqꝫ accidit foraminib' capilloꝝ id qđ accidit ex eis a calore: qm̄ si calor operaret̃ i capillos faceret illos crispos: ꝛ iā erit ꝓpter diuersionē motū fumi ꝓpter quā coagulant̃ capilli: ꝛ iā erunt ꝓpter tortuositatē foraminū: ꝛ tunc formabit̃ eis figura secundū figurā foraminū: ꝛ incrispabit̃. Et planities capilloꝝ est ꝓpter ꝯtraria huic: ꝛ nigredo capilloꝝ est ꝓpter caloris acuitatē: ꝛ canities ꝓpter cruditatē: ꝛ qui est ruffus ꝓpter equalitateꝫ: ꝛ fortasse erit nigredo ꝛ crispitudo cā impssionis aeris extrinseci: ꝛ tunc incrispabunt̃ capilli: ꝛ fient vt piper: ꝛ inde mutat̃ totū hoc in regionibus ꝛ ciuitatib': ꝛ cā in hoc erit ꝓpter cām humidā: ꝛ nō calidaꝫ neqꝫ viscosam vnctuosaꝫ: ꝛ tunc mittent̃ ꝛ generabunt̃ capilli ex illa nāliter: ꝛ iā erit etiā illud ꝓpter siccitatē: ꝛ que accipiet capillos ꝛ auferet ab eis suā humiditatē, ꝛ pinguedineꝫ ꝓpter quas facti sunt nigri capilli: ꝛ fiūt tūc.q.calx: ꝛ hoc est sic contingit infirmitatib': ꝛ tūc qm̄ meditabunt̃ conualescēti reuertent̃ in suū colorē: qm̄ trahunt̃ tunc ex mā bona. Sed senex nō hꝫ fiduciā alicuius māe: qm̄ iā hꝫ caloreꝫ confractū: sed caluus hꝫ caluitieꝫ: qm̄ desiccat̃ medulla. Et incipit ante: qm̄ illud vas est magis amplū: ꝛ sua mā est magis humida: ꝛ citi' recipit desiccationē: qm̄ est magis raꝝ: ꝛ tunc ꝓpter calorē nālē fortē in illo diminuit̃ ꝛ constringit̃ in se: ꝛ contrahit̃ ab osse: ꝛ tunc nō accipit ab illo osse materiā fumosaꝫ que indigeat rememoratione: ꝛ adhuc: qm̄ sunt pori rari: ꝛ dissoluit̃ ab eis q̄titas fumosa. Sed mulierib' est nā magis humida: ꝛ sue cutes magis humide: ꝛ sui pori sunt pori magis angusti: ꝛ castrati assimilant̃ eis: ꝛ nō fiunt calui: ꝛ plures capilli prius sunt ruffi: ꝛ post albicant: ꝛ qui est ruffus citius fit canus: qm̄ est ꝓpinquior albedini: ꝛ caro indiuidui nigra est saporosior: oībus alijs carnibus eiusdē speciei cū fuerit albe: qm̄ est magis digesta: ꝛ caro etiā que tēdit ad varietatē saporosior est: ꝛ magis digesta carne que tendit ad albedinē: ꝛ capilli in alijs ab hoie sequunt̃ cutim illius aīalis: ꝛ tūc sunt nigri supra cutim nigrā: ꝛ albi supra cutim albā. Sꝫ in causa grauitatis vocis ꝛ sui acuminis: ꝛ fortitudinis: ꝛ alte: ꝛ remisse vocis scias ꝙ grauitas vocis accidit ꝓpter fortitudinē emittentis: ꝛ iā etiā contingit ꝓpter debilitatē: ꝛ illud est: qm̄ pigrescit instrumētū vocis aīalis ad diuidendū aera: ꝛ ad mouendum ipsum: ꝛ mouerit ipsum qđ mouet cum tarditate erit grauis aliquantulum cum debilitate: sicut sunt voces vitulorum. Et voces vaccaꝝ sunt grauiores q̄ꝫ voces thaurorum: ꝛ sic quādo trachea fuerit impleta cum catarris humidis: tunc si partem dimiserit ꝛ portauerit aera: ꝛ acceperit ex ea modicuꝫ: aut si in operta fuerit in ea operatione forti erit vox acuta ꝓpter debilitatem: ꝛ propter hoc acuuntur voces senum ꝛ conualescentium. Sed quādo fuerit instrumentū vigorosum in mouendo aerē multū erit vox grauis ꝓpter fortitudinem. Sed de dentiū vtilitatibus iā scis ex alio loco.

¶ Explicit liber de aīalib' Auic. Decimusnonus ꝛ vltīus.

Liber Auicenne. In primis et secundis substantijs: et de fluxu entis. Capitulum. I.

Rincipiū pncipiorum glorio-sus deus cuius entitas est ineffabilis: vnitas indiuisibilis: vt sit permanens ostēdat apud plurium infinitas: et intelligamus cognoscētes hoc quod nō est in ipso pluralitas aliquo modorum: sed ipse est princeps et principiū pluralitatis ois. Et significatio primi est: quod causam primā sequit intellectus quē sequit loquela: et ois vnitas diuisibilis non excusabitur quin ipsa desinat in terminos. Est igitur prima vnitas pura simplicitas et simplex puritas: et est id in quo est et id qd est: quoniam inuenit liber ab omni adiacentia et multitudine: per quā: et in qua est omne esse. Et ois vnitas habens fixionē: et qd est et si est habens fixionē in ea et nihil ita est qd fuit vel erit a prīria istius. Propter qd nō elōgatur a nobis intentio: in qua cōicamus: in qua quicquid est id est: quia est vbi designatū. Si n. est primo esse esse inferius habens fixionē: vt qd est: ideo fit: quia a primo est: tūc ois vnitas non pura in prima pura vnitate est fixa: vt qd vnū est: id fit: quia ab vno primo est: et si intrinseca: quoniam denominatione et vnitate sui principij vnūquodque vnū dicet: sed esse primū et eius vnitas est eadem vna et eadē. Liquet itaque quod hec vnitas est causa esse ois entis: et hec est illa vnitas quā primo accepimus extrisecus denoiantes ens inferius ab ea in reductione esse vniuersi entis. Redeamus aūt ad id qd processit: vt cōtinuemus ei id qd intēdimus: et est quod in primo oia sunt per esse in sapiētia: et oia sunt per ordinē: et in amore vtrorūque oia sunt per esse secundum vocationē: vt quoniam ex deo facta sunt ad nihilū oino redire nō possunt: sic quod maneat esse in causis quod corrūpit in effectibus. Hoc aūt planū erit per hoc qd post dicemus. Sapientia primus neque diminuta est neque cōpleta est: sed super cōpleta: et disponēs oia in ipsa: tūc non fiet: quoniam principalia oium rerum exempla apud illā sunt quā greci appellant ideā: vt cū ipsa nō varietur modo aliquo: sed stent exempla apud illam: neque pertrāseat aliquid ordinatū: qd est: quoniam exemplaria rerum non sunt ipse res. Dicente Dionysio quod cognitio eorum que sunt ea que sunt nō est. Et hoc est qd apparet in verbo autētico abbreuiato: et est attendendū archa in arte et archa in opere. Archa in opere nō est vita: archa in arte est vita. Similiter solē et lunā quos vides sunt in arte prima. Foris aūt corpora: in arte aūt vita et artifice: quoniam quecūque facta sunt in ipso vita sunt: et hec est radix intētiōis nostre que est quod nō pertransit in scia diuina aliquid qd si rerum exēpla stent: et sciantur particularia in illis scia digniore. Tūc quoniam scia hec est exquisita: et hoc non est nisi per causam: sicut sciunt res in primis exemplis sicut causata in causis primis: sunt igit exēpla prima esse rerum primaria: et stant exempla: stant et cause statione que nō fuit initiabilis neque aliquo mō terminabili.

Quid est deus

Quot modis oia sunt in deo. Principalia oium rerum exemplaria (que ydee dicuntur) in deo sunt.

Aliud est esse arche in arte vel artifice: et aliud est esse eius dem in opere.

Capitulum. II. qualiter que in sapientia sunt: sunt cause oium: et he sunt coeterne ex processione illarum in causas.

Et sequitur quod in istis causis sciatur causatū in principio qd in subā permanet. Scia autē hec eo quod superexcedit scias superexcellētis veritatis: est cognitio vt sciat naturaliter scia iā tacta nō per modū causati: sed per modū cause. Sunt n. causata in causis per modū nobiliorē per quē nō sunt apud illa principiū essendi. Dicemus ergo quod illa que facta sunt deo coeterna sunt: nō oino: deo tamen coeterna quidē: quia nūquam fuit sapiētia sine primordialibus rerum causis in se factis. Quia aūt nō oino coeterna: certificantur in hoc cause hec: quia cause rerum prime propter infinitā sui diffusionē et incōprehensibilē altitudinē: et ineffabilis puritatis excellētiā nullo percipiunt intellectu: excepto eo qui eas in principio formauit. Ex effectibus aūt illarum hoc est ex processionibus in formas intelligibiles cognoscit solū mō: quia sunt: nō aūt quid sunt. Et sic principales tunc in ea quorum sunt cause puenīut: et principiū i. sapiētiā (in qua condita sunt) nō relinquūt: et (vt ita dicam) in seipsis manēt tenebris excellentie sue abscōdite: in effectibus suis veluti in quādā lucē prolate cognitioni nō cessant apparere. Uides igit qualiter intellectus nō prius quam et in memoriā et in cognitionē veniat non irrōnabiliter dicitur nō esse. Est enim per se inuisibilia. Quā aūt in cognitiones venerit: et ex quibusdā fantasijs formā acceperit: nō immerito dicitur esse: hac similitudine (Quāuis a diuina nā remota sit) dici posse arbitror quō ipsa nā diuina dum oia causat: et a nullo causare sciatur in oibus (que ab illa sunt) causat quodā modo mirabili: informat. n. fantasia intellectū qui per se informis est: et sic diuina nā (que per se exīns superat oēm intellectū) in his que per eam: et in ea facta sunt: recte dicitur causari: vt sit in eis sine intellectu: vt solūmodo sint intelligibilia: siue solūmodo sensibilia ab his qui eā recto studio ingrant cognoscat. Redeamus igit ad id in quo fuimus: dicentes quod ea que facta sunt principio coeterna nō oino sunt. In hoc aūt coeterna: quod principiū nūquam fuit sine causis primis. In hoc aūt non coeterna: quod factori suo coeterna non intelligimus: et precedit factor ea que sunt facta per eum: sed que coeterna sūt oino: coessentialia sunt vt nullū sine altero manere possit. Factor aūt et factū coeterna nō sunt: quia coessentialia nō sunt. Cogunt aūt semper esse relatiua et simul esse: factor sine facto esse non pōt: et factū sine factore nō est factum: qd est: si factor et factū coeterna nō sunt per rōnē: tamen cause et causati coeterna oino esse nō desinunt. Et iterum ois creatura incipit esse: quoniam erat quando nō erat. Nō est aūt vere eternitatis mō quodā incipere esse: nō igit vere eternitati ois creatura coeterna est: et hoc est in cuius operatione anhelauimus. Sed quid est qd erat quādo nō erat creatura? Dicimus quod intentio huius sermonis est: quod ipsa erat in causa quando non erat in effectu. Et nō lateat te: quod in itentione sermonis presentis conueniāt accidentia cū alijs. Sunt. n. et ipsa in causis primis: qd si fuerit recepta intentio iā designata cum ampliatiōe quā innuimus: tunc verificabit apud recipientes intentio que fuit quando nō fuit tempus: vt ipsa recipiat lumen in eo qui iā recipit illum.

Cause prime ex effectibus suis cognoscunt: quia sunt. Nō aūt quid sint.

Completa declaratione illius quod facta sunt deo aliquo modo coeterna.

Que facta sunt aliquo mō sunt deo coeterna.

Capitulum. III. de perfectione causarum et scia: et qualiter primordiales cause perficiunt in sapientia in qua sunt: et quod oēs forme sunt informes et imperfecte: nisi cum perficiunt: et qualiter cause sciunt sua causata et causant ea in illa.

Nunciemus aūt iterato qd processit: vt adijciamus ei aliquid: et est. Primordiales cause rerum in sapiētia prima facte sunt: et nullo modo perfectū appetūt excepto illo immutabili in quo perfecta est forma: in qua cause formate sunt. Conuerse. n. ad hanc cōuersione stabili formant: vt formatorē suā deserant nunquam: et hec est formatio forme vlis: ad quā nisi cōuertant singula sunt informia. Nō enim sufficeret ex genere essentiali qd in exēplū diffiniuit consistere: nisi ad hanc formā sapientialē formā itellectualis conuersa perficiat. Et quia accepisti quod que facta sunt in ipsa sapientia facta sunt: tunc nō licet tibi dubitare an que facta sunt in ipsa sapientia sint. Sed scias quod facta sunt in ipsa nō solū sapientia esse. Sed rerum quoniam sunt

principia noticiam nõ causare. Incõueniẽs.n.est in diuina sapiẽtia aliqd incipiens eẽ: hec est intẽtio: qm̃ excidat ois ratio pbata. Et iõ in tenebris sue felicitatis abscondita non apparebit. ¶ Non aũt elõget a te itentio q̃ fixa est in his que pcesserũt: ⁊ est q᷑ pmas causas nõ tm̃ cãri sed pp sui excellẽtiã causare dicimus. eap aũt excellẽtia non est h̃. vt a nulla cã superiore sint: est.n. vna ⁊ eadem causa oium: per quã ⁊ in qua ⁊ ex qua rep oiuz cãe occasionales facte sunt pmitus. Iõ pfert oib᷒ superaltans ⁊ superexcellens singula. ¶ Necessariuz est ⁊ tibi in his q̃ diximus qm̃ subijcit res sermoni: ⁊ qm̃ subijcit sermo rei: vt itelligas qd est qd exigit q̃nq3 intentio supra priora p se: ⁊ q̃nq3 supra illa per modũ per quem licet sepius inferiore esse: ⁊ modis alijs quos subintelligimus.

¶ Capim. IIII. De pmũ creatuz est intelligẽtia: ⁊ qũo ipsa intelligat causas in suis theophanijs: ⁊ qualiter exeũt ab ea: quibus illa dat suum regnum.

ACcedamus ad pronũciandũ pnunciationez ampliorez q̃3 id qd precessit de pcessione cãrum pmap intelligibilium. ¶ Dicamus ergo q᷑ ordine incõprehensibili omni itellectui diuina puidẽtia oia ex nõ exñtib᷒ in esse pduxit. vnde q̃dã3 ẽntiali dignitate alia alijs pferunt. Ita q᷑ ea que circa vlez cã3 oium. pxime (.i. nulla supiore creatura interposita) creduntur ⁊ itelligit esse: pncipalissime vlitatis ɔdite. vl ɔditiõe. creduntur ⁊ predicant. Deide alia ex alijs a sũmo vsq3 ad deorsum: hoc ẽ ab initio itellectualis creature vsq3 ad infimũ oiuz: qd est corp᷒. ¶ Prima igit creaturap ẽ intellectualis: ⁊ est itelligẽtia de qua est sermo apd phm in libro meta. ⁊ est oib᷒ creaturis melior ⁊ sapiẽtior: qm̃ ipsa oiuz (q̃ post se sunt) causas videt. ¶ Uerũtamẽ modus p quẽ nos verificabimus: est vt cũ cã pma ab oibus que post se sũt remota sit: tũc rõnes oium q̃ in ea imutabilr sunt: ab oib᷒ (quop rõnes sunt) remote sunt: in angelicis vero itellib᷒ eap rationũ quasdã3 theophanias esse (hoc est intellectualis nãe q̃sdã diuinas apparitiones) nõ ipsa pricipalia rep exẽpla: nõ lõge a veritate eẽ credimus: ⁊ he theophanie sunt creature q̃dã cognitio añ generationẽ oium inferiop: sed non in se: sed cause primarie sunt cãe in seipsis: apparitiões aũt he nõ sunt cãe i seipsis. sed in alijs. Nos ergo noscũt pmo in deo: deinde in seipsis iferioris creature causas vident: ita q᷑ vnaqueq3 intelligẽtia inferiop se: rõnes siue diffões contineat: q̃bus desiderat ⁊ cogit prebere ministeriũ. ¶ Et seqt hoc aliud. s. q᷑ ois intelligentia est locus rõnis: siue diffõnis quã ɔtinet: ⁊ si est locus diffinitionis quã ɔtinet: tũc non aduersabit illi qn sit locus diffiniti: ⁊ hic est modus quo peruenit ad hoc q᷑ nõ depressus phantasijs itellectus ẽ locus spẽp: ⁊ tũc cuz est locus spẽp est locus generis per modum per quez genus est in spẽ: ⁊ non per modũ aliũ: qr non per modũ generis absoluti ⁊ sepati ab illa. ¶ Et si quesieris an aius hũanus adhuc depressus phantasijs possit inferiop se causas cãtas ɔprehendere. ¶ Si pure vixerit non elongabit a veritate fm iudicium nostrum. ¶ Redeamus ad id in quo fuimus: dicẽtes q᷑ eop que creata sunt: q̃dam descẽdũt a q̃busdam: est enĩ inferiorũ (quib᷒ debet regnũ veniens a supiorib᷒: ⁊ descendũt ex illis) vt sic icipiãt eẽ ex tẽpore: quop ortũ precessit tps: ⁊ specificamus hoc per illud: ⁊ est q᷑ intelligẽtia pma creaturap est locus cãrũ pmi celi: qm̃ dz regnum suũ illi: ⁊ propter hoc descẽdũt ex illa cãe illi᷒. ¶ Uep opz itentionẽ hanc certificari apud te. ¶ Igit scias q᷑ oẽ cãtũ pmum pmo est in deo: deide in seipso: deinde in effectib᷒ suis videt cãs: visio aũt ibi intellis cãrũ itelligibilia: sunt ipse intelligẽtie: hoc aũt est qd iã pz tibi ex pcedentib᷒ vbis autẽticis. Intelligit itaq3 intelligẽtia seipsam vt cãs itelligat in effectib᷒: ⁊ appareant ei in illis: sed nõ appent cãe in effectib᷒ suis: nisi postq̃3 pcesserũt ex itelligẽtia itelligente eas in seipsa. Igit itelligentia itelligit seipaz vt exirent ab illa ea: sup que tradit suũ regimẽ: ⁊ h̃ est regimen post pmũ nobilius. ¶ Et postq̃3 ab intellia descẽdũt cãe multe. tũc sciendũ q᷑ duo inuenimus in illa duz intellit. vnũ est q᷑ ipsa est possibilis in seipsa: aliud est q᷑ hz nãm intellectualẽ in seipsa: ex quo fit vt ex ea cãe descendant fm diuersos modos: pp varias rões quas inuenimus in illa: licz nõ descendãt ex ea descensu ɔsiderato per rões ⁊ modos hos: nisi per h̃ qd itelligit eas in seipa: ⁊ hoc est qd diximus. ¶ Prima aũt duap cãrũ que exit ab illa ẽ forma celi vltimi: ⁊ hec est aia ei᷒ a qua est motus aialis proximo: ⁊ si nõ primo. q̃ nõ intelligit bonitatem: tũc ipa non exit a cãto pmo per modũ hũc: nisi per nãm itellibilem que inest illi. Cã aũt scda duap exiens ab eodẽ pmo est corporeitas. q̃ est inuẽta in totalitate celi vltimi: ⁊ hec ɔstituit cũ appẽdicijs ei᷒ mãz p᷒s. vñ ipa mã p᷒ i seipsa ẽ resolubil: ⁊ i seipa ẽ polis: ⁊ qr corporeitas seqt itelligentiam per modũ hũc: tũc hoc nõ est nisi pp nãm itelligentie essendi possibile. Ia3 aũt habes q᷑ ex pmo creato descendũt multa per hoc q᷑ itelligit se: sed non descendunt ab illo per modos diuersos (vt accepisti) nisi per duo: p rõnẽ. s. possibilitatis ⁊ nãe itellectualis q̃ reperim᷒ i illo: ⁊ ex eo q᷑ descendũt ex intellia ɔiũctiz hec duo. via quã declarauim᷒. ¶ Tũc implicite precessit apd te itellectio quã nõ licz tibi occultari: ⁊ est q᷑ ex itellia pma per hoc qd itelligit: ⁊ per h̃ qd est possibile in seipsa: pcedit sphera pma cũ suis partib᷒: mã. s. ⁊ forma. Iã non latet te hoc qd enũciaui d pcessu duplicis cause pmi celi a cãto pmo. Et nosti itep q᷑ si itellia videt pmũ: tũc videt in eo intelligentiã q̃ est regens post illã in ordie: ⁊ vltra ea3 post se: ppter intellim ordinis q est in illa: ⁊ iõ seqtur eã esse alterius intelligentie inferioris illa. ¶ Signat autez hoc nobis sermo breuior in meta. Ubi sub omni itelligẽtia signant tria in esse: vsq3 quo perueniat ad intellia3 agentem que est agens in animas nostras.

Sequitur vt aperiamus id in quo pertrãsiuim᷒: qd est q᷑ i materia specialitatũ quarundam sit ɔpositio: vtimur ergo in pncipio sermone autẽtico quẽ inuenimus in libro de imagine: ⁊ est q᷑ omnem materiaz ex q̃busdaz qualitatibus cõsistere inuenimus: quib᷒ si nudata fuerit cũ nulla rõne per seipsam comprehendet: vnaqueq3 autẽ spẽs qualitatis rõne a subiecto separatur: vides igit qualiter sermo iste ostẽdit mãm eẽ resolubilem. ¶ p. si intelligibilis color: itelligibilis ⁊ soliditas ⁊ ɔtinuitas: ⁊ q̃cũq3 specialitatũ corporaliũ. Uop aũt vnũqdq3 si sublatuz fuerit subito ois ratio corporis simul soluit: ɔsequens erit quop absentiã solutiõis corporis cãm inuenimus: hop ɔcursum mãlem mãm cãre: vt in mã visibili: ea que per se sunt abscõdita (euacuatis sue excellentie tenebris) nobis appareãt. ¶ Magnificus vero hop. alr phop. nõ aliud rez variabilẽ itellexit nisi corpus mãle: qd ex ɔcursu eap rep que vere sũt (vt ipse ait) ɔstituit: ⁊ dũ in ipso cõsiderat mutabilitatẽ q̃dã3 pati necesse est. ¶ Et hec est intẽtio de mã quaz approbabat Diony. qui in libro de diuinis sermonib᷒ siue nomib᷒: nõ aliud variabilẽ rez intellexit q̃3 spẽi ⁊ forme participationẽ. sine q̃b᷒ ipsa informis est mã ⁊ in nullo itelligi potest. ¶ Postulamus vt tu non turberis in illo qd sequit: qr per illd patebit euidẽtius qd dixim᷒: ⁊ est: si ex qualitatib᷒ q̃titatib᷒ ceterisq3 accidẽtib᷒ sibi copulatis mã cõposita est: tũc ⁊ ipsa imutabilis est: na3 sicut de

Quo oia ex n ẽntib᷒ diuina puidẽtia scã sũt. ⁊ quo ordie.

In intellectib᷒ angelicis n si pncipalia rerũ exẽpla: s3 q̃dã theophanie.

Intellia ẽ loc᷒ rõnis ⁊ spẽp.

Dubiũ

Solutio.

Quo ab itellia p᷒ creaturarũ: descendunt cãe pmi celi.

Que sũt ille cãe pmi celi q̃ exeũt ab itellia p᷒ creaturap p hoc q᷑ itelligit se.

Ois mã ex q̃busdã q̃litatib᷒ ɔsistit: q̃b᷒ si carendet nõ cõprehẽdit.

Uep si mã est ɔposita ex accidẽtib᷒ sibi copulat. et ipsa imutabil est.

causis intelligim⁹:ita ⁊ de effectib⁹:q̃litatē vero ⁊ q̃ntitatem videm⁹ solo intellectu. Quō ergo mām ab illis longe distantem ɔstituit. ¶ Hec est via quā dimittes:qm̄ finis suus i quē ducit est vanitas. ¶ Et aduerte sine his qđ itelligis post spoliationē forme ⁊ formaꝝ. vel iforme. dicas mām:siue informitatē:quā fm̄ Diony. nō negabis (vt arbitror) nisi solo itellectu capi posse. ¶ Formas āt ⁊ spēm ⁊ ornatū (quoꝝ participatio hac in mā cōnectit) putasne aliter ꝙ̄ mētis ituitu considerari:nō. ¶ Nōne itaq; vides ɋ ex incorporeis:mutabili.s.iformitate:formaꝝ qdez capaci:⁊ ipsa cū forma incorporea:qdem vnū corpus cōpositū creari:vel iā si ponas ɋ nudo itellectui relinqtur formis spoliatis mām eē:seqtur idem tuā institutionē: ɋ.s.ex informi mā ⁊ forma corp⁹ sensibile efficiť ⁊ subz creatur. ¶ Fateberis itaq; corpora in icorporea posse resolui:q̄ mirabili armonia corp⁹ cōstituūt:ita vt nālem sui statū in ipso nō amittant itrinsecū. In luce ⁊ corpore vmbra nasciť. Neq;.n.corp⁹ in vmbraz mutať. vmbra vō duz dissoluiť in cās has redire intellr. ¶ Et iteꝝ si corpore solubili imutabilis eēt:nullaq; rōne solubilis subesset:nulla quoq; rōne penit⁹ dissolueretť. Jam vero soluiť:igiť qđ subest solubile est. Hoc aūt nō ē aliđ ꝙ̄ mā. Non igiť ipa dissolubilis. ¶ Et hoc est qđ facit nos debere dicere particularia corporalia eē. Genera aūt et spēs nō soluunť. Sed poti⁹ subsunt ⁊ ꝑmanēt:qđ oibus eis nō est vnū idiuiduū:⁊ subest superexcellēs yle qđ solui nequeat ⁊ destrui. ¶ Ipsa quoq; accñtia in mā sua imutabili ꝑmanent:qm̄ subest illis indiuiduū in quo nāliter oia vnū subsistūt. ¶ Nec iā latebit vos a quo trāslatione ɔueniente necessitas ⁊ ꝑmanentia venerūt super ea q̄ nobis insolubilia significauimus:qm̄ per hoc periť difficultas ꝓpositionū vlīuz in eo ɋ sunt necessarie:h̄ ē difficultas necessitatis eaꝝ:q̄ ꝓpōnes accepte in demonstratione sunt. ¶ Placuit nobis vt adycerem⁹ p̄ntib⁹ intentiōib⁹ demōstrationē illā quā repim⁹. vel repetim⁹. in libro metaphyce. ⁊ est ɋ forma non h̄z esse nisi in yle. Cā aūt hui⁹ est:ɋ ipsa dat eē yle:vel ɋ ipsa est in yle: sicut h̄

Forᵃ n̄ h̄z eē nisi in yle.

ɋ cā nō est nisi cū cāto:nō ɋ cā sit illi cā essendi cāto. sed ɋ cū fuit cā in effectu. seqtur ex ea esse cātū:⁊ est cū ea. similr cū forma habuerit eē. seqtur ex hoc vt cōstituat aliquid qđ adiūgiť sue essentie:⁊ id qđ constituit est res i effectu:⁊ dat illi esse. ¶ Ecce ꝙ̄ aperte v̄bis his ⁊ priorib⁹ verbis auctēticis absoluimus nos ab eo qđ sup̄⁹ dixim⁹:vt sciať per hoc in logycis mām cū est i effectu subyci p̄dicamētl vt ɔponanť ei. Eandez aūt cōsideratā cū causis p̄dicari cū illis:eo ɋ est in illis per moduz caꝝ:non ꝑ modū mālez:⁊ tūc ɔtinget ipsaz p̄dicari in genere ꝑ modū generis ⁊ in spē per modū spālem. vt fm̄ esse suum in causis sit p̄dica^m ɋ fm̄ eē māle subyciť ei. ¶ In his certificaberis ɋ mā est per formaz ⁊ qualr hoc est:⁊ ɋ forma non est per materiam nisi fortassis fm̄ accidens. qm̄ forma non est in effectu:nisi cum ea.

[illegible]ī vt ī effectu subyciť aliōr̄z ɔside rata cū cāis p̄dicatur cū eis.

Forᵃ est per māz ꝑ accñs. mā aūt ē per formā aīr.

Postq̄ autē hoc precessit redibimus ad cāˢ p̄mū:vt ex radicib⁹ datis ⁊ dandis faciamus te latius cognoscere cātū p̄mū. ¶ Scias igiť ɋ int^o aliquando sumitur de re que est:sicut ɔtingit ɋ nos aliquando sumimus de celo per ɔsiderationē ei⁹:⁊ fm̄ formā ei⁹ intellectiuam:⁊ quandoq; forma intellecta nō sumiť de his que sunt:sicut oīno itelligim⁹ formā artificialem quā adinuenimus. ¶ Et deīde forma itellectiua mouet membra ad hoc vt sint in opere. nō quia fuerit ipsa deinde nos intelligam⁹:sed q₂ intelligim⁹ fuit ipsa. ¶ Talis aūt est cōparatio ois qđ est ad p̄mū:qui itelligit suā essentiā:⁊ id qđ facit:debet esse cū sua eētia:⁊ ipse scit q̄uo bonitas est i omni qđ est. Seqtur ergo for

Sicut artificialia cāť ab itellu artificis:ita oia entia cāť a scia dei.

mam suā forma eoꝝ que sunt intellecta apud eū fz ordinem quē intelligit. Uerūtamē nō seqtur eaz: quēadmoduz lux seqtur luciduz ⁊ calefactio calidus. ¶ Et hec est cōparatio quā inuenies inter omne qđ est ex cāto p̄mo ⁊ ipm. vnde inter cāta est suo causanti magis simile. sua.n. operatio ⁊ scia que est de iferiorib⁹ accedit sup essentiam suā:ita ɋ intelligentia ei⁹ non perficiť in aliquo ɋ fit ex eo:⁊ ꝓpter hoc cātū p̄mū est vle scdm:⁊ nō recipit ei⁹ scientia diminutionē:qm̄ scit illud qđ est ex eo per modum sui:⁊ non per modū rei scite. ¶ Studeas aūt scire q̃liter intellectiua forma apud eam non est nisi ipsa intellia:et scies ɋ cū cātū p̄mū sit intelligens primā formā:⁊ formā que seqtur ipsaz:tūc due forme itellectiue sunt due intelligentie intelligētes in ea:quaꝝ vna ē superior alia:⁊ reliqua inferior illa. ꝓpter superius ⁊ inferius intellecta:⁊ tūc intelligentia supior perfectius intellectū erit:⁊ influet virtutez quā recipit a suo intellecto glorioso super intelligentiā inferiorez que est sub ea:intelligentia cāta p̄mo: ⁊ tūc he due intelligentie cōponūt cātū primū i quo existūt. ⁊ altera istaꝝ est finita:q₂ ꝓpinq̄ est illi qđ est terminus ois entis:reliqua aūt est ifinita:eo ɋ id qđ poēe ⁊ factuz est in seipso. non habet in seipso subam. ⁊ ꝓpter hoc non est finis alicui enti:⁊ tunc fit intelligētia cātum:⁊ cōponiť ex finito ⁊ infinito:ita finita:cū tamen inter causata non sit simplicius. ¶ Et nō lateat te ɋ itelligentia superior (que est in ea) imprimit formas q̄s recipit ab vlī p̄mo:intelligētie inferiori que cum ea est. ⁊ iferior intelligētia recipit eas nō per moduz receptoꝝ. sed recipientis: quoniā in ea sunt minoris vnitatis ⁊ maioris multiplicitatis:vt verificetur illud. ⁊ est ɋ intelligētia supior imp̄mit for̄as fortes stātes:⁊ itelligētia iferior debiles ⁊ decliues. Et nō sis perturbatus in his. ¶ Sed si ɔsideres rōnes fm̄ sensuz ex quo fiunt:⁊ est ɋ omnis intelligētia p̄mo in vlī forma p̄ma:deinde in seipsa:inferiores cās videt:ita vt per duplicē visionē (que est in ea) fit duplex itelligētia in ea. Dicimus iteꝝ ɋ forme itelligētie sūt intelligentie seiūcte:multitudo in vnitate. ⁊ seiūctio cū idiuisibilitate:⁊ hoc nō fit:qm̄ hec seiūctio nō certificať nisi in duab⁹ extremitatib⁹ adinuicē seiūctis:seiunctiōe vera:quaꝝ vna extremitatū est dignior:⁊ hoc est p̄mū gloriosum ⁊ excelsum in quo perficiť intelligentia supior ex illis duab⁹ quas inuenimus esse in cāto p̄mo. Secunda haꝝ extremitatū que exit ab itelligentia que est inferior cā duabus fm̄ ordinem suū in ea:⁊ spēm pre itellectiua est fm̄ hoc extremitas declinis ⁊ cāta per primā:⁊ ꝑꝑ h̄ remota est a superiore extremitate:⁊ diuidiť ab illa:⁊ hō est seiūctio ⁊ multitudo omnis quā repis intra cātum p̄mūz:⁊ ꝓpter hoc vnitas eius non est incisa. ¶ Qđ ergo intelligentia componitur ex multis intelligētys hoc nō fit nisi ꝓpter multa intellecta que sunt apud illaz:⁊ hoc est qđ approbamus. ¶ Et scias ɋ intelligentia est causa rerum que exeunt ab illa:tamē non est causa illarum nisi per modū suum per quē intelligit eas. ⁊ nutrit eas:⁊ similr hec causata non causantur nisi per moduz eūdem: quoniam per modum per quem sunt apud illam. ¶ Et si sit tunc causata intelligētie sunt causata sempiterna: ⁊ causa hec cognoscit cāta sua sempiterna:que nō sunt causata illius:nisi per modum per quē non cōicatur mutabilitas. ¶ Igiť si res sunt destructibiles: hoc ē ex cā ipossibili:non autem ex causa que per se est causa essendi eis itelligibilis ⁊ eterna:⁊ ꝓpter hoc vtentes hoc nomine cāta cum respectu ad cāz digniorem:⁊ statuentes viz in ꝓnunciatione nominis dicimus causata sempiterna esse: quoniā hec sempiternitas est sempiternitas cause cāntis ea. nihilomin⁹ tn̄ res sunt destructibiles sic ostēdimus.

Qđo intelligē⁹ q̄ est cātū p̄mū ɔpōiť ex mīe intelligētys.

Qđo intelligē⁹ supe rior imp̄mit forᵃs iferiori itelligētie.

Qđo intelligētia est cā reꝝ eБ narum.

Quõ vnitas intellige͂ ẽ aliq̃ mõ sicut vnitas spẽi.

Uolumus autẽ vt per hoc ꝙ diximus de vnitate intelligẽtie (ꝙ.s. in ipsa est multitudo) credas vnitatẽ intelligẽtie eẽ sicut vnitatẽ spẽi: quoniaꝫ sicut ait Diony. Nihil aliud est spẽs ꝙ̃ nũeroꝝ vnitas: ⁊ nihil aliud nũerus ꝙ̃ spẽi pluralitas: ꝓpter qḋ spẽs cũ tota indiuidua sit in nũeris: ⁊ nũeri vnũ indiuiduum sint in spẽ: tunc q̃ntũ ad nũerum differunt particulare qḋ est sub specie ⁊ vl̃e qḋ de illo ꝑdicatur: vera enĩ ratio suadet: vt aliud sit qḋ dicit̃ de subiecto ⁊ subiectũ. ¶ Intelligentia aũt non est vl̃e per modum vniuersalis ꝙ ꝑcessit: ⁊ sufficiat tibi de hoc ꝙ dixi: quoniã difficultas d vnitate quã format cogitatio absoluit̃ in via qua nõ incedimus. Intelligentia aũt non est multitudo. nisi quẽadmodũ diximus: sed ipsa est vnũ retinens ea que consequitur ex ea per virtuteꝫ diuinaꝫ que est in ea: vt non ꝑtranseat ex eis aliq̃d oĩno: quoniã in ipsa est virtus que non cessat perfici in forma: apud quã stant singl'a. sicut ostendimus. ¶ Et per eandẽ virtutem est regens aĩam celi ⁊ nãm: que est obediens illi. ¶ Natura aũt hic aliud non est ꝙ̃ primoꝝ corporuꝫ qualitates ỹleales in materijs illorum ỹlealibus: qḋ est qm̃ ipsa est disponens que sunt in materijs celoꝝ: sm̃ quarum dispõnes quasdam sunt celi adinuicem. ita.s. ꝙ ex hac cõuenientia ⁊ dr̃ia: ⁊ ex eo ꝙ celi volũtatem habẽt formandi particularia: seq̃tur nũerum spheraꝝ celestium: ⁊ celoruꝫ diuersitatem ⁊ ꝯuenientiam esse sm̃ diuersitatẽ. s. que est per formã: ⁊ conuenientiaꝫ que est in mã: vt sic non sit intelligẽtia tota causa eẽ eorum sola. ¶ Oportet igit̃ vt id in quo conueniunt celi sit adiuuans esse materie: ⁊ diuersitas illoꝝ sit appropriãs mãm hanc ad formas diuersas: ⁊ quoniã id ĩ quo est ꝯuenientia ibi est motus circularis vilior dispositio inter alias quas reperis illic ꝓpter imꝑfectionem q̃ comitatur eam: sił'r materia vilior est essentia hic: ⁊ est subiectuꝫ vilius ceteris subiectis. Et sicut est cõmixtio compositione celoꝝ ibi: sic est cõmixtio cõpositione elementorum hic: ⁊ superior cõmixtio causa est huic sic adiuuãs eaꝫ: ⁊ descendunt a corporib' ꝑmis ꝑ qualitates eis ꝓprias: impressiones in corpora hui' mundi: ⁊ ab animab' ĩ animas huius mũdi: ⁊ ꝓpter hoc natura est regens corpora inferiora: ⁊ est sicut perfectio illis: quoniaꝫ forme eorum debent̃ ei: quoniã veniũt in effectũ per eam: ⁊ iuuamẽto illius: ⁊ hoc est positum in his que diximus. ⁊ ostensuꝫ ẽ. Diximus enĩ ꝙ intelligẽtia pura nõ est in inferiorib' ad naturaꝫ cã sola. ¶ Scias autẽ ꝙ elemẽta perceptibilia sũt gñationis ⁊ corruptionis ⁊ multiplicãtur nũero ⁊ spẽ simul: ⁊ non est hoc nisi ꝓpter volũtatem que est in vnoquoqꝫ celoꝝ ꝓpter corpus: ⁊ hoc est rõne corporaliũ dispositionũ que sunt in suis materijs. Ipse igit̃ formẽ continuant generationẽ ⁊ corruptioneꝫ. q̃re natura continet eas: ⁊ simil'r cõtinet res que sunt per gñationem ⁊ corruptionem. Aĩa.n. continet mãm: preparat eniꝫ eam ꝑ virtutẽ diuinã que est in ea: vt ipsa sit cã multitudis cãtorũ particulariũ. Intelligẽtia aũt continet aĩam: ⁊ eadẽ aĩa intelligit bonitatẽ per v̓tutẽ quã hꝫ ex illa: ⁊ per eadẽ est illi op̃atio itelligibilis ⁊ voluntas formãdi q̃ est in ea: ⁊ ꝑ intelligẽtie (que est ei') v̓tutẽ seq̃tur op̃atio aĩalis: ipa.n. est forma corporalis. i. adherẽs corpori: ⁊ est ꝓxim' motor corporis illius: ⁊ si non sit primus: ⁊ q: aĩam ꝑparat mãm: tũc recipit virtuteꝫ diuinaꝫ per intelligẽtiã ꝑ quã est illi diuina op̃atio. ¶ Ergo liquet ꝙ intelligẽtia cõtinet ⁊ aĩam ⁊ nãm: ⁊ nã ꝯtinet gñationem: ⁊ tũc non ẽ ꝙ prohibeat̃ a continẽtia itelligẽtie ex his que sunt sub ea: ⁊ hoc est: q: qḋ est. ⁊ qual'r est. a te scire desidero.

Intelligẽtia regit aĩam celi ⁊ nãm q̃ ẽ obediens illi.

Quid ꝑ naꝫ h intelligẽdã.

Sequitur vt intelligas ꝙ ab itelligentia est mũdus intelligibilis imẽsus. ⁊ ꝙ ipsa ẽ statꝰ singulorum que sunt post eam: quoniaꝫ in ipsa ⁊ per ipsam stant illa: verũtamẽ in intelligentia non est status illoꝝ primus: sed secũdus. ⁊ ipsa mẽsurat singula que sũt apud illaꝫ: mensura cõuenienti omni rei. hoc est. vt sit mẽsura mẽsuratuꝫ nõ excedens: ⁊ si hoc est: est tunc ipsa status mẽsurans omnia que sunt in ea ⁊ sub ea: non tamẽ sicut mensura motus celi est tẽpus adiacens singulis que sunt ĩ motu ⁊ in mutabilitate: ⁊ ꝓpter hoc sunt in illa ita mensura status qui precessit. sicut eternitas comprehendens singula: sed modũ (per quẽ stant intelligẽtie ⁊ statuꝫ non habent) relinq̃t. ¶ Et q: hec est mẽsura q̃ cum mensuratis est simul: ⁊ de quo nõ pertrãsit aliq̃d est iter vitas creatas vita ꝑma: sicut scies post: ⁊ tũc appropinq̃t intentio celebrata apud illos ĩ parte huius ph̃ie dignore ⁊ est eternitas ⁊ vite possessio tota simul. ¶ Et nõ occultabitur tibi q̃d intendimus per eternitatẽ esse extẽsaꝫ cum intelligentia: sed hec eternitas est creans ⁊ nõ creata: quoniaꝫ non mẽsurantur hoc mẽsura aliqua: nisi per virtuteꝫ diuinam que est in ea. ¶ Eternitas aũt ꝑma est eternitas vere: q: est mensura mẽsurans per se. Et ꝓpter hoc ipsa est creans ex tẽpore que mẽsurauit ante tẽpus. ¶ Et vita apud ipsuꝫ ⁊ voluntas nõ est sm̃ vitam ⁊ volũtatem nostram ⁊ moduꝫ nostruꝫ: quoniã est volẽs sm̃ modũ intelligibilis pure: ⁊ vita apud primũ est hec eadẽ voluntas: ⁊ ideo volitum ꝑmi non est sm̃ volitũ nostrũ. Quoniam in eo non est int'° in id qḋ est in eo: quoniam sit potẽtia in eo per quã moueat̃ desiderio alicuius. Et h̓ est quoniã singula sunt presentia illi: ⁊ nõ sunt nec apptenda sunt per modũ suuꝫ: ⁊ ipsum ꝑmũ singula creat in seipso: sicut ostẽdimus supius: ꝓpter qḋ nihil ei deest: cuius desiderio moueat̃. ¶ Uita autem que est apud nos perficit̃ apprehẽsione ⁊ actione que est motio veniẽs ex duab' diuersis virib': ⁊ est q: anima celi estimat se habere volũtatem essendi ipsas res particulares: id autem qḋ ipsa intelligit de ꝑmo ⁊ de ꝑncipio qḋ est sibi amatuꝫ ꝓpinquuꝫ est ꝑncipiũ desiderij sive motionis: q: ex diuturnitate sui motus seq̃t̃ illaꝫ assimilari quantũ ad fluxũ eoꝝ que sunt ab ipsa post ipsaꝫ: simil'r celuꝫ (cuius perfectio est anima) virtute illius intel'' bonitatẽ sui mot' ꝑncipiuꝫ existẽs desiderij: vt per dispẽnes ⁊ diuturnitates sui cursus assimilet̃ ꝑmo inq̃ntũ ab illo fluunt bonitates. ¶ Et iaꝫ patet tibi ꝙ in anima ꝑma due sunt vires. aperiant̃ autem a nobis ne lateant te aliqua circa ipsum.

Quõ vita ꝑmi ⁊ volũtas ñ est sm̃ vitaꝫ ⁊ volũtateꝫ nostram.

¶ Dicimus igit̃ iterũ ꝙ due sunt vires aĩe ꝑme. ꝑma ẽ apprehẽsiua. scḋa est motiua: ⁊ hec est vis desideratiua in illa. Aĩa igitur apprehẽdit ⁊ per hoc desiderat rem quaꝫ apprehẽdit: ⁊ vt cõsequatur ꝙ apprehẽdit mouet corp' cui adheret: ⁊ per hoc viuificatur corp' illud. ¶ Est igit̃ vita corporis ꝑmi ex duabus virib' apprehensiua ⁊ desideratiua: ⁊ ex motiua. Desiderium primũ est id qḋ diximus: que auteꝫ sunt sequẽtia ad hoc sunt fluxus. ¶ Simile auteꝫ illi qḋ inuenis in corporibus primis inuenies in corporibus nostris: que tamẽ non comparantur oĩno illis. Cum.n. in nobis fuit desideriũ vehemens ad q̃rendũ aliq̃d: sequentur tunc desiderium in nobis imaginationes quas seq̃tur motus: non solum ad ipsuꝫ desideratum: sed motus ad aliud qḋ est in via desiderati ⁊ cursu eius. Est itaqꝫ in nobis virtus desideratiua ⁊ cũ illa virtus apprehensiua propter quam simul mouetur virtus motiua. Motiuam dico non que imperat motui hoc est vis desideratiua. sicut diximus ⁊ sicut audisti in naturalibus ⁊ didicisti. sed motiuã que facit motuꝫ ⁊ hec motiua mouet neruos ⁊ mẽbra instrumẽtalia: vnde ⁊ motio hec est ꝓueniens ex duabus diuersis viribus: ⁊ iste modus est quo declaratur tibi: q: vita est ĩ nobis: ⁊ qualiter

Due sunt vires aĩe ꝑme ⁊ vita ꝑmi corp' est ex duab' virib'.

Cõpat corpa ꝑma ad corpora nr̃a.

Quid ꝑ vim motiuã itelligat.

est hoc. ¶ Et qꝛ ſm Dionẏ. circa primū creatum est eēntialis motus primus circa deū ⁊ rerū causas: qui qdē motus nō ē abſqꝫ volūtate ⁊ apphēsione voliti: imo ſeqꝉ eas: ⁊ tunc dicimus ꝙ intellectus est motio qdam ꝗ mouetur: ꝓueniens ex duabus diuersis viribus: ⁊ nō fit ita: nisi quoniā ipsa fluxuū formaꝝ ab ea causat. ⁊ ipsa nō est īmunis ab imperfectione oīno: eo ꝙ ipsa in seipsa est informitas egens cōuersione ad formā pmā purā: vt formet per illam. ¶ Et postq̄ hoc nosti: tūc nō lateat te qn sciās ꝙ vita creata pma est motio ꝓueniens ex duabus diuersis virib⁹: ⁊ est ꝓueniens ex apprehēsiōe ⁊ motione actiue virtutis desideratiue. Ita ꝙ actio dsideratiua ⁊ passio redeant supra eēntiam eandē: qđ est: qꝛ cū apprehensionē intelligētie comitet voluntas tunc ipsa intelligeret deū ⁊ rerum causas: ⁊ mouet circa ipsaꝫ: ⁊ mouet seipsam: vt incipiat esse in tempore bonitas quā int⁹.

¶ Nosti autē ꝙ in apprehēsiōe ⁊ volūtate causati pmi est multitudo theophaniaꝝ magna. ⁊ qđ hec multitudo processit sine modo ex causis pmis. quādoqꝫ ergo est ꝓcessio ꝓcedens ex causa cāruꝫ ⁊ causis per modū p quē saluant in sua cā. Et nosti iam ꝙ apprehēsio cū est apprehensa ⁊ volita ab itellia mouet eam: ⁊ sic perficitur vita creata: ⁊ tunc aperit tibi modus quē audisti: ⁊ est vita pma creata ꝓcessio ꝓcedens ex pmo quieto sempiterno: ⁊ pmus motus. ¶ Ecce qualr per pncipiū huius oronis itelligit vite principiū: ⁊ est multitudo quā prediximus: ⁊ modus per quē significamus eā: per finē vero itelligis ꝑfectionē eius. ⁊ hoc est id per qđ hec tota oratio significat intentionē vite cōpositam ⁊ cōpletā. ¶ Uides qm aperte est ostēsum tibi quid est vita creata pma. inclines te igit ad illud qđ pmo fluit ab intelligētia: ⁊ inuenies i illo multitudinē descēdentē in ipsuꝫ ex intelligētia: ⁊ hec accepta per modū prioris est ꝓcessio procedens ab ente scđo. Hāc autem ꝓcessionē sumptā per hūc modū nosti. propter qđ vita secūda creata est ꝓcedēs ab ente scđo: ⁊ motus secūdus. ¶ Debes aūt noscere ꝙ vita aie celi: etiam si sit composita: simplicius tamē esse hꝫ respectu vite toti⁹ celi: quoniā in vita celi inuenimus pncipiū eius. ⁊ in vita anime eius simil̄r. ⁊ ꝯueniunt fortassis in pncipio. qm ꝓcessio apud illā est intellecta ⁊ volita eadē. sed motio q̄ ē perfectio aie prime est rediens supra excellētiā illi⁹. que vero est ꝑfectio vite celi est motio qua mouet pmū: licꝫ celū ⁊ anima eius nō sint multa: sed ipm est quicqd anima eius est: ⁊ nō cōuertit: ⁊ sic vita anie eius non erit aliud a vita sua: ⁊ sic erit sicut ⁊ illi. ¶ Et in hoc nō est ꝓpter qđ terrearis. si consideres qualr in corpore vno manus aliđ a corpore non est: sed sit pars illius: cum autem expeditus fueris circa vitam istam: descendes ſm ordinem: vſqꝫ quo peruentuꝫ fuerit ad corpus naturale non habens animā: semper inuenies ꝙ vita procedit ex duabus viribus sicut diximus.

Cōparat vitā aie celi ad vitā toti⁹ celi.

Primum peruentuꝫ est ad hoc vt sciās ꝙ pmuꝫ ens dat oībus esse: ⁊ pma vita singulis (que sub ea viuunt) dat vitā. Intelligentia autem ēt eis (que sunt sub ipsa intelligētia) dat sciā. qm ipsa nō illuminant nisi iuuamēto ipsius intelligētie ⁊ luminis pmo filiis. ¶ Et ꝓpter hoc tria īuenimus in ipsa. ꝙ est. ꝙ fulget. ⁊ ꝙ illuminat inde illa disciplinabilia que sunt in disciplinis tradita (que verissima eē nulla dubitatiōe cōcedis) nō possunt intelligi: nisi ab alio (hoc est ab intelligentia ⁊ suo sole) illustrent. ¶ Redeamus ⁊ dicamus: qđ est ꝙ oratio vite eē ⁊ sciētie nō est per modum eūdē: qđ est: qꝛ si diuina essentia que est per se existēs omnē superat intellectū: in his que in se ⁊ ad se. ⁊ per se facta. recte dicit creari. vt in eis cognoscat. Creatur aūt qꝛ nihil est essentialr preter ipsam: tunc eius pmū dat oībus eē p modum creationis: ⁊ hoc est verbū qđ non aperitur per modū aliū. ¶ Et qꝛ ostendimus ꝙ apprehensio est pn⁹ vite. ¶ Forma eni apprehensa est mouēs sicut dixim⁹. apprehensio autē non est nisi forme apprehense: tūc vita pma nō dat vitam eis que viuūt sub ea nisi per modū forme: quoniā ꝓcessio formaꝝ ē cū id quod fuerit apprehensum ⁊ desideratum. seqtur motus actionē virtutis desideratiue: ⁊ perficit vita. ¶ Intelligentia aūt non dat scientiam. silr eis que sunt sub ea: nisi per modū forme: qđ est: quoniā forme descendūt ab ea sup illas que sunt post eam: ⁊ ipsa apprehendūt eas. ⁊ intelligunt bonitatem magnam: sic vt aia que recipit impressiōes ab aia prima: ab ea sine medio meret intelligibilis dici: qm ipsa est pendens per eā. Anima aūt inferior quoniā ipsa recipit impressiones ab aia pma: ⁊ pendet per eā merebit dici anima animalis: ⁊ oīs aia dependens ab aliquo: siue res quecūqꝫ sit: denoīationē recipiet iuxta nomē eius a quo ē dependens per pn⁹: ⁊ hoc per aliud. Relique aūt intelligētie que sequūtur: habēt dici intelligētie tm: quoniā intelligētia post pmā non dicit pendēs nisi per intelligētiā. Uō. n. dependet ab aliquo hꝫ quo attingat ita. non interueniente alio medio. ¶ Et hoc est in quo declarat tibi ꝙ pma itelligētia ꝓpter suā dependentiā meret dici diuina: quoniā non dependet a pma itelligētia. nisi que meret dici cōpleta in pmo pncipio. ¶ Et postq̄ ꝑuenimus ad hoc: repetamus tria que pcesserunt. s. esse vitam ⁊ sciam: vt ostēdamus qualr quedā habent eē in quibusdam per modū quēdam nō proprium: sed adiunctum. et non solum in aliis: sed etiā circa illa que precesserūt: cōtinget illud: quoniā esse ⁊ intellia in vita: sunt vite due. ⁊ vita cū intellia in esse sunt esse duo. ⁊ vita ⁊ esse in intellia sunt due intelligentie. ¶ Et nos explanabimus intētiones has verbis compendiosis dicentes ꝙ in causa non est causatum nisi per modū qui est esse eius: ⁊ hoc est qđ precessit. qđ ergo est (considerato ipso per modū per quē est in esse primo) est vnum qđ non diuidit nō vt sint oīa vnuꝫ ⁊ in vno vnitate illius: quoniā in ipso sunt bene ordinata: modo aliquo multa in illo: verūtamen per modū illum non sunt extra: vt sit aliqua multitudo in illo. i. velut in primo: sicut in effectu: sed post pmū. ¶ Sūt ergo intelligentie ⁊ vita due essentie ⁊ vna essentia: veꝝ per modos diuersos. Et iā nosti per hec qualr esse ⁊ vita in itelligentia sunt due intelligētie: ⁊ hoc est qđ pcessit: ⁊ scis vbi reperies certitudinē huius dualitatis per ea que precesserunt. ¶ Debes etiā scire ꝙ vita creans ⁊ nō creata ipsa est ratio spūalis prima sapientia ingenita: singula ordinans ea faciendo in ipso: ⁊ est ratio ipermixta motui: sicut ostēdimus in illo qđ precessit: ⁊ est ꝙ vita prima non eget duab⁹ viribus: ⁊ ꝓpterea si vera cōiunctio eoꝝ que sunt ea que sunt: est. ⁊ stant alie intentiōes auctētice que precesserunt cū hac: tunc qđ factuꝫ est in sapientia pma: vita est: vt sol ⁊ luna et c̄. (que foris corpora sūt) i arte ⁊ artifice vita sunt: ecce quoniā aperte ostēsa est tibi ⁊ expulsa difficultas illius auctētice intentiōis: ⁊ est ꝙ est in ipsa sapientia spiritualiter ratio quedā qua cetera facta sunt: ⁊ hec est vita. ¶ Sicut ante diximus intelligentiam et vitam: in esse: multa esse. Ita dicamus ꝙ intelligētia ⁊ eē in pma vita sunt due vite: ⁊ nihilominus sunt vna quoniā in prima vita non sunt due: nisi per modum qui nō multiplicat eam: sed multiplicat extrema in quibus certificat dualitas: vita autem prima causat: qꝛ est cōposita respectu precedentis: ⁊ est per rationem ⁊ motum qui est citra deum ⁊ rerum causas. ¶ Et quoniā hoc est: tūc vita creata pmo inter omnes vitas est pme vite similiter:

Tria īueniūtur ī itellia. s. ꝙ est ꝙ fulget ꝙ illuminat.

⁊ ipsa quodāmodo multiplicabit per apphensē: ⁊ fit ipsa: verūtamen in se per moduз superiorem. ¶ Et si hoc est: tunc restat vt scias ea que sunt in vita ſm vnum eē in illa: ⁊ qd̄ intelligentia ⁊ esse in vita sunt due vite. quemadmodum diximus. ¶ Et iaз aperitur tibi difficultas que consistit in hoc: qualiter .s. intelligētia ⁊ esse sint in vita: ⁊ qualiter in illa sint due: ⁊ nos non exēplificauimus hoc qd̄ diximus esse vnius in alio per intelligentiam esse et vitam: nisi vt nō lateat te difficultas precedentium.

Sequitur vt ostēdamus verbis cōpendiosis qualiter cā prima est super oēm intellectuз ⁊ rationem: nec illuminatur intellectus anime humane aliquis nisi a lumine cause p̄me: vt sciamus ꝙ lumē primū est supra intellectuз: ⁊ ꝙ perfectio intellectus non ē nisi a lumine isto: hoc est qd̄ facilius pertransitur in his que sequūtur postea. ¶ Nosti autem intellectuuз differentias auctēticas approbatas. Et aperta est tibi difficultas eaꝝ in libris multis. ¶ Igit̄ nō inquiramus circa h̄ nisi id qd̄ fortasse maiori indiget declaratiōe: vt expediamus id qd̄ premisimus. ¶ Et quoniā liquet ꝙ intellcūs mālis: ⁊ intellectus formalis: ⁊ intellectus in habitu: sūt respectu illius: ꝯsequenter abbreuiemus numerum eoꝝ cōprehendentes hanc triplicitatem rōnum sub vnitate

Duo sūt intellus in aīa huāna. rōnis vnius dicentes: quoniaз sunt duo intellectus: quos non separabimus ab anima humana: intellectus in potētia: ⁊ intellectus in effectu. ¶ Intellectus in potētia est

Intellus in poā qd. vis anime apta cōprehendere: ⁊ q̄ditates rerū ⁊ formas singulas: que sunt in sensibilib⁹ a materia coꝛꝑ: sicut nosti: vt cum acquisita fuerit ei forma: perficiatur in illa: et fit intellectus ille in effectu: qui prius fuit in potētia: et h̄ est qd̄ ostenditur. ꝙ precedens differentia (sicut dictum

Intellus in effectu quid. est) multiplicat intellectum rōne nō numero. ¶ Est autem intellectus in effectu ad modū visionis in effectu: vt sicut ꝯcurrunt tria ad visionem in effectu intellectus intellectuз ⁊ lux. Illuminat̄ vero deorsuз: versus quem ꝑcepit formas sensibiliū: sed quoniā intellectus non est locus his: nec ꝯsequēs his qui relinquūtur in imaginaria: illuminat̄ intellectus sursuз versus: sicut forma que acquiritur apud intellectuз qui est in potentia: cum illuminat̄ lumine hoc nō est forma corruptioni dedita: nisi fortassis per modū qui est ſm accidēs. Impassibileз eniз intelle-

3.d̄ aīa.t. cō.3.⁊.6. ctum opз esse: ⁊ locū specieꝝ. sicut ostēditur a ph̄o in li°. suo de anima. ¶ Passibili .n. exīte ipo: accidet illi qd̄ circa sensuз est. Dolet eniз sensus in sentiēdo valde sensibile. Qm̄ quidē non potest sentire ex valde sensibili sensus: quare intellectus in potētia cum fiat vt intelligat valde intel̄e. non leditur neqз patitur: delectatur .n. ⁊ confortat̄ in apprehensione puri intellis magis. ¶ Dicamus ḡ ꝙ intellectus in potētia est ipse tenebre. Cui cū appropinq̄t intellia agens: ⁊ ꝯiungit̄ ei modo sue cōiūctionis: illuminat ipm̄. vt ſm quātitatem sui luminis recipiat formam ab intellia agente in qua est formaꝝ multitudo: ⁊ per receptionē eius incipiat esse in effectu: qui prius fuit in potentia: qui intellectus effectu ex intelligente q̄dem est qd̄ est sub a ei ⁊ coniūgit lumē nobile ⁊ formā. Intelliam .s. que quidem si recipiat̄ ab intellectu māli per modū minus vlem: non tamē per modū destructibilem: eo ꝙ recipit̄ ab eo: qui cū sit locus incorruptibiliū immixtus est .s. absqз mixtione quā repimus in destructibilibus. ¶ Videsne qualr̄ intellectus in effectu est supra intellcm̄ in potentia: qm̄ euacuatur ab eo qd̄ emanat ab intelligentia. ¶ Similr̄ dico qd̄ intellectus in effectu superior ē rōne: quoniam perfectio rationis in illo est intellectualis: nec nobilitatur ratio: nisi dono illius. Ipsa .n. est aspectus interior in quo non est rectitudo: neqз perfectio: nisi sequatur ratio eius: comparatio eniз ad rationem est comparatio termini extra sumpti ad lineam. ¶ Hoc enim ē de proprietate intellectus in effectu: vt sit non ratiōis pars: sed terminus ⁊ perfectio quemadmodum in sequentib⁹. ¶ Non lateat auteз nos qd̄ est lux que coniūgitur intellecūda vt patet: sed lux ſm se est causa prima: que vero in se est tenebre. sed lux veritate lucis superioris est itellia. ¶ Hinc est qd̄ expositioneз partis dignioris primi ph̄i facientes sermonem ad lucem: de lumine intellectus trāstulerunt se ad lucem digniorem: qui autem laborarunt in parte indigniore vocarunt lucem eam que est lux per accidens: in cuius diuersitatis ratione assignanda nō est difficultas ex premissis colligens ꝙ visio que est in anima non solum cōponitur ex intelligente ⁊ intellecto: vel aliquo qd̄ enunciauit de plenitudine qd̄ solum sequitur quies ⁊ beatitudo. qm̄ hec lux superexaltata est in secula.

¶ Pronunciemus ea que diximus superius de comparatione intellectus ⁊ preeminētia eius aduersus rationeз: ⁊ etiam que de luce p̄ma enunciamus verbis auctenticis dicentes: aspectus anime ratio est: sed qꝛ non sequit̄ vt omnis qui aspicit videat: aspectus rectus atqз ꝑfectus (scз quem visio sequitur) virtus vocatur. virtus est recta ⁊ perfecta visio: hec autem est vere perfecta virtus perueniens ad finem suum: quem beata vita consequit̄. Ipsa autem visio est intellectus ille qui est in anima: qui cum fit ex intelligēte: ⁊ eo qd̄ intellr̄ vt (oculis videre qd̄ dicitur) ex ipso sensu constat atqз sensibili: quibus dētractis nihil videri potest. Hec sunt v̄ba Augustini. ¶ Absoluimus nos breuiter ab eo in quo detenti fuimus. Ad hec autem restat vt aperiatur tibi verbis auctenticis ꝙ restat aperiendum. Nunc ergo accipe quantum presens tempus exposcit ex illa similitudine sensibiliū ⁊ de deo. Intelligibilis est nempe deus. Intelligibiliuз autē illarum disciplinaruз. intelligibilia in anima tantū: plurimū differunt. Nam ⁊ terra visibilis ⁊ lux: sed terra nisi luce illustrata videri non potest. ergo ⁊ illa que in disciplinis traduntur que quisquis verissima nulla dubitare cōcedet: dicenduз ab alio non posse intelligi nisi a suo sole in animo illustrentur. ¶ Scd̄m Augustinuз ergo quoniā in hoc sole tria licet animaduertere qd̄ est: qd̄ fulget: qd̄ illuminat: ita in illo secretissimo deo tria. sunt qd̄ est: qd̄ fulget: qd̄ alia facit intelligere. Ecce quoniaз aperte sunt int° nostre que precesserunt auctoritate August. qua vsi sumus. ¶ Et quia ostendimus ꝙ rationi finis est visio int° intelli: nunc neqз ratio: neqз intellectus in effectu est in seipso. Igitur causa prima superest: que est infi° primum purum: reliqua auteз terminantur. Intellectus autem in potentia: precedit intellectum in effectu: igit̄ obedit cause prime: ⁊ tūc fit ꝙ omnis intellectus anime humane exceditur a causa prima: ⁊ non sufficit ad apprehendendum eam nisi ſm qd̄ ꝯfertur ei de lumine cause prime: ⁊ ꝓpterea que abundantius recipiunt excellentius apprehendunt. ¶ Scias iterum ꝙ intelligentia agens non coniungitur intellectui qui est in potētia: modo aliquo coniunctionis: nisi vt in intellectuз imprimatur aliqua forma: forme autem cum acquiruntur extrinsecus acquiruntur. Descendunt enim ab intelligentia que est forma separata in intellectum materialeз: ita ꝙ tota ratio impressionis ⁊ acquisitionis hec est: vt visio in potentia incipiat esse visio in effectu: nec forma acquisita dicatur: nisi quoniam necessarium est vt que prius imperfecta fuerat per ipsam visio compleatur. ¶ Habebis aūt ex his quare ⁊ quādo ⁊ quomodo forme que sunt intellia sunt adepte: si autem formam in intellectu (qui semper actu est) adeptam: dicamus intellectum: quoniā qui lo-

eius est illius adeptaȝ pronunciamus: eo ꝙ forma intellia ⁊ intellectus in illa sunt diuisa: ⁊ in indiuisibilitate diuisio: ⁊ multitudo in vnitate. ¶ Et hoc est ꝓpter qđ nonnulli attendentes acquisitionem harum formaruȝ (que sunt in intelligentia) scientes quoniam distrahũtur absq; distractione: ⁊ descendant absq; permutatione: aiunt de illa. s. ꝙ eam illuminat materiale ⁊ tenebrosum: ⁊ imprimit ei qđ fluit ab ea: ipsa est intelligentia. natura quid adeptum intellia adepta. ¶ Adeptum tamen per se: ⁊ p̄mo dicitur qđ fluxu rationali rationabiliter ab intelligentia deriuatur: ostensum est autem ꝙ non est intellectus adeptus preter illũ quẽ separauimus ab anima humana. Eius enim non est intellectus tãq̃ pars vel virtus a qua fluant forme super intelligentiaȝ v̄tutũ aie. Quoniã intellectus virtus (qui est pars anime) est virtus tenebrosa: sicut ostendimus. ¶ Preterea certũ est tibi: ꝙ suus intellectus est finitus ⁊ non infinitus: eo ꝙ aliũde est ei lux: ⁊ tamen causa hec est creans lucem: vnde singula queq; obediũt illi: ⁊ sunt sub illa: ⁊ ipsa īfluit super ea de lumine suo virtute multa f̄m ordinem ⁊ modum quem assignauimus in precedentibus. ¶ Est ergo causa causarum supra omneȝ virtutem ⁊ intellectuȝ: eo ꝙ non est intellectus preter illos quos significauimus ⁊ declarauimus: nec ratio que nõ finiatur in intellectu p̄mo ꝑ modũ quẽ declarauimus.

Ex his que precesserunt sunt aliqua que faciũt te scire ꝙ causa p̄ma est supra oẽs vires sensibiles: ⁊ supra virtutes anime singulas. Igitur nosti ꝙ ipsa est supra coniunctionem ⁊ supra intelligentiam: ⁊ hoc est qđ forte fortius imprimetur tibi adhuc: si attendas sequentia. ¶ Ab omni igitur specie corporis q̃ cernitur: exoritur illa que fit in sensu cernentis: ⁊ ab hac ea que fit in acie animi. ¶ Uoluntas ergo primum sibi copulat speciem corporis cum ea quam ipsa cognouit in corporis sensu: ⁊ illam rursus cum illa que fit in memoria ex illa: atq; illam tertio cum illa que nascitur in acie animi ex ista: sed mediȝ copula que secũda est (cuȝ sit intimior prime q̃ tertia) non tamen est taȝ similis prime: visiones eniȝ due sunt altera sentientis altera animi: vt autem possit esse hec visio animi. fit in memoria de sentiente visione simile aliquid: quo se ita cõuertat acies animi: sicut cernendo se conuertit ad corpus acies oculorũ. ¶ Propterea duas visiones volumus cõmẽdare: vnã cum visio sentientis formatur ex corpore: aliam cum visio animi formatᷓ ex memoria: aliaȝ vero nolumus: q̄n solet dici visio quando forma memorie cõmẽdatur que fit in sensu cernentis. ¶ De altera auteȝ specie corporis (que sentiebatur) remanet in memoria similitudo eius: quo rursus voluntas conuertat aciem: vt ex inde formetur sensus intrinsecus: sicut in corpore sensibili obo formatᷓ sensus extrinsecus: sicq; fit trinitas illa ex memoria intellia visione: ⁊ (que vtraq; copulat) voluntate: q̃ tria cum cogantur in vnum ab ipso coactu cogitatio dicitur. ¶ Scias autem ꝙ in vnum coguntur cum in vnũ fiunt cocuntia: hoc est in vnam visionem. Memoria volũtas ⁊ acies formandi: ex iam dictis planum est quid sit cogitatio: ⁊ certus es per hec qđ nõ est ī cogitatiõe nisi id cuius est receptibilis memoria: ⁊ memoria non recipit aliquid: nisi a virtute sensibili. Igitur cum vires sensibiles non apprehendant: nisi intelligentie que non transcendunt sensus: neq; formas: nisi quas apprehendunt sensus: tũc certus es ꝙ causa prima est supra cognitionem. ¶ Jo autẽ modus quo te certificaui est modus auctenticus: cui nephas est contradicere: quoniã veritas est in ipso. ¶ Uerũtamen etsi ostendimus memoriam esse radicem aciei cogitantis: scias tamen aciem animi posse conuerti ad cogitatiuam hoc est ad imaginatiuam que est vis sequens imaginariam: ⁊ ipsa est cõponens aliquid de his que sũt in imaginaria cum alio: ⁊ diuidens similiter f̄m voluntatem. Si autem conuertatur ad eam per voluntatem. sequitur visio intrinseca: ⁊ ꝓpter hoc credimus cogitatiõis radices esse duas: sed non simul. ¶ Nosti etiam ꝙ vnũquodq; cogitur per modum qui esse eius est. Et propter hoc primum scit omnia: quoniam non scit omnia nisi per modum qui est esse illorum. Qđ auteȝ est sciens alio mõ non est sciens: nisi per modum quem comitatur ⁊ opinio ⁊ sensus. Et hec scientia non est attingens nisi f̄m dispositiones ⁊ effectus ipsius. ¶ Accepisti etiam ex superioribus ꝙ intellia non intelligit aliqua f̄m modũ: quo facit scire diuina essentia: nisi sit apud eam ratio intellecti. Igitᷣ patet ꝙ intelligẽtia nõ est ratio p̄mo puri: ita vt sit locus illius. imo hec ratio separata est ab omni per moduȝ supra signatum: ⁊ non est in aliquo eo modo idea hominis est intellia superiori posita: ⁊ tunc ipse non intelligitur: sed superat omneȝ intellectum ⁊ maxime humanum: quoniã ipse est depressus phantasye: superat ergo intellectum ⁊ omnes vires que sunt in dignitate post ipsum: ⁊ est deus gloriosus. A quo in quo sermoneȝ nostrũ statuentes: nec fore alicui esse preter ipsum: in eũdem auxilio eius deueniemus: vt perficiatur intentio nostra per ipsum: ⁊ ꝑ cõuersionem huius ad illum: ad quem forma (si non ꝯuertatur) est informis. Et hoc est qđ ostendimus ⁊ declarauimus.

¶ Explicit liber Auicẽ. de primis ⁊ secũdis substantijs: ⁊ de fluxu earum. Deo gratias.

¶ Incipit liber Alpharabij de intellectu.

Modi septem significationum huius nominis intellectus.

Nomen intellectus dicitur multis modis. Unus eorum est quo vulgus appellat hominem intelligentem: scilicet discretum. ¶ Secundus est quem loquutores sepe inculcant dicentes. Intellectus refugit hoc: vel exigit hoc. ¶ Tertius est intellectus quem Arist. ponit in libro demonstrationum. ¶ Quartus est de quo loquitur Aris. in tractatu 6°. qui est in libro de moribus. ¶ Quintus est intellectus de quo loquitur Arist. in libro de anima. ¶ Sextus est intelligentia quam ponit in libro de metaphysica.

1m significatum huius nominis intellectus.

¶ Per intellectum quo vulgus appellat hominem intelligentem: intelligunt homines ostentatores discretionis: et aliquando appellant intelligentem eum qui bene seruat suam fidem. Fides autem apud eos putatur esse probitas. Ipsi vero non intelligunt per intelligentem: nisi illum qui est boni ingenij qui adinuenit maliciam: sed dicunt illum callidum et versutum et huiusmodi. Bonitas vero ingenij (in adinueniendo quod est bonum vt agatur: et quod est malum vt fugiatur) est prudentia. Isti ergo vniuersaliter non intelligunt per intellectum: nisi quod Aristo. intelligit per prudentiam. ¶ Sed vulgus diuisum est in duas sectas: circa intellectum huius nominis. Quidam enim dixerunt quod intelligens non dicitur intelligens: nisi qui habet fidem. Malignum vero (licet sit boni ingenij ad inueniendum malum) nolebant vocare prudentem. Alij vero eum qui est boni ingenij in adinueniendo quod debet fieri (siue sit bonum: siue malum sit) vocabant intelligentem: et omnino non intelligebant per intelligentem nisi prudentem. Prudens enim apud Aris. est qui est boni ingenij in adinueniendo quod oportet fieri de operibus virtutis quando opus est fieri illud: et secundum quod congruit vnicuique tempori: preter hoc etiam habet scientiam moralem.

2m significatum.

¶ Secundus vero intellectus quem locutores sepe replicant: dicentes hoc exigit intellectus vel prohibet: vel hoc recipit intellectus: vel non recipit: non intelligit nisi illud quod est probabile apud omnes: scientiam enim communem apud omnes vel plures ipsi vocant intellectum. Tu autem animaduertes hoc ex his que scribuntur et loquuntur in libellis suis: in quibus sepe ponunt nomen intellectus.

3m significatum.

¶ Intellectus vero quem ponit Arist. in libro demonstrationum intelligitur esse virtus anime: qua acquiritur homini certitudo propositionum vniuersalium verarum necessariarum non argumentatione omnino nec meditatione sed natura et proprietate a pueritia sua: ita vt non percipiat vnde acquirat: vel quomodo acquirat. ¶ Hec autem virtus est vna de partibus anime cui acquiritur cognitio prima: et certitudo propositionum: quas prediximus absque premeditatione et consideratione omnino. ¶ Sed he propositiones sunt principia scientiarum speculatiuarum.

4m significatum.

¶ Quartus vero intellectus quem commendat Arist. in tractatu 6°. in libro de moribus. Intelligitur esse pars anime: cui propter experientiam circa vnamquamque rem vniuscuiusque generis in prolixitate temporis acquiritur certitudo propositionum et iudiciorum in rebus voluntarijs: quarum natura est vt eligantur vel fugiantur (ad faciendum vel fugiendum) propositiones affirmatiue. ¶ Iudicia vero que acquiruntur homini hoc modo ab illa parte anime: sunt principia prudentie in adinueniendo de rebus voluntarijs: quid debeat eligi ad faciendum vel fugiendum. ¶ Comparatio autem harum propositionum iudicantium ad id quod adinuenitur per hunc intellectum: est sicut comparatio propositionum primarum: que dicte sunt in libro demonstrationum: ad id quod elicitur ex eis. Sicut enim ille sunt principia auctoribus scientiarum speculatiuarum ad eliciendum per eas de scientijs speculatiuis id cuius natura est vt sciatur tantum: et non agatur. Sic et hec sunt principia prudenti ingenioso: vt per ea eliciat de rebus voluntarijs id cuius natura est vt agatur: et hic intellectus augetur in homine secundum longitudinem sue vite: et quia infiguntur in homine sua iudicia: et adduntur ei in vnoquoque tempore iudicia que prius non erant apud eum. ¶ Sed in hac parte anime que vocatur intellectus differunt homines multa differentia. In quocunque autem homine perficiuntur ista iudicia in aliquo toto genere rerum fiet peritus in illo genere. Sensus autem de hoc quod dicitur peritus est cum dixerit sententiam aliquam: vel cum considerauerit aliquid recipietur sententia eius et consilium: ita vt non requiratur ab eo vlla probare super hoc: ne contradicatur ei: nec sit ei opus probatio: et ideo raro potest esse homo huiusmodi nisi cum senuerit: eo quod hec res anime eget multis experimentis que non possunt esse nisi in longo tempore.

¶ Locutores autem de intellectu (quem sepe inculcant loquendo) putant quod hic est intellectus quem posuit Ar. in libro demonstrationum: et illum intendunt. Tu autem cum feceris inductionem de primis propositionibus quas frequentant: inuenies omnes apud eos sine dubitatione: cum tamen sint apud te propositiones probabiles: sed ipsi intendunt vnum et frequentant aliud.

5m significatum huius nominis et hoc vero quatuor modis dicitur.

¶ Intellectus vero de quo loquitur Aristo. in libro de anima: proponit eum quatuor modis. Unus enim est intellectus in potentia. Alius intellectus in effectu. Alius intellectus adeptus. Alius est intelligentia agens. ¶ Intellectus enim qui est in potentia: vel est ipsa anima: vel est pars anime: vel virtus aliqua ex virtutibus anime: vel aliquid cuius scientia apta est abstrahere quiditates omnium que sunt: et formas eorum a suis materijs: et ponere omnes formas in seipso. Illa autem forma abstracta a suis materijs: in quibus est esse eius est nisi vt forma huic essentie: sed illa forma abstracta a suis materijs que sic est forma in hac essentia: est intellecta: et hoc nomen deriuatum est a nomine huius essentie que abstrahit formas eorum que sunt et fiunt sibi forme. ¶ Hec vero essentia est similis materie in qua imprimuntur forme: scilicet quemadmodum si extimaueris aliquam materiam corporalem: velut ceram aliquam: in qua cum imprimis aliquam celaturam: totum pene transit illa celatura et illa forma in sua superficie et in suis interioribus: et infunditur: et illa forma manet in tota: et sic accedat tua estimatio ad intelligendum acquisitionem formarum rerum in illa essentia: que est similis materie: et est similis illi forme. ¶ Sed discernas hanc ab alijs materijs corporalibus: in hoc quod materie corporales artificiales non recipiunt formas: nisi in sua superficie tantum: non in profundo. In corporibus vero naturalibus fit econuerso: huiusmodi autem essentie non remanet sua essentia abstracta a formis intellectorum: ita vt sit eis quiditas discreta. Imo hec essentia fit ipsa eadem forma: quemadmodum si celaturam et cauationem (que est in cera: aliqua cubica vel sperica) putares infundi in eam: et pertransire per longitudinem et latitudinem eius: et profunditatem eius et per totum. Si contingeret tunc quod illa cera esset celatura ipsa: secundum hoc exemplum: oportet vt intelligas acquisitionem formarum eorum que sunt in illa essentia: quam vocauit Aristo. in libro de anima intellectum in po-

tentia. Quādiu enim in ipsa non fuerit aliqua ex formis eorum que sunt ipsa: est intellectus in potentia. Cum vero habeantur in ea forme eorum que sunt sm exemplum qd prediximus: fit ipsa essentia intellectus in effectu. Et hic est sensus de intellectu in effectu. Cum eniz acquirūt ab ea intellecta (que ipsa abstrahit a materijs) tunc illa fiunt intellecta in effectu que (priusq̄ abstraherentur a suis materijs) erant intellecta in potentia: sed cū abstrahuntur sunt intellecta in effectu: et fiunt forme illi essentie. Ipsa essentia eniz non fit intellectus in effectu nisi propter ea que sunt intellecta in effectu. ¶ Sed hoc ꝙ ipsa sunt intellecta in effectu: et ꝙ ipsa est intellectus in effectu: vnum et idez est. Sensus enī huius nostre dictionis qua dicimus ꝙ ipsa est intelligēs: non est aliud. nisi q: forme fiunt intellecta illi: ita vt ipsa sint eadem forma. ¶ Igit̄ intētio de h ꝙ ipsa est intelligēs in effectu et itellc̄s i effectu et itellc̄z i effectu vna et eadē intentio est et ad vnā eandemq̄ intentionem est. Intellectus enim qui erat intellecta in potentia anteq̄ essent intellecta in effectu: erant forme in materijs extra animam. Cū vero fuerint in effectu intellecta: tunc esse eorum (put sunt intellecta in effectu) non est esse eoruz prout sunt forme in materijs. Suum eniz esse in seipsis vel in materijs: non est suum esse: prout sunt intellecta in effectu. Nam eorum esse in ipsis comitantur cetera que adiunguntur eis: que aliqñ sunt vbi: et aliquando quādo: et aliquādo situs: et aliquādo quantum: et aliquando sunt qualia cum qualitatibus corporalibus: et aliquando agunt: et aliquando patiūtur. ¶ Cum autez sunt intellecta in effectu: remouent̄ multa ex his pdicamētis: esse igit̄ eoꝝ fit aliud esse: nō illud esse. Et tunc intellecta vel plura ex eis fiunt sic ꝙ intelligantur intentiones eoruz alijs modis. Uerbi gratia. vbi qd intelligitur in eis cum tu consideraueris intentionē eius: vel non inuenies in eis aliquid de itentione eius omnino: vel pones nomen (vt in eis fit) ꝙ faciet te acquirere aliam intentionem sm alium moduz. ¶ Cum igitur intellecta in effectu fiūt: tūc vnū de his q̄ hnt eē i mūdo sz ꝙ sūt itellecta i effectu: et q̄ sūt itellc̄s i effectu nūerant̄ eē de vniuersitate eorum que sunt. Natura enim omnium que sunt: est vt intelligātur: et vt fiant forme ille essentie: et postq̄ hoc ita est: tunc non est prohibituz quin hec sint intellecta inquantum sunt intellecta in effectu: et ipsa essentia fit intellectus in effectu: et intelligat etiam. ¶ Igit̄ id qd intelligitur nō est aliud ab eo qd est intellectus vel intelligens in effectu. Qd enim est in effectu intellectus: ob hoc est qd intellectum aliquid fit forma ei: et fit ipsa intellectus in effectu respectu sui ad illam formam tātū: sed est intellectus in potentia respectu sui ad aliud intellectum: qd adhuc non est sibi acquisitum: profecto fiet intellectus in effectu ꝓpter intellectum primuz et intellectuz scōm. Cum autez fuerit factus intellectus in effectu respectu omnium intellectoruz (sed ipsa est vnum de his que sunt) tunc ipsa anima fit ipsa omnia in effectu intellecta in effectu. Cum autem ipsa intelligit id qd est intellectuz in effectu: tunc non intelligit aliqd qd sit extra suā essentiam. imo intelligit suam essentiam. ¶ Palam igit̄ est ꝙ dum ipsa intelligit suam essentiam non acquiritur sibi aliquid: qd est cuius esse sit extra esse suum: cum ipsa sit intellecta in effectu: sed intelligit de sua intelligentia quiddaz. s. ꝙ eius esse est ipsuz intellectum qd est in sua essentia: fit igitur hec essentia sibi intellecta in effectu. ¶ Non fuit autez in nobis anima anteq̄ intelligeretur: nisi in intellectu in potentia: modo autem est intellecta in effectu: eo ꝙ intelligitur in effectu: et suum esse in seipsa est intellectus in effectu et intellectum in effectu: diuerso modo q̄ cum intellexerit hec eadem primo. Nec enim primo fuerūt intellecta: sic ꝙ fuerūt abstracta a suis materijs in quibus erat suum esse cum erant in potentia intellecta: et postea sunt intellecta secūdo: et tunc suuz eē nō est illud esse qd prius fuit: sed est esse separatuz a suis materijs: ita ꝙ sunt forme non in suis materijs: et sic sunt intellecta in effectu. ¶ Igitur intellectus in effectu cū intelligit intellecta que sunt sibi forme. scz sm ꝙ itellecta in effectu: sunt intellectus quem nos prius diximus esse intellectuz in effectu: tunc fit modo intellectus adeptus. Cum eniz fuerint h aliqua que sunt forme non in materijs: nec fuerūt vnq̄ forme in materijs: profecto hec cū intelligūtur fiunt aliqua intellecta: sed talia qualia erāt anteq̄ intelligerentur. Sensus autem de hoc (ꝙ ipsa intelligit aliquid) hic est: scz ꝙ ipsas formas que sunt i materijs abstrahit a suis materijs: et fit esse eius aliud a suo esse qd erat prius. ¶ Postq̄ igitur sunt hic res que non sunt in materijs: tunc illi essentie non est opus abstrahere eas a suis materijs omnino: sed sicut inuenit eas abstractas: sic intelligit eas admodum quo ipsa inuenit sui essentiam cuz est intellectus in effectu per intellecta que id non sunt in suis materijs. ¶ Fit igitur esse earuz (sm ꝙ sunt intellecte) intellectum 2m: et hoc esse eoruz tale est: quale erat anteq̄ intelligerentur intelligentia: et hoc est qd oportet intelligi de his que sunt forme non in suis materijs. Cum eniz h intelliguntur esse eorum in seipsis est ipsum esse eorum: cum ipse dicuntur intelligi tale quale est de nobis intellectum in effectu. hoc autez qd in nobis est intellectum in effectu tale est: quale dicit̄ de ipsis formis que non sunt in materia: nec fuerant in eis vnq̄: sed sm modum quo de eo qd est de nobis intellectum dicimus ꝙ est in nobis quo oportet vt dicatur de illis q sunt in mundo. ¶ Et ille forme nō possunt intelligi perfecte: nisi postq̄ acquisite fuerint ab intellectu omnia intellecta in effectu: aut plura ex eis: et vt itellectus adeptus acquiratur: et tunc fient ille forme intellecte: et fient quasi forme in intellectu sm ꝙ est intellectus adeptus: sed intellectus adeptus est quasi subiectum illis. ¶ Et intellectus adeptus est quasi forma itellectui in effectu. Intellectus vero in effectu est quasi materia et subiectuz intellectui adepto: et intellectus in effectu: quasi forma illi essentie: illa vero essentia est similis materie: et hinc icipiūt descendere forme vsq̄ ad formaz corporalez ylealem: et hinc incipiunt eleuari quousq̄ separent̄ a materijs paulatiz cū modis separationis separātis se. ¶ Si aūt sūt q̄ nullo mō sunt in materijs: nec fuerūt: nec erūt vnq̄ i materijs excedētes se in pfectiōe et separatiōe: et habuerint aliquē ordinē in eē: tūc cū ꝯsideratus fuerit stat⁹ eaꝝ: pfecto perfectior ex illis sm hanc viam erit forma minor quousq̄ veniatur ad minimum qd est intellc̄s adeptus. et deinde non cessabit descendere quousq̄ perueniatur ad materiam essentie: et ad eam vel id qd est infra eaz: de veris animalibus: et postea ad naturam: et deinde non cessabit descensus quousq̄ perueniatur ad formas elemētorum que sunt viliores ex formis in esse: et ideo subiectuz earum est vilius ceteris subiectis: et h est materia prima. Cum autem erexeris te a materia prima: gradatim peruenies ad naturam que est forme corporalis in materijs ylealibus: a quibus iterum ascendendo gradatim peruenies ad illam essentiam: et ascendendo superius peruenies ad intellectum adeptum: et tunc peruenies ad id qd est simile stellis sm comparationem tue erectionis a materijs ylealibus: a quo iterum cum erexeris te peruenies ad primum ordinem eorum que sunt separata. ¶ Ex quorum ordinibus primus est ordo intelligentie agētis

vnde intelligentia agens quā nominat Aristo. in tertio tractatu libri de anima est forma separata: que non fuit in materia: nec erit vnq̄: ex hoc ꝙ est anima intellectus in effectu: tota eius virtus est ad assimilandum se intelligentie intellecte adepte: que essentiam illam: (cum esset intellectus in potentia.) fecit esse intellectum in effectu: ⁊ ea que erant intellecta in potētia: fecit esse intellecta in effectu: cuius comparatio ad effectum qui est in potentia est sicut comparatio solis ad oculum qui est visio in potentia quādiu est in tenebris. Intentio autē de tenebris est illuminatio in potentia: vel priuatio illuminatiōis in effectu. Intentio vero illuminationis est irradiatio ex appositione lucidi. ¶ Cum igitur acquiritur lumen in visu ⁊ in aere: ⁊ in simili: tunc aer cum lumine: quod fit in eo: fit visus in effectu: ⁊ colores fiunt visi in effectu. ¶ Sed dico ꝙ visus non fit visus in effectu ob hoc solum ꝙ fit in eo lumen ⁊ irradiatio in effectu: sed quia cum fit in illo illa irradiatio. (fit enim irradiatio in effectu: ⁊ fiunt eorum forme visorū in lumine: ⁊ fit visus in effectu.) tunc imaginatur formas visorum: sed ante hoc necesse est preparari radios solis vel alterius rei: ad hoc vt stet irradiatum in effectu: ⁊ tunc qđ erat visus in potētia: fit visus in effectu. Principiū autem per qđ fit visus in effectu: postq̄ fuerit visus in potētia: ⁊ ea que erant visa in potentia sunt visa in effectu: est irradiatio que fit a sole in visu. ¶ Secundum hoc igitur exemplum in illa essentia que intellectus in potentia: acquiritur quiddā: cuius comparatio est: sicut comparatio irradiationis in effectu ad visum: ⁊ hoc tribuit ei intelligentia agens. Ergo ipsa est principiū: eo ꝙ ea: que sunt intellecta in potētia: facit esse intellecta in effectu. Et sicut sol est: qui facit oculum visum in effectu: ⁊ visa in potentia facit visa in effectu: cū lumine qđ confert eis. Sic ⁊ intelligentia agēs est: que trahit ad effectum intellectum qui est in potentia. ⁊ facit esse intellectum in effectu cū eo: qđ tribuitur ei ab illo principio: ⁊ per illam intellecta in potentia fiūt intellecta in effectu. ¶ Intelligentia vero agens illius speciei est: cuius est intellectus adeptus. Forme vero eorum separatorum que sunt supra eam: sunt in ea incessabiliter sine initio ⁊ sine fine: sed esse earum in ea est s̄m ordinem multo altius ab ordine: quo sunt in intellectu: que sunt in effectu: sed prior quātum ad nos: cum experiuerimus ad ea: que sunt perfectiora in esse ab his: que sunt minoris esse excellentior est: sicut dixit Aristo. in libro demonstrationum: eo ꝙ nos non erigimur ad ignotum nisi ab eo quod notius est apud nos. ¶ Qđ autem est perfectioris esse in se: illud est magis ignotum apud nos: ⁊ ignorantia nostra maior est de illo. vnde necessarium est: vt ordinatio illorum: que sunt sit in intellectu qui est in effectu econuerso: q̄ est in intelligentia agente. ¶ Intelligentia enim agens primum intelligit de his: que sunt id qđ perfectius post perfectius: ⁊ forme q̄ sunt hodie in materijs: sunt etiam in intelligentia agente: forma abstracta: non ꝙ prius fuerint in materijs: ⁊ deinde sint abstracte: sed quia nunq̄ cessauerunt esse in ea in effectu. ¶ Cum autem ipsa penetrat intelligendo materiaꝫ ⁊ ceteras naturas dat eis formas in effectu que erāt in seipsa: h̄ autem quod nos prius in hoc: sunt ille forme: sed h̄ non est possibile hic: nisi per esse generationis harum materierum. ¶ Hec autē forma in intelligētia agente est indiuisibilis: nec est mirum: si postq̄ intelligētia est non diuisibilis: fiant in eius essentia res non diuisibiles: ⁊ debet m̄ simile ei quod est in sua substantia: q̄uis non recipiat illđ nisi diuisibiliter. Et hoc est qđ iā ostendit Aristo. in libro suo. de anima ⁊ metaphysica.

¶ Sed hic est questio. scilicꝫ si possibile est hanc formā inuenire non in materijs: an ꝙ opus fuerit ponere eam in materijs: vel quomodo de nō esse perfectiori venit ad esse imperfectius. ¶ Sed fortasse dicet aliquis ꝙ non fuit hoc: nisi ob hoc: vt materie fierent perfectioris esse. ¶ Sed tunc sequitur ex hoc ꝙ he forme non fuerint genite nisi propter materiam: qđ est cōtrarium ei qđ videt Aristo. Uel forte dicet aliquis ꝙ hec omnia sunt in intelligentia agente in potentia. ¶ Sed per hoc ꝙ hic diximus in potentia: non oportet ꝙ intelligentia agens habeat in potentia recipere hanc formam: ⁊ postmodum fiat in ea: sed quia habet potentiam ponendi eas in materijs: ⁊ h̄ est potentia: vt agat in aliud a se. Ipsa enim est que ponit eas formas in materijs: ⁊ deide studet approximare eas separationi paulatim quousq̄ acquiratur intellectus: ⁊ fit substantia anime hominis vel homo: cū eo per qđ substantiatur propīquius ad intelligētiaꝫ agētē: ⁊ hic est finis vltimus: ⁊ vita alia qua acquiritur quidam per qđ substantiatur: ⁊ acquiritur perfectio eius vltima: qđ est vt agat in alium aliam actionē per qđ substantietur. ¶ Et hec est intentio de vita alia: q̄uis eius actio non fiat in alio: qđ fit extra suam essentiam. Igitur sua essentia ⁊ sua actio: ⁊ suum egere est vnum ⁊ idem: ⁊ tunc ad suam existentiaꝫ non indigebit: vt corpus sit sibi aliqua materia: nec ad aliquam suarum actionum indigebit adiuuari virtute animali que est in eius corpore: nec indigebit in ea instrumento corporali omnino. Minimus enim ex gradibus suis est. vt ad existentiaꝫ sui necessarium sit corpus esse sibi materiam: vt ipsa forme in corpore: supra hunc gradum existens ad sui existentiam non sit necesse corpus esse sibi materiaꝫ: q̄uis ad plures ex suis actionibus egeat vti instrumento corporali: ⁊ adiuuari virtute eius: scilicet sensu ⁊ imaginatione: per qđ autem perfectius est suum esse h̄ est: vt fiat s̄m dispositionem quā prediximus: sed ꝙ intelligentia agens hēat efficiam ostensum est in libro de anima. ¶ Uidetur autē ꝙ intelligentia agens nō semper agit: sed aliquando agit aliquando non: vnde sequeretur necessario ꝙ ad id quod ageret: ⁊ ad id quod non ageret est diuersarum cōparationū: ⁊ sic variaretur de comparatione ad comparationem. Si autem nō esset semper s̄m suaꝫ perfectionem vltimam: tunc non variaretur tantum de operatione ad operationem: sed variarentur tantum etiam in sua essentia eo ꝙ perfectio eius vltima esset in sua substātia aliquando in potentia: aliquando in effectu: ⁊ tunc qđ eēt in potentia: esset materia ei: quod esset in effectu. Sed nos iaꝫ posuimus eam separatam esse ab omni materia. Postq̄ igitur hoc ita est. tūc semper est in sua perfectione vltima. ¶ Ipsa vero necessario permutatur de comparatione ad comparationem: ⁊ tamen imperfectio nō est in sua essentia: sed cōtingit ei ob hoc ꝙ nō inuenit semper comparationes s̄m quas agit. scilicet vel quia materiam ⁊ subiectum in que agit preperata non inuenit: vel quia est impediens aliquid extra se: quod aliquando remouebitur. Ex hoc manifestatur ꝙ in illa non est subsistentia ad h̄ vt sit ipsa primum principium omnium eorum que sunt: vel eo ꝙ eget. vt detur ei materia apta in quā agat: ⁊ vt moueatur suum impediens: vnde non est in sua essentia: ⁊ sua substantia sufficiētia ad dandū omnibus rebus suas perfectiones. Igitur in sua substantia est defectus ad dandum rebus que non habent suas perfectiones. Id autem in cuius substantia est defectus nō habet in se sufficientiam ad hoc vt non sit suum esse aliđ principium: ⁊ vt sit res cuius eē sit per se ipsum: ita vt eē eius non sit ab alio a se. Sequitur ergo necessario: vt sit

alia causa que adiuuet in dando sibi materiam in quam agat. ¶ Palam autem quod subiecta in que agit intelligentia agens sunt vel corpora vel vires in corporibus generatis corruptibilibus. Iam autem ostensum est in libro de corruptione: quod cause que sunt partes corporum celestium ipse sunt principia prima agentia hec corpora. Ipse igitur dant intelligentie agenti materias et subiecta in que agat. ¶ Omne enim corpus celeste mouetur a motore qui non est corpus: nec in corpore omnino qui est causa esse illius: et eius per quod substantiatur: cuius ordo in esse quod est substantia sua est: secundum ordinem illius corporis. Motor igitur eius quod est perfectius inter illa est perfectior inter motores: perfectius autem in esse est celum primum. ¶ Igitur perfectior inter motores: est motor primi celi: sed quia motor primi celi fuit principium per quod fuit esse duarum rerum discretarum: quarum vna est per quam substantiatur primum celum: et est substantia corporea celestis. Altera est motor spere celestis stellarum fixarum: et hec est essentia: que non est corpus: nec in corpore: ideo non fuit possibile vt daret vtrumque illorum secundum vnum modum: et vnum aliquid in sua essentia: secundum quod per illud substantiatur: sed secundum duas naturas: quarum vna est perfectior altera: eo quod illa per quam dat id esse quod est perfectius: quod non est corpus: est perfectior ea per quam dat id quod est corporeum. ¶ Igitur ipsa non substantiatur nisi per duas naturas: quoniam ex illis vtrisque est suum esse. Igitur esse eius habetur in vnum: eo quod id in quod diuiditur causa est per quam substantiatur: igitur non potest esse: vt motor primi celi sit primum principium omnium que sunt: sed habet aliud principium necessario: et illud initium est perfectioris esse quam istud. Postquam autem motor primi celi non est in materia. Sequitur necessario: vt sit in sua natura. ¶ Intelligentia igitur ipsa intelligit suam essentiam: et essentiam eius quod est principium sui esse: igitur manifestum est: quod id quod intelligit de principio sui esse perfectius est quam sit sua natura: et id per quod intelligit suam essentiam: que est enim prima est minus: non est autem opus diuidi eius essentiam in duas naturas nisi in hac: sed principium quod est principium per quod substantiatur motor primi celi est vnum ex omnibus partibus necessario: nec potest aliquid esse perfectius eo: nec est ei principium. Ipsum igitur est principium omnium principiorum: quia principium primi omnium eorum que sunt. ¶ Et hec est intelligentia quam ponit Aristo. in littera in libro de metaphysica. ¶ Unumquodque etiam illorum etiam est intelligentia: sed ille est intelligentia prima: et etiam primum quod est: et verum primum et vnum primum: et omnes alie non sunt intelligentie: nisi per illum secundum ordinem. Considerare autem de his supra hoc quod diximus: est preter intentionem nostram.

¶ Explicit liber Alpharabij de intellectu et intellecto.

¶ Incipit liber Auicēne. de phia pᵃ: siue sciētia diuina.
¶ Caplm. I. De igsitiōe subiecti pme phie ad hoc: vt ostē datur ipsa esse de numero scientiaꝝ.

A Postq̄ auxilio dei expleuimꝰ tractatū de intētionibꝰ sciaꝝ logicaliū ⁊ nāliū: ⁊ doctrinaliū. ꝯuenientius est accedere ad cognitionem intentionuꝫ sapientialiū. Incipiamꝰ ergo auxiliāte deo ⁊ dicamꝰ ꝙ scie philosophice: sicut iam innuimus in alijs libris: diuidunt̄ in speculatiuas ⁊ actiuas: ⁊ iam innuimus differentias inter eas: ⁊ diximus ꝙ speculatiue sunt ille in qbus q̄rit pfici vtus aie speculatiua: per acqsitionē intelligētie in effectu. s. per adeptionē scie imagiatiue ⁊ creditiue: de rebus que nō sunt nr̄a opa: nec nr̄e dispōnes. In his ḡ finis est certitudo scie ⁊ opinionis. Scia enim ⁊ opio non sunt ex qualitate nostri opis: nec ex q̄litate initij nr̄i operis: sm ꝙ est initium nostri operis. ¶ Practice vō sunt ille in quibus primū q̄rit pfici virtus aie speculatiua per adeptionē scie imaginatiue ⁊ creditiue de rebus q̄ sunt nr̄a opa: ad ħ vt scibario ꝑueniat pfectio vtutis practice in moribꝰ. Et diximus ꝙ speculatiue cōprehendunt̄ in tres ptes. in nāles. s. ⁊ doctrinales ⁊ diuias. ⁊ ꝙ suū subiectū nāliuꝫ est corpa sm ꝙ mouent̄: ⁊ quiescunt ⁊ ꝙ de eis iquirit̄ sunt accidētalia que accidūt eis ꝓprie sꝫ hūc modū. Et qd̄ ē subm doctrinaliū est vel qd̄ est q̄titas pure vel qd̄ est hn̄s q̄titatē. Et dispositōes eius que inquiruntur in eis: sunt ea que accidūt q̄titati ex ħ ꝙ est q̄titas in diffinitione: quaꝝ nō iuenit̄ spēs mā̄e nec vtꝰ motus: ⁊ qd̄ diuine scie nō ingrūt nisi res sepatas a mā̄ sm
B existētiam ⁊ diffinitionē. ¶ Iam ēt audisti ꝙ scia diuia est in q̄ querit̄ de pmis causis naturalis esse ⁊ doctrinalis eē: ⁊ de eo qd̄ pēdet ex eis: ⁊ de cā causaꝝ. ⁊ de pnᵒ pncipioꝝ: qd̄ est deus excelsus: ⁊ ħ est: qd̄ potuisti attigere ex libris trāslactis: ex qbꝰ tn̄ nō plene patuit tibi qd certissime sit subm diue scie nisi aliquātula inuitiōe: quā trāscurri in libro logice de analeticis posterioribus si meministi. Et ꝙ in ceteris scientijs est aliqd: qd̄ est subm: ⁊ ꝙ aliq̄ sunt que ingrunt̄ in eis: ⁊ ꝙ principia aliq̄ concedūtur in eis: ex qbus cōponit̄ demōstratio. Sed tn̄ p ħ nō vē certificatus es: qd̄ sit subꝫ huius scie. s. an sit eēntia pmi pncipij ad ħ vt id qd̄ q̄rimus in ea sit cognitio ꝓprietatū ⁊ actionū eius: vel an sit alia intētio: ⁊ et iaꝫ audisti: ꝙ ħ est phia certissima. ⁊ phia pᵃ: ⁊ ꝙ ipa facit acqrere verificationē pncipioꝝ ceteraꝝ sciaꝝ: ⁊ ꝙ ipsa est sapiētia certissime. iā ēt audisti sepe: ꝙ sapia ē excellētior scia oibus sciētijs ad sciēdū id qd̄ ē excellētius scitū: ⁊ iteruꝫ ꝙ sapia est cognitio que est certior ⁊ ꝯueniētior: ⁊ iteꝝ ꝙ ipa est scia pmaꝝ causaꝝ totiꝰ: ⁊ tn̄ nō itellexisti qd eēt ħ phia vel ħ sapia: neq; si he tres diffōnes vel ꝓprietates sint vnius artis vl̄ diuersaꝝ: q̄ꝝ vnaq̄q; dicat̄ sapientia. Nūc āt nos māifestabimus ꝙ ħ scia in cuius via sumꝰ est phia pma: ⁊ ꝙ ipsa est sapia absolute: ⁊ ꝙ tres ꝓpetates per q̄s describit̄ sapia. sunt ꝓpetates vnius magisterij: ⁊ ꝙ ipsa est ipsiuꝫ magisteriū. ¶ Cōstat āt ꝙ oīs scia hꝫ subm suū ꝓpriū. Ingramus ḡ qd sit subm huius scie: ⁊ ꝯsideremus an subm huius scie sit ipse deꝰ excelsus: sed non est: imo ipse est vnum de his: que queruntur in hac scientia. ¶ Dico ergo impossibile esse: vt ipse deꝰ sit subiectum huius scie. qm̄ subm oīs scie est res. que ꝯceditur esse: ⁊ ipsa scia non inquirit: nisi dispositiones illius subis ⁊ ħ notum est ex alijs locis. Sed nō pōt cōcedi ꝙ deus C
sit in hac scia vt subꝫ. imo q̄situ est in ea. Qm̄ si ita nō ē. tūc nō pōt eē quin sit: vt cōcessum in hac scia. ⁊ q̄situꝫ in alia vel ꝯcessum in ista: ⁊ nō q̄situ in alia. Sed vtrūq; falsum est: qm̄ ipole ē: vt sit q̄situ in alia eo ꝙ alie scie sūt vl̄ morales vel ciuiles vel nāles vel doctrinales vl̄ logice: ⁊ nulla scia sapie est extra hāc diuisionē. In nulla āt eaꝝ q̄rit̄ an sit deus: q2 nō pōt eē ħ. vt in eis q̄rat̄: ⁊ tu scies ħ parua inspectione ex his que multotiens inculcamꝰ. nec etiam potest esse: vt nō sit q̄situ in alia ab eis sciētia. tunc enim eēt nō q̄situ in scia vllo modo. Igit̄ aut est manifestum p se: aut dspatū p se. ꝙ nō possit māifestari vlla speculatione. Non est aūt manifestū per se: nec est desparatū posse māifestari: q2 signa hēmꝰ de eo. ¶ Amplꝰ zᵃ rō: qm̄ id cuius manifestatio despat̄: quō pōt ꝯcedi esse eiꝰ? Restat ergo: vt ipsum inquirere nō sit: nisi huius scie. de eo āt inquisitio fit duobus modis. vnus est quo inquiritur an sit. alius est quo inquirunt̄ eius ꝓprietates. Postquā autem ingritur in hac scia an sit. tunc nō pōt esse subiectum huius scie. nulla. n. sciaꝝ debet stabilire eē suū subiectū. In primo etiā ostēdā ꝙ an sit nō pōt q̄ri: nisi i hac scia. Manifestū est enim ex dispositiōe huius scie ꝙ ipa ingrit res sepatas oino a mā̄. Iā ēt significaui tibi in naturalibus: ꝙ deus est nō corpus: nec virtus corporis: sed est vnum separatū a materia: ⁊ ab oī cōmixtione omnis motus. Igitur ingsitio de eo debet fieri in hac scientia: ⁊ ꝙ de ħ apprehēdisti in nālibus erat extraneū a nālibꝰ: q2 ꝙ de ħ tractabatur in eis nō erat deus. sed volumus per ħ accelerare hoiem ad tenēduꝫ eē primū pncipiū: vt per ħ augeret̄ desideriū addiscēdi scias: ⁊ ꝑueniendi ad locū in quo certius possit cognosci.

Postq̄ aūt necesse est: vt ħ scia subꝫ habeat: ⁊ mōstratū est illud qd̄ putabatur esse subm eius nō esse suū subiectuꝫ: tunc queramus an subm eius sint vltie cause D
coꝝ que sī: an oēs quatuor simul: an vna tm̄.
Sed ħ nō debet dici quāuis iam ħ qdam putauerunt. Nam ꝯsideratio de oibus q̄tuor causis nō pōt esse quin sit de illis iquātū hn̄t esse: vel iquātuꝫ sunt cause absolute: vel inquātū vnaq̄q; eaꝝ quatuor est illius modi q ꝓprius est sibi. s. vt ꝯsideratio de illis sit sꝫ ꝙ vna ē agēs ⁊ alia patiēs: ⁊ illa alia est aliud: vel sm ꝙ fit ex cōiūctōe illaꝝ. dico autem ꝙ si bene consideretur nō possunt eē subiectū huius scie inquātū sunt cāe absolute: ita vt intētio huius scie sit ꝯsiderare ea: que accidunt causis inquātum sunt cause absolute: ⁊ ħ patet multis modis: quorū vnus est. s. q2 hec scia inquirit intētiones que nō sunt ex accidētibus proprijs ipsaꝝ causaꝝ inquātuꝫ sunt cause. Inquirit enim vl̄e ⁊ particulare potentiam ⁊ actum possibile ⁊ necesse ⁊c̄. Manifestissimum est autēꝫ ꝙ ħ talia sunt in se ꝙ ingsitio per se debet fieri de illis: nec sunt ex accidētibus que sunt propria rebus naturalibus: nec doctrinalibus: nec cadūt inter accidētia: que sunt ꝓpa sciarum practicaꝝ. Restat igit̄: vt ingsitio sit de illis in scia: que est extra pdictā diuisionē: ⁊ illa est ħ scia: ⁊ ēt: q2 scia de causis absolute acqrit̄ post sciam qua stabiliunt̄ cause reꝝ causas hn̄tiū. dū. n. nos nō stabilierimus esse causaꝝ causataꝝ a rebus alijs sic vt esse causaꝝ pendeat ex eo: qd̄ pcedit in esse non sequetur apud intellectū eē cause absolute. Sed ħ est causa vna: quāuis sensus inducat. vt due cause concurrant. Sed licꝫ cōcurrant: non minꝰ E
tamē vna debet eē causa alterius: persuasio. n. que aduenit aie ex assiduitate sensus: ⁊ experientie non est cogens

sicut scisti: nisi per cognitionem: qd in pluribus ex rebus
que sunt naturales et electionis contingit h. et h certe est
appositum ad stabiliendum causas. Concedere.n. ee causas
et occasiones non est manifestum primum sed probabile. iam
aut scisti differentiam inter h duo. Nam si nõ plene fuerit ma-
nifestum per se apud intelligentiam: quicquid cepit hz principium
aliquod. ideo debet esse manifestum per se: sicut multa ex geo-
metricis: per que probant cetera in libro Euclidis. Deinde de-
monstratio vel demõstratiua manifestatio non est ita in
ceteris scientiis. vnde debet ee in hac scia. quo igitur pt ee.
vt illud sit subiectum scie: inter cuius inquisitiones quirantur
dispositiões eius cuius ee est quesitum in ea: Qd cum ita sit ma-
nifestum est: quod nõ est inquisitio de illis inquantum vnaqueque ca-
rum hz ee proprium: vt h sit quesitum in hac scia. Nec est etiã in
quantum sunt coniunctio aliquã: et oio non dico cõiunctum: nec
vle: eo quod consideratio de partibus coniunctionis prior est: quam
consideratio de coniunctione: quamuis non sit ita in particulari-
bus vlis scdm respectum quẽ in logica nosti: vnde oz hri conside
rationẽ de ptibus. Sed vel in hac scia: et tũc conueniẽs eẽt
eas esse subm eius: vel in alia. sed in alia scia esse non pt.
Nulla.n. alia inquirit de causis vltimis nisi ista scia: si aut
cõsideratio de causis fuerit inquantum hñt esse. et de oi eo:
qd accidit eis scdm hunc modum: oportebit tunc vt ens in-
quantum est ens sit subiectum: qd est conuenientius. Mon
strata est igitur destructio illius opinionis qua dicit quod
subiectum huius scie: sunt cause vltime. sed tñ debes scire:
quod he sunt cõpletio et quesitum eius.

¶ Caplm. II. De stabiliẽdo subm huius scie.

A Oportet igitur: vt monstremus qd sit
subm huius scie sine dubio: ad
h: vt pateat nobis que sit intẽtio huius scie.
Subz nalis. ¶ Dico ergo quod subiectum scie naturalis est cor-
pus non inquantum est ens: nec inquantum est sub-
stantia: nec inquantum est compositum ex suis duobus princi-
piis: que sunt yle et forma: sed inquantum est subiectum motui
et quieti. Scie vero que sũt sub scia naturali remotiores
Subz doctrinalis. sunt ab h: silr et morales. ¶ Subiectum vo scientie doctri-
nalis est mensura siue intellecta absqz materia siue intel-
lecta in materia: et numerus siue intellectus absqz mate-
ria siue intellectus in materia. Non.n. inquirit stabilire
an mensura vel numerus intelligatur absqz materia vel
in materia. Sed consideratio de his est de dispositionibus
eorum que accidunt eis post positionem eorum hoc. Scien-
tie vero que sunt sub disciplinabilibus cõuenientius ẽ. vt
Subm logice. non considerent nisi de accidentalibus partibus posita:
que sunt minus cõia quam ipsa posita. ¶ Subiectum vo logi
ce: sicut scisti sunt intentiões intellecte scdo: que apponun-
tur intentionibus primo intellectis scdm quod per eas peruenit
de cognito ad incognitum: non inquantum ipe sunt intellecte
et habet esse intelligibile: qd esse nullo mõ pendet ex ma
teria: vel pendet ex materia: sed non corpea. Non fuerũt
aut alie scie preter has. ¶ Deinde consideratio de substãtia
inquantum est ens vel est suba. vel de corpore inquantum ẽ sub-
stantia: et de mensura et nũero inquantum habent eẽ: et quo-
modo habent esse: et de rebus formalibus: que non sunt
in materia vel si sunt in materia: nõ tñ corpea: et quomo-
do sunt ille: et quis modus est magis proprius illis separatim
per se debet haberi. non.n. potest esse subm alicuius scia-
rum de sensibilibus: nec alicuius sciẽtiarum de eo quod habz
B esse in sensibilibus. Nam estimatio est expoliatio a sensi
bilibus: h aut sunt de vniuersalitate eorum: que hñt esse se
paratum a materia: manifestum est.n. quod eẽ substãtie inquan
tum est suba tñ: non pendet ex materia: alioquin nõ eẽt
substãtia nisi sensibilis: numerum etiam accidit esse in sen-
sibilibus: et in non sensibilibus: vnde numerus inquantum
numerus est: non pẽdet ex sensibilibus: nec ex insensibi-
libus: mensura etiã cõe nomen est. quia mensura vel in-
telligitur dimensio: que constituit corpus naturale vel intel
ligitur quantitas continua: que dr de linea et supficie et corpo-
re terminato. Tu aut iã scisti drñã iter h duo. Nulla aut
earum est sepata a materia: mensura vo scdm primã acceptio-
nem quamuis nõ sit sepata a materia est tñ principium essen-
di corpa naturalia. Nec tñ ob h põt esse. vt cõstitutio eo
rum pendeat ex ea: quasi ipsa det eis cõstitutionez ipsorum:
tunc.n. precederet in esse ipsa sensibilia: sed nõ est ita. Fi
gura et accidentale et concomitans esse mº postquam subat cor
pus finitum cuius spacium est supficies finita: extremitates
et sunt sub mensura: inquantum materia pficit p illas: et po-
stea comitant. Postquam aut ita est. nũc figura non habet eẽ
nisi in materia: nec est prima cã in esse veniendi ad effectum:
mensura vo scdm acceptionẽ scdam considerat scdm eẽ suum:
et scdm sua accidentalia. Sed consideratio de ea scdm eẽ suum:
et de quo mõ eẽndi: et de qua diuisione eẽndi sit: non ẽ eẽ
vt consideratio de eo: qd pendet ex materia. Subm autez
logice scdm se manifestum est eẽ preter sensibilia: manifestuz
est igit quod h oia cadant in scientia: que profitet id cuius cõ
stitutio non pendet ex sensibilibus. ¶ Sed nõ põt poni
eis subm cõe: vt illorum oium sint dispositiones et accidẽta-
lia cõia nisi eẽ. Quedã.n. eorum sunt sube: et quedam quantitates
et quedam alia pdicamenta: que nõ pñt hre cõez intẽtõez:
qua certificent nisi intentionẽ essendi. Silr et sunt res que
debent diffiniri et verificari in aia: que sunt cões in scien
tiis: nulla tñ earum tractat de eis: sicut ẽ vnũ inquantum ẽ vnũ:
et multum inquantum est multum. conueniẽs et icõueniẽs. Contrarium etc.
De his.n. mentionẽ tñ faciũt et inducũt diffinitiões eorum:
nec tñ loquunt de mõ eẽndi eorum: qz h non sunt acciden
talia propria alicui suborum aliarum sciarum particularium: nec sunt
de rebus que hñt esse nisi proprietates esse essentialr. Nec
sunt et de proprietatibus: que sũt cões omni rei sic: vt vnuz
quodqz eorum sit cõe oi rei: nec pñt eẽ propria alicuius predi-
camenti: nec pñt esse accidẽtalia alicui nisi ei: qd est esse
inquantum est eẽ. Igit ostensum est tibi ex his omnibus quod ens C
inquantum est ens cõe est oibus his: et quod ipsum debet poni Subiectum metaphy.
subm huius magisterii: et qz non eget inquiri an sit: et qd
sit quasi alia scia preter hanc debeat assignare dispõnez
eius ob h qd incõueniens est: vt stabiliat suum subiectum
an sit et certificet quid sit scia cuius ipsum est subiectuz:
sed potius oportet concedere tñ: qz est et quid ẽ. Ideo primum sub-
iectum huius scie est ens inquantum est ens: et ea que inquirit sunt
consequentia ens inquantum est ens sine conditione aliquã: quorum
quedã sunt quasi spẽs vt suba quantitas et qualitas. quoniã eẽ
non eget diuidi in alia priusquam in ista. sicut suba eget diui
di in alia antequam perueniat ad diuidi in hoiem et non ho-
minem: et ex his quedã sunt ei quasi accidẽtalia propria. sic
vnum et multum potẽtia: et effectus: vle et particulare: possibi
le et necesse: per h autem quod ens recipit h accidentia et co-
aptatur illis: non est necesse illud proprie fieri vl natura- D
le vel disciplinale vel morale vel aliquid aliorum. ¶ Põt Dubita.
autez quis dicere quod postquam ens ponitur subiectum huius
scientie: tunc nõ potest esse: vt ipsa stabiliat esse principia
essendi. Inquisitio.n. omnis scientie non est de principiis:
sed de cõsequentibus principiorum. ¶ Ad qd respondemus Solu.
qd speculatio de principiis non est nisi inquisitio de con
sequentibus huius subiecti: quia ens h: vel illud inquan-
tum est principiuz non constituitur ab eo: nec prohibet:
sed comparatione nature entis absolute est quoddã ac-
cidentale ei: et est de consequentibus: que sunt ei propria: princi
pium.n. non est cõius quam ens quasi consequat cetera consequu
tione prima. Nec etiam necesse est: vt sit naturale vel di-
sciplinale vel aliquod aliud ad hoc: vt accidat ei esse prin-

Alia solu cipium. Deide pricipium nō est pricipium oium entiuz.
si.n.oium entium eēt pricipium.tūc eēt pricipium supp
situz:ens aūt in se absolute nō habet pricipiuz.sed habet
pricipium vnūqdq3 eē qd scitur:pricipium igitur est pri
cipium aliquibus entibus. quapp h scia nō erit iquirēs
pricipia entis absolute.sed pricipia alicuius entiū.sic pn
cipia ceteraꝝ sciaꝝ particulariū.Quia.n.cetere scientie
nō pbēt eē pricipioꝝ suoꝝ coiū.(hūt.n.pnc' in quib' cō
Diuisio. municāt oēs:de quib' vnaqueq3 eaꝝ tractat.) ipse tn̄ p
E bant eē pncipioꝝ eaꝝ reꝝ que sunt in eis. ¶ Sequit er
go necessario:vt h scia diuidat in partes quaꝝ qdā inq
rit causas vltimas igitur sunt cause ois eē causati iquā
tum est eē:ꝛ alie inquirūt cāz pmam ex qua fluit oē esse
cātum iquātū est eē causatū:nō inquātū est eē mobile vl
qntitatiuū:ꝛ qdā alie inquirūt dispositiōes que accnt eē:
ꝛ qdā inquirūt pricipia sciaꝝ particulariū. pricipia eniz
vniuscuiusq3 sciaꝝ minus coiū qōnes sunt in scia coioꝛi:
sicut pncipia medicine in naturali:ꝛ pricipia mēsuratio
nis in geometria. Cōtingit enim.vt in hac scientia mon
strentur pncipia singulariū sciaꝝ:que inquirunt disposi
tiones vniuscuiusq3 esse. Igitur h scia inqrit dispositio
nes eē:ꝛ ea que sunt ei qsi ptes ꝛ spēs quousq3 puenit ad
appropriationē:ex qua puenit subiectū naturalis:igit p
mittimus illā appropriationē ei. Et appropriatione ex q
pucnit subiectū disciplinale pmittam' ei.ꝛ silr ceterl:id
aūt qd precedit illud subiectū.ꝛ est ei:sicut pricipiū nos i
Nō hui' scie. quiremus ꝛ stabiliemus eius dispositiones: igitur qōes
huius scie quedā sunt cause esse: iquātū est esse causatū:
ꝛ quedā sunt accidētalia eē.ꝛ quedā sunt pn' sciaꝝ singu
lariū.ꝛ scia hoꝝ qritur in h magisterio. ꝛ h ē phia pria.
qꝛ ipsa est scia de pma cā eē. ꝛ h est pma cā. sed pma cau
sa vniuersitatis est eē ꝛ vnitas:ꝛ est etiā sapia que ē nobi
F lioꝛ scia qua apprehendit nobilius scitū. Nobilioꝛ vero
scia.qꝛ est certitudo veritatis ꝛ nobilius scitū. qꝛ est de'
ꝛ cause que sunt post eū:ꝛ ēt cognitio causaꝝ vltimaruz
Quid sci entia di uina. ois eē.ꝛ cognitio dei.ꝛ propterea diffinitur sciētia diuina
sic.qꝫ est scia de rebus separatis a materia diffinitione ꝛ
diffinitionibus.qꝛ ens iquātū est ens.ꝛ pncipia eius ꝛ ac
cidentalia eius iquātū sunt:sicut iam patuit nullum eo
rum est.nisi precedens materiaz.nec pendet esse eius ex
esse illius. Cuz aūt inquiritur in hac scia de eo qd nō pce
dit materiā:non inquiritur in ea nisi sm h qꝫ eius eē nō
eget materia. ¶ Eoꝝ aūt que inquirunt in ea quatuoꝛ
sunt:quoꝝ quedā sunt separata a materia:ꝛ ab appendi
tys materie oino.ꝛ quedam sunt cōmixta materie.s3 ad
modum quo ꝯmiscetur causa constituens ꝛ precedens.
materia.n.non est cōstituens illa:ꝛ quedā sunt que inue
niuntur in materia:ꝛ nō in materia:sicut causalitas ꝛ vni
tas:qpropter ea que hūt cōiter iquātū sūt talia:sūt qꝫ ad
certificationē sui non est opus esse materia: oia aūt com
municāt in h qꝫ eē eoꝝ non eē materiale.s. vt eē eoꝝ sit
ex materia.ꝛ quedā sūt res materiales:sicut mot' ꝛ gen:
sed de eis non inquiritur in hac scia sm qꝫ sunt in mate
ria:sed sm esse qd habēt. Cū igitur h pars diuisionis ac
cepta fuerit cū alys ptibus diuisionis.tunc omnes com
municāt in h qꝫ inquisitio de his non est. nisi s3 modu3
quo eē eoꝝ non est existēs per materiā: ꝛ sicut in sciētys
disciplinalibus ponunt id qd est interminatū per mā3:ꝛ
inquisitio ꝛ ꝯsideratio de eo est illi' modi:s3 qꝫ id qd q
ritur de eo pendet ex materia.ꝛ h inquisitio nō est disci
plinalis.sicut est dispositio h: monstratum est ergo que
.4.meta. tex.5. sit intentio in hac scientia. ¶ Hec autem scientia cōicat
cū topica ꝛ sophistica:simul i aliquibus. ꝛ differt ab eis
G simul in aliqbus:ꝛ differt ab vnaquaq3 eaꝝ in aliquib'.
cōicat.n.cū eis in h qꝫ de eo qd h iquiritur:nullus actoꝛ
singulaꝝ sciaꝝ tractat:nisi topicus ꝛ sophisticus.differt
vero ab eis:simul in h qꝫ phs primus inquātuz est phs
primus nō loquitur de questionibus singulaꝝ sciētiaꝝ:
illi vero loquuntur.differt etiā a topico per se in fortitu
dine vel potētia:eo qꝫ verbis topici acqrit opionē nō cer
titudinem.sicut nosti ex magisterio logice. Differt ēt a so
phistico in volūtate eo: qꝫ h querit ipsam veritatem:ille
vero querit putari sapiens in dictione veritatis quāuis
non sit sapiens.

¶ Capitulum.III. De vtilitate huius scientie: ꝛ ordine ꝛ eius nomine.

DEbes meminisse qꝫ in scientys que pce
dunt hāc iā cognouisti:que sit dif A
ferentia inter vtile ꝛ bonū ꝛ nociuū ꝛ maluz:
qm vtile in se est occasio ꝯiuncta: que p se du
cit ad bonū:vtilitas vero est intentio que per
ducit de malo ad bonū. Nociuum vo in se est occasio: q
per se ducit ad malū. Nocumentum vo est intentio que
perducit de bono ad malū:postq3 aūt h ita est tūc iā scis
qꝫ oēs scie cōicāt in vna vtilitate.s.que est acqsitio perfe
ctionis humane aie in effectu ppar ātis eā ad futurā feli
citatem. Cū aūt de vtilitate inquirit in pncipys sciaꝝ ce
terum nō est intētio eaꝝ pducēdi ad h.s.vt adiuuāt se adi
uicem:ad h vt vtilitas proueniat per quā certificet sciē
tia alia ab ea:vtilitas igitur sm hāc intentionē dr absolu
te:ꝛ dr ppꝛie.absolute.s.vt sit adducēs ad certificationez Vtilitas du plex:absolu ta:ꝛ ppꝛia.
alterius sciētie quocūq3 modo.proprie vero: vt sit addu
cens ad excellētioꝛem:que est ei.sicut finis:qꝛ est pp eaz:
sed non conuertitur. Si igitur acceperimus vtilitatē ab
solute: profecto h scia vtilitatē habet. Sed si ppꝛie:certe
h scia adeo alta est: qꝫ ipsa non dignatur esse vtilis alys
scientys. Cetere vero scie pficiunt in ea. Cū aūt vtilitas
absoluta diuidatur in duas diuisiōes: necessario diuidit B
in tria:quoꝝ vnum est id ex quo prouenit aliud meli' eo:
aliud ex quo prouenit aliquid sibi equale:aliud vero ex
quo prouenit aliquid inferius eo. Et h tertiū pdest pro
fectui eius qd est infra se. Cum vero iquisierimus nomē
propꝛium huius tertij: ꝯuenientius est vt dicatur efflu
xio vel profectus vel dominatio vel procuratio vel alia
his similia cū fecerimus inductionē de dictionibus con
uenientioꝛibus huic capitulo excepta causalitate:vtilitas
autez propria pene seruitus est:sed vtilitas que prouenit
ex nobilioꝛe in ignobilius:nō est similis seruituti. Tu.n.
scis qꝫ seruiens vtilis est ei:cui seruit:ꝛ ille cui seruit vtil
est seruienti.si vtilitas accipiatur absolute.propria.n.ma
neries cuiusq3 vtilitatis:ꝛ propꝛius modus eius est alia
maneries. ¶ Vtilitas igitur huius scientie cuius modū Vtilitas h.s.
iam demonstrauimus est profectus certitudinis princi
piorum sciētiarum particularium:ꝛ certitudo eorū que
sunt eis cōmunia quid sint:quāuis illa non sint principa
lia causalia. Est igitur sicut vtilitas regentis ad id qd re
gitur:ꝛ sicut eius cui seruitur ad seruientē: qm compara
tio huius scientie ad alias sciētias particulares est. sicut
comparatio eius:cuius cognitio inquiritur in hac scien
tia:ad id cuius cognitio inquiritur in alys scientys. Si
cut enim h scientia est principium essendi illas: sic scien C
tia huius est principium certitudinis sciēdi illas. ¶ Oꝛ
Oꝛdo do vero huius scientie est:vt discatur post scientias natu
rales ꝛ disciplinales. Sed post naturales.ideo quia mul
ta de his:que conceduntur in ista sunt de illis:que iaz p
bata sunt in naturali:sicut generatio ꝛ corruptio ꝛ alte
ritas: ꝛ locus ꝛ tempus: ꝛ qꝫ omne: quod mouetur ab
alio mouetur: ꝛ que sunt ea que mouentur ad primum
motorem ꝛc. Post disciplinales vero. Ideo quia inten
tio vltima in hac scientia est cognitio gubernatoꝛis

dei altissimi: et cognitio angelorum spiritualium: et ordinum suorum: et cognitio ordinationis in cõparatione circulorum: ad quã sciam impossibile est peruenire: nisi per cognitionẽ Astrologie. ad sciam vero astrologie nemo põt peruenire: nisi per sciam Arithmetice: et Geometrie. Musica vero et pticulares disciplinalium: et morales: et ciuiles vtiles sunt non necessarie ad hanc sciam. ¶ Potest autẽ aliqs

Dub. D opponere dicens: q si pncia scie naturalis et disciplinalium nõ pbantur nisi in hac scia: et qões vtrarũqz sciarũ pbant per pna earum: qões vero earum sunt pna huius: tunc hec argumẽtatio est circularis: et per vltimum eius fit manifestatio sumpsius.

Sol. ¶ Contra hoc aũt verisile debet rñderi id qd iam dictũ est: et ostensuz est in libro demõstrationis: de quo tñ nos repetemus hoc qd sufficiet. Dico igit q pncipium scie non est pncipiũ sic: vt omnes qões pẽdeãt ex eo ad demõstrãdũ eas in actu vel in potentia. sed fortasse accipietur pnm in demõstratione aliquarum: possibile est. n. eẽ questiões in sciẽtijs in quarum demonstratiõibus nõ admittũtur ea que posita sunt pna vllo modo: qz nõ admittũtur nisi ppositiões que nõ pbãtur ad hoc vt pnm scie sit pncipiũ verissimũ: per qd ad vltimũ acquiratur certissima veritas: sicut est illa que acqrit ex cã. Si aũt nõ acqrit cãm: non dicet pnm sciẽtie sic. sed aliter: qz fortasse dicetur pnm. sicut sensus solet dici pncipiũ eo modo: q sensus iquãtum est sensus nõ acquirit nisi esse tãtũ. Soluta est igitur questio: qm pncipiuz naturalis potest eẽ mãifestum per se. et potest eẽ. vt manifestet in phia pma p id p qd nõ fuerat pbatum antea: sed per hoc in illa pbãtur alie questiões: ita q est ppositio in sciẽtia altiori ad iferẽduz in cõclusiõe illud pncipiũ. nec in hoc assumatur pncipium ad cõcludẽdum illud. sed assumat alia ppositio. ¶ Possibile est etiam: vt sciẽtia naturalis et disciplinalis acquirant nobis demõstrationem de an est. et nõ acquirãt nobis demõstratiões de quare est. Sed hec scia acquirit nobis demõstrationem de quare est. et precipue in causis finalibus remotis.

¶ Capl'm. IIII. De questiõibus scie naturalis.

A Manifestum est igitur. qz id qd ẽ pncipium huius scie aliq modo vel nõ mãifestabitur ex pncipijs que mãifestãtur i hac sciẽtia: sed ex pncipijs que sunt per se nota: vel mãifestabit ex principijs que sunt questiões i hac sciẽtia: sed nõ cõuertũtur. vt fiãt pncipia illarum earũdẽ questiõnũ. sed aliarum: vel illa pncipia: erũt pncipia aliquarum huius sciẽtie: que significarũt illud eẽ: de quo queritur mãifestari i hac sciẽtia q̃re est. Constat igitur q cũ ita sit: nõ erit predicta pbatio circularis vllo modo. ita vt ipsa sit pbatio i qua aliquid idẽ accipiatur i pbatiõe sumpsius. ¶ Debes etiã scire q in ipsis rebus est via: qua ostẽditur q itẽtio huius sciẽtie nõ ẽ põere aliquid esse pncipium: nisi postq̃ probatum fuerit in alia sciẽtia: postea vero mãifestabitur tibi inuẽdo q nos habemus viam ab stabiliẽdum primum pncipium non ex via testificatorum sensibiliũ. Sed ex via propositionũ vniuersalium itelligibilium per se notarum: que facit necessarium q ens habet pncipiũ: qd est necesse eẽ. et prohibet illud eẽ variabile: et multiplex vllo modo. et facit debere illud eẽ pncipium totius: et q totum debet eẽ per illũ fz ordinem totius: sed nos propter ifirmitatem nostrarum aĩarum nõ possumus icedere per ipsam viam demõstratiuam que est pgressus ex pncipijs ad sequẽtia. et ex causa ad causatũ: nisi in aliquibus ordĩbus vniuersitatis eorum que sunt sine discretiõe. Igitur ex merito huius sciẽtie i se est: vt ipsa sit altior oĩbus sciẽtijs: q̃tum vero ad nos posterioratur post oẽs sciẽtias. Jam igitur loquuti sum' de ordine huius sciẽtie iter oẽs sciẽtias. ¶ Nomẽ vero hui' Nomen. B

sciẽtie est: q ipsa est de eo qd est post naturam. Intelligitur autẽ natura virtus que est pncipium motus et quietis: imo vniuersitatis eorum accidẽtium que pueniũt ex materia corporali. Jam autẽ dictum est q natura est corporis naturalis. qd habet naturam. Corpus vero naturale: est corpus sensibile: cũ eo qd habet de proprietatibus et accidentibus: q vero dicitur post naturam hec posteritas est in respectu q̃tũ ad nos: primum. n. qd percipimus de eo qd est: et scimus eius dispositiões est hoc: qd presentatur nobis de hoc eẽ naturali. vñ qd meret vocari hec sciẽtia cõsiderata in se hoc est. vt dicat q est scia de eo qd est añ nãm. Ea. n. de quibus inquirit in hac scia per eadẽ sunt añ nãz. ¶ Põt autẽ aliquis dicere q res disciplinales pure: q̃s speculatur arithmetica et geometria; sunt etiaz añ nãm: et precipue numer' cuius eẽ nõ pẽdet ex natura vllo modo. Inuenitur enim in nõ natura. Igitur sciẽtia de nũero debet eẽ sciẽtia post naturam. Qd igitur debemus dicere cõtra hãc questionẽ hoc est: qz in Geometria. si qcqd speculamur de illa nõ fuerit nisi in lineis superficieb' et corporibus: cõstat tũc q subiectũ eius nõ erit separatũ a natura i existẽtia. Igitur accidẽtia que cõmitant illud minus remota erũt ab ea. Sed si fuerit subiectũ eius mensura absoluta vel id in quo iuenitur mẽsura absoluta sic vt sit adaptabile cuilibet propositioni hoc certe nõ est mẽsure iquãtũ est pncipium naturaliũ formarum. sed iquãtũ est accidẽs. Jam autẽ cognita est ex his que diximus in logicis et naturalibus dña iter mẽsuram absolutaz: que est post yle: et iter mẽsuram que est q̃ta. et q nomẽ mẽsure cõuenit eis cõiter. Cuz igitur hoc ita sit: tũc nõ erit subiectum geometrie verissimuz mẽsura que cõstituit corpus naturale. Sed mẽsura q dr de linea supficie et corpore: et hoc ẽ qd adaptari potest pportiõibus diuersis. ¶ De numero aũt maior est qõ: qm videt superficietenus q scia de numero sit de scia post naturã: nisi scia post naturam intelligatur aliud. s. qd est scia de eo q oĩmodo separatuz est a natura: et tũc nomiabitur hec scientia ab eo: qd est digni' in ea. s. vocabitur hec scia: scia diuina. Cognitio enim dei: finis est huius scie: multe. n. res appellãtur ab eo qd est in eis dignius: vel a parte digniore: vl a parte que est eis q. finis: erit igitur hec sciẽtia: cuius quasi perfectio et cui' pars aliqua nobilior: et cuius prima itẽtio est cognitio eius: qd separatum est a natura omni modo. Cum igitur appellata fuerit fm hãc itẽtiõez: tũc sciẽtia de numero nõ communicabit itẽtiõez huius nominis hoc modo. Sed manifestatio verissima qua pbatur sciẽtia de numero nõ eẽ de sciẽtia post nãm hec est. Cõstat enim q subiectum eius nõ est nũerus omni modo. Numerus. n. iaz inuenitur. i rebus separatis: et iaz iuenitur in rebus naturalibus: et id cõtingit ipsum poni in estimatione expoliatũ ab omni: qd sibi accidit: q̃uis nõ sit possibile numeruz eẽ: nisi accidat alicui earum que sunt. Id autez qd de numero fuerit tale cuius esse sit in rebus separatis illud prohibebitur eẽ subiectũ proportionis cuiuslibet in augmento et diminutione: sed erit fm q erit tãtum. Non enim potest concedi ipsum sic poni receptibile cuiuslibet augmẽti et cuiuslibet pportiõis: nisi cũ fuerit in materia corporum: que in potentia est ois materie numeratorum: et tunc cuz fuerit in existimatiõe vel in vtrisqz dispõnibus non est separatus a natura: igit scia de numero iq̃tũ cõsiderat nũerum nõ speculat in eo: nisi fm respectũ quo accidit ei esse in nãm: qz vr q pncipiũ sue cõsiderationis: fz q ipse est in estimatiõe: sit huiusmodi: q estimatio sit accepta ex dispositõibus naturalibus que hñt aggregari et disgregari vniri et diuidi: vñ scia de nũero non est ipeculo de cẽntia nũeri

ß suffi. ca. 5. C D

nec de accidentibus numeri inquãtũ numerus est absolute: sed de accidentalibus eius inquãtũ sit receptibilis eius qd̃ assignauimus: ⁊ tunc est materialis vel estimabilis innixus materie. Speculatio vero de essentia nũeri: ⁊ de eo qd̃ accidit ei sꝫ qd̃ non pendet ex materia: nec est innixus in ea est in hac scientia.

¶ Capitulum. V. De vniuersitate eorum de quibus tractat hec scientia.

A Oportet nos in hoc magisterio scire dispositionẽ comparationis rei ⁊ entis ad predicamenta: ⁊ dispositionẽ ꝓuationis: ⁊ dispositionẽ necessitatis in eẽ necessario: ⁊ eius conditiones ⁊ dispositionez possibilitatis ⁊ eius certitudinẽ: ⁊ q2 ipsamet est speculatio d̃ potentia ⁊ effectu: ⁊ vt consideremus dispositionẽ ei9: qd̃ est per essentiaꝫ: ⁊ eius qd̃ est per accidens: ⁊ dispositõẽz substãtie quot modis diuiditur. Sed q2 ad hoc: vt ens sit substantia non eget esse naturale vel disciplinale. hec enĩz sunt substantie alie preter illas: ideo d̃bemus scire dispositionez substantie que est. sicut yle: ⁊ an est. ⁊ quomodo est: ⁊ si est separata: an nõ ẽ separata: vel ꝯueniẽs in specie cũ alijs vel non: ⁊ quã habet cõparationẽ ad formã: ⁊ quomodo est substãtia formalis: ⁊ an sit sepata an nõ: ⁊ que est dispositio cõposite substantie: ⁊ quõ est dispositio vtriusqꝫ sm̃ duas diffinitiones: ⁊ quã cõparationẽ habent inter se diffinitiones ⁊ diffinita. ¶ Sed q2 accidẽs oppositũ est substantie aliquo modo: ideo oportet: vt in hac scientia faciamus sciri naturam accidẽtis: ⁊ eius species: ⁊ qualiter ex accidentibus fiunt descriptiones: ⁊ faciamus cognosci dispositionẽ cuiusqꝫ predicamentorũ de accidentibus: ⁊ monstrabimus accidentalitatẽ eius: qd̃ potest putari eẽ substantia: ⁊ non est substãtia: ⁊ faciemus sciri ordines oĩum substantiaꝝ aliaꝝ post alias in eẽ sꝫ prius ⁊ posterius. Et faciemus sciri similiter dispositiones accidentiũ. Cõgruit etiam huic loco. vt scias dispositionem vniuersalis ⁊ particularis: ⁊ totius ⁊ partis: ⁊ quõ est eẽ naturarum vniuersaliũ: ⁊ si habent eẽ in particularibus ⁊ singularibus: ⁊ quõ est esse eoꝝ in anima: ⁊ si hñt esse separatũ a singularib9 ⁊ ab anima: ⁊ tũc scies dispositionẽ generis ⁊ speciei ⁊ similiũ. Sꝫ q2 esse ad hoc vt sit cã vel causatũ non eget naturale vl' disciplinale vl' aliqd̃ alioꝝ. ideo conueniens est: vt exequamur hoc loquẽdo de causis ⁊ generibus ⁊ dispositõibus earũ: ⁊ quomodo debet eẽ dispositio inter illas ⁊ causata: ⁊ faciam9 cognosci differentiã inter principiũ agens ⁊ cetera ab eo: ⁊ loquamur de actione ⁊ passione: ⁊ de differentia iter formam ⁊ finem: ⁊ de occasionibus cuiusqꝫ earum: ⁊ ꝙ ipse in omni ordine perueniunt ad primã cãm: ⁊ de differentia inter initiũ ⁊ inceptionẽ. ⁊ deĩde de prius ⁊ posteri9: ⁊ de eo qd̃ incipit: ⁊ modos ⁊ species eius: ⁊ proprietatẽ cuiusqꝫ specieꝝ: ⁊ quid prius natura. ⁊ quid posterius apud intelligentiam: ⁊ qualiter conuenit responderi negãti hoc: vnde ꝙ ex his fuerit sñia ꝓbabilis: diuersa tamẽ a veritate cõtradicemus ei: hoc igitur ⁊ ꝯsimile est ꝯñs ad eẽ inq̃tũ est eẽ. Sed q2 vnũ parificatˀ ad eẽ: sequitur ẽt: vt con-

B siderem9 de vno. Cũ aũt ꝯsiderauerimus de vno oportebit ẽt: vt ꝯsideremus de multo ad hoc vt sciamus oppositionẽ que est inter vtrũqꝫ: ⁊ tunc oportebit ẽt: vt cõsideremus de nũero: ⁊ quã cõparationẽ habet ad ea q̃ sunt: ⁊ quã cõpationẽ habet cõtinua q̃titas que est ei opposita aliq̃ mõ ad ea que sunt: ⁊ inducemus oẽs sñias falsas de hoc: ⁊ faciemus sciri ꝙ nihil hoꝝ est sepatũ: nec est pn̄m eoꝝ que sunt: ⁊ stabiliemus accñtale qd̃ accidit numeri: ⁊ q̃titatibus continuis. sicut figura ⁊c̃. ab his. Sꝫ q2 de ꝯñtibus vnum sunt sĩle ⁊ equale ⁊ conueniens ⁊ homogeneũ ꝯfiguratio ⁊ q̃litas ⁊ idẽtitas. ideo oportet. vt loquamur de vnoquoqꝫ istoꝝ: ⁊ de oppositis eorum: eo ꝙ compantˀ multitudini: sicut dissĩle non eiusdẽ generis inequale diffiguratio ⁊ alietas oĩno ⁊ diuersitas: ⁊ oppositio cũ suis speciebus: ⁊ quid est vera cõtrarietas: ⁊ post hoc ꝓcedemus ad loquendũ de initijs eoꝝ que sunt ⁊ stabiliemus primũ principiũ: ⁊ q2 est vna veritas in vltimitate glorie: ⁊ notificabim9 quot modis est vnũ: ⁊ quot modis est veritas: ⁊ qualiter ipsa scit oĩa: ⁊ qd̃ ipsum est potens super oĩa: ⁊ q̃s est sensus de hoc qd̃ dicitur scire ⁊ posse: ⁊ ꝙ est dapsilis: ⁊ ꝙ ipsum est pax. s. bonitas pura diligenda ꝓpter se: ⁊ ꝙ ipsum est vera suauitas: ⁊ apud ipsuꝫ est vera pulchritudo: ⁊ destruem9 sententias eoꝝ qui de eo dixerunt: ⁊ putauerunt ꝯ̃ria veritati. deinde monstrabimus quomodo est comparatio eius ad ea que ab ipso sunt: ⁊ ꝙ primũ est ex his que per ipsuꝫ habẽt: ⁊ quomodo ordinata sunt per ipsum ea que sunt primũ. s. substantie angelice intelligibiles: ⁊ deĩde substãtie angelice animales: deinde substãtie circulares celestes. deĩde elemẽta: postea generata ex eis: postea hõ: ⁊ quõ hec oĩa redeunt ad ipsum: ⁊ quõ est eis p̃ncipiũ agens ⁊ p̃ncipiũ ꝑficiẽs: ⁊ que erit dispositio anime humane: postq̃ soluta fuerit ligatio que est inter ipsam ⁊ naturã: ⁊ quis ordo erit sui eẽ: ⁊ inter hoc significabimus magnitudinẽ gr̃e ꝓphetice: ⁊ debitum nostrũ obediendi ei: ⁊ ꝙ ipsa debet esse a deo. deinde de moribus: ⁊ de operibus q̃bus egent aĩe hũane cuꝫ sapientia ad ꝓmerendã futurã felicitatẽ: ⁊ faciemus sciri qui sunt digni felicitate. Et cũ ꝑuenerim9 ad hũc locũ ꝑficietur liber noster auxiliante deo.

¶ Capl'ꝫ. VI. De assignatione rei ⁊ entis: ⁊ de eoꝝ p̃mis diuisionibus ad hoc vt exciteris ad intelligentiã eoꝝ.

Dicemus igitur ꝙ ens ⁊ res ⁊ necesse talia sunt ꝙ statim imprimuntur in anima prima impressione: que non acquiritur ex alijs notioribus se: sicut credulitas q̃ habet prima principia: ex quibus ipsa ꝓuenit per se: ⁊ est alia ab eis: sed propter ea. Nisi. n. prius subintrauerit animum. vel nisi fuerit itellectũ: qd̃ significatˀ ꝑ verbum. s. partem credulitatis: ad acquisitionẽ non poterit cognosci id qd̃ significatur per illã: q̃uis cognitio q̃ transit per animum: vel que intelligitur ex significatiõe verbi: non sit adducens. s. partem credulitatis ad acquisitionem scientie que in natura hoĩs non est: scientie dico intelligẽdi qd̃ vult significare loquẽs: ⁊ qd̃ itẽdit. Qd̃ aliquãdo fit ꝓpter res minus notas in se q̃ sit id qd̃ vult fieri notum: sed per aliquid aliud vel per interpretatõez aliq̃ fiunt notiores. simil'r in imaginatiõibus sunt multa: que sunt prin9 imaginandi: que imaginãtur per se. Sꝫ cũ voluerimus ea signare nõ faciemus per ea certissime cognosci ignotũ: sed fiet assignatio aliq̃ transitus ꝑ aĩaꝫ noĩe vel signo: qd̃ aliq̃n erit in se minus notuꝫ q̃ illud: sꝫ per aliq̃ rem vel aliq̃ dispõnem fiet notius in significatione. Cum igitur frequentauerit illud nomẽ vel signuꝫ: faciet animã percipere ꝙ ille intellectus transiẽs ꝑ animam est illud qd̃ vult intelligi ⁊ non aliud: q̃uis illud signum non faciat sciri illud certissime. Si autẽ oĩs imaginatio egeret alia precedenti imaginatione: procederet hoc in infinitum vel circulariter. ¶ Que aũt ꝓmptiora sunt ad imaginandũ per seipsa sunt ea: que cõmunia sunt oĩbus rebus: sicut res ⁊ ens ⁊ vnũ ⁊c̃. Et ideo nullo mõ potest manifestari aliqd̃ hoꝝ ꝓbatione: que non sit circularis: vel per aliquid qd̃ sit notius illis. vnde quisqꝫ voluerit disputare de illis: incidet in volucrum. sicut ille qui dixit ꝙ certitudo entis est hoc qd̃ vl' est agẽs vl' patiẽs: q̃uis hec diuisio sit entis: sꝫ tñ ens notius est q̃ agẽs vl' patiẽs.

Omnes enim homines imaginant̄ certitudinem entis: sed ignorāt an debeat esse agēs vel patiēs: qḋ ⁊ mihi ꝗ́q꜒ vsq꜒ nūc nō patuit: nisi argumentatione tñ: q̄lis est ergo iste qui id qḋ est mãifestū laborat facere notū per ꝓprietatē quā adhuc opꝰ est ꝓbari. vt ꝯstet esse illius. Similiter est ēt h̄ qḋ dr̄ ꝙ res est id de quo p̄t aliquid ve enūciari: certe potest aliqd minus notū esse ꝗ̄ res: ⁊ ve enūciari: minus notū est ꝗ̄ res. Igitur qūo potest h̄ esse declaratio. Non .n. pōt cognosci quid sit p̄ter aliqd vel vere enunciari nisi in agendo de vnoquoq꜒ eaꝝ: dicatur ꝙ est res vel aliqd vel qḋ vel illud. ⁊ h̄ oīa multiuoca sunt nomini rei. Qūo ḡ vere pōt sciri res ꝑ aliqd: qḋ non pōt sciri nisi ꝑ eā: sed fortasse h̄ ⁊ ꝯsimile erit inuitio aliqua: nā cū dicis ꝙ res est id de quo vere pōt aliqd enunciari idē est q̄si diceres: ꝙ res est res. ꝺ qua ve pōt aliqd enunciari. naꝫ id ⁊ illud: ⁊ res eiusdē sensus sunt. Iaꝫ igitur posuisti reꝫ in diffinitione rei: q̄uis nos non negamus ꝙ h̄ ⁊
C ꝯsilia cū sint viciosa: tñ aliqua designatio rei sunt. Dico ḡ ꝙ intentio entis: ⁊ intentio rei imaginātur in animabꝰ due intentiones: ens vero ⁊ aliquid sunt nomina multiuoca vnius intentionis. Nec dubitabis: quoniam intentio istoꝝ non sit iam ipressa in aīa legentis hunc libꝛuꝫ. Sed res ⁊ q̄cq̄d equipollet ei. significat etiā aliqd aliḋ ī oībus līguis. vnaq̄q꜒ .n. res habet certitudinē qua est id qḋ est. sicut triangulus habet certitudinē: qua est triāgulus: ⁊ albedo habet certitudinē qua est albedo: ⁊ h̄ ē qḋ fortasse appellamus esse ꝓpꝛiuꝫ. nec intendimus per illḋ nisi intētionē esse affirmatiui: q꜒ vbū ens signat ēt mltas intētiones: ex q̄bus est certitudo qua est vnaquęq꜒ res: ⁊ est sicut esse ꝓpꝛiū rei. ¶ Redeamus igitur ⁊ dicamus ꝙ de his que mãifesta sunt est h̄ ꝙ vnaquaq꜒ res hꝫ certitudinē ꝓpꝛiā q̄ est eius quiditas. ⁊ notuꝫ ē ꝙ certitudo cuiusq꜒ rei que est ꝓpꝛia ei est preter eē qḋ multiuocū ē cū aliquid. Qm̄ cū dixeri ꝙ certitudo talis rei est in singularibus vel ī aīa vel absolute. ita vt cōicet vtrisq꜒: erit tunc h̄ intentio apprehensa ⁊ intellecta. Sed dū dixeris ꝙ certitudo huius vel certitudo illius est certudo: erit superflua enunciatio ⁊ inutilis. Si auteꝫ diceres ꝙ certitudo huius est res: erit etiaꝫ h̄ enunciatio inutilis ad id qḋ ignorabamus. Qḋ igitur vtilius est dicere h̄ est. scilicꝫ vt dicas ꝙ certitudo est res. sed h̄ res intelligitur ens. sicut si diceres ꝙ certitudo huius est certitudo que est. Cū .n. dixeris ꝙ certitudo de .a. est aliqua res: ⁊ certitudo de .b. est aliqua res. non erit verū. nec acquiret aliquid nisi ꝑposueris in aīa tua: ꝙ vna eaꝝ ē res propꝛie diuersa ab alia re. sic̄ si diceres ꝙ certitudo de .a. est certitudo. ⁊ certitudo de .b. est alia certitudo. si auteꝫ non fuerit h̄ ꝓpositu: ⁊ h̄ coniunctio vtriusq꜒: non scietur quid sit res eiꝰ: cuius querimus intentionē: nec separabitur a cōcomitātia intelligendi ens cū illa vllo modo: quoniā intellectus de essente semper comitabitur illā: q꜒ illa. s. res habet eē vel in singularibus vel in estimatione vel intellectu. Si aūt non est ita: tunc non esset res: q꜒ non dicitur res nisi id de quo aliquid dicitur vere. ¶ Deinde qḋ dr̄ cū h̄ qḋ res potest eē id qḋ nō est absolute. debemꝰ loq̄ de h̄. si .n. intelligitur nō esse id qḋ nō est in singularibus h̄ p̄t concedi ꝙ sit ita. pōt .n. res hr̄e eē in intellectu: ⁊ nō esse ī exterioꝛibus. Si autē aliud itelligitur preter h̄ erit falsuꝫ. nec erit enunciatio vllo modo: nec erit scita: nisi q꜒ ē imaginata in aīa tantū. Sed vt imagietur in anima tali forma que designat aliq̄ rem exterioꝝ non: nec potest enūciari: eo ꝙ enunciatio semper est de eo qḋ certificatū ē in intellectu. vnde de non esse absolute non enunciatur aliquid affirmatiue. Sed si enunciatur aliqd negatiue etiā certe iam posuerunt ei esse aliquo modo in intellcū. Nā auteꝫ dictio. s. est. continet in se designationē. Designari vero non eē: qḋ nullo modo habet formā in itellectu. impossibile est. qūo enim de non esse potest enunciari res: Sensus .n. nostre dictionis ꝙ non est tale est ꝙ talis dispositio aduenit in non esse: nec est differentia inter aduenire ⁊ eē. ⁊ ideo idē est quasi diceremus ꝙ h̄ proprietas habet eē in non eē. Dicemus igitur: q꜒ id qḋ dicit̄ de non eē: ⁊ predicat̄ de eo necesse est. vt vel sit ⁊ habeatur ante eē: vel non sit. nec habeatur ante non eē. Si autē fuerit ⁊ habeat̄ aū nō eē: tunc non pōt eē: quin vl' sit in se aliqd vel nihil. Si vero fuerit in se aliqd. tunc non eē habebit ꝓpꝛietatē que est. Si vero ꝓpꝛietas fuerit aliqd. tunc id de quo illa dicitur erit aliquid sine dubio. ergo nō eē erit aliquid. ⁊ h̄ est impossibile. Si aūt proprietas illa fuerit nihil. tunc id qḋ nihil est in se quomodo erit in aliq̄: q̄ꝛ qḋ nihil est in se impossibile est eē in aliquo. potest auteꝫ eē. vt id qḋ est aliquid in se nō sit in alio. Si vero forma non fuerit in non eē: tunc remota est forma a non eē. Cū auteꝫ remouerimus formam a non esse erit oppositum huic. Iam igitur forma erat in eo. ⁊ h̄ est falsum. Nec dicemus nos habere scientiaꝫ de non esse nisi ꝙ intentio. habetur in anima tantuꝫ. Credulitas vero que cōtingit est de h̄ ꝙ imaginamur ipsuꝫ eē in aīa tantū. Sed ꝙ innā huius sciri est posse habere cōparationē ad itellectū ad exterioꝛa in illa hoꝛa certe h̄ non est. Igitur qḋ nō ē absolute non erit scitū post illā. Sed apud homines qui tenent hanc sniam s̄m qḋ scitur ⁊ annunciatur de illo. s. non eē: sunt res que non hn̄t similitudinē cū eo qḋ ōbēt loqui de nō esse. Qḋ qui scire voluerit legat in anima vba eoꝝ que non merentur inspici. Illi autē nō inciderūt in errorē illū nisi propter ignorantiā suaꝫ de h̄ ꝙ enūciationes non sunt nisi ex intentionibus que habent esse in anima: q̄uis sint de non esse: ita tamen vt enūciatio fiat de illis s̄m h̄ ꝙ habent comparationeꝫ aliquā ad singularia. v.g. Si dixeris ꝙ resurrectio erit: intellexisti resurrectionem ⁊ intellexisti erit. ⁊ predicasti erit: qḋ est in anima de resurrectione. Sed h̄ intentio non potest esse vera: nisi de alia intentiōe intellecta etiaꝫ que intelligatur: vt in hoꝛa futura de ea dicatur intentio tertia intellecta que est intentio. scꝫ est. ⁊ s̄m hanc considerationeꝫ similiter est in preterito: manifestuꝫ est igitur: quia id qḋ enunciatur de eo. s. nō esse. necesse est: vt aliquo modo habeat esse in anima. enunciationes enim re vera non sunt: nisi per id qḋ habeat esse in anima: ⁊ s̄m accidens sunt per id qḋ est in exterioꝛibus. Iam igitur intellexisti nunc q̄liter differant: ⁊ id qḋ intelligitur de esse: ⁊ qḋ intelligit̄ de aliquid: q̄uis h̄ duo sint comitantia. ¶ Significatū est tamen mihi esse homines qui dicunt ꝙ aliquid est aliquid: q̄uis nō habeat esse: ⁊ ꝙ aliquid est forma rei que non est res: nec que est: nec que non est: ⁊ ꝙ que vl' qḋ nō significant res. Isti autē non sunt de vniuersitate eoꝛuꝫ qui cognoscunt. Quos cū coegerimus discernere inter h̄ verba s̄m intellectū suū detegent̄. ¶ Dicemus igit̄ nūc qḋ q̄uis ens. sicut scisti non sit genus: nec predicatū eq̄liter de his que sub eo sunt. tamen est intentio in qua cōueniunt s̄m prius ⁊ posterius: primū auteꝫ est quiditati: que est in substātia. deinde ei que est post ipsum: postq̄ꝫ autem vna intentio est ens s̄ꝫ h̄: qḋ assignauimus: seq̄t̄ illud accidētalia: que ei sunt ꝓpꝛia. sicut supra docuimꝰ. ⁊ ideo eget aliqua scientia in qua tractet̄ de eo: sicut omni sanatiuo necessaria est aliqua scientia. ¶ Difficile est autem declarare dispositionem necessarij ⁊ possibilis ⁊ impossibilis certissima cognitione nisi per signa. Quicquid enim dictum est ab antiquis de ostensione istoꝛum in plerisq꜒ reducitur ad circularem: eo ꝙ ipsi sicut

nosti in logicis cū volunt diffinire possibile assumunt in eius diffinitione necessariuꝫ vel impossibile: nec hñt aliū modum nisi hūc. Cū aūt volunt diffinire necessariū assumunt in eius diffinitione possibile vel impossibile. ⁊ cuꝫ volunt diffinire impossibile assumunt in eius diffinitiōe necessariū vel impossibile. verbi gratia. Cum diffiniunt possibile dicunt aliqñ ꝙ est non necessarium: vel ꝙ ipm est. qđ non est in presenti: cuius tñ esse in quacunqꝫ posuerís hora futura non est impossibile. ℂ Deinde cū volūt diffinire necessariuꝫ: dicūt ꝙ necessariū est. qđ nō ē possibile poni nō esse: vel ꝙ id est qđ si aliter pōitur ꝙ̄ est: est impossibile. sic igitur accipiunt in diffinitiōe eius aliquando possibile aliqñ impossibile. ⁊ in diffinitiōe possibilis accipiunt impossibile vel necessariū. Deinde cū volunt diffinire impossibile accipiunt in eius diffinitiōe necessarium dicentes ꝙ impossibile est id qđ est necessariū non esse: vel ponunt possibile dicentes. ꝙ nō est possibile esse. ⁊ aliqui doctores legis sequunť ħ. Similiter etiā dicunt ꝙ impossibile est id qđ non est possibile esse vel id qđ necesse est non esse: ⁊ ꝙ possibile est qđ nō est impossibile esse vel non esse. vel ꝙ non est necesse esse vel nō esse. ħ aūt totum sicut cum vides. manifeste circulare est. Sꝫ detectio huius manifeste in ħ qđ iam nosti in analeticis ꝙ ex his tribus id qđ dignius est intelligi est necesse. qꝛ necesse significat vehementiam essendi. esse vero notius est ꝙ̄ non esse. esse enim cognoscitur per se. Non esse vero cognoscitur per esse aliquo modo. Cum aūt nota fecerimus tibi ħ omnia tunc erit tibi certa destructio sententie illius qui dicit ꝙ non esse reducit: qꝛ ipsum est de quo primū annunciať esse. Non esse aūt cuꝫ reducitur dꝫ esse differentia inter ipsum ⁊ id qđ est tale. si inueniret aliud vice eius ⁊ si fuerit tale quale illud tunc non est ipsum. Non est enim illud qđ priuatū erat ⁊ in dispositione priuationis erat ħ aliud ab eo. Igitur non esse iam fit eē sꝫ modum quē ante assignauimus. Cum aūt non esse reductum fuerit oportebit vt omnes ꝓprietates quibus erat id qđ erat reducantur. Sed de ꝓprietatibus eius est hora eius. Cum aūt reduxeris horam eius tunc non eē erit non reductum: qꝛ reductum est id qđ inueniť in secunda hora. Si enim non esse fuerit tale. vt in eius reductione reducanť omnia priuata que fuerunt cum eo ⁊ hora tūc ipsum vel est aliquid qđ habet certitudinem esse quo iaꝫ priuatuꝫ est: vel conueniētiā essendi aliquod accidentiū sicut notum est ex intentione eoruꝫ. Igitur potest esse vt reducať hora ⁊ dispositiones ⁊ tunc non erit hora ⁊ hora ergo nec erit reductio. quamuis intellectus effugiat ħ ne inquirat eius probationem. quicquid enim dicitur de ħ est extra viam doctrine.

ℂ Capitm. VII. De initio loquēdi de necesse esse ⁊ de possibile esse: ⁊ ꝙ necesse esse non habet causam: ⁊ ꝙ possibile esse est causatum: ⁊ ꝙ necesse esse nulli est coequale in esse: nec pendet ab alio in esse.

REdeamus ad id in quo eramus ⁊ dicamus ꝙ necesse esse ⁊ possibile esse vnūquodqꝫ habet proprietates. Dicemus igitur ꝙ ea que cadunt sub eē possunt in intellectu diuidi in duo. Quoꝝ vnum est ꝙ cum cōsideratum fuerit per se eius esse non est necessarium: ⁊ palam est etiam ꝙ eius esse non est impossibile. alioquin nō cadet sub esse. ⁊ ħ est in termino possibilitatis. alterum est. ꝙ cuꝫ consideratuꝫ fuerit per se eius esse erit necesse. Dicemus igitur ꝙ necesse esse per se non habet causam: ⁊ ꝙ possibile esse per se habet causam: ⁊ ꝙ necesse esse ꝑ se est necesse omnibus suis modis: ⁊ ꝙ impossibile est vt esse eius qđ est necesse etiam sit coequale ad esse alterius. ita vt vnūquodqꝫ eorum sit equale alteri in necessitate essendi vel comitenť. ⁊ impossibile est etiā vt esse eius quod est necesse eē cōiungať ex multitudine: ⁊ impossibile est etiam vt in certitudine quā habet necesse est cōmunicet ei aliquid aliud. Qđ cum certificauerimus sequetur ꝙ necesse eē non est relꝫ. nec mutabile nec multiplex nec cōmunicat ei aliquid aliud in suo esse qđ est ei proprium. ℂ Qđ autem necesse esse non habet cām manifestuꝫ est. Si enim necesse eē haberet causam sui eē profecto eius esse esset per illam. Quicquid aūt est cuius eē est ꝑ aliquid cuꝫ consideratuꝫ fuerit per se non habebit eē necessarium. quicquid aūt consideratum ꝑ se sine alio nō habet eē necessariū non est necesse eē ꝑ se. vñ constat ꝙ si necesse eē ꝑ se haberet cāꝫ ꝓfecto non eēt necesse eē ꝑ se. manifestū est igiť ꝙ necesse eē nō habet causaꝫ. ℂ Et patet etiā ex ħ ꝙ impossibile est vt aliquid idem sit necesse eē ꝑ se ⁊ necesse eē ꝑ aliud. si eniꝫ eius eē eēt ꝑ aliud tunc īpossibile eēt illud inueniri sine illo alio. Impossibile igitur eēt inueniri necesse eē ꝑ se. Si enim esset necessarium per se iam haberet eē: ⁊ illud aliud nihil ageret ad illud eē necessarium. quicquid eniꝫ est: ad cuius eē agit aliud: eius eē nō est necessariū in se. ℂ Quicqđ aūt possibile est consideratū in se eius eē ⁊ eius nō eē vtrūqꝫ est per causam. Cum eniꝫ habuerit eē tunc iaꝫ acquisitū est sibi eē discretū a non esse. Cum vero desierit eē iā acquisitum est sibi nō eē discretuꝫ ab eē. Igitur non potest eē quin vtrūlibet istorum duoꝝ acquiratur sibi ab alio a se vel nō ab alio a se. Si aūt acquiratur ab alio a se tūc illud aliud est cā. Si vero etiā acquirať ab alio a se: manifestū est aūt ꝙ quicqđ post non eē habet eē iaꝫ appropriatum est per aliquid qđ sibi aduenit ab alio a se. Silr ⁊ in nō eē: tunc ad appropriandum sibi vtrūlibet id qđ ipsum est. vel est sufficiens vel non sufficiens. Si autem id qđ est sufficiens est ad appropriandum sibi vtrūlibet illorum duum. ita vt sit aliquod illorum duuꝫ. tunc illud est necessariū sibiipsi ꝑ se. Jam autē posituꝫ erat non eē necesse. Igitur ħ est inconueniens ⁊ impossibile. Si aūt id qđ est non est sufficiens ad acquirendū sibi vtrūlibet. sed per aliquod aliud adiunctuꝫ est sibi est id qđ est tūc eē illius est ex eē alterius a se. quo eget ad eē ⁊ sic illud ē. Igitur habet causam ⁊ oino non habebit aliquod duum acquisitoꝝ per seipsum. sed ꝑ cām. Intentio eniꝫ essendi est ex cā q̄ est cā eēndi ⁊ intentio nō eēndi est ex cā q̄ est priuatio cause intentionis eēndi sicut scisti. Dicemus igitur ꝙ oportet illud fieri necessarium eē ꝑ cāꝫ: ⁊ respectu eius. Si.n. non fuerit necessarium eē existēte eēntia cause ⁊ cōparatione eius erit etiam possibile. vnde bene pōt concedi illud eē ⁊ nō eē non appropriatū aliquo illorum duoꝝ: ⁊ ħ iteꝝ eget vt sit aliquid tertiū ꝑ qđ assignetur ei eē post nō eē. vel post eē nō eē. cum causa habuerit eē. est ergo illud alia causa: ⁊ sic itur in infinitū: ⁊ cū ħ nō erit ei appropriatū eē nec acquireť ei eē: ⁊ ħ est absurduꝫ. Non ob ħ tm̄ ꝙ cause erunt in infinitū ħ aūt dubium est ħ ad remouēdum sed ob ħ qđ nōduꝫ habet ꝑ qđ approprieť. Jā aūt positū est illud hr̄e eē. Igiť manifestū est ꝙ quicquid possibile est eē nō hꝫ eē nisi cū necessariuꝫ est respectu sue cause. Dicemus etiā eē īpossibile vt ei qđ est necesse eē sit cōpar aliud necesse esse: ita vt ħ simul habeat eē cum illo: ⁊ illud simul habeat eē cū isto. nec vnū eoꝝ sit cā alterius. sꝫ sicut coequalia in comitātia eēndi. Cū eniꝫ ꝯsiderata fuerit eēntia vniuscuiusqꝫ eoꝝ ꝑ se sine alio nō pōt eē quin sit necessarium ꝑ se. vel nō necessariuꝫ ꝑ se. si autē fuerit necessariuꝫ ꝑ se non pōt esse quin vel habeat etiā necessitatē respectu sui cum scđo: ⁊ tūc erit illud necesse eē ꝑ se ⁊ necesse eē propter aliud a se: ⁊ ħ est friuolū

ſicut ſupra oſtendimus vel nō hȝ neceſſitatē ꝓpter aliud ita vt eius eē nō debeat ſequi ex eē alterius nec comitet̄ illud. nec eē eius pendeat ex eſſe alterius. ita vt hoc non habeat eē niſi ⁊ alteꝝ habuerit eſſe. Si aūt nō fuerit neceſſarium ꝑ ſe oportebit: tunc vt reſpectu ſui ſit poſſibile eē ⁊ reſpectu alterius ſit neceſſe eē: ⁊ impoſſibile eſt etiaȝ quin illud aliud vel ſit ſilr̄ vel non ſit ſilr̄. Sed ſi illud aliud fuerit ſilr̄: tunc non poteſt eē quin neceſſitas eē huius ſit ex illo: cum illud ſit in termino poſſibiliter eēndi: vel in termino neceſſario eēndi. Si autem neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino neceſſario eēndi: ⁊ non ex ſe nec ex termino contingente ſicut ſupradiximus. ſed ex illo qđ eſt ex ipſo ⁊ neceſſitas eē huius fuerit conditione neceſſitatis eēndi illius cum illo qđ acquirit̄ poſtea ex neceſſitate eēndi poſteritate eēntiali. tūc nō acquiret̄ neceſſitas eēndi vllo mō. ſi aūt neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino poſſibilitatis. tunc neceſſitas eēndi huius erit ex eēntia illius: ⁊ illo exiſte in termino poſſibilitatis acqrēte huic neceſſitatē eēndi nec acqrere ab iſto terminū poſſibilitatis. ſȝ neceſſitatē. Igit̄ cā huius erit poſſibilitas eēndi illius: cū ħ nō ſit cā illius. erunt igit̄ nō coeq̄lia cū vnūqđqȝ eoꝝ ſit cā ꝑ ſe. ⁊ cātū ꝑ ſe. Deinde ꝯtinget etiā aliud ꝙ cū poſſibilitas eēndi illius fuerit cā neceſſitatis eēndi. tunc eē illius non pendebit ex eē iſtius. ſed ex poſſibilitate eiꝰ. Igitur oportebit vt eē huius ſit ſimul cum nō eſſe illius. Jam aūt poſuimus illa coequalia. tūc ħ eſt impoſſibile. Igitur nō eſt poſſibile: vt ſicut coequalia in eſſe. ita vt nō pēdeat ex cā extrinſeca. ſed oportet vt vnū eoꝝ ſit primū per ſeipſum. ⁊ ſit ibi cā extrinſeca q̄ faciat vtrūqȝ neceſſario eē neceſſitate pendenti inter ſe: vel faciat neceſſarium pēdere neceſſitas vtriuſqȝ. Relatiuoꝝ aūt non ē neceſſe vnum eē ex altero: ſed cum altero. Qḋ aūt facit illa duo eē neceſſario eſt cā que ꝯiūgit illa vel ēt due materie vl duo ſubiecta de qbus illa predicant̄. Non autem eē duarum materiaꝝ vel duoꝝ ſubioꝝ tm̄ ſufficit ad ħ: ſed eē triū qđ ꝯiungit illa: ⁊ ħ eſt qm̄ non pōt eſſe quin eſſe ⁊ certitudo vniuſcuiuſqȝ duoꝝ vel ſit eē cū alio: ⁊ tunc eē eius per ſe erit non neceſſarium. igit̄ erit poſſibile. Itaqȝ erit cātum: ⁊ etiā ſicut diximus ꝙ cā eius nō eſt comitās illud incē: ⁊ ita cā eius erit aliud ⁊ tūc illud ⁊ aliud nō erūt cā habitudinis q̄ eſt iter illa: ſed illud aliud vel non ſit eē cū alio. Igit̄ ħ eē cū alio. erit aliquid nouiter adueniens ſup ſuū eē ꝓpriū ꝯtra illud: ⁊ etiā eē qđ eſt ex parte eius nō erit ex comitantia inquātum ſunt comitantia. ſed ex cā precedēte ſi ipſum fuerit cauſatū. Tunc ḡ ipſuȝ eē eius aut erit ex illo comite non inquātū eſt comes: ſed inquātū eſt eſſe ſui comitis qđ eſt ei ꝓpriū: ⁊ ita non erunt comitantia. ſed cā ⁊ cauſatum. ⁊ comes eius erit etiā cā habitudinis eſtimatiue inter ea. ſicut pater ⁊ filius aut erit comitanter. ſȝ ħ ꝙ nullum eorum eſt cā alterius: ⁊ habitudo erit neceſſaria ad eē eoꝝ. Igit̄ prima cā habitudinis erit res extrinſeca faciens eē duas eēntias eorum ſicut ſciſti ⁊ habitudo erit accidentalis. vnde non erit ibi comitanter niſi ꝑ accidens ſeparabile vel inſeparabile. Sȝ ħ eſt aliud ab eo in quo ſumus. habitudo autem que eſt per accidens erit cauſa ſine dubio. vnde ſm̄ comitantiā erunt vtraqȝ cauſata: ⁊ ita nullum eoꝝ eſt neceſſarium eſſe per ſe.

Caplm. VIII. Qḋ neceſſe eſſe vnum eſt.

Dicimus etiam ꝙ neceſſe eē debet eē vna eēntia. ſi naūt ſunt multe. Igitur vnaqueqȝ eoꝝ erit neceſſe eē. Neceſſe eſt aūt vt vnūquodqȝ eoꝝ in certitudine ſue eſſentie vel non differat ab altero aliquo modo vel differat. Si aūt non differt vnū ab alio in intellectu ſue ꝓprie eſſentie. Differt tn̄ ab eo ꝑ ħ ꝙ ħ non eſt illud. ħ enim differētia eſt ſine dubio. ꝑfecto vnū differt ab alio in eo qđ eſt ꝑter intellectuȝ eēntie. Intellectio. n. eēntie que eſt in eis non eſt diuerſus. Sed eſt adiunctuȝ ei aliquid per qđ factū eſt ħ vel in ħ: vel eſt adiunctum ei aliquid qđ eſt ħ vel in ħ. Nec illud eſt adiunctū alteri. ſed eſt ei adiunctum per qđ factuȝ eſt ħ vel ꝙ ħ eſt ħ ipſum: ⁊ ħ eſt appropriatio aliqua. ſ. ipſa intentio ꝑ quaȝ eſt inter ea diuerſitas. Igitur vnūquodqȝ eoꝝ differt ab altero per eam. nec differt ab altero in intentione ipſius eēntie. ſed ꝑ vires earum que ſunt ipſamet intentio. Sȝ coniunctio intentionis ſunt accidentia: ⁊ cōſequentia nō eēntialia: ⁊ ħ ꝯtria vel accidūt ex certitudine eſſe rei. inquātū eſt ipſa certitudo: ⁊ tunc oporteret vt aīa ꝯueniāt in ea. Jam autem poſuimus ea differre in illa. igitur conueniunt ⁊ differunt in eiſdem: qđ eſt inconueniens. vel accidunt ex cauſis extrinſecis nō ex ipſa ſua quidditate: ⁊ tūc ſi non eēt cā illa non differrent. Igitur ſi nō eēt cā illa eſſentie eēnt vna vel non eēnt vna. Igitur ſi nō eēt cā illa. tūc nec ħ ꝑ ſe ſolum eēt neceſſe eē: nec illud ꝑ ſe ſolū eēt neceſſe eē. ḡ neceſſitas eēndi vniuſcuiuſqȝ eoꝝ ꝓpria ⁊ ſolitaria eſt acquiſita ab alio a ſe. Jam autem dictum eſt ꝙ quicquid eſt neceſſarium eē per aliud a ſe non eſt neceſſarium eē per ſe. imo in diffinitione ſue eēntie eſt poſſibile eē. vnde vnūquodqȝ eorum eſt neceſſarium eē per ſe: ⁊ poſſibile eē per ſe: qđ eſt inconueniens.

Ponamus autem illa differre in aliquo inherente poſtqȝ conueniunt in intentione eēntie. igitur impoſſibile eſt quin illud in quo differūt vel ſit eis neceſſariū ad neceſſitatē eēndi vel nō ſit. Si aūt fuerit neceſſariū ad neceſſitatē eēndi. manifeſtū eſt tunc oportere vt cōueniant in eo quicquid eſt neceſſe eſſe. Si autem non eſt neceſſarium neceſſitate eēndi. tunc neceſſitas eēndi ab eo ſine illo eſt ſolitaria neceſſitas ſui eſſe. Illud vero eſt adueniēs ei accidentaliter ⁊ adiungit̄ ei poſt plenitudinem neceſſitatis ſui eē. Jam autem oſtendimus hoc eſſe abſurdum. igitur impoſſibile eſt vt differāt in aliquo. Oportet autē vt adhuc addamus ſuper ħ manifeſtationē alio mō: ħ eſt: qȝ impoſſibile eſt neceſſitatē eēndi diuidi in multitudinē niſi vno duoꝝ modoꝝ. ſ. aut diuidi ꝑ differētias aut ꝑ accidentalia. Jaȝ aūt notū eſt ꝙ differētie non recipiunt̄ in diffinitione eius qđ ponitur vt genus. igitur ipſe non acquirunt generi certitudinē: ſed acquirūt ei eſſe in actu ſicut rōnale. rōnale autē nō acquirit aīali itētionē aīalitatis. ſȝ acquirit ei eē in effectu per ſucceſſionē eēndi proprie. oportet igitur vt differētie neceſſitatis eēndi: ſi forte ſunt alique nō acqrāt neceſſitati eēndi certitudinē neceſſitatis eēndi ſed acqrant ei eē in effectu: ⁊ ħ eſt abſurdum duobus modis. vno ꝙ certitudo neceſſitatis eēndi non eſt niſi ipoſſibilitas non eēndi. non ſicut certitudo aīalitatis que eſt intētio ꝑter neceſſitatē eēndi: ⁊ eſt eē comitans illam ⁊ ſupueniens illi ſicut ſciſti. vnde acquiſitio neceſſitatis neceſſitati eēndi eſt acquiſitio conditionis de certitudine ſue neceſſitatis. Jam autem prohibuimus ħ concedi inter differētiam ⁊ genus: alioquin ſequeret̄ ꝙ certitudo neceſſitatis eēndi ad hoc: vt eēt in effectu penderet ex alio dante ei neceſſitatem. Igitur ſuum eſſe illius intentionis qua res eſt neceſſe eē eſſet ex alio. Nos autem loquebamur de neceſſe eē per ſe. ḡ res eēt neceſſarium eē per ſe: ⁊ neceſſarium eē per aliud: qđ iam deſtruximus. manifeſtuȝ eſt igit̄ ꝙ neceſſitatē eēndi diuidi ꝑ illa non eſt ſic diuidi genus per dřias. manifeſtū eſt etiā ꝙ intētio qua itelligitur neceſſitas eēndi nō pōt eē intentio generalis que diuidatur per

differentias vel per accidentia. restat igitur vt sit intētio specialis. Dicimus autem esse impossibile vt eius specialitas predicetur de multis. Singularia enim cuiuslibet speciei postq̄ non sunt diuersa in intellectu essentie sicut supra docuimus. tunc vnum sunt in eo. sed debent eē diuersa accidentibus. Jam autem ostendimus hoc nō posse esse in necessitate essendi. ¶ Possumus etiam h idem ostendere alio modo breuiter. sed reducetur ad id qđ iaꝫ diximus. Dicemus igitur ꝙ necessitas essendi si fuerit ꝓprietas alicui in quo est vel ex necessitate ipsa erit in illo proprieta: t tunc necessario alterum eoꝝ erit ꝓprietas: t sic impossibile erit illam esse in alio preter illud. vnde oportebit vt sit in illo solo aut erit in illo possibiliter non ex necessitate: t tunc oportebit vt h res sit non necesse eē per se. Jam autez ipsa erat necesse esse per se. Igitur hoc est inconueniens. igitur necessitas essendi nō est nisi vni tantum. ¶ Siquis autem dixerit ꝙ eam esse proprietatem huius non prohibet illam esse ꝓprietatem alterius eam. n. esse proprietatem alterius non remouet eam debere esse proprietatem huius. dicemus quia per hoc: ꝙ dicens ꝙ necessitas eēndi. cum assignatur proprie illi rei inquantum est illius non consideratur esse alterius. intelligitur ꝙ nō est proprietas alterius ipsamet: sed cōsimilis eius. quoniam ipsa nō debetur nisi illi soli. Uel dicemus aliter ꝙ postq̄ vnuꝫ eorum est necesse eē. tunc vel illud ipsum erit vnū tantū. t tunc quicquid est necesse est erit idem ipsum t nō aliud preter ipsum: vel ipsum esse necesse esse. erit aliud q̄ ipsum esse ipsum: t tunc coniūctio eius quod est ipsum est ipsum cuꝫ necesse eē. vel erit p seipsaꝫ vel per causam aliam preter se t occasionem facienteꝫ illud necesse esse. Si autem fuerit per seipsum ꝙ ipsum est necesse eē. Tunc quicquid est necesse eē erit idipsum. Si vero fuerit per causam t occasionem facientem illud eē: tunc de hoc ꝙ ipsum est idipsum: erit occasio. t ꝓprietas sui esse solitarij erit causa. Igitur erit causatum. qđ est inconueniens. Sed quia necesse est vnum eē in nomine. non sicut species sub genere: t vnum est numero. nō sicut indiuidua sub specie. sed est intētio que designat illud tantum suo nomine. in cuius eē nihil aliud sibi communicat. Super hoc autem alia adhuc addemus explanationeꝫ. ideo non est multiplex. he igitur sunt proprietates quibus appropriatur necesse eē. ¶ Eius autem qđ est possibile eē iam manifesta est ex hoc proprietas. s. quia ipsum necessario eget alio qđ faciat illud eē in effectu. quicquid enim est possibile eē respectu sui semper est possibile eē. sed fortassis accidet ei necessario eē per aliud a se. Istud autem vel accidet ei semper vel aliquando. Id autez cui aliquando accidit. debet habere materiam cuius eē precedat illud tempore: sicut iam ostendemus. Sed id cui semper accidit eius quidditas non est simplex. Qđ eniꝫ respectu sui ipsius habet aliud est ab eo qđ habet ab alio a se. t ex his duobus acquiritur ei eē id qđ est: t ideo nihil est qđ omnino sit expoliatū ab omni eo qđ est in potētia t possibilitate respectu sui ipsius nisi necesse esse.

¶ Capitulū. IX. In quo ostenditur quid sit veritas t certitudo: t defenduntur prime premissorum in propositionibus verissimis.

A Veritas autem intelligitur: t eē absolute in singularibus: t intelligitur eē eternum: t intelligitur dispositio dictionis vel intellectus qui signat dispositionem in re exteriori cum est ei equalis. Dicens eniꝫ hoc dictio est vera: t h sententia est vera. igitur necesse est id qđ per seipsum est veritas semper. possibile vero est veritas p aliud a se: t est falsum in seipso. quicqđ igitur est preter necesse eē qđ est vnum. falsum est in se: veritas autē que adequatur rei illa est certa: sed ē certa vt puto respectu sue cōparationis ad rem: t est veritas respectu comparationis rei ad ipsam. ex dictionibus autez veris illa est dignior dici vera: cuius certitudo est semper. Sed que dignior est ad h est illa: cuius certitudo est prima: t nō per cām. prima vero omnium dictionuꝫ certaꝝ ad quā pducitur. quicquid est p resolutionē: ita vt dicatur potētia vel effectu de omni qđ ꝓbatur cuꝫ per ipsam ꝓbatur sicut iam ostēdimus t libro demōstrationū est cū inter affirmationē t negationē nō est mediū. t h ꝓprietas nō est de accidētalibus alicuius rei nisi de accītalibus eē inquātū hꝫ eē cōiter in oi qđ est. t sophicus cū negauerit h nō negabit nisi vl lingua ꝯdicēdo: vl qꝛ accidit ei simulatio p quā nō intellexit extremū ꝯdictoriaꝝ: vt p errorē aliquē qui sibi ꝯtingit: qꝛ nō intellexit dispōnes t ꝯditiones earum. Deinde opilare os sophici: t instruere erroneū nō est vllo mō nisi p hi fm modū demōstratiōis: q̄ tn̄ demōstratio aliquis modus est argumētatiōis: cuius iudiciuꝫ ꝯcedit. Ipsa vero argumētatio nō est in se argumētatio cui⁹ iudiciū debeat ꝯcedi: ſꝫ est argumētatio in cōparatiōe: qꝛ argumētatio cuius iudiciū ꝯcedit duobus modis est. s. aut argumētatio in se: t h est cuius ꝓpōnes sunt certissime in seipsis: t apud sapiētes sunt notiores ipsa ꝯclone t cuius ordinatio est ordinatio ꝯcludēs aut est argumētatio talis. s. fꝫ cōparationē. vꝫ. qꝛ dispō ꝓpōnū talis ē apud aduersariū ꝙ eā ꝯcedet: q̄uis id certū nō sit vel est certū. ſꝫ ꝓpō nō est notior ꝯclone quā nondū ꝯcessit. sit igitur ei ordinatiōe vel absolute nō vel verisilis. t oīo iam est ei argumentatio: qꝛ cū ꝓpōnes ab eo ꝯceduntur. sequitur ide aliquid. h est igitur argumentatio inquātū est sic. sed cum nō sequitur ex h vt oīs argumētatio sit argumētatio cuius iudiciū ꝯsequatur ꝓpter h ꝙ ipse iudiciū eius ꝯcessit. Cum vero iudiciū eius nō ꝯcedit: est tn̄ argumētatio: eo ꝙ iudicatur in eā tale qđ: qđ si poneretur t ꝯcederetur sequeretur. Sed qꝛ nondum est ꝯcessum nō est secutū eius iudiciuꝫ. Et isti sunt duo modi sicut nosti. Igitur argumētatio in qua sequitur iudiciū eius p seipsam est illa cuius ꝓpōnes per se ꝯceduntur t ante ꝯclonē. argumētatio vō q̄ est fꝫ cōparationē est illa cui⁹ ꝓpōnes ꝯcedit aduersarius. t iō sequitur illi ꝯclo: t qđ mirabile est sophicus etiā eius intētio ē vt sibi satisfaciat necessario iducitur ad vnum ex his duobus. s. vt vel cesset t qescat vel agnoscat sine dubio ex istis rebus sibi eē ꝯclusum. ¶ Remediū vero erronei est vt soluatur sibi simulatio. Qꝛ erroneus ille nō incidit in hoc nisi vel qꝛ videt ꝯrietatē eē inter ꝓcipuos t plures: t videt qꝛ sentētia vnius opposita est sentētie alterius. quē reputat illi equalē. t ideo dictio vnius nō est potior apud euꝫ ad credēdum q̄ dictio alterius. vel qꝛ audit verba precipuoꝝ quoꝝ auctoritas magna est que non recipit sensus eius statim cum dicuntur. sicut sunt verba illius qui dicit. Qꝛ non est possibile aliquid his videri. sed nec etiā semel: eo ꝙ nulla res hꝫ esse in se nisi in relone. que tūc non est longe qn turbetur ille qui nouiter audit hanc dictionē. vel quia iam multe sunt apud eum argumentationes oppositaꝝ conclusionum: quaꝝ vnam non potest ipse eligere t aliam respuere: ei autem cui tale quid accidit phs subuenit duobus modis. vno. s. soluendo ambiguitatem in q̄ incidit. t alio excitando eum ad perfecte intelligēduꝫ ꝙ inter duas cōtradictorias non potest esse mediū. Soluit autem id in quo incidit cum ostēdit ei ꝙ phylosophi homines fuerunt non dij. t ideo non fuerunt equales in cognitione. vnde quia vnus eoruꝫ fuit certior alio in aliquo: non ideo debet vt alter non sit eo certior in aliquo alio. t etiam cum ostendit ꝙ plures ex phis quāuis no-

uerunt logicam:non tamẽ sequunt eam.sed in fine rede-
unt ad ingenium ⁊ regunt eo nõ refrenantes illud.⁊ etiã
q: ex precipuis quidam vtunt trãsumptionibus ⁊ dicũt
verba vsitata:sed abbominabilia vel erronea:cũ ipsi ha
beãt in eis aliã itentionẽ occultã.pluribus vero ex sapiẽ-
tibus phis qbus nõ accidit aliqd erroris.nec volũtas de
ceptiõis est iste vsus.Cum h igitur phs remouet turba-
tionẽ ab aĩa illius quã habet ex ambiguitate vbi phorũ.
Deinde faciã eũ scire dicẽs.Cũ tu loqueris necesse est vt
tu vel itẽdas fm itellectũ tuũ aliqd vel nõ.Si aũt dixe-
rit:ꝙ cũ ego loquor nihil itelligo.iste iaʒ est extra vniuer
sitatẽ erroneoꝝ ⁊ ĩbecillĩũ ⁊ est ɔtrius sibypsi.vñ cuʒ hõ
hoĩe nõ ẽ diu loquẽdũ Si vero dixerit:ꝙ cũ ego loquor
itelligo ex locutione mea quicqd est:silr ⁊ iste stultus est.
Si aũt dixerit:ꝙ quũ ego loquor intelligo ex locutione
aliqd vel aliqua multa terminata.oĩno aũt attribuit vbo
significationẽ aliquaꝝ reꝝ terminataꝝ:in qua significa
tiõe nõ ɔtinent alie res pter illas.Si aũt ille multe res
ɔuenerint in vna itẽtione:tunc iam significauit ex sua lo-
cutiõe vnaʒ itẽtionẽ.Si vero nõ ɔuenerint:tunc nomen
est cõe:⁊ sine dubio põt vnaqueqʒ illaꝝ designari ꝑprio
nomine:⁊ hec oĩa cõcederẽt erronei ⁊ imbecilles.Cum
autẽ nomen fuerit significatiuum vnius rei sicut homo:
tunc homo non qđ est oppositum et nullo modo signifi-
cauit h qđ homo:qđ eniʒ significat homo.non est id qđ
significat nõ hõ.Si.n.homo significat hominẽ:tũc sine
dubio nõ hõ significat aliam reʒ:que est lapis vel nauis
vel album vel põderosum vel leue:⁊ quicqd est preter id
qđ significat hoc nomẽ homo.Similiter est etiam dispõ
de itellectis illoꝝ pluriũ nominũ:aut si nõ:sequeret ex
h ꝙ vnaqueqʒ res esset vnaqueqʒ alia res:⁊ nulla ex re-
bus eẽt ipsamet:⁊ sic illa locutio itelligeretur.Deinde ne-
cesse esset vt h esset iudiciũ vel de omni verbo ⁊ iudiciuʒ
de omni eo qđ significat ꝑ vbũ:velut aliquid istaꝝ reꝝ
eẽt huiusmodi:⁊ aliquid eaꝝ nõ esset huiusmodi.Si aũt
h esset in omni re:cõtingeret tunc ꝙ nulla esset locutio
nulla narratio.nulla etiã simulatio nulla ratio.Si vo eẽt
in aliquo eorum.tunc in aliquo eẽt discreta affirmatio a
negatione ⁊ in aliquibus non esset discreta.In qbus aũt
eẽt discreta id qđ significat homo.sine dubio esset aliud
B ab eo qđ significat nõ hõ.In qbus vero discreta nõ eẽt
sicut in album ⁊ nõ album significata eoꝝ eẽnt vnũ.igi-
tur quicquid eẽt album eẽt non albuʒ:⁊ quicquid eẽt nõ
album eẽt album.postq̃ aũt h nomẽ homo fm eum est
intellectum ⁊ discretum.tunc cum eẽt albus.eẽt etiam ⁊
non albus:eo ꝙ album ⁊ nõ album fm eum sunt vnuʒ:
similiter etiam nõ homo:quia ɔtingeret iteruʒ ꝙ homo:
⁊ nõ homo essent discreta.Hoc igitur ⁊ cõsimile iam re-
mouet ambuiguitatẽ erronei ⁊ imbecillis:vt sciat ꝙ af-
firmatio ⁊ negatio non cõiungũtur in aliquo nec sunt si-
mul vere.Similiter etiam mõstrabitur ei ꝙ ipse vtreqʒ
nec simul remouẽtur:nec simul sunt false.Cuʒ autẽ am-
be fuerint simul false de aliquo.erit illud nõ homo ⁊ erit
etiam non homo.cõuenit igitur affirmatiua que est ho-
mo cum negatiua sua que est nõ homo.h autem iaʒ ostẽ-
dimus falsum esse.vtẽtes autẽ his ⁊ cõsimilibus non ha-
bebunt opus cõferre sermonẽ cum illo:per dissolutionẽ
vero simulatiõis que est inter cõtradictorias augmẽta-
tionis erroneuʒ possumus reuocare.Sed oportet vt sto-
lidũ mittamus in ignem:quoniam tenet ignẽ ⁊ nõ igneʒ
eẽ vnuʒ:⁊ verberibus faciamus eum dolere:quoniã te-
net ꝙ dolere ⁊ non dolere sunt vnuʒ:⁊ subtrahamus ei
cibũ ⁊ potum:qm̃ comedere ⁊ nõ comedere.bibere ⁊ nõ
bibere apud eum idẽ est.Hoc igitur principiũ qđ defen-
dimus cõtra hos qui illud falsificant.est primuʒ ex prin-
cipijs demõstrationũ.phs vero debet primus ista tueri.
¶ Principia vero demõstrationũ prosunt demõstratio
nibus ⁊ demõstrationes ꝓsunt cognitiõi accidẽtium es-
sentialiũ suis subiectis.¶ Sed cognitionẽ sube ĩ subiecto
ruʒ:que ꝑ diffinitionẽ tñ sciebant in eis que trãsacta sũt:
oʒ phm vt inquirat h ⁊ stabiliat.vnde oportet vt in hac
vna sciẽtia loquat de vtrisqʒ rebus.Sʒ dubiuʒ est mihi
quare ipse loquit de eis diffiniẽdo ⁊ imaginãdo:cuʒ hoc
sit doctoris sciẽtie particularis.Si aũt loquitur de eis fʒ
credulitatẽ fit in eis locutio demõstratiua.Dicemus igit
ꝙ h posita de quibus tractabatur in alijs sciẽtijs fuit ac-
cidẽtalia in hac sciẽtia.quoniam sunt dispositiones q̃ ac-
cidunt ad eẽ ⁊ diuisiones eius.⁊ ideo qđ non probatur in
alia sciẽtia probatur in ista.⁊ etiam q: h nõ cõsiderãtur
in alia sciẽtia.sed q: diuiditur h sciẽtia in substantiam ⁊
accidẽtia.ideo accidẽtia fiunt ei ꝓpria.Igitur suba erit il
la que erat subʒ in aliqua sciẽtia.⁊ suba absolute:⁊ nõ est
subʒ huius sciẽtie.sʒ pars aliqua subi eius.igitur aliquo
modo suba illa fit accidẽtalis nature sui subiecti qđ ẽ eẽ
⁊ fit adiuncta nature entis sine alio:vel ẽ etiaʒ ipsum eẽ.
ens.n.talis nature est:qđ potest ꝑdicari de omni.siue il-
lud sit suba siue aliud.Ipsa.n.substãtia ex hoc ꝙ est ens
nec est suba nec suba aliqua.s.subʒ aliqđ sicut itellexisti
ex ꝑdictis:⁊ cuʒ omnẽ hoc inquisitio de principijs ima-
ginationis ⁊ diffinitiõis:nõ est diffinitio:nec imaginatio
nec inquisitio de principijs demonstrationis est demon-
stratio:ita vt vtraqʒ inquisitio:que est diuersa sit vna in-
quisitio.

¶ Completus est tractatus primus tertiedecime partis.

¶ Incipit tractatus secundus eiusdem partis.De notifi-
catione sube ⁊ suaꝝ partiũ ꝑ verba gñalia. Cap. I.

Dicemus igitur ꝙ esse vel est rei A
ꝑ essentiã sicut homini
eẽ hominẽ:vl' est ei ꝑ accidẽs sicut petro
eẽ album.ea vero que sunt ꝑ accidẽs in-
finita sunt.Accingamur ergo nũc ⁊ tra- 7.metha. tracta.4.
ctemus de eẽ fm qđ est eẽ ꝑ eẽntiaʒ.qđ
aũt prius est ex omnibus diuisionibus
eorum que sunt per eẽntiam substãtia est.Quoniam eẽ
duobus modis est.vnuʒ est id qđ cum sit in aliquo eius
existẽtia ⁊ spẽs acquisita est in seipsa:nõ est sicut pars eius:
nec potest eẽ sine eo.⁊ hoc est qđ est in subiecto.aliud est
qđ est:sed non est in aliquo hoc modo:quoniaʒ nullate-
nus est in subo:⁊ hoc est suba:Postq̃ autẽ primuʒ mem-
brum diuisionis:qđ iam assignauimus est id qđ non est
in subo.tunc non põt eẽ quin conueniat subo vna ex his
duabus assignationibus.Si autẽ subiectuʒ fuerit substã-
tia ⁊ existẽtia accidentis erit in suba.Si vero non fuerit
suba:tunc illud etiaʒ erit in subiecto.⁊ inquisitio redibit
ad principium.sʒ inconueniẽs est vt hoc eat in infinituʒ.
sicut specialiter monstrabitur h:vltimuʒ.n.eius sine du-
bio erit id qđ non est in subiecto.vnde suba est constitu-
ens eẽ accidẽtis:nec est constituta ab accidẽte.igitur sub-
stantia est precedẽs in eẽ.Qꝫ autem accidẽs possit eẽ in
accidẽte:hoc nõ negatur.velocitas eniʒ in motu est ⁊ re-
ctitudo in linea.⁊ figura in superficie:⁊ etiam accidentia
dicuntur multa ⁊ vnum.hec autẽ omnia sicut ostende-
mus accidẽtia sunt.quãuis autẽ accidẽs sit in accidente
vtraqʒ cũ simul in subiecto sunt.Subiectuʒ eniʒ certissi-
mum est id qđ constituit vtrũqʒ ⁊ est existẽs ꝑ se.¶ De-
inde iam estimauerunt multi qui se reputabant sapiẽtes
ꝙ aliqua res est substantia ⁊ accidẽs simul fm respectuʒ
ad duo.Dixerunt enim ꝙ calor accidẽs est corpori igni-
to.sed igni generaliter nõ est accidẽs:eo ꝙ est in eo sicut
pars eius:⁊ etiam quia non potest remoueri ab igne:ita

vt remanent ignis. Igitur esse eius in igne non est vt eẽ accidentis in eo. si enim esse eius in eo fuerit vt esse accidentis in eo: tunc esse eius in eo non erit vt eẽ substantie. et hoc est magnus error. de hoc autem iam satis diximus in principio logice: quamuis ibi non eẽt locus eius: sȝ qr ipsi errauerunt ibi. dicemus etiam notuȝ eẽ ex preteritis φ inter id in quo aliquid est et subiectuȝ differentia ẽ. Subiectum enim intelligitur id qđ iam est in sua specialitate existẽs per se: et deinde fit occasio existẽdi aliud in se non

B sicut pars eius. Id vero in quo aliquid est: est id in quo cuȝ aliquid aduenit fit per illud aliquis dispositiõis: cuius non erat. et hoc potest vocari materia subiecta: igitur non est procul vt aliquid sit in alio φ aliud non sit p se spẽs existẽs pfecta in effectu. sed acquiritur sibi sua existẽtia: ex eo φ aduenit in illud: vel solum cum alio vel cum aliis: que conuenientia faciunt illud esse in effectu vel faciunt illud speciem aliquam. Illud igitur qđ sic venit in aliquid sine dubio est in eo nõ vt aliquid est in subiecto: quoniam non conuenit dicere φ sit in aliquo nisi in vniuersitate vel in materia subiecta: et est in vniuersitate vt in materia subiecta sicut pars. Subiectuȝ igitur est id in quo est aliud non sicut pars eius. In materia vero subiecta est non sicut id qđ conuenit in alium qđ iam existit spẽs in effectu: et nõ cõstituit ipsum. hanc enim materiaȝ subiectã non possumus cõstitui in effectu nisi p constitutionem eius qđ venit in illaȝ: vel possumus id qđ nõ pficitur nec acquiritur nec fit eius specialitas nisi ex cõiunctione rerum: quaruȝ collectio est ipsa spẽs. manifestum est igitur ex hoc: quia id qđ est in materia subiecta nõ est in subiecto. stabilire autem quid sit id qđ est in mã subiecta et nõ in subiecto in proximo studebimus. Qđ cũ ostẽderimus erit illud qđ in hoc loco appropriamus nomẽ forme: quãuis etiam aliuȝ pter ipsuȝ vocemus formã cõmunione nominis. Postq̃ aũt id qđ est nõ in subiecto est id qđ vocatur substã: tunc forma etiaȝ substã est. sȝ materia subiecta que nõ est in alia subiecta materia nõ est in subiecto sine dubio. Omne aũt qđ ẽ in subiecto est in subiecta materia sed non cõuertitur. Tũc materia subiecta vere substã est. Iaȝ aũt nosti ex ppriẽtatibus quas habet necesse esse φ necesse eẽ non est nisi vnũ. et qr id qđ hȝ partes

Tractatu p.cap.p. et id qđ est coequale ad eẽ eius qđ est necesse eẽ nõ est necesse eẽ: ex hoc igitur scies φ hoc compositũ. et he omnes partes in se impossibile eẽ: et sine dubio habẽt causam q̃ facit debere illa esse. ¶ Primũ igitur dicimus φ omnis substã vel est corpus vel nõ corpus: si aũt fuerit nõ corpus vel erit pars corpis vel nõ erit pars corporis. sȝ est separatum omnino a corpe. Si aũt fuerit pars corporis. tũc vel

C erit formalis vel materialis. Si aũt fuerit separatuȝ qđ nõ sit pars corporis: vel habebit ligationẽ aliquo modo cum corporibus propter motum quo mouet illa et vocatur anima: vel erit separatuȝ a materijs omnimodo et vocatur intelligentia. Nos autem stabiliemus vnãquãq; istarum diuisionum.

¶ Capitulum II. De certitudine substã corporee et de eo qđ cõponitur ex ea.

A Primum autem in hoc est cognitio corporis et certitudo sue quidditatis. manifestatio aũt φ corpus est substã vna continua nõ composita ex partibus indiuisibilibus tam assignata est: cognitio vero eius et verificatio eius erit hec. ¶ Jam autẽ fuit visus dicere φ corpus est substã longa lata et profunda: et oportet vt nos consideremus hoc quomodo sit. Ex vnoquoq; eniȝ verborum istoruȝ. s. latum et longuȝ et profunduȝ intelligantur diuersa aliquãdo. n. dicitur longitudo linea quocũq; modo fuerit. aliquando dicit̃ longitudo maior duarũ linearum cõtinentium superficiem. aliquando dicit̃ lõgitudo maiores dimẽsiones extẽte in tersecãtes se quocũq; modo fiunt siue sint linee siue aliud. aliquando dicit̃ longitudo spacium positum inter caput et pedẽ hominis: vel inter caput et caudam animalis. latitudo etiam dicit̃ ipsa superficies: et dicitur latitudo mensura maior duaruȝ dimensionum. et dicitur latitudo spacium qđ est inter dex-

trũ et sinistruȝ. profunditas etiaȝ dicitur spacium qđ cõiungit duas superficies. Sed hoc dicitur si accipitur a capite inferiori. Si vero accipitur incipiens a parte inferiori dicitur altitudo. he sunt igitur maneries famose quibus ista dicuntur. Non oportet autem hoc esse in vnoquoq; corpore in effectu. In spera enim non est linea in effectu vllo modo. nec assignatur axis in ea nisi cum mouetur. Non est autem ex cõditione spere. sed hoc vt ipsa sit corpus ipsam moueri sic vt appareat axis in ea vel alia linea. Jam enim certificatum est ipsam esse corpus per id quo certificatur corporeitas: et postea accidit sibi motus vel comitatur: nec etiam oportet vt in corpore ex hoc φ est corpus sit superficies: quia non oportet vt in eo sit superficies nisi ex hoc qđ est finitum: ad certitudineȝ vero ipsuȝ essendi corpus: et ad intendum nos illud eẽ corpus non eget vt sit finitum. finitio enim accidentale est ei et cõcomitans. et ideo ad imaginandum corpus non est necesse imaginari corpus finitum. Qui autem imaginatur cor- Phis. phy. tertu. 13.

pus infinitum non imaginatur corpus non corpus. nec imaginatur priuationem finitionis: nisi quia imaginatur corpus. sed errat sicut ille qui dixit φ corpus est instrumentum. errauit in credulitate. sed non errauit in imagi-

C natione suarum partiuȝ: que sunt subiectum et predicatuȝ. Deinde si ad essendum certissime corpus necessariuȝ esset corpori habere superficies: iaȝ est corpus qđ circũdat vna superficies. Non est etiam de conditione corporis ad hoc vt sit corpus habere dimensiones excedentes se. Cubum enim etiam corpus est quamuis circundetur sex terminis. et tamen non sunt in eo dimensiones superãtes se: scilicet habeat longitudinem et latitudinem et spissitudinem sm vnam ex acceptionibus. Nec etiam ipsuȝ eẽ corpus pendet ex positione eius sub celo. ad hoc vt accidant ei partes propter partes mundi. et ad hoc vt longitudo et latitudo et profunditas sint ei sm aliam intentionẽ. Si enim necesse eẽt illud eẽ vel celum vel in celo. manifestum est tamen ex hoc φ ad hoc vt ipsum sit corpus in effectu: non est necesse eẽ in corpore tres dimensiones in effectu sm predictos modos trium dimensionuȝ. Si igitur hoc fuerit ita: tunc quis coget nos ponere tres dimẽsiones necessario esse in effectu in corpore ad hoc vt sit corpus. Quapropter vera descriptio corporis hec erit. Corpus est substantia in qua potest poni dimensio quocunq; modo volueris incipere et illa a qua primuȝ inceperis erit longitudo. Deinde potest poni alia dimẽsio secans illaȝ sm rectos angulos et illa erit latitudo. et iteruȝ potest poni tertia dimensio intersecans illas ortogonaliter in eodem loco sectionis. et deinceps non potest poni vlla alia linea perpendicularis hoc modo pter has tres: et quia corpus est huiusmodi. idcirco dixerunt φ corpus est id qđ est longum latum et profundum: sicut dicunt φ corpus est diuisibile in omnes dimensiones. nec intelligunt ipsum omnino diuidi in effectu: sed quia huiusmodi est φ potest in eo poni hȝ diuisio. Sic igitur oportet intelligi corpus qđ ipsuȝ est substãtia cuius hec est forma qua est id qđ est: deinde cetere dimensiones que ponunt̃ in eo inter extremitates eius et extremitates eius et figure etiam et situs eius. non sunt constituentes ipsuȝ. sȝ sunt

consequentes solidaz eius. aliquando eniz differentias cor poruz comitatur aliquod ex his vel omnia simul. aliquā do nō comitatur in aliquo corpore aliquod ex his dimē sionibus. Si eniz acceperis aliquam ceram ⁊ figuraue ris eam taliter ꝙ fiant in ea dimensiones in effectu inter has extremitates numeratas mensuratas terminatas: postea si cōmutaueris ipsam figuram nulla earuz rema nebit in effectu: ita vt sit eadem in effectu ⁊ eadem singu lariter cum eodez termino ⁊ eadem mensura: sed pro eis succedunt alie dimensiones diuerse ab alijs numero. he igitur sunt dimensiones de capitulo quantitatis. ¶ Si autez euenerit vt corpus sit sicut celum. verbi gratia ꝙ inseparabiliter comitantur dimensiones vno modo non est hoc illi ex hoc qd̄ est corpus: sed ex alia natura conser uante eius perfectiones secundas. Corporeitas igitur ve ra est forma cōtinuitatis recipiens id qd̄ diximus de po sitione triuz dimensionuz: ⁊ hec intentio est extra mensurā ⁊ extra corporeitatez disciplinalez. hoc eniz corpus fm̄ hanc formā non differt ab alio corpore siue sit maius: si ue sit minus: nec comparatur ei siue sit equale siue sit nu meratum per illud siue cōmunicans ei siue incōmuni cans. hoc eniz non est ei nisi inquantuz est mensuratuz: ⁊ inquantuz aliqua pars eius numerat illud. ⁊ hec omnia considerantur in eo. absq; consideratione corporeitatis quā assignauimus. Que omnia iaz plenius tibi alias ostē dimus: ⁊ si opus fuerit inde recolas. propter hoc etiaz est possibile: vt cuz vnuz corpus rarificatur ⁊ densatur cale factione ⁊ infrigidatione permutetur eius quantitas. Sz corporeitas eius quā diximus: non permutetꝰ nec altere tur. Igitur corpus naturale est substātia fz hunc moduz.

B ¶ Per corpus aūt disciplinale vel intelligimus formaz aliquaz inquantuz est terminatuz ⁊ mensuratū acceptuz in anima non in esse. vel intelligimus per illud mensurā aliquaz habentez continuitatez fz hunc moduz: inquan tuz habet continuitatez terminatā: siue sit in sculptione: siue in materia plana. Igitur corpus disciplinale in se est sicut accidētale huic corpori: qd̄ designauimus: cuius ter minus est superficies. linea vero est terminus termini eiꝰ. De his etiaz adhuc postea amplius tractabimus cū con siderauerimus quomō est eis cōtinuatio: ⁊ quomodo est ipsa corpori naturali. primuz igitur dicaz ꝙ de natura cor

Opinio de mocriti. poꝝ est diuidi. Sed ad ꝓbationez huius non sufficit ipsa sensibilitas. potest eniz aliquis dicere: ꝙ de corporibus sensibilibus istis nulluz est pure vnuz: eo ꝙ sunt compo sita ex corporibus vnitis: que nec sunt sensibilia nec pos sunt diuidi vllo modo. Iaz autez locuti sumus de destru ctione huius ꝓbationibus naturalibus. Sed ex sentēcijs facilior ad destruenduz est sententia illius qui dixit ea eē diuersa figuris. Sed si aliquis dixerit ꝙ nature eoruz ⁊ figure consimiles sunt: oportebit tunc vt eius sentētiam ⁊ id qd̄ sentit destruamus per ea que dicemus. Dico igi tur ꝙ si posuerit minimuz ex corporibus esse indiuisibile in potentia ⁊ effectu: ita vt omnino sit quasi punctus. tūc iudiciuz de ipso corpore erit sicut iudiciuz de puncto in īpossibilitate cōponendi corpus sensibile ex illo. Si ve ro non fuerit ita: sed fuerit in se tale vt possit vna ps eius abscindi ab alia parte: tamen sectio que separat duas par tes quas potuit ponere in eo non est illius nature vt in effectu possit intelligi. Dico enim ꝙ dispositio inter diui siones ⁊ diuisionez que est diuersitas qualis est disposi sitio inter partez ⁊ partez fz ꝙ due partes non coniun gantur: ⁊ fm̄ ꝙ due diuisiones nō separantur in effectu: non potest esse quin sit vel ex natura rei ⁊ ex substantia eius: vel ex causa extrinseca preter naturaz ⁊ substantiaz eius. Si autez fuerit ex causa extrinseca preter naturam ⁊ substantiaz. tunc vel erit causa per quā constituitur na tura ⁊ substantia in effectu: sicut est forma materie ⁊ si cut est subiecta materia accidenti vel erit causa per quā non constituitur. Si autez fuerit ex causa per quā nō cō stituitur: tunc potest concedi ꝙ fz naturaz ⁊ fz substan tiaz est inter illas duas coniunctio separationis ⁊ separa tio coniunctionis. Hec igitur natura corporalis compara tione sui receptibilis est diuisionis: sed tamen non diuidē tur nisi per causaz extrinsecam: ⁊ tantum sufficit ad id in quo sumus vel erit illa causa: per quaz constituitur vna queq; partiuz habens partez in constitutione sue quiddi tatis ⁊ nature vt constituens illas esse in effectu non ha bens partez in constitutione quidditatis earuz: quia di uersitas est in hoc. primuz vero qd̄ accidit ex hoc est ꝙ hec corpora differunt substātijs. Isti autez nō tenent hoc. Secunduz est ꝙ nature corporeitatis quam habent nō est hoc inconueniens. Sed est ei incōueniens hoc inquā tuz est forma sue specialitatis. nos autez nō negamus hoc: possibile est eniz adiūgi corporeitati aliquid qd̄ facit cor pus esse speciez: que non recipit diuisionez nec continua tionez cuz alio a se: sicut fit in celo. Qd̄ autez nobis neces sarium est hic hoc est. s. vt natura corporeitatis non pro hibeat hoc īquantuz est natura corporeitatis. primo igi tur dicam nos certificasse ꝙ corporeitas inquantum est corporeitas non est nisi receptibilis diuisionis. igitur in natura corporeitatis est recipere diuisionem: igitur ma nifestuz est ex hoc ꝙ forma corporis ⁊ dimēsiones sunt existentes in aliquo. ⁊ he dimensiones vel sunt ipsa con tinuatio vel sunt aliqd cui accidit ꝯtinuatio: sicut adhuc certificaberis ꝙ ille sunt res quibus accidit continuatio. verbum eniz dimensionuz est nomen ipsarum quantita tum continuaruz non reruz quibus accidit continuatio. Id autez qd̄ est ipsa continuatio vel continuuz in se im possibile est vt remaneat ipsuz continuatione destructa. Omnis eniz continuatio est dimensio que cum separa tur destruitur illa dimensio ⁊ acquiruntur alie due dimē siones. similiter etiam cuz restauratur continuatio. s. cō tinuatio fm̄ qd̄ est differentia non accidens. iaz eniz ostē dimus hoc alias. restauratur etiam alia dimensio ⁊ de struitur quicquid erat proprium vnicuiq; illaruz. igitur in corporibus est aliquid qd̄ est subiectuz continuationi ⁊ discontinuationi propter id continuationis qd̄ accidit mensuris terminatis. corpus eniz inquantuz est corpus habens formez corporeaz: est quodam in effectu. Inquā tuz vero aptum est ad quamlibet mensuram est in potē tia. Res autez fm̄ ꝙ est in potentia est aliqua res ⁊ ipsa est alia res. fm̄ qd̄ est in effectu. est igitur potentia corpo

ri. sed non inquantuz est sibi effectus. igitur forma corpo ris coniuncta est alij inquantuz est ⁊ forma. Corpus igi tur est substantia composita ex quodaz per qd̄ habet po tentiam. ⁊ ex quodam per qd̄ habet effectum. Id autem per qd̄ habet effectuz est forma eius: per qd̄ vero habet potentiaz est materia eius: ⁊ hoc est yle. ¶ Potest autez aliquis opponere: dicens ꝙ yle etiaz composita est: quia ipsa in se est yle ⁊ substantia in effectu: ⁊ est etiaz adapta ta. Dico igitur ꝙ substantia yle ⁊ suum esse yle in effectu non sunt aliud ꝙ̄ substantia adaptata. Substantialitas enim quā habet non facit eam esse in effectu aliquarum rerum. sed adaptat eam ad essendum aliquid in effectu per formam. Substantialitas eniz eius non intelligitur aliud: nisi quia est aliqd qd̄ non est in subiecto. per hoc autem ꝙ non intelligitur aliquid: nisi quia est aliquid. sz qd̄ non est in subiecto negatio est. ex hoc autez ꝙ ipsa di citur aliquid non sequitur ipsum esse aliud designatum in effectu. nam hoc cōmune est. res vero nō fit in effectu

C

Dubi.

R. sio

per aliquid cōmune nisi habuerit differentiam per quā appropriatur. Differētia vero eius est q est apta ad quodlibet. Igitur forma quam putant esse eius est q est apta receptibilis. igitur non est hec certitudo yle vna p quaz fit in effectu τ alia certitudo per quam fit in potentia nisi forte sibi aduenerit certitudo extrinsecus per quaz fit in effectu. Igitur ipsa in se τ respectu sui esse est in potentia. Sed h certitudo extrinsecus adueniēs est forma. comparatio autem yle ad has duas intentiones similior est comparationi simplicis ad id qđ est genus τ differentia q̄ꝫ comparationi compositi ad id qđ est yle τ forma. manifestum est igitur ex hoc q forma corporeitatis inquantuꝫ est forma corporeitatis: ipsa in se non diuersificatur: quia est vna natura simplex: que non potest specificari differentijs superuenientibus sibi inquantum est corporea. Sed si superuenerint differentie que sunt res sibi extrinsecus adiuncte erunt alique ex formis separabilibus a materia: τ iudiciuꝫ de eis non erit quale est iudicium de veris differentijs. manifestatio autē huius h est: q vna corporeitas non diuersificatur ab alia corporeitate: nisi quia h est calida τ illa frigida: vel quia ista est natura celestis: τ illa habet naturam terrestreꝫ. Non est autem hoc sicut mensura que nō est in se res terminata terminus interim dum non specificatur in lineam vel superficiem vel corporalem. Nec sicut numerus qui non est res terminata interim dū non specificatur in duo vel tria vel quattuor. Qui cum terminatur non terminatur per aliquod sibi extrinsecus adiunctuꝫ quasi natura generalitatis sicut quantitas τ numeralitas non fit sine illa natura existens τ potens signari nisi adiungatur sibi natura que specificetur. imo dualitas ipsa est numeralitas que dicitur de dualitate: τ appropriatur per eaꝫ: τ longitudo ipsa est ipsa quantitas que dicitur de ea τ appropriatur per eam. hic autem non est sic. quia cum corporeitati adiuncta fuerit alia forma que non est differentia quā putant: eius cōiunctio cuꝫ corporeitate nō faciet corporeitatem: quia corporeitas que est vna ex illis est terminata in se τ certificata: nisi intellexerimus hic corporeitatem eam que est sicut forma. nō que est sicut genus:

D Jam autē nosti differentiā inter illa in libro demonstrationuꝫ. ¶ Hec autem adhuc τ amplius monstrabimus quamuis ex predictis iam certificatus sis de differentia inter illa. Que enim fuerit sicut mensura species eius poterit differre per aliqua que sunt in eis. Mensura vero absoluta non habet in se aliquid horuꝫ. Quoniam mensure absolute nō acquiritur essentia in se nisi fuerit linea vel superficies. Cuꝫ autē fuerit linea vel superficies poterit. tunc linea differre a superficie per differentiaꝫ que facit naturam quantitatiuaꝫ esse lineaꝫ vel superficiem. Corporeitas vero quā designauimus est ipsa in se natura acquisita. Non enim acquirit sibi specialitatē suaꝫ p aliquid qđ adiungatur ei. ita vt si putaremus nō esse adiunctum corporeitati aliquid: ipsa non esset corporeitas. sed est corporeitas tantum: que non potest esse acquisita in nostra anima nisi materia τ continuatio. Similiter etiaꝫ fit si posuerimus cuꝫ continuatione aliquid aliud. Non q continuatio non acquiritur nobis nisi per adiunctionem eius cuꝫ illa. alijs etiaꝫ rationibus manifestabitur q cōtinuatio nō est in effectu sola. nō eniꝫ quia res nō est in effectu. ideo nō est acquisita eius natura. albedo enim τ nigredo vnaquaqꝫ est acquisita natura τ intētio propriata proprietate quā habet in seipsa. τ tamē nō habet eē in effectu nisi in materia. mensura vero absoluta impossibile est vt fit natura aliqua. nisi ponatur necessario linea vel superficies: τ sic potest habere esse. nō q mēsura possit esse mēsura: τ deinde sequatur vt sit linea vel superficies. Ipsa eniꝫ esse res que non hꝫ esse in effectu sine illa: quāuis sit aquisita essentia eius. hoc autem nō est sic. corporeitas enim imaginatur esse per causas per quas τ in quibus habet esse: τ est mensura tātum sine additiōe. vnde mēsura in se eget differētijs quibus fiet res acquisita: τ ipse differētie essentialis sunt ei: sed tamē nō faciūt debere ipsam esse aliquid aliud a mēsura. ergo potest eē vt mēsura differat a mēsura in aliquo qđ est ei per essentiā. forma vero corporeitatis inquantum est corporeitas est vna natura simplex acquisita nō habēs in se diuersitatē. τ ideo forma corporeitatis simpliciter nō differt a forma corporeitatis simpliciter per differētiam intrīsecam in corporeitatem. Qđ enim sequitur eam nō sequitur: nisi quia est extra naturam eius. igitur impossibile est vt sit corporeitas egēs materia τ corporeitas non egēs materia. Cōsequētia enim que sunt extra naturam eius nō sunt sufficiētia ad hoc vt ipsa nō egeat materia. Non est enim opus materia nisi corporeitati inquātum est corporeitas cum cōsequēti τ omni habēti materiam propter se. Jam igitur manifestum est q corpora composita sunt ex materia τ forma.

¶ Capitulum. III. Que materia corporalis nō spoliatur a forma.

A Contra hoc dicit Scotus in .2°. senté.

DIcemus nūc q h materia corporalis nō potest esse in effectu spoliata a forma sicut ostēdemus in proximo. Jā enim ostēdimus q quicquid est in quo iaꝫ est aliquid existēs acquisituꝫ in effectu. τ est etiā in eo preparatio ad recipiēdum aliud illud est compositum ex materia τ forma. materia vero vltima nō est cōposita ex materia τ forma: nec potest esse sine forma. Ipsa enim itellecta absqꝫ forma corporali necessario vel haberet situm τ locum sm esse qđ haberet. tūc vel nō. Si autem haberet situm: tūc vel posset diuidi. τ tūc sine dubio esset habēs mēsuram. Si autem posita est nō habēs mēsuram nec poterit diuidi. Si vero nō potest diuidi τ habet situꝫ. tūc sine dubio pūctus esset: τ esset possibile lineam pertrahi vsqꝫ ad eam. Nō enim posset esse per se solum τ terminata sicut nosti alibi. Si autem hec substātia nō haberet situm. ita vt nō posset designari. sed esset sicut substātie itelligibiles. tūc necesse esset vt spaciū qđ haberet vel adueniret ei totum subito vel ipsa moueretur ad perfectionē mēsure sue motu cōtinuo. Si autem adueniret totum subito. tunc ipsa iam existeret cum sua mēsuratione in loco proprio τ mēsura inueniret eam appropriatam loco proprio alioquin vnus locus nō esset ei potius q̄ꝫ alius. Sed mēsura iaꝫ inuenit eam ibi vbi cōiungitur ei. igitur sine dubio inueniret eaꝫ in loco in quo eēt. Igitur substātia illa esset habēs locum. ponamus autem illam nō esse sensibilem. iam enim posita est nō habens locum vllo modo: τ hoc est cōtrarium. Nō potest autem esse vt locuꝫ haberet subito cuꝫ reciperet mēsuram. mensura enim si inueniret eam existētem nō in loco. tunc mēsura que cōiungitur ei esset etiam non in loco nec esset ei occurrēs in aliquo proprio ex locis diuersis quos habere potest. tūc igitur esset nō habēs locum. τ h est incōueniēs. vel esset in quolibet loco quem possibile esset habere: nec appropriaretur vni potius q̄ꝫ alij. Sed h similiter est incōueniēs. hoc autem manifestius fiet si estimauerimus yle alicuius glebe expoliatam: τ deinde aduenire in eam formaꝫ illius glebe: tūc nō potest concedi q forma veniat in eam nō existētem in suo loco. Nec potest eē vt gleba sit in quolibet loco qui est glebe locus naturalis in potētia. forma enim glebe nō facit eam occupare oēꝫ locum sue speciei nec ponit eam aptiorem vni plage ui

termini q̄ȝ aliq. Nec potest esse vt sit nisi in plaga que est
sibi propria de vniuersitate omniuȝ locoꝝ. Nec potest
esse in plaga propria nõ habẽs dispositionem aliquaȝ ap-
propriãtem eam illi. Nõ enim est cõiunctio forme cum
materia ad hoc vt habeat se cõmuniter ad essendum in
qualibet plagarum que sunt naturales partibus terre.
Iaȝ enim nosti ꝙ huiusmodi aduẽtus in plagam loci nõ
est in eo in quo est nisi vel ob hoc qȯ accidit ei esse circa
eũ propter violẽtiaȝ cogẽtis qui appropriauit ei ipsuȝ fie-
ri circa illã plagaȝ veniẽdo ad ipsuȝ locũ motu recto. vel
quia iceperit esse ibi ꝫ illã propinquitatẽ: vel quia ceci-
derit ibi propter appropriationẽ aliquo trãsmutãte eam.
Iaȝ autẽ satis dictuȝ est de hoc. yle autem que est in gle-
ba nõ appropriatur substãtia expoliata: forma etiaȝ gle-
beitatis nõ est debita plage nisi cuȝ motiõe habuerit cõ-
parationẽ cũ illa plaga. imo propter ipsaȝ cõparationem
tãtuȝ nõ propter situȝ esse yle prius: ⁊ propter suã acqui-
sitionẽ forme posterius: quia appropriatur: quasi illa com-
paratio sit situs aliquis. Similiter etiam si yle receperit
mẽsurã plenarie nõ subito: sed ꝫ cõfusionẽ. omne enim
qȯ ifunditur partes habet: ⁊ omne qȯ habet partes: habȝ
situȝ. tũc suba illa est habẽs situȝ ⁊ locũ. prius vero non
habebat sitũ nec locũ. igitur hoc est icõueniẽs. Oꝫ autem
facit debere sequi h̄ omnia fuit nostra positio. de separa-
tiõe yle a forma corporali. igitur impossibile est vt sit in
effectu nisi cõstituta a forma corporali. quomodo enim
essentia que nõ habet locuȝ in potẽtia nec in effectu erit
receptiua quãtitatis. manifestũ est igitur ꝙ materia non
remanet separata. Iteȝ nõ potest esse quin vel ipsuȝ esse
eius sit esse semꝑ receptiuũ alicuius nõ expoliatũ a rece-
pto vel sit ibi esse propriũ prius: ⁊ deinde sequatur vt re-
cipiat. Tũc igitur in suo esse proprio: qȯ haberet prius es-
B set nõ habẽs quãtitateȝ. Iaȝ igitur cõstituta esset: nõduȝ
tamẽ habẽs q̄titatẽ nec terminũ. Tũc ergo mẽsura cor-
poralis que accideret ei ⁊ faceret eius essentiaȝ eiusmodi:
qȯ posset habere in potẽtia partes alicuius dimẽsiõis: es-
set postq̄ȝ essentia eius iã cõstituta fuisset substãtia in se
ipsa. nõ habẽs terminũ nec quãtitatẽ nec receptionẽ diui-
sionis. Sed esse eius propriũ per qȯ ipsa in se precederet
nõ esset remanẽs olo cuȝ multiplicaretur. igitur hoc qȯ
precederet nõ habẽs terminũ: ⁊ ꝙ nõ diuiditur in estima-
tiõe: propter accidẽtale cõtingeret remoueri ab ea. s. pro-
pter aduẽtũ accidẽtis in eã: per qȯ ꝯstitueretur effectus.
Si autẽ illa vnitas fuerit: nõ qua cõstituitur yle. sed ali-
quid aliud est. ⁊ ꝙ nos posuimus esse propriũ. fuerit non
propriũ esse eius quo cõstituitur. tũc materia erit habẽs
formã accidẽteȝ sibi existẽs nõ vna in potẽtia. Igitur i-
ter has duas res erit aliquid cõmune qȯ est receptibile
illaruȝ duaruȝ rerũ: ꝙ eiusmodi est ꝙ aliquãdo est in sua
existẽtia nõ diuisibile: ⁊ aliquãdo est in sua potẽtia diui-
sibile. s. potẽtia propinqua que nõ habet medium. Po-
namus igitur ꝙ hec substãtia iaȝ fiat in effectu due: qua-
ruȝ vnaqueq̄ȝ sit alia numero ab alia: ⁊ iudiciũ vtriusq̄ȝ
sit ꝙ separata sit a forma corporali. Separetur ergo vna-
queq̄ȝ eaꝝ a forma corporali. ⁊ remanebit tũc vnaqueq̄ȝ
earuȝ substãtia vna in potẽtia ⁊ effectu. ⁊ ponamus etiaȝ
ipsaȝ ꝙ nõ diuidatur ꝙ separata sit ab ea forma corpora-
lis. ita vt remaneat ipsa substãtia vna in potẽtia ⁊ effectu.
igitur nõ potest esse quin vel illud qȯ remãsit substãtia: ⁊
illud nõ corpus sit ipsuȝ tale qualis est pars eius que re-
mãsit sic expoliata: vel sit diuersuȝ ab eo. Si autẽ diuer-
suȝ fuerit ab eo necesse est tũc: vt vel sit hoc: eo ꝙ reman-
sit hoc ⁊ anichilatuȝ est illud vel ecõuerso. vel vtrũq̄ȝ re-
mãsit. Sȝ appropriatur huic qualitas eius vt forma que
nõ inuenitur illi: vel differunt in superabũdantia in mẽ-
sura. Si autem remanserit vnum eoruȝ ⁊ anichilatur al-
terum. ⁊ fuerit natura eoruȝ consimilis. non autem fecit
anichilari vnum eorum nisi remotio forme corporalis.
tunc oportet ꝙ alteruȝ anichiletur per seipsuȝ. Si v̓o ap-
proprietur huic qualitas sua: ⁊ natura fuerit vna: nec ac-
cidit ei aliqua dispositio nisi separatio tantuȝ forme cor-
poralis: ⁊ cuȝ hac dispositione non aduenit nisi qȯ sequi-
tur ex ipsa dispositiõe. tũc oportebit vt dispositio alteri-
us sit similiter. Si autem dixerunt ꝙ prima duo quãuis
duo sunt: vniuntur tamẽ ⁊ fiũt vnuȝ: dicemus absurduȝ
esse duas substãtias vniri. Si enim vniũtur ⁊ vnaqueq̄ȝ
earum habet esse. tũc sunt duo nõ vnuȝ. Si autem vniũ-
tur ita vt vnum eorum desinat esse ⁊ alterum habeat es-
se. tũc quomodo potest esse vt id qȯ nõ est vniatur cum
eo qȯ est. Si vero vtraq̄ȝ desinit esse in vnione ⁊ proue-
nit aliquid tertium ex eis. tũc sunt nõ vnita: sed anichila-
ta. Inter que ⁊ tertium est materia cõmunis. Noster au-
tem sermo est de ipsamet materia nõ de eo qȯ habet ma-
teria. Si autem differũt in superabũdãtiam mẽsure. tũc
oportet vt sint nõ habẽtia formaȝ corporaleȝ: ⁊ sint habẽ-
tia formam mensuraleȝ: qȯ est cõtrarium. Si autem nõ
differũt vllo modo. tũc iudicium de re scilicet qȯ nõ se-
paretur ab ea id quod est preter eam. ⁊ iudicium qȯ se-
paretur ab ea id qȯ est preter eam est omninõ vnum iu-
dicium: qȯ est icõueniẽs: scilicet quia iudicium de parte
subiecti ⁊ de toto subiecto esset vnum omnimodo: scilicet
esset ꝙ res nõ minueretur cum aliquid ab ea accipere-
tur, sicut cum nõ acciperetur ab ea aliquid: ⁊ esset de eo
iudicium vnum cum nõ adderetur ei aliquid: sicut cum
adderetur ei aliquid: ⁊ omnino quicquid potest concedi
in aliqua hora esse duo in natura sue essentie est aptitudo
diuisiõis: ⁊ impossibile est hoc separari ab eo: sed fortasse
prohibebit ab hoc accidẽtale qȯ nõ est aptitudinis. Illa
autem aptitudo diuisiõis nihil est nisi per cõiunctionem
mẽsure cum essentia. Restat ergo vt materia nõ spolie-
tur a forma corporali: ⁊ quia hec substãtia nõ fuit facta
quãta nisi propter mẽsuram que requieuit in ea. tũc non
est quãta ex seipsa. Nõ oportet igitur vt sit propriuȝ sue
essentie recipere vnam dimẽsionem tãtum: ⁊ nullam ali-
am dimẽsionem nec vnam tãtum mẽsuram ⁊ nõ aliam.
Si igitur forma corporalis esset vna. tũc cõparatio eius
qȯ nõ est diuisibile nec quãtitatiuum in sua essentia: quia
nõ partitur nec quãtitatur nisi per aliud a se ad aliquaȝ
mẽsuram que potest esse: esset vna comparatio: alioquin
mẽsura esset in seipsa ⁊ adequaretur ei: qȯ esset sibi equa-
le: quamuis nõ separetur ab eo vlla pars. manifestuȝ est
igitur ex hoc ꝙ materia potest minorari cõstrictione ⁊
potest augeri dilatatiõe: ⁊ hoc sensibile est. oportet autem
vt mẽsura alternetur in ea propter causam quam cõ-
uenit esse. Necesse est eniȝ vt ipsa causa vel sit forme vel
accidẽtia que sunt in materia vel alia res extrinseca. Si
aũt cã de hoc esset res extrinseca. vel eẽt acgrens illã mẽ-
suram terminatam mediãte alia impressiõe: vel causa ꝓ-
prie aptitudinis. tunc iudicium de hoc ⁊ iudicium de di-
uisiõe prima esset vnum: ⁊ cõtingeret ꝙ quãtitates cor-
porum variarentur propter diuersitatem suarum dispo-
sitionum vel nõ esset acquisitio propter causam illius ⁊
sue mediationis. ⁊ tũc corpora essent equalia ad prome-
rẽdum quãtitatem ⁊ equalia ad spacium promerẽduȝ:
⁊ hoc est falsum. Cum hoc etiam non oporteret vt ex ea
causa adueniret spacium vnum tãtum ⁊ nõ aliud nisi
propter aliquid. Intelligo autem per hoc ꝙ dico aliq̄d
conditionem que adiungitur materie per quaȝ meretur
mensuram designatam nõ ob h̄ ꝙ ipsa est materia que
imaginetur habere quãtitatem: sed q̄ȝ aliquid est mate-

rie ꝑpter qđ meretur imaginari illius spacij: ⁊ illius quā/titatis. Et potest concedi ꝙ diuersificetur specie absolu/te: ⁊ potest concedi ꝙ diuersificatur ſm fortius ⁊ debiliꝰ non scđꝫ speciem absolute: quāuis id qđ est fortius ⁊ de/bilius proxima sint diuersitati que fit ipecie. Sed inter di/uersitatem que est ipecie absolute ⁊ inter diuersitatem que est inter fortius ⁊ debilius est manifesta differentia apud inquisitores. Jam autem notum erat ꝙ in ipsa yle adueniunt mensure diuerse: ⁊ hoc etiam est principium naturalium: ⁊ etiam ꝙ omne corpus appropriatur sine dubio aliqua vna tantum partium: ⁊ ꝙ illa pars non est sibi ꝓpria inquantū est corpus: alioquin omne corpus haberet illā: igitur sine dubio appropriata est ei in se for/ma aliqua: ⁊ hoc manifestum est: ipsum enim vel est non recipiens figurationes ⁊ diuisiones: sed est ei h̄ propter aliquā formam qua adaptatum est ad hoc. Ipsum enim inquantum est corpus receptiuũ est eius vel est recepti/bile earum ſm facilitatem ⁊ difficultatē: quomodocūqꝫ autem fiat est ſm aliquā formarū pnominatarū in na/turalibus: materia enim corporea non hꝫ esse separata a forma. Igitur materia non constituitur in effectu nisi per formam. igitur materia cū spoliatur in intellectu iā accipitur sic prout nullo modo habet esse sic.

Capitulum. IIII. De prioritate forme super materiam in ordine essendi.

A Jam certificatum est ꝙ materia corpora/lis non habet esse in effectu nisi ꝑ eēn/tiam forme: ⁊ etiam ꝙ forma materialis non habet esse separata a materia. Igitur necesse

Vedo phi hos.l.26. est vt inter illa sit habitudo relationis: ita vt non intelligatur quidditas cuiusqꝫ earum nisi predicata respectu alterius: sed non est ita. Nos enim intelligimus multas ex formis corporalibus: ⁊ indigemus multa con/sideratione ad hoc: vt stabiliamus ꝙ materiam habēt. Similiter hanc materiam intelligimus substantiā ada/ptatam: ⁊ tamen ex hoc nescimus ꝙ de eo ad qđ est ada/ptata debeat etiam esse in ea aliquid in effectu: nisi cū inquisitione ⁊ consideratione. Uerum est autem ꝙ in/quantum est adaptata relata est ad id qđ est adaptatum ad eam: ⁊ est inter ea habitudo relationis. Nostra autē locutio est de respectu suarum essentiarum absqꝫ eo qđ accidit eis de relatione vel comitatur eas. Jam autem scisti quomodo est hoc: ⁊ etiam: quia nostra locutio est de dispositione inter materiam ⁊ formam inquantū sunt. Sed adaptatio non facit esse habitudinem rei que habꝫ esse sine dubio. Si autem hoc possibile est esse: tunc neċe est: vt sit inter illas habitudo: vel qualis est inter causaꝫ ⁊ causatum: vel qualis est duarū rerū: que sunt simul in esse. Nullum autem eorum est causa vel causatū alteriꝰ: non enim facit vnum eorum esse alterum: omnia autem quorum vnum non est causa: nec causatum alterius: est tamen inter ea habitudo: non potest esse: vt remotio vniꝰ eorum sit causa remotionis alterius: inquantum est eēn/tia: sed erit cum eo remotio que non potest esse nisi cum remotione: nō remotio que facit debere esse remotionē: si forte hoc cōcedendum sit. Jam autem nosti differen/tiam inter vtrūqꝫ modum. Nosti etiam quia id cuius re/motio est causa remotionis alterius: causa est eius. hoc enim manifestum est tibi ex multis locis: adhuc etiaꝫ in/ducemus ꝑ qđ facilius intelligas. Nūc eni dico iaꝫ olim te didicisse ꝙ multum interest inter dicere de aliquo ꝙ remotio eius sit causa remotiōis alterius: ⁊ dicere ꝙ cū remotione eius: necesse sit remoueri alterū. Si autē re/motio vnius istorū pnominatorū nō est cā remotionis alterius: sed est necesse: vt sit cū remotione alterius: tūc non potest esse quin remotio vnius eorū: qđ remouetur aut faciat debere esse remotionē alicuius tertij preter il/las aut vt debeat remoueri ad remotionē alicuius tertij. ita vt si non fuerit remotio que accidit illi tertio non sit remotio vnius istorum: aut vt nihil istorum sit. Si autē nihil horum fuerit: sed fuerit: vt h̄ non remoueatur nisi cum remotione illius: ⁊ illud cū remotione istius absqꝫ causa tertia: sed ex natura sua q̄ est preter naturā cuiusqꝫ earum pendebit in esse in effectu ab alio. Sed si fuerit h̄ ex qddicate sua erunt relate. Jam autē patuit eas nō esse relatas: vel erit h̄ ex esse earū. Manifestū est autē ꝙ hu/iusmodi esse nō est necessariū esse: est igiť possibile in sua quidditate: sed per aliud preter se fit necessarium eē: igiť necesse est vt illud fiat necessariū esse: ⁊ suū compar cum eo. Ad vltimū autē cū eleuauerimus nos in causis ad ali/quid tertium: profecto illud tertiū inquantū est causa in effectu debendi eē illorū erit sic ꝙ nō poterit remoueri vnum eorū nisi ꝑpter remotionē essendi tertiuꝫ cāꝫ in effectu: igitur h̄ duo non remouebunť nisi ꝑpter remo/tionē tertie rei. Jam aūt diximus nō ita esse: ⁊ hoc est 3/riū. Jā aūt h̄ destructū est: ⁊ remāsit vt veritas sit i vna duarū aliarū diuisionū. Si eni fuerit remotio earū pro/pter causaꝫ remotionis rei tertie. ita vt ipse sint causata eius: tunc cōsideremus qūo pōt esse vt essentia cuiusqꝫ il/larū sit pēdens ex cōiunctione eēntie alterius. Tunc eni neċe eēt vt debitū eēndi vnūqđqꝫ eorū ex cā eēt mediāte suo cōpare: ⁊ tūc vnūqđqꝫ eoꝝ eēt causa ꝑpinqua de/bendi eē suū cōpar: ⁊ hoc est inconueniens: ex predictis eni verbis nostris iā claruit h̄ esse incōueniens. s. vt vnū eorū sit ꝑpinquiꝰ huic tertio ad hoc vt fiat illō cā media

⁊ scđm fiat causatuꝫ. Restat ğ vera diuisio quā predixi/mus. s. ꝙ habitudo que est inter illas est talis habitudo B ꝙ ꝑpter eam vnū eorū est causa ⁊ alterū causatum. Si aūt remotio vnius eorū facit debere remoueri tertiū: ad cuius tertij remotionē facit debere remoueri scđm eorū tunc vnū eoꝝ fit causa cause. Causa autē cause causa est: Ad vltimū autē deprehendeť ꝙ vnum eorū est causa ⁊ alterum causatum. Speculemur igitur ꝙ eorū opor/tet esse causam. materia aūt nō pōt esse causa essendi for/mā. primo ꝙ materia non est materia: nisi q2 est ei vīus receptionis ⁊ adaptationis. adaptatū autem inquantū est adaptatum non est causa essendi id ad qđ est aptatū. Si enim esset causa deberet tunc: vt illud semper habe/ret esse in isto sine adaptatione. scđo: q2 impossibile est vt essentia rei que adhuc est in potentia sit causa rei que est in effectu: quia oporteret vt essentia eius prius esset. ⁊ de/inde fieret causa alterius: siue hec prioritas sit tempore siue essentia. Si eniꝫ nullo modo haberet esse nisi in hoc ꝙ est causa secundi: tunc ſm haberet esse per essentiam. ⁊ ob hoc esset prius per essentiaꝫ. Siue illud qđ est causa eius sit coniunctum essentie eius siue disiunctuꝫ ab eēn/tia eius. possibile est eniꝫ esse etiam aliqua causaruꝫ eēn/di rem ita vt non sit per illam: nisi esse rei que est disiun/cta ab eius eēntia. Intellectus enim non refugit hoc. Et deinde inquisitio facit debere esse vtrāqꝫ diuisionē. Si igitur materia fuerit causa forme oportebit: tunc vt ha/beat essentiam in effectu ante formas. Jam autē probi/buimus h̄ sic: non ꝙ dicamus eius essentiam non posse esse nisi comitans coniunctionem forme: sed ꝙ inconue/niens est: vt eius essentia habeat esse in effectu nisi per formam. Inter hec enim differentia est tertio. ꝙ si mate/ria est causa propinqua forme in essentia: tunc materie non esset diuersitas: quia in eo qđ prouenit ex re in qua non est diuersitas non est diuersitas vllo modo: vnde

oportet vt in forma materiali nõ esset diuersitas.ergo si hec diuersitas eēt,ppter res:que diuersificant ex dispõnibus que sunt in materia:tunc ipse res eēnt pme forme in mã et sermo noster rediret ad pncipiũ.Si aũt esset cã essendi has formas diuersas:materia:et aliud cũ mã:qd non est in materia:sicut materia sola nõ esset eis causa ppinqua:sed materia et aliud:tunc ex ɔiunctione illius alius:et materie pueniret aliqua forma signata in materia. Et si aliquid aliud preter illud aliud adiungeret materie:et pueniret alia forma preter illã signatam: tunc materia esset certe receptibilis forme:ppeietas autem cuiusqz forme non est nisi ex illis causis:que adiungunt materie.ergo vnaqueqz forma nõ esset id qd est nisi ppter proprietatem suam.Causa igitur essendi vnãquãqz formã ex proprietate sua id qd est esset aliud a materia:et materia nihil ageret in pprietatẽ illã:qz forma nõ haberet esse nisi ppter pprietatẽ illã:igit mã nihil ageret in faciẽdo habere ppriũ esse vnãquãqz formã.Sed eēt necesse vt forma quereret esse in ea:et hoc esset pprietas cause recipientis.igitur remaneret materie receptibilitas tantum. Jam aũt poteris adinuenire q materia est causa forme aliquo modo:remansit igit q ipsa forma est per quã mã habet

C esse.¶ Cõsideremus ergo si sit possibile:an per solã formã materia habeat esse.Dico ergo q in forma a qua nõ separatur a sua materia:põt hoc concedi. Sed in forma que separat a sua materia:et remanet materia habẽs esse cum alia forma:hoc non conceditur.Si enim hec forma sola per se esset causa destrueret materia ad remotionẽ illius:et ppter formã succedentẽ haberet esse alia mã que inciperet esse:et illa forma egeret alia materia.Oportet igit vt aliqua alia res sit causa essendi materiã cũ forma:ita vt esse materie nõ fluat nisi ab illa re:sed impossibile sit perfici fluxum eius ab illa sine forma vllo modo: perficitur enim res ex vtraqz ca.Esse igitur materie pẽdebit ex illa re et ex forma:quocũqz modo veniat ab illa in illam:quapropter nõ destruit priuatione forme:eo q forma nõ separatur ab illa:nisi ppter aliã formã que est causa:ppter quã cepit esse materia:agit id qd agebat prima forma in illam inquãtũ hec scda cõmunicat cum prima in hoc q est forma.scz inquantũ adiuuat ad cõstituendũ hanc materiam.Sed in hoc q differt ab ea facit materiam in effectu substantiã aliam preter eam substantiam quã agebat prima.Multa enim ex his que sunt nõ perficiuntur nisi ppter esse duarũ causarũ.Illuminatio enim et lux non proueniũt nisi ex causa lucida:et qualitate que facit corpus illuminatũ receptibile lucis:qd nõ penetret radius:sed reuertat.Deinde illa qualitas formabit radiũ alia proprietate colorum que sit illa propeietas qua formauit eũ:non alia qualitas.Oportet autẽ nunc vt non contendas mecum de his que dixi de penetratione radij:et de reuersione eius:qm et per teipsum poteris cõsiderare hoc: nec est longe:si bene consideraueris:te posse inuenire exẽpla de his cõuenientiora.Nec nocet etiam si exẽpla non inueneris:non enim oportet esse exemplum ois rei.

Questio. ¶ Potest autẽ quis dicere q si materia fuerit pendens ab illa: et a forma:tunc cõiunctio earũ erit ei sicut causa.Si autẽ destructa fuerit forma:destruet cõiunctũ:qd erat causa:

Responsio. oportebit igit vt destruat causatũ.¶ Ad qd dico q materia non est pendens a re illa:et a forma inquantum forma est forma designata specie:sed iquantũ est forma.hoc aũt coniunctum non destruit vllo modo.Semp enim habet esse ab illa:et a forma inquãtum est forma.Euenit igitur q si non fuerit illa res non erit materia:et si non fuerit forma inquantũ est forma non erit materia.Si autem destrueret prima forma nõ ob causam successionis scde. tunc res illa separata esset per se faciens hoc.Nec eēt id qd est forma inquantũ est forma:esset igitur impossibile fluere ab illa re esse materie: ob hoc q est sola absqz communicatione vel cõditione.

Dubi. ¶ Potest autẽ aliquis dicere q cõiunctio illius cause et forme nõ est vnũ numero: sed est vnũ intẽtione cõmuni:vnũ aũt sm intẽtionem cõmunẽ nõ est causa eius qd est vnũ numero:et eius qd est:

R espõ. qualis est nã mãe. Ipsa enim est vnũ nũero.¶ Contra qd dico q vnũ sm intentionẽ cõem qd est cõseruata vnitas sue cõitatis nõ phibet esse causa eius:qd est vnũ nume ergo est res que facit debere esse materiã. Nõ enim perfiro. Nõ enim causa est vnius numero vel vnum specie qd conseruatur per vnum numero illud est separatum:illud citur suum debitum essendi nisi per aliquã rem que adiũgitur ei qualiscũqz fuerit:sz qd sit illa res:tu scies postea. Sed qz ille qui formas succedentes que adiungunt materie facit succedere in illã:ipse facit eã remanere p successionẽ illarũ formarũ:tũc illa forma est aliquo modo inter materiã cõseruatã et conseruantẽ eã. Id autem qd est

D medium in cõstitutione cõuenientius est esse prius constitutũ.vt deinde per illud constituatur aliud a superioritate essentie . Et illud est causa propinqua conseruati in permanentia.Si enim constituit a causa que facit remanere materiam mediatione eius:tunc constitutio eius est prius ex primis:et deinde fit cõstitutio materie.Si autem fuerit existens non per causam illam:sed per seipsam. et deinde constituitur materia per ipsam:tunc est hoc manifestius in illa.igitur forma prior est yle. Non põt autem hoc cõcedi q forma per seipsam habeat esse in potentia:sz sit in effectu per materiã:qz substãtia forme est effectus. Natura vero eius qd est esse in potentia est pprietas materie:igit materia est id de quo conuenit dici q in se habet esse in potentia:sed in effectu est per formam:forma aũt quamuis non separetur ab yle.tamen non cõstituitur ab yle:sed a causa que acquirit sibi ylem:quomodo autẽ cõstitueret forma per ylem:cũ iam nos ostenderimus eam esse cãm yle. Causa item nõ ɔstituitur a causato. Impossibile est enim aliqua duo esse quorum vnũ cõstituat ab altero sic vt vnũqdqz eorum acquirat alteri suũ esse. ¶ Ostensum est igitur illud esse impossibile:et ois etiã dria inter id per qd res cõstituitur:et inter id qd ab eo nõ separatur:forma igit non habet esse nisi in yle:hoc autem q yle causa est sui esse:et q ipsa est in yle:est sicut hoc q causa non est nisi cũ causato. Non q causatum sit causa essendi causam vel essendi cum causato:sed cũ causa fuerit causa in effectu:sequetur ex ea esse causatum et esse cum ea.Similiter cum forma habuerit esse forma:sequetur ex hoc q constituat aliquid : q aliquid coniungitur sue eētie:et id qd constituit est res in effectu:et dat ei esse.Sed de hoc quiddam est cui dat esse:et est non coniunctũ ei:et quiddam est cui dat esse:et est coniunctum ei:quãuis non sit pars eius sicut substantia est accidentibus et complexionibus:que sequuntur et comitantur eam:ex his igitur manifestum est q quecũqz forma habet esse in materia corporali per causam aliquã est in ea.Sed in illis formis que incipiũt hoc manifestum est. In comitantibus vero materiã similiter est:eo q materia corporalis non appropriatur eis: nisi p cãm:adhuc aũt hoc amplius monstrabimus als.

¶ Completus est tractatus secũdus huius partis.

¶ Incipit tertius tractatus auxilio dei.

¶ Capitulum primum de assignatione eius qd oportet inquiri de dispositione nouem predicamentorum : et accidentalitate eorum.

a Jcam igitur ꝙ iaʒ ostendimus qđ sit substantia: ⁊ ostendimus ꝙ ipa predicatur de separato: ⁊ de corpore: ⁊ de materia: ⁊ de forma. Sed certificare ꝙ corpus sit: ⁊ ꝙ sit substantia non est opus materiam vero ⁊ formam iam ostendimus esse substantiam. Separatū vero iam ostendimus per potentiam propinquaʒ: quasi iam plene intellexeris: ⁊ adhuc plenius ostendimus. Si autem memineris id qđ diximus de anima certificabit tibi esse substantiam separatam: non corpus: necesse est igitur: vt procedamus ad certificanduʒ accidentia ⁊ stabiliendum ea. dico igitur ꝙ in principio logice iam cognouisti quidditatem decem predicamentorum: ⁊ ideo non dubitas: quia id qđ ex eis est ad aliquid inquantum est ad aliquid est res accidens alicui necessario. Similiter comparationes que sunt in vbi: ⁊ quādo: ⁊ in situ: ⁊ in agere: ⁊ pati: ⁊ in habere: sunt enim dispositiones accidentes aliquibus in quibus sunt: sicut id qđ est in subiecto. ¶ Si quis autem dixerit ꝙ agere non est sic: eo ꝙ esse actionis non est in agente sed in patiēte: ⁊ si hoc dixerit ⁊ concesserimus: illi tamen nō nocebit ad hoc qđ modo intendimus. scʒ ꝙ actio habet esse in aliquo: sicut in subiecto: quāuis non sit in agente. ¶ De predicamentis igitur de quibus est questio: an sint accidentia: an non: duo remanent. scʒ predicamentum quantitatis ⁊ predicamentuʒ qualitatis: sed de predicamento quantitatis multis visum fuit lineam superficiem ⁊ mensuraʒ corporalem ponere esse in predicamento substantie: nec sufficit eis h: sed etiam posuerunt h esse principia substantie. Quibusdaʒ vero ex eis visum fuit h sentire de quantitatibus discretis. scʒ numeris: ⁊ posuerunt eos pncipia substantiarū. De qualitate autem quibusdā ex naturalibus visum fuit ꝙ non subsistunt in aliquo vllo modo: sed ꝙ color per se est substantia: ⁊ odor alia substantia: ⁊ ꝙ tūc sunt constituentia substantias sensibiles: ⁊ plures ex his qui tenent sententiā de occulto intendunt hoc. Sed sententiam eorum qui dicunt qualitatem esse substantiam: cōuenientius est ponere in scia naturali ⁊ fortasse: nos iā fecimus hoc. Sed ex his qui tenēt substātialitatē quātitatis illi qui dicūt ꝙ cōtinue quātitates sunt substātie ⁊ pncipia substātiarū: illi iaʒ dixerūt ꝙ h sunt dimēsiones

b cōstituētes substātiam corporeā. Quicquid eni cōstituit rem: prius est ea: qđ autez prius est substātia dignius est substantialitate: ⁊ posuerunt punctum ex tribus dignius substātialitate. ¶ Qui vero tenēt sentētiam de numero posuerūt hūc pncipium substātie: ipsuʒ vero posuerunt compositum ex vnitatibus: ita ꝙ fecerūt vnitates principia pncipiorū. ¶ Deide dixerunt ꝙ vnitas est natura nō pēdens in sua essentia ex aliqua reruʒ. scʒ quia vnitas est in omni re: ⁊ ꝙ vnitas in ipsa re: est ipsa quidditas ipsius rei. Nam vnitas in aqua est ipsamet aqua: ⁊ in hominibus est ipsi hoies: ⁊ ꝙ ipsa inquātum est vnitas nō eget vt sit aliqua ex rebus. Quicqđ autē est nō est id qđ est nisi qꝛ est vnum designatum: igitur vnitas est principium linee: ⁊ superficiei: ⁊ ois rei. Superficies eni nō est superficies nisi vnitate sua propter cōtinuationis: similiter linea ⁊ pūctum etiam est vnitas cui factus est situs. Igitur vnitas est causa ois rei: ⁊ primū qđ ex vnitate fit ⁊ generatur numerus est. Numerus igitur est causa media inter vnitatem ⁊ oēm rem: pūctus vero est vnitas situalis: ⁊ linea dualitas situalis: ⁊ supficies ternarietas situalis: ⁊ corpus quaternarietas situalis. Illi etiam nō sunt cōtenti tātum h: sed processerunt dicētes ꝙ nihil fit nisi p numeruʒ. Cōuenit igitur nobis vt prius ostendamus ꝙ mēsure ⁊ numeri accidētia sunt. ⁊ deide studebimus soluere questiōes que fiunt in his: añ hoc autem oportet vt notificemus certitudinem specierum quātitatis. ⁊ ꝙ dignius est nobis est h: vt ostēdemus naturā vnitatis: cōgruit enim nobis: vt in hoc loco assignemus naturā vnitatis ꝑpter duas res: quarum vna est ꝙ vnitas multam habet cōuenientiam cū esse qđ est subiectuʒ istius sciētie: alia qꝛ vnitas initiuʒ est aliquo modo quātitatis. Qꝛ autem sit initium numeri bene cōsiderāti facile est intelligere: cōtinui etiam similiter est: quia cōtinuatiōi: similiter aliqua vnitas est que est cā formalis cōtinui: mēsura eni nō est mēsura: nisi iquātū mēsurat. Sed esse eius fm ꝙ mēsuratur nō est nisi inquātuʒ numerat: ⁊ esse eius fm ꝙ numerat est eē eius iquātum habet vnitatem.

¶ Capitulum. II. De vno.

Jcam igitur ꝙ vnuʒ dicitur ambigue. de intentionibus que sic ꝯueniūt: a ꝙ in eis nō est diuisio in effectu: iquātū vnūquodqʒ eorū est id qđ est: hec autē intentio est in eis fm prius ⁊ posterius: ⁊ h dicitur vnuʒ fm accidens: vnum autē fm accidēs est cum de aliquo cui adiunctum est aliud dicitur ꝙ ipsum est alterū: ⁊ dicitur ꝙ vtraqʒ sunt vnum: ⁊ hoc est vel subiectū ⁊ predicatū accidētale: sicut cum dicimus: petrus ⁊ phisicus sunt vnū: vel ꝙ petrus ⁊ filius iohis sunt vnuʒ: vel sunt duo predicata de vno subiecto: sicut cū dicim⁹ ꝙ phisicus ⁊ filius iohis sūt vnū: eo qđ accidit: vt physicus ⁊ filius iohannis sint vnum aliquid. vel sunt duo subiecta vnius predicati: sicut cū dicimus ꝙ nix ⁊ gipsum sunt vnū. s. in albedine: eo ꝙ accidit predicari de vtrisqʒ vnum accidens. ¶ Sed vnuʒ qđ est scđm essentiā aliud est vnū genere aliud vnum specie: ⁊ hoc idem est vnū differētia: ⁊ aliud est vnū comparatiōe: ⁊ aliud est vnū subiecto: ⁊ aliud est vnum numero: vnū autē numero aliquādo est cōtinuatione: aliquādo perfectione: aliquādo ꝑpter specieʒ suā: aliquādo propter suam essentiam. Unū autem genere: aliquādo est vnum propinquo genere: aliquādo remoto: ⁊ vnum specie similiter aliquādo est vnuʒ propinqua specie: que nō diuiditur in species: aliquādo remota: ⁊ cōuenit eaʒ aliq̄ diuisionū caplī pmi: quāuis h sit diuersitas fm respectum. Cum autem fuerit vnū specie sine dubio

b erit vnum differētia: cōstat autem ꝙ quicquid est vnuʒ genere: multa est specie: vnum vero specie: aliquādo est multa numero: aliquādo nō est multa numero. scʒ cum natura totius speciei fuerit in vno indiuiduo: ⁊ hoc vno modo erit species: ⁊ alio modo nō erit species: eo ꝙ vno modo est vniuersale: ⁊ alio modo nō est vniuersale: hoc autem perpēdes ex loco in quo tractabimus de vniuersali: ⁊ si recordatus fueris eorum que dicta sunt tibi. vnū autem continuatione est id qđ est vnum in effectu aliquo modo: ⁊ est in eo multitudo alio modo. Sed verum vnum est id in quo est multitudo in potentia tantum: vt in lineis: illa scʒ in qua non est angulus: ⁊ in superficieb⁹ illa que est planissima: ⁊ in corporibus illud qđ circundat superficies: in qua non est curuatura fm angulum: post hoc autez sequitur aliud vnū in quo est multitudo in effectu: sed duo eius extrema copulant̄ apud terminum cōmunem: sicut totalitas duarum linearū cōtinentium angulum: ⁊ sequitur etiam aliud: cuius extrema contingunt se sic vt videatur esse continuum in comitātia motus vnius ad aliud: cuius vnitas est quasi sequens vnitionem motus: hoc enim est coherentia: ⁊ hoc est sicut membra que sunt composita ex aliis membris: ⁊ principaliter id cuius coherentia est naturalis nō artificialis. Sed vnitas in isto oio debilior est: egreditur eni ab vni-

tate continuitatis ad vnitatez aggregationis: vnitas au-
tem continualis dignior est aggregali intellectu vnitati.
In vnitate eniz continuali non est multitudo in effectu:
sed in vnitate aggregali est multitudo in effectu: vnitas
enim que sibi attribuitur: non aufert ab ea multitudinē:
vnitas vero continuitatis vel cōsideratur respectu quā-
titatis vel alterius nature: sicut si fuerit aqua vel aer q
bus accidit esse vnum continuitate: vt sunt vnuz in sub-
C iecto. Subiectum enim continui verum est corpus pla-
num conueniens nature: et iam nosti h in naturalibus:
igitur subiectum vnitatis continuatione est etiam vnuz
in natura: inquantum eius natura non diuiditur in for-
mas diuersas: dico autem q vnum numero sine dubio
nō est diuisibile numero sm q est per seipsuz. Sz qcqd
est vnum preter hoc est diuisibile inquantum est vnum:
oportet autem considerare h scdm naturam ex qua acci-
dit ei vnitas: vnum igitur numero aliud est qd ex natu-
ra sua ex qua accidit sibi vnitas non potest multiplicari
sicut vnus homo: et aliud est qd ex natura sua non est h:
sicut aqua vna et linea vna: aqua eniz vna potest fieri ad
plures: et linea vna potest fieri multe: q autē ex natura
sua non est h: illud multiplicatur vno modo: et non mul-
tiplicatur alio modo: exemplum primi est de hominib⁹
sicut homo vnus numero nō multiplicatur sm naturaz
suam scdm q homo est cum diuiditur: multiplicatur au-
tem alio modo cum diuiditur in corpus et animam: igit
homo est anima et corpus: et neutrum per se est homo: q
autem non est sic: est duobus modis: vno quia vel est ei
alia natura preter hoc q ipsuz est res non diuisibilis: vel
D non est. Si autem preter hoc fuerit ei alia natura: tunc il-
la natura vel est situs: et qd conuenit situi: et hoc est pun-
ctum: punctum enim non est diuisibile inquantū est pū-
ctum: nec alio modo: et hoc est natura alia preter vnitatē
predictam: vel illa natura erit situs: nec qd conuenit ei.
Igitur hoc est sicut intelligentia et anima. Intelligentia
enim habet esse preter id qd intelligitur de ea qd non di-
uiditur. Illud autē esse non est situs nec diuiditur in sua
natura: nec alio modo. Et autez adhuc est in quo non est
natura alia est sicut ipsamet vnitas que est principiū nu-
meri. Cum enim sibi adiungitur vnitas alia ab ea earuz
coniunctio fit numerus: et ex his modis vnitatis vn⁹ est:
de quo id qd intelligitur non diuiditur in intellectu: ne-
dum diuidatur in naturam localem vel temporalē. Re-
deamus igitur ad diuisionez que multiplicatur: et iquā-
tum habet naturam vnitatis vnā et continuitate: eius eni
quiddam est multiplicabile per multitudinez que est in
natura: que ex seipsa adaptata est multitudini sm q est
vnum: et hec est mensura: et quiddam est: in cuius natura
est multitudo: que natura non habet vnitatez aptā mul-
titudini: nisi propter causam aliam preter se: et hoc est cor-
pus simplex: sicut aqua: hec enim aqua est aqua vna nuō
non propter aqueitatem: sed propter adiunctionem cau-
se que est mensura: igitur ille aque multe numero erunt
vna in specie: et vna etiam in subiecto: ex natura eniz sub-
iecti sui est vt fiant in effectu vna numero. Non est autē
E sic in indiuiduis hominum. Non est enim modus nue-
rorum subiectorum suorum sic vniri: vt fiant subiectum
vnius hominis: vnusquisq enim eorum est vnus vnita-
te sui subiecti. Sed aggregatio multitudinis eorum non
est vnum subiecto: nec est modus eius qualis est modus
vniuscuiusq partium aque: vnaqueq enim aqua vna est
in se propter suum subiectum: et totuz dicit esse vnum in
subiecto: eo q modus suorum subiectorum est: vt possint
vniri et fieri vnum subiectum: et tunc oēs ille aque erunt
vna aqua: vnaqueq autem harum duarum partium vel

habet quicquid possibile est ei habere: vel non. Si autē
habuerit est perfecta: et est vna integritate. Si vero nō ha-
buerit est fractio: vsus autem hominum est fractionem
ponere non vnum. Isti vero modi perfectionis vel sunt
per accidens: et per situz: vt numerus perfectus: vel sunt
certissime. scz vel artificio: vt dicitur domus perfecta: q2
domus imperfecta non dicitur vna domus vel natura:
vt indiuiduum vnius hominis dicitur perfectum suis
membris: linea vero recta iam etiam recipit augmentū
indirectum qd non habebat: et tunc nō est vna scdm mo-
dum perfectionis: linea vero circuli non recipit augmen-
tum: sed naturaliter recipit circulationē vndiq circa cē-
trum: et ideo est perfecta: igitur est vna sm perfectionez:
videtur etiam q vnūqdq indiuiduū hominum sit vnū
hoc modo: ex omnibus igit que sunt vnuz: quedam sunt
que comitatur perfectio: et quedā sunt que nō comitatur
perfectio: vnū aūt equalitate est comparatio aliqua. Si-
cut h q comparatio naute ad rectorez: et ciuitatis ad re-
gem vna est. he enim due comparationes cōsimiles sūt.
Nec est earū vnitio per accidens: sed est vnitas quedaz:
in qua vniuntur per accidens vnitas nauis et ciuitatis: et
per illas est vnitas per accidens: vnitas enim duarū dis-
positionum nō est vnitas quā posuimus vnitatē per ac-
cidens. ¶ Dicam iterum q postq̄ vnitas dicit de reb⁹
que sunt multe numero: et dicit de re vna numero. Iam
F autem ostendimus diuisiones eius qd est vnum nume-
ro: procedemus nunc ad aliam partem: dicam igitur q
ea que sunt multa numero nō dicitur vna. alio mō nisi
propter cōuenientiā quā habent in intentione aliqua. Con-
uenientia eni eorū vel est comparationis vel est predica-
ti preter comparationem: vel est in subiecto: predicatu
vero vel est genus vel species vel differentia vel accidēs:
ex hoc igitur loco facilius erit tibi cognoscere: nos certi-
ficasse diuisiones vnitatis: et ex predictis cognosces que
earū est dignior vnitate: et que prius meret eam: et scies
q vnum genere dignius est vnitate q̄ vnū comparatio-
ne: et vnum spē dignius est eo qd est vnū genere: et vnum
numero dignius est vno specie. Simplex etiaz qd nullo
modo diuidit: dignius est composito: perfectuz vero qd
diuiditur dignius est imperfecto. ¶ Unum autem pa-
rificatur ad esse: q2 vnum dicitur de vnoquoq predica-
G mentorū: sicut ens. Sed intellectus eorū: sicut nosti: diuer-
sus est. Conueniunt autem in hoc q nullum eorū signat
substantiam alicuius rei: et iam nosti h.

¶ Capl'm. III. De certificatione vnius et multitudinis: et
ostensione q numerus est accidens.

Difficile est nobis nūc ostēdere quid-
A ditatem vnius. Si enim dixe-
rimus q vnum est id qd non diuiditur: iam
diximus q vnum est id qd non multiplicat
necessario. Iam igitur accepimus multitu-
dinem in ostensione vnius. Necesse est autem multitu-
dinem diffiniri per vnum: vnum enim est principiū nu-
meri multitudinis: et ex ipso est esse eius et quidditas eius.
Deinde quacunq diffinitione diffinierimus multitudi-
nem: ponemus in ea vnum necessario. Dicimus eniz q
multitudo est aggregatum ex vnitatibus. Iam igitur ac-
cepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: et etiam
fecimus aliud: quia cum posuimus aggregatum in diffi-
nitione eius: videtur q aggregatum sit ipsa multitudo.
Cuz autē diximus ex vnitatibus: vel ex vnis: vel ex vni-
tatibus induximus verbum aggregationis: cuius verbi
intentio non intelligitur: nisi per multitudinē. ¶ Item
cū dicimus q multitudo est id qd numerat per vnū iā ac-
cepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: et acci-

pĩmus in diffinitione eius numeratione͂ ⁊ mensuratione͂
per que nõ itelligit͂ nisi multitudo: vnde difficile est no-
bis ponere hic aliquid qḋ possit sufficere: videtur autez
ꝙ multitudo notior sit apud nostraz imaginationem ꝙ̃
vnum: ⁊ videtur ꝙ vnitas ⁊ multitudo sint de his que
prius formamus: prius autẽ imaginamur multitudine͂:
⁊ prius intelligimus vnitatem: sed vnitate͂ intelligimus
absq; principio intelligibili .i. per se noto ad imaginandũ
ea: sed saltẽ imaginamur: ⁊ deinde facimus cognosci mul
titudinem per vnitatez cognitione intelligibili: ⁊ hoc ac-
cipimus vnitatem imaginatam in seipsam: ⁊ ex princi-
pijs imaginationis: facimus autem vnitatem cognosci
per multitudine͂ innuendo in hoc intentionem imaginati
B uam ad hoc vt inducat nos ad id qḋ tunc poterat nobis
esse per se notum: sed non formabatur presens in intelle
ctu. ¶ Item cum dicunt ꝙ vnitas est res in qua non est
multitudo: significat ꝙ intentio huius verbi est res pri-
us intellecta apud nos: que est opposita huic alij. non est
Arist. 10. meta. t. 4 autem hec designatio eius ob hoc ꝙ multitudo remouet͂
ab ea miror autez de eo qui diffinit nũeruz dicẽs: ꝙ nũe-
Numerus est multitudo ⁊c̃ hoc est Euclidis lib. 7. i principio. ⁊ aliq̃ mõ Boetij in principio Arithmetice. rus est multitudo aggregata ex vnitatibus vel ex vnis:
vel ex vnitis. Ipsa enim multitudo est ipse numerus: nõ
sicut genus numeri. Certitudo vero multitudinis est ꝙ
composita est ex vnitatibus. Dicere igitur ꝙ multitudo
est composita ex vnitatibus idem est qḋ dicere multitu-
do est multitudo: multitudo enim non est nisi compo-
sita ex vnitatibus. Siquis autẽ dixerit ꝙ multitudo cõ-
ponitur ex rebus que nõ sunt vnitates: sicut ex homini-
bus ⁊ bestijs. Dicemus ꝙ sicut he res non sunt vnitates:
sed res subiecte vnitatibus: sic etiaz non sunt multitudo
sed res subiecte multitudini: ⁊ sicut res ille sunt vne non
vnitates: sic hec sunt multa nõ multitudo: ꝙ autem dicũt
ꝙ numerus est quãtitas discreta habens ordinez putãt
se iam euasisse hec incõuenientia: sed certe non euaserunt:
quõ q̃titas ad hoc: vt formet͂ in anima eget: vt sciat͂ ha-
bere partez ⁊ diuisione͂ ⁊ equalitate͂: pars vero ⁊ diuisio
non format͂ nisi per multitudine͂: equalitate aũt quanti-
tas notior est apud intellectũ parũ: equalitas eniz est de
accidentibus proprijs quãtitatis: quõ opz accipi in diffi-
nitione equalitatis: dicit͂ eni ꝙ eq̃litas est vnitio in quã-
titate: ordo vero quez ponunt in diffinitione numeri est
etiã de eo qḋ non põt intelligi nisi post intellectũ nume-
ri: oportet igit͂ vt scias ꝙ hec omnia sunt designatio qualis
solet fieri per exẽpla: ⁊ per nomina multiuoca: ⁊ ꝙ he in-
tentiones format͂ per seipsas vel omnes vel alique ex
eis. Nec significat͂ de eis per ea aliquid nisi vt inuantur
C ⁊ cognoscant͂ tantũ. ¶ Dico igit͂ ꝙ vnitas vel dicitur de
accidentibus vel dicitur de substantia. Cuz autẽ dicitur
de accidentibus non est substantia: ⁊ hoc non est dubiũ.
Cuz vero dicit͂ de subijs nõ dicit͂ de eis: sicut genus: nec
sicut differẽtia vllo modo: nõ eni recipit͂ in certificatiõe
quidditatis alicuius substantiarũ: sed est quiddaz comi-
tans substantiã: sicut iam nosti. nõ ergo dicit͂ de eis: sicut
genus: vel sicut differentia: sed sicut accidens: vnde vnũ
est suba: vnitas vero est intẽtio que est accidens: accidẽs
aũt qḋ est vnũ de quinq; vlibus quãuis sit accidens ẜm
hanc intentione͂: põt tamẽ cõcedi esse suba. sed hec nõ põt
cõcedi nisi cũ accipit͂ compositũ sicut albũ. Natura eni
intentionis simplicis de eo sine dubio est accidens ẜm
aliã intentione͂: eo ꝙ est in substãtia: nõ sicut pars eius. ⁊
impossibile est esse sine eo. ¶ Consideremus igit͂ nũc an
vnitas que est in omni substãtia: ⁊ nõ est pars eius cõsti-
tutiua: possit esse separata a suba: dico aũt hoc esse impos-
sibile. Si enim vnitas esset esse spoliatum a substãtia: ne
cessario spoliatũ esset sic ꝙ nõ diuideret͂ vel non esset ibi

natura predicta de ea que nõ diuidit͂: vel esset ibi alia na
tura. pars autem prima est friuola: q2 ad minus non põt
esse quin sit ibi esse qḋ nõ diuidit͂. Si autem illud esse qḋ
non diuidit͂ sine dubio est intentio preter vnitatez: tunc
illud esse qḋ non diuidit͂: vel est substantia vel accidens.
Si vero fuerit accidens: tunc vnitas est in accidente sine
dubio: ⁊ deinde in suba. Si autẽ fuerit illud substantia ⁊
vnitas nõ est separata ab eo: tunc ipsa est in eo queadmo
modũ est aliquid in subiecto. Si vero separat͂ ab eo: tũc D
vnitas cum separata ponitur ab illa substãtia: habebit ẽt
alias proprietates que adueniunt ei: ⁊ adiungũtur ei: sed
postq; posita fuerit ipsa adiũcta alicui alij sube: ⁊ hec sub-
stãtia erit sic ꝙ si nõ adueniret ei illa vnitas nõ haberet
vnitate͂: qḋ est absurdũ: vel haberet eaz que sibi inerat: ⁊
vnitate͂ que adueniret: ⁊ tunc ee͂nt ei due vnitates: qḋ si-
militer est absurdũ. Si autẽ vtraq; vnitas esset etiaz in
alia vna suba: tunc ad aliquã duarũ subarum non adue-
niret vnitas ⁊ ratio rediret iterũ ad principiũ: sicut id ad
quã veniret vnitas: ⁊ fieret etiã due sube. Si autez vna-
queq; vnitas esset in ambabus substantijs: tunc vnitas
ee͂t dualitas: qḋ simil͂r est absurdũ. Manifestũ est igitur
ꝙ vnitas non est illius nature: vt separet͂ a substantia in
qua est. ¶ Incipiã igit͂ ⁊ dicam ꝙ vnitas non sic expolia
tur: vt non diuidat͂: sed est esse qḋ nõ diuidit͂: ita ꝙ est ee͂
de essentia vnitatis non subiectũ ei. Si enim posuerimus
ꝙ hec vnitas separatur a substantia: vel ꝙ põt habere esse
separatum sic vt nõ diuidat͂: vel tale esse qḋ nõ diuidat͂
tantum: sed vnitas substantialiter est ipsum esse qḋ non
diuidit͂: eo ꝙ illud esse constituit͂ esse nõ in subiecto: tũc
accñtibus non erit vnitas vllo mõ. Si autẽ accñtibus fue
rit vnitas: profecto eoruz vnitas erit preter vnitatez sub-
stantie: ⁊ illa vnitas dicetur de eis cõmunione nominis:
igitur cõtinget etiam ꝙ ex numeris alij ordinabunt͂ ex
vnitate accidentiuz: ⁊ alij ordinabunt͂ ex vnitate substã-
tiarũ. Cõsideremus igitur an cõmunicent in intentione E
esse qḋ non diuiditur: an non. Si autem non cõmunicãt
tunc vnitas que est in vno eorũ est esse qḋ non diuiditur:
⁊ in alio nõ est sic: per vnitate͂ vero accidẽtiũ vel substã-
tiarũ non intelligimus illud ita vt per vnitatem vnius
eoꝝ intelligamus aliquid preter esse qḋ nõ diuidit͂. Si
aũt cõmunicauerint in hec tunc illa intentio. scz esse qḋ nõ
diuiditur est id qḋ intelligimus per vnitatem: ⁊ hec inten-
tio est cõmunior intẽtione quã paulo an͂ nominauimus:
ad hoc enim sequeret͂ illud: dum ipsa esset esse substãtia-
le: postq; possibile est poni expoliatam: igit͂ illa intentio
sine dubio si fuerit substantia non accidet accidenti. Nõ
autem sequitur: vt dicas ꝙ si fuerit accidens nõ accidet
substantie. Substãtie eni accidit accidens: ⁊ constituit͂
per eam accidenti vero nõ accidit substantia: sic vt ipsa
constituat͂ in illo: igit͂ vnitas collectiua cõmunior est il-
la itentione: ⁊ de illa est noster sermo in quãtũ est esse: qḋ
nõ diuidit͂ tantũ sine additiõe alia: ⁊ hec nõ separat͂ a suis
subiectis: alioquin fieret itentio minus cõmunis: postq;
igit͂ fuit absurdũ vt vnitas sit esse nõ diuisibile in accide͂-
tibus: ⁊ in subijs: ⁊ vt cũ hec possit separari: ⁊ esse substãtia
que accidit accidẽti: ⁊ vt vnitas sit diuersa in subijs ⁊ ac-
cidentibus: manifestũ est tũc ꝙ certitudo vnitatis est in-
tentio accidentis: ⁊ est de vniuersitate eoꝝ que comitã-
tur res. Nõ debet aũt aliquis dicere ꝙ hec vnitas nõ sepa F
rat͂ nisi ad modũ quo non separant͂ interiores cõmunes
existentes absq; suis differẽtijs: ⁊ ꝙ prohibitio huius sepa
rationis nõ facit debere accidentalitatez eius: q2 non fa-
cit debere accidentalitatem eius nisi prohibitio separa-
tionis ab intentione: cuius esse acquisitum est singulari-
ter. ¶ Dico autem non ita rem esse: quia comparatio

eius qd nos posuimus cõmunius ad id qd posuimus minus comune: nõ est qualis est eius cõparatio ad id qd diuiditur per differentiã constitutiuam. Jam enim ostendimus ꝙ vnitas non est intrans in diffinitione substãtie nec accidentis: sed fortasse est comitans eam. Cũ eni inuenerimus aliquid de vnis simpliciter: tunc ipsũ erit discretum per se a ꝓprietate que adiungitur sibi: non sicut color qui est in albedine. Cum igitur certũ fuerit ꝙ non est separata certificabitur: qꝛ id qd predicatur de intentione comitãte cõmuni nomine deriuato a nomine simplicis intentionis: ipsum est intẽtio que est vnitatis. Ipsa vero simplex est accidens. Postqꝫ igitur vnitas est accidens: tũc numer⁹ q accidẽs est necẽo ꝓuenit ex vnitate.

¶ Capitulum IIII. De mensure sunt accidẽs.

A Quantitates cõtinue sunt mẽsure cõtinuorum: sed corpus qd ẽ quãtũ est mẽsura cõtinui, qd est corpus ex intẽtione forme: sic tu iam nosti ex multis alijs locis: corpus vero sm aliã intentionez qd est de ꝑdicamẽto sube iam sufficienter ostendimus. Sed hanc mensurã iam manifestũ est esse in materia: ⁊ ꝙ ipsa augmentat ⁊ minuit suba permanente eadẽ: igit est accidẽs sine dubio: sed est de accidentibus que pendent ex materia: ⁊ ex re que est in materia: hec enim mensura nõ separatur a materia nisi in estimatione: nec separat a forma que est materie: eo ꝙ ipsa est mensura rei que recipit dimensiones huiusmodi. Nec est possibile vt ipsa sit sine hac re: sicut tempus non põt esse nisi per cõtinuũ: qd est spaciũ: qꝛ mensura est continuũ inquantũ mensurat totiens vel totiens ꝑ hoc: ⁊ non cessat mensuratio in estimatione in infinitũ. Sed hoc est cõtrariũ ad hoc ꝙ res est sic qd recipit in se positionẽ triũ dimẽsionũ supra nominatarũ in quo non differt vnũ corpus ab alio. Sed in mensurari totiens vel totiens: ⁊ non finiri eius mensurationem in totiens vllo modo vnũ corpus differt ab alio corpore: hoc autẽ intentio est quantitas corporis: illa vero forma eius. Sed hec quantitas non separatur ab alia forma in estimatiõe vllo modo. Ipsa vero ⁊ forma separãtur a materia in estimatione. ¶ De superficie autem ⁊ B linea possumus dicere ꝙ vno respectu sunt finis: ⁊ alio respectu sunt mensure: ⁊ etiã ꝙ superficies habet respectũ quo recipit in se positionem duarũ dimensionũ sm modũ dimensionũ prenominatarũ .s. duarũ dimẽsionũ tm: sic vt intersecent sm rectum angulum: ⁊ ꝙ põt mensurari ⁊ metiri: ⁊ qd est minor ⁊ maior: ⁊ ꝙ accidunt ei dimẽsiones sm diuersitatẽ figurarũ. Cõsiderabo igit has dispositiones in illa ⁊ dicã ꝙ sua receptio positionis duarũ dimensionũ non est ei nisi ob hoc qd est finis corporis: qd est receptibile trium. De hoc autẽ ꝙ res est finis ei⁹ qd est receptibile triũ: inquantũ est finis huiusmodi: nõ finis absolute: indiciũ est ꝙ receptibile est positiõis duarũ dimensionum: hoc igit modo non est mensura: sed hoc modo est relata: sed quãuis sit relata: tamen non est nisi mensura. Jam enim nosti differentiã ⁊ inter relatũ absolute ⁊ inter relatũ qd ẽ predicamentũ: qd non põt cõcedi: sicut ostendimus esse mensurã vel equale. De aũt superficies sit mẽsura fit sm aliũ modũ: per quẽ .s. põt differre ab alijs superficiebus in mensuratione ⁊ dimẽsione. Sed sm primũ modũ nõ põt differre ab alijs vllo mõ: vtroqꝫ tamẽ modo accidens est. Sed ipsa inquantũ est finis accidens est finito: eo ꝙ est in eo nõ sicut pars eius: nec potest esse sine eo. Jam autem diximus in naturalib⁹: ꝙ conditio eius qd est in aliquo non est vt parificetur ei in essentia. Ibi ergo cõsideretur hoc: qꝛ si de hoc dubitatio modo contigerit non erit nisi sm ꝙ ipsa est mensura q̃ est accidens: quãuis eni hoc ꝙ in superficie ponũtur due dimensiones esset ei inquãtũ est ipsa: tamẽ hoc non esset cõparatio quantitationis ad formationẽ corporalẽ: sed est comparatio accidentalis ad formã: ⁊ tu scies hoc per cõsiderationẽ principiorũ. Scias autẽ ꝙ propter accidentalitatem que aduenit superficiei ⁊ recedit ab ea in corpore ꝓpter cõtinuationẽ ⁊ disgregationẽ ⁊ diuersitatẽ figurarũ ⁊ intersecationẽ earũ aliquãdo superficies corporis plani cũ destruitur inquantũ est plana fit sperica. Jam autem nosti ex his que dicta sunt ꝙ vna certissime superficies nõ est subiectũ sperice ⁊ plane in eẽ ⁊ alij in effectu sicut vnũ corpus põt esse subiectum in effectu diuersarũ dimensionũ que superueniũt ei. Similiter ⁊ superficies: vt eni remoueat ab ea figura eius: ita vt destruat dimẽsiones eius: hoc nõ põt in ea fieri nisi per icisionẽ eius. Incisione enim eius fit destructio forme superficiei vnius q̃ erat in effectu. Jam autẽ nosti hoc ex alijs verbis: ⁊ etiam nosti: qꝛ hoc non sequit in yleita vt ei qd est yle sit cõtinuatio aliunde q̃ disgregatio: ⁊ etiã nosti ꝙ cũ quis cõiunxerit superficies alias cũ alijs ita vt destruant termini cõmunes fiet ex eis superficies alia numero: ⁊ deinde si iterũ cõuerterit eam ad suã ꝑmã dispositionẽ non erit iam illa prima superficies vna numero: sed cõsimiles alie numero. Quoniaz qd adnihilatũ est nõ reducit: postqꝫ aũt scieris formã dispositiõis in superficie scies etiã in linea. vnde considera de ea sm illam. ¶ Constat igit ꝙ hec accidentia sunt: quia esse eorũ non separat a materia. Nosti etiam ꝙ illa non separatur a forma que in natura sua materialis esse estimatur: ⁊ ꝙ linea separat a superficie in estimatione. Dico aũt ꝙ hec separatio in hoc loco duobus modis intelligitur: vno cũ ponimus in estimatione superficiem ⁊ nõ corpus: ⁊ lineã: ⁊ nõ superficiem: altero cũ attendimus superficiez tantũ: ⁊ nõ attendimus oino an sit cũ corpore: an nõ sit cũ corpore: tu eni nosti ꝙ differentia inter hoc manifesta est: qm differt inter cõsiderare rez solũmodo q̃uis intelligat esse cũ alio: a quo nõ separatur: ⁊ iter cõsiderare rẽ solũmodo cũ cõditione separationis sue ab eo qd cuz ipsa est: vt sic iudicet de ea q̃si sit cõsiderata ꝑ se sola: q̃uis eni in tua estimatõe sit existẽs ꝑ se sola: tñ cũ hac discretõe iter eã ⁊ aliã rẽ iudicatũ ꝙ ipsa nõ est cũ ea: igitur qsqs putauerit ꝙ superficies: ⁊ linea: ⁊ punctũ possunt putari linea superficies ⁊ punctũ tali positiõe vt corpus nõ sit cũ suꝑficie nec cũ linea: nec cum puncto. Iste iam putauit errorem. Nõ eni est possibile in estimatione poni superficiem per se sic vt non sit finis rei: sed sic vt estimet cũ proprio situ: ⁊ eximentur ei due plane partes quibus duabus partibus simul nõ obuiabit veniens ad eã: sicut tu nosti: igit qd tu estimasti superficiem nõ est superficies. Superficies eni nõ est nisi ipsemet terminus nõ qd est habẽs duos terminos. Sed si superficies estimatur ipsemet finis qui sequit ad vnaz partẽ inquantũ est sic: vel estimet ipsamet pars ⁊ terminus: sic vt incisio fiat ei alio modo: tunc ipsa erit finis ei⁹ C estimata cũ eo aliquo modo: ⁊ similiter est in linea ⁊ puncto. De autem dicunt ꝙ punctus designat lineaz suo motu: est quiddam qd dicit ad imaginandũ: sed nõ est possibile hoc esse. ꝙ eni punctus nõ põt poni tangens ⁊ mouẽs iam ostendimus hoc nullo modo posse esse: postqꝫ enim tactus non permanet: nec remanet punctus post tactum nisi sicut erat prius ante tactum: tunc non erat ibi punctum remanens principium linee post tactuz: nec remanet distensio inter illud ⁊ partes tactus partes linee que sit post tactum. Illud enim punctum non est factũ punctũ: ⁊ termin⁹ nisi ꝓpter tactũ sicut audisti in nãlibus. Cum enim tactuz consecutus fuerit motus: quomõ ipsum

remanebit punctū: ⁊ ita fm ꝙ fuerit ꝑncipium linee erit puncti s̄cḋa descriptio: hoc aūt nō est nisi in imaginatione tantū. ❡ Item necesse est sine dubio vt cum motus fuerit h̄ sit aliqd habens esse sup̱ qḋ vel in quo fiat motus: ⁊ qḋ sit receptibile motus: vt moueat̄ in eo. igitur illud vel est spaciū qḋ est corpus vel superficies: vel spacium in superficie vel spacium qḋ est linea: h̄ igit̄ habebunt esse ante motū puncti: motus igit̄ puncti non erit illis causa essendi. ❡ Esse etiā mēsure corporalis: manifestum est: esse vero superficiei est ex h̄ ꝙ necesse est finitam esse mensurā corporalē: esse vero linee est ꝓpter icisionē superficierū: ⁊ ꝓpter positionem terminoꝝ illius.
F ❡ Jam aūt quidā putauerunt de angulo ꝙ ipse sit quātitas cōtinua alia a superficie ⁊ corpore: vnde oportet cōsiderare h̄ circa illū. Dico igit̄ ꝙ mēsura siue sit corpus siue sit superficies: iam accidit ei cōtineri intra fines qui copulant̄ in vno puncto: vnde inquantū est inter hos fines est res habens angulū: ⁊ si volueris qualitatē q̄ est ei inquantū est hui⁹ appellabis angulū: primū igit̄ est: sicut quadratū: ⁊ 2ᵐ sicut quadratura. Si autē posueris nomē anguli intentioni ṗme: dices. angulus est equalis minor ⁊ maior fm ꝙ est: q2 eius esse mensura est. Si vero imposueris intentioni secūde: tūc ꝓpter mensurā que est in illo dices de illo veluti quadraturā. In hoc autem qḋ est angulus fm intentionem primā possunt poni tria spacia vel duo: ⁊ est tunc mensura corporalis vel superficialis. ❡ Qui aūt putat dicēs ꝙ non eēt superficies nisi moueret̄ linea in estimatione cum duobus suis pūctis: quousq; facit eam longitudo que vere mota est in latum ⁊ inde ꝓuenit latitudo post longitudinē: ⁊ ob h̄ est longitudo ⁊ latitudo. Si autē moueat̄ linea ad faciendū angulum: sed nec in longū solū sicut est: nec in latū: sicut cū facit superficiem: sed moueat̄ ex vno suoꝝ capitū: ⁊ fit
G angulus: h̄ angulū ponit gen⁹ quātū in mēsuris. ❡ Causa autē huius rei est ignorantia intentionis de h̄ qḋ diximus. s. ꝙ rei opus est tribus vel duabus dimensionibus ad h̄ vt angulus sit corp̱alis vel superficialis: postq̄ igit̄ nosti: quia qḋ dixit nō sequit̄: tūc non debet audiri ab intelligentibus. eo ꝙ homo ille presumpsit loqui de eo qḋ nō ꝯueniebat ei qui obliuiosus ⁊ turbatus tenuit ꝙ superficies reuera est quadratus: vel parte altera longior ⁊ nihil aliud. Sed h̄ verbum eius nō est tale de quo curare debeamus. Jam igitur nosti esse mēsurarū: ⁊ ꝙ sunt accidentia: ⁊ ꝙ nō sunt principia corporū: ⁊ ꝙ error nō cōtingit in h̄ nisi ex eo qḋ tu nosti. Jam etiā patuit ex ꝑmissis ꝙ tēpus accidens est: ⁊ ꝙ pendet ex motu. Remansit igitur vt scias ꝙ nō est mēsura ṗter has. ❡ Et dico ꝙ
H quantū cōtinuū necessario vel est stabile habens esse sil cum omnibus suis partibus vel non est stabile. Si autē non fuerit stabile: sed renouat̄ esse eius per successionē vnius post aliud ipsum est tēpus. Si vero fuerit stabile ⁊ ipsum est mensura: tūc vel erit illa que est perfectior ex mensuris: ⁊ hec est in q̄ possunt poni tres dimensiones: nam plures in ea poni non possunt: ⁊ hec est mēsura corporalis: vel in qua possunt poni due tm̄ dimensiones vel ꝙ est habēs vnā tm̄ dimēsionē: eo ꝙ eē continuū habet aliquā dimensionē in effectu vel in potētia. S3 q2 dimēsiones nō fuerūt plusq̄ tres nec minus q̄ vna: ideo mensure sunt tres: ⁊ he sunt quātitates cōtinue p̱ se. Jā autē appellant̄ quedā alie quātitates cōtinue: sed non est ita. ❡ Locus vō est ipsa sup̱ficies: grauitas vō ⁊ leuitas suis motibus faciunt debere esse mēsuras diuersas in tēporibus ⁊ locis: ⁊ nō est illis vt separent̄ in ꝑtes: q̄rū vna numeret aliquā earū. s. grauitatē vel leuitatē: neq; vt opponat̄ sibi fm eq̄litatē vel ineq̄litatē sic: vt ponat̄ eis aliquis terminus q parificet̄ alij termino eiusdē generis: neq; vt hoc qḋ sequit̄ ex isto parificet̄ ei qḋ sequit̄ ex illo qḋ est eiusdē generis: neq; q2 alius terminus parificet̄ ei sic: vt sit ei equalis vel inequalis nō eni adequabit̄: sed ieq̄bitur. Nos autē nō itelligimus per equalitatē ⁊ inequalitatē: quas notū est esse mensuras: nisi hanc intentionē. ❡ Diuisio autē que accidit grauitati ⁊ leuitati: q2 vna grauitas est dimidiū alterius grauitatis. hoc nō cōtingit nisi vel q2 motū est in vno tēpore dimidio spacio: vel in vno spacio tēpore duplo: vel q2 maior mouet̄ deorsum p̱ instrumētū tali motu: ex quo sequit̄ minorē moueri sursum vel aliquid aliud huiusmodi. Et est h̄ sicut calor qui est duplus alterius caloris: eo ꝙ agit duplū illius: vl̄ est in corpore duplo ꝯsimili in calore. Similr̄ est dispositio magni ⁊ parui multi ⁊ pauci h̄ eni accidentia sunt etiā que accidunt quātitatibus de predicamento relationis. Tu autē iam cognouisti h̄ oīa ex alijs locis: igit̄ quantitas oīno est illa in qua possibile est esse aliquid de illa qḋ per seipsum potest esse vnum numerans: siue hoc possit esse in se siue sit ex positione.

❡ Capitulum. V. De certificāda quidditate numeri ⁊ de diuisione suarū specierū ⁊ manifestatione ꝑncipioꝝ eius. A

Portet vt hic certificetur de natura ⁊ proprietatibus numerorū: ⁊ quomodo debent itelligi dispositiones ⁊ esse eorū. Jam autē transieramus ad hoc incidenter ad loquendū de quantitatib⁹ cōtinuis. Nostra eni3 intentio fecit debere hoc fieri. Dicemus igitur qḋ numer⁹ habet eē in rebus: ⁊ habet esse in anima: ⁊ illud ꝙ dixerunt quidā ꝙ numerus non hab3 esse in aīa nō est attendēdū. Sed qḋ dixerunt ꝙ numerus expoliatus a numeratis signatis non hab3 esse nisi in aīa: h̄ verū est: postq̄ autem iam ostendimus ꝙ vnū non expoliatur a signatis: ita vt existat per se nisi in itellectu: similiter intelligendū est de vnoquoq; qḋ sequitur in ordine post esse vnius: ꝙ autē in eis sunt que numeri sint: sine dubio verum est: eo ꝙ in eis que sunt: sunt vnitates plusq̄ vna: vnusquisq; aūt numeroꝝ species est per se: ⁊ est vnus in se: inquantū ipse est ipsa species: ⁊ inquantū ipsa est species habet ꝓprietates. Id enī qḋ non habet certitudinem in se impossibile est: vt habeat proprietatē primarietatis vel cōpositionis vel perfectionis vel superfluitatis vel diminutiōis vel quadrationis: vel cubitionis: vel surditatis: vel aliarū figurarū quas habent numeri. igitur vnicuiq; numeroꝝ est certitudo ꝓpria ⁊ forma propria que de ipso concipit̄ in aīa: ⁊ ipsa certitudo est vnitas eius: qua est id qḋ est. Numer⁹ autem non est multitudo que non conueniat in vnitate: ita ꝙ non est necesse dicere esse aggregatum ex vnitatibus. ipse enim numerus inquantum est aggregatus vn⁹ est: ⁊ possunt ei attribui proprietates que non sunt alteri⁹ numeri: nec est mirum si res sit vna inquantū habet aliquam vnā formā sicut est denarietas ⁊ ternarietas ⁊ habeat multitudinem in se: igitur inquantū est denarietas est cū proprietatibus que conueniunt omnibus decem: sed inquantum habet multitudinem nō habet proprietates: nisi ꝓprietates multitudinis que est opposita vnitati: ⁊ propter hoc decem non diuidunt̄ fm denarietatē in decem decimas: quarū vnaqueq; habeat proprietatē denarietatis. ❡ Nec debet dici ꝙ decem sint nouem ⁊ B vnum: vel quinq; ⁊ quinq;: sed vnum ⁊ vnū ⁊ vnū quousq; ꝑuenias ad illū. Dictio eni tua q̄ dicis ꝙ decē sunt noué ⁊ vnū: est dictio qua ṗdicasti nouē de decē: ⁊ insup addidisti vnū: est igit̄ q̄si sic dixeris ꝙ decē sunt nigrū ⁊ dulce. Oporteret igit̄ vt ille que ꝓprietates eēnt vere

de decẽ q̃ adduntur vna sup aliã. igit decẽ erũt nouẽ ⁊ etiã vnũ. Si aũt p hãc additionẽ nõ intendisti notificare: sz intẽdisti sicut ille qui dicit q hõ est aĩal ⁊ rõnale. scz aĩal qd est rõnale erit silr q̃si dixisses q decẽ sunt nouez qui nouẽ sunt vnũ: qd ẽt est incõueniens. Si vo intelligis q decẽ sunt nouẽ cũ vno: ⁊ intẽdis p h q decẽ sunt nouem qui sunt cũ vno: ita vt cũ nouẽ fuerint sola nõ sint decẽ. Cũ vero fuerint cũ vno: tunc illa nouẽ sunt decez: similr etiã errasti: siue enĩ nouẽ sunt sola: siue aliquid sit cuz eis ipsa semp erũt nouẽ: ⁊ nullo mõ erunt decẽ. Si aũt non intellexisti per vnũ ppriettatẽ quã hñt nouẽ: sed decẽ erit tunc quasi dixeris q decem sunt nouẽ: ⁊ excido nouem sunt etiã vnũ. h etiã error est: h aũt totũ solemus dicere: sed iducit errorem. Sed denarius est aggregatio ex nouẽ ⁊ vno cũ accepta fuerint vtraq3 simul: ⁊ puenit ex eis

C ꝯiunctis aliqd aliud ab eis: qd est decẽ. ¶ Cũ aũt volueris scire certitudinẽ diffinitiõis vniuscuiusq3 numeri erit vt dicas q numerus est puenies ex aggregatione vni⁹ ⁊ vnius: ⁊ vnius: ita vt numerent oẽs vnitates. Necesse est enim vt numerus diffiniat per aliquã ex suis pprietatibus sine cõsideratione cõpositionis eoz ex qbus cõpositus est: ⁊ tunc h erit descriptio illius numeri non sua diffinitio substãtialis: vel p consideratiõnẽ cõpositionis eoz ex qbus cõpositus est. Si autẽ cõsiderat cõpositio eius ex duobus numeris tñ absq3 alijs. vbi gr̃a. q denarius cõpositus est ex quinq3 ⁊ quinq3: non erit h digni⁹ quãtũ ad cõpositionẽ eius q̃ ex sex: ⁊ quatuor. Naz certitudo eius nõ pendet potius ex vna cõpositione q̃ ex alia: inquantũ enĩ ipse est decem est vna quidditas: ⁊ impossibile est vt eius quidditas sit nisi vna: ⁊ qd significat ei⁹ quidditatem inquantũ est vna sit diffinitiones diuerse. Cum autẽ h sit tunc eius diffinitio nõ est dignior esse ex vna illarũ cõpositionũ potius q̃ ex alia: sed ex h qd diximus: postq̃ autẽ ita est ei: tũc q̃si compositio ex quinq3: ⁊ quinq3 ⁊ ex sex: ⁊ quatuor ⁊ ex tribus: ⁊ ex septẽ iaz est comitãs: ⁊ ꝯsequẽs illũ: tunc h sunt descriptiones eius quãuis cũ diffinieris illũ per quinq3 ⁊ quinq3 oportebit te tũc diffinire quinq3: ⁊ sic reducis ad vnitates: ⁊ tũc itelligit. Idẽ enĩ intelligitur cuz dicis q decez sunt ex quinq3 ⁊ quinq3: sicut cum dicis qd est ex tribus ⁊ septẽ vel ex octo ⁊ duobus. scz si consideraueris illas vnitates aggregatas. Si vero cõsideraueris formã de quinq3: ⁊ de tribus ⁊ septẽ: erit vnaqueq3 istarũ cõsiderationũ diuersa ab alia: essentia enĩ vnitatis nõ habz diuersos intellectus certitudinis sue: sed multiplicant eius accidẽtia ⁊ comitant: ⁊ ppter hoc dixit egregius phs. Nõ putetis q sex sũt tres ⁊ tres: sed sunt sex semel: cõsideratio autẽ numeri sm vnitates suas est difficilis ad imaginãdũ: ⁊ ad proferendũ: ⁊ iõ necessario recurrunt ad descriptiones predictas. s. ex quinq3 ⁊ quinq3 vel ex alijs. ¶ Qd aũt debet inquiri de dispositione numeri. h est. scz dispositio dualitatis: quidam enĩ

D illorũ dixerunt dualitatẽ non esse aliquã de numeris: eo qd dualitas est primũ par: vnitas vero est primũ impar: ⁊ nõ est numerus: similiter ⁊ dualitas que est primũ par nõ est numerus: ⁊ dixerũt q q2 numerus est multitudo composita ex vnitatibus: ex omnibus autẽ vnitatib⁹ cõstituentibus numeruz pauciores sunt tres: ideo dualitas si est numerus: tũc necesse est: vt sit vel compositus vel primus: ⁊ si est compositus: tunc numerat eum aliud q̃ vnitas. Si autem est numerus primus: tũc nõ habz medietatẽ. Qui autẽ inquirunt certitudinem nõ occupãtur circa huiusmodi vllo modo: quoniã vnitas non fuit non numerus ob h qd sit par vel impar. Sed q2 non separatur ipsa in vnitates. Cum autẽ dicunt numerum esse cõpositum ex vnitatibus non intelligunt id qd intelligunt apud arabes grãmatici de verbo aggregatiõis: ⁊ qd minor aggregatio est tres: quãuis diuersitas sit in hoc. Intelligunt enim per h maiorez vel plurem vno: q2 sic consueuerunt: nec curant si inueniatur par qui non sit numerus vel inuenerit impar qui non sit numerus. Si autem posuerimus eos dicere posse inueniri parem qui non sit numerus: vel imparem qui nõ sit numerus: non tamen concedent de numero primo q non habet medietatem absolute. Sed cõditionaliter q2 nõ habet medietatem q̃ sit numerus inquãtũ est primus. Intelligunt enĩ de primo q non est cõpositus ex numero: ⁊ non intelligũt de numero: nisi id in quo est discretio: ⁊ in qua inuenitur vnitas: igitur dualitas est primus numeroz: ⁊ est vltima paucitas in numero. ¶ Multitudo aũt in numero nõ peruenit ad finem: paucitas vero dualitas nõ dicitur per se E sed respectu alterius numeri. Nec q2 dualitas nõ est maior aliquo sequitur inde q non sit eius paucitas comparatione alterius a se: vnde nõ oportet vt si ponat dualitas referri ad aliquid sequi inde ipsa nõ referri ad aliud relatione que sit diuersa ab alia: non enĩ debet vt cũ alicui rei accidunt due relationes simul. scz relatio paucitatis ⁊ relatio multitudinis: ita vt cum fuerit paucuz respectu alicuius sit multuz respectu alterius: sequi ex hoc vt cum omni paucitate que accidit alicui accidat etiã eidẽ multitudo. Sicut si aliquis idem fuerit dominus ⁊ seruus non debet sequi ex hoc q aliquis alius non sit dñs tantũ: nec si aliquid est genus ⁊ species: sequitur ex hoc vt aliquid aliud non sit genus tantum. Non enĩ paucuz sit paucũ ppter aliquid aliud respectu cuius est paucũ: sed ppter aliquid aliud qd cõparatione eius est multuz. Dualitas igit est paucitas paruissima: sed paucitas eius est respectu oĩs numeri: eo q minor est omni numero: ⁊ est paruissima: quia nõ est talis multitudo in qua sit numerus. Cum aũt nõ cõsideraueris dualitatẽ respectu alicuius alterius: sed p se: tũc nõ erit pauca. ¶ De multitudine vero itelligunt due itentiões: vna est vt in re sit ex vnitatib⁹ plusq̃ vna: ⁊ h nõ sit respectu alicuius vllo modo. Alia est vt sit in ea q̃tũ est in aliq̃ alio ⁊ insup aliud: ⁊ h est in respectu. Similr etiã est de magnitudine lõgitudine latitudine: multitudo igit absoluta est opposita vnitati oppositione qua aliqd oppositum est suis principijs: ex qbus perficit: alia vero multitudo opponit paucitati oppositione relationis: nec est cõtrarietas iter multitudinẽ ⁊ vnitatẽ vllo modo cũ vnitas cõstituat multitudinem: ⁊ debemus certificare hoc.

¶ Capitulum. VI. De oppositione que est inter vnum ⁊ multum.

A Oportet considerare oppositionẽ que currit inter multum ⁊ vnum oppositio vero fit quatuor modis: ⁊ hoc iam certuz est: sed adhuc certificabitur q forma oppositionis facit debere tot esse modos ei⁹ ex quibus vna est oppositio cõtrarioz: oppositio vo que est inter vnũ ⁊ multũ nõ est huiusmodi: vnitas enĩ cõstituit multitudinẽ: nullũ vero cõtrarioz constituit suum cõtrariũ: sed remouet ⁊ destruit: potest aũt aliquis mihi obijcere dicens. q vnũ ⁊ multũ talia sunt: non enĩ oportet dicere q cõtrariũ destruit cõtrariũ: quocunq3 modo euenerit: sed vt dicat q cõtrariũ destruit cõtrariũ cũ venit in subm ei⁹: ⁊ hoc mõ vnũ cõsueuit destruere multũ: cum opponitur in subiecto qd erat multitudinis: sicut iã concessisti q eidem subiecto accidit vnitas ⁊ multitudo. Cõtra quã sic respondeo q multitudo sicut non acquiritur nisi per vnitatem: sic nec destruitur: nisi propter destructionem suarũ vnitatũ: multitudo autẽ nõ destruit

per se destructione prima: sed primo accidit suis vnitatibus destructio: ꝛ deinde accidit ei simul destrui propter destructioné suarũ vnitatum: igitur cum vnitas destruit multitudinem nõ fit h̃ pncipaliter: sed qꝛ vnitates que sunt multitudinis: primo destruunť a sua dispõne in effectu ita ꝙ fiunt in potẽtia: ꝛ ex hoc sequiť vt nõ sit multitudo. Igiť vnitas nõ dstruit mltitudiné sic: vt nõ destruatur vnitas: sicͭ calor destruit frigiditaté: vnitas itaqꝫ non est ɔ̃ria multitudini: nisi sic ꝙ vnitatibus illis accidit cã destruens ex q̃ ꝓueniunt isti modi: ꝛ h̃ fit ꝓpter destructioné superficierũ. Si autem ꝓpter aduentũ cuiuslibet eoꝝ in subm opꝫ vnitaté esse ɔ̃riã vnitati: quãuis vnitas nõ destruat vnitaté: sicut calor destruit frigiditaté: tamé vnitas adueniẽs cũ destruit vnitaté pmã: destruit eam a re que non erat subm vnitatis alterius: ꝛ qđ magis debꝫ putari hoc est. s. qꝛ est pars sui subi: sed multitudo nõ destruiť ꝑ hanc vnitaté destructione pma. ad cõditionem vero ɔ̃trarioꝝ non sufficit tm̃: vt sit vnũ subm: in qđ ipa sibi succedant: sed oportet vt cum hac successione sint ẽe nature refugientes a se ꝛ multũ distantes: ꝛ sua distantia

B sit prima. Non enim sunt talia cõtraria: vt vnũ eorũ precedat alterũ in diuersitate que est inter illa. ¶ Põt etiaꝫ aliqs dicere ꝙ subm vnitatis ꝛ multitudinis nõ est vnũ. Cõditio vero ɔ̃trarioꝝ est vt duobus ex illis sit subm vnũ numero: vnitas vero ꝑ se: ꝛ multitudo ꝑ se nõ hñt subm vnũ numero: sed vnũ specie. Subm enim multitudinis quõ erit vnũ nuõ: ex predictis aũt poteris scire certitudinem huius: ꝛ qđ est in illo: ꝛ qđ de illo: ꝛ qđ ad illũ. igitur iaꝫ manifestũ est ꝙ oppositio q̃ est iter vnũ ꝛ multũ nõ est oppositio ɔ̃trarioꝝ. ¶ Cõsideremus ḡ an sit inter ea oppositio forme ꝛ ꝓuationis. Sed primum oportet scire ꝙ ꝓuatio que est vna ex his duobus est ꝓuatio rei: cui⁹ natura erat essendi in subo eius vel in specie eius vel in genere eius: sicut iaꝫ manifestũ est tibi de itentione priuationis. Tu aũt potes sustinere ꝙ vnitas aliquo modo est priuatio multitudinis: cuius nã est fm spẽꝫ suã multiplicari: ꝛ potes sustinere: vt aliquo mõ multitudo ponať priuatio vnitatis in rebus: quarũ nã nata est vniri. Uerum est aũt impossibile esse duo: quoꝝ vnũqđqꝫ sit priuatio ꝛ habitus respectu alterius: sed ex his illud qđ est habit⁹ est id qđ ꝑ se itelligiť: ꝛ est stabile per seipsum. ꝓuatio vo est vt illud qđ itelligiť ꝑ se: ꝛ est stabile per se nõ sit in re: cuius nã erat vt esset in illa: euenit igitur ꝙ priuatio non intelligitur: nec diffiniť nisi ꝑ habitũ. Quidã ḡ ex antiqs posuerũt oppositioné q̃ est habitus ꝛ priuationis oppositioné q̃ est iter vnũ ꝛ mltũ: ꝛ qdaꝫ oppositioné que est pene ɔ̃dictionis: ꝛ illi posuerunt sub habitu formã vt bonitaté: ꝛ impar: ꝛ vnũ: ꝛ finitũ: ꝛ lumé: ꝛ dextrũ: ꝛ quietũ: ꝛ rectũ: ꝛ q̃dratũ: ꝛ sciam: ꝛ memoriã: ꝛ masculũ: ꝛ sub priuatione ponunt opposita istoꝝ: sicut est malicia ꝛ par: ꝛ multũ: ꝛ ifinitũ: ꝛ finistrũ: ꝛ tenebra: ꝛ mobile: ꝛ curuum:

C ꝛ ꝑte altera lõgior: ꝛ opinio: ꝛ obliuio: ꝛ femina. ¶ Nobis aũt graue est ponere vnitaté habitũ: ꝛ multitudineꝫ ꝓuationé. pmo qꝛ nos iuenimus vnitaté priuari diuisione ꝛ ꝑte in effectu: ꝛ accipimus diuisioné ꝛ partitioneꝫ in diffinitione multitudinis: ꝛ iam diximus quid cõtingat in his. scđo qꝛ vnitas est in multitudine: ꝛ cõstituẽs eaꝫ. Sed quõ qđditas habitus est in ꝓuatiõe: ita vt priuatio sit composita ex habitibus qui cõiungant. Simil'r si habitus fuerit multitudo: tũc quõ erit cõpositio habitus ex suis ꝓuationibus: vñ nõ põt esse iter ea oppositio ꝓuationis ꝛ habitus: ꝛ postq̃ h̃ nõ põt esse: tũc nõ potest dici ẽt ꝙ oppositio sit inter ea: que est ɔ̃dictoriarũ: ꝙ eñ ex his est in verbis est ꝓter intentioné nostrã. Qꝫ vero ex his est in rebus est de genere oppositionis que est priuationis ꝛ habitus: imo est genus huius oppositionis: qꝛ affirmatiua est stabilitio: ꝛ negatiua est priuatio: ꝛ si hui⁹ oppositio esset inter vnuꝫ ꝛ multũ: accideret absurdum qđ accidit in predictis. ¶ Consideremus igitur si sit inter ea oppositio relationis. Sed dico non posse dici iter vnitatem ꝛ multitudiné fm cẽtias eoꝝ esse oppositioneꝫ relationis. Nõ ꝙ qđditas multitudinis itelligiť respectu vnitatis: ita vt multitudo nõ sit nisi: qꝛ hec est vnitas: quãuis multitudo nõ sit nisi cã vnitatis: ꝛ tu iam nosti ex libris logice drĩam iter id qđ non est nisi ꝓpter aliud: ꝛ inter id, cuius qđditas nõ diciť nisi respectu alterius. Sed multitudo non eget ad hoc vt intelligať nisi qꝛ ex vnitate: qm̃ causatum est vnitatis in seipsa: ꝛ hoc ꝙ intelligiť esse causata aliud est ab eo: ꝙ intelligiť esse multitudo: ꝛ relatio nõ est illi inquantũ est causata: causalitas vo comitans multitudinem nõ est ipa multitudo. ¶ Itẽ si multitudo esset de relatione eueniret ꝙ sicut quidditas multitudinis dr̃ respectu vnitatis sit qđditas vnitatis inquantum est vnitas diceretť respectu multitudinis fm ɔ̃ditioné ɔ̃uersionis reloꝝ: ꝛ essent coequa in esse: iquãtũ h̃ est vnitas: ꝛ illa est mltitudo. Nõ ẽ aũt ita in re. ¶ Postq̃ E igiť manifestũ est totũ h̃. tũc claret nõ ẽẽ oppositionem iter ea fm seipsa: sed cõsequiť ea oppositio. s. qꝛ vnitas inquãtũ est mẽsura opponiť multitudini iquantũ est mensurata: rẽ aũt esse vnitaté: ꝛ eã esse mẽsurã nõ est idẽ: qꝛ distinctio est iter ea: vnitati eñi accidit vt sit mẽsura: sic accidit ei: vt sit cã. deide ꝓpter vnitaté q̃ inueniunť in reb⁹ accidit eis: vt sint mẽsure: vnũ aũt cuiusqꝫ rei: ꝛ mensura mẽsura ei⁹ sunt gñis rei: qm̃ vnũ in lõgitudinib⁹ est lõgitudo: ꝛ in latitudinib⁹ est latitudo: ꝛ i corporis corpꝰꝫ: ꝛ in tẽporib⁹ tp̃s: ꝛ in motib⁹ motus: ꝛ in lãcib⁹ põdus: ꝛ in noib⁹ ꝛ vbis: syllaba. ¶ Iã aũt conati sunt quidã ponere 10.metha.x. in oi re vnũ id qđ põt esse minus in ea: eo ꝙ ad vltimum perueniť ad id qđ est paruissimũ in illa: ex reb⁹ auté q̃dã posita est vna per naturã: sicut nux ꝛ cucumer: ꝛ quedaꝫ est in qua poniť vnũ ad placitũ. Si igiť sup illud vnũ aliquid fuerit additum erit plus in eo: ꝛ si substractũ fuerit aliqđ de eo nõ inueniet vnũ: qꝛ nõ erit hoc vnũ: nisi postqꝫ fuerit cũ sua itegritate: ponũt etiã h̃ vnũ esse de reb⁹ euidentioribus in suo genere: vnũ eñi. vbi gr̃a. in longitudinib⁹ est palmus. Et in latitudinibus est palmus in palmũ: ꝛ in corporetis palmis in palmũ: ꝛ in motib⁹ motus mẽsuratus cognitus. Nõ inueniť aũt motus hui⁹ qui sit cõtinuus oibus nisi motus mẽsurati naturalr: ꝛ ꝓprie ꝙ nõ variať: sed extenduť cõueniẽter sic ꝙ ɔ̃ueniunt in oi mẽsuratione: ꝛ adhuc magis ꝓprie sunt illi qui sũt minoris mẽsure fm motũ: pua aũt mẽsura fm motũ est illa cuius tp̃s est magis puũ: ꝛ h̃ est motus celestis velocissimus valde cõtentus in sua mẽsura. Circularis eñ nec augeť: nec minuiť vnq̃: paruitas mensure: cuius cognita est per velocitaté sui recursus: non ꝙ expectemus aliã eius reuolutioné in posterum: vt in vnaquaqꝫ die: ꝛ nocte sequentibus compleatur eius vna reuolutio propinqua ad esse adinuentioni ꝛ terminationi: nec etiaꝫ terminationé q̃ fit motib⁹ horaꝝ: ad hoc vt motus vnius hore. vbi gr̃a. sit mensura motuũ: vt ideo tp̃s illius sit mẽsura tẽpoꝝ. Iaꝫ aũt accidit motibus: vt ex eis aliquis dicatur motus vnus fm mẽsurã cursus. Sed h̃ nõ est hic recipiendũ: qꝛ nõ est de his que pmo posuimus. ¶ In põde F rosis aũt ponũt ꝙ eius põderositas est veluti vni⁹ dragme: aut vnius denarij vna: ꝛ in iteruallis musice ponunt alba: qđ interpretatur q̃rta toni: vel aliquid aliud qđ est minoris iteruall: ꝛ in vocibus lr̃a vocalis breuis. vel littera muta: vel syllaba breuis: vnumqđqꝫ auté istoruꝫ positoꝝ nõ euenit necessario: sed poniť ad placitũ. possibile

est enim poni vnũ in vnoquoq; pdictorũ siue in maiore siue in minore quã posuerant. Et cum hoc cõpositũ fuerit vnum in huiꝰ rebus: non oportebit tñ vt cũ eo mẽsurentur quecũq; sunt eiusdẽ generis: põt enim esse vt alterũ sit icõmunicans ei qḋ per ipsum primũ mensuramus. Est enĩ linea incõmunicãs linee: ⁊ est superficies icõmunicans sũpficiei: ⁊ est corpus incõmunicãs corpi. Sicut aũt linea ⁊ sũpficies ⁊ corpus sunt icõmunicantia linee superficiei ⁊ corpori: sic ⁊ motus incõmunicat motui. Et postq̃ ita est: tũc tẽpus ⁊ grauitas etiã icõmunicãt tẽpori ⁊ grauitati: ⁊ põt esse vt qcqd nõ cõmunicat isti cõicet alij. Et hoc totũ nosti ex disciplinalibus. Cũ aũt hoc ita sit: tũc vnitates que ponunt̃ in vnoquoq; istoꝝ generũ: sunt multe ⁊ vsq; in ĩfinitũ. Cũ igit̃ fuerit hoc vnũ aptũ ad mẽsurandũ eo aliqd: tamẽ põt esse multa sine numero que nõ mensurabunt̃ per illud: postq̃ aũt per mẽsurã cognoscit̃ mẽsuratũ apud sciam ⁊ sensũ: tũc p mẽsuras cognoscunt̃ res ipse.

B ⁋ Quidã aũt dixerũt q homo mẽsurat vnãquãq; rẽ p hoc q ipse hz sensũ ⁊ sciam: ⁊ p eas apprehendit quicquid est: ⁊ iõ fortasse sensus ⁊ scia sunt mensure sciti ⁊ mẽsurati: ⁊ hec sunt radix illi. Et ɔtingit etiã q mẽsura põt mensurari per mensuratũ: ⁊ hoc debes imaginari in dispõne oppõnis que est inter vnitatẽ ⁊ multitudinez.

Dubi. ⁋ Dubitat̃ aũt de dispõne magni ⁊ parui qũo sibi opponit̃: ⁊ qũo opponat̃ eis eq̃litas: eq̃le enĩ oppositũ est vnicuiq; eoꝝ. Quia equale ⁊ magnũ nõ pñt esse nisi ineq̃lia: ⁊ silr eq̃le ⁊ paruũ. Si autẽ hoc qḋ magnũ ⁊ paruũ opponunt̃ sibi de relatione est: tunc hoc etiã erit magnũ in cõparatione illius qḋ est paruũ: ⁊ equale non referet̃ ad aliqḋ illorũ: sed ad id qḋ est sibi equale: ⁊ ideo putat̃ per hoc q inquantũ est magnũ ⁊ paruum non opz vt sit inter ea equale: hoc enĩ nosti ex alijs locis.

Solutio. ⁋ Postq̃ aũt res ita est: tũc potest dici q oppositio equalis pma nõ ẽ ad magnũ ⁊ paruũ: sed ad inequale: qḋ est eius puatio in re: in cuius natura est esse equalitatẽ. Non enĩ est eius puatio in puncto vel vnitate vel intelligentia vel colore vel in alijs rebus: in quibus nõ est mensura: sed in rebus in quibus est mensurabilitas ⁊ quãtitas: igit̃ equale nõ est oppositũ nisi sue priuationi que est inequalitas. Sed inequalitas comitat̃ illa duo .s. magnũ ⁊ paruũ: sicut genus. Nõ autẽ intelligo q sit genus: sed est intẽtio que comitat̃ vnumqḋq; illoꝝ duũ: vnũ aũt illoꝝ est magnũ: sed magnitudo est intẽtio quã comitat̃ hec puatio: alterũ vero est paruũ ⁊ paruitas est illius modi ad hoc.

⁋ Capitulum. VII. Q qualitates sunt accidentes.

A Loquamur igitur nunc de qualitatibus. Sz qualitates sensibiles ⁊ corporales non est dubiũ esse. Jam enim locuti sumus de esse earũ in alijs locis ⁊ destruximus opiones eoꝝ qui tenuerunt eas nõ esse. Nunc autem non dubitat̃ de eis nisi an sint accidentes an non. Quibusdã enim visũ fuit q ipse sint sũbe que cõmiscent̃ corporibus ⁊ diffundunt̃ p eas. Color itaq; p se sũba est ⁊ calor: ⁊ similr vnũqḋq; alioꝝ: igit̃ apud eos q̃litates sunt huius dignitatis: nec sufficit eis q hec habent esse vicissim ⁊ remouent̃ designata existẽte in suo esse. Ipsi enim dicunt q nõ anichilant̃ iste res: sed paulatim separant̃: sicut aqua qua humectatur pãnus: ⁊ paulo post nõ inuenit̃ aqua in panno ipo habẽte esse fm modũ suũ: ⁊ tamẽ ob hoc non fit aqua accidens: qꝛ aqua sũba est que separat̃ ab alia sũba cui cõiuncta fuit: fortasse enim separat̃ separatione tali q̃ nõ sentit̃ in ea pp partes q̃ separant̃ ab ea adeo minime q non põt eas sensus apprehendere separatione separante. ⁋ Dicũt autẽ alij q occultant̃: ⁊ opz vt ostẽdamus esse falsũ: qḋ dixerũt.

⁋ Dico igit̃ q si hec sunt substantie necessario vel sunt substãtie que sunt corpora: vel sunt substãtie que nõ sunt corpa. Si aũt sunt sũbe nõ corporee: tũc vel sunt huiꝰ: q põt ex eis cõponi corpus: ⁊ hoc est absurdũ: qꝛ ex eo qḋ nõ partit̃ in spacia corporea non põt corpus cõponi: vel non põt ex eis corpus cõponi: sed earũ eẽ nõ est nisi propter cõiunctionẽ sui cũ corporibus: ⁊ ppter infusionem sui in illa: primũ autez de hoc est q he sũbe habebunt situm. Sed ois substãtia habẽs situ diuisibilis est: ⁊ hoc iaz notum est tibi. Scdm est q vnaqueq; harũ substantiaꝝ necessario ex natura sua vł põt separari a corpore in quo est vel nõ põt. Si aũt fuerit sic vt nõ possit separari: sed habuerit suũ esse in corporibus: sic vt ipsa subiecta sint ei: eo q non est in eis: sicut pars eius: nec est separata: corporis autẽ qḋ designatũ est per illã perfecta est substantialitas per se: tũc nõ est nisi accidẽs: nec habet ipsa de substãtialitate nisi nomẽ tantũ. Si aũt possunt separi a suis corporibus: tũc separatio vel talis erit q per eaz mouentur de hoc corpore ad aliud corpus: eo q nõ pñt hr̃e existentiã p se vel sepatio talis erit q poterunt existere per se. Si autẽ sic fuerint q hoc q non sunt in hoc corpe: ideo cõtingit q mote sunt ad aliud corpus: sequet̃ ex hoc q a quocunq; corpore remouet̃ sua albedo vel mouebit̃ ad aliud corpus cõtingẽs illud: vel remanebit per se expoliata quousq; perueniat ad corpus remotũ: interim ipsa manens nõ ɔiuncta alicui corpori in mora peragẽdi spaciũ: ⁊ sequet̃ etiã ex hoc q cũ vnũ corpus calefacit aliud corpus trãsferat calorẽ a se in illud: vnde infrigidabitur qḋ calefaciebat aliud. ⁋ Deĩde hec spẽs translationis nõ auferret ei accidentalitatẽ suã eo q multi ex hominibus cõcesserunt hanc trãslationẽ fieri in ipsis accidentibus .s. trãslationẽ in partes sũbe: ⁊ trãslationẽ de sũbo ad sũbz: qꝛ nõ est nõ accidẽs nisi habeat existere nõ in sũbo. Si aũt id qḋ est existens in sũbo cõsiderat̃ posse trãsferri ad aliud sũbm: sic vt nõ expoliet̃ ab illo: profecto hec cõsideratio nõ est nisi post existẽtiã in sũbo. Sz hoc nõ põt esse vllo mõ: nec põt eẽ qn id qḋ existit in aliquo sũbo pẽdeat eẽntia eius singulariter ab illo sũbo: vñ cõstat q nõ põt remanere eius singularitas nisi in illo sũbo singulari. Si aũt nõ fuerit suũ esse in illo sũbo: tunc nõ egebit eo nisi ob aliquã cãm q̃ nõ est ɔstituẽs ipm esse inquantum est ipsũ idiuiduũ: ⁊ iõ posse est ipsaz cãm remoueri ab eo: ⁊ ceteras cãs sic: vt ad existẽtiã suã ñ egeat sũbo illo: remotio enĩ illius cãe nõ est cã sibi egendi illo sũbo. Qm cã q̃ in aliquo nõ eget sũbo: est puatio cãe iquantũ egebat eo: ⁊ ipm in se nõ egebat: vñ remotio illius cãe nõ est eẽ aliã cãm nisi fuerit icõueniẽs non remoueri cãm illã nisi pp eẽ illiꝰ alterius cãe tñ: ⁊ nõ pp aliqd aliud. Cũ igit̃ euenerit cã ista remouebit̃ illa cã: igit̃ res sic erit q paruz egebit sũbo primo. Sed egebit alio sũbo duabus de causis. Quarũ pma est pp remotionez pme cãe. Scda est pp eẽ scde cause: vniuerse aũt iste cause sunt res extra nãz illiꝰ accidentis: qḋ nõ eget illis ad hoc vt sit certitudo sue eẽntie .s. vt sit color ille: qꝛ nõ eget illis nisi in appropriando se cũ sũbo ad ipsũ eẽndũ colorẽ. Si aũt ad essendũ hũc colorẽ fuerit ipsum idẽ sũbm: tũc nõ egebit aliquo qḋ facit illũ egere sũbo. Cuius enĩ esse p se sufficiẽs est existere: vt nõ egeat sũbo: nõ accidet ei aliqd pp qḋ egeat sũbo nisi pp cõuersionẽ sui. Si aũt nõ fuerit idẽ ipm sũbm: sz pẽdet ex sũbo: tũc ipm sũbm appropriatũ est ei: eo q deductũ est ad id qḋ est appropriatũ p se: appropriatũ eniz nõ aptat̃ ad qḋlibet ĩfinitoꝝ in potẽtia: qḋ nõ ɔtingit qn differat ab altero i suo iudicio. ⁋ Siqs aũt dixerit quo aptabit̃ vni tñ assignato: dicet̃ ei q adaptat̃ ei a quo pẽdet fz certitudinẽ sui eẽ pncipalr: igit̃ appropriat̃ ei p hoc.

D Color igit iste inquantũ est color iste vel nõ est egẽs subo: vel est egens aliquo ꝓprio subo. Cõuersionẽ aũt sue idẽtitatis si tenere voluerimus incidemus in laqueũ: a quo vix expediri poterimus. De cõuersione eni idẽtitatis nõ intelligimus vt hoc annichilet: et illud fit sine introitu alicuius de pmo in scdm. Si eni hoc esset: eueniret tũc q pmũ anichilaret: et alterũ hret esse: et nõ eet primũ qd mutatũ est ad 2m: q nõ intelligimus de cõuersione: nisi q id qd fuerat subm pmo: iã assignat scdo. De pmo eni remanet aliqd in scdo. igit cõpositũ est ex mã: et ex alio qd est in ea: vñ si hoc assignaret coloritati: profecto in coloritate esset aliquid qd destrueret: et aliqd qd remaneret: et qd destrueret esset illud p qd aliqd fit color. imo est ipsa coloritas que est forma mãlis vel accidens: et noster sermo est de ipsis. Redeam igit et dicamus q si posse est separari ab his subiis: ita vt albedo vel aliqd hõ existat per seipm: nec tũc fiet ei assignatio et albedo: cui nã est vt apprehendat erit sic q nõ refugiet apprehendi pp vltimã puitatẽ sui: et oino id qd intelligit erit albedo tm. Si aũt fuerit sic: sequet tũc ex hoc q inanitas erit: ita q erit in ea designata: et nõ est in corporibus: et sequet et q habebit aliquẽ sitũ et mẽsurationẽ aliquã. igit habebit in se mẽsurã sensibilẽ: nisi id qd est minimũ esse. Nos eni nõ imaginamur albedinẽ sine situ. igit nõ hz mẽsurã: nedũ possit videri. Si eni hret mẽsurã et situ: et insup dispõnẽ albedinis: eet tũc corpus albũ: nõ albedo tm. Nos enim nõ itelligim de albedine nisi hẽat dispõnẽ que est insup preter mẽsurã et spaciũ. Si eni nõ remanet albedo cum mẽsura que notat de ea: et trãsmutat ab hac forma: et fit res spũalis: tunc eueniet q albedo. s. q. egebit subo in quo subsistat fm predictũ modũ: et accidet ei iterũ: vt iterum fiat alia forma spiritalis. Erit igit q id qd primũ vocauimus albedinẽ destruet et remouebit eius forma: de separato aũt itelligibili iã inuenimus in predictis q nõ põt moueri res huiꝰ: vt iterũ habeat situ et cõmisceat corporibus.

E Sigs aũt posuerit q albedo est vere in se aliqd hñs mẽsurã: tũc habebit duo esse. s. q est albedo: et eẽ qd est hñs mẽsurã. Si aũt albedo eius fuerit alia nuõ a mẽsura corpis in quo est: tũc cũ fuerit in corpibus: et in aliis que sunt in eis: spaciũ itrabit in spacium. Sed si ipsa fuerit ipsum corpus per se: tũc nõ redibit ad id qd albedo est corpꝰ: et hz albedinẽ: et ita albedo est in albo corpore iseparabilr. Nec albedo est cõiunctio illius corpis et q̃litatis: sed aliqd in illo corpe: eo q diffinitio albedinis et qdditas eiꝰ: nõ qdditas lõgi et lati et ꝓfundi: sz qdditas lõgi et lati et ꝓfundi erit et dulcedinis fm hãc sniam: igit albedo erit etiã cõiuncta dulcedini: et dicet de ea. et hoc est itẽtio nře dictõis. De assignatõe q̃ fit assignatũ: et cũ hoc et erit iseparabilis ab ea: nec erit p illius qd erit lõgũ et latũ. igit albedo et calor sunt accñs: sed nõ comitans. Restat g dře q de nã eiꝰ est: vt separet etiã: igit iã manifestũ ẽ q q̃litates sensibiles accñtia sunt: et hoc est vnuz de pncipus nãliũ. Sed de aptitudinibus hoc manifestius est. Ostẽsum est eni in nãlibus q ea que pẽdẽt de aia: et de hñtibꝰ aias accidentia sunt que ꝯstituunt in corporibus: et hoc fuit ostensũ cum loquebamur de dispositionibus aie.

Caplm. VIII. De scia: et qd est accidẽs.

A

Questio.

De scia qd est: põt eni aligs dře q scia est acq̃sita ex formis coꝝ q̃ sunt expoliate a suis materiis q̃ sunt forme subaꝝ et accidẽtiũ. Sz si forme accñtiũ sũt accñtia: tũc forme subaꝝ q̃o erũt accñtia. Suba eni sibiipsi suba ẽ. igitur qdditas eius suba ẽ. Itaq qdditas eiꝰ nõ est in subto vllo mõ: sed eiꝰ qdditas stabilis est: siue accipiat fm q apprehendit ab itellectu: siue accipiat fm esse extrinsecũ.

Solutio.

Ad qd dico q qdditas sube suba est: sic qd i signatis est nõ vt in subo. Et hoc assignatio est qdditas subaꝝ itellectaꝝ. Quĩ qdditas est cuius nã est eẽ i signatis nõ vt in subo. s. qm hoc qdditas itelligit res: cuius eẽ est in signatis nõ vt in subo eẽ vero eiꝰ in itellectu fm hãc assignationez nõ est in diffõne eiꝰ fm q ipsa est suba: qdditas eni motus est qd est pfectio eiꝰ: qd est i potẽtia. In itellectu aũt nõ est motus fm hãc designationez sic vt in itellectu sit pfectio aliq in potẽtia hõ: ita vt qdditas motꝰ sit mouẽs itellectũ. Sed itẽtio sue qdditatis fm hãc formaz est q ipsa est qdditas q̃ in singularibꝰ est pfectio in potẽtia. Cũ igit itelligit q hoc qdditas est et fm hãc assignationẽ: tũc est in itellectu qdditas q̃ in singularibus est pfectio eius qd est in potẽtia: et eẽ igit eiꝰ in singularibus nõ differet a suo esse in itellectu. In vtroq eni esset fm idẽ iudicium: q in vtroq esset qdditas que in singularibꝰ eet pfectio eiꝰ: qd est in poꝰ. Si eni dixerimus q qdditas motus est que est pfectio eiꝰ qd est in poꝰ. s. q. in vbi: vt oẽ qd est in vbi: postea cũ fuerit in aia q certitudo eiꝰ variet: hoc erit sic si aligs diceret certitudinẽ magnetis esse qd est lapis attrahẽs ferrũ: tũc cũ fuerit cõiunctus corpi palme hominis: et nõ attraxerit ferrũ fueritq cõiunctꝰ corpi alicuius ferri et attraxerit illũ: nõ tñ dicetur ob hoc q certitudo eiꝰ variet cũ palma: et ferro: qm in vnoquoq illoꝝ est cũ eadẽ assignatione: q̃ est q est lapis: cuiꝰ nã est attrahere ferrũ. Cũ eni fuerit cũ palma erit etiã illius assignatõis: et cũ fuerit cũ ferro erit etiã nõ diuerse assignationis: silr etiã de qdditatibꝰ rerũ in itellectu: q nõ cũ fuerint in intellectu in subo destruet in itellectu eas eẽ nõ qdditatez aliquã in singularibꝰ: nõ vt in subo.

B

Questio.

Sigs aũt dixerit nobis iã dixistis q suba est id cuꝰ qdditas nõ est in subo oino: et posuistis qdditatem coꝝ q̃ sciunt in subo: et ideo nos iã dixisse q nõ est vt in subo in singularibus oio.

Responsio.

Si aũt dixerint: igit iã posuistis qdditatẽ sube aliqñ esse accidẽs: aliqñ esse subaz: qd iam prohibueratis. Dicam nos siqdẽ ꝓhibuisse qdditatẽ aliquã in singularibꝰ aliqñ esse accidens: aliqñ esse subam: ita vt sit in singularibus aliquo egens subo: et in eidẽ nõ egens subiecto vllo mõ. Sed nõ ꝓhibuim q itellm de illa qdditate intelligat fieri accñs. s. cũ est in aia nõ sic ps.

Instantia.

Unĩ põt aligs dře igit qdditatis itelligẽtie agẽtis et subaꝝ separataꝝ. silr est dispositio. vz. q id qd itelligit de eis sit accñs: qd aũt itelligit de eis nõ ẽ diuersuz ab eis: q ipse p se itelligũt. Ad qd rñdeo dicẽs: nõ eẽ ita in re. Sensus eni nře dictionis q ipse p se itelligunt hoc est. s. q ipse itelligũt se: et q̃uis aligs nõ itelligãt eas: et et q p se sunt spoliate a mã et ab eiꝰ appẽdiciis nõ q ad itelligendũ eas nece sit aie eas expoliare. Si aũt dixerimꝰ: q hoc vel cõsile est itellm de eis oino vel dixerimꝰ: q ad esse id qd itelligit de eis nõ est opus nisi vt essentie eaꝝ sint in aia: tũc iã destruximꝰ eẽntias eaꝝ esse separatas: nec erũt ipsemet forma aie hois: nam si essent: pfecto eueniret q in vna aia acq̃sita eet forma totius: et sciret oẽ qd est in effectu: et eet hoc vni tm aie. Cetere vero aie remanerẽt nõ hñtes q itelligerẽt: eo q aliquis vna aia susciperet eas.

C

Sexto nãliũ pte. 5. capl. 3. Ibidem. c. 5.

Cr aũt dr q res vna nuõ est forꝰ multis materiis in q̃s iprimit: ita vt ipsamet sit ipressa in hac mã: et in alia: hoc esse ipose iu scies pua ispectione. Iã tñ inuenimus dispõnẽ eius: cũ loqremur de aia: sed adhuc etiã amplius oportebit ingri hoc: igit de illis rebus nõ ingrit in intellectibꝰ humanis nisi intẽtiones qdditatũ suarũ nõ ipse: et est iudiciũ de eis: sic iudiciũ de aliis itellectis subiis corpalibus: excepto vno. s. q ille alie egent abstractione quousq abstrahat ab eis intentio que possit intelligi. Iste vero non egent aliquo nisi vt intelligantur esse vt sunt et sigilletur aia per eas. Hoc autẽ qd dicimus

nõ est nisi destructio rõnis aduersarij: nec tñ adhuc est
in eo firmamentũ eius qd itelligimus. Dicã igit̃ q̄ hoꝝ
itellectoꝝ deinceps mõstrabimus dispõnẽ. Si enĩ fue-
rint de formis nãlibus vel desciplinalib⁹: tũc nõ est pole
ea existere sepata p se: sed opꝫ vt sint in intelligẽtia vl' in
aĩa. Qz aũt itelligimus de reb⁹ separatis ipsuz esse illoꝝ
separatoꝝ discrepans a nobis nõ est ex h q̄ nos scimus
illa: sꝫ qꝛ nos imprimimur ab eis: q̄ enĩ nos ip̄rimimur
ab eis h est nos scire eas: silr eẽt etiã si forme nãles eẽnt
sepate ⁊ disciplinales separate: q̄ enĩ tũc sciremus de eis
nõ eẽt nisi qd acquireremus de eis. Nec essent nobis no
stre aĩe q̄si mutate ad illas. Iã enĩ ondimus destructio-
nez huius aĩs. Sed qꝛ qd iuenit̃ in nobis de illis est im-
pressiones que assimilant̃ eis sine dubio: ⁊ h est nr̃a scia
de illis: h aũt vel acquirit̃ nobis in nr̃is corpibus vel in
nr̃is aĩabus. Sed iã ondimus ipole esse h acqri in nr̃is
corpib⁹: restat igit̃ vt acqrat̃ h in nr̃is aĩabus: vñ qꝛ sunt
impressiones aĩe: ⁊ nõ essentie illarũ rerũ: nec exẽplũ q̄si
ille res nõ remaneant existentes: nec in materijs corpo-
ralibus nec in aĩabus: tunc id qd subim nõ hꝫ erit id cui⁹
multiplicat̃ species sine causa ex qua pendeat vllo mo-
do: igitur sunt accidentes in anima.

¶ Capitulum. IX. Ad loquendum de qualitatibus que
sunt in quãtitate ⁊ stabilire eas.

REmansit vnũ genus q̄litatũ: ⁊ oꝫ sta-
A bilire suũ eẽ: ⁊ assignare qd
est q̄litas: ⁊ he sunt q̄litates que sunt in quãti-
tatibus: sꝫ q̄ sunt in nuõ: sunt vt paritas ⁊ impa
ritas: ⁊ cetera hõ. Jam aũt notuz est esse quo-
rundã ex eis ⁊ in arithmetica stabilitũ est esse remanen-
tiũ. Sunt enim accidentes ex eo q̄ pendẽt ex nuõ: ⁊ sunt
ꝓprietates eius: sed numerus de quãtitate est: eoꝝ autez
que accidũt mẽsuris s. esse nõ est a deo notũ: circulus enĩ
⁊ linea curua ⁊ spera ⁊ piramis ⁊ colũna talia sunt q̄ nul
lius eorũ eẽ manifestũ est: ⁊ impole est geometre ꝓbare
esse eoꝝ. Nulla aũt de alijs ꝓbant̃ ei nisi prius cõstiterit
ei eẽ circuli. Triãguli enĩ esse nõ certificat̃ nisi prius cer
tificet̃ circulus: silr quadratũ ⁊ cetere figure: spere enim
esse nõ certificat̃ s̄m viam geometre: nisi cũ reuoluit̃ cir
culus in circulũ s̄m q̄ nosti. Colũna etiã est cũ circulus
mouet̃ a p̄mo situ in directũ s̄m rectã lineã: cẽtro nõ di-
scedẽte ab ea. Piramis est cũ triãgulus recti anguli mo-
uet̃ sup latus ꝯtinẽs rectũ angulũ extremitate: cuius la-
teris seruãte cẽtrũ circuli: ⁊ extremitate scdi lateris desi-
B gnãte circũferẽtiã circuli. ¶ Qui aũt tenẽt corpa cõpo-
ni ex athomis: negãt esse circulũ: vñ oꝫ vt ostẽdamus eẽ
circuli: q̄ aũt accñs sit manifestũ est nobis: eo q̄ pendet
ex mẽsuris q̄ sunt accñtia. Dico igit̃ q̄ ex p̄ncipijs eoꝝ q
tenẽt mẽsuras cõponi ex athomis possum⁹ stabilire ad-
uersus eos eẽ circuli. Deinde p esse circuli destruent̃ sui
athomi. Si enim positus fuerit circulus sensibilr: s̄m q̄
ipsi dñt: nõ erit vere circulus: qꝛ circũferentia est anfra-
ctuosa: ⁊ silr si posita fuerit in eo ps vt sit centrũ: q̄uis il
la nõ sit vere cẽtrũ: tñ erit apud eos cẽtrũ quantũ ad sen-
suz: ponamus igit̃ positũ cẽtrũ quãtũ ad sensuz extremi
tatẽ linee recte cõposite ex athomis: h. n. certũ est ex põ-
ne athomoꝝ. Si aũt cũ alia extremitate linee parificaue
rit ad aliquã p̄tẽ circũferẽtie eius: qd oꝫ esse circũferẽtie
qꝛ nõdũ est: ⁊ deinde mouerit eã a situ suo ad aliã partez
circũferentie sequentẽ ⁊ parificauerint cũ ea: sicut prius
parificatione tangendi ⁊ equidistandi a plaga centri: tũc
si parificauerit cẽtro h est qd intẽdimus. Si aũt addide
rit vel minuerit: poterit adeq̄ri cũ athomis: ita vt nõ sint
ibi due p̄tes que impediunt illud. Si enĩ addiderit mi-
nuet̃: ⁊ si minuerit addet̃. Si aũt creuerit ꝓpter additio-
nẽ vel decreuerit pp diminutionẽ: tũc athomus est diui
sibilis sine dubio. Jam aũt posita erat nõ diuisibilis. Cũ
igit̃ fecerint sic. s. mouendo lineã de parte ad partẽ circũ
ferẽtie: cõplebit̃ circulus. deinde si fuerit in eius superfi-
cie anfractus etiã partiũ: tũc si fuerit subꝫ eius in vrceo:
supplebũt oẽs p̄tes diminutas vrcei ad supplẽdã dimi-
nutionẽ totius superficiei. Si aũt nõ poterũt capi in vr-
ceo: tũc vrceus est minor eis in mẽsura: igit̃ sunt diuisibi
les: eo q̄ id qd implet vrceum: est minoris spacij q̄ ille:
⁊ q̄ ita fuerit est diuisibile in se: q̄uis nõ sint superabun
dãtes. Si vero nõ fuerit subm eius in vrceo: remouebũt̃
a p̄te superficiei p̄tes excedẽtes. ¶ Si qs aũt dixerit q̄ C
postq̄ adequauerint inter p̄tez que est ad centrũ ⁊ p̄tez
que est ad circũferẽtiã semel: si postea mouerint lineam:
nõ poterũt amplius adeq̄re cũ p̄te cẽtri: ⁊ cũ p̄te circum-
ferẽtie sequẽti. nec p cõtingentiã: nec p eq̄distãtiã: vide-
bo ei. video q̄ si annichilarent̃ oẽs he p̄tes: ⁊ remaneret
ps illa q̄ erat in cẽtro: ⁊ q̄ erat in circũferẽtia: eẽt ne tunc
iter eas duas directio super quã posset adequari h linea.
Si aũt nõ cõcesserint h: tũc iam sunt extra id qd est no-
tũ per se: ⁊ inciderunt in aliud difficile. s. q̄ possibile ẽ po-
ni loca ꝓpria in q̄bus cõpleatur h directio in inanitatez
que est apud eos: ita vt inter duas p̄tes inanitatis sit dire
ctio: ⁊ inter alias duas nõ sit. Sed h est stulta arrogãtia
eius q̄ p̄sumpsit loqui de hoc: nec curo q̄ vendiderit suũ
intellectũ vili precio: arbitriũ enĩ rectũ testat̃ inter q̄sli-
bet duas p̄tes: necessario cõtingere distantiã sine dubio
quã iplet aliquid qd est breuius de pleno: vel aliqd qd ẽ
minus spaciũ in pleno. Si aũt dixerint h esse: sed interiz
dũ fuerint he due partes: non erit inter eas duas hec di-
stantia: quia non põt ꝯcedi q̄ eque distent extremitates
linee s̄z directionẽ: certe hoc etiã est illius stulti: eueniret
igit̃ q̄ ille p̄tes non haberent esse sine indicio distantie:
non tamẽ essent talis indicij: qualis si priuate essent: ⁊ vo
arbitrio nõ est dubiũ h totũ destrui. nec est in estimatio-
ne que est regula in rebus sensibilibus: ⁊ eis que pendẽt E
ex eis: sicut tu nosti: dubiũ nõ posse imaginari ex partib⁹
que non diuidunt̃ ⁊ cõponi certe vel circuluz vel aliqd
aliud: h enĩ non est nisi s̄m regulã eorũ qui dixerunt h.
postq̄ autem certificatũ est esse circulum: tunc certifica-
buntur figure geometrice ⁊ destruetur pars que non di-
uiditur: ⁊ h scies p h q̄ oĩs linea diuidit̃ i duo equalia: ⁊
q̄ dyameter⁹ nõ cõmunicat chorde: ⁊ cõsimilia: ⁊ q̄ linea
impar vltima nõ diuiditur in duo: ⁊ q̄ oĩs linea que est
cõposita ex partibus que non diuidunt̃: cõmunicat om-
ni linee: sed h cõtrariũ est ei qd ꝓbat̃ post positionẽ cir-
culi: ⁊ contingent alia hõ. ¶ Oportet igitur loqui de cir- D
culo s̄m stabilimentũ vere sentẽtie: qꝛ q̄ rectitudo linee
⁊ distantia sit iter duo extrema suoꝝ punctoꝝ si fixa fue
rit extremitas linee que moueri debet ad faciẽdũ circu-
lum nõ erit discedens a suo situ. Sed si separatur ab eo
erit discedens ⁊ remota: ⁊ hoc est qd nemo põt refugere:
dico q̄ iaz manifestũ eẽ ex nãlibus aliquo modo esse cir-
culi: qm̃ manifestũ est ibi corpus simplex esse: ⁊ q̄ corp⁹
simplex habet figuram naturalẽ: ⁊ q̄ eius figura natura
lis nõ est diuersa vllo modo in partibus suis: ⁊ silr nulla
figurarũ circularium. Jam igit̃ verificatum est esse spere.
Jncisio enĩ eius in directuz est circulus. Jaz enĩ igit̃ cer-
tificatũ est eẽ circuli. Sed adhuc possumus h amplius
certificare. dicã igit̃ de manifestis eẽ q̄ cum fuerit aliq̄
supficies vel aliq̄ linea s̄m aliquẽ situz: nõ est ipole acci-
dere alij linee vel alij supficiei eẽ talis situs: vt cõiungat̃
ei p aliquã suaꝝ extremitatuz s̄m rectuz angulũ. ¶ Itẽ
de manifestis est nos posse mouere aliqd corp⁹ quolibꝫ
quousq̄ occurrat alij corpi hñti sitũ ꝯsilem illi: ⁊ q̄si di-

stet ab eo oib' suis dimēsionibus: et sic 3 positū el situz in suo loco vel eqdistans: et posse est aliqd corpus poni fz aliquē situm. et deinde ipsum idē poni fm aliuz situm secans primū. Idē aūt est h dicere de duobus corporibus qd de vno. Si aūt fuerit rectitudo: et nō circulatio nō erit possibile vllo modo. Si autē moueat punctus ad perficiendū se aliq fm rectitudinē pcedens in longitudinē: et deinde reuertat quālibet reuersione siue sursum siue deorsum siue in latū in quālibet partiū duarū: siue quocūqz mō posueris: tūc si punctus quē posueris in medio linee vel superficiei custodierit in sua motione lineā rectā profecto ipse nō obuiabit illi corpi vllo mō: sed intersecabit illud quocūqz modo euenerit. Tu autē potes ponere vnāquāqz istarū diuisionū in intellectu: et cōsiderare eas. Ad vltimā aūt oportet fieri motū fm aliuz modū quē dicaz tibi. s. vt vnuz extremoz linee vel superficiei in motu sit fixum in suo loco: et alterū moueat circulariter: vl' vtrūqz moueat puncto fixo in medio linee vel circa finem linee puncto fixo velut vnū sit tardius: et alterū velocius: erit igitur q si duorū extremorū vnū moueat tm faciet oino arcū circuli: et postq certū fuerit esse arcū circuli: constabit aliū posse silr fieri: et tādiu sic quousqz circulus perficiatur: et h est fm pncipia vera.

E ¶ Sigs aūt irriserit hec via pma 3dicet ei: et nos etiā ponemus corpus graue: cuius vna extremitas sit pōderosior alia: et ponet stans sup supficiē planā tangēs eā cū vno suoz extremorū leuiore. s. ita vt sit stans sup eaz. Tu scis aūt q si statio eius iclinetur ad partes equaliter stabit. Sed si incline ad vnaz partē tm: tūc remoto retentore cadet: et faciet arcum sine dubio vel curuaturā. sed quo erit: ponemus pūctū in capite quo tangit superficiem et tangat eam in puncto. igit necesse est vt punctuz vel sit fixum in suo loco: et tunc oē punctum qd posueris in capite superiori illius corporis faciet circulum. Erit igit q vnumqdqz punctoz qd posueris in capite illius corporis faciet circuluz: vel erit vt cum motu vnius extremitatis deorsum moueat alia extremitas sursuz: itaqz eueniet q vnaqueqz extremitas faciet circuli: cuius centrū erit punctū positum inter punctum ascendens: et inter punctum descendens: vel mouebitur punctū currens super longitudinem superficiei: et tunc alia extremitas faciet costam et lineam curuaz. Sz quia inclinatio ad centrū nō est nisi fm equidistantias: tunc absurdum est vt punctum moueat sup superficiem ad faciendum circulum: motus eni ille vel erit violētus vel naturalis. Non est autem violentus: nec naturalis. Nam violentia illa nō imaginatur nisi apud partes grauiores: que non impellit eas ad partez illam: sed si impulerit illas seruata cōtinuitate impellet eas ad cōtrarium sui motus et reuersabit eas. potes igitur ponere q ipsum est altius eis: eo q est pōderositas querens motuz velociorē. Mediū aūt eis tardius est si fuerit ibi 3tinuatio q prohibeat. vbi grā. inflectit: igit necesse erit alio vrgere iferius vt descendat: igit necesse erit tunc vt corpus sit diuisibile ad duas partes: vnam ad quā inclinat sursuz violenter: et ad aliā ad quā inclinat deorsum naturalr: inter quas est terminus qui est centrū duoz motuū: et si posuerimus: vt ab eo exeat linea recta: profecto faciet circulū. Manifestū est igit q si ex descensu corpis: sequit recessio alia pars est sursum. Sed si nō recedit ab eo. s. si vna extremitas fuerit fixa: tunc esse circuli est certius. Cum igitur certificatur circulus certificabitur curuū: qz cum certificatur circulus certificabitur triangulus et rectus angulus etiā: et ostendit esse verum: q aliqd laterū cōtinentiū rectū angulū: reuoluit circa angulū: si aūt diuisa fuerit piramis superficie secāte certificabit curuum.

¶ Capitulum. X. De ad aliquid.

Oportet loqui de ad aliqd: et ondere quō debeat certificari qddi tas relati et relationis: et eoz diffinitio: lz qd premisimus in logica posset sufficere intelligēti. Si aūt posueri relationē eē: pfecto erit accidēs: et h nō est dubiū: qz est res que nō itelligit p se: sed itelligit semp alicui' ad aliud. Nō est eni relatio que nō sit accns: cui' pma accitalitas est sube: sicut pr et fili' vel quātitati. De q qdā est cuius duo extrema sunt diuersa: et qdā cuius duo extrema sunt 3ueniētia: diuersa sunt sicut duplū et dimidiū. Cōuenientia vo sicut eqle et equale et eqdistans et equidistās: et cōpar et cōpar: et tangens et tāgens. Diuersa aūt sunt qdā quoz diuersitas est terminata certificata sicut dimidiū et dupluz: et qdā quoz nō est certificata: sed initit certificate: sicut multiplex et totuz et pars: et quedā quoz nullo modo est certificata: sicut magnū et puū: et q est de aliquo et totū. Similr cū acciderit relatio in relone: sicut maius et minus: maius eni non est maius nisi in cōpatione magni: et minus nō nisi cōparatione parui. Et relo accidit etiā in qlitate: cuius qdā est 3ueniens: sicut assimilatio: et qdā est diuersa: sicut velox et tardū: graue et leue in pōderibus: acutū: et graue in vocibus: et adhuc etiā accidit i his oibus relo in relone vt acutius et grauius: et in vbi sicut supra et ifra: et supius et iferius: et in quādo sicut pus et posterius: et fm hūc moduz pōt dici in alijs: pene eni oia relatiua pnt cōtineri in spēbus equalitatis: et in his que fiunt p augmentū et diminutionē: et que fiunt p actionē et passionē: et que pueniūt ex potentia: et q pueniūt ex assimilatione. Que aūt sunt p augmētū et diminutionē sunt de quātitate: sicut nosti. Que vo sunt per potentiā sunt: vt victor: expulsor: ablator: et filia. Que aūt sunt per actionē et passionē: sunt vt pater et filius: et icisor et incisum: et filia. Sed que sunt per assimilationē sunt sic scientia et scitum: et sensus et sensatū. Inter hoc eni est assimilatio. Scientia enim assimilatur dispositioni sciti: et sensus assimilat dispositioni sensati: quāuis h oino non pnt terminari.

B ¶ Relatiua vero non possunt comprehendi vno modo: alia enim sunt relatiua que non egent aliquo ex his que solent stabilire relationē: sicut dextruz et sinistrum. In dextro eni nō est qualitas nec aliqd aliud certum per qd fiat relatū cōparatione nisi ipa dextrarietas. et alia sunt relatiua: quorū vnūquodqz opus habz aliquo per qd referatur ad aliud: sicut amator et amatū. In amatore eni est dispositio apprehendens que est principium dispositionis et relationis: et in amato est dispositio apprehensa que fecit illud esse amatū a suo amatore: et alia sūt in quibus h dispositio est in vna tantū partium: et non in alia: sicut est scitor et scitum. In scitore eniz acquiritur qlitas que est scientia: per quā fit relatus ad aliud. In scito vero nihil aliud acquiritur p qd fiat relatū: nisi qz acquisitum est in alio aliquid: qd est scientia. ¶ Qd aūt remāsit h de relatiōe h est. s. vt sciamus: an relatio vna numero et subiecto sit inter duo habens duos respectus: sicut quidā et plures ex hominibus putauerunt q in relatione

C vnūqdqz relatiuorum habeat proprietatē. Dicam igitur q vnumqdqz relatiuorū in se habet intentionē respectu alterius que nō est illa itentio quaz hz in se aliud respectu illius: et hoc est manifestum in rebus diuersis fm q patet per diuersitatem nominū relatione: sicut in pre q habet relationē. s. paternitatē que est pprietas: cui' esse est in solo pre: sed nō est pater nisi respectu alterius rei q est in alio: pnitas. n. nō est in filio. tūc eni eēt pprietas illius: et nomē eius deriuaret ab ea. paternitas autē in pre est: silr ēt est dispō filij respectu pris. Nō est enim h res

vna que sit in ambobus: vñ nõ est h nisi p̃nitas vł filiatio. Sed dispõnẽ appositã p̃nitati vel filiationi nos nescimus: nec hʒ nomẽ. Si autẽ fuerit h vt in niue ꝛ cigno: quoꝝ vnũquodq; q̃uis sit albũ: nõ tñ oꝫ vt sint vnũ aliqd: nõ q essendo vnũqdq; pp respectũ alterius ponat vnũquodq; eoꝝ vnũ comitãs respectu alterius q̃si h sit illi vni ꝛ nõ alteri: sed est in respectu alterius. Cũ aũt intellexeris h in eis que exẽplificauimus tibi: silr scias dispõnẽ ceteroꝝ relõꝝ: in qbus nõ est diuersitas. Nõ aũt aduenit dubitatio pene in h loco: nisi qꝛ vni ex fratrib⁹ est dispõ reᵘ alteri⁹: ꝛ alter ẽt hʒ dispõnẽ reᵘ p̃mi: ꝛ vtreq; dispõnes sũt eiusdẽ spẽi sensibilis: ꝛ putauerit eas eẽ vnuʒ singulare. Nõ est aũt sic: qm̃ p̃mo ẽ fraternitas reᵘ scdi q̃ est dispõ qd est frater scdi: ꝛ iõ illa dispõ est illi: sed reᵘ scdi: nec est dispõ scdi illa nuõ: sed spẽ: sic si scdus eẽt albus: ꝛ primuʒ albus. Scda eni est ẽt q est frater hui⁹ p̃mi: qm̃ hʒ dispõnẽ in se p̃dicatã reᵘ p̃mi. Silr est ꝯtactus in ꝯtactis: vnũquodq; eni eoꝝ est tãgẽs alterũ: qm̃ cõtactũ nõ hʒ nisi reᵘ alterius cũ fuerit sibi cõsilẽ: ꝛ coeq̃le: igiᷓ nullo mõ putes q vnũ accñs sit in duob⁹ subis: ita vt excuseris ob h q ponas accñti nomẽ ambiguũ: sicut fecerũt hoĩes de

D bilis cognis. ¶ Qd aũt diligenter cõsiderãdũ est de h: h est. s. vt cognoscam⁹ si relõ in se hʒ eẽ in singularib⁹: vł est aliqd qd nõ formaᷓ nisi in intellectu: ꝛ erit tunc sicut multe dispões que comitanᷓ res cũ intelligunᷓ: nõ hñt eẽ nisi postq̃ hñtur in itellectu. Cũ eni res intelliguntur aduenit eis in itellectibus aliqd qd nõ erat eis ex̃: fiũt. n. vle ꝛ eẽntiale ꝛ accñtale: ꝛ fiunt genus: ꝛ dr̃ia: ꝛ fiunt predicatũ ꝛ subʒ ꝛ alia hmõi. ¶ Ex hoĩb⁹ ãt qdã fuerũt q tenuerunt q certitudo relatiuoꝝ nõ est nisi in aĩa cũ itelliguᷓ res. Et alij dixerũt nõ. imo relatio est qddã qd est in singularibus: ꝛ rõcinati sunt h mõ dñtes. Nos scimus q h res in esse est pr̃ illius: ꝛ ille in esse est filius eius siue itelligaᷓ siue nõ itelligaᷓ: ꝛ scimus ẽt q plãte inquirũt nutrimentũ. Inqsitio võ est cũ relõne aliq̃. Sʒ herbe nõ hñt itellectũ vllo mõ nec apprehẽsionẽ. Et scimus etiã q ipsum celũ est sup terrã: ꝛ terra est iferius eo: siue apprehẽdaᷓ siue nõ: ꝛ relõ nõ est nisi ſm hoc ad silitudinẽ ei⁹ qd assignauimus de istis: ꝛ h est rebus: quãuis nõ apprehen

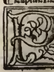
E daᷓ. ¶ Dixit etiã p̃ma secta: q sit p̃ma relõ eẽt in rebus: oꝫ tũc ex h nõ finiri relõnes: relõ eni q̃ eẽt iter p̃reʒ ꝛ filiũ: vel esset in ambobus illis: vel in altero tñ: vt in vnoquoq; eoꝝ. Inquãtũ võ p̃nitas est pr̃i: ꝛ est accñtalis ei: qꝛ eẽ p̃reʒ accidit ei relõ: silr ꝛ filiatio: h igiᷓ est ligatio q̃ est p̃nitatis cũ p̃re: ꝛ filiatiõis cũ filio: ꝛ est alia a ligatione q̃ est iter p̃reʒ ꝛ filiũ: oporteret igiᷓ vt relatiõi eẽt alia relõ: ꝛ p̃cederet h in ifinitũ: ꝛ q de relõne eẽt ligatio q̃ ẽ iter eẽ ꝛ nõ eẽ: sic nos p̃ores sumus cõpatione eoꝝ: q nos sequunᷓ: ꝛ scimus resurrectionẽ. Id aũt p qd soluunᷓ iste due vie: h est. s. vt redeam⁹ ad diffiniẽdũ ad aliqd absolute. Dico igiᷓ q ad aliqd est cui⁹ qdditas dr̃ respectu alterius ꝛ qdqd fuerit in signatis h mõ: vt ſm qdditatẽ suaʒ non dicaᷓ nisi reᵘ alterius: illud est ad aliqd. In signatis aũt multa sunt hmõi: qꝛ in signatis est ad aliqd. Si aũt ad aliqd habuerit aliã qdditatẽ: tũc restat vt determinem⁹ qd hẽat de itẽtione itellecta respectu alterius. Illa enim itẽtio certissime est de itẽtione itellecta respectu alteri⁹. alteꝝ eni nõ intelligiᷓ nisi respectu alterius causa huius itentionis: h aũt intẽtio nõ intelligiᷓ respectu alterius. s. cã rei q̃ sit alia a se: sed inquantũ in se est relõ: sicut tu nosti. nõ eni est ibi eẽntia rei q̃ sit aliqd: sʒ est ibi relõ per se nõ per aliã relationeʒ. Sic igiᷓ terminabunᷓ relationes ſm hãc viam. Sed suũ esse huius intentionis que est relatio p se in h subo est: iquãtũ qdditas ei⁹ est in h subo dicta respectu huius subi: ꝛ hʒ aliud esse. v. g. esse p̃nitatis: ꝛ h esse est etiã relõ. Sed illud nõ est h. Sit igiᷓ accñtale ad aliqd qd comitaᷓ ad aliqd: quoꝝ vnũquodq; quantũ est in se relatũ est ad id qd est relatũ ad ipm absq; alia relatione: qꝛ hoc qd dr̃ relatiuũ est p se: qd igiᷓ est dictũ est relatũ p se: ꝛ inquãtũ est p̃nitas est relata p se: ꝛ in hoc q est relata p se nõ eget relõne q̃ fiat relata: qꝛ in se hʒ qdditatẽ intellectã respectu subi. s. qꝛ ipsa est cuius cũ intellecta fuerit qdditas egebit representari intellectui aliquid aliud respectu cuius hoc intelligaᷓ. Si aũt h relatũ acci- F

piaᷓ in signatis habebit eẽ cũ alia re p se non egens alio: cũ: qd sequaᷓ ipsuʒ: sed ipsa est ipsuʒ cũ: vel cũ appropriatũ spẽ illius relõnis: ad hoc vt intelligaᷓ eget itelligi cuʒ p̃statione alterius rei: sicut qdditas p̃nitatis inquantũ p̃nitas est relata per se nõ per aliã relõnẽ ligantẽ. Intellectus eni hʒ adinuenire aliqd iter ea duo. q. cum sit ex ea duo q aliqd adinuenire formatio nõ facit necẽiam: sed alius ex respectibus sequẽtibus: quos facit itellect⁹. Intellectus eni cõiungit res cũ rebus pp diuersitatẽ respectuũ nõ pp necessitatẽ. Sed in seipsa est relatio: nõ p talẽ relationẽ: cuius qdditas p se itelligaᷓ respectu alterius. H eni sunt relõnes multe que comitanᷓ aliquas eẽntias p se nõ per aliã relationẽ accñtẽ: sicut cõtingit hãc relõnẽ cõseq relõnẽ p̃nitatis: ꝛ sicut cõtigit relõnẽ seq dispositionẽ sciẽ: q̃ nõ sequiᷓ ipsas res per aliã relationẽ: sed sequiᷓ eã p se: q̃uis itellectus fortasse adinueniat h relõneʒ. Cũ igiᷓ notaueris h: tũc iã notasti q ad aliqd est in eẽ tali esse: qd est itẽtio cuius h est diffinitio. ꝛ h diffinitio nõ facit ad aliqd esse nisi accñs. Cũ eni itellectuʒ fuerit erit ſm p̃dictũ modũ: ꝛ nõ faciet debere esse rẽ existentẽ per se vnã cõiungentẽ iter duo. dici eni ſm respectũ nõ ꝯtingit nisi intellectu. Illud igitur est relõ intelligibilis: relatio aũt adinuẽta est id qd iam ostendimus. s. cuius eẽ inquãtũ itelligiᷓ est itellecta qdditas in respectu: ei⁹ võ eẽ in intellectu iquantũ itelligiᷓ respectu alterius hʒ in esse iudiciũ: ꝛ in intellectu iudiciũ ſm qd est in itellectu: non inquantũ est relatio: p̃it aũt esse in itellectu relatões adinuẽte: q̃s nõ itellectus itelligit nisi pp ꝓprietatẽ quã hʒ itellectus ex illis: igiᷓ ad aliqd hʒ esse in singularibus: ꝛ ostensuʒ est q eius eẽ nõ facit debere esse h relõnẽ relõni sine fine. Nec sequiᷓ ex hoc vt oẽ qd itelligiᷓ relatuʒ habeat in esse relationẽ. ¶ Horũ aũt que sunt prius ꝛ po- G

sterius in tẽpore: ꝛ qd est hmõi vnũ est p̃uatũ. Sed iter aliqua que sunt prius ꝛ posterius sunt due relõnes: sicut inter esse qd intelligiᷓ: ꝛ iter intellectũ qd nõ accipitur ex esse ꝓpõ. Scias aũt q res in se non est p̃us nisi eo qd est simul cũ ea: ꝛ h spẽs prioris ꝛ posterioris ẽ: cũ vtraq; sũt simul in itellectu. Cũ eni p̃staᷓ in itellectu forma p̃oris ꝛ forma posterioris: itelliget aĩa hãc cõparationẽ icidere iter duo q̃ sunt in itellectu: qm̃ h cõparatio est iter duo q̃ sunt i itellectu. Sʒ añ h res in se nõ est p̃or: quõ eniʒ erit p̃or res que nõ hʒ eẽ: igiᷓ que fuerit de relatiuis ſm hũc modũ nõ erit eoꝝ relatio nisi in solo itellectu: nec intelligenᷓ existere in eẽ ſm hãc prioritateʒ ꝛ posterioritatẽ. H eni p̃us ꝛ posteri⁹ est certe de itẽtionib⁹ itelligibilib⁹ ex cõpationib⁹: q̃s ponit itellẽs ex respectib⁹ q acq̃riᷓ reb⁹ cũ comparat inter eas intellectus ꝛ designat eas.

¶ Cõpletus est tractatus tertius. Incipit quartus.

¶ Caplm̃. I. De p̃ore ꝛ posteriore: ꝛ de iceptione.

Ost q̃ locuti sumus de his que sunt entis ꝛ vnitatis quasi species: A

nũc opꝫ loq de his que sunt eoꝝ q̃si proprietates ꝛ accidentia comitantia. prius aũt icipiemus de his que sunt entis: ꝛ ex his. p̃mo de p̃oritate ꝛ posterioritate. Dico igiᷓ q q̃uis p̃oritas ꝛ posterioritas di-

cantur multis modis:tñ fortasse conueniunt in vno fm
ambiguitaté.s.qr prius inquãtū est prius:aliquid est qđ nõ
est posteriori:sed nihil est posteriori qđ nõ habeat id qđ
est prius:sed in vsu vulgari prius est id qđ est prius loco:⁊ tpe
sic vt prior ⁊ anterior sint in rebus habētib⁹ ordinē: sicut
est prius in loco id qđ est ꝓpinquius pricipio terminato:
erit igit̃ qđ sequit̃ illud pncipiū sic ꝙ illud sequet̃ id qđ
est post illud:qđ aūt est post illud:sequet̃ illđ prm⁹. Jã aūt
sequutum fuerat illud. Similiter etiam fit in tēpore cō-
paratione pñtis instantis vel positione cuiuslibet princi-
pij:q̃uis varieẗ in pterito ⁊ futuro:sicut scisti. ❡ Jã aūt
transmutauerunt nomē ꝓoritatis ⁊ posterioritatis ab
his pncipijs ad oē id qđ est propinquius pncipio termi-
nato:h aūt prioritas inenit̃ ordinata in rebus ꝑ nãm: sic
corp⁹ prius est aiali respcū sube:si suba fuerit posita pnci-
piū:sed si idiuiduū fuerit positū pncipiū variabit̃. Silr
est in eo:qđ est ꝓpiquius pmo pncipio:sicut puer est prior
viro:⁊ inuenit̃ in rebus prius nõ nã:sed magisterio: sicut
neupmata musice cū accipiunt̃ ex pte graui vel casu:⁊ cō-
B tingentia quocūq3 modo euenerint. ❡ Deide trãsmuta-
uerūt illud ad alia.s.qr vltimū ⁊ nobile ⁊ pcedens etiã
quãuis in ignobilitate posuerunt prius:posuerunt igit̃ ip-
saz nobilitatē:sic pncipiū terminatū:de q̃ si vnū habue-
rit:qđ nõ h3 alterū:alterū vo nõ habuerit nisi ꝙ h3 pri-
mū illđ posuerūt prius:qr precedēs est eius modi ꝙ h3 id
qđ seques nõ h3:est igit̃ precedēti modus ⁊ augmentū:
⁊ de hac manerie posuerunt prius eū cui seruit̃ ⁊ guberna
tor est:vel electio:volūtas eni accidit gubernatori:⁊ non
gubernato:nec accidit gubnato:nisi postq̃ acciderit gu-
bernatori:mouet̃ igit̃ volūtate gubernatoris. ❡ Deinde
transmutauerunt illud ad id qđ h3 hãc ꝯsideratioñe re⁹
eēndi. Jd eni cuius esse est primũ:q̃uis nõ sit scđm:scđm
vero non h3 illud eē:nisi qr primū habuit esse prius eo:po-
suerūt prius alio:sicut est vnū:ad hoc eni vt sit vnū nõ est
necesse esse multitudinē:s3 ad h vt sit multitudo:necesse
est eē vnū:⁊ h nõ est iõ ꝙ vnū det eē multitudini vl non
det:sed qr eget eo ad h vt multitudo hēat esse per cōpa-
C rationē eius. ❡ Deinde trãstulerunt illud ad habendū
esse alio modo. Cū eni fuerint duo:quoꝝ vnū nõ habue-
rit esse ex altero:sed ex seipso:vel ex alio tertio:scđ3 vero
habuerit esse ex hoc pmo:tūc habebit duobus modis de
bitū eēndi:qđ nõ est sibi ex seipso:sed h3 ex se possibilita-
tem:vno vt primū sit tale vt cū habuerit esse sequat̃ ne-
cessario ipsum esse causaz necessario essendi ipsiu3 scđ3:⁊
tūc primū prius est in esse h scđo:⁊ ob hoc nõ refugit in-
tellectus vllo mõ dře ꝙ cū petrus mouit manū suã mota
est clauis:aut dře ꝙ petrus mouerit manū suã.⁊ deinde
mota est clauis refugit aūt dře ꝙ cū mota est clauis: pe-
trus mouit manū suã:q̃uis dicamus ꝙ cū mota est cla-
uis scimus petrū ia3 mouisse manū suã:q̃uis igit̃ vterq3
motus simul habeat eē in tpe:tñ intells attribuit vni eo-
rū prioritatē ⁊ alteri posterioritatē:eo ꝙ motus scđi nõ est
cã essendi motū prioris. Jmmo motus prioris cã est eēndi
motū scđi. Nõ est eni lõge aliquã rē esse que cū habuerit
esse nečio debeat esse vna cū alicui⁹:⁊ impole ē aliqđ eē
ei:vt sit vna cū alteri⁹:⁊ illud nõ hēat eē cū eo. Si autē
ipsa eēntia eius fuerit cōditio ipsiu3 eēndi cãm:tūc q̃diu
eēntia eius habuerit eē erit cã ⁊ occasio eēndi scđm. Sz
si ipsa sua eēntia nõ fuerit cōditio ipsiu3 eēndi cãm:tunc
ipsum ꝑ se est sic ꝙ pole est rem esse ex eo:⁊ possibile est
nõ esse:⁊ neutrū eoꝝ dignius est altero ad h. Silr etiam
qđ generat̃ pole est esse:⁊ possibile est nõ esse. Non enim
inquantū est possibile nõ eē h3 esse:nec inquãtū possibile
est:vt illud generet illud attribuit eē huic:qr res quaꝫ
possibile est esse:nõ est ob hoc qđ possibile est illa3 gñari

ab illa. h eni qđ possibile est seipsu3 fieri aliđ:nõ est suffi-
ciens ad h vt res sit per illud. Cū autē ipsum suū eē fue-
rit possibile ⁊ nõ sufficiēs:aliqñ tunc res erit cū eo:⁊ ali-
quãdo nõ:⁊ tunc eius cōparatio ad id qđ erit vel nõ erit
in vtraq3 dispōne vna erit. Sed in dispōne q̃ discernitur D
esse a nõ eē nõ erit talis discretio:q̃lis est discretio cōpa-
rationis q̃ est cãti cū possibilitate sua essendi per cãm.s.ꝑ
quã variat̃ dispõ nõ essendi cãtu3 ꝑ cãm:q̃uis possibile
sit ipsum esse per cãm:igit̃ possibilitas rem essendi ꝑ cã3
quãtū ad ipsa3 essendū per illa3:⁊ nõ essendu3 per illam
vna est:⁊ cuius cōparatio fuerit ad essendū rē per illam:
⁊ nõ essendū rē ꝑ illã vna ipsa3 eē cãm nõ est dignius q̃3
nõ eē cãm. Sed certus itells facit debere h esse dispōnē
qua discernat̃ suū eē ꝑ illã a suo nõ eē ꝑ illã. Si autē fue-
rit illa dispositio etiã q̃ faciat debere eē hãc discretione3.
⁊ h dispõ fuerit attributa cãe ⁊ habuerit eē:tūc totalitas
eēntie:⁊ eius qđ adiungit̃ ei erit ipsa cã:ante hoc aūt eēn
tia erat subim cãlitatis:⁊ erat talis ꝙ posset vere fieri cã:
⁊ iõ h eē nõ erat tūc eē cãe:sed cū adiūgit̃ ei aliud esse ex
eius cōiunctione fit cã:⁊ tūc cãtū d3 esse ꝑ illã: siue illud
adiunctū sit voluntas:siue voluptas:siue nã cōtingens:⁊
silia:siue aliqđ extrinsecū pens esse cãlitatis:⁊ cū fuerit
euismodi ꝑueniet ex ea cãtu3 sine diminutione cōditio-
nis ⁊ debebit esse cãti:igit̃ esse ois cãti necessario est cu3
esse sue cause:⁊ ꝑp esse sue cause necessario est esse sui cau
sati:⁊ sunt simul in tēpore vel intellectu vel in alijs vl nõ
sunt simul in respectu habendi eē:esse eni illius nõ ꝑue-
nit ex isto:quia illud h3 acquisitionē essendi que non est
ex esse istius:⁊ hinc est acqsitio essendi que est ex eē illi⁹.
Jllud igit̃ est prius cōpatione acqsitionis eēndi. ❡ Siqs E
aūt dixerit ꝙ postq̃ vnūqđq3 eoꝝ sic est ꝙ cū vnū eorū
fuerit erit ⁊ alterū:⁊ cū remotū fuerit vnū:remouebit̃ al
teꝝ:tūc nõ est vnū eoꝝ cã ⁊ alterū cãtū:eo ꝙ vnū eoꝝ nõ
est dignius esse cãm in esse q̃3 alteru3. Respondebimus
ad hoc.sed postq̃ considerauimus quid cōtineat sensus
huius qõnis.s.qr nõ est veru3:vt ꝙ vnumquodlib3 eo-
rum habuerit esse habeat eē:⁊ alterū sine dña ⁊ diuersi-
tate. Sensus eni de cu3 itelligit̃:aut cu3 eē vniuscuiusl3
eoꝝ acquisitu3 fuerit debeat ex hoc ineē:vt iã sit acqsitū
eē alterius:aut cu3 eē vniuscuiusl3 eoꝝ acqsitū fuerit in-
tellectu:debeat alterū acqri in itellectu:aut cū eē vnius-
cuiuslibet eoꝝ acqsitū fuerit in intellectu debeat ex hoc
vt alterū iã acqsitū sit in eē:aut vt cū vnū fuerit in esse al
terū acqsitū sit in itellectu. h eni verbū cū vel qñ in hꝫ
locis est cōe ⁊ deceptoriū:dico igit̃ ꝙ pmū est falsu3:⁊ nõ
cōcessu3:vnū eni eoꝝ tantū est qđ cū acquisitū fuerit d3
ex eo acqri alterū. Jmmo cã est q̃ acqrit̃ cū acqsitū fue-
rit cãtū. Scđm vo nõ est certū ex pte cãe:qr nõ cū fue-
rit cã:d3 in esse causatū acqri ex seipso vel sine causa:qr
si ipsum iam acquisitū est:tunc nõ debuit in esse acquiri
causa vt habeat esse causa. Sed erit ꝙ illud ia3 acquisitū
est:⁊ sufficiens est sibi ad suū esse:ꝑ h autē ꝙ dicimus ia3
acquisitū est:nõ intelligimus ꝙ preterijt. ❡ Coniunctio F
aūt.s.cū est h est illud certificat̃ ex parte causati duobus
modis. pmo ꝙ cū cãe fuerit acquisita essentia nõ est hoc
debitū ex acquisitione causati. Scđo ꝙ rei que iam acq-
sita est:impossibile est debere esse suu3 esse acquisitione
rei q̃ ponēda est acqsita. Nos.n.nõ itelligimus per h ꝙ
dicimus acqsita est sensum eius:sed aliaꝝ duarū ꝑtiū di-
uisionis prima est vã.potes eni dicere ꝙ cū cã fuerit in itel
lectu d3 acqri cãtū eius in esse:cui⁹ ipsa est cã ꝑ eēntiam
in itellectu:⁊ etiã cū cãtū fuerit in intellectu d3 ēt acqui-
ri in intellu eē cãe:ꝑ scđam vo q̃ est q̃rtū mēbrū diuisio-
nis certificat̃ tua dictio.s.ꝙ cū habuerit eē causatum de
sit ificabitur itellectus ꝙ cãe ia3 oino acquisitum est esse

sine dubio:q̃ aliq̃ erit in itellectu post cãtũ nõ tñ in tẽ
pore:nec sequit̃ certificari mẽbrũ vltimũ istarũ duarũ
diuisionũ que cõtinent̃ in q̃rta ꝑ id qḋ tu iã notasti. Si-
milr̃ in mẽbro q̃rto:q꞉ cũ remota fuerit cã remouet̃ cau
satũ:sed remoto cãto nõ remouet̃ cã. Scim⁹ aũt ꝙ cã iã
remota est in se cũ potuit remoueri cãtũ:q꞉ cũ nos poni-
mus causatũ remotũ:iã ponimus id qḋ necesse est poni
cũ eo in potẽtia.s.q̃ñ ipsũ est:cuius si possibilis fuerit re-
motio nõ est possibilis:nisi q꞉ remouet̃ cã. Sed nõ remo
tio cãti vel positio eius:est cã remotionis cãe vl̃ positio-
nis eius. Remotio võ cãti:est signũ remotionis cãe:⁊ po
sitio eius est signũ põnis ei⁹. Redeam⁹ g̃ ad id vñ discel-
simus. Dico igit̃ de solõne qõnis:q꞉ h̃ ꝙ ego attribui vni
eoꝝ cãlitatẽ:nõ est q̃si vnũ eoꝝ sit dignius cãlitate q̃ al
rũ:eo ꝙ sunt insimul ⁊ eq̃lia:sed q꞉ vnũ eoꝝ ponimus esse
illud:cuius eẽ nõ dꝫ eẽ ꝑ aliud:sed cũ alio:alterũ võ po-
nimus esse illud:cuius eẽ:sicut nõ variat̃ nisi cũ esse alte-
rius:sic est ⁊ ꝑ aliud:sic debes certificari de h̃ questiõe.
¶ Dubitat̃ aũt h̃ de potẽtia ⁊ actu:qḋ eorũ sit prius ⁊ qḋ
posterius:cognitio eñi istoꝝ valde necessaria ẽ ad cogno
scẽdũ id qḋ est prius ⁊ posterius:q̃uis potẽtia ⁊ actus sint
de accidentib⁹ eẽ:⁊ de cõsequẽtib⁹ eius:⁊ de his q̃ debes
scire ibi vbi cognosces dispõnes esse absoluti.

¶ Capl'm. II. De potentia ⁊ effectu:⁊ fortitudine ⁊ debili-
tate:⁊ stabiliter esse mã in oĩbus generatis.

A Quod itelligit̃ de h̃ noĩe po⁹:ꝑmũ iposue
1 rũt itentioni q̃ est i aĩalib⁹:ex q̃ ꝑue-
ꝓuenire actiones valide q̃ sunt de genere mo
tuũ:nec sunt sepissime in plerisq꞉ hoĩbus i sua
quãtitate ⁊ q̃litate:cuius 2riũ vocat̃ debilitas:
⁊ est quasi augmentũ ⁊ vehemẽtia intẽtionis que est for
titudo.vꝫ.cum aĩal est ei⁊:ꝙ ꝓuenit ex eo actio:q̃ñ vult.
⁊ nõ ꝓuenit:q̃ñ nõ vult:cuius 2riũ est in potẽtia. ¶ De-
2 inde trãstulerũt ab h̃ ad itẽtionẽ que est potẽtia difficile
patiendi ⁊ facile faciendi:alioquin ei q agerct actiones ⁊
motiones validas accideret pati etiã ab illis:⁊ tũc passio
⁊ dolor q accideret sibi ab illis aduersaret̃ ei ad cõplẽdũ
suã actionẽ. Inquantũ eñi patit̃ passione sensibili debet
vt agat debiliorẽ. Sed si nõ patit̃ dr̃ hr̃e potẽtiã. Inquã-
tũ igit̃ nõ patit̃ signũ est itentionis quã ꝑmũ vocauim⁹.
potentiã. ¶ Deinde imposuerunt eam nomen huius in-
3 tentionis:ita vt inquãtũ nõ patit̃ nisi paruũ vocet̃ potẽ-
tia:q̃uis nihil agat. ¶ Deinde res que nõ patit̃ vllo mo
4 do posuerunt digniorẽ h̃ noĩe:⁊ ideo dispositionem eius
inquantũ est sic vocauerunt potentiã. ¶ Deinde fortitu
5 dinem ipsam que est dispositio ipsa aĩalis:ex qua est ei vt
agat:sed nõ agit vel ꝓpter appetitũ vel ꝓpter ꝑuationẽ
appetitus ⁊ remotionẽ instrũmẽtoꝝ posuerũt potentiã:eo ꝙ
est principium effectus. ¶ Deinde ph̃i transtulerunt no
6 men huius potẽtie:⁊ laxauerunt circa oẽm dispositionẽ
que est in aliquo ꝑncipiũ variationis ab illo in aliud:in-
quantũ illud est aliud:q̃uis nõ sit ibi volũtas adeo ꝙ ca
lorẽ vocauerunt potentiã:eo ꝙ ipsũ est ꝑncipiũ variatio-
nis ab vno in alterũ:inquantũ est alterũ:ita vt cũ hõ mo-
uerit seipsum vel medetur sibyipsi:⁊ ipse fuerit ꝑncipiũ
variationis a se in se nõ fit h̃ iquãtũ ipse est recipiẽs me-
dicationẽ ⁊ motũ:sed inquantũ ipse est alter:quasi enim
ipse est duo:quorũ vnũ hꝫ potentiã agendi:⁊ alterũ habꝫ
potentiã patiendi:⁊ vr̃ ꝙ duo ipsius sint discreta in duas
ꝑtes.vbi gr̃a.q꞉ res que mouet est in aĩa:⁊ res que moue
tur est in suo corpore. Ipse est igitur mouens per suã for
mã:⁊ motũ in sua mã. Inquãtũ igit̃ recipit medicinã.
B est alius a se iquantũ medet̃. ¶ Deinde postq̃ iuenerũt
7 rẽ q̃ hꝫ potẽtiã s̃m cõem vsum:siue sit fortitudo siue ve-
hemẽtia potẽtie. Cũ aũt nõ est 2ditio illius potẽtie vt ex
ea sit agens in effectu:sed in quãtũ est potẽtia:hꝫ possitatẽ
agendi ⁊ possibilitatẽ nõ agẽdi trãsumpserũt nomẽ potẽ
tie ad possitatẽ. Rẽ igit̃ q̃ est in termino possitatis dixerũt
esse in potẽtia ⁊ possibilitatẽ recipiẽdi ⁊ sue possibilitati:
vocauerunt potẽtiã possibilitatis. ¶ Deinde ꝑfectionẽ 8
huius potẽtie vocauerunt actũ:q̃uis nõ sit actus:sꝫ pas-
sio:sicut motio ⁊ figuratio:⁊ alia hmõi q꞉ ibi fuit ꝑncipium
qḋ vocat̃ potẽtia:⁊ fuit radix ꝑma q̃ vocat̃ h̃ nomine:q̃
certe nõ est nisi actus:iõ h̃ cuius cõparatio ad id qḋ vo-
cat̃ mõ potẽtia:est sic cõꝑatio actus ad id qḋ vocauerũt
antiquitus potẽtiã:vocauerũt noĩe actus:⁊ itelligũt per
actũ acq̃sitionẽ eẽndi:q̃uis ille sit passio vel aliud:qḋ nõ
est act⁹ nec passio. hoc igit̃ est potẽtia passiua. ¶ Aliqui-
do aũt vocat̃ po⁹ bonitas ⁊ vehemẽtia istoꝝ. ¶ Geome
tre võ postq̃ iuenerũt ꝙ aliq̃ linea est q̃ est lat⁹ cuiusdã
q̃drati:⁊ aliq̃ est q̃ nõ põt esse latus illius q̃drati:posue-
runt illud q̃dratũ potentiã illius linee:q̃si illud sit aliqḋ
posse eius:⁊ ꝑcipue q꞉ imaginatus est aliquis eoꝝ:ꝙ qua
dratus est ꝓueniens ex motu illius lateris in cõsile sibi.
Cũ aũt scieris potẽtiã:iam scies potẽtẽ:⁊ scies ꝙ ipotẽs
est vel debilis vel ille q est facilis vel necessarius ad pa-
tiẽdũ vel mẽsura linearis:cũ nõ est lat⁹ mẽsure supficia-
lis posite:⁊ ex his oĩbus dubitat̃ de potẽtia que intelligi
tur fortitudo:putat̃ eñi ꝙ ipsa nõ hꝫ eẽ nisi cũ est eiusmo
di ꝙ agit:⁊ ei⁊:ꝙ nõ agit. Cum aũt est ei⁊:ꝙ agit tñ non C
vr̃ eẽ fortitudo:hoc aũt nõ est certũ:q꞉ si h̃ res q̃ tñ agit:
agit nõ volẽs:⁊ nõ est alicuius appetẽs:tũc illud nec est
potentia:nec fortitudo s̃m hãc itentionẽ. Si aũt agit vo-
luntate:⁊ est voluntas ꝑpetua:sic ꝙ nõ variat̃ eẽ causali
nec põt variari variatione eẽntiali:tũc agit per fortitudi-
nẽ:q꞉ diffinitio fortitudinis:qua eligunt isti diffinire eã:
inuenit̃ hic. h̃ eñi posse est ei:vt agat cum voluerit:⁊ non
agat cũ non voluerit. Sed vtraq꞉ istarũ est cõditionalis.
sꝫ vt cũ voluerit aget:⁊ cũ noluerit non aget:⁊ hec non
recipiunt̃ in diffõne fortitudinis nisi s̃m ꝙ sũt hypothe-
tice. Non est aũt certitudo hypothetice vt sit h̃ repetitio
antecedẽtis vllo modo vel certitudo cathegorica:q꞉ nõ
si certa fuerit nr̃a dictio que est cũ voluerit non aget:seq̃-
tur certũ esse eũ nõ velle. Nec si falsum fuerit eũ nolle
vllo modo faciet debere falsã esse nostrã dictionẽ que
est cũ noluerit aget. hoc eñi iducit ꝙ si noluerit nõ aget:
sicut cũ voluit aget:eũ autẽ certũ fuerit ꝙ eũ voluerit
aget:certũ erit ꝙ cũ agit iã voluit.s.cũ agit:agit inquan-
tũ est potẽs. Certũ igit̃ est:q꞉ cũ noluerit nõ aget:⁊ cum
nõ egerit nõ voluit:⁊ in hoc nõ est aliquid ex quo sequat̃:
ꝙ nolit ⁊ velit:qḋ satis notũ est scientiã logicã. ¶ Hec aũt D
potẽtia que est ꝑn⁹ motuũ ⁊ actionũ:q̃dã ẽ comes rõna-
litatis ⁊ imaginationis:⁊ quedã que nõ est comes earũ.
Que aũt est comes rõnalitatis ⁊ imaginationis quasi fit Ari. 9. me
eiusdẽ gñis cũ illis:pene eñi vna po⁹ põt sciri hõ:⁊ nõ hõ: ta. t. 10.
⁊ ꝙ delectat:⁊ ꝙ molestat estimare vnius virtutis est:⁊
oĩno estimare rẽ:⁊ eius 2riũ:vnaqueq꞉ eñi harũ potẽtia-
rũ est potẽtia sup rẽ:⁊ sup eius 2riũ. Sed certe nõ est per-
fecta potẽtia.s.ꝑncipiũ ꝑfecte apphendẽdi in actu varia-
tionẽ ab vno in alterũ:s̃m ꝙ est alter:nisi cũ adiuncta
fuerit ei volũtas ꝓueniẽs ex s̃nia estimabili sequẽte ima
ginationẽ cõcupiscibilẽ vel irascibilẽ vel ex s̃nia itelligi-
bili sequẽte cogitationẽ itelligibilẽ vl formationẽ forme
itelligibilis. Cũ eñi comes eius fuerit illa voluntas:nec
fuerit volũtas ifirma:sed ꝓꝑpta 2currẽtibus oĩbus que
faciũt debere mẽbra moueri:fit sine dubio i effectu ꝑn⁹
debite actiõis. Diximus eñi ꝙ cã interiꝫ dũ nõ est cã de-
bẽdi rẽ esse ꝑ illã cãtũ nõ hꝫ esse ꝑ illã:atũ hãc aũt dispõ-
nẽ nõ est volũtas nisi debilis:q꞉ nõ cõcurrũt oĩa:he igit̃
potentie q̃ comitant̃ rationalitatẽ per se ex ꝑuatione sui

patientis ⁊ ex ꝓuētu eius ab illis nō debēt esse in tali cō-
paratione: vt cū egerit in illud agat p illud: sic vt agat p
illud cū ipse adhuc sint potētie: ⁊ oīno ex eo ꝙ obuiat po-
tētie paciēti: nō sequitur vt agat. Si.n. ex ea sola deberet vt
ageret deberet ēt p hoc vt ꝓueniret ex ea due actiōes ꝯrie:
e ⁊ ea q̄ sunt media inter eas: qđ est friuolū. Cū aūt fuerit si-
cut diximꝰ: tūc aget necessario. ¶ Sꝫ potētie q̄ sūt in eis
q̄ sūt ex rōnalitatē ⁊ imaginationē cū imaginati fuerint:
⁊ obuiauerint potētie patiēti, pfectio debebit eē actio ibi:
eo ꝙ nō est ibi volūtas nec electio q̄ expectet. Si āt fue-
rit aliqđ qđ ibi expectet: fortasse nā erit qđ expectat: sed
si egerit nā: tūc nā illa erit vel ꝑncipiū rei vl' ps ꝑncipij:
ꝑncipiū aūt erit cōpositū: ex eo qđ pterijt: ⁊ ex eo qđ est: ⁊
tūc erit ꝯsilie volūtati spectare. volūtas āt differt ab hoc in-
quātū scit. Si āt cū poᵃ passiua obuiat actiue. oꝫ vt passio
ꝓueniat in his rebꝰ: tūc ipsa potētia passiua est perfecta.
¶ Poᵃ.n. passiᵃ aliqn̄ est pfecta aliqn̄ impfecta: ⁊ aliqn̄
est ꝓpinq̄ aliqn̄ remota. In spmate.n. poᵃ ē vt fiat vir: ⁊
in puero ēt poᵃ ē vt fiat vir. Sꝫ poᵃ q̄ est in spmate. eget
vt obuiet sibi ēt poᵃ ꝑus mouēs ad aliud q̄ꝫ mouēs ad vi-
rilitatē. opus est.n. vt ꝑus trahat ad effectū aliqđ qđ nō
est vir: ⁊ sic deinde adaptabit ad trahēdū ad effectū vir̄
certissime: poᵃ.n. viri passiua hoc est. In spmate āt certissi-
me nō ē adhuc poᵃ passiua virilitatis. Impossibile est.n.
dū nō spma fuerit spma: patiat ad eēndū vir̄. Sꝫ qꝛ fuit
in eius poᵃ fieri aliud q̄ꝫ spma. ⁊ post hoc mutat ad aliō: ꝙ
ēt ipsiꝫ ꝑus erat in poᵃ: iccirco mā pma est oīa in poᵃ. Sꝫ
aliqđ est qđ cū venit in eam impedit eam ab alio: ⁊ tunc
necesse est remoueri illud a quo impedit: ⁊ aliquid est qđ
cū venit in eaꝫ. nō impedit eā ab aliquo alio. sed eget alio
ꝙ adiungat sibi ad hoc vt cōpleat adaptatio: ⁊ he poten-
f tie sunt potētie remote. ¶ Propinq̄ vero sunt q̄ nō egēt
sibi aduigi vnā potētiā actiuā ante aliā potentiā actiuā:
p quā patiat: arbor.n. nō est clauis in poᵃ, ꝓpinqua: quia
eget vt ꝑus sibi obuiet potētia actiua ꝑter potētiā actiuā
qua fit clauis q̄ est potētia īcidēdi. secādi ⁊ dolādi: ⁊ post
g hoc adaptat ad patiēdū ab obuiatōe potētie qua fit clauis.
¶ Potētiaꝝ aūt q̄dā sunt q̄ ꝓueniūt ex nā ⁊ q̄dā que ꝓ-
ueniūt ex ꝯsuetudine: ⁊ quedā ex artificio: ⁊ quedā ex ca-
su. dīt aūt id qđ ꝓuenit ex artificio ab eo qđ ꝓuenit ex cō-
suetudie. In.n. qđ ꝓuenit ex artificio: est id in quo ad agē-
dū ex materijs. egemus instrūis ⁊ motibus ⁊ aīa acqrit ex
hoc aptitudinē q̄ est sibi q̄si sit forma illius artificij: que
aūt sunt p ꝯsuetudinē: sunt ea q̄ adueniūt ex actiōibus q̄
nō egēt illis: qꝛ nō ꝓueniūt nisi ex ꝯcupiscētia vel ira vel
sniā: vel habet in eis intētio nō ad hūc finem. sed postea
ꝯsequit eas finis qui est ꝯsuetudo: g nō fuit intētus: sꝫ nec
fuit ꝯsuetudo ipsamet stabilitio forme illaꝝ actionum in
aīa ⁊ fortasse: si ita nō erit finī nō erunt īstrumēta. nec ma-
terie designate eo ꝙ non est eq̄le hoi exercere ambulatio-
nem ⁊ exercere carpentariā eo mō quo diximus. Inter
hec enim duo multū interest. deinde cū hoc si diligēter at-
tēderis acqsitio ꝯsuetudinis ⁊ artificij ꝯuertunt ad vnū
modū. ¶ Potētie vero q̄ sunt p nām: quedā sunt in cor-
poribus aīaliū. Quidā aūt ex antiquis dixerūt potentia
est simul cum effectu: nec precedit eū: ⁊ fm hoc dixerunt
alij posteriores ꝙ hec duo motus sunt. Qui g hoc dixit: vt
dixisse ꝙ sedens nō est potēs surgere. s. qꝛ nō est possibile
in nā eius vt surgat interim dum nō surgit. g quomō sur-
get: ⁊ qđ nō est in nā ligni vt dolet ex eo porta: quomodo
igit dolabit. ⁊ qui hoc dicit nō est potēs sine dubio vt vi-
deat ⁊ inspiciat sepe i vna die. igitur certissime erit cecus.
h Si igitur nulli rei que nō est: est potētia essendi: tūc im-
possibile est eam esse. Id aūt qđ possibile est esse. possibi-
le est nō esse: alioquin necesse esset esse: ꝙ aūt possibile est
esse: necesse est vt vel sit aliquid vel nō sit aliquid. Si āt
fuerit aliquid: necesse est tūc vt aut sit subm rei: cuius nā
est vt subsistat in eo sua forma: aut vt hoc sit silr respectu
sui: sicut albedo quā possibile est esse: ⁊ possibile est nō eē
quātuꝫ in se: necesse est igit hoc esse rē que cū est vel sit exi-
stēs p se: sic vt sit possibile suū esse exrīs p se. vel sit sicut
cum esset in alio a se. Si aūt possibile huius intētiōis fue-
rit vt possibile sit ipsum esse aliquid in alio a se. tūc possi-
bilitas sui esse erit etiam in alio. Oportebit igitur vt illō
aliud habeat esse cuꝫ possibilitate esse huiꝰ ⁊ illud sit sub-
iectum eius. Si aūt fuerit sic vt cum fuerit sit exrīs per
se nō in alio a se: nec de alio a se vllo mō: nec sit pēdēs ex
aliqua materiaꝝ: ita vt ꝯstituat in illa: vel egeat illa i ali-
quo: tunc possibilitas sui esse erit precedens ipsum non
pedēs ex aliqua mā: neq3 ex aliqua suba: eo ꝙ illa res nō
pēdet ex aliqua re: igit possibilitas sui esse erit suba: quia
erit res hñs esse p se. Si aūt suū esse possibile nō habue-
rit esse: erit tūc nō possibile ⁊ īpossibile: postq̄ꝫ igit ē ⁊ exi-
stit p se si ut positū est: tūc suba est. Sed postq̄ꝫ suba est:
tūc est illi quidditas q̄ nō est ad aliquid ex eo ꝙ suba nō
est ad aliquid p seipsam. sed accidit ei ad aliquid huic igi-
tur exriti p se: est etiā esse amplius preter suum esse possi-
bile: quo est relatiuum. Noster aūt sermo est de ipso suo
esse possibile: ⁊ de illo est nostrum iudicium: qđ non est in
subo. Sed fm ꝙ nunc dr ponitur esse in subo: qđ est icō-
ueniens: igitur nō pōt esse vt ei ꝙ permanet existens per
se non in subo nec de subo vllo modo sit esse post nō esse:
sed oꝫ vt pēdeat aliquo mō ex subo ad hoc vt sit. Cū aūt
fuerit res que est existēs p se: sed est ex aliquo vel cū esse
alterius a se: primū vero est sicut corpus qđ est ex yle ⁊
forma. Secūdum est: sicut anime rationales cum gene-
ratione corpoꝝ: tūc possibilitas sui esse pendebit ab illo.
Non ꝙ illa res in potētia sit esse corpus albū p potentiā.
nec ꝙ in illa sit impressa potētia essendi possibilitatē al-
bedinis in subo in quo imprimit albedo sed sic vt vel ha-
beat esse cū eo vel cum aduenerit ei aliqua dispō: igit cū
fit corpus. v.gra. sicut ignis cū fit: nō est possibilitas sui eē
nisi vt fiat ex mā ⁊ forma: igitur possibilitas sui eē habet
subm alicuius modi. ⁊ hoc est eius mā: igitur res ex qua Ari. 7. meth. t.c. 4.
aliquid fit primuꝫ est forma que fit in mā ⁊ fit corpus ex
cōiunctione earum: materie vno modo: ⁊ forme alio mō:
aīa quoq3 nō ꝓuenit etiam nisi per esse subi corporalis. ⁊
possibilitas sui esse est in illo existēs per illud ꝓpter hoc
ꝙ illa mā appropriatur sibi: ⁊ qꝛ aīa non habet esse post
non esse nisi cum fuerit eē corpoꝝ fm modū cōmixtiōis:
p quā adaptatur fieri instrumētum eius: ⁊ p quā discer-
nitur certitudo sue noue inceptionis a primis: nō ꝙ cer-
titudo eius sit in illis tūc cum fuerit in illis corporibꝰ pos-
sibilitas huius cōmixtionis: erit possibilitas essendi aīaꝝ.
¶ Omne aūt corpus a quo ꝓuenit actio nō p accidens
neq3 p violētiam alterius corporis agit p aliquā potētiā
que est in eo. Qꝛ aūt ꝓueniat p voluntatē ⁊ p electionem
manifestum est. actio vero q̄ non est p voluntatem neq3
p electionem vel prouenit a seipsa: vel prouenit a re cor-
porali que differt ab eo vel a re nō corporali differēte ab
eo. Si aūt prouenit a seipso ipsum aūt ꝯuenit cum alijs
corporibꝰ in corporeitate: ⁊ differt ab eis in hoc ꝙ a se ꝓ-
uenit illa actio: tūc in sua essentia intelligitur esse aliquid
amplius supra corporeitatē: qđ est ꝑncipiū illius actiōis
ab ipso: ⁊ hoc est qđ vocat potētia. Si vero fuerit hoc per
illud corpus: tūc hoc actio huius corporis erit per violen-
tiam vel p accidens. Iā aūt posita fuit nec p violentiam
alterius corporis nec per accidens. Si aūt fuerit p rē nō
corporaleꝫ separatā: necesse est tūc vt hoc corpꝰ sit aptū ad
habēdū illud mediū ab illo sepato vel ex hoc ꝙ est cor-

pus. vel ex potētia q̄ est in ipso vel ex potētia q̄ est in illo sepato. Si vō fuerit ex hoc ꝙ est corpus: tūc oē corpꝰ cōuenit in h. Sȝ si fuerit ex potētia q̄ est in ipso: tūc illa potētia est ṗncipiū ꝓueniēdi illā actionē ab ipso: q̄uis descēdat a sepato vel ꝑ eius adiutoriū: vel q2 est ṗmū eius ṗncipiū in ipso. Si aūt fuerit ex potētia q̄ est in illo sepato: tūc vel ipsamet poᵃ faciet debere h: vel ꝓpa eiᵘ voluntas. Si aūt ipsamet poᵃ facit debere hoc: tunc necesse est vt hoc debeat esse ab ipso eodē corpe ꝓpter aliquod predictoꝝ: ⁊ redibit rō ad ṗncipiū. Si vō fuerit ꝑ volūtatē: necesse est tūc vt illa volūtas sit potius eligēs h corpus ꝓpter ꝓprietatē qua appropriat̄ sibi ex oībus corporibꝰ vel fortuitu quocūq̄ mō euenerit. Si aūt fuerit fortuitu: tūc nō ꝓcedet sm ordinē sempiternū vel sepissimū. Res

Ari.2. phy. c.3. meth. enim casuales sunt q̄ nō sunt semꝑ nec sepe. res vō nāles sunt ea q̄ sunt semꝑ vel sepe. igit̄ nō sūt casuales. Restat igit̄ vt sit h ꝓpter ꝓprietatē qua appropriat̄ ei ex oībus corporibus. ⁊ vt illa ꝓprietas sit res a qua volūt eē aduētum illius actionis: deinde necesse est vt etiā velint: q2 ob hoc vel illa ꝓprietas facit debere esse actionē illā semper vel est ex ea sepe: vel nō facit debere vel nō erit sepe.

B Scdo libro sufficientie. Si aūt facit debere semꝑ: tūc est ṗncipiū huius. Si autē fuerit sepe. sed qđ est sepe: sicut nosti in nālibus ipsuȝ est qđ dȝ esse semꝑ: nisi sit aliqđ ipediēs: q2 sua ꝓprietas qđ ex ea est sepe est ꝓpter iclinationē sue nature ad partem eius qđ est ab illa. ꝙ si nō fuerit erit ꝓpter impediēs. Id igit̄ qđ est sepe erit semꝑ si nō fuerit qđ impediat: ⁊ ꝙ facit semꝑ esse est id cui ꝯcedit̄ h sine impediēte. Si autē illa ꝓprietas nō facit debere eē semꝑ nec sepe. tūc ipsam esse ab ea ⁊ ab alia idē erit: ⁊ h ꝙ appropriat̄ sibi fit fortuitu. dictum est aūt nō esse fortuitu. Silr̄ si dixerint ꝙ dignius est ipsam esse a datore ipsius ꝓprietatis. hec siquidem intētio eoꝝ de aduētu eius ab illo ꝯuenientior erit. igit̄ vel ille facit eam debere esse semꝑ vel est ꝑparator debēdi esse. ꝑparator enim cā est. vel essentialr̄ vel accidētaliter. Si aūt nihil aliud fuerit cā essentialr̄ nisi illud. tūc nō est ꝑ accn̄s: qđ. n. est ꝑ accn̄s est sm aliquē duoꝝ predictoꝝ modoꝝ. restat igit̄ vt illa ꝓprietas sit que facit debere esse: igit̄ ꝓprietas q̄ facit debere esse dr̄ potentia: ⁊ ab hac potētia ꝯueniūt actiōes corporales: q̄uis ꝯueniūt ꝑ adiutoriū ṗncipij remotioris. ¶ Certificemus igit̄ nūc ꝙ oē qđ incipit hȝ ṗncipiū māle: ⁊ dico oīno q2 oē qđ incipit esse post nō esse sine dubio hȝ māfolm: Omne enim qđ icipit esse anteq̄ sit: necesse est vt sit possibile in se. Si. n. fuerit nō possibile in se: illud nō erit vllo mō. Nō est aūt possibilitas sui esse. eo ꝙ agēs sit potēs sup illud: quia agēs nō est potēs sup illud. cū ipsum nō fuerit in se possibile. nōne. n. vides: q2 possumus dr̄e ꝙ sup ipossibile nō est posse: sed posse est sup id qđ possibile est esse. Si enim possibilitas eēndi rē eēt ipsum posse sup eam. tunc h esset quasi diceremus ꝙ posse nō est nisi sup id qđ est posse: ⁊ quasi diceremus ꝙ sup impossibile non est posse eo ꝙ nō est posse super illud. ⁊ nesciremus an res posset eē vel nō eē ꝑ cōsiderationē suppsius in se. sȝ ꝑ cōsiderationē dispōnis potētie illius que potest sup eam si est potētia sup eā vel nō. Si aūt dubitaremus an eēt potentia sup illud an nō. tūc nō eēt nobis possibile scire illud vllo mō. Si. n. sciremus illud: tūc vel sm hoc ꝙ res est possibilis vel nō possibilis: ⁊ tūc nō possibilis itētio eēt qđ nō est posse sup illud: ⁊ itētio possibilis eēt qđ est posse super illud: ⁊ sic sciremus ignotū ꝑ ignotū. apte igit̄ manifestū est ꝙ itētio eēndi rē in se possibilē nō est intētio ipsam essendi sic vt sit posse sup eam: quāuis quātū ad subm sint vnum. Ipsam. n. eē sic vt sit posse sup eam comitās ē ad ipsam eē possibilem in se: q2 ipsam eē possibilē in se est respectu suppsius: ⁊ ipsam eē sic vt sit posse sup eam est respectu sue rōnis ad datorē essendi. ¶ Postq̄ igitur hoc cōstat. dicemus ꝙ omne qđ incipit anteq̄ icipiat vel est in se possibile esse vel est impossibile esse. ꝙ aūt est impossibile eē: nō erit. qđ vero possibile est esse vel iam ṗcessit illud possibilitas sui eē vel ipsum est possibile esse. Impossibile est aūt quin possibilitas sui esse vel sit intētio q̄ est. vel que nō est. Impossibile est aūt vt sit intētio que nō est aliqđ. alioquin nō precederet illud possibilitas sui eē. Est igit̄ intētio que est. Omnis aūt itētio que est vel est exn̄s nō in subo: vel est exn̄s in subo. qcqđ aūt est existēs nō in subo. illud hȝ eē ꝓpriū ꝑ qđ nō dȝ esse relatum. possibilitas vero essendi nō est nisi iquātum est sm relationē ad aliud cui est possibilitas eēndi. igitur nō est possibilitas essendi suba que nō est in subo. est igit̄ intētio q̄ est in subo ⁊ accidētale subo. Nos aūt possibilitatē essen-

Primo sufficiētie c.2. di vocamus potētiam essendi: ⁊ id qđ est sustinēs potentiā essendi in quo est potētia essendi rem vocamus subm ⁊ yle ⁊ materiā ⁊ cetera sm varios respectus. postq̄ aūt omne qđ icipit iam ṗcedit illud mā: tūc dico ꝙ h capla que induximus faciūt estimari ꝙ potētia absolute ṗcedit effectuȝ: ⁊ est ṗor eo nisi in solo tēpore ⁊ hoc est ad qđ multi ex antiquis accesserūt. ¶ Quidam. n. ex illis attribuerūt esse yle ante formā: ⁊ ꝙ postea agēs inuestiuit eā forma que fuit ei inceptio ꝑ seipsum. ¶ Vel sicut quidā ex his q ṗsumpserunt loqui de h ꝑputauerūt dr̄es fuisse quiddā sicut aīa cui forte ꝯtingit occupari circa regēdā yle ⁊ informādū eā: sed q2 nō decorauit regimen nec cōpleuit decorem formationis subuenit ei creator ⁊ decorauit eius ꝯstitutionē. ¶ Alij vero dixerūt ꝙ hec oīa fuerūt ab eterno ⁊ mouebant̄ naturis suis motibus inordinatis: sȝ creator adiuuit nās eoꝝ ⁊ ordinauit ea. ¶ Alij

D dixerūt ꝙ ṗmū fuit tenebra ⁊ inanitas vel aliqđ qđ non finiebat̄ semꝑ manēs getū: ⁊ postea motū est vel ꝯfusio quā tenuit ille qui dicꝰ est cathegorismus. oēs isti dixerūt ꝙ potētia est ante effectū sicut in seminibus ⁊ in spermate ⁊ in oībus q̄ fabricant̄: oȝ igit̄ ꝯsiderare h ⁊ loq de eis: dico igit̄ ꝙ in rebus ꝑticularibus gn̄atis corruptibilibus est sicut ipsi dixerūt. In his. n. potētia prior est effectu ṗoritate tp̄is. res aūt vl̄es vel eterne q̄ nō corrūpuntur: q̄uis sint ꝑticularia nō ṗcedūt ea q̄ sunt in potentia

Aristo 9. meth. c.4. vllo mō. Immo potētia est posterior sm istas ꝯditiones oimō: potētia eniȝ postq̄ nō hȝ esse ꝑ seipsam: tūc necesse est vt sit ꝑ subam ad hoc vt sit in effectu. Si vero non fuerit in effectu: tūc nō est apta ad recipiēduȝ aliquid. ꝙ enim nihil est absolute nō pōt recipe aliqđ. Itē iam aliquid est in effectu qđ nō eguit ṗus eē in potētia aliquid. sicut eterna q̄ sunt semꝑ in effectu. h igitur mō certitudo eius qđ est in effectu est ante certitudinē potētie essentialiter: alr̄ vero potētia opus hȝ exire ad effectū ꝑ aliqđ qđ est in effectu cū illud est in potētia: nō ꝙ illud incipiat cū effectu: sic enim illud egeret alio trahēte ad effectū: ⁊ ꝑueniret hoc vsq̄ ad aliqđ qđ est in effectu qđ nō incepit. In plerisq̄ aūt nō trahit potētiā ad effectum nisi aliqđ eiusdem generis cum illo effectu hn̄s esse in effectu ante effectum. Sicut cū calidū calefacit ⁊ frigidū ifrigidat. plerūq̄ aūt id qđ est in potētia inquātū est sustinens potentiā est de eo qđ est in effectu: sic vt effectus tēpore sit prior potētia nō cum potentia: sperma. n. ex hoīe fluit ⁊ semen ex arbore sic ꝙ ex hoc fit homo ⁊ ex h arbor. Nō est enim in his dignius ponere effectum ante potentiam q̄ potentiā ante effectuȝ. Itē effectus in imaginatione ⁊ diffinitione prior est q̄ potentia. Tu eniȝ nō potes diffi- E
nire potētiam: nisi q2 est huius effectus: effectus vero nō eget in sua imaginatione ⁊ diffinitione vt sit potentie.

Tu.n.diffinies q̄dratū ⁊ itelliges illū:ita vt nō transeat
p animū tuū potētia essendi ipsum. Nec est tibi possibile
diffinire potētiā quadrature nisi noies q̄drati noie vel
intellectu:⁊ ponas illū partem sue diffōnis. Itez effectus
prior ē potētia.pfectione ⁊ fine.potētia eniz est iperfecto
⁊ effectus est pfecto:⁊ bonū in oi re nō est nisi ipsam eē
in effectu:vbi aūt fuerit malū ibi est aliqd in potētia ali
q̄ mō:cū.n.res fuerit mala vl'erit p seipsaz mala ⁊ oi mō
qđ est ipossibile:si.n.habuerit eē:pfecto iquātū est mala
nō est:q2 nō est mala:nisi iquātū ipsa ē puatio pfectiōis:
sicut ignorātia:vel erit sicut id qđ facit debere h̄ esse in
alio sicut iniuria. Iniuria.n.nō est mala:nisi q2 diminuit
nā bonitatis eius a quo fit iniuria:⁊ ei⁹ cui fit iniuria mi
nuit salus ⁊ facultas:⁊ alia hm̄.igit inquātū aliqd est ma
lū pmixtū est cū puatione:⁊ cū aliquo qđ est in potentia.
¶ Si aūt nō esset cū illo nec de illo id qđ est in potentia
pfecto pfectiōes que debent rebus essent psentes:⁊ ita
nō esset malū vllo mō.manifestū est igit:q2 id qđ est in
effectu:bonū est inquātū sic est:q vero in potētia est ma
lum.vel ab ipso est malū.Scias aūt q potētia mali me
lior est q̄ effectus:⁊ esse bonū in effectu melius est q̄ po
tētia boni:⁊ malum non est malū p potētiā mali:sz p ha
bitum malicie. Redeamus igit ad id in quo eramus ⁊
dicamus:te iam nouisse dispositionē prioritatis potentie
absolute.Sed potētia particularis precedit effectum cu
ius ipsa est potentia.aliquādo aūt pcedit effectus similis
suo effectui ad hoc vt sit potētia ab ipso.aliqn nō. sed est
cum ea aliqd aliud p qđ exit potētia ad effectū.alioquin
effectus nō haberet esse vllo mō.Sola.n.potētia nō suf
ficit ad h̄ vt sit effectus:sed eget aliquo p qđ trahat potē
tia ad effectum.iam igitur nosti q effectus sm veritatez
prior est potentia:dignitate ⁊ perfectione.

¶ Capitulum.III.De pfecto ⁊ iperfecto ⁊ de eo qđ est vltra
plusq̄ pfectionē ⁊ de toto ⁊ de vniuerso.

A Primum aūt assignauerūt pfectuz in
rebus hn̄tibus numez cum
oē qđ debet hr̄e res:iaz hz numero ⁊ nihil re
stat de eo qđ nō habeat in se.¶ Deinde tran
stulerūt h̄ ad res habētes quātitatē ↄtinuam
⁊ dixerūt pfectū in statura eo q ipsa apud vulgū est nu
merata:Ipsa.n.nō cognoscit a vulgo nisi inquātū mēsu
ratur.Cū vero mēsurat:necesse est vt numeret. ¶ De
inde trāstulerūt h̄ ad vires:⁊ qualitates.dixerūt.n.hoc ē
pfectū virtute ⁊ perfectū albedine ⁊ pfectū pulchritudi
ne ⁊ pfectū bonitate:quasi qcqd dz habere bonitatis:iaz
habeat ⁊ nihil remaneat extra.¶ Deinde cū alicui fuerit
additū aliqd eiusdem generis:quo nō est opus ei ad ne
cessitatē vel ad vtilitatē ⁊ silia:dixerūt supfluū:q2 vide
rūt rē esse pfectā sine eo.¶ Deinde si illud quo opus est
rei:iaz hz res:⁊ cū eo hz etiā aliqd aliud sui generis quo
nō eget res quātū ptinet ad seipsum.sz q̄uis nō egeat eo:
in eatn̄ pdest pro modulo suo.oē h̄ dr vltra pfectionē ⁊
vltra finē:h̄ igit est pfectū ⁊ pfectio.⁊ est q̄si nomē finis
⁊ h̄ pmū est numero:⁊ deinde ceteris ab eo p ordinē. q̄si
nō dixerāt q ipsum pfectū sit totū ⁊ vniuersum:⁊ q ter
narius nō sit pfectus nisi ob hoc q hz pncipiū ⁊ mediuz
⁊ finē:q̄ faciūt eū pfectū:pncipiū.n.pfectiōis in numero
erat.deinde nō est h̄ in nā alicui⁹ numeroz iquātū est nu
merus vt sit pfect⁹ absolute.ois.n.numerus vni⁹ gn̄is est
ad addēdū ei aliqd qđ nō est in eo.g tn̄ est pfect⁹:⁊ in de
narietate vel in senarietate.sz iquātū est numerus nō po
test eē pfect⁹.Ternari⁹ vo iquātū hz pncipiū mediū ⁊ fi
nē pfectus est.Sed binarius iquātū hz pncipiū ⁊ finem
tn̄:est impfectus:iquātū.s.sunt duo iter q̄ nō est aliquid
sue nature qđ sit mediū:⁊ sm h̄ ↄsidera ceteras diuisio
nes.s.si sit mediū ⁊ non finis vel medium ⁊ finis. Quia
iam amisit q debebat ei eē pncipiū. Itez impossibile est
esse duo pncipia in numeris quoz nullū sit medium vllo
mō nisi in binario numero.nec duo fines quorum vnus
sit medius aliquo mō nisi in binario numero. media vo
in ceteris numeris cū pnt esse multa.tn̄ vniuersitas eoz
inquātū sunt media sunt q̄si vna res. Itē rei multe nō est
finis in quo quiescas.igit acquisitio pncipij in illo ⁊ finis
⁊ medij est pfectio q̄ maior pōt ↄtingere in ordine cōsimi
li.Sed hoc nō est nisi in numero.nec est hoc cōprehēius
nisi in tribus postq̄ aūt venimus vsq ad h̄:discedamus
inde.nō est.n.nr̄ vsus loqui de hm̄ rebus q̄ fabricant sup
ↄtētiōes rethoricas.nec sunt de speculationibus demon
stratiuis.dico aūt q sapiētes etiā trāstulerūt pfectuz ad
certitudinē essendi:⁊ ad verificādū illud dixerūt q pfe Perfectum.
ctū est id qđ est hm̄ cū hac ↄditiōe.s.q suū esse p seipsum
q̄tū pfectius esse pōt acquisitū est ei:nec inest de eo nisi B
qđ est ad eū nec cōparat ei aliquid de genere essendi su
perfluū.super h̄ cōparatione q̄ fit prima ad eū nisi p eāz
q̄ fit aliud ab eo. Plusq̄ pfectū aūt est id cui est eē qđ dz Plusquam perfectum.
hr̄e:⁊ ab eo exuberat eē ad ceteras res. veluti si habeat
suū esse quale dz eum hr̄e:⁊ hz esse superabūdās quo nō
est ei opus:⁊ ab eo exuberet ad alia:⁊ hoc fit ab eo essen
tialiter ⁊ hūc ordinem attribuerūt primo pncipio:qđ est
vltra pfectionē:ex cuius esse in seipso.nō ex eā alia ab eo
fluit esse exuberās a suo esse ad ceteras res:⁊ ordinē pfe
ctionis attribuerūt intelligētie ei q̄ ex intelligētijs separa
tis in pncipio sui esse in effectu:cui nō cōmiscet aliqd po
tētie nec expectat aliud esse.Si autē fuerit aliquid aliud
ab ea.hoc etiā est ab esse qđ fluit a primo. Id aūt qđ est i
fra perfectū posuerūt duo.s.sufficiens ⁊ insufficiēs. Suf Sufficiens
ficiens est id cui attributum est aliquid p qđ acquisitum
est ei cōplementum sui in seipso. Insufficiens vo absolu
te est id qđ eget alio qđ attribuat sibi cōpletionē post cō
pletionē.exēplū aūt sufficiētis est aia rōnalis:que est vni
uersitatis sicut celi. Ipsa.n.p seipsam agit actiones q̄ sunt
ipsius:⁊ facit esse pfectiones q̄ debēt esse ipsius vna post
aliaz:q̄ oēs nō ↄuigunt subito nec etiā.s.remanēt semper.
nisi qđ fuerit de suis pfectionibus q̄ sunt in suis substan
tijs ⁊ suis formis. vñ nūq̄ cessant a potētia:q̄uis in ipsis
sit pncipiū trahendi suā potentiā ad effectū:sicut h̄ tu po
stea scies. Insufficiēs aūt est q̄lia sunt ea:q̄ sunt in genera Insufficiens
tione ⁊ corruptione.nomen vero pfectionis ⁊ nomen to
tius ⁊ nomē vniuersi pene cognata sunt in significatione.
Nō est aūt ↄditio pfectōis vt ↄtineat sub se multitudinē
nec in potētia nec i effectu.totū vo dz vt sit multitudinis
vel in potētia vel in effectu.vnitas.n.in plerisq rebus ē
esse qđ oportet hr̄e.pfectio vo in rebus habētibus mēsu
ras vel numeros videt esse ipm totū in subo.res igit est
pfecta.inquātum nil remanet extra eā ⁊ est totum:eo q Ari. 5. meth. c. 21.
quicquid necessariū est ei est in ea. Ipsa igit respectu mul
titudinis existētis in ea cōprehēse in ea est totum:⁊ sz hoc
q nihil remāsit extra eam est perfecta.¶ Postea vero
dissenserunt in acceptione nominis totius ⁊ vniuersi sm
duos respectus.aliquādo enim dicunt q totum dicit cō
tinuum ⁊ disgregatum.vniuersum vero dicit nisi disgre
gatum.aliquādo dicūt q vniuersum dicit ppter id in cu
ius situ non est diuersitas:⁊ totū dr id in cuius situ est di
uersitas:⁊ dr totum ⁊ vniuersum qđ nō habet vtrāq di
spositionē.Et tu scies q hec noia debēt accipi sz q cōue
nerimus.aliter etiā dr totū id in quo est distinctio:ita vt
habeat terminū.totū etiā dicit sm respectū sui ad partē.
vniuersum etiā dz esse silr:vniuersuz.n.ex vniuersitate
est:⁊ vniuersitas nō est nisi numeroz in effectu vel vni
tatū in effectu:Sed vsus relaxauit etiā ad id qđ est pars

eius et vnū eius in potētia. igit̄ fm q̄ est totū est opposi-tū parti: et vniuersū est oppositū vni q̄si totū sit qd̄ ɔside-ratur hr̄e aliqd a quo numeretur q̄uis non ɔsideremus eius vnitatē et vniuersū sit id in quo ɔsideranē vnitates q̄uis nō ɔsidereī i eo numeratio. h̄ āt ōis dictio suꝑflua est. Cōueniētia.n. fecit ea accipi eodē mō. ita vt dicat̄ q̄ totū et vniuersū ē in rebus nō hñtib⁹ q̄titatē. eo q̄ ɔtin-git ea q̄titati accītalr̄ sicut dr̄ albedo tota et nigredo to-ta: eo q̄ aduenit eis intēdi et remitti sicut dr̄ calor totus et vtus tota. ¶ Cōpositū etiā ex rebus differētibus sic aial dr̄ totū: eo q̄ est ex aīa et corpore: pars vō aliqñ dr̄ id qd̄ numerat: et aliqñ dr̄ id qd̄ est aliquid alicuius: et hz secum aliud a se: q̄uis nō numeret illud: et fortasse appropriabit̄ h̄ noīe alicuius: qr̄ aliqd dr̄ pars in qd̄ nō diuidit̄ res fm quantitatē: sed in esse sicut aīa et corpus aiali: et yle et for-ma composito: et oīno id ex quo cōponit̄ aliquid compo-situm ex diuersis principiis.

¶ Cōpletus est tractatus quartus. ¶ Incipit qntus au-xiliante deo. De rebus cōmunibus: et quomodo est esse eorum. Caplm. I.

A Oportet nunc vt loquamur de vl̄i et de particulari. Cōueniē-tius enim est ei a quo iam expediti sumus et hoc est de accītibus ꝓprijs eē. dico igit̄ q̄ vl̄e dr̄ tribus modis. dr̄.n. vl̄e fm h̄ q̄ ꝓdicat̄ in actu de multis sicut hō. et dr̄ vl̄e itētio quā possibile ē ꝓdicari de multis: et si nullū eoꝝ hēat esse in effectu. sicut itētio domus eptan-gule. q̄ vl̄is est: eo q̄ nā eius est posse ꝓdicari de multis. sz nō est necesse esse illa multa: imo nec etiā aliqd̄ illoꝝ. dr̄ ēt vl̄e itētio quā nihil ꝓhibet opinari qn ꝓdicet̄ de mul-tis. q̄ tñ si aliqd ꝓhibet. ꝓhibebit cā q̄ h̄ ꝓbat̄ sicut sol et terra. h̄.n. ex h̄ q̄ itelligunt̄ sol et terra: nō est ꝓhibitum. quātū ad intellectū posse intētionē eoꝝ inueniri in mul-tis: nisi iducat̄ rō qua sciat̄ hoc esse īpossibile ex hoc. Et hoc erit īpossibile ex cā extrinseca nō ex ipsoꝝ imagina-tiōe. ptit aūt h̄ oīa ɔuenire in hoc q̄ vl̄e est id qd̄ in itel-lectu nō est īpossibile ꝓdicari de multis. et oz vt vl̄e logi-cū et quicquid est sile illi sit hoc. Indiuiduū vō est hoc q̄ nō pōt intelligi posse ꝓdicari de multis. sicut sba platonis huius designati. Impossibile est enim intelligi hanc esse nisi ipsi⁹ tñ. q̄ vl̄e ex h̄ q̄ est vl̄e ē quoddā: et ex hoc q̄ est quiddā cui accidit vl̄itas est quiddā aliud. q̄ de vl̄i ex h̄ q̄ est vl̄e ɔstitutū signatur vnus ꝓdictoꝝ terminoꝝ: qr̄ cū ipsum fuerit hō vel equus erit h̄ itētio alia preter itē-tionē vniuersalitatis. que est humanitas vel equinitas. Diffinitio.n. equinitatis est ꝑter diffōnē vniuersalitatis. nec vniuersalitas ɔtinet̄ in diffōne equinitatis. Equinitas etenim hz diffōnē que nō eget vniuersalitate. Sed est cui accidit vniuersalitas. vnde ipsa equinitas nō est aliquid nisi equinitas tñ. Ipsa.n. ex se nec est multa nec vnū nec est exīs in his sensibilibus nec in aīa. nec ēst aliquid hoꝝ potentia vel effectu: ita vt hoc cōtineatur intra essentiam equinitatis. Sed ex hoc q̄ est equinitas tñ. vnitas autē est ꝓprietas q̄ cū adiūgit̄ equinitati fit equinitas ꝓpter ipsam ꝓprietatē vnū. Silr̄ ēt equinitas hz ꝑter hanc multas alias ꝓprietates accītes sibi. Equinitas q̄ ex h̄ q̄ in diffōne eius ɔueniūt multa est cōis. Sed ex h̄ q̄ accipit̄ cum ꝓ-prietatibus et accītibus signatis est singularis: equinitas q̄ in se est equinitas tñ. ¶ Siquis aūt īterrogauerit nos de equinitate fm ɔdictionē. s. an equinitas ex hoc q̄ est equinitas sit aliquid vel nō. nō erit rñsio nisi fm nega-tionē: quicquid illud fuerit: nō aūt fm negationē eius qd̄ est: sed eius qd̄ dr̄ de ea: vz. qm̄ nō dz dici q̄ equinitas ex h̄ q̄ est equinitas nō est: sed ex hoc q̄ est equinitas nō est equinitas aliqua nec aliqd alioꝝ. Si aūt ptes q̄ōnis fue-rint due affirmatiue imediate. tūc nō erit necesse rñdere aliquā illaꝝ vllo mō. qm̄ alteri⁹ eaꝝ. s. affirmatiue q̄ co-mitat̄ negationē. itellis est q̄ cū res nō fuerit appropriata altera affir⁹ appropriabit̄ hac altera affir⁹. Cū aūt fuerit appropriata hac es⁹ eēntia nō erit ipsa ꝓprietas. hō.n. cum est vn⁹ vel alb⁹: tñ eēntia hūanitatis nō erit ipsa essentia vnitatis. vel albedīs: nec eēntia hoīs erit eēntia vni⁹ vel albi. Cū q̄ subm q̄ōnis posita fuerit ipsa humanitas fm q̄ est humanitas: veluti aliqd vnū. et īterrogauerint nos fm aliquod ɔrioꝝ dicētes: q̄ aut est vnū aut multa: tūc nō erit necesse rñdere aliqd̄ illoꝝ. Ipsa.n. humanitas ex hoc q̄ est ipsa humanitas ē qddā ꝑter aliqd̄ illoꝝ in cui⁹ diffōne nō accipit̄ nisi humanitas tñ. Sz si ꝓprietas eius est eē vnū vel multa. sicut ꝓprietas q̄ eā seq̄t̄: tūc sine du-bio appropriabit̄ ꝑ h̄. sz tñ ipsa nō erit ipsā appropriatum ex h̄ q̄ ē humanitas: q̄ ex hoc q̄ ipsa ē humanitas nō est ipm vnū vel multū. sz ē aliud qddā cui illud accidit extri-secus. Cū q̄ ipsa ɔsiderat̄ fm hoc q̄ ē humanitas tñ: nō erit tūc necesse ɔsiderari cū hoc id qd̄ accidit ei extrinse-cus. ¶ Ponamus q̄ in h̄ duas ɔsideratōes. vnā ɔsidera-tionē de ipsa fz q̄ ē ipsa: et aliā ɔsiderationē de ɔitibus ipsaꝝ. Scdm āt pmā ɔsiderationē nō ē nisi hūanitas tñ. B

vnde siquis īterrogauerit an hūanitas q̄ ē i platone ex hoc q̄ ē hūanitas sit alia ab illa q̄ ē in socrate: et necessario di-xerim⁹ nō: nō oportebit ɔsentire ei: vt dicat̄. q̄ h̄ et illa sūt vna numero: qm̄ negatio illa absoluta fuit: et itelleximus in ea q̄ illa humanitas ex hoc q̄ ē hūanitas ē hūanitas tñ. Sz hoc q̄ ipsa ē alia ab hūanitate q̄ ē i socrate qddam extrinsecū est. Ipse vō nō īterrogauit de humanitate nisi ex hoc q̄ est humanitas. Cū aūt dixit. humanitas q̄ est i platone ex hoc q̄ ē hūanitas. iā posuit ei respectū ex hoc q̄ est humanitas: attribuit ergo ei respectū extneū ab ea cū dixit q̄ ē in platone aut q̄ ē illa q̄ est in platone. Nā si non: tūc iā accepissemus hūanitatē ex hoc q̄ est in platone. Cū eni expoliauerim⁹ ɔsiderātes illā ꝑ se fm hoc q̄ est hu-manitas nō pōt eē qn h̄ dictio. s. q̄ est vel referat̄ ad hu-manitatē q̄ est in platōe. et tūc h̄ erit absurdū: nō.n. cohe-ret vt hūanitas sit in platone ex respectu quo ipsa est hu-manitas tñ. vel referat̄ ad humanitatē: et tūc nominatio platonis frustra fuit nisi itelligat̄. Quia hoc q̄ humanita-ti accidit eē in platone extrinsecū fuit. Iā aūt destruximus eā sic eē in platone. Sed si pōt ita eē: sic ēt hz respectum ꝑter humanitatē. ¶ Sigs aūt interrogauerit dicens: nō-ne rñdistis dicētes: q̄ ipsa nō est ita cū ipsa: nō sit ita ꝑter suū esse humanitatis q̄ ipsa est humanitas. Dicemus nos nō rñdisse q̄ ipsa ex hoc q̄ est humanitas nō est ita. sz rñ-disse q̄ ipsa nō ex hoc q̄ est humanitas: nō ē ita sz q̄ ipsa nō est ex hoc q̄ est humanitas ita. Iā aūt nota est in logi-ca hoꝝ drīa. emp̄. subm huius q̄ōnis plerūq; vr̄ idefini-te cū nō determinat̄ signo: et tūc nō fiet ad illā rñsio. nisi ponat̄ ipsa humanitas q̄si aliqua designata absq; oī mul-titudine: et tunc nr̄a dictio. s. ex hoc q̄ ipsa est humanitas nō est pars subiēco q̄ ɔgrue dr̄ humanitas q̄ est ex hoc q̄ est humanitas: alioquin fieret indefinita. Si aūt dr̄ ipsa humanitas: q̄ est ex hoc q̄ est ipsa humanitas: iam cecidit in eam designatio q̄ addita est supra humanitatē. Si aūt nos ɔsenserimus in hoc vtreq; partes questionis remo-uebuntur ab ea. et tunc nō oportebit esse vnum vel multa. nec ipsa nec aliud nisi fm intentionem: quam necesse est esse ipsam vel aliā. et tunc dicetur q̄ necesse est esse aliam ꝓpter accidētia q̄ sunt cū illa: qm̄ nūq; inuenit̄ sine acci-dentibus: et tūc nō accipiet̄ fm hoc q̄ est humanitas tā-tum. postq; aūt humanitas platonis nō est sua nisi ꝓpter accidētia. tūc h̄ accītis hūt actiones in indiuiduo plato-

Marginal notes (left margin): Vl̄e dr̄ tribus modis, — Vl̄e quid est. Indiuiduū. — Equinitas

nis eo q ipsum cōpositū est ex hoīe vel humanitate ⁊ ac-
cidentibus q̄ comitant̄ illud tanq̄ ptes eius ⁊ hñt actionē
in homine vel in humanitate: eo q referunt̄ ad hominē.
C ¶ Repetemus aūt ea a capite ⁊ recolligemus ad decla-
randum ea alio modo tanq̄ rememorātes que predicta
sunt. dicemus ḡ q hoc est quiddā sensibile qd̄ est aial vl̄
homo cum materia ⁊ accidētibus: ⁊ h̄ est homo nālis.
⁊ hoc est quiddā qd̄ est aial vel hō ꝯsideratū in seipso ſꝫ
hoc q est ipm. nō accepto cū eo h̄ qd̄ ē sibi admixtū sine
ꝯditiōe cōis aut ꝓprij aut vnius aut multi. nec in effectu
nec in respectu ēt potētie: fm q est aliqd in potentia: aial
.n. ex h̄ q est aial: ⁊ hō ex h̄ q est hō. s. quātū ad diffōnē
suā ⁊ īntellectū suū absq̄ ꝯsideratiōe oium alioꝝ que co-
mitant̄ illud: nō est nisi aial vel hō. sed aial cōe ⁊ aial in-
diuiduū: ⁊ aial fm respectū in quo potētia est cōe vel ꝓ-
priū: ⁊ aial fm respectū quo est in his sensibilibus vel ī-
tellectum in anima est animal ⁊ aliud non animal ꝯsi-
deratū in se tm̄. manifestū est aūt q cū fuerit aial ⁊ aliud
qd̄ nō est aial: aial tunc erit in hoc quasi pars eius silr ⁊
homo: poterit aūt aial p se ꝯsiderari: q̄uis sit cū alio a se:
essentia enim eius est cū alio a se. ḡ essentia eius est ipsi p
se. Ipsum vero eē cū alio a se est quiddā qd̄ accidit ei vel
aliquid qd̄ comitatur nām suā sicut hec aialitas ⁊ huma
nitas. ḡ h̄ ꝯsideratio. s. ex h̄ q est aial ꝑcedit in eē: ⁊ aial
qd̄ est indiuiduum ꝓpter accidētia sua: ⁊ vle qd̄ est ī his
sensibilibus: ⁊ itelligibile sicut simplex ꝑcedit cōpositū:
⁊ sicut pars totū. ex hoc. n. esse nec est genus nec spēs nec
īdiuiduum nec vnū nec multa. Sed ex hoc esse est tātuꝫ
aial ⁊ tm̄ hō: nec comitat̄ illd̄ sine dubio eē vnū vel mul-
ta: cū ipossibile sit aliqd esse: ⁊ nō esse alteꝝ istoꝝ. quāuis
sit comitās ipꝫ extrinsecus. hoc aūt aial ſꝫ hāc ꝯditionē
q̄uis hēat eē in oi idiuiduo: nō tū ex hac ꝯditiōe est aial
ꝑfectū: quāuis sequat̄ vt fiat aliqd̄ aial: nō q in vitate sue
essentie ex hac cōditiōe fit aliqd̄ aial: h̄. n. q ipꝫ aial in ī-
diuiduo ē aliqd̄ aial nō ꝓhibet ipꝫ eē aial ex h̄ q ē aial:
sed nō hac ꝯditōe vt sit aial ex h̄ q est in illo. Cū. n. h̄ in-
diuiduū fuerit aliqd̄ aial. tūc aliqd̄ aial hꝫ eē. ḡ aial qd̄ ē
ps alicuius aialis: hꝫ eē: sicut albedo q̄ q̄uis sit iseparabi
lis a mā: in se tm̄ hꝫ eē albedo. sic ⁊ inā aliud ē ꝯsiderata ī
se: ⁊ hꝫ veritatē eēndi p se: q̄uis veritati sui esse accidat
Questio. adiungi alij in esse. ¶ Pōt aūt aliquis dicere q aial ex
hoc q est aial nō hꝫ esse in idiuiduis: qꝛ qd̄ est in indiui-
duis est aliqd̄ aial. nō aial. ex hoc q est aial. Sed aial ex
hoc q est aial hꝫ eē. ḡ hꝫ eē extra idiuidua. Nā si aial ex
h̄ q est aial hꝫ esse in h̄ indiuiduo. tūc necesse est vt aut
sit ꝓpriū eius aut nō ꝓpriū. Si aūt est ꝓpriū. tūc aial ex
h̄ q est aial nō est extrās in eo. nec est ipsum. sed est aliqd̄
aial. Si vō nō est ꝓpriū: tūc aliqd vnū ⁊ idem numero hꝫ
esse in multitudine: qd̄ est ipossibile. ¶ Hāc aūt q̄stionē
Risso quāuis sit friuola. tñ idux imus: ideo q multos qui vide
bant̄ sapientes duxit in errorē. Dicemus ergo q in hac
q̄stione venit error multis modis. vnus fuit opinio q id
qd̄ est aial cū fuerit aliquod aial. tūc natura animalita-
tis ꝯsiderata in se nō fm aliud nō habet esse cū illo. decla
ratio aūt huius erroris. iam patuit ex predictis. alius fuit
opinio de hoc q aial ex hoc q est aial: dꝫ eē ꝓpriū vel im
proprīū fm remotionē. Sed nō est ita. aial. n. ꝯsideratuꝫ
fm q est aial ⁊ ſꝫ eius aialitatē nō est ꝓpriū nec impro-
priū qd̄ est cōe. vtrūq̄. n. remouet̄ ab eo. Nō ipsuꝫ ex aia-
litate sua tm̄ est aial. In tētio vero aialis ex h̄ q est aial
est preter intētionem ꝓprij ⁊ cōis. nec sunt intrātia in suā
qdditatē. Cū ḡ ita sit: tūc aial ex h̄ q ē aial nec est ꝓpriū
nec cōe ex sua aialitate: sed est aial. nō aliud aliqd a se de
dispositionibus: sed ꝯsequit̄ ipsum esse ꝓprium vel cōe.
D ¶ Hoc aūt q dicit ipossibile esse qn sit aut ꝓpriuꝫ aut
cōe si intelligit ipm ex sua aialitate necessario debere esse
aliqd illoꝝ duū: fl'ꝫ e. Nā nihil eoꝝ ē ex sua aialitate. Si
vō itelligit ipoſe eē qn sit aliqd̄ eoꝝ i eis q̄ sūt: qꝛ non pōt
eē qn sequat̄ ipꝫ eē aliqd eoꝝ verax ē: eo q necessario se-
quit̄ aial eē ꝓpriū vel cōe. qd̄cūq̄ āt hoꝝ acciderit nō de-
struet̄ aialitaſ: q̄ ē ex h̄ q nec ē ꝓpriū nec cōe: ſꝫ fit postea
ꝓpriū vl̄ cōe p id qd̄ accidit ei de dispōnib⁹. ¶ Hic ē aūt
qddā qd̄ dꝫ itelligi. s. qꝛ veꝝ ē dīe q de aiali ex h̄ q ē aial
nō dꝫ ꝑdicari ꝓpetas nec cōitas. nec est veꝝ dīe q ō aia-
li ex h̄ q ē aial dꝫ nō ꝑdicari ꝓpetas vel cōitas. nā si aia-
litas faceret debere nō ꝑdicari de eo ꝓpetas vel cōitas. s.
nā si aialitas faceret debere nō ꝑdicari de eo ꝓpetatē vel
cōitatē. tūc nec eēt aial ꝓpriū nec eēt aial cōe ⁊ fm h̄ de-
bes itelligere magnā eē distātiā iter illa: ⁊ ob h̄ ēt iterest
an dicat̄: q aial ex hoc q est aial p se sine ꝯditiōe alteri⁹:
⁊ an dicat̄ aial ex h̄ q ē aial p se: cū ꝯditiōe nō rei alteri⁹.
Si. n. ꝯcederet̄ q aial ex h̄ q ē aial p se: esset cū ꝯditiōe
qd̄ nō hēt eē in sensibilibus istis. nō tñ ꝯcederet̄ q plo-
nitas eēt in sensibilibus istis. esse. n. aialis cū ꝯditiōe non
rei alterius in itellectu tm̄ ē: aial vō p se: nō cū ꝯditiōe rei
alterius hꝫ eē in sensibilibus. Ipꝫ vō in se in vitate sua ē
sine ꝯditiōe alterius rei: q̄uis sit cū mille ꝯditionibus q̄
adiūgunt̄ ei extrisecus. aial ḡ p se ex sua aialitate hꝫ eē in
istis sensibilib⁹. h̄ aūt nō facit debere ipꝫ eē sepatū p se.
Ipm. n. h̄ q ē in se sine olbus ꝯditiōibus q̄ sequunt̄ illd̄
h; eē in istis. Iā āt circūdederūt illd̄ extrinsecus ꝯditio-
nes ⁊ dispōnes. Ipꝫ ḡ in diffōne sue vnitatis pp quaꝫ est
vnū illi⁹ collectiōis. ē aial p se absq̄ ꝯditiōe alterius rei:
q̄uis illa vnitas addita est ei sup aialitatē suā ⁊ ē de alijs
ꝯditibus. ¶ Si aūt eēt h̄ aial sepatū p se: quēadmodum
putauerūt illi. tūc nō eēt h̄ aial qd̄ iquirim⁹ ⁊ de quo loq-
mur. Nos. n. iquirim⁹ aial. qd̄ ꝑdicet̄ de mltis quoꝝ vnū-
qd̄q̄ sit ipꝫ. Sepatū vō nō ꝑdicat̄ de his: qm̄ nullū eoꝝ ē
ipm. vñ nō est opus eo ad id ad qd̄ itendimus. ¶ Aial ḡ E
acceptū cū accñtib⁹ suis ē res nālis. acceptuꝫ vō p se. est
nā de qua dr̄ q eē eius ꝑus est q̄ esse nāle sicut simplex
ꝑus ē cōposito: ⁊ h̄ ē cuius eē ꝓpe dr̄ diuinū eē. qm̄ cā sui
eē: ex h̄ q ē aial ē dei itētiōe. Ipm vō eē cū mā ⁊ accñti-
bus ⁊ ipm eē h̄ idiuiduū: q̄uis sit diuina itētio. attribuit̄
tm̄ nature ꝑticulari. vñ sicut aial in eē hꝫ plures modos:
sic ēt ⁊ in itellectu. In itellectu etenīꝫ ē forma aialis ab-
stracta ſꝫ abstractionē quā ꝑdiximus: ⁊ dr̄ ipꝫ hoc mō for
ma itelligibilis. In itellectu āt forma aialis talr̄ ē q in ī-
tellectu ꝯuenit ex vna ⁊ eadē diffōne mltis ꝑticularib⁹.
q̄pp vna forma apd̄ itellectū erit relata ad multitudinē:
⁊ ſꝫ hūc respectū ē vle. qꝛ ipꝫ ē vna itētio in itellectu: cu-
ius ꝯparatio nō variat̄ ad qd̄cūq̄ acceptis: aialiū. vꝫ. qm̄
cuiuscūq̄ eoꝝ ꝑmū repsentauerīs formā in imaginatōe:
si postea expoliauerit itellectus itētionē eius ab accñti-
bus. acqret̄ in itellectu h̄ ipsa forma. ḡ h̄ forma ē q̄ acqri-
tur de expoliatiōe aialitatis a q̄lꝫ imaginatōe idiuiduali
accepta de eē extrinseco: q̄uis ipsa nō habeat eē extrinse
cus: ſꝫ imaginatio abstrahit eā. ¶ Hec aūt forma q̄uis
respectu idiuiduoꝝ sit vlis: tñ respectu aie singularis: in
q̄ ipmit̄ est idiuidua. ipsa. n. est vna ex formis q̄ sunt in
itellectu. ⁊ qꝛ singule aie sunt multe numero. tūc eo mō
quo sūt ꝑticulares hebūt ipe aliū itellectū vle: qd̄ in tali
cōparatiōe ē ad ipas. in q̄li ē ad ex: ⁊ discernit̄ in aia ab
hac forma q̄ ē vlis cōparatōe sui ad ex q̄ ꝑdicat̄ de illis ⁊
de alijs. repetemus āt h̄ vba l ꝓxio cū alia expōne: ḡ res
cōes aliquo⁹ hñt eē extrisec⁹: ⁊ aliquo mō nō. q āt vna ⁊
eadē res numero sit ꝑdicata de multis. s. ꝑdicata de hoc
indiuiduo: ita vt hoc indiuiduū sit ipsa: ⁊ de hoc idiuiduo
similr̄ impossibile esse manifestū est. hoc āt adhuc apti⁹
fiet. res aūt cōes eo mō quo sunt cōes in effectu hñt esse.

¶ Caplz. II. Qualr nās comitat vlitas ⁊ cōplet dictio in h: ⁊ deinde de dria vlis ⁊ particularis ad totū ⁊ partē.

A IAm manifestū est qd sit vle in eis q̄ sint. s. h nā cui accidit vnus de itellectibus quē appellam⁹ vle. g itellect⁹ nō hʒ eē p se solū in sensibilibus vllo mō vle. n. ex h q ē vle nō hʒ eē p se solū. nō est aūt dubitatio de eo, an hēat eē iquātū accidit aliqb⁹ reb⁹ ad h vt ipʒ sit in sensibilib⁹. v. grā. aliqd qd ē hō ipʒ hʒ eē in plone ⁊ socrate ⁊ hypocrate. dicem⁹ g q nature hois ex h q ē hō accidit vt hēat eē. q̄uis ex h q hʒ eē nō hʒ eē hō. nec aliqd ei⁹. nec itrās in illā: sʒ postea cū eē seqt eā h vlitas nō hʒ eē nisi in aia. vlitas vō ex sʒ aliū respectū est sic iā ondim⁹ in p dictis.

Esse nō hʒ eē ex se solū.

n. p opinione scti thome de angelis.

¶ Ex his aūt naturis illa q̄ nō eget mā ad pmanēdū vel icipiēdū si est: ipossibile est eā multiplicari: ⁊ spēs hʒ est vna numero. hō enim nā non multiplicat dritys nec materya nec accntib⁹: dritys nō: pper suā spālitatē: materys nō: qm abstracta ē vel nuda: accidētibus nō. qm accntia aut sunt inseparabilr comitātia nāz. ⁊ tūc nō drt in eis multitudo q̄ est sub spē: aut sunt accessibilia nō comitātia nām quoz accessio fit pp h q pendēt ex mā. Judicium g de hō cum fuerit spēs est vt esse eius sit vnū numero. ¶ Que vero ex istis naturis eget mā nō hʒ esse nisi cū mā fuerit preparata. vñ ad eius esse aduenīūt accidētia ⁊ dispōnes extrinsecus p q̄ indiuiduat. Impossibile est aūt vnā ⁊ eādē nām esse mālē ⁊ nō mālē sicut ostēsum est in premissis. Si aūt h nā fuerit gnalis ostēdā postea q nā gnlis nō pōt existere nisi in spebus ⁊ deinde cōstituit essentiā spēz. h g est modus esse vliū.

B ¶ Non est aūt possibile vnā ⁊ eādē itētionē existere in multis. humanitas enim q̄ est in socrate si ipsa in se nō secūdū intētionē diffōnis fuerit in platone. tūc qd accidit huic humanitati in plone sine dubio accidit ei in socrate: nisi q fuerit de accntibus: cuius qdditas pdicat tm̄ sm respectuʒ plonis. q aūt existit in essentia plonis: nō ita est eius existētia in ipso vt oprtas habeat referri ad aliqd sicut cū albet ⁊ nigrescit vel discit. Cū. n. scierit p h nō refert nisi ad scitū: sed sequit ex hoc q in vna essentia ɔiūgent ɔ̄ria: psertim si dispō generis q̄tū ad spēs fuerit q̄lis est dispō spēi q̄tū ad idiuidua. esset g tūc vna essentia de q̄ pprie diceret: q sit rōnalis ⁊ nō rōnalis. Non est aūt possibile vt q est sane mētis itelligat q vnā ⁊ eādē humanitatem vestiāt accntia platonis ⁊ ipsa eadē sint accntia socratis. Si. n. consideraueris humanitatē absqʒ vlla alia ɔditione: tūc nō cōsiderabis has relones vllo mō sicut iaʒ premōstrauimus: manifestū est g nō esse possibile vt vna nā habeat esse in his sensibilibus: ita vt in actu sit vlis. i. ipa vna sit cōis oībus. vlitas eniʒ nō accidit nature alicui nisi cū ceciderit in formatiōe itelligibili. Qualr aūt fiat h ɔsiderabis ex h q dictū est in libro de aia: q igit in aia itelligit de hoie. est id qd est vle. eius aūt vlitas nō est ex hoc q est in aia. sed ex hoc q ɔsiderat ad multa signata habētia esse vel opinata. Eoz. n. indiciū q̄tū ad ipsum idē est.

C ¶ Ex hoc aūt q h forma est dispō in aia aliq̄ est vnū de indiuiduis sciētiaz vel formationū: qr sicut aliquid diuersis respectibus est genus ⁊ spēs: silr ad diuersis respectibus est vle ⁊ singulare. hec igitur forma sm h q est in aia: est aliqua formaz aie. ⁊ est singularis. ⁊ sʒ hoc q in ea multa cōueniūt sm aliquē trium predictoz modoz est vlis. Inter hec aūt duo nō est ɔ̄rietas. Nō. n. est impossibile h simul esse. s. vt sit vna essentia ⁊ accidat ei cōis. relone multoz. Cōis eniʒ multitudinis nō pōt eē nisi relone tm̄. Nisi enim relo fieret ad multa. non esset cōis vel participatio. os g multa referri ad essentiā vnaʒ numero. essentia aūt vna numero ex h q ipa est idiuidua est sine dubio. Ipsa quoqʒ aia imaginat etiā aliud vle ⁊ h forma ⁊ illa ɔiūgunt in ipsa aia vel in alio ab ipsa: que oēs sʒ h q sunt in aia diffiniunt vna diffōne. silr ēt sunt alie cōitates. Illud g aliud vle discretū est ab hac forma suo pprio iudicio. i. cōparatiōe ipsius ad alia in aia. quoz cōparatio q̄ efficit ea vlia nō fuit nisi ad extrinseca sm h q ipsa extrinseca pcesserūt in itellectu. pōt igit ɔcedi q h ipsa forma aduenīat ex illis. ¶ Cū aūt pus imaginatū fuerit aliquid eoz: ⁊ aia ipressa fuerit ab eo sm hūc modū. nō recipiet postea aliā ipressionē nouā ab alio nisi sʒ iudiciū pus ɔsiderati. Eius enim ipressio talis est q̄lis forma pōris cū sit expoliata ab accidētibus ⁊ hoc est plena ɔformitas. Si aūt vice hoz ipsimentū aut vice ipressi ab eis fuerit aliqd aliud preter illa pus posita ⁊ nō eiusdeʒ generis cū illis. erit tūc ipressio alia ab hac pma ⁊ nō erit ɔformitas. vle aūt qd est in aia: est sm respectum ad has formas in aia: quē respectuʒ hʒ ipʒ ad quālʒ haz formarū in aia: q̄ pus representata fuit aie. deinde h forma erit etiā singularis ex hoc q est sicut diximus. Sed qr in virtute aie est vt itelligat: ⁊ vt itelligat se itelligere: ⁊ vt componat rōnes cū rōnibus: ⁊ vt vni rei attribuat diuersas dispōnes cōparationū vsqʒ ad ifinitū in potētia: oʒ tūc vt h forma itelligibilis. ⁊ q̄ succedūt sibi alie post alias. non cessent: ⁊ sequat h ire in ifinitū: sʒ in potētia nō in effectu. Nō. n. icūbit aie vt cū aliquid intellexerit in actu debeat quoqʒ itelligere cū eo cetera q̄ comitant illud pprie: aut vt cogitet de illis nedū illa q̄ remotiora sunt. h. n. sunt cōparatiōes in radicibus surdis ⁊ in pporcionibus diuʒ numeroz: q̄ sūt pprie aie ad agēdū de illis. Nec tn̄ est necesse vt aia insimul agat h totū vel pueneret in agēdo h. sʒ in sua ppinq̄ potētia hʒ h agere. v. grā: sicut gerasitio lateratoz q̄ fine carēt p cogitationē eius. Sʒ cōparatio numeri cuʒ sili numero sepe ē ifinita sʒ multiplicationē. h aūt cōparatio ē id de quo agim⁹.

D ¶ Sʒ an sit pole p se existere itētiōes cōes multitudini denudatas a multitudie ⁊ a formatiōibus itelligibilib⁹ qddā est de quo postea loq̄mur. Cū g dicim⁹ q nā vlis hʒ eē in his sensibilib⁹ nō itelligimus q ex h q est vlis. s. sʒ hūc modū vlitatis. sʒ itelligimus q nā cui accidit vlitas hʒ eē in istis signatis. g ex h q est nā ē qddā. ⁊ ex h q ipsa ē apta itelligi forma vlis ē qddā. ⁊ ex h ēt q itelligit sic actu est qddā: ⁊ ēt ex h q verz est de illa q si ɔiūgeret nō huic materie nec istis accidētibus. sʒ illi materie ⁊ illis accntib⁹: eēt illud aliud idiuiduū ē qddā. Sʒ h nā hʒ eē in his sensibilib⁹ sʒ pmū respectū. ⁊ pter hoc nō hʒ eē vle nec ex respectu scdo nec ēt ex q̄rto in signatis. Si āt accipit h respect⁹ ex itētiōe vlitati .tūc h nā cū vlitate erit in signatis. vlitas aūt de q̄ h agim⁹ nō ē nisi in aia. ¶ His āt cognitis facile ē cognoscere driā q̄ est totius ⁊ ptis ad vle ⁊ pticulare. Totū .n. ex hoc qd est totū nō est nisi in his reb⁹: vle vō ex hoc q ē vle. nō ē nisi i formatiōe. Itē totū numerat partibus suis ⁊ vnaquaqʒ ptiū est de essentia eius. vle vō nō numerat partibus suis nec ptes sunt de essentia eius. Itē nā totius nō ɔstituit ptes q̄ sunt in illo: sed ipm ɔstituit ex illis. nā vō vlis ɔstituit ptes q̄ sunt illo: ⁊ pter hoc nā totius nō fiet ps suaz ptiū vllo mō. Natura vō vlis ps ē nature pticulariū. qm he partes aut sunt spēs q̄ ɔstituuntur a nā duum vliuʒ. s. generis ⁊ drīe. aut sunt idiuidua q̄ ɔstituunt ex nā oīum vliuʒ ⁊ ex nā accidentiū que vestiūt ea cum mā. Itē totum nō est totū vnicuiqʒ parti per se. vle vero etiam si esset solū: pdicaret tn̄ de omni particulari. Itē partes oēs vlis finite sunt: partes vō oēs toti⁹ ifinite sunt. Itē totū eget vt oēs partes eius sit presentes simul: possunt aūt inueniri alie drīe preter has ex qbus cognoscitur totum aliud esse ab vniuersali.

Drīa iter totū ⁊ vle

¶ Capl'm. III. De assignāda dr̄ia inter genus ꝛ materiā.

A Conuenit nunc ondere nām generis ꝛ speciei. Genus aūt oliz apud grecos multas significabat itētiões: de qbus nō agimus nūc in h̄ nr̄o tpe. Genus.n. in hac arte nō significat nisi itētionē logicā iā cognitā ꝛ subz. aliqñ tñ agimus p h̄ nomē genus dicētes h̄ nō est illius gn̄is cui' illud cū itelligamus. s. spēi illi' aut collectiōis in q̄ ɔuenit cū eo in diffōne sua. Spēs etiā in hoc nr̄o tpe ꝛ nr̄o vsu nō significat apud nos in libris sciaruz: nisi spēz logicā ꝛ formas rez. nr̄a aūt itentio est de eo de quo agūt logici. Dicem' ḡ q itētio quā significat h̄ nomē genus nō est gen': nisi q̄tū ad iformationē. Si.n. nō fuerit iformatū aliquo itellectu nō erit genus. Similiter vnūquodq; vlium cognitoꝝ: assignemus aūt nūc dr̄iaz iter genus ꝛ ex' multitudinis suaꝝ figuraꝝ ſm mediocrē i speculādo. ¶ Dicem' ḡ q corpus dicit̄ genus hominis ꝛ dr̄ mā hoīs. Cū ēt fuerit mā hoīs sine dubio erit pars esse eius. Impossibile est aūt ipsaz partē p̄dicari de toto. ɔsideremus ḡ quomō est dr̄ia iter corpus ɔsideratū vt genus ꝛ ipsum ɔsideratū vt mā: ꝛ hinc erit nobis via ad cognoscēdū qd̄ volumus patefacere. ¶ Cū ḡ accepimus corpus subam habētem longitudinē ꝛ latitudinem ꝛ spissitudinē ex hoc qd̄ habet h̄: ꝛ ex h̄ q accidit ei intētio alia preter corporeitatē. sed sustētata in corporeitate ꝛ addicta illi: sic corpus est mā. Cum vero acceperimus corpus subaz habētē lōgitudinem latitudinē ꝛ p̄funditatē tali ɔditione vt nihil aliud accidat ei vllo modo: qz oz vt eius corporeitas sit subalitas formata his dimēsionibus tm̄. s. vt subalitas quocūq; modo fuerit lz sit cū mille intētionibus: sit tñ ɔstituta tm̄ p̄prietatibus ipsi' subalitatis ꝛ forma eius. ita vt collectioni sint tres dimēsiōes coꝝ sicut corpori: ꝛ oīno qualicūq; mō ɔiūcta fuerint tm̄ mō coꝝ collectio sit suba h̄ns tres dimēsiōes: sed ipse cōiuncta q̄ ibi fuerint nō sint de essentia ipsius sube. sed vt ipsa subalitas sit ɔstituta ex dimensionibus: ꝛ deinde cōsequant̄ eā ipse intētiōes q̄ sunt extra rē iaz ɔstitutā. tūc ipm corpus sic acceptū est genus. corpus ḡ ſm itētionez p̄mā: qz est collectio sube cōposite ex corpore ꝛ ex formis q̄ sunt post corporeitatē q̄ sunt ſm itentionē materie nō p̄dicatur: qm̄ ipsa collectio nō est abstractio sube habētis lōgitudinē ꝛ latitudinē ꝛ p̄funditatē tm̄. h̄ vo z'ᵐ p̄dicat̄ de oī cōposito ex mā ꝛ forma: siue sit vna siue mille in quo tm̄ sint tres dimēsiōes. ḡ p̄dicat̄ de cōposito ex poreitate q̄ est sicut mā ꝛ ex aīa. collectio.n. hoꝝ suba ē. quāuis sit ɔiūctio ex multis itētionibus. Ipsa.n. collectio hz eē nō in subo: ꝛ ipsa collectio corpus est. qm̄ suba est q̄

B est h̄ns lōgitudinē latitudinē ꝛ p̄funditatē. ¶ Similiter de aīali si accipiat̄ aīal tali ɔditiōe vt nō sit in sua aīalitate nisi corporeitas ꝛ vegetabilitas ꝛ sensibilitas: ꝛ vt id qd̄ est post h̄ sit preter ipsuz. tūc nō erit lōge quin sit mā homini ꝛ subm: cuius forma est aīa rōnalis. Si vero accipiat̄ aīal tali conditione vt sit corpus ex intētiōe qua corpus est genus in itētione cuius corporis ſz positionē sensibilitas sit ꝛ cetere forme: quamuis sit de illis rōnalitas vel dr̄ia opposita rōnalitati nō apta remouere aliqd ab eo: nec p̄prietatē eius. sed sit possibile esse quodlibet eoꝝ per se ꝛ sit necesse esse cū illis potentiā recipiendi nutrimentum ꝛ sensum ꝛ motū necessario ꝛ nō sit necessariuz nō esse preter illa vel eē. tūc aīal erit ex intētione generis. ¶ Similr itellige dispositionez sensibilis ꝛ rōnalis. Si enim sensibile accipit̄ corpus vel aliquid h̄ns sensibilitatē tali ɔditione vt nihil addatur. tūc nō erit dr̄ia q̄uis sit pars hoīs. ꝛ ideo aīal non p̄dicatur de illo. Si vero illud accipit̄ corpus aut aliquid cui ꝛ in quo ꝛ cū quo possibile sit q̄libet formaꝝ aut q̄libet ɔditionū. ita vt sit in eā sensibilitas sic erit dr̄ia ꝛ aīal p̄dicabit̄ de illo. ḡ q̄lecūq; illaꝝ itētionū acceperis de cuius generalitate ꝛ materialitate dubitat̄: ꝛ fuerit talis vt possit ei adiungi quelibet dr̄iaꝝ: ita vt sit in illa ꝛ de illa sic erit genus. Si vero acceperis intētionē ſm h̄: q iā hz aliquā dr̄iaꝝ qua ɔstituta ꝛ p̄fecta est itētio: ita vt si aliqd supueniret: iā nō sit de ipsa collectiōe aliqd. ſz adiūctū extrinsecus. sic nō erit genus sed mā. Si aūt habuerit p̄fectionē itētiōis: ita vt iaz habeat qcqd fuerit possibile h̄re fiet spēs. Si vero ɔsideraueris ipsam itētionē p se tm̄ nō itelligēs: illud erit genus. igit̄ ex hac ɔditione vt nō sit aliqd additū: erit etiaz mā: ex hac vero ɔditione qd̄ est aliqd additū erit species. Cū aūt nō est dedita ad hoc. sed ē possibile h̄re vnāquāq; additionū: ita vt sint itrātia in collectionē sue intētionis erit genus. Sed hoc nō est dubiū nisi in re cuius essentia est cōposita. In eo aūt cuius essentia est simplex: fortassis intellectus ponit in seipso hos respectus ſm q p̄diximus. In esse aūt nihil est eius qd̄ discernat̄ eē genus.

¶ Dicemus ḡ q in hoīe nō inuenit̄ corporeitas ante aīalitatē nisi quodā mō p̄oritatis. s. cū accipit̄ corporeitas ex itētione materie nō generis. Similr nō inuenit̄ in eo corpus ante aīalitatē nisi cū corpus fuerit ex itētione qua nō p̄dicat̄ de eo: nō ex intētione qua predicat̄ de eo. C

Sed corporeitas que ponit̄ cū aīali ponit̄ apta oī intentioni q̄ adiungit̄ ei debito tres dimēsiōes sibi ɔiūgēdi. nihil.n. qd̄ sit spēs aīalis hz eē nisi habeat in se aīalitatē in effectu quā possibile erat ei i se h̄re. Intētio ḡ aīalitatis ē p9 eē hui' corporis p ɔuersionē dispositōis corpis postq̄ iā fuerit sicut corpus ex itētione materie pars est eē aīalis. ¶ Deinde corporis absoluti ex intētione materie esse ꝛ ɔiūctio nō est nisi ex eē suaꝝ spēꝝ: ꝛ eius qd̄ sub ipso est: qz sunt cause eē ipsius. ſz ipz nō est cā eē coꝝ. Si vo corporeitas ex itellectu generis h̄ret eē p se an̄ eē spālitatis: tūc ipz eēt cā spālitatis sicut corpus ex itellectu materie: ꝛ si eius p̄oritas nō eēt tpe. ſz eē ipsi' corporeitatis in hac spē eēt eē illius spēi nō ceteraꝝ. silr eēt iudiciū in eo. Intellectui etenīz nō ē pōle attribuere corporeitati ex itellectu generis eē terminatū i aliquā rē nisi adiūgat ei aliqd aliud: quousq; aīal fiat ipa spēs i itellectu. Si.n. h̄ ageret p̄fcō ipa itētio q̄ ē gn̄is in itellu nō p̄dicaret̄ de nā spēi. ſz eēt ei' p9 eēt in itellu. ei.n. qd̄ ē spēs nō attribuit̄ nā gn̄alitatis in eē ꝛ in itellu sil. nisi cū iā accepis spēz in sua p̄fectiōe: ꝛ dr̄ia nō erit ex itētionē hui' gn̄is nec adiūcta ei. ſz ɔtēta in eo ꝛ p9 sic p̄diximus'. h̄ āt iudiciū nō est gn̄is soli' ſz oīs vlis ex h̄ qd̄ ē vle. ¶ Manifestū ē igit̄ ex h̄ q genus cū accipit̄ ſz h̄ qd̄ ē gen' ē adhuc q̄si ignotū. Nōdū .n. scit̄ de q̄ forma p̄dicet: ꝛ quot formas ɔtineat. vn̄ aīa ɔtēdit h̄ acqrere. Nōdū.n. stabilitū est i effectu aliqd determinatū qd̄ sit gen'. vn̄ cū accepim' colorē ꝛ ɔsiderauerimus eū in itellu aīe. aīa nō erit ɔtēta q̄si iā aliqd h̄ēt i effectu. ſz q̄ret itētioni coloris addi aliqd quousq; remaneat in effectu color. De natura vo spēi nō q̄rit̄ acqsitio itētiōis sue. ſz acqsitio d̄signatōis. de nā vo gn̄is q̄uis aīa q̄rat acqsitionē designatiōis: iā fecit qd̄ dz. ꝛ qd̄ dz sufficere: aīa tñ q̄rit p̄ter hoc acqsitionē itētiōis ei' an̄ hāc inqsitionē. ita vt nihil remaneat nisi vt adaptet̄ ad hāc inqsitionē. ꝛ tūc aīa poterit pōere q̄lecūq; signatū voluerit. ḡ nō erit pōle aīe ponere illud esse aliqd. ita vt possit ɔcedi eē qdcūq; sigtū fuerit nisi postq̄ adiūxerit ei alias intētiōes post coloritatē. ꝛ an̄ designationē. Nō.n. est sibi pōle ponere colorē cū ipe sit color sine additiōe alicuius d̄signati: qd̄ sit color i hac mā: ꝛ q ipe color nō sit nisi color tm̄. Iā.n. appropriat' ē reb' accn̄talibus q̄ accidūt extrinsecus. vn̄ p̄t ɔcedi ipz in opiōne p̄manere: cū remotiōe

vniuscuiusq; eorū sicut sit in ꝓprietatis nā specialitatis sicut in mēsura ꝛ q̄litate ꝛ ceteris. Similr corpus de quo agimus nō est possibile poni in itellectu designatū. ita vt sit suba retinēs q̄cq̄d cōtigerit postq̄ fuerit cōpositio lōga ꝛ lata ꝛ profunda supra cōpositionē eius: nec diffinitū an retineat ea an nō retineat. ad h̄ vt fiat spēs. ¶ Si q̄s aūt dixerit ꝙ similr possumus coniungere queli3 ƒm h̄ɔ̄ ꝯiūctionē. dicemus ꝙ noster sermo est de quodā modo cuiusdā cōiunctionis: cuiusmodi est ꝯiunctio aliquoꝝ in aliquo ƒm modū ꝯiūctionis que est in nā generis ex hoc ꝙ est genus. Ipse aūt modus est vt ea que ꝯiungunt̄ sint dr̄ie aduenientes ei. Noster aūt sermo nō est h̄ de significādo qualr nā generis cōprehendat dr̄ias ꝛ alia a drīȷs. que sunt ea que ꝯiūgunt̄ in ea ad modū dr̄iaꝝ. sed de his que ƒm h̄ ꝯducūt ad cognoscēdū dr̄ia3 inter genus ꝛ materiā. Nō. n. cū voluerimus distinguere iter aliq̄ duo debemus deuiare ab h̄ ad ōndēdū alias dispōnes. Nā nr̄a itētio est ōndere ꝙ nā generis: q̄ est corpus: est suba in q̄ pōt ꝯcedi cōiūctio aliquoꝝ q̄ solēt in ea ꝯiūgi. fit ḡ collectio lōga lata ꝛ ꝓfunda. ꝛ si aliqua fuerint icognita non erūt cognita nisi ex ꝯditiōib⁹. hucusq; locuti sumus de h̄.

¶ Capl'm. IIII. De itellectibus q̄ sunt extra itētionē generis quomō recipiunt̄ intra naturam generis.

A Loquamur nunc de his quoꝝ ꝯiūctio pōt cōcedi in gn̄e: ꝛ deinde gescemus postq̄ stabilierimus ꝙ nā eius ꝛ esse in actu nō ꝓuenit nisi ex illis. Dicemus ḡ ꝙ h̄ iquisitio diuidit̄ in duo: quoꝝ vnū est scire q̄ sunt ea q̄ o3 retinere gen⁹ in se ꝛ cōplecti ad h̄ vt p̄ illa ipm genus fiat spēs. Et aliud est scire q̄ sunt ea ex q̄bus retētis nō fiat ita. Corpus. n. cū retinet in se albedinē ƒ3 modū quo ṗdiximus nō ex h̄ fit spēs. aial quoq; cū diuidit̄ in masculū ꝛ feminā nō specificat̄ pp̄ h̄ cū ip3 specificet̄ ex aliȷs. pōt aūt ꝯcedi ꝙ cū aial cadit sup̄ indiuiduū in quo sunt accn̄tia multa. fit ex illa collectōe aial signatū. pmo ḡ dicemus ꝙ nō icūbit nobis vt studeam⁹ stabilire ꝓprietatē dr̄ie vniuscuiusq; gn̄is ƒm vnāquāq; spēm. nec ēt dr̄ias speꝝ vnius generis. h̄. n. nō est in nr̄o posse. qđ aūt est in nobis possibile. h̄ est cognoscere regulā in h̄ ꝛ quomō res o3 eē in se. cū aūt ꝯsiderauerimus ō aliq̄ itētionū itellectaꝝ ꝯueniētiū ad specificādū genus an sit genus ƒ3 ꝯditionē illi⁹ regule an nō. fortassis ignotū erit penes nos in plerisq; rebus ꝛ fortassis cognitū in aliq̄bus. Dicemus ḡ ꝙ itētioni cōi cū ꝯiūgit̄ nā ei⁹ pmo necesse est vt ꝯiūctio eius ad illā fiat diuidendo quousq; restringat̄ in spālitatē ꝛ vt ipossibile sit pmutari diuisione ipso signato remanēte suba: ita vt v̄bi grā. inobile extēs fiat imobile cū ip3 sit vnū p̄ iđiuidualitatē: ꝛ nō mobile fiat mobile quū sit vnū iđiuidualitate. Nec vt vnu3 mobile ꝛ aliud mobile sint due partes diuisionis subalis. Sed o3 vt diuisio sit fixa ad h̄ vt itētio ꝓpria nō separet̄ a sua ꝓpria portiōe generis: ꝛ post h̄ o3 ēt vt affirmatiuū ex vtroq; mēbroꝝ vel vtraq; nō sint ei accn̄tia: pp̄ h̄ ꝙ est ṗus illis. Cōtingit aūt ꝙ ipsa itētio est nature generis prima. ꝛ aliq̄ secūdaria pōt esse. Cū aūt fuerit secūdaria poterit esse vt nō sit dr̄ia vllo mō. sed sit aliq̄d comitans id qđ est dr̄ia. Sicut si aliq̄s erraret diuidēdo suba3 nō in corpus ꝛ nō corpus. s3 in receptibile mot⁹. ꝛ nō receptibile. receptibile eteni3 motus nō sequit̄ suba3 ꝓpinque. s3 postq̄ sit locale ꝛ corpus. nā receptibile motus comitat̄ corpus. ꝛ multa alia comitant̄ corpus. s3 vnūquodq; eorū post noiatiōnē corpis q̄ nō sunt dr̄ie. s3 q̄dā comitātia dr̄ias. sube eteni3 mediāte corpietate accidūt intētiones iste. Diuisio aūt eius q̄ fit p̄ corporeā ꝛ icorporeā ē iquātū ē sibi nō mediāte alio. ¶ Pōt āt ꝯcedi ꝙ aliq̄d coꝝ q̄ nō accidūt sube pmū sit dr̄ia s3 nō dr̄ia ꝓpinq̄ huic gn̄i. B s3 dr̄ia post dr̄ia3: v̄bi grā sicut cū dr̄ ꝙ corp⁹ aliud est rōnale: aliud est irrōnale. corpus. n. ex h̄ ꝙ ē corpus non est aptū eē rōnale vel irrōnale. s3 ṗus necesse ē esse hn̄s aia3 ad h̄ vt fiat rōnale. Cū ḡ iuenit̄ corpis dr̄ia: o3 vt dr̄ie q̄ sunt post ip3. sint dr̄ie faciētes notari appropriatione ipsaꝝ. hn̄s. n. rōnalitatē ꝛ carēs rōnalitate faciūt notari dispositiōe dr̄ie ei⁹ ex h̄ ꝙ est hn̄s aia3. Ipsu3. n. est hn̄s rōnalitatē ꝛ carēs rōnalitate ƒ3 h̄ ꝙ est hn̄s aia3. nō ƒm h̄ ꝙ est albū vel nigrū vel aliq̄d aliud aliquo mō i effectu. Silr h̄ ꝙ corpus est hn̄s aia3 aut nō hn̄s aia3 nō h3 vllo mō ꝓpter aliqđ geneꝝ medioꝝ. Cū igit̄ nature gn̄is etiā acciderint accidētia q̄bus drāt. tūc nō pōt eē q̄n ipsa aptitudo differēdi sit vel ex natura generis. vel ex nā cōiori q̄ ipsa: sicut prius erat ex nā priori q̄ ipsa. Si aūt fuerit ex nā cōiori q̄ ipsa sicut aial aliud albū aliud nigrū: ꝛ sicut hō ali⁹ masculus alius femina. nō ē h̄ ex suis drīȷs. aial. n. nō fit albū vel nigrū: nisi q2 est corpus nāle. Iā. n. ipsum est ꝑfis corpus nāle in effectu: ꝛ deinde supponit̄ his accn̄tibus que recipit: quāuis nō sit aial. hō quoq; nō est aptus ad masculū ꝛ feminā: nisi q2 ē aial. h̄ ḡ non sunt dr̄ie generis. Sunt. n. aliq̄ ꝓpria generi q̄ diuidunt illud sicut masculus ꝛ femina aial. nec tn̄ sunt dr̄ie aliquo mō: videli3. q2 nō eēnt dr̄ie aialis: nisi accideret aiali ex sua forma: ita vt forma eius diuidat̄ p̄ illas diuisione primitiua: ꝛ nō sint comitātes aliq̄d: qđ ꝯstituit dr̄ia3 pmā. Cū aūt nō fuerit ita. sed nō acciderint aiali: nisi q2 eius materie ex qua est: accidit aliq̄d ꝓpter qđ fit alicuius dispōnis q̄ nō ꝓhibet acq̄sitionē forme generis ꝛ eē ei⁹. nec ēt ꝓhibet q̄n accidat corpi alia diuisio ex sua forma p̄ dr̄ias. tūc duo mēbra diuisiōis nō sunt de drīȷs. s3 de accn̄tib⁹ comitātibus illud. sicut masculus ꝛ femina. Spmati. n. qđ est aptū forme aialis: ꝛ est assignatū dr̄ie ꝓpe aialis vlis. C accidit passibilitas calefactiua ꝛ fit masculus. Iam etia3 posset ꝯcedi ꝙ eidē accideret passibilitas ifrigidatiua in cōplone ꝛ fieret femina. Ipsa aūt passibilitas tn̄ nō ꝓhibet ƒ3 h̄ ꝙ ipm idē est recipe dr̄ia3 q̄ accidit aiali ex sua forma. s. ex h̄. vn̄ est hn̄s aia3 apꝓhēdētē mobilē voluntate. ꝛ iō nō ꝯcedat̄ recipe rōnalitatē ꝛ irrōnalitatem. ḡ h̄ actio nō est agēs aliq̄d in sua specificatiōe: q̄uis putaremus ētillud nec masculū nec feminā nec attēderem⁹ ad h̄ vllo mō. tn̄ ꝯstitueret̄ spēs ab eo quo specificat̄. Illud enim nec ꝓhibet specificari nō ꝯsideratū nec acq̄rit specificationē ꝯsideratū. nō est aūt sic cū ꝯsiderauerimus illud. nec rōnale nec irrōnale. vel cū ꝯsiderauerimus colorē nec albam nec nigrū vllo mō. ¶ Cū ḡ voluerimus distinguere iter dr̄ias ꝛ ꝓprietates diuisiuas nō sufficiet dr̄e ꝙ id qđ accidit ex mā nō sit dr̄ia. ipm. n. eē nutribile vel inutribile nō accidit nisi ex mā. sed o3 ꝯsiderare ꝯditiones alias quas ṗdiximus. ꝛ ob h̄ nō iuenimus aliquam specieꝝ corporis cuius est passibile continentr sub vlītate eius cuius est ipassibile. Inuenimus aūt hominē cu3 sit spēs aialis sine dubio ꝯtineri sub vlītate masculi ꝛ femine vtriusq; simul. Silr equus ꝛ cetera hɔ̄. masculus aūt ꝛ femina iam cōtinent̄ ēt sub homine: eo ꝙ h̄ intētio comitās est p̄ quā cadit diuisio in diuisum q̄uis aūt sit ex ꝯditionibus dr̄ie: iā tn̄ ꝯtingit in nō differentiā. aliquando enim id qđ est non differentia comitatur spē3 aliquā inseparabiliter. h̄ aūt fit cum illud fuerit de comitātibus differentiā. ¶ Repetimus aūt dicētes te scire ꝙ mā cū mouetur ad recipiendum vnitatem forme que facit speciē accidūt ei accidētia ex cōplonibus ꝛ ceteris aliȷs quibus variat̄ eius dispō in actiōes ꝓueniētes ex illa. nō ex h̄ ꝙ recipit formā gn̄is aut formā dr̄ie: q2 nō q̄cq̄d recipit de dispōnib⁹: ꝛ qđ accidit ei est de vniuersitate eius

qd̾ ꝯtinet̃ sub fine ad quē mouet̃ in generādo. Nosti.n. ꝯflictus rer̄ nālium.s.quo h̄ vnitio fit:⁊ quō alie preueniūt alias ⁊ passiōes q̃ ꝯtingūt in eas:aliqñdo.n.passiones precedūt remouētes a fine q̄ itēdit̃:⁊ aliq̄n sunt īferētes diuersitates nō in ipso fine q̄ itēdit̃:sȝ in aliqb⁹ habētib⁹ se ad finē aliq̄ ꝯparatiōe:⁊ aliq̄n sunt ī aliqb⁹ lōge remotis a fine:⁊ ꝙ accidit māe ſm h̄ cuȝ quo remanet mā occurrēs forme:est ꝑter intētionē finis:masculinitas.n.⁊ feminitas nō agūt nisi ſm h̄ qd̾ est dispō istor̄ qb⁹ fit ge-
D neratio. ¶ Gnātio aūt sine dubio ē qddā qd̾ accidit post vitā:sed postq̄ꝫ vita specificata ē:res est terminata ꝑ se.ḡ h̄ ⁊ filia sunt de vniuersitate dispōnū ꝯnitiū post specificationē vite in spēm:q̄uis sit ꝯpatiua fini. vñ q̄cq̄d fuerit ð passionib⁹ ⁊ comitātib⁹ ſm hūc modū scias nō esse ð differētijs gener̄. ¶ Jam ergo tibi nām ostēdimus vlis:⁊ quō hȝ esse:⁊ quō genus dr̃ṫ a mā tali modo:ꝙ possūt destinari alij modi:de qbus postea loq̄mur ostēdētes ea que sunt debita generi ꝑ q̃ specificet̃. Sȝ remanēt due inq̄sitiōes ꝯiūcte ei:de quo agimus. vna.s.de his q̃ sunt debita generi:nec specificāt illud alia de hac itētiōe quō fit:⁊ quō ex genere ⁊ dr̃ia cū sint duo fiat vnū qddā definituȝ in effectu. ¶ De p̄⁹ aūt inq̄sitione dicemus ꝙ postq̄ꝫ illa nō sunt dr̃ie sine dubio sunt accn̄tia.accn̄tia aūt aut sunt comitātia:aut nō comitātia. Comitātia aūt aut comitāt̃ genera generis si habuerint gnā:aut dr̃ias gener̄:aut ipȝ genus:aut dr̃iam ipsius:aut dr̃iaȝ ipsi⁹ que sub ipso ē:aut mā alicuius eor̄. Sed q̄m quecūq̄ꝫ comitantur id qd̾ ex aliqbus fuerit supius:comitāt̃ etiā genera supiora ⁊ differētias q̄s hn̄t:⁊ dr̃iaȝ ꝯstitutiuā q̃ est ipsi⁹ generis:⁊ comitant̃ etiā māe istor̄ ⁊ accn̄tia eor̄:q̄m accn̄tia comitant̃ accn̄tia:tūc h̄ oīa comitabūt̃ genus:⁊ q̄cq̄d est sub ipso. Nullū aūt eor̄ que comitant̃ dr̃ias tm̄ q̃ sūt sub genere comitat̃ gen⁹:eo ꝙ seq̄ret̃ ex h̄ ipm̄ fieri min⁹.posse est aūt vtrūq̄ꝫ cōtingere in illo. ¶ Ponamus ḡ aliqd signatū qd̾ sit cōpositū ⁊ terminatū ex differētijs corporū: ⁊ ex accn̄tib⁹ multis:ꝙ cū dixerim⁹ corpus nō itelligim⁹ ex h̄ abstractionē a ꝯiūctionē forme corporee cū mā:cui h̄ oīa sint accn̄tia:⁊ sint ꝑter essentiā ei⁹. Sȝ itelligimus qddā qd̾ est nō ī sabo hn̄s lōgitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē:siue h̄ ꝑdicet̃ de illo p̄ncipalr̄:siue non p̄ncipalr̄. h̄ ergo collectio ē cuiusdā:qd̾ ē collectio signata sup quā cadit collectio corpis sȝ hāc itētionē:nō predicat̃ aūt de ea corp⁹ ſm aliā itētionē q̃ est ei⁹ nā.cū ḡ illud dr̃ corp⁹.ipȝ
E corpus nō ē nisi ipȝ nō ps ei⁹:nec aliqd ꝑter ipm̄. ¶ Pōt aūt aliqs dicere.ḡ iā posuisti nām generis:nō nisi nām īdiuidui. Sed ꝓbatū est iā:ꝙ īdiuiduū habȝ ꝓprietates ⁊ accn̄tia q̃ sunt ꝑter nāȝ generis.vȝ.q̄m nō est opus:vt nā corporis ꝑdicata de īdiuiduo:habet nām generis ſm h̄ ꝙ applicat̃ ipsis accn̄tib⁹ in effectu. Nā nā generis si nō predicaret̃ de collectione nō predicaret̃ de īdiuiduo: sed esset pars indiuidui:licȝ.n.nō essent h̄ accn̄tia:⁊ he ꝓprietates:tn̄ h̄ nā quā dicimus hr̄et eē ſm intētionē ꝑdictā: h̄ ē q̄m nā sube q̄cūq̄ꝫ mō fuerit ei⁹ subalitas ꝯstituta. est ex h̄ ⁊ ex h̄:qd̾ est necc̄iuȝ ad esse corpus. h̄ ḡ accn̄tia ⁊ he proprietates ꝑter ea sūt qb⁹ eget corpus:qd̾ est vnū ex generib⁹ ad eēndū corp⁹:sicut ꝑdictū est:nisi fuerit ꝓpriatū ⁊ nō in h̄. Sȝ cū fuerint h̄ nō ꝑdicabit̃ de illis corpus. Interest igit̃ an dicat̃ ꝙ nā ei⁹ nō eget ad suā itētionē aliq̄: an dicat̃ nō ꝑdicari de illo. Jā eni predicat̃ de aliq̄:quo nō eget ad suā itētionē. Cū aūt ꝑdicat̃ de aliq̄.iā appropriat̃ per illō in effectu postq̄ꝫ posse erat ēt appropriari alijs ab h̄. Silr̄ est ei⁹ dispō cū dr̃ijs. Nisi aūt eēt h̄ modus respectus in ꝑdicatiōe spēi.nā gn̄is eēt ps nō ꝑdicata. ¶ Species āt ē nā terminata in eē ⁊ ī itellcū vtroq̄ꝫ silr̄.vȝ.q̄m cū terminatū fuerit esse generis per illa q̃ termināt ipȝ erit in effectu ⁊ nō erit opus:postea nisi poni signatū tm̄:nec reqret̃ aliqd ad determinationeȝ ei⁹:nisi designatio tm̄: postq̄ꝫ nā ðterminata ē spēs spālissima:⁊ erit tūc nā sic.ꝙ accidēt ei comitātia ex ꝓꝑetatib⁹ ⁊ accn̄tib⁹:ꝑ q̃ nā īdiuiduat̃ ⁊ fit designata. Ipse v̾o ꝓꝑetates ⁊ accn̄tia:aut erūt aduenientia tm̄:ita vt nō sint de eēntia vllo mō:⁊ h̄ sūt accidētia q̃ accidūt īdiuiduis rer̄ simplicium ⁊ accn̄tia:aut erūt dispōnes supaddite ex qbus q̄dā sunt quibus itellectis remotis ab h̄ signato ē:vt nō habeat eē h̄ signatum: qd̾ est ꝑter alia:q2 ꝯtinget destrui veritatē sue alietatis comitātis:⁊ q̄dā sunt qbus itellectis remotis nō est necesse prouenire destructionē sui eē:postq̄ꝫ habuerit eē vel corruptionē sue essentie post eius appropriationeȝ. Sed destructur alietas ⁊ eius diuersitas ad alia ſm ꝙ diuersuȝ est ab alijs absq̄ꝫ destructiōe singularis. fortassis aūt obscur̄ ē h̄ penes nos ⁊ nō ðterminat̃.nr̄ v̾o sermo nō ē de h̄ ſm qd̾ scitur:sed ſm ꝙ res est in se.

¶ Capl̄m. V. De assignanda comparatione diffinitionis ⁊ diffiniti.

Potest h̄ aliqs dicere ꝙ diffinitio ſm h̄ qd̾ ꝯsentiūt auctores artis ꝯposita est ex genere ⁊ dr̃ia. vnūqd̾q̄ꝫ quor̄ discretuȝ est ab alio ⁊ vtreq̄ꝫ partes sunt diffinitionis. Diffinitio autem nō est nisi q̄dditas diffiniti. ergo intētiōes que signant̃ per genus ⁊ dr̃iam talr̄ se hn̄t ad nām speciei:qualiter ipsa ad diffōnem. Sicut eni genus ⁊ dr̃ia sunt partes diffinitionis:sic etiā intētiones eor̄ due sunt partes diffiniti. vñ cum ita sit:nō erit verū predicari naturam generis de natura speciei:quoniā ps eius est. A Questio. ¶ Ad qd̾ dicimus.q2 cuȝ nos diffinimus dicentes. Verbi gratia. hō est aial rōnale:nō volumus in hoc ꝙ hō sit ꝯiūctio ex aiali ⁊ rōnali:sed volum⁹ in h̄ ꝙ ipse est aial:qd̾ ē rōnale:q̄si.n.aial in se qddā ē cuius eē nō est terminatū:sicut ꝑdixim⁹:nisi cū ꝯpm̄ anial fuerit rōnale. Ita vt cū h̄ ꝙ dicimus hn̄s aiam apprehēdēteȝ simplr̄: qd̾ est nō terminatū fit habēs hāc aiam iā fit terminatuȝ. Nā eiusmodi est ꝙ eius anīa est sensibilis rōnalis. h̄ igit̃ determinatio est eius qd̾ est hn̄s aiaȝ apprehēdētē. Corpus ḡ habēs aiam apprehēdētē nō est aliqd:sed ipm̄ esse hn̄s aiam rōnalē:est aliqd qd̾ accidit ei extrisecus:⁊ hoc qd̾ est aial nō ē nisi id qd̾ ē hn̄s aiam apprehēdētē.eē v̾o cui⁹ est aia apꝑhēdēs ē qddā terminatū: quor̄ nullū hȝ esse in actu vllo mō:sicut iā scisti.sed fit ꝑ illud terminatū h̄ aūt dubitatio nō ē nisi in itellcū:eo ꝙ dubiū ē ei de certitudie aie apꝑhēdētis quousq̄ꝫ possit ðsignari ⁊ dici ꝙ ē apꝑhēdēs sensu ⁊ imaginatiōe ⁊ rōne. ¶ Cū aūt accipit̃ sensus in diffōne aialis nō est vere dr̃ia.sed est cōsignans dr̃iaȝ:dr̃ia.n.aialis h̄ ē.s.ꝙ est hn̄s aiam apꝑhēdētē mobilē volūtate. Nō est aūt eē oīe aialis h̄ qd̾ imaginat̃:et mouet volūtate:sȝ est p̄n̄ᵐ hor̄ oīum nō hn̄s in se nomē ꝙ ꝯseq̄t̃ h̄. vñ necesse est aduenire ei nomē ꝯ̄tū in se ⁊ quātū ad h̄ oīa.ita vt sensus ⁊ motus simul sint in ei⁹ diffinitiōe. Sed sensus ponat̃ vel quasi in intellectu vtriusq̄ꝫ sensus. interioris.s.⁊ exterioris. vel erit cōtentus sensu tm̄ ad h̄ vt significet h̄ omnia:nō signōne continētie:sed comitātie. Jaȝ aūt ostēsus est intellectus hor̄ ⁊ ꝯsiliū. Sensus igit̃ nō ē vere dr̃ia anīalis:sed est vna de ꝑtibus dr̃ie:⁊ vnū de comitātib⁹ eā.eius autē dr̃ia est eē aie q̃ est principiū oīum istor̄ illi. Simil'r rationale hoi. Sed defectus nostr̄ ⁊ paruitas ꝑcipiēdi dr̃ias:aut h̄:aut illud facit necessario deuiare a vera dr̃ia ad comitāe:aliq̄n autē denolat̃ eius nomē a suo comitāti:sic itelligim⁹ sensibile id qd̾ habet p̄cipiū:ex quo emanat sensus ⁊ alia hō.aliquando vero dr̃ia est ignota penes nos ⁊ nō percipit̃:nisi ex suo comitāti. Noster aūt sermo nō est mūc de his ſm

Responsio.

B Que sit dr̃ia inter aialia.

ꝙ intelligimus ⁊ agimus de illis:ſ; ſm h ꝙ eſt eē eorum in ſe:deīde ſi aīai nō hr̄et niſi ſenſuȝ:tūc ipȝ eēt corp' hñs ſenſum:nō corpus ex intētione abſtractiōis nāe corporee ſenſibilis tali cōditione:ꝙ eſſet illud tātum:ſed totum eo mō quo diximus:qꝛ vnitio mãe cuȝ forma aut partis cū alia pte in cōpoſito nō eſt niſi ꝯiūctio alicuius cū aliquo preter illud comitās aut accñs. ¶ Uñ ea in qb' eſt vnitio ſunt multis modis. ¶ Uno vt ꝯiūctio mãe ⁊ forme: ſed mã eſt quiddā qḋ nō hȝ eſſe per ſe vllo modo:nec ē in effectu niſi per formā:forma vero eſt qddam aliḋ ab ea: quoꝝ vnū nō eſt aliud. Cōiūctum aūt eoꝝ eſt neutrum. ¶ Alio aūt mō fit ꝯiūctio aliquoꝝ quoꝝ neutrum eget altero ad eēndū:ſed ex vnitiōe eoꝝ prouenit qddā aliud.

C vel ꝯparatiōe vel permixtiōe vel ꝑmutatiōe. ¶ Ex iſtis eſt qdā ꝯiūctio aliquoꝝ quoꝝ vnuȝ nō hȝ eſſe in effectu niſi ꝑ h ꝙ adiūgiẜ aliȝ:⁊ qddam hȝ eſſe in effectu:⁊ tunc id qḋ nō hȝ eſſe in effectu exiſtit per id qḋ hȝ eſſe in effectu:ex quoꝝ vnitiōe prouenit cōpoſitū:ſicut cōpoſitū ex corpore ⁊ albedine. In his autē diuiſionibus neutrū vnitoꝝ eſt aliud:nec ipſa vtraq; ſunt partes vniti:nec predicaẜ alteꝝ de altero vllo mō vniuoce. ¶ Et ex his ē vnitio alicuius cū aliquo cui' vis nō ē ipſa eadē:niſi ex coniūctiōe ſuiipſius cū illo:itellectus.n.iā itelligit intētioneȝ quā poſſibile eſt eē multa:quoꝝ vnūqḋq; eſt ipſa intētio ineſſe. Nō ꝙ intētiōi adiūgaẜ alia q̄ deſignat ei' eē:ſ; qꝛ ipſa itētio ꝯtineẜ in eo:nec ē aliud niſi dſignatiōe vl ignorātia nō in eē. Sic mēſura q̄ eſt itētio quā poſſibile eſt eē lineā ⁊ ſupficiē ⁊ ꝓfunditatē nō ꝙ aliqd adiūgaẜ ei.ex cuius adiūctione fiat linea ⁊ ſuperficies ⁊ ꝓfunditas:ſed qꝛ ipſa linea eſt ipſa:⁊ ipſa ſupficies eſt ipſa. Jō qm̄ intentio mēſure eſt vt ſit qddā receptibile eq̄litatis nō tali cōditione vt ſit h itētio tm̄. Nam hō non eſt genus:ſic iaȝ noſti.ſed abſq; vlla ꝯditiōe aliacūq;:vt h itētio q̄ ē receptibil' eq̄litatis ipſa in ſe qcq3 fuerit poſtq̄ fuerit eſſe eius in ſe qualecūq; fuerit illud eē ꝑdiceẜ de eo ꝑ ſe:ꝙ ita eſt:⁊ licȝ ſit in vna dimēſiōe v.l duab' vel trib':h intētio ineē nō erit niſi aliq̄ iſtaꝝ. Intellectus aūt ſm h qḋ itelligit eā attribuit ei eē ꝑ ſe:⁊ deīde ſi itellectus addiderit ei aliqd iſup illud ſupadditū nō erit q̄ſi intentio extrinſeca:q̄ conſequaẜ id qḋ eſt receptibile eq̄litatis:ita vt ipm ſit receptibile eq̄litatis ꝑ ſe in diffōne ſui:⁊ h aliud adiunctū ei extrīſecus:ſed h erit determinatio ſue receptiōis eq̄litatis ſm ꝙ eſt in vna dimēſione tm̄ vel in pluribus:vn̄ receptibile equalitatis in vna dimēſione in hac re erit idem ipm receptibile eq̄litatis:ita vt poſſit dici ꝙ h receptibile equalitatis ē h qḋ ē hñs vnā dimēſionē ⁊ c̄. H aūt nō fit in his que ꝓceſſerit:q̄uis.n.h ſit aliqua multitudo ſine dubio:nō tn̄ eſt multitudo q̄ eſt partiū:ſed multitudo que eſt rei ſm qḋ ē terminata ⁊ nō terminata:res.n.terminata in ſe pōt ꝯſiderari ſm h ꝙ eſt nō terminata q̄tum ad intellectū noſtꝝ.erit h alietas:cū aūt fit terminata ipa nō fit alia:niſi ſm reſpectū ꝑdictū q eſt ſm intellectū tantū:determinatio.n.nō alterat:ſed certificat. Sic g̃ intel-

D lige vnitionē que eſt ex genere ⁊ dr̄ia:q̄uis ſint diuerſa: ⁊ in nā alicuius ſpēꝝ fit ꝯpō:quaꝝ dr̄ie fluāt ab eaꝝ formis ⁊ genera eaꝝ a materijs ſuaꝝ formaꝝ:q̄uis genera eaꝝ ⁊ dr̄ie eaꝝ nō ſint materie nec forme eaꝝ ſm ꝙ ſūt mãe ⁊ forme:ex qbus ſunt qdā in quaꝝ nã nulla eſt cōpoſitio:ſed ſi fuerit ꝯpoſitio ē quēadmodū diximus. Nulla aūt eaꝝ i vnaquaq; ſpecieꝝ eſt alia ab alia:niſi qꝛ aliqñ accidit:nō ſ' ē termiata:ſ; qꝛ i po' ē ſemel termiata ⁊ accipiẜ aliqñ termiata in effectu. hāc aūt potētiaȝ nō hȝ ſȝ eſſe:ſed ſm itellectū. Ineſſe.n.nō ē terminatio nāe generalis preter potētiaȝ que faciat eam ſpēm:ſiue ipa ſpecies habeat ꝯpoſitionē in nā:ſiue nō hēat. Gen' g̃ ⁊ dr̄ia in diffinitione etiā ſm ꝙ vnūqḋq; eoꝝ eſt ps diffinitionis:ex h qḋ eſt diffinitio nō predicantur de diffinitione: nec diffinitio de ipſis. Nō.n.dr̄ diffinitio eē genus tm̄:vl dr̄ia vel ecōuerſo. Non.n.dr̄ diffinitio aīalis eſſe corpus vel habēs ſenſuȝ:nec ecōuerſo. Sȝ ſȝ h ꝙ genera ⁊ dr̄ie ſunt nāe conſequentes nām:ſicut iā noſti ꝑdicanẜ de diffinito. ¶ Dicimus aūt ꝙ diffinitio vere determinat vnā nām. Uerbi grã.cū dr̄ aīal rōnale:ex h.n.iā determinata eſt intentio vnius alicuius:qḋ eſt aīal:ꝙ animal ē rationale. Cū.n.ꝯſideraẜ h vna res nō eſt pluralitas in intellectu. Cū aūt cōſideraẜ diffinitio ⁊ inueniẜ compoſita ex numero iſtaꝝ intētionū ⁊ ꝯſideranẜ iſte intētiones ſȝ h ꝙ vnaqueq; eaꝝ conſiderata in ſe nō ē alia: inueniẜ h pluralitas in intellectu. Sȝ cū itētio q̄ exiſtit i aīa itelligiẜ diffinitio ſm ꝑmū reſpectū.ſ.vnū qddaȝ qḋ eſt aīal: qḋ eſt rōnale:tūc diffinitio ē ipm diffinituȝ in intellectu. Si aūt itelligiẜ diffinitio itentio exñs i aīa ſm reſpectū 2m.ſ.diſcrete:tūc itētio ipſius diffinitionis nō eſt intētio diffiniti. Sed qddā deducēs ad ipm ⁊ demonſtrās ipm.

¶ Item reſpectus qui facit debere ipſam diffōnem eſſe diffinitū nō ponit animal ⁊ rationale duas partes diffōnis:ſed predicata de ipſo.ſ.ꝙ ipſa ſunt ipſa diffinitio non ꝙ ſint duo de veritate eius diuerſa a ſe ⁊ a toto:ſicut itelligiẜ ex noſtro exēplo de eo qḋ eſt aīal:qḋ eius aīalitas eſt ꝑfecta ⁊ termiata ꝑ rōnalitatē:reſpectus vō q facit debere:qḋ diffinitio nō ſit diffinitū probibet genus ⁊ dr̄iaȝ predicari de diffōne:ſed ſunt due ptes eius:⁊ ꝑꝑ h nullū hoꝝ qḋ eſt genus ⁊ differētia eſt diffinitio. Nec vniuerſitas intētionū aīalis cōpoſita cū rationalitate:eſt intētio aīalis nō cōpoſiti. Nec intētio rōnalis nō ꝯiūcti itelligiẜ de intētiōe ꝯiūctionis ex aīali ⁊ rōnali:nec qḋ intelligiẜ d vnoquoq; iſtoꝝ:nec aliqḋ eoꝝ predicaẜ de illa. Coniunctū igiẜ ex aīali ⁊ rōnali nō eſt aīal ⁊ rōnale. Cōpoſitū.n. ex aliqbus duob'.aliud eſt ab illis tertiuȝ.cuius vnūqḋq; eoꝝ pars eſt:pars aūt nō eſt totū:nec totū ē ipſa pars. ¶ Qḋ aūt dȝ oſtēdi h ē.ſ quō diffiniunẜ res:⁊ q̄ ꝯparationē hȝ diffinitio ad illas:⁊ q̄ eſt dr̄ia iter qdditatē rei ⁊ formā. Dicem' ergo ꝙ ſicut ens ⁊ vnū ſunt de his q̄ ſūt cōmunia ꝑdicamētis:ſed ſm pus ⁊ poſteri':ſilr̄ ēt h ꝙ res hñt qdditatē ⁊ diffōnem nō ē in omnib' eis eodē ordine. ¶ Subā.n.ē cui ꝑ daẜ ſua diffinitio ⁊ vere. Cetera vero Arist. 7. meta. c. 17.
qm̄ qdditas eoꝝ pēdet ex ſubā vel ex ſubali for':ſic iam diffinimus:formaꝝ aūt nāliū iaȝ noſti diſpōnem ⁊ figuraꝝ ⁊ menſuraꝝ:tūc quodāmodo nō diffiniunẜ:niſi per ſubam:ex quo ꝯtingit aut accñtib':vt in diffinitionibus eoꝝ ſit aliqd ſupra id qḋ eſt in eēntijs eoꝝ:q̄uis enim in eſſen'ijs nō recipiaẜ ſubā:ita vt ſit ps eoꝝ vllo modo:qm̄ cui' ps eſt ſubā:ipm ēt ſubā eſt:tn̄ ſubā recipiẜ in diffōne eoꝝ:ita vt ſit pars:eo ꝙ ꝑ ſubam diffiniunẜ oīa:aut cōpoſitis:ꝯtingit in eis idem bis repeti. Nā qm̄ in eis ē ſuba: iō neceſſe eſt illā poni in diffōne eoꝝ:⁊ qm̄ in eis eſt accidēs:qḋ diffiniẜ per ſubam:tūc neceſſe eſt eā iteꝝ poni in diffinitione accidētis:ita vt tota diffinitio ſit cōpoſita ex diffōne ſube ⁊ diffinitione accñtis:vn̄ oportet ideȝ repeti bis ⁊ multotiens:qḋ pȝ cū reſoluiẜ diffinitio ipſius accidentis ⁊ redigiẜ in ea q̄ ꝯtinet.g̃ in diffōne huius cōpoſiti bis inueniẜ ſuba.ſed in eēntia ꝯpoſita nō eſt niſi ſemel. ⁊ iō in hac diffōne aliqḋ eſt additū ſupra itētionē diffiniti in ſeipſo. In veris autēȝ diffinitionibus nō debȝ eē aliquid ſupadditū. Uerbi grã.cū diffiniẜ naſus ſimus.oīno debȝ accipi in ea naſus ⁊ deꝑſſio:⁊ ſic poniẜ naſus in ipſa diffōne ſimi. Simus.n.eſt naſus deꝑſſus:nec poteſt poni h depreſſus tm̄. Si eniȝ depreſſio tātuȝ eſſet ſimus:tunc crus deꝑſſuȝ.eēt ēt ſimum.debȝ aūt oīno naſus accipi in diffinitiōe ſimi. Cū ergo diffiniẜ naſus ſimus.iaȝ accipiẜ:

in ea bis nature: vñ necesse est vt aut huiꝰ nõ sint diffõnes ⁊ sic nõ habẽs diffinitiões nisi tantũ simplicia: aut he sint diffinitiones: sed ſm aliũ modũ. ¶ Non dʒ aũt sufficere sola expositio nois ad hoc: vt sit diffinitio: quasi diffinitiones huiꝰ ponant̃ diffões vere: q̄ diffinitio est demonstrãs q̄ditatem rei: sicut iaʒ nosti. Si .n. ois oratio cui potest verificari nomẽ eẽt diffinitio, tunc omnes orões libri cuiusdã auctoris essent diffinitiões: q̄ quideʒ aũt ita est: tunc manifestũ est ꝙ he diffões cõpositoꝝ diffões

F sunt ſm aliũ modũ. ¶ Quiditas autẽ ois simplicis est ipsummet simplex. Nihil .n. est receptibile sue q̄ditatꝭ. Si .n. ibi esset aliq̄d receptibile sue q̄ditatis illud nõ esset quiditas recepta: que habet̃ in eo: imo ipm receptũ esset forma eiꝰ: forma aũt eiꝰ nõ est id qd adequat̃ diffõni: sed nec cõposita sunt ex forma tñ: id qd sũt. Diffõ .n. cõpositorũ nõ est ex sola forma. Diffõ .n. rei signat oẽ id ex quo cõstituit̃ eius essentia: vñ cõtingit vt cõtineat mãm aliquo modo: ⁊ ꝑ hoc cognoscit̃ dr̃ia iter q̄ditatẽ ⁊ formã: forma enĩ semꝑ est ps q̄ditatis in cõpositis: ois vero simplicis forᵃ est ipm simplex: q̄ nõ est ibi cõplo. Cõpositoꝝ vero forma nõ est ipsa cõposita: nec est eoꝝ q̄ditas. Ipsa cõposita nõ est forma: iõ q2 cõstat ꝙ pars est eoꝝ: q̄ditas vero ẽ id qd est: q̄cq̄d est forma existẽte cõiũcta mãe: ꝙ q̄dẽ amplꝰ ẽ q̄ intẽtio forme: cõposito ẽt nõ ẽ hec itẽtio: q2 cõposita ẽ ex forᵃ ⁊ mã: hec .n. ẽ q̄ditas cõpositi: ⁊ q̄ditas ẽ hec cõpõ. g̊ forma est vnũ eoꝝ que cõueniũt in hac cõpõne: q̄ditas vero est ipsa cõpositio cõplectẽs formã ⁊ mãm: vnitas aũt que fit ex illis duobꝰ ẽ ad hoc vnũ: ⁊ generi q̄dẽ ex hoc ꝙ est genᵒ ẽ q̄ditas: ⁊ spẽi ex hoc ꝙ ẽ spẽs: est q̄ditas: ⁊ singulari ⁊ ꝑticulari: ex hoc qd est singulare ⁊ ꝑticulare: est q̄ditas cũ accñtibus ⁊ comitãtibꝰ ex q̄bꝰ cõstituit̃. Cũ igit̃ q̄ditas ꝑdicat̃ de eo qd est genus: ⁊ de eo ꝙ est spẽs: ⁊ de eo ꝙ est singulare individuũ fit hac sola cõione nois: q̄ hec q̄ditas nõ ẽ discreta ab eo qd per ipaʒ est q̄cq̄d est. alioq̄n nõ eẽt eiꝰ q̄ditas.

G ¶ Singulare aũt nõ hʒ diffõnẽ vllo mõ: q̄uis cõpositũ habeat aliquã diffõnem. Quoniã diffinitio est oĩno cõposita ex noibꝰ determinãtibꝰ: in q̄bus tñ nõ est determinatio alicuiᵒ rei designate. Si .n. determinatio eẽt designatio certa: iã eẽt noiatio tñ: aut aliqd signũ motus: aut silius. Non aũt fit in illis cognitio ignoti ꝑꝑ determinationeꝫ: vñ postq̄ omne nomen qd cõtinet̃ in diffõne singularis signat determiatiõnẽ quã posẽ ẽ multis cõuenire. tũc ordo cõpõnis sue nõ excipit illud ab hac possibilitate. Cũ .n. a. fuerit intẽtio vlis: ⁊ ei adiũgit b. alia. silr intentio vlis poterit tũc his esse restrictio aliq̃. Sʒ q2 ẽ restrictio vniᵒ vlis per aliud vle: remanet postea ꝓpinquitas vle in quo põt esse cõio. Verbi grã. cum diffinit̃ hic socrates. ⁊ dr̃ esse phs in hoc ẽt cõio est: cũ vero dr̃ phs castus: adhuc ẽt cõio ẽ. Si vero dr̃ phs castꝰ q̄ occisus fuit iniuste: adhuc ẽt hoc cõe ẽ. Si vero dr̃ filiꝰ illius adhuc hoc põt eẽ cõe: q̄ noticia illiꝰ ẽ: sicut noticia istiꝰ. Si vero notat̃ ipm individuũ illiꝰ designatiõe vel cognomine fiet demõstratio illius designatione vel cognomie ⁊ nõ descriptiõe. Si vero addit̃ queʒ occiderũt in ciuitate illa ⁊ in die illo. hec etiaʒ tota enumeratio cũ illa idividuitate oĩno vlis est: posẽ est .n. illã ꝑdicari d̄ multis: nisi restrinxeris circa individuuʒ. Si vero illud circa qd restrinxeris fuerit aliqd individuũ de vniuersitate individuoꝝ alicuius spẽꝝ: tunc nõ poterit hac dmõstratione cognosci: nec intellectu deꝑhẽdi nisi sensu. Si ẽt id circa qd restringit̃ fuerit de individuis: in quoꝝ vnoquoq3 ẽ ꝑfecta veritas spẽi: ⁊ nõ supuenit ei aliud nouuʒ individuũ intellcũs iã intellexit ipsaʒ spẽꝫ ⁊ eius idividuũ. Sed cũ assignat̃ ei descriptio: intellectus poterit illõ apprehẽdere vel iudicare de eo certus illud posse permutari a sua dispõne in destructionem: hʒ .n. res destruit̃: de descripto vero nõ est certus: an semper sit vel descriptionem de eo semper predicari: aliquando aũt in intellectu scit̃ q̄diu durabit hoc: hoc ergo ẽt nõ erit vera diffinitio: manifestũ est igit̃ ꝙ singulare nõ hʒ verã diffõnem: nõ eniʒ põt ostẽdi in se: nisi cognoie: aut designatione: aut cõpõne ad aliq̄d notũ ꝑ cognomẽ vel designationẽ: q̄ ois diffõ est imaginatio intelligibilis: quã veꝝ est ꝑdicari de diffinito singulari: qd cũ destruit̃ sua diffõne non diffinit̃: vñ diffinitio illius semper erit putatione: nisi fuerit ibi ꝑter diffinitionẽ in intellectu additio designationis ⁊ visiõis. fiet ergo ꝓpter designationẽ diffinitũ sua diffinitione. Cũ aũt nõ fuerit hoc. putabit̃ hr̃e diffinitionẽ. vere aũt diffiolatio est vera diffinitio: vñ q̄sq̄s vult diffinire corruptibilia: iam presumit ponere ea esse permanentia.

¶ Caplm. VI. De differentia ⁊ eius certitudine.

A Nunc debemus loq̄ de differentia: ⁊ ostẽdere eius dispositionem. dicemus g̊ ꝙ dr̃ia vere nõ est talis qualis est rõnalitas ⁊ sensibilitas: hec .n. non predicant̃ de aliquo: nisi de eo cuius nõ sunt differentie. s. de sua spẽ: sicut sensus de tactu: sicut nosti als. aut de suo singulari: vt rationalitas de rõnalitate socratis. de individuis .n. homis nõ predicat̃ rõnalitas nec sensus. Nullũ .n. eoꝝ dr̃ rõnalitas vel sensus: sed a noibꝰ eoꝝ denoiat̃ nomẽ. Si aũt he sunt differentie: sunt dr̃ie: sed aliter: nec sunt eiusmodi: vt sint aliq̃ ex his q̄ ꝑdicant̃ de ꝑluribꝰ vniuoce. Cõueniẽtius est ergo vt hec sint ꝑnᵃ dr̃iaꝝ nõ dr̃ie: hec .n. nõ ꝑdicant̃ vniuoce: nisi de nõ individuis spẽi que dicunt̃ eoꝝ dr̃ie: scʒ rõnalitas ꝑdicat̃ de rõnalitate socratꝭ ⁊ platonis vniuoce: sensus quoq3 ꝑdicat̃ de auditu ⁊ visu vniuoce. dr̃ia ergo que est: sicut rõnalitas ⁊ sensus non est eiusmodi vt predicet̃ de aliquo aĩato. Sensus .n. ⁊ rõnalitas nõ ẽ animal vllo mõ. ¶ Dr̃ia aũt q̄ est rõnale ⁊ sensibile ẽ genus in poᵃ. Cũ aũt fuerit in effectu fiet spẽs: quo aũt fiat hoc iaʒ ostẽdimus: ⁊ ostẽdimus quõ ipm genus est dr̃ia ⁊ spẽs in esse in actu: ⁊ quõ hec differũt iter se: ⁊ ꝙ spẽs vere est q̄dd̃ qd est genus: cũ fuerit ꝓpriata in effectu: ⁊ ꝙ hec discretio ⁊ dr̃ia est penes intellectũ. Cuʒ aũt diligentius discernit̃ inesse i cõpositis genus fiet mã ⁊ dr̃ie forma: ⁊ tũc nec genus: nec dr̃ia predicat̃ de spẽ. ¶ Deinde obiectiões q̄ B fiunt cõtra hoc verbuʒ de nã dr̃ie sunt he q̄s dicã. Cõstat. s. ꝙ ois spẽs discrepat ab aliis secũ cõuenientibꝰ in genere per dr̃iaʒ. ⁊ ꝙ ipsa dr̃ia est quedã intẽtio q̄ ẽ aut cõior ex predicatis: aut cõtẽta sub aliquo: qd est cõius ex ꝑdicatis. Incõueniẽs est aũt dr̃e oẽm dr̃iam cõiorem eẽ ex ꝑdicatis: rõnale .n. ⁊ alia hmõi nec sunt ꝑdicamẽta: nec sunt de iudicio predicamentoꝝ: restat ergo vt cõtineant̃ sub cõiore ex predicatis. Omne auteʒ qd cõtinet̃ sub intẽtiõe cõiore se differt ab eo ꝙ secũ cõuenit in illa per dr̃iam sibi ꝓpriã: ergo vniuscuiusq3 dr̃ie est dr̃ia: ⁊ hoc vsq3 in infiᵐ. ¶ Que autẽ debes scire per que soluit̃ hoc qd. hec sunt. s. quoniã ꝑdicabile aliud est ꝑdicabile cõstituẽs q̄ditatẽ subi: ⁊ aliud ẽ predicabile comitãs q̄ditatẽ eius non cõstituẽs illud: ⁊ q2 nõ ẽ necesse: vt ois intẽtio minus cõis q̄ cõtinet̃ sub intẽtione cõiore: differat a cõuenientibꝰ secũ in illa per dr̃iam q̄ intelligit̃ esse intentio diuersitatis sue essentie ⁊ sue q̄ditatꝭ: opʒ .n. vt id qd predicat̃ de aliquo si fuerit cõstitutiuũ sue quiditatis in intellectu ⁊ cogitatiõe sit: sic ps sue q̄ditatꝭ: vñ quicq̄d cõuenerit cũ eo in ipsa intẽtione in intellectu ⁊ cogitatiõe ⁊ diffõne: conueniet cum illo in eo qd est pars sue q̄ditatis: ꝙ autẽ destiterit ab eo necessario differet ab eo ꝑ id in quo nõ cõuenit cũ eo: ꝙ apud intellectũ ⁊ cogitationẽ ⁊ diffinitionẽ est alia pars sue quiditatis. s. apd intellectũ ⁊ diffõnem pars vite totiꝰ. Differt igit̃ ab eo ꝑ id qd est aliud ab eo. s. per dr̃iaʒ. Cũ aũt cõuenerint i aliq̃ comi-

tantu ita vt nõ conueniant in ptib' diffõnis quiditatis vllo mõ: tũc per ipsas qditatẽ erũt differentes: nõ p ptẽ ei': sicut color dĩt a nũero: qñuis.n. cõueniãt in ens: ens ãt sic pz ex pmissis: comitãs ẽ nõ aliqd de qditate: tũc ad h: vt color dĩat a nũero s3 diffõnẽ z itellcm nõ ẽ ei necesse aliqd: nisi sua qditas z sua nã: nec cõuenit cũ eo nũerus in aliq̃ qd sit de qditate eius. Tota.n. qditas coloris est nõ cõueniẽs vllo mõ cũ qditate nũeri: cõuenit autẽ cũ eo in eo qd ẽ ex quiditatẽ eius. color igit̃ non eget dĩa q̃ dĩat a numero. ¶ Dicemus ẽt q gen' pdicat̃ de spẽ: ita q est ps qditatis ei' z pdicat̃ de dĩa: ita q est comitãs eã nõ ps qditatis eius. V.g. aial pdicat̃ de hoie: qm est ps qditatis ei': z predicat̃ de rõnali: qm est comitãs ipm. Nõ.n. intelligimus rõnale: nisi qd est hñs rõnalitatẽ: z qd est hñs aiam rõnalez: ita q h nomẽ rõnale nõ signat: an illud sit suba. an nõ. Sed comitat̃ ipm nõ eẽ nisi subaz: z nisi corpus: z nisi sensibile: h igit̃ pdicant̃ de illo: sicut pdicat̃ comitãs de suo comitato: nõ.n. cõtinet̃ in itellcu rõnalis.s. rei hñtis rõnalitatẽ. ¶ Dicem' g̃ nũc q dĩa nõ cõuenit i qditate cũ genere qd d se pdicat̃: dĩt igit̃ ab eo p seipsaz: cõuenit ãt cũ spẽ in eo qd ẽ ps sue qditatis: dĩt igit̃ ab ea p nãm generis: qd ẽ intra qditatẽ spẽi: nõ itra qditatẽ dĩe: quo aũt se hẽat cũ reliqs: h ẽ.s. qd si dĩa cõuenerit cũ illis in qditate: necesse erit vt discrepet ab eis per dĩas. Si aũt nõ cõuenerit cũ eis i qditate: tũc nõ erit necesse differre ab eis per dĩaz. Nõ est.n. neceẽ vt oẽ qd cõuenit cũ alio cõueniat cũ eo in qditate: vñ nõ ẽ neceẽ vllo mõ: vt cum dĩa fuerit cõtẽta sub aliquo cõioze q̃ sit ipa cõtineat̃ sub eo tãq̃ sub gñe: põt.n. cõtineri sub aliq̃ cõioze se: ita vt illd cõi' sit itra quiditatẽ ipsi': z põt cõtineri sub cõioze nõ nisi ad modũ ei' qd cõtinet̃ sub comitãti qd nõ est itra qditatẽ ei': sicut rõnale qd cõtinet̃ sub apphẽdẽte qd ẽ gen' ei' z apphẽdẽs cõtinet̃ sub suba: eo q suba ẽ ei: vt comitãs illi'. nõ vt gen' quẽadmodũ dixim': z cõtinet̃ ẽt sub ad aliqd: non q relatio sit ei' suba vl' sit itra qditatẽ ei': s3 qz est comitans illi'. dĩa ergo ad h vt dĩat a spẽ nõ eget alia dĩa: z ad h vt dĩat ab aliis secũ cõuenictib' in eẽ vel comitãtib' non eget alia intẽtione: nisi ipsa sua qditate: vñ non oz ipa cõtineri sub cõioze se. quẽadmodũ spẽs sub genere: s3 cõtinet̃ vt comitatũ minus cõe sub comitãti: qd non ẽ itra qditatẽ ei'. ¶ Si aũt itellexeris dĩaz. V.g vt rõnalitatẽ non iueniem' exẽplũ ei': nisi i dñ[?]as rez cõpositaz. Si vero intellexeris rõnalitatẽ ipsaz eẽ hñtẽ aiam rõnalẽ: tũc ipa erit de intẽtionib' cõpositis ex ad aliqd z suba: sicut iã nosti als. Si aũt itellexeris ipsaz aiam: tũc ipsa erit suba z erit pars sube cõposite: a qua dĩt p dĩaz q̃ est inter simplicem subaz z cõpositã: quẽadmodũ sepe ostẽsuz est. ¶ Repetamus aũt nũc ppõnes in qb' vĩ eẽ aliqd q̃onis dicẽtes q ppositio illa q̃ dicit q dĩa est itẽtio q̃ ẽ: aut cõior ex pdicatis: aut cõtẽta sub cõioze ex pdicatis: z illa alia q̃ dic̃ q predicamẽtũ est id qd est cõius ex pdicatis ẽ dictio falsa: qz pdicamẽtũ est id qd ẽ cõius pdicatis gnãlib' cõstituẽtib' qditatẽ. Nõ q sit cõius pdicatis que nõ cõstituũt qditatez oium eoz que sunt sub eis: s3 comitant̃ illa. Illa vero q̃ dicit q qcqd cõtinet̃ sub itẽtione cõioze se. dĩt ab eo qd secũ cõuenit in illa p dĩaz sibi ppriã: falsa est: ea.n. que cõueniũt in comitãti nõ itẽtiõe q̃ ẽ itra qditatẽ rei nõ differũt p dĩaz: sed sola qditate: manifestũ ẽ g̃ ex h qd nõ opz vt vnicuiqz dĩe sit dĩa. ¶ Opz ẽt scire q intellectus de h q dĩ q dĩe sube sunt sube: z dĩe q̃litatis sunt q̃litates: h ẽ.s. q dĩas sube comitat̃ eẽ subas: z dĩas q̃litatis comitat̃ eẽ q̃litates. Nõ q in quiditate dĩaz sube itelligatur diffinitio sube: ita vt sint sube in se: z q i quiditate dĩaz q̃litatis itelligat̃ diffinitio q̃litatis: ita vt sint q̃litates: nec vt dĩã sube intelligant'. V.g. dĩas q̃ pdicat̃ de suba vniuoce: s3 dĩas q̃ pdicat̃ de ea denoiatiue sm non rõnale: s3 rõnalitatẽ: est.n. sicut iã nosti dĩa q̃ dnoiatiue nõ vniuoce: dĩa ãt dĩa ẽ q̃ pdicat̃ vniuoce. Nõ est ãt neceẽ vt cũ dĩa vniuocatiõis fuerit: dĩa quoqz dnoiatiõis semp hẽat eẽ sic. nisi i oi qd ẽ spẽs subal. non i speb' accñtalib': nec in oi spẽ subali: sed in ea que fuerit cõposita z nõ fuerit suba simplex. ¶ Dĩe aũt que predicant̃ vniuoce intellectus hic est: quẽ sic sũmatim ostendimus: postea vo sm diligentiorẽ cõsiderationẽ scies. an h res quã sic ostẽdimus debeat esse suba vel q̃litas. V.g. qm rationale qd est res habens rationalitatem in h qd est hñs rationalitatem: nec est suba: nec est accidens: sed qz scitur extrinsecus impossibile est quin sit suba vel corpus.

¶ Caplm. VII. De cõpõne diffõnis cũ ptib' suis.

A Dicemus q plerũqz in diffõne sũt partes diffiniti. Cũ aũt dicimus q gen' z dĩa nõ sunt due ptes spẽi i qditate nõ ẽ h. q̃si dicam' q spẽs nõ hz ptes. Spẽs.n. partes hz cuz fuerit ex aliquo modoz rez.s. vel ex accñtib' s3 q̃ntitates vel ex substãtiis sm cõpositõe: vñ s3 q vĩ ptes diffõnis sũt priores diffinito. Cõtigit autẽ alicubi fieri cõ. cũ.n. voluerim' diffinire portionẽ circuli: diffiniemus eã per circulũ: z cũ voluerim' diffinire digitũ hois diffiniemus per hoiez: z cuz voluerim' diffinire angulũ acutũ q ẽ ps recti diffiniemus per rectũ. Nũq̃ aũt diffiniemus rectũ p acutũ: nec circuluz p portionem eius: nec hoiez p digitũ: opz aũt assignare cãm h'. ¶ Dicimus ergo q nullũ hoz est pars spẽi sm qditatẽ eius: z formã eius: nõ.n. ẽ in cõditiõe circuli: vt portio in actu sit i eo: ita vt ex eo cõponat̃ for' circuli: sicut ẽt i itellcu circuli habere circũferẽtiã: nec ẽ i itellcu hois ex h qd ẽ hõ hre digitũ i actu: nec ẽ i itellcu recti: vt sit ibi acut' ps ei': h igr oia nõ sũt ptes rei s3 qditatẽ ei': s3 sm mãz z subz ei'. Nõ.n. accidit recto vt sit ibi acutus: nec circulo vt sit ibi portio: nisi ex passiõe q̃ accidit mãe eoz. Nec ex h pẽdet pfectio sue mãe cũ forma eoz: nec pfectio forme eorum i seipsa. ¶ Scias aũt qm superficies ẽ mã intelligibil' forme circuli: pp quã accidit ei divisio: vñ si ex h pẽderet pfcõ mãe ei' eẽt d comitãtib' iseparabilib' nõ d cõstituẽtib': sicut iã expositũ est i pmissis. h ãt d qb' agim' nõ sũt ita: nã pt res separari ab eis: z ab h ẽt qd ẽ vt digit': hõ.n. ad h vt sit aial rõnale: nõ eget digito: sed ẽ h de ptib' sue mãe qbus dcorat̃ dispositio sue mãe: vñ q̃cũqz fuerint de ptib' q̃ nõ sunt nisi causa mãe: z qbus nõ eget for' ipsa non sunt ptes diffõnis vllo mõ: cũ ãt fuerint ptes mãe: z nõ fuerint ptes mãe absolute: s3 ptes mãe eã ipsi' for': tũc i eoz diffõne oz accipi ipa for' z ipa spẽs: erit g̃ ẽt cũ mã: sicut digit' q nõ ẽ ps debita corpori absolute: sed corpori qd sit aial vel hõ. Silr acut' semicirculi z portio nõ sunt ptes superficiei absolute: sed superficiei q̃ sit rectus angulus vel circulus: z iõ for' suorũ totoz accipit̃ in diffõne haz partiũ. ¶ Dĩnt autẽ h tria B. exẽpla: nã digitus ẽ ps hois in actu: cuz.n. hõ diffinit̃ aut describit̃ s3 h qd ẽ idiuiduũ integrũ hũanũ cõuenit accipere digitũ in eius descriptiõe: eo q ipse ẽ ei ps subalis q̃tum ad h qd ẽ idiuiduũ integrũ ex accñtib'. Nec tñ ẽ cõstituẽs nãm spẽi eius: eo q iã sepe diximus: qz id quo cõstituit̃ z discernit̃ idiuiduũ in sua idiuidualitate aliud est ab eo q̃ cõstituit̃ nã speciei: z h pars est de numero eoz: in qb' ps est pars in actu. In reliqs aũt duobus ps non est pars in actu: manifeste.n. vĩ q si circulus diuidat̃ in partes destruet̃ vnitas sue superficiei: z destruet̃ in eo essentia circuli eo q circũferentia: iã nõ est vna linea in actu: nisi cum accipiũtur partes ei' in estimatiõe aut positione nõ incisione. Silr est indicium de recto angulo. ¶ Itẽ circulus z angulus rectus differunt in hoc vno.s. q portio circuli

nō est nisi circuli in actu: acuto vō nō ē nec̄e adesse vt sit
pars alteri⁹ anguli. Nō.n.est acutus ꝯpōne ampli ⁊ recti:
sed in se est acutus ex pōne.s.suoꝝ lateꝝ vnius ꝯ alteruꝫ.
Sꝫ qm̄ acuto ex modo ipsi⁹ positionis.s.sꝫ qḋ est positio
ꝯtigit relō: qm̄ ex silitudie ⁊ ꝓpingtate ⁊ remotōe lineaꝝ
rū iter se pēdet semp aliq̄ relō: iō accidit vt cognitio acu
ti pēdeat ex relone. Sꝫ q̄uis h̄ relō n̄ signet̄ i actu ꝓpter
suā difficultatē. Iā tn̄ signat̄ ipa i po^a cū ponit̄ i actu. Inē
angulus supficial' n̄ fit nisi exn̄te linea sup lineā. Inclina
tio vō q̄ fit est iclinatio ab aliq̄ eq̄litate ⁊ ad ptē aliq̄ꝫ. Cū
aūt accipit̄ ꝓpingtas alicui⁹ lineaꝝ ad aliā absolute: ⁊ ac
cipit̄ ei⁹ iclinatio ab ea absolute sine assignatione iclina
tiōis ab ea: tūc nō ē nisi iclinatio absolute q̄ inenit̄ i acu
to ⁊ recto ⁊ āplo: i quoꝝ oiuꝫ lineis iclinatio ē ab vna ad
C aliā. ❡ Cū vō ꝯsiderat̄ ꝯiūctio duaꝝ lineaꝝ iter se nō di
recte inenit̄ āplius: ⁊ in eo iclinatio vnius suaꝝ linearuꝫ
ab alia. H̄ aūt iclinatio absoluta est q̄ ꝓuenit ex curuitate
duaꝝ lineaꝝ cuiuslibꝫ anguli: vn̄ nec̄e ē vt h̄ iclinatio ꝺ
termiet̄ p aliqd qḋ nec̄e ē eē lōgitudinē linearē. Impoſe
est eni cogitari lineā a q̄ iclinet̄ h̄ linea: nisi a linea q̄ indi
recte ꝯiūgit̄ cū scḋa. q̄ fac̄ āgulū vel rectū vel acutuꝫ vel
amplū: p lineā āt q̄ nō ꝯiūgit̄ cū hac nō ꝺterminat̄ aliqd.
Cōsideratio vō iclinationis a linea recta absolute nō est
certa i h̄ ca^o. aliogn āplus ⁊ rectus eēnt acuti. silr̄ ēt ꝯside
ratio iclinationis a linea q̄ fac̄ āpluꝫ. Incliatio.n. āplitu
dinis iā fuat āplitudinē suā: qm̄ vnus āplus mioꝛ ē alio.
Silr̄ est de acuto q̄uis sit ipoſe acutū notificari p acutū:
h̄.n. eēt notificare ignotū p ignotū: restat g̃ vt ei⁹ notifica
tio nec̄io fiat per rectū q non remāet icoꝛruptus scḋ icli
natione aliq̄ ab eo: ⁊ dicet̄ q̄ acutus est q est ex duab⁹ li
neis: quaꝝ altera ꝯtigit alterā iclinata ad eā ampli⁹ q̄ꝫ li
nea recta: si erigat̄ sic q̄ fiat mioꝛ recto si rectus eēt. ex h̄
aūt non itellr̄ q̄ in actu sit rectus maioꝛ cui ꝯpat̄: tūc eni
esset diffinitio falsa: sed cōparat̄ recto q est h̄ꝫ: h̄ꝫ.n. rect⁹
ex h̄ q̄ est in po^a q̄ est in effectu est po^a exn̄s in po^a: po^a.n.
B ex h̄ qḋ est in po^a: est in effectu: aliqn̄.n. po^a est i po^a. sꝫ po^a
ꝓpinq̄ effectui: cū postea fit in effectu po^a ꝓpinq̄: po^a.n.
ꝓpinq̄ fetēdi cibaria est in po^a: cuꝫ āt iā fetent: ipa po^a ꝓ
pinq̄ fit in effectu: sed ei⁹ actio non est: acutus g̃ diffinit̄ p
rectū: non q est in effectu absolute: sed in po^a. Non āt dif
finit̄ per aliū ꝯsile acutum: nec per aliqd qḋ nō est. Id.n.
per qḋ aliqd diffinit̄ h̄ꝫ eē in po^a: ⁊ h̄ est diffinitio. sꝫ h̄ q̄
silr̄ est in effectu: fortassis.n. sciet̄ acutus ⁊ āplus p rectū:
rectus.n. certificat̄ p eq̄litatē ⁊ silitudinē ⁊ vnitatē. Illi
vero duo certificant̄ p discessionē ab eq̄litate. Rect⁹ igr̄
certificat̄ p seipm̄: pōt.n. dici q̄ angulus mioꝛ ex duob⁹
angulis ineq̄lib⁹ q fiunt in vna linea stāte sup aliā ē acu
tus: ⁊ maioꝛ ex illis est āplus. Si vō diligenter ꝯsideret̄ i
h̄: iā ostēdit̄ rectus: maior.n. est q est tantus ⁊ aliqd plus.
minoꝛ vō est cui de tāto aliqd deest: p tn̄ ergo certificat̄
cognitio maioꝛitatis ⁊ minoꝛitatis: igitur per vnuꝫ consi
mile certificatur multiplex: dissimile ⁊ diuersuꝫ. Sic g̃ ꝺ
bes intelligere dispositionem partiuꝫ diffinitoꝛuꝫ: debes
etiam reminisci eoꝝ que predicta sunt de dispōne ꝓtinm
māe: ⁊ pendentiuꝫ ex materia.

❡ Cōpletus est tractatus qntus laudet̄ deus. seqtur sext⁹
ad laudem eius.

❡ Capl̄m. I. De diuisiōib⁹ cāꝝ ⁊ de eaꝝ dispōnibus.

A Postquā tractauimus de substan
tijs ⁊ accn̄tib⁹: ⁊ ꝺ respe
ctu pꝛioꝛitatis ⁊ posterioꝛitatis iter se. ⁊ de
ꝯueniētia diffōnum cū diffinitꝭ. ⁊ ꝺ vlib⁹
⁊ particularib⁹: opꝫ nūc vt loquamur de
cā ⁊ cāto: h̄.n. sunt etiā de ꝯn̄tib⁹ eē inq̄
tuꝫ est eē. Cause aūt sicut iā nosti sūt for
ma ⁊ mā: ⁊ agēs ⁊ finis. Dico igit̄ q̄ nos nō itelligimus p̄mo sn... actuc.c.10.
eē cām formalē: nisi cām q̄ ē pars essentie rei in qua ē id
per qḋ res ē in effectu. Mām vō itelligim⁹ eē cām q̄ est
pars essentie rei in qua est id p qḋ res est in effectu ⁊ in q̄
regescit po^a eē ei⁹. Agens vō est cā q̄ acqrit rei esse discre
tū a seipso.s. vt essentie agētis sm̄ p̄mam itētionem non sit
subꝫ illi⁹ eē qḋ acqrit̄ ab eo: nec iformet̄ p illud: sed ita vt
in seipso sit po^a illi⁹ eē nō accn̄talr̄: ⁊ sic ēt oꝫ vt illud eē n̄
sit ab ipso inq̄tū est ipse agēs. Sed si fuerit sit sm̄ alium
respectū.s. qm̄ diuini ph̄i nō itelligūt per agētē p̄n^m mo
tionis tm̄: sic̄ itelligunt nāles. Sed p̄n^m essendi ⁊ datoreꝫ
ei⁹: sicut creatoꝛ mūdi. Cā vō agēs nālis nō acqrit eē rei:
nisi motionē aliq̄ꝫ ex modis motionū. igr̄ acqrēs eē nā
lib⁹ est p̄n^m motus: finē vō itelligim⁹ cām: ꝑp quā acqrit̄
esse rei discretuꝫ ab ea: ⁊ pōt ostendi q̄ nō est cā alia h̄ ꝑ
ter has. Dico.n. q̄ cā rei necessario: vel ē itra eēntiā rei: ⁊
pars eē eius vel nō. Si aūt fuerit itra eēntiā rei: ⁊ ps esse
eius: vel erit ps: cui⁹ eē solū nō facit reꝫ debere eē in effe
ctu: sed vt sit tm̄ in po^a: ⁊ h̄ vocat̄ yle: vel erit ps cui⁹ eē ē
facere cā rei in effectu: ⁊ h̄ est forma. Si aūt nō fuerit ps
esse rei: tūc vel erit cā ꝑp quā res est vel nō. Si aūt fuerit
cā ꝑp quā illa est finis. Si vō n̄ fuerit cā ꝑp quā: tūc nec̄e
est vt vel eē eius nō sit in ea: nisi p accn̄s: ⁊ est agēs eius:
vel esse eius sit ab eo: ⁊ sit in ea: ⁊ h̄ est ēt elm̄ ei⁹: vl' subꝫ
eius. igr̄ p̄n^a vno modo sunt.5. ⁊ alio mō q̄tuoꝛ. Si.n. elm̄
qḋ est recipiens: ⁊ nō est pars rei acceperis ꝑter elemētū
qḋ est pars erunt qnq̄ꝫ. Si aūt acceperis vtrūq̄ꝫ pro vno:
eo q̄ cōicant in intētiōe po^e ⁊ preparatiōis erūt q̄tuoꝛ. oꝫ
aūt vt nō accipias elm̄ ex sensu agētis q ē ps p̄ncipij for^e
sed ꝯpositi: ⁊ tūc recipiēs erit p̄n^m itētioni. Ipm̄.n. ꝑ non
ꝯstituit̄ nisi per formā: sꝫ ei⁹ eēntia respectu suipsi⁹ tm̄ ē
in po^a. ❡ Res aūt q̄ ē in po^a eo mō quo est in po^a nō est B
p̄n^m: qꝛ nō est nisi p̄n^m itētioni. Intētio vō eget vt acqrat̄
sibi subm̄ in effectu: ⁊ deinde sit cā exn̄tie rei: licꝫ sit itētio
insepabilis: igr̄ p̄mitiua erit vel eēntialiter vel remota: sꝫ
pꝛimitiua erit essentia nō tpe: he igit̄ sunt spēs cāꝝ. Cum
aūt subꝫ fuerit cā itētioni quā sustinet nō est h̄ sꝫ modū
quo subꝫ ē cā ꝯpositi: sꝫ alio mō. Cū vō fuerit for^a cā ipsi⁹
māe: nō erit eo mō quo for^a ē cā ꝯpositi: q̄uis ꝯueniūt eo
mō quo vnūqḋq̄ꝫ eoꝝ ē cā alic⁹: a q̄ neutꝝ eoꝝ ē discre
tū. Ipa.n. q̄uis ꝯueniāt i h̄: tn̄ vno duoꝝ modoꝝ: vnum
eoꝝ n̄ acqrit̄ alteri suū eē inq̄tū ē cā: sꝫ acqrit̄ eē ali⁹ rei:
⁊ ē i ea alio q̄ cā ei⁹ ē p̄n^m ꝓpinquū ad acquirendūꝫ cāto
suū esse in effectu: sꝫ nō solū nisi cū pꝛicipe ⁊ occasiōe que
facit eē hāc formā.s. vel cāꝫ igr̄ illud aliō ꝯstituit̄ p illō: ⁊
iō erit cū pꝛicipe mediū ad acqrēdū illi suum eē i effectu:
igr̄ for^e erit māe quasi p̄n^m actiuum si eē ei⁹ i effectu esset
ex ea solūmō: vl' videret̄ q̄ for^a eēt ps cāe actiue: sic̄ vn⁹
ex duob⁹ mouētib⁹ nauē: sic̄ i sequētib⁹ ꝺclarabit̄: forma
aūt nō ē nisi cā formal' ꝯposito ex ea: ⁊ ex mā. igr̄ for^a nō
est nisi for^a māe: ⁊ n̄ ē cā formal' māe. agēs vō acqrit aliꝫ
rei eē qḋ nō h̄ebat illa res i seipsa: aduētus cui⁹ eē ē ab h̄
qui est agēs inq̄tū essentie hui⁹ agentis nō est recipiens
formā illi⁹ esse: nec ē adiūctū illi: ita vt sit itra illud. Sed
vnaquaq̄ꝫ duaꝝ eēntiaꝝ ē ext̄ alterā: ⁊ neutrū eoꝝ ē virt⁹
recipiēdi alteꝝ i se. Nō ē aūt lōge qn sit agēs q attribuit
eē actu actiōe q̄tū i se est. Nā.n. q̄ est in ligno abscisio est
actiuū p̄n^m motus qui nō fit in mā: nisi p motū q ē in mā
p quē debuit eē eēntia ei⁹. Coniunctio vō eoꝝ nō ē q̄ vnū
eoꝝ sit ps eē alterius vel mā eius. sꝫ q̄ due eēntie sūt cer
tissime discrete ⁊ h̄nt cōe id in quo sūt. ❡ Ex agentib⁹ āt
est qui aliqn̄ nō est agens: nec eius patiēs est patiēs. Sꝫ
cū suū patiens nō est patiens ꝯtingūt agenti occasiones
ꝓpter q̄s fit agēs: ⁊ tunc ab eo est esse rei postq̄ꝫ non fuit.
ergo illi rei est eē: ⁊ est qḋ ei fuit nō eē. Sꝫ ab agente non

est ei h qd nõ fuerat:nec h qd est postq̃ non fuerat:sz ab agente hz tñ qd est:postq̃ aũt res ex seipsa hz non eẽ:se/quit tũc vt esse ei⁹ sit post nõ esse:⁊ fiat:postq̃ nõ fuerat. igit̃ ꝙ illi est essentialr ab agente:h est.s.esse:h vo eẽ nõ ẽ ei:nisi q: illi alq rei ↄcurrerent oĩa:ex quo ↄcursu dz:vt ꝑter esse qd hz essentialr hẽat aliud esse:sz h qd ñ habue/rit esse nõ est ei ex cã agente:h aũt qd nõ habuerit esse iã referunt quidã ad aliq̃ cãm q̃ est ꝑuatio sue cãe. Suũ.n. esse post nõ esse est qddã qd nõ est fcm̃ ꝑ cãm:nõ est autẽ pose vllo mõ:vt sit ei esse:nisi post nõ esse:qd ãt nõ ẽ pose nõ hz cãz:vez est ãt ꝙ suũ esse põt eẽ ⁊ nõ esse. igr̃ sui esse cã est:sz suũ nõ esse:aliqñ erit:aliqñ ñ erit:igr̃ põt esse:vt ⁊ sui nõ esse sit cã:⁊ sui esse postq̃ ñ fuit ei eẽ. ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ suũ esse postq̃ nõ fuit:potuit eẽ:⁊ potuit ñ eẽ. dicã si tu itelligis suũ esse inq̃tũ iã est ipz suũ eẽ:tũc ꝑua/tio nihil agit h. Ipz.n.suũ eẽ est nõ nec̃ciuz. Nõ est ãt non nec̃ciuz inq̃tũ adhuc est ꝑuatio:sz ex h ꝙ casu accidit mõ qd erat ꝑuatũ. Inq̃tũ vo accepis suũ esse post nõ esse cõ/siderabis suũz esse post nõ esse nõ suũ eẽ tñ:qd fuit post nõ esse:⁊ postea ↄtigit ei q̃si nõ per cãm:deide vt esset cã essendi suũ esse post nõ esse. Si ãt fuerit cã sui esse ꝙ fuit post nõ esse inq̃tũ est suũ esse:tũc certũ est posse ↄcedi ꝙ suũ esse ꝑt esse ⁊ nõ esse post nõ esse qd erat ei. Nec dat ei certũ suũ esse post nõ esse inq̃tũ est eẽ post nõ eẽ:vt possit esse:ꝑꝑ nõ esse:vel posset nõ esse:nisi nõ fuissz eẽ vllo mõ: ⁊ tũc esset in re⁹ ad esse. ¶ Et fortasse putabit aliquis ꝙ agente ⁊ cã nõ est opus:nisi vt res hẽat esse post non esse. Sz postq̃ res habuerit esse si destruat̃ cã.erit tñ res suf/ficiens in se:igr̃ putauit ꝙ res nõ idiget cã nisi ad icipien dũz esse. Sz postq̃ icepit ⁊ habuerit esse:iã non idigebit cã. Cãe igit̃ apud eũ erũt cãe fiendi tñ ⁊ ꝑores eo ꝙ fit ñ sit̃ cũz eo. Iã igr̃ putauit falsũz sic̃ tu nosti:esse.n.rei.post/q̃ res facta est necesse est vt sit vel nec̃e esse vel non nec̃e esse. Si autez fuerit esse qd est necesse:tũc vel sua necessi tas erit illi quiditati essentia ipsi⁹ q̃ditatis:ita vt iudiciũ illi⁹ q̃ditatis sit necesse esse:⁊ tũc ipossibile est vt incipiat esse:vel erit necesse ↄditionalr:⁊ tũc illa ↄditio vel erit i/ceptio vel ꝑꝑetas aliq̃ ex ꝑꝑetatib⁹ illi⁹ quiditatis vl ali/quid aliud ab ea. Sz necessitas sui esse nõ põt esse ꝑꝑ in/ceptionem. Ipsi⁹.n.inceptiõis nõ est suũ necesse nec̃ium per se:quõ igr̃ erit necesse per illã id quod est aliud ab ea: Inceptio aũt iã destructa est. Cũ igr̃ ipsa non est quõ erit cã necessitatis alq rei:nisi forte dixerit ꝙ cã non est ipsa/met iceptio.sed ipsa est res cui acquisita est inceptio.igit̃ esset h de ꝑꝑietatibus que sunt eius qd cepit.igit̃ iã h cõ tineret̃ in scda parte diuisiõis.dico igr̃ ꝙ nec̃io tunc aut id qd comitaret̃ has ꝑꝑrietates comitaret̃ quiditatem: ⁊ tunc quiditatẽ comitaret̃ necessitas eẽndi:aut ꝙ he ꝑ/prietates incipent cũ esse:igr̃ dictio de necessitate sui esse esset:sicut dictio de ꝑ. Si aũt fuerint ꝑꝑrietates infinite: ⁊ oẽs h:⁊ tunc oẽs erunt poles esse nõ necessarie ꝑ se vel proueniãt ad ꝑꝑrietatez que necessario est ꝑꝑ aliud a se: diuisionis autẽ ps ꝑma ponit omnes ꝑꝑrietates esse pos/sibiles in seipsas. Iã autem ↄstitit ꝙ sua necessitas possi/bilis est per aliud a se.igr̃ omnes ꝑꝑrietates erunt õbite ex necessitate ꝑꝑ aliquid aliud extra se.diuisionis vo ps scda facit debere ꝙ eẽ inceptũ nõ facit ꝑmanere:nisi esse necessitatis extrisece:⁊ h est cã. Tu autez iã nosti ꝙ intẽ/tio inceptionis nõ est nisi esse postq̃ nõ fuit.h igr̃ est eẽ:⁊ h est esse postq̃ nõ fuit. Cã ãt q̃ facit incipe non eget ali/quid in esse eius:sz agit inq̃tũ est ab ea esse:⁊ postea acci/dit vt sit h in illa hora esse postq̃ non fuit:accidens autẽ qd casu accidit non est intrãs in ↄstitutionem rei.igr̃ non esse qd ꝑcessit non est cã ei⁹ esse qd incepit. Sz h mane/ns huius esse inq̃tum est illi manenꝭ quiditatũz:opz vt habeat cãm:q̃uis duret ⁊ ꝑmaneat:⁊ iõ non erit possibi/le dĩe ꝙ aliq̃ res ponat esse rei esse:postq̃ nõ fuit:h.n.nõ esset pose:aliqd.n.est qd non dz nec̃io esse post nõ esse:⁊ aliquid est qd necessario dz esse:post nõ esse:esse ãt inq̃tũ est esse hui⁹ quiditatis põt esse ex cã:sed ꝑꝑrietas huius esse.s.ꝙ est eẽ post nõ eẽ nõ põt eẽ ꝑ cãm.igr̃ res inq̃tum est eẽ suũ cepit.s.inq̃tuz eẽ qd ẽ appropriatũ:sz qd ẽ post nõ esse nõ hz cãm certissime. Sz cã ẽ illi inquãtũ q̃ditas ei⁹ hz esse.igr̃ aliter ẽ res q̃ ipsi putãt. Cã.n.nõ est nisi de esse tñ. Si aũt euenerit qd ꝑcessit illud non esse:erit inci/piẽs:sed si nõ euenerit incipiens nõ erit.agens vo fm qd vulgus appellat agentez non est certa cã inq̃tum ponũt eum agẽtez. Ipsi.n.ponunt eũ agentem inquantũ ↄside/rãt eũ prius nõ fuisse agentẽ.vñ nõ ẽ agens inquãtũ est cã:sed iquãtũ est cã:⁊ aliquid aliud est adiũctũ eũ ea.qm̃ ẽ agens vno respectu.s.ꝙ nõ est adhuc ipressio in illo ⁊ alio respectu sui.s.ꝙ adhuc non est impssio ab eo in illo.sic si ↄsiderares ipm̃ fm h qd ꝑuenit ab ipso ↄiũctum cuz eo. ꝙ nõ ꝑuenit ab ipso.⁊ sic vocãt agentez:⁊ ob h q̃cqd ipsi vocãt agentez de ↄditione ei⁹ est ꝙ aliqñ fuit nõ agens:⁊ postea voluit ⁊ accidit ei aliq̃ dispositio q̃ non erat.⁊ po/stea adiũctionez essentia ei⁹ cũ illo adiuncto fit cã in effe/ctu. Iã ãt prius erat absq; h igr̃ agens est apud eos iquã/tuz est cã in effectu post suũ eẽ cãm in po⁹ mõ inquãtuz ẽ cã tñ in effectu:⁊ oẽ id qd vocãt agentez.comitat̃ vt sit etiã id qd vocãt patiens. Ipi.n.nõ faciũt eum alienum a dispõne q̃ sibi adiũgit̃ ꝑꝑ quã cũ sibi aduenit ꝑuenit ab eo eẽ:postq̃ nõ fuit:postq̃ aũt patuit ꝙ esse q̃ditatis pẽ/det ab alio inq̃tuz ẽ eẽ illi q̃ditati:nõ inquãtũ ipm̃ ẽ esse post nõ eẽ:tũc illud eẽ fm hũc modũ cãtũ esse:⁊ interim dũ durauerit sic erit cãtũ pẽdẽs ab alio. Iã igr̃ manifestũ est ꝙ cãtũ eget aliquo qd det sibi ipm̃ esse ꝑ se tñ:sed ice/ptio ⁊ alia hõ sunt res que accidũt ei:⁊ ꝙ cãtũ eget dato/re sui esse semper ⁊ icessanter q̃diu habuerit esse.

¶ Caplm. II. De solutione q̃õnis.an oĩs cã sit simul cum suo causato:⁊ de certitudine cause agentis. B

De hoc ꝙ putatur fili⁹ remanere post patrem:⁊ fabrica post fabrica/torem:⁊ calefactio post ignẽ:occasio fuit igno rantia que sit vera cã: fabricator.n.⁊ pater ⁊ ignis nõ sunt vere cãe existẽtie fm qd dr̃ oppo/sitionem ei:nec etiaz sunt cause sui esse. ¶ Fabricatoris nãq; motus causa est motus alicuius. Sed postea qes ⁊ eius cessatio a motu vel priuatio sue motionis ⁊ sua põde rositas post illam motionez causa est ↄpletionis illi⁹ mo tionis. Illa.n.ponderositas ⁊ aductus illius motiõis sũt causa alicuius ↄiũctionis: ⁊ illa coniunctio cã est alicui⁹ figure:vnaqueq; igitur causa est simul cum suo causato. ¶ Pater etiaz causa est motus spermatis:⁊ motus sper/matis postq̃ ꝑuenit ad modũ predictuz causa est essendi sperma in loco suo:⁊ deinde ipsum quiescere in loco suo causa est rei. Sed eius formatio in aĩal ⁊ suum permane/re anial hz aliam cãm:postq̃ aũt h ita est:tunc oĩs cã est cum suo causato. Silr̃ ẽt ignis est cã calefactiõis aq̃. Ca/lefactio vero cã est õstruẽdi aptitudinẽ in effectu ꝑfectaz recipiẽdi formã aqueitatis vel ꝑmanẽdi:⁊ illa vel alia cã est cã adueniẽdi aptitudinẽ ꝑfectaz ad hui⁹ dispõnem vt recipiat ↄriũ eius.s.formã igneitatis:cã ãt forme igneita/tis sunt cãe q̃ inuestiũt elñta suis formis:⁊ he cause sũt se/parate.igr̃ ve cãe sil sũt cũ suis cãtis. Sz ꝑcedẽtes sũt cãe vel ꝑ accñs vel adiutrices:⁊ iõ oz vt teneam⁹ ꝙ cã fabri/ce est ↄiũctio:⁊ cã huius sunt nãe coniũctoꝝ ⁊ sua colle/ctio fm qd ordinauerunt ea:⁊ cã huius est occasio separa efficiens naturas. Causa quoq; filij est ↄiũctio sue forme cũ sua materia ab occasiõe attribute forme. Causa vero

ignis est occasio donatrix formarum et remotio aptitudinis perfecte ad receptionem illius forme sit. Igitur iam invenimus causas cum suis causatis. Cum autem ostenderimus in his que sequuntur quod cause sunt finite non assignabimus nisi has causas. Nec tamen negamus esse causas adiutrices et preparatrices sine fine ante

B alias. immo oportet ita esse necessario. ¶ Omne enim quod incipit iam debet esse tunc postquam non debuit propter necessitatem sue cause: sicut ostendimus. Quia postquam eius causa debet esse: debet tunc et ipsum esse: unde oportet ut in rebus particularibus res precedentes propter quas debent esse cause que sunt in effectu ad hoc ut sint cause illarum in effectu sint res sine fine: et ideo non cessat interrogatio facta de illis: per quare ullo modo. Sed quod est hoc. an unumquodque eorum que sunt sine fine necessario faciat esse instans: et sequuntur tunc instantia multa continua inter que non erit tempus: quod est absurdum: an remaneat tempus. Oportebit igitur ut sua necessitas essendi sit in toto illo tempore: non in extremo eius: et intentio eius quod facit debere esse necessitatem eorum: sit etiam cum illis in illo tempore: et tunc verbum de necessitate faciente necessitatem essendi illa erit: sicut verbum de illis: et proveniet quod cause infinite erunt simul: et hoc est quod nos negamus. Dico ergo quod si motus non esset deberet esse dubitatio. motus enim facit non permanere rem unam in una dispositione. Et hoc quod nova dispositio succedit post dispositionem non est instans post instans: sic ut tangat illud: sed hoc fit secundum continuationem: igitur causa non est faciens necessitatem essendi causatum secundum essentiam: sed secundum comparationem aliquam: cuius comparationis causa vel principium sive essentie motus est. Id enim per quod causa est causa in effectu motus est. Cum enim res non habeat stabile esse secundum unam dispositionem: nec tamen fraudatur ab esse cum incipit in uno instanti tunc necessarium est ut causa custodiatur: vel que est particeps in ordinatione istarum causarum: per quas solvitur dubitatio: sit motus: et

C hoc etiam amplius declarabitur alias. Iam igitur ostensum est quod cause essentiales rei: propter quas est esse rei in effectu: necesse est ut sint cum ea: nec precedant in esse sic ut possint removeri remanente causato: hoc enim non potest concedi. nisi in causis non essentialibus vel non propinquis. Causas enim non essentiales vel non propinquas: non nego procedere in infinitum: immo facio debere hoc: postquam autem hoc ita est tunc cum aliqua ex rebus per essentiam fuerit causa esse alterius rei semper: profecto semper erit ei causa quamdiu illa habuerit illud esse: et si fuerit semper esse huius: semper erit esse illius. Res igitur huius omnibus causis est dignior in causalitate: eo quod absolute prohibet rem non esse: hoc igitur est causa que dat rei esse per effectum: et hoc est intentio que apud sapientes vocatur creatio: quod est dare rei esse post non esse absolute: causatum enim quantum est in se est ut sit non: quantum vero ad causam suam est ei ut sit. Quod autem est rei ex seipsa: apud intellectus prius est per essentiam non tempore: eo quod est ei ex alio a se. Igitur omne creatum est ens post non ens posteritate essentie. Si autem laxaverint nomen inceptionis circa omne quod habet esse post non esse: quamvis non sit hoc posteritas temporis: tunc omne creatum erit incipiens. Si vero non laxaverint: sed fuerit conditio incipientis ut habeat esse quo tempus sit prius: tunc destruitur illud prius propter adventum suum post illud: eo quod posteritas eius est talis posteritas quod non est simul cum prioritate: immo est discreta ab ea in esse: quia temporalis est: et sic omne causatum est incipiens. quia est causatum: cuius esse precedit tempus: et precedit eius esse sine dubio motus: et permutatio sicut nosti.

D Nos autem non curamus de nominibus. ¶ Item incipiens secundum intentionem que non precedit tempus necesse vel esse eius est post non absolute: vel esse eius est post non: non absolute: sed secundum privationem privationis opposite proprie in materia essente: sicut iam nosti. Si autem fuerit esse eius post non absolute: tunc adventus eius a causa erit creatio: et hoc est dignior omnibus modis dandi esse: quia privatio iam remota est omnino: et inducitur esse. Sed si ponatur privatio taliter quod esse precedit eam: tunc generatio causati erit impossibilis nisi ex materia: et inductio esse. scilicet esse rei ex re. quod est breve et debile et futurum: aliqui autem homines sunt qui omne quod est hoc non ponunt esse creatum. Dico igitur quod cum nos estimaverimus rem que est ex prima causa: mediante alia causa agente: quamvis illa res non sit ex materia: sed post non esse eius successerint esse eius: immo eius esse fuerit ex prima causa: unde esse post esse alterius quod adiungitur ei: tunc non est suum si ex non absolute: sed ex si quamvis non sit materiale. Aliqui etiam sunt qui attribuunt creationem omni esse formali quocumque modo fuerit. Sed esse materiale quamvis materiam non precessit: appropriatur tamen comparatio eius ad causam nomine geniture. Nos autem non curamus de nominibus: postquam intentiones eorum habemus discretas. Invenimus igitur quod ex his est quoddam esse quod est ex causa semper sine materia: et quoddam quod est ex materia: et quoddam quod est ex aliquo mediante: et quoddam sine medio: convenit autem ut omne quod non est ex materia precedente vocemus non generatum. sed creatum: et ut ex omnibus creatis id vocemus nobilius quod est ex sua prima causa nulla mediante: sive illud sit materiale: sive activum: sive sit aliquid aliud. ¶ Redeo autem ad id in quo eram: et dico quod omnis agens cui accidit esse agens indiget materia in qua agat. Omne enim quod cepit: sicut iam nosti indiget materia: et fortassis aget subito: et fortassis erit actio per motionem: erit igitur principium motus. Cum autem naturales vocant agentem principium motus: intelligunt motus quattuor: et sustinent in hoc loco ponere generationem et corruptionem esse motus. Iam autem agens erit agens per seipsum: et iam erit agens per virtutem. Sed qui est per seipsum agens: est sicut calor si esset existens expoliatus et ageret: et tunc id quod proveniret ex eo proveniret ob hoc quod est calor tantum: agens vero per virtutem est: sicut ignis qui est agens per calorem suum. Nos autem iam enumeravimus alios modos virtutum.

¶ Capitulum III. De comparatione que est inter causas agentes et sua causata.

A NON est agens tantum: omnis qui attribuit esse quale est suum esse: sed fortasse et qui attribuit esse non quale est suum: sicut ignis qui facit nigrescere: et sicut motus qui calefacit. Agens autem qui attribuit esse quale est suum: notum est quod ipse est dignior et fortior in natura: quam sit ille agens qui attribuit esse non quale est suum: sed hoc notum non est manifestum: nec verum ex omni parte: nisi forte id quod attribuitur sit ipsummet esse et certitudo: et tunc attributor dignior est ad hoc quam id cui attribuitur. Redeo igitur ad caput et dico quod cause sunt cause causatorum necessario: vel ad instar sui esse vel alio modo: exemplum primi est calefactio ab igne: exemplum secundi est calefactio ex motu: et adverte raritatem ex motu et multa alia his similia: loquimur igitur de causis et causatis que comparantur modo primo: et inducamus divisiones que putantur esse divisiones eorum. Dico igitur quod immo propter id putatur quod in plerisque causatum minus est in esse quam causa in eadem intentione: si ipsa intentio fuerit talis: ut reciperet magis et minus: sicut aqua cum calefit ab igne est quasi similis ei cum recepit hoc: et sicut ignis de quo tenent verisimile quod convertit a se in consimilem sibi ignem: et tunc illud fit sibi equale in forma igneitatis: que non recipit magis et minus: et fit equale in accidente inseparabili. scilicet calefactione sensibili: cum fuerit adventus illius actionis a forma equali sue forme: et fuerit ab illa: et cum materia fuerit equalis in aptitudine. Sed quod causatum sit magis in intentione quam causa hoc videtur non esse possibile ullo modo: nec invenitur hoc in rebus que putantur cause et causata. Illud enim augmentum non potest advenire sibi ex seipso: nec potest esse ut augmentum eius proveniat ex augmento aptitudinis materie: sic ut per se faciat necessario exire ad effectum: aptitudo enim non est causa essendi. Si autem causam et impressionem que venit ex causa utraque posuerint occasionem augmenti: tunc illud augmentum erit causatum a duabus rebus non ab una tantum. Sed ille due res simul iuncte sunt maius et plus quam causatum: quod est augmentum. Cum autem nos concesserimus omnes istas opiniones: et quicquid adhuc aspiciens opponere voluerit: poterimus dicere quod quamvis intentio fuerit in causato et causa equalis in magis et minus: tamen cause in quantum est causa erit prioritas essentialis sine dubio in illa intentione: et prioritas essentialis que est

Ex. 4. metaphysicorum tex. 10.

in illa intentiōe erit intentio dispōnis illius itentiōis nō
inuenta scōo. igit illa pma itentio cū accepta fuerit fz suū
esse: ⁊ fm suas dispōnes q̄s hz q̄tū ad suū esse: seq̄tur tūc
suū esse: vt alterum sit plus eo: ⁊ tūc remouebit absoluta
eq̄litas. Sz eq̄litas remanebit in dispōne ⁊ illa vtraq; i
quātū hūt illā dispōnez essent eq̄lia ⁊ neutꝝ eoꝝ erit cā
alterius vel cātū. Sz fm h q vnū eoꝝ ē cā ⁊ alteꝝ cātū
manifestū ē q attribuere vni eoꝝ dispōnem illā dignius
est eo qd est ei primū non a scōo. nec fuit scōo nisi ab ipsa
prima. Cōstat igit ex h q h intentio cū fuerit ipm esse: i
possibile erit illa equari in aliquo mō eo q nō est possibi-
le illa equari in eo: nisi in respectu dispōnis: ⁊ ē potior q̄n-
tum ad meritū ipsius esse: ⁊ tūc meritū ipsi esse non ē de
genere ipsi dispōnis: eo q h intentio nō accipitur p ipso
esse: manifestū est igit nō esse possibile vt adequet illi: cū
intentio nō accipit ipsum esse: igit attribuens rei esse in-
B quātū est esse dignior est quātum ad esse q̄ ipsa res. Sz
hic est qddā aliud discernendū ⁊ certificādū: qd nō debe-
mus pterire. s. q cause ⁊ cāta in pma speculatiōe diuidū-
tur apud intellectū in duas partes: quaꝝ vna est q i nā
causati ⁊ eius specialitate ⁊ eius qditate essentiali est q
faciet debere esse cātuz in suo esse a nā vna vel plurib: ⁊
tūc cause erunt diuerse a spālitate eius sine dubio cū fue-
rint cause rei in sua spē nō in suo indiuiduo. Cū autez ita
fuerit: tūc due spēs nō erūt vna: qd. n. h ingrit est cā illi
spēi. Sed causata erunt sic q debebunt esse spēi alius a
spē ipsoꝝ causatoꝝ: ⁊ causaꝝ debebit eē spēs alia ab ea-
rūz spē: ⁊ erūt cause rei causate eēntiales respectu ad spēz
causati absolute: alia est q cātum nō erit cātum a cā: nec
cā erit cā cāti in sua spē: sed in suo indiuiduo. Sz accipia-
mus h fz q vr intellectui hō diuisio: ⁊ tu sustineas quo-
usq; pueniamus ad vitatē dispōnis que dz esse in ea. Fm
nram speculationē de cā dante formā ol hūti formaz ex
corporib. Sz exēplū primi est aia inquātum est cā mo-
tus electiōis: exēplum vo secūdi est iste ignis inquātuz ē
cā illius ignis: dria autē inter hec duo nota est: h. n. ignis
non est cā illius ignis ob h q sit cā spālitatis ignis: sz ob
hoc q est cā alicui ignis. Cuz aūt pſiderauerimus h fz
modum spālitatis erit h cā spālitati per accns. Silr pr fi-
lio nō inquantū h est pater: ⁊ ille filius quātum ad eē hu
manitatis: sed h pars intelligat duob modis: vno vt cā ⁊
causatū sint cōicantes in aptitudie materie: sicut ignis ⁊
ignis. alio vt nō sint in ea cōicantes: sicut lumē solis qd ē
in suba agentis lumē h vel in luna. Cū aūt aptitudo ma-
teriaꝝ nō fuerit equalis in illis: nec māe fuerint vni spe-
ciei: tunc multo minus equabunt indiuidua in h. s. h lu-
men qd est in sole: ⁊ h lumē qd pueniт ab ipso: fortassis
ob h q duo lumina nō sunt vni spēi apud euz qui ponit
pditiones in eq̄litate spālitatis q̄litatū: q vna eaꝝ nō sit
magis vel minus q̄ alia: sicut tu nosti in suo loco. Sz sūt
vna species apud eos qui tenent diuersitatē inter eas fz
magis ⁊ minus esse diuersitatē ppter accn̄tia: ⁊ pp indi-
uidua: pars autē prima. s. q sunt due res cōicantes i apti-
C tudine materie: diuidit etiā in duo. ¶ Nā illa aptitudo
Aptitudo vel erit aptitudo perfecta in patiēte vel iperfecta: aptitu-
do vero pfecta est vt nō sit in nā ei ipediens id qd est in
po in ea: sicut aptitudo aque calefacte ad infrigidādū.
In ipsa. n. est po nālis: sicut ostendimus in nālibus que
vel adiuuat virtutem que est extrinsecus ad infrigidan-
dum vel nō adiuuat. Sed aptitudo imperfecta est. sicut
aptitudo aque ad calefaciendū. In ea. n. est po adiuuās
calefactionē que fit in ea ab extrinsecus: ⁊ habz eē cū ca-
lefactione remanens in ea nec destruitur. ¶ Pars autē
prima diuiditur in tria: qz in adaptato vel erit vtus adiu-
uans que remanet ⁊ adiuuat: sicut in aqua cū infrigidat

post calefactionē erit virtus impediens rem: sed ostruit
cum eē rei: sicut cum albescunt capilli post nigredinē: vl
erit in adaptato aliqua duaꝝ virtutū. s. nec adiuuās: nec
impediens: sed priuatio rei ⁊ adaptatio ad eā tantū: sicut
dispositio insipidi ad recipiendū saporez: ⁊ sicut putatum
odore ad recipiendum odorē. ¶ Si qs aūt nos interro- C
gauit de aptitudine aque ad essendū ignē: sub qua illarū
qnq; ptiū ē: nō erit dubiū nobis illā pineri sub cōicāte in
aptitudine pfecta māe: sz in qua mā est 3riū eius: potest
etiam aliqs dicere nos iā pretermisisse pſiderationē vni
diuisionis. s. cum non est cōicatio in mā oīno eo q nō est
illi māe. Contra qd respōsio h est. s. qz h non pōt esse con-
ueniētia in spē vllo mō. Iā. n. ostēsum est q eoꝝ que con
ueniunt in spē. ⁊ sunt separata a mā oīno esse est vni mo-
di oīno: nec potest eē vt intentio vnius eoꝝ predicet de
multis: postq̄ aūt assignauimus has diuisiōes: que sunt
qnq;: tunc assignabimus iudiciū vniuscuiusq; eaꝝ. Dico
igit de hac parte diuisiōis. s. in qua nō est cōicatio i apti-
tudine māe: nec in ppinqua: nec in remota: qz id qd facit
agens de impssionib que recipiunt magis ⁊ min: nō dz
eē equale sibi: possibile est enim vt fm q differūt in suba
māe: drant etiā in aptitudine recipiendi aliqd: ⁊ tūc non
recipiūt equaliter: nec ēt debent eē nō equalia: nā pōt eē
dispositio hui: sicut est dispō supficiei etheris pīcis sup-
ficiē circuli lune in motu q est p accns. s. qz vbi nō pōt eē
aliqd phibens receptionē impssiōis ibi est eq̄le qd impri-
mit agens: ⁊ in h loco id qd fit: cōtingit eē cōsile sibi: sz in
alia parte diuisionis. s. in qua est aptitudo pfecta: quocū-
q mō fuerit res: manifesta est: qz patiēs iā assimilat agē-
ti assilatione perfecta: sicut ignis qui pūertit aquā i ignē:
⁊ sicut sal qui pūertit mel in sal ⁊ silia. ¶ Iaz aūt pt esse
vt patiens addat sup agens: sicut vr: sz nō est certū: sicut D
aq: quā pgelat aer: qz frigiditas aeris nō infrigidauit illā
pgelationē. Sed cum tu hn pſideraueris nō est agēs so-
lūmodo: frigiditas que est in aere: sed ⁊ eius vtus infrigi-
dans formalis que est in suba aq quā iā assignauim i na
turalib: siue adiuuet eā: siue nō adiuuet frigiditas aeris.
¶ In alia aūt parte diuisionis. s. in qua est aptitudo pa-
tientis impfecta non pōt patiens assilari agēti pfecto in
virtute: nec equari ei. Nō est. n. possibile vt id qd est iam
in vtute cui nō est 3riū: ⁊ id qd est in alia vtute cui ē 3riū
q phibeat: sint eq̄lia vllo mō: nisi remoueat phibens: ⁊
ob h nō est poīe esse aliqd pter ignē a quo calefiat aliqd:
cuius calefactio sit qualis est calefactio illius ignis. Nec
vt sit aliqd preter aquā: a qua ifrigidet aliqd: ⁊ sit ei fri-
giditas maior frigiditate aque: aptitudo. n. ignis ad cale-
faciēdū: ⁊ aque ad infrigidandū est dispō non 3ria in sua
suba: ⁊ virtus agens est de suba ei non extranea ab ea: sz
in patiēte ab illis duobus est phibens ⁊ aduersans: qz id
qd agit pncipalr passionū ē extra subaz ei: ⁊ agit i illud p
tactu ⁊ mediāte alio. sicut calefactio sensibilis in igne ca
lefaciente ⁊ frigiditas sensibilis in aqua infrigidāte. Nō
est igit illud possibile adequari ei. ¶ Si qs aūt dixerit
iā q ignis liquefacit subas ⁊ facit eas calidiores se. Nos
eniz possumus mittere manus nostras in ignez ⁊ pertrāsi-
re per illū subito: nec aduurit tā grauiter sic liq̄facta si sic
moueremus manus nostras p illa: ⁊ ob h certe cognosci-
mus q liquefacta calidiora sunt ipso igne. dicim q q̄n- E
uis h ita sit: nō fit tn̄ h iō q liquefactū sit calidius igne
sed fit h trib de causis: ex qbus tn̄ vna est euidentior: sz
illaꝝ triū vna est in liq̄facto alia in igne. tertia in tāgēte.
Omnis aūt iste sunt adiuuantes se ⁊ ppinque sibi: lique-
factū eni eo q spissum ē: ⁊ est in eo coherentia ⁊ viscositas
⁊ tarditas separationis cū tangitur: calefactio comitatur
tangentē: ⁊ nō potest separari: nisi in tpe hūte mēsurā in se.

cōpōne tpis q̄ sepaꝛ calefactio ignis: q̄uis sensus nō ppē dat illā diuersitatē: sed intellect⁹. ⁊ rō faciūt debere eē di uersitatē. De nā aūt agētis nālis ē vt agat in suū patiēs tpe lōgiore actionē firmiorē: ⁊ vt debilis tpe longo agat qḋ nō agit fortis tpe breui. Sed ꝙ est in igne fit ob h̄: ꝙ ignis sensibilis nō ē nisi ptes vi ignis cū ptibus terre. ele uādo ⁊ mouēdo se: q̄ꝝ ꝯiunctio est sm vicinitatē sine ta ctum nō sm ꝯtinuationē: imo sunt iter se diuise: ⁊ rarifi cat eas aer qui subintrat. ⁊ iō id qḋ de eo itrat i illas diuiē: nuit puritatē caloris eaꝝ: eo ꝙ est frigidius illo. ⁊ q: non. patiunt̄ in tāta festinatiōe passionē p quā fiat pur⁹ ignis: ⁊ cū h̄: q: ipse est velocis motus in se nō remanet ps eius tangēs ptē corpis manus tpe quo ipimat̄ in ea ipressio sensibilis: ⁊ q: ignis si est ꝯstrictus. s: rar⁹: iō fac̄ ipssiōes multas nō sensibiles: nec iducētes mensurā sensibilem: nec cū tpe hn̄te mēsurā: q: vō subā liq̄fci est ꝯstricta sta bilis ⁊ ꝯstās p ꝯtinuationē. iō id qḋ ō eo obuiat superficiei manus fit q̄si vna superficies coeq̄lis illi toti. Sed q: qḋ de igne sensibili obuiat illi ē superficies pue cōmixte: respe ctu quaꝝ est ifrigidās. iō ipressio ignis dr̄t ab illa: nisi du rauerit manus in igne tāto tpe quo ꝯiūgi possint tāgen tia ⁊ multiplicari: ⁊ agat vnaqueq̄ superficies in tangen tem se actionē: que postea dr̄et̄ quēadmodū fit in cōuer sionibus nālibus in ifrigidādo. ¶ Ignis vō qui icludit̄ i calamis fabroꝝ est magis ipmēs i id a q̄ tāgit̄ q̄s liq̄fa ctū vel alia hō. ⁊ est velocioris tpis pp suā ꝯstrictionē ⁊ suā puritatē. Sed de h̄ qḋ fit in manu cā est h̄: q: man⁹ ē potens ad secādū aerē ⁊ ignē in corporibus subtilib⁹ ve loci motu. sed non est potens sic ad secādū liquefactum inspissis veloci motu. vnde conatus ad secādū ⁊ irrūpen

E dum subtilia est puus. ad spissa vō est magnus. ⁊ pt eē vt nō vocet̄ illud rar⁹. ⁊ h̄ spissū nisi ob diuersitē quā hn̄t in hac intētiōe. q̄uis .n. liq̄fctū nō esset viscosum: nec ma gis adherens ei qḋ tāgit: nec eēt maioris ꝯstrictōis ⁊ vni tionis. tn̄ si duret eius sectio tpe lōgiore in sustinēdo il lā. ⁊ sit stabile ⁊ comitās nō refugiēs tactū p̄fcō sufficiet ei h̄: vt in secādo magis ipmat q̄ subtile s: ꝯpōnē tem poꝝ. q̄re cū ipresserit i tāto tpe i q̄to ipmit subtile ali quā ipressionē p̄fcō cū duplicatus fuerit tps poterit sibi adeq̄ri in aliq̄ duplicationū. Cū vō addiderint in dupli catiōibus. poterit ⁊ h̄ addere sup illud. ⁊ iō tps ignis du plum nō erit mēsure sensibilis in actōe ꝯpōne magnitu dinis adherētie illius liq̄fci: sic tu scies. ꝯuenit āt. vt in h̄ loco declarem⁹ h̄ ampli⁹: q̄uis h̄ plus ꝯueniat magiste rio nāli. Og .n. vt h̄ dicam⁹ q̄ntū suffic̄ ad soluēdū dubita tionē: ⁊ p qḋ appeat vitas eius. Deide si aliq̄s voluerit h̄ pfectius ingrere iquirat illud ex his que dcā sunt in scia naturali: ⁊ pcipue īueniet illud in his: que ex nr̄a pte sūt.

D ¶ Ex his oībus p̄dcis manifestū est iā id in quo putant esse ꝯcedendū ꝙ agens pōt eq̄ri cū patiente: ⁊ id in q̄ pu tant ꝙ patiens pōt addere super agentē: ⁊ id in quo pu tāt h̄ nō posse ꝯcedi: sed minus eē eoꝝ iteri patuit ꝙ q̄ uis res ita eēt. tn̄ in itētiōe essendi inquātū est ipm eē nō eq̄nt̄ agēs ⁊ patiēs: eo ꝙ nō ē agēs in itētionē iquātū ē eē itētiōis p acciñs vl̄ p positionē: sic iā ondimus. deide in pn̄c⁹ agēte. cuius patiēs nō cōicat ei in spē nec i mā: sed cōicat ei aliq̄ mō in itētiōe eēndi: nō pōt ꝯsiderari dispō intētiōis q̄ est eē: q: ipsa nō cōicāt in ea itētione. Reman sit igit̄ dispō ꝯsiderādi in eo ipsum eē. In ceteris āt ab h̄ lāz erat patiēs eq̄le vl̄ addēs sup pncipiū agēs. Sed cuz ꝯuertimus nos ad ꝯsiderādū illa q̄ntū ad intentionē eēn di: pncipiū agens erit nō eq̄le patiēti: eo ꝙ illius eē est p se: ⁊ eē patientis q̄ntū ad illā passionē est acq̄situz ab illo. Deide eē iq̄ntū est eē nō variat̄ in fortitudie ⁊ debilitate nec recipit magis ⁊ minus. q: nō variat̄ nisi tribus mo

dis. s. sm pōritatē ⁊ posterioritatē: ⁊ sm qḋ est idigens ⁊ nō idigens: ⁊ sm qḋ est neċe ⁊ pole. Si aūtē ꝯsideraueri pōritatē ⁊ posterioritatez p̄fcō. sicut tu nosti eē pns erit cāe: ⁊ deide cāto de indigenti āt ⁊ nō idigēti iā nosti ꝙ cā ad esse nō idiget cāto: q: hz eē p se vl̄ p aliā cām. Sz h̄ i tentio pene est q̄si p⁹ q̄uis dr̄at ab ea aliquo respcū. De necessitate quoq̄ ⁊ possibilitate iā nosti ꝙ si fuerit cā q̄ est cā oī cāto. illa erit neċe esse respectu vniuersitatis cā toꝝ: ⁊ eē abso⁹. Si vō fuerit cā alicuius cāti ipsa erit ne cesse eē respectu illius cāti: ⁊ illud cātū q̄lecūq̄ fuerit est pole eē in se. Sūma āt hoꝝ h̄ est ꝙ cātū q̄ntū in se: est id cui nō est neċe eē: aliogn eēt neċm abs̄q̄ sua cā: cū positū fuerit eē neċe p se: ⁊ inq̄ntū nō p̄hibet̄ ei eē. Sinaut hr̄et eē p cām. Ipsuz igit̄ p seipsuz sine ꝯditiōe eēndi sibi cāz. vl̄ nō eēndi sibi cām: ē pole eē: nec ē neċe sine dubio: nisi pp cām. Deide cā. sic ondsum est: non ꝯcedit̄ neċio eē pro pter illud. Sed erit vel neċe eē p se vl̄ neċe pp aliud a se: ⁊ cū acq̄situ sibi fuerit eē p illud. tūc pt eē: vt ab ea sit eē aliud a se. igit̄ cātū respectu sui est possibile: ⁊ cā respectu sui vel est neċe vel possibile. Sed si fuerit neċe eē. tc̄ esse eius dignius ē q̄s eē possibilis. Si vō fuerit possibile: nec fuerit neċe pp cātum. sed cātū est neċe pp illam post ne cessitatē illius. tūc essentia cāe ꝯsideranda est inquātū ē neċe pp illud nō attēdētes eēntiā cāti: sed h̄ erit pp illō neċe. Nulla ꝯsideratiōe adhuc hita de cāto cum eēntia cāti: cū nō sit nisi possibilis: nec curātes ꝯsiderare illō re spectu cāe. igit̄ cāe erit appropriatio neċitatis: ⁊ cāto nō erit nisi possibilitas tn̄ apud illā appropriationē. Sz cū cāto fuerit neċitas: cāe quoq̄ erit neċitas. aliogn cā ad huc eēt polis: nec eēt neċe sui eē. ⁊ sic neċe eē eēt cātum. eueniret igit̄ ꝙ eēt neċe: ⁊ nō pp ipsam cām: qḋ est absur dū. igit̄ cāe erit neċitas respectu sui inquātuz ipsa cōpa ratur causato: eo ꝙ cā nō est neċe pp illō: sed pp se: vl̄ pp respectū sui ad aliō nō ad se. Inquātū āt cā nōdū refert̄ ad cātū: cātū eē nō est neċe. q: nō est neċe sui eē: nisi iq̄n tuz cā refert̄ ad illud. ⁊ tūc sic. pp has igit̄ tres intētiōes causa est dignior eē cāti. igit̄ cā dignior est cāto. Sed q: eē absolute cū positū fuerit eē alicui⁹: fiet certitudo ei⁹. manife^m est tūc ꝙ pn̄^m ꝙ est attribuēs certitudinē in q̄ ipsum cōicat. digni⁹ est hn̄da ipsa certitudine. Cū igit̄ cer tum fuerit h̄ eē pn̄^m p^m: qḋ est attribuēs aliis certitudinē p̄fcō certū erit ꝙ ipsum est certitudo per seipsum: ⁊ etiā certū erit ꝙ scia de eo ē scia de vitate abso⁹ s: ꝙ scia dr̄ vitas. s. q̄ est in respectu sciti.

¶ Ca^m. IIII. De aliis cāis. s. mālib⁹ formalib⁹ finalibus. A

SEd postq̄ tractauim⁹ de pn̄c⁹ effi ciente: loq̄mur nunc de aliis pncipiis. Sz pn̄^m māle est id in quo ē po tētia eēndi rē. Dico igit̄ ꝙ illi est h̄ dispō cuz alio multis modis. alicubi .n. ē sic tabula scri pture: que apta est ad recipiēdū aliqd qḋ accit ei sine ali qua sui permutatiōe vel remotiōe alic⁹ ab eo qḋ erat ei. alicubi vō est: sic cera imagini. ⁊ sic puer viro. duoꝝ vnū qḋq̄ aptū est ad recipiēdū aliqd sine pmutatiōe aliqua suaꝝ dispōnū excepta motione sm vbi: ⁊ s: quando ⁊c. hō: alicubi vō est: sic lignū lecto ꝙ cū dolat̄ minuitur ali qd de suba eius. alicubi vō est sic album nigro. h̄ .n. alte rat̄: ⁊ amittit q̄litatē quā hēbat sine corruptiōe sue sube. alicubi vō ē: sic aq̄ aeri ex q̄ nō fit aer: nisi q: ipsa corrūpi tur. alicubi vō ē: sic spma aiali qḋ eget spoliari a sua for^a sepe q̄usq̄ adaptet̄ for^e aial. Silr vue acreo vino. ⁊ alicu bi vero est: sic mā p^a for^e: q̄ adaptata est ad recipiēdū eā: ⁊ per eā ꝯstituit̄ in effectu: ⁊ aliud est. sic spēs hellirici ele ctuario ex qb⁹ solū nō ē electuariū: sed ex eis ⁊ alia: an h̄ aūt erat vna ex suis ptib⁹ electuarii in pōa: ⁊ alicubi ē. sic

Arist. 2. phy. tex. 31 ligna ⁊ lateres domui. H' aũt vr̃ eẽ ſilr̃ ꝓcedẽti: ſʒ dr̃t q ex ꝓcedẽti nõ fit electuariũ niſi ſʒ alteratõez. In h' võ nõ ẽ niſi ↄpõ: ⁊ hꝰ manerie ſunt ẽt vnitates nũõ. Iã aũt poſue runt qdã ꝓpõnes ſilr̃ mãm ↄ̃nl ⁊ ẽ error. Immo ꝓpões ſũt mã ſrͤ ſylli. Cõcl'o võ nõ ẽ forͣ ꝓpõnu: ſed qddã qð cõ ſequit̃ ex illis q̃ ꝓpões efficiãt eã i aĩa. Scðʒ hos g̃ mo dos res inuenies q̃ ſuſtinẽt põaʒ. Ille.n. res vel ſuſtinent põaʒ ꝑ ſeipſas vl' ꝑ ↄſortiũ alterius. Si aũt ꝑ ſeipſas. tũc ad h': vt ſit ex eis aliqd in effcũ vel ñ egebũt aliq̃ alio. ſicͦ tabula: ⁊ h' eſt qð oʒ vocari ſubʒ reꝰ eius: qð eſt in eo. ⁊ oʒ vt hʒ res hẽat ꝑ ſe in effcũ exñtiã. niſi.n. habuerit exiſtẽ tiam nõ erit adaptata ad hñdũ id qð fit in ea. Si võ non fuerit exiſtẽs niſi per id qð aduenit in eã. tũc iã fuit in ea aliqd receptũ qð requieuit in ea: cuius aduentu ↄſtitui tur: aut 2ᵐ erit tale qð nõ ↄſtituit illud. ſed adiũgit̃ ei: vl' erit ꝙ aduentus eius deſtruet id qð erat ↄſtitutũ añ ad uentũ eius. Eueniet igit̃ vt alteret̃. Nos aũt poſuimꝰ illð nõ alterari. ⁊ h' ẽ pꝰ ꝑs diuiſionis vel egebit. vt aliqd ſibi addat̃: ⁊ h' erit vel motus localis tñ. vel motus ſm q̃li tatẽ: vel motus ſm q̃titatẽ: vel motus ſm ſitũ: vel motꝰ ſubſtãtialis: vl' remotio alicuius de ſubã eius: ſiue ſit q̃ titas ſiue q̃litas eius ſiue aliqd aliud. Qr aũt fuerit ꝑ cõ ſortiũ alterius rei ſine dubio erit ei ↄiũctio ⁊ cõpõ. vl' cõ poſitio erit ex ↄiũctione tñ. vel cũ h' erit alteratio ſʒ q̃li tatẽ Sed in q̃cũq; fuerit alteratio vl' ꝑuenit ad finẽ vnã

B Ari. 5. meta. tex. 4 alteratione vel multis alteratõibus. Iã aũt fuit viſu: vt id ex q̃ fit gñatio ꝑ ↄpoſitionẽ: ⁊ eſt in re: vocet̃ elm̃: ⁊ h' ẽ id ad qð reſoluitur res ad vltimũ. Si aũt fuerit corpale: tũc ipſum eſt mimũ ad qð ꝑuenit diuidẽs i diuidẽdo in for mas diuerſas q̃ ſũt in eo. ⁊ iã diffinierũt illð eẽ id ex q̃: ⁊ ex alio a ſe ↄpõit̃ res: ⁊ ẽ i ea ꝑ eẽntiã: ⁊ nõ diuidit̃ ꝑ formã: q̃ aũt tenẽt ꝙ res nõ fiũt niſi ex gñibꝰ ⁊ drͥs: ponũt ea pꝰ elã. ⁊ ꝑcipue vnũ ⁊ idẽtitatẽ. H'.n. ponũt digniora pͥncipijs q̃tũ ad qddã iceptionẽ. eo ꝙ ſunt maioris vl'itatl ⁊ gñãlitatis. Sʒ ſi ipſi vellẽt recte iudicare ſcirẽt ꝙ exiſtẽ tia ꝑ eẽntiã nõ ẽ niſi i ididuis. q̃ g̃ ſequũt̃ ea. ſunt digniora vt ſunt ſubſtãtie ⁊ exñtes ꝑ ſe: ⁊ ſũt ẽt digniora vnitate. Redeamꝰ igit̃ nũc ad mãʒ: ⁊ dicamꝰ ꝙ iã fuit viſu: vt ali qñ dicat̃ res eẽ ex mã ⁊ aliqñ nõ. Dicũt.n. ꝙ porta eſt ex ligno. ⁊ nõ dicunt ꝙ ex hõie eſt ſcriptor: ⁊ aliqñ id qð fit cõpat̃ ſubo: ⁊ aliqñ nõ. dicũt.n. ꝙ porta eſt lignea: ⁊ nõ di cũt ꝙ h' ẽ ſcriptor hũanus. ꝑmũ ãt cũ fuerit h' ꝙ ſubʒ nõ mouet̃ vllo mõ: nec alterat̃ in recipiẽdo aliqd: tũc nõ dr̃ ꝙ fit ex illo. ſʒ ſp̃ dr̃ ꝙ eſt ex ꝑuatiõe. ſic dr̃ ex ñ ſcriptor. Cũ võ alterat̃ ⁊ ꝑcipue cũ nõ inuenit̃ ꝑuatio i nõie. dr̃ ꝙ ẽ ex ſubo. Cõpõne võ q̃ ẽ i ſubo nõ vtimur pl'm: niſi cũ fue rit ſubm: ſic vt aliud ꝑter illud adaptet̃ forͤ. Sed forͣ nõ cõparat̃ ei nec dr̃ ꝙ fit ex ea: ſed deriuat̃ ab ea nomen. Subm võ aliqñ eſt cõicãs totũ: ⁊ aliqñ ẽ cõicans nõ totũ ſicut vue cõpreſſe ſunt origo aceto ⁊ vino ⁊ aroб. ⁊ alijs hʒ. Ois aũt origo in q̃tũ eſt origo nõ hʒ niſi receptionẽ tñ: ſʒ acq̃ſitio forme eſt ſibi ab alio a ſe: ⁊ q̃cũq; origo vel re cipiẽs vel initiũ motus ad imꝑſſionẽ fuerit ens in ſe. ꝑu tatur eẽ mobile ad eã ꝑ ſe ſʒ nõ eſt ita. Iã.n. mãifeſtuʒ ẽ nobis ex alijs locis ꝙ nõ pt̃ eẽ vna res agẽs ⁊ recipiens eãdẽ rẽ ſine ꝑtitione ſue eẽntie. Cũ ãt i origine fuerit pͥn cipiũ ſui motus ꝑ ſeipſam: tũc erit mobilis ꝑ nãm: ⁊ id qð fit ex ea erit nãle. cũ võ fuerit pͥncipiũ motus i illa aliqd extrinſecus: ⁊ nõ fuerit ei moueri per ſe ad illã perfectio nez. tũc id qð fit ex ea erit artificiale vel ↄſile. ⁊ h' eſt to

C tũ qð dixĩmꝰ de mã. ¶ Forma ãt aliqñ dr̃ ois itẽtio q̃ i

forma. effcũ eſt adaptata vt agat ita vt ſube ſeꝑate ẽt ſint forͤ. ⁊ ſm hãc itẽtionẽ dr̃ forma ois diſpõ: ⁊ actio q̃ eſt in reci piente vnito vel cõpoſito: ita ꝙ motus ⁊ accñia ſunt for me: dr̃ ẽt forma id ꝑ qð ↄſtituit̃ mã in effectu: ⁊ tũc ſube in

telligibiles ⁊ accñia nõ erũt forme: ⁊ dr̃ forͣ id ꝑ qð ꝑficit̃ mã q̃uis nõ ↄſtituat̃ per illð in effcũ: ſicͦ ſanitas: ⁊ q̃cqd ẽ ad qð mouent̃ res nãlr̃: ⁊ dr̃ forͣ ſrͥ quicquid aliud fit i materijs per artificium: ⁊ dr̃ forͣ ꝓpe ſpẽs rei ⁊ genꝰ eiꝰ ⁊ drͣ eius ⁊ h' totũ. Qr totalitas totius forͤ eſt ẽt ptibꝰ.

Arist. 2. phy. t. 70 ¶ Forma ẽt aliqñ eſt ipfecta. ſicut motus. ⁊ aliqñ perfe cta: ſicut q̃dratura ⁊ rotũditas. Iã ãt noſti ꝙ vna res ali quãdo eſt forͣ ⁊ finis: ⁊ pͥnᵐ efficiens diuerſis modis: qð in artificio ↄtigit: nã ipſum artificiũ forma eſt artificiati. in aĩa: eo ꝙ in aĩa fabͥ eſt forma motꝰ ad formã domꝰ. Il la.n. pͥncipiũ eſt per qð venit acq̃ſitio forme in mãʒ do mus. Silr̃ ſanitas forma eſt curatõis: ⁊ cognitio medẽdi forma eſt ſanãdi. ¶ Agẽs võ ipfectus eget motu ⁊ iſtrũs ad h': vt id qð eſt in aĩa eius hẽat eẽ in mã. ꝑfcũs võ ẽ cũ ex forma que eſt in eiꝰ eẽntia ꝑuenit eẽ forme i ſuã mãʒ. vl' ãt ꝙ forme rex nãliũ ſũt apð cãs ꝓcedẽtes nãʒ aliq̃ mõ. apð nãʒ võ ſũt ſm ſoliũ curſum ſuũ aliquo mõ: ⁊ tu ſcies h' poſtea. ¶ Finis võ ẽ ille ꝑꝑ quẽ res ẽ: ⁊ h' iã noſti in ꝓcedẽtibꝰ. finis ãt aliqñ eſt in aliqbꝰ rebꝰ in ipſo agen te tñ. ſicut gaudiũ ex victoria: ⁊ aliqñ ẽ in alio ab agẽte. q̃ aliqñ ẽ in ſubo: ſicͦ ꝑfectio motuũ q̃ ꝑueniũt ex cogita tione vel ex nã. aliqñ ẽ i aliq̃ tertio: ſicͦ cũ q̃s fac̃ aliqd: vt per illud placeat alij. igit̃ placere alij finis eſt extra agen tem ⁊ extra recipiens: q̃uis gaudiũ placendi alij. hẽat ẽt aliũ finẽ. Ex finibus etiaʒ eſt aſſimilari alij rei: q̃ res in q̃tũm deſiderat̃ finis eſt: ⁊ ipa ẽt aſſilatio finis eſt.

¶ Capl'm. V. De ſtabiliendo fine: ⁊ de ſolone q̃õnũ illoꝝ qui deſtruxerũt finẽ: ⁊ ð differẽtia iter finẽ ⁊ neceſſariũ: ⁊ de notificãdo mõ ſm quẽ finis eſt ꝑor ceteris cauſis: ⁊ mõ ſm quẽ eſt poſterior ceteris cauſis.

A Dico igitur iam patuiſſe ex ꝑdcis ꝙ oẽ cãtũ hʒ pͥnᵐ: ⁊ ꝙ oẽ icõ pleno hʒ mãm ⁊ ẽt formã. ſed nõdũ patuit ꝙ ois motio fiat ꝑꝑ finẽ. H'.n. eſt aliqd qð ẽ in cu ria: ⁊ h' eſt qð eſt cãus: ⁊ h' eſt. ſicut motꝰ celig vr̃ eẽ nõ ꝑꝑ finẽ: ⁊ ꝙ gñõ ⁊ corruptio nõ vident̃ fieri ꝑꝑ aliquẽ finẽ ſʒ qð putat̃: pt̃ ẽt aliqs dr̃e ꝙ vnicuiq; fini ſit finis. ſicut vnicuiq; pͥnᵒ eſt pͥnᵐ: ⁊ ita nõ eſt verꝰ finis nec ꝑfectio. finis.n. verus nõ eſt: niſi apud quẽ eſt q̃es. Iã ãt inuenimus res que ſunt fines: ⁊ hñt fines vſq; in infini tum. H'.n. ſunt que putãt̃ eẽ fines que ſunt infinite. ſicͦ ↄ̃ nes: que pꝰ veniunt ex ſyllis ↄtĩter ⁊ nõ finiũt̃. ⁊ pt̃ ẽt ali quis dr̃e ponamꝰ ꝙ oĩ actiõi ſit finis: q̃re g̃ poſuerũt illã cãm ꝑorẽ ceteris cauſis cũ ille ſit certe cãtũ oĩuʒ cãrum. Qr aũt oʒ q̃ri de fine poſt ſolonẽ hꝰ q̃õnis h' eſt. ſ. an finis ⁊ bonũ ſint idẽ an diuerſa: ⁊ ẽt q̃ drͣ ſit iter largitateʒ ⁊ ꝓbitatẽ. ꝑmã igit̃ q̃õnẽ que ẽ de caſu ⁊ incuria. ſoluo ſic. ⁊ dico de diſpõe caſus. qr q̃ ipſe ſit finis aliqs iã oñdimꝰ i nãlibus. Sed de incuria oʒ vt ſcias ꝙ ois motus volun

2 ſufficiẽtie. c. 13. tarius hʒ pͥnᵐ ꝓpiquũ ⁊ pͥnᵐ lõgiquũ. pͥncipiũ aũt ꝓpi quaʒ eſt virtus mouens: que eſt in muſculis mẽbri: ⁊ pͥn cipium qð h' precedit eſt ↄcurſus v̄tutis ðſideratiue. pͥn cipiũ võ lõgiquũ eſt imagĩatio aut cogitatio. Cũ.n. i ima ginatione vel in cogitatione rõali fuerit ipreſſa forͣ aliq̃: ⁊ mota fuerit deſideratiua v̄tus ad ↄcurrẽdũ ſtatim ſer uiet ei v̄tus mouẽs que eſt in membris. aliqñ võ ipa for ma ipreſſa in imaginatiõe vl' in cogitatiõe erit ipſemet fi nis ad quẽ ꝑuenit motꝰ: ⁊ aliqñ erit alið ad h': ſed nõ ꝑue nitur ad illũ: niſi per motũ apud qð vel ceſſabit motꝰ vel durabit motus: exẽplũ ãt ꝑmi eſt h'. ſ. ꝙ hõieʒ aliquãdo tedet eẽ in loco aliq̃: ⁊ imaginat̃ in aĩa eius forma alterꝰ loci: ⁊ quia deſiderat eſſe ibi: mouetur tunc ad illum lo cum: ⁊ peruenit motus eius ad illum. igitur deſideratus eius erit id ad quod peruenit motus virium mouentiuʒ muſculos. exemplum vero ſecundi eſt h'. ſcʒ ꝙ aliquãdo

imaginaē in aia hois for⁹ videndi aliquē amicū suū: ꝛ desiderat videre illū. vn̄ mouet̄ ad locū in q̄ putat se inuenire eū: ꝛ mot⁹ ei⁹ puenit ad locū illū. Id aūt ad qd̓ puenit motus ei⁹ nō est ipsum suū pmū desideratū qd̓ intēdebat: sed aliud. Suū .n. desideratū ꝯsequit̄ illud: ꝛ acquirit̄ p⁹ illud qd̓ est inuentio amici. Jā igit̄ nosti has duas disiōes: ꝛ ex h̓ clarescet tibi aliquātulū: ꝙ finis ad quē puenit mot⁹ i oi dispōne istarū est finis motus: est finis pm⁹ verus virtuti efficiēti motū q̄ ē i mēbris: ꝛ virtute mouēti q̄ ē i mēbris nō ē ali⁹ finis pter hūc. Sz aliqn̄ virtuti q̄ ē pōr hac ē finis ali⁹ pter hūc. vn̄ nō oꝫ sp: vt illa res sit finis pmus virtuti desideratiue siue virtus sit imaginatiua siue cogitatiua. nec oꝫ sp nō esse: qꝛ aliqn̄ erit: ꝛ aliqn̄ nō erit: sicut patuit ex duob⁹ exēplis. In q̄ꝫ p̄ fuit finis vnus. In scdo vero fuerūt diuersi. virtus .n. mouens q̄ ē i mēbris ē pn̄ᵐ mot⁹ sine dubio: sed virtus desideratiua est pᵐ pncipiū illius motus. Nō .n. pt eē: vt mot⁹ aial sit nō per desideriū vllo modo. Nā id ad qd̓ tēdit virtus s̄m intētionē aialis: ē p desideriuꝫ aialis sine dub⁹: qd̓ fit postq̄ꝫ nō fuerat. igit̄ ppiquū pnᵐ ois mot⁹ aialis ē vt⁹ mouēs musculos in mēbris: ꝛ h̓ pnᵐ

B qd̓ pcedit eū est desideriū. Desideriū v̓o: sic tu nosti in li⁹. de aia seq̄t̄ imaginationē vel cogitationē: sine dub⁹. igit̄ pmū pnᵐ erit imaginatio vel cogitatio. h̓ āt sunt pnc⁹ motus aialis: ex q̄bus quedā sunt debita p se necc̄io: ꝛ q̄dā sūt nō debita p se necc̄io. Debita v̓o necc̄io sunt virtutes mouētes: q̄ sūt i mēbris ꝛ virtutes desideratiue. Nō debita v̓o necc̄io sūt imagiatio ꝛ cogitatio. Nō .n. pt eē imagiatio: ꝛ nō memoria. nec cogitatio ꝛ n̄ imagiatio. sꝫ oi pnc⁹ mot⁹: finis ē sine dubio. pnᵐ .n. qd̓ ē necc̄iū motui volūtario hꝫ finē necessario. Sz cū pnᵐ ē necc̄io: mot⁹ erit vacu⁹ a suo fine: ꝛ si ꝯtigerit: vt ꝯcurrant pnc⁹ ppiquū qd̓ ē virtus mouens ꝛ duo pnᵃ: que sunt post illā .s. desideratiuū cū imaginatio vl desideratiuū cū cogitatio. tc̄ terminus mot⁹ erit finis oibus pncipijs cū h̓ n̄ erit: sic ē i curia vllo modo. Si āt ꝯtigerit vt diximus .s. vt virtus mouēs nō sit finis eēntial virtuti desideratiue: opcebit tūc necc̄io: vt virtuti desideratiue sit finis alius preter finē q ē i virtute mouēte que ē in mēbro. Nos .n. iā ondim⁹ ꝙ motus volūtarius nō ē sine desiderio. oē autē qd̓ est desideriū est desiderium alicuius rei. Et si nō fuerit cā finalis ad finē motus. tc̄ erit ad aliqd aliud sine dubio. Sz cū iā fuerit illud ad aliud: pp qd̓ q̄ritur mot⁹: pfcō debebit eē post puentionē motus: ꝛ erit illud q̄si id ad qd̓ itēdit̄ motus: vel qꝛ acquirit̄ post finē mot⁹. ꝛ erit ꝙ desideriū imaginatiuū ꝛ cogitatiuū ꝯcurrerunt ad illud. māifestū ē igit̄ qꝛ illud est finis volūtari⁹: ꝛ nō ē i curia vllo mō. Ois āt finis ad quē puenit mot⁹ si fuerit finis desideratus imagiatiōe nō cogitatiōe. ille ē q vocatur in curia. Cū aūt finis nō fuerit termin⁹ mot⁹: sꝫ ei⁹ pnᵐ fuerit desideriū imaginationis nō cogitatiōis. tc̄ necesse est: vt vel imagiatio sola sit pncipiū motus desiderij: vl imagiatio cū nā vl cū ꝯplone: sic suspirō ꝛ motus pulsus. vl imagiatio cū more ꝛ bitu aiali q ꝯcurrūt ad illam actionē sine meditatiōe. Si autē sola imaginatio fuit pncipiū desiderij. tūc illa actio vocabit̄ fortuita: ꝛ nō erit in curia. Si v̓o imagiatio fuit cū nā: sic suspirō: vocabit̄ illa actio ꝯsuetudo. mores .n. nō roborant̄ nisi frequētatiōe passiōis. Qd̓ igr̄ fuerit post mores erit cōsuetudo sine dubio. Cū āt finis qui est virtuti mouēti q est termin⁹ mot⁹ iā fuerit: ꝛ nō fuerit finis alius q est p⁹ illū quē itēdit desideriū: ꝛ q est finis desiderij: tc̄ illa actio vocabit̄ frustra: sic ille q puenit ad locū in q̄ putat iuenīr amicū: ꝛ cū nō inuenerit eū ibi: eius actio vocat̄ frustra ꝯpōne virtuti desideratiue. nō virtutis mouentis ꝛ cōpōne finis pmi. ꝛ nō finis scdi. Postq̄ꝫ āt ꝯstāt he oēs ppōnes: tūc dictio illi⁹ q dixit ꝙ in curia ē actio sine finali cā. falsa ē. Qui .n. dixit ꝙ in curia ē actio sine finali cā fuit psumptuosus: ꝛ putat̄ falsus q ē psumptuosus. p̄ qꝛ actio n̄ fit sine finali cā. nisi cū nō hūerit finalē cām: ꝯpōne eius: qd̓ est pncipiū sui motus: nō ꝯpōne ei⁹: qd̓ nō est pnᵐ sui motus. nec cuiuslibet rei q̄ ꝯtigerit: nec ei⁹ qd̓ iduxerūt ingsitione p exē⁹ de comēdo barbā. Nā pncipiū ppinquū mot⁹ huius est virt⁹ q̄ ē i musclo. qd̓ v̓o pcedit hāc ē desideriū imagiabile sine cogitatiōe. pncipiū .n. eius nō ē cogitatio vlla⁹. g̓ nō est ei finis cogitatiu⁹. sꝫ ē ei finis q ē desiderio imaginatiuus ꝛ virtuti mouēti. manifestū ē igit̄ ꝙ h̓ actio s̄m pncipiuꝫ ei⁹ qd̓ ē vt⁹ mouens puenit ad finē. h̓ āt qd̓ nō mouet̄ ad finē nō ē: nisi qꝛ vr̄ ꝙ pncipiū ei⁹ n̄ sit virtus mouēs. Non oꝫ āt putari h̓ puenire nō ex desiderio imaginabili vllo mō. Ois .n. actio aialis fit postq̄ꝫ nō fuit h̓. igit̄ ē desideriū aliqd̓ sine dubio ꝛ igsitio aial. h̓ āt ē cū imagiatiōe aliq̄. Sz imagiatio aliqn̄ nō erit stabilis. sꝫ facile destructibil. vl erit stabil: sꝫ nō aiaduertit eā. Nō .n. ois q imagiat aliqd aiaduertit illud: nec iudicat se iā imaginasse aliquid. imaginare .n. aliud ē q̄ꝫ aiaduertere se imagiasse. ꝛ h̓ manifestū ē. Si .n. oēꝫ imaginationē comitaret̄ aiaduersio illi⁹ imagiatiōis pcederet h̓ in ifinitū. Scdo ꝙ de aduentu hui⁹ desiderij aliq̄ cā ē sine dubio: vel q̄ ē ꝯsuetudo vel tediū dispōnis ꝛ volūtatis mouendi se ad aliā dispositionē vl ꝯcupiscētiā viriū mouētiū ꝛ sensibiliū renouandi i

C se actionē motiōis vel sensibilitatis. Cōsuetudo āt est delectabile: ꝛ moueri ab eo cui⁹ tedet est delectabile: ꝛ velle facere aliqd nouū delectat .s. s̄m virtutē aialē vel imaginatiuā. delectatio v̓o est vtilitas sensibilis ꝛ imagiabil: sꝫ delectatio aialis que certe putat̄ vtilitas est s̄m ptē hūanam. Cū āt fuerit pnᵐ imagiatio aialis sine dubio ei⁹ vtilitas erit aial imagiabil. igit̄ h̓ actio nō est vacua ab vtilitate sui gnis. q̄uis eius vtilitas nō sit vera s̄m intellcm. Deide pter has sunt alie cāe q̄ approp̄ant̄ aliquibus tn̄ dispōib⁹ motuū pticulariū: q n̄ cōphēdūt̄: dubitatio v̓o q̄ ꝯsequit̄ illud manifestabit̄ p h̓ .s. vt scias driā iter finē p eēntiā ꝛ finē necc̄iū. q est vn⁹ ex finib⁹ q sī p accñs. Drīa āt iter h̓ ē ꝙ finis p eēntiā: ē cā q̄ q̄rit̄ pp seipsam. Necc̄ium v̓o ē vnūqd̓lꝫ ex trib⁹. qꝛ vel est aliqd qd̓ necc̄e ē eē ad h̓ vt sit finis. istū ipsuꝫ eē cā finis aliq̄ mō. sic durities ferri ad h̓: vt pficiat̄ icidere vl ē aliqd qd̓ necc̄e ē eē ad h̓: vt sit finis nō ꝙ ipꝫ sit cā: sꝫ qꝛ ē comitās cāꝫ. sic h̓ qd̓ necc̄e ē eē corpus fuscū. ad h̓ vt sit icidere. nō fuit āt corpus fuscū necc̄iū ad icidēdū cū eo pp suā obscuritatēꝫ: sed qꝛ comitatur ferꝝ: qd̓ necc̄iū est ad icidēdū cū eo. vl ē aliqd̓ cuius eē necc̄iū comitat̄ ipsaꝫ cām finalē. sic cā final ꝯiugij ē gnō filioꝝ. deide gnōnē seq̄t̄ amor filioꝝ ꝛ comitat̄ eū. Nō ꝙ ꝯiugiū fuerit pp amorē filioꝝ. hi oēs sunt fines p accñs necc̄iū nō per accñs casuale. Jā āt tu nosti alios fines accñtales casuales. Scias aūt ꝙ eē pncipioꝝ desiderij nālis est disio scda ex his disiōib⁹. v̓.g. Nā qꝛ debuit i fine diuo esse largitatē dātē oi: qd̓ pole est esse bonū i suo eē. idcirco vnū ex h̓ fuit eē qd̓ ē in ꝯposit l trimō ex elis. Nec fuit pole esta eē i tl̄. nisi terrā ꝛ aquā ꝛ aerē ꝛ ignē. Sz qꝛ nō fuit pole: vt ignis eēt eiusmōi q̄ iduceret ad finē vtilē q itēdit̄ p ignē: nisi eēt adurens ꝛ dissoluēs. iō comitat̄ h̓ necc̄io: vt noceat iustio: ꝛ destruat mlta ex cōpositis. Sz qꝛ iā sum⁹ q̄si ex ppoᵒ. tc̄ redeam⁹ ad illud ꝛ rndeam⁹ ad qōnē iductā dicētes. ꝙ ididua gnata q̄ sūt ifinit⁹. n̄

D sī fines eēntiales nāe. Nā finis eēntial nāe. v̓.g. ē vt sit de suba: q̄ ē hō vl equ⁹ vl plāta: ꝛ vt illud eē sit stabile eē. h̓ āt fuit ipole i vno ididuo designato. oē .n. qd̓ gnāt̄ comitat̄ necc̄io corruptio .s. gnatū ex yle corpali. Postq̄ꝫ āt h̓ pibitū fuit i ididuo remāsit in spē. p⁹ igit̄ itētio nāe ē: vt pmaneat nā hūana: ꝛ alia hōi: vl ididuū ppetuū non designatū: ꝛ illa itētio ē cā pfectiua actōis n̄ᶜ vlis. ad h̓ āt vt

Ari. 2. de ala tex. 34.

ħ vnū ꝑmaneat i eē necē ē: vt sint indiuidua post īdiuidua
sine fine: igit̄ ifinitas ididuoꝝ nūero erit accn̄talis ſꝫ in-
tētionē necē in pte diuisionis p̄ᵃ: ꝛ ſm qḋ est accn̄s per se.
Si.n.posē eēt hoīeꝫ ꝑmāere ſp.sic ꝑmāet sol ꝛ celū.pfcō
n̄ eēt op' gn̄ōne ꝛ m̄ltiplicatōe p gn̄ōnē: q̄uis.n.ꝯcesseri-
m' ꝙ itētio nāe n̄ ē ifinitas ididuoꝝ.tn̄ ifinitas ididuoꝝ
ē itētio alia ab itētōe cuiuſlꝫ ididui.ħ.n.ꝙ ididua vēiūt
sine fi' p' ididua n̄ fit ad ħ: vt sit ifinitas. Itē indiuiduū qḋ
ducē ad aliḋ ididuū.ꝛ deinde vt pr̄ ad filiū ꝛ fili' ad nepo-
tē: ad 3ᵐ ꝛ 4ᵐ: n̄ ē ipꝫ finis nāe vl'is: ſꝫ nāe ꝑticlari. Post-
q̄ȝ āt ħ sūt finis nāe ꝑticlari.tc̄ p' illū nihil aliḋ p̄ter illū:
erit itētio ꝛ finis illi nāe q̄ sī ei' finis. Intelligo āt p nām
ꝑticularē v̄tutē ꝓpriā regiā vni' ididui: ꝛ itelligo p nāꝫ
vl'eꝫ v̄tutē ifusaꝫ i subas celoꝝ: q̄si vnā rē ꝛ gubnātē vni-
uersitatē gn̄ōnū.tu āt postea scies ħ oia: mot' āt q tēdit i
ifinitū ē vn' p ꝯtiuationē.sic nosti i nālib': ꝛ ēt itētio nāe
q̄ ē i illo motu n̄ ē ipsemet mot': iq̄ȝtū ē iste mot': ſꝫ itētio
ē ibi durabilitas: ꝛ ħ durabilitas ē vna itētio cui' eē pen-
det ex reb' q̄ꝝ nūer' ꝯcedit̄ eē sine fine. Sꝫ modus ꝓpō-
nuꝫ ꝛ ꝯnis ē ħ.oꝫ.n. vt scias ꝙ sensus nostre dictiōis quē
dicim' ꝙ cā final terminat̄ ꝛ cessat. ħ ē.s.ꝙ cā finalis: que
est ſm vnū agētē: ꝛ vnā actionē terminat̄. Nō pōt.n.eē vt
agēs nālis vl' volūtari' agat actionē ꝑmanētē ꝑꝑ finē p'
fin̄ētē vt nō cesset apḋ aliquē finē. Si.n.ex vno p̄nc° ꝓ-
ueniret actio post actionē: ꝓfecto ipse ſm vnāquāq; ac-
tionē esset agēs ali' ab agēte qui erat ſm aliā actionem:
q̄uis nec per eēntiā: nec p subꝫ eēt alius a se. vn̄ possent
multiplicari eius fines: ꝛ ſꝫ vnūqḋq; qḋ fieret ab eo eēt
agēs ꝑꝑ aliū finē. Si āt ꝯcedit̄ ipsuꝫ eē agētē ꝯsideratū
post suū ē agētē: fit eē aliū a se: vsq; in ifi͞ᵐ: tc̄ ei' fines erūt
vsq; i ifi͞ᵐ. Itē ꝯ ē cā finalis syllō qui fit ꝑꝑ q̄situ̅ termina-
tum.oīs.n.cōpō sylli fit ꝑꝑ ħ.aīa v̄o ſm vnūquēq; syllꝫ
succedētē qui ꝓueniet ab eo mereret̄ dici agēs ali' ꝛ ali': ꝛ
in vnaq̄q; vice q̄ ē agēs est ei finis designatus q non pōt
ire in ifinitum: eo ꝙ vnicuiq; syllō est vna ꝯ sine dubio.
E ¶ Sed dubō q̄ sequit̄ ħ: soluit̄ ħ mō.s.iam scis ꝙ finis
ponit̄ res: ꝛ ponit̄ ens: ꝛ dr̄ia est iter rē ꝛ entē: q̄uis res n̄
sit nisi ens: sic dr̄ia q̄ ē iter aliqd ꝛ ei' comitās. Sꝫ ħ tibi
iam v̄ificatū ē: oīs aūt cā iq̄ȝtū est ipsa cā hꝫ certitudineꝫ
ꝛ cālitatē: cā v̄o finalis inq̄ȝtū ipsa est cā: cā est vt cetere
cāe sint cāe i effcū. Igit̄ cālitas cāe finalis ē cā eē aliaꝝ:
igit̄ eē aliaꝝ cātū ē a cālitate illi'. ei' āt cālitas n̄ ē cā esse
eaꝝ ꝑꝑ̄as: nisi sit imagiata i aīa vl' i alio ꝯsilī. Nō ē cā cāe
finali i sua cālitate: nisi cā alia p̄ter cāꝫ q̄ mouet̄ ad cā vl'
ad quā ipsa p se mouet̄. ¶ Scias ēt ꝙ res aliqn̄ ē cāta i
sua cālitate. ꝛ aliqn̄ ē cāta i suo eē. Cāta āt i sua cālitate ē,
sic dualitas q̄ i suo eē dualitatl cāta ē ab vnitate. Qꝫ v̄o
sit cāta i suo eē: māife͞ᵐ ē: nec latet. Silr̄ aliqn̄ ē rei aliqd
acq̄situ̅ ad ħ: vt sit sua cālitas. sic ad ex̄idū q̄dratura̅ in
lig̅ vl' lapiḋ. cōpa.n. nālia sī cā cālitatl m̄ltaꝝ ex fōrmis ꝛ
accn̄tib' q̄ n̄ terminant̄: nisi p illa: ꝛ sī cāe eē aliq̄ꝝ ex ill'
ꝛ n̄ sue cālitatl. sic putat̄ iudiciū silr̄ eē i disciplīabilibus.
Iā igit̄ facile ē itelligere ꝙ cā final' in cālitate p̄cedit cās
agētes recipiētes. silr̄ ꝛ formā ſm modū quo cā formal'
hꝫ cām q̄ ducē cā ad illā. Silr̄ ēt cā finalis in suo eē in aīa
p̄or ē ceteris cāis. In aīa.n. p̄or ē agente: qꝛ aīa adinuenit
eā p': ꝛ postea imagiat apḋ se actionē ꝛ iq̄sitionē recipiē-
tis ꝛ q̄litatē forme. respcū igit̄ cālitatis. ꝛ respectu eēndi
in itellcū. nō ē aliq̄ cā p̄or cā finali. Immo ipsa ē cā essen-
di cās: ceteras cās: eē v̄o aliaꝝ cāꝝ i effcū cā ē eēndi illā
i effcū. Sꝫ cā final n̄ ē cā iq̄ȝtuꝫ ē iuēta. Sed iq̄ȝtū est ad
aliqd. vn̄ ſm modū quo ē cā: cā ē aliaꝝ cāꝝ. Sed ſꝫ mo-
dū aliū ē cāta cāꝝ.s.cū cā final' iā hūit esse. Si.n.nō hūe-
rit esse in effcū: ſꝫ suū eē fuerit p' suo eē in effcū. sic postea
suo loco mōstrabit̄. tc̄ nulla aliaꝝ cāꝝ: erit sibi cā neq; ēt
agēs: q fac̄ hꝫ esse. igit̄ cā final' nō est cāta ceteraꝝ cāruꝫ
ſm qḋ est cā final'. sed ſm ꝙ iā est aliqd i effcū. cū.n. n̄ hꝫ
esse in effcū: nō est cāta vllo mō. Sꝫ cū ꝯsiderat̄ iq̄ȝtū ē
cā final': ē cā ceteraꝝ cāꝝ.s. ad ipsas essendū cās. ita vt sit
cā agēs: ꝛ cā recipiēs ꝛ cā formal'. nō vt sint i effcū ꝛ hēat
esse i seipsis. ꝙ igit̄ p eēntiā est cāe finali iq̄ȝtū est cā final'
ħ est.s. vt sit cā ceteraꝝ cāꝝ. Sꝫ ex mō quo ei' itētio iaꝫ
hꝫ esse in effcū accidit ei: vt sit cāta ex ħ.s.mō. Iā igit̄ no-
tum est p se q̄ō aliqd est cā ꝛ cātū inq̄ȝtū ipsum ē agens
ꝛ finis. ꝛ ħ est vnū de p̄ncipiis nāliū. ¶ Sed qḋ ingrit̄ F
post ħ declarabit̄ p ħ qḋ dicā.s.ꝙ finis q acq̄ritur ex ac-
tione agētis: diuidit̄ in duo.s. in finē q est forma vel intē-
tio in patiente receptibili actionis. ꝛ in finē qui nō ē for'
nec intētio in patiēte receptibili vllo mō: est igit̄ in agen-
te. Si.n. nō fuerit in agente nec in patiēte. tūc cū nō pos-
sit esse in illa suba q̄ p se stat: q̄ nō est ex mā nec in mā: ꝓ-
fecto nō debebit esse vllo mō. exēplū p̄mi est forma hūana
in mā humana q̄ est finis v̄tuti agenti formationē i mā
hoīs: ꝛ ad hūc finē ꝓuenit eius actio ꝛ eius motus. Exē-
plum v̄o scḋi est hītatio q̄ ē finis fabricatori dom': que ē
p̄ncipiū motus ad essendū domū. ꝛ ipsa nullo modo est
forma dom'. vn̄ āt ꝙ finis agentis ꝓpiquus: ꝛ ꝯtingens
motionē māe sit forma i mā. ꝛ vt id cui' nō ē finis for' in
mā nō sit p̄ncipiū ꝓpiquū motui iq̄ȝtū est sic. Si āt acci-
derit ꝙ illud cuius finis est for' i mā data: ꝛ ꝙ illud cui'
finis est huius itētiōis: ꝙ nō est sua for' i illa mā: sī vnū
aliqd. tunc si fuerit ħ erit p accn̄s. Sicut cum aliquis fa-
bricat domū: vt hītet i ea. Ipsa.n. iq̄sitio hītationis iduc̄
eū ad fabricādū: ꝛ ē ei p' cā fabricādi inq̄ȝtū ipse est fabri-
cator: ꝛ est cātū iq̄ȝtū ē hītator. Cū āt ita euenerit: vt vn'
homo simul sit habitator ꝛ fabricator. tunc suus finis i-
q̄ȝtū est habitator alius: erit a suo fine iq̄ȝtuꝫ est ipse fabri-
cator. Postq̄ȝ āt māifestū est ħ: dico ꝙ in pte diuisiōis p'ᵉ
finis hꝫ cōparationē ad multa q̄ p̄cedebant eū in acquisi-
tione eius in effectu ꝛ inesse. Ipse.n. hꝫ cōparationem ad
agentē ꝛ cōparationeꝫ ad recipiēs cū ipsuꝫ est in potētia: ꝛ
ad cōparationē ad recipiens cū ipsuꝫ in effectu est recipiēs:
ꝛ ꝯparatione ad motū. Cōsiderat'.n. respectu agentis est fi-
nis: ꝛ respectu motus est terminus ꝛ non finis. fine eniꝫ
essentie ꝑꝑ quē est res: ꝛ quē intendit res non destruitur
res: sed per eū ꝑficit̄ res. motus vero destruitur peruen-
tione eius. ꝯsideratus v̄o respectu recipientis ꝙ perficia-
tur per illū: cū ipsuꝫ erat in potētia: est bonū qḋ adaptat
ipsam: malū v̄o p̄uatio ē sue ꝑfectōis. Sꝫ bonū qḋ ē ei op-
positū est esse: ꝛ acq̄sitio i effcū. ꝯsiderat' v̄o respectu re-
cipientis cū ipsum iā est in effcū est for'. ¶ Finis v̄o ſm
diuisiōis ptē scḋaꝫ: notū est ꝙ nō est forma māe patientis
nec est ipsemet terminus motus. Iā āt claruit ꝙ ipsa est
forma vel itētio in agēte: ꝛ ꝙ p illū sine dubio exit agēs
de potētia ad effcm̄. ꝙ āt ē in potētia est ꝑꝑ p̄uatōeꝫ cui
ꝯiūctū est malū. ꝙ v̄o est i effectu est bonū illi oppositū.
igit̄ ħ finis bonū est respectu nō eēntie agētis. sed agentl
ſm qḋ est p̄ncipiū motus. ꝛ agens est finis. respectu vero
agētis ſm ꝙ per illū exit de potētia ad effcm̄ ꝛ ꝑficit̄: est
bonū: si ille exitus de potētia ad effcm̄ fuerit itētio vtilis
ad eē vl' ad ꝑmanēdū i eē: ꝛ vt mot' sit nālis ꝛ volūtarius
ꝛ electiōis itelligibilis. Sꝫ si fuerit maginabilis non oꝫ
eē bonū. Sꝫ putat̄. igit̄ oīs finis est finis vno respectu ꝛ
alio respectu est veꝝ bonū vl' putat̄. ħ igit̄ ē dispō bōita-
tis ꝛ cāe ꝑfecti'. ¶ Ad cogn̄scēdā āt dispōnē boni ꝛ libali-
tatis. oꝫ ꝙ scias ꝙ vna ꝛ eadē res hꝫ respcm̄ ad recipiēs
qḋ per ipsam ꝑficit̄: ꝛ respcm̄ ad agēteꝫ a q̄ ꝓuenit: cū āt
fuerit respect' ei' ad agētē a quo ꝓuenit sic vt non faciat
debere agentē esse patientē per illā vel p aliqd aliud qḋ
sequat̄ eā: tūc respectu sui ad agēteꝫ erit liberalitas: ꝛ re-

p̄ sue meta. ca.7.

A spectu sui ad patiēs erit bonū:vbū āt liberalitat̄ ⁊ cōsi-
milis ex sua pᵒ ipōne apō oēs liguas ē donator tribuens
aliȷ extra se donū ñ pp retributionē. Si.n.itēdit pp illō
retributionē.dr̄ vēditor vel accōmodator vl̄ fenerator.
adulatio vō ⁊ collaudatio ⁊ fama ⁊ oēs dispōnes: q̄ appe
tunt̄ nō reputant̄ a vulgo eē retributiones:nisi sint sube
vl̄ retributiōes:que itelliguntur in subiectl.putāt.n.ꝙ is
q dat aliȷ extra se donū p qō acqrat̄ sibi laus sit libal: ⁊ ñ
vēditor vel accōmodator:cū tñ ipse vē sit vēditor: q2 ex
h ꝙ ipse bñfacit aliȷ ipse lucrat̄ siue retributionē subalem
sui gñis vl̄ alterᵒ vel laudē vl̄ adulationē p quā gaudeat
siue lucret̄ ꝙ fiat nobilis ⁊ laudabilis.Si.n.non fecisset
id qō dignᵒ ⁊ meliᵒ est facere q̄ȝ nō facere ipse nō eēt taꝫ
pulchre dispōnis in sua nobilitate:vulgus vō nō compu
tat has itētiōes iter retributiones. vñ cū q bñ fac alicui
pp aliqd hoꝝ bonoꝝ putatiuoꝝ vel vōꝝ:q̄ pᵒ veniunt ei
per illud nō cessat vocare libalē. Sȝ si bñ attēderet hāc
intētionē nō vocaret eū libalē.aliqs.n.ex vulgo bñficiū
recipiēs ab aliq̄ pp retributionē: q̄ȝlis illa sit pp substā-
tiam cū pcepit h:despicit illō bñficiū:⁊ negat esse bonū:
nec vult illū sibi bñfaciētē vocar̄ libalē:eo qō id qō agit:
agit pp cām.Si āt diligēter igrat̄ qs vē sit sensus libera
lis iuenieт̄ ꝙ libalis est q dat aliȷ pfectionē in suba eius
vel i ptibᵒ eius.sic vt nō fiat sibi retributio vllo mō. igr̄
ois q agit aliqd ex intētione tali vt pueniat sibi ꝯsimilis
retributio nō est libalis.vñ ois dans recipiēti formaꝫ vl̄
aliqd vtile:⁊ hȝ finē pueniēdi sibi aliqd ex bono:qō fecit
aliȷ nō est libalis.Sed dico ꝙ retributio ⁊ volūtas in eo
qō itēdit̄ nō aduenit nisi rei ipfecte in eēntia. Retribu-
tio.n.vel ē sm se i sua eēntia vel sm aliqd aliō i sua essen
tia:vel i suis cōmoditatibus. Notū est āt ꝙ si sua itentio
fuerit de retributiōe sue eēntie:vel ō cōmoditate sue eēn
tie:vel oīno ō aliq̄ qō afferat sibi aliquā vtilitatē ciᵒ essen
tie ipscā ē in suo eē.vel in suis pfectiōibus. Si āt nō fue
rit pp aliqd:tūc nec̄e ē aduenire illā itētionē ab illo i aliud a se:vel nō aduenire:sibi eq̄le est. Ita videlȝ:vt ⁊ si nō
pueniret a se illō qō bonū est aliȷ.eiuȝ tñ dispō oīno esset
eadē q̄ȝ si pueniret.igit̄ h nō est ei melius vel pulchrius
vel laudabilibus:siue sit aliqd aliud de accñtibᵒ ppriȷs
sue eēntie q̄ȝ eiᵒ ꝯtiū:qō ē ñ pulchꝝ nec laudabile:nec aliqd aliō de accñtibᵒ:q̄ sunt amabilia vel vtilia.ita videlȝ
ꝙ si h nō faceret:nō tñ dñsisteret eē id qō est ei dignius ⁊
pulchrius. Nō est igit̄ adducēs illū ad hoc:q2 nō ē ei potiᵒ
puenire illud a se in aliud q̄ȝ eius oppositū.h.n.modo si
nō fuerit res pueniēs ex nā vel ex volūtate:q̄ non est sȝ
viā iducēdi nec̄itatē:sed alio mō.sic tu scies postea. pfcō
non pueniet bonū id aliq̄ȝ reꝝ ex aliq̄ cāꝝ: nisi sm h ꝙ
agētes sm itētionē suā potior ē itētio pdcā.s.vt fluat ab
B eo bonū in aliō a se:eo ꝙ h dignūᵒ ē ei:⁊ eius ꝯtiū indignius:⁊ tūc finis rei est itētio retributionis q̄ ꝯiūgit̄ sue eēn-
tie vel supueniť sue eēntie vel reflectit̄ ad suā eēntiam:⁊
tūc eē illā itētionē ⁊ nō eē:nō est ei eq̄le respectu sue eēn
tie:⁊ pfectionū sue eēntie ⁊ suaꝝ cōmoditatū.Sȝ aduen
tus illiᵒ ab eēntia illiᵒ ē:sic aduētᵒ retributionū: q̄ appro-
priant̄ sue eēntie:⁊ reducūt̄ ad eēntiā eius. qbus acqrat
pfectionē ⁊ dignitatē ppriā: ⁊ ob h qō ō q̄re nō cessat ite
rari q̄usqȝ pueniat̄ ad h:vt reducat̄ ad eēntiā.v.g.Si di
catur alicui agenti aliqd q̄re fecisti h:rñdebit vt pfit illi.⁊ deinde si iterroget̄ q̄re voluisti prodesse illi:rñdebit
q2 bñfacere bonū est: ⁊ sic nō cessabit qō quousqȝ dicat̄ ei
q̄re q̄ris qō ē bonū:⁊ rñdeat h eē:aut vt bonū eueniat ei
aut vt malū remoueat̄ ab eo: ⁊ tūc cessat qō. acqsitio.n.
boni in oi re:⁊ remotio mali ab ea h ē:qō acqrit̄ sibi ab-
solute.mīa vō ⁊ largitas ⁊ clementia circa aliū ⁊ gaudiū
de bono qō fit aliȷ ⁊ tristicia:que peruenit ex defectu eō-
hoꝝ:sunt accñtia ppa agēti pp q̄ vituparet̄:si ea non fecerit
vel minuit̄ aliqd de eiᵒ pfectione.igit̄ libalitas est largi- Liberalitas.
tio absqȝ itētione alicuius modi. ita vt pp largitionē nō
sit pfectio:igit̄ h itentio respectu recipiētis est bonū:⁊ re
spectu agentis est libalitas.ois.n.adeptio pfectionis re-
spectu recipientis est bonū:siue fiat pp retributionē:siue
non.respectu vō agentis nō est liberalitas:nisi cū nō fue
rit pp retributionē. h est igit̄ manifestatio certitudīs be-
neficiȷ ⁊ libalitatis:q2 igit̄ iā loquuti fuimus de causis:
⁊ eaꝝ dispōnibᵒ.restat vt colligamus breuiter:q̄ dcā sūt
ō eis:dico igit̄ ꝙ he q̄tuor cāe putant̄:nō ꝯiūgi oēs i ple-
risqȝ rebᵒ:qm̄ res q̄ nō mouent̄ ⁊ disciplinales nō putant̄
hr̄e agētē.s.pncipiū motus:nec ēt putant̄ hr̄e finē.putat̄:
enī ꝙ finis nō est:nisi motus:nec ēt mām: q2 nō igrit̄ :nisi de formis eaꝝ.vñ risit ille q dixit ꝙ h ñ signat cāȝ pfe
ctiuā:⁊ ꝙ ꝯsiderare h ad hanc sciam spectat. vna.n.scië-
tia tractat de eis.sic de oppositis. h āt nō sūt oppoᵒ. vna
vō scia eo mō quo h scia ē vna:manifestat dispōnē earū.
Nos aūt licȝ nō ꝯcedamus ꝙ he cāe nō ꝯiungunt̄ in oībus rebus:de qbᵒ agit̄ in scientȷs.ita ꝙ sunt ō rebᵒ cōibᵒ
q̄ icidūt i suba sciaꝝ diuersaꝝ. Ipse tñ iā iueniunt̄ in sciē
tȷs discretis diuersis.⁊ iō auctor aliᵒ vniᵒ scie.v.g.nālis.
cuius magisteriū est ondet̄ h ola pnᵒ:nō sufficit ondere
qcqd accidit eis. Non autē ita se hȝ res. Non.n. ois agēs
est pncipiū motus.sicut dr̄.res etiam disciplinales in na-
turis suis:nō sunt nisi per aliō a se: q̄re nᵒ nō separant̄ a mā
q̄ȝuis spoliënt̄ in estimatōe. Iā.n.comitat̄ eas i estiatiōe
dio ⁊ figᵒ:q̄ sunt eis ex occasiōe māe:⁊ qō verius est:dico
ꝙ mēsure sunt yles ppinq̄ figuris mēsurabilibus ⁊ vni-
tates ēt nūō ⁊ nūerᵒ ppetatibᵒ nūeri.⁊ iō istis ē pnᵐ agēs
⁊ pnᵐ recipiēs:⁊ vbi h duo fuerint est pfectio:⁊ pfectio est
itegritas:sed terminatio ⁊ ordiatio pp q̄s sunt eis ꝓ ppie-
tates:q̄s hñt nō sunt eis ob h:ꝙ sȝ h ꝙ sunt:sunt illiᵒ or-
dinationis ⁊ integritatis ⁊ terminationis.Si āt negauerit
ꝙ nō est pfectio.s.finis motus.nō tñ negabit esse bonuꝫ:
erit igit̄ cā eo ꝙ est bonū.Sȝ nec h ēt fuit illic cā:nisi q2
fuit bonū ⁊ postea accñt illi bono.vt eēt pfectio motᵒ.eo
ꝙ ille fuit ad illā p motū. Sȝ si h non esset ꝙ ppetates
q̄ sequūt̄ ea eēnt fines ad quos reducunt̄ dispōnes coꝝ:
inqsitor itaqȝ nō igreret eas in materȷs illoꝝ finiū.artifex.n.mouet nām ad h:vt sit rotūda:nō tñ ē finis ipa ro-
tūditas:sȝ aliqd aliō de ppetatibᵒ eiᵒ. Ingrit.n. circulū g
eā.vñ he cāe iā fiūt cōes: q̄ pp oȝ vt actor hᵒ scie speculet̄
in eis. Ipse.n.nō tm̄ ꝯsiderat cōia:sȝ ēt id qō ē ppriū vnicuiqȝ scie.s.qō est pncipiū illius scie nō ꝯsiderat cōia tm̄:
qm̄ h scia iā ꝯsiderat accñtaᵃ appropriātia ipa pticlaria:
cū fuerit eēntialia:⁊ pᵒ ⁊ nōdū fuerit accñā eēntiaᵃ subie-
sciaꝝ ptīcularitū.Si āt ō vnaq̄qȝ istaꝝ cāꝝ eēt scia per se:
vtiqȝ nobilior iter eas eēt scia ō finali:⁊ ipa eēt sapia:⁊ h
ēt ipa nobilior ē reliq̄s ptibus hᵒ scie:q2 est scia ꝯsiderās
finales causas rerum.

¶ Explicit tractatus.6ᵘˢ.laudetur deus super omnia.

¶ Incipit tracta.7ᵘˢ.cū eiusᵒ dci.Capᵐ.1.De ꝯsitibᵒ vnitatē.s.idētitatē ⁊ eiᵒ diuisiōibᵒ:⁊ de ꝯsitibᵒ multitudinē.scȝ
alietatē ⁊ diuersitatē:⁊ de modis oppōnis cognitis.

Videtur aūt ꝙ sm hanc nostrā itē- A
tionē:vt iā cōpleamᵒ vbuȝ
de his:que ppria sunt idētitati sm ꝙ est
idētitas ⁊ de ꝯsitibus eā.Scias autēȝ ꝙ
vnū ⁊ ens iā pdicantur in pdicatōe sui ō
rebᵒ:ita ꝙ de quocūqȝ dixeris: ꝙ est ens
vno reᵒ illud pōt esse vnū alio reᵒ.nā quic
quid est vnū est:⁊ iō fortasse putatur:q2 id qō itelligit̄ ō
vtroqȝ sit vnū ⁊ idē. sȝ nō ē ita.Sūt āt vnū subo.s.q2 i q̄-
cūqȝ est h.est ⁊ illud.Si.n.qō intelligitur de vno.odo eēt

id qđ itellr p ens:tūc multū sȝ ꝙ ē multū nō eēt ens.sic
nō ē vnū.q̄uis accidat ei eē vnū.dr̄.n.ꝙ mltitudo ē vna:
sȝ nō īq̄tū ē mltitudo.vñ oȝ vt loq̄mur nūc đ bis:q̄ ap-
propāt̄ vnitati.⁊ de ei⁹ opposito.ſ.mltitudie.q̄ autē ꝓ-
pria sunt vnitati.sunt idētitas ⁊ hōgenea ꝯueniētia ⁊ eq̄-
litas ⁊ silitudo:ꝓpa vō multitudis sunt oppo⁹ istoꝝ:tra-
ctare āt de oppositis vnitati:mai⁹ ē.vnitas.n.ꝯsilis ē:sed
Ari. 5 topic. ca. 5. qđ ē ei ꝯriū ē multis modis.¶ Idē āt ē cū mlta vno mō
ponunt̄ vnū vno mō:⁊ h̄ per accn̄s:⁊ h̄ ē f̄m respectum
vni⁹ p accn̄s.Sic̄.n.illic dr̄ vnū sic.⁊ h̄ dr̄ idē.Sed q̄ dr̄
Ari. 5. meta. tex. 15. idē in q̄litate sunt ꝯsilia:⁊ q̄ in q̄ntitate dr̄ eq̄lia:⁊ q̄ sūt
idē in relōne dr̄ ꝯpatiua.Sȝ virez p eēntiā sūt in reb⁹ q̄
ꝯstituūt eēntiā.vñ q̄ fuerint idē gn̄e dr̄ hōgenea:⁊ que
fuerit idē i spē dicent̄ talia:⁊ q̄ fuerit idē ꝓpo dicent̄ ꝯue
niētia:oppo⁹ vō istoꝝ noscunt̄ ex cognitōe istoꝝ.Nā op-
positū ad idē abso⁹ ē aliđ.aliđ vō q̄dā ē gn̄e:⁊ qđdā est
spē.⁊ h̄ ēt est aliđ dr̄ia:⁊ qđdā est aliud accn̄te.pōt āt eē:
vt id qđ est aliđ accn̄te sit vna res:q̄ est aliđ a seipsa duo-
bus modis. Quoꝝ vnius nomē ꝓpriū f̄m alicuius placi
Aliud. tū est.ſ.ꝙ est diuersum nūero.aliud vō dr̄ a diuerso i h̄
ꝙ diuersum ē id qđ dr̄ a q̄z.aliud vō ē id qđ aliat̄ essen-
Diversum. tialr̄.Diuersū ḡ ē magl̄ cōe q̄z aliđ silr̄ ⁊ alia.ea vō q̄ aliā-
tur gn̄e gn̄alissimo:si fuerit ꝯria i materijs ipa sua alie-
tas i gn̄e gn̄alissi⁹:nō fac̄ đbere ea nō posse ꝯiūgi in vna
mā.Sȝ q̄ aliāt̄ spē sub ꝓpīqs gn̄ib⁹:q̄ sunt sub vno gn̄a-
lissi⁹ ipose ē ea ꝯiūgi i vno subo.q̄cūq̄ āt nō ꝯueniunt in
vno subo eodē mō i eodē tp̄e dr̄ oppo⁹. Tu āt iā nosti i
logica nūeꝝ ⁊ ꝓp̄etates eoꝝ.ex q̄b⁹ hit⁹ ⁊ priuatio vno⁹
ꝯtinent̄ sub ꝯdictorijs:ꝯria vō vno mō ꝯtinent̄ sub pri-
uatiōe ⁊ hitu.modus vō q̄ ꝯtinet̄ p̄uatio sub negōne ali⁹
B ē a mō q̄ ꝯtinent̄ ꝯria sub p̄uatōe.¶ Oȝ āt vt scias ꝙ p̄-
Privatio dr̄ multis modis. uatio dr̄ multis modis.dr̄.n.p̄uatio id qđ oȝ eē i aliq̄:nec
ē in eo:nō ꝙ nō sit illius modi:vt sit in eo:q̄uis sit illius
Ari. 5. meta. tex. 27. nāe:vt sit i aliq̄.⁊ dr̄ p̄uatō id cui⁹ nā ē eē i gn̄e alicui⁹ rei:
nec ē i ipsa re:q̄ nō ē illi⁹ modi:vt sit in ea:siue illđ sit ge-
nus ꝓpīnū siue lōgīquū.⁊ dr̄ p̄uatio id cui⁹ nā ē eē rei n̄
abso⁹:sȝ in sua hora q̄ p̄terijt.sic senex edētulus.pōt vero
mod⁹ numiū ꝯuenit nega⁹.alij mōi dr̄nt ab ea:⁊ dr̄ p̄uatio
amissio per violētiā.⁊ dr̄ p̄uatio id p qđ amisit res itegri
tatē suā.monoculus.n.nō dr̄ cec⁹:nec ēt videns abso⁹.h̄.
eni nō ē:nisi re⁹ subti lōgiq.ſ.hōis nō oculi.Deinde đ p̄ua-
tiōe p̄dicat̄ neg⁹.sȝ nō ꝯuertit̄.p̄uatio vō nō p̄dicat̄ de ꝯ-
rio.amaritudo.n.n̄ ē p̄uatio dulcedis:sȝ ē aliđ cū p̄uatōe
dulcedis.¶ Priuatio.n.aliq̄n ē in mā.aliq̄n est comes
eēntie:q̄ fac̄ debere eē p̄uationē alterius eēntie in mā:⁊
nō ē sil̄ cū p̄uatōe.⁊ h̄ sūt ꝯria.q̄ꝝ oppōnis cā n̄ ē alterna
gn̄eꝝ.iā.n.ondim⁹ h̄:sȝ cā h⁹ ē ꝙ eēntie eoꝝ ipsa dispōne
sui:⁊ dispōne suaꝝ dr̄iaꝝ repugnant cōiūgi ⁊ destruūt se.
Ari. 10. meta. tex. 13. 14. Postq̄ āt nulla gn̄eꝝ gn̄alissimoꝝ sunt ꝯria.oȝ tunc vt
ꝯria sint distātia dr̄ijs:vñ inter oīa que sunt aliđ:ꝯria sūt
aliud p formas.sic nigredo ⁊ albedo sub colore.⁊ dulce-
do ⁊ amaritudo sub gustu.bonitas vō ⁊ mali⁹ nō sūt cer-
te gn̄a supiora:nec bōitas sign̄at itētiōē ꝯuniore in illis
nec mali⁹.p̄ter h̄ aūt mali⁹ sign̄at in oī re aliq̄ modo p̄ug
tionē ꝑfectōis q̄ oȝ eē ei.bōitas vō ē eē ei⁹. Inter illa igit̄
est diuersitas:q̄ ē iter p̄uationē ⁊ eē.ges vō ⁊ labor cōue-
niūt i gn̄e alio q̄z sit bōitas ⁊ mali⁹.Cōueniūt.n.i sensato
⁊ imaginato ⁊ i silib⁹. Nō sunt igit̄ spēs bōitatis ⁊ mali⁹.
vr̄ aūt ꝙ q nō bn̄ ꝯsiderauerūt h̄.itellexerūt ꝙ eoꝝ:que
sunt ꝯria:⁊ hn̄t gn̄a ꝓpīq̄ sub q̄b⁹ ꝯtinent̄ vel q̄dā ꝯueīūt
in sensu vl̄ itellcū:⁊ q̄dā i dr̄nt:⁊ collegerūt ex eis itētionē
ꝯuenientie ⁊ itētionē diuersitatis:⁊ posuerunt vnā ex eis
genus q̄ruidā:⁊ alterā posuerunt genus alioꝝ.Sȝ nō oȝ
ita eē. Nā sensus ꝯuenietie ⁊ diuersitatis est:vt cōpo⁹ fue
rint:q̄si dūe nāe inueniuntur eis aliqua que diuersis re-
spectibus apta sint poni q̄si gn̄a eoꝝ. Ipsa eni ꝯtinētur
sub vniuersitate potētiaꝝ agēdi ⁊ patiendi quodāmō:⁊ C
sub q̄litatib⁹ alio⁹:⁊ sub relōnib⁹ alio⁹. Ipsa.n.f̄z h̄ ꝙ ꝓ-
ueniūt ex reb⁹:q̄ sunt potētie agēdi:⁊ f̄m h̄ ꝙ acqrit̄ in
aliq̄ ex aliq̄b⁹:q̄ sūt potētie patiēdi:⁊ f̄z h̄ ꝙ đ illi gescunt
dispōes i suis subsistētib⁹ sūt đ q̄litatib⁹.Sȝ f̄z h̄ ꝙ ꝯue-
niēs ē:est ꝯueniēs suo ꝯuenieti sūt đ relatis.Cū āt nomē
rei q̄ ē đ ꝯueniētia vel diuersitate fuerit reductū ad ali-
quā istaꝝ itētionū.ꝯtinebit̄ sub gn̄e qđ est ei ꝓpriū. Nō
dico āt ꝙ vna res ꝯtineatur sub diuersis gn̄ib⁹.h̄.n.ē qđ
ego refugio.sed q̄ diuersis respectibus vna res ē aliđ:⁊
aliud ⁊ ꝯtinet̄ in alia p̄te. Nec sunt h̄ certa gn̄a.sȝ sūt q̄si
gn̄a:q̄ sunt res cōposite ex itētiōe ⁊ actiōe vel passione
vel relōne ⁊ alijs.⁊ vr̄ ꝙ i seipsis sunt q̄litates ⁊ ceteri re-
spectus comitant̄ ea. Itē q̄uis nos studeam⁹ ponere cō-
uenientiā:⁊ diuersitatē ꝯtineri sub gn̄ibus altioribus:tā
nature ꝯrie:que ponunt̄ due nāe hn̄t certa gn̄a p̄ter ꝯue
nientiā ⁊ diuersitatē sub q̄bus ꝯtineant̄;⁊ iā nosti h̄ alr̄.
Sed h̄ ꝙ ꝯria sint sub duobus gn̄ibus ꝯrijs:sicut auda-
cia ⁊ temeritas:longū est differere.auda⁹.n.in se q̄litas ē
⁊ q̄dā respectu est strenui.Silr̄ ēt temeritas in se quali-
tas est:⁊ q̄dā respectu est stoliditas.Sed strenuitas ⁊ sto
liditas nō sūt de gn̄ib⁹ istaꝝ q̄litatū:quēadmo⁹ sapidū ⁊
insipidū nō sūt gn̄a olfcōꝝ ⁊ gustatoꝝ.imo comitāt̄ ea di-
uersis respectib⁹ q ꝯsequunt̄ ea.auda⁹.n.i se nō ē ꝯria te-
meritati nec fōmidolositati.imo strenuitas ⁊ fōmidolo
sitas sūt ꝯria ꝯtēta sub hitu:q̄ est vna spēs q̄litatis.auda⁹
vō est oppo⁹ nō audacie:q̄ ē q̄si genus temeritati ⁊ fōmi-
dolositatis. Si.n.auda⁹ eēt ꝯria temeritati:nō tn̄ eēt ꝯ-
ria ex nā suppsi⁹:sȝ ex aliq̄ qđ accit ei.ſ.ex h̄:ille ē lauda-
bilis ⁊ strenu⁹ ⁊ vtil:h̄ vō vitupabil̄ ⁊ stolidus ⁊ nociu⁹.
Cōtraria igit̄ vē sunt ea q̄ ꝯueniūt i gn̄e ⁊ i subo. q̄ꝝ q̄dā
sūt talia ꝙ vnū subm recipit vtrūq̄ duoȝ ꝯrioꝝ:tn̄ sine
ꝯuersiōe sui i aliđ ab illis duob⁹ ⁊ q̄dā sūt:q̄ꝝ subȝ p⁹ cō
uertit̄ i aliđ ab eis q̄usq̄ accidat ei vnū ex eis.aliq̄.n.est
ꝯplo q̄ idulcorat̄ aliqd.sed ad amaricāđ eget aliq̄ cōplo
ne. Nō ē āt h̄ dispō i ꝯuersiōe calidi in frm. Cū.n.fuerit
ꝯrietas i gn̄e:necē erit tūc vt p̄uatio cuiuslibet eoꝝ i sua
nā q̄tū ad illud genus:comitet̄ alteꝝ tm̄:⁊ tūc n̄ erit me
diū iter illa vl̄ erit mediū:sȝ vnū vl̄ plura. ⁊ tūc necē erit
vt illa multū distēt ab vnoq̄q̄ illoꝝ vel eodē mō: ita vt
ab vno nō distēt magl̄ vl̄ min⁹ q̄z ab alio vl̄ nō eodē mō.
Si āt fuerit h̄ nō eodē mō:tūc qđdā eoꝝ:erit ꝓpīq⁹ sili-
tudini alic⁹ extremi eo ꝙ ī se ē aliqd for⁹ illi⁹:⁊ qđdā erit
in vltio distātie ab eo:⁊ h̄ ē ꝯriū:q̄ ꝯrietas ē vltimuȝ di-
stātie iter oppo⁹:q̄ ꝯueniūt i gn̄e ⁊ i mā.veꝝ est āt dicere
vltimū distātie eē vbi ē mediū:⁊ vbi nō ē mediū:q̄ vnuȝ
qđq̄ eoꝝ ē in vltio distā⁹ ab alio.igr̄ ꝯrietas ē distā⁹ ꝑfcā:
q̄ diffinitio eaꝝ eadē ē.¶ Qđ āt qs ponat vltimā diuer
sitatē ⁊ distātiā iter vnū ⁊ duo alia distā⁹ h̄:posē est. Di- D
stātia.n.vni⁹ a duob⁹ vel erit f̄m vnā intentionē vni⁹ mo
di:⁊ tūc duo distātia ab vno eodē mō erūt ꝯuctētia i for⁹
distātie:q̄ est vna spēs nō mlte: vel erit multl̄ mōis: ⁊ tc̄
illi erūt diuersi modi ꝯrietatis n̄ vn⁹ mod⁹.ḡ nō erit h̄ p
dr̄iā q̄ ꝯseq̄t̄ gen⁹:vt faciat illā spēz sine expectatōe alic⁹:
⁊ p̄cipue in simplicib⁹.iā.n.nosti h̄:sed erit de mō seque-
tiū:⁊ de dispōne eoꝝ q comitant̄ spēm. Nr̄ āt sermo ē de
vno mō ꝯrietatis.ſ.q̄ ē p eēntiā.māifē⁹ ē igr̄ ꝙ ꝯriū vni⁹
nō ē nisi vnū:mediū vō vē ē id qđ q̄uis sit diuersū ē tn̄
ꝯsile.⁊ iđ oȝ vt ꝯuersio p̄mū fiat ad illud dū aliqd moue
tur ad ꝯriū. Nigrum enim p̄us fit citrinū vel viride vel
rubeum.⁊ deinde fit album. Jam autē ponūt cōtraria
media:per negationem duorū extremorum. Sed hoc
aliquādo fit ex defectu nōis medij.ſ.medij veri:sic si di-
ceretur:nec calidū nec frigidū si tepidū careret nōie ⁊

bꝫ res vel erit in vno genere vel in diuersis. sic si dixeris nec leue nec graue. h at nō erit verꝫ mediū: sꝫ est mediū ꝟbotenus. ¶ Habitus āt ⁊ ꝑuatio nō hñt mediū in subiecto. Ipsa.n. sunt ipsa affirmatio ⁊ negatio restricta circa gen⁹ vel subꝫ. ⁊ ī tpe ēt ⁊ dispōne. Cōpatio igit̄ habit⁹ ⁊ ꝑuatiōis ad illā rē ⁊ dispōnez. erit sic ꝯpō ꝯdictoriaꝝ ad oē qđ ē. sic.n. nō ē mediū iter ꝯdictorias: sic nō ē mediuz īter ꝑuationē ⁊ habitum.

¶ Ca^m. II. De assignādis itētōibus antiqssimoꝝ ꝺ ideis: ⁊ scđa methasi: ⁊ de cā q̄ eos duxit ad h: ⁊ de oñdēda oꝛ ne ignorātie pp quā decepti sunt.

B Empus est nobis: vt accigamur ad refellēdū snias dcās de ideis. ⁊ disciplialibus. ⁊ de ꝑncipÿs separatis: ⁊ de vlib⁹. q̄ dīnt a nr̄is radicib⁹ q̄s iā stabilimimus. q̄ q̄uis iā ꝓbate sint certis regulis: ꝗ̄ est aliq̄ inuidio sufficiēs speculatori ad dissoluēdū ⁊ destruēdum oēs verisimilitudines eoꝝ: ⁊ ad opponēdū sentētÿs eorum: tñ conabimur ad h totis viribus nostris. Cōfidim⁹ enim ꝙ per ea que dicemus interim dum aduersamur eis vtilia multa ꝓuenient: que ptermissa sunt in eis: q̄ diximus ⁊ oñdimus. Dico igit̄ ꝙ omnis ars in exordio suo est cruda ⁊ imatura: sed maturat̄ postea: ⁊ deide paulatim decorat̄ ⁊ ꝑficit̄. Talis fuit ph̄ia antiquitus apud grecos. primū qdē persuasibilis. s. rethorica. Deide quia incidit deceptio in eā fuit dialectica in vna ex ptib⁹ eius. s. naturali: que apd plures eoꝝ prius fuit vsitata. postea vero cepūt aīaduertere disciplinalē. ⁊ deide diuinā. Sꝫ in h dum transirēt de alÿs ad alias nimiū fatigati sunt. primū aūt in trāseūdo de sensibili ad intelligibilē diuisi sunt. Nā quidam ex eis putauerūt ꝙ diuisio. facit ꝺbere esse duo aliqua in vnaquaqꝫ re. sicut duos hoies in intētione humanitatis. s. hoiem sensibilem corruptibilem. ⁊ hoiem intelligibilem sepatū perpetuū inuariabilem. ⁊ vnicuiqꝫ istoꝝ attribuerūt esse. Sed eē separatū vocauerūt esse exemplare. ⁊ vnicuiqꝫ reꝝ naturaliuz attribuerunt formam separatā: que est ipsum itellectū: ⁊ cui obuiat intellectus: eo ꝙ intellectus est res que nō dīstruit̄. Sꝫ quicqd est sensibile ex his est corruptibile. Scias vō: ⁊ dmōstratiōes posuerūt fm huiusmodi cursum: ⁊ fꝫ h tractauerūt de eis. ¶ Ex quibus plo famosissimus: ⁊ magister eius Socrates nimiū adheserūt huic sentētie dītes. ꝙ hūanitas est vna intētio ens in qua cōicāt iduidua ⁊ remanet destructis illis. Nō est aūt h illa intētio: que ē sensibilis multiplex corruptibilis. est igit̄ illa q̄ est itētio itelligibilis separata. Quidā vō alÿ nō dederūt huic forme separationē: sed ꝑncipÿs eius: ⁊ res disciplinales: que sūt sepate diffinitiōibus posuerūt digniores sepatione incē. Id vō de formis naturalibus ꝙ nō sint sepate diffinitōe dixerūt nō separari per essentiam. ⁊ dixerūt ꝙ forme naturales nō generātur nisi ex ꝯiūctiōe illaꝝ formaꝝ disciplinaliū cū mā. sicut planicies: que est intētio disciplinalis cū adiūgitur m^e. s. naso fit simus. ⁊ fit itētio nālis. planicies aūt fm ꝙ est disciplialis est separabilis. Sed fm qđ est nālis nō est ei: vt sepet̄. plo vō plus iclinabat se ad h vt forme sunt sepate ⁊ disciplinales: apud eū erāt medie iter formas: ⁊ iter nāles. q̄uis.n. he sint separate diffinitiōe: nō tamē cōcedebat eas existere non in materia. ¶ Forma.n. vel est finita vel ifinita. Si aūt fuerit ifinita: sed h hꝫ ex h: ꝙ est expoliata mā. tunc omne spacium erit infinitū. Si vō h acciderit ei ex h ꝙ est expoliata a mā: tūc mā est acquirēs restrictionē ⁊ formā. Sꝫ vtrūqꝫ istoꝝ est absurdū. Nā spaciū esse ifinitū impossibile est. Si āt fuerit finita: tūc restrictio eius est in termio termi nato. ⁊ figura mēsurata. Qꝛ h nō est ei nisi ex passiōe accidēte sibi extrīsecus. nō ex ipsa nā eius. Nō patitur autez forma: nisi a sua mā. igit̄ sil eēt sepata: ⁊ nō sepata. ⁊ h est ipo^s. oꝫ igit̄: vt sit mediū. ¶ Alÿ vō ꝑnc⁹ reꝝ nāliū posuerūt ideas: ⁊ posuerūt eas certa intellecta: ⁊ certa separata dītes. Qđ cūz ipsi expoliant dispōnes corporales a mā. s. nāles nō remāet nisi magnitudo ⁊ figura ⁊ numerus. Qm̄ ex. x. ꝑdicamētis ea q̄ sunt q̄litates passibiles ⁊ passiōes ⁊ habitus ⁊ potētia ⁊ ipotētia sunt res hñtium passiōes ⁊ hit⁹ ⁊ potētias. Relō vō ē de his: q̄ pēdent ad silitudinē istoꝝ: igit̄ ē māl̄. restat igit̄ vbi: ⁊ est q̄titas: ⁊ qñ est q̄titas: ⁊ situs ⁊ est q̄titas. agere vō: ⁊ pati sūt māles: acqrit̄ igit̄ ex h: vt qcqđ nō est q̄tū: sit ēt pendēs ex mā: pēdētis vō ex mā ꝑncipiū est id qđ nō pēdet ex mā. igit̄ disciplinalia. s. idee sunt ꝑn^a nāliū. ⁊ ipsa sunt certa intellecta. alia vō ab eis. sunt nō itellecta: ⁊ idcirco nullus pōt diffinire colorē vel saporem vel alia hꝫ. diffinitione que sit recta: sed que est cōpatio aliq̄ ad vtutē apprehendentē. qꝛ itellectus nō itelligit eas apud eos: sed imagiat eas imaginatio seq̄ns sensuꝫ. Dixerūt ēt ꝙ numeri ⁊ mēsure: ⁊ dispōnes eaꝝ itelligunt̄ per seipsa igit̄ ipsa sūt separata. ¶ Quidā vō posuerūt ea ꝑn^a. ⁊ nō posuerūt ea separata. ⁊ h fuit secta Pithagore: ⁊ cōpo⁹ oia assimilauerunt vnitati ⁊ dualitati: ⁊ posuerūt vnitatē in termino bōitatis ⁊ restrictiōis. dualitatē vō posuerunt in mali^a: ⁊ in nō restrictiōe. ¶ Quidā vō alÿ posuerūt ꝑn^a augmētū ⁊ dimīnutionē ⁊ equale ponētes equale ipsam ylē: eo ꝙ ab ipso fit ꝯuersio ad vtrūqꝫ extremoꝝ. Quidā vō alÿ posuerūt eq̄le formā: eo ꝙ ipsa est restricta ⁊ terminata: augmētuꝫ vō ⁊ diminutio nō hñt terminū. postea vō diuisi sunt ī cōpositiōe vniuersitatis ex disciplinabilibus ideis. Quidā eni posuerūt nūeꝝ ꝑn^m mēsure. vñ linea apd eos ꝯponit̄ ex duab⁹ vnitatibus ⁊ supficies ex quatuor vnitatibus. ¶ Quidā vō vnāquāqꝫ istaꝝ duaꝝ posuerūt ꝑtē per se. ⁊ plures ex eis tenuerūt ꝙ numerus est ipsum ꝑnci^m: sed vnitas est ꝑmū ꝑncipiū: ⁊ ꝙ vnitas ⁊ idētitas sunt comitātia vel ꝯsītia ⁊ ꝑcreauerūt numerum ex vnitate ⁊ ordinauerūt eū fm tres modos. q̄ꝝ vn⁹ est modus nūeralis. alter est modus nūeri disciplinalis. tertius ē mod⁹ iterātiōis. modus vō nūeri nūeral̄ ē: q̄ posuerūt vnitatē ī ꝑnc^o ordis. ⁊ deiñ dualitatē: ⁊ deiñ ternarietatē. ⁊ sic deinceps. Nūerus vō disciplinalis est: q̄ posuerūt vnū ꝑmū: deide z^m. ⁊ deide tertiū: ⁊ ordinauerūt nūeꝝ per successionem vnius post vnū. tertius vō modus est: q̄ posuerūt nūerū ꝑcreari per iterationē ipsius vnitatis. nō per additiōez alteri⁹ vnitatis ad ipsaꝫ. miror āt ꝺ snia Pithagore q tenuit nūeꝝ ꝯponi ex vnitate ⁊ subā: eo ꝙ vnitas nō ꝯstat p se: qꝛ vnitas ē alic⁹: ⁊ id ī q̄ ē: subā ē. ⁊ iō ē ꝯpositio. ⁊ sic ē mltitudo. ¶ Et ex his fuit ꝙ vnicuiqꝫ ordini disciplialis nūeri attribuit ꝯuēiētiā alicui⁹ forme. Ita vt cū ē expoliatus sit ordo nūeri. Cū vō cōmiscet̄ m^e sit forma hominis vl̄ eq: ⁊ h ē ꝺ snia quā assignauim⁹ ī ꝑdcis. ¶ Quidā vō alÿ dixerūt ꝙ iter hāc formā nūeralē: ⁊ iter exēplarē dīa ē: ex qb⁹ fuerīt q posuerīt eā mediū fꝫ ꝙ ꝑdcm̄ ē. plēs vō ex pithagoricis tenuerūt ꝙ nūerus disciplial̄ vl̄ idealis est ipsum ꝑn^m: ⁊ ipsum est nō sepatū: ex quib⁹ fuit ille q ꝯcessit cōpositionē formaꝝ geometricaꝝ fieri ex vnitatibus. h q̄ negauit mensuras dimidiari: ⁊ ex his fuit quē nō piguit ponere disciplinales cōpositas esse ex nūeris: ⁊ post ꝯpōnē accidere eis diuidi in infinituꝫ. ⁊ ex his fuit q formas numerales posuit cōicātes formis geometricis. Tu aūt cū diligēter consideraueris h inuenies ꝙ radices occasiōis ois errorī ī quē icidērīt isti viri sūt .v. ¶ Una est opinio eorum: ꝙ cūz res est expoliata ab aliquo: nec est adiunctus ei respectus alius: profecto expo

liata est scḋ ab eo queadmodū si id cui aliqd adiūctum est ꝯsiderās per se sine ꝯsideratiōe eius ꝙ sibi adiūctū; est. Jā.n.ꝯsiderasti illud nō adiūctū illi. ꝛ oīno cū ꝯsideraueris illud sine ꝯditiōe ꝯiūctiōis:iā putabit te cōsiderasse illud cū ꝯditiōe nō ꝯiūctiōis. Jta vt nō oporteat cōsiderare illud:nisi nō ꝯiūctū:q̄uis sit ꝯiūctū. Sed qꝛ intellectus apprehendit intellecta: que sunt in mūdo sine cōsideratione eius cui adiūgitur. ideo putauerūt ꝙ intellectus nō apprehendit nisi separata ab eis. Non est autē ita. imo omnis res ſm ꝙ in seipsa est habet vnum respectum:ꝛ ſm ꝙ iūcta est alij h₃ aliū respectū. Nos.n.cum intelligimus.v̄.g. formam hoīs: inq̄tū est forma hoīs: solūmodo iā itelligimus aliqd:qḋ solūmō est ſm ꝙ est ī se. Sed ex h ꝙ itelligimus.nō oꝫ ꝙ sit solū ꝛ sepatū. Cōiūctum.n.ex h ꝙ est ipsum nō est sepatū ſm moduꝫ negatiōis:nō ſm modū puatiōis qua itelligiṫ sepatio exn̄tie. Nō est aūt nobis difficile itelligere ſm apprehēsionem vel per reliq̄s dispōes vnū ex duobus:q̄ꝛ vnū ē.s. ꝙ nō est de nā eius separi a sibi ꝯiūcto in exn̄tia:q̄uis sepetur ab eo in diffōne ꝛ itētiōe:ꝛ certitudie:cū fuerit ei⁹ certitudo nō ꝯtēta itra certitudinē alteri⁹: qm̄ eē cū illo fac̄ debere eē ꝯiūctionē nō ꝯtineri in ītētiōibus. ¶ Scḋa ē error eoꝝ de vno.p h.n.ꝙ dicimus ꝙ hūanitas est itentio vna:nō itelligim⁹ intētionē q̄ sit vna nūero.ꝛ sit in multis ꝛ multiplicēṫ respectibus. sic̄ vn⁹ est pr̄ multoꝝ. imo sic̄ vni pr̄i sunt filij discreti. Jā aūt scripsimus de h alis. Jpsi aūt nescierūt qḋ per h:qḋ dicimus multoꝝ eē intētionē vnā:itelligam⁹ ꝙ q̄cūq3 pus itellexerim⁹ veniṫ ad mām eādē h₃ dispōnez quā alia:nec puenit ex ea:nisi h vnū idiuiduū.ꝛ silr̄ q̄lēcūq3 pus occurrerit intellectui:ꝛ īpressuꝫ fuerit in eo:acgreṫ ex eo h eadē ītētio vna:q̄uis cū vna aduenit:deleṫ alia:ꝛ nō agit aliqd. Nō sic̄ calor:q cū venit in mām in qua est hūiditas ipmit aliq̄ ītētionem:ꝛ cū p̄ntatū fuerit itellectui ꝙ venit ad eū ītētio humiditatis agit aliā ītētionē. Jsti vō si itelligerēt ītētiōes de vno in h:remouerenṫ ab errore suo. ¶ Tertia ē igrātia eoꝝ ꝙ h iquātū est h aliqd aliḋ est incōicās ei in diffinitiōe q̄ est dcō ꝯdictōis. sic̄ si aliq̄s sophistice iterrogatus:an hō inq̄tū est hō sit vn⁹ vel multi: rńdeat ꝙ ē vnus vel multi. Nā hō inq̄tū est hō est hō tm̄.ꝛ inq̄tū est hō nō est aliqd aliḋ ab hoīe:ſ3 vnitas ꝛ multitudo:sunt aliḋ ab hoīe. Jā aūt discussimus de his. ¶ Quarta est opīo eoꝝ de h ꝙ cū nos dicim⁹ ꝙ hūanitas ē sp̄ manēs: est q̄si diceremus ꝙ hūanitas est vna vel mlt̄e. h āt nō eēt sic̄:nisi diceremus ꝙ hūanitas vna vel multe esset vna intentio.ꝛ iō nō oꝫ putare. vt cū cōcesserunt sibyplis ꝙ humanitas est manens cōsequi:vt vna ꝛ eadē hūanitas sit manens:ita vt ponaṫ hūanitas eterna. ¶ Quinta est opīo eoꝝ de h ꝙ si res māles fuerint cāte: opteat cās eaꝝ eē res:q̄s possibile est separi. Non.n.si res māles fuerit intellecte ꝛ disciplinales sepate:optebit iō: vt disciplīales oīno sint cāe eaꝝ:qꝛ fortasse alie sube erūt cāe:que nō sṫ sube que sustinēt.ix. pdicamēta. Nec certificauerūt certissime:qꝛ geometrice:que sunt de disciplīabilib⁹.nō prit carere materijs in suis diffōnibus absolute:q̄uis careāt spē māe.ꝛ he sunt res ad certitudinē: q̄ꝛ videreṫ sufficere radices q̄s pmisim⁹ igiṫ accīgamur ꝯ eos qui tenēt sniam de disciplinabilibus.

¶ Caplm. III. De destruendo sententiam de disciplinalibus:ꝛ de ideis.

Dico igitur ꝙ si ī disciplīalibus fuerit disciplinale sepatuꝫ a disciplinali sensibili.tūc vel erit in sensibili disciplinale:vel non erit. Si aūt in sensibili non fuerit disciplinale:optebit tūc vt nec q̄dratū nec rotūdū nec mensuratū sit sensibile. Si autem nullū istoꝝ fuerit sensibile.tūc quō erit via ad stabiliendū suū eē:ꝛ q̄to minus ad imaginandū ea: Jnitiū.n.nr̄e imaginationis de h sumiṫ ab esse sensibili.ita vt si estimarem⁹ aliquē hoīeꝫ nullum eoꝝ sensisse proculdubio: ꝛ iudicaremus eum nō posse imaginare aliqḋ eoꝝ:nedum etiaꝫ intelligere:q̄uis nos iam stabilierimus: sicut circulum plura ex eis esse in sensibilibus. Si vero fuerit natura disciplinalis h.vt habeat esse in sensibilibus.tunc illis naturalibus:erit in sua essentia respectus:pp quē eēntie eorum vel erūt ꝯuenietes in diffinitiōe ꝛ itētiōe cū separato vel non ꝯuenientes. Si autē fuerit nō ꝯuenietes cuꝫ illo.tūc disciplinalia itellecta erūt alia ab eis que imaginamus ꝛ intelligimus:ꝛ ad stabiliēdū illa erit opus pbatione alia.ꝛ sic postea ꝯsiderabim⁹ de dispōne separationis eoꝝ. ꝙ.n.ipsi pretermiserunt stabilire ea: ꝛ proposuerunt tractare de separatiōe eoꝝ nihil est. Si aūt fuerint cōuenientia ꝛ cōicantia illi in diffinitiōe: tunc h que d ilṫ sunt in sensibilibus necesse est: vt vel fuerit in eis nisi naturis: ꝛ diffinitiōe eoꝝ. Sed quō separabunṫ ab eo: qḋ ē eoꝝ diffinitio vel sit h pp aliqd qḋ accidit eis ex aliqua occasiōe. ꝛ tūc illa est peeparata ad h.qꝛ diffinitiōes eoꝝ non phibebūt h sequi ad illā.igiṫ de modo illorum separatorū erit:vt fiāt māles.ꝛ ḋ modo istoꝝ materialiū: erit vt separētur:ꝛ h est ꝯtiū ei qḋ tenent: ꝛ super qḋ ꝯstituūt radicē sue snie h aūt que fiūt pp aliqd qḋ accidit vel egebūt separis ad eē suū vel nō egebūt. Si āt eguerit sepatis:sed nō egebūt alijs sepatis a se: nisi pp naturas suas. tunc sepata egebūt alijs sepatis. Si āt h nō eguerit sepatis:nisi pp aliqd qḋ accidit eis:ita ꝙ nisi illud accidisset illa nō egerēt sepatis vllo modo. nec sepata deberēt hr̄e esse vllo mō:tūc accńs rei est qḋ facit debere esse rei:qḋ ē pus ea:ꝛ ita nō eget ea:ꝛ ponit separata egētia illis ad h vt possint hr̄e eē. si aūt nō fuerit sic:sed fuerit ꝙ eē sepatoꝝ: facit debere esse sepatoꝝ cū illo accńte: tē accńs nō facit debere ea esse in alijs:nec in suis:sed natura sepatorū est ꝯueniens:si aūt fuerint nō egētia sepatis: tūc sepata nō erūt cāe illoꝝ vllo mō:nec pncipia:ꝛ sequeṫ ꝙ h separata sunt insufficiētia. Cōiūctū.n.materie ꝯsequitur vires ꝛ actiōes:que nō sunt in sepato. Quāta.n. differentia est inter figurā humanā simplicē: ꝛ iter figurā hūanā vnā agētē. ¶ Miror ēt de eis qui posuerūt lineā in sua existētia expollatā a supficie: ꝛ pūctū a linea: quid ē q̄ ꝙ ꝯrigit ea in corpe naturali a natura vniuscuiusq3 eorum facit debere h:sed silr̄ deberet ea cōiungere si eēnt separata:an alia virtus aīa:an intelligētia:an creator. Deinde linea quō pōr est corpe pfecto pōritate cāe:cū nō sit for⁹ eius. linea.n.nō est forma corpeitatis:qꝛ nec est agēs ei⁹: nec finis eius. Sed saltez corpus pfectū ꝛ integrū dimēsionibus sit finis linee ꝛ alioꝝ. Nec ēt est yle eius. imo ē quiddā qḋ cōsequitur illud ſm h:qḋ finitur ꝛ inciditur. ¶ Jllū ēt qui t₃ sniam de numeris comitatur: vt distinctiones reꝝ ponat varietatē ſm augmentū ꝛ diminutionem eoꝝ ēt: tunc diuersitas inter hoīem ꝛ equum erit: ꝙ vnus eoꝝ est plus: ꝛ alter minus. Minus autez sp̄ ē ī eo qḋ est plus. igitur vnus eoꝝ erit in alio. ¶ Et ex his est etiā qui ponit vnitates eq̄les. ꝛ ita id in quo dr̄t pl⁹ ab eo: qḋ est minus: erit ps eius: qḋ est minus: ꝛ ex his ē ēt q pōnit vnitates ineq̄les: sed si ipse dr̄nt diffinitiōe: tūc nō sūt vnitates: nisi cōione nois. Si vō nō dr̄nt diffinitione: sed postq̄ ꝯueniūt in diffinitiōe augentur ꝛ minuunṫ. tunc augmētū incremēti eaꝝ est pp aliquid: qḋ ē in eis in effectu: sic̄ nūerus. ꝛ sicut vnitas est multitudo. ¶ Eos aūt qui tenēt sniam de nūero nūerali: ꝛ eos qui cōponūt ex eo formas naturaliū sequitur: vt faciant vnū de duobus

videlicet vt vel nūez q̄ est seq̄t⁹ ponāt finitū: ⁊ tūc finitio eius erit apud vnū ex istis terminis designatū tātū ⁊ nō apud aliū: ⁊ hec adinuētio est stulta: vl' ponāt ifi^m: ⁊ tē formas nālīū ponēt ifinitas: ⁊ isti ēt ponūt vnitatē p^{am}: ꝓpter vnā ꝙq̄ duaꝝ vnitatū q̄ sūt i ternario ⁊ ponē illā: ⁊ silr i bis q̄ sequunt̄ ternariū: s; h̄ ē absurdū. Qm̄ iter p^{am} dualitatē ⁊ dualitatē q̄ ē in ternario nō ē dr̄ia i eēn^a: s; accidit ei adiūgi sibi aliqd. Adiunctio v̄o alicui⁹ sibi nō destruit eēntiā ei⁹. Si.n. destrueret eēntiā ei⁹: nō eēt ꝯiūctū. Cōiūctū.n. ꝯiūctū est eēnti. S; destruēs nō est ꝯiūctū. Unitas aūt quō erit destructrix duaꝝ vnitatū: nisi p h̄ q̄ dstruit vnāquāq; illaꝝ. s; vnitas quō erit destructrix vnitatis. Nā si destrueret illā nō eēt dualitas. Dualitas.n. que fit ex ꝯiūctione duaꝝ vnitatū iter se nō ē discreta in eēntia a dualitate exīte nō ꝯiuncta vnitati. Unitas.n. ꝑꝑ ꝯiunctionē nō variat dispōnē: s; facit maius totum: ⁊ dimittit partē s̄m dispōnē suā: ⁊ oīno cū fuerit vnitates ꝯuenientes: ⁊ cōpō fuerit vna: tūc erunt due nāe ꝯuenientes: nisi forte acciderit aliqd qđ variet ⁊ destruat: igr̄ nō pōt esse vt vnitates sint nisi ꝯueniētes. q: nūerus fit ex vnitatib⁹ ꝯueniētib⁹ nō aliꝭ: q̄uis qdā ex illis dicant q̄ dualitatē inq̄tū est dualitas seq̄r̄ vnitas alia ꝑter vnitatē ternarij: igr̄ silr vnitas dualitatis erit ꝑter vnitatē ternarij. Seq̄tur ḡ vt denarietas sit cōposita nō ex duab⁹ q̄narietatib⁹ s̄m q̄ due q̄narietates sunt due q̄narietates. Denarij.n. vnitates sunt ꝑter vnitates quinarioꝝ: igr̄ denarietas nō est cōposita ex duab⁹ q̄narietatib⁹. Sequit̄ ḡ vt vnitates q̄narietatis cū fuerint pars denarij sint diuerse ab vnitatibus suis cū fuerint ptes q̄ndenarij. Sed fortasse dicent q̄ q̄narietas q̄ est in q̄ndecim. s. pars quindenarij est ꝑter q̄narietatē q̄ est in denarietate simplici: q: est q̄narietas denarij. ❡ Seq̄tur ḡ q̄ denarietas cū adiūgit̄ ei q̄narietas nō fit q̄ndenarietas nisi ꝑus destruant̄ vnitates eius: ⁊ h̄ totū absurdū ē. Deīde si q̄narietas denarij nō fuerit eq̄lis q̄narietati absolute: tūc nō erit q̄narietas nisi cōiōe nois: ⁊ sic oportebit vt ītētionē q̄narietatis itelligam⁹ in illa post cōionē nois. Si aūt fuerit eq̄lis: tūc vnitates in oīb⁹ illis erūt eq̄les ⁊ dualitates ⁊ ternarietates silr: for⁹ igr̄ ternarietatis erit i q̄ternitate. S; ternarietas est for⁹ spēi nālis ⁊ q̄ternarietas silr: igr̄ in spēb⁹ nālib⁹ erūt spēs aliaꝝ reꝝ diuersaꝝ ab illis. v̄. g. Cū aliq̄s numerus fuerit for⁹ hois: ⁊ itē nūerus alius eq̄ maior vel minor eo: tūc si fuerit maior eo: spēs hois erit in equo. Si v̄o fuerit minor eo: spēs eq̄ erit in hoie. Seq̄t̄ igr̄ vt sit for⁹ spēi q̄ recipiat spēs cū fuerint maioris cōpōnis q̄; ille: ⁊ vt cōpō speꝝ ex spēb⁹ fiat in ifinitū. ❡ Deīde quō ꝓt aliq̄s nūerus hn̄s ordinē eēntialē ex vnitate ⁊ dualitate ꝓuenire in ifinitū in effectu: s; iā ꝑatuit falsitas ei⁹. ❡ Qui aūt faciūt numeꝝ gn̄ari p iterationē vni⁹ eiusdē vnitatis nō itelligūt iterationē in illo nisi iūctionē rei alteri⁹ nūero ꝑter p^m. Si aūt nūeꝝ facit iteratio: s; in p̄ ⁊ z⁹ nō est vnitas: tūc vnitas nō est ꝑn^m ordinatōis nūeri. Si v̄o ꝑmus inq̄tū est ꝑm⁹ fuerit vnitas: ⁊ scđs inq̄tū est scđs fuerit vnitas: tunc h̄ sunt due vnitates: s; vna vnitas nō iterat̄ nisi p vicē vnā post aliā: ⁊ h̄ vices vel erit tpalis vel eēntialis. Si aūt fuerit tpalis nec defecerit iterim: tūc ipa est sic erat. nā iterata ē s; si defecerit: tūc vnitas erit aliud idiuiduū. Si aūt fuerit eēntialis: h̄ ēt erit manifestius. ❡ Quidā v̄o posuerunt vnitatē nūero q̄si ylē: ⁊ qdā posuerūt q̄si for^{am}: q: dr̄ de oī. ❡ Miror aūt de pitagoricis q̄ vnitates indiuisibiles ponūt ꝑn^a mēsuraꝝ cū ipsi sciāt mēsuras diuidi i ifinitū. ❡ Quidā ēt dixerūt q̄ cū vnitas adiūgit̄ mā̄e fit pūct⁹ s; ꝯsideratōēz illoꝝ: ⁊ quū dualitas adiūgit̄ ei facit lineā ⁊ ternarietas supficiē: ⁊ q̄ternarietas corp⁹. vñ nec̄e est vt aut mā sit eis cōis aut vnoq̄q; hēat suā mām p se. Si aūt fuerit illis vna mā: tūc mā aliq̄n fit pūct⁹: ⁊ aliq̄n corp⁹: ⁊ aliq̄n reuertet̄ in pūctū: ⁊ q̄uis h̄ icōueniēs sit: adhuc tñ h̄ ēt facit debere vt pūctū non sit dignior ad essendū ꝑn^m corporis q̄; corp⁹ ꝑn^m pūcti. S; erūt de his q̄ sūt vicissim in eodē subō. Si aūt mā̄e eoꝝ fuerint diuerse: tunc in mā dualitatis nō erit nisi dualitas: ⁊ seq̄t̄ q̄ h̄ nullo mō erūt sil. Scđz aūt sniaz vitatis pūct⁹ nō ē nisi in linea q̄ ē i supficie q̄ ē in for⁹ corpīs q̄ ē i mā. Pūct⁹ v̄o nō ē ꝑn^m nisi ex itellectu ex̄mitatis. S; re v̄a corp⁹ ē ꝑn^m ex itellectu q̄ accidit ei finiri p ipz. Miror aūt de illo q̄ posuit ꝑn^m augmētū ⁊ diminutionē ⁊ eq̄le. vñ relonez posuit ꝑn^m. Relatio aūt ē qddā accn̄s alicui aliꝗ ex his q̄ sūt: ⁊ ē posteri⁹ oībus reb⁹. Deinde quō est eis pose ponere in esse multitudinē: vnitas.n. scđa q̄ ē i multitudine refert̄ ad p^{am}. si habuerit eē p seipaz. In q̄ igr̄ dr̄t vnitas ab vnitate? S; nec̄e eē p se nō multiplicat̄ nec dr̄t ab aliq̄ nisi p subez nō p nūeꝝ. Si v̄o ꝯtigerit h̄ ꝑꝑ diuisionē vnitatis: tunc vnitas non erit nisi mensura: s; si ꝯtigerit ꝑꝑ aliā occasione: tūc vnitas h̄z cām q̄ ē in nā sua: nec ē de his q̄ sunt p se nec de ꝑncipijs q̄ sunt: s; nō hn̄t cām. ❡ Deide quō posuerūt vnitatē ⁊ multitudinē eē de ꝯrijs assignātes vnaz bonitati ⁊ alterā malicie. Ex istis.n. fuit q̄ tenuit q̄ nūerus ē ex pte bonitatis ꝑꝑ id ordinatōis ⁊ cōpōnis ⁊ dispōnis qđ est in eo. ❡ Quidā v̄o tenuit q̄ vnitas ē ex pte bonitatis. Sed si vnitas fuerit ex parte bonitatis: tunc quō ex bonitate gn̄at̄ malicia? Uel quō ex additōe bonitatis fit malicia? Si vero multitudo fuerit bonitas ⁊ vnitas malicia: tunc quō ex additione malicie ꝓuenit bonitas? vel quō ꝑn^m ⁊ initiū fiet malicia: ita vt maius sit cātū ⁊ min⁹ cā? ❡ Quidā v̄o ex eis posuit nūeꝝ ⁊ vnitatē de maneria bonitatis ⁊ posuit maliciā ylē. S; yle si fuerit cāta: tunc hēbit cām ex q̄ pendeat q̄ erit yle vel for⁹. Si aūt pēdet ab yle: tunc sciēs q̄ itelligimus ex h̄. Si v̄o ex for⁹ pēdet: tūc quō bonitas gn̄abit maliciā? Si aūt nō fuerit cāta: tūc ē necesse eē p se: q: vel erit receptibilis diuisiōis vel erit expoliata. Si v̄o fuerit receptibilis diuisiōis in se. tūc est mēsura cōposita ex vnitatib⁹ s̄m sniaz illoꝝ: ⁊ tūc ēt est de bonitate. Sed si nō fuerit diuisibilis in seipsa: tūc eēntia ei⁹ ē vnitas. Unitas aūt inq̄tū est vnitas bonitas est: q: apđ eos nō itelligit̄ bonitas nisi s̄m h̄ q̄ est vnitas vel ordo nūeri. Unitas v̄o apđ eos dignior est ad h̄. Si aūt posuerūt q̄ vnitatē eē vnitatē nō ē ipaz eē bonitatē: destruent̄ tūc oēs eoꝝ radices: s; si posuerūt q̄ vnitatē eē vnitatez ipsaz esse eē bonitatē: seq̄t̄ tūc ex h̄ ipaz eē ylē: eo q̄ ipa est vnitas q̄ est bonitas. Itē si fuerit vnitas q̄ in ipa est bonitas ꝯñs ei ⁊ ex̄nea ab ea: tunc si remouerimus ab ea h̄ ꝯñs: sequet̄ eadē inq̄sitio. Itē quō pōt gn̄ari ex nūeris calor vel frigiditas leuitas vel grauitas: ita vt nūerus faciet debere aliqd moueri sursuz ⁊ deorsuz. Sed ad destruendū h̄ nō est nobis nimis laborādū: q̄uis qdā eoꝝ posuerit res gn̄ari ex nūero qui comitat̄ q̄litatē: ⁊ habet esse cū illa. vnde ꝑncipia nō erunt nūeri: sed tñ nūeri ⁊ q̄litates aliaꝝ reꝝ: ⁊ h̄ est absurdum apud eos.

❡ Explicit tractatus. VII. Incipit. VIII. Capitulum. I. De cognoscendo ꝑmo principio vniuersi esse: ⁊ de cognoscendis proprietatibus eius.

POstq̄ aūt ꝑuenim⁹ ad id in h̄ libro nr̄o: oz vt ꝑficiamus eū p cognitionē ꝑmi ꝑncipij vniuersi esse ingrentes an sit ⁊ an sit vnū nec hn̄s cōpar. nec silē: ⁊ vt ostēdamus ordinē eius in esse: ⁊ ordinē eoꝝ que sunt ꝑter ipsum: ⁊ ordinē eoꝝ ⁊ dispositionē reductionis eorum ad ipsum adiutorio ⁊ auxilio eius. Primū vero qđ de h̄ incumbit nobis est h̄. s. vt ostendamus q̄ cause omnib⁹ mediis finite sunt: ⁊ q̄ in vnoq̄q; ordie eaꝝ est ꝑncipiū p^m: ⁊ q̄ ꝑnci A

plū oīuz illoꝝ est vnū: ꝛ ꝙ est discretū ab oīb' q̄ sunt: ipm
solū eius necē eē: ꝛ ꝙ ab ipo est pn^m sui eē oīs qđ est. Dico
igit ꝙ cū eē rei hēat eē cū ea: iā h certissime ostēsum est ti-
bi. vñ dico ꝙ si posuerimus cātū ꝛ posuerimus ei' cām ꝛ
sue cāe cām: nō tñ erit posse vnicuiqꝫ cāe eē cām in infini-
tū. Causatuꝫ.n. ꝛ eius cā ꝛ cā sue cāe si ꝯsiderent singula
fm cōpōnē sui adinuicē: pfecto cā cāe erit p^a cā absolute
duoꝝ alioꝝ: ꝛ duo alia hēbūt cōpōnē cātionis ad illā: q̄-
uis dr̄ant in h: qđ vnū eoꝝ est cātū mediāte aliq̄: ꝛ alteꝝ
est cātū nullo mediāte: qđ nō fuit sic in p nec i me'. Me
diū.n. qđ est cā ꝓxīa cāti: est cā vnius rei tñ. Cātū vo vlti
mū nullius rei est cā: vnūqđqꝫ igit istoꝝ triū hꝫ ꝓprieta-
tē. Sed ꝓpetas vltimi cāti est h ꝙ ipꝫ nō est cā alicui rei
ꝛ ꝓpetas alterius vltimi: est h ꝙ ipm est cā oī aliȷ a se. ꝓ-
prietas vo mediȷ est ꝙ ipm est cā vni' eх̄mi: ꝛ est cātū al-
terius eх̄mi: ꝛ idē est an sit vnū mediū an plura si fuerint
plura: ꝛ idē ē an ordinant finita aut ifinita. Si.n. ordina-
tur multitudo finita: tūc vniuersa nūerositas q̄ ē iter duo
eх̄ma erit q̄si vnū mediū: q: cōicat in ꝓpetate mediȷ fm
cōpōnē sui ad duo eх̄ma: vnicuiqꝫ aūt duoꝝ eх̄moꝝ ē ꝓ-
prietas. Silr ēt fiet si ordinet multitudo infinita: cui' nō
inueniat eх̄mū: q: totū illud ifinitū erit fm ꝓpetatē me-
diȷ: de q̄ si q̄tacūqꝫ collectionē accepis: illa erit cā eē cāti
alteri': qđ seqt ꝛ erit cāta pᵐe: eo ꝙ qcqđ est de illa colle-
ctione cātū: est ei' a q̄ pēdet eē toti' collectiōis. Cuius aūt
eē pendet a cāto: cātū est. Illa igr̄ collectio est ꝯditio eēn-
di cātū alteꝝ: ꝛ est cā ei: ꝛ q̄to maiorē collectionē accepe-
ris: tñ iudiciū ifinitiōis remanebit. vñ nō pōt eē collectio
cāꝝ aliq̄ꝝ: in q̄ nō sit cā nō cāta: ꝛ cā p^a. Nā totū infinitū
eēt mediū sine eх̄mo: qđ ē absurdū. ¶ Si qs aūt dixerit
ꝙ cāe ꝓcedūt cās sine fine remouēdo vtrūqꝫ eх̄mū: vel
ita vt sint duo extrema: sꝫ iter ea sint infinita: h nō tollit
nr̄am intētionē in q̄ sumus. s. in stabiliēdo p^um cām. Quia
eniꝫ dicat h eē duo eх̄ma: ꝛ inter ea me' sine fine. h tñ di-
cit lingua tñ: nō ex snīa quā teneat. Nā si eх̄mū hꝫ: finī-
tū est i se: q̄uis ꝯsiderās nō ꝑueniat ad eх̄mū ei'. Hoc.n.
in ꝯsiderāte ē nō in re ipsa. Alteꝝ vo eē finitū i se h vtiqꝫ
est ipꝫ hr̄e eх̄mū. q̄uo ḡ vniuersitas q̄ est iter duo eх̄ma
erit infinita exn̄te extremo. Illō igr̄ eх̄mū erit p̄us eo: qđ
est ifinitū: ꝛ erit cā nō cāta: ꝛ h mō ondi pōt ꝙ in oīb' or-
dinib' cāꝝ finitio est: q̄uis ꝑ h nō ingramus nisi cās agē-
tes. Tu aūt iā nosti in nālib': ꝙ qcqđ hꝫ ordinē in nā fini-
nitū est: q̄uis h nō ꝑtineat ad illos. Accedam' ḡ nūc ad
ondēdā finitionē cāꝝ q̄ sunt ptes eēntie rei: ꝛ sunt p̄ores
ea in tpe: ꝛ he sunt cāe que ꝓpo noīe dicunt mālēs: ꝛ hec
sunt de qb' est res cui' ipe sunt ꝑs eēntialis. Per h aūt ꝙ
dicim' rē eē de re: oīno itelligas itrasse in eē scdi aliqđ qđ
erat rei p^e. s. vel suba ꝛ essentia q̄ est rei p^e: sic hō in puero:
cū dr̄ ꝙ vir factus est de eo vel ꝑs sube ꝛ eēntie q̄ est rei
p^e sicut aer in aq̄: cū dr̄ ꝙ de ea fit aer. Sed ꝑ dictionē il-
la q̄ dr̄ h est de h cū fuerit posterius eo: ita vt h vbū de.
nō significet aliqđ de eēntia p̄mi: nō intelligas nisi poste-
rioritatē tñ: vñ dico ꝙ rē eē de re nō ex intētione eēndi
post rē: sꝫ ex intētione. s. ꝙ in scdo est aliqđ de p̄: ꝛ itra ei'
subam dr̄ duob' modis: q̄ꝝ vnus sensus est vt p̄muꝫ non
sit id qđ est: nisi q: nā eius mouet ꝑficiꝑ scdm. v.g. sicut
puer nō est puer: nisi q: est in via ꝑueniēdi ad virilitatē.
Cū vo fit vir: nō corrūpit: sed ꝑficit. Non enim remouet
ab eo aliqđ subale: vel ēt accntale nisi h ꝙ pendet de im-
perfectiōe: ꝛ de esse eius adhuc i po': cū ꝯsideratus fuerit
fm aliā ꝑfectionē. Alteri' vo sensus est vt p̄mū sit tale cu-
ius nā sit nō moueri ad scdm: q̄uis comitet illud qes ad
recipiendū formā eius: nō ex mō sue qdditatis: sꝫ ex mō
sustentātis suā qdditatē: ex quo cū fuerit scdm: nō erit de
suba eius que est in effectu nisi fm intentionē de post: sed

B
Aristo. scdo
metha. te. 2.

est de suba eius. s. ꝑte que adiungit po^e: sicut in aq̄ cuꝫ fit
aer. Spoliat.n. a sua yle forma aqueitatis: ꝛ acquirit in
ea for^a aereitatis. p^a igr̄ ꝑs diuisionis: sicut notū est tibi:
est vt aggrat scdo tota suba que est in ipso p̄. Scda est vt
pars eius: ꝛ destruat suba illa: q: igit scda ꝑs diuisiōis est
ꝙ suba p̄oris fit in eo qđ est posteri' q̄si ipsuꝫ idē vel pars
eius: ꝛ p^a est ꝙ totalitas sube p̄mi ꝛ ꝑfectio adiungat ei: ꝛ
fuit ēt sicut iā nosti ex p̄dictis: vt id qđ est finitū i effectū
nō habeat ptes infinitas in effectu siue sint ptes mēsura-
biles siue intelligibiles: ita vt hēant ordinē: tūc h sufficit
nobis: ne opus sit ostendere: an sit posse esse subm hui' aut
subm vsqꝫ infinitū: an nō sit posse. Sꝫ de scda pte diuisio-
nis manifestuꝫ est ꝙ in ea ēt oꝫ esse finitio. In p̄.n. nō est
nisi po^a scdi ꝑꝑ oppositionē q̄ est iter formā ei' ꝛ formaꝫ
scdi: sꝫ ꝛ ipsa oppositio seruat in ꝯuersiōe vtrarūqꝫ reꝝ. s.
qm̄ vnaqq̄ eaꝝ fit subm alteri': q: h corrūpit in illā: ꝛ il-
la in istā: ꝛ sic certe nulla eaꝝ est ꝑ eēntiā p̄or altera: sꝫ est
p̄oritas eius ꝑ accn̄s. s. respectu indiuidualitatis nō spālī-
tatis. Sed ob h nō est nā aque dignior esse p̄n^m aeris q̄
aer a quo: sꝫ sunt q̄si vicissitudinaria in eē. Illa.n. singula-
ris. aq̄ pōt esse p̄or illo singulari aere. Nō nego aūt ꝯtin-
gere illis singularib' nō esse finē vel initiū: sꝫ nō est nr̄ ser-
mo h ꝙ singularib' ei' sit initiū: sꝫ spālitati ei'. Nec ꝙ per
accn̄s sit initiū sꝫ ꝑ essentiā. Possunt.n. h occidere cāe an-
cās in ifinitū tā in p̄terito q̄ in futuro. nec est opus nobis
ondere nisi finitionē in reb' que ꝑ eēntiā sunt cāe: ꝛ h est
dispō scdi mēbri diuisionis: postq̄ adiuuerimus nos ꝑ id
qđ dictū est in nālib'. Pȓimū.n. mēbꝝ est ꝙ ꝑ eēntiā suā
est cā sui subi: sꝫ non ꝯuertit: vt 2^m fiat cā p̄mi. Quia.n. 2^m
fit cā in ꝑfectione: sꝫ p̄mū fit cā in motu ad perfectioneꝫ:
ideo nō pōt esse motus ad ꝑfectionē post acquisitionem
ꝑfectionis: sicut pōt esse ꝑfectio post motū ad ꝑfectionē:
pōt igitur esse vir de puero ꝛ nō puer de viro.

¶ Capitulum. II. De questionibus ꝯsequentibus id qđ di-
ctum est de solutione eoꝝ.

IAm aūt inuim' in manifestatōe hui' nos B
sequi id qđ dctm̄ est de h i hac doctri-
na p^a in tractatu de scripto ꝑ elyꝑh iuniorē. Sꝫ
in h loco sunt q̄ōnes: q̄s debemus inducere: ꝛ
deide accingemus nos ad soluēdū eas. Pōt.n.
qs dr̄e ꝙ p̄mus doctor nō cōpleuit diuisionē ei' qđ est eē
aliqđ de alio. Ipse.n. h dixit duob' modis factū. vno. s. vt
aliquid vnū fit de alio sibi ꝯtrario: ꝛ oīno qcqđ est de alio
fm viā cōuersionis alio: vt id qđ ꝑficitur fit de eo ad qđ
mouet ipm: ꝛ qcqđ est in via fiendi aliqđ: sꝫ h nō est inte-
gra diuisio. Oē.n. qđ est de aliq̄ p̄mū est trib' modis. Ne-
cesse est.n. vt aut p̄mū de quo fit aliō maneat fm suā eēn-
tiā: ita vt nihil ei' destruat. vel corrūpat nisi intētio apti-
tudinis: ꝛ ꝙ pendeat ex ea: aut vt aliqđ fit de alio: qđ erat
aptū tñ: ꝛ subito exiens ad effectū nō paulatim: aut vt fit
aptū tñ: ꝛ exeat ad effectū motu ꝯtinuo: in q̄ est itra apti-
tudinē purā: ꝛ ꝑfectionē purā. igr̄ id qđ fit de alio fm p̄di-
ctā diuisionē: aliqñ dr̄ esse vni' dispositiōis: sicut cū dr̄ ꝙ
de ignorāte h vel h fit sciens: ꝛ aliqñ est dispōnis euntis
paulatim: sicut cū dr̄ ꝙ de puero fit vir: ꝛ aliqñ est dispō-
nis apte tñ: sicut cū dr̄ ꝙ de spmate fit vir. Nomē.n. pue-
ri notat aptitudinē ad ꝑficiendū viꝝ paulatim. Nomen
vo spmatis aptitudinē ad eēndū hoieꝫ nō ꝯditione ꝓce-
dendi paulatim. igr̄ magr̄ p̄mus de ptib' diuisionis vnaꝫ
p̄termisit: eā. s. que est ꝑfectio: ꝛ eē de aliq̄ nō cōpōne mo-
tionis ad ꝑfectionē. Tū q: oīs exitus ab aptitudine pura
ad effectū nō est ꝑfectio. Aia.n. sentit q̄nqꝫ falsum: ꝛ exit
ad effectū in eo de po^a. Nec fit h fm viaꝫ ꝑfectionis: nec
etiā fm viā ꝯuersionis. Tū q: ex eis generant genera-
ta: ꝛ cōuertuntur in cōmixtione non corrupta in suis for-

mis essentialib⁹ sicut iā nosti. vñ in eo qḋ fit complexio p
remotionē ɔ̄rq cōplonis: sȝ p puationē cōplexionis. H igr̄
ps diuisionis nō est de diuisione quā exēplificauit p ge-
nerationē aeris ex aq̄. elā.n. nō corrūpunẗ in suis spēbus
in cōplexione sȝ ɔuertunẗ. Nec est de diuisione quā exē-
plificauit p eē vir̄ de puero. Hoc.n. non ɔuertiẗ: qꝛ puer
nō est pp destructionē viri. Sȝ illud ɔuertiẗ. igiẗ ex his
que cōmiscenẗ est quiddā qḋ cōmisceẗ post destructionē
cōplexionis: ꝛ qꝛ cū ipe loquiẗ H nō loquiẗ de subo inq̄ɫ-
tū est subm nisi inq̄ɫtū signat de H vbū eēndi aliqd de ali
quo. Notū est.n. qꝫ H nō dr̄ de oī cōparatiōe generati ad
suū subm. Si.n. fuerit de aptatis: ex qb⁹ fit aliqd sm pfe-
ctionē: ꝛ nō hȝ nomē sm modū quo est aptatū: ꝛ nō sequi-
tur illud pmutatio dispōnis sue que est ei ante exitum ad
effectū: tūc nō diceẗ aliqd esse de eo. Nō.n. dr̄ de hoīe eē
vir: sed de puero. Puer.n. nomē est rei ex H qꝫ est impfe-
ctus nec pficiẗ nisi ɔuersionib⁹: ꝛ ēt sm viā pcedēdi pau
latim: ꝛ est impositū ei ad H vt itētio quā signat nomē de
illo remoueaẗ in exitu ei⁹ ad effectū. Nisi.n. estimeẗ in eo
remotio alicuius rei que erat ei pp quā merebaẗ nomen
nō diceẗ aliqd esse de eo: accidit igr̄ ex H: vt cū cōparatio
fuerit generati ad subm in eo qḋ nō hȝ nomē nō sit intra
hanc diuisionē: ꝛ accidit etiaȝ ex H vt cōparatio ad subm
sit p accñs nō p eēntiā. Puer.n. inq̄ɫtū est puer nō pōt eē
vir: ita vt sit ille puer ꝛ vir: sȝ destruiẗ id qḋ intelligiẗ per
nomē pueri ad H vt sit vir. igr̄ eē de puero ad vltimū est
intentio de post. Itē qꝛ nō loquiẗ: nisi qꝛ de subiectis que
sunt p accñs. Itē qꝛ necesse est vt aq̄ ex qua fit aer vel sit
elemētū ei aliq̄ mō vel nō sit. Si autē nō fuerit: tūc nihil
valȝ tractare de eo. Sȝ si fuerit: tūc n̄ oȝ vt cū aer ɔuertiẗ
a sua q̄litate actiua i aq̄eitatē fiat elemētū ei. s. qm̄ ipe nō
ɔuertiẗ a sua alia q̄litate ad H vt fiat elemētū alteri⁹ rei
. v̄. g. a sua humiditate vt fiat elemētū ignis sine ɔuersiōe
sui in aquā. Deinde silr̄ ignis est in alia q̄litate nō opposi
ta ei in quā ɔuertiẗ aer. igr̄ cause māles nō ibunt i infinitū
sine reuersione. Ex positione.n. eius nō potuit ea debere
reuerti oīno: sȝ pōe esse ea reuerti. ex q̄ inuiẗ possibilitas
B finitionis. Nō est aūt H inq̄sitio eius: imo eius inquisitio
est eē finitionē: ɔ̄n̄damus igiẗ solutionē istaꝝ q̄ōnū dicē-
tes ɔuenientius eē vt verbū magistri pmi non sit nisi de
pncipijs sube: inq̄ɫtū est suba: nō inq̄ɫtū est suba cui accidit
qꝫ nō ɔstituit ei subaȝ nec pficit eā. vñ vbū eius fuit de eē
subaȝ de suo elō: vel de subo illi vl' de eē sm viā spēi sube
absolute: vl' sm viā eēndi pfectionē spēi sube: ꝛ ɔuenien-
tius est ēt vt vbū eius sit de eē nāli non artificiali. Et cū
ita sit: tūc elm est ps eēntialis in eē gn̄ati: ꝛ ēt in esse eius
qḋ generaẗ ex eo. Non intelligo aūt p essentiale vt sit ne-
cessariū ad eē cōpositi ex se ꝛ ex alio. Quia H ēt inest elō
in gn̄ationibus nō eēntialib⁹: sicut elemēto ad eē corpus
albū. Sȝ intelligo p eēntiale. H. s. vt elm eē pte sit aliquid
eēntiale ei: ꝛ tūc nō ɔstitueẗ illud elemētū in effectu nisi
fuerit ps illi vel fuerit: qḋ est rei sua pfcō nālis: eo qꝫ illud
iā pōt eē ps sube. Illius vō iudiciū est: sic iudiciū hui⁹: nī-
si fuerit elm qḋ ɔstituiẗ absq̄ illo: ꝛ deinde accidat ei fieri
partē cōpositi ab ipso: ꝛ accñte: qḋ est in eo: qḋ nō est cōsti
tuens ipm: nec pficiēs id qḋ ɔstituiẗ. igr̄ ipsuȝ eē partē est
eēntiale respectu cōpositi: ꝛ nō eēntiale respectu suipi⁹: sȝ
opȝ non auferamus ei suū eē partē. Cū aūt fuerit sic: tunc
subm non erit libeꝝ ab vno istoꝝ duoꝝ. s. qꝛ vel erit con-
stitutū ab hac re vel ab alio equiualenti. erit igr̄ qꝫ iā fuit
in ea. igr̄ ante acq̄sitionē forme habite iā erat in eo aliud
qḋ equiualet ei in ɔstitutione eius: sȝ nō adiūgitur cū H.
igr̄ erit qꝫ iā acq̄sitio ex mā: ꝛ illa re erat suba q̄ destruiẗ
cuȝ aduenit scḋm: ꝛ est vna ps diuisionis aut erit qꝫ elm
iā ɔstituiẗ nō p hanc rē q̄ puenit: sed p formā nō pfectā q̄

est ei p nām quā hēbat: inq̄ɫtū ɔstituit māȝ tm̄: sȝ nōdum
acq̄riẗ id qḋ est cā finalis hui⁹ for᷑ p nāȝ: erit igr̄ qꝫ acq̄riẗ
suba: sȝ nō acq̄riẗ pfecta nālr̄. Cū aūt illa pfectio fuerit p-
fectio ei⁹ p nām: q̄uis vtus nālis sit pn̄ᵐ mot⁹ ad pfcōnē
q̄ est p nām: sequiẗ tūc necessario qꝫ aliqḋ tp̄s erit in quo
H nō erit sm suā integritatē nālē pp aliqd ipediēs ipm: qḋ
est in ipso cū illud moueẗ nālr̄ ad illā pfcōnē: sequiẗ igiẗ
necessario in hac parte diuisionis: vt qꝫ est aptū moueaẗ
ad pfectionē. Iā igr̄ manifestum est qꝫ oēs modi essendi
subaȝ sm hāc ɔsiderationē ɔtinenẗ sub aliq̄ istaꝝ duaꝝ
partiuȝ diuisionis necessario. Silr̄ in oīb⁹ modis essendi
aliqd ex aliq̄ illud qḋ est receptibile in vtrisq̄ partib⁹ erit
pars eēntialis sm respectū sui in se: ꝛ sm respectū sui etiā
ad cōpositū. ¶ Pōt aūt aliqs dīc posse eē vt vtus nālis
nō moueat ad suā pfectionē pp defectū alicui⁹ extrinseci:
ꝛ pp ipediēs ꝛ phibēs: exēplū pmi est defect⁹ luminis solis
in granis ꝛ in seminib⁹. Scḋi exemplū est langores extre-
muantes corpa: sed rn̄sio ad H H est qꝫ vbuȝ pmi docto-
ris de H nō est: qꝫ oīno moueaẗ in effectu: sȝ qꝫ si nō fue-
rit aliqd ipediēs nām: ꝛ occasiōēs nāles fuerint nālr̄ ad-
iuuātes ei⁹ nām moueaẗ ad pfcōnē: ꝛ H sm viā pceden-
di. Iā ḡ manifestū est qꝫ cetere ptes diuisiōis nō itēdunẗ
in hac inq̄sitione: sȝ ps pdicta. H.n. iudiciū nō est certū de
reliq̄s ptib⁹ diuisiōis. Pōt.n. H eē in nō eēndo subas. vȝ.
cū posuerimus subm qḋ icipit ꝛ nō cessat acq̄rere aptitu-
dinē: post aptitudinē ad res accñtales sine fine: sic lignuȝ
qḋ cū figuraẗ aliq̄ figura aptaẗ p H ad aliqd: ꝛ cū ei⁹ apti
tudo exit ad effectū: iteꝝ aptaẗ ad aliud: silr̄ ꝛ aīa in app-
hensione itelligibiliū: ꝛ vr̄ qꝫ in ɔuersionib⁹ nālib⁹ nō p-
hibeaẗ h itentio. Sed solo q̄ōnis de H qꝫ res fiunt ex elīs
ꝛ de H qꝫ est sm vnā duaꝝ partiuȝ diuisionis patebit ex
his q̄ pdicta sunt: qm̄ elm p se solū nō est aptū recipe for-
mā vegetationis ꝛ aīalitatis: sed acq̄riẗ sibi aptitudo illa
pp q̄litatē q̄ venit in illud ex cōmixtiōe: ꝛ cōplōni ɔtingit
in eo sine dubio aliq̄ ɔuersio in aliud sibi nāle: q̄uis nō
ɔstituat illud: igr̄ cōparatio ei⁹ ad formā cōplōnis est de
illa pte diuisiōis q̄ ē de ɔuersiōe q̄ cū acq̄sita fuerit i cōplo
ne: tūc receptio for᷑ aīatiōis ab illo fiet pfcō illius acq̄siti
in cōplone: ꝛ pp eā nā mouebiẗ ad illaȝ. igr̄ cōpatio ei⁹ ad
formā aīatiōis est sic cōpatio pueri ad viꝝ: ꝛ pp H nō cor
rūpeẗ for᷑ aīatiōis ad H vt fiat cōplo tm̄: sic puer nō ē de
viro: sȝ corrumpiẗ cōplo ad H vt fiat for᷑ simplex: quēad-
modū aq̄ ɔuertiẗ in aerē. aīal.n. nō est elm sube eloꝝ: sed
ɔuertiẗ in illa: eo qꝫ illa sunt simplr̄. igr̄ cōplo ꝛ simplici-
tas vicissitudinanẗ in subo. Simplicitas vō non ɔstituit
subaȝ eloꝝ: sȝ pficit nāȝ cuiusq̄ eoꝝ: inq̄ɫtū est simplex: ꝛ
ob H ignis ē purus ignis pp q̄litate q̄ est i eo comitās suā
for᷑: ꝛ silr̄ vnūqḋq̄ eloꝝ. gn̄atio igr̄ aīalis pēdet ex dua-
bus gn̄ationib⁹ vniuscuiusq̄: q̄ꝝ est iudiciū pprīū debito
dispōnis: ꝛ iō ɔtineẗ in vnaq̄q̄ partiū diuisionis predicta- C
rū. ¶ Sed ɔtra q̄ōnē q̄ accidit de H qꝫ ipe nō accepit de
elīs nisi sm H qꝫ vsus erat dīc aliqd eē de aliquo non sm
acceptionē q̄ nō erat i vsu. rn̄sio est. H. s. qꝫ iudiciū reꝝ nō
variaẗ pp noīa: sȝ nos debemus attēdere sensuȝ eoꝝ. igr̄
itelligamus ꝛ sciam⁹ itentionē eoꝝ. Dico igr̄ de intentio
ne eīi qꝫ subm ex q̄ est res cū fuerit prius tp̄e sm H qḋ est
pus hȝ pprietatē q̄ nō est ei cū iā acq̄situm fuerit illud: ꝛ H
est aptitudo oīmoda nec gn̄aẗ suba ex eo nisi pp aptitu-
dinē suā ad recipiendū formā eius. Cū vero remoueẗ ap-
titudo pp exitū ad effectuȝ est suba: ꝛ in H potest dici qꝫ
sit gn̄ata ex eo. Sed si nō fuerit nomē ex modo aptitudis
sed suū nomē fuerit sumptū ex seipso sm qḋ erat qn̄ non
ɔcedebaẗ ex eo gn̄ari aliqd: tunc illud nomē non erit no-
mē ex q̄ pēdeat itentio gn̄ationis. Cū aūt nō fuerit ei no-
men sm aptitudinē: tūc nō poterit verbo exprimi: q̄uis

intentio eius acqsita sit in eē: Si aūt intētio q̄ est noīatio fuerit acqsita nō noīato: tūc suū iudiciū in intētionē erit iudiciū illi⁹: q̄uis penuria noīs ꝓhibeat iudiciū de eo: ⁊ de noīe eē vnū iudiciū. Si igr̄ accepimus descriptionē pro illo noīe si esset positū: tunc poterimus loqui de oi re q̄ gn̄at̄ de eo qđ est ei mā. v.g. Possumus.n. dicere ꝙ aīa sciens fit de aīa inscia: apta tn̄ ad sciam nisi prohibeat ꝙ verbū accipit̄ in eo qđ est ꝑter intentionē gn̄ationis q̄ est in sub̄a. vn̄ non possumus ꝯcedere dici ꝙ aīa sciens gn̄et̄ de aīa apta ad sciam. Sȝ h̄ sine dubio ꝯcedit̄ i substātijs. Nā iudiciū videre locutionis de illis non variat̄ in ipsis substātijs: nec i substātijs cū suis dispōnib⁹. Qđ aūt dic ille hō: ꝙ aliqd gn̄ari ex aliq̄ est ſm intentionē de post: q̄uis sit q̄licūq; mō itentio de post: nō tn̄ erit ꝑter gn̄ari ꝙ nos intelligimus. In oi.n. gn̄atione alicui⁹ de aliq̄: necesse est gn̄atū esse post illud ex quo gn̄at̄. Nō aūt ob aliud ꝑtermisit ⁊ refugit loq̄ de post magr̄ ꝑmus: nisi vt nō putaretur eē ibi itentio tn̄ posterioritatis sic̄ in exēplo in qđ induxit ⁊ exposuit. Cū.n. fit aliqd de aliq̄ ex hac itētione ꝙ est post illđ sic vt remaneat ei aliqd de sua sub̄a q̄ erat ei ꝑus: ⁊ est ēt in sub̄a scđi: tūc nō erit tn̄ ex itētione de post: sȝ erit id de quo erat nr̄ sermo. Ei aūt qui dicit magistruȝ p̄m dixisse de elo qđ est ꝑ accn̄s: nō de elo qđ est ꝑ essentiā iā accidit deceptio ob h̄ ꝙ eē elm gn̄ationis: nō est id qđ eē elm extitie vno respcū: q̄uis idē sit ꝑ eēntiā. Elm.n. ꝑ eēntiā: gn̄ationi est eē ꝯiūcta po⁰: ⁊ elm ꝑ eēntiā extitie ē eēntia ꝯiūcta effectui: ⁊ vnūqđq; istoꝝ est elm ꝑ accn̄s ei cui est elm ꝑ eēntiā. Sȝ v̄bū ei⁹ est de elo ꝙ est gn̄ationis nō ꝙ est extitie: igr̄ nō accepit elm nisi ſm ꝙ est ꝑ accn̄s vni eloꝝ qđ est gn̄atiōi initiū extitie: qm̄ puer nō est elm extitie viri nec fit de eo extitia viri: sȝ est elm ad fiedū viꝝ ⁊ de eo fit vir. ¶ Si q̄s aūt dixerit ꝙ cū ꝑmus magr̄ nō fuit locutus ꝓ de pncipijs sub̄e absolute: tunc q̄re ꝑtermisit elm qđ est sub̄e in extitia eius: sic̄ sub̄m celi: ⁊ adhesit tn̄ elo qđ est sub̄e ſm ꝙ gn̄at̄: rn̄debimus ad h̄: ꝙ elm extitie celi est ps ei⁹ q̄ est cū eo in effectu nec dubitamus finita eē in effectu ea q̄ sunt in eo ꝙ est finitū extn̄s in effectu. Sȝ ei q̄ iā ad h̄ ꝑuenit vt nouerit hāc sciam ⁊ cognouerit cetera q̄ ꝑdcā sunt nō dubitabit an cāe sint finite vl īfinite: sȝ dubitabit an silr̄ sit in eis q̄ sunt i po⁹ vnū post aliđ: ⁊ sunt diuersa ꝓpinq̄tate vl' elōgatiōe. Sȝ ꝯ q̄ōnē vltimā de h̄ qđ dr̄ de aq̄ ⁊ aere rn̄dere facilius erit ei q̄ cognouit ea q̄ diximꝰ de eis in libro de gn̄a. ⁊ corrup. q̄uis sermo nr̄ h̄ est de gn̄atiōe rei ex re ꝑ eēntiā: ⁊ ois alteratio q̄ est ꝑ eēntiā est ſm vnā ꝯrietatē tn̄. igr̄ id qđ est de aliquo ꝑ eēntiā corrūpit̄ in illud necessario: ⁊ illud aliud silr̄: vniuersitas igr̄ alterationū cōprehensa est. q̄re ois ordo decursus est duobus extremis ab vno quoꝝ fit reuersio in alteꝝ. igr̄ iā solute sunt oēs ꝑdicte q̄ōnes.

¶ Caplm. III. De ondē⁰ finitas eē cās finales ⁊ formales ⁊ de stabiliēdo ꝑmū pn̄m absolute: ⁊ cāis ꝑmis abso': ⁊ de cā p̄a ꝓprie: ⁊ de ondē⁰ qđ sit cā p̄a abso' q̄ est cā oiuȝ cāꝝ.

A Quod finite sint cāe finales iaȝ patuit tibi ex eo loco in q̄ ondimus eas eē ⁊ soluimus q̄ōnes factas de illis. Cā.n. finalis cum stabilit̄ suū eē: stabilit̄ ēt ipsaȝ finitā eē. Cā.n. ꝑfectiua est ꝓp quā cetere res sunt: ⁊ ipsa nō est ꝓp aliqd aliud. Si.n. post vnā cām ꝑfectiuā eēt alia cā ꝑfectiua: tūc p̄a eēt ꝓp scđaȝ: ⁊ ita p̄a nō eēt cā ꝑfectiua. Posita aūt fuerat cā ꝑfectiua. cū igit̄ fuerit sic: tūc qui ꝯcedit cās ꝑfectiuas seq̄ se vnā post aliā. iā negat eas eē cās ꝑfectiuas: ⁊ destruit nāȝ bonitatis: q̄ est cā ꝑfectiua: eo ꝙ bonitas est q̄ ꝓp seipaȝ q̄rit̄: ⁊ ꝓp quā cetere cāe q̄runt̄. Cuȝ aūt fuerit res q̄ q̄rit̄ ꝓp aliā: tūc illa erit vtile nō bonū verū. vn̄ manifestū est ꝙ ex h̄ ꝙ cāe ꝑfectiue dicēsse nō finite: remouet̄ eē cās ꝑfectiuas. Qui.n. ꝯcedit ꝙ post vnāquāq; ꝑfectionē est ꝑfectio: h̄ iā destruit actionē itellect⁹. Per se.n. notū est ꝙ discret⁹ q̄sq; nō facit id qđ facit ꝑ intellectū: nisi q: intēdit aliquē finē adeo: ꝙ si aliq̄s ex nobis egerit aliqd in q̄ nō hȝ aliquē finē ꝓpositū: dicet̄ stultus: ⁊ dicet̄ agere nō ſm ꝙ est hn̄s itellectū: sȝ q̄si sit brutū aīal. Postq̄ȝ aūt h̄ ita est: necē est: tūc vt ea q̄ facit discretus ſm qđ est discretus sint terminata acquirentia sibi per seipsa fines propositos. Et autem actio intelligibilis nō est nisi terminata ꝑ finē h̄ nō ē actiōi itelligibili ex mō q̄ est actio itelligibilis: sȝ ex mō q̄ ē actio in q̄ agēs itēdit finē: igr̄ est sic ex h̄ ꝙ ipse ē itēdēs finē. Sȝ h̄ ꝙ ipse est itēdēs finē ꝓhibet vnicuiq; fini eē finē. igr̄ manifestū est nō eē veꝝ dīe ꝙ post vnūquēq; finē sit finis. Actiōes .n. nāles ⁊ aīales notū ē ex alijs locis eē ꝓp fines. ¶ Cā ēt q̄ est rei formalis facile sciri ꝑt eē fi^ta ex his q̄ dcā sunt in log⁰: ⁊ fortassis scit̄ ex diffōne ꝑeiū q̄ sunt rei in effectu ſm ordinē ei⁹ aliquē nālē: ⁊ ex h̄ ꝙ for^a rei itegra vna est ⁊ ꝙ multi⁰ cadit in eā ꝓp cōitatē ⁊ ꝓprietatē: ⁊ ꝙ cōitas ⁊ ꝓprietas ꝯtinet ordinē nālē. q̄cq̄d aūt hȝ ordinē nālē iā scitur eē finitū. Considerare igr̄ h̄ tn̄mō: sufficit ne sit opus ꝓlixitate. Incipiā g̃ ⁊ dicā ꝙ cū dr̄ pn̄m p̄m agens: vel p̄m pn̄m absolute: necē est eē vnū. Cū aūt dr̄ cā p̄a mālis: ⁊ cā p̄a formalis ⁊c. hō. nō est necē esse vnū: queadmodū h̄ dȝ in necē eē. Nulla.n. eaꝝ est cā p̄a absolute. Sȝ necē eē est pn̄m ēt illaꝝ ꝑmaꝝ. ex h̄ igr̄: ⁊ ex eo qđ ꝑdiximus manifestū est ꝙ necesse eē vnuȝ nūero est: ⁊ patuit ꝙ q̄cq̄d aliud B est ab illo cū ꝯsiderat̄ ꝑ se est posse in suo eē: ⁊ iđ est cātū ⁊ pene inotuit ꝙ in cālitate sine dubio ꝑuenit̄ ad ipm. vn̄ q̄cq̄d est excepto vno: qđ est sibiipi vnū: ⁊ ente ꝙ ē sibiipi ens est acq̄rēs eē ab alio a se ꝑ qđ est sibi eē nō ꝑ se: ⁊ h̄ ē itētio de h̄ ꝙ res ē cāta. s. ꝙ ē recipiēs eē ab alio a se: ⁊ hȝ ꝑuatōēȝ q̄ certificat̄ ei in sua eēn^a abso' nō ꝙ certificet̄ ei ꝑuō ꝓp suā for^mā absq; sua mā vel ꝓp suā māam absq; sua for^a. sȝ ꝑ suā totalitatē. igr̄ si sua totalitas nō fuerit silr̄ cuȝ debite eēndi datorē eē: tūc si posueri ipȝ remotū ab ea debebit eē ꝑuō ei⁹ cū sua totalitate: qđ ē oppositū ad ipaȝ eē a datore eēndi ipaȝ cū sua totalitate: igr̄ non erit aliq̄ ꝑs ei⁹ cui⁹ eē ꝑcedat alterā ſm ꝯsiderationē hui⁹ snie. Sȝ q: nec mā ei⁹ nec for^a ei⁹ si fuerit hn̄s māam ⁊ formā. Totuȝ igr̄ respcū p̄e cāe creatū est. Sȝ dare eē ei qđ est ab ipo nō est tale dare eē qđ oino ꝓhibeat ꝑuatōēȝ a subijs reꝝ: sȝ ē tale eē qđ ꝓhibeat ꝑuationeȝ abso': ⁊ ē leo qđ ꝑt sustinere eternitatē: ⁊ h̄ ē creatio abso^a: ⁊ eē absolutū nō esse aliqd. Qē.n. qđ cepit ab illo vno ē: ⁊ illđ vnū ē dās ei iceptionē: eo ꝙ id qđ icipit ē id qđ ē post nō eē. Sȝ si illđ post fuerit tpale: tūc ꝑcedet illđ an̄: sȝ remouet̄ h̄ an̄ illđ: cū illđ icipit eē: erit igr̄ res approꝑata: sic ꝙ cā ꝑcessit an̄: ⁊ n̄ ē nūc: igr̄ nō ꝑueniet eē aliqd nisi an̄ illđ fuerit aliqd aliud ꝙ destruat̄ ipa iā eēnte igr̄ iceptio de nō abso' q̄ ē creatio erit cassa nō hn̄s itellectū: igr̄ post qđ ē h̄: ē post qđ ē ꝑ eēntiā: q: id qđ ē rei ex seipa ꝑus ē eo qđ est ei ex alio a se. postq̄ȝ aūt est ei ex alio eē: ⁊ debitū eēndi: tūc hȝ ex se ꝑuatiōēȝ ⁊ possibilitatē ⁊ fuit ei⁹ ꝑuatio an̄ esse ei⁹ post ꝑuationē eius prioritate ⁊ posterioritate: ꝑ essentiā igit̄ ois res excepto primo est postq̄ȝ nō fuit ens q̄tū in se est.

¶ Caplm. IIII. De ꝓprietatib⁹ ꝑmi pncipij qđ ē necesse eē.

Iam stabilitū est esse aliqd qđ necesse est esse: sȝ stabilimētū ei⁹ fuit ꝑ h̄ ꝙ necē esse vnū est: igr̄ ei qđ est necē esse nō cōicat aliqd in suo ordine. igr̄ nihil est preter ipm qđ sit necesse esse. Postq̄ȝ aūt nihil ꝑter ipm est necesse esse: tūc ipm est ꝑncipiū debēdi eē de qđ est qđ facit debere ipm esse debito primario vel mediāte alio. Sed postq̄ȝ esse ois qđ est ꝑter eū est ab ei⁹ esse: tunc ipsum est A

primū. Nō itelligiť aūt p primū itētio q̄ addať ad debi
tū sui eē:ita vt p h multiplicet debitū sui eē:sȝ itelligiť p
h respect⁹ rōnis sue ad id qđ est ex̄ se. Scias aūt ꝙ cum
nos dixerim⁹ ⁊ pbauerim⁹ ꝙ necesse eē nullo⁹ multipli
cať:⁊ ꝙ eēntia ei⁹ ē pure vna purissima vͣ: nō itelligim⁹
p h ꝙ ab ipo remoueať oīa q̄ sūt:⁊ ꝙ nō hēat rōnes ad
ea q̄ sunt: h.n. ipole est ab oī.n. qđ est negaṫ multi ⁊ di
uersi modi eēndi:q2 qcqđ est ad alia q̄ sūt hȝ aliquē mo
dū rōnis ⁊ cōparatōis:⁊ pcipue id a quo fluit oē eē: sȝ p
h ꝙ dicim⁹ ipȝ eē vni⁹ eēntie q̄ nō multiplicať itelligim⁹
ꝙ ipȝ ē sicut in sua eēntia:⁊ deīde ꝯsequunť ipȝ vl rōnes
affirmatiue ⁊ negatiue multe ⁊ ipe sūt comitātes eēntiā
⁊ sūt cāte eēntie ⁊ sūt post eē eēntie:nec sūt ꝯstituētes eēn
tiā nec sūt ps ei⁹. ¶ Siqs āt dixerit ꝙ si ille fuerit cāte:
tūc ill' erit ēt alia relo ⁊ pcedet h vsq; i īfinitū nos indige
mus ei vt ꝯsideret id qđ certificauim⁹ de hoc in capite re
lationū vbi voluim⁹ ondere ꝙ relo puenit ad finē ⁊ ibi
solueť ei⁹ qō. redibo igiť ⁊ dicā ꝙ pmū nō hȝ qdditatē ni
si vnitatē q̄ sit discreta ab ipa. Dico.n. ꝙ necesse eē nō pt
hre qdditatē quā comiteť necessitas eēndi:⁊ icipiēs a ca
pite:dico ꝙ necesse eē iā itelligit ipȝ necesse eē vt vnuȝ:⁊
iā itelligit ipm vnū:⁊ iā itelligit p h ꝙ ei⁹ qdditas ē. v.g.
hō vel aliq̄ aliaꝝ subaꝝ q̄si ille hō sit neēe eē:sic iā itelli
giť vnū ꝙ ē aq̄ vel aer vel hō ⁊ ē vnū. Iā aūt poteris ꝯsi
derare ⁊ scire h ex eo loco in quo accidit diuersitas sniaꝝ
in nālib⁹.s. ꝙ pncipiū vel est vnū vel multa. Quidā.n.ex
eis posuerūt pncipiū vnū ⁊ qdā multa. Qui aūt posuerūt
vnū:qdā posuerūt pmū pncipiū nō eēntiā vni⁹:sed id qđ
est vnū sicut aqua vel aer vel ignis vel alia hꝫ ⁊ qdā po
suerūt pncipiū eēntiā vnitas inquātū ipsum est vnum nō
aliquid cui accidit vnū. vn̄ dr̄ia est iter quidditatē cui ac
cidit vnū vel ens:⁊ iter ipm vnū vel ens inquātū ē vnuȝ.
Dico igiť ꝙ necesse eē nō pōt eē eiusmodi vt sit in eo cō
paratio. ita vt sit h qdditas aliq̄ que sit necesse esse: ⁊ illi
qdditati sit itētio aliq̄ pter certitudinē ei⁹:q̄ itētio sit ne
cessitas eēndi. v.g. Si illa qdditas eēt hō:tūc hoīeȝ eē eēt
aliud eē q̄ȝ ipȝ eē necesse eē:⁊ tūc nō posset eē gn h ꝙ dici
mus necessitas eēndi vel eēt h certitudo vl nō eēt:absur
dū ē āt vt huic itētioni nō sit certitudo q̄ sit pter ipaȝ qd
ditatē. Si aūt illi necessitati eēndi fuerit h vt pēdeat ab
illa qdditate:⁊ nō est necesse eē sine illa: tūc itētio de ne
cesse eē iqnātū est necesse eē est necesse eē pp aliud qđ nō
est ipȝ:igiť tūc erit necesse eē inquātū est necesse eē. Ipm
eni in se iquātū est necesse eē ꝯsiderare eē necesse ē,pp ter
aliqd qđ est ei pp qđ est necesse eē:ē absurdū. Si āt fuerit
vt discrepet ab illa re:tūc illa qdditas nō erit necesse esse
vllo mō abso:nec accidit ei necessitas essendi absolute.
Ipa.n. nō sit necesse eē aliqn. Sȝ necesse eē abso semp ē
necesse eē. Nō est āt sic dispō entis cū accipiť abso seq̄ns
qdditatē nō ligatū cū necessitate pura. Nec obest siqs di
xerit ꝙ illud ens cātū est q̄dditati h mō vel aliꝫ rei: po ē
.n. vt ens sit cātū ⁊ necessitas abso q̄ est p eēntiā non sit
cāta. restat g̃ vt neēe eē p eēntiā abso certificatū iquātū ē
neēe p se:sit necesse eē sine illa qdditate. ad qđ rn̄deo: ꝙ
tūc illa qdditas eēt accn̄talis ad necesse eē:qđ est certifi
cate existie p se:si illud eēt pole:igiť necesse eēt designatū
in itellectu in h:⁊ eēt certificatū necesse eē:q̄uis nō esset
qdditas illa accn̄tal. Illa igr̄ nō ē qdditas rei designate i
itellectu:q̄ ē necesse eē. sȝ qdditas alteri⁹ rei seq̄ntis eam.
Iā aūt posita fuerat qdditas sua nō alteri⁹ rei:⁊ h ē icon
ueniēs:igiť necesse eē nō hȝ qdditatē nisi qđ ē necesse eē
⁊ h ē vnitas. Itē dico ꝙ qcqđ hȝ qdditatē pter vnitatem
B cātū ē. Tu āt iā nosti ꝙ ex vnitate ⁊ eē nō ꝯstat qdditas
q̄ ē pter vnitatē ad modū q̄ aliqd ꝯstat ex ꝯstituēte. erūt
igiť de comitātibus:⁊ tūc nō pōt eē gn vel comiteť qd
ditatē ex h ꝙ ē ipsa qdditas vel comiteť eam pp aliqd
aliud. Intētio āt de h ꝙ dicim⁹ comitanť ē seq eē:⁊ ꝙ eē
sequiť nō ē. Si aūt fuerit h ꝙ vnitas sequať qdditatē ⁊
comiteť eā p se:tūc erit h ꝙ vnitas in suo eē sequeť eē. qc
qđ āt in suo eē sequiť eē:id post ꝙ sequiť hȝ eē p eēntiam
pus eo:igiť qdditas p eēntiā erit pōr suo eē:qđ ē icōueni
ens. Restat igr̄ vt eē sit ei ex cā. igr̄ oē hn̄s qdditatē cātū
ē:⁊ cetera alia excepto necesse eē hn̄t qdditates q̄ sūt p se
possibiles eē:qbus nō accidit ei eē nisi extrinsecus: pmus
igiť nō hȝ qdditatē. Sȝ sup hn̄tia qdditates fluit eē ab
eo:igiť ipse est eē expoliatū ꝯditiōe: negādi puōnes ⁊ ce
teras ppetates ab eo. Deīde cetera alia q̄ hn̄t qdditates
sunt possi:q2 hn̄t eē p ipm. Intētio aūt de h ꝙ dicim⁹
ꝙ ipse est eē expoliatū ꝯditiōe negādi ceteras additiōes
ab eo nō ē ꝙ ipse sit eē expoliatū in quo cōicet aliqd aliō
eē si fuerit eē cui⁹ h sit ppetas. Ipse.n. nō ē illud ens expo
liatū ꝯditione negādi. sȝ est ens nō ꝯditiōe affirmādi. s. de
pmo qđ ē ens cū ꝯditiōe nō addēdi cōparationē. Sȝ hoc
aliud est ens nō ꝯditiōe additiōis:⁊ q2 illud fuit vlē qđ
pdicať de oī re. illud vͦo nō pdicať de eo in quo ē adden
do:io in oī qđ ē pter illud:ē addēdo. pmus ē:nō hȝ gen⁹.
pmus.n. nō hȝ qdditatē. sȝ qđ nō hȝ qdditatē nō hȝ gen⁹.
gen⁹.n. rn̄deť ad iterrogationē p qđ est. genus ēt aliquo⁹
ps ē rei. certificatū ē āt ꝙ pm⁹ nō ē cōposit⁹. Itē itētio ge
neris nō pōt eē gn vl sit necesse eē:⁊ tūc nō cessabit quo
usq; sit ibi dr̄ia vel nō sit necesse eē:sȝ sit ꝯstituēs ipm ne
cesse eē:⁊ tūc necesse eē erit ꝯstitutū ab eo qđ nō ē necesse
eē:qđ est icōueniēs. pm⁹ igiť nō hȝ gen⁹. ⁊ iō nō hȝ dr̄iaȝ:
q2 eniȝ nō hȝ genus:nō hȝ dr̄iaȝ:iō nō hȝ diffōnē. Nec fit
demōstratio de eo:q2 ipe nō hȝ cāȝ. Silr̄ nō q̄riť de eo q̄
re. Tu.n. scies postea ꝙ ei⁹ actio nō hȝ q̄re. ¶ Pōt āt ali C
qs dr̄e ꝙ lȝ refugiam⁹ dr̄e de pmo nomē subē:nō tn̄ possu
mus refugere gn dicam⁹ de eo itētionē subē:qm̄ ē ⁊ nō in
subo q̄ ē itētio subē quā posuim⁹ gen⁹. Cōtra qđ dico ꝙ h
nō ē itētio subē quā posuim⁹ gen⁹. imo itētio ei⁹ ē ꝙ ē res
hn̄s qdditatē stabilē:cui⁹ eē ē eē qđ nō ē i subo cor vl aīa
cui⁹ rei p hō h ē. qm̄ nisi h fuerit itellȝ de suba ipa erit ge
nus nullo⁹: qđ.n. sigť p h nomē ens nō indicať eē gen⁹.
negō vͦo q̄ seqť nō addit ei aliqd supeē nisi occasionē dis
cretiōis: hac vͦo itētiōe nō affirmať aliqd:qđ iā sit acq̄situ
i eē. Nec ē itētio alicui⁹ rei p se sȝ ē i respectu tn̄. eē igr̄ nō
i subo nō ē itētio affirma⁹ nisi ꝙ eēn ei⁹ h pt eē vt sit ens:
⁊ deīde ipȝ sit aliqd negatie ⁊ rela:qđ ē ex̄ idēptitatē q̄ ē
rei. h igr̄ itētio si accipiť h mō nō erit gen⁹. Tu āt iā ple
ne nosti h i log⁹ ⁊ nosti ēt in log⁹ ꝙ cū dicim⁹ oīs vnitas
nō ē:itelligim⁹ eē appropriatū:q2 nō hȝ certitudinē aliā
nisi vnitatē:tūc ō h qđ dicim⁹ ō diffōne subē:q2 ipsa ē ens
nō in subo. itētio ē ꝙ ē res de q̄ dr̄ ꝙ est nō in subo:ita vt
ens nō in subo pdiceť de ea:⁊ hēat in seipsa qdditatē sic
hō lap. ⁊ arbor. Sic igr̄ oȝ imaginare subaȝ ad h vt sit ge
nus. p hō āt ꝙ iter h duo sit dr̄ia:⁊ ꝙ vnū eoꝝ sit genus
⁊ nō alteꝝ ē h. s. ꝙ de idiuiduo alicui⁹ hoīs cui⁹ eē igno
rať pōt dici ꝙ ipm sine dubio mō nō est in subo:sȝ vt suf
ficere qđ assignauimus de h cū loq̄bamur de logica.

¶ Caplm. V. In quo q̄si affirmať ⁊ repetiť qđ pteriit ad osfēdēdū vnitatē de necesse eē:⁊ oēs ppꝛietates eius negatiuas sm̄ viam concludendi.

Opus est vt repetam⁹ vbū de h ꝙ certi A
tudo pmi ē ipsi tm̄ ⁊ nulli aliꝫ. vn⁹
.n. iquātū ē necesse eē ē id p qđ ē ipe:⁊ ei⁹ eēn
tia:⁊ h itētio ē attributa illi vel pp eēntiā il
lius itētiōis vel p aliā cāȝ: veluti si id qđ est
necesse eē sit aliqd. v.g. h hō:tūc necesse ē vt h vel ille sit
h pp hūanitatē: ⁊ q2 ē hō vel nō sit. Si āt pp h ꝙ ē hō
eēt h hō. tūc hūanitas iudicaret eē huic tn̄. Sȝ si hūani

tas alij pter hūc:tūc nō iudicat humanitas eē hūc. B aūt nō ē fact⁹ B:nisi pp aliā cāz pter hūanitatē. Silr ē dispō certitudis de neēe eē. Si.n.ipsa p seipsaz fuerit B sigtū: tūc ipole ē vt illa certitudo sit alij nisi illi:aliogn ipa certitudo nō eēt B. Si vo certitudo h⁹ itētionis fuerit huic sigto nō ex seipo:sz ex alio a se nec ipz ē ipz:nisi qz ipz est B itētio:tūc pprīū eē ei⁹ erit acqsitū ab alio a se:τ sic non erit neēe eē:qḋ ē ipole. igr certitudo de neēe eē: ē vni tm̄ q ē neēe eē:qūo.n.qdditas expoliata a mā erit duabus extitis. Duo.n.nō sūt duo nisi vel pp itētionē vel pp sustinēs itētionē. vel pp id in quo sūt τ locū: vel pp horā τ tpe:τ oio pp aliquā cāz. Qcūqz āt duo dñt nō p itētionē dñt p aliqḋ qḋ accidit itētiōi τ ē adiūctū ei. qcqḋ āt nō hz eē nisi eē itētiōis:nec pēdet ex cā extrīseca nec ex dispōne extrīseca in quo differet ab alio sibi ɔsili: Illō igit nō ē ei cōicās i sua itētōe. igr ꝑ nihil ē eqle. Itē dico q necessitas eēndi nō pōt eē itētio i q̄ cōicet aliqḋ aliō a se vllo mō:ita vt sint ɔueniētia i certitudinib⁹ τ spēb⁹ nec sint diuersa certitudinib⁹:ꝑ̄ āt ē q necessitas eēndi nō habz qdditatē sibi adiūctā nisi ipaz necessitatē eēndi. vn̄ i certitudine necessitatis eēndi nō pōt eē diuersitas postq̄ ē necessitas eēndi. Itē necesse ē vt id in quo dñt singula q̄ sūt necesse eē post ɔueniētiā in necessitate eēndi sit aliqḋ qḋ ē vel vnicuiqz ɔueniētiū in ea p qḋ dñt vnūqḋqz ab alio vel nō sit alicui vel sit aliqb⁹ ex illis τ nō sit aliqbus nisi ei⁹ ꝓuatio. Si āt nō fuerit alicui nec fuerit B aliquid ꝓpter qḋ accidit diuersitas post ɔueniētiā cū in certitudinib⁹ nō sit iter ea diuersitas:tūc sūt ɔueniētiū certitudinū. Iā āt diximus diuersas eē certitudies eaꝝ: postq̄ cōicauerāt i eo. Si āt fuerit aliqb⁹ τ aliqb⁹ nō. v.g. ita q vnū eoꝝ discretū sit ab alio:tūc hz certitudinē necessitatis essendi τ isup aliqḋ aliō qḋ ē ɔditio discretiōis:τ silr ē alij certitudo necessitatis eēndi:sz cū ꝓuatiōe ɔditiōis q̄ ē illi qḋ n̄ fit discretū ab B nisi pp hō ꝓuatōez:qz nō ē B aliqḋ aliud nisi ꝓuatio pp qḋ discernat ab alio. igit ex mō necessitatis eēndi τ certitudis quā hz ē B q stabilit exīs cū ꝓuatiōe ɔdōnis q̄ seqt illō. ꝓuatio vo nō hz itētionem acqsitā in reb⁹:aliogn eēnt i aliq̄ itētiōes ifinite: ea.n.q̄ ab aliquo remouent ifinite sūt cōparatiōe ipoꝝ q̄ de ipo affirmant: de qb⁹ fierēt negōnes ifinite. Nō pōt āt eē qn

B aut necessitas eēndi sit certificata scdo sine additiōe q̄ ē ei aut nō. Si āt nō fuerit tūc erit q sine illa nō hēbit necessitatē eēndi τ ɔdō i necessitate eēndi erit in altero. Si vo fuerit:tūc additio erit ēt supflua τ nō erit de necessitate eēndi:τ cū B erit cōpositū. Sz necesse eē est nō cōpositū. Si āt fuerit vnicuiqz eoꝝ aliqḋ p qḋ discernat ab altero:tūc B indicat cōpositionē in vnoquoqz eoꝝ. Itē nō pōt eē ēt qn aut necessitas eēndi sit pfecta ab vnaquaqz duaꝝ additionū:vel sit B ei ɔdō p quā pficiat. Si āt fuerit pfecta absqz additiōib⁹:tūc i necessitate eēndi nō ē diuersitas p eēntiā:sz p accūtalia q̄ ɔsequunt. Id āt qḋ est necesse eē:iā extiterat nō egēs ad suā extītiā ill' ɔditibus. Si āt nō pficit sine illis:tūc necessario aut nō pficiet sine illis ad hn̄dā certitudinē necessitatis eēndi:aut necessitas eēndi erit itētio certificata in seipsa: ita vt nec illa duo nec alteꝝ sit iter idēptitatē ei⁹ sz q ē necesse eē. sz est necessariū vt sit ei acqsitū eē cū aliquo eoꝝ. v.g. sic ylez cū sua subalitas:q̄uis sit i diffōne sue ylcitatis: tn̄ suū eē in effectu nō ē nisi p hāc formā vl' p aliā. colorē quoqz q̄uis dr̄ia nigredis nō ɔstituit iquātū ē color nec dr̄ia albedis tn̄ vnaqqz eaꝝ ē ei q̄si cā ad eēndū i effectu τ ad hn̄dūz eē nec vna eaꝝ tn̄ ē cā ei⁹. Sz qcūqz euenerit q̄uis illa sit in vna dispōne:τ B i alia. Si āt fuerit res sz iudiciū ꝓmi modi. tūc vnūqḋqz eoꝝ erit itrās i ɔstitutionē necessitatis eēndi:τ erit ɔdō in illo. igr vbi fuerit necessitas eēndi oportebit vt illa sit cū eo. Si āt fuerit sz iudiciū itētionis scde:tūc necessitas eēndi egebit aliquo p qḋ hēnt eē. eēt igr necesse eē q postq̄ affirmaret ei itētio:q ipz ē necesse eē:egeret alio p qḋ hrēt eē:qḋ ē icōueniēs. Sz i colore τ yle nō euenit sz hāc formā:yle.n.iquātū ē yle τ color iquātū ē colorē aliqḋ:τ iquātū ē ens ē aliqḋ. ponam⁹ igr q̄si colorē B necesse eē τ dr̄iā nigredis τ albedis ibi. ponam⁹ B id quo appropriat vnūqḋqz positoꝝ. hec sic vnaquecqz dr̄iaꝝ albedis τ nigredis nō recipit ad faciēdū coloritatē eē coloritatē:sic oz vt ꝓpetas vniuscuiusqz istoꝝ duoꝝ positoꝝ nō sit aliqḋ ad stabiliēdū necessitatē eēndi. Sz ibi due dr̄ie recipiūt ad faciēdū colorē hr̄e eē. s. ad B vt color sit aliqḋ:τ supra B q ē color. τ isup aliqḋ aliō: B āt B nō ē po⁹ qm necesse eē:iā ē stabilitū eē. imo ipz est stabilimētū eēndi. Sz eē est ɔdō in stabilienda qdditate de necesse eē. vel ipz ē ipz cū ꝓuatiōe ꝓuatiōis vel ꝓhibitiōe destructiōis. In colore āt eē ē ɔn̄a q seqt qdditatē q̄ ē color. igr qdditas q̄ p seipsaz ē color inuenit sigta in effectu iuēta p eē. Si āt eēt ꝓpetas nō cā q̄tū ad stabiliēdūz qdditatē necessitatis eēndi. sz iquātū acqrit sibi eē τ esse eēt aliqḋ pter illā qdditatē veluti id qḋ ē pter qdditatez coloris. tūc ꝓcederet B sz ɔsiderationē ceteraꝝ reꝝ communiūz discretaꝝ suis dñtijs:τ oio diuersaꝝ itētionib⁹ diuersis:sz oportuit vt eē esset acqsitū ad B vt esset eius necessitas. igr ꝓpetas est sic q in aliquo idigeret ea i quo nō idiget ea:qḋ ē absurdū icōueniēs:τ q eē eēt illi qddā. Sz certitudo eē illi⁹ qḋ est necesse nō eget aliquo scdo eē qḋ sequat:sicut certitudo coloris eget esse qḋ sit ei cā essendi:τ cū B certitudo necessitatis eēndi qūo pēdebit ex aliquo dāte sibi necessitatē:tūc.n. necessitas essendi in se esset possibilitas eēndi. Incipiā g̊ a capite τ dicā oio q p dr̄ias τ alia silia nō certificat certitudo itētionis gn̄alis q̄tū ad itentionē eius. sz fortasse fuit cā ad ɔstituēdū certitudinē hn̄di eē. Rōnale.n. nō est ɔdō vt ex ea pendeat aial q̄tū ad itentionez aialis τ certitudinē ei⁹. sz ad B vt habeat esse sigtū. Si āt ipz necesse esse eēt itentio cōis. τ eēt dr̄ia q̄ egeret ad B vt necesse eē hrēt esse:tūc id qḋ eēt ei q̄si dr̄ia esset itra qdditatē ei⁹ qḋ est q̄si gen⁹. Dispō āt in qua cadit diuersitas nō differētialis in oib⁹ his manifestior ē se. ꝓbatū ē igit q in necessitate essendi non est cōicatio. igr ꝓmo nihil cōicat:postq̄ āt liberꝝ est a mā τ ab ei⁹ appendicijs τ ab oi corruptione:sed vtraqz B sunt ɔdō ei⁹ qḋ cadit sub ɔ̄rietate:tūc ꝓmus nō hz ɔ̄riū. Iaz igit manifestū est q ꝓmus non hz genus nec qdditatem nec q̄litatez nec q̄ntitatez nec qn̄ nec vbi nec sile sibi nec ɔ̄riū q est altissimus τ gloriosus τ q nō hz diffōnē: τ q nō pōt fieri demōstratio de eo:sed ipse est demonstratio de oi qḋ est:imo sunt de eo sig⁹ manifesta. Cū āt designatur ei⁹ certitudo nō designat nisi post vnitatē p negatiōnē ɔsiliūz ab ipso τ p affirmationē relōnū ad ipm:qm oē qḋ est ab ipso est τ nō est cōicās ei qḋ est ab ipso. Ipse vo est omne qḋ est:τ tn̄ non est aliquod ex his.

Capl'm. VI. De ostēdendo q ipsuz est pfectū:τ plusq̄ pfectuz τ bonitas attribuēs qcqḋ est:τ quomō est hoc:τ quomō scit seipsum:τ quomō scit vlia:τ qūo scit pticularia τ q̄liter nō ɔcedit dici q ipse ea apprehendat.

ISitur necesse eē est pfectū esse:nā nihil deest sibi de suo eē τ de pfectionibus sui eē:nec aliqḋ gn̄is sui eē egredit abesse eius ad aliud a se sicut egredit ab alio a se. v. gra. ab hoie multa enim de pfectiōibus sui eē desunt vnicuiqz hoi τ etiā sua humanitas inuenit in alio a se. Sz necesse esse est plusq̄ pfectū:qz ipz esse qḋ est ei nō est ei tm̄:imo etiā oē eē est exuberās ab ei⁹ eē:τ est eius τ fluit ab illo. Necesse eē p se est bonitas pura:τ bonitatez A

Arī. pelo capi.ca. ꝓ. desiderat oīs q̄cq̄d ē. Jd aūt qđ desiderat oīs res est eē ꝛ
ꝑfcō eē. Jnquātū est esse: ꝑuō vō iquātū est ꝑuō nō desi-
derat nisi iquātū eā seq̄r eē ꝛ ꝑfcō. Jd ig̃ ē qđ vē deside-
raē est eē: ꝛ iō eē est bōitas pura ꝛ ꝑfcō pura: ꝛ oīs bōitas
est id qđ desiderat oīs res iuxta modulū suū. q̄ꝛ ꝑ eā ꝑfi
ciē eiꝰ eē: malicia vō nō hꝫ eēntiā: sꝫ est vl' ꝑuō sube vel ꝑ
uatio vtilitatis dispōnis sube. igiē eē est bōitas ꝛ ꝑfcō es-
sendi est bonitas eēndi. esse vō cui nō ꝯiūgiē ꝑuō nec ꝑuō
sube nec ꝑuō alicuiꝰ ꝙ sit sube: sꝫ semꝑ ē in effectu ipꝫ est
bonū puꝝ. Jd vō qđ est poīe eē ꝑ se nō est bonū purum.
Jpꝫ. n. ꝑ se ipꝫ nō est necessariū eē: q̄ꝛ ipm ꝑ se pōt pati ꝑ-
uatiōe. q̄cq̄d vō pōt pati ꝑuatiōnē aliquo mō ipꝫ nō ē oi-
bus suis modis exꝑs malitie ꝛ imꝑfectiōis. igiē bonitas
pura nō est nisi necesse eē ꝑ se dr̄ ēt bonitas id qđ attribu
it rebꝰ suas ꝑfectiōes ꝛ suas bōitates. Jā āt claruit ꝙ opꝫ
vt necesse eē ꝑ se attribuat oē eē ꝛ oēꝫ ꝑfectionē eēndi. h̄
igiē mō est ēt bōitas cui nō subintrat ꝑfcō nec maliꝰ. q̄cq̄d
āt est necesse eē est v̄itas. v̄itas. n. vniuscuiusq̃ꝫ rei ē ꝓꝑe-
tas sui esse qđ stabilitū est ei: igiē nihil est digniꝰ esse v̄ita-
tē q̄ꝫ necesse eē. Jā ēt dr̄ v̄itas id de cuiꝰ eē est certa s̄nia.
nihil est digniꝰ hac certitudine q̄ꝫ id de cuius esse est s̄nia
certa: ꝛ cū sua certitudine est semꝑ ꝛ cū sua sempiternita-
te est ꝑ seipsuꝫ: nō ꝑ aliud a se. ceteraꝝ vō reꝝ q̄dditates
sicut nosti nō merenē esse: sꝫ put sunt in seipsis: nō ꝯside-
rata relone eaꝝ ad necesse eē merenē ꝑuōnē: ꝛ ob h̄ sunt
oēs put sunt in seipsis false. sꝫ ꝑꝑ ipm est certitudo eaꝝ:
ꝛ respectu faciei seq̄ntis sunt acq̄sita: ꝛ ob h̄ oīs res ꝑit, ni-
si ſm id qđ est v̄sus faciē eiꝰ. ꝛ iō digniꝰ est vt ipse sit neces
se esse ꝛ v̄itas ꝛ itelligentia pura: q̄ꝛ est essentia sepata a
B mā oī mō. ⁋ Jā aūt nosti ꝙ cā de h̄ ꝙ res iam itelligiē
mā est ꝛ appendiē eiꝰ nō est esse rei. esse vō formale est
esse itelligibile ꝛ h̄ est eē qđ postq̄ꝫ q̄scit in re fit ꝑ illud
rei itelligentia: sꝫ ꝙ aptuꝫ est recipe illud est itelligentia
in poꝰ q̄ cū recipit illud post potentiā. fit intelligentia in
effectu ſm viā ꝑueniendi ad ꝑfectionē. Jd vō cuiꝰ essen-
tia est itelligētia: est itelligentia essentialr̄: ꝛ iō est puꝝ in-
tellectū. qđ. n. ꝓhibet rē itelligi est h̄ ꝙ ipsa est in mā ꝛ i
eiꝰ appendiꝰs ꝛ h̄ est ꝓhibēs ne sit itelligētia. ꝛ iā notū
est tibi h̄. ꝙ igiē libeꝝ est a mā ꝛ ab eiꝰ appēdiꝰs qđ cer
tificatū est hr̄e esse sepatū: idest itellectū ꝑ se. Sꝫ q̄ꝛ est i-
telligentia ꝑ se: ꝛ est ēt itellectū ꝑ se: tūc ēt est itellectuꝫ ꝑ
se. igiē ipse est itelligentia apꝑhēsiōis ꝛ itelligens apꝑhen
sor ꝛ itellēꝫ apꝑhēsuꝫ. Nō ꝙ ibi sint res multe. Jpse eni
iquātū est idēptitas expoliata est itelligentia ꝛ iquātum
ꝯsideraē ipse ꝙ sua idēptitas spoliata est sibyꝑsi est itel-
lectū a seipso: ꝛ iquātū ꝯsideraē ipse ꝙ ipse est sibi idēpti
tas spoliata est apꝑhensor itelligens seipsuꝫ. Jntellectuꝫ
. n. apꝑhensuꝫ ꝛ scitū itelligibile est id cuiꝰ q̄dditas spolia
ta est alicui: ꝛ itelligens apꝑhēsor sciēs est id cuiꝰ est q̄d-
ditas q̄ spoliata est alicui. Nō est āt de ꝯdōne huiꝰ rei vt
sit ipsuꝫ vel aliud a se. sꝫ aliqđ absoꝰ: aliqđ vō absoꝰ cōius
est q̄ꝫ ipsuꝫ vel aliud. ꝑmꝰ igiē ſꝫ ꝯsiderationē tuā qđ est
ei q̄dditas rei spoliate est apꝑhensor itellector. Sꝫ ſm cō
siderationē tuā ꝙ sua q̄dditas spoliata est alicui est itelle
ctū apꝑhensuꝫ: ꝛ h̄ est res ipsemet. igiē ipse est intellector
apꝑhensor. eo ꝙ sua q̄dditas spoliata est rei q̄ est ipsemet
ꝛ est itellectū eo ꝙ sua q̄dditas spoliata est res q̄ est ipse-
met. Qui āt aliquātulū cogitauerit. sciet ꝙ itellector in-
ruit itellēꝫ. Sꝫ h̄ inuitio nō dat itelligi ꝙ illō sit aliud vel
illō. Sicut id qđ moueē: ꝯ̄ mis inuat mouēs. h̄ ipsa tñ in-
tuitio nō facit debere illud eē aliud vel ipꝫ. sꝫ aliꝰ modus
iquisitiōis facit debere h̄. maīfestū est āt absurdū eē vt id
qđ moueē sit ꝑncipiū sui motꝰ tali maīfestatōe q̄ ignoraē
nālr̄. Sꝫ aīq̄rit augmētatōe. ꝛ idcirco nō fuit ipossibilis
multis imagiare ꝙ in rebꝰ esset aliqđ qđ moueret se vsq̃ꝫ
ad tps illiꝰ q̄ mōstrauit h̄ eē ipoīe. Sꝫ imaginatio de hoc
ꝙ aliqđ moueē ꝛ mouet nō facit debere vt id qđ moueē
facit motorē esse absq̃ꝫ ꝯdōne eēndi illud vel aliud. vel
motor faciat debere vt id qđ moueē ab eo sit absq̃ꝫ ꝯdi-
tiōe eēndi aliō vel illō. Silr̄ relōꝝ cognosciē vnitas ꝑ a. i
q̄d nō ꝑꝑ ipaꝫ ꝯpōnē ꝛ rōnē in itellu positā. Scimus. n.
certissime nos hr̄e v̄tutē q̄ itelligimꝰ res ꝛ v̄tus q̄ itelligi-
mus hāc v̄tutē ꝛ est eadē v̄tus ꝛ sic ipsa eadē itelliget se-
ipsaꝫ: ꝛ alia v̄tus itelligit h̄. ꝛ sic erūt in nobis due vires.
vna q̄ itelligit res: ꝛ alia q̄ itelligimꝰ ipaꝫ v̄tutē ꝛ ꝯcatena
biē v̄bū vsq̃ꝫ in ifinitū: q̄ꝛ erūt in nobis vires ifinite i effe
ctu q̄ itelligūt res. Jā igiē claruit ꝙ ipsaꝫ rē eē itellectam
nō facit debere ipsaꝫ itellectā eē ab aliquo: qđ sit aliud a
se: ꝛ ꝑ hoc ēt mōstraē ꝙ itellector nō facit debere se eē i-
tellectorē alteriꝰ rei. Oē āt a quo q̄dditas spoliata iueniē C
est itelligēs: ꝛ oīs q̄dditas spoliata q̄ apꝑhēdiē a se vl' ab
alio ē itellecta. eo ꝙ h̄ q̄dditas est itelligens seipsaꝫ ꝛ ipa
a seipsa est ēt intellecta ꝛ ab oī q̄dditate spoliata q̄ dr̄t ab
ea. Jā igr̄ itellexisti ꝙ ipꝫ eē itelligētē ꝛ itellēꝫ nō facit: ne-
cessario eē duo in essenꝰ nec in respcū ēt: q̄ꝛ nō acq̄riē his
duobꝰ nisi respecꝰ: ꝙ q̄dditas sua ꝑ seipsaꝫ spoliata est si-
byꝑsi: ꝛ eo ꝙ sua q̄dditas ꝛ sua essenꝰ spoliata est sibyꝑsi:
sꝫ hec est ꝓritas ꝛ posterioritas in ordinatiōe itentionū.
Jntentio. n. q̄ q̄riē maīfesta est: ꝛ vna sine diuisiōe. Jā igr̄
patuit ꝙ suū esse itelligenteꝫ ꝛ itellēꝫ nō facit debere esse
multitudineꝫ in eo vllo mō: nō pōt āt eē vt necesse esse i-
telligat res ꝑ res. Si. n. sic esset: tūc essentie eiꝰ ꝯstitueretē
ex eo ꝙ itelligeret ꝛ sic eiꝰ ꝯstiꝰ fieret ex rebꝰ: ꝛ esset ꝙ si
nō essent res extrīsece nō esset cū hac dispōne: ꝛ eēt ei di-
spō q̄ nō ꝓueniret sibi ex seipso: sꝫ ex alio a se: ꝛ tūc ab alio
a se fieret ipressio in ipꝫ. radices āt q̄ ꝑmisse sūt: destruunt
hoc: ꝛ q̄cq̄d ē silē huic. ⁋ Sꝫ q̄ꝛ ipse ē ꝑncipiū oīs eē: tūc
itelligit ex seipso id cui ipse est ꝑnᵐ: ꝛ ꝙ ipse est ꝑnᵐ eoꝝ q̄
sunt ꝑfecta in singularitate sua: ꝛ eoꝝ q̄ sunt gñata corru
ptibilia ſꝫ suas spēs vno mō: ꝛ ſꝫ sua iditiidua alioꝰ. Nō
pōt āt eē vt ipse sit itellector istoꝝ varioꝝ cū sua varia-
tiōe ſꝫ qđ sunt variabilia itellectu tēporali iduiduali. sꝫ
alio mō queꝫ oñdimus. Nō. n. pōt esse vt ipse aliqñ itelli-
gat itellectu tꝑali q̄dā ex eis eē: ꝛ aliqñ itelligat itellectu
tꝑali q̄dā ex eis nō esse: q̄ꝛ tūc vnicuiq̃ꝫ istoꝝ duoꝝ esset
forma itelligibilis ꝑ se. Nulla. n. duaꝝ formaꝝ remanet
cū ꝛꝰ. Tūc igiē necesse esse esset variabilis eēntie. Jteꝫ si
corruptibilia nō itelligunē nisi ſꝫ q̄dditatē spoliatā ꝛ ſꝫ
ꝙ seq̄ē ea id ꝑ qđ nō iduiduanē: tūc nō itelligunē ſꝫ ꝙ
sunt corruptibilia. Cū. n. apꝑhendunē ſꝫ ꝙ cōmisceē ma-
terie ꝛ accn̄tibꝰ māe ꝛ tꝑi ꝛ iduidualitati. tūc nō sunt itel
lecta sꝫ sensata vel imagiata. Nos āt iā oñdimus in aliis
libris ꝙ oīs forma sensibilis ꝛ imagiabilis nō apꝑhēdiē
ſꝫ ꝙ est sensibilis ꝛ imaginabilis nisi cū istrō diuisibili ꝛ
sic attribuere aliq̄s ex multis actiōibꝰ ei ꝙ est necesse eē
est ei ipfcō sic ēt attribuere ei multa ex modis itelligēdi.
Sꝫ necesse eē nō itelligit q̄cq̄d est: nisi vlr̄: ꝛ tñ cū hoc nō
deest ei aliqđ singulare. ꝛ iō nō deest ei qđ minimū est in
ce. is ꝛ i terra: ꝛ h̄ ē de mirabilibꝰ qđ nō pōt imaginare nisi
q̄ fuerit subtil' igenij. Sꝫ q̄nō sit h̄: rō h̄ ē: q̄ꝛ. n. ipe seipsuꝫ
itelligit ꝛ ꝙ ipe ē ꝑnᵐ oīs qđ est vtiq̃ꝫ itelligit ꝑnᵃ eoꝝ q̄
sunt ab eo. ꝛ q̄cq̄d nasciē ab eis ꝛ ꝙ q̄cq̄d est ex rebus oīo
est necessariū esse ꝑꝑ eū: ꝛ iā oñdimꝰ h̄. igiē iste cāe redu-
cunē ad ea q̄ ꝓueniūt ex eis quousq̃ꝫ ꝓueniāt ex eis res
ꝑticulares. Quia. n. ꝑmus nouit cās: ꝛ q̄ ꝯtinenē sub eis:
tūc ēt nouit necessario id ad qđ reducunē ꝛ tpa q̄ sūt iter
ea: ꝛ quotiēs reducunē. Jmpoꝰ est. n. vt sciat illa ꝛ nesciat
ista. est igiē apꝑhēdēs res ꝑticulares iquātū sunt vles. i.
iquātū hn̄t ꝓꝑetates. Si aūt approꝑaē eis iduiduū hoc
erit respectu tꝑis alicuiꝰ vel dispōnis alicuiꝰ. Si vō acci-

piaĩ illa dispõ cũ ꝓpetatibus suis. erit ẽt in ordine eoꝝ: sꝫ
abstraheĩ a pncipiis cuiuscꝫ eoꝝ. s. sua spẽs a suis indiui-
duis. vñ abstraheĩ a reb⁹ idiuidualibus. Iã aũt dixim⁹
ꝙ sic abstrahi. Iã ponit idiuiduis descriptionẽ ꝛ ꝓpetatẽ
eoꝝ ꝓpriã. Si aũt fuerit illa spẽs sic: vt ẽt apud itellꝫ sit
idiuiduũ erit tũc itellectui via ad illud descriptũ: ꝛ h̃ est
idiuiduũ qd̃ est vnũ in sua spẽ cui nõ est alteꝝ: sicut sol. v.
grã. vl' iupiter. Si vo fuerit spẽs dilatata in idiuiduis: tũc
nõ erit via itellectui ad descriptionẽ alicui⁹ sui indiuidui
D nisi pus designeĩ ei: sicut iã nosti. ¶ Redibo igiĩ ꝛ dicã
ꝙ si tu scires motus oiuꝫ celestiũ: scires ẽt oẽm eclipsiꝫ ꝛ
oẽꝫ applicationẽ ꝛ disiũctionẽ q̃ est ei fꝫ modũ vlẽꝫ. Ita
dĩces de aliq̃ eclipsi ꝙ post tp̃s motus q est de tali ad ta-
le: erit septẽtrionalis dimidialis: ꝛ ꝙ luna discedẽs ab ea
veniet ad oppositionẽ talẽ: ꝛ ꝙ iter hanc ꝛ aliã eclipsim
ꝯsilem pteritã vel futurã erit tm̃ tpis: ꝛ silr scires q̃ est di
spõ iter alias duas eclipses: ita ꝙ nõ erit aliqd de his que
accidũt his eclipsib⁹: qd̃ tu nescias: sed tu scires h̃ vlr
h̃. n. itentio põt dici de multis eclipsibus: qꝛ vniuscuiuscꝫ
eaꝝ dispõ est h̃ dispõ: tu vo scies aliq̃ rõne ꝙ illa eclipsis
nõ est nisi vna tm̃: sed h̃ nõ remouet vlitatẽ si memor es
eoꝝ q̃ pdiximus. Sꝫ cũ oi h̃ fortasse nõ poteris iudicare
mõ p h̃ eẽ hãc eclipsim: vel nõ esse nisi scieris singularia
s. vidẽdo motus sensibilr: ꝛ scieris q̃tũ tpis est iter hãc
eclipsim visam ꝛ illã. sed tm̃ nõ est h̃ te scire ꝙ de motib⁹
est vnus motus: cuius dispõ est talis q̃lẽ tu vidisti: ꝛ ꝙ i-
ter illã ꝛ eclipsim talẽ est tm̃ tpis. h̃ aũt tu potes scire hoc
mõ sciẽdi: sꝫ tñ tu nõ scies illud ea hora qua dubitabis de
eo: an ille sint an nõ: sꝫ oꝫ vt iã acquisitũ sit tibi p visuꝫ ali
quid assignatũ ei p qd̃ scias dispõnẽ illius eclipsis. Si ãt
negauerit aliqs h̃ vocari cognitioneꝫ pticularis mõ vlr:
nõ ꝯtẽdã cũ eo: nr̃a. n. intẽtio nũc alia est ab h̃. s. faciẽduꝫ
cognoscere qũo res pticulares sciunĩ ꝛ apprehendunĩ ta
li scia ꝛ apprehẽsione: ꝙ p eas variaĩ sciẽs: ꝛ quomõ sciũ-
tur scia ꝛ apphensione: ꝙ p eas nõ varianĩ sciens. Tu. n.
si scires de eclipsi quomõ iuenĩĩ: ꝛ tu esses semp: pfecto
esset tibi scia nõ de eclipsi absoluta: sed de oi eclipsi q̃ fit:
ꝛ tm̃ eẽ illã eclipsim ꝛ nõ esse nõ variaret in te aliqd. Tua
enim scia in duabus dispõnibus esset eadẽ. s. ꝙ eclipsis q̃
est cũ talibus ꝓprietatibus: esset post talem eclipsim: vel
post esse solis taliter in ariete ꝛ tali numero: ꝛ ꝙ eẽt post
talem eclipsim ꝛ qd̃ post eã esset talis: ꝛ h̃ snia esset in te
certa. s. ꝙ esset ante illã eclipsim ꝛ cũ illa ꝛ post illã. Si ãt
iterposito tpe i h̃ cognosceres ꝙ in h̃ istãti h̃ eclipsis nõ
est sed in alio: tũc nõ remaneret illa tua scia q̃ tũc est: sed
fieret alia scia: ꝛ esset q̃si variatio quã psignauim⁹: qꝛ nõ
põt esse vt in hora qua remoueĩ eclipsis sis fꝫ hoc ꝙ fui-
sti ante remotionẽ: ꝛ hoc est qꝛ es tp̃alis ꝛ mouẽtaneus.
Primus vo q nõ subest tpi nec eius iudicio multo remotior
est ab hoc vt ipse iudicet in hoc tpe vel in illo fꝫ ꝙ eclip-
sis est in illo. ꝛ fm ꝙ iudiciũ de ea est nouũ vel cognitio
noua. Scias ẽt ꝙ tu nõ pueniisti ad sciam eclipsium par-
ticularium nisi p hoc ꝙ cõprehendisti oẽs eaꝝ cãs: ꝛ ꝙ
cõprehendisti qcqd est in celo de motibus: postq̃ aũt cõ-
prehendisti omnes cãs ꝛ esse eaꝝ nouisti te ad oia cãta.
¶ Nos aũt adhuc a capite reuoluemus h̃ cũ additione
explanatiõis vt scias quomõ deus scit abñtia: ꝛ ide scies
quomõ pmus scit pn⁹ oium reꝝ: ꝛ ꝙ vna eaꝝ est pncipiũ
alterius rei: ꝛ illa altera pncipium alterius vel alioꝝ: ꝛ ꝙ
eaꝝ dispõ ꝛ motus sunt tales. ꝛ ꝙ ex eis nasciĩ tale vsqꝫ
ad nouissimũ: post qd̃ nõ sequiĩ aliud fꝫ ordinem qui co-
mitaĩ illud nouissimum fm posterioritatẽ ꝛ prioritatẽ ꝛ
he res sunt claues de absentia.

¶ Caplm. VII. De cõparatione intellectoꝝ ad ipsuꝫ ꝛ de
ostẽsiõe ꝙ eius ꝓpetates affirmatiue ꝛ negatiue nõ faci-
unt debere esse in sua essentia multitudinẽ: ꝛ ꝙ illi est pul
chritudo maxia: ꝛ gloria altissima ꝛ collaudatio ifinita: ꝛ
de discernẽda dispõne delectatiõis intelligibilis.

A Post hec oꝫ te scire ꝙ cũ primus dĩ itelli-
gentia: dĩ fm itentionẽ simplicẽ quã
nosti in libro de aia. Ipse. n. itelligit res simili
ita: vt p eas nõ multiplíceĩ in sua suba: nec vt
imaginetur certitudo sue eẽntie esse h̃ ꝙ ipse
imaginet eas: sed ꝙ fluunt forme eoꝝ ab eo intellecte.
vnde ipse aptior est ad hoc vt sit intelligentia q̃ ipse for-
me fluentes a sua intelligibilitate ꝛ ꝙ ipse intelligit seip-
suꝫ: ꝛ ꝙ ipse est pncipiũ ois qd̃ est. Et scias ꝙ itẽtio itelle
cta aliq̃n sumiĩ de re q̃ est: sicut ꝯtingit cũ nos sumimus
de celo p ꝯsiderationẽ ꝛ sensum formã eius itellectam ꝛ
aliq̃n forma intellecta non sumitur de his que sunt: sed
ecõuerso: sicut cũ nos itelligimus formã artificialẽ quã
adinuenimus: ꝛ deinde forma illa intellecta mouet nr̃a
mẽbra ad hoc vt sit in ope: igiĩ nõ qꝛ fuit ipsa: deide nos
intelleximus eam: sed qꝛ itelleximus: fuit ipsa. Talis igiĩ
est cõparatio ois qd̃ est ad pmũ qui est necesse esse: qꝛ in-
telligit suã essentiã ꝛ qcqd facit debere esse sua essentia: ꝛ
scit quomõ bonitas sit in oi qd̃ est. Sequiĩ ḡ suã formaꝫ
itellectã forma eoꝝ q̃ sunt fꝫ ordinẽ intellectũ apud eũ:
non ꝙ sint sequentes: quẽadmodum lux sequiĩ lucidum
ꝛ calefactio calidũ: sed qꝛ est sciens qualiter est ordo bo-
nitatis in esse: qñ ex eo est: ꝛ ꝙ ab ista scientia fluit eẽ fm
ordinem quẽ intelligit. s. ordinẽ rectum: ꝛ qñ ipse diligit
seipsum qui est pncipium totius ordinis bonitatis inquã-
tum ipse est sic sit: ideo ꝙ ordo bonitatis est dilectus ab
eo accñtalr: sꝫ nõ moueĩ ad eũ dilectione. Ipse. n. non pa-
titur ab eo nec ꝯcupiscit aliquid nec inquirit: h̃ igr̃ est vo-
luntas eius que est expꝯs ipfectionis ꝛ imunis a desiderio
B ꝛ ab angustia intelligendi aliqd. ¶ Nemo aũt putet ꝙ
qꝛ intellecta apud eũ hñt formas ꝛ multitudinẽ: iõ mul-
titudo formaꝝ quas intelligit sint pars sue essentie. Nã
quomõ esset h̃ cũ ipse sint post suã essentiã: ꝙ. n. ipse itel-
ligit suã essentiam p suã essentiã itelligit: ꝛ p h̃ itelligit qc-
quid est post ipsum. h̃ igiĩ qd̃ intelligit suã eẽntiã cã est
itelligẽdi id qd̃ est post suã eẽntiã. Suũ igiĩ itelligi eius:
qd̃ est post suã essentiã cãtũ est eius ꝙ ipse intelligit suaꝫ
essentiã: q̃uis intellecta q̃ sunt post suã essentiã nõ sunt i-
tellecta eius nisi fm modũ intellectoꝝ intelligibilẽ non
aialẽ ꝛ ꝙ nõ est eoꝝ ad ipsum nisi relõ pncipij. s. secũduꝫ
ꝙ ex eo est nõ in eo. sed relõnes sunt fm ordinẽ. Qm̃ alia
ex eis sunt ante alia: q̃uis sint simul: qꝛ nec pcedunt nec
sequunĩ se in tpe: igiĩ nõ est in eo pmutatio in itellectis:
Nec putet aliqs ꝙ relatio intelligibilis ad ea sit relatio
ad ea: fm ꝙ inueniunĩ: alioquin oẽ pncipiũ egeret forma
ꝛ mã. De mã. n. illius forme est vt itelligaĩ fm dispõneꝫ
aliquã. s. expoliationis vel alterius modi: ad h̃ vt ipse in-
tellectus sit in effectu. sed h̃ relatio eius ad illa est iquã-
tũ ipsa sunt in dispõne itellecta. Si aũt h̃ eẽt inquãtũ est
esse eoꝝ in singularibus: eueniret tũc ꝙ ipse nõ itellige-
ret nisi qd̃ iuenií in vnaquaqꝫ hora. Nec intelligeret de
eis qd̃ puatũ esset de eis in singularibus nisi postq̃ eẽt: ꝛ
ita nõ itelligeret de seipso qd̃ est pncipiũ illius rei fm or-
dinẽ suũ nisi cũ fieret pncipiũ. ꝛ sic nõ itelligeret suã eẽn-
tiam: qꝛ nã sue essentie est vt fluat ab eo qcquid est ꝛ sua
apprehẽsio de ipsis est inquãtũ nã eoꝝ est ꝙ sunt sic. vn-
de oꝫ vt sit ẽt apphendens alteꝝ: q̃uis nõ sit. igiĩ sciẽs di
uinũ erit cõprehendẽs id qd̃ iã est: ꝛ qd̃ possibile est esse:
cuius relõ ad ipsa erit inquãtum sunt intellecta nõ iquã-
tum sunt in singularibus. remansit igiĩ ꝯsiderare dispo-
sitionem essendi itellecta. s. an sint in essentia primi: sicut
comitãtia q̃ sequunĩ eũ: an sit eis suũ eẽ separatũ ab eius

eēntia: ꝛ ab eēntia alterius ꝑter se sicut forma sepata f̄m ordinē posita in oriçōte deitatis: an sint i itelligētia vl in aīa: vt cū pmꝰ itelligit hāc formā describat in q̄bꝫ eoꝝ: ꝛ tūc illa itelligētia vel aīa eēt q̄si subꝫ illi fore itellecte: ꝛ eēt itellecta iquātū ē in aliq̄ illaꝝ: ꝛ eēt itellecta a p̄ iquātū est ex eo. Et itelligeret pmꝰ de seipso: qđ est pnm eius. De vniuersitate igit̄ itellectoꝝ qddā est itellectū cuius pmꝰ est pnm nullo mediāte: sꝫ fluit eē eiꝰ ab eo pncipalr: ꝛ qddā est intellm: cuiꝰ pmꝰ est pnm aliquo mediāte: ꝛ eē eiꝰ fluit ab eo scđario: ꝛ silr est dispō de eē illoꝝ itellectorū: q̄uis eni eoꝝ ipressio sit in vna re eoꝝ: tñ q̄dā sūt priā: ꝛ q̄dā posteriꝰ f̄m ordinē cāe ꝛ cāti. Cū aūt illa ipressa in illa re fuerit de itellectis pncipalr: tūc illa erūt de vniuersitate eoꝝ: q̄ꝛ pmꝰ itellexit suā eēntiā eē pnm: ꝛ ita oduētus eoꝝ erit ab eo nō f̄m q dicimꝰ. s. cū itelligit bonitatē stati est: ita vt suū itelligere bonitatē sit ei eē: ꝛ vt ipaꝫ eē sit ipsiꝫ itelligere bonitatē. H̄ eni eēt q̄si dicerēmꝰ q ga itellexit ea itelligit ea: vl qꝛ sunt ab eo sunt ab eo. Si aūt posuerit h̄ itellecta eē ptē sue eēntie ꝯtiget ipsum multiplicari. Si vo posuerint ea sequētia suā eēntiā accidit sue eēntie q ex pte eoꝝ nō sit nece eē pp applicationē sui ad pole eē. Si vo posuerit ea separata ab oi eēntia icidēt in ideas plonicas. Si vo posuerit ea eē itelligētia aliq̄ accidet ēt icōueniēs qđ diximꝰ añ. Oꝫ igit̄ vt studeas euadere ab hac visitudie: ꝛ caueas ne mltiplices eiꝰ eēnam: nec cures si eiꝰ eēna accipiat̄ cū aliq̄ relone ad pole eē: sꝫ si iquātū est sua eēntia. Scias ēt q mūdus diuinꝰ est valde imēsus: ꝛ scias q dr̄ia ē iter fluere ab aliq̄ forma: cuiꝰ nō est vt itelligat̄: ꝛ iter fluer̄ ab aliq̄ formā itellectā iquātū ē itellecta tñ: absq̄ additiōe aliq̄. Et scias q ipe itelligit suā eēnam eē pnm fluxꝰ ois itellci iq̄m ē itellꝫ cātū: sic itellexit suā eēntiā eē pnm fluxꝰ ois entis: iquātū ē ens cātū. ꝛ stude ꝯsiderare radices datas ꝛ dādas: ꝛ apiet̄ tibi qđ oꝫ apiri. Primꝰ igit̄ itelligit suā eēntiā ꝛ ordinationē bonitatis q̄ est in oi: ꝛ quō est: igit̄ illa ordinatio ob h̄ q ipse itelligit eā fluit: ꝛ fit: ꝛ est: ꝛ qđ scit̄ fieri: ꝛ modus fiēdi ex suis duobꝰ pncipiis ē bonitas nō refugiēda sequēs bonitatē eēntie pncipii: ꝛ eiꝰ pfectionē: eo q sūt delectabilia vtraq̄ p seipsa: iō ips ē volitū: sꝫ volitū pmi nō est f̄m volūtā nrā: ita vt in eo qđ ē ex eo sit ei itētio. Sꝫ tu iā nosti destructionē hꝰ: ꝛ adhuc scies: qꝛ est volēs f̄ꝫ modū volūtatꝭ itelligibil pure: ꝛ vita eiꝰ ē h̄ eadē ēt: vita. n. q̄ ē apud nos pficit̄ apphēsiōe ꝛ actiōe q̄ ē motio veniētibꝰ ex duabꝰ diuersis viribꝰ. Certū ē aūt eē aiaꝫ apphēdentē: q vo ipe itelligit oē: cā ē ois: ꝛ ipe ē pnm sue actiōis: qđ est dare eē oi. igit̄ vna itētio de illo ē apphēsio vie dādi eā. vnde vita eiꝰ nō est egēs duabꝰ viribꝰ ad h̄ pficiat̄ duabꝰ viribus: nec vita eiꝰ ē alia a scia eiꝰ: qꝛ h̄ totū est ei p suā eēntiā: ꝛ ēt qꝛ fora itellecta q̄ fit i nob cā ē fore adiuēte artificial' si ips eē eiꝰ eēt sufficiēs ad eēndū illā formā artificialē. s. si fore eēnt in effectu pna eoꝝ: q̄ꝛ ipse sūt fore: tūc itellectū apđ nos eēt ips posse: sꝫ nō ē ita. Nā suū eē nō ē sufficiēs ad h̄: sꝫ eget volūtate nouiter ꝓueniente ex vtute ꝯsideratiua pp q̄s duas sil' mouet̄ vtus motiua: q̄ mouet neruos ꝛ mēbra istr̄alia: ꝛ deide mouet instr̄a extrinseca ꝛ ad vltimū mouet māꝫ: vñ eē ipsiꝰ fore itellecte nō ē ips posse nec volūtas. Sꝫ fortasse in nob ē posse apđ pnm mouēs: ꝛ h̄ fora est mouens pnm poe: ꝛ iō est motor motoris: vñ volūtas eiꝰ q̄ est nece eē nō est altera in eēntia ab eiꝰ scia: nec est altera ab eo qđ itellr̄ de eiꝰ scia. Iā igit̄ ondimus q scia q̄ ē ei ē ipsa eadē volūtas q̄ est ei: ꝛ silr oniuꝫ ē qđ posse: qđ ē ei ē ips suā eēnam eē itelligētē oē tali itellu g est pnm oiuꝫ nō sumptꝰ ex oi: sꝫ ē pnm p suā eēntiā non expectās eē rei: ꝛ h̄ volūtas f̄m modū q̄ certificauimus eā: q nō certificat̄ pp itētionē fluēdi esse ab ea: vt ipa sit

aliud ab ipo fluere est ipsamet libalitas. Nos aūt iā ostēdimꝰ de libalitate q̄dā: q̄ꝛ si memineris: scies q h̄ volūtas est ipa libalitas: ꝛ cū certꝰ fueris q pa ꝓpetas de nece eē est: qꝛ ē: ꝛ qꝛ ē ens. Scies deide q ð aliis ꝓpetatibus: q̄dā sūt i qbꝰ itētio ē eē cū relone: ꝛ q̄dā sūt h̄ eē cū negōne. Nulla āt haꝝ duaꝝ facit in sua eēna debere eē multitudinē vllo mō nec variationē. q̄ vo cōmixta sūt negōni sūt h̄. Si qs dixerit de p̄ qđ ē suba nō itelligat nisi h̄ esse nolēs ipaꝫ eē subaꝫ: a q̄ negat̄ eē i subo. Cū vo dr̄ vnꝰ nō itellr̄ nisi ipꝫ eē negata ab eo disione p q̄titatē vel p dictionē: ꝛ negata ab eo comite. Cū vo dr̄ itelligēa ꝛ itellꝫ ꝛ itelligēs nō itellr̄ certe: nisi qꝛ ipe ē ille q ē spoliatꝰ i se: ꝛ negat̄ ab eo ꝯmixtio māe: ꝛ eiꝰ appēdicia cū ꝯsideratiōe aliciꝰ relonis. Si aūt dr̄ de eo q ē pmꝰ nō itellr̄: nisi relo hēre eē ad oē. Cū vo dr̄ potēs nō itellr̄ p h̄: nisi qꝛ nece esse relatū ad h̄: vt id qđ oꝫ eē aliđ a se: nō sit ve nisi p ipꝫ f̄m modū quē pdiximꝰ. Cū āt dr̄ vnlꝰ: nō itellr̄ nisi h̄ esse ex h̄ itellu. s. vt neget̄ mā ab illo: ꝛ q ipe ē pnm disponis totius bonitatis: ꝛ q ipe itelligit h̄: h̄ igit̄ ꝯpoa sūt ex relone ꝛ negōne. Cū vo dr̄ libal itellr̄ q̄tū ad hāc relonē cuꝫ negōne: cui addita sit alia negō. s. qꝛ ipse nō itēdit itētionē sibi ipsi. Cū vo dr̄ bonꝰ nō itellr̄: nisi qꝛ h̄ esse liberꝫ est a cōmixtione eiꝰ qđ ē in poa ꝛ i pfectiōe: ꝛ h̄ ē negō: vl si dixerit q suū eē est pnm ois pfectionis ꝛ ordinationis: ꝛ h̄ est relo. Cū igit̄ itellexerint ꝓpetates pmi ꝛ veri f̄ꝫ hūc modū: pfcō nō iuenient̄ de eis aliq̄ q̄ faciat debere eē in eiꝰ eēntia ptes aut multitudinē aliq̄ mō. ¶ Nō pōt aūt esse pulchritudo vl decor ois: nisi cuiꝰ qdditas est itelligibil' pura bona imunis ab oi mō ipfectiōis: ꝛ vna oi mō: igit̄ nece eē hꝫ pulchritudinē ꝛ decorē purū: ꝛ ipsum est pnm pulchritudinis ois rei: pulchritudo aūt ois rei: ꝛ suꝰ decor est vt sit quēadmodū ꝯuenit ei. Quāto maior: igitur est pulchritudo eiꝰ: qđ est quēadmodū oꝫ eē q est nece: ois eni pulchritudo ꝛ ꝯueniētia cū apprehēdit̄ diligitur ꝛ delectat. Cuius pnm est sua apprehēsio vel sensibilis vl imaginabil: vl estimabil: vel putatiua: vel intelligibilis. Sꝫ qꝛ q̄to apphēsor ē mag apprehendēs ꝛ certior ꝛ apprehēsuꝫ est pulchrius ꝛ nobilius in seipo: ꝛ iō q dꝫ hre virtꝰ apphēdēs sua delectatio in illo ē maior: tūc nece eē qđ ē in vltimo pfcōnis ꝛ pulchritudis ꝛ decoris: eo q itelligit seips in tali vltio pfcōnis ꝛ pulchritudis ꝛ decoris. ꝛ cū pfectiōe itelligēdi: ꝛ cū itelligētia itelligētis ꝛ itelligēti: ꝛ q vnū sunt certissime: iō ipe supposiꝰ ē maximꝰ amator: ꝛ amatū: ꝛ magi delectās ꝛ delectatū. Qm̄ delectatio nō est nisi apphēsio ꝯueniētis: f̄m q est ꝯueniēs: vñ sensibilis delectatio est sensibilitas ꝯueniētie: ꝛ itelligibilis est: vt itelligat̄ ꝯueniēs. Iā igit̄ pmꝰ ē excellētior apphēsor cū excellētiore apphēsiōe excellētioris apprehensi: ꝛ iō ē excellētior delectator cū excellētiore delectatiōe in excellētiori delectato: ꝛ h̄ ē i q̄ nihil ꝯpat̄ ei. beāt itētōes nō hnt alia noia nisi h̄. Sꝫ q̄s qs respuerit h̄: inducat alia si pt. Oꝫ āt vt scias q apphēsio q̄ itelligēs apphēdit itellectū fortior ē q̄ꝫ apphēsio q̄ sentiēs apphēdit sensatū: qꝛ est itellis q itelligit ꝛ apphēdit qcqd pōt spoliari ab aliq̄ ꝛ mutari cū eo: ꝛ fit idipsuꝫ: ꝛ apphēdit illud inquātū est ipm: nō id qđ appet de eo. Nō est autē sic sensus sensato: igit̄ delectatio q̄ ē nob de h̄ q itelligimꝰ ꝯueniēs maior est q̄ꝫ ea q̄ sentimꝰ ꝯueniēs: ita q nō est ꝯpatio iter illas. Cōtigit aūt q vtꝰ apprehēdēs nō delectat̄: in q̄ opꝫ delectari pp aliq̄ accñtia: sic ifirmꝰ nō delectat̄ i dulci respuit illud pp aliqd qđ accidit. Silr oꝫ vt scias nrām eē dispōnē dū sumꝰ in corpe: nos eni q̄uis nr̄e vtutis itelligibilis sit acqsita sua pfectio in effectu: nō tñ iuenimꝰ in ipsa retiñ delectationis quātū cōuenit ipsi rei: ꝛ h̄ fit pp ipedimētū corpis. Si vo exueremur a corpe ad itelligēdum

nram eēntiaꝫ: ita vt ipsa fiat intelligibile cognoscendo: ꝛ speculādo ea que sunt certissime: ꝛ veras pulchritudines: ꝛ vera delectabilia: ꝛ sic cōiuncta cū eis: quēadmodū cōiungit vnū itellm cū alio itellecto: pfcō eēm⁹ tūc sic ꝙ inueniremus delectationē ꝛ decoreꝫ infinitū. Sed nos ostēdem⁹ adhuc oēs has itētiones plenius. Scias aūt ꝙ delectatio cuiusqꝫ virtutis plena est acqsitio sue perfectiōis: ꝛ iō sensui sensata cōueniētia: ꝛ ire vindicta ꝛ spei cōsecutio: ꝛ vnicuiqꝫ rei id qđ ē ꝓpriū ꝛ rōnali aīe ipsaꝫ fieri seculū itelligibile in effectu: igiť neče eē est intellectuꝫ siue itelligať: siue nō: ꝛ dilectum: siue diligiť: siue non.

¶ Explicit trac. VIII. cū auxilio dei ad laudē ei⁹. Se. IX.

¶ Caplm. I. De ꝓprietate actiua primi principij.

A Iam manifestū est nob ꝙ vniuersitas hꝫ pn^m: qđ est neče eē nō ɔtentuꝫ sub gnē: nec sub diffōne: nec subest demōstrationi: expꝯs q̄litatis ꝛ q̄ntitatis: ꝛ qddītatis: vbi ꝛ qn̄ ꝛ motus: nec est aliqd silē. nec cōicans: nec ɔriū: ꝛ ꝙ est vnū qui itelligiť multis modis: eo ꝙ ipꝫ ē nō diuisibile: nec in ptes in effectu: nec in ptes pōne: nec estimatiōe: sicut ɔtinuū: nec intellectu q̄si eēntia ei⁹ sit ɔpo^a ex itētionib⁹ intelligibilib⁹ diuersis ex qb⁹ ꝓuenit vnū cōiunctū: ꝛ ꝙ est vnū inquātū nō est cōicās ei aliqd vllo mō in suo eē qđ est ei: ꝛ iō ꝓp hanc vnitatē est ipar: ꝛ est ēt vnū: qa ipꝫ est pfectū eē: sic ꝙ nihil deest ei: qđ spectet ad pfectionē sui. Iā āt erat h vn⁹ ex modis dicēdi vnū: vnus autē nō dr ipse: nisi mō negatiuo: qꝛ nō sic vnuꝫ qđ est icōpib⁹ cōtinuatione ꝛ cōiunctione vel alio hꝯ: ꝙ est vnū vnitate q̄ est itētio iuenticia accn̄s eēntie vel eēntijs. Iā autē patuit tibi ex his q̄ dcā sūt in sciētijs nālib⁹ ꝙ vtus est infinita nō cōpara q̄ est pn^m pmi mot⁹: ꝛ claruit tibi ꝙ mot⁹ circularis nō sit gnōne incōicante: ꝛ idē patuit tibi alio mō ꝙ pn^m est eternū eē: ꝛ post h claruit tibi ꝙ neče esse p h est neče eē oib⁹ suis modis: ꝙ nō pōt eē ei aliq̄ dispō futura: q̄ nō erat: ꝛ adhuc ēt patuit tibi ꝙ cā q̄ntū in se est facit nečio eē cātū: q̄ si fuerit sp facit cātū: nečio eē sp: sed si illa sufficerēt tibi pfcō nō idigeres his q̄ adhuc dicturi sum⁹. Nos tñ adhuc addem⁹ tibi aliqd ad declarationē hui⁹ dicētes: iā tibi notū eē ꝙ oē qđ cepit hꝫ māꝫ: ꝙ si ita est: tūc eius qđ pus nō fuit: ꝛ postea est nečio due cāe. scꝫ actiua ꝛ receptibilis: vel nō erāt: vel erant: sed vel agens erat non mouens ꝛ receptibilis nō mouebatur: vel erat agēs: sꝫ nō erat receptibilis: vel erat receptibil: sꝫ nō erat agens. Dicem⁹ aūt vbū gnāle anq̄ icipiam⁹ discutere h. scꝫ ꝙ si dispōnes fuerit in se sic fuerūt: ꝛ nō fuit factū aliqd aliquo mō qđ nō erat: tūc debitū fiēdi aliqd ex eis: vl nō fiēdi erit: sic erat: ꝛ ita nō pōt eē: vt aliqd icepissꝫ fieri. Si aūt icepit eē qđ nō fuit: tunc necessario vel cepit fieri ad modū ei⁹: cui⁹ cā fit subito nō ad modū eius: qđ fit sꝫ ꝓpinquitatē vel elōgationē sue cāe: vel cepit fieri ad modū ei⁹: qđ fit sm ꝓpinqtatē sue cāe vel elōgationē. Sed pars pma nečio est de h cui⁹ iceptio est ꝓp inceptionem cāe: ꝛ cū ea: nō post eā vllo mō. Si g̃ cā pus nō fuit: ꝛ postea est vel pus fuit: ꝛ cātū ē post eam: sequeť id qđ diximus pmo. scꝫ debere fieri aliqd aliud preter cām: qđ fit pus: ꝛ sit cā ꝓpinq̄. Si āt durarēt res sꝫ hūc modū: oporteret tūc vt cāe: ꝛ ea q̄ fiunt eēnt subito ꝛ ifinita: ꝛ oporteret ea esse sil: h aūt sm ꝙ nos assignauim⁹ radicē iudicātē destructionē hꝯ est ꝙ cāe q̄ incipiūt nō fiunt oēs subito: nō ꝓp ꝓpinquitatē vel elongationē cāe pme. Restat g̃ vt iceptio ei⁹ qđ fit ꝓueniat ad ꝓpinquiorē vel longinquiorē ex eis: sꝫ hoc fit p motū. Iaꝫ igiť fuit motus ante motū: ꝛ ille motus perduxit causas ad hūc motū. Sunt igitur q̄si duo ɔtingentia: sinautē redibit qđ iterū de tēpore: qđ est iter illa duo h est: qꝛ si illud tp̄s nō impleuerit motus: tūc ea que fiunt ab eis ifinita erūt in vno istāti: eo ꝙ nō pñt eē in istantib⁹ cōtingentib⁹ ꝛ ɔcurrentib⁹: sed opꝫ vnū eē ꝓpinquus in ipsa re post elōgationē: vel lōginquus post ꝓpinq̄tionē: ꝛ tūc illud instans vel erit finis pmi motus pducētis ad aliū motuꝫ vel aliqd aliud. Si aūt fuerit pducēs ad aliū motū ꝛ fecerit debere esse: tūc ille motus q est q̄si cā ꝓpinq̄ hui⁹ mot⁹ erit cōtigēs illū. Intētio āt hui⁹ ɔtingētie satis itelligiť pcipue cū non sit posse tp̄s eē inter duos mot⁹: ꝛ mot⁹ nō est iterꝫ. Iaꝫ enī patuit ex nālibus ꝙ tp̄s cōseqť motū: sꝫ tractare de ostēsione hui⁹: facit nos scire ꝙ mot⁹ pcedit motū: nec tñ facit scire: an ille mot⁹ est cā fiēdi hūc motū. Iā igiť aperte manifestū est ꝙ mot⁹ nō fit postq̄ nō fuit nisi ꝓp aliqd qđ erat: ꝛ illud qđ erat nō cepit fieri nisi p motū cōtingētē istū aliū motū. Nō curo āt qd fuerit illđ qđ erat anq̄ h fieret. s. an fuit itētio agētis: vel volūtas vel scia: vl instrumētū: vel nā vel acquisitio vnius tpis cōueniētioris actioni q̄ alterius: vel acqsitio preparationis vel aptitudinis recipientis q̄ nō erat: vel applicatio impmētis: que nō erat: quocūqꝫ enī fuerit suū fieri pēdebit ex motu: nec pōt aliter esse nisi sic. Redeamus g̃ ad discutiendū h ꝛ dicemus: ꝙ si cā agēs ꝛ receptibilis fuerint in seipsis sic: vt non sit actio vel passio iter illas: tūc necessariū erit: vt iteruenat cōparatio inter illas duas: q̄ facit debere esse actionē ꝛ passionē. Sed q̄ntū ad agentē est sicut volūtas que facit debere eē actionē: vel nā faciēs debere actionē vel instrm vel tp̄e: q̄ntū vō ad receptibile est: sicut aptitudo: q̄ nō erat: sꝫ q̄ntū ad vtrūqꝫ est: sic applicatio vni⁹ eoꝝ ad alterū. Iā āt manifestū est totū h eē ꝓp aliquē motū. Sed ꝙ agēs sit ꝛ nō receptibile vllo mō h est ipose. pmo ꝙ receptibile: sic ondim⁹: nō fit nisi p motū q hꝫ ɔtinuationē: ꝛ sic mot⁹ est ante motū. Scđo qꝛ nō pōt eē vt fiat qđ nō fuit qn pcedat illud eē receptibile qđ est mā: eueniret enī ꝙ receptibile iā eēt: ꝛ deinde fieret aliud receptibile. Si aūt poneret ꝙ receptibile est: sed agens nō est. tūc fiet agens: ꝛ seqť illū fieri p cām hn̄tē motū sicut prediximus: ꝛ etiā qꝛ pn^m oīuꝫ est eēntia quā neče est eē: ꝛ necesse eē est sic ꝙ qcqd est ab eo: nečiuꝫ est q̄ntū ad illđ: alioqn eēt ei dispō q̄ nō erat: ꝛ sic nō eēt: necesse esse ex oibus suis ptibus. Si aūt dispō q̄ fit po^a fuerit nō in ei⁹ eēntia: sed ex ei⁹ eēntiā: sicut qdā eoꝝ ponūt volūtatē: tūc qđ de h ꝙ volūtas fit ab ipsa restabit adhuc. s. an fit p volūtatē: an p nām: an p aliqđ aliud qcqd illud sit. Quocūqꝫ āt posueris aliqd fieri: qđ nō erat: vel pones illud fieri i sua eēntia: vel nō fieri in sua eēntia: sed erit aliqd discretū ab eēntia eius: ꝛ remanebit adhuc qđ. Si enī fit in eius eēntia: tūc ipsuꝫ est variabile. Manifestū aūt fuerat ꝙ necesse eē p se est neče eē ex oibus suis ptib⁹. ¶ Itē si fuerint cuꝫ ea q̄ sunt discreta ab eo: fuit ipse: sicut erat anq̄ fierent: ꝛ nihil accidit ei vllo mō qđ nō erat: sꝫ fuerit ipse sicut erat cū nihil erat ab eo: tūc nō est necesse aliqd esse ab eo: sed erit dispō ꝛ res sicut erat: vn̄ necessariū est cognoscere necessitatē eēndi ab eo: an eligeť eē ab eo fuerit potius ꝓp aliqd qđ eēt mediū: qđ nō erat: cū erat pus nō eē: ꝛ cessatio ab actione ei⁹ dispō: an hoc nō fuerit aliqd qđ eēt ex eis: Nos aūt loqmur nūc de iceptione ei⁹ qđ fit ab eo nullo mediāte: an fit aliqd qđ cepit: ꝛ per illud cepit z^m sicut dnt de volūtate ꝛ volito. Intellectus autē purus ꝛ verus testať ꝙ eēntia vna si sic erat ante cuꝫ nō erat ab ea aliqd mō etiā esset sic ex oibus suis partibus: profecto mō ēt nō eēt ab eo aliqd. Si āt mō factū est vt sit ab ea aliqd: tūc iam ɔtingit i eēntia illa itētio vel volūtas vel nā vel posse: vel aptitudo vel aliqd aliud his simile qđ nō erat. Qui aūt negauerit h iā discessit a vero

intellectu lingua:sed redit ad illũ ꝓpria intentione:qm̃ qd̓ poſſe eſt eſſe vel nõ eẽ nõ exit ad effectũ:nec fit electio de eo:vt ſit potius eẽ vel nõ eẽ abſq; inductore vel vtilitate vel alio hõ.igiť neceẽ eſt vt fiat aliqd in hac eẽntia que facit debere eẽ potiꝰ cũ ipſa ſit agens. Sin autẽ cõparatio eius ad illud poſſe erit:ſicut erat añ:q2 ſi nõ ↄtigerit ei aliqua cõparatio adhuc eẽt res ſm ſuã diſpõnẽ ⁊ poſſibilitas: eẽt pura poſſibilitas ſm ſuã diſpõnẽ. Cũ aũt ↄtigit ei cõparatio:tũc iã cõtingit ei aliqd:⁊ neceẽ eſt vt cõtingat ſue eẽntie ⁊ in ſua eẽntia. Si eni fuerit eẽ ſuã eẽntiam reſtabit adhuc qõ:⁊ nõ erit illa cõparatio q̃ſita. Ingremꝰ enim cõparationẽ que facit debere eẽ qcqd eſt eẽ ſuã eẽntiam priuſq̃ nõ fuit totũ ſimul q̃ſi ſit vna collectio:⁊ diſpõnẽ q̃ erat ante:cũ nõ faceret eẽ aliqd:alioqn expẽemus de collectione aliqd.ſ.voluntatẽ:⁊ oȝ cõſiderare diſpõnem eius:qd̓ eſt poſt illud:ſed hoc eſt abſurdũ.igiť ꝙ fit a primo ſm hãc dictionẽ eſt in ſua eẽntia:⁊ hoc eſt abſurduȝ: quõ eni põt eẽ:vt in eẽntia eius fiat aliqd ⁊ a quo fiet. Iã aũt manifeſtũ fuerat ꝙ neceẽ eẽ ꝑ ſeynũ ẽ vnũ neceſſe eſt vt qcqd cepit:ſit ab eo:erit igiť qd̓ nõ erit cõparatio queſita. Nos autem non querimus niſi comparationẽ que facit neceſſario primũ poſſe exire ad effectũ:nec facit debere aliud eẽ. Dictũ eſt aũt ꝙ neceẽ eẽ vnũ eſt:ꝙ ſi fuerit ab alio:tũc illud eſt cã prima:⁊ adhuc reſtabit qõ. deinde quõ poteſt eẽ:vt in nichilo ſit hora ceſſandi ⁊ hora incohandi: ⁊ in quo erit hora diuerſa ab hora. ¶ Itẽ poſtq̃ oſtẽſuȝ eſt ꝙ q2 aliq̃ diſpõ ↄtingit principio:tũc nõ põt eẽ quin id qd̓ ſic fiat a primo vel per nãȝ vel ꝑ intẽtionẽ in illo ex voluntate vel ꝑ volũtatẽ:poſtq̃ nõ eſt ꝑ violẽtiã:neq; contingẽs. Si autẽ fuerit ꝑ nãm tũc variata eſt nã. Si vero fuerit ꝑ intentionẽ:tũc variata eſt intẽtio. Sed ſi fuerit per volũtatẽ ponamus illã fieri in illo vel eẽ diſcretam ab illo. Sed dico ꝙ aut voluntas eſt ipſum facere eſſe: aut intẽdo:⁊ vtilitas poſt eẽ. Si aũt ipſa volũtas fuerit ipſum facere eẽ ꝑ ſeipſaȝ:tũc q̃re nõ fecit eẽ ante: videt ꝙ nõ cõplacuit ſibi id facere vel aduenit hora eius: aut q2 potuit ſup illud.ꝑ h̓ aũt qd̓ nũc dico nõ itẽdo qd̓ dixit aliquis.ſ.ꝙ h̓ interrogatio inanis ẽ:eo ꝙ h̓ in oĩ hora põt repeti. h̓ aũt interrogatio recta eſt.iõ ꝙ in vnaq̃q; hora põt repeti ⁊ ſeq. Si aũt fuerit ꝓp intẽtionẽ ⁊ vtilitatẽ:notum eſt aũt:q2 id cuius eẽ:⁊ nõ eẽ agẽti eq̃le eſt:nõ eſt ꝑ intentionẽ:ꝙ aũt agenti potius eſt eẽ q̃ nõ eẽ:illud eſt ſibi vtile:verus aũt primus:q2 ꝑfectus eſt eẽntia:iõ nõ eſt ſibi aliqd vtile. ¶ Itẽ primus in quo pcedit ea que icipiunt per ſuã eẽntiã vel per tẽpus. ¶ Si aũt ꝑ ſuã eẽntiã tñ:ſicut vnũ pcedit duo:q̃uis ſint ſimul:ſed motus rei mote eſt: vt moueať motu eius a quo moueť:q̃uis ſint ſil. Tunc neceẽ eſt vt vtraq; ſint ſimul incipiẽtia.ſ.⁊ primus eternꝰ: ⁊ q̃cũq; facta ſunt ab ipſo. Si aũt ipſe pcedit nõ ꝑ ſuã eẽntiã tñ:ſȝ ꝑ eẽntiã:⁊ tp̃s.vȝ.ꝙ fuit ſolus ⁊ nõ mũdus: nec motus:ſine dubio aũt h̓ verbum fuit ſig id qd̓ preterijt: nõ qd̓ eſt modo ꝓpe:ſequiť tũc vt dicas poſt.igiť iã fuit aliqua factura que pterijt anteq̃ crearet creaturas:⁊ illa factura eſt creata ab eo. Iã igiť fuit tẽpus ante motũ ⁊ tp̃s:pteritũ eni aut eſt ꝑ ſuã eẽntiã:⁊ h̓ eſt tp̃s:aut eſt ꝑ tp̃s:⁊ h̓ eſt motus:⁊ ꝙ eſt in eo:⁊ cũ eo:⁊ iaȝ manifeſtum eſt tibi h̓. Si aũt nõ pcedit ꝑ aliqd qd̓ eſt pteritũ hore prime:in qua eſt factura creature tũc ipſe fit cũ ſua factura: quõ aũt erit vt ſm poſitionẽ illoꝝ nõ pcedat ꝑ aliqd horã primã creature. Sed iã eẽt ipſe ⁊ nõ creatura vł eẽt ipſe ⁊ creatura. Sed nõ fuit ipſe:⁊ nõ creatura:pueniť ex hoc ꝙ fuit ipſe ⁊ creatura:⁊ nõ ſuũ eſſe ante creaturã ꝓuenit ex ſui eẽ cũ creatura. h̓ aũt qd̓ fuit ipſe:⁊ nõ creatura non eſt ipm̃ eſſe ſolũ:q2 ſua eẽntia iã eſt cũ creatura. Et autẽ fuit ipſe:⁊ nõ creatura:nõ eſt ſuũ eſſe cũ priuatione creature:nec eſt aliqd tertiũ:eſſe eni ſue eẽntie ⁊ priuatio creature:dictũ eſt ꝙ iã fuerat qd̓ nõ eſt mõ. h̓ eni verbũ fuit: cõtinet in ſe itentionẽ intellectã pter intellectũ ex duabus pdictis. Cũ eni tu dixeris eẽ eẽntiã ⁊ priuationẽ eſſentie nõ intelligeť:ex h̓ prioritas. Sed põt itelligi cũ ea poſterioritas. Si eni pueniret res:poſſet eẽ ſuũ eſſe cũ priuatione rerũ. Nec poſſet dici h̓ fuit:ſed intelligeť prioritas cuȝ cõditione tertia. Nã eẽ eẽntie eſt aliqd:⁊ priuatio eſſentie eſt aliquid:⁊ ꝙ intelligiť ꝑ fuit eſt eſſe aliud a duabus intentionibus. Iaȝ aũt attribuerunt hanc itentionẽ creatori ꝓpter ſaȝ ſine principio:⁊ cõceſſerũt eum antea creaſſe qualẽcũq;:qd̓ putauerũt eẽ creaturã. Si aũt h̓ ita eſſet: tũc h̓ anterioritas eẽt quãtitatiua menſurata:⁊ h̓ eſt qd̓ nos vocamus tẽpus.ſcȝ prioritatẽ nõ mẽſurationẽ hñteȝ ſitum nec ſtabilitatẽ:ſed eſt ſm viã ſucceſſionis. Deinde ſi volueris ↄſidera qd̓ diximus in nãlibus:vbi oſtẽdimꝰ quid qd̓ ſignificat fuit ⁊ erit:cõtingit diſpõni nõ permanenti. Diſpõ vero non permanens eſt motus. Cũ aũt certus fueris de h̓:ſcies ꝙ primus nõ pceſſit creaturaȝ apud eos prioritate abſoluta tñ:ſed prioritatẽ tẽporis in quo eſt motus ⁊ corpus vel corpora:⁊ hĩ ſunt heretici q abſtulerunt de eo ſuã liberalitatẽ. Neceſſe eſt aũt vt concedant ꝙ deus anteq̃ creaſſet hunc mundũ:vel potẽs fuit creare aliqd corpus hñs motus:cuius hore ⁊ tẽpora eẽnt mẽſurata:ꝙ duraret vſq; ad creationẽ huius mũdi: ⁊ ceſſaret ibi:vel pmãſit vſq; ad creationem mũdi.ita vt mora vnius eſſet longior mora alterius: ⁊ vſq; ad creationem mundi fuerunt illi hore:⁊ tẽpora terminata:vel non fuit potens deus creare aliqd corpus:niſi qñ incepit:ſed hec pars ſcḋa eſt abſurda:q2 facit neceſſario deũ permutari de potentia ad impotẽtiã ⁊ pmutari creaturas de poſſibilitate ad ipoſſibilitatẽ ſine cã:prima aũt pars diuiditur in duo. ¶ Dico eni neceẽ eẽ ꝙ vel deus potuit creare aliud corpus pter illud corpus qd̓ duraret vſq; ad creationeȝ huius mũdi pluribus motibus:vel non potuit:abſurdũ eſt aũt dicere ꝙ nõ potuit ꝓp hoc qd̓ iam prediximꝰ. Si autẽ potuit creare aliud:tũc vel potuit creare illud cum creatione illius primi corporis:qd̓ ſupra noiauimus ante h̓ corpus vel ante creationẽ eius:ꝙ aũt potuerit creare illud cũ illo:hoc eſt abſurdũ:q2 nõ eſt poſſe ipſuȝ incohare duas creaturas eq̃lis motus in velocitate perueniendi vſq; ad creationẽ huius mũdi. Si vero nõ potuit creare cũ illo. Sed potuit creare diuiſim ab eo.ſ.vel prius vł poſterius eo:tunc in diſpõne pruationis poſſe fuit creari creaturã alicuius ꝓprietatis:⁊ nõ poſſe eſſe in alia diſpõne:⁊ h̓ iciderent prioritas ⁊ poſterioritas:⁊ ita iret hoc in ĩfinitũ. Iã igiť oſtẽſa eſt certitudo eiꝰ qd̓ prediximꝰ.ſ.ꝙ motus eſt q nõ hȝ initiũ i tp̃e:⁊ ꝙ nõ ẽ ei initiũ:niſi ex pte creatoris.⁊ ꝙ h̓ eſt motꝰ celeſtis:oȝ ãt vt cã ꝓpinq̃ primi motꝰ ſit aĩa nõ itelligentia:⁊ ꝙ celũ ẽ aĩal obediens deo.

¶ Capitulum II. De ꝓpinquꝰ motor celeſtiũ nõ eſt nã nec intelligẽtia:ſed aĩa:⁊ ꝙ pmꝰ longinquũ eſt itelligentia. B.

DIcemus nos iã oſtendiſſe in nãlibꝰ ꝙ motꝰ non eſt nãlis corpi abſolute.ſ.corpi exiſtẽti ſm ſuã diſpõnẽ nãlẽ:eo ꝙ oĩs motꝰ q eſt ꝑ nãȝ põt ſepari ab eo cui ĩeſt ꝑ nãm:ꝓp aliquã diſpõnẽ q̃ accidit. Diſpõ vero q̃ ſepat id qd̓ eſt ꝑ nãȝ ẽ diſpõ nõ nãlis ſine dubio. manifeſtũ eſt igiť ꝙ oĩs motꝰ ꝓueniẽs a nã remoueť ꝑ diſpõnẽ nõ nãlẽ:⁊ manifeſtũ ẽ ꝙ oĩs res:cui ẽ motꝰ nãl:q̃diu eſt in eo ſp deeſt ſibi aliq̃ ex cõparationibꝰ motuũ ipſa permanẽte in ſua nã. Sȝ hic motꝰ q deeſt non aduenit nãe niſi ꝓpe eẽ diſpõnis nõ nãl vł i q̃litate:ſic aquã calefieri ꝑ violẽtiã:vł in q̃titate ſic debilitaſ ſani ꝑ ĩfirmitatẽ vł in loco vt cũ lapis iaciť ſurſuȝ:⁊ ſilr motus ẽ in alijs predica-

mētis. Cū aūt trāsmutationis motus in ɔ̄riū est: trāsmu-
tatio dispōnis nō nālis: ⁊ positio sue elongationis a fine.
postq̄ȝ aūt res ita est: tūc mot' circularis nō est a nā. Si
eni eēt: tūc eēt a dispōne n̄ nāli ad dispōnē nālē. ad quā cū
puenisset quiesceret: nec possȝ qn̄tū in se est redire ad dispō-
nē illā nō nālē: nālis eni nō agit p electionē: sȝ ad modūȝ
seruientis: ⁊ ad modū eius qȝ comitaī p essentiā. Si aūt
nālis eēt mot' circularis: tūc ipsa moueret̄ vel a loco nō
nāli: vl' a situ nō nāli fuga nāli ab ipso. Ois aūt fuga nā-
lis ab aliquo nō pōt ipsa eadē eē redit' nālis ad ipȝ. Mo-
tus aūt circularis sequit̄ ab oi pūcto ⁊ relinqt illud: ⁊ sic
facit i singulis pūctl': ⁊ nō fugit ab aliq̄: ad quē postea nō
redeat: igit̄ mot' circularis nō est nālis: sȝ tñ est p nāȝ: id
est suū eē in suo corpe nō ē diuersuȝ a iudicio alteri' nāe
in suo corpe. Id eni qȝ mouet celos: q̄uis nō sit v̄tus nālis
est tñ res nāl' illi corpi n̄ extnea ab eo: ⁊ ē ei q̄si nā. ¶ Itē
nulla v̄tus mouet nisi mediāte iclione. Incliatio aūt est
itētio q̄ sentit̄ in corpe qȝ mouet̄. Sigs eni coegerit illō
quiescere p violētiā sentiet̄ illā iclīo in eo: sic resilitio vtris
in aq̄ ɔ̄ submergentē pp iclionē mot'. Illa igit̄ iclīo aliō
est q̄ȝ mot' sine dubio: ⁊ aliud est q̄ȝ v̄t' mouēs: virtus. n.
mouēs est cū pfectione mot': ⁊ iclīatio nō est: sic ēt ē pri-
mus motus: cui' motor nō cessat facere fieri in suo corpe
iclionē vnā post aliā: q̄ iclīo nō prohibet̄ vocari nā. Illa
eni nō est aīa nec est ab extrinsec': nec bȝ volūtatē: nec ele-
ctionē: nec est posse eā moueri nisi moueat̄ ad ptē nō ter-
minatā: ⁊ cū h̄: nō est ei ɔ̄riū q̄ ɔueniat nāe illi' corporis
ppinq. Si aūt vocaueris hāc itētionē nāȝ poteris dīe q̄
clm mouet̄ p nāȝ. Sȝ nā ei' ē flux' ab aīa q̄ renouat̄ fȝ
imaginationē aīe. Iā igit̄ manifestū est tibi. q̄ p̄m' mot'
cli nō est nā. Sȝ iā ostēsuȝ fuerat nō eē p violētiā. igit̄ est p
B volūtatē. ¶ Dico ēt q̄ p̄m' sui mot' ppinquū nō potest
eē v̄tus itelligibilis: pura q̄ nō variat̄: nec imaginat p̄ticu-
laria. Nos aūt iā assignauim' i capl'is p̄cedētib' gnāliter
id qȝ ptinet ad cognē hui' itētionis cū loq̄bamur q̄ mo-
tus ē intētio renouata cōparationib': ⁊ q̄ vnaq̄q̃ ps ei'
est appropriata cōparatione. nā nō est ei stabilitas: nec pōt
esse stabilis itētōis vllo mō. Si eni eēt stabilis itētionis:
oporteret vt sequeret̄ illō vn' modus pmutatōis dispō-
nū. Si aūt a nā eēt mot' ei' oporteret vt vnusq̄sq̃ mot'
q renouat̄ in eo eēt pp renouationē ppinqtat' siue elon-
gatiōis a fine: ⁊ post finē q̄situ: ⁊ ois ps ei' bȝ cōparationeȝ
q̄ p̄uat̄ ab ea. s. id qȝ terminatū ē ei de ppinqtate ⁊ p̄uat̄
finis. Si āt nō eēt illa renouatio: nō eēt renouatio mot'.
Dixit aūt magr̄ p̄m' q̄ a stabili: inquātū stabile: nō ē nisi
stabile. Si aūt mot' eēt p volūtatē oporteret tūc vt eēt ex
volūtate renouata p̄ticulari: volūtat'. n. vl'is cōpatio ad
vnāquāq̃ ptē mot' vna est: vñ nō oȝ: vt h̄ mot' fiat sin-
gular' pp eā. Si āt volūtas vl'is eēt cā hui' mot' pp aliū
motū p̄orē eo vl' posteriorē p̄uati: tūc p̄uatū facit necio
eē p̄uati: p̄uatū aūt nō facit necio eē aliqd: q̄uis p̄uatōes
sint cāe p̄uationū. Qr aūt p̄uatū faciat necio eē aliqd h̄ ē
ipose. Si vo cā mot' fuerit pp aliq̄ q̄ renouat̄: tūc qȝ de
renouatiōe eoȝ remanebit adhuc: q2 si renouatio fuerit
nālis sequet̄ icōueniēs: qȝ supra diximus. Sed si fuerit
volūtaria que pmutat̄ fm imaginatiōes renouatas: tūc
h̄ ē qȝ volumus. Iā igit̄ manifestū est q̄ volūtas itel-
ligibilis faciēs eē: nullo mō fac̄ debere eē motū: pōt aūt
putari q̄ illa volūtas est itelligibilis mobilis. Iaȝ eni in-
lectus pōt moueri de itellecto ad itellectuȝ: cū nō fuerit
itellect' oīno in effectu: pōt eni itelligere p̄ticulare cōtine-
ri sub spē dilatatū: ⁊ appropriatū accñtibus itellectu. scȝ
ad modū vl'eȝ fm q̄ nos iaȝ assignauimus. igit̄ pōt eē vt
estimem' itell'm eē q itelligit motū vl'em ⁊ appetit eū. ⁊
deinde itelligit pmutationē de termio ad terminū: ⁊ ap-
prehēdit illos mot': ⁊ eoȝ terminos mō itelligibili. sicut
iā ostēdim': ⁊ sic est n̄r visus pbabim': q̄ q2 mot' de h̄ ad
illud assignat initiū aliqȝ vl'e: ad extremū aliud vl'e cuȝ
mēsura aliq̄ descripta vl'i: ⁊ sic q̄usq̃ finiat̄ circulus: tūc
nō est lōge qn estimem' q̄ renouatio mot' sc' hūc itell'ȝ.
Dicā igit̄ q̄ fm hūc modū nō pōt cōpleri mot' circula-
ris. h̄ eni ipressio fm hūc modū est pueniēs ex volūtate
vl'i: q̄uis fit fm modū renuationis ⁊ trāsmutationis: vo-
lūtas aūt vl'is quocūq̃ fuerit nō ē nisi respectu nāe cōis
in eis: q̄uis sit volūtas cū motu: quā seqt̄ volūtas cū mo-
tu. h̄ aūt mot': q est ab h̄ hinc ad illō illinc nō est potior
puenire ab illa volūtate hui' mot' q est illinc ad tertiuȝ
terminū. igit̄ cōpatio oiuȝ p̄iuȝ mot' eq̄ ūni singularū ad
vnāquāq̃ illaȝ volūtatē itelligibiliū mobiliū eadeȝ est:
vñ nō est ibi ps q̄ dignior sit cōpari ad vnā illaȝ imagi-
nationū ad h̄ vt sit ei' cōpatio ad suū initiū in vna: quasi
elōgauerit se a suo initio pp possibilitatē. Nec cōstat suū
eē ab eo potius eē q̄ȝ suū nō eē fm q̄ oȝ eē ex sua cā. h̄. n.
nō pōt eē sic tu iā nosti: quō eniȝ pōt dici q̄ motus de. a.
ad. b. pueniat a volūtate itelligibili: ⁊ mot' de. b. ad. c. p-
ueniat ab alia volūtate itelligibili: ⁊ non seq̄t̄ ex vnaq̄q̃
illaȝ volūtatū aliō p̄ter id qȝ secutū ē: ⁊ eȝ. Om. a. ⁊. b. ⁊.
c. ɔsiles sunt in sono. Nulla autē voluntatū vl'ium est q̄
assignet poti' a. q̄ȝ. b. vel. b. poti' q̄ȝ. c. igit̄. a. nō est dignior
assignari q̄ȝ. b. ex illa rōne si fuerit intelligibilis motor
cli. nec. b. plus q̄ȝ. c. nisi fuerit aīal singulare. postq̄ȝ aūt illi
termini nō assignant̄ i itelligētia: sȝ sūt i termini vl'es tūc:
tūc nō poterit eē potior mot' de. a. ad. b. q̄ȝ de. b. ad. c. De-
inde quō poterit poni in illa volūtas ⁊ imaginatio: ⁊ de-
ide alia voluntas ⁊ imaginatio: q̄ dīant in aliq̄: qȝ p̄terq̄
⁊ vt nō adhereat vni ppo idiuiduo: pp qȝ ɔsideret̄: cū oī
āt h̄ itellectui n̄ro nō est posse ponere hāc trāsmutationē
nisi cōeȝ imaginationi ⁊ sensui. Cū autē ɔuerterim' nos C
ad itell'm puruȝ poterim' itelligere vniuersitatē motuuȝ
⁊ ptes trāsmutatiōis fm q̄ itelligim' circuluȝ sil'. igitur
fm oēs dispōnes necīum est: vt v̄tus aīalis sit principiuȝ
ppinquū motui: q̄uis nos nō negam' ibi ēt eē v̄tutē itel-
ligibilē q̄ moueat̄ hac trāsmutatiōe itelligibili: sȝ postq̄ȝ
initiē silitudinē imaginationis. Sed potētie intelligibili
spoliate oib' modis variationis: intellectū semp est prior:
siue intellectū eius sit vl'e de vl'i siue sit vl'e de particula-
ri: quēadmodū ostēdim'. Si aūt ita fuerit in re: tūc clm
mouet̄ p aīam: ⁊ aīa est ppinquū p̄ncipiuȝ sui mot': ⁊ in
illa renouat̄ imaginatio ⁊ voluntas: ⁊ ipsa estimat se hr̄e
apprehēsionē reȝ variabiliuȝ p̄ticulariū: ⁊ voluntatem
essendi ipsas res p̄ticulares: ⁊ ipsa est pfectio cōpis celi: ⁊
eius forma. Si autē nō eēt sic: sed esset existēs p se oī mō.
tunc esset intelligētia pura que nō variaret̄: nec pmutaret̄:
nec admisceret̄ ei aliqd qȝ est in po'. primus autē mot'
celi: q̄uis nō sit itelligētia: oȝ tñ vt sit p̄us eo intelligen-
tia que est prior cā motus celi. Iam autē nosti q̄ hic mo-
tus idiget v̄tute infinita spoliata a mā que nō mouet̄: nec
p intētionē: aīa vo que mouet celū est sicut iam notuȝ est
tibi: corpalis ɔuertibilis variabilis nec est spoliata a mā
cuius cōparatio ad celū ē sicut cōpatio n̄re aīe aīalis ad
nos: cui est vt itelligat aliq̄ mō itelligibilitate. s. cōmixta
māe: ⁊ oīno sue estimationes vel q̄ videnī estimationes
sunt certe: ⁊ ei' imaginationes: ⁊ q̄ vīr imaginatiōes sūt
sic est itellect' actiu' in nobis: q oīno initiē corpi. Sȝ pri-
mus motor ei' ē v̄tus libā a mā oīno: ⁊ oī mō: ⁊ postq̄ȝ nō
est posse eā moueri vllo mō iquātū ipsa mouet̄: ⁊ fac̄ va-
rietatē: ⁊ ē libera: sic iā tibi inotuit h̄: tūc oȝ vt ⁊ ipsa mo-
ueat quēadmodū motor mouet mediāte motu alterius
motoris q est actor mot' ab initio suo q variat̄ pp eā: ⁊ h̄
est motus q̄ mouet motor motoris. Id autem qȝ mouet

motorē sine variatione sui:nec p intentionē nec p desiderium idē finis ⁊ intentio quā intendit id qđ mouet:⁊ hoc est amatū inq̄situ est amatū:⁊ ipm est bonitas apud amātē. Sed dico q̄ oē qđ mouet motu nō violento ad aliqđ ē: ⁊ desideriū alicuius est:adeo q̄ nāe etiā est desideriū rei nālis:⁊ h est pfectio ēntialis corpi vel in sua for⁹ vl i suo vbi vel in suo situ. Desideriū vō volūtatis est aliqđ voluntariū: vel volūtas alicu⁹ rei q̄sitē sensibilis sicut suauitas vel estimabilis imaginabilis:sicut victoria: vel opinabilis:sicut bonitas putatiua. Inq̄sitor aūt suauitatis est voluptas:⁊ inq̄sitor victorie est ira:⁊ inq̄sitor bonitatis putatiue est opinio. Inq̄sitor vō bonitatis pure ⁊ vē est intellectus:⁊ h inq̄sitio vocat electio. Voluptas vō ⁊ ira non sunt ɔuenientia sube corpis:qđ nō variat nec patit:q: nō couertit ad dispōnē incōuenientē: vt ab ea iterū rediens ad dispositionē cōuenientem delectet aut vt velit vicissī pp id qđ imaginat:vñ irascitur:psertim cū ois motus ad suauitatē vel ad victoriā finitus sit:⁊ etiā q: plura eaꝝ q̄
D putant nō pmanent putata semp. Necesse est igr vt pncipiū huius mot⁹ sit electio vel voluntas bonitatis vere:⁊ necesse est etiā vt illa bonitas sit q̄ possit acqri p motuȝ ⁊ puenire ad eā: vel si bonitas cui⁹ substātia nō possit acqri vllo mō:sȝ sit remota ab eo:⁊ necio illa bonitas sit de pfectionib⁹ sube q̄ mouet vt acqrat eā p motū. Sin aūt cessabit mot⁹ nec poterit:tūc moueri ad agendū aliqđ quo acqrat pfectionē:queadmodū est nā ei⁹ qui vult esse largus
E vt ppea laudet vel honestet actiones suas:ad h vt fiat habit⁹ honestatis:aut vt fiat nobilis. Id.n.qđ factū ē acqrit suā pfectionē ab eo a q̄ factū est. Incōueniēs est igr vt eꝯ pficiat subas sui agentis.pfcō.n.cāti:iferior est pfcōne cāe agentis. Id aūt qđ iferi⁹ est nō acqrit id qđ nobilius ⁊ dignius est:sed fortasse id qđ inferi⁹ est pparat nobiliori suū instrm ⁊ suā mām q̄uis ipm nobilius habeat eē i aliq̄ reꝝ pp aliq̄s cāȝ. Laudatio aūt quā nos inq̄rimus ⁊ appetim⁹ est pfcō nō certa sȝ putatiua. habitus vō honesti quē acqrim⁹ p actionē cā nō est actio : sȝ actio phibet ei⁹ ɔrūi:⁊ adaptat ad illū vel accidit h habitus a suba pficiente aīas boiȝ:q̄ est itelligētia agens:vel suba alia ei ɔsilis:⁊ sm h calor tpat⁹ est occasio eēndi virtes aīales:sm qđ est pparās māȝ nō faciens eē. Nr aūt sermo nō est nisi de eo qđ facit eē:⁊ oino cū fuerit actio pparās ad hndā pfcōnē: tūc cū fuerit hita pfcō finiet mot⁹. restat igr vt bonitas inq̄sita p motū sit extra p sexui⁹ nā nō ē vt apphēdat. Deȝ aūt bonitatē cui⁹ h est nā nō inqrit itellect⁹:nisi vt assilet ei sm qđ sibi posse est:assilari vō ei ē itelligere de se qđ nō est illi silē:⁊ iō oȝ vt pmaneat sp sm qđ pfcōnis ē eē sube ei⁹ in suis dispōnib⁹ ⁊ comitātib⁹ ad modū illi⁹:cui potuit acqri sua pfcō vltima initio suo:⁊ deiñ assilat ei i pseuerātia. Cui aūt nō potuit acqri sua pfcō i initio suo cōplet in ei⁹ assilatiōe p motū. Certitudo aūt hui⁹ est q̄ motor celestis corpis mouet a vtute ifinita. vtus aūt q̄ ē sue aīe corporee finita est. Inq̄situ aūt itelligit pm:fluit de ei⁹ flumine ⁊ vtute sup eā sp:⁊ fit ipa q̄si hns vtutē infinitā. Sȝ intellectū de cui⁹ lumine ⁊ vtute fluit sup corp⁹ celeste est in suba sua sm suā pfectionē vltimā:eo q̄ nō remāsit in sua suba aliqđ qđ sit i po⁹. Silr ē ⁊ h inq̄titate sua ⁊ q̄litate. Sȝ in suo vbi ⁊ situ sm qđ pm secutū est suū esse de sitib⁹: stabile nō est. Non qđ ipm esse in situ aliq̄: vel vbi sit dignius sube sue quā in situ alio vel vbi in suo termio. Nulla.n.ps cursus celi vel stelle dignior est occurrere sibi vl alicui sue pti:q̄ alia ps. Cū.n.fuerit in vna pte in effectu erit in alia pte i po⁹. Iā igr accidit sube celi qđ est i po⁹ sui situs ⁊ vbi:assilatio vō bonitati vltime facit debere sp pmanere in pfcōne q̄ plenior eē pōt rei sp. Et q: h nō fuit posse corpori celesti in vno tm retinuit in spē:⁊ p successionē:factus est igr mot⁹ retinēs de hac pfectione id qđ fuit posse:cui⁹ pncipiū est desideriū assilandi bonitati vltime in pmanēdo in pfcōne vltima sm possibilitatē suā. Principiū aūt hui⁹ desideriȝ est id qđ itelligit de eo. Cū aūt tu ɔsideraueris dispōnē corpoꝝ nāliū in suo desiderio nāli ad eēndū in effectu:⁊ in suo vbi nec miraberis esse corp⁹ desiderās tali desiderio:vt sit in aliq̄ suoꝝ situū:i q̄ po⁹ ē ipm eē:⁊ vt sit vtutis q̄ pfectior eē pōt:⁊ vt sit motū ⁊ pprie. Et ex dispōnib⁹ ⁊ diuturnitate sui cursus sequit ipm assilari pm sm qđ ab alio fluūt bonitates:nō q̄ ille sint itētio ei⁹:ita vt mot⁹ sit pp illas:sȝ q: intentio ei⁹ est assilari pm sm qđ posse est vt sit sm qđ pfecti⁹ eē pōt in seipo:q̄tū ad h q̄ sequit illū:⁊ q̄tū ad h assilat pm:⁊ q̄tū ad ea q̄ pueniunt ab illo post illū.igr mot⁹ erit pp illō pncipali intentione:⁊ dico q̄ ex ipo desiderio assimulādi pm sm qđ est in effectu puenit mot⁹ celestis ad modū quo res puenit ab imaginatiōe q̄ facit illā debere eē:q̄uis illud nō itendat ab ipo pncipali itētiōe. h.n.est imagi⁹ ei⁹ qđ est in effectu: igr inqrit ab eo id qđ i effectu ē pfecti⁹. Sȝ q: h nō est ei posse in vno idiuiduo:iō est p successionē:⁊ h est mot⁹. Cū enī vnū idiuiduū durat nō acqret ei aliud ɔsile:sȝ h pmanet sp in po⁹. Mot⁹ igr seqt illā imaginationē sm huc modū nō q̄ h sit ei⁹ itentio pncipalis:q̄uis illā imaginationē vnā sequant imaginatiōes pticulares q̄s dicimus ⁊ distinguimus sm qđ pueniūt nō sm intentionē pncipalē:⁊ illas imaginationes pticulares sequent motus q̄bus pmutant situs. Mot⁹ aūt est pfectio q̄ maior h esse pōt.igr desideriū pmū est id qđ dixim⁹. Cetera vō que sequunt illud: sunt flux⁹. Dis aūt reb⁹ inueniunt silia:sȝ a lōge in nris corpib⁹ q̄ nō oino cōpant eis:q̄uis aliq̄tulū ɔformēt eis. v g. cū desideriū fuerit vehemens ad acqrendū qđ amat vel aliud:sequent illud. tūc in nobis imaginationes sm qđ acciderit q̄s sequunt mot⁹:nō mot⁹ q̄ sunt apud ipm desideratū. Sȝ mot⁹ apud aliqđ aliud in via ⁊ cursu ei⁹:⁊ in eo qđ ppinque fuerit de illo:igr mot⁹ celestis fit volūtate ⁊ desiderio sm huc modū. Cui⁹ aūt motus pncipiū:est desideriū ⁊ electio. Nō aūt vt motus fit id qđ intēdit pncipalr. h.n. motus est q̄si seruitiū aliqđ angelicū vel celeste. Nō ē aūt de ɔditōe mot⁹ volūtariȝ: vt sit intent⁹ in se. Sȝ cū vtus desideratiua fuerit vt desideret aliqđ puenict ei ex ea impssio p quaȝ mouent mēbra:⁊ aliq̄n mouet sic qđ pōt puenire ad id qđ itēdit:aliq̄n alio mō ɔsili vel pene eodē cū fuerit h p imaginationē siue intētio sit aliqđ qđ assequat siue sit assilari ei i faciēdo qđ facit vl in eē. Cū igr delectatio puenerit ad itelligendū pmū pncipiū:⁊ ad id qđ intelligit de eo vel apphendit de eo sm modū itelligibilē vel aialē: tūc occupata circa h retrahet ab oi alia re:⁊ ab oi alio mō:sȝ tm pueniet ex h id qđ ē iferi⁹ eo in ordie:⁊ h ē desideriū assilari ei sm possibilitatē:seq̄t igr inq̄sitio mot⁹ nō inq̄situ ipe est mot⁹:sȝ inq̄situ ē id qđ dixerim⁹:⁊ seq̄t h desideriū amor ⁊ delectatio q̄ fluit ab eo:⁊ h pfcō fluit a desiderio:igr sȝ huc modū pmū pncipiū mouet corpus celi.ex his igr oibus iā manifestū est tibi et q̄ magr pm⁹ cū dixit celū moueri p suā nām qđ voluit intelligi: ⁊ cū dixit et moueri p aiam:qđ et voluit itelligi:⁊ cū dixit et moueri illō p vtutē infinitā vel moueri sicut amans mouet ab amato:qđ voluit intelligi:nec est in verbis eius ɔrietas. Itē tu scieo q̄ suba hui⁹ bonitatis amate pme vna est:nec pōt esse vt motor pmus vniuersitatis celoꝝ sit plusq̄ vn⁹:q: igitur vnaq̄q: speraꝝ celoꝝ hēat motorē ppriū ppinquū ⁊ desideratū amatū ppriū sm qđ vidit magr pm⁹:ideo q: secuti sunt eū ex sapientissimis pypateticis nō remouerūt mltitudinē nisi a motore vniuersitatis:⁊ attribuerūt mltitudinē motorib⁹ sepatis:⁊ nō sepatis q̄ sunt ppꝝ vniu/

cuiusq; eoꝝ:posuerunt igiť pmū ex separatis ꝓprijs id qđ mouet sperā pmā que ſm eos qui pcesserant tholomeū est spera fixaꝝ stellaꝝ:sed ſm eūq pitus est in scietijs:q̄s docuit tholomeus est spera ꝑter eā ⁊ circūd is eā nō stellata:⁊ post hāc est motoꝛ spere sequētis pmā ſm diuersitatē duaꝝ sniaꝝ:⁊ silr in oib⁹ inferi⁹. Isti igiť viderūt ꝙ motoꝛ vniuersitatis est quiddā:⁊ ꝙ post eū vnaq̄q; spera habet aliū motoꝛē ꝓpriū. Magister vō primus posuit numeꝝ spaꝝ q̄ mouenť:⁊ ſm qđ appuit ei i suo tpe:⁊ numeꝝ eaꝝ sequiť nūer⁹ pncipioꝝ sepatoꝝ. Qđ aūt firmi⁹ est in dictis suoꝝ socioꝝ manifestat:⁊ dicit in sua epla q̄ est de pncipijs oīuz:ꝙ motoꝛ vniuersitatis celoꝝ vn⁹ est:nec pñt esse plures:q̄uis vnaq̄q; spera hēat motoꝛē ꝓpriū ⁊ amatū ꝓpriū. Qui aūt exposuit libros primi magistri ſm breuitatē:q̄uis nō profunde intelligeret:tamē apte dixit cuius ħ est itentio ꝙ melius ⁊ dignius est esse vnū pn̄m motus vniuscuiusq; celi qui est in eo:⁊ esse pncipiū motus ꝓpriū illi inq̄tū est amatū seperatū:⁊ isti duo ex antiquiorib⁹ discipulis magistri pmi sunt magis circa eq̄litatē vie:⁊ argumēto ħ facit etiā esse nec̄ariū. Certificatū est.n.nobis ex doctrina almagesti ꝙ motus ⁊ spere celestes sunt multi ⁊ diuersi in plaga ⁊ velocitate ⁊ tarditate. opꝫ igiť vt vnicuiq; motui sit motoꝛ alius ab eo qui est alterius ⁊ desideratū sit aliud vnius q̄ȝ alteri⁹:aliogn quō essent diuerse plage ⁊ velocitas ⁊ tarditas. Iam aūt oñdimus ꝙ ħ desiderata sunt bonitates pure ⁊ sepate a mā:⁊ ꝙ motus ⁊ spere oēs cōicāt in desiderio pmi pncipij:⁊ iđ ꝯueniūt oēs in diuturnitate ⁊ reuolutione motus.

Capitulū.III.q̄liter ꝓueniunt actiones a principijs altioribus:vt ꝑ ħ sciať ꝙ oportea sciri de motoribus sepatis intellectus ꝓpter se:⁊ desideratis.

A Certificemus ħ ⁊ aperiamus illud ſm aliud exordiū dicētes quosdā hoīes fuisse:qui q2 audierūt verbū iustioris ex pcipuis antiqs dixtes ꝙ diuersitas hoꝝ motuū ⁊ haꝝ plagaꝝ:vř eē ꝑꝑ intētionē gnandi res corruptibiles q̄ sunt sūt spera lune:⁊ nō solis:q2 audierūt illū:sꝫ ēt:q2 cognouerūt argumentatiōe ꝙ mot⁹ celoꝝ nō pōt eē ꝑꝑ aliqđ nisi ꝑꝑ seipsum:⁊ ꝙ nō pōt esse ꝑꝑ sua cāta:voluerūt ꝯcordare vtrāq; sniam dicentes:vt ipse mot⁹ nō sit ꝑꝑ id qđ est sub luna:sed vt assimileť bonitati pure desiderādo eā. Diuersitas vō motuū est ob ħ:vt id qđ fit ex vnaq̄q; eaꝝ in mūdo gnationis ⁊ corruptionis:dīat tali diuersitate ꝑ quaz disponať ꝑmanentia specieꝝ. Sicut si aliqs vir bonus velit ire ꝑꝑ negociū suū ad aliquē locū:⁊ offendat in duas vias:quaꝝ vna est ꝓpria ⁊ cōpendiosioꝛ ad locuz sui negocij:⁊ in alia est hō qui mereť sibi bn̄ fieri. Ipe vō ſm iudiciū sue bonitatis eligit ire hac scđa via:q̄uis nō fuerit motus eius ad ħ vt ꝓdesset alij:sꝫ vt sibiipsi:⁊ dixerunt ꝙ silr est motus vniuscuiusq; celi. Nō.n.est nisi vt duret semꝑ ſm suā ꝑfectionē vltimā. Motus vō ad hāc ꝑtē vel ad hāc:⁊ huius velocitatis vel illius est vt ꝓsit alij a se. pmū igř qđ dicemus his ħ est.s.ꝙ si corꝑib⁹ celestib⁹ pōt esse intētio aliq̄ in suis motib⁹ ꝑꝑ res creatas:tūc est illa intētio in eligenda parte:⁊ est poſe fieri ħ:⁊ accidet ħ ꝑꝑ ipm motū. Pōt aūt aliqs dře ꝙ ꝑꝑ ꝗtē silr ꝑficereť eis bonitas q̄ eēt ei ꝓpria nec motus obesset ei in esse ⁊ ꝓdesset alij ꝑter se:⁊ neutrū eoꝝ esset ei facilius vel difficilius q̄ȝ alteꝝ:sed de eis eligit id qđ est vtilius. Si aūt fuerit cā ꝓhibens dře ꝙ motus eoꝝ est ad ħ vt ꝓsit alijs remouendo intentionē eoꝝ in agendo ꝑꝑ aliud qđ est cātū:tūc ħ cā est in ipa intentione eligendi plagā. Si autē ħ cā nō ꝓhibuerit intentionē eligendi plagā:ita etiā nec ꝓhibet intentionem motus. Silř est dispō in intentione velocitatis ⁊ tarditatis. Nō est aūt ħ ꝑꝑ ordinē fortitudinis ⁊ debilitatis scꝫ motū in circulis ex ordine eoꝝ.s.alioꝝ sup alia sꝫ supius ⁊ inferius:ita vt ꝑꝑ ea ħ ascribať eis:sꝫ ħ est diuersuz. Dicā aūt ꝙ nullus eoꝝ pōt esse ꝑꝑ generata nec ꝑꝑ intentionē motus:nec ꝑꝑ intētionē plage motus:nec ꝑꝑ mēsurationē velocitatis ⁊ tarditatis:nec ꝑꝑ intētionē agēdi aliqđ ꝑꝑ illa. Ois.n.intētio est ꝑꝑ id qđ intendiť:⁊ est minoris esse q̄ȝ id qđ intendiť. Oē aūt ꝑꝑ qđ est aliud est ꝑfectionis esse q̄ȝ illud aliud inq̄tū ipm:⁊ illud aliud sunt scđm ꝙ sunt:q̄ꝛ ꝑ ipm ꝑficiť aliud eo mō essendi qui ducit ad intentionē. Impoſe est aūt vt ꝑfectius esse acqrať ab eo qđ est vilius. igř nullo mō est ei certa intētio cāti sꝫ putata. Sin aūt intētio esset acqrens:⁊ tribuens esse qđ est ꝑfectius eo in esse. Per ħ aūt qđ necessariū est nō intelligitur nisi id cui⁹ intentio est ꝑparata ei ⁊ attribuēs sibi suū eē qđ est aliō:sicut medicus est sanitati. Medicus.n.nō dat sanitatē:sꝫ ꝑparat ad eā māz ⁊ istrm. Nō.n.attribuit sanitatē nisi pncipiuz qđ est excellentius sanitate:⁊ ħ est qđ dat māe oēs suas formas:cuius eēntia est nobilioꝛ q̄ȝ mā. Aliqñ aūt intendēs fallitur in sua intētione.s.cū non intendit id qđ nobilius est intēdere:⁊ tūc intētio ꝑꝑ ħ nō est recta sed erronea. Sed q2 ħ oñsio eget ꝓlixitate ⁊ certificatione:q2 sunt in ea q̄ōnes q̄ nō soluunť nisi v̄bis sufficientibus:ideo redibimus ad viā euidētioꝛez:⁊ dicem⁹ ꝙ ois intētio aliqđ intēdit:sed que est intelligibilis est illa cū id qđ intendiť ab intendēte:dignius est intendenti esse q̄ȝ nō esse ab eo:aliogn eēt vana. Id aūt qđ digni⁹ est rei acqrit aliq̄ȝ ꝑfectionē.s.si fuerit ꝑ certitudinez erit certa. Si vō fuerit ꝑ putationē erit putatiua:sicut meritū laudis ⁊ ostentatio potestatis:⁊ diuturnitas facie:q2 ħ ⁊ his silia sunt perfectiones putatiue. Sed lucrū vel salus vel gratie diuine adeptio:vel futuri mundi bonū meritū ħ:⁊ his silia:sunt ꝑfectiones v̄e que nō cōplenť ꝑ solū intendentē. igiť ois intētio nō est ꝑꝑ illā ꝑfectionez. Illa.n. que vana est:vř esse ꝑꝑ ħ. In illa.n.est delectatio vel refrigeratio vel aliqđ hꝫ. Absurdū est aūt vt cātū causus eē ꝑficiť ꝑ cām:acquirat eē ꝑfectionē quā nō habebat. Ea aūt in qbus putať ꝙ cātū acqrit sue cāe perfectionē:falsa sunt vel fallentia. Qui aūt cōprehenderit ea que predicta sunt nō impeditur ꝯsiderare ħ ⁊ soluere. Si qs aūt dixerit ꝙ bonitates faciūt debere ħ. Bonus.n.fc̄it acqri bonitatē:dicemus ꝙ bonus acqrit bonitatē nō ſm viā intētionis ⁊ inqsitionis vt sit ħ. Hoc.n.faceret debere eē imꝑfectionē. Ois.n.inqsitio ⁊ intētio de aliq̄ est inqsitio de eo qđ nō hꝫ intendēs:sꝫ q̄ȝdiu nō est ⁊ nō intendiť nō est id qđ ꝯuenientius est intēdenti:⁊ ħ est imꝑfectio. Bonitas.n.nō pōt esse:q̄n vel sit circa ens absq; hac intētione:⁊ tūc ħ intētio nō facit eā eē:vel sit sic ꝙ suū eē hui⁹ intentionis ⁊ suū nō eē a bono erit eadē. igř bonitas nō facit debere eē hāc intentionē:⁊ dispō alioꝝ comitātiū bonitatē que comitanť eā:vel nō erit ꝑ seipaz nec ꝑ intētionē que sit intentio hui⁹ dispōnis:vel erit ꝙ ꝑ hāc intentionē ꝑficiť bonitas ⁊ ꝯstituiť:ħ igiť intentio erit cā ꝑfectionis bonitatis ⁊ sue exñtie nō cāta illi⁹.

B Si qs aūt dixerit ꝙ ħ est assilari cāe p⁹ in ħ ꝙ bonitas ei⁹ dať alijs:⁊ vt sit bonū ſm qđ sequiť post eā vel ꝓuenit ab eo. Dicā ꝙ ſm qđ vř ħ ꝯcedi pōt:sꝫ ſm v̄itatē nō est ita:assilari.n.illi est nō intendere aliqđ:sed facere ꝑꝑ seipm:⁊ q2 ipe est ſm hunc modū fuit cōuenientia oīuz sapientū. Acqsitio.n.ꝑfectionis ꝑ intentionē:discreta est ab assilari illi nisi interim dixerint ꝙ p⁹ intentio est q̄ddā:⁊ ħ est ꝑ intentionez scđam ad modū ꝯsecutionis. vñ necesse eēt in electione plage eēt id qđ intendiť itentione p⁹ eēt q̄ddā:⁊ vtilitas ꝑdicta eēt ꝯñs illō qđ itendiť:igiť plaga eēt nō intenta p⁹ intētione q̄ȝtū ad ipꝫ qđ sequiť. Sꝫ oporteret ibi eē ꝑfcōnē in eēn⁹

rei:q̃ ꝯsequeret̃ illã vtilitatẽ quousq; possit assimilari p.
Nos aũt nõ ꝓhibem⁹ motũ esse id qđ intendit̃ ꝑncipalr
ad assimilãdũ se eẽntie ꝑmi ſm modũ quẽ diximus:ſz nõ
assimilari eẽntie ꝑmi sit intẽtio 2ª ſz qđ fluit ab eo eẽ:post-
q̃ intentio p⁹ aliud est.ſ. vt speculet̃ sursum:sed speculari
deorsũ est respectus vt intentio sit ad plagã ad h vt sua
assimilatio cũ p̃ sit assilatio ſ ꝓueniẽdo res ab ipo:h pos-
set ꝯcedi in ipa electiõe mot⁹:igr̃ mot⁹ eẽt ꝑꝑ id qđ est in-
feri⁹ vt fluat ab eo eẽ nõ assilari ei inq̃tũ est ꝑfectũ esse:⁊
amatũ ei⁹. Hoc aũt nõ est ine eẽn̄:nisi inq̃tũ est sua eẽn̄:
⁊ sic res esse ab eo nihil ageret q̃tũ ad nobilitatẽ sue eẽn-
tie ⁊ ꝑfectionẽ:ſz ageret q̃tũ ad h vt ipe ſm suã ꝑfectõez
sit id qđ nobili⁹ est:⁊ inq̃tũ fluit ab eo esse vniuersitatis:
nõ ingrẽdo nec intẽdẽdo:oꝫ igr̃ vt sit ei desideriũ ad illũ
ꝑꝑ assimilandũ iuxta hãc for^am:nõ ꝙ ꝑfectio ꝑmi pẽdeat
C ex eo. ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ sic ꝑt eẽ vt corp⁹ celeste ac-
grat bonitatẽ ⁊ ꝑfectionẽ ꝑ motũ ⁊ mot⁹ est ei actio quã
intendit:silr est in oĩb⁹ suis actionib⁹:rñdebimus ad h ꝙ
mot⁹ nõ acqrit ꝑfectõez nec bonitatẽ:aliogn cessaret apõ
eũ:ſz est ipamet ꝑfectio quã assignauim⁹:⁊ est certa ꝑma-
nentia sue speĩ:ꝙ est posse esse corpi celesti in effectu:eo ꝙ
nõ est possibilis ꝑmanẽtia idiuidui:h igr̃ mot⁹ nõ est silis
ceteris motib⁹:q ingrunt ꝑfcões ex̃ se:ſz h mot⁹ ꝑficit id
qđ mouet̃ ꝑ ipm. Ipe.n.est ꝑmanẽtia situũ ⁊ locoꝝ ſm
successionẽ. Oꝫ aũt vt redeam⁹ ad id qđ dimisimus ãtea:
cũ oñdim⁹ qũo h mot⁹ seqt̃ imaginatõez desideratã:⁊ ꝙ
h mot⁹ silis est ꝑmanẽtie: ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ h dictõ
ꝓhibet eẽ itentionẽ: ⁊ curam gñatoꝝ ⁊ dispõnẽ sapientis-
simã:q̃ est in nobis.nos dicem⁹ postea ꝙ remouebit hãc
qõnẽ:⁊ faciem⁹ sciri curã ⁊ intentionez creatoris circa oẽ
qđ est:qũo est:⁊ cura ois cãe ei⁹ qđ est post ipm q̃lr est:⁊
gñatoꝝ q̃ sunt apud nos:qũo est cũ p̃ ꝑn⁹:⁊ cãꝝ q̃ sunt in
medio. Iã.n.oñsũ est tibi ex his q̃ ꝑdiximus nõ posse ali-
quã cãꝝ ꝑfici ꝑ cãtũ eẽntialr nisi accñtaliter:⁊ ꝙ ille non
itendant aliqđ agere ꝑꝑ cãtũ q̃uis cõplaceat eis: ⁊ sciãt
illud:ſz sicut aq̃ infrigidat̃ ꝑ seipaz in effectu ad ꝯseruãdã
suã spẽm:nõ vt frigidet aliqđ aliud ex̃ se:ſz ꝯseqtur vt in-
frigidat aliđ ex̃ se:⁊ sicut ignis calefacit ꝑ seipm in effectu
ad ꝯseruãdã suã spẽm nõ vt calefaciat aliqđ aliud ex̃ se:
ſz ꝯsequit̃ vt calefaciat aliđ ex̃ se:vĩus quoq; appetitiua
desiderat delectari coitu ad repellendũ suꝑfluũ:⁊ cõplet̃
ei⁹ delectatio nõ vt ꝑ illũ fiat filius. Sanitas etiã est sani-
tas ꝑ seipaz nõ vt ꝓsit infirmo:ſz ꝯsequit̃ eã ꝓdesse infir-
mo:sic etiã est in cãis ꝑcedentib⁹. Sꝫ ibi est ei⁹ cõprehen-
sio qđ sit:⁊ cognitio q̃lr est cũ eis ordiatio ⁊ bonitas:⁊ qꝛ
D est sic oꝫ:ſz i illis nõ. ¶ Postq̃ aũt ita est i re:tũc cor⁹ ce-
lestia nõ cõicauerunt in motu circulari nisi ꝑꝑ desideriũ
amati cõis. Nec sunt diuersa:nisi qꝛ eoꝝ ꝑn⁹ amata de-
siderabilia post illđ p⁹ sunt diuersa. Nõ ꝙ si dubitaueri-
mus:qũo ex vnoq̃q; desiderio debeat eẽ vĩus ſm hãc di-
spõnẽ:iđ debeamus ipediri ad cognoscendũ ꝙ mot⁹ sunt
diuersi ꝑꝑ diuersitatẽ desideratoꝝ. Remãsit aũt nobis
qddã ad estimãdũ.ſ.an desiderata diuersa sint cor⁹:nõ i-
telligẽtie sepate:ita.vꝫ.vt corp⁹ qđ est vilius velit assilari
corpi:qđ est ꝑus ⁊ nobilius:sicut putauit vnus ex ꝑcipuis
modernoꝝ phõphãtiũ sarracenoꝝ:qui deturpauit phiã:
qm̃ nõ intellexit itentionez antiquoꝝ. Dico igr̃ h esse ab-
surdũ:qm̃ assilari ei facit debere hr̃e motũ illi ꝯsilez ⁊ pla-
gã ⁊ finẽ quã itẽdit. Si aũt aliqđ ipedierit ne possit asseq
ordinem illius nõ faciet debere h nisi debilitas actionis:
nõ diuersitas actionis.vꝫ.vt sit h ad vnã plagã ⁊ illđ ad
aliã. Non põt.n.dici ꝙ cã huius diuersitatis sit nã illius
corporis q̃si nã corpis repugnet moueri de.a.ad b.⁊ non
repugnet moueri de b.ad a. Hoc.n.est impole. Corpus.n.
ex h ꝙ est corpus nõ facit debere h. Nã etiã ex h ꝙ est
nã corporis petit vbi nãle absq; situ ꝓprio. Si.n.q̃reret
situ ꝓpriũ.tũc moueri ab eo fieret per violentiaz:⁊ sic in
motu celi eẽt violentia. Itẽ cũ vnaq̃q; partiũ celi sit ſm
oẽm cõparationẽ q̃ põt esse in nã celi:tunc nõ oꝫ vt si re-
mota fuerit vna pars a plaga ꝑtrãseat:⁊ si remota fuerit
ab alia plaga nõ ꝑtrãseat ſm nãm:nisi h fuerit h alia nã
q̃ faciat moueri ad plagã vnã potius q̃ȝ ad aliã:⁊ sic erit
magis appetens illã plagã cũ remouet̃ a sua plaga. Jam
aũt diximus ꝙ ꝑn^m huius mot⁹ nõ est nãle. Nec est etiã
ibi nã q̃ faciat debere ipm situ nec plagas diuersas. Itez
nõ est in suba celi nã que ꝓhibeat aiam mouere ipꝫ celũ
ad quãlibet plagã. Itẽ nõ põt eẽ h ex parte aie:ita vt nã
eius sit velle illã plagã tm̃ nisi itentio mot⁹ fuerit ꝓpriata
ad illã plagã. Uolũtas.n.sequit̃ intentionẽ:nõ itentio vo-
luntatẽ. Si aũt h ita fuerit:tũc cã erit diuersitas itentio-
nũ:non est igr̃ ꝓhibens ex ꝑte corꝑeitatis nec ex ꝑte nãe
nec ex ꝑte aie nisi diuersitas itentionis. Uiolẽtiã aũt ibi
esse ẽ ipossibile⁹.igr̃ si itentio eẽt assimilari post p^m alicui
corpi celestiũ:tũc motus esset ad modũ illi⁹ corpis nõ di-
uersus ab eo nec velocior eo in multis locis. Silr esset si
itentio motoris huius celi esset assimilari motori illi⁹ celi.
Iã.n.manifestũ erat ꝙ itentio in illis motib⁹ nõ est aliqđ
ad qđ ꝑueniãt ꝑ motũ:⁊ ibi q̃escant:ſz qddã aliđ:⁊ oñsũ
est nũc ꝙ nõ est corpus:remãsit igit̃ ꝙ intentio vniuscu-
iusq; celi est assimilari rei q̃ est aliud a suba eoꝝ.ſ.a ma-
teriꝫ ⁊ aiab⁹ eoꝝ. Inconueniens est aũt assilari eiꝫ ab⁹:⁊
ei qđ gñat̃ ex eis. Nõ sunt aũt cor⁹ nec aie ꝑter h. ¶ Re- E
stat igr̃ vt sit vniuscuiusq; celoꝝ desideriũ assilandi sube itel-
ligibili sepate q̃ est ei ꝓpa. Diuersitas aũt motuũ ⁊ suaꝝ
dispõnũ quã hñt celi est ꝑꝑ h:q̃uis nos nesciamus q̃liter
h debeat eẽ:⁊ q̃ꝫdiu. Sꝫ cã p⁹ est desideratũ vniuersita-
tis cõiter:⁊ h est itẽtio de h qđ dixerũt antiq ꝙ vniuersi-
tas hꝫ motorẽ vnũ amabilẽ. Sꝫ vnaq̃q; spa hꝫ motorẽ
suũ q est ei ꝑpãs:⁊ amatũ qđ est ei ꝓpriũ.igr̃ vniuscuiusq; ce-
lo est aia mouẽs q̃ itelligit bonitatẽ:⁊ ꝑꝑ corpus hꝫ ima-
ginationẽ.ſ.formare ꝑticularia:⁊ hꝫ volũtatẽ ꝑticulariũ.
Sꝫ idẽ qđ intelligit de ꝑe:⁊ qđ intelligit de ꝑn⁹ qđ est sibi
ꝓpriũ ⁊ ꝓpinquũ est ꝑncipiũ sui desiderij motiõis. Uni-
cuiq; aũt celo est itelligentia que est ꝑn^m sibi ꝓpriũ ⁊ ꝓ-
pinquũ.ſ.ꝑn^m sepatũ:cuius cõparatio ad ei⁹ aiaꝫ est sicut
cõparatio itelligẽtie agẽtis ad nr̃as aias:⁊ h est exemplũ
vlẽ itelligẽtie speĩ sue actiõis:⁊ huic assilat̃ ipm:⁊ oĩno in
oĩ qđ mouet̃ ab illis necẽ est vt sit itentio intelligibilis a
ꝑn⁹ itelligibili:qđ intelligit bonitatẽ ꝑmã:⁊ ei⁹ eẽntia est
sepata. Iã aũt nosti ꝙ oẽ qđ intelligit est sepate essentie.
Principiũ vo mot⁹ est corꝑale.ſ.adherẽs corpi. Jam aũt
nosti ꝙ motus celestis est aialis ꝓueniẽs ab aia eligente
renouata electionib⁹ ꝯti⁹ suaꝝ ꝑtiũ.vñ nũerus itelligen-
tiaꝝ separataꝝ post ꝑn^m p^m erit ſm nũeꝝ motuũ. Si aũt
circuli planetaꝝ fuerint sic ꝙ ꝑncipiũ motus circuloꝝ
vniuscuiusq; planetaꝝ sit vĩus fluens a planeta:tunc nõ
erit longe qn sepate sint ſm nũerũ planetaꝝ nõ ſm nu-
meꝝ circuloꝝ:⁊ tũc eoꝝ nũer⁹ erit decẽ post p^m. Primũ
aũt eoꝝ est itelligẽtia que nõ mouet̃:cui⁹ est mouere spe-
rã corpis vltimi. Deinde id qđ sequit̃ est:qđ mouet sperã
fixaꝝ. Deinde sequit̃ qđ mouet sperã saturni. Silr est q̃-
usq; ꝑuenit̃ ad intelligẽtiã:a q̃ fluit sup nr̃as aias:⁊ h est A
intelligẽtia mũdi terreni:⁊ vocamus eã intelligẽtiã agẽ-
tẽ. Si autez nõ fuerit sic:ſz fuerit ꝙ vnusquisq; circulus
mouet̃ ad illas iudicio motus suꝑius:⁊ silr est vniuscuiusq;
planetaꝝ:tunc h sepata erit plura numero:⁊ sequeĩ ſm
sniam magistri primi ꝙ sunt circiter quinquaginta ⁊ am-
plius. Sed vltima ex eis est intelligentia agens. Iã autẽ
nosti ex his que diximus in disciplinalibus quãtũ appre-
hendimus de numero eoꝝ.

¶ Capitm.IIII. De ordinatione esse intelligetie et anima-
rū celestiū et corpoꝝ superioꝝ a primo.

A IAm certū est nobis ex supradictis ꝙ ne-
cesse eē ꝑ se: vnū ē: et ꝙ nō ē corp⁹ nec
in cor⁹ nec diuidit aliq̄ mō: et ꝙ eē oiuz q̄ sunt
ē ab eo et ꝙ nō pt hr̄e p̄n^m vllo mō nec cāz: nec
a q̄ est res: nec in q̄ ē res: nec ꝑ quā est res: nec
pp quā est res: ita vt ipe sit pp aliqd. vn̄ nō pōt eē vt esse
oiuz ab illo sit fm viā ītētionis ab illo: quēadmodū ē no-
bis ītētio in his oib⁹ q̄ fiūt a nobis. Tūc.n. ipe eēt ītēdēs
pp aliqd aliō pter se. Iā aūt expediti sum⁹ ab h in alijs q̄
fiūt ex eū. s. ꝙ nulla res ītēdit aliqd qō sit inferi⁹ se. In eo
aūt h euidēti⁹ est. Sz ꝙ ꝓpriū sit ei nō hr̄e intentionē vt
eē oiuz sit ab eo: rō h est. s. qz h induceret multitudinē in
sua eēntia. Tūc.n. eēt in eo aliqd pp qō intēderet. s. qz vel
cognitio ei⁹ vel scia ei⁹ faceret debere ītēdi: qz idigeret ea
vel bonitas q̄ eēt in ea faceret debere h: deniqz intentio
alicui⁹ vtilitatꝭ q̄ ꝓdesset ei: sicut iā ꝑdiximus. Hoc aūt ab-
surdū est. Oē.n. esse qō est ab eo nō est fm viā nāe ad h
vt eē oiuz sit ab eo: nō ꝑ cognitionē nec ꝑ bn̄placitū eius:
quo h.n. eē posset cū ipe sit itellige⁹ pura q̄ itelligit seipz:
et iō necē est vt itelligat seqꝫ ipm vt eē oiuz sit ab eo inq̄tū
ipe est p̄n^m ei⁹: et in sua eēntia nō sit ꝓhibens h: eo ꝙ eue-
tus oiuz sit ab eo sic ꝙ sua eēntia est sciens ꝙ sua ꝑfectio
et sua excellētia est vt fluat ab eo bonitas: et h est de comi-
tātib⁹ suā gliā quā ipse diligit ꝑ seipsuz. Ois aūt scia q̄ scit
qō ꝓuenit ex ea nec admiscet ei impedimētū aliqō. sz est
quēadmodū iā oñdimus: placet ei id qō ꝓuenit ex ea: igr̄
p̄⁹ placuit ex sua eēn^a vt flueret: et oē qō est. vitatꝭ aūt p^e
nō est sua p̄^a actio nisi ꝑ eēntiā. Ipe.n. itelligit suā eēntiā:
et ꝙ sua eēn^a est p̄n^m ordinis bonitatis in eē: quēadmodū
oz eē nō itellectus ꝓcedēte de po^a ad effectū: nec itellectus
qui mouet de vno itellectu ad aliō. Ei⁹.n. eēntia imunis
est ab oī qō est in po^a oino: sicut iā supra oñdim⁹: sz ipe est i-
telligēs oia vt vnū sil: et ex h ꝙ itelligit seqꝫ ordinatio bo-
nitatis in eē: et intelligit vnū q̄lr est pole elegāti⁹ ꝓuenire
eē toti⁹ fz iudiciū sui itellect. Certitudo aūt itellecta apō
eū est ipa sicut nosti: scia po^a et volūtas. Nos.n. ad exequē-
dū ꝙ imaginamus idigemus ītētiōe motu et volūtate ad
h vt sit. In ipso aūt hoc nō est ꝯueniēs: nec pōt eē pp suā
imunitatē a dualitate: in cui⁹ ꝓbōne iā multuz desudaui-
mus: igr̄ ipe itelligit se eē cām fm ꝙ intelligit illud. Esse
aūt qō est ab eo est fm viā ꝯndi et comitādi cuius eē: nō ꝙ
ei⁹ eē sit pp esse aliqd aliud a se: qm̄ ipe est agēs oē qō est
hac ītētione: qz ipe est ens a q̄ fluit qcqd est fluxu discre-
to ab ei⁹ eēntia: sz ꝙ esse ois ei⁹ qō fit a p̄ nō est nisi fz viā
comitādi si certū fuerit ꝙ necesse eē ꝑ se est necesse eē oi-
bus suis modis. Iā expediti sumus ab h in ꝑcedētibus:
igr̄ ea q̄ p̄ sunt ab eo: et h sunt create nō pn̄t eē multa nec
nūero nec diuisiōe in mām et formā: qm̄ id qō seqꝫ ex eo
est ab ei⁹ eēntia nō ab aliq̄ alio. Modus aūt et iudiciū de
h qō est in ei⁹ eēntia: fm quē seqꝫ ab eo h: nō est modus et
iudiciū fm ꝙ seq̄ret ex eo nō h: sz aliō ab h. Si.n. ꝓueni-
rēt ab eo due res discrete ꝑ eꝛitiā vel due res discrete ex
qbus fit vnū sicut mā et for^a comitātia sil⁹ ille nō ꝓuenirent
nisi ex duob⁹ modis diuersis i ei⁹ eēn^a. Si āt illi duo mo-
di eēnt nō in ei⁹ eēntia sz comitātes ei⁹ essentiā: tūc rema-
neret qō de comitātia istoꝝ duoꝝ: q̄usqꝫ eēnt ō sua eēn^a:
et sic ipa eēt diuisibilis i itellectu. Iā aūt ꝓhibuim⁹ h an-
tea: et oñdim⁹ destructionē ei⁹: manifestū ē igr̄ ꝙ p̄^m eoꝝ q̄
sūt a cā p̄⁹ vnū nūero ē: et ei⁹ eēn^a et ei⁹ qdditas ē vnitas: n̄ i
mā: vn̄ nihil corpoꝝ vel formaꝝ q̄ sūt ꝑfectiōes corpoꝝ
est cātū ei⁹ ꝓpinquū: qz p̄^m cātū est itelligētia pura: qz est
for^a nō in mā: et ipa est p̄^a itelligētiaꝝ sepataꝝ q̄s nūerau-
mus. Videt aūt ipa eē p̄n^m mouēs corp⁹ vltimū fm viaz
desiderij. ¶ Pōt aūt aliqs dr̄e: qz id qō fit a p̄ nō ꝓhibet B
esse for^a mālis: sz ex ea seqꝫ esse sue māe. Ad qō dico ꝙ h
faceret debere: vt ea q̄ sunt post hāc formaz et hanc mām
eēt tertia in ordine cātoꝝ: et eēt eoꝝ eē mediante mā: et sic
mā eēt cā eēndi formas corpoꝝ q̄ sunt multa in mūdo ꝑ
suaꝝ viriū. Hoc aūt est icōueniēs: eo ꝙ suū eē māe ē eē re-
ceptibile tm̄: nec est cā eēndi aliqd nisi fm viā receptōis.
Si aūt aliq̄ ex mājs nō est sic: tūc non est mā nisi cōione
nois. Si aūt fuerit res posita stabilis non ad modū māe
nisi cōione nois: tūc p̄mi cāti cōpatio ad eū: nō erit inq̄tū
est for^a in mā nisi cōione nois. Si vō fuerit h z^m sic: vt
eo mō quo ab eo est mā sit qddā: et eo mō q̄ ab eo est for^a
sit qddā aliud: ita vt alia for^a nō hēat eē mediāte mā: tūc
for^a mālis erit sic ꝙ aget actōe in q̄ nō idiget mā. qcqd
aūt agit suā actionē nō idigēs mā ipm ꝑ seipm est nō idi-
gēs mā: igr̄ for^a mālis nō idiget mā: et oino q̄uis for^a mā-
lis sit cā māe exhēs eā ad effectū: et ꝑficiēs eā: tn̄ mā hr̄et
impssionē i eē illi⁹: et h est ipa appropari et signari. Si aūt
p̄n^m essendi fuerit de nō mā: sicut iā nosti: tunc sine dub^o erit
vnūqōqꝫ eoꝝ cā alteri⁹ fm qō aliqd: et nō vno mō. Si vō
nō fuerit ita: tūc destruet formā mālē pēdere de mā vllo
mō: silr ēt supradiximus ꝙ ad suū eē māe nō sufficit for^a
tm̄: sz for^a est vt ꝑtialis cā. Postq̄ aūt ita est: tūc sola for^a
nō pōt poni cā māe oino sufficiēs ꝑ se. Palā igr̄ est non
posse eē: vt p̄^m cātū sit for^a mālis: sz ꝙ nō sit mā manife-
stius est. Necessariū est igr̄ vt cātū p̄^m sit for^a nō mālis
oino. s. itelligētia. Tu scis aūt ꝙ h sunt itelligētie et aie se-
parate multe. vn̄ esse eoꝝ nō pōt esse acqsitū ab aliq̄ me-
diante: qō nō sit sepatū. Itē nosti ꝙ in vniuersitate eoꝝ q̄
sunt a p̄ sunt cor^a. et nosti ꝙ oē corp⁹ est pole eē q̄tū est in
se: et ꝙ necessariū est ꝑ aliud eē: et nosti nō eē illis viā eēn-
di a p̄ absqꝫ mediāte aliq̄. Sunt igr̄ ex ipo: sz mediāte ali-
quo. Et nosti ꝙ mediū nō est vnitas pura. Nosti ēt ꝙ ex
vno fm ꝙ est vnū nō est nisi vnū. Necesse est igr̄ vt ex
p̄ cātis pp eē eoꝝ fint alia in qbus oz eē necessitatē et mul-
titudinē q̄uocūqꝫ eueniret. Intelligētijs.n. sepatis nō pt
esse aliq̄ multitudo nisi quēadmodū dicaz: qm̄ cātū ꝑ se
est pole eē in seipo. Propter p̄^m aūt est necessariū esse: sed
necessitas sui eē est fm qō est itelligētia et intelligit seips
et intelligit p̄^m necessario: vn̄ oz vt sit in eo multitudo ex
h ꝙ intelligit se: qō est pole esse q̄tū in se: et ex h ꝙ intel-
ligit necessitatē sui esse a p̄ qō est intellectū per se. Nō est
aūt ei multitudo ex p̄. Nā possibilitas sui esse est ei qddā
ꝓpter se nō ꝓpter p̄^m: sed est ei a p̄ necessitas sui esse: et de-
inde multiplicat ꝑ h qō intelligit p̄mū: et ꝓpter h ꝙ in-
telligit seipm tali multiplicatione que est comitās eē sue
vnitatis ex p̄. Nos aūt nō ꝓhibemus ex vno esse eēntiā
vnā quā: postea sequat multitudo relatiua: que nō est ei in
p̄n^o sui esse: nec est intrās in p̄n^o sue ꝯstitutionis: et pōt ꝯce-
di esse vnū ex quo ꝓueniat vnū: et deinde h vnū comitet
iudiciū et dispō vel ꝓꝑetas vel cātū. Et illud etiā fit vnū:
sz ꝓpter cōicationē illi⁹ comitātis seq̄t ex eo aliqd: pꝫ qō
ꝓueniat multitudo ois varians eius essentiā: oz igr̄ vt hꝫ
multitudo sit cā possibilitatis essendi aliā multitudinem
silia cāto p̄mo. Si.n. nō esset h multitudo: ꝑfecto nō eēt
pole esse ab eo nisi vnū: nec esset pole esse ab eo corpus: et
oino nō esset ibi possibilitas multitudinis nisi h mō tm̄.
Iā aūt manifestū est nobis ex ꝑdictis ꝙ intelligentie se-
parate sunt plures nūero: igr̄ nō hn̄t esse sil ex p̄: sz neces-
se est vt excellentior oibus illis sit esse qō p̄mū est ex eo:
post qō sequit intelligētia. Sub vnaquaqꝫ aūt itelligētia
est celū cū sua mā et sua for^a: que est aia et itelligētia inferi^o
ea: igr̄ sub ol intelligentia sunt tria in esse. vn̄ oz vt possi-
bilitas essendi h tria sit ab illa intelligentia p̄ma in crea-
tione ꝓpter ternitatē q̄ est notata in eā: et nobile sequit ex

nobiliore multis modis: igit ex pma intelligētia inquātū itelligit pmū seqt eē alterius itelligētie iferioris ea: ꝛ inquātū itelligit seipsaȝ: seqt ex ea for^a celi vltimi: ꝛ ei^9 pfectio: ꝛ h̄ est aīa: ꝛ pp nāȝ eēndi poſeȝ q̄ est ei^9: q̄ est retēta inquātū itelligit seipsaȝ: est etiā corpeitas celi vltimi que est ꝯtenta in totalitate celi vltimi: vñ ipsa: ꝛ id qd̄ est cōe ꝟtuti sūt sic ꝙ ex ipsa seqt itelligentia: ꝛ ex eo: qd̄ est cōe ꝟtuti inquātū appropriat sibyipsi ſm modū suū: seqt spa pma cū suis partib^9 duab^9. s. mā ꝛ for^a: mā aūt est mediāte for^a: ꝛ cōsortio ei^9: sic possibilitas eēndi trahit ad effectū id qd̄ est apud eā. s. formā celi. Silr est dispō itelligen^a ꝛ intelligētia: ꝛ in celo ꝛ celo: q̄usqȝ ꝑuenit ad itelligētiā agētē q̄ gubernat nr̄as aīas. Nō opȝ āt vt h̄ ꝓcedat i ifinitū ita vt sub vnoq̄qȝ sepato sit sepatū. Dico eni ꝙ si ex itelligētia ꝑuenit eē multitudinis: tūc erit h̄ pp itentiones multitudinis q̄ sunt in ea: sȝ nō cōuertit: ita vt in vnaq̄qȝ itelligētia sit h̄ multitudo: ꝛ ꝙ ei^9 multitudinē sequat h̄ cāta. Nec he itelligētie sunt ꝯueniētes in spē. ita vt itētiones suarū itentionū sint ꝯueniētia: igit icipiam^9 ostēdere hāc itētionē alio mō. ❡ Dico igit ꝙ celi sunt multi supra nūerū q est in p cāto q̄ȝ^m ad multitudinē ei^9 ꝓdictā ꝛ ꝑcipue cū vnūq̄dqȝ celū dicit i suā māȝ ꝛ i suā for^a: igit nō pt eē pn^m eoꝝ vnū qd̄ sit cātū in p^o: nec ēt pōt eē vt vnūq̄dqȝ corpoꝝ sit cā ei^9: qd̄ ē ꝓus: corpus eni ex h̄ qd̄ est corpus nō pōt eē pn^m corpis: nec ex h̄ ꝙ hȝ ꝟtuteȝ aīalē pōt esse pn^m aīe in alio corpe. Nos eni iā ostēdim^9 ꝙ aīa cuiusqȝ celi est ei^9 pfectio ꝛ ei^9 for^a: nec est suba sepata. aliogn eēt intelligētia nō aīa nec moueret vllo mō nisi ad modum desideriȝ: nec contingeret in eo variatio ex motu corpis nec ex cōsortio corpis ꝯtingeret imaginatio ꝛ estimatio: cōsideratio aūt iā ꝑduxit nos ad stabiliendū has dispōnes in aīab^9 celoꝝ sicē nosti. Si aūt res ita fuerit: tūc non poterit eē. vt ex aīab^9 celoꝝ ꝑueniāt actiōes in aliqs corporib^9 nisi mediātib^9 suis corpib^9: forme eniȝ corpoꝝ ꝛ eoꝝ pfectiōes sunt duob^9 modis: aut eni sunt for^e: q̄rum exñtie sunt pp mās corpoꝝ: ꝛ iō exñtia earū est in materiȝs corpoꝝ illoꝝ: ꝛ ob h̄ calor ignis nō calefacit qdlȝ: sȝ qd̄ fuerit obuiās suo corpi vl ſm cōparationem sui corpis. Silr sol nō illuminat qdlȝ: sȝ qd̄ fuerit oppo^m suo corpi: aut sunt for^e: q̄rū exñtie est p seipsas nō pp mās corporū sicē aīe: qȝ vnaq̄qȝ aīa n̄ appropriat corpi: nisi qȝ ei^9 actio est pp illud corp^9 ꝛ in illo. Si aūt aīa eēt sepate eēntie ꝛ actiōis vtriusqȝ ab illo corpe: tūc eēt aīa ois rei nō aīa illius tm̄ corpis. Iā igr manife^m ē ſm oēs modos ꝙ vires celestes q̄ sūt ipresse i suis corpib^9 n̄ agūt nisi mediātib^9 suis corpib^9: absurdū ē āt vt agāt aīaȝ mediāte corpore: corp^9. n. nō pōt eē mediū inter aīaȝ ꝛ aīaȝ. Si āt ille agūt aīas absqȝ mediātib^9 corpib^9: tūc hn̄t solitariā existentiā absqȝ corpe: ꝛ appropriationē ꝛ actionē sepatā a sua eēn^a ꝛ ab eēn^a corpis. h̄ aūt est ꝑter ꝓpositū. Si aūt nō agit illud aīa: tūc multo min^9 aget corpus illud celeste: aīa eniȝ antecellit corp^9 i ordie ꝛ pfectiōe: ꝙ aūt in vnoq̄qȝ celo ponat aliqd ex q̄ in suo celo ꝑueniat aliqd ꝛ ipsius fine infusione sue eēntie cū occupat circa illud corpus: sȝ eius eēn^a sit discreta in exñtia ꝛ actiōe ab illo corpe: nos non ꝓhibem^9 h̄: qȝ h̄ est qd̄ nos vocam^9 itelligētiā spoliataȝ: ex q̄ ponim^9 aduenire id qd̄ est post eā: sȝ ē ꝑter patiēs a corpe: ꝛ ꝑter cōicās ei: ꝛ ꝑter formaȝ ei^9 ꝓpriaȝ: ꝛ ꝑter oē id qd̄ dixim^9 cū stabiliuim^9 aīaȝ. Iā igr certificatū est ꝙ celi hn̄t pn^a q̄ sūt nec corpa^a: nec for^e corpoꝝ: ꝛ ꝙ vnūq̄dqȝ celoꝝ appropriat alicui illoꝝ pn^m: vniuersitas aūt eoꝝ cōicat in vno pn^o. Nō ē āt dubiū h̄ eē itelligētias simplices sepatas q̄ fiūt cū factura corpoꝝ humanoꝝ q̄ nō corrūpūt: sȝ pmanēt. Iā āt h̄ manifestū ē i sciētiȝs nālib^9. q̄ nec ꝑueniūt a p pn^o: eo ꝙ multe sint: q̄rū sit vna i spē. Sȝ qȝ fiunt: sunt cāte pmi mediāte aliq̄: cāe aūt agentes medie iter p^m: ꝛ illas nō pnt eē iferiores eis in ordine: qȝ nō sunt itelligētie simplices sepate: cāe vō datrices eē sūt pfectiones in eē: recipiētes vō eē sunt iferiores in eē: opȝ igit vt cātū p^m sit itelligētia vna ꝑ eēntiā ex q̄ nō pōt esse multitudo ꝯueniēs i spē. Intētiōes eni q̄ multiplicant in ea ſm ꝙ multitudo pōt eē in ea: si fuerint diuerse certitudinib^9: tūc id qd̄ ꝑuenit ex vnaq̄qȝ eaꝝ aliō est in spē ab eo qd̄ ꝑuenit ab alia. Sed sic nō comitabit vnūq̄dqȝ eoꝝ qd̄ comitat alterū: sed alia nā. Si vō fuerit ꝯueniētes in certitudine: tūc in q̄ erūt diuerse ꝛ multe eaȝ nō sit ibi diuisio māe: igit ex cāto p nō pōt esse multitudo nisi diuersa i spē. igit he aīe terrene nō fiunt a cāto p absqȝ mediāte alia cā iā eēnte. Silr fit ab oi cāto p sublimiore q̄usqȝ ꝑuenit ad cātū qd̄ fit cū factura eloꝝ receptibiliū gnōnis ꝛ corruptionis: q̄ multiplicant nuō ꝛ spē sil. igit multitudo recipientis: cā est multitudinis actionis pncipiȝ qd̄ est vnū in eēntia: ꝛ h̄ est post cōpletionē eē oīum celestiū: ꝛ seqtur semp itelligētia post itelligētiā: q̄ousqȝ fiat spera lune: ꝛ deinde fiāt elā ꝛ aptant recipe impssionē vnā in spē multā nuō ab itelligētia vltīa. Si eni cā multitudis nō fuerit in agēte debebit eē necio in patiēte: opȝ igit vt ex vnaq̄qȝ intelligētia fiat itelligētia inferior ea: ꝛ cesset tūc q̄usqȝ possint fieri sube itelligibiles diuisibiles multe nuō pp multitudinē cāꝝ: ꝛ vsqȝ huc ꝑuenīūt. Iā igit vē manifestū est ꝙ ex oi itelligētia supiore in ordine ſm h̄ qd̄ itelligit p^m: ꝑuenit eē alteri^9 intelligētie inferioris ea. Sed ſm h̄ ꝙ intelligit seipsaȝ ꝑueniēt circuli per se m̄: corpus: corpus vō celi fit ab ea ꝛ pmanet mediāte aīa celesti: ois eni forma causa est vt sua materia sit i esse ctu: ipsa eni mā nō habet existentiam.

❡ Capitulum. V. De dispositione generationis elementorū a causis primis.

Post assignatū numerū sperarū celestiūȝ sectū est necio eē elm̄torū: corpa aūt elementaria sunt gñata corruptibilia: vnde oportet vt pncipia coꝝ ꝓpinqua sint res recipientes maneriā varietatis ꝛ motus: ꝛ vt id qd̄ est itelligētia pura nō sit causa esse eoꝝ sola: oportet aūt vt iam certus sis de h̄ p ea que iam sepe replicauimus a q̄bus iam expediti sumus: h̄ aūt elm̄ta hn̄t māȝ in qua cōueniūt ꝛ formas q̄bus differunt: vñ oportet ꝙ vt ad esse diuersitatē suarū formarū cooperet diuersitas dispōnū celoꝝ: ꝛ vt ad esse cōueniētiā eoꝝ in mā cooperet cōueniētia dispōnis celoꝝ: celi eni cōueniūt in nā iudiciȝ motus circularis: opȝ igit vt iudiciū illius nāe sit adiuuans esse māe. Et vt id in quo differūt sit pncipiū ꝑparationis māe ad formas diuersas: ea aūt que sunt multa cōueniētia in specie ꝛ genere non sunt sola absqȝ ꝯsortio alterius adiuuantis: qd̄ est causa essentie: ꝙ in seipsa est cōueniēs vnū: nec facit diuersa: nisi ꝙ est aliud ab ipsa hoc igitur vnū nō est ab ea nisi pp ligationē alteritis vnius: qd̄ reducit eā ad vnū aliquid: opȝ igit vt illud sit vna de intelligentiȝs separatis: sed vltima eaꝝ que sequit nos: ꝛ ipsa est a q̄ pp cōsortiū motuū celestiū fluit aliqd in quo est descriptio formarū mūdi inferioris ſm modū patiendi: quēadmodū i illa itellige^a: ꝛ i aliȝs itelligētiȝs est descriptio formarū ſm modū agendi a qua postea fluunt forme in hoc appropriantes ea non per seipsa solūmō: vnū eni vnū agit in vnū sicut nosti: sed ꝓpter cōsortiū corporū celestiū: eueniet igit ꝙ cū h̄ res appropriauerit aliquā de impressionibus celestib^9 absqȝ mediāte corpe elm̄tari vel mediāte: ita vt ponat illud ſm aptitudinē ꝓpriā. post cōmunionē que erit in sua suba: tūc ab h̄ sepato fluet forma ꝓpria ꝛ describet in illa materia. Tu sis aūt ꝙ vnū

nõ appropriat vnū īquātū vnūqdq3 eoꝝ est vnū ꝑ aliqd qd sit ei absq3 alio: sed idiget vt sint ei appropriatores diuersi: appropriatores vo mãe sunt ei⁹ ꝑpatores: preparator vo est ille a quo fit ꝑparato qddā: cui⁹ ꝯpatio ꝯuenientior ē ad illud q̄3 ad aliqd aliud: erit aūt h̄ ꝑpator eligens eē id qd est sibi digni⁹ a ṗmis datorib⁹ formarū. Si autē mā eēt sm aptitudinē ṗmaꝫ posset vtiq3 aptari duob⁹ ꝯtrys: q̄re eni magis eligeret vnū q̄3 aliud: nisi ꝑp dispōnē q̄ dn̄t iprimētes in ea: ꝛ hui⁹ ēt diuersitatꝭ ꝯpatio ad oēs mãs vna est: vn̄ nõ oꝫ vt q̄3ᵐ ad illō approprieť vna mā poti⁹ q̄3 alia nisi ꝑp aliqd ēt qd ē in illa mā: qd nõ est nisi aptitudo ꝑfecta: nec est ꝑpatio: nisi ꝯpatio ꝑfcā ad ipsuꝫ: ad qd est ꝑpata: ꝛ h̄ est sicˀ aq̄ q̄ cū nimiū caluerit ūiguꝫ siľ calefactio ex̄nea ꝛ forma aq̄itatis q̄ cõiūcta siľ remota sunt ab cõpatione forme aqueitatis: s3 sunt multe cõparationis ad formā igneā: quo plus eni h̄ itēdiť: itēdiť etiā ꝯpatio ꝛ augeť aptitudo: ꝛ fit ō iure forme ignee: vt fluat sup eā: s3 vis illi⁹ destruiť. Sꝫ q2 mā non remanet sine forma: tūc nõ est ei⁹ exñtia ex h̄ solo qꝫ cõpaeť eidem ṗmis ṗncipys solūmō: s3 ex h̄ qꝫ est ex seipsa ꝛ ex forma. Sꝫ q2 for⁹ q̄ ꝯstituit hāc māꝫ mō iam erat mā exñs sine ea: tūc nõ est ei⁹ exñtia ꝑ formā solūmō: s3 ꝑ eā ꝛ mediātib⁹ ṗncipys scdarys vľ mediātib⁹ alys vel cõsilib⁹. Si eni eēt ex ṗncipys ṗmis solūmō: tūc nõ egeret forā alia: eo qꝫ forma iā ṗcessit. Sꝫ q2 cõueniūt ibi in motu circulari: ꝛ dn̄t comitātia nãe quā ꝯstituūt nãe ꝓṗe cuiusq3 celi: tūc māꝫ cõstituit h̄ cuius nā cõuenit aliq nārū ꝓṗarū q̄ sunt for⁹: ꝛ sic mot⁹ ē vilior dispōne: q̄ ē ibi: sic ꝛ mā est vilior eēn⁹ h̄: ꝛ sic ibi mot⁹ est sequēs nām eius qd est in po⁹ sic: ꝛ mā h̄ cõuenit cū eo: qd est in po⁹: ꝛ sic ibi nãe ꝓṗe ꝛ cões sūt ṗn⁹ ꝛ adiuuātia nām ꝓṗiā vel cõeꝫ: vt h̄ sic: ꝛ id qd comitať nãs ꝓṗas ꝛ cões ibi de ꝯpationibus cõstellationū diuersis mutabilibus ꝓueniētib⁹ i eas ꝑp motū est ṗnᵐ varietatis dispōnū ꝛ permutationis earuꝫ h̄ ꝛ siľr cõmixtio suarū cõpationū ibi est cā cõmixtionis cõpationis istoꝝ eloꝝ vľ adiuuās ꝛ a corꝑib⁹ celestibus fiūt ipressiones i corꝑa hui⁹ mūdi ꝑp q̄litates q̄ sūt ei ꝓprie: ꝛ ab illis fluit in hūc mūdū ꝛ ab aīab⁹ ēt illoꝝ fiunt ipressiones in aīas hui⁹ mūdi: ꝛ ex his itētiōib⁹ scim⁹ qꝫ nā q̄ est gubernatrix istoꝝ corꝑoꝝ ē q̄si ꝑfectio: ꝛ forme fiunt ab aīa diffusa vľ adiutorio ei⁹. ¶ Dixerūt āt qdaꝫ ex phōphātib⁹ qꝫ celuꝫ: eo qꝫ ē volubile: ꝛ dꝫ reuolui sup aliqd: qd sit stabile in ei⁹ plenitudie: vn̄ ꝯfricationē ei⁹ cū eo seqť calefactio in tm̄: qd ꝯuertiť i ignē qꝫ aūt remotissimū est ab eo remanet qetū: ꝛ q̄ magꝭ accedet ad friditatē ꝛ spissitudinē est terra: qꝫ vo de illo seˀ ignē est calꝫ: sed min⁹ calm q̄3 ignis: s3 qd de eo qd seˀ terra est spissūꝫ: sed min⁹ spissuꝫ q̄3 terra: ꝑuitas āt caloris: ꝛ ꝑuitas spissitudinis faciūt debere eē humiditatē. Siccitas vo ꝓuenit vľ ex caliditate vľ ex friditate vitiis: hūiditas aūt q̄ seˀ terrā ē frigidior: q̄ vo seˀ ignē ē calidior h̄ ē cā eēndi ea: ꝛ h̄ ē qd dixerūt: nõ ē aūt h̄ qd possit ꝓbare vbis syllogisticis: nec est firmū: cū diligēter ꝯsideratū fuerit. vť. n. h̄ eē alr. Nā a corꝑib⁹ celestib⁹. s. vľ a q̄ttuor corꝑib⁹ ex illis vľ a nuō ꝯiēcto in q̄ttuor collectionib⁹ ex vnoq̄q3 eoꝝ fluit in hāc māmꝫ: q̄ fit ꝑp cõicationē aptitudo ad formā corꝑis simplicis: q̄ cū sit apta recipit illas formas a datore formaꝝ vel vt h̄ totū fluat ab vno corꝑe: s3 sint ibi cõpationes: q̄ faciūt debere eē diuersitates a cāis occultis in eā. Tu. n. cū scire volueris ifirmū eē qd dixerūt cõsidera qꝫ ipsi fecerūt debere ṗmū eē corpus qd nõ hēat aliquā ex formis cõstituētib⁹ nisi formā corꝑalē: nec acqrit aliquā ꝑter for⁹ˢ nisi getē scdario. Nos aūt iā oñdim⁹ destructionē hui⁹: ꝛ oñdim⁹ qꝫ eē corꝑis nõ ꝑficiť ex sola for⁹ corꝑeitatis: nisi cū ea itelligeris ēt aliā formā. Nõ formam

ei⁹ tm̄ est: q̄ ṗma cõstituit dimēsionē. Sūū eni eē dimensionū seqť alias formas: q̄ ꝑparāt ipsas. Sin aūt: ꝯsidera dispōnē raritatis ex calore vľ spissitudinis ex frigiditate. corꝑ⁹ eni nõ fit corꝑ⁹ calm: nisi iquātū ipsuꝫ seqť aliō in motu ad h̄ vt calefaciat illud: ꝯñtia illius motus ꝯñtis. quē iā oñdimus nõ eē violētū: sed nālē. Si autē: iā completa erat ei⁹ nā: pōt aūt cõcedi vt cū cõpleta fuerit eius nā seruet in loco q est aptior sibi ad cõseruādū illud: calidū eni cõseruať vbi est motus: ꝛ frigidū vbi est qes. deinde nõ cogitauerūt qualr ꝑs illius mãe debuit descēdere ad centrū: ꝛ alia ꝑs eius vicinari sursuꝫ: ꝛ accidit ei calor. Sed de cā huius: cā reddi pōt. In vniuersitate enim est leuitas ꝛ grauitas. Sꝫ de ꝑte cuiusq3 eli sic est: qꝫ postq̄ certū est ꝑtes eloꝝ g̃uatas eē: cõstat qꝫ cuꝫ g̃uať aliq̄ ꝑs ei⁹ in loco nē̃cio: seqť vt vna sup̃ficies ei⁹ sit supior cum moueť sursuꝫ ꝛ illa sup̃ficies est cõueniētior superioritati q̄3 alia. Ex ṗn⁹ vo sue gñōnis non fit vna sup̃ficies eius deorsuꝫ ꝛ alia sursuꝫ: sed q2 sine dubio trāsmutata est ꝑp motū aliquē q fecit eā hr̄e sitū aliquē: qꝫ aūt mihi magis vť h̄ est qd sentim⁹: puto enim q2 ille q h̄ dixit de gnōne elmtoꝝ conatus est abbreuiare h̄ alicui scribenti sibi super h̄: ꝛ q venit post eū cõfirmauit dictū eius. Ipse vero qui scripsit h̄ fuit hō cõfundēs ꝛ perturbās rē.

¶ Capitulū. VI. Et de cura ꝛ ostensione: quomodo cõtinentur res sub diuino iudicio.

Postquā aūt ꝑuenim⁹ ad h̄: opus e ostēdere: q̄ sit nob cura. Nõ dubitas aūt tibi iā fuisse manifestuꝫ ex ṗdictis qꝫ cause altiores nõ cõceduť operi ꝑp nos id qd operanť: nec intēdere aliqd ꝓpter nos: nec inducit eas aliqd: nec accidit eis electio. hoc aūt qꝫ mlte impressiones mirabiles fiunt in h̄ qꝫ g̃iať in hoc mūdo: tū in ꝑtibus metalloꝝ: tū in ꝑtibus vegetabiliū ꝛ brutoꝝ hoīuꝫ: ꝛ in hoc qꝫ itelligiť de ꝑtibus celi nõ est tibi via dicere qꝫ fiat per casuꝫ: q2 rõ inducit te ad iudicādū qꝫ oia fiunt ex gubernatione ꝛ dispōne: opꝫ eni vt scias qꝫ cura borū est ex hoc qꝫ ṗmus scit seipsuꝫ: ꝛ qꝫ ab ipso est necītas ordinationis bonitatis: ꝛ qꝫ sua eēntia est cā bonitatꝭ ꝛ ꝑfectionis sm qꝫ poīe est rebus ꝛ placent ei: sicut predictū est. Intelligit igiť ordinationē bonitatis sm qꝫ possibile est esse meliꝰ: vnde ex hoc qꝫ intelligit ordinationē ꝛ bonitatē: que melior esse pōt sm qꝫ ipse intelligit eā fluit ipsa tali fluxu quo perfectius perueniť ad ordineꝫ sm possibilitatē: ꝛ hec est intentio de cura. ¶ Scias aūt qꝫ malū est multis modis. diciť eni malū vt defectus q est ignorātia ꝛ debilitas ꝛ dformitas: ꝛ dr̃ malū vt dolor ꝛ tristicia in qb⁹ est aliqua apprehensio cāe nõ amissionis rei tm̄. Cā aūt mouens bonitatē ꝛ ꝓhibens ꝛ faciēs debere esse eius ṗuationē: aliqñ est separata quā nõ apprehendit ipediētia: sicut cū nubes obumbrāt ꝛ ꝓhibent radios solis cū opus est perfici per solē: cū eni ille cui opus est fuerit apprehensor apprehendet qꝫ sol nõ ꝓdest: s3 in q̄tū apprehendit h̄: nõ apprehendit qꝫ nubes interpo site sunt: sed inquātū est vidēs: sed sm qꝫ est videns non est dolens impeditus ꝑp h̄ vel carens eo: sed ex h̄ qꝫ est aliud: aliqñ aūt est cõiuncta quā apprehendit apprehensor ṗuationis salutis: sicut cū dolet ꝑp amissionē ꝯtinuitatis mēbri ex calore dissoluēte. Ipse eni iquātū apphēdit amissionē continuitatis ꝑ virtutē q̄ est in ipso mēbro apprehēdit ēt nocens calm. Jam igiť ꝯiuncta sunt h̄ cū contingit apprehensio sm qꝫ prediximus. s. apprehensio rerū ṗuatarū: ꝛ apprehēsio sm qꝫ ṗdiximus. s. apprehensio rerū q̄ sunt. Sed hoc apprehensuꝫ in hoc qꝫ est nõ est malū in seipso: sed est malūꝫ respectu huius rei: ṗuatio eni respectu sue ꝑfectionis ꝛ salutis nõ est malū re⁹ ipsi⁹

dimita vt sit ei eē aut nō sit comes aliud: qz nō est ipsius
eē nisi malū in ipso: ꝛ ex h̄ ꝙ est: malū est: cecitas eni nō
pōt esse nisi in oculis: ꝛ iquātū est in oculis nō pōt eē nisi
malū: ꝛ nō est ei alius modus pp quē sit nō malū. Calor
aūt. v. g. cū sit: q̄uis q̄ntū ad eū q doiet pp eū: malus sit:
h̄z tn̄ aliū modū q̄ pōt eē nō malū. malū āt p eēntiā ē pri
uatio: nec est q̄libz puatio: nisi puati iudicij nāe rerū a p-
fectionib⁹ sue spēi: ꝛ sue nāe. Sz malū p accñs ē puatū vl
retrahēs a iure sue pfectionis: nō aūt ē bonū ex puatiōe
absoluta: nisi ex noīe ei⁹: nec ē ēt malū ꝙ sit. Si eni ipsa
eēt aliq̄ mō malū eēt cōe. Nullū igr̄ eē ſm suā pfectionē
vltimā in q̄ nō ē aliqd in po⁹ seqr̄ malū: nō seqr̄ malū:
nisi h̄ in cui⁹ nā est aliqd in po⁹: ꝛ h̄ fit pp māz: malū vo
seqr̄ mām pp aliqd p̄ᵐ: qd̄ sibi accidit: ꝛ pp aliqd nouuz:
qd̄ postea aduenit. Id aūt qd̄ ex seipsa ē h̄ est. s. qz accidit
alicui māe i inicio sui eē aliqd pter cās mali extrinsecas
qd̄ ipmit in ea aliquā dispōnē: q̄ phibet eius ppriā apti
tudinē a pfectione: ex q̄ puenit malū circa illū: sic mā ex
qua gnāt̄ hō vel equus cū accidit ei ex cāis ꝯtingētibus
poni peioris ꝯplonis ꝛ durioris sube: tūc nō recipit linea
tionē ꝛ figuratōez ꝛ rectitudinē: ꝛ iō deturpat̄ pcreatio.
Nō qz defuerit ꝙ opus fuit ad pfectionē cōplonis: ꝛ ꝙ
opus fuit ad formā: ꝛ iō agēs fuit deficiens: sed qz patiēs
nō recipit. Id aūt ꝙ ꝯtingit extrinsecus est vnū: de duo-
bus. s. vel prohibēs iterpositū ꝛ retrahēs a pfectione: vl
ꝯriū adiunctū destruēs pfectionē: exēᵐ pmi sunt nubes
mlte sibi supposite: ꝛ spissitudo carū ꝛ vmbre altorū mō-
tiū phibētes impssionē solis in arbores ad pfectionem.
Scdi vo exēᵐ est casus gelu sup herbas: qd̄ ipedit earuz
pfectionē in tpe suo: adeo ꝙ destruit aptitudinē ppriā: ꝛ
qcqd est cū ea: oēs aūt cāe mali nō inueniūt̄ in his q̄ sūt
sub circulo lune: qcqd aūt est sub circulo lune pene nihil
est cōpatione ceteroꝝ q̄ sunt sicut nosti. Deide malū nō
cōtigit nisi i aliqb⁹: ꝛ aliqn̄ spēb⁹ eoꝝ fuati: malū aūt ve
rū n̄ ꝯtigit i plib⁹ idiuiduis: nisi aliq̄ spēs mali. Scias āt
ꝙ malū ex itētiōe puationis vl̄ est malū q̄ūᵐ ad id qd̄ est
nec̄ium vl̄ vtile pp. nec̄ium vel nō est malū q̄ūᵐ ad h̄: sz
est malū q̄ūᵐ ad h̄ ꝙ poīe ē in his q̄ sūt raro. Si āt iueni-
ret̄ tūc eēt sic id qd̄ ē supfluū i pfectionib⁹: q̄ sunt post p-
fectiones fixas: ꝛ nō est in eo iudiciū nāe possis: sz h̄ oino
est pter id qd̄ debem⁹ ondere: nec ēt ē malū q̄ūᵐ ad spēm.
sz q̄ntū ad id qd̄ supaddit̄ supra debitū spēi: sic ignorātia
geometrie vel phie vel alioꝝ hō. h̄. n. nō ē maluz q̄ūᵐ ad
h̄ ꝙ hoies sum⁹: sz ē malū q̄ūᵐ ad hn̄dā pfectionē ei⁹: qd̄
pdest. Tu scies aūt ꝙ h̄ nō est ve malū: nisi cū aliqs ho-
minū vl̄ aliq̄ aīa fuerit apta ad h̄. Nō ē āt apt⁹ aliqs ex
h̄ ꝙ ē hō vl̄ aīa: Sz qz iā placuit ei pulchritudo illi⁹ rei ꝛ
cōcupiscit eā: ꝛ adaptat̄ ad illā: sic ego postea ondā tibi:
aū h̄ aūt nō est de nā spēi accōmodare se pfectiōib⁹ scdis
q̄ sequūt̄ pfectionē pmā: iarvt si nō sit fiat puatio in aliq̄
iudicij nāe: igit̄ malū in his q̄ sūt pniſſimū ē pter h̄ āt eē
illud malū in reb⁹ nec̄iuz seqr̄ idigētiā boni: h̄ eni elīnta
nisi eēnt repugnātia ꝛ patie⁹ a dn̄ante nō possent ex eis
eē he spēs nobiles. Si eni ex eis nō eēt ignis quē ꝯcurrē
tia q̄ accñt i cursu oī nec̄io iducerēt ad ꝯtigēdū pānū ali
cui⁹ paupis: ꝛ nō deberet adurere: pfecto in igne nō eēt vti
litas cōis. Debuit igr̄ nec̄io vt bonū qd̄ poīe ē i his reb⁹
nō sit bonū. nisi postq̄ poīe est puenire hō malū ex eo: ꝛ
cū eo: fluxus āt bonitati nō fac̄ debere dimitti bonitatez
supabūdātē pp aliqd malū raro ꝯtigēs. Eēt. n. ei⁹ dimis-
sio mai⁹ malū q̄ illud malū. puatio eni illi⁹ ꝙ eē poīe est
in nā māe cū ē puatū peior est q̄ puatio vni⁹ alicui⁹ rei:
ꝛ iō sapiēs eligit cōburi in igne ea ꝯditōe vt euadat viu⁹.
q̄ mori sine dolore. Si aūt pter mitteret̄ h̄ nā bonitati.
tūc eēt malū mlto maius q̄ h̄ malū: qd̄ ē pp eē ei⁹: qz igr̄

fuit in iudicio itelligētie cōphēdētis q̄litatē eēndi eādi-
nē ſm ꝯtinuatōez bonitatis vt itelligeret digni⁹ eē hō rē
eē tali eē ex q̄ ꝯtigit aliqd qd̄ cōcedit̄ esse malū: iō opor-
tuit vt fluat esse eius. ¶ Si qs aūt dixerit fuisse poīe vt
pm⁹ dispositor daret eē bonitatē purā imunē a malicia
diceret̄: qz h̄ nō pōt cōcedi in tali maneria eēndi: quāuis
possit cōcedi in esse absoluto. maneria eni eē absoluti im-
munis est ab hoc: ꝛ nō est ei silis: ꝛ h̄ est qd̄ fluit a dispō-
ne pmi: ꝛ inuenit̄ h̄ in rebus intelligibilib⁹ ꝛ aīalib⁹ ꝛ ce-
lestib⁹: sed illa maneria remansit in possibilitate: nec est
ptermissum fieri illud eē pp maluz qd̄ āmiscet̄ ei ꝙ si a
suo exordio nō eēt oino ꝛ eēt ptermissuz nō cōtingeret h̄.
malū: ꝛ eēt deterius q̄ si eēt: cū suū eē sit meli⁹ illis duo-
bus malis: ꝛ eueniret h̄ etiā qd̄ nō daret eē causis bonis
q̄ sunt piores his cāis adducētib⁹ malū accidētalr̄: ex esse
eni illarū sequit̄ eē istarū: ꝛ sic esset maxima eius in ordi-
ne bonitatis vl̄is: q̄uis aūt nō respiciamus ad h̄: tn̄ si cō-
uerteremus cōsiderationē nostrā ad hoc: ꝙ possibilitas
essendi diuidit̄ ſm modos eorū: que sunt diuersis in suis
dispositionibus: inuenimus ꝙ quia fuit esse expers mali
acquisitum remansit maneria eēndi que debuit eē huiꝰ
quā nō eē: qz peius est q̄ suū esse: fuit ideo necessariuz: vt
flueret esse eius ab eo: vn̄ fluit eē qd̄ est optimū: ꝛ ſm mo
dū pdictū. ¶ Dico itenī ꝙ malū dicit̄ mltis modis: ma
luz eni dr̄ opus abhoiabile: ꝛ dr̄ malū pncipiū eius. s. mo
res: ꝛ dr̄ malū dolor ꝛ tristicia: ꝛ ꝯsilia: ꝛ dicit̄ malū de-
fectus rei a sua pfectione ꝛ amissio rei quā nālr̄ debe
bat hr̄e: vl̄ aūt ꝙ quāuis itētiones doloris ꝛ tristicie hn̄t
eē ꝛ nō sint puatorie: ipse tn̄ sequūt̄ puatiōes ꝛ defectus:
malū eni qd̄ ē in actiōib⁹: vel est re⁹ eius q amisit suā p-
fectionē pp adueētū ei⁹ ad illū: sicut iniuria vel respectu
ei⁹ q amisit pfectionē quā dz hr̄e in gubernatione suoꝝ
vel ciuitati: sic fornicatio: silr ꝛ mores nō sunt mali nisi
pp h̄ ꝙ h̄ aduenīūt ex illis: ꝛ sunt cōiuncta cū puatiōib⁹
pfectionū aīe q̄s opz eā hr̄e. Nihil aūt de actionib⁹ inue
nit̄ dici malū: qd̄ nō sit pfectio aīe agētis eas: ꝛ fortasse
nō est malū nisi respectu cāe recipiētis vel respectu alte-
rius agētis: q prohibet eius actionē in illa mā: in qua ipse
est dignior hac actiōe. Iniuria aūt puenit ex v̄tute que-
rente victoriā q̄ est irascibilis: ꝛ victoria est eius pfectio.
ꝛ ob h̄ creata est ſm qd̄ est irascibilis. s. vt sit itendēs ad
q̄rēdā victoriā: ꝛ letet̄ in ea h̄ igit̄ actio q̄ntū ad ipz bona
est: sed si debilitat̄ in agēdo illud q̄ntū ad h̄ est ei maluz:
nec est malū nisi iniuriato vl̄ aīe rōnali: cuius est pfectio
frangere hāc virtutē ꝛ dn̄ari ei: ꝙ si non pōt facere est ei
malū: ꝛ hoc est ei cā efficiēs dolorē: alterū vo est: sicut cū
ignis adurit: adustio enīz est perfectio ignis: sed est mala
quātū ad eū a quo remouet̄ salus pp eā: vel qz amisit id
qd̄ amisit: malū aūt cuius cā est defectus ꝛ penuria: que
accidit embrioni nō est agens aliqs q fecerit illud: sed qz
agens nō egit. h̄ igit̄ certe nō est bonū respectu alicuius
rei: mala vo q̄ cōiungunt̄ reb⁹ bonis. nō sunt nisi ex dua-
bus cāis. vna est ex pte māe inquātū est recipiēs formā
ꝛ priuationē. altera est ex pte agentis ex quo debuerunt
esse mālia. ꝛ qz impossibile fuit vt mā hr̄et debitū eē. qd̄
erat sibi opus: ꝛ vt ageret actionē māe: ideo non fuit re-
cipiens formā: sed puationē: fuit igit̄ impoīe eā nō reci-
pere opposita: ꝛ fuit impossibile virtutibus agentib⁹ nō
esse actiones ꝯrias alijs actionibus: quarū eē cū iā fuerit
acquisitū: ipse non agant suā actionē. Impoīe est eni vt
creet̄ id qd̄ intelligit̄ de igne ꝛ ipse nō cōburat. ¶ Item
qz vniuersitas nō est pfecta nisi fuerit in ea calefactor: ꝛ
nisi fuerit in ea calefactor ꝯburēs. fuit ideo necesse vt in-
tentio pdesset ad essendū h̄ duo ex qbus prouenirent no
cumēta cōbustiōis. Cōbustio eni est sic cū ignis cōburit

mēbrū alicuius hois religiosi: sed q est sepius est inqui-
sitio boni intenti in nāa: silr est etiā qd est semp. Sed se-
pius est: qr q plura ex idiuiduis spēx sunt remota a ɔbu-
stione. Semper vo est: qr multe spēs nō pñt seruari sem-
per: nisi per eē: qle est ignis: ita vt sit cōburēs. raro vo est
sicut id qd ꝓuenit ab ignibus. s. nocumēta q ꝓuenit ab
illis. Silr est in oībus alijs causis que sunt silēs his: nō
erat aūt bonū pretermitti vtilitates frequētes vel sempi-
ternas pp accñtia mala rara: igit bonitates que fiunt ex
his rebus fuerūt volite pma volūtate fm modū quo cō
uenit dici deū velle res: & fuit volitū malū etiā fm mo-
dū qui est per accidēs: & prescitū fuit illud futurū ne[c]io.
nec tñ curatū est de eo. bonū igit iudicatū est per eēntiā
& male iudicatū est per accidēs: esse aūt h est p ꝓuidētiā.
Silr de mā iā notū est: qr ipsa deficit in aliqbus: & in ipsa
deficiunt pfectiōes aliquarū rerū: sed a deo multa supplē
tur ei: q nō est cōpatio eorū ad id qd sibi deficit. postq
aūt ita est tunc nō fuit sapientie diuine dimittere sūmas
bonitates que semp: & sepe sunt pp mala aliquox indiui-
duox: q nō sunt semp. Dico aūt q res in estimatiōe aut
sunt res: quax eē possibile est esse nisi male absolute: aut
sunt res: q rū eē est bonū: & ipoīe est eas eē malas impfe
ctas: aut sunt res in qb᷒ ꝓualet bonitas: & cū fuerint i suo
eē nec est poīe alr eē in naturis eax: aut sunt res in qbus
ꝓualet male: aut sunt res eq̄les ad vtrāq dispōnē. Sed
malicia nō inuenit in naturis. q aūt totū est malū vel in
quo ꝓualet vl est equale dū nō inuenit. Id vo in cuius eē
ꝓualet bonitas ɔueniētī᷒ est esse cuz id ꝓualet in eo ē bo-
nū. Si aūt dr q̄re nō fuit remotū malū ab eo oīno: ita vt
totū eēt bonū. Dicet q tc ipsa res nō eēt ipsa: eo q iā di-
ximus q eē ei᷒ est tale eē: q ipoīe est eē ei: q gn accidat ex
eo malū. Sz si poneret h res sic vt n accidat ex ea malū:
tūc eē ei᷒ nō erit eē: qd est ei: sed erit eē aliarū rerū: q sūt
aliud ab ea: & iā sunt aliqd. s. vt sic creet q nō ɔseq̄t eaz
malicia cōsecutione pma: cui᷒ exēm est ignis cū fuerit ei᷒
eē: sic vt sit ɔburēs & fuerit eē cōburētis sic: vt cū tetige-
rit pānū alicuius iusti cōburat eū: eo q eē pāni illi᷒ iusti
tale est q receptibile est cōbustionis: & fuerit eē vniuscu-
iusq eox sic vt accidāt ei mot᷒ diuersi & fuerit eē motuū
diuersox in reb᷒ sic vt accidat eis cōcursus: & eē duorū
cōcurrētiū. s. agētis & patiētis fuerit sic vt comitet illud
nālr actio & passio. si aūt nō fuerint scdaria nō erūt pria.
In vniuersitate igit nō sunt ordinate vires agētes & pa-
tientes. s. celestes & terrestres nāles & aiales: nisi ad h vt
cōducant ad ordinē vlez cū hac ipossibilitate. scz vt ipsa
sint id qd sunt: & nō iducāt aliq mala. igit ex dispōnibus
mūdi inter se adinicē: sequit vt fiat i aīa forma praue snie
vel icredulitatī: vel alia malicia in aīa vel in corpe: ita vt
si nō eēt sic ordo vniuersitatis nō eēt pfectus: & iō negle-
ctū fuit h: ne eēnt attenta cōueniētia corrūpētia que ne-
cessario accidunt. Dictū est eni in lege. creaui istos ad in-
fernū: nō curo: creaui istos ad pdisū: nō curo. ¶ Item
dictū est q vniuersitas parata est ad id ad qd parata est.
¶ Si qs aūt dixerit q malū nō est ɔ̄tneū: neq rarū: sed
sepissimū. Dicim᷒ q nō est ita: malū est eni multū: sed nō
sepissimū. dria aūt est inter sepe & multū: h eni sunt mul-
ta q sunt mlta: & nō sepe: sic lāgores: q sunt multi & nō se-
pe: cū aūt cōsideraueris istū modū dicēdi malū: de quo
nūc loqmur inuenies illū multo minus q bonū: qd est ei
oppositū: & qd inuenit in ei᷒ mā. q̄to aūt magis minus est
cōpatione bonitatū aliax sempiternarū: vex est autē q
mala q sunt defectus pfectionū scdariarū sunt sepissima:
sed nō sunt de malis d qbus nos loqmur: & h mala sunt:
sicut ignorātia geometrie: & sicut defectus nimie pulchri
tudinis: & aliorū huiꝰ q nō nocent pfectiōibus primis: nec

pfectionibus: que sequūt eas quātū ad vtilitatē que ap-
paret ex eis: & h mala non sunt ex actione agentis: sed qr
non agit agens: eo q agens non est paratus: vel qr ipsa
nō mouentur ad recipiendū: & hec mala sunt ꝓuationes
bonitatum fm superfluitatem & augmentū.

¶ Capim. VII. De permissione diuina.

Opus est vt certificem᷒ h dispōnē aiax humanarū cū sūt exute a corpib᷒ suis: ad quā dispōnez ꝓuenīūt. Oz āt te scire
q pmissio aīa ē q fide recipit: qr n ē via ad
ꝓbādū eā nisi credēdo testimonio pphe: sic
illa q est de eo q hēbit corp᷒ apud resurrectionē. Tu āt
iā scis delectatiōes corpox & gaudia qd sunt. lex eni nra
quā dedit mahometh oñdit dispōnē felicitatis & misie:
q sūt fz cōp᷒. Et alia ē pmissio q apphēdit itellu & argūe
demrātiua: & pphīa approbat: & h ē felicitas & misia aia-
rū: postq sūt exute a corpib᷒ suis: q ꝓbāt argūtib᷒: q̄uis
nre estimationes debiles sint ad imaginādū eas nūc pp
cās: q̄s ego oñdā. Sapiētib᷒ vo theologis multo maior
cupiditas fuit ad ɔñdū hāc felicitatem q felicitatē cōpox:
q q̄uis daret eis: nō tñ attēderūt eā: nec appciati sūt eā:
cōpatione hꝰ felicitatī. q est cōiuncta pme vitatī: sic pau
lopost oñdā. De ea igit faciā sciri dispōnē hꝰ felicitatī &
misie: q est ei ɔ̄ria. Corpal aūt felicitas iā assignata est in
lege. Dico aūt oportere vt scias q oīs vtus aīalis hz dele
ctatiōnē & bonū: q sūt sibi ꝓpa: & hz nocumētū & malū: q
sūt sibi ꝓpa. v. g. qr delectatio voluptatī & bonitatī ei᷒ ē:
vt ꝓueniat ad eā q̄litas sensibilis ɔueniēs aliq ex qnq: &
delectatio ire est victoria: & delectatio estimationis est fi
ducia: & delectatio cōseruatiue est recordatio rerū cōue-
niētiū. Nocumētū vo vniuscuiusq eox est id qd est ɔ̄riū
his. Sed oēs ɔueniūt in vno cōi. s. i pcipe q suū ɔueniēs
& sibi aptū est bonū: & delectatio q sūt eis ꝓpa: cōueniēs
aūt cuiusq eox per eēntiā & certitudinē est adeptio pfe-
ctionis in effectu q est q̄tū ad ipsaz pfectio. Et h est vna
radix. ¶ Itē he vires q̄uis cōicant in his intentionib᷒
tñ ordines earū certe diuersi sunt. Cuius aūt pfectio est
nobilior & abundātior & cuius: pfectio est maior diutur-
nior: & cuius pfectio est sibi vicinior & preparatior: & cu-
ius actio est perfectior & nobilior: & apprehensio est in se
fortior: illius delectatio: quā habebit erit excellentior &
gliosior sine dubio: & h ē alia radix: eo q sic᷒ exit᷒ ad effe
ctū in pfectiōe aliq est vt sentiat illa fieri & delectet fm
ei᷒ q̄litatē: nō eni pcipis delectationē iterū dū nō hz: &
dū nō pcipit illā nō cōcupiscit eā: nec ꝓhibit ad eā: sicut
frigidi nālr: certū est eni sibi q coitus hz delectationē: sz
ipse nō desiderat eū: nec allicit ad eū desiderio: & illece-
bra: que sunt ei ꝓpa: sed alio desiderio: sic cū desiderat id
qd fit in eo a quo acqrit apphēsio p illud: & hz aliqd no-
cumētū. & oīno nō imaginat illud: silr etiā est dispō ceci
nati circa pulchrā formā: & silr surdi circa sonos ordina-
tos: & iō op3 vt prudens hō nō putet q oīs delectatio est:
sicut dlectatio asini: & q pᵃ pnᵃ q sunt ꝓpria dno seculox
careāt oī delectatiōe & gaudio: & q ꝓpa pulchritudo dnī
seculox q est ei in regno suo: & sua virtus que est infinita
nō sit ei in vltimo nobilitatis & excellētie & suauitatī: sed
extollēdo eū vocamus h delectationē improprie. ¶ Itē
asini & pecora hnt delectationē & suauitatē. Sz q cōpatio
pōt eē supiorū ad h vilia: h eni imaginamus & presenta-
tur nobis. Illa vo non scimus perceptione: sed argumen
tatione. nostra igitur dispositio erga illa est sicut disposi-
tio surdi q nunquā audiuit in sua ꝓuatione: imaginandi
delectationē armonicā: cum ipse sit certus de amenitate
eius: & h est alia radix. ¶ Itē pfectio & res cōueniēs pre-
parata est virtuti apphēdēti. sed si h fuerit ɔhibēs vel

ipediēs aīaʒ abhorrebit eā: ⁊ eliget potius eius ɔ̃riū: sicͭ cū infirmus aliqs abhoiat sapores dulces ⁊ desiderat sapores abhoiabiles malos per accñtiaʒ: qđ fortasse nō est abhoiatio: sed est priuatio delectationis: sicut cū formidolosus inuenit victoriā: ⁊ delectationē non pcipit eaʒ: nec delectat in ea: ⁊ hec est q̄rta alia radix. ¶ Itē cū virtus apprehēdēs fuerit īfecta ɔ̃rio sue pfectionis nō sentiet illđ nec refugiet illud: q̄usqʒ remoueat impediēs: ⁊ tūc nocebit ei: ⁊ redibit ad suā nām: quēadmodū amaricatus: aliqñ nō sentit amaritudinē sui oris: quousqʒ reparet eius cōplexio: ⁊ mūdent mēbra ei⁹: ⁊ tūc refugiet dispōneʒ: q̄ sibi accidit. Silr est aial aliqñ fastidiēs cibū ⁊ abhorrēs illū: q̄uis sit ille q cōueniētior sibi ⁊ durat in hoc lōgo tpe. Cū aūt remouet ipediens redit ad debitū sue nāe: ⁊ confortat fames ei⁹: ⁊ suus appetitus cibi: ita vt nō possit abstinere ab eo: sed destruit cū amittat illū. hō aūt ɔtigit ex magno dolore: sicͭ ex adustiōe ignis: ⁊ ex vredine glaciei ledit sensus sic vt corpus nō sentiat illū. Sed cū remouet ipediēs sentit nocumētū magnū. postq̄ aūt iam assignauimus has radices: opʒ redire ad id qđ itendimus.

B ¶ Dico igit q sua pfectio aie rōnalis est vt fiat sclm intelligibile ⁊ describat in ea forma totius: ⁊ ordo itellis in toto: ⁊ bonitas fluēs in esse: ⁊ vt icipiēs a pn° totius pcedat ad sbas excellētiores spirituales absolute: ⁊ deide ad spirituales pēdētes aliquo mō ex corpib⁹: ⁊ deide ad aias mouētes corpa: ⁊ postea ad corpa celestia: ⁊ deinde vt hec oia sunt descripta in aia fm dispōnes ⁊ vires eoꝝ: q̄usqʒ pficiat in ea dispō eē vniuersitatis: ⁊ sic trāseat in sclm intellectū instar eē totius mūdi: cernēs id qđ est pulchritudo absolute: ⁊ bonitas absolute: ⁊ decor verus fiat vnū cū ea: ⁊ sculpta ex° eius: ⁊ dispōne eius ⁊ incedens fm viam eius cōuersa in silitudineʒ sube eius. Sed hec quō poterit cōparari pfectionib⁹ amabilib⁹ aliarū virtū cū turpe sit dicere eius ordinē esse nobiliorē vel pfectiorē istis: q̄m istoꝝ ad illā nulla oino ɔparatio est nec in excellentia: nec in pfectione: nec in multitudine: nec in ceteris qb⁹ pficit delectatio apphēdētiū: de qb⁹ supra dixim⁹. Sed diuturnitas eternitatis quō pōt cōpari diuturnitati variabili corruptibili: vel q̄ erit dispō ei⁹: cui⁹ applicatio est cōtingētia supficierū ɔparatione eius qđ ifundit in subaʒ sui receptibilis: ita vt sit ipm idē sine discretiōe: q̄m intelligētia ⁊ itelligēs: ⁊ intellectū sunt vnū vel pene vnū. Sed q apprehensuʒ a seipso sit pfectius q̄ hoc. hoc iđ est occultū: qz id qđ est subtilius apprehendēs: qddā est q tu poteris cognoscere parua ispectione pdictorū. aia rationalis plura numero apprehendit: ⁊ plus scrutatur apprehensuʒ ⁊ plus expoliat illud a superadditis: q̄ iđ sunt itra eius itentionē nisi accidētalr: ⁊ ipsa penetrat interiora apprehēsi ⁊ exteriora: quō igit hec apprehēsio poterit comparari illi apprehensioni: vel quomō hec delectatio poterit comparari delectatiōi sensibili ⁊ bestiali ⁊ irascibili: Sed quia nos in hoc nostro sclo: ⁊ nostro corpe dimersi sumus in multa turpia. ideo nō sentimus illā delectationē cū apđ nos fuerit aliquid de causis eius: sicut iā assignauim⁹ in aliq̄ de pdictis radicibus: ⁊ iđ nō inqrimus eā nec allicimur ad eā nisi prius deposuerimus a ceruicib⁹ nostris iugū voluptatis: ire ⁊ sorores earū: ⁊ degustemus aliquid illius delectationis: ⁊ sic fortasse imaginabimus de illa parū aliqđ tanq̄ p interpositū. Sed precipue cū solute fuerint q̄ōnes ⁊ reuelata sibi fuerit iquisita nobilia: tūc cōparatio huius nr̄e delectatiōis ad illā nr̄aʒ delectationē erit: sicut cōpatio delectationis sensibilis: q̄ est odorādi odores gustatorū delectabiliū ad delectationē comedēdi ea: sʒ idē icōparabiliter est lōgius ab hoc. Tu aūt scis q cū intendis in aliqđ q nimis est tibi cordi: si psentatur tibi aliqđ in quo est voluptas: ⁊ fecerint te eligere vnū de duob⁹: q ɔtemnes voluptatē si fueris nobilis animi: aie etiā vulgares dimittunt paratas voluptates: ⁊ sustinēt labores ⁊ dolores magnos: vel ne detegant vel ne erubescant: vel pp aliquā varietatē: vel pp desideriū alterius rei: hec aūt oēs sunt dispōnes intelligibiles: q̄ruʒ ɔ̃ria preponūt eis que nāliter debēt eligere: ⁊ ppterea sustinent multa horrenda nāe: ex quo scire q si fines itelligibiles preciosissimi sunt aie in rebus vilibus: q̄to magis in rebus excellentioribus aie etiā viles sentiūt bonū vel malū: qđ accidit rebus vilibus: ⁊ non sentiūt: qđ accidit rebus excellentibus ppter occasiones que iaʒ dicte sūt: Sed postq̄ separati fuerimus a corpe si aia nr̄a dū fuit in corpe aiaduertit suā perfectionē sibi amabilē: quā nō est adepta cū ipsa nāliter tenderet ad eā: itelligit q erat in effectu. sed sua occupatio cū corpore: sicut diximus faciebat eaʒ obliuisci sui ipsius: ⁊ eius qđ amare dʒ: sicut infirmus q obliuiscit eius qđ opus est restaurare p eo qđ resoluit: de eo obliuiscit delectari in dulci ⁊ cōcupiscere: ⁊ inclinat ad ɔcupiscendū q̄ sunt vere abhoiabilia: ⁊ tūc accidūt aie dolor ⁊ tristicia ppter amissionē eius: sicut accidit delectatio quā fecimus debere esse: ⁊ pbauimus magnitudinē sui ordinis: igit illud ē ifelicitas: ⁊ labor nō eq̄lis sepationi ɔtinuationis ab igne: ⁊ etiaʒ corruptioni ⁊ permutationi cōplexionis a glacie: igit tūc erit q̄si paralisis: quā assignauim⁹ in pdictis: quā .s. agit in eo ignis ⁊ glacies: sʒ mā q̄ est īfecta in supficie sensus pbibet sentire eā ⁊ ppēdere. Si vo postea contigerit remoueri ipediēs sentit dolorē magnū. cū aūt virtus intelligibilis fuerit cōsecuta veritatē termino pfectionis fm q sibi est posse: tūc cū sepata fuerit a corpore pficiet in ea pfectione quā sibi posse est ɔseq ad silitudinē paralitici: cui cū psentat cibus cōcupiscibilis ⁊ cōpellit gustare cibū delectabilem ipse nō sentit. Si vo remouet palisis ab eo: statī speculatur maximā delectationē: sʒ illa delectatio nō est de gñe delectatiōis sensibilis ⁊ aialis vllo mō: imo est delectatio cōueniēs dispōni nālr: q̄ est subiecti viuis puris: ⁊ ē excellētior ⁊ nobilior oī delectatione: ⁊ hec est felicitas. Illa vero alia ē labor ⁊ ifelicitas: sʒ hic labor non erit vniuscuiusqʒ impfecti: sed eoꝝ q p virtutē intelligibilē acqsierūt desideriū sue perfectionis: ex hoc q iā pbatū est apud eos q nā aie eē: vt apphēdat qdditatē vniuersitatis p adeptionē ignoti ex noto ⁊ pfectōis in effectu: ⁊ q hoc nō est sibi ex nā pma: nec etiā ex ceteris vtutibus: sed pceperunt q he pfectiones nō fiunt nisi post aliq̄s cās. aie vo ⁊ vires simplices pure sunt q̄si yle subiecta cū non acqrunt vllo mō hoc desideriū. hoc eni desideriū nō fit nec sigillat i suba aie nisi postq̄ pbatū ē ei hoc eē res: q̄rū scia nō acqrit nisi p medios terminos: sicͭ tu nosti: ante hoc aūt nō erat: eo q hoc desideriū seqt sniās q̄ nō sunt aie snia p°. sed snia adepta. Cū igit hi assequunt hāc sniaʒ: comitat aiam necō hoc desideriū: q̄ postq̄ fuerit sepata si nondū adepta fuit id quo post separationē perueniat ad pfectionē icidet in hāc maneriā laboris eterni: eo q pncipia habitus scialis nō acqrunt nisi per corp⁹ tm̄: sed corp⁹ iā nō est. Isti vo aut negligūt studere ad acqrendū perfectionē humanaʒ aut aduersant aut negāt ⁊ defendūt sniās falsas: q̄ sunt ɔ̃rie veris sentētijs: q aūt negāt sūt deteriores dispōnis: eo q acqsierūt dispōnes ɔ̃rias pfectioni. Sʒ q̄ntū de imaginatiōe itelligibiliū oportent aiaʒ hois acqrere ad hoc vt ptrāseat terminū i q̄ est illa q̄ incidit in hunc laboreʒ ita vt cū ptrāsierit illū terminū hēat fiducia illi⁹ felicitatis: nō est mihi posse certe determinare: sed est pene posse: qz puto hoc eē .s. vt aia hois imaginet pn° separata visibilite ⁊ credat illa eē credulitate verissima: eo q sunt apđ eā p

C

demonstrationē: ꝛ vt sciat cās finales: ꝛ eoꝝ q̄ icidūt in
mot⁹ vl'es absq̄ pticularib⁹ nō hntib⁹ finē: ꝛ vt quiescat
apud eū dispō toti⁹: ꝛ cōpatio suaꝝ ptiū iter se adiuicē: ꝛ
ordinatio puenies a p̄ pn⁹ vsq̄ ad vltimū eoꝝ q̄ sunt: ꝛ
eoꝝ q̄ icidūt iter ea: ꝛ vt imaginet cur ī: ꝛ q̄lr est: ꝛ vt eēn
tia que p̄cedit oia certificet q̄le est suū eē ppriū: ꝛ qualis
vnitas: ꝛ q̄lr pōt sciri: ita vt nō cōmiteᷓ eā multitudo ꝛ
alteratio vllo mō: ꝛ quō est ad eā ɔpatio ordinatiōis eo-
rū q̄ sūt. ꝛ deīde q̄ speculator q̄to plus addiderit specu-
lationis tāto plus addeᷓ aptitudo ad felicitatē: ꝛ q̄ nō li
beraᷓ hō ab h̄ mūdo: ꝛ ab ei⁹ illecebris: nisi postq̄ totus
suspēsus ab illo mūdo desideret id qđ est ibi: ꝛ amor eoꝝ
que sunt ibi remoueat eū oino a cōsideratione ei⁹: qđ est
b post se. Dico ēt q̄ h̄ vltima felicitas nō pficiᷓ: nisi pp rē
ctitudinē illius ptis aie q̄ est practica: ꝛ p̄ponā ad h̄ ppō
nē: q̄uis iā dixerim⁹ h̄ in p̄dict̄. Dico igiᷓ q̄ mores sūt
habit⁹ pp quē facile puenūt ab aia aliqua actiōes absq̄
p̄meditatiōe. Iā aūt p̄ceptū ē ī lib. de morib⁹: vt teneat
mediocritas ꝛ acqraᷓ hit⁹ vniuersitatis vel mediocrita-
tis: hitus aūt mediocritatis hʒ eē in vtute rōnali: ꝛ vtute
aiali. Sʒ in vtute aiali est: cū acqriᷓ ei dispō subiectionis.
In vtute vo rōnali est cū acqriᷓ ei dispō aptitudinis ꝛ pa
tiēdi: queadmodū habit⁹ nimie ɔtinētie: ꝛ nimie solonis
sunt in vtute rōnali: ꝛ vtute aiali in vtrisq̄ q̄ sunt cōrio
mediocritatis. Notū est aūt q̄ nimia cōtinētia: ꝛ nimia
solo sunt cōuenientiores vtuti aiali. Cū eni cōfortaᷓ vt⁹
aialis: ꝛ acqriᷓ ei habitus dn̄andi: fit in aia rōnali dispō
subiectiōis ꝛ ipressio passiōis ifligeᷓ in aia rōnali: cuius
nā est ponere aiaʒ nimis ligatā cū corpe: ꝛ nimis affectā
circa illud: habit⁹ vo mediocritatis itelligiᷓ eē liberatio
hois a dispōnib⁹ subiectibilib⁹ q̄ cōseruat aiam rōnalem
fm nām suā cū acq̄sitiōe dispōnis erigēdi se ꝛ despiciēdi
h̄ qđ nō est ɔriū sue sube: nec est iclinās ad eā ad ptē cor
poris: sʒ a pte ei⁹: mediocritas. n. semp̄ remouet ab ea duo
extrema. ¶ Itē subaʒ aie corpus occupat ꝛ reddit stultā
ꝛ facit eā obliuisci sui desidery ppriq: ꝛ iqrirēdi pfectōeʒ
que sibi cōpetit ꝛ pcipiēdi delectationē pfectionis si eaʒ
hūerit vl' pcipiēdi aliqđ de pfectiōe si nō hūerit eā. Non
q̄ aia sit ipressa corpi vel submersa in eo: sʒ q̄ ligatio iter
illa duo q̄ est desideriū nāle gubernādi illud ꝛ agitandi
affectiōes ei⁹ ꝛ q̄cq̄d supuenerit ei ex accidētib⁹ corpis ꝛ
habitib⁹ q̄ ip̄imuᷓ in ea: q̄rū pn⁹ est corp⁹: postq̄ aūt se-
pata ē remanet in ea hitus adept⁹ ex cōiūctiōe sua cū eo.
ꝛ ē pene silis dispōni sue i eo: q̄ q̄to plus minuiᷓ: tāto pl⁹
remoueᷓ obliuio mot⁹ desidery sue pfectiōis: q̄ p̄ h̄ qđ
de illo remanet cū illa ē iterpō: ne cōiūgaᷓ pure loco sue
felicitatl: ꝛ ex his motib⁹ pturbatiuis hic magnificaᷓ ei⁹
dolor. ¶ Itē q̄ h̄ dispō corpalis sit ɔria sue sube ꝛ noci-
ua nō faᷓ nō currere: nisi corp⁹ ꝛ nimia submersio eius in
illud. Sed cū sepaᷓ aia a corpe sentit illā ɔrietatē eē ma-
gnā: ꝛ q̄ nocuit sibi multū. h̄ aūt nocumentū: ꝛ h̄ dolor
nō ē ex aliq̄ comitāti isepabili: sed ex accidēti extraneo.
accńs vo extneū nō durat: nec remanet: sʒ remoueᷓ: ꝛ de-
struiᷓ cessantib⁹ actionib⁹: q̄ ifligebāt illā dispōnē assidui
tate sua: ꝛ ex q̄ seqᷓ: vt pena q̄ debeᷓ huic nō sit pēnis: sed
remoueaᷓ ꝛ deleaᷓ paulati: quousq̄ purificata aia pueniat
ad felicitatē sibi ppriā: aie vo isipiētes: que nō acq̄sierūt
dsideriū boni: nec acq̄sierūt dispōnes malas cū fuerit se-
pate a corpe merebunᷓ aliqđ de magnitudine misericor
die dei: ꝛ aliquē modū refrigery: si q̄s vo acq̄sierit dispō-
nes corpis malas: nec fuerit apud eū alia dispō nisi hec:
nec intētio q̄ aduerseᷓ ei: ꝛ refugiat: ei⁹ sine dubio deside-
riū erit pnius ad iudiciū cordis eius. Exuta igiᷓ a corpe
punieᷓ pena forti pp amissionē corpis: ꝛ iudicy corpo: is
fraudulenta acquisitione ei⁹: qđ desiderauerat. In sfrm

eius eni iā destructū est: sed mores q̄ fuerant ex affectio-
ne corpis adhuc pmanēt. Vr ēt eē verū id qđ dixit q̄dā
ex sapiētib⁹. s. q̄ he aie q̄ sunt munde cū sepanᷓ a corpe:
sed in fine inheret eis q̄dā modus fidei: q̄ est aliqs sibi cō
silibus: fm q̄ solet dici vulgo: ꝛ solet imaginari in aiab⁹
eoꝝ de hac cū ipsi sepanᷓ a corpe si nō est eis itentio tra-
hēs eos ad supiorē ptē ad pfectionē ad h̄ vt feliciteᷓ illa
felicitate: nec desideriū perfectionis ad h̄ vt affligat pe-
na illa: sed oēs eorum dispōnes aiales iclinanᷓ iferius: ꝛ
restrigunᷓ circa corpus: tūc nō est phibitiū q̄n mae cele
stes sint subiecte actiōib⁹ aie in seipsis. dixerūt eni q̄ q̄s
ipsa imaginat q̄cq̄d credebat de dispōnib⁹ alteri⁹ mūdi.
iō instrm ei⁹ p̄ qđ pōt imaginari ea est aliqđ ex corpibus
celestib⁹: ꝛ ideo videt q̄cq̄d dictū sibi fuerit in hoc mūdo
de dispōnib⁹ sepulchri ꝛ de resurrectione eoꝝ: ꝛ de sum-
mis bonitatibus: aie vo male vidēt etiā penā quā imagi
nauerant in hoc mundo: ꝛ affligunᷓ ea: forma eni imagi
nata nō est debilior sensibili: sed est maior impressione ꝛ
claritate: sicut videmus in somnis. fortasse eni si somnia-
tū maius est pro mō suo q̄ sensibile: tūc q̄to magis illō
qđ est in alio seculo fortius est q̄ qđ est i somnis pp pau
citatē ipedietiū ꝛ expoliationē aie ꝛ claritatē recipientis
forma eni q̄ vr in somnis vel q̄ sentiᷓ in vigilia: sicut tu
nosti nō est nisi descripta in aia: sʒ vna earū icipit ab inte
riori ꝛ descēdit ad illud: altera vo icipit ab exteriori: ꝛ eri
giᷓ ad illud. cū aūt describiᷓ in aia pficiᷓ ibi apphēsio vi
sa: sed nō facit delectari: nec noceri certe: nisi h̄ qđ est de-
scriptū in aia nō qđ est ex: q̄cq̄d aūt describiᷓ in aia agit
suā actionē: q̄uis nō hēat cām extrinsecā. cā eni eēntialᷓ
est h̄ descriptio: extrinseca vo est cā p accńs vel cā cāe. hec
igiᷓ felicitas ꝛ ifelicitas viles sunt: q̄ sūt in ɔpatiōe aiaꝝ
viliū: aie vo sancte longe sunt ab huiꝰ dispōnibus: q̄ cō-
iungunᷓ sue perfectioni p se: ꝛ imergunᷓ in delectationē
vltimā: ꝛ liberanᷓ a speculatiōe eius: qđ est post ipsas ꝛ a
seruitute q̄ erant oimoda liberatione. Si aūt remāserit
in eis affectio: de h̄ credibilis vl' moralis nocebit eis: ꝛ re
tardabunᷓ pp eā a cōseq̄ndo gradu superioꝝ: quousq̄
deleaᷓ illa impressio: ꝛ tunc cōsequetur illū.

¶ Explicit tractatus. IX. Cum auxilio dei. Incipit. X.

¶ Capitulū. I. De p̄ncipio: ꝛ de p̄missione generalr: ꝛ de inspirationibus ꝛ orationibus exauditis ꝛ flagellis celestibus. ꝛ de cōmemoratione dispositionū prophie: ꝛ dispositione iudicy de stellis.

Postquā aūt eē cepit a p̄mo: tūc q̄c- A
q̄d ɔseqᷓ aliud est iferius
in ordine suo p̄oze: nec cessat descēdere p
gradus. In hoc aūt p̄mus gradus est an-
geloꝝ spiritaliū spoliatoꝝ q̄ vocanᷓ itel-
ligentie: post hec est ordo angeloꝝ spiri-
taliū q̄ vocanᷓ aie: ꝛ hi sunt angeli admi-
nistratores: postea est ordo corpoꝝ celestiū ex q̄bus aliō
est nobilius alio: sic vsquequo pueniaᷓ ad vltimū eoruʒ:
post h̄ aūt incipit esse materie recipiētis formas genera-
tas corruptibiles: q̄ p̄ iuestiᷓ formis elntoꝝ: ꝛ deinde gra
datim informaᷓ formis alioꝝ: primū igitur esse qđ est
inter illa est id qđ vilius ꝛ inferius est eo qđ sequitur: qđ
autem est vilius inter ea: est materia: postea elnta: deide
cōposita cōgelata: postea vegetabilia. deide aialia bruta
postea homo. Ex his aūt nobilius est homo: ꝛ postea aia
lia. deinde vegetabilia. Sed ex hoīb⁹ ille est nobilior: cu-
ius aia fit intelligentia in effectu: ꝛ acquirit mores q̄ sunt
honestatis practice: ex his autem ille excellentior est qui
est aptus ad ordinem prophie: ꝛ h̄ est ille: in cuius viri-
bus animalibus sunt he tres proprietates. scʒ vt audiat
verbum dei: ꝛ videat angelos transfiguratos coram se in

forma que possent videri. Iā aūt ondimus q̄liter fiat h:
ꝛ ondim⁹ ꝙ aīa eius:cui fit h reuelatio trāsformanī ange
lis:ꝛ fit in eius auribus voꝝ:quā ipse audit:q̄ est ex parte
dei ꝛ angeloꝝ:ꝛ audit eā:q̄uis nō sit verbū boīum:nec
aīalis terreni:ꝛ hic est cui daī spūs pphīe:ꝛ sicut id qđ
p̄mū fit a p̄ncipio vsq; ad gradū mā̄e fuit itelligētia. de
inde aīa:postea corpus celeste:sic h incipit eē a corꝑib⁹:
postea ad aīas:deīde ad intelligētias. Illa aūt forma nō
fluit oīno nisi ab illis p̄ncipijs:ea vō q̄ fiunt in h mundo
fiunt ex cōflictib⁹ viriū agētiū ꝛ patiētiū terrenoꝝ sequē
tiū ɔflictus viriū agētiū celestiū:factura aūt eius:qđ fit
ex virib⁹ terrenis cōplet̄ de duab⁹ causis:vna est vires
agētes in eis vel nāles vel volūtarie:alia est vires passi
ue vel nāles vel aīales. Sed ex virib⁹ celestib⁹ fiūt im
p̄ssiones in h corpa q̄ sunt ifra ex tribus modis:vn⁹ coꝝ
est ex seipsis s̄m ꝙ nihil de aīalib⁹ est cū in eo oīo:ꝛ h est
ex nā suoꝝ corpoꝝ:ꝛ suarū viriū corꝑaliū s̄m figuratio
nes:q̄ ex eis ɔcurrūt cū virib⁹ terrenis:ꝛ ɔpatiōib⁹ q̄ sūt
iter ea. Scđm est ex ipsarū naturis aīalib⁹:terti⁹ est cōi
catio aliq̄ q̄ est illis cū dispōnib⁹ terrenis:ꝛ h nō sunt oīo
nisi eo mō q̄ dicā. Iā.n. notū ē tibi ꝙ aīe corpoꝝ celestiū
hñt modū agēdi i itētiōib⁹ ꝑticularib⁹ s̄m viā nō pure
itelligibilē. Earū eni est ꝑuenire ad ɔp̄hēsionē coꝝ:que
fiūt ꝑticulariū ꝑ app̄hēsionē distictiōis suarū cāꝝ:q̄ iaz
sūt iquātū sūt cāe:ꝛ ei⁹ qđ ꝑuenit ex eis:nō aūt ꝑueniūt
nisi ad nālia ꝛ volūtaria q̄ debēt eē ē volūtaria fluctuā
tia:q̄ nō sūt firma:nec ꝑueniūt ad violētiā: violē⁹.n. aūt
fiūt ꝑ violētiā nāe vł ꝑ violētiā voluntatī:ad q̄s ꝑuenit
resolo i oīb⁹ violētī. deīde volūtates fiūt postq̄ nō fuerīt.
ꝛ iō hñt cās ex qb⁹ ɔiir ꝑueniūt faciētib⁹ eas eē debere.
Nō ē āt volūtas a volūtate:aliogn iret h i ifinitū:nec a
nā volētī: aliogn duraret volūtas q̄diu duraret nā: vo
lūtates aūt fiūt a causis:q̄ fiūt faciētib⁹ debere eē:ꝛ idu
cētib⁹ ꝛ iniectīb⁹ terrenis vł celestib⁹:q̄ faciūt debere eē
nec̄io illā volūtatē:nālia aūt postq̄ iā sunt cōstituta cō
stat ꝙ si fiūt sine dubio pēdēt ēt ex reb⁹ celestib⁹ ꝛ terre
nis. Iā aūt nosti h ex p̄dictis:sz ꝑꝑ ɔflictū istarū cārūz ꝛ
impulsuz eaꝝ:ꝛ ꝑꝑ reductionē earū in ordinez retrahūt̄
sub motu celesti. Cū aūt cognita tibi fiunt p̄ma inquātū
sunt p̄⁹:ꝛ dispō eorū in suo descēsu ad sequētia:scies scđa
nec̄io:ꝛ ex his nosti ꝙ aīe celestes:ꝛ qđ ē supra eas sciūt
nec̄io ꝑticularia:eius aūt qđ est supra eas cognitio de il
lis est mō vlī. Ipse vō sciūt mō ꝑticulari:sic vidēs vel in
ducēs ad vidēdū qđ est pñs sensibus:igit̄ sine dubio sci
unt ipse id qđ futurū est:ꝛ sine dubio ipse sciunt i plerisq;
que particulariū quid sit melius ꝛ aptius ꝛ propinquius
bonitati absolute de duob⁹ possibilib⁹. Iā aūt ondimus
ꝙ imaginationes:q̄ sunt illis causis sunt p̄ncipia eēndi il
las formas h cū fuerit poīes:nec fuerūt ibi cāe celestes
fortiores illis imaginationibus:q̄ sunt p̄ores eis:nec ꝙ ē
in vna ꝑte diuisiōis ꝑter hāc tertiā. Cū aūt res ita fuerit:
nec̄iuz erit eē id qđ est poīe nō ex cā terrena:nec ex cau
sa nāli celi:sz ex impssiōe aliq̄ ab his reb⁹ vires celestes.
h aūt nō ē vā ipressio:sed est ipressio p̄n⁹ eēndi illā rez a
reb⁹ celestib⁹. cū eni illa itellexerint p̄⁹:tūc itelligēt illaz
rē:ꝛ cū itellexerit illā rē itelligēt id qđ est cōueniētī⁹ eē:
cū aūt itellexerit h stati fiet cū nihil fuerit in eo ꝓhibēs.
scz vł ꝓuatio cāe nālis terrene eē cāe nālis terrene:ꝓua
tio vō cāe nāl terrene est. v.g. cū aliq̄ res ē faciēs eē calo
rē:sz nō est vt⁹ calefaciēs nālis terrena:calefactio igit̄ il
la fit imaginatiōi celesti ob h ꝙ bonuz est eē illā:quēad
modū fit in corꝑib⁹ boīuz ex cāis imaginationū boīuz:
sic iā nosti ex p̄dictī. exē⁹ vō scđi nō ē ꝓhibēs tñ:ꝓuatio
cāe calefactiōis:sz eē cāe ifrigidatiōis:imaginationi igit̄
celesti de eē calorē aduersat̄ id qđ facit nec̄io eē frigiduz
ꝑꝑ violētiā ifrigidātē:quēadmodū nr̄az imaginationez
irascēdi cōp̄mit i nob eā ifrigidās:modi igr̄ hui⁹ visionis
sūt ꝑmutatiōes reꝝ nāliū vł īspiratiōes addite ingrenti
vel alij ab eo vł cōmixtio istoꝝ:q̄ꝝ vnū vł pla ex eis sit̄
iducāt ad finē vtilē. ɔpatio aūt rogādi ad acgrēdā illam
vtutē est sic cōpatio manifestationis ad acgrēdū mani
festationē rei:sz h totū fluit de sup:nec h totuz seqtur ex
imaginatione celestiū tñ. Sed q̄ p̄mus ver⁹ nouit h to
tū s̄m modū quē diꝫim⁹ eē illi ɔueniētē:iō ab eo icipit eē
oīs ei⁹:qđ fit:sed mediāte aliq̄:ꝛ s̄m h est scia ei⁹. igit̄ ꝑꝑ
has cās ꝓsunt hoībus orōnes ꝛ sacrificia: ꝛ p̄cipue leta
nie ꝓ pluuia:ꝛ alia hōꝫ vt timeas reddere malū ꝓ ma
lo:ꝛ studeas reddere bonū pro bono:cui⁹ rei certitudo fa
ciet te fugere malū. Sed certitudo h⁹ est euidētia mira
culoꝝ ei⁹:miracla vō ei⁹ sūt eē suoꝝ ꝑticulariū:h aūt dis
positio est itellecta apud p̄n⁹ oꝫ igit̄ vt hēat esse. Si aūt
nō hz eē:tūc h est secretū:qđ nos nō app̄hēdim⁹:vel ē cā
alia ipediēs:ne illud sit dign⁹ eē q̄z h:eē aūt illud:ꝛ eē h
sil̄ est ipoīe:cū aūt voluerī scire ꝙ res:q̄s itelligis vtiles
iducūt ad cōmoditates:ꝛ ꝙ sunt nā s̄m modū vnitionis
quē iā nosti:ꝛ certus es:cōsidera dispōnē vtilitatis mem
broꝝ in aīalib⁹ ꝛ plātis:ꝛ q̄uo vnūqđq; coꝝ creatū est:ꝛ
nō est ibi cā nālis vllo mō:sz p̄n⁹ ei⁹ est sine dubio ex cu
ra dina s̄m ꝙ tu iā nosti curā. Silr̄ crede eē istarū inten
tionū pēdere ex cura dei s̄m ꝙ tu iā nosti de cura:sic illa
pēdēt ex cura. Scias ēt q̄ qđ plus approbat vulgus:ꝛ ēs
ꝛ dic̄ verū ē:nec refugiūt h nisi illi q volūt videri phī:eo
ꝙ ignorāt cās ꝛ actiōes istoꝝ. Iā aūt in hac maneria fe
cimus librū de pctō:ꝛ ei⁹ opposito. Inde ḡ attende dispō
nē istoꝝ oīuz:ꝛ crede qđ dr̄ de diuinis flagellis:q̄ descen
dūt sup ciuitates flagitiosoꝝ:ꝛ sup hoīes iniuriosos:ꝛ cō
sidera q̄lr̄ defendit̄ veritas. Scias etiā ꝙ cā orōnis h:ꝛ
eē:ꝛ silr̄ euētus iniurie ꝛ pcti nō sūt nisi illinc. p̄n⁹ eni bo
rū oīuz ꝑueniūt vsq; ad nām vel volūtatē vel casuz nāe
vō p̄n⁹ est illinc:sz volūtates:q̄ sūt in nob sunt postq̄ vō
fuerit:qcqd aūt est postq̄ nō fuit cām hz. igit̄ oīs volū
tas q̄ est in nob cām hz:cā aūt hui⁹ volūtatis nō tēdit ad
ifī⁹:sz ad aliq̄ q̄ accidūt extrīsecus terrena. s. ꝛ celestia:sz
terrena ꝑueniūt ad celestia:collectio igit̄ borū oīuz ꝑue
nit nec̄io ex nec̄itate diue volūtatī. ¶ Casus aūt fit ex cō
cursu oīuz hoꝝ. cū eni resolueris oīa:ꝑfecto reducet̄ ad
p̄n⁹:q̄ꝝ nec̄itas descēdit a deo. Iudiciuz aūt dei est p̄ma
positio simplex:ꝛ mēsuratio est id ad qđ ꝑuenit iudiciuz
gradati:quēadmodū si faceret debere ɔiūctiōes reꝝ sim
pliciuꝫ q̄ iquātū sūt simplices referūt̄ ad iudiciū ꝛ māda
tū dinū p̄⁹. Si āt poīe eēt alicui holuz scire oīa:ea q̄ fiūt i
celo:ꝛ i terra:ꝛ nās coꝝ sciret vtiq; q̄ ꝛ q̄lr̄ sūt futura. vñ
astrolog⁹ iste actor iudicioꝝ:qm̄ pōnes ei⁹ p̄⁹:ꝛ ꝓpōnes
ei⁹ nō innitunt̄ demrātioni:sz aliqñ innitunt̄ expi⁹ vel pro
phīe:ꝛ aliqñ vtit̄ argumētatiōib⁹ poeticis ꝛ rethoricis i
sua ꝓpōne:iō nō cōfidit nisi in signis vni⁹ gnis ex causis
coꝝ:q̄ fiūt:ꝛ h sunt ea:q̄ sunt in celo:eo ꝙ nō ꝑmittat se
cōp̄hēdere oēs dispōnes:q̄ sūt in celo:q̄uis eni h ꝑmitte
ret nob:ꝛ ipleret:nō tñ eēt ei poīe ponere nos ꝛ seipz sic:
vt cōp̄hēdam⁹ eē oīuz illoꝝ in vnoq̄q; tpe:q̄uis q̄tū ad
actionē:ꝛ nām suā oīa illa sint cognita apud nos. h eniz
nō sufficit nisi sciat̄:an sint vel non sint:quēadmodū nō
suffic̄ tibi scire ignē eē calidū calefaciētē ꝛ faciētē h:ꝛ h
ꝛ ad sciēdū ꝙ iā calefēc̄:nisi ꝑus sciēs eū fuisse ibi. q̄ ē āt
via astrologie i arithmetica:q̄ possit nob daī cogn̄e:que
fiūt ꝛ cōtingūt in celo. Si eni ipse posset ꝓponere nos ꝛ
seipz sic vt cōp̄hēderem⁹ h totū:nō tñ possem⁹ ꝑ h ꝑci
re abūtia. abūtia.n. q̄ sūt i via fiēdi nō ꝑficiunt̄:nisi ꝑ cō
mixtiones rerū celestiū:ꝛ iō sustinem⁹ dr̄e nos scire ea q̄
ꝑ cōpletionē sui nūq̄:q̄ eni ex eis:q̄dā sunt p̄terita:ꝛ q̄dā

Orōnes pro sunt hoībus.

Non debz bō reddere ma lū ꝓ malo.

C

sequētia: ꝛ ex eis: q̄dā sunt agentia: ꝛ quedā patiētia: ꝛ ex eis q̄dā sunt nālia: ꝛ quedā volūtaria: iō nō pñt expleri h̄ ꝑ sola celestia: nisi cōprehendant̄ quecūq; cōtinent̄ in veris q;. Necessitas aūt vniuscuiusq; eorū propie est id qd pendet ex absente: ꝛ iō nō possumus ↄprehendere absentia. vnde nō debem⁹ adherere oīno verbis eoꝝ: quāuis cōcedamus pro beneplacito nostro ꝙ quicquid nobis dāt ex suis ꝑpōnibus sapientialibus verū esse.

Non est credendū astrologis.

¶ Caplm. II. De stabiliendo ꝓpham: ꝛ qualis est oratio ꝓphe ad deū altissimum: ꝛ de promissione.

Dico aūt iam notū esse qd hō dr̄t a ceteris aīalibus in h̄ ꝙ vita eius decora non esset si vn⁹ solus eēt: nō eni solus posset sufficere gubernationi sumpsius: sine cōsortio alicui⁹ adiuuātis se in necessitatibus suoꝝ negocioꝝ. Necessariū est eni vt vni hoī ali vacāti alius sue spēi ministret: q: v. g. h̄ erat q auferat illi aliqd: ꝛ ille q obediet huic: ꝛ ille q cōsuet huic: ꝛ illi auferat acū ille: cū igit̄ copulant̄ sic fit vita eoꝝ sufficiēs: ꝛ ob hoc etiā fuit neciuz vincire ciuitates ꝛ congregationes: qcūq; eni neglexerit vincire ciuitati sm cōditiones ciuitatis: sed cōueniūt cuz aliqbus viuere cōtenti cōsortio eoꝝ tm̄: isti tales vr̄r eē remoti a genere hoīuz ꝑuati ꝑfectionibus eoꝝ: presertim q: cū necessariū sit sibi vel alij cōsili copulari ꝛ assimilari ciuibus: qd postq̄ ita est. Manifestū est tūc ꝙ ad permanendū eē hoīs neciā est cōicatio. cōicatio aūt nō pōt ꝑfici: nisi ↄctib⁹: ꝛ alijs causis necessarijs: q̄ sunt ↄc⁹. In ↄctibus aūt necessarie sunt constitutiones ꝛ iusticia. Ad cōstitutiones aūt ꝛ iusticiā necessarius est cōstitutor ꝛ iusticie executor. Neccē ē ēt: vt h̄ sit q ꝑsuadeat hoīb⁹ suare ↄstitutiōes: ꝛ necē est: vt h̄ sit hō q nō permittat hoīes: se qui suas sniās in h̄: ꝛ dissentire in viuēdo: vnusquisq; eorū qd sit sibi iusticia ꝛ qd iniuria: vnde neciūm est huiꝰ hoiez esse in genere hoīuz: cuius eē magis necessariū est q̄ natiuitas pilor supercilij ꝛ palpebraꝝ: ꝛ q̄ ↄcauitas plātarum: ꝛ q̄ multa alia vtilia: sed nō necessaria ad permanēdū: eē vo hoīem aptū ad instituēdū ꝛ exequendā iura posse est sicut nos iā diximus: vn̄ nō pōt eē vt illa cura ꝑma ꝓuideat illas vtilitates: ꝛ nō ꝓuideat istā que est fūdamentū illarū: nec vt ꝑncipiū ꝑmū: ꝛ angeli post ipsum sciāt illas: ꝛ nō sciāt istā: nec vt sciāt qd in ordie reꝝ possibiliter: ꝛ necessario oz esse acqsitū ad stabiliendū ordinē bonitatis: ꝛ h̄ nō sit: qūo aūt pōt eē vt nō sit id ex cui⁹ eē pēdet eius eē qd est: igit̄ neciuz est ꝓpham hr̄e: ꝛ necessariū est ipsuz eē hoiez: ꝛ neciuz est eū habere ꝓprietatē que nō est ceteris hoībus: ita vt hoīes ꝑcipiāt in ipso esse qddā ꝑ qd dr̄at ab ipsis: ꝛ illud est miracula que ꝑdiximus: cū aūt fuerit huiꝰ hō oportebit vt istituat hoīb⁹ iura in negocijs eoꝝ ꝑcepto dei ꝛ auxilio ꝛ inspiratione ei⁹: ꝛ reuelatione sci spūs: ꝛ vt ꝑmū fundamētū ei⁹: qd instituit sit h̄. s. vt assignet eis ꝙ vnū hn̄t factorē oīpotētē sciētē occulta ꝛ manifesta: ꝛ ꝙ de iure ei⁹ ē vt obediat̄ ꝑceptis ei⁹: oz eni vt obediat mādatis ei⁹: cui⁹ est creatura ꝛ ꝙ obediēt. h⁹ sibi iā ꝑparauit sibi ꝑmissionē felicē: ꝛ inobediētib⁹ ꝑmissionez terribilē: ita vt vulgus assuescat eis que descēdūt sup linguā ei⁹ a deo ꝛ angelis ei⁹ audiēdo ꝛ obediēdo: nō opz aūt vt detineat eos circa cognitionem alicui⁹ rei de deo nisi circa hāc. s. ꝙ est vn⁹ viuēs nō hn̄s silem: sed si addiderit vt faciat eos credere eū hr̄e eē nō signatū in loco: nec diuisibile vbo: nec qd est ex̄ mundū vel intra: nec qd est aliqd huius gn̄is: tūc magis honerabit: ꝛ turbabit in eis id qd ꝑmū ꝑceperant de fide: ꝛ mittet eos in id vn̄ nemo poterit se expedire nisi ille qui fuerit adiutus a deo: q̄ raro cōtingit̄ esse cui ista dicant̄. vulgus. n. non pōt imaginare has dispōnes pro modulo suo. pauci

Aui ꝑ polit. l. c. pma.

Auicēna ibe q inta scti. caplo pmo.

Et platoī epl hoīs noua.

eni ex illis pñt imaginare certitudinez huius vnitatis ꝛ singularitatis: ꝛ q: nō credūt esse hui⁹ esse: iō incident in hereses ꝛ cōuertent̄ ad inqsitiones ꝛ argumentationes que retrahunt eos a suis operibus ciuilibus: ꝛ aliqn faciūt eos icurrere in sniās ↄrias vtilitatib⁹ ciuitatis: ꝛ ↄdicētes debito veritatis: ꝛ multiplicant̄ eis qōnes in verisilitudines: ꝛ tūc legislatori difficile est eos coercere: nō eni fiunt in sapia diuina vt oia eēnt facilia. Nō debet aūt legislator dr̄e vulgo se occultasse aliqd qd eis nō reuelauerit: q: nō oz eū eē facilē ad dicēdū eis aliqd ꝺ his: imo opz vt isinuet eis gl̄iā dei ꝛ magnitudinē ei⁹ aliqb⁹ nutibus ꝛ ꝑabolis sumptis a reb⁹ q̄ sunt apd eos gl̄iose ꝛ magnifice: ꝛ cū h̄ dicat eis qd nō est sibi aliquid aliud cōpar vel simile. Similiter etiā opz vt affirmet eis id qd dicit̄ de ꝑmissione taliter vt possint imaginare eius qualitatem: ꝛ quiescant in eo aīe eoꝝ: ꝛ vt felicitatis ꝛ terroris inducat exempla per que ipsi intelligūt: ꝛ imaginat de eis. veritatē aūt huius non detegat eis nisi aliqd cōe. s. qd est aliquid: qd nec oculus vidit: nec auris audiuit: ꝛ ꝙ illic ē regnū delectatiōis maxime: ꝛ doloris est horror etern⁹. Scias aūt tu ꝙ deus scit modū bonitatis esse in his que dicta sunt: oportet igitur vt id qd deus scit faciat inueniri in hoībus ꝑ modulo suo sicut nosti: nō est aūt malū si inducat in sua rethorica aliqua capla assignātiū: que aptos naturalr̄ moueāt ad inquisitionē sapientialē.

Isaias capto 64 ꝛ Paulus ad corin. p. c. scdo.

¶ Cap. III. De cultu dei: ꝛ vtili˜ ei⁹ in h̄ mūdo: ꝛ i futuro.

Hoc aūt singulare qd est ꝓpha non est tale: cui⁹ eē renouet̄ oī tpe: mā eni recipiēs perfectionē hꝰ hoīs i paucis ↄplonib⁹ inueniī: vn̄ oz sine dubio: vt ꝓpha iā scripserit exponē vt ꝑmaneat: qd istituit ꝛ ꝑmulgauit de his q̄ pertinēt ad vtilitates humanas: nec est dubiū cām hui⁹ rei esse. s. vt successio hoīum sentiat actorē ꝛ ꝑmissionez ꝛ remoueat̄ cā inducens obliuionē eius ꝑꝑ decessuz generationis que cōsecuta est ꝓpham: vn̄ oz vt inūgant̄ hominibus actiones ꝛ oꝑa que assuescant frequentare tꝑibus statutis ad hoc vt suū tpe sit vmbra cōsimilis ei: qd iudicat̄ ex ipso tpe: vt redeat iterū recordatio rei: ꝛ vt nō delat̄ eius snia obliuione repetat̄ aliqd annuati vel frequenter: opz etiā vt he actiones sint cognite ei: qd fac rememinisci dei ꝛ ꝑmissionis: alioqn nihil vtilitatis est in eis. recordatio aūt vel fiat verbis q̄ dr̄r vel ex ꝓpo corde recordāte imaginationis: ꝛ vt dicat̄ eis ꝙ he actiones approximant ad deū gl̄iosuz ꝛ altissimū: ꝛ faciunt ꝑmereri bonitatē largissimā: ꝛ ꝙ he actiones vere sunt h̄ modo: he aūt actione sunt quasi diuina obsequia: q̄ iniungūtur hoīb⁹: oīno eni oz h̄ eē aliq̄ qbus excitētur hoīes: excitātia aūt sūt vel mot⁹ vl̄ ꝑuatiōes motuū ducētes ad mot⁹. mot⁹ vo sūt vt orōnes: ꝑuatiōes vo motuū sūt vt ieiunū: qd q̄uis sit res ꝑuatoria: mouet tn̄ nāuz motu forti q fac ꝑcipe hoiez ꝙ ipz ē vnū de mādātis: ꝛ ꝙ nō fit in cassuz: ꝛ ꝑ h̄ recordat̄ ei⁹: qd itēdit. ꝛ qr ē appropiquatio ad deū. oz aūt si poē fuerit vt cū his dispōib⁹ cōmisce as: alias cōmoditates ad cōfortādū ꝛ exponēdā cōsuetudinē: cōmoditates vo mūdane hoīb⁹ sunt etiā vt agant eas: sicut est expugnare ifideles: ꝛ ire i ꝑegrinatiōes: ꝛ vt designet loca orōnū: ꝛ ipsa sunt aptiora oībus alijs locis ad seruiēdū deo: ꝛ q: sunt ꝓpa loca dei: ꝛ vt assignet actiones necessarias hoīb⁹: q̄ ꝑtinent ipsi deo: vt sacrificia: eo ꝙ multū valēt ad hoc: loca aūt vtiliora ad designanduz sunt in ea in qbus cōuersat⁹ est legislator: ꝛ vbi habitauit: q: ꝑꝑ ea recordat̄ eius: vtilitas autē huius recordationis ↄūs est vtilitatē recordationis dei ꝛ angelorum. Sed q: hoc vnus locus ꝓphe nō pōt eqdistare ab oī populo: iō opz iniungi iter peregrinationis ad illū: ꝛ oz dici ꝙ ex his oī-

has obsequijs idest acceptabilius ꝑ qḋ agēs paratur q̄si
sit loquēs in deo ⁊ tendēs in ipm.⁊ ad ipsuꝫ factus q̄si ꝑ
sens ei:⁊ h̄ est orō.vn̄ oꝫ vt doctor doceat oratorē dispo
nes:q̄bus p̄parat̄ ad orādū:quēadmodū ↄsueuit hō p̄pa
rare se ad occurrēdū regi humano in mūdicia ⁊ decore:⁊
vt faciat assuescere mundicie ⁊ decori firma ↄsuetudie:⁊
instituat eū ad modū hois p̄parātis se in occursuꝫ reguꝫ
cū humilitate demisso vultu cōpressis mēbris cessans a
reuolutione ⁊ oi ꝑturbatiōe.Silr̄ oꝫ istituere doctrinas
⁊ descriptiōes laudabiles seruiēdi deo in vnoquoqꝫ tp̄e.
he.n.dispōnes ꝓsunt vulgo ad iprimendū memoriā dei
in aīalibus eoꝝ:⁊ vt deuotio eoꝝ circa legeꝫ ⁊ mores sit
firmior eis ꝓpter h̄.Si.n.nō essent eis hꝫ cōmemoratīa
obliuiscerent̄ eoꝝ oiuꝫ post discessuꝫ vnius gn̄atiōis vel
duaꝝ.h̄ ēt multū ꝓsunt ad ꝑmissionē:q: letificant aias
eoꝝ sicut nosti.ſꝫ h̄ oia potius ꝓsunt maiorib⁹ ad ꝑmis
sionē.Jā aūt stabiliuimus dispōnē vere ꝑmissiōis:⁊ ostē
dim⁹ ꝙ felicitas alteri⁹ mūdi acq̄rit̄ vacatiōe aie ⁊ liber
tate ⁊ elōgatiōe eius a ↄ̄hēdo dispōnes corꝑales q̄ sunt
ↄ̄rie causis felicitatis:h̄ aūt libertas aie acq̄rit̄ moribus
⁊ habitibus.mores v̄o ⁊ habitus acq̄runt̄ actionibus:q̄
rū nā est retrahere aīaꝫ a corꝑe ⁊ a sensibus:⁊ faciūt dura
re memoriā eius in minora ad quā ꝑtinet.cū aūt multuꝫ
fuerit retracta ad se nō patiet̄ a dispōnibus corꝑalibus:
ad memorādū aūt ista adiuuāt actiōes laboriose q̄ sūt ꝑ
ter vsuꝫ nature ⁊ vltra vires.he aūt affligūt corp⁹ ⁊ vires
aīales:⁊ destruūt volūtates eoꝝ q̄ sunt q̄etis ⁊ ocij:⁊ sub
terfugiēdi laborē ⁊ ↄgelādi nāꝫ ⁊ discedēdi ab exercitio
acquirēdi intētiones bestiales:nā ꝓpter exercitiū illoruꝫ
motuū venit in aīam recordatio dei ⁊ angeloꝝ ⁊ seculi ⁊
felicitatis velit nolit.ꝓpter h̄ igit̄ est infixa sibi volūtas
discedēdi ab h̄ oꝑe ⁊ ab eius ipressionibus:⁊ fit ei habit⁹
dn̄andi corꝑi ⁊ nō patiēdi ab eo.cui si aduenerint actio
nes corꝑales:nō tn̄ agunt in eū dispōnes ⁊ habitus suaꝝ
ipressionū:q̄si sit deditus eis ⁊ obediens oi mō.⁊ iō dixit
Elemosyne tollūt peccata. Danielis ca.4. ꝓphe veritatis.ꝙ elee tollūt peccata.Sꝫ si durat in hoie
h̄ actio acq̄ret ei habitū itēdēdi ad ꝑtē v̄itatis ⁊ refugien
di falsitatē:⁊ fit auidissim⁹ ad euadēdū ad felicitatē post
sepationē sui a corꝑe.has aūt actiōes siq̄s egerit:⁊ nō cre
diderit eas esse a deo.ſꝫ crediderit ꝙ in oi actiōe oꝫ eū re
cordari dei:postponere cetera alia h̄ aliquē gradū mer
cedis ↄsequet̄ ꝑ h̄.q̄to magis cū agit eas ille q̄ scit ꝙ ꝓ
phia ex deo est:⁊ ex missiōe ei⁹:⁊ ꝙ in sapiētia diuina ne
cessariū est ipꝫ mitti:⁊ ꝙ q̄cq̄d ↄstituit non est nisi id qḋ
apud deū fuit vt ↄstitueret̄:⁊ ꝙ cōstituit ex deo est.ꝓp̄ he
igit̄ iniūctū est a deo:vt stabiliat cultū eius:ex quo vtili
tas q̄ ꝓuenit cultoribus in h̄ qḋ facit ꝑmanere legē ⁊ cō
suetudinē in illis q̄ sunt cāe eē eoꝝ:⁊ in h̄ ꝙ i tp̄e ꝑmissio
nis facit eos ꝓxios deo est ꝓpter ei⁹ scās benedictiōes.

¶ Caplm̄.IIII.De ligatiōe ciuitatis ⁊ de ligatiōe domus
.s.de coitu ⁊ de ↄstitutionibus gn̄alibus in hoc.

OPortet vt istitue̅do legē h̄ sit p̄ma i
tētio.s.ordinare ciuitatem in
tres ꝑtes:dispositores:⁊ ministros:⁊ legis pe
ritos:⁊ in vnoquoqꝫ ordie istoꝝ ordinet̄ ali
quis p̄latus post quē ordinent̄ alij p̄lati ife
riores eo ↄ̄iter:⁊ post hos iteꝝ alij ordinent̄ ↄ̄iter quo
usqꝫ ꝑueniat̄ ad paucos ad h̄ vt nullus sit in ciuitate in
vtilis q̄ nō habeat aliquē statū laudabilē:sed vt ab vno
quoqꝫ ꝑueniat vtilitas ciuitati:⁊ iō ꝓhibeat ociositatē ⁊
vacationem.ita vt nullus ꝑtermittat̄ q̄ s̄m qḋ sibi cōpe
tit nō habeat aliquē supra se.nec sit aliq̄s q̄ non obediat
alicui alij.hꝫ.n.hoies oio cōpescēdi sunt:q̄ aūt nō patiun
tur cōpesci expellēdi sunt a ciuitate:cū aūt cā huius fue
rit ifirmitas:vel nocumētū aliqḋ:tūc ↄstituendus est eis
locus in quo ꝑmaneat hꝫ hoies:⁊ deputet̄ eis ꝓcurator:
oꝫ aūt vt in ciuitate sit q̄dā modus reipublice:q̄ partim
ꝓueniat ex iure:qḋ istituit̄ ↄ̄tribus:ꝑti ex his q̄ de terra
vel vtero nascant̄:ꝑtim ex calūpnijs q̄ pro pena isligun
tur:ꝑtim ex p̄dis rebelliū:⁊ vt h̄ respublica sit preparata
cōibus vsibus:⁊ vt de illa det̄ sumptus legis doctoribus
⁊ illis q̄ nō possunt lucrari.vn̄ viuāt ꝓpter ifirmitatē:q̄
busdā aūt visum fuit debere occidi eū de cui⁹ lāgore de
speratur:qḋ abominabile ē:expēsa.n.eoꝝ nō grauat ciuita
tē.Nā si aliq̄s eoꝝ hꝫ cognatos hn̄tes supflua ipsi sustē
tāt eū:totā aūt calūniā nō cogat̄ psoluere solū ille q̄ pec
cat sed adiuuēt eū sui ꝓximi:q̄ nō custodierunt nec cōpo
suerūt eū:⁊ leue sit ꝙ cogit̄ psoluere:⁊ h̄ nō cū seueritate
exigat̄:sed cū māsuetudie:h̄ aūt sit cū culpa ꝑpetrat̄.idu
stria q̄ nō oꝫ ignosci:⁊ nō solū āt oꝫ ꝓhibere ocia:sed ēt stu
dia ꝑ q̄ amittunt̄ hereditates ⁊ cēsus:ita ꝙ nulla vtilitas
ꝓueniat ex eis:sicut q̄ cupit vincere cā alicui⁹ lucri vt lu
ctator vel aleator.h̄.n.accipit ⁊ nō ꝓdest ciuitati.Sꝫ oꝫ
q̄ accipit accipiat pro studio afferente fructum alij:vt sit
cōmerciū vel fabe vel alicuius alterius vtilitatis:vel cō
merciū bone fame vel alioꝝ hꝫ q̄ enumerant̄ iter bona
humana.Silr̄ ēt oꝫ ꝓhibere studia hoiuꝫ q̄ iducūt ↄ̄ria
vtilitatibus sicut doctrine furādi ⁊ rapiēdi ⁊ decipiēdi ⁊
alioꝝ hꝫ.⁊ vt ꝓhibeat ēt actiōes q̄ si negligunt̄ iducunt
ↄ̄riū ↄstructioni ciuitatis sicut fornicatio:⁊ sodomiti q̄
retrahūt hoies ab eo qḋ meli⁹ ē in ciuitate.s.ↄiugio.De
inde ꝙ p̄ᵐ oꝫ istituere in ciuitate ↄiugiū ē:qḋ iducit gn̄a
tionē:⁊ vt faciat illud nimis ↄcupisci:ꝑ ipsam.n.remanet
spēs:cuius ꝑmanētia signū est diuine clemētie:⁊ doceat
vt māifeste fiat ↄiugiū ne de gn̄atis ↄtigat dubiū ⁊ erube
scētia:⁊ eueniat ab h̄ alienatio p̄rimonioꝝ:q̄ sunt radices
sube:q̄ est necessaria vite.suba.n.ꝑtim est ram⁹ ꝑtiꝫ radix.
Sꝫ radix est p̄rimoniū vel aliq̄d qḋ est testamēto lega
tū.vel datū:ex q̄bus tribus radicib⁹ firmior est p̄rimoni
uꝫ:q: nō est ex fortu⁹ vel ex casu vel ex ↄsuetudie sic nā
le:ex occultatiōe aūt ↄiugij ↄtingūt aliq̄n nocumēta alijs
modis:sic debitū vni⁹ sustētādi aliū ⁊ adiuuandi se:⁊ alia
hꝫ.q̄ si ↄsideraueri t sapiēs itelliget ꝑ se.oꝫ ēt vt doceat
firma esse iura h⁹ cōplonis ne ex vnaq̄qꝫ ira ꝓueniat di
uortiū ⁊ seq̄t̄ ide diuisio coplē q̄ ↄiūgit filios ⁊ parentes:
⁊ in vnaq̄qꝫ vice egeat alio ↄiugio:in quo sunt mlte spēs
nocumētoꝝ.maior āt vtilitas in his ē amor.amor v̄o nō
acq̄rit̄ nisi ↄsortio.ſꝫ ↄsortiū non acq̄rit̄ nisi ↄsuetudine.
Cōsuetudo v̄o nō fit nisi diutina familiaritate:h̄ āt firmi⁹
oꝫ eē ex ꝑte mulieris ne hēat ꝑtātē discedendi a viro q̄n̄
voluerit.Jpsa.n.facilis ē ad irascēdū ⁊ ↄcupiscēdū:vn̄ oꝫ
vt liceat viro aliq̄n dimittere vxorē.alioq̄n multa dāna
ꝓueniēt.poterūt.n.talis nature eē ↄiuges:vt quo magis
cogant̄ simul manere magis odiāt se ⁊ ꝓueniet ide maxi
mū malū:aliq̄n.n.erit aliq̄d iter eos:qḋ abhoreat nā:⁊ h̄
cōpellet eos q̄rere alia ↄiugia:q̄n̄ voluptas nālis est:ali
q̄n v̄o ↄiuges erūt tales:ꝙ nō adiuuāt se ad gn̄andū:ſꝫ si
ↄiūgunt̄ alijs gn̄abūt.vn̄ oꝫ vt itreueniat ibi sepatio.sed
oꝫ vt h̄ difficile ꝑmittat̄:⁊ vt nec eoꝝ duoꝝ fuerit stul
tioris sensus ⁊ magl ꝑuersus nō hēat hāc ꝑtātē.Relinq̄t̄
aūt h̄ arbitrio iudicis quousqꝫ cognoscat cā discordie:⁊
tūc separent̄ ad h̄ vt vir psoluat aliq̄d mulieri:⁊ p̄ter hoc
ꝙ melius ē relinq̄re paci locū:⁊ vt difficili⁹ sit ei ipsaꝫ re
uocare q̄ȝ dimittere.vn̄ p̄ceptū ē in lege sic.vt post q̄ȝ di
missa fuerit nō possit reuocari nisi p̄us alij nupserit ꝙ cū
scierit vir fiet ei difficile vxorē dimittere nisi fuerit vilis
hō q̄ ꝑuipēdit verecundiā ꝓp delectationē aliq̄ȝ:ſꝫ nos nō
curam⁹ de hꝫ hoibus.Justū est aūt vt mulier custodiat̄:
est.n.ꝑui sensus ⁊ deceptibilis:⁊ magne voluptatis:ex cu
ius cōione ꝓuenit ignominia ⁊ verecundia maxima.Ex

cōione vero viri nō puenit ignominia: sed inuidia: ⁊ ideo debent custodiri porte ⁊ cortine. Oz etiā vir mulieri ministrare necessaria: qꝛ pro h accipit retributionē cuz ipse dn̄at ⁊ ip̄a sibi obtēperat: lz ēt viro ducere quo voluerit: sed nō lz mulieri: vtilitas vero coitus vtriqꝫ cōis est: sed portio mulieris maior est ⁊ delectatio eius in filijs maior est: oz etiā vt parentes nutriāt filios: ita vt mr̄ pbeat qd̄ ē suum ppriū ⁊ pater ministret expensas. doceat etiam vt filius seruiat ⁊ obediat parentibus ⁊ reuereat̄ ⁊ cōmendat eos. Ipsi.n. sunt cause eius eē. pter h aūt qꝛ iaz multum laboris sustinuerunt pter eum.

¶ Capl̄m. V. De eligendo successore ⁊ summo sacerdote ⁊ de cōtractibus ⁊ de moribus.

Ost hec oz vt ppheta cōstituat sibi successorem de genere suo: sed cū cōsensu maioꝝ ⁊ vulgi: ⁊ vt talē eligat q bene regere possit: ⁊ sit prudens ⁊ honestoruz moꝝ. laudaꝝ ⁊ mansuetus: ⁊ peritus gubernādi: ⁊ peritus legis: quo nullus sit peritior: ⁊ h sit manifestum oībus. Si aūt postea discordauerint in h. ita vt aliuz velint eligere iam negauerunt deum: ⁊ ideo oz iterponere iudicia in lege sua: vt qsquis se intrudere voluerit po° vel pecunia tota ciuitas vnanimiter irruat in euz ⁊ occidat: q si potuerint facere ⁊ nō fecerint: iā cōdixerit deo ⁊ negauerūt: nec est reus sanguinis q iterficit hēdia tn̄ vt pus innotescat populo. Opz etiā vt istituat q post fidē pphe nihil ē deo acceptabilius q̄ interfectio illius q se taliter intrudit. Si aūt iste q intrudit se pbauerit illum nō esse dignū: sed se ad hanc dignitatez: ⁊ ondērit in illo vicia esse q̄ non sunt in se: tunc populus faueat ei: ⁊ sit cū eo. oz etiā vt instituat aliqua esse in solēnitatibus que nō pñt impleri nisi p successorē: sicut magne solēnitates. Solennitates.n. magne vtiles sunt: eo q faciunt gētes cōgregari ⁊ dant eis audaciam ⁊ emulationem: ⁊ orones multitudinis exaudiunt ⁊ pter eas eueniunt bn̄dictiones a deo. Silr ēt opz vt in cōtractibus sint aliqua que non pñt fieri sine summo sacerdote sicut cōiugia ⁊ fraternitates gn̄ales. vn̄ opz vt remoueat qcqd nocere pōt in cōtcibus: ⁊ doceant vt hoies adiuuent se. ⁊ defendant tam se q̄ ea q̄ possident subueniendo sibi. Cōtra inimicos aūt legis sint vnanimes ad expugnādum eos ⁊ occidēdum: sz postq̄ reuocauerint eos ad veritatē. postq̄ aūt necesse est vt hoies seruiant hominibus: tūc necesse est vt redigant̄ in seruitutē ciuiū. Silr q cōtrarij sunt libertati nālr sunt serui: sicut turci ⁊ ethiopes. ⁊ oīo oēs qui nascunt̄ in climatibus: in qbus nō pñt nasci hoies bone cōplonis nec boni sensus. Si autē alia ciuitas fuerit bonaꝝ cōstitutionum h non aduersat̄ ei nisi tpe fecerit debere nō esse aliam legē nisi illam que descendit. cuius institutio qm̄ optima est: tunc dilatāda est p totum mundū. Si aūt aliqui fuerint iter eos qui in aliquo a lege discordent: pus vt corrigant̄ resipiscant: qd̄ si facere noluerint: occidant̄. Debet aūt intētare penas grauissimas ⁊ cōtumelias non obedientibus regi in h mundo. Nō.n. ois homo dimittit malefacere pter id qd̄ timet in futuro: pro eo qd̄ nocet alij. Si aūt fecerit aliquid qd̄ noceat sibi ipsi. nō intelligat̄ ei a deo pena magna: sed corrigat̄. Debet etiā docere q propria iudicia q̄ hñt vnūqdqꝫ tpe qñqꝫ debent pmutari: Sed qd̄ magis est necessarium ciuitati est ordo legis peritoꝝ fm qd̄ opus est eis ⁊ ab eis. Non pōat aūt in ciuitate iudicia particularia: qꝛ dāna pueniunt ex eis: eo q varianī fm varietatem temporꝫ sed generalia. Institutio.n. generaliuz non sufficit. vnde oz vt h reseruet̄ deliberationi: oz etiā vt institutor instituat mores ⁊ consuetudines ducentes ad equitatem que est mediocritas in oībus tribus viribus aīe. s. in concupiscibili ⁊ irascibili: ⁊ in bona dispositione sapientie: ⁊ pcipue in practicis ad h vt sit hō honestus in h mundo: ⁊ postea liberet̄ aīa eius ab hoc corpe mundissima. Capus aūt haꝝ honestatū sunt sapientia tēperantia fortitudo ⁊ haꝝ collectio est equitas: que est pter nabilitatē speculatiuam. In quocūqꝫ aūt cōuenerit cū illis sapientia speculatiua: iam h factus est felix: ⁊ cui cum h dote fuerint pprietates prophetie. fortasse fiet deus humanus: quez lz adorari post deum: quia ipse rex terreni mundi ⁊ est vicarius dei in illo.

FINIS

¶ Explicit Methaphysica Auicēne: siue eius pma phylosophia optime castigata ⁊ emēdata p canonicos regulares sancti Augustini. In monasterio diui Joānis de viridario Cōmorantes. Ad laudem dei.

¶ Incipit tabula cōtentoꝝ in sufficiētia Auicene.

Sufficientie Tabule Finis.

Tabula Sexti Naturaliū Auicene

Tabule Sexti Nãlium Auicẽne. Finis.

Tabula de animalibus. Finis.

¶ Finis.

¶ Venetys mandato ac sumptibus beredū nobilis viri dn̄i Octauiani Scoti ciuis ac patritij Modoetiēsis ab īcarnatiōe xp̄i.anno octauo.supra Millesimū quīgētesimū.Per Bonetū Locatellū Bergomēsē p̄sbyterū.Sextodecimo kalendas Maias.

¶ Cum dei laude cui gratie sint infinite.Amē.

Registrum

a
Auicēne perhypatetici
¶ Incipit Logica
¶ Comparatio autē
q̄ singulare ab
b
tis hoc aliq̄
cipiemus a cōstātibus

c
¶ Incipit prohemium
peiusq̄ causam:
entiam cum sua
faceremus aut non
d
le esse. Sed nobis
lignoꝛ ex suo
spōdeat ꝓ illa.
ab extrinseco:
e
nis qui est oppositus
aut nō alicubi
q̄ accidat dispersio.
sua totalitate eē
f
¶ Incipit liber
etiam magis
remotū: siue

A
¶ Incipit opus
accipiatur in itellectu
tum propꝛiū de
quo nihil est
B
ꝛ occidentaliū
grauimus ei multas
tentiam: ꝛ ramos
facilitatem
C
q̄ ꝯtingit in spū
bilium. ꝛ facies
illusiones in
res itelligibilis
D
destruendum: ꝛ
habet esse effectus.
cidere ex aliqua
¶ Capitulum. VIII.
E
intestinū: qđ ꝓcedit
marina lati coꝛpoꝛis
si vt in plurib⁹
vnā canem aliquādo

F
pter hoc dz intingi
la cā cōis erit:
omyomeron ꝛ
fuerit impeditus:
G
tiganalis: ꝛ figura
q̄ sunt tres musculi:
nō: ꝛ ꝓpe epiglotim
spm: parū declinat
H
ex parte domestica.
ho videnť similes:
quibus magis
didimalia. Sed in
I
principia noticiam
volumus autē
ꝛ ipsa quodāmodo
¶ Incipit liber
K
nosti in logicis
differentias vel
vt remaneat
per aliquid
L
per se destructione
Coloꝛ igiť iste
fiet ab eo oib⁹
cantur multis modis
M
qđ cōtineť sub
in ea his nasus
nō est nisi circuli
ignis est occasio
N
videlicet vt vel
mis essentialib⁹
primū. Nō itelligiť
desiderat oio
O
nobilioꝛe multis
tisi: ita vt sit ei eē
ipediēs aiaz
forma que possent
P
Patitur res melius
Accipitrum decez
Homo vbi sperma

¶ Finis

¶ Aduerte lectoꝛ: impssoꝛ: siue bibliopola: q̄ lege serenissimi atq̄ excelsi dominij ex speciali priuilegio cautum est ac definitū: ne cuiq̄ liceat hec Auicenne opera imprimere: nec imprimi facere: nec alibi impressa vendere in hac vrbe: nec in aliquibus terris vel locis eiusdem serenissimi dominij. Sub pena vt in gratia continetur: que notata est in officio dominoꝛum aduocatoꝛum.

